

**KARAMAN İLİ AĞIZLARI
VE
ANADOLU AĞIZLARI ARASINDAKİ YERİ**

İdris Nebi UYSAL

**Şubat, 2009
DENİZLİ**

**KARAMAN İLİ AĞIZLARI
VE
ANADOLU AĞIZLARI ARASINDAKİ YERİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı**

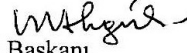
İdris Nebi UYSAL

Danışman: Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ

**Şubat, 2009
DENİZLİ**

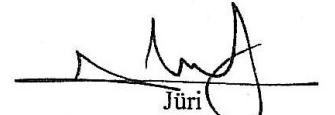
DOKTORA TEZİ ONAY FORMU

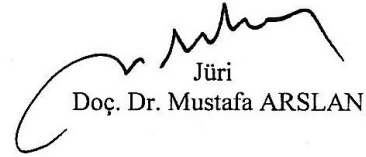
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı öğrencisi İdris Nebi UYSAL tarafından Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ yönetiminde hazırlanan "Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri" başlıklı tez, aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 27.02.2009 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı
Prof. Dr. Mehmet AKGÜN

Jüri-Danışman
Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ

Jüri
Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR

Jüri
Prof. Dr. M. Volkan COŞKUN

Jüri
Doç. Dr. Mustafa ARSLAN

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 10.02/2009 tarih ve 04/09 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Bilal SÖĞÜT
Enstitü Müdürü

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmaların yapılması ve bulguların analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet edildiğini; bu çalışmaların doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza

:

Öğrenci Adı Soyadı : İdris Nebi UYSAL

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, annemden duyduğum bir sözcüğün bende bıraktığı etkiden beslenerek somutlaştı. Üniversite ikinci sınıfta Eski Anadolu Türkçesi adlı derste metin tahlilleri sırasında karşılaştığımız “eşirgenmek” (=eş, arkadaş edinmek) sözcüğünü, bunun anlamını ve yapısını sözlüklerden araştırarak epeyce bir uğraştan sonra bulabilmıştik. Daha sonra ailemle beraber olduğum bir günde annemin bu sözcüğü kullandığını fark ettim ve o dersi hatırladım. O gün yaşadığım heyecanı, hep hatırlarım. Buna benzer pek çok sözcüğün büyüklerimizin sözcük dağarcığında hâlâ yaşadığına birçok kişi şahit olmuştur.

Bir de küçükken sağlık problemlerim nedeniyle Konya’ya yaptığımız tren yolculuklarında kompartıman içinde kurulan kısa süreli dostluklarda sıkça işittiğim “Konuşmanız, şurayı andırıyor.” tarzındaki cümleler, bu çalışmanın yapılmasında etkisi olan bir diğer etken. Tabi ki çok değerli hocalarımın bizlere aşıladığı ana dili sevgisi ve bilinci... Hocalarımın hepsine ayrı ayrı ve sonsuz teşekkürler...

Dil; bireysel ve toplumsal yönleriyle önemini ve değerini her geçen gün daha çok hissettiren en gelişmiş sistemlerden birisidir. Değerli hocam H. Ömer Karpuz’un “*Yüksek nitelikli bir yaşam, bilincine varılarak kullanılan bir dille kazanılabilir.*” sözü dilin taşıdığı önemi bireysel ve toplumsal anlamda açık bir şekilde göstermektedir.

Dil bilgisi kurallarını bilmek, bir dili tanımak ve kullanmak için yeterli değildir. Ağız çalışmaları, özellikle araştırmacılar için dili en canlı şekliyle tanıma vesilesidir. Çünkü ağızlar, bir dilin canlı tanıklarındır. Dilin geçirdiği her aşama, ağızlarda rahatlıkla görülebilir. Günümüzde yaşanan çeşitli teknolojik, toplumsal, kültürel gelişmeler, Anadolu ağızlarının, tarihî ve millî birikimlerimizin yok olup gitmesine neden olmaktadır.

Karaman ili sınırları içinde yapılan bu çalışma ile Türk diline ve kültürüne bir nebze de olsa katkıda bulunabilmeyi amaçladık. Bunun için köy köy dolaştık, bazen bir tarlada bazen bir köy kahvesinde derlemeler yaptık. Anadolu’nun bu güzel köşesinde bizlere kapısını açan, önümüze düşüp yol gösteren herkese çok teşekkür ediyorum. Bu çalışmaların gerçekleştirilmesinde yardımlarını esirgemeyen Karaman Belediyesine, İl Kültür Müdürlüğüne, diğer mülkî ve idarî amirlere, çalışmaya proje kapsamında destek veren Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Proje birimine teşekkür ediyorum.

Çalışmalarım sırasında bilgi, birikim ve düşüncelerini benimle paylaşan Prof. Dr. Önder GÖÇGÜN ve Prof. Dr. İsmail ÇETİŞLİ hocalarıma, altı aylık periyotlarla tezimi yönlendiren ve bize yol gösteren tez izleme komitesindeki hocalarım Prof. Dr. Mehmet AKGÜN ve Prof. Dr. Ceyhun Vedat UYGUR’a çok teşekkür ediyorum.

Çalışmayı başından sonuna kadar titizlikle takip eden, bize Türkçenin sırlarını aşıl原因an, gönüllerimize Türkiye, Türkçe ve bilim sevdasını ilmik ilmik işleyen hocam Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ’a minnet ve şükranlarımı sunar, kendilerine çok şey borçlu olduğumu belirtmek isterim.

Son olarak aileme, kızım ve eşime çok teşekkür ediyor, çalışmadaki yanlış ve eksiklerden dolayı eserle ilgilenen herkesten özür diliyorum.

ÖZET

KARAMAN İLİ AĞIZLARI VE ANADOLU AĞIZLARI ARASINDAKİ YERİ

Uysal, İdris Nebi

Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ

Şubat 2009, 954 Sayfa

“Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri” adlı bu çalışmada Karaman ili sınırları içinde yer alan ilçe, belde ve köylerin ağız özellikleri incelenmiştir. Derleme yapılan bölgede bugün itibariyle 230.145 kişi yaşamaktadır.

İlk olarak derleme sahası içinde kalan yerleşim birimlerinden çeşitli malzemeler toplanmış ve çözümlenmiştir. Bunlar, Türk Dil Kurumu tarafından geliştirilen Ağız Çalışmaları Çeviri Yazı İşaretleri ile Times Turkish Transcription ve Times Efras yazı tiplerinde bilgisayara aktarılmıştır. Bu veriler, daha sonra ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelenerek ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Tez; Giriş, Birinci Bölüm, İkinci Bölüm, Üçüncü Bölüm, Sonuç, Metinler ve Dilbilgisel Dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde araştırmanın kapsamı, amacı ve metodu verilmiştir. I. Bölümde yöre hakkında bilgiler (nüfus, eğitim, kültür, tarih vb.) sunulmuştur. II. Bölüm, ses bilgisi ve şekil bilgisi başlıkları olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Bu bölümde ünlüler, ünsüzler, ses olayları ve sözcük türleri üzerinde durulmuştur. III. Bölüm, Karaman ili ağızlarının Anadolu ağızları arasındaki yeri hakkındadır. Bu bölümde diğer ağızlar ile karşılaştırmalar yapılarak yöre ağzının Anadolu ağızları arasındaki yeri hakkında tespitler yapılmıştır. Sonuç bölümünde ise Karaman ili ağızlarının ses ve şekil özellikleri maddeler halinde verilmiştir. Metinler kısmı ise 131 metinden oluşmaktadır.

Dizin kısmında yaklaşık 75.000 sözcük yer almaktadır. Bu sözcük ya da sözcük grupları, dilbilgisel dizin biçiminde verilmiştir. Burada sözcüklerin ait olduğu diller ve yer aldıkları türler de gösterilmiştir. Ayrıca metin dışı derlenen sözcükler ile bugün Türkçe Sözlük’te yer almayan ama yörede kullanılan kimi sözcükler, tezin son bölümüne eklenmiştir.

Anahtar sözcükler:

Karaman, ağız çalışması, ses bilgisi, şekil bilgisi, dilbilgisel dizin, Türk Dili ve Edebiyatı

ABSTRACT

DIALECTS OF KARAMAN AND ITS SITUATION AMONG DIALECTS OF ANATOLIA

Uysal, İdris Nebi

Doctorate Thesis in Turkish Language and literature

Supervisor: Prof. Dr. H. Ömer KARPUZ

February 2009, 954 pages

In this study, titled as “Dialects Of Karaman and Its Situation Among Dialects Of Anatolia”, dialect properties of county, town, municipality, village which are located in Karaman have been examined. Nowadays 230.145 people are living in this region. Firstly different materials have been collected from places which take part in our study area and decoded. These decoded texts have been rewritten by means of Dialect Study Translation Signs which were developed by Turkish Language Institution and Times Turkish Transcriptions and Times Efras writing types have been used. Afterwards these datas have been evaluated separately according to phonology and morphology.

This dissertation includes Introduction, First Part, Second Part, Third Part, Conclusion, Texts, Grammatical Index parts. In introduction part; aim, scope and method of study have been given. In the First Part some informations have been presented (population, education, culture, history etc.) about the region. The Second Part have been separated two titles: phonology and morphology. In these parts vowels, consonants and sound relations have been examined. The third part is about situation of Karaman dialects among dialects of Anatolia. In this chapter dialects of Karaman have been compared with other dialects of Anatolia and there have been decisions about the position of the region of Karaman among the dialects of Anatolia. In conclusion title, phonological and morphological characteristics of Karaman dialects have been given one by one. The text part includes 131 texts.

In the index part approximately 75.000 words take part. These words and word groups have been given in condition of grammatical form. Here languages and kind of words which belong to have been shown. In addition some words which are collected out of text and don't exist in the Turkish Dictionary but used in the region have been added at end of the thesis.

Keywords:

Karaman, study of dialect, phonetics, morphology, grammatical index, Turkish Language and Literature

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	x
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ	xiii
GİRİŞ	1
1. Bölge Ağzları Üzerine Yapılan Çalışmalar	3
2. Materyal (Metinler)	6

BİRİNCİ BÖLÜM KARAMAN İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1 BÖLGENİN FİZİKÎ ÖZELLİKLERİ	8
1.1.1 Konumu	8
1.1.2 Yüzey Şekilleri	9
1.1.3 İklim ve Bitki Örtüsü	10
1.2 BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI	11
1.2.1 Ekonomik Durum	11
1.2.2 Nüfus	12
1.2.3 Eğitim-Öğretim Durumu	13
1.2.4 Kültür ve Sanat	14
1.2.4.1 Karaman'ın Türk kültür tarihi bakımından önemi	14
1.2.4.2 Günümüz Karaman'ında kültür ve sanat yaşamı	17
1.3 BÖLGENİN TARİHİ VE ETNİK YAPISI	18
1.3.1 Bölgenin Tarihi	18
1.3.2 Bölgenin Etnik Yapısı	21
1.3.2.1 Karamanoğullarının kökeni	21
1.3.2.2 Karaman'daki etnik yapı	25

İKİNCİ BÖLÜM DİL BİLGİSİ İNCELEMESİ

2.1 SES BİLGİSİ	29
2.1.1 Ünlüler	29
2.1.1.1 Yazı dilinde bulunmayan ünlüler	30
2.1.1.2 Uzun ünlüler	38
2.1.1.2.1 Hece kaynaşması ile oluşan uzun ünlüler	39
2.1.1.2.2 Ünsüz düşmesi ile oluşan uzun ünlüler	41
2.1.1.2.3 Çift ünlülerin kaynaşması ile oluşan uzun ünlüler	42
2.1.1.2.4 Tonlama ve vurgudan oluşan uzun ünlüler	43
2.1.1.2.5 Yabancı sözcüklerde bulunan uzun ünlüler	43
2.1.1.2.6 Birden fazla hecenin kaynaşması ile oluşan uzun ünlüler	44

2.1.1.2.7	Aslî uzunluklar	44
2.1.1.3	Kısa ünlüler	45
2.1.1.4	Damaksıl ünlüler	47
2.1.1.5	İkiz ünlüler	47
2.1.1.5.1	Eşit ikiz ünlüler	47
2.1.1.5.2	Yükselen ikiz ünlüler	48
2.1.1.5.3	Alçalan ikiz ünlüler	48
2.1.1.6	Ünlü uyumları	48
2.1.1.6.1	Kalınlık-incelik uyumu	49
2.1.1.6.1.1	Ek fiilin zaman eki almış şekillerinde kalınlık-incelik uyumu ...	49
2.1.1.6.1.2	-ken zarf-fiil ekinde kalınlık-incelik uyumu.....	49
2.1.1.6.1.3	-ki aitlik ekinde kalınlık-incelik uyumu	50
2.1.1.6.1.4	ki bağlacında kalınlık-incelik uyumu	50
2.1.1.6.1.5	ile edatında kalınlık-incelik uyumu	50
2.1.1.6.1.6	-leyin ekinde kalınlık-incelik uyumu	51
2.1.1.6.1.7	Şimdiki zaman ekinde kalınlık-incelik uyumu	51
2.1.1.6.1.8	Sonradan kalınlık-incelik uyumu bozulan bazı sözcüklerde görülen kalınlık-incelik uyumu	51
2.1.1.6.1.9	Birleşik sözcüklerde kalınlık-incelik uyumu	51
2.1.1.6.1.10	Yabancı sözcüklerde kalınlık-incelik uyumu	52
2.1.1.6.1.10.1	İlerleyici ünlü benzeşmesi	52
2.1.1.6.1.10.2	Gerileyici ünlü benzeşmesi	52
2.1.1.6.1.10.3	Hem ilerleyici hem gerileyici ünlü benzeşmesi	53
2.1.1.6.1.11	Kalınlık-incelik uyumunun bozulması (aykırılışma)	53
2.1.1.6.1.11.1	İyelik eklerinde aykırılışma	53
2.1.1.6.1.11.2	Şimdiki zaman ekinde aykırılışma	54
2.1.1.6.1.11.3	-gil ekinde aykırılışma	54
2.1.1.6.1.11.4	-y ünsüzünün etkisi ile aykırılışma	54
2.1.1.6.1.11.5	Sözcük köklerinde görülen aykırılışma	54
2.1.1.7	Düzlük-yuvarlaklık uyumu	55
2.1.1.8	Uyum değişmesi	56
2.1.1.9	Ünlü değişmeleri	57
2.1.1.9.1	Kalın ünlülerin incelmesi	57
2.1.1.9.2	İnce ünlülerin kalınlaşması	58
2.1.1.9.3	Geniş ünlülerin daralması	60
2.1.1.9.4	Dar ünlülerin genişlemesi	63
2.1.1.9.5	Düz ünlülerin yuvarlaklaşması	65
2.1.1.9.6	Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi	66
2.1.1.10	Ünlü düşmesi	68
2.1.1.11	Ünlü türemesi	69
2.1.1.11.1	Ön türeme	70
2.1.1.11.2	İç türeme	70
2.1.1.11.3	Son türeme	71
2.1.1.12	Vurgu	72
2.1.2	Ünsüzler	73
2.1.2.1	Yazı dilinde bulunmayan ünsüzler	73
2.1.2.2	Kullanıldıkları yerlere göre ünsüzler	80
2.1.2.2.1	Ön ses ünsüzleri	80
2.1.2.2.2	İç ses ünsüzleri	85
2.1.2.2.3	Son ses ünsüzleri	85

2.1.2.3	Ünlü-ünsüz uyumu	86
2.1.2.4	Ünlü-ünsüz uyumunun bozulması	86
2.1.2.5	Ünsüz değişimleri	86
2.1.2.5.1	Titreşimlileşme	87
2.1.2.5.2	Titreşimsizleşme	91
2.1.2.5.3	Süreklileşme	93
2.1.2.5.4	Süreksizleşme	95
2.1.2.5.5	Titreşimli ünsüzler arasındaki değişimler	96
2.1.2.5.6	Titreşimli-sürekli ünsüzler arasındaki değişimler	96
2.1.2.5.7	Titreşimli-süreksiz ünsüzler arasındaki değişimler	99
2.1.2.5.8	Titreşimsiz ünsüzler arasındaki değişimler	99
2.1.2.5.9	Sürekli ünsüzler arasındaki değişimler	101
2.1.2.5.10	Süreksiz ünsüzler arasındaki değişimler	102
2.1.2.5.11	Sürekli-titreşimsiz ünsüzler arasındaki değişimler	103
2.1.2.6	Ünsüz benzeşmesi	103
2.1.2.6.1	İlerleyici benzeşme	103
2.1.2.6.2	Gerileyici benzeşme	105
2.1.2.7	Benzeşmezlik	107
2.1.2.8	Ünsüz düşmesi	108
2.1.2.8.1	Ön seste ünsüz düşmesi	108
2.1.2.8.2	İç seste ünsüz düşmesi	109
2.1.2.8.3	Son seste ünsüz düşmesi	111
2.1.2.8.4	Vurguya dayalı ünsüz düşmesi	113
2.1.2.9	Ünsüz türemesi	113
2.1.2.9.1	Ön seste ünsüz türemesi	113
2.1.2.9.2	İç seste ünsüz türemesi	114
2.1.2.9.3	Son seste ünsüz türemesi	116
2.1.2.10	Ünsüz ikizleşmesi	117
2.1.2.11	İkiz ünsüzlerin tekleşmesi	118
2.1.2.12	Hece tekleşmesi	119
2.1.2.13	Hece kaynaşması	120
2.1.2.14	Hece yutulması	120
2.1.2.15	Hece türemesi	121
2.1.2.16	Göçüşme	121
2.1.2.16.1	Yakın göçüşme	121
2.1.2.16.2	Uzak göçüşme	122
2.1.2.17	Ünsüz uyumu	123
2.1.2.18	Yarı ünlüleşme	123
2.2	ŞEKİL BİLGİSİ	124
2.2.1	İsimler	124
2.2.1.1	İsim yapım ekleri	124
2.2.1.1.1	İsimden isim yapan ekler	124
2.2.1.1.2	Fiilden isim yapan ekler	129
2.2.1.2	Çokluk eki	134
2.2.1.3	Hâl ekleri	134
2.2.1.3.1	İlgi hâli	135
2.2.1.3.2	Yükleme hâli	136
2.2.1.3.3	Yönelme hâli	138
2.2.1.3.4	Bulunma hâli	139

2.2.1.3.5	Ayrılma hâli	140
2.2.1.3.6	Vasıta hâli	141
2.2.1.3.7	Eşitlik hâli	142
2.2.1.3.8	Yön hâli	143
2.2.1.3.9	Sebeup hâli	144
2.2.1.4	Aitlik eki	144
2.2.1.5	Soru eki	144
2.2.1.6	İyelik ekleri	145
2.2.2	Zamirler	147
2.2.2.1	Şahıs zamirleri	148
2.2.2.2	İşaret zamirleri	151
2.2.2.3	Dönüşlülük zamirleri	153
2.2.2.4	Soru zamirleri	153
2.2.2.5	Belirsizlik zamirleri	154
2.2.3	Sıfatlar	154
2.2.3.1	Niteleme sıfatları	154
2.2.3.2	Belirtme sıfatları	155
2.2.3.2.1	İşaret sıfatları	155
2.2.3.2.2	Sayı sıfatları	155
2.2.3.2.3	Soru sıfatları	156
2.2.3.2.4	Belirsizlik sıfatları	156
2.2.3.3	Sıfatlarda pekiştirme	156
2.2.3.4	Sıfatlarda küçültme	157
2.2.4	Zarflar	157
2.2.4.1	Niteleme zarfları	157
2.2.4.2	Zaman zarfları	158
2.2.4.3	Azlık-çokluk zarfları	158
2.2.4.4	Yer-yön zarfları	158
2.2.4.5	Soru zarfları	159
2.2.4.6	Tekrar zarfları	159
2.2.5	Edatlar	159
2.2.5.1	Ünlem edatları	160
2.2.5.1.1	Ünlemler	160
2.2.5.1.2	Seslenme edatları	160
2.2.5.1.3	Cevap edatları	161
2.2.5.1.4	Gösterme edatları	161
2.2.5.2	Bağlama edatları	161
2.2.5.2.1	Sıralama edatları	161
2.2.5.2.2	Denkleştirme edatları	162
2.2.5.2.3	Karşılaştırma edatları	163
2.2.5.2.4	Cümle başı edatları	163
2.2.5.2.5	Kuvvetlendirme edatları	164
2.2.5.3	Son çekim edatları	165
2.2.6	Fiiller	169
2.2.6.1	Fiil yapan ekler	170
2.2.6.1.1	Fiilden fiil yapan ekler	170
2.2.6.1.2	İsimden fiil yapan ekler	172
2.2.6.2	Şahıs ekleri	173
2.2.6.3	Şekil ve zaman ekleri	178
2.2.6.3.1	Haber (bildirme) kipleri	179

2.2.6.3.2 Dilek (tasarlama) kipleri	186
2.2.6.4 Fiillerin birleşik zaman çekimleri	189
2.2.6.4.1 Hikâye birleşik zaman	189
2.2.6.4.2 Rivayet birleşik zaman.....	190
2.2.6.4.3 Şart birleşik zaman	190
2.2.6.4.4 Katmerli birleşik çekim	191
2.2.6.5 Fiillerde yapı	191
2.2.6.5.1 Basit fiiller	191
2.2.6.5.2 Türemiş fiiller	191
2.2.6.5.3 Birleşik fiiller	192
2.2.6.5.3.1 Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller	192
2.2.6.5.3.2 Tasvirî fiiller	192
2.2.6.5.3.3 Kalıplaşmış birleşik fiiller (deyimler)	194
2.2.6.6 Ek fiil	195
2.2.6.6.1 Ek fiilin isimleri fiilleştirme işlevi	195
2.2.6.6.2 Ek fiilin birleşik zaman çekimi yapma işlevi	197
2.2.6.7 Sıfat-fiiller	197
2.2.6.8 Zarf-fiiller	199

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KARAMAN İLİ AĞIZLARI ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

3.1 KARAMAN İLİ AĞIZLARININ ETNİK YAPIYA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ	205
3.1.1 Karaman İli Ağızlarının Oğuz-Türkmen Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi.....	206
3.1.2 Karaman İli Ağızlarının Kınık Boyu Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi	207
3.1.3 Karaman İli Ağızlarının Avşar Boyu Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi	208
3.1.4 Karaman İli Ağızlarının Salur Boyu Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi	210
3.1.5 Karaman İli Ağızlarının Tarihî Kıpçak Lehçesi Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi	211
3.2 KARAMAN İLİ AĞIZLARININ ANADOLU AĞIZLARI ARASINDAKİ YERİ	214
SONUÇ	229
KAYNAKLAR	236
METİNLER	249
HARİTALAR	533
EKLER	535
EK-1. DİLBİLGİSEL DİZİN	536
EK-2. METİN DIŞI DERLENEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK ÖBEKLERİ	938
ÖZGEÇMİŞ	956

TABLÖLAR DİZİNİ

Ünlüler	29
Ünsüzler	73
Şahıs zamirleri	150
İşaret zamirleri	152
Birinci tip şahıs ekleri (zahir kökenli)	174
İkinci tip şahıs ekleri (iyelik kökenli)	177

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

Alm.	: Almanca
Ar.	: Arapça
bağ.	: bağlaç
bk.	: bakınız
Bul.	: Bulgarca
Çin.	: Çince
dey.	: deyim
e.	: edat
Erm.	: Ermenice
Far.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
İng.	: İngilizce
is.	: isim
İsp.	: İspanyolca
İt.	: İtalyanca
iyel.	: iyelik eki
krş.	: karşılaştırma
Lat.	: Latince
Mac.	: Macarca
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Moğ.	: Moğolca
öz.	: özel
Rum.	: Rumca
s.	: sayfa
sf.	: sıfat
Sırp.	: Sırpça
T.	: Türkçe
TDAY	: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDES	: Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü
TDK	: Türk Dil Kurumu
ünl.	: ünlem
vb.	: ve benzeri
Yun.	: Yunanca
yük.	: yükleme hali eki
zf.	: zarf
zm.	: zamir
<	: Sözcüğün ilk şeklini gösterir.
>	: Kelimenin/sesin daha sonraki gelişme ve değişme yönünü gösterir.
+	: 1. Sözcük kök veya gövdesinin isim olduğunu gösterir. 2. Birleşik sözcüklerde sözcükler arasına konmuştur.
-	: Sözcük kök veya gövdesinin fiil olduğunu gösterir.
‘	: Ayın (ع) sesini gösterir.
’	: Hemze (ة) sesini gösterir.
’	: Vurgu ile karşılanan ünsüzleri gösterir.
’	: Vurgu işareti
’	: Ulama işareti
Ø	: Eksiz yapıları gösterir.

ÇEVİRİ YAZI ALFABESİ

Ünlüler

a	
á	: a-e arası ünlü
ā´	: a-e arası olup uzun söylenen ünlü
ą	: a-ı arası ünlü
ã	: damaksıl a ünlüsü
ā	: uzun a ünlüsü
ǎ	: kısa a ünlüsü
e	
ę	: e-i arası ünlü
ē	: uzun e ünlüsü
ě	: kısa e ünlüsü
ı	
í	: ı-i arası ünlü
ı°	: ı-u arası ünlü
ī	: uzun ı ünlüsü
ĩ	: kısa ı ünlüsü
i	
i°	: i-ü arası ünlü
ī	: uzun i ünlüsü
ĩ	: kısa i ünlüsü
o	
ó	: o-ö arası ünlü
ọ	: o-u arası ünlü
ō	: uzun o ünlüsü
ö	: kısa o ünlüsü
ö	
ộ	: ö-ü arası ünlü
ō	: uzun ö ünlüsü
u	
ú	: u-ü arası ünlü
ū	: uzun u ünlüsü

ũ : kısa u ünlüsü

ü

ū : uzun ü ünlüsü

ű : kısa ü ünlüsü

Ünsüzler

b

c

ç : c-ç arası ünsüz

ç

Ç : ç-ş arası ünsüz

d

f

F : f-v arası ünsüz

g

ğ : artdamak g'si

ğ

h

ħ : hırıltılı h

j

J : j-ş arası ünsüz

k

ķ : art damak k'si

l

m

n

ñ : damak n'si

ņ : düşmek üzere olan n

p

P : b-p arası ünsüz

r

ŗ : düşmek üzere olan r

ř : uzun söylenen r

s	
S	: s-z arası ünsüz
ş	
t	
T	: patlayıcılığını kaybettiği için d'ye yakın duyulan t
v	
y	
z	
'	: vurgu ile karşılanan ünsüz

GİRİŞ

“Karaman İli Ağızları ve Anadolu Ağızları Arasındaki Yeri” başlıklı çalışmamız, Karaman il sınırları içerisinde yer alan merkez ilçe, ilçe, kasaba ve köylerinde konuşulan Türkçenin incelenmesinden oluşmaktadır.

“Ağız” sözcüğü, bir dilbilim terimi olup kaynaklarda şu şekilde tanımlanmaktadır: Aynı dil içinde ses, şekil, söz dizimi ve anlamca farklılıklar gösterebilen, belli yerleşim bölgelerine veya sınıflara özgü olan konuşma dili (TDK, 2005: 34). Bir dilin veya lehçesinin sınırları içinde belli bölge veya topluluklara özgü sözlü anlatım yollarının bütünü (Gemalmaz, 1999: 1). Aynı lehçe içinde daha küçük yerleşim bölgelerine özgü olan ve daha küçük ayrımlara dayanan konuşma biçimi (Aksan, 2000: 142).

Doğal, canlı ve yalın bir dil olan ağız, dilin geçirdiği aşamaları gösteren önemli bir araçtır. Bir dilin geçmişi, en güzel şekliyle ağızlarda yaşar. Bir dili tanımının en doğru yolu, o dile yönelik ağız araştırmaları yapmaktır. Bu tür araştırmalar, dili tanımının ve öğrenmenin yanında dil atlaslarının hazırlanmasında da çok büyük yarar sağlar. Bir coğrafya bilgini için fizikî, coğrafî haritalar ne kadar önemliyse bir dilbilimci için dil haritaları o kadar önemlidir.

Dilin en temiz ve doğal örneklerinin görüldüğü ağızlar, günümüzde ulaşım ve haberleşme imkânlarının hızla çoğalması, yaygınlaşması ve ölçünlü (standart) dilin yayılması sonucunda kaybolma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu bakımdan ağız araştırmalarının bir an önce tamamlanması, ağızlarda yaşayan dilsel ve kültürel mirasın yok olmadan ortaya çıkarılması bir zorunluluk hâline gelmiştir. Ağız araştırmalarının bugün ülkemizde ulaştığı nokta, üzerinde çalışılması gereken yörelerin varlığını açıkça göstermektedir. Bu yörelerden biri de çalışma sahası olarak seçtiğimiz Karaman ilidir.

İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde yer alan, Akdeniz Bölgesi'nde de toprakları bulunan, Türkiye tarihinde siyasî ve kültürel olayların ve gelişmelerin merkezinde yer alan Karaman, bugün 230.145 kişinin yaşadığı bir yer olup Türkiye Cumhuriyeti'nin 70. ilidir.

Çalışma sahamız içerisinde kalan bölgede Merkez ilçe, Ayrancı, Başyayla, Ermenek, Kâzımkarabekir ve Sarıveliler olmak üzere 6 ilçe; Akçaşehir, Göktepe, Güneyyurt, Kazancı, Kılbasan, Kisecik, Sudurağı, Taşkale, Yeşildere, Yollarbaşı olmak üzere 10 belediye ve bu belediyelere bağlı 158 köy vardır (Anonim, 2007a).

Karaman ili ağızları üzerine yaptığımız çalışma, üç aşamada ilerlemiştir: İlk aşamada yöre ile ilgili yazılı kaynaklar toplanarak haritalar temin edilmiş, daha önce yapılan çalışmalar incelenmiş ve bölgedeki yönetim organlarıyla görüşülerek ön bilgi birikimi sağlanmıştır.

İkinci aşamada ise derleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Derleme çalışmaları sırasında kullanılan temel yöntem, ses kayıt cihazları yardımıyla veriler toplama şeklinde olmuştur. Bu veriler; bulunduğu yerden askerlik, seferberlik gibi zorunlu hizmetler dışında uzun süre ayrılmayan, öncelikle okuryazar olmayan veya okula gitmeyip okuma yazmayı sonradan öğrenmiş ya da okuma yazma bilse bile yörenin ağız özelliklerini yitirmemiş kişilerin konuşmaları bandı alınmak suretiyle elde edilmiştir. Gizli kayıt, yöre ağızıyla konuşma, yerlilerin yardımına başvurma gibi çeşitli yöntemler kullanılarak yörenin gelenek ve görenekleri, geçim kaynakları, kişilere ait hatıralar, nişan, kına gecesi ve düğün merasimleri, cenaze törenleri, askere gönderme, yöresel yemekler ve kıyafetler, meslekler, günlük hayat vb. konuların yer aldığı dillik malzemeler derlenmiştir. Derlenen bu veriler, daha sonra çözümlenerek yazıya geçirilmiştir. Metinler yazıya geçirilirken Türk Dil Kurumu tarafından geliştirilen Ağız Çalışmaları Çeviri Yazı İşaretleri ile Times Turkish Transcription ve Times Efras yazı tipleri kullanılmıştır.

Çalışmanın son aşamasında metinlerde geçen yaklaşık 75.000 sözcük ve sözcük grubu, yapısal incelemeleri yapılarak hem sözlük hem de dilbilgisel dizinleri oluşturulmuştur. Daha sonra metinlerden ve dizinlerden yöre ağzının ses bilgisi, şekil bilgisi, sözcük varlığı bakımlarından dilbilimsel özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bunlar yapılırken metin dışı derlenen sözcüklerden de yararlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca yöre ağzı, diğer Anadolu ağızlarıyla karşılaştırılarak benzerlik ve farklılıklar belirlenmiştir.

1. Bölge Ağzı Üzerine Yapılan Çalışmalar

Bilindiği gibi Anadolu ağızları üzerinde yapılan çalışmalar, bizde oldukça yenidir ve hâlâ yeterli düzeye ulaşmamıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında bazı batılı bilim adamlarının (Maksimov, I. Kunos, M. Rasanen, J. Deny, T. Kowalski...) bölgesel çalışmaları ile başlayan ağız araştırmaları, ülkemizde, Ahmet Caferoğlu'nun büyük gayretleri ile sürdürülmüş; Zeynep Korkmaz, Efrasiyap Gemalmaz, Selahattin Olcay, Tuncer Gülensoy, Ahmet Bican Ercilasun gibi değerli bilim adamlarının çalışmaları ile bugünlere ulaşmıştır.

İlk örneklerini 1867 yılında gördüğümüz ağız araştırmaları, Hüdavendigâr ve Karamanlı ağızları üzerine olup *Opıt Izsledovanija Tjurskich Dialektov Chudavendgare i Karamanii* başlığını taşımaktadır (Korkmaz, 1995d: 199).¹ Dikkat edilirse yapılan bu ilk çalışma, “Karamanlı” ismini taşımakta ve konumuzla yakınlık göstermektedir. Bu bakımdan “Karamanlı” ve “Karamanlıca” terimleri üzerinde kısaca durmakta fayda görüyoruz.

Konu hakkında önemli çalışmaları bulunan yabancı Türkolog Janos Eckmann, Anadolu'nun Türkçe konuşan Ortodoks Hristiyanlarına Karamanlı adının verildiğini ve Karamanlı denen bu zümrenin Türk-Yunan nüfus değişimine kadar Kayseri, Niğde, Nevşehir, Konya bölgelerinde, Karadeniz'in sahil kesimlerinde ve İstanbul'un değişik yerlerinde yaşadıklarını söyler (Eckmann, 1950a: 165-170). Adı geçen topluluk, araştırmacılara göre ya Türkleşmiş Rumlardır veya Hristiyan Türklerdir. Günlük hayatta Türkçe konuşup yazı dilinde Yunan harflerini kullanmak, bu insanların milliyetini tespit etme konusunda zorluk çıkarsa da ikinci ihtimal, bilim dünyasında daha çok kabul görmüştür.

“Karamanlıca” terimi ise, Orta Anadolu başta olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaşayan Ortodoks-Hristiyanların ağızı için kullanılmıştır. Daha basit bir tanımla söylemek gerekirse Grek harfleri kullanılarak Türk dilinde yazılmış eserlere “Karamanlıca” adı verilmektedir (Eckmann, 1988: 89-94, Güngör, 1984: 95). Bu türden eserlere özellikle Niğde, Nevşehir, Kayseri ve Konya çevresinde rastlandığını konuyla

¹ Söz konusu çalışma A. Maksimov'a aittir ve 1867 yılında kaleme alınmıştır. A. Maksimov, *Opıt izsledovanija tjurskich dialektov Chudavendgare i Karamanii*, St. Petersburg, 1867. Ayrıca bilgi için bk. Korkmaz, Z. (1995). Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt 2, TDK Yayınları, Ankara, s. 199-221.

ilgili çalışmalardan öğrenmekteyiz. Özellikle Janos Eckmann, bu konuyla yakından ilgilenerak çeşitli bildiriler sunmuş, bilim dünyasını konu hakkında aydınlatmaya çalışmıştır.¹ Sonraki dönemlerde yöreyle ilgili ağız bilimi çalışmaları yapılsa da bunlar yol gösterici olmakla birlikte tam anlamıyla yeterli olmamıştır.

Yakın tarihlerde yöre ağızları ile ilgili iki yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bunlardan ilki *Karaman ve Yöresi Ağızları*² başlığını taşıyan çalışmadır. Çalışmada 19 yerleşim yerinden elde edilen 27 metin ve bu metinler üzerinde yapılan inceleme ve değerlendirmeler yer almaktadır. Bu çalışma, bir il adına yapılsa da oldukça sınırlı bir alanda ve çok az yerleşim biriminden derlemeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Zaten araştırmacı, tezin önsözünde bu çalışmanın yeterli olmadığını, alanla ilgili daha geniş ve kapsamlı çalışmaların yapılmasının bir ihtiyaç olduğunu açıkça belirtmiştir.

Yöreyle ilgili ikinci çalışma *Karaman İli Sarıveliler ve Başyayla İlçeleri Ağzı*³ başlığını taşımaktadır. Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada Karaman ilinin iki ilçesinin ağızları incelenmiştir. Araştırmacı, iki ilçenin 16 biriminden derleme yaparak 21 metin derlemiş ve bunlar üzerinden inceleme ve değerlendirme yapmıştır. Yörede 6 ilçe, 13 kasaba ve 158 köyün bulunduğu düşünülürse bu çalışmanın kaynak bakımından sınırlı kalacağı açıktır.

Karaman büyük çoğunluğu dağlık olan bir ilimizdir. Dolayısıyla dağlık alanlar üzerinde kurulu olan yerleşim yerlerine de gidip malzeme toplamak, yöre ağızı hakkında daha aydınlatıcı bilgiler verecektir. *Karaman ve Yöresi Ağızları* adlı yüksek lisans tezinde kaynak kişilerle yapılan görüşmeler, Karaman'ın ova üzerine kurulu yerleşim yerlerinde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla dağlık bölgeler, ihmal edilmiş ve çalışma kapsamına alınmamıştır.

Eserlerdeki metinler genel anlamda sağlam olmakla birlikte çalışmalar, sınırlı alanlarda gerçekleştirildiğinden bir ilin, bölgenin ağız özelliklerinin tespit edilmesi konusunda bizlere tam anlamıyla fikir ver(e)memektedir.

¹ Söz konusu makaleler şunlardır. Eckmann, J. (1951). Karamanlıca -işinli gerundium hakkında, *TDB Seri III/14-15*, s. 45-52 ve Eckmann, J. (1953). Karamanlı Türkçesinde -maca ekli fiil şekli, *TDAY Belleten*, s.313-320.

² Koraş, H. (1992). *Karaman ve Yöresi Ağızları*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

³ Türedi, K. (2002). *Karaman İli Sarıveliler ve Başyayla İlçeleri Ağzı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Karaman yöresi, göç olaylarının sık yaşandığı bir yöredir. Son yıllarda başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerine yoğun göçler olmuştur (Uysal, 1995: 30-31). Aynı zamanda Osmanlı devletinin son dönemlerinde göçmenlerin gelip yerleştiği bir yerdir (İpek, 1999: 203-204).¹ Bu, nüfus yapısını oldukça etkileyen bir durumdur. Biz, her iki türlü göç hareketinin yaşandığı yerlere de giderek derlemeler yaptık. Bölgenin ağız özelliklerinin belirlenmesinde yaşanan sosyo-ekonomik ve kültürel gelişimin göz önünde bulundurulması gerekir.

Ses bilgisi bakımından karşılaşılan farklılıklar ve değişik söyleyiş özellikleri, bu çalışmaya devam etme konusunda bizi yüreklendirmiştir. Çünkü daha geniş bir coğrafyada yapılacak olan çalışmalar, bölgedeki farklı sesleri, ses değişikliklerini ve sesbilimsel değişkenlikleri saptamaya yardımcı olacaktır. Gerek il düzeyinde hazırlanan birinci çalışmaya göre gerekse ilçeler üzerine yapılan ikinci çalışmaya göre daha çok sayıda farklı sesle karşılaştık.

Şekil bilgisi bakımından yörede görülen farklı yapılar ve kullanımlar, yukarıda adı geçen tezde karşılaşmadığımız bazı özellikler, bizi çalışmaya girişme konusunda cesaretlendirmiştir. *Karaman İli Sarıveliler ve Başyayla İlçeleri Ağız* başlıklı tezde şekil bilgisi üzerinde hiç durulmamıştır. İnceleme, sadece ses bilgisi üzerine kurulmuştur.

Sözcük türleri açısından yakaladığımız farklı ve çeşitli örnekler, “Karaman” bölgesindeki ağız çalışmalarının daha kapsamlı, daha derin ve geniş olmasını gerektirmektedir. Ayrıca isim ve fiil çekim ekleri noktasından bölge ağızıyla ilgili daha etraflı bir çalışmanın yapılması gereksinimi kendisini göstermektedir.

Karaman ve civarı, Anadolu’daki eski ve önemli yerleşim yerlerindedir. Dolayısıyla bölge, leksikolojik açıdan da büyük önem taşımaktadır. Bölge insanının kullandığı çok sayıda farklı sözcük, sözcük grubu, deyim ve atasözü tespit edilmeli, önceki çalışmalar daha ileriye götürülmelidir.

Bu farklılıklar, bizde yöreyle ilgili daha kapsamlı, daha ayrıntılı bir çalışma yapılması gerektiği düşüncesini uyandırmıştır. Çünkü Türkçe dünyanın en güzel, en zengin, en büyük, en köklü dillerinden birisidir. Asırlarca üç kıtada konuşulmuş, milyonlarca kişi tarafından yazılıp okunmuştur. Tarihî seyri içerisinde birçok farklı

¹ Ayrıca bu konuda kaynak kişilerimiz arasında yer alan Eşe Uğurlu ve Cahit Özkan’dan da bilgiler aldık. (Bk. Eşe Uğurlu, M048, s. 357; Cahit Özkan, M050, s.361)

coğrafyada kullanılmış; lehçelere, şivelere ve ağızlara ayrılmıştır. Bir dil için yazı dili önemli olduğu kadar ağızlardaki durum da önemlidir. Dilin geçirdiği evrim, ağızlardan rahatlıkla anlaşılabilir. Bugün edebî dilin korunmasına ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülürken ağızlar, her dilde, dilin bağlı olduğu değişimleri geçirerek yaşamaya devam etmektedirler. Bunun yanında ait oldukları dilin geçmişlerine tanıklık etmekte, pek çok dil araştırmacısına yol göstermektedirler.

Efrasiyap Gemalmaz, ağızların dilin, dil akrabalıklarının canlı tanıkları olduğunu söyler (Gemalmaz, 1999: 6). Tarihe, dile, Türk dilinin gelişimine, Anadolu'nun Türk kimliği kazandığı günlerden itibaren önemli olaylara ve gelişmelere tanıklık eden bölgelerden biri de Karaman ilimizdir. Farsçanın çok etkili olarak kullanıldığı yıllarda bir ferman çıkarıp “Hiç kimse bugünden sonra Divan’da ve Dergâh’ta, Bargâh’ta (saray) ve mecliste, meydanda Türkçeden başka dil kullanmasın.” diyerek Türkçeyi resmî dil ilan ettiği belirtilen Karamanoğlu Mehmet Bey’in diyarı Karaman’dır.

2. Materyal (Metinler)

İncelemede kullandığımız metinler, ses kayıt cihazları yardımıyla kayıt altına alınan verilerdir. Bu kasetler, derleme sahası olarak belirlenen yerlerde belli bir program dâhilinde doldurulmuştur. Hepsi, tarafımızdan gerçekleştirilmiş çalışmalardır. 140 civarında metin derlenmiş olup bunlardan 131 tanesi incelemeye esas alınmıştır. Bu malzemelerden 89 tanesi merkez ilçe ve merkez ilçeye bağlı köy ve belediyeleklerden, 4 tanesi Kazım Karabekir ilçesinden, 16 tanesi Ayrancı ilçesinden, 22 tanesi de Taşeli Bölgesi içerisinde kalan (Ermenek-Başyayla-Sarıveliler) yöreden derlenmiştir. Bu metinler daha sonra çözümlenmiştir. Çözümlenen bu metinler, Türk Dil Kurumu tarafından geliştirilen Ağız Çalışmaları Çeviri Yazı İşaretleri ile Times Turkish Transcription ve Times Efras yazı tiplerinde bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Metinlerin yazımında bölge ağızlarında karşılaşılan F, P, T gibi ara seslerle karışma olasılığı bulunduğundan özel isimler da dâhil olmak üzere büyük harf kullanılmamıştır.

Metinler, metin sözcüğünü kısaca karşılayan M kısaltması kullanılarak 001-131 arasında numaralandırılmıştır. Metinlerde her beş satırda sayfanın sol tarafına numara verilerek çalışma sürdürülmüştür. Kaynak kişiler mümkün oldukça yaşları, öğrenim düzeyleri ve meslekleri ile birlikte tanıtılmış ve alfabetik sıralamaya uygun şekilde sıralanmıştır.

“Dil bilgisi İncelemesi” bölümü, “Ses Bilgisi” ve “Şekil Bilgisi” başlıkları altında yürütülmüştür. Bu bölümlerde derlenen metinlerden yararlanılarak bölge ağızlarının ses ve şekil bilgisi açısından taşıdığı özellikler üzerinde durulmuş, Standart Türkiye Türkçesiyle benzeşen ve/ya benzeşmeyen yönleri gösterilmeye çalışılmıştır. Örnek olarak verilen sözcüklerin yazı dilinden farklılık gösteren biçimleri “...” içinde verilmiş, gereken durumlarda (yabancı) sözcüklerin aslı şekilleri < işareti içinde verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmadaki “Dilbilgisel Dizin” başlıklı kısımda metinlerde yer alan sözcükler, taşıdıkları dilbilgisel özelliklere göre sıralanmış ve geçtikleri metin ve cümle numarasıyla verilmiştir. “Dilbilgisel Dizin” bölümünden sonra yer verdiğimiz bazı sözcük ve sözcük grupları ise metin dışı derlediğimiz sözcük ve sözcük gruplarıdır ve bunlar, bu bölümün sonuna ilave edilmiştir. Bölgeden olmamız nedeniyle zaman zaman karşılaştığımız farklı sözcükleri not ettik ve bunları inceleme bölümlerinde uygun başlıklar altında vermeye çalıştık.

BİRİNCİ BÖLÜM KARAMAN İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1 BÖLGENİN FİZİKİ ÖZELLİKLERİ

1.1.1 Konumu

Karaman; İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde yer alan, Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde de toprakları bulunan, Konya, İçel ve Antalya illeriyle komşu sınırlara sahip bir yerleşim yeridir. Kuzeyinde Konya, güneyinde Mersin, doğusunda Ereğli, güneydoğusunda Silifke, batısında Antalya yer alır. İl merkezi Orta Torosların kuzey eteğindedir. Yüzölçümü 9393 km², deniz seviyesinden yüksekliği 1033 metredir. Genel olarak il sınırları 36°11' ile 37°11' kuzey paralelleri ile 32°12' ve 34°02' doğu meridyenleri arasında yer alır.

Karaman, İç Anadolu Bölgesi'ni Akdeniz Bölgesi'ne bağlayan önemli kavşak noktalarından birisidir. Ayrıca Toros dağlarını Sertavul Geçidi'nde aşarak Akdeniz kıyılarını Anadolu'nun iç kesimlerine bağlayan tarihî ticaret yolu (Silifke-Mut-Karaman-Konya) içinde, demiryolu hattı bakımından da hayli önemli ve uzun bir güzergâh (Haydarpaşa-Afyon-Konya-Mersin-Adana) üzerinde yer alır (Tuncel, 2001: 444, Meydan Larousse, 1969: 939).

1863 yılında Osmanlı Devleti idarî teşkilatında yapılan değişiklikle kaza olarak Konya iline bağlanan Karaman, 1989 Haziranında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan bir kanunla il olur ve kendisine Ayrancı, Başyayla, Ermenek, Kâzımkarabekir, Sarıveliler ilçeleri bağlanır.¹

1903 yılına kadar Üçharman (Divle) köyünün çiftliği durumunda olan Ayrancı, 1987 yılında ilçe olmuş, 1989 yılında da Karaman'a bağlanmıştır. 2489 km²lik bir alana sahip olup Karaman'a uzaklığı 47 km'dir (Uysal, 1995: 36-37).²

¹ T.C. Resmi Gazete, Tarih 21/06/1989, s.20202, 15/06/1989 tarih ve 3578 numaralı kanun.

² Bu konuda kaynak kişiler arasında yer alan Memiş Tülüoğlu'ndan da bilgi aldık. (bk. M104/100, s. 471)

Hacıbaba Dağı'nın eteklerinde Karaman ile Konya arasında bir geçit yeri olan Kâzım Karabekir, Karaman'a bağlı beş ilçeden birisidir ve il merkezine uzaklığı 24 km'dir.

Tarihî Kilikya-Taşeli coğrafyasının en önemli şehirlerinden birisi olan Ermenek, 1480 km²lik bir yüzölçüme sahiptir ve 1989 yılında Karaman'a bağlanmıştır. Karaman il merkezine olan uzaklığı ise 163 km'dir. Başköy ve Kirazlıyayla köylerinin birleştirilmesi ile 1967 yılında kasaba, 1990 yılında da ilçe olan Başyayla, Karaman'a 194 km uzaklıkta bir ilçedir. Tarihi çok eskilere dayanan Sarıveliler ilçesi ise, Turcalar ve Küçük Karapınar'ın birleşmesiyle önce 1967'de belediye olmuş, ardından 1990 yılında da ilçe yapılarak Karaman'a bağlanmıştır. İl merkezine uzaklığı 208 km'dir (Uysal, 1995: 39-46, Anonim, 2004).

1.1.2 Yüzey Şekilleri

Karaman il sınırları içinde bulunan arazinin üçte ikisi dağlıktır. İl merkezinin kuzeyinde 2271 metre yüksekliğinde sönmüş bir yanardağ özelliği gösteren Karadağ volkanik kütlesi yer alır. İl merkezi geniş düzlüklerin yer aldığı ova üzerinde kurulmuştur. İlçelerden Ayrancı'nın kuzey kesimlerinde irili ufaklı küçük tepeler görülür. Bu ilçenin güney bölümü ise dağlık ve tepeliktir. Güneye doğru gidildikçe Orta Torosların Kuzey kesimlerine ulaşılır. Ayrancı ilçesi; Bolkar, Bozoğlan, Musa, Meke ve Çakır Dağ silsileleri ile kuşatılmış bir durumdadır. İl merkezinin batısında Kâzımkarabekir ilçesi vardır. Buradan en yüksek dağ olan Hacı Baba Dağı ile doğusunda yer alan Musa-Yülek ve Çavdarlı tepeleri, güneyinde Toros Dağları silsilesinden olan Geyik ve Bolkar dağlarına ulaşılır. Güneyde Toros Dağları üzerinde bulunan Karaman-İçel karayolunun geçtiği Sertavul Geçidi, İç Anadolu'yu Akdeniz Bölgesi'ne bağlayan geçitlerden biridir.

Karaman ilinin Akdeniz Bölgesi sınırları içerisinde bulunan Ermenek, Sarıveliler ve Başyayla yöreleri ile asıl Göksu nehrini oluşturan iki kolu ve Orta Toros Dağlarında dik ve uçurumlu yüzey şekilleri, Taşeli (Kilikya) Platosunu meydana getirmiş, çok dağlık ve dalgalı bir görüntüyü ortaya çıkarmıştır.

İlin dağlık kesimlerinde dağ içi düzlüklerine, yaylalara rastlanır. Buralar, bugün hâlen dağ köylerinin yazın sürüleri ile birlikte çıktıkları yaylalardır. Bu dağlık

kesimlerde vadiler uzanır ve bu vadilere paralel ince, dar düzlükler yer alır. Bu düzlükler, dağ köylerinin tarım sahalarıdır. İl sınırları içinde Konya ve Ereğli'ye doğru 1000 metre yükseklikte verimli Karaman ovası yer alır.

Karaman'ın en önemli ve büyük akarsuyu Göksu'dur. Bunun dışında yaz aylarında suları oldukça azalan veya tamamen kuruyan dereler ve çaylar da vardır: Berendi Çayı, İbrala (Yeşildere) deresi, Gödet Baraj gölünü oluşturan Gödet çayı ve Deli çay.

Karaman'ın batısı ve güneyi ile Orta Torosların iç kısımları, sularını denize ulaştırabilirken Karaman merkez ilçe ve Ayrancı ilçelerinin bulunduğu saha, sularını denize ulaştırma imkânına sahip değildir. Bölgede taşkınları önleme ve sulama amacıyla inşa edilmiş barajlar da bulunmaktadır: Ayrancı Barajı, Gödet Barajı gibi. Bölgedeki tek doğal göl, Süleyman Hacı Gölü'dür.

1.1.3 İklim ve Bitki Örtüsü

Karaman il sınırları içerisinde kalan alanlarda iklim genelde karasaldır. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer. Özellikle dağların yüksek kesimlerinde kışın yoğun kar yağışı göze çarpar. Yağışlı mevsim genellikle ilkbahar sonu, yaz başları ve kışdır. İlin batı ve güney kesimlerinde ise Orta Toros Dağları'nın Göksu ve kolları tarafından derin bir şekilde yarıldığı vadi tabanlarında yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı geçen Akdeniz iklimi göze çarpar (Atalay, 2004: 119-120). Yıllık ortalama yağış miktarı 350 mm, ortalama sıcaklık 11,2°C ve ortalama nispi nem % 63'tür.¹

Bölgede hüküm süren karasal iklimin doğal sonucu olarak Karaman ve civarında step (bozkır) bitki örtüsü görülür. Bu, ilkbaharda yeşeren, yaz aylarında kuruyan otsu tipi bitki örtüsüdür. İl, orman bakımından fakirdir. Yörede orman örtüsü, dağların yüksek kesimlerinde görülmektedir. Bu ormanlık alanlara Kâzımkarabekir ilçesinin batı kesimleri, Ermenek, Başyayla ve Sarıveliler ilçe sınırları içinde, Göksu ve kollarının vadilerinde rastlanır. 1000 metreden yüksek, kışı kar yağışlı, soğuk ve nemli iklim koşullarında rastladığımız bu ormanlarda meşe, çam, köknar, ardıç (ladin) ve sedir (katran), karaçam gibi ağaçlardan oluşan saf ve karışık ormanlar bulunur (Atalay, 2004: 141).

¹ Bu veriler, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü Karaman Meteoroloji İl Müdürlüğünden alınmıştır.

Yörede Akdeniz iklimi özelliklerinin görüldüğü yerlerde bodur ağaç ve çalılardan oluşan maki bitki örtüsüne rastlanır. Yörede bunlardan başka kavak, söğüt ve çeşitli meyve ağaçları da çokça görülmektedir.

1.2 BÖLGENİN SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

1.2.1 Ekonomik Durum

Karaman il sınırları içerisindeki arazinin üçte biri düzlüklerden oluşur. Özellikle Karaman merkez ilçede ekilebilir arazi oldukça fazladır. Dağlık kesimlerde akarsuların yarması ile oluşan vadi tabanları tarım yapmak için uygun yerlerdir. Ayrıca yöre halkı, yüksek dağlar arasında kalan dağ içi ve dağ eteği düzlüklerinde sınırlı da olsa tarımsal faaliyetlerini sürdürmektedir.

Karaman'ın genel iktisadî yapısı tarım başta olmak üzere hayvancılık, ticaret ve sanayiye dayanır. Son yıllarda köylerden şehirlere büyük kitleler hâlinde göç olaylarının yaşanması, Karaman'ı ticaret ve sanayi üzerine kurulu bir ekonomik yapıya zorlamıştır. Sanayinin alt yapısı için gerekli olan küçük ve büyük organize sanayi bölgesinin tamamlanması, yöre ekonomisi için oldukça önemli olmuş, son 20-25 yıl içerisinde Karaman sanayisinde büyük ilerlemeler meydana gelmiştir. Bu gelişmelerde özel sektörün payı çok büyüktür (Uysal vd, 1992: 301).

Karaman hububat, bakliyat üretim ve ticareti konusunda İç Anadolu Bölgesi'nin önemli merkezlerinden biridir. Meyvecilikte, özellikle elma yetiştiriciliğinde Türkiye'de oldukça ileridir. Bunun yanında üzümculük bölge halkı için önemli bir iş koludur. Son yıllarda ise kirazcılık bir tarımsal etkinlik olarak artarak önem kazanmaktadır.¹

Son yıllarda Karaman il sınırları içinde sulanabilir arazinin çoğalması, ilkel tarım yöntemlerinin terk edilmesi, özellikle tarıma dayalı un, bulgur, bisküvi, gofret vb. endüstri kollarının doğmasını hazırlamıştır (Uysal, 1995: 81).

Bunların dışında dokuma, orman ürünleri, inşaat sektörü gibi alanlarda da endüstriyel faaliyetler sürdürülmektedir.

---

¹ Bu konularda kaynak kişiler İbrahim Ulutaş ve Halil Köksal'dan da bilgi aldık. (Bk. M106/85, s.480; M125/5, s. 516)

Karaman’da yetiştirilen tarım ürünleri içinde tahıllar, tahıllar içerisinde de arpa ve buğday ilk sırada gelmektedir. “Kıraç”¹ (Uysal vd, 1992: 304) adı verilen topraklarda kurak iklimlere daha dayanıklı olan arpa ve buğday fazlaca yetiştirilmektedir. Bu iki ürün, bölgenin en temel geçim kaynağı olan sanayi ve hayvancılık için hayati önem arz etmektedir. Bu iki ürünü nohut, ayçiçeği, şeker pancarı, mercimek, çavdar, kuru fasulye, patates, yonca, mısır, sarımsak, yulaf gibi tarla bitkileri takip etmektedir.

Karaman’da sebzeçilik de önemli bir gelir kaynağıdır. Domates, taze fasulye, beyaz lahana, biber, salatalık, pırasa, soğan, marul, bamyası, havuç, ıspanak, turp gibi sebzeler; kavun, karpuz, üzüm, elma, armut, kiraz, incir, şeftali gibi meyveler yetiştirilir ve bunlarla geçim sağlanır (Uysal vd, 1992: 304-305, Atalay, 2004: 285-294).

Hayvancılık, günlük yaşamda ve bölge ekonomisinde önemli bir yer tutar. Genellikle küçükbaş hayvancılık yaygındır ve Karaman, “koyun”u ile ünlüdür. Bu hayvanlardan et, süt ve deri ürünleri elde edilmekte, bunlar Karaman ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Ayrıca son yıllarda tavukçuluk ve arıcılık da büyük gelişme göstermiştir (Uysal vd, 1992: 311-314).

Ermenek ilçesinden çıkarılan linyit kömürleri, Karaman madencilik sektörünün temelini oluşturur. Bunun dışında değişik bölgelerde alüminyum, demir, krom, manganez gibi madenler de bulunmaktadır.

1.2.2 Nüfus

2008 yılı nüfus verilerine göre ilin toplam nüfusu 230.145’tir. İl ve ilçe merkezlerinde yaşayanların sayısı da 151.822’dir. Geriye kalan 78.323 kişi köy ve kasabalarda yaşamaktadır. İl ve ilçe merkezlerinde yaşayanların genel nüfusa oranı % 66’dır.²

1990’lı yıllardan itibaren Karaman’da açılan un, bisküvi, tekstil gibi çeşitli sanayi kuruluşları köylerden il ve ilçe merkezlerine göçü artırmış ve köy-şehir merkezi nüfus dağılımında ciddi değişiklikler yaşanmıştır. 1990 yılı rakamlarına göre; merkez

¹ Bu konuda kaynak kişilerden Ali Küçükbaşmacı ve Mehmet Ali Akkeçi’den de bilgiler aldık. (bk. M027/50, s. 314; M044/10, s. 347)

² Bu bilgiler Türkiye İstatistik Kurumu internet sitesinden alınmıştır. www.tuik.gov.tr.

ilçe ve diğer ilçelerde yaşayan insanlar, toplam nüfusun % 48,4'ünü oluştururken bu rakam 2000 yılında % 57,5'ye ulaşmıştır.

Sayısal sonuçlardan da anlaşılacağı üzere 1990-2000 yılları arasında şehir nüfusu % 9.1, 2000-2008 yılları arasında da % 8.5 oranında artış göstermiştir.

Bölge, ülkemizde 1960'larda başlayan Avrupa ülkelerine işçi göndermeye bağlı göçün fazlaca yaşandığı yerlerdendir. Ekonomik nedenlerle yapılan bu göçler sonucunda bir kısım insanımız, memleketine geri dönmüş; büyük bir kısım ise yurt dışında yaşamaya devam etmiştir. Yaşanan bu kültürel alışverişler; kültüre, toplumsal yaşama, dile yansımıştır.

1.2.3 Eğitim-Öğretim Durumu

Karaman ilinde son dönemlerde eğitim-öğretim hareketliliği ekonomik canlılığa paralel bir şekilde artmıştır. Aileler, son yıllarda eğitim-öğretime büyük önem vermekte, çocuklarını okutmak için imkânlarını seferber etmektedir. Ermenek ve çevresi, Türkiye genelinde en çok okuyan, en çok devlet memuru yetiştiren yerlerden biridir. Ermenek, Sarıveliler, Başyayla gibi ilçelerde yörelerin dağlık olup tarıma elverişli arazinin yetersiz kalması, ekonomik şartların kötü olması, bölge insanını okumaya sevk etmiştir.

Halkının % 98'i okuryazar olan Karaman'da yüksek öğrenim mezunu oldukça fazladır. Karaman Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü 2008–2009 eğitim-öğretim yılı verilerine göre ilçeler dâhil olmak üzere il genelinde 169 ilköğretim okulu, 34 ortaöğretim kurumu, 30 özel öğretim kurumu bulunmaktadır.

Okul öncesi öğretim kurumlarında toplam 3.425 öğrenci, ilköğretim okullarında toplam 34.306 öğrenci, ortaöğretim kurumlarında ise toplam 8.981 öğrenci eğitim-öğretim hayatını sürdürmektedir. İl genelinde 2.132 derslikte toplam 46.712 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerden 22.677'si kız, 24.035'i ise erkektir. Üniversite sınavlarında başarılı bir olan Karaman, Türkiye genelinde 145 puan barajında 2004 yılında % 78 ile 35., 2005 yılında % 77 ile 30., 2006 yılında % 82 ile 28., 2007 yılında % 83 ile 4., 2008 yılında % 95 ile 1. olmuştur.

İl genelinde 2008-2009 yılı itibariyle okul öncesi eğitimde okullaşma oranı % 31.02, ilköğretim düzeyinde okullaşma oranı % 98.58, ortaöğretim düzeyinde okullaşma oranı ise % 64.47 olarak gerçekleşmiştir.¹

Bir tarih ve kültür kenti olan Karaman, 21. yüzyıla üniversite şehri olma ayrıcalığı ile girmiştir. 28 Mayıs 2007 tarih ve 5662 sayılı kanunla Karaman'da kurulan Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, bugün 3 fakülte, 2 yüksekokul, 3 meslek yüksekokulu ve 2 enstitü ile eğitim-öğretime devam etmekte, yüzlerce öğrenci bu okullarda yüksek öğrenim hayatını sürdürmektedir.

1.2.4 Kültür ve Sanat

1.2.4.1 Karaman'ın Türk kültür tarihi bakımından önemi

13. yüzyıl ve özellikle ikinci yarısı, Türkiye tarihi açısından birbirinden acı olayların yaşandığı, büyük idarî boşlukların ve bunun sonucunda devleti ve milleti derinden etkileyen siyasî çalkantıların görüldüğü bir dönem olarak tarih kitaplarına geçmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin Moğol saldırıları karşısında içine düştüğü çaresizlik ve kargaşa, beyliklerin kendi aralarında baş gösteren anlaşmazlık ve kısır çekişmeler, Anadolu'nun ne kadar ciddi ve büyük bir tehlike ile karşı karşıya kaldığını göstermektedir.

O yıllarda yaşanan siyasî bunalımlardan, karmaşadan başka bir diğer tehlike daha kendisini göstermektedir ki o da kültürel alanda ortaya çıkan "dil" sorunudur. Bilindiği üzere dil; bir milleti millet yapan, millet olma bilincini geliştiren, kültürel bütünlüğü ve sürekliliği sağlayan önemli bir araçtır. Türkçe, yeryüzünde varlığı bilinen pek çok dil içerisinde medeniyet dili olma vasfını kazanmış az sayıdaki dillerden biridir. Asırlardır nakış nakış işlenerek mükemmel bir güzelliğe ve yapıya ulaşmıştır. İşte o çalkantılı dönemde Anadolu'da beliren siyasî ve kültürel tehlikeyi gören Karamanoğlu Mehmet Bey, bir taraftan yaptığı akınlarla Moğollara direnmeye çalışmış, diğer taraftan da halka duyurduğu fermanla Türk dilini ayakta tutma ve koruma mücadelesi vermiştir.

O yıllarda Selçuk başkenti olan Konya'da görülen ve yalnız bir özentiden ileri gitmeyen Farsça ve Arapça düşkünlüğüne karşı ilan edilen bu ferman, bir haykırışın, sosyal ve kültürel bir patlamanın ifadesi olmakla birlikte aynı zamanda etkisi yıllarca

¹ Eğitim-öğretimle ilgili bu bilgiler için bk. <http://karaman.meb.gov.tr/istatistik/2008-2009>

süren ve sonsuza kadar da sürececek olan bir kültürel akımın da öncüsü olmuştur (Önder, 1993: 272-277). Bu ferman; Anadolu’da yaşanan yönetim boşluğunu doldurma, dil ve kültür birliğini sağlama, birlik ve beraberliği tekrar tesis etme çabasıdır (Mermer, 1992: 672-677). Atatürk’ün “Türk Dili, dillerin en güzelidir; yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk Milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır.” biçimindeki sözünün, 13. yüzyıl şartlarında söylenmiş şeklidir. Bu anlayış ve yaklaşım, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu gibi kurumların teşekkülünde etkili olmuştur.

Karaman, sanat tarihi açısından kendi tarihine ve Türkiye tarihine ışık tutan güzel örneklerin yer aldığı bir kenttir. Bölge, bu açıdan sanat tarihi uzmanları ve arkeologlar tarafından üzerinde durulan bir bölgedir.

Karaman il merkezi, Osmanlılar ve özellikle Karamanoğulları devrine ait eserler bakımından oldukça zengindir. Bölgede yaklaşık iki yüz elli sene hüküm süren Karamanoğlu beyliğinin kendine has, orijinal bir mimari tarzı vardır. Bölgenin tarihî coğrafyası üzerinde çalışan Osman Gümüştü, Karaman ve çevresinin Karamanoğulları döneminde en mutlu yıllarını yaşadığını söyler ve şu tespitte bulunur: “Karamanoğulları yönetimi boyunca Larende, bir başkent olarak büyümüş, zarif camiler, medreseler, hamamlar, çeşmeler vb. anıtlarla güzelleşmiştir.” (Gümüştü, 2001: 38) Başta Karaman Kalesi olmak üzere Arapzade Camii, Dikbasan Camii, Yunus Emre Camii, Hacıbeyler Camii, Karabaş Veli Külliyesi, Aktekke Camii, Hatuniye Medresesi, Emir Seyfeddin Süleyman Bey Hamamı, Kızlar Türbesi tarihten bugüne ulaşan başlıca eserlerdir (Tuncel, 2001: 446).

Bunların dışında Ermenek’te Akçamescit, Tekke Mescidi, Ermenek Kalesi, Mennan Kalesi, Tol Medrese (Musa Bey Medresesi), Karaman Bey İmaret, Görmel Köprüsü, Karamanoğlu Hamamı, Bizans döneminden kalma kabartma, mezarlık ve kiliseler; Ayrancı’da Ayran Dede Türbesi ve Köprüsü; Sarıveliler’de Tarihi Kral Mezarları, Göktepe’de Büğlü Baba Türbesi, Köristan kabartmaları; Başyayla’da bulunan çeşme ve mağaralar bölgenin önemli tarihî ve kültürel miraslarıdır.

Bu muhit, tarihte ilim ve kültür merkezi olarak da adından sıkça söz ettirmiştir. Osman Gümüştü, XVI. yüzyılda Antalya, Kastamonu, Niğde, Akşehir gibi Anadolu’nun önemli yerlerinde medrese sayısının beşten az olup burada yedi

medresenin bulunmasının, hayli dikkat çekici ve önemli olduğunu söyler (Gümüüşü, 2001: 84).

Bununla birlikte Karaman çevresinde ve köylerinde eski çağlara ve Bizans dönemine ait önemli kalıntılar da vardır. Fisandun köyündeki tarihî yapılar, Karadağ ve çevresinde bulunan kilise, manastır, ev biçimindeki eserler, Ermenek taraflarındaki kale vb. kalıntılar, Malazgirt öncesi tarihe ait izler taşımaktadır.

Karaman denince akla Türkçe ile birlikte onu en arı şekliyle kullanıp sonraki yüzyıllara taşıyan ve Türkçenin en güzel eserlerini sunan Yunus Emre gelir. Tarihî kaynaklardan anlaşılacağı üzere Yunus Emre, bir müddet Karaman ve civarında bulunmuş, ilahileriyle insanlara moral kaynağı olmuştur. Bugün Karaman il merkezinde bulunan ve Karamanoğulları devrinden kalan Yunus Emre Camii içinde, ünlü Türk düşünürü, mutasavvıf Yunus Emre'nin makamı yer almaktadır.

Türk dilinin en güzel ve seçkin örneklerini sunan Yunus Emre'nin en önemli yanı, Türkçeye sahip çıkması ve onu kullanmadaki becerisidir. Önder Göçgün onun bu yönünü “13. yüzyılda Anadolu’da Batı Türkçesi adını verdiğimiz yeni bir yazı dilinin doğmasında, eserleriyle en aktif rolü oynayanların başında gelen Yunus Emre; Eski Anadolu Türkçesinin en saf, en samimi ifade imkânlarını sonuna kadar en başarılı tarzda kullanmış ve şiirini, şiirimizi, her biri mücevher kıymetindeki mısralarıyla ebedileştirmiştir.” (Göçgün, 1995: 43) şeklindeki cümleler ile anlatır.

Türk Tasavvuf tarihinin ve dünyasının en önde gelen isimlerinden olan ve adeta bir sevgi, hoşgörü abidesi olarak takdim edilen Mevlana Celaleddin-i Rumi, yedi yıl kadar Karaman’da kalmış, oğlu Sultan Veled de eski adı Larende olan bu şehirde dünyaya gelmiştir (Mengi, 1997: 43-50). Günümüzde Karaman merkezde yer alan ve Akteke ismiyle anılan caminin diğer adı, “Mâder-i Mevlana”dır ve içerisinde Mevlana'nın annesi ve yakınlarına ait, 21 adet taştan yapılmış sandukalı mezar bulunmaktadır. Gerek Yunus Emre gerekse Mevlana ve onun oğlu Sultan Veled, aynı zamanda Türk Edebiyatının en seçkin örneklerini vermişlerdir.

15. yüzyıl Anadolu sahası Türk şairleri içerisinde adı geçen, Cemali ve Nizami mahlasıyla şiir dünyasında tanınmış olan Karamanlı Nizami, Karaman'ın edebiyat dünyasına kazandırdığı başarılı simalardan biridir (Banarlı, 1987: 470-473). Türk

denizciliğinin ve coğrafya sahasının büyük ismi Piri Reis, büyük ve başarılı komutan Kâzım Karabekir Paşa, Yavuz devrinin büyük âlimi Zembilli Ali Efendi, Osmanlının ilk şeyhülislamı Molla Fenari, Osmanlının manevî kurucusu Şeyh Edebali gibi pek çok isim, Karaman'dan çıkmıştır.

Ülkemizin son dönem şair ve yazarları arasında yer alan Ermenek doğumlu şair ve yazar Mehmet Çınarlı, şair Bekir Sıtkı Erdoğan, gezi yazıları ile tanınan yazar Hikmet Birand, son yıllarda Karaman'ın kültür-sanat dünyasına kazandırdığı önemli isimlerdir (Tekin, 1995: 110-153).

1.2.4.2 Günümüz Karaman'ında kültür ve sanat yaşamı

Günümüzde Karaman'da, kültürel zenginlikleri koruma ve yaşatma konusunda çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Karaman Valiliği, Karaman Belediyesi, Karaman İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, ilçe kaymakamlık ve belediyeleri tarafından gerçekleştirilen bu etkinlikler, bölgedeki sosyal ve kültürel yaşamın temelini oluşturmaktadır.

Bugün, fermanın ilan edildiği tarih Karaman'da *Türk Dil Bayramı* olarak törenlerle kutlanmaktadır. Aynı günlerde *Yunus Emre'yi Anma Törenleri* de icra edilmektedir. Törenler kapsamında valilik ve ilgili kurumlar aracılığıyla ulusal ve bölgesel nitelikli çeşitli etkinlikler düzenlenmekte, bunlar kamuyouna sunulmaktadır.

Ayrıca her yıl Karaman'da *Elma Festivali*, Ermenek ilçesinde *Ermenek Taşeli Kültür, Sanat ve Sıla Festivali*, Sarıveliler ilçesinde *Bal Festivali*, *Çiçek Hasat Şenlikleri*, Başyayla ilçesinde *Kiraz Festivali*, Ayrancı ilçesinde *Hıdırellez Şenlikleri*, Göktepe kasabasında *Büğlü Baba Sultan Kültür, Turizm Şenlikleri ve Ceviz Ürünleri Festivali* düzenlenmekte, yöresel ürünler sergilenecek bir fuar ortamı oluşturulmaktadır.

Türk Dil Bayramı etkinlikleri çerçevesinde Karaman Valiliği ve Türk Dil Kurumu tarafından birlikte çıkarılan *Dil Dergisi*, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan yedi ciltlik *Karaman Tarihi ve Kültürü Ansiklopedisi* önemli çalışmalarındır. Özellikle Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesinin kurulması, bu çabaları artıracak, şehirdeki kültürel yaşama katkı sağlayacak önemli bir gelişmedir.

1960 yılından beri her yıl, binlerce kişinin katılımıyla Karaman’da bir bayram, bir festival havasında kutlanan *Türk Dil Bayramı ve Yunus Emre’yi Anma Törenleri*, uluslararası bir kimlik ve nitelik kazanarak millî şuuru, birlik ve beraberlik düşüncesini pekiştiren bir vasıta olmaya devam edecektir.

1.3 BÖLGENİN TARİHİ VE ETNİK YAPISI

1.3.1 Bölgenin Tarihi

Karaman, stratejik ve jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca çok değişik medeniyetlerin elinde kalmış bir şehirdir. Orta Anadolu’yu güneye, Akdeniz’e bağlayan geçit yollarından birinin üzerinde bulunan Karaman, sahip olduğu geniş, bereketli topraklar ve coğrafî konumu itibarıyla önemli tarihî, askerî, siyasi ve kültürel olaylara ve gelişmelere sahne olmuş bir kenttir. Kent ve civarında yapılan arkeolojik kazılara göre şehrin kuruluşu M.Ö. 6000 hatta 8000 yıllarına kadar gitmektedir (Boynukalın, 1990: 7).

“Klasik devirlerde Lykaonia bölgesinde Laranda¹ adıyla bilinen Karaman, Hititler devrinde Arzava adlı yarı bağımsız bir devlete bağlı kalmıştır. M.Ö. 7. yüzyılda Phryglerin (Frigler), 6. yüzyılda Lidyalıların saldırılarına uğrayan Laranda, aynı yüzyılın sonlarında Pers egemenliğine girmiş, sonunda Büyük İskender’in haleflerinden Antigon’un, ondan sonra da Seleukos’un eline geçmiştir. M.Ö. 190 yılına kadar İskender’in halefleri elinde kalan Laranda, Romalılar devrinde mahallî krallardan Derbeli Antipatros’un hâkimiyet bölgesine girmiş, sonra da Antipatros’u öldürmüş olan Galatyalı Amyntos’a geçmiştir. Romalılar devrinde Laranda, Lykaonia birliğine bağlı önemli bir ticaret merkezidir.” (Türk Ansiklopedisi, 1974: 301-302)

Larende, Bizanslıların elinde bulunan önemli şehirlerden biridir. İl merkezinin kuzeyinde, yaklaşık 35 km uzaklıkta, volkanik bir dağ kütlesi olarak bütün heybetiyle duran Karadağ’ın değişik yükseltilerinde ve vadilerinde 4. ve 9. yüzyıllar arasında

¹ “Laranda” Karaman’ın klasik dönemdeki adıdır. Bu ad, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde “Larende” biçiminde kullanılmıştır. O. Gümüşçü yapılan kazılar ve çalışmalar sonunda bölge tarihinin Hititlere kadar uzandığını, bu bölgenin klasik dönemlerde “Lalanta, Laranta, Laranda” şeklinde adlandırıldığını, “Larende” adının bölgede Türk hâkimiyetinden itibaren 1863 yılına kadar kullanıldığını, o tarihten sonra “Karaman” adının resmîyet kazandığını söyler (Gümüşçü, 2001: 2-32). *Wikipedia*’da ise şu açıklamalar yer almaktadır: “Bu şehir, adını Karamanoğullarının hükümdarlarından biri olan Karaman Bey’den alır. Önceki adı, Yunancadan gelen ‘Laranda’, daha önceki adı ise ‘Larawanda’dır. Larawanda ‘kumlu, kumluk yer’ demektir.” Bugün “Larende”, merkez ilçede bir mahalle adı olarak yaşatılmaktadır.

yapılmış birçok kilise, mezar, konut vb. yapılar, bölgedeki Bizans mirasının en belirgin ve önemli örnekleridir. Bugün bu kilise kalıntlarına Binbir Kilise denilmektedir (Anonim, 2004).

Larende'nin Bizanslıların elinde bulunduğu dönemlerde İslam-Arap ordularının VIII. ve IX. yüzyıllarda şehri birkaç kere fethettikleri görülmektedir. Ancak yapılan bu fetihler geçici olmuş, Larende yani Karaman, Selçuklular devrine kadar Bizans idaresinde kalmıştır (Türk Ansiklopedisi, 1974: 302).

Şehrin ilk defa olarak hangi devirde Selçukluların eline geçtiği kesin olarak bilinmemekle birlikte Karaman ve çevresi, 1071 yılında yapılan Malazgirt Savaşı'ndan sonra fethedilmiş ve böylece Türk topraklarına katılmıştır. Türk ve Anadolu tarihi bakımından son derece önemli olan bu meydan muharebesinden sonra burası da Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi çabucak Türkleşmiş ve aynı zamanda İslamlaşmıştır.

Anadolu'nun Selçuklu Türkleri tarafından fethedilmesinden sonra eski adı Larende olan Karaman, bir müddet Danişmendoğullarının egemen olduğu yerler arasındadır. Ancak 1165'te Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan şehri alarak ülkesine katmıştır. Bölge, II. Kılıçarslan'ın idaresi altında olduğu yıllarda yapılan III. Haçlı seferi sırasında Haçlılar ve Kilikya Ermeni Krallığının istilasına uğrar. Ancak bu istilalar uzun süreli olmaz ve şehir, 1216 senesinde Selçuklu Sultanı İzzeddin I. Keykavus tarafından tekrar ele geçirilir (Tuncel, 2001: 444, Türk Ansiklopedisi, 1974: 302, İslam Ansiklopedisi, 1955: 309-310).

Anadolu'nun Türk kimliğini hızla kazandığı yıllarda Oğuz boylarından birisi olan Karaman oymağının bir kısmı, Anadolu Selçuklu hükümdarı Sultan I. Alâüddin Keykubad tarafından bugün Karaman'ın bir ilçesi durumunda olan Ermenek havalisine yerleştirilir (Ünal, 1986: 19). Bu tarihte Karaman aşiretinin beyi Sadüddin oğlu Nure Sofi'dir. Bu aşiret, Anadolu Selçuklu Devleti'nin dağılmaya başladığı ve şiddetli Moğol saldırılarına maruz kaldığı yıllarda bölgeyi koruma ve kurtarma adına önemli görevler üstlenmiştir.

Nure Sofi'den sonra beyliğin başına oğlu Kerimüddin Karaman, onun 1261'de ölümünden sonra da Karaman'ın büyük oğlu Şemsüddin Mehmet Bey, daha çok bilinen

adıyla Karamanoğlu Mehmet Bey geçer. Anadolu'da yaşanan kargaşa ortamı ve beraberinde gelişen bazı olaylar, Karaman beyliğinin lehine sonuçlanır ve hem beyliğin hem Karamanoğlu Mehmet Bey'in maddî ve manevî şöhreti, gücü artar. Memlûk sultanı Melik Zahir Baybars'ın da desteğini alan Mehmet Bey, Mayıs 1277'de Konya'ya girer ve o günlerde Türkçe ile ilgili o meşhur "divanda, dergâhta, bargâhta, mecliste, meydanda Türkçeden başka bir dil konuşulmaması" kararını alır. Türk siyâsî tarihinin kargaşa ve huzursuzlukla çalkalandığı bir döneminde beylik tahtına oturan Karamanoğlu Mehmet Bey, Türk diline sahip çıkması ve Moğollara karşı bağımsızlık mücadelesi vermesi ile adeta sembolleşmiş bir millî kahramanıdır. Nitekim bu coğrafya, onun Moğol öncü birlikleri tarafından öldürülmesinden sonra uzun süren karışıklıklar yaşar. Sonraki dönemlerde Anadolu Selçuklu-Karamanoğlu-Moğol üçgeninde hem içeride hem dışarıda siyâsî ve askerî mücadeleler hep sürmüş, kanlı savaşlar, çarpışmalar meydana gelmiştir (Uzunçarşılı, 2003: 1-12, Sümer, 2001: 454-460).

Karamanoğulları ile Osmanlı Beyliği arasındaki liderlik mücadelesi, Türk tarihinde her zaman tartışılan, günümüzde dahi sıcaklığını ve önemini yitirmeyen konulardandır. Bu iki beyliğin birbirleriyle olan ilk teması, Karaman beyi Alâüddin Bey ile Osmanlı hükümdarı I. Murad, yani Murad Hüdavendigâr arasında olmuştur. Bu ilk karşılaşma, bir evlilikle neticelenmiş ve Alâüddin Bey, Osmanlı sultanı Murad'ın kızı Melek Hatun ile evlenerek iki taraf arasında bir akrabalık kurulmuştur. Ancak bundan sonra ortaya çıkan gelişmeler, aynı yönde olmamış, başlangıçta kurulan dostane ilişkiler bozulmuştur. I. Murad ve Yıldırım Bayezid dönemlerinde kanlı mücadeleler yaşanmış, Karamanoğulları, 1402 Ankara savaşına kadar Osmanlı Devleti'nin üstünlüğünü kabul etmek durumunda kalmıştır.

Timur'un Osmanlı Devleti'ni yenmesi, Anadolu'daki dengeleri tekrar alt üst etmiş, Anadolu'yu 11 yıl sürecek olan bir iç karışıklığa, fetret devrine sürüklemiştir. Timur'dan büyük güç ve destek alan Karamanoğullarının Anadolu'daki topraklarını, sınırlarını genişletme çabaları, Çelebi Mehmet'in idareyi kontrol altına almasına kadar sürmüş, iki taraf arasındaki mücadeleler, II. Murad ve Fatih devirlerinde de aynı şekilde devam etmiştir. Zaman zaman bu sürtüşmelerin içerisinde Memlûk, Akkoyunlu gibi bölgedeki önemli güçler de yer alarak adeta mücadelenin halkası genişletilmiş, hatta Fatih'ten sonra yaşanan Cem Sultan hadisesinde bu mücadele halkasının içerisine

Avrupa da katılmıştır. Fatih zamanında Osmanlılar karşısında alınan ağır mağlubiyet ve yaşanan bütün bu olumsuz gelişmelerden sonra Karaman ve civarı, II. Bayezid'in saltanatının ilk yıllarında imparatorluk sınırları içerisine katılmış, Karamanoğulları Beyliği fiilen ve resmen sona ermiştir (Uzunçarşılı, 2003: 13-38).

Ermenek, Larende (Karaman), Ereğli, Silifke, İçel (İç İl), Niğde, Aksaray, Konya, Isparta, Afyon gibi yerleri içerisine alacak kadar genişleyen Karamanoğulları fiilen sona erdikten sonra bu coğrafya, Osmanlı döneminde Larende adıyla birlikte Karaman olarak da anılmıştır. Burası, daha sonra Osmanlı idarî teşkilatında merkezi Konya olan Karaman eyaletinin Larende sancağının merkezi olmuştur (Tuncel, 2001: 445).

1863 yılına kadar Osmanlı Devleti idarî teşkilatlanma sistemi içinde sınırları oldukça geniş ve kendi adıyla anılan bir eyaletin adı olan Karaman, o tarihte yapılan yönetim ıslahatları sonrasında Konya vilayetine bağlı bir kaza olarak kabul edilmiştir. Bu durum, Karaman'ın il olduğu 1989 senesine kadar sürmüştür.

1.3.2 Bölgenin Etnik Yapısı

1.3.2.1 Karamanoğullarının kökeni

“Karaman” adı, Oğuz boylarına ait bir aşiretin (oymak) adıdır (Uzunçarşılı, 2003: 1). Sözcük “kara” ve “+man” yapılarından oluşmaktadır. “Kara”, sıfat ya da unvan işleviyle gerek kişi adlarında gerekse yer adlarında çok kullanılan bir sözcüktür.¹ Bu sözcük, Türk siyaset tarihinde Karahanlılar, Karamanoğulları gibi devlet/beylik adlarında da yer almaktadır. Bu devletlerden birisi olan Karahanlılarda hakanlara genellikle “kara” unvanı verilmiştir. O takdirde önce “kara” sözcüğünün anlamını belirlemeye çalışmak daha doğru olacaktır.

Dîvânü Lügâti't-Türk'te kara sözcüğü “kara, karanlık” anlamlarında; “güç, sarp, zor” anlamlarına gelen “kadır” sözcüğü ise “kadır kış=kara kış” eşleştirmesi ile verilmektedir (Atalay, 2006d: 246).

¹ “Kara” renk adının Türkçedeki kullanım alanı ve anlam boyutu çok zengindir. Sözcük; bugün bitki, hayvan, meyve, sebze, eşya, giyecek, hastalık adı olarak kullanılan pek çok sözcükte geçmektedir. Ayrıca kişi ve yer adlarındaki kullanımı da oldukça yaygındır (Bayraktar, 2007: 1-21).

Bahaeddin Ögel, “kara” renginin Türklerde kuzey yönünü gösteren bir sembol olduğunu, Türklerin kuzeyle ilgili her şeyi “kara” sözcüğü ile ifade ettiklerini (kara yel, kara kış) ve bu sözcüğün Türkçede zengin bir kavram alanına sahip olduğunu dile getirir (Ögel, 1991: 429-450).

Ceyhun Vedat Uygur, *Kazak ve Karakalpak Türkçeleri Temelinde Türkçe Renk Adlarının Yan Anlamları*, başlıklı yazısında temel renklerden biri olan “kara”nın Kazak ve Karakalpak Türkçelerindeki yan anlamları üzerinde durur ve bu anlamlardan birinin “güçlü, etkili, hızlı” olduğunu dile getirir (Uygur 2007c: 2229-2232).

İslam Ansiklopedisi Karahanlılar maddesinde “kara” sözcüğü ile ilgili olarak şu açıklamalar yapılmaktadır. “Karahanlılar tabiri, bu sülalenin unvanındaki ‘kara’ sözünden çıkmaktadır. Altay kavimlerinde dört renk (kara, kıvı, gök, ak) dört cihete (sırasıyla kuzey, güney, doğu, batı) işaret etmek için kullanılmıştır. Bundan dolayı Türkçe ‘kara’ sözü eski Türklerin hukukî rumuzunda ‘kuzey yönü’nü belirtip büyüklük ve yükseklik ifade eden bir tabir olmuş, böylece kara han, kara ordu vb. birleşmelerde ‘büyük, baş’ manalarında kullanılmıştır.” (İslam Ansiklopedisi, 1997: 251) Bu sözcük, aynı eserin “Karahisar” maddesinde “yüksek, ulaşılması zor” şeklinde karşılık bulmaktadır (İslam Ansiklopedisi, 1997: 261).

Tarama Sözlüğü’nde ise “Karaman çadırı=büyük çadır” eşleştirmesi yer almaktadır (TDK, 1983: 126). Dolayısıyla Türk tarihinde çoğunlukla hakan ve beylere unvan olarak verilen “kara” sözcüğü, “güçlü, sert, büyük” anlamlarında düşünülebilir.

“+man” eki, sıfatlardan kişileri niteleyen sıfatlar türeten bir ek olup eklendiği yapıya “abartma, aşırılık” işlevleri katar (Korkmaz, 2007b: 58-59, Zülfıkar, 1991: 124). Bu ek; “abartma, aşırılık” işlevinin yanında “benzerlik” işlevi de taşır ve bugün “karaman, kocaman, akman” gibi sözcüklerde görülür (Ergin, 2006: 176). Sözcüğün taşıdığı anlamlar ve üzerine getirilen ekin işlevleri birlikte değerlendirildiği zaman, “karaman” adının “(çok) güçlü, büyük (kişi)” anlamlarına geldiği düşünülmektedir.¹

¹ “Kara” sözcüğünün temel anlamları arasında *en koyu renk (siyah)* ve *esmer* karşılıkları da yer almaktadır. Bu bakımdan “Karaman” adının *kara(siyah)* ve *esmer* renk adları ile ilişkilendirilerek verilmiş olabileceği de düşünülebilir. Ancak biz bu adı taşıyan oymağın özellikle Moğollara karşı gösterdiği mücadeleler göz önüne alındığında “Karaman” adının renk bağlamında değil de “güçlü, sert” gibi karşılıklarla ilişkili olabileceğini düşünmekteyiz. Nitekim Oğuz boylarının adları dikkatle incelendiği takdirde bu adların büyük bir kısmının o boy(lar)a ait önemli bir nitelikle ilişkilendirilerek verildiği görülecektir. Türk geleneğinde kişilere verilen ad ve unvanların da aynı mantıkla yapıldığı Oğuz Kağan Destanı, Dede Korkut Hikâyeleri gibi eserlerde karşılaştığımız bir durumdur.

Etnik yapı faktörü, ağızlar üzerinde yapılan incelemelerde gerek o bölgede kullanılan dilin gerekse ait olduğu ana dilin özelliklerini, gelişimini, yönünü göstermesi bakımından önemli bir unsurdur. Bu faktör, ağızların ortaya çıkışında ve farklılaşmasında önemli bir nokta, hatta Zeynep Korkmaz'a göre en temel nedendir (Korkmaz, 1995c: 180).

Tarihî kaynaklardan anlaşılacağı üzere Anadolu, 11. yüzyıl ile 14. yüzyıl arasında yapılan yoğun göçlerle bir Oğuz, Türk ülkesi hâline gelmiştir. Bu göçler, sadece Oğuz boyları ile sınırlı kalmamış, başka Türk (Kıpçak, Çiğil vb.) kavimlerinin de zaman zaman Anadolu'ya gelip yerleşme çabaları olmuştur. Ancak bu topluluklar, zamanla sayıca daha fazla olan Oğuz unsurunun içerisinde erimiştir.

Tarihî kaynaklar, 24 Oğuz boyundan 23 tanesinin Anadolu'nun 11. yüzyıl ile 14. yüzyıl arasındaki fetih ve iskânına katıldığını göstermektedir. Bir kısmı Boz-Ok, bir kısmı Üç-Ok boyuna mensup bu Oğuz boyları, Anadolu'nun her tarafına ulaşarak bu coğrafyayı, bir Türk yurdu hâline getirmişlerdir. Bugün her bölgede, her yörede bu Oğuz boylarının ismine, maddî ve manevî hatırasına, dil yadigârlarına rastlanmaktadır.

Daha çok göçebe bir hayat tarzını benimseyen 24 Oğuz boyu mensupları, aynı kaynaktan beslenen bir dili konuşmalar da coğrafî, siyasî, vb. nedenlerle kendilerine özgü bir konuşma dili meydana getirmişlerdir. Zeynep Korkmaz iç ve dış göçler nedeniyle Anadolu'da yaşanan sosyal hareketliliği, siyasî ve askerî gelişmeleri ağızların teşekkülünde ve çeşitliliğinde önemli bir etken olarak gösterir (Korkmaz, 1995c: 180).

Konuyla ilgili bu açıklamalardan sonra yöre ağzının şekillenmesinde çok önemli gördüğümüz Karaman'ın etnik yapısı üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Karamanlı tarihçi Şikâri'ye göre Karamanlıların ataları Moğol istilası üzerine Sivas yöresine gelmişler, Baba İshak'ın isyanına katıldıktan sonra Ermenek-Mut civarına yerleşmişlerdir. Bunu takip eden yıllarda bölgede yaşanan siyasî olaylardan da yararlanan ve beyliğe adını veren Karaman Bey, beyliğin temellerini atmıştır. Karaman Bey'in dedesi Oğuz beylerinden Sadedin Bey, babası da Nûre Sûfî (Nûr Sûfi) diye anılan Nureddin Bey'dir.

Tarihçiler, Karamanoğullarının menşei hakkında farklı görüşler ileri sürerler. Aslında öne sürülen bu değişik görüşler, Avşar ve Salur olmak üzere iki temel üzerine oturtulabilir.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı Karaman aşiretinin Avşar boyundan olduğunu, bu oymağın Sultan I. Alâüddin Keykubad zamanında (M.1228, H.625) Ermenilerden alınan Ermenek taraflarına yerleştirildiğini ve Karamanoğullarının adlarını mensup oldukları Karaman oymağından aldığı dile getirir (Uzunçarşılı, 2003: 1).

Oğuzlar kitabının yazarı Faruk Sümer, Yazıcıoğlu Ali'nin Tarih-i Âl-i Selçuk adlı eserine atıf yapar ve Uzunçarşılı'nın görüşlerini destekleyici bir yaklaşımla Karamanoğullarının Avşar boyuna mensup olduğunu ve Avşarların Anadolu'nun fetih ve iskânında mühim roller oynadığını söyler (Sümer, 1999: 299).

Bilindiği üzere Avşar (Afşar), 24 Oğuz boyu içinde gerek nüfus gerekse oynadığı roller bakımından önemli bir boyun adıdır. Kâşgarlı Mahmud, kitabında Avşarları 22 Oğuz boyundan altıncısı olarak gösterir. (Atalay, 2006a: 56) Şecere-i Terâkime müellifi ise Avşar'ı Oğuz Han'ın üçüncü büyük oğlu Yıldız Han'ın oğlu olarak belirtir ve damgasının şeklini de vererek "Avşar" isminin "iş çabuk işleyici" manasına geldiğini açıklar (Ölmez, 1996: 160).

Oğuzlar kitabındaki "Avşarların Boz Ulus'un her üç kümesindeki obalarından bazıları Boz Ulus'un Orta Anadolu'ya göç eden teşekkülleri arasında bulunmuşlar ve ekseriyetle Karaman eyaletinde yurt tutmuşlardır." şeklindeki yargı, Karamanlıları Avşar boyuna bağlar (Sümer, 1999: 284).

Fuat Köprülü İslam Ansiklopedisinin Avşarlar maddesinde Karamanoğullarının kökenini Avşar boyuna dayandırır (Köprülü, 1955a: 28). Fakat aynı ansiklopedinin Salurlar maddesinde kendi kitaplığındaki bilgilere dayanarak Karamanlıları Salur boyuna mensup gösterir (Köprülü, 1955b: 136-137). Bu düşüncenin altında yatan sebep, Salur boyunun obalarından birinin adının Karaman olmasıdır.

Tahsin Ünal da bu görüşü savunanlardandır. Ünal, bu konuda kesin bilgiler vermenin zor olduğunu kabul etmekle birlikte Köprülü'nün savunduğu teze uygun hareket eder (Ünal, 1986: 13). Ayrıca Macar Türkolog Vambery'nin (1863) yaptığı tasnifte Karaman aşireti, Salur boyu içerisinde yer almaktadır (Sümer, 1999: 339).

Burada Salur boyu hakkında biraz bilgi vermek, yararlı olacaktır. Salurlar, Oğuzların Üç-Ok boyunun Dağ Han koluna aittir. Oğuz tarihinde önemli bir yere sahiptirler. Kâşgarlı Mahmud, kitabında Salgur (Salur) boyunu 22 Oğuz boyundan beşincisi olarak gösterir (Atalay, 2006a: 56). Şecere-i Terakime’de ise “Salur” ismi “kılıçlı” anlamında karşılık bulmaktadır (Ölmez, 1996: 160).

Karamanoğullarının Oğuzların Kaçar boyundan olduğuna dair görüşler olsa da bu görüşler, kesin delillere dayanmadığı için tarihçiler arasında çok fazla kabul görmemiştir. Bunun dışında bazı kaynaklarda (Hammer, Osmanlı Devleti Tarihi) Karamanoğullarının atalarının Ermeni olduğuna dair yanlış, bilgiler yer almaktadır. Aslında, gerçeği yansıtmayan bu iddialar için en güzel cevap, 13 Mayıs 1277’de Karamanoğlu Mehmet Bey tarafından hem askerî ve siyasî sahada hem de kültürel alanda açık ve net bir şekilde verilmiştir. Ayrıca Faruk Sümer’in Karamanlılar hakkındaki şu hükmü iddialar için bir cevap niteliğindedir: “Karamanlılar Anadolu Türklüğünün Moğollara karşı en mücadeleci unsuru olmuştur.” (Sümer, 1972: 161)

Sonuç olarak söylemek gerekirse tarihî kaynakların ve tarih araştırmacılarının verdiği bilgiler ışığında Karamanlıların Oğuzların Avşar boyuna mensup olduklarını benimsemek daha doğru olacaktır. Türk oldukları konusunda zerrece kuşku duymadığımız bu aşiret, Anadolu Türklüğüne büyük ve önemli hizmetler sunmuştur.

1.3.2.2 Karaman’daki etnik yapı

Karaman, stratejik konumu nedeniyle çeşitli devletler arasında sürekli el değiştirmiş, buna paralel olarak şehirde değişken bir demografik yapı ortaya çıkmıştır. Elimizde Türklerden önceki durum hakkında kesin bilgiler olmasa da Karaman ve muhitinde bulunan arkeolojik kalıntılar, bize bu konuda düşünme imkânı vermektedir.

Karaman’daki Müslüman-Türk hâkimiyeti, 12. yüzyılın ikinci yarısı ile 13. yüzyılın ilk çeyreği arasında başlar. Ancak daha önceki dönemlerde bu bölgede, Anadolu’nun bazı kesimlerinde olduğu gibi, Bizans Devleti’nin kendisini korumak amacıyla kilit noktalara yerleştirdiği Hristiyan Türkler yaşamaktadır. Bu Hristiyan Türkler, yörenin Selçuklu ve Karamanoğlu egemenliği altına girmesinden sonra, aralarında kan bağı bulunan bölgedeki diğer Müslüman zümre ile uzun dönem birlikte

kardeşçe yaşar. Hatta yöredeki bu Hristiyan unsurun varlığı, Millî Mücadele yıllarına kadar devam eder.

Janos Eckmann, Anadolu'nun Türkçe konuşan Ortodoks Hristiyanlarına Karamanlı adının verildiğini ve Karamanlı denen bu zümrenin Türk-Yunan nüfus değişimine kadar Kayseri, Niğde, Nevşehir, Konya bölgelerinde, Karadeniz'in sahil kesimlerinde ve İstanbul'un değişik yerlerinde yaşadığını söyler (Eckmann, 1950a: 165-170). Adı geçen topluluk, araştırmacılara göre ya Türkleşmiş Rumlardır veya Hristiyan Türklerdir. İkinci seçenek, ilim dünyasında daha çok kabul ve değer görmüş, son yıllarda Türkçe konuşup Yunanca yazan bu zümre ile ilgili araştırmalar artmıştır.¹

Harun Güngör bu konuda şunları kaydeder: “Bize göre Anadolu'nun hemen her tarafında yaşayan Rumlara Rum denildiği hâlde Karaman bölgesinde yaşayanlara diğer Rumlardan ayrı olarak Karamanlı adının verilmesi, onların diğer Rumlardan ayrı bir özelliğe sahip olmalarından kaynaklansa gerek.” (Güngör, 1984: 97) Karamanlı denen bu zümre, Grek harfleri ile yazılan bir Türkçe kullanmışlardır ki buna bilim dünyasında Karamanlîca adı verilmektedir. Hâlen Karamanlîcanın etkileri ve arkaik şekilleri, yöre insanının dilinde sınırlı da olsa görülmektedir.

Bu Hristiyan Türkler, daha sonraları İstanbul, Balkanlar gibi değişik yerlere göç etseler de bunların bir kısmı İslam dinini benimseyerek bu coğrafyada yaşamaya devam etmişlerdir. Fakat Osmanlı arşivlerinde (Karamaniyan) ve bazı yabancı yazarların çalışmalarında geçen Caramanos (Karamanlı) terimleri, Karaman'da daha önceki devirlerde Hristiyan Türk varlığının hayli etkin ve yoğun olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte bu ismin kapsamının, Fatih döneminden sonra Anadolu'daki bütün Hristiyan Türkleri içine alacak şekilde genişlediği görülmektedir.

Osmanlı sınırlarının doğuda ve batıda önemli yerleri içine alacak şekilde hızla genişlediği yıllarda bu bölgeden Balkanlara, İstanbul'a ve Kıbrıs'a yoğun nüfus hareketleri olmuştur (Uzunçarşılı, 1975: 15). Dolayısıyla Balkanlar ve Kıbrıs ağzlarının incelenmesi, Karaman ağzı hakkında önemli ipuçları verecektir.

¹ Son yıllarda konu ile ilgili yapılan çalışmalardan birisi Mustafa Ekincikli tarafından gerçekleştirilmiştir. *Türk Ortodoksları (Başlangıçtan Millî Mücadele Sonuna Kadar)* adını taşıyan bu çalışma, doktora düzeyindedir ve 1990 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yapılmıştır. Diğer çalışma ise Yonca Anzerlioğlu'na aittir. Bu çalışma, 2002 yılında Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsünde doktora tezi olarak hazırlanan *Türkiye'de Ortodoks Türkler (XVI. - XX. Yüzyıl)* adlı çalışmadır. Aynı eser, 2003'te *Karamanlı Ortodoks Türkler* adıyla kitaplaştırılmıştır.

Hasan Eren, Kıbrıs ağızları üzerine yazdığı bir makalesinde bu konuya dikkat çeker ve Kıbrıs ağızlarının Güney Anadolu ve İç Anadolu Bölgesi ağızlarının bir uzantısı olduğunu, Kıbrıs ağzının oluşumunda önce Konya ve yöresi, sonra da Antalya, İçel, Alanya gibi yerlerden yapılan göçlerin rol oynadığını vurgular (Eren, 1963: 37-50). Bu göçler, Kıbrıs ve Balkanlara olduğu gibi çeşitli nedenlerle Anadolu'nun muhtelif yerlerine de yapılmıştır.¹

Başbakanlık Arşiv Belgelerine göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler adlı eserin yazarı Cevdet Türkay, çalışmasının sonuç bölümünde şu tespitleri yapar: “Büyük Türk soyu ilk ve eski anayurdu olan Orta Asya yaylalarından batıya doğru göç etmiş, birçok bölümlere ayrılmış, aynı anlama gelen boylar, oymaklar, aşiretler ve cemaatler meydana getirmiştir. Bunlar o kadar çoktur ki toplam sayıları 7230’u bulmaktadır. Bu yoldaki araştırma ve incelemeler sürdürüldükçe bu sayı, çok artacaktır.” (Türkay, 1979: 18)

Bu tespitler ışığında bir değerlendirme yapıldığında Anadolu’ya gelen Oğuz boyları, pek çok oymak, aşiret ve cemaati beraberlerinde getirmişler, Anadolu’nun sosyo-kültürel imar ve inşasında büyük rol oynamışlardır. Faruk Sümer’in bahsettiği boylar, diğer kaynaklar ve yapılan araştırmalar ışığında yöremizde Acı-Acırlı, Afşar-Afşarlı, Akcaali, Alakürklü, Armudlu, Bademli, Beğdili, Boynuinceliler, Bozulus, Burhan-Burhanlı, Cerid-Ceridli, Çatak-Çataklı, Çoğlu, Çökelek, Dögerli, Güney-Güneyli, Hacı Saidli, Hadımlı, Kadılı-Kadılar, Karacayurdlu, Karamanlı-Karamanlılar, Kısacıklı-Kısacıklar, Kızıllar, Kolbasan, Pehlivanlı, Salarlı, Sarıcalar, Sarıveliler, Süleymanhacı-Süleymanhacılı, Şambayadı gibi oymak ve cemaatler tespit edilmiştir.

Bugüne kadar Karaman’a yerleştiğini tespit ettiğimiz Oğuz boyları başta Afşar ve Salurlar olmak üzere Kınık, Alayuntlu, Bayındır ve Bayat boylarıdır. Oğuz boyları dışında kalan unsurlar ise Bulgarlar, Peçenekler, Avarlar, Kuman ve Kıpçaklardır.

¹ Kars İli Ağızlarında Kağızman yöresinden derlenen metinlerde Derviş Atmaca adlı kaynak kişi, Bayezid ve Yavuz zamanında Karaman’ın Osmanlılara katılmasından sonra o yörede yaşayan Türkmenlerin önce Erzurum Pasinler tarafına, oradan da çeşitli nedenlerle Kars’a göç etti(rildi)klerini anlatır (Ercilasun, 2002: 36-37-194-195) Rize İli ağızlarında ise bu konuyla ilgili şu bilgilere yer verilmektedir: “İkizdere yöresinde kullanılan Ekşioğlu, Biberöğlu, Tavukçuoğlu, Köseoğlu, Tatoğlu, Tuzcuoğlu gibi geniş aile adları, Türk tarihindeki oymaklaşma geleneğinden izler taşımaktadır. Bunlardan biri olan Karamanoğlu soyadı ise Konya Karamanlıların bu bölgeye kadar gelmiş olabileceklerini düşündürmektedir.” (Günay, 2003: 28) Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları adlı çalışmada ise Çameli ilçesinin eski adının Karaman olduğu, Karamanoğlu Beyliği’nin dağılması ile buraya Karamanlılar’ın yerleştiği bilgisi verilmektedir (Tok, 2002: 14).

Sayıdığımız bu toplulukların dışında, bu yörede, Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında devlet sınırlarının daralması ve çeşitli siyasî baskılar neticesinde Batı Trakya ve Kafkaslardan göçüp buralara yerleşen insanlar da vardır. Hamidiye, Mesudiye, Burhaniye, Eminler, Osmaniye, Gökçe, Eminler, gibi köyler muhacirlerin yaşadığı yerlerdir (İpek, 1999: 203-204). Ancak buralardaki nüfus, işsizlik ve göç gibi nedenlerle oldukça azalmıştır. Karaman'a bağlı ilçelerden birisi olan Ayrancı ise 20. yüzyılın başlarında 200 hane kadar Kırım Türkünün göç edip yerleştiği bir yerdir. Bunların zamanla oradaki yerli halk ile kaynaşması ile aradaki sosyo-kültürel farklılıklar yok denecek noktaya gelmiştir.

Bölgemiz, ülkemizde 1960'lerden sonra görülen yurt dışı göçün fazlaca olduğu yerlerdendir. Ekonomik nedenlerle yapılan bu göçler sonucunda bir kısım insanımız, memleketine geri dönmüş; büyük bir kısım ise yurt dışında yaşamaya devam etmiştir. Yaşanan bu kültürel alışverişler; kültüre, toplumsal hayata ve dile yansımıştır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki Karaman; Afşar, Salur, Kınık boyları çoğunluğu teşkil etmek üzere Türk aşiretlerinin yıllardan beri gelip yerleştiği bir Türk şehridir. Günümüzde "Karamanlı" adı verilen Hristiyan Türk topluluğunun bulunmadığı, ancak az da olsa zamanla bunların İslamiyeti seçerek burada yaşamaya devam eden nesillerinin yaşadığı bir yerdir. Ayrıca 19. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren muhacirler için iskâna açılan bir yerleşim birimi olması yönüyle de göçmen olarak adlandırabileceğimiz vatandaşlarımızın iskân edildiği bir ilimizdir.

İKİNCİ BÖLÜM DİL BİLGİSİ İNCELEMESİ

2.1 SES BİLGİSİ

2.1.1 Ünlüler

Karaman il sınırları içerisinde bulunan yerleşim birimlerinde yürüttüğümüz çalışmalar sonucunda yöre ağızlarında bugün, Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılan sekiz ünlü (a, e, ı, i, u, ü, o, ö)'nün yanında bu ünlülerin birlikte kullanıldığı dil birlikleri içindeki ünlü veya ünsüz seslerin etkisiyle oluşan ya da konuşan kişilerin konuşma özelliklerine bağlı olarak değişikliğe uğramış ünlüler de kullanılmaktadır. Bu ünlüler, şunlardır: á, ā´, ą, ā, ę, í, i°, i°, ó, ọ, ô, ú.

Ayrıca bilinen temel ünlülerin dışında bazı ses olaylarının etkisiyle ortaya çıkan ā, ē, ī, ī, ō, ō, ū, ū şeklinde uzun ve ă, ę, ĭ, ĭ, ǫ, ũ, ũ şeklinde kısa olanları da mevcuttur.

Yazı dilindeki sekiz ünlü dışında kalan ünlüler, kaynak kişilere ait bireysel konuşma özellikleri, boğumlanma nitelikleri ve fonetik değerleri bakımından temel sekiz ünlüden farklılaşarak oluşan ünlülerdir.

Karaman ili ağızlarında kullanılan ünlüler, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Ünlüler

ÜNLÜLER	DÜZ				YARI YUVARLAK	YUVARLAK		
	Geniş	Yarı Geniş	Dar	Damaksıl	Dar	Geniş	Yarı Geniş	Dar
KALIN	a	ą	ı	ā	i°	o	ọ	u
YARI KALIN	á, ā´		í			ó		ú
İNCE	e	ę	i		i°	ö	ô	ü

2.1.1.1 Yazı dilinde bulunmayan ünlüler

á ünlüsü:

Bu ünlü, “a” ile “e” arasında bir ses olup yarı kalın yarı ince, düz ve geniş orta damak ünlüsüdür.¹ “a>e” veya “e>a” değişiminin arasında bir merhalede oluşur. Herhangi bir nedenle geride boğumlanan “a” sesinin incilmesi ya da daha önde boğumlanan “e” sesinin kalınlaşması sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Bu ses, bölge ağızlarında özellikle yabancı dillerden giren sözcüklerin söylenişinde ve bunların kalınlık-incelik uyumu bakımından işletilmesi sırasında kendisini göstermektedir.

aslán “*aslen<Ar.aslen*” M003/12, máhkemeye “*mahkemeye<Ar.mahkeme +T.ye*” M003/27, fadimá “*fadime<Ar.Fātīma*” M008/7, bāzán “*bazen<Ar.ba‘zen*” M028/4, sálásını “*salasını<Ar.salā+T.sını*” M049/2, biráz “*biraz*” M062/28, ğuvátliydim “*kuvvetliydim<Ar.kuvvet+T.liydim*” M68/24, bárabar “*beraber<Far.berāber*” M130/20, atáš “*ateş<Far.āteş*” M130/69

Daha çok kalınlık-incelik uyumunun işletilmesi sırasında karşılaştığımız bu ses, bölge ağızlarında bazı sözcüklerde bu durumun aksine uyumu bozacak şekilde kullanılmaktadır.

memleķátıñ “*memleketin*” M005/21, táمام “*tamam*” M007/66 ekmák “*ekmek*” M018/15, heyá “*heye(=evet)*” M035/9, fálan “*falan*” M040/23 dáha “*daha*” M047/146

Bazı örneklerde ise inceltici özelliğe sahip olan “l, s, ş, y, z” gibi ünsüzlerin etkisi ile bu sesin oluştuğu görülmektedir.

yábarsıñız “*yaparsınız*” M010/36, yábalım “*yapalım*” M010/46, háşar “*haşere*” M023/9, nusáybin “*Nusaybin*” M065/3, zámanla “*zamanla*” M87/12, meyvásıylan “*meyvesiyle*” M98/12, boyáylē “*boyayla*” M120/46, dalávēre “*dalavere*” M130/23

Birkaç örnekte ise sözcük birleşmesi sırasında iki ünlünün yan yana gelip bunlardan birinin düşme eğilimi gösterdiği durumlarda bu sesin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

cumártesi “*cumartesi*” M025/17, hocáfendi “*hoca efendi*” M057/6

¹ Bu ünlü için A.B.Ercilasun á işaretini (Ercilasun, 2002: 51), E. Gemalmaz *ɔ* (italik ters a) işaretini (Gemalmaz, 1995a: 74), Z.Korkmaz **a** (siyah puntolu) işaretini (Korkmaz, 1994a: VIII, 1994b: 31), T. Gülensoy *ā* işaretini (Gülensoy, 1988: 19), M. Sağır *â* işaretini (Sağır, 1995a: 19) kullanırlar.

ā´ ünlüsü:

Bu ünlü, “a” sesi ile “e” sesi arasında, yarı kalın yarı ince, düz ve geniş orta damak ünlüsü olup aynı zamanda uzun bir sestir.¹ Metinlerimizde (ā´) işareti ile gösterilen bu ses, genellikle iki sözcüğün birbirine ulanması ve bu arada “g, ğ; k, k” gibi ünsüzlerin eriyip düşmesi sonucu oluşmaktadır.

güzā´dar “güze kadar” M006/12, gelesiyā´dar “gelesiyeye kadar” M009/151, ekmā´talar “ekmek atarlar” M017/10, bōrā´tıverirdim “börek atıverirdim” M021/7, ekmā´tar “ekmek atar” M036/15, nā´lacağ “ne alacak” M089/9, sōrā´fendim “sonra efendim” M096/17

Bu ses, birkaç örnekte “ğ(<k)” ünsüzünün, ulanma olmaksızın hece kaynaşması sonucu eriyip kaybolması ile ortaya çıkmaktadır.

bōcā´ “böceği” M023/12, yēmā´ “yemeği” M028/6

ā ünlüsü:

Bölge ağızlarında sıkça kullanılan bu ses; “a” ile “ı” arasında, kalın, düz, yarı geniş yarı dar bir ünlüdür.² Temel ünlülerden birisi olan “a”, bazı ünsüzlerin etkisiyle daralma özelliği gösterir. “a>ı” ya da “ı>a” değişiminin ara devresinde ortaya çıkan bu ses, “a” ile “ı” arasındaki boğumlanma alanının “a”ya daha yakın bir yerinde boğumlanan kapalı bir “a” ünlüsüdür. Orta hecede bulunan “a” ünlüsünün daralma eğilimi göstermesi sonucunda oluşan bu ünlü, yöre ağızlarında sıkça görülmektedir.

ğonuşamaycam “konuşamayacağı” M006/23, daha “daha” M007/65, adama “adama” M009/71, ısırancağa “Istiranca’ya” M016/8, māni olmaçağ “mani olmayacak” M050/51, nārayacağ “ne arayacak” M057/39, ğaba yel “kaba yel” M065/61, bulamaz “bulamaz” M065/72, ğapanmıyor “kapanmıyor” M69/40, ağlayıvirrim “ağlayıveririm” M071/5, arayı gördüm “arayı gördüm” M075/37, arayollar “arıyorlar” M106/28, para “para” M107/18, toplayalım “toplayalım” M130/57

¹ A. Günşen, bu ünlüyü *uzun ince á* (Günşen, 2000: XVI, 18) şeklinde tarif etmiş, ā´ işareti ile göstermiş ve Kırşehir yöresinden bu sesle ilgili örnekler vermiştir. Bu sesin tespit edildiği bir başka yer de Çukurova yöresidir. F. Yıldırım, bu ünlüyü *uzun á* şeklinde tarif etmiş ve bu ünlünün daha çok alıntı sözcüklerde görüldüğünü dile getirmiştir (Yıldırım, 2006: xii, 39-40). Söz konusu ünlünün Karaman ili ağızlarında görülen örnekleri, daha çok Kırşehir yöresi ile benzerlik göstermektedir.

² Bu ünlü için A.B. Ercilasun ā´ işaretini (Ercilasun, 2002: 51), E. Gemalmaz ā´ işaretini (Gemalmaz, 1995a: 73), Z. Korkmaz ve T. Gülensoy ā´ işaretini (Korkmaz, 1994a: VIII, Gülensoy, 1988: 19) kullanırlar.

Bu ünlü, “buraya” ve “oraya” zarflarının söylenişinde belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

buraya “*buraya*” M031/52-M050/18-M060/57-M072/10-M097/6-M105/77;
oraya “*oraya*” M058/3-M085/17-M104/13

Bu ünlü, dilimize Arapçadan giren ve orta hecede ünlü türemesi olayı görülen bir sözcükte daha görülmektedir.

masarımızı “*masrafımızı*” M032/6, masarafları “*masrafları*” M064/13

Bu ses, “akraba” (<Ar.*aḳribā*) sözcüğünün söylenişinde de tespit edilmiştir. Dilimize girerken ses benzeşmesi kuralına uydurulan bu sözcükte, orta hece ünlüsünde daralma görülmektedir.

aḳraḳba “*akraba*” M070/34, aḳraḳbā “*akraba*” M110/4

ã ünlüsü:

Bu ses, damaksıl “a” ünlüsü olup yöre ağızlarında teklik birinci ve ikinci şahıs zamirlerinin yönelme eki almış biçimlerinde görülmektedir. Bu ünlü; bir başka deyişle genizleşmiş “a” ünlüsüdür.¹

baã “*bana*” M047/20-M068/5-M068/35, saã “*sana*” M068/55-M089/32

e ünlüsü:

Bu ünlü, Eski Türkçe ve Orta Türkçe dönemi metinlerinde çokça gördüğümüz, bugün Anadolu ağızlarında sıkça karşılaştığımız bir sestir ve bilim dünyasında “kapalı e” adı ile anılmaktadır.² Yöre insanının çokça kullandığı ve geçmişten bugüne kullanılagelen bir sestir. Yumuşak damağın ön ve arkasına göre daha ortada bir yerde oluşur. Boğumlanma noktası “i” ile “e” arasındadır.

Zeynep Korkmaz bu sesin oluşumu ile ilgili olarak “Türkçe sözcüklerde çoklukla “i>e” değişimi ile ve Eski Türkçedeki “i” sesinin tarihî gelişme seyri içinde gösterdiği genişleme eğilimine uyarak e’ye dönmesi ile olmuştur.” açıklamasını yapar (Korkmaz, 1994b: 34).

¹ Bu ünlü için G. Gülsevin ve E. Boz ã işaretini (Gülsevin, 2002: 13, Boz, 2002: 26) kullanırlar.

² Bu ünlü için A. Caferoğlu ve T. Gülensoy, e işaretini (Caferoğlu, 1994a: XIV, Gülensoy, 1988: 21), A.B. Ercilasun e işaretini (Ercilasun, 2002: 51), E. Gemalmaz e işaretini (Gemalmaz, 1995a: 75), G. Gülsevin é işaretini (Gülsevin, 2002: 13) kullanırlar.

Bölge ağızlarının tamamında sıkça kullanılan bu ünlü, “de-, ver-, ye-, et-, get-, yet-, er, geç, yer, el, geri, eyi” gibi sözcüklerin ilk hecesinde görülmüştür.

eylesin “*eylesin*” M001/28, geldi “*gitti*” M008/10, yetiştim “*yetiştim*” M018/2, ertesi “*ertesi*” M024/20, afedersin “*afedersin*” M028/6, derlerdi “*derlerdi*” M029/30, demişleyi “*demişleyin*” M036/2, geydim “*giydim*” M042/33, eşi “*eşi*” M048/36, dedi “*diye*” M053/5, el “*el*” M065/14, ermiyor “*ermiyor*” M069/36, yemekleriñ “*yemeklerin*” M072/20, kerı “*geri*” M073/65, yederiz “*ederiz*” M076/8, gece “*gece*” M083/31, yerinē “*yerine*” M091/5, yedi “*yedi*” M109/5, deniliyor “*deniliyor*” M117/11, enerdik “*inerdik*” M120/6, gēdiyoruyuz “*gidiyoruz*” M127/22, eyi “*iyi*” M127/45, yeterse “*yeterse*” M129/14, vermez “*vermez*” M131/5

Ayrıca bu sesin, yabancı kökenli olan *felan* (*falan*<Ar. *fulān*), *şey* (*şey*<Ar. *şey*’) ve heç (*hiç*<Far. *hīç*) sözcüklerinde de kullanıldığı görülmektedir.

felan “*falan*” M97/23-M121/14; *şeyde* “*şeyde*” M008/10, *şeyini* “*şeyini*” M048/28, *şeyē* “*şeye*” M127/42, *şey* “*şey*” M131/5; heç “*hiç*” M100/30, heşbi “*hiçbir*” M107/21, heş “*hiç*” M127/79

í ünlüsü:

Bu ünlü, orta damağın “i”ye daha yakın bir bölgesinde boğumlanan ve “ı” ile “i” arasındaki ses basamağında bulunan incelmış bir “ı” ya da kalınlaşmış bir “i” ünlüsüdür.¹ Bölge ağızlarında az karşılaştığımız bu sesin oluşum sebepleri şunlardır:

Hece kaynaşması olayı sonucunda “ı” sesinde yarı incelme durumu meydana gelebilmektedir. Bu durum, metinlerimizde iki yerde görülmektedir.

sarı_ıneğim “*sarı ineğim*” M009/107, náPım “*ne yapayım*” M021/29

Bazı sözcüklerde “i” sesinin kalınlık-incelik uyumu oluşturacak şekilde “yarı ı” biçiminde kalınlaştığı görülmektedir.

sāhīb “*sahip*” M037/27, vīrān “*viran*” M082/11, dīggāt “*dikka*” M085/8

Bunların dışında aşağıdaki örneklerde ise “i” sesinin yarı kalınlaşarak dil uyumunu bozacak şekilde kullanıldığı görülmektedir.

¹ Bu ünlü için A.B. Ercilasun í işaretini (Ercilasun, 2002: 53), E. Gemalmaz ve T. Gülensoy ı (altı noktalı ı) işaretini (Gemalmaz, 1995a: 78, Gülensoy, 1988: 21), Z. Korkmaz ise ı (siyah puntolu) işaretini (Korkmaz, 1994b: 32) kullanırlar.

ıştē “ışte” M006/4, çebīñā “cebine” M067/72, yarımiden “yarimden” M69/39, emsālīm “emsalim” M073/11, tınas “tınaz” M090/1

ı° ünlüsü:

Bu ünlü, “ı” ile “u” arasında yer alan kalın, yarı dar yarı geniş, yarı düz yarı yuvarlak bir sestir.¹ Çoğunlukla dudak ünsüzlerinin yanında düzleşme eğilimi gösteren “u” ünlüsü, bu sese dönüşmüştür. Bölge ağızlarında özellikle sözcüklerin düzlük-yuvarlaklık uyumuna girme eğilimi gösterdikleri örneklerde görülmektedir. Bu durum, aynı zamanda bölge ağızlarında kuvvetli bir düzleştirme eğiliminin olduğunun bir göstergesidir.

çavi°ş “çavuş” M001/56, davı°l “davul” M003/114, çami°rda “çamurda” M006/7, bavi°lları “bavulları” M010/47, ğavi°ştırsın “kavuştursun” M033/8, avı°çladīñ “avuçladığın” M033/10, tavi°ğ “tavuk” M038/3, vapı°r “vapur” M043/30, kavı°rılar “kavururlar” M050/87, yavri°m “yavrum” M054/8, avrı°paya “Avrupa’ya” M056/3, sabı°n “sabun” M057/28, ğavi°nı “kavunu” M057/54, havlı° “havlu” M067/35, çabi°hlığı “çabukluğu” M083/4, abdi°llah “Abdullah” M085/28, yāmi°r “yağmur” M088/1, armi°tlardan “armutlardan” 091/14, savı°ştırılıyormuş “savuşturuluyormuş” M117/22

Genellikle ikinci hecede görülen bu ses, “muhtar” sözcüğünün söylenişinde ilk hecede kendisini göstermektedir.

mı°htarıñ “muhtarın<Ar.muhtār+T.in” M019/10, mı°htar “muhtar” M019/13

Metinlerimizde bir örnekte kuralsız bir biçimde “u” sesinde yarı yuvarlaklaşma görülmektedir.

kı°lānā “kulağına” M013/44

Ayrıca bir başka örnekte dudak ünsüzü “b”nin, yanındaki “ı” ünlüsünü yarı yuvarlaklaştırarak “ı°” biçimine getirdiği görülmektedir.

bı°rağ “bırak” M130/25

“ı” sesi, bölge ağızlarında bazı Türkçe ve yabancı sözcüklerin söylenişinde yuvarlaklaşma eğilimi göstermektedir.

¹ A.B. Ercilasun bu ünlüyü ı° işaretiyle (Ercilasun, 2002: 53), E. Gemalmaz t (ters ı) işareti ile (Gemalmaz, 1995a: 77) gösterirler.

toğatta mıydı°k “*Tokat'ta mıydık*” M029/9, randı°manlı “*randımanlı<Fr. randıman+T.li*” M039/2, fı°rı°nlarda “*fırınlarda<Rum.fırın+T.larda*” M050/87, ğonuşunsi°rā “*konuşunca*” M068/16

Gelecek zaman sıfat-fiili ile çekimlenen bir örnekte ise olumsuzluk ekindeki “a” sesi, “ı°” sesine dönüşmektedir.

olmi°cāni “*olmayacağıni*” M065/35

i° ünlüsü:

“ı” sesi ile “ü” sesi arasında, ince, yarı düz yarı yuvarlak, yarı geniş yarı dar bir ünlü olup “ı” ünlüsünün biraz yuvarlaklaşması ya da “ü” ünlüsünün biraz düzleşmesi sonucunda oluşur.¹ Söylenirken dudakları hafifçe yuvarlaklaştıran bu ünlü, bölge ağızlarında özellikle yabancı sözcüklerin söylenişinde “ü>ı°” ya da “ı>ı°” değişimi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

mi°sāfir “*misafir<Ar. müsāfir*” M010/107, mi°nāsip “*münasip<Ar. münāsib*” M011/1, müşki°l “*müşkül<Ar. müşkil*” M050/26, mi°lkiyetimiz “*mülkiyetimiz<Ar. mülkiyet+T.imiz*” M068/63, kāki°l “*kākül<Far. kākül*” M096/33, mevli°d “*mevli<Ar. mevlid*” M097/11, bi°ber “*biber<Rum. biber*” M106/79

Bu ses, “u>ü>ı°” değişimi sonucunda yabancı kökenli bir başka sözcüğün söylenişinde de görülmektedir.

fasi°lle “*<Rum.fasulye*” M096/20

Bu ses, “gibi” ve “için” edatı ile onların birlikte kullanıldığı yapılarda ve bazen iki sözcüğün ulandığı durumlarda “ı>ı°” ve “ü>ı°” değişimi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

içi°n “*için*” M018/23, dedi°bi “*dediği gibi*” M021/2-M021/5, iki°ç “*iki üç*” M037/47, atasözü°bi “*atasözü gibi*” M070/9, i°çün “*için*” M085/5, geldi°çün “*geldiği için*” M105/76

Birkaç örnekte “bir” sayı sıfatının söylenişinde, “b” dudak ünsüzünün etkisiyle “ı” sesinde yarı yuvarlaklaşma görülmektedir.

bi°r “*bir*” M001/70(2)

¹ A.B. Ercilasun bu ünlüyü i° işareti (Ercilasun, 2002: 53) ile gösterir.

ó ünlüsü:

Yarı kalın yarı ince, geniş, yuvarlak bir ses olan “ó” ünlüsü, “o” ile “ö” arası bir aralıkta yer alır.¹ Ya kalınlaşmış bir “ö” ya da incelmış bir “o” sesidir. Bölge ağızlarında çoğunlukla ön seste rastladığımız bir ünlüdür. Ancak şimdiki zaman çekimli bir fiilde, son seste karşımıza çıkmaktadır. Bu ünlü, Ermenek ve civarından derlenen metinlerde az geçmektedir.²

góstermesin “*göstermesin*” M001/16, dóğerdik “*döverdik*” M006/62, óyle “*öyle*” M008/58, óglē “*öyle*” M017/10, bóle “*böyle*” M017/20, göre “*göre*” M021/42, kıpek “*köpek*” M034/8, kıyē “*köye*” M036/14, deyo “*diyor*” M36/24, kıylerimizde “*köylerimizde*” M051/15, donarımış “*döner imiş*” M067/55, sókerler “*sökerler*” M073/51, görmedik “*görmedik*” M091/20, góçen “*göçen*” M105/60, dóğüş “*dögüş*” M109/13, sóündürün “*söndürün*” M130/75

o ünlüsü:

Bu ünlü, “o” ile “u” arasında, kalın, yuvarlak, yarı geniş yarı dar bir ünlüdür.³ “o>u” ya da “u>o” değişiminin ara merhalesini oluşturur ve “o”ya daha yakın bir yerde ortaya çıkar. Bu ünlü, bölge ağızlarında düzlük-yuvarlaklık uyumuna sokulan yabancı kökenli sözcüklerde ve bazı yer adlarında ön, iç veya son seste görülmektedir.

horoz moroz “*horoz moroz*” M003/128, afyon “*Afyon*” M005/6, balon “*balon*” M009/103, istesyona “*istasyona*” M010/12, fotoğraf “*fotoğraf*” M029/10, vağonunda “*vagonunda*” M043/33, erzorumda “*Erzurum'da*” M069/3, motora “*motora*” M094/11, depo “*depo*” M109/24, fayton “*fayton*” M116/2, yonan “*Yunan*” M130/29

Bu ünlü, yabancı kökenli bazı sözcüklerin ilk hecelerinde “o>u” veya “u>o” değişiminin ara merhalesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

otel “*otel<Fr. otel*” M010/40, doğa “*dua<Ar. du‘ā*” M011/28, doğvası “*duası<Ar. du‘ā+T.sı*” M013/50, sofraya “*sofraya<Ar. sufre+T.ya*” M050/55

¹ Bu ünlü için A.B. Ercilasun ó işaretini (Ercilasun, 2002: 53), T. Gülensoy o işaretini (Gülensoy, 1988: 21) Z. Korkmaz o (kalın puntolu) işaretini (Korkmaz, 1994b: 33) kullanırlar.

² B. Brendemoen Orta Anadolu ağızlarında ince yuvarlak ünlülerin kalınlaşmaya meyilli olduğunu ifade eder. O, bunun nedenini “büyük ihtimalle ünlülerin önlerinde bulunan damak ünsüzlerinin arkaya doğru kaymasından doğan bir hadise” olarak açıklar. (Brendemoen, 2007: 280-281) Karaman ili ağızlarında gördüğümüz ö ve ü seslerinin (yarı) kalınlaşması olaylarında damak seslerinin kalınlaştırıcı etkisinin olduğu söylenebilir.

³ Bu ünlü için A.B. Ercilasun, u işaretini (Ercilasun, 2002: 54), Z. Korkmaz ó işaretini (Korkmaz, 1994b: 30), E. Gemalmaz ise o işaretini (Gemalmaz, 1995a: 74) kullanırlar.

Bunların dışında isim, zamir ve zarf türündeki bazı sözcüklerde de görülen bu ünlü, metinlerimizde bir örnekte şimdiki zaman ekinde, bir başka örnekte ise yükleme hâli ekinde tespit edilmiştir.

o “o” M011/17, şorā “şuraya” M016/13, şo “şu” M036/34, bõbamızdan “babamızdan” M060/6, yo’ “yok” M070/32, ortağõlda “ortaokulda” M106/38, yoğardā “yukarıda” M120/3, yapıyorduk “yapıyorduk” M125/38, onõ “onu” M131/15

ô ünlüsü:

Dilin orta damağa temas etmesi sonucu çıkan bu ses, “ö” ile “ü” arasında, ince, yuvarlak, yarı geniş yarı dar bir ünlüdür.¹ Necati Demir, bu ünlüyü “ö>ü”, “ü>ö” değişiminin ara merhalesi olarak gösterir (Demir, 2001: 57). Bu ünlü, bölge ağızlarında genellikle “ü>ö” değişimi biçiminde karşımıza çıkmakta ve daha çok “düven, büyük” gibi sözcüklerde görülmektedir.

dõven “düven” M008/45, gõyā “güya” M043/66, bõyũne “büyüğüne” M050/50, gõzel “güzel” M050/91, bõyüklerimizden “büyüklerimizden” M070/2, sõrerdik “sürerdik” M073/87, dõgenlen “düvenle” M073/87, bõyũ “büyük” M095/82, dõvenlerĩ “düvenleri” M127/3

Bu ünlünün, birkaç örnekte “ö>ü” değişiminin ara merhalesi olarak oluştuğu görülmektedir.

sõñsũn “sönsün” M011/25, õkũs “öküz” M037/39, kõyde “köyde” M064/6

ú ünlüsü:

Bu ses “u” ile “ü” arasında, yuvarlak, dar, yarı kalın yarı ince bir ünlü olup bölge ağızlarında daha çok ön seste, zaman zaman da iç veya son seste görülmektedir.² Bölge ağızlarında Ermenek ve civarından derlenen metinlerde bu sesle karşılaşılmamıştır. Bu ünlü, bölge ağızlarında genellikle dil uyumunu bozacak şekilde kullanılmaktadır.

gũle gũle “güle güle” M013/43, mālũm “malum” M015/10, gũderdik “güderdik” M031/10, gũpresini “güpresini” M038/11, gũnlũkçũ “günlükçü” M073/80, qoyũñ

¹ A.B. Ercilasun, bu ünlüyü ü işareti ile gösterir (Ercilasun, 2002: 54).

² Bu ünlüyü A.B. Ercilasun ú işareti ile (Ercilasun, 2002: 54), T. Gülensoy ı işareti ile (Gülensoy, 1988: 22), Z. Korkmaz u (siyah puntolu) işareti ile (Korkmaz, 1994b: 33), M. Sağır ı işareti ile (Sağır, 1995a: 26), A. Günşen ise ú işareti ile (Günşen, 2000: 22) gösterirler.

“köyün” M073/38, gülüşük “gülüşük” M096/28, dúven “düven” M099/15, düğünde “düğünde” M129/8

Bu ses, ünlü düşmesi görülen bir birleşik sözcük ile hece kaynaşması görülen bir yapıda daha karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan “cúmertesi” örneğinde dil uyumuna girme eğilimi ile “c” sesinin inceltici etkisinin olduğu düşünülmektedir.

cúmertesi “cumartesi” M011/59(2), bú_n_āđār “bugüne kadar” M011/97

İnceltici etkiye sahip olan “ç” sesi, birkaç sözcükte “u” sesini incelterek “ú” sesi şekline dönüştürmüştür.

úçún “için” M062/13, búçúķ “buçuk” M062/21

Bunların dışında bazı tek heceli sözcüklerle birkaç yabancı sözcükte bu sesle karşılaşmaktayız.

tansüyúnumuş “tansiyonmuş<Fr.tansiyon+T.imiş” M008/31, otobüsüñ “otobüsün<Fr.otobüs+T.ün” M063/6, bú “bu” M074/51, gún “gün” M077/2, yúñ “yün” M095/68

2.1.1.2 Uzun ünlüler

Türkçede uzun ünlülerin varlığı ya da yokluğu konusu, yerli ve yabancı Türkologlar arasında günümüze kadar hep tartışılmış, üzerinde ciddi araştırmaların yapıldığı önemli dil sorunlarından birisi hâline gelmiştir. Konu üzerinde çalışan isimlerden birisi olan Zeynep Korkmaz, meselenin kişisel söyleyiş özelliği gibi bir nedenle halledilmemesi gerektiğini söyleyerek uzun ünlü meselesinin etraflıca araştırılması gerektiği hususuna dikkatleri çeker (Korkmaz, 1953: 199).

Bir ünlünün oluşmaya başladığı an ile bittiği an arasındaki süre, onun kısalık ve uzunluğunu gösterir (Gülensoy, 1988: 23). Zeynep Korkmaz, uzun ünlü terimini “boğumlanma süreleri normal ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha uzun olan yahut normal uzunluktaki iki ünlünün boğumlanma süresini içine alan ünlüler” şeklinde açıklar (Korkmaz, 1994b: 36). Volkan Coşkun ise ünlülerin uzun veya kısa oluşunu onların oluşum süreleri ile ilişkilendirerek uzun ünlü terimini “Bir kısa ünlünün iki katı sürede oluşan ünlü, uzun ünlüdür.” şeklinde tanımlar (Coşkun, 2008: 42).

Günümüz Standart Türkiye Türkçesinde uzun ünlü bulunmamasına rağmen bölge ağızlarında hece kaynaşması, ünsüz düşmesi, ünlü kaynaşması, tonlama, vurgu gibi bazı ses olaylarına bağlı nedenlerle oluştuğunu düşündüğümüz uzun ünlüler yoğun bir biçimde kullanılmaktadır.

Bölge ağızlarında yabancı kökenli sözcüklerde yer alan uzun ünlüler varlığını korusa da yer yer bunları kısa söyleme eğilimi hâkimdir. Karaman ili ağızlarında kullanıldığını tespit ettiğimiz uzun ünlüler “ā, ē, ī, ī, ō, ō, ū, ū” sesleridir. Biz burada bu sesleri ortaya çıkış nedenlerine göre değerlendirmeye çalışacağız.

2.1.1.2.1 Hece kaynaşması ile oluşan uzun ünlüler

Hece kaynaşması yolu ile oluşan uzun ünlülere Anadolu ağızlarının her birinde rastlamak mümkündür. Bunlar, sözcük içinde iki ünlü arasında bulunan ve düşme eğilimi olan bazı ünsüzlerin eriyip düşmesi sonucunda iki ünlünün kaynaşarak uzun söylenmesi ile oluşur. Bu tür uzunluklar, genellikle sözcük içinde bazen de sözcük sonunda ortaya çıkmaktadır.

Bölge ağızlarında genellikle “b, c, g, ğ, h, k, k, n, ñ, v, y” ünsüzlerinin eriyerek kaybolduğu ve her birinin kendi hecesinde bulunan ünlünün, kendisinden önceki hecenin ünlüsü ile kaynaşarak uzun ünlüleri oluşturduğu görülmektedir. Metinlerimizde karşılaştığımız belli başlı örnekler şunlardır:

a. -b- ünsüzüne bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ā, ē.

bāsi “*babası*” M007/25, bādan “*babadan*” M008/3, cēmize “*cebimize*” M011/6

b. -c- ünsüzüne bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ō.

çōklar “*çocuklar*” M130/3

c. -g-, -ğ(<k)- ünsüzlerine bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ī, ī, ō, ō, ū, ū.

aşşā “*aşağı*” M002/4, nōreyim “*ne göreyim*” M008/15, yōdunu “*yok olduğunu*” M020/35, dōdū “*doğduğu*” M027/76, çōnuñ “*çoğunun*” M028/59, ābeysi “*ağabeyi*” M032/13, tekirdā “*Tekirdağ’a*” M052/31, sīrı “*sığırı*” M058/2, ne idīni “*ne idiğini*” M080/2, birlīndeyiz “*birliğindeyiz*” M087/6, kōrū “*körüğü*” M092/60, dūnlerimiz “*düğünlerimiz*” M095/73, yōrdun “*yoğurdun*” M102/40, ācım “*ağacım*” M119/38, bēndi “*beğendi*” M125/24, bayā “*bayağı*” M127/64, gezecēz “*gezeceğiz*” M130/22

ç. -h- ünsüzüne bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ū.

bi sēl “*bir sehil*” M012/15, allāsmarladık “*Allah’a ismarladık*” M017/10, ilāna “*lahana*” M024/17, rātıdık “*rahat idik*” M036/3, tā “*daha*” M059/7-M125/45, bārın “*baharın*” M073/67, lānadan “*lahanadan*” M074/8, pālı “*pahalı*” M092/23, mālleymiş “*mahalleymiş*” M104/48, sānını “*sahanını*” M106/23, duzrūyla “*tuzruhuyla*” M115/1, şēre “*şehir*” M130/12

Bunların dışında asıl biçiminde ikinci hecesinde uzun ünlü bulunduran bazı alınma sözcüklerde “h” ünsüzüne bağlı hece kaynaşması ile birlikte ünlü uzunlukları devam etmektedir.

bilāre “*bilahare*<Ar.bi’l āḥire” M001/5, veyāt “*veyahut*<Ar.ve+Far.yāhut” M006/52, ilāsı “*ilahisi*<Ar.ilāhi+T.sī” M009/124, mābere “*muhabere*<Ar. muhābere” M052/25, māfaza “*muhafaza*<Ar.muhāfaza” M073/13, māfızıyız “*muhafıztıyız*<Ar. muhāfız+T.ıyız” M085/21

d. -k-, -k- ünsüzlerine bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ā.

ocā_yında “*ocak ayında*” M011/38, delānlı “*delikanlı*” M018/21, doğūdānlar “*doğudakinler*” M031/51, bālım “*bağalım*” M046/3-M127/36, lābıma “*lağabıma*” M068/1, bāyım “*bakayım*” M083/52

e. -m- ünsüzüne bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ū.

Bir örnekte karşılaşılmıştır.

yūşak “*yumuşak*” M129/3

f. -n-, -ñ- ünsüzlerine bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ī, ō.

deyzēñ “*teyzenin*” M003/42, dayīñ “*dayının*” M003/42, bā “*baña*” M042/39-M106/108, sā “*saña*” M052/10-M105/68, ōñe “*önüne*” M106/60

g. -r- ünsüzüne bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ē, ō.

gītmīyōs “*gitmiyoruz*” M014/7, öte bē “*öte beri*” M066/14, biliyōm “*biliyorum*” M130/29(3)

ğ. -v- ünsüzüne bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ā, ē.

cēzini “*cevizini*” M024/11, ēmiz “*evimiz*” M047/20, pilāmız ”*pilavımız*” M067/7, ēmize “*evimize*” M092/56

h. -y- ünsüzüne bağlı olarak oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ō, ū.

yēcez “*yiyeceğiz*” M001/63, yēlim “*iyelim*” M011/29, diyemēcem “*diyemeyeceğim*” M026/4, sulanmān “*sulanmayan*” M027/48, başlālim “*başlayalım*” M039/1, deklēbilirse “*denkleyebilirse*” M048/40, yēcek gēcek “*yiyecek giyecek*” M054/4, vilāt “*vilayet*” M057/1, şikātım “*şikayetim*” M065/10, uyūğalmışım “*uyuyakalmışım*” M075/31, gōvērsem “*koyuversem*” M082/28, gāleylevērriiz “*kalaylayıveririz*” M092/23, yēcek “*yiyecek*” M123/60-M127/64

2.1.1.2.2 Ünsüz düşmesi ile oluşan uzun ünlüler

Diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi bölge ağızlarında da gerek iç seste ve gerekse son seste bulunan “ğ, h, k, k, n, r, v, y” ünsüzlerinin düşmesi ile uzun ünlüler oluşmaktadır. Bu tür ünlü uzunluklarının şekilleri ve örnekleri şunlardır:

a. -ğ- ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ī, ō, ō, ū.

ōretmen “*öğretmen*” M003/23, dādan “*dağdan*” M006/12, ōlan evi “*oğlan evi*” M011/74, ōlenden “*öğlenden*” M011/73, īnedaya “*İğneada’ya*” M016/8, boşōluboş “*boşoğluboş*” M036/35, dōru “*doğru*” M047/167, ōlan “*oğlan*” M056/2, ēlence “*eğlence*” M067/25, yāmi’r “*yağmur*” M091/18, erēliden “*Ereğli’den*” M094/18, yāsız ūraşır “*uğraşır*” M097/27, sālīk “*sağlık*” M115/7, ōraşşāk “*uğraşsak*” M130/43

b. -h- ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ō.

sabāla “*sabahla*” M006/62, gāve “*kahve*” M010/75, āmed ā “*Ahmet Ağa*” M011/81, rāmetli “*rahmetli*” M028/27, bāçe “*bahçe*” M049/25, M060/63, zabāla “*sabahla*” M072/30, allā rāmet ęsin “*Allah rahmet etsin*” M075/72, serōş “*sarhoş<ser+hōş*” M104/139, tāsili “*tahsili*” M118/25, zabāsı “*sabahı*” M129/10

c. -k-, -k- ünsüzlerinin düşmesi ile oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ī, ō, ō, ū.

ēşi “*ekşi*” M008/39, yōdu “*yoktu*” M023/10, yōsa “*yoksa*” M043/46, āşam “*akşam*” M045/24, ōsüzümüş “*öksüzümüş*” M058/15, āşama “*akşama*” M071/51, yōmuş “*yokmuş*” M072/54, ēsik “*eksik*” M075/45, sēsēn “*seksen*” M077/55, çōdu “*çoktu*” M085/5, bıçālan “*bıçakla*” M105/15, çitçilile “*çiftçilikle*” M117/16, yörüklüle “*yörüklükle*” M125/68, gızgınlıla “*kızkınlıkla*” M130/27

ç. -l- ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzun ünlüler: ā.

ġāġ “*kalk*” M012/19

d. -n-, -ñ- ünsüzlerinin düşmesi ile oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ī, ō

evdeykē “*evdeyken*” M008/23, derkē “*derken*” M009/92, zōrā “*soñra*” M039/2-
M121/14, māyanlı “*Manyanlı*” M062/20, sōrā “*soñra*” M047/101, varķā “*varken*”
M048/13, yiyirkē “*yiyorken*” M057/63, girerkē “*girerken*” M119/53, oқudurķā
“*okuturken*” M124/34, işallah “*iñsallah*” M128/13, sōra “*sonra*” M129/15

e. -r- ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ī, ō, ū, ū.

durū “*durur*” M002/43, āķadařın “*arkadařın*” M029/10, sōnā “*sonra*”
M047/105, ēdiyō “*ediyor*” M057/22, ġālī “*kalır*” M064/31, vē “*ver*” M065/60, yürū
“*yürür*” M065/63, aġlyōdu “*aġlyordu*” M067/41, āķandan “*arkandan*” M096/30,
çıkıyō “*çıkıyor*” M106/42, řiřiyō “*şişiyor*” M118/12, bī “*bir*” M127/90

f. -v- ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzun ünlüler: ē, ō.

tōbe “*tōvbe*<*Ar. tevbe*” M009/166-124/42, fēzi “*Fevzi*” M075/75

g. -y- ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzun ünlüler: ā, ē, ī, ō.

bōle “*böyle*” M009/50-M131/19, mādunuz “*maydanoz*” 029/20, ōle “*öyle*”
M037/30, ġāri “*ġayri*” M054/50, ōleyse “*öyleyse*” M060/110, sōlesem “*söylesem*”
M069/35, tēze “*teyze*” M093/5, bōleymiř “*böyleymiş*” M105/18, dēze “*teyze*” M116/16,
şilik “*şiylik*<*şeylik*” M123/4, sēreg “*seyrek*” M123/72, řōle “*şöyle*” M130/18

2.1.1.2.3 Çift ünlülerin kaynaşması ile oluşan uzun ünlüler

Bunlar, bir sözcüğün son sesinin ünlü olması ve onu takip eden sözcüğün de ilk sesinin ünlü olması durumunda karşılaştığımız uzun ünlüler ile sözcük içinde yan yana yer alan iki ünlünün kaynaşması sonucu oluşan uzun ünlülerdir (Gemalmaz, 1995a: 82, Korkmaz, 1994a: 23). Bölge ağızlarında görülen örneklerde ā, ē, ī, ō, ō uzun ünlülerinin oluştuğu görülmektedir.

yādam “*ya adam*” M001/40, nō “*ne o*” M010/99, māvin “*muavin*” M019/16,
nōlucaķ “*ne olacak*” M024/12, nōlūr “*ne olur*” M025/24, sāt “*saat*” M054/27, cōmāt
“*cemaat*” M056/23, sātlik “*saatlik*” M060/17, ālesi “*alesi*” M063/10, nāJacaķ “*ne*

dāire “*dair*” M002/22, ahāli “*ahali*” M003/98, tatbik “*tatbik*” M019/59, selām “*selam*” M020/3, zāten “*zaten*” M034/6, meselā “*mesela*” M048/36, mi°nāsip “*münāsip*” M055/6, mezūnet “*mezuniyet*” M070/20, tārihi “*tarih*” M092/50, tārihçe “*tarihçe*” M095/10, āyet “*ayet*” M101/65, merāsım “*merasim*” M104/31, bārekallah “*barekallah*” M123/12, māşallah “*maşallah*” M123/11, ālet “*alet*” M126/28, nāzik “*nazik*” M131/17

2.1.1.2.6. Birden fazla hecenin kaynaşması ile oluşan uzunluklar

Bazı sözcüklerde birden fazla hecenin kaybolması, uzun ünlülerin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu durum, çoğunlukla çekimli fiillerde karşılaştığımız bir ses olayıdır.

işlemēceñ “*işlemeyeceğim*” 019/25, yēceñ “*yiyeyeğin*” M028/58, dēceñ “*diyeceğim*” M038/1, sāñ “*sağarsın*” M054/7(2), dēcem “*diyeceğim*” M059/18, sōyleceñ “*söyleyeceğim*” M089/18, mustā fendiler “*Mustafa Efendiler*” M120/77

2.1.1.2.7. Aslî uzunluklar

Türkçede aslî uzun ünlülerin varlığı konusu Lajos Ligeti, Ahmet Cevat Emre, Gabain, Talat Tekin, Osman Nedim Tuna gibi yerli ve yabancı pek çok Türkolog tarafından tartışılmış bir konudur.

A. Von Gabain Türkmencede, Özbekçede, Yakutçada ve diğer modern Türk ağızlarında uzun ünlülerin ve ikiz ünlülerin bulunmasını, ilk Türkçenin uzun ünlülere sahip olması ile açıklar ve ā, ī, î, ō, ō, ū, ū uzun ünlülerine örnekler verir (Gabain, 1995: 33-35). Talat Tekin Eski Türkçede ön seste uzun a ve ä(açık e) ünlülerinin bulunduğunu söyler ve “āç(aç), āt(ad), āk(ak), āra(ara)” gibi örnekler verir (Tekin, 2000: 25).

Osman Nedim Tuna Eski Türkçede vokal uzunluklarının geniş ölçüde bulunduğunu, bu uzunlukların bir kısmının sonraki dönemlerde de korunduğunu, bugün Türkmence, Yakutça gibi lehçelerde yaşadığını söyler (Tuna, 1960: 213-282).

Zeynep Korkmaz aslî uzunluk terimini “Herhangi bir ses değişmesinin ortaya çıkarmadığı, Türkçe sözcüklerin kök hecelerinde Ana-Türkçe döneminden beri aslında var olduğu kabul edilen ünlü uzunluğu.” şeklinde açıklar (Korkmaz, 2007a: 27). Yazar

bir başka çalışmasında ise Batı Anadolu ağızlarından aslî uzunluklara örnekler verir (Korkmaz, 1953: 200-203)

Bölge ağızlarında ilk hecede karşılaşılacak aslî (birincil) uzunluk olarak verebileceğimiz örnekler şunlardır:

ğāldır- “*kaldır-*” M002/25, āl “*al-*” M017/3, āçılıver- “*açıliver-*” M037/52, ād “*ad-*” M041/1, ġālın “*kalın-*” M057/38, ġāl- “*kal-*” M058/15, ġīz “*kız-*” M064/9, dōl- “*dol-*” M065/17, āş “*aş-*” M077/44, yōķ “*yok-*” M095/34, ēsgi “*eski-*” M123/56

2.1.1.3. Kısa ünlüler

Kısa ünlüler; normal uzunluktaki ünlülerin, boğumlanma süresinden daha kısa bir sürede boğumlanması sonucunda oluşur. Bölge ağızlarında yabancı kökenli kimi sözcüklerdeki uzun ünlüleri önce normal uzunluk hâline getirme, sonra da kısaltma eğilimi olduğu görülmektedir. Tespit edebildiğimiz örnekler içinde “a, e, ı, i, o, u, ü” ünlülerinin kısa biçimleri vardır ve bu sesler, çeviri yazı alfabemizde üzerlerine (ˇ) işareti konarak gösterilmiştir. (ă, ě, ĭ, ĩ, ō, ũ, ũ)

Yabancı sözcüklerde söyleyiş kolaylığı sağlama düşüncesi, vurgusu zayıf orta hecedeki dar ünlülerin düşme eğiliminde olması, “l, m, n, r, s, ş, y, z” ünsüzlerinin yanında bulunan “a, e, i, o, u, ü” ünlülerini kısaltma eğilimi göstermesi, bazı ünsüz düşmeleri sonucu yanında bulunan ünlünün uzama yerine kısaltma eğilimi göstermesi, konuşmalarda iki sözcüğün yan yana gelmesi sonucu oluşan çift ünlülü durumlarda düşme eğilimi gösteren son ses ünlüsünün düşmeyip varlığını sürdürmesi gibi nedenler sonucunda bölge ağızlarında oluşan kısa ünlüler şunlardır:

ă ünlüsü:

Bölge ağızlarında özellikle yabancı sözcüklerin söylenişinde karşılaştığımız bir sestir.

kirācılık “*kiracılık <Ar.kirā+T.luk-*” M001/2, yani “*yani<Ar.ya’nı-*” M002/1-M013/3-M048/38, yā “*ya<Ar.yā-*” M013/50, bārābār “*beraber<Far.berāber-*” M021/61, amā “*ama<Ar.ammā-*” M037/32, onā “*ona-*” M047/130, zāten “*zaten<Ar.zāten-*” M050/121, ālim “*alim<Ar.Ālim-*” M052/1-M052/6, seççāde “*seccade<Ar.seccāde-*” M055/2, yāhuT “*yahut<Far.yāhūd-*” M071/44, izāh “*izah<Ar.izāh-*” M081/25, bazı “*bazı*

<Ar.ba‘zi” M092/50-M104/15, yâsin “Yasin<Ar.Yâsin” M101/65, cenâze “cenaze<Ar.cenâze” M125/8(3), tâze “taze<Far.tâze” M125/15

ë ünlüsü:

Bölgede az rastladığımız bir ünlüdür. Yabancı kökenli bir sözcük olan “fena” sözcüğünde ve iki sözcüğün yan yana gelmesi sonucu oluşan ikiz ünlülü bir yapıda görülmektedir.

perşembē_ün “perşembe gün” M013/11, fēna “fena < Ar. fenā” M031/47

ĩ ünlüsü:

Ünlüler içinde boğumlanma süresi en kısa olan bu ses (Demir, 2001: 61), metinlerimizde, Standart Türkiye Türkçesinde düştüğünü gördüğümüz orta hece ünlüsünde ve iki ünlünün yan yana geldiği bir yapıda görülmüştür. Bunların dışında bir örnekte ise tezlik fiili ile kurulan birleşik fiilde tespit edilmiştir.

hoplayıverdiydim “hoplayıverdiydim” M017/19, hangĩ_at “hangi at” M030/32, sızılar “sızılar” M069/24, sızılayanı mı “sızılayanı mı” M101/46

ĩ ünlüsü:

Boğumlanma süresi en kısa ünlülerden birisi olan bu ses, normal “i” ünlüsünden daha kısadır. Yükselen ikiz ünlünün bulunduğu birkaç sözcükte ve yabancı kökenli bir sözcüğün söylenişinde tespit edilmiştir. Bölge ağızlarında az karşılaşılan bir sestir.

yānĩ “yani<Ar.ya‘ni” M034/22, cieri sızılardı “ciğeri sızılardı” M057/38, cier “ciğer” M105/26

ö ünlüsü:

Bölge ağızlarında bazı sözcüklerde iç seste, bazı sözcüklerde ise ön seste tespit ettiğimiz bir ünlüdür. Az karşılaşılan bir sestir.

hopölerden “hoparlörden<Fr.hoparlörden+T.den” M011/67, böyüğüüm “büyüğüüm” M016/1, yö “yo” M028/15, göreneklerimiz “göreneklerimiz” M053/1

ü ünlüsü:

Bölge ağızlarında yabancı kökenli bazı sözcükler ile bazı edatlarda görülmüştür.

soñura “sonra” M005/32, şübeye “şubeye<Ar.şu‘be+T.ye” M010/9, bñ_adar “bu kadar” M032/41, yoñusa “yoksa” M036/34, şübe “şube<Ar.şu‘be” M042/2-M125/6

ñ ünlüsü:

Bu ünlü, tamlama şeklindeki yapılarda vurgusu zayıf orta hece ünlüsünün düşme eğilimi gösterdiği durumlarda karşımıza çıkmıştır. Ayrıca bir başka sözcükte ilk hecede tespit edilmiştir.

gölme “gülme” M005/21, güççñ_amat “Küçük Ahmet” M036/10 köylñ_ ayşası “Köylü Ayşesi” M065/30

2.1.1.4 Damaksıl ünlüler

Ünlülerin boğumlanması sırasında geniz yolunun açık olması, bunların boğumlanma niteliklerine damaksıllık özelliği de kattığından bu özellikteki ünlülere damak ünlüleri denir (Banguoğlu, 1998: 38, Korkmaz, 1994b: 42). Bu ünlü, bölge ağızlarında teklik birinci ve ikinci şahıs zamirlerinin yönelme eki almış biçimlerinde “ã” ünlüsü tespit edilmiştir.

baã “bana” M047/20-M068/5-M068/35, saã “sana” M068/55-M089/32

2.1.1.5 İkiz ünlüler

Standart Türkiye Türkçesinde iki ünlü, yan yana bulunmaz. Ancak konuşma dilinde, yalın ya da ekler ile genişletilmiş sözcüklerin iç seslerinde ve ünlüler arasında bulunan “ğ, h, v, y” gibi ünsüzlerin eriyip kaybolmaları sonucunda ikiz ünlüler oluşur. Türkçede ikiz ünlü olayı ağızlarda rastlanan bir durumdur. Bunun dışında Türkçeye yabancı dilden, özellikle Arapçadan giren sözcüklerde görülür.

İkiz ünlüler, bölge ağızlarında üç şekilde yer almaktadır:

2.1.1.5.1 Eşit ikiz ünlüler

Her iki unsurdaki ünlü aynı ve boğumlanma süreleri eşit olan ikiz ünlü türüdür. Bölge ağızlarında “aa, ıı, üü” örneklerine rastlanmıştır. Genellikle “-ğ-, -v-, -y-” gibi ünsüzlerin erimesi ile oluşan eşit ikiz ünlüler, karşılaştığımız örneklerde bu ünsüzlerden farklı olarak “-k-, -k-” ve “-n-” ünsüzlerinin erimesi ile ortaya çıkmıştır.

düürçülē “dünürçülüğe” M003/53, vaat “vakit” M072/28, sınımış “sıgınımış” M095/32, laapları “lakapları” M106/12

2.1.1.5.2 Yükselen ikiz ünlüler

İkiz ünlünün birinci ögesindeki sesin ikincisine göre daha dar olduğu ikiz ünlü türüdür. Bölge ağızlarında “-ğ-, -h-, -k-, -k-, -n-, -v-” ünsüzlerinin eriyip kaybolması sonucunda oluşan yükselen ikiz ünlü örnekleri şunlardır:

imtiana “*imtihana*” M001/35, muarda “*pınarda*” M004/5, güēye “*güveyiye*” M011/94, bileziē “*bileziğe*” M021/48, cianā “*cihana*” M026/9, teknie “*tekniğe*” M040/26, müendis “*mühendis*” M049/43, ğoltua “*koltuğa*” M056/24, deām “*devam*” M059/7, ğolaylıa “*kolaylığa*” M067/9, niāyet M073/2, muafızımış “*muhafızmış*” M083/11, yıarız “*yığarız*” M101/19, çocua “*çocuğa*” M103/12, çoaldı “*çoğaldı*” M106/24, sarıamış “*Sarıkamış*” M117/4, mezerlie “*mezarlığa*” M125/14

2.1.1.5.3 Alçalan ikiz ünlüler

İkiz ünlülerden ikincisi, birincisine göre daha dar olan ikiz ünlü türüdür. Bölgede “-ğ-” ünsüzünden farklı olarak “-g-, -h-, -k-” ünsüzlerinin düşmesi ile ortaya çıkan ikiz ünlülere de rastlanmıştır. Bölge ağızlarından tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

hocāiliñ “*hocagilin*” M007/33, vait “*vakit*” M010/103, isteyeceiz “*isteyeceğiz*” M011/3, dedeğavāi “*dedekavağı*” M029/16, doumluyum “*doğumluyum*” M034/1, baim “*bağım*” M044/4, yourdū “*yoğurdu*” M057/58, āıllarıñ “*ağulların*” M65/55, şaitlinden “*şahitliğinden*” M081/12, deişdi “*değişti*” M086/4, souk “*soğuk*” M104/114, baimız “*bağımız*” M109/69, yaut “*yahut*” M113/25, nout “*nohut*” M121/25, deil “*değil*” M126/29, daitmışlar “*dağıtmışlar*” M130/19

2.1.1.6 Ünlü uyumları

Ünlü uyumları Türkçenin en önemli özelliklerinden birisidir. Bu durum, sadece yalın sözcüklerde görülmez, sözcük türetme ve çekimi sırasında da kendisini açıkça hissettirir. Tahsin Banguoğlu'nun “sesli uyumu kanunları” (Banguoğlu, 1998: 84) adını verdiği bu tür benzeşmeler, ünlülerin kalınlık-incelik ya da düzlük-yuvarlaklık bakımından birbiriyle girdikleri etkileşimdir.

Ünlü uyumlarının, diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi, bölge ağızlarında da çok canlı bir biçimde kendisini göstermektedir. Bunlar;

- a) Kalınlık-incelik uyumu,
- b) Düzlük-yuvarlaklık uyumu'dur.

2.1.1.6.1 Kalınlık-incelik uyumu

Türkçenin en temel ve önemli kurallarından birisi olan kalınlık-incelik uyumu; uyumu bozan, uyuma aykırı düşen örnekler olsa da bölge ağızlarında sıkça karşılaştığımız bir durumdur. Ağız araştırmalarında Dil Benzeşmesi (Korkmaz, 1994a: 33, Gülensoy, 1988: 31, Demir, 2001: 63), Büyük Ünlü Uyumu (Gülsevin, 2002: 21), Kalınlık-İncelik Uyumu (Ercilasun, 2002: 65, Sağır, 1995a: 32 ve Günşen, 2000: 32), Damak Uyumu (Boz, 2002: 40-46) terimleriyle adlandırılan bu uyum, bölge ağızlarında yabancı dilden giren sözcükleri de içine alarak yaygın bir şekilde işletilmiştir.

Yazı dilinde kalınlık-incelik uyumuna aykırılık gösteren bazı eklerle herhangi bir sebeple kalınlık-incelik uyumuna uymayan sözcükler, yöre insanın ağızında bu kurala uydurulma eğilimi içindedir. Yapısı yönüyle yazı dilinde tek şekli olan bazı ek, edat ve sözcüklerin bölge ağızlarında uyuma sokulma şekilleri şöyledir:

2.1.1.6.1.1 Ek fiilin zaman eki almış şekillerinde kalınlık-incelik uyumu

Ek fiilin yazı dilinde uyuma girmeyen biçimleri, bölge ağızlarında, yapısında kalın ünlü barındıran sözcüklerden sonra kalınlık-incelik uyumuna uymuş olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölge ağızlarında görülen örnekler şunlardır:

yoğudu “*yok idi*” M005/28, yüklüyüdü “*yüklü idi*” M008/16, vardīnī “*var olduğunu*” M010/104, tarafındanımışımış “*tarafından imiş*” M020/8, hüdüdümüş “*hudut imiş*” M068/41, çavışıdım “*çavuş idim*” M085/7, varıdı “*var idi*” M100/7, artırdımıdım “*artırdım idim*” M106/17, gullanmadımıdı “*kullanmadım idi*” M117/12, varısa “*var ise*” M125/12, yapılmışımış “*yapılmış imiş*” M125/57

2.1.1.6.1.2 -ken zarf-fiil ekinde kalınlık-incelik uyumu

“i-” fiili ile kurulan ve yazı dilinde kalınlık-incelik uyumuna aykırılık gösteren “-ken” zarf-fiil eki, ekleşmiş biçimleriyle yörede kalınlık-incelik uyumuna uymuştur.

Metinlerimizde bu ekin, bazen genişlemiş bazen son seste ünsüz düşmesine uğramış biçimlerine de rastlamaktayız. Örneklerden bazıları şunlardır:

oynarқанam “*oynarken*” M002/46, alırқā “*alırken*” M006/43, асарқан “*açarken*” M019/15, yaşındayқā “*yaşındayken*” M059/2, ararқā “*ararken*” M060/97, yaklaşırқā “*yaklaşırken*” M094/23, sancaқtarқан “*sancaktarken*” M104/57, ordayқā “*oradayken*” M109/88, yaқalarқанā “*yakalarken*” M106/32, yōқana “*yokken*” M111/23, otururқанā “*otururken*” M123/18, aylıқа “*aylıkken*” M128/1

2.1.1.6.1.3 -ki aitlik ekinde kalınlık-incelik uyumu

Bugün yazı dilinde daima ince şeklini gördüğümüz ve kalınlık-incelik uyumunu bozan ekler arasında gösterdiğimiz bu ek, bölge ağızlarında kalınlık-incelik uyumu kuralına uymuştur. Karşılaştığımız örneklerden bazıları şunlardır:

mutfaқdaқı “*mutfaktaki*” M001/51, yandaқı “*yandaki*” M047/138, ordaқı “*oradaki*” M075/81, aradaқı “*aradaki*” M082/37, avrıpadaқınları “*Avrupa’dakileri*” M087/9, baştaқı “*baştaki*” M111/3, ğonyadaқı “*Konya’daki*” M111/36, başındaқı “*başındaki*” M114/8, ğonşudaқı “*komşudaki*” M120/13, buradaқı “*buradaki*” M126/38

2.1.1.6.1.4. ki bağlacında kalınlık-incelik uyumu

Genellikle uyum dışında kalan “ki” bağlacının, birkaç örnekte kalınlık-incelik uyumuna uyduğu tespit edilmiştir. Bu örnekler şunlardır:

halbıқı “*halbuki*” M104/153, yoқ қу “*yok ki*” M123/75

2.1.1.6.1.5. ile edatında kalınlık-incelik uyumu

Son çekim edatı “ile”, bölge ağızlarında değişik şekillerde (-lā/-lē, -lan/-len, -ıla/-ile, -ılan/-ilen, nā, -na/-ne, -ına/-ine, -nan/-nen, -ınan/-inen/-ünen vb.) karşımıza çıkar ve kalınlık-incelik yönünden uyuma girer.

moturlā “*motorla*” M001/70, bunnā “*bununla*” M028/4, gözerlen “*gözerle*” M028/57, onnarnā “*onlarla*” M031/13, at arabasıynan “*at arabasıyla*” M034/28, oylan “*onunla*” M040/4, daşlan “*taşla*” M043/38, sādıcılan “*sağdıç ile*” M047/193, çalgılarımızınan “*çalgılarımız ile*” M072/2 halıla “*hal ile*” M100/6, yağınan südünen “*yağ ile süt ile*” M105/5, onunlā “*onunla*” M112/10, yayılā “*yay ile*” M120/44, anañıla “*anan ile*” M130/21

2.1.1.6.1.6. -leyin ekinde kalınlık-incelik uyumu

Yazı dilinde tek biçimi olan “-leyin” eki, bölge ağızlarında özellikle “sabah” sözcüğünde kalınlık-incelik uyumuna uydurularak söylenmiştir. Ayrıca söz konusu ekin kalınlık-incelik uyumuna uğramış şekillerinde ünsüz düşmesi gibi ses olaylarının da yaşandığı görülmektedir.

sabāla “*sabahleyin*” M006/62-M010/58-M065/46, bazılayı M040/6, sabālan “*sabahleyin*” M072/17, zabāla “*sabahleyin*” M072/28, sabahlayı “*sabahleyin*” M122/16

2.1.1.6.1.7. Şimdiki zaman ekinde kalınlık-incelik uyumu

Şimdiki zaman eki, bölge ağızlarında birkaç örnekte bu uyuma girecek şekilde kullanılmıştır. Örnekler şunlardır:

sürünüyürük “*sürünüyoruz*” M057/4, gidiyir “*gidiyor*” M057/64, yetiyir “*yetiyor*” M075/42

2.1.1.6.1.8. Sonradan kalınlık-incelik uyumu bozulan bazı sözcüklerde görülen kalınlık-incelik uyumu

Yazı dilinde, son seste meydana gelen incelmeye ile kalınlık-incelik uyumu bozulan “hangi” ve “kardeş” sözcükleri ile ön ses ünlüsü incelen “elma” sözcüğü, bölge ağızlarında kalınlık-incelik uyumu kuralına uydurularak “hangı, ğardaş, alma” şekillerinde kullanılmaktadır. Bu kullanımlar, eski biçimlerin yöre insanının ağızında korunduğunu göstermektedir.

hangısıydı “*hangisiydi*” M008/25, hangısının “*hangisinin*” M017/25, hangısını “*hangisini*” M047/129, hangı “*hangi*” M089/5-M119/33; ğardaşım “*kardeşim*” M001/14, ğardaşı “*kardeşi*” M007/45, ğardaşcılığ “*kardeşçilik*” M011/30, ğardaşıma “*kardeşime*” M047/77, ğardaşlarıymış “*kardeşler imiş*” M068/49, ğardaş “*kardeş*” M125/60; almanın “*elmanın*” M060/32, almalı “*elmalı*” M108/18, almacılığa “*elmacılığa*” M109/82

2.1.1.6.1.9. Birleşik sözcüklerde kalınlık-incelik uyumu

Bazı birleşik sözcüklerin söyleniş biçimleri, bölge ağızlarında bu kurala uygun olarak karşımıza çıkmaktadır. Tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

birez “*biraz*” M010/3-M083/15-M119/2, birezi “*birazı*” M022/3, birezimiziñ “*birazımızın*” M052/22, na zaman “*ne zaman*” M073/6, na ğadar “*ne kadar*” M096/50, hududnāma “*hudutname<Ar.hudūd+Far nāme*” M108/20

2.1.1.6.1.10. Yabancı sözcüklerde kalınlık-incelik uyumu

Yazı diline gerek İngilizce, Fransızca gibi Batı dillerinden gerekse Arapça ve Farsça gibi Doğu dillerinden geçen ancak Türkçenin kalınlık-incelik uyumuna aykırılık gösteren sözcükler, diĝer Anadolu ağızlarında olduğu gibi Karaman ili ağızlarında da büyük ölçüde bu kurala uygun telaffuz edilirler. Bu benzeşme, yönü itibariyle üç şekilde gerçekleşir:

- a) İlerleyici benzeşme
- b) Gerileyici benzeşme
- c) Hem ilerleyici hem gerileyici benzeşme

2.1.1.6.1.10.1. İlerleyici ünlü benzeşmesi

Sözcük içinde yan yana bulunan ünsüzlerden öncekinin, kendinden sonrakini etkileyerek boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya tamamen kendisine benzetmesidir.

acap “*acép<Ar.‘aceb*” M009/9, ataşım “*ateşim<Far.āteş+T.im*” M009/113, otobusuna “*otobüsüne<Fr.otobüs+T.üne*” M010/62, mezerden “*mezardan<Ar.mezār+T.dan*” M010/63, ezen “*ezan<Ar.ezān*” M013/44, şofor “*şoför<Fr.şoför*” M019/2, ğıymatı “*kıymeti<Ar.kıymet+T.ı*” M020/41, ille “*illa<Ar. illā*” M042/19, habar “*haber<Ar.haber*” M057/25, ayşası “*Ayşe’si<Ar.Āişe+T.sı*” M065/31, fiyatını “*fıyatını<Ar.fıāt+T.ını*” M075/68, faşırıyı “*fakiriyiz<Ar.fakīr+T.iyiz*” M082/4, hoporlor “*hoparlör<Fr.hoparlör*” M088/1, zalım “*zalim<Ar.zālim*” M107/54, mahşarda “*mahşerde<Ar.mahşer+T.de*” M107/83, jamıdā “*camide<Ar.cāmi+T.de*” M109/11

2.1.1.6.1.10.2. Gerileyici ünlü benzeşmesi

Sözcük içinde önce gelen sesin, sonraki sese boğumlanma niteliği bakımından kısmen veya bütünüyle benzeşmesi olayıdır.

esgerē “*askere<Ar.asker+T.e*” M007/3, asbabımızı “*esvabımızı<Ar.esvāb+T.ımız*” M011/41, sehildeydi “*sahildeydi<Ar.sāhil+T.deydi*” M030/7, aşkıyalar “*eşkıyalar<Ar.eşkıyā+T.lar*” M037/13, esas “*esas<Ar.esas*” M047/61, márağ “*merak*

<Ar.merāk” M065/20, tene “tane<Far.tāne” M068/29, halva “<Ar.helva” M076/3, esgeri “askeri<Ar.aker+T.i” M108/9, māsūr “meşhūr<Ar.meşhur” M127/82, lele “lale<Far.lāle” M130/6

Bazı sözcüklerde bu benzeşma kısmen olmaktadır.

amānetiñizi “emanetimizi<Ar.emānet+T.imizi” M003/62, izinnamamız “izinnamemiz<Ar.izin+Far.nāme+T.miz” M011/41

2.1.1.6.1.10.3. Hem ilerleyici hem gerileyici ünlü benzeşmesi

Orta hecede yer alan ünlünün, kendinden önceki ve/ya sonraki seslerin etkisinde kalması ya da diğer sesleri etkisi altına alması sonucunda çıkan ünlü benzeşmesidir. Örnekleri şunlardır:

seccede “seccade<Ar.seccāde” M003/96, miseir “misafir<Ar.müsāfir” M021/23, halallaşılır “helalleşilir<Ar.helāl+T.leşilir” M029/6, barabar “beraber<Far.berāber” M040/4, manısaya “Manisa’ya” M052/20

2.1.1.6.1.11. Kalınlık-incelik uyumunun bozulması (aykırılışma)

Bölge ağızlarında kalınlık-incelik uyumu kuvvetli bir biçimde görülse de yer yer bu uyuma aykırı durumlarla da karşılaşmaktadır. Bunun nedenleri olarak “s, ş, y” gibi bazı ünsüzlerin yanlarındaki ünlüler üzerine ilerleyici veya gerileyici olarak yaptıkları inceltme etkisi ile seyrek de olsa bazı ünsüzlerin ünlüler üzerindeki kalınlaştırıcı etkisi söylenebilir. Aykırılışma örnekleri, şu başlıklar altında toplanabilir:

2.1.1.6.1.11.1 İyelik eklerinde aykırılışma

Metinlerimizde iyelik eklerinde gördüğümüz aykırılışmalardan birisi, kalınlaşma yönünde olurken diğerleri inceltme yönünde ortaya çıkmıştır. İnceltme biçimindeki aykırılışmalarda “s, y” seslerinin, kalınlaşma biçimindeki aykırılışmada ise damaksıl “ñ” sesinin yanlarındaki ünlüler üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

asasi “esasi” M047/61, çeбіñā “cebine” M067/75, ğaytimiz “kayttımız” M091/18, çayimizi “çayımız” M091/21, ğaysimiz “kayısımız” M094/12

2.1.1.6.1.11.2 Şimdiki zaman ekinde aykırılışma

Şimdiki zaman eki, yazı dilinde kalınlık-incelik uyumu kuralını bozan bir ektir. Ekin taşıdığı bu özellik, bölge ağızlarında da görülmektedir.

deyollar “*diyorlar*” M005/26, bekliyodum “*bekliyordum*” M034/3, dikiyorsuñ “*dikiyorsun*” M039/5, didiyom “*ditiyorum*” M045/1, dikiyom “*dikiyorum*” M067/76, ęrmeyor “*ermiyor*” M069/40, güveniyor M081/25, seviliyor M098/12, deyor “*diyor*” M106/34, görüyorü “*görüyor*” M110/2, geçiyor “*gidiyor*” M110/11, biliyom “*biliyorum*” M117/22, belebiliyoruz “*bölebiliyoruz*” M126/19

Bölge ağızlarında şimdiki zaman ekinin “-yır, -yir” biçimleri de görülmektedir. Bunlarda ünlü değişmesi olmasına rağmen aykırılışmanın devam ettiğini söyleyebiliriz.

bişiyır “*bişiyor*” M003/56, yapıyır “*yapıyor*” M056/5, bilmiyırım “*bilmiyorum*” M057/28

2.1.1.6.1.11.3. -gil ekinde aykırılışma

Bu ek, yazı dilinde kalınlık-incelik uyumunu bozan eklerden birisidir. Bu durum bölge ağızlarında da aynen görülmektedir.

dayımgil M007/46, annemgil M009/85-M047/3, bubamgiliñ “*babamgilin*” M047/30, günaygil “*Günaygil*” M060/51, filangiliñ “*falangilin*” M060/53, anasıgile M067/64, babamgil M100/22

2.1.1.6.1.11.4 “y” ünsüzünün etkisi ile aykırılışma

“y” sesi, sözcük içinde yanındaki ünlüler üzerinde inceltici etkisi olan seslerden birisidir. Bu durum tespit ettiğimiz örneklerde de görülmektedir. “yılan” örneğinde ise aykırılışmayla birlikte ön seste ünsüz düşmesi de görülmektedir.

ilan “*yılan*” M017/11, barbünyä “*barbunya*” M040/34, ğafeyi “*kafayı*” M065/41, ğaleylediñiz mi “*kalayladınız mı*” M092/36, sıreyle “*sırayla*” M120/10, areylē “*arayla*” M120/20, ğadeyif “*kadayıf*” M122/16, ğadiyef “*kadayıf*” M124/24

2.1.1.6.1.11.5 Sözcük köklerinde görülen aykırılışma

Bölge ağızlarında sözcük köklerinde karşılaştığımız aykırılışmalar, kalınlaşma veya incelme şeklinde olmaktadır.

Sözcük başında bulunan “g-” ve “ğ-” seslerinin etkisiyle yanlarında bulunan ünlülerin boğumlanma noktası ardamak bölgesine kaymakta ve bu ünlülerde yarı kalınlaşma ortaya çıkmaktadır. “Ekmā’k” sözcüğünde ise sözcük içinde yer alan “k” sesinin yarı kalınlaştırıcı etkisi görülmektedir. Ayrıca “ü” sesi, birkaç sözcükte tamamen kalınlaşmaktadır.

göstermesin “*göstermesin*” M001/16, güle güle “*güle güle*” M013/55, ekmā’k “*ekmek*” M018/14, gündē “*günde*” M032/20, bütün “*bütün*” M119/26, eylül “*eylül*” M120/5

Aykırılışma örnekleri, bazı sözcüklerde incelme şeklinde olmaktadır.

zemanım “*zamanım*” M009/110, hanimē “*hanıma*” M036/15, altı “*altı*” M072/40, binarımız “*pınarımız*” M047/46, cirmalıydım “*cırmalıyordum*” M065/71, ayren “*ayran*” M102/39, cesus “*casus*” M123/34

2.1.1.7 Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Ünlü uyumlarının bir diğer türü olan düzlük-yuvarlaklık uyumu, sözcüklerin ilk hecesinde bulunan ünlünün özelliğine göre diğer hecelerdeki ünlülerin düzlük-yuvarlaklık bakımından uyuma girmesi durumudur. Eski Türkçede yuvarlak ünlülü sözcükleri bazı yuvarlak ünlülü eklerin izlemesi şeklinde bir dudak uyumunun işletildiği görülmektedir (Gabain, 1995: 36). Ancak Türkçede düzlük-yuvarlaklık uyumunun bir kural hâline gelmesi uzun zaman almıştır.

Bölge ağızlarında düzleşme eğilimi daha ağır basmaktadır. Bazı sözcüklerde tam düzleşme görülürken bazılarında ise yarı düzleşmeden söz etmek mümkündür. Bu durum, hem Türkçe sözcüklerde hem de yabancı kökenli sözcüklerde açık bir şekilde görülmektedir.

Tam düzleşme şeklinde olanlar:

yahu “*yahu*” M009/166, çavıışı “*çavuşu*” M016/2, tavıķ “*tavuk*” M025/23, fasilla “*fasulye*” M044/10, ğabil “*kabul*” M059/2, hamırı “*hamuru*” M071/43, telafın “*telefon*” M080/10, yāmır “*yağmur*” M092/14, cavır “*gavur*” M099/3, savınma “*savunma*” M104/12, barıt “*barut*” M107/2, çapıt “*çaput*” M120/39, çamır “*çamur*” M120/57, ğavırırısñ “*kavurursun*” M122/19, ğavırġa “*kavurga*” M124/16, yımırta “*yumurta*” M124/20, sabınını “*sabununu*” M125/11, namıs “*namus*” M130/61

Yarı düzleşme şeklinde olanlar:

savı°rız “savururuz” M006/34, çavı°ş “çavuş” M020/2, bavı°lımıñ “bavulumun” M061/11, davı°lıcılār “davulcular” M074/10, yavrı°m “yavrum” M077/10, çabı°hlığı “çabukluğu” M083/4, avrı°paya “Avrupa’ya” M086/5, yāmi°r “yağmur” M088/1

2.1.1.8 Uyum değişmesi

Kimi sözcükler, bölge ağızlarında incelik ya da kalınlığı tamamen değiştirilerek telaffuz edilmektedir. Çeşitli fonetik etkiler nedeniyle sözcüğün tamamında görülen bu olayda ince ünlülerle oluşturulan uyum, tam tersine kalın ünlülerle yahut kalın ünlülerle oluşturulan uyum, tam tersine ince ünlülerle sağlanır. Bu olay hem Türkçe hem de yabancı kökenli sözcüklerde görülebilmektedir. Yazı dilinde görülmeyen bu değişimin bölge ağızlarında karşılaşılan örnekleri şunlardır:

Kalınlaşma biçiminde olanlar:

sınırına “sinirine” M067/54, cızınıñ¹ “çizinin” M092/13(2), havas “heves<Ar.heves” M107/18, çıbıkları² “çubukları” M109/83

Türkçede özel isim olarak kullanılan “Ömer” sözcüğü, Arapça “amr” sözcüğünden gelmektedir. Sözcüğün Standart Türkiye Türkçesindeki kullanılış şekline göre sözcükte bir uyum değişmesinden bahsetmek mümkündür.

omar “Ömer” M007/16-M017/14-M027/65

İncelme biçiminde olanlar:

ülen “ulan<oğlan” M010/105, emmē “ama<Ar.ammā” M021/45, tersisden “Tarsus’tan” M030/4, misir “mısır” M030/16-M032/1-M040/33, hüdūd “hudut<Ar. hudūd” M068/41, cincik “cıncık” M072/31, hiyer “hıyar” M074/49, büyürün “buyurun” M113/6, ilidiriz “ıltırız” M124/28

¹ Standart Türkiye Türkçesinde “çizi” biçimiyle kullanılan bu sözcük, “çiz-” fiilinden ı yapım eki ile yapılmış bir isimdir. Anadolu ağızlarında cızı, cizi, çızı, çizi gibi şekilleri olan bu sözcük, bugün yazı dilimizde kullanılan şekliyle uyum değişmesine örnek olarak verilebilir.

² T. Gülensoy, yazı dilinde “çubuk” biçimiyle kullanılan “çıbık” sözcüğünün, çip isim kökü üzerine +ık isimden isim yapma ekinin getirilerek oluşturulduğunu söyler (Gülensoy, 2007: 256). Dolayısıyla bugün yazı dilindeki kullanımına göre bu sözcükte uyum değişmesinden söz etmek mümkündür.

2.1.1.9 Ünlü değişimleri

Ünlü değişimleri, diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi bölge ağızlarında da örneklerine oldukça sık rastladığımız ses olaylarından¹. Bu tür ses olayları, ünlüler arasında kalınlık-incelik, genişlik-darlık ve düzlük-yuvarlaklık şeklinde görülen ses değişimlerinden ibarettir. Değişmelerin genel sebebi, ünlülerin benzeşmesi kuralıdır. Ayrıca ünsüzlerin ünlüler üzerindeki değiştirici etkisi de önemli rol oynamaktadır. Kalın ünlülerin incilmesi, ince ünlülerin kalınlaşması, geniş ünlülerin daralması, dar ünlülerin genişlemesi, düz ünlülerin yuvarlaklaşması ve yuvarlak ünlülerin düzleşmesi hemen bütün yörelerimizde görülmektedir.

2.1.1.9.1 Kalın ünlülerin incilmesi

Ünlülerde incelme olayları, genel benzeşme kuralının dışında bazı inceltici etkisi olan ünsüzlerin (ç, r, s, ş, y, z gibi) tesirinden, yabancı sözcüklerin Türkçeleştirilmesi eğiliminden kaynaklanmaktadır. Bu durum bazı sözcüklerde ise herhangi bir sebebe bağlanmadan ağzın yerel ve özel bir hususiyeti olarak açıklanabilir. Bölgede karşılaştığımız incelme olayları şunlardır:

a>á değişmesi:

máhkemeye “mahkemeye” M003/27, kám “gam” M008/24, dáha “daha” M009/4, yábarsıñız “yaparsınız” M010/36, háşar “haşere” M023/9, cumártesi “cumartesi” M025/17, báñá “bana” M030/27, boyáyle “boyayla” M120/46, támam “tamam” M127/31, há “ha” M129/8, çanağgáleye “Çanakkale’ye” M130/43

a>e değişmesi:

eskerlig “askerlik” M008/12, mezerden “mezardan” M010/63, yanı beşinde “yanı başında” M013/13, birez “biraz” M037/11, ğafeyi “kafayı” M065/41, geyri “gayri” M075/9, argışleyor “alkışla(ı)yor” M75/101, yā rebbi “ya rabbi” M082/14, esgeri “askeri” M108/9, erzu “arzu” M119/10, areylē “arayla” M120/17, temām “tamam” M124/54

¹ Anadolu ağızlarında karşılaşılan ünlü değişimleri oldukça önemli ve geniş bir konu olup bu değişimler hakkında daha geniş bilgi için şu makaleye bakılabilir. Caferoğlu, A. (1964). Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişimleri, *TDAY Belleten*, s.1-33. Ayrıca genel anlamda bütün ses olaylarının nedenlerini irdeleyen şu bildiriye de bakılabilir. Sağır, M. (2007). Ses Olaylarını Oluşturan Nedenler ve Anadolu Ağızları, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 1535-1544.

a>i değişmesi:

kiyadi “kağıdı” M009/52, liriyle “lirayla” M065/19

ı>ı değişmesi:

sarı neğim “sarı ineğim” M009/107, náPım “ne yapayım” M021/29

ı>i değişmesi:

binarımız “pınarımız” M047/46, sali “salı” M072/15, hiyer “hıyar” M074/49, bağıyım “bakayım” M089/25, ğaytimiz “kayıtımız” M091/18, çāyimizi “çayımızı” M091/21, aynı “aynı” M101/34, ilidiriz “ıltırız” M124/28, bāzisi “bazısı” M125/17

o>ó değişmesi:

deyó “diyor” M036/24

u>i değişmesi:

tersise “Tarsus’a” M030/2(2), tersisden “Tarsus’tan” M030/4, fasilla “fasulye” M044/10-M05171-M074/58-M101/54

u>ú değişmesi:

mālúm “malum” M015/6, búçúķ “buçuk” M062/21, bú “bu” M074/51-M074/52

u>ü değişmesi:

hüsüsü “hususı” M048/1, lüzüm “lüzum” M064/10, bugün “bugün” M067/60, fasülyā “fasulye” M085/4, düaynan “duayla” M096/4, düası “duası” M110/13

u>ö değişmesi:

böün “bugün” M009/188-M010/13, böün “bugün” M057/46

2.1.1.9.2 İnce ünlülerin kalınlaşması

Ünlü kalınlaşması olaylarına bölge ağızlarında çokça rastlanmaktadır. Bunun nedenleri arasında ünlülerin benzeşmesi kuralı ile birlikte yabancı sözcüklerin dilimizin söyleniş özelliklerine uydurulması gösterilebilir.

Bölge ağızlarında tespit ettiğimiz kalınlaşma örnekleri şunlardır:

e>a değişmesi:

acap “*acep*” M009/9, amānetimiz “*emanetimiz*” M011/76, omar “*Ömer*” M027/65, yaşı “*yeşil*” M033/32, barabar “*beraber*” M036/18, almanın “*elmanın*” M060/32, ahpa_vratlığını “*kahpe avratlığın*” M062/39, hizmetçisi “*hizmetçisi*” M068/51, halıla “*hal ile*” M100/6, na (ęadar) “*ne (kadar)*” M104/94, hududnāma “*hudutname*” M108/20, alettirile “*elektrik ile*” M109/24

e>á değişmesi:

aslán “*aslen*” M003/12, adenizá “*Akdeniz’e*” M005/11, ęuvátliydim “*kuvvetliydim*” M068/24, memleat “*memleket*” M005/21, bārabar “*beraber*” M130/17, atāş “*ateş*” M130/69, habār “*haber*” 130/72

e>ı değişmesi:

tıbı “*Tebük*” M062/8, tıbığ “*Tebük*” M062/8(2)

e>o değişmesi:

bobal “*vebal*” M005/27

i>ı ünliusü:

ıřtē “*ışte*” M006/4, sāhıb “*sahip*” M037/27, ebıñā “*cebine*” M067/72, yarımnden “*yarimden*” M69/39, dıęęāt “*dikkat*” M085/8

i>ı değişmesi:

mutfadaı “*mutfaktaki*” M001/51, hanęısınıñ “*hangisinin*” M017/25, ęayıllaşdı “*kavilleştik*” M020/7, yandaı “*yandaki*” M047/138, sıñırına “*sinirine*” M067/54, ııñızda “*iinizde*” M067/75, ordaı “*ordaki*” M075/81, aradaı “*aradaki*” M082/37, baştaı “*baştaki*” M111/3, ęonyadaı “*Konya’daki*” M111/36, başındaı “*başındaki*” M114/8, vadısı “*vadisi*” M125/70

i>u değişmesi:

Bu değişme, özellikle “ile” edatı ile “i-” fiilinin ekimli Şekillerinde görülmektedir. Bu örneklerde düzlük-yuvarlaklık uyumunun görüldüğü de söylenebilir.

ęonuşurumuş “*konuşur imiş*” M019/5, ęurdumuş “*kurt imiş*” M034/9, surulan “*sur ile*” M040/10, nohudulan “*nohut ile*” M042/25, ousa “*çok ise*” M047/107, buyudu “*bu idi*” M122/18, yo ı “*yok ki*” M123/70, youdu “*yok idi*” M124/35

ö>o değişmesi:

Bu değişme, daha çok yabancı dillerden geçen sözcüklerde kalınlık-incelik uyumu oluşturacak biçimde karşımıza çıkmaktadır.

şoforuydum “şoförüydüm” M001/47, omerile “Ömer ile” M040/2, hoporlordan “hoparlörden” M088/1, haporlolarda “hoparlörlerde” M125/10

ö>ó değişmesi:

góstermesin “göstermesin” M001/16, dóğerdik “döverdik” M006/62, óglē “öyle” M017/10, göre “göre” M021/50, bóyle “böyle” M052/16-M05217, sókerler “sökerler” M073/51, kópek “köpek” M100/8, dóğüş “döğüş” M109/13

ü>ı değişmesi:

tıbık “Tebük” M062/8, tıbığ “Tebük” M062/8(2)

ü>o değişmesi:

olen “ülen” M123/5

ü>u ünlüsü:

Bu değişme, daha çok “ğ” sesinin yanındaki ünlülerde görülmektedir.

ğün “gün” M001/18, eyluldā “eylülde” M005/11, gündē “günde” M032/18, burđu “bürgü” M104/133

“Hürmet” sözcüğü Arapça bir isim olup özgün şekli “ħurmet”tir. Ancak bu sözcüğün, bölge ağızlarında Standart Türkiye Türkçesindeki kullanılan şekline göre “ü>u” kalınlaşmasına uğradığını söylemek mümkündür.

hurmetine “hürmetine” M130/68

ü>ú değişmesi:

Bu değişme, “ğ” ile “v” seslerinin yanındaki ünlülerde görülmektedir.

dúğünden “düğünden” M032/1, dúğün “düğün” M032/17, dúven “düven” M099/14-M099/15

2.1.1.9.3 Geniş ünlülerin daralması

Geniş ünlülerin daralması olayı, bölge ağızlarında çokça görülmektedir. Bunun nedenleri olarak “c, y” gibi seslerin ünlüler üzerindeki daraltıcı etkisi, yabancı

sözcüklerin Türkçe söyleniş özelliklerine uyarlanması, kişisel söyleyiş özellikleri gösterilebilir. Metinlerden tespit ettiğimiz örnekler aşağıda verilmiştir:

a>a değişmesi:

adama “*adamı*” M009/71, çālayan “*çağlayan*” M010/35, ısırancıya “*Istiranca’ya*” M016/8, buraya “*buraya*” M031/52, oraya “*oraya*” M034/3, hatırlayamıcam “*hatırlayamayacağım*” M050/75, olmaçak “*olmayacak*” M050/81, bulamaz “*bulamaz*” M065/72, bayramlar “*bayramlar*” M069/25, yayağ “*yayığ*” M074/64, olmayacak “*olmayacak*” M104/102, aqrābā “*akraba*” M110/4, yaparlar “*yaparlar*” M129/11

a>ı değişmesi:

ıalım “*alalım*” M018/24, candırmaydık “*jandarmaydık*” M041/3, gırır mısıñ “*kırır mısın*” M067/58, ızaldı “*azaldı*” M074/51, burıyı “*burayı*” M075/25, ğınıyı “*kınayı*” M077/49, bağlavı “*baklava*” M105/1, arabıyla “*arabayla*” M119/16, yabıyla “*yaba ile*” M127/3

Arapçadan alınan “*maaş*” sözcüğü, metinlerimizde “*mayış*” biçiminde geçmektedir. Söz konusu örnekte iç seste türeyen “*y*” sesinin ünlü daralmasına neden olduğunu düşünmekteyiz.

mayış “*maaş<Ar. ma‘āş*” M043/44

a>ı° değişmesi:

olmı°cānı “*olmayacağını*” M065/35

a>i değişmesi:

liriyle “*lirayla*” M065/19, kiyadım “*kâğıdım*” M070/15

a>o değişmesi:

bōbamızdan “*babamızdan*” M059/6, bōbasınıñ “*babasının*” M089/7

a>u değişmesi:

buluyum “*bulayım*” M067/53, pompuyla “*pompayla*” M075/60, bohçuyu “*bohçayı*” M076/6, yuķu “*yufka*” M076/8, oruymuş “*oraymış*” M125/50

e>e değişmesi:

Bugün Standart Türkiye Türkçesinde “e” sesi ile kullanılan sözcüklerdeki bu ses değişimi, bölge ağızlarında yoğun bir biçimde görülmektedir.

geri “*geri*” M001/4, yerler “*yerler*” M003/65, dedini “*dediğini*” M009/68, gece “*gece*” M012/16, ‘vermedim “*vermedim*” M020/6, yeterse “*yeterse*” M021/44, geçirdi “*giderdi*” M035/13, geçeleri “*geceleri*” M047/31, gelin edecek “*gelin edecek*” M055/4, erkek “*erkek*” M092/7, yemekler “*yemekler*” M096/19, dedi “*dedi*” M106/44, gittim “*gittim*” M118/17, verise “*verirse*” M124/7

e>i değişmesi:

virmiş “*vermiş*” M009/73, şiyi “*şeyi*” M025/2, talibesiyim “*talebesiyim*” M032/34, yiñi “*yeni*” M043/34, alıvir “*alıver*” M060/56, nirelisiñiz “*nerelisiniz*” M069/12, deviyi “*deveyi*” M077/7, imine “*Emine*” M082/20, epiy “*epey*” M082/23, nire “*nere*” M104/138, helki “*helke*” M105/39, sinimadā “*sinemada*” M116/15, kinarlarında “*kenarlarında*” M119/8, çobançışmede “*Çobançışme’de*” M128/6, yişil “*yeşil*” 130/75

“y” ünsüzü, kendisinden önce gelen “a/e” geniş ünlülerini daraltma eğilimindedir. Ancak bölge ağızlarında daralmanın uygulanmadığı örnekler de yer yer karşımıza çıkmaktadır.

dikmeyollar “*dikmiyorlar*” M005/29, bilmeyorum “*bilmiyorum*” M012/24, yükleyollar “*yüklüyorlar*” M020/9, ödeyor “*ödüyor*” M027/58, bilmeyom “*bilmiyorum*” M032/36, ermeyor “*ermiyor*” M069/36, kıretleyorduñ “*kıretliyordun*” M096/43

e>ı değişmesi:

Bu değişme, kalınlık-incelik uyumu kuralına aykırılık da söz konusu olan alınma bir sözcükte görülmüştür.

hıyet “*heyet*” M011/17

e>i değişmesi:

giri “*geri*” M034/35-M076/7-M095/57-M128/2, kiri “*geri*” M071/44-M115/10

e>ü değişmesi:

götürüyüm “*götüreyim*” M067/61, sülüman hacı “*Süleyman Hacı*” M068/41, göndürürüz “*göndeririz*” M076/5, şölüymüş bölüymüş “*şöyleymiş böyleymiş*” M081/4, cühere “*cevhere*” M083/18, götürücek “*götürecek*” M106/9

o>u değişmesi:

foturaflarını “fotoğraflarını” M003/81, mazut “mazot” M010/19, betun “beton” M065/74, buynuzlu “boynuzlu” M075/48, pumpanıñ “pompanın” M075/61, saluna “salona” M078/5, motur “motor” M094/11, ğarula “karyola” M127/54

o>o değişmesi:

horoz moroz “horoz moroz” M003/128, balon “balon” M009/102, istasyon “istasyon” M010/12, fotoğraf “fotoğraf” M029/10, soğraya “soğraya” M050/55, polis “polis” M106/59, depo “depo” M109/24, onu “onu” M131/15

o>ú değişmesi:

tansüyúnumuş “tansiyon imiş” M008/31

ö>ô değişmesi:

öküs “öküz” M037/39, bôyükleriñ “büyüklerin” M050/55, bôyük “büyük” M070/34

2.1.1.9.4 Dar ünlülerin genişlemesi

Çeşitli ünsüzlerin yanlarındaki ünlüleri genişletme eğilimi, ünlülerin benzeşirici etkisi dar ünlülerin genişlemesindeki temel nedenlerdir. Dar ünlülerin genişlemesi olayının bölge ağızlarında görüldüğü şekil ve örnekler şunlardır:

ı>a değişmesi:

Az rastlanan bir değişme türü olup ünlülerin benzeşirici etkisi ile oluşmuştur.
hazıllayaveremeyom “hazırlayıveremiyorum” M080/4

i>a değişmesi:

Bu değişme sadece iç seste görülmüş olup “h” sesinin kalınlaştırıcı-genişletici etkisiyle meydana gelmiştir.

hedaye “hediye” M104/85

i>e değişmesi:

çezdim “çizdim” M037/50, ehsan “İhsan” M043/6, birekir “birikir” M047/160, pekeşdiriller “pekiştirirler” M050/88

Dilimize Farsçadan giren “zencîr” sözcüğü, yöremizdeki kullanımıyla bize ait olduğu dildeki özgün şeklini hatırlatmaktadır.

zencirinde “*zincirinde*” M043/12

i>e değişmesi:

ehtiyar “*ihhtiyar*” M003/8-M062/37, eyi “*iyi*” M007/63-M082/35, geçerdik “*giderdik*” M043/51, gedelim “*gidelim*” M060/91, enip “*inip*” M075/37, eşdē “*işte*” M096/12, ge yer “*giyer*” M106/77, endik “*indik*” M109/16

u>a değişmesi:

doğandı “*dokundu*” M052/13, ağastos “*ağustos*” M125/58, doğanılmaz “*dokunulmaz*” M109/57

u>o değişmesi:

yoğardā “*yukarıda*” M003/117, yoğarıyā “*yukarıya*” M017/22, yoğarı “*yukari*” M026/6, oğullamak “*uğurlamak*” M037/35, şordan “*şuradan*” M062/37, şora “*şura*” M070/9, boğün “*bugün*” M073/2, oyarıcıydı “*uyarıcıydı*” M075/70, honi “*huni*” M104/133, istanbolā “*İstanbul’a*” M106/55, orğan “*organ*” M116/15, yoğardan “*yukarıdan*” M121/31, bo “*bu*” M125/66, temosuñ “*temmuzun*” M127/3

u>ö değişmesi:

böün “*bugün*” M011/40, şorda “*şurada*” M016/14, dōa “*dua*” M029/2, hōubāt “*hububat*” M073/58, bōlamadım “*bulamadım*” M106/107, yoğardā “*yukarıda*” M120/3, yōnan “*Yunan*” M130/29

u>ö değişmesi:

böün “*bugün*” M057/46

ü>e değişmesi:

biskevit “*bisküvi*” M057/27

ü>o değişmesi:

olen “*ülen*” M123/5

ü>ö değişmesi:

Bu ses değişikliği, ünlüler üzerinde genişletici etkisi olan “g” ve “h” ünsüzlerinin yanında oldukça yaygındır. Bölge ağızlarında görülen örnekler şunlardır:

böyük “büyük” M011/91, böyüdükten “büyüdükten” M025/25, böyümüş “büyümüş” M045/6, hükümetlër “hükümetler” M047/14, böyükçekmece “Büyüçekmece” M058/6, hükümetiñ “hükümetin” M064/59, göğerteye “güverteye” M083/9, höyükburun “Hüyükburun” M104/104, güzelim “güzelim” M105/44, özensi “üzengi” M116/11, göveç “güveç” M120/55, hörmet “hürmet” M131/15

ü>ô değişmesi:

böyüne “büyüğüne” M050/50, gözel “güzel” M050/91 döğenlen “düven ile” M073/87

2.1.1.9.5 Düz ünlülerin yuvarlaklaşması

Yanında dudak ünsüzü bulunan düz ünlülerin yuvarlaklaşması, bir fonetik eğilimdir. Ancak bölge ağızlarında bu şartı taşıyan her sözcükte yuvarlaklaşma eğilimi görülmemektedir. Bu eğilimin dışında ünlülerin benzeştirici etkisi, bu tür ses olaylarının ortaya çıkışında önemli bir etkendir. Karaman ili ağızlarında düz ünlülerin yuvarlaklaşması ile ilgili tespit ettiğimiz örnekler şunlardır.

a>o değişmesi:

bobasına “babasına” M002/44, bobası “babası” M009/49, bobam “babam” M029/27, bobamız “babamız” M030/22, bobalar “babalar” M050/47, ponturu “pantolonu” M064/40, suloyorruz “suluyoruz” M100/39, pontul “pantolon” M106/70

Metinlerimizde yer alan birkaç örnekte olumsuzluk yapan “-ma” ekinin ünlüsünün yuvarlaklaştığını görmekteyiz.

olmoyör “olmuyor” M027/65(2)

Ayrıca “numara” sözcüğünün söylenişinde de “a>o” değişimi görülmektedir.

numorolu “numaralı” M073/19

a>u değişmesi:

bubam “babam” M002/21, buluyum “bulayım” M067/53, gayınbubası “kayınbabası” M074/12, yuğu “yufka” M076/8, bubalar “babalar” M084/7

e>ö değişmesi:

cömāte “cemaate” M011/77, devletimiz “devletimiz” M026/22, yövmiye “yevmiye” M028/47, yövmiye “yevmiye” M031/17, cömātına “cemaatine” M060/14

e>ü değişmesi:

götürücez “götürecekiz” M003/61, götürüyüm “götüreyim” M067/61

ı>ı° değişmesi:

toğatta mıydı°k “Tokat'ta mıydık” M029/9, randı°manlı “randımanlı” M039/2, fı rı°nlarda “fırınlarda” M050/86, bı°rak “bırak” M130/25

ı>u değişmesi:

buça “bıçak” M084/3, furun “fırın” M106/39

i>i° değişmesi:

bi°r “bir” M001/70, mi°sāfir “misafir” M010/107, içi°n “için” M018/23, dedi°_bi “dediği gibi” M021/2, M021/5, atasözü°_bi° “atasözü gibi” M070/9, i°çün M085/10, mevli°d “mevli” M097/11, bi°ber “biber” M106/79

i>u değişmesi:

Bu durum, i- fiilinin çekimli şekillerinde görölmektedir.

buyumuş “bu imiş” M009/98, olurumuş “olur imiş” M029/29, çousa “çok ise” M047/107, buyudu “bu idi” M122/18

i>ü değişmesi:

tansüyünumuş “tansiyon imiş” M008/31, ğumpül “kumpir” M009/85, ğumpür idi “kumpir idi” M057/50, bu güb “bu gibi” M064/37, götürüyüm “götüreyim” M068/53

2.1.1.9.6 Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi

Yabancı sözcüklerin kalınlık-incelik uyumu kuralına uydurulması eğilimi ve ünlülerin diğer ünlüler üzerindeki benzeştirici etkisi, yuvarlak ünlülerin düzleşmesinde rol oynayan önemli etkenlerdir.

Bölge ağızlarında düz ünlülerin yuvarlaklaşması olayı ile ilgili görölen örnekler şunlardır:

o>a değişmesi:

orasPı “*orospu*” M033/5, horazımız “*horozumuz*” M074/59, telafın “*telefon*” M080/10, horazlar “*horozlar*” M123/62

o>ı değişmesi:

bilmiyırım “*bilmiyorum*” M057/28, telafın “*telefon*” M080/10

o>i değişmesi:

diyirdik “*diyorduk*” M057/28

ö>e deęişmesi¹:

belişiller “*bölüşürler*” M003/92, beyle “*böyle*” M013/45-M098/10, çezeriz “*çözeriz*” M032/28, şeyle “*şöyle*” M057/55, ep_epe “*öpe öpe*” M074/35, belıştirdi “*bölüştirdi*” M109/70, belışin “*bölüşün*” M119/20, belışir “*bölüşür*” M126/10

u>ı değişmesi:

yahı “*yahu*” M009/166, mıhtar “*muhtar*” M019/7, haviç “*havuç*” M024/17, hamır “*hamur*” M032/27, orasPı “*orospu*” M033/5, davıl “*davul*” M045/16, armutlarımız “*armutlarımız*” M054/17, abdıraman “*Abdurrahman*” M062/35, manifaturacıya “*manifaturacıya*” M121/17, sabınını “*sabununu*” M125/11

u>ı° değişmesi:

çavı°ş “*çavuş*” M001/57, abdı°llah “*Abdullah*” M085/28, avı°çladıñ “*avuçladığın*” M033/10, sabı°n “*sabun*” M057/28, tavı°k “*tavuk*” M130/31, davı°l “*davul*” M131/7

u>i değişmesi:

diyirdik “*diyorduk*” M057/28

u> i° değişmesi:

fasi°lle “*fasulye*” M096/20

¹ Bu ses olayı, metinlerimizde “bölmek, böyle, şöyle” gibi sözcüklerde ön seste ortaya çıkmaktadır. Özellikle “bölmek” sözcüğü ile onun türevlerinde görülmektedir. Bu sözcük; Adana, Burdur yörelerinde de “belmek” şekliyle söylenmektedir. Dolayısıyla sözcükte yazı dilimizdeki kullanıma göre ön seste düzleşme görülmektedir. Konu üzerinde çalışan Baskakov, Türk Dillerinde ön vokallerin düzleşmesinin Karaimce’deki kadar muntazam olmadığını söyler, lehçelerden örnekler verir (Baskakov, 1963: 33-37).

ü>i değişmesi:

belişiller “*bölüşürler*” M003/92, belıştirdi “*bölüşürdü*” M109/70

ü> i° değişmesi:

mi°nāsip “*mūnasip*” M011/1, iki üç “*iki üç*” M037/47, mi°lkiyetimiz “*mülkiyetimiz*” M068/63

2.1.1.10 Ünlü düşmesi

Genellikle vurgusu zayıf olan orta hece ünlüsünün düşmesi şeklinde ortaya çıkan ünlü düşmeleri, bölge ağızlarında değişik şekillerde karşımıza çıkar. “ı, i, u, ü” ünlülerinin dışında bazı örneklerde “a, e, o” ünlülerinin düştüğü görülmektedir. Bölge ağızlarında tespit ettiğimiz ünlü düşmelerini ve bunların ortaya çıkış nedenlerini sırasıyla belirtmeye çalışacağız:

a. Vurgusu zayıf orta hecenin dar ünlüsünün düşmesi, bölge ağızlarında çok sık rastlanan bir ses olayıdır. Bu olayın belirlendiği çok sayıda örnekten bir kısmını vereceğiz:

zembellerde “*zemherilerde*” M003/16, yedde “*yedide*” M005/13, böyyerek “*büyüyerek*” M037/25, ğuzluğ “*kuzuluk*” M054/2, soğlu “*sokulu*” M055/12, ots “*otuz*” M057/3, buyuruntu “*buyuruntu*” M067/3, çevre M088/12, yazcı “*yazıcı*” M089/18, ğuylarımız “*kuyularımız*” M094/14, ğaysıdan “*kayısıdan*” M096/18, azcığ “*azıcık*” M096/25, daęęa “*dakika*” M107/26, ğıvrım “*kıvrım*” M124/19, devresi M126/39

Vurgusu zayıf orta hece ünlüsünün düştüğü örneklerin yanı sıra aynı durumdaki bazı örneklerde orta hecede yer alan ünlünün düşürülmediği de görülmektedir.

nesile “*nesle*” M001/15, devirini “*devrini*” M022/4, ğabiristana “*kabristana*” M022/5, üfüleye üfüleye “*üfleyle üfleyle*” M031/49, ğabire “*kabre*” M069/29

Özellikle “yalnız” sözcüğünde orta hecedeki ünlünün söylendiği görülmektedir. yalınız “*yalnız*” M005/17-M026/21-M037/9-M073/97-M113/28-M127/31

b. Son sesi ünlü ile biten bir sözcükten sonra ünlü ile başlayan bir sözcük geldiğinde ünlülerden biri düşmektedir. Bu olay çoğunlukla birleşik sözcüklerde gerçekleşmektedir. Bunun yanında cümle içindeki birleşik olmayan sözcüklerde de görülmektedir.

hayrolsun “*hayır olsun*” M008/18, alefendi “*Ali Efendi*” M011/22, par_ atallār “*para atarlar*” M012/12, ik_ ay “*iki ay*” M020/20, yirmi_ ki “*yirmi iki*” M026/15, alt_ aya “*altı aya*” M028/30, hallemmi “*Halil Emmi*” M037/1, etlemek “*etli ekmek*” M048/39, ğaracören “*Karacaören*” M056/7, ğāzentepten “*Gaziantep’ten*” M062/3, ortabālıymış “*Ortaobalı’yımış*” M068/42, gezerd_ ordā “*gezerdi orda*” M076/23, ğaynana “*kaynana*” M093/7, babeskiyē “*Babaeski’ye*” M118/8, sarıvellerde “*Sarıveliler’de*” M125/23, ğaynataya “*kaynataya*” M131/14

c. Yabancı dillerden alınmış yan yana iki ünlülü (genellikle ilki uzun, ikincisi normal) biçimde kullanılan sözcüklerde ünlü düşmesi görülmektedir.

ġanāt “*kanaat*<Ar.*kanā’at*” M015/18, inşāttan “*inşaat*<Ar.*inşāāt+T.tan*” M043/7, zirāt “*ziraat*<Ar.*zirā’at*” M043/20, sāt “*saat*<Ar. *sā’at*” M002/40-M123/57

ç. Orta hecede yer alan “a, e” ünlüleri, yanlarında bulunan “c, n, y” ünsüzlerin etkisi ile düşme eğilimi göstermektedir.

olcağ “*olacak*” M003/33, ağcalan “*Akçaalan*” M018/17, görmekler “*görenekler*” M030/30, dercek “*derecek*” M049/35, kalcağ “*kalacak*” M049/36, ğaracören “*Karacaören*” M056/7, olmaycağ “*olmayacak*” M057/48, vercekler “*verecekler*” M065/27, muayne “*muayene*” M069/21, ğaste “*gazete*” M106/30, heyecanlandım “*heyecanlandım*” M108/17, deşverceñ “*deşivereceğim*” M109/32, nārāycağ “*ne arayacak*” M130/2

d. Ünlü düşmesi, bazı sözcüklerde son seste görülmektedir:

bekiral “*Bekir Ali*” M043/43, mesel “*mesela*” M064/2, bu ğüb “*bu gibi*” M064/37, ayağğab “*ayakkabı*” M085/16, ğüvey “*ğüveyi*” M105/47

e. Ön seste çok seyrek olmakla birlikte “e, i” ünlülerinin düştüğü görülmektedir.

şarp “*eşarp*” M003/68, çerisinde “*içerisinde*” M022/9, zim “*izin*” M045/5, ki “*iki*” M130/22

2.1.1.11 Ünlü türemesi

Bölge ağızlarında sıkça görülen bir ses olayıdır. Genellikle yabancı kökenli, ara sıra da Türkçe sözcüklerin başında, ortasında ve sonunda ünlü türemesi görülebilir. Bölge ağızlarında rastladığımız ünlü türemesi örnekleri şunlardır:

2.1.1.11.1 Ön türeme

Türkçe sözcüklerde “l-, r-” ünsüzleri başta bulunmaz. Bu yüzden bölge ağızlarında yabancı kökenli olup “l-, r-” ünsüzlerinden biriyle başlayan sözcüklerde ön seste ünlü türemesi olayına rastlanır. Türeyen sesler “ı, i, u, ü” ünlüleridir.

Ø>ı-

iraz “*Raziye*” M007/42, ırābiyē “*Rabia*” M024/1, ırāziya “*Raziye*” M024/2, ıraķı “*rakı*” M109/7, ırahat “*rahat*” M109/49, ırahmetli “*rahmetli*” M124/47

Ø>i-

iraz “*Raziye*” M005/27, ilāzımıdı “*lazım idi*” M012/7, ilāna “*lahana*” M013/8, ireşberlik “*reñçperlik*” M014/7, ireçel “*reçel*” M021/14, ilēnlere “*leğenlere*” M047/172, irezillik “*rezillik*” M052/30, iriyal “*Riyal*” M062/27, ileş “*leş*” M104/25, ilazım “*lazım*” M119/53, irekli “*renkli*” M120/46, ilamos “*Lamos*” M125/50, irezilsem “*rezilsem*” M127/75

Ø>u-

urub “*urup*<Ar.*rub*’ ” M006/1, uruba “*urba*<İt.*ruba*” M057/35

Ø>ü-

ürüsümleri “<Ar.*rüsûm*+T.*leri*” M011/103, ürüsümü “*rüsûm*” M026/1

2.1.1.11.2 İç türeme

Ünlülerde iç türeme olayları, bölge ağızlarında gerek yabancı kökenli gerekse Türkçe sözcüklerin söylenişinde karşımıza çıkmaktadır. Metinlerde tespit ettiğimiz örneklerde türeyen sesler; “a, e, ı, i, u, ü” ünlüleridir. Telaffuz kolaylığı sağlamak, konuşmada en az çaba göstermek eğilimi sonucunda ortaya çıkan iç ses ünlü türemelerinin görüldüğü örnekler şunlardır:

Ø>-a-

sahadıç “*sağdıç*” M012/14, alaman “*Alman*” M058/7, mayahoş “*mayhoş* <Far.*mey+hoş*” M098/7, soñara “*sonra*” M103/12, alamanlar “*Almanlar*” M130/45

Ø>-e-

foter “*fötr*” M050/73

Ø>-1-

ğadastıro “*kadaströ*” M037/30, masırafları “*masrafları*” M064/11, haşılarız “*haşlarız*” M071/44, patıladı “*patladı*” M106/73

Ø>-i-

ibrahim “*İbrahim*” M007/33, elektirik “*elektrik*” M034/14, moderin “*modern*” M049/27, kilometire “*kilometre*” M052/18, zāniyeti “*ziyinet*” M055/13, ditirerdim “*titirerdim*” M060/54, idiris “*İdris*” M065/1, edirafdan “*etraftan*” M072/29, filimimizi “*filmimizi*” M104/14, titiretme “*titiretme*” M105/56, metireyi “*metreyi*” M108/6, kōmpile “*komple*” M113/26, santiralde “*santralde*” M127/85

Ø>-ü-

kütüleyiverdi “*kütleyiverdi*” M007/62, lüküs “*lüks*” M081/6, ücürsüz “*ücretsiz*” M092/23, kölünde “*Köln’de*” M106/5

Ø>-u-

soñura “*sonra*” M005/35, kudureti “*kudreti*” M078/12, kōntürolü “*kontrolü*” M104/138

2.1.1.11.3 Son türeme

Bölge ağızlarında son seste “a, e, i” ünlüleriyle bunların uzun biçimlerinin türemeleri görülmektedir. Tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

Ø>-a, -ā

cumaya “*cuma*” M011/57, ğuruyķana “*kuruyken*” M047/66, varķanā “*varken*” M048/11, kızıyķana “*kazayken*” M104/57, çalıřırķanā “*çalışırken*” M106/32, yōķana “*yokken*” M111/23

Ø>-e, -ē

ğederkenē “*giderken*” M017/2, yüküyenē “*yüküyle*” M017/3, oynarkene “*oynarken*” M030/3, gelirkene “*gelirken*” M056/11, askerdeykene “*askerdeyken*” M085/6, dirkene “*derken*” M104/78, bilenē “*bile*” M124/35

Ø>-i

hemi “*hem*” M068/20

2.1.1.12 Vurgu

Vurgu; Türkçe Sözlük'te “konuşma, okuma sırasında bir hece veya sözcük üzerine diğerlerinden daha farklı olarak yapılan baskı, aksan” olarak açıklanır (TDK, 2005a: 2097). Bölge ağızlarında yoğun ve düzenli olarak kullanılmaktadır.

Vurgulanmış sözcüklerde sevinç, üzüntü, heyecan gibi duygulanmaların etkisi açıkça anlaşılakta, bunun yanında kişilerden kaynaklanan söyleyiş özellikleri de etkili olmaktadır. Vurgu, soru ve ünlem cümlelerinde açıkça kendisini göstermektedir. Özellikle Doğu Grubu ağızlarında görülen soru cümlelerindeki eksiz vurgu biçimi ise bölge ağızlarında görülmemektedir.

'çalışıyorduñ “*çalışıyordun*” M001/13, 'otuS “*otuz*” M007/3, 'bağlanıverdi “*bağlanıverdi*” M008/23, 'adını “*adını*” M013/44, 'altına “*altına*” M017/5, a'ma “*ama*” M018/9, 'aynı “*aynı*” M026/30, 'gendi “*kendi*” M036/23, 'her “*her*” M040/29, 'aldık “*aldık*” M056/11, 'eskileri “*eskileri*” M063/7, ğa'çabilen “*kaçabilen*” M074/22, 'arap “*Arap*” M077/3, 'yemez “*yemez*” M084/13, 'ğarıştırıyoz “*kariştiriyoruz*” M106/47, 'ayırdılar “*ayırdılar*” M109/14, 'geliyor “*geliyor*” M114/7, 'ğaştım “*kaçtım*” M118/9, 'döversin “*döversin*” M122/12, 'herkez “*herkes*” M129/2

2.1.2 Ünsüzler

Karaman ili ağızlarında bugün Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan yirmi bir ünsüz (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z)'ün dışında şu ünsüzlerin de kullanıldığını belirledik: ç, Ç, F, ğ, h, J, k, ñ, ŋ, P, r, r, S, T, '.

Karaman ili ağızlarında kullanıldığını tespit ettiğimiz ünsüzler, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2. Ünsüzler

ÜNSÜZLER		AĞIZ			GENİZ
		Titreşimli		Titreşimsiz	Titreşimli
DUDAK	Sürekli				m
	Süreksiz	b	P	p	
DİŞ DUDAK	Sürekli	v	F	f	
	Süreksiz				
DİŞ	Sürekli	j z	S	s ş	
		J		Ç	
	Süreksiz	c	ç	ç	
DİŞ ETİ	Sürekli				n, ŋ
	Süreksiz	d	T	t	
ÖN DAMAK	Sürekli	l, r, r, r, y, ğ			
	Süreksiz	g		k	
ART DAMAK	Sürekli	ğ	h		ñ
	Süreksiz	ğ		ķ	
GIRTLAK	Sürekli			h	

2.1.2.1 Yazı dilinde bulunmayan ünsüzler

Standart Türkiye Türkçesinde bulunmayıp da bölge ağızlarında varlığını tespit edebildiğimiz, gerek boğumlanma yerleri gerekse diğer özellikleri açısından yazı dilindeki ünlülere göre değişiklik arz eden ünsüzler şunlardır:

ç ünsüzü:

Bu ses, “c-ç” arası bir yerde olup bölge ağızlarında seyrek karşılaştığımız bir ünsüzdür.¹

baççavış “başçavuş” M001/50, süççü “sütçü” M006/14, süççüye “sütçüye” M006/14, gaç çük “kaç yük” M006/32(2), beç çocuğ “beş çocuk” M007/30

Ç ünsüzü:

“ç-ş” arası, ağızda oluşan, titreşimsiz, yarı sürekli yarı süreksiz diş ünsüzüdür (Tok, 2002: 62). Yöreye özgü bir ses olup sözcük içinde veya sonunda karşımıza çıkmaktadır.² Bölge ağızlarında görülen örnekleri şunlardır:

suçlu “suçlu” M003/29, geçler “gençler” M003/35, açlık “açlık” M005/18, geçdi “geçti” M008/8, açtırmışlar “açtırmışlar” M009/177, ilaçları “ilaçları” M023/9, erkeç “erkeç” M036/9, gaç “kaç” M052/38, sādıç “sağdıç” M057/16, açlığdan “açlıktan” M058/7, içme “içme” M095/18, babıç “pabuç” M106/65

F ünsüzü:

F ünsüzü, “f-v” arası bir ses olup ağızda oluşan, yarı titreşimli yarı titreşimsiz, sürekli, diş dudak ünsüzüdür. Bölge ağızlarında “f>v” değişiminin ara merhalesi olarak karşımıza çıkar ve yabancı kökenli sözcüklerde görülür.

şefteli “şeftali” M021/14, şeftāli “şeftali” M023/9, Filan “falan” M034/4, taraFından “tarafından” M064/56, seFer “sefer” M068/63, alternatiF “alternatif” M088/21, Fağad “fakat” M094/16

ğ ünsüzü:

Titreşimli, sürekli, ağızda oluşan art damak ünsüzüdür.³ Bölge ağızlarında yoğun bir biçimde rastladığımız bu ses, kalın ünlü bulunduran sözcük yapılarında ve

¹ N. Demir, bu ünsüzü “Ç” işareti ile gösterir ve şu açıklamayı yapar: “Yarı tonlu, c ile ç arası ünsüzdür. Katı, patlamalı, tonlu diş eti ünsüzü c ile katı, patlamalı, tonsuz diş eti ünsüzü ç arasında boğumlanan bir sestir.” (Demir, 2001: 78) M. Sağır ise bu ses için “katı-patlamalı-tonlu dişeti ünsüzü olan “c” ile yine katı-patlamalı-tonsuz dişeti ünsüzü “ç” arasında boğumlanan, bir bakıma “c” ile başlayıp “ç” ile tamamlanan müşterek boğumlanmalı bir ünsüz” açıklamasını yapar ve bu ünsüzü, “ç” işareti ile gösterir (Sağır, 1995a: 76).

² N. Demir, bu ünsüzü ç işareti ile gösterir (Demir, 2001: 78).

³ Bu ünsüz için, Z. Korkmaz, E. Gemalmaz ve T. Gülensoy ğ işaretini kullanırlar (Korkmaz, 1994a: VIII, 103, Gemalmaz, 1995a: 157, Gülensoy, 1988: 46).

k>ğ, k̄>ğ ve g>ğ değişimleri ile karşımıza çıkar. Bu ünsüz, çalışma sahamızın karakteristik seslerinden birisidir.

ğarnıñ “*karnın*” M001/13, orağ “*orak*” M006/41, ğardaşlarım “*kardeşlerim*” M010/110, ğonyaya “*Konya’ya*” M020/36, ğaldım “*kaldım*” M026/28, ğaldırır “*kaldırır*” M031/25, ğundē “*günde*” M032/18, ğaramandalar “*Karaman’dalar*” M035/8, ğırğ “*kırk*” M043/2, ğaÇ “*kaç*” M052/38, hududġarıdık “*hudutkârdık*” M065/7, ğullandım “*kullandım*” M086/2, ğırma “*kırma*” M107/6, ğaleye “*kaleye*” M114/3, ğumaşlara “*kumaşlara*” M121/21, ğan “*kan*” M123/38, ğorġardı “*korkardı*” M127/89, ğızını “*kızını*” M131/1

Bu ses, aynı zamanda, Arapçadan dilimize giren ve ön seste gayın (ġ) sesini bulunduran sözcüklerde de karşımıza çıkmaktadır.

ğayrı “*gayrı<Ar.ğayr*” M006/53, ğurbete “*gurbete<Ar.gurbet+T.e*” M047/68, ğaybolur “*kaybolur <Ar.ğayb+T.olur*” M092/54

ğ ünsüzü:

Ağızda oluşan, sürekli, hırıltılı, art damak ünsüzüdür.¹ Genellikle “k>ğ”, bazen de “h>ğ” veya “k>ğ” değişimi paralelinde görülen bir sestir. Kalın ünlüler ile kullanılan bu sesin geçtiği örnekler şunlardır:

doğuzda “*dokuzda*” M001/46, bırağdılar “*bıraktılar*” M005/25, bağalım “*bakalım*” M020/4, sulardığ “*sulardık*” M027/17, bulamadığ “*bulamadık*” M046/2, tabağ “*tabak*” M067/67, doğanma “*dokunma*” M070/41, toğuz “*dokuz*” M073/21, hağ “*kap*” M77/10, yasağ “*yasak*” M083/7, yatacağ “*yatacak*” M083/13, bağ “*bak*” M092/41, ġırğı “*kırkı*” M099/11, ġaldığ “*kaldık*” M104/28, yaptığ “*yaptık*” M109/6, odunluğdâ “*odunlukta*” M123/16

Bu ünsüz, aşağıdaki sözcüklerde “h>ğ” değişimi ile ortaya çıkmıştır.

bağarın “*baharın*” M053/2, allahım “*Allah’ım*” M082/21

“bağça” sözcüğünde ise Standart Türkiye Türkçesindeki kullanıma göre “h>ğ” değişiminden bahsetmek mümkündür.

bağça “*bahçe<bāğçe*” M068/28, bağçalı “*bahçeli*” M082/54

¹ Bu ünsüz, A.B. Ercilasun ve T. Gülensoy tarafından ġ işareti ile gösterilir (Ercilasun, 2002: 100, Gülensoy, 1988: 48). E. Gemalmaz ve Z. Korkmaz ise bu ünsüzü ħ işareti ile gösterirler (Gemalmaz, 1995a: 157, Korkmaz, 1994a: VIII).

Aşağıdaki sözcüklerde ise sözcüklerin Standart Türkiye Türkçesindeki kullanımlarına göre “k>h” değişiminin olduğu görülmektedir.

askerliḡ “*askerlik*” M029/1, faḡırıs “*fakiriz*” M082/4

“dahi” bağlacı Eski Türkçede “takı” şeklindedir (Gabain, 1995: 170). Ön seste “t>d”, iç seste ise “k>h>h” değişimleriyle bugün kullanılan şeklini almıştır. Bölge ağızlarında karşılaştığımız örnekler, bu değişiklikleri göstermektedir.

daḡı “*daha*” M044/10-M044/11

Bu ses, yabancı dilden giren birkaç sözcükte daha görülmektedir. Bunlar, aslında orijinal şekillerin devamından ibarettir.

mutfaḡ “*mutfak* <Ar. *matbaḡ*” M001/51, ḡızmet “*ḡızmet*<Ar. *ḡidmet*” M057/11, ḡarman “*harman*<Far. *ḡirmen*” M090/1, muḡtarıyım “*muḡtarıyım*<Ar. *muḡtār*+T. *ıyım*” M097/1, ḡalk “*halk*<Ar. *ḡalk*” M097/8

J ünsüzü:

Ağızda oluşan, titreşimli, yarı sürekli yarı süreksiz, diḡ ünsüzüdür.¹ Yöreye özgü bir ses olup “ş-j” arası bir merhalede ortaya çıkar. Birkaç örnekte tespit edilmiştir.

piJman oldum “*pişman oldum*” M028/19-M028/22

ḡ ünsüzü:

Ağızda oluşan, titreşimsiz, süreksiz, art damak ünsüzüdür.² Kalın ünlüler ile hece oluşturur. Bölge ağızlarında çok kullanılan ünsüzlerden biridir.

aḡar “*akar*” M006/30, tuluḡtan “*tuluktan*” M009/173, olduḡ “*olduḡ*” M018/11, yalaḡlāyoñ “*yalaklıyorsun*” M023/4, sulardıḡ “*sulardıḡ*” M027/16, yıḡardıḡ “*yıkardıḡ*” M043/55, ḡünaçık “*ḡünaçık*” M044/7, ḡoparıḡ “*koparıḡ*” M050/92, buçuk “*buçuk*” M068/10, baḡma “*bakma*” M071/30, ḡatḡıda “*katkıda*” M088/5, ḡaya “*kaya*” M099/4, doḡuz “*dokuz*” M108/3, faḡliḡadān “*fabrikadan*” M115/4, ḡırḡ “*kırḡ*” M121/11, yoḡ “*yok*” M128/11

Bu ünsüzün, yöremizde bazı sözcüklerde ince veya yarı ince ünlülerle birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir.

¹ Bu ünsüz için N. Demir Ş işaretini (Demir, 2001: 17), T. Tok ise J işaretini (Tok, 2002: 63) kullanırlar.

² Bu ünsüz için A.B. Ercilasun, Z. Korkmaz, E. Gemalmaz, G. Gülsevin ḡ işaretini kullanırlar. (Ercilasun, 2002: 103, Korkmaz, 1994a: VIII, Gemalmaz, 1995a: 157, Gülsevin, 2002: 19)

memlekat “*memleketi*” M005/21, kıoye “*köye*” M036/12, memlâkatımız “*memleketimiz*” M037/56, berekatı “*bereketi*” M071/33, kıopekler “*köpekler*” M100/7

ñ ünsüzü:

Damakta oluşan, titreşimli, sürekli art damak ünsüzüdür.¹ İlgî hâli ekinde, fiillerin teklik I., II. ve çokluk II. şahıs çekimlerinde, “ben” ve “sen” kişî zamirlerinin yönelme eki almış yapılarında, iyelik teklik ve çokluk II. şahıs eklerinde ve kimi sözcüklerin aslî şekillerinde görülür. Bölge ağızlarında çok kullanılan bir ses olup Karaman ili ağızlarının karakteristik özelliklerinden birisini teşkil eder.

devreniñ “*devrenin*” M001/56, soñra “*sonra*” M005/19, seniñ “*senin*” M008/17, everecēñ “*evereceğim*” M018/7, eñ “*en*” M026/1, geldiñiz “*geldiniz*” M035/1, toplamañ “*toplamayın*” M036/22, göñlü “*gönlü*” M047/80, davariñ “*davarın*” M054/6, dinliceksiñiz “*dinleyeceksiniz*” M060/85, baña “*bana*” M067/70, alırsañ “*alırsan*” M070/71, gösterdiñiz “*gösterdiniz*” M075/100, nassıñız “*nasılsınız*” M085/10, saña “*sana*” M087/4, ismiñiz “*isminiz*” M104/64, añladırđı “*anlatırdı*” M105/57, öñ “*ön*” M107/9, deyeyiñ “*diyeyim*” M108/10, yalıñız “*yalnız*” M111/38, veriyoruñ “*veriyorum*” M115/4, nābacāñ “*ne yapacaksın*” M118/25, gidiñ “*gidin*” M119/19, olaydıñ “*olaydın*” M123/34, bunuñ “*bunun*” M126/26, eviñizi “*evinizi*” M130/22

ŋ ünsüzü:

Bu ses, tonunu kaybederek düşme durumuna gelmiş gevşek boğumlanmalı bir ünsüzdür.² Ünsüz düşmesinden bir önceki aşamayı gösteren zayıf telaffuzlu bu sesin bölgedeki örnekleri azdır:

¹ Bu ünsüz için ağız çalışmalarında ñ işareti kullanılmıştır. Bu ünsüz, bugün Batı Anadolu ağızlarında korunurken Doğu ve Kuzeydoğu grubu ağızlarında değişerek veya düşerek kaybolmuştur. Bu durum, Batı Anadolu ağızlarını Doğu ve Kuzeydoğu Grubu ağızlarından ayıran temel özelliklerin başında gelmektedir (Karahan, 1996: 19). E. Gemalmaz, bu ünsüzün Erzurum’un kuzey-kuzeydoğusunda seyrek olarak bulunduğunu, Eski Türkçeye bakarak Erzurum ağızlarında (n-g/g) olarak bölünüp ünsüzlerinden birini düşürdüğünü veya ikili ünsüz durumuna geçtiğini söyler (Gemalmaz, 1995a: 151). A.B. Ercilasun bu ünsüzün birçok kuzey-doğu Anadolu ağızlarında olduğu gibi Kars ve Ardahan-Pasof yerli ağızında kendisini muhafaza edemeyip n’ye, Hanak Türkmenleri ağızında kendisini muhafaza edemeyip ğ’ye dönüştüğünü, Kars Azerileri ve Terekemeleri ağızında ise muhafaza edildiğini dile getirir (Ercilasun, 2002: 99). T. Günay, bu ünsüzün Rize ili ağızlarında “añla-, diñle-” gibi birkaç sözcükte seyrek olarak görüldüğünü söyler (Günay, 2003: 77). N. Demir ise “ng” sesinin bölünüp başka seslere değişmesinden dolayı bu ünsüzün Trabzon ve yöresinde birkaç örnekte duyulduğunu belirtir (Demir, 2006b: 221). A. Buran da bu ünsüzün Elazığ yöresinde birkaç örnek (göñlü, deñizli, kıarañluğ) dışında kaybolduğunu ve “n”ye dönüştüğünü ifade eder (Buran ve Oğraş, 2003: 76).

² Z. Korkmaz ve A.B. Ercilasun bu sesi ŋ işareti ile gösterir (Korkmaz, 1994b: 70, Ercilasun, 2002: 101).

soğ M016/4, gelişçe M050/8, onuğ M050/89, soğra M072/50

P ünsüzü:

“b-p” arası, ağızda oluşan, yarı titreşimli yarı titreşimsiz, süreksiz, çift dudak ünsüzüdür.¹ “b>p”, “p>b” ünsüz değişiminin ara merhalesi olduğunu düşündüğümüz bir sestir.

hatıP “*Hatip*” M008/29, yapıP oturu “*yapıp oturur*” M019/9, ğıPleye “*kibleye*” M027/68, orasPı “*orospu*” M033/5, ğıPırıs “*Kıbrıs*” M069/10, toPcu “*topçu*” M085/21, Püreler “*pireler*” M106/73, duluP “*dulup*” M120/44

ŗ ünsüzü:

Tonunu kaybetmiş ve düşme durumuna yaklaşmış olan gevşek boğumlanmalı bir ünsüzdür. Bölge ağızlarında karşılaşılan örnekleri şunlardır.²

bēniŗseñ “*beğenirsen*” M003/43, geliŗ “*gelir*” M008/35, çamıŗ “*çamur*” M008/37, aŗkadaŗ “*arkadaŗ*” M029/12, alıŗ “*alur*” M076/6, uluŗsa “*olursa*” M076/7, göndürürdük “*gönderirdik*” M076/13, diŗler “*derler*” M093/3, heŗ “*her*” M100/36

ŗ ünsüzü:

Bölge ağızlarında birkaç yerde örneğini tespit ettiğimiz bu ses için Ahmet Bican Ercilasun “titrekliği uzatılan r ünsüzü” açıklamasını yapar (Ercilasun, 2002: 102). Ahmet Buran ise bu ünsüzü “boğumlandığı sırada titrekliği biraz daha uzatılan ve üzerine basılarak söylenen r sesi” şeklinde tanımlar (Buran, 1997: 48).

Bölge ağızlarında yansıma sözcükler ile belgisiz sıfat olarak kullanılan bir sözcükte görülür. Örnekler şunlardır:

hēŗ gün “*her gün*” M089/21, ğıŗt “*gırt*” M096/42, ğıŗ “*gır*” M096/43

¹ Bu ünsüz için T. Gülensoy, Z. Korkmaz, G. Gülsevin ve A. Günşen P işaretini kullanırlar (Gülensoy, 1988: XIX, Korkmaz, 1994a: VIII, Günşen, 2000: XVI, Gülsevin, 2002: 19).

² Bu ünsüz için S. Olcay r işaretini (Olcay, 1995a: 21), M. Sağır ř işaretini (Sağır, 1995a: 79), T. Gülensoy ve E. Boz ř işaretini (Gülensoy, 1988: 49, Boz, 2002: 38) kullanırlar. Z. Korkmaz ise bu ünsüz için *tonsuz r* terimini kullanır ve bu sesi ř işareti ile gösterir (Korkmaz, 1994a: IX). A.B. Ercilasun da Z. Korkmaz ile aynı işareti kullanır (Ercilasun, 2002: 101).

S ünsüzü:

“s-z” arası, ağızda oluşan, yarı titreşimli yarı titreşimsiz, sürekli dişeti ünsüzüdür.¹ “z>s” ya da “s>z” değişimlerinin bir sonucu olan bu ünsüz ile ilgili olarak bölge ağızlarında tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

'otuS “*otuz*” M007/3, alıyuruS “*alıyoruz*” M022/14, boS “*boz*” M026/11, Sörā “*sonra*” M028/39, aS “*az*” M050/37, çıkarıS “*çıkarız*” M097/5, kiraS “*kiraz*” M125/3, neySe “*neyse*” M129/13, ğīS “*kız*” M130/24

T ünsüzü:

“t-d” arası, ağızda oluşan, yarı titreşimli yarı titreşimsiz, süreksiz bir ünsüzdür. Ağız araştırmalarında genellikle büyük T harfi ile gösterilen bu ses, “t>d”, “d>t” ünsüz değişimlerinin ara merhalesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Mukim Sağır, “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler” başlıklı makalesinde bu ünsüzün benzeşme nitelikli bir ses olarak “t” ünsüzünün patlamasını kaybedip tonsuzlaşmaya yönelmesiyle oluştuğunu belirtir (Sağır, 1995b: 406).

TaTlı “*tatlı*” M003/59, yaTTıķ “*yattık*” M010/12, işāreTTir “*işarettir*” M011/73, duT “*du*” M030/22, duTTu “*tuttu*” M047/130, muTTan “*Mut'tan*” M062/3, duTTular “*tuttular*” M075/23, aT “*at*” M086/2, duTTurmaķ “*tutturmak*” M091/8, oķuTTurduķ “*okutturduk*” M104/18, yuTTum “*yuttum*” M106/104, eTremitte “*Edremit'te*” M117/2, zirāT “*ziraat*” M119/52

' ünsüzü:

Metinlerimizde (') işareti ile gösterilen bu ses, dilimizde olmayan fakat çeşitli ses değişiklikleri sonucunda ortaya çıkan bir ünsüzdür. Bu ünsüz, bölge ağızlarında -k>-'-, -k>-'-, -ķ>-'-, -ķ>-'- değişiklikleri ile görülmektedir.

e'me' “*ekmek*” M001/9, be'ledim “*bekledim*” M001/19, ķope' “*kopek*” M001/29, ba' “*bak*” M005/7, pe' “*pek*” M007/14, yō' “*yok*” M010/85, yō' “*yok*” M017/11, ye'me' “*yemek*” M021/5, yoķlu' “*yokluk*” M021/6, ķoaldı'ķā “*çoğaldıkça*” M023/11, yo' “*yok*” M067/63, yo' “*yok*” M070/32, e'me' “*ekmek*” M098/21, e'me'den “*ekmekten*” M098/21

¹ Bu ünsüz için N. Demir S harfini (Demir, 2001: 80), M. Sağır z harfini (Sağır, 1995a: 81) kullanmıştır.

2.1.2.2 Kullanıldıkları yerlere göre ünsüzler

2.1.2.2.1 Ön ses ünsüzleri

Bölge ağızlarında gördüğümüz ön ses ünsüzleri, Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan ünsüzler ile paralellik göstermektedir. Standart Türkiye Türkçesinde ön seste bulunmayan “Ç, J, ñ, ğ, ı” ünsüzleri, bölge ağızlarında da ön seste yer almaz. Ancak Türkiye Türkçesinde hiç bulunmayan “F, P, S, T” ünsüzlerinin birkaç sözcük de olsa ön seste karşımıza çıktığını görüyoruz.

Bölge ağızlarında ön seste varlığını tespit ettiğimiz ünsüzler ve bunlarla ilgili örnekler şunlardır:

c ünsüzü:

Çoğunlukla yabancı dillerden alınan sözcüklerde görülür.

canım “*canım<Far.cān+T.im*” M001/40, cezâ “*ceza<Ar.cezā*” M003/29, cesâret “*cesaret<Ar.cesâret*” M009/54, cümleye “*cümleye<Ar.cümle+T.ye*” M021/50, cenâze “*cenaze<Ar.cenâze*” M022/7, cumuriyet “*cumhuriyet<Ar.cumhūriyet*” M030/11, cinniden “*cinniden<Ar.cinnî+T.den*” M034/16, canavarlar “*<Far.cān+vār+T.lar*” M075/42, cahil “*cahil<Ar.cāhil*” M096/51, cami “*cami<Ar.cāmi*” M112/3, cinsleri “*cinsleri<Ar.cins+T.leri*” M119/50, cesedine “*cesedine<Ar.cesed+T.ine*” M130/27

Türkçede tabiat taklidi sözcükler, “c” ile başlayabilmektedir.

cağgıdı “*cıggıdı*” M008/37, cipdirdi “*ciptirdi*” M017/21, cayır cayır “*cayır cayır*” M058/12, civciv “*civciv*” M124/48

Yabancı dillerden alınan ve “j” ile başlayan sözcüklerde “j->c-” değişimi sonucu ön seste “c” sesi görülmektedir.

candarmayı “*jandarmayı<İt.jandarma+T.yi*” M57/3, caponyaya “*Japonya’ya*” M104/28, cibē “*cipe<İng. jeep+T.e*” M127/72

“g->c-” değişmesi ile ön seste “c” sesine de rastlamaktayız.

cavırmış “*gāvur<Ar.kāfir*” M007/48

Ayrıca bölge ağızlarında “ç->c-” ve “y->c-” ünsüz değişimi sonucunda “c” ile başlayan bazı sözcüklere rastlamaktayız.

üç cüz “*üç yüz*” M036/1, çeyizimizde “*çeyizimizde*” M045/6, cıngırıkları “*çingırak*” M058/12, cemberde “*çemberde*” M069/8, cızınıñ “*çizinin*” M092/13

Birkaç örnekte “s->c-” değişimi ile görülür.

ciarayı “*sigarayı*” M040/10, cārayı “*sigarayı*” M057/38

Başka bir örnekte de “d->c-” değişimi ile görülür.

cebboy “*debboy<depo*” M085/16(3)¹

f ünsüzü:

Dilimizde yalnız tabiat taklidi sözcüklerde bulunan bu ses, Türkçeye giren yabancı kökenli sözcüklerde de ön seste yer almaktadır.

felâket “*felaket<Ar.felâket*” M001/16, fâtiha “*fatiha<Ar.Fâtiha*” M011/10, falañ falañ “*falan falan*” M065/66, filan “*falan<Ar.fulan*” M069/61, ferman “*ferman<Far.fermân*” M105/75, fabrikasyon “*fabrikasyon<Fr.fabrikasyon*” M126/14, fayda “*fayda<Ar.fâide*” M128/11

Ayrıca bazı sözcüklerde “h->f-”, “v->f-” değişimleri neticesinde ön seste “f” ünsüzü görülmektedir.

fürü “*Huriye*” M008/25, furma “*hurma*” M056/14, fişne “*vişne*” M074/48, formol “*hormon*” M106/9

F ünsüzü:

“f-v” arası bir ses olan bu ünsüz, bölge ağızlarında çoğunlukla “f>v” değişiminin ara merhalesi olarak karşımıza çıkar ve yabancı kökenli birkaç sözcüğün söylenişinde görülür.

¹ “Debboy” sözcüğü, Erzurum’da *depo*, Eskişehir Sivrihisar yöresinde *kışla* anlamında, Çukurova yöresinde ise “dePbō” şeklinde ve *depo* anlamında kullanılmaktadır. Türkçe Sözlük’te sözcüğün Fransızcadan alınma ve *depo*, *malzeme konan yer* anlamında olduğu verilmektedir. H. Eren ise “*debboy<Fr.depot*” sözcüğü ile ilgili şu açıklamayı yapmaktadır: “*silah, giysi gibi asker eşyası ambarı*. Türkçede -p- sesi ötümlü kazanarak -b-’ye çevrilmiş, daha sonra yerel ağızlarda *gemination* (ikizleşme, çift olma) yoluyla *debbo* biçimini almıştır. Türkçede *debbo*’nun, *debbo*’ya, *debbo*’yu gibi biçimlerinin yanlışlıkla *debboy*-a, *debboy*-u olarak ayrılması sonucunda *debboy* biçimi ortaya çıkmıştır.” (Eren, 1999: 106) Karaman ili ağızlarında karşılaşılan örneklerde ise bu sözcüğün ön seste “d->c-” değişimine uğradığı görülmektedir.

Filan “*falan<Ar.fulān*” M034/4, Fağat “*fakat<Ar.fakat*” M039/9, Fağad “*fakat<Ar.fakat*” M094/16

ğ ünsüzü:

Standart Türkiye Türkçesinde ön seste hiç bulunmayan bu ünsüz, bölge ağızlarında seyrek de olsa ön seste tespit edilmiştir.

şu gün “*şu gün*” M011/41, cumaya gün “*cuma günü*” M011/57, o gündē “*o günde*” M031/30, o gün “*o gün*” M067/14-M067/15-M075/53

Örnekler dikkatle incelenecek olursa bu ünsüzün, özellikle işaret sıfatı ile birlikte kullanılan “gün” sözcüğünün söylenişinde “g->ğ-“ değişimi şeklinde olduğu görülecektir. Leyla Karahan Batı Grubu ağızlarının genel özelliklerini sıralarken “g, ğ ünsüzleri, iki ünlü arasında ve hece sonunda sızıcılaşır. (bağır-, değ- gibi.)” şeklinde bir madde verir (Karahan, 1996: 115). Ön seste “ğ-” ünsüzüne rastladığımız örneklerde “g” ünsüzünün iki ünlü arasında yer alması, Karahan’ın açıklamasına ve tespitine uygun düşmektedir.

l ünsüzü:

Dilimizde tabiat taklidi seslerde bulunan bu ünsüz, Türkçeye giren yabancı sözcüklerin başında da bulunur.

lastik “*<Fr.lastik*” M013/33, limon “*<Rum.limon*” M025/2, loğantada “*lokantada<İt. lokanta+T.da*” M052/5, lüzum “*<Ar.lüzüm*” M075/2, levâzımdan “*levazımdan<Ar.levâzım+T.dan*” M081/5, levha “*<Ar.levha*” M115/4, lise “*<Fr. lise*” M118/27, lezzeti “*<Ar. lezzet+T.i*” M120/68, lapır lapır “*lapır lapır*” M123/5

Türkçe bir ünlem olan “ulan” sözcüğünün ilk ünlüsünün düşmesiyle bölge ağızlarında ön seste “l-” ünsüzü görülmektedir.

la “*lan<ulan<oğlan*” M020/41, len “*ülen<ulan<oğlan*” M037/41, lan “*ulan<oğlan*” M083/48

Birkaç sözcükte ise “r->l-” değişmesi ile ön seste “l” ünsüzünün yer aldığı görülmektedir.

leşberi “*rençperi*” M037/37, levire “*revire*” M083/29

Bunların dışında bölge ağızlarında “y->l-”, “n->l-” değişimi sonucunda sözcük başında “l” ünsüzüne rastlanmaktadır.

labaylan “yabayla” M073/88, laylonla “naylonla” M074/57, lotunu “notunu” M096/52

m ünsüzü:

Bu ünsüz, bölge ağızlarında yabancı dilden giren sözcüklerde ön seste yer almaktadır.

meSeb “mezhep<Ar.mezheb” M011/15, miseirleri “misafirleri<Ar.misāfir+T.leri” M021/25, mēr “meğer” M034/28, moturlar “motorlar<Fr.motor+T.lar” M045/15, mi°nāsip “münasip<Ar.münāsip” M055/5, melmeketiñ “memleketin <Ar.memleket+T.in” M068/27, madalyayı “<İt.madalya+T.yı” M104/40, malzemeleri “<Ar.malzeme+T.leri” M111/3, maşallah “<Ar.mā-şā Allah” M119/11

Ayrıca bölge ağızlarında “b->m-” ve “v->m-” ses değişiklikleri sonucunda ön seste “m” ünsüzüne rastlanmaktadır:

meternerı “veterineri” M005/32, mefāt eden “vefat eden” M010/67, medalaşırısñ “vedalaşırısın” 042/10, munu “bunu” M081/8, muña “buna” M106/76

n ünsüzü:

Bu ünsüz, “ne” soru zamiri ve bunun çekimli şekillerinde çokça karşımıza çıkar.

ne “ne” M007/8, nerde “nerede” M019/20, neci “(=nedir)” M030/17, nerden “nereden” M052/8, niye “niye” M060/19, nedir “nedir” M065/83, neçe “nice (=nasıl)” M066/6, nedēn “neden” M106/32, nasıl “nasıl” M115/10, nirde “nerede” M129/5, nası “nasıl” M130/62

Bu ünsüz, yabancı kökenli sözcüklerde sözcük başında bulunur.

nezāket “nezaket<Far.nezāket” M003/26, nādir “nadir<Ar.nādir” M015/33, namazından “<Far.namaz+T.indan” M011/45, nüzül “<Ar.nüzül” M041/20, naylon “<İng.naylon” M044/15, nevī “<Ar.nev‘i” M095/2, nişan “nişan<Far.nişān” M111/5, nizāmeden “<Ar.nizāmiye+T.den” M127/33, nüfuza “<Ar.nüfūs+T.a” M130/4

“Nahni” sözcüğünde “y->n-” ses değişikliği sonucunda ön seste “n” ünsüzü görülmektedir.

nahni “<Far.yahni” M008/43-M129/11, nahnili “yahnilî” M011/64

P ünsüzü:

“p-b” arası bir ses olan bu ünsüz, bölge ağızlarında “p>b” ünsüz değişiminin ara merhalesi olarak karşımıza çıkar ve ön seste bir sözcükte görülür.

Püreler “pireler” M106/73

r ünsüzü:

Bölge ağızlarında “r” ünsüzü ile başlayan sözcükler, yazı dilinde olduğu gibi yabancı kökenli sözcüklerdir.

rahmet “<Ar.rahmet” M001/28, rahle “<Ar.rahle” M019/11, römorkuñ “<Fr.römork+T.un” M044/15, rahmine “<Fr.rahim+T.ine” M075/61, rēs-i cumurudü “<Ar.reis+i cumhur+T.idî” M085/3, rāqım “<Ar.rāqım” M095/11, rızası “<Ar.rızā+T.sî” M104/146, rüyamdā “<Ar.rü’yā+T.mda” M123/19, rekat “rekat<Ar.rek’at” M130/25

Bir örnekte ön seste “l->r-” değişimi ile “r” sesine rastlamaktayız.

roqanta “lokanta” M001/7

S ünsüzü:

“s-z” arası bir ses olan bu ünsüz, bölgede “s>z” değişmesinin bir sonucu olarak ön seste seyrek görülmektedir.

Sōrā “sonra” M028/39

z ünsüzü:

Karaman ili ağızlarında tabiat taklidi ve yabancı kökenli sözcüklerde ön seste karşılaştığımız bu ünsüzle ilgili örnekler şunlardır.

zemhellerde “zemherilerde<Ar.zemheri+T.lerde” M003/16, zīniyeti “ziyneti <Ar.ziynet+T.î” M055/13, ziyāretler “ziyaretler<Ar.ziyāret+T.ler” M061/18, zalım “zalim<Ar. zālim” M107/54

Bazen Türkçe veya yabancı kökenli sözcüklerde “s->z-” değişimi ile ön seste “z” ünsüzü karşımıza çıkar.

zebze “*sebze*” M043/55, zabahtan “*sabahtan*” M057/23, zilifkeden “*Silifke'den*” M062/3, zabāla “*sabahleyin*” M072/28, zopa “*sopa*” M089/16

Ayrıca ses yansıması olan birkaç sözcükte de görülmüştür.

zır “*zır*” M017/19, zıplıg “*zıplık*” M047/52

2.1.2.2.2 İç ses ünsüzleri

Bölge ağızlarında tespit edilen bütün ünsüzlerin sözcük içinde kullanıldığı görülmüştür. Anadolu ağızlarının pek çoğunda olduğu gibi bölge ağızlarında da iç sesteki ünsüzlerde titreşimleşme eğilimi görülmektedir. Bununla birlikte yöre ağızlarında ünsüz düşmeleri oldukça yoğun bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. İç seste yer alan “ğ, h, k, l, n, r, v, y” ünsüzlerinin düşme eğilimi açıkça görülmektedir.

İncelemelerimiz içerisinde dikkat çeken bir diğer durum da sözcük içinde bulunan “-ğ-, -h-, -k-, -l-, -r-, -y-” ünsüzlerin eriyip kaybolması neticesinde ortaya çıkan hece kaynaşması olaylarıdır. Burada bu ünsüzler ile birlikte yanlarındaki ünlü de düşmektedir. Bu konular, ünsüz düşmeleri bölümünde açıklanıp örneklendirilmiştir.

2.1.2.2.3 Son ses ünsüzleri

Bölge ağızlarında, Standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi, bazı sesler sözcük sonunda yer almaz. Standart Türkiye Türkçesinde sözcük sonunda b, c, d, g, ğ sesleri genellikle bulunmaz (Ergin, 2006: 62). Ancak bu ünsüzler; -p>-b, -ç>-c, -t>-d, -k>-g, -ğ>-ğ ses değişimlerinin sonucu olarak son seste yer alabilmektedir.¹

beşşig “*beşik*” M006/38, olub “*olup*” M008/33, memed “*Mehmet*” M012/1, aracıla “*araç ile*” M038/1, terzilig “*terzilik*” M047/7, āc “*ağaç*” M056/15, indig “*indik*” M060/51, ağ “*ak*” M077/17, şerbed “*şerbet*” M096/4, vurub “*vurup*” M108/1, merkeb “*merkep*” M109/73, çelig “*çelik*” M111/13, yoğudu “*yok idi*” M127/2

Bugün yazı dilimizde hece ve sözcük sonunda “ğ” sesi yoktur ama onun yumuşak tonlusu olan “ğ” vardır. Bu ünsüz, bölge ağızlarında özellikle bazı tek heceli sözcüklerde son seste karşımıza çıkmaktadır.

sağ M008/37, dağ M009/2, bağ M014/6, beğ M030/2, çığ M031/51, yağ M071/8, iğ demiriyle M126/32

¹ Bu ses değişimlerini karşılaştırmak için bk. 2.1.2.5.1.

2.1.2.3 Ünlü-ünsüz uyumu

Dilimizde ünlüler arasında görülen kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık uyumları dışında bir de ünlü ve ünsüz karakterdeki sesler arasında görülen uyum vardır ki buna ünlü-ünsüz uyumu denmektedir.

Muharrem Ergin'in "Türkçe sözcüklerde vokallerle damak konsonantları arasındaki karşılıklı uyum" (Ergin, 2006: 74) olarak tanımladığı bu özellik, dilimizin şiirselliğini, ses ahengini ve söyleyişte kolaylığa öncelik verme düşüncesini gösteren bir ses özelliğidir. Dil yadigârlarımız arasında çok önemli bir yer tutan Köktürk Yazıtları'ndan itibaren hep süregelen bu uyum, Anadolu ağızlarında kolaylıkla hissedilebilmektedir.

Ünlü-ünsüz uyumu, bölge ağızlarında da rahatlıkla görülebilmektedir. Yazı dilimizdeki işaretlerle gösteremediğimiz fakat metinlerimizde kullandığımız çeviri yazı işaretleri ile gösterdiğimiz "ğ, ħ, k" ünsüzleri kalın ünlülerle; "g, h, k" ünsüzleri de ince ünlülerle birlikte kullanılmaktadır. Verebileceğimiz bazı örnekler şunlardır:

hanğısıydı "hangisiydi" M008/25, eşirgendim "eşirgendim" M009/18, davarcıydık "davarcıydık" M030/7, hepsiyle M042/7, getmeyiverdim "gitmeyiverdim" M054/34, ğalıyoz "kalıyoruz" M064/61, doğanma "dokunma" M070/40, doğuz "dokuz" M081/26, ğarıcım "karıcığım" M093/2, geçe "gece" M107/14, ğar "kar" M120/12, ğavırma "kavurma" M122/20, tavı^oğ "tavuk" M130/31

2.1.2.4 Ünlü-ünsüz uyumunun bozulması

Bölge ağızlarında ünlü-ünsüz uyumunun yoğun bir biçimde işletildiği örneklerin yanı sıra ünlü-ünsüz uyumunun bozulduğu durumlar da söz konusudur. Bununla ilgili örnekler şunlardır:

ķope "köpek" M001/29, doğuz "dokuz" M019/1, ğundē "günde" M032/18, ğüttürüdü "güttürürdü" M075/13, ğóbēnden "göbeğinden" M075/50, ğörmedik "görmedik" M091/20, ķoy "köy" M099/3, ğoçen "göçen" M105/60

2.1.2.5 Ünsüz değişimleri

Ses yolunun durumu, ses organlarının ton verip vermemeleri, boğumlanma noktası gibi özelliklere göre sınıflandırılan ünsüzler arasında türlü nedenlerden

kaynaklanan çeşitli değişimler meydana gelmektedir. Bu ses değişikliklerine ana hatlarıyla ünsüz değişimleri denilmektedir.¹

Ünsüz değişimleri, Anadolu ağızlarının tamamında vardır. Bölge ağızlarında da ünsüz değişimleri yoğun olarak görülmektedir. Bunlar; titreşimlileşme (k>g, k̄>ğ, p>b, t>d gibi), titreşimsizleşme (c>ç, g>k gibi), süreklileşme (b>m, c>j, ç>ş gibi) ve süreksizleşme (ş>ç, v>b, z>c gibi) şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan başka titreşimli ünsüzler arasında, titreşimsiz ünsüzler arasında, sürekli ünsüzler arasında ve süreksiz ünsüzler arasında meydana gelen ses değişimleri de dikkatimizi çekmektedir. Ayrıca bazı ünsüzlerin yöre ağızlarında damaksıl özellik kazandığı da görülmektedir.

2.1.2.5.1 Titreşimlileşme²

Titreşimlileşme kısaca titreşimsiz ünlülerin titreşimli olarak çıkarılmasıdır. Titreşimlileşme, Oğuz grubu ağızlarında en çok görülen ses değişmesi olup bu gruba ait ağızların en karakteristik özelliğidir. Titreşimlileşme olayları, bölge ağızlarında ön seste, iç seste ve son seste oldukça yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Öyle ki bu ses değişiminin yer yer yabancı sözcükleri de kapsadığı görülmektedir.

Yazı dilinde, titreşimsiz “p, ç, t, k” gibi ünsüzler ile biten sözcüklerin sonuna ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde, sözcük sonundaki titreşimsiz sert ünsüzlerin yumuşayarak titreşimli “b, c, d, g (ğ)” ünsüzlerine dönüşmesi olayı Karaman ili ağızlarında çok görülen bir durumdur.

giydiği “*giydiği*” M003/48, yazlığın “*yazlığın*” M008/13, büyüğüm “*büyüğüm*” M016/1, gılcı “*kılıcı*” M031/21, sâdıcı “*sağdıcı*” M067/45, geçder “*gider*” M077/17, gâbını “*kabını*” M092/18, dibini M100/41, gücünü M125/10, ediyoruz “*ediyoruz*” M126/2, gider M129/16

Standart Türkiye Türkçesinde tek heceli kelimelerin sonunda bulunan “p, ç, t, k” ünsüzleri iki ünlü arasında çoğunlukla korunur. Bölge ağızlarında ise bu tarz sözcüklerin bir kısmında titreşimlileşmelerin olduğu görülmektedir.

¹ Anadolu ağızlarında çok farklı ünsüz değişimleri görülmektedir. Bu konuda daha geniş bilgi ve karşılaştırma için şu kaynağa da bakılabilir. Caferoğlu, A. (1963). Anadolu Ağızlarında Konson Değişimleri, *TDAY Bellekten*, s. 1-32.

² Bu terim için E. Gemalmaz, T. Gülensoy ve Z. Korkmaz *tonlulaşma* (Gemalmaz, 1995a: 163, Gülensoy, 1988: 56, Korkmaz, 2007a: 151); G. Gülsevin ve E. Boz *ötiümlüleşme* (Gülsevin, 2002: 36, Boz, 2002: 55), A.B. Ercilasun ve E. Kalay *sedahlulaşma* (Ercilasun, 2002: 106, Kalay, 1998: 40) terimini kullanırlar.

yutulmuş “yutulmuş” M007/49, yâbarsınız “yaparsınız” M010/36, didiyom “ditiyorum” M045/1, südüñ “sütün” M050/112, südü “sütü” M054/24, unutuldu “unutuldu” M064/44, yuduyuñ “yutayım” M077/51, bağıyım “bakayım” M083/41

Standart Türkiye Türkçesinde iki ünlü arasında bulunmasına rağmen titreşimsiz şekliyle gördüğümüz bazı örnekler, bölge ağızlarında titreşimlileşmeye uğramış olarak karşımıza çıkmaktadır.

anladılar “anlatırlar” M010/89, anladırđı “anlatırdı” M070/8, durudullar “duruturlar” M077/8, atladırız “atlatırız” M092/20, ğaynadıllardı “kaynatırlardı” M100/25, odladıllardı “otlatırlardı” M120/21, oğudurğā “okuturken” M124/34

Ayrıca titreşimsiz “p, ç, t, k” ünsüzü ile biten ve herhangi bir ünlü ile başlayan iki sözcüğün yan yana geldiği durumlarda “p>b, ç>c, t>d, k>ğ” titreşimlileşmelerine rastlamaktayız.

varıb üş “varıp üç” M001/4, göğğ_usta “Gök Usta” M037/2, ardıc olabilir “ardıc olabilir” M040/26, āc attığ “ağaç attık” M056/15, dörd olur “dört olur” M060/104, heb eşşē “heb eşeğe” M100/19, kebab olur “kebab olur” M122/19

Bazı alınma sözcüklerde sözcük sonunda yer alan “b, c, d” gibi titreşimli sesler, yazı dilimizde titreşimsiz “p, ç, t” biçiminde kullanılmaktadır. Bu sözcükler, ünlü ile başlayan eklerle işletildiği zaman, sözcüklerin sonunda titreşimli ünsüzlerin kullanıldığı görülmektedir.

ilacı “ilaç<Ar. ‘ilāc” M027/19, ilacını “ilaç<Ar. ‘ilāc” M038/11, hesabı “hesap<Ar. hisāb” M049/30, asbabını “esvap<Ar. esvāb” M055/3, çorabı “çorap<Far. cūrāb” M064/39, icabında “icap<Ar. ĩcāb” M110/11, kitabıyla “kitap<Ar. kitāb” M118/28, cesedine “ceset<Ar. cesed” M130/27

ç>c değişmesi:

uc “uç” M017/16, ciritçiymiş “ciritçiymiş” M030/5, cüngü “çünkü” M047/132, toPcu “topçu” M085/21, kefcē “keççe” M091/5, cızınıñ “çizinin” M092/13, cehizini “çeyizini” M103/1, cırlıçıplağ “çırılçıplak” M104/95

Bölge ağızlarında “üç” sayı sıfatı ile “yüz” sayısının oluşturduğu sıfat tamlamasında “yüz” sözcüğünde “y->c-” değişmesi, “üç” sözcüğünde ise “ç->c-” titreşimlileşmesi ile karşılaşmaktayız.

üc cüz “*üç yüz*” M043/2-M117/5-M130/1

f>v değişmesi:

sever “*sefer*” 003/111, çivt “*çift*” M006/1, tüvek “*tüfek*” M008/44, vaziveñ “*vazifen*” M017/2, heriv “*herif*” M018/5, havta “*hafta*” M022/9, severbirliktē “*seferberlikte*” M029/28, şevtālī “*şeftali*” M039/13, çarşavımı “*çarşafını*” M074/25, uvağ “*ufak*” M102/15, uvağ uvağ “*ufak ufak*” M108/9

h>c değişmesi:

baccasın “*bahçesini*” M016/17, baccalardan “*bahçelerden*” M021/7

h>v değişmesi:

savurdā “*sahurda*” M123/60

h>y değişmesi:

meymēt “*Mehmet*” M024/3, zeyin “*zihin*” M071/26, ğayfe “*kahve*” M078/32

k>g değişmesi:

Eski Türkçede ön seste bulunan “k-” sesi, zaman içerisinde genellikle titreşimlileşerek “g” sesine dönüşmüştür. Yazı dilinde bu durumun pek çok örneği vardır. (gel-, git-, geç-, gece, gibi.)

Bölge ağızları bu değişimi korumakla birlikte bugün yazı dilimizdeki yapıya göre oldukça geniş bir “k>g” değişmesi örneği sergilemektedir.

begci “*bekçi*” M006/30, esgiden “*eskiden*” M011/83, güccüg “*küçük*” M012/9, işgiyi “*içkiyi*” M026/30, dögdüñ “*döktün*” M051/13, gendi “*kendi*” M062/23, tefeg “*tefek*” M073/9, dibegde “*dibekte*” M074/34, peg “*pek*” M094/17, giras “*kiraz*” M104/148, esgeri “*askeri*” M108/9, gittig “*gittik*” M109/10, gelecegdig “*gelecektik*” M117/7, ögüz “*öküz*” M121/35, büggün “*bükkün*” M126/22

k>ğ değişmesi:

öğsüz “*öksüz*” M007/11-M071/14, göğden “*gökten*” M013/53

k>m değişmesi:

yümseklikte “*yükseklikte*” M075/56

k>v değişmesi:

göv “gök” M065/70, gövden “gökten” M071/15

k>c değişmesi:

colaya “kolay” M125/35

k>ğ değişmesi:

ğuzulardı “kuzulardı” M004/11, ğışlığ “kışlık” M014/9, ğıyma “kıyma” M024/10, daracığ “daracık” M060/45, ğarağol “karakol” M062/6, ğafa “kafa” M069/35, ğağar “kalkar” M077/16, çöğ “çok” M089/1, ğuylarımız “kuyularımız” M094/14, ğirğ “kırk” M102/19, dağğa “dakika” M107/60, ğaramanoğullarından “Karamanoğulları’ndan” M108/1, hağğat “hakikat” M109/57, balğusan “Balkusan” M120/25, ğış “kış” M123/67, çığdı “çıktı” M130/5

p>b değişmesi:

barmağ “parmak” M006/43, olub “olup” M008/33, bekmezi “pekmezi” M021/10, bekmezden “pekmezden” M051/10, bişer “pişer” M047/121, tebisiye “tepsiye” M071/45, bahalı bahalı “pahalı pahalı” M080/5, babıç “pabuç” M106/65, bastırma “pastırma” M117/30, ğablan “kaplan” M124/44(2)

s>c değişmesi:

ciarayı “sigarayı” M040/10, herkece “herkese” M071/22

s>z değişmesi:

zalatalık “salatalık” M024/17, zabah “sabah” M043/24, zilifkeden “Silifke’den” M062/3, domatiz “domates” M074/49, zopa “sopa” M089/16, ğızmeť “kısmet” M119/22, patetizi “patates” M122/15, zoba “sopa” M124/15, herkez “herkes” M127/52, zabahleyin “sabahleyin” M131/14

t>d değişmesi:

Eski Türkçede sözcük başında bulunan t’ler, Oğuz lehçelerinde genellikle “d” olmuştur. Yazı dilinde de gördüğümüz bu ünsüz değişmesi, Anadolu ağızlarında ileri durumdadır. Bu olay, bölge ağızlarında daha kapsamlı bir özellik göstermektedir.

deyzesi “teyzesi” M003/50, dabana “tabana” M027/32, dörd “dört” M031/19, daşıdı “taşdı” M043/30, ısdanbuluñ “İstanbul’un” M058/6, dutallardı “tutarlardı”

M067/40, isdemiş “*istemiş*” M085/11, daşdan “*taştan*” M097/19, desdekler “*destekler*” M113/19, dadlı “*tatlı*” M129/15

Bunların dışında yarı titreşimlilik diyebileceğimiz değişiklikler de şunlardır¹:

ç>ç değişmesi:

ğaç “*kaç*” M006/32(2), çocuğ “*çocuk*” M007/3

f>F değişmesi:

Filan “*falan*” M034/4, alternatiF “*alternatif*” M088/21

p>P değişmesi:

yapıP oturu “*yapıp oturur*” M019/9, toPrağ “*toprak*” M044/20

ş>ç değişmesi:

beç çocuğ “*beş çocuk*” M007/3

ş>J değişmesi:

piJman oldum “*pişman oldum*” M028/19

t>ç değişmesi:

süççü “*sütçü*” M006/14, süççüye “*sütçüye*” M006/14

t>T değişmesi:

geTTik “*gittik*” M010/6, haTTā “*hatta*” M028/40, duTğun “*tutkun*” M036/21, duTTu “*tuttu*” M042/2, oğuTTurduğ “*okutturduk*” M104/18

2.1.2.5.2 Titreşimsizleşme²

Titreşimli ünlülerin yerlerini titreşimsiz karşılıklarına bırakmasıdır. Bölge ağızlarında titreşimsiz ünsüzler genellikle korunmakla birlikte hem Türkçe hem de alınma sözcüklerde gerek ön, gerek iç ve gerekse son seste titreşimsizleşme örneklerine de rastlamaktayız.

¹ E. Boz, bu başlıkta Afyon merkez ağzından derlediği şu örneklere yer verir: “direKsiyon, esKiden, muhaKgaK, doKuz; disiPlin, tePsiye, kePçedir, çıPlaK; okuTurlar” (Boz, 2002: 60-64).

² Bu terim için E. Gemalmaz, T. Gülensoy ve Z. Korkmaz tonsuzlaşma (Gemalmaz, 1995a: 174, Gülensoy, 1988: 57, Korkmaz, 2007a: 151); A.B. Ercilasun ve E. Kalay sedasızlaşma (Ercilasun, 2002: 109, Kalay, 1998: 42) E. Boz ise ötümsüzleşme terimini kullanırlar (Boz, 2002: 65).

b>p değişmesi:

otopis “*otobüs*” M127/6, küpresiyile “*gübresiyile*” M015/4, pōm “*babam*” M075/12, tapla “*tabla*” M075/54, faplıkadān “*fabrikadan*” M115/4, taputa “*tabuta*” M125/13

c>ç değişmesi:

yalançı “*yalancı*” M002/45, düürçülē “*dünürçülüğe*” M003/53, ilançıķ “*ylancık*” M09/146, pençere “*pencere*” M031/32, davarçılıķ “*davarcılık*” M036/7, seççāde “*seccāde*” M055/2, oyuçaķlarī “*oyuncakları*” M072/48, çeket “*ceket*” M089/23

c>ş değişmesi:

işihādıyla “*ictihadıyla*” M011/13, iştimādayız “*ictimadayız*” M085/13

d>t değişmesi:

eftal “*efdal*” M027/28, tikenli “*dikenli*” M031/13, tomatis “*domates*” M043/52, tumlupınar “*Dumlupınar*” M075/95, yiti “*yedi*” M130/46

g>k değişmesi:

küpresiyile “*gübresiyile*” M015/4, kölgeli “*gölgeli*” M060/47, kiri “*geri*” M071/44, kelini “*gelini*” M072/33, kölgemizden “*gölgemizden*” M075/99, kündē “*günde*” M080/12

ğ>h değişmesi:

sahadıç “*sağdıç*” M012/14, lehen “*leğen*” M115/8

ğ>h değişmesi:

bayağı “*bayağı*” M098/21

ğ>ķ değişmesi:

bayaķı “*bayağı*” M002/23

l>t değişmesi:

utaşmanīñ “*ulaşmanın*” M028/19, sestenedi “*seslenmedi*” M060/30

v>f değişmesi:

pilaf “*pilav*” M024/16, ğayfe “*kahve*” M030/27, fişne “*vişne*” M074/58, sifili “*sivilī*” M109/48, mefkisinde “*mevkisinde*” M119/18, sifiliz “*siviliz*” M127/29

y>h değişmesi:

çehizi “çeyizi” M013/18-M077/6, çehiz “çeyiz” M103/1

z>ç değişmesi:

biç “biz” M057/33

z>s değişmesi:

beyaskente “Beyazkent’e” M002/32, atalarımıs “atalarımız” M027/62, bires “biraz” M031/25, alamas “alamaz” M048/11, ots “otuz” M057/3, bus “buz” M061/6, yüs “yüz” M098/16, siyefendi “Ziya Efendi” M105/62, ğaste “gazete” M106/30, yüsü “yüzük” M125/29, çekmesse “çekmezse” M127/58

Ayrancı yöresinden derlediğimiz “siyefendi<Ziya Efendi” sözcüğünde hem “z>s” değişmesi hem de ünlü düşmesinin olduğu görülmektedir.

Ayrıca yarı titreşimsizleşme diyebileceğimiz ses değişlikleri de şunlardır¹:

b>P değişmesi:

ğiPleye “kibleye” M027/68, ğiPrıs “Kıbrıs” M069/10

d>T değişmesi:

eTremitte “Edremit’te” M117/2

z>S değişmesi:

alıyoruS “alıyoruz” M022/24, toS “toz” M068/28, yüs “yüz” M082/10

2.1.2.5.3 Süreklileşme

Süreksiz ünsüzlerin yerlerini sürekli ünsüzlere bırakması olayıdır. Bölge ağızlarında tespit ettiğimiz süreklileşme örnekleri şunlardır.

b>m deęişmesi²:

dimini “dibini” M023/3, mānā “bahane” M026/8, gimı “gibi” M57/43, nömetine “nöbetine” M123/15

¹ E. Boz, bu başlıkta şu tarz örneklere yer verir: “Pıçkı, Kibi, pisiKleT, Fişne, örteriS, ölmeS, öküS, çalıştırmaS, deriS.” (Boz, 2002: 65-66)

² A. Caferoğlu, bu ses değişmesinin Doğu illerinde ön seste yaygın olduğunu, diğer Anadolu ağızlarında ise dağınık halde görüldüğünü söylemektedir (Caferoğlu, 1963: 6). Bölge ağızlarında görülen örnekler ise ön ve iç sestedir.

b> v değişmesi:

buvası “*babası*” M002/21, buvamın “*babamın*” M020/32

c>j değişmesi:

ejdādım “*ecdadım*” M073/26, jamıdā “*camide*” M109/11, mejbür “*mecbur*” M119/38

c>z değişmesi:

ezzānelerden “*eczanelerden*” M019/50, ezdādım “*ecdadım*” M108/10, ezzā “*ecza*” M117/17, mezbür “*mecbur*” M128/12

ç>s değişmesi:

sirperdi “*çirperdi*” M028/65

ç>ş değişmesi:

geşti “*geçti*” M002/55, bakraşlara “*bakraçlara*” M006/17, göştü “*göçtü*” M031/50, es geş “*es geç*” M069/41, pirinşten “*pirinçten*” M072/23, araşları “*araçları*” M086/3, haşlıg “*harçlık*” M095/72, şişekleriynen “*çiçekleri ile*” M098/3, işdik “*içtik*” M109/7, şekici “*çekici*” M115/17, geş “*geç*” M123/71, seştiler “*seçtiler*” M128/6

d>y değişmesi:

bayam, payam “*badem*”¹

k>h değişmesi:

hötū “*kötü*” M003/114

k>m değişmesi:

yümsek “*yüksek*” M036/7, yümseklikte “*yükseklikte*” M075/56

k>ñ değişmesi:

diñelmiş “*dikelmış*” M109/35, diñeldi miydi “*dikeldi miydi*” M109/38

ķ>ñ değişmesi:

yoñusa “*yoksa*” M036/34

---

¹ Metin dışı derlediğimiz sözcüklerde görülen bir süreklileşme örneğidir.

k>v değişmesi:

gövden “*gökten*” M071/15

k>h değişmesi:

doğuzda “*dokuzda*” M001/46, çalardıh “*çalardık*” M004/1, yırtıh “*yırtık*” M013/26, bırağdılar “*bıraktılar*” M050/122, toğuz “*dokuz*” M073/21, fağırıyıs “*fakiriyiz*” M082/4, barıncağlar “*barıncaklar*” M095/13

2.1.2.5.4 Süreksizleşme

Sürekli ünsüzlerin yerlerini süreksiz ünlülere bırakması olaydır. Bölge ağızlarında tespit ettiğımız türleri ve örnekleri şunlardır:

h>c değişmesi:

baccalardan “*bahçelerden*” M021/7

j>c değişmesi:

candarmayı “*jandarmayı*” M057/3, candarma “*jandarma*” M084/2, caponyaya “*Japonya’ya*” M104/28, cetlēr “*jetler*” M104/34, cibē “*jipe*” M127/72, ğaraca “*garaja*” M127/21, ğaracında “*garajında*” M127/23

n>t değişmesi:¹

o zamāt “*o zaman*” M127/2, o zamat “*o zaman*” M127/13

s>c değişmesi:

ciara “*sigara*” M040/41, cārayı “*sigarayı*” M057/38

s>ç değişmesi:

çoğku “*soku*” M105/68

s>t değişmesi:

taman “*saman*” M073/89

ş>ç değişmesi:

beç “*beş*” M007/30

¹ Bu ses değişikliği Eskişehir ağızlarında “zaman” sözcüğünün söylenişinde görölmektedir (Caferoğlu, 1995:112-144). Bu olay, Aybastı ağızında “-ken” zarf-fiil ekinde son seste ortaya çıkmaktadır (Aydın, 2002:76). Karaman ili ağızlarında ise “zaman” sözcüğünün söylenişinde görölmüştür.

ş>ç değişmesi:

poçū “*poşu*” M045/13, sütlaç “*sütlaş<sütlü+aş*” M072/25

v>b değişmesi:

asbabı “*esvabı*” M011/50, asbaplar “*esvaplar*” M074/1

y>c değişmesi:

Bu ses değişmesi, özellikle “yüz” sayısının “üç” sayısı ile birlikte söylenişinde görülmektedir.

cüze “*yüze*” M068/61, cüz “*yüz*” M095/62, M117/5, cüs “*yüz*” M095/12

z>c değişmesi:

bekmeccilik “*pekmezcilik*” M109/84

z>ç değişmesi:

biç “*biz*” M057/33

2.1.2.5.5 Titreşimli ünsüzler arasındaki değişmeler

Bölge ağızlarında titreşimli ünsüzler arasında da ses değişiklikleri meydana gelmektedir. Örnekleri şunlardır:

b>m değişmesi:

nömetine “*nöbetine*” M123/15

g>ğ değişmesi:

ğün “*gün*” M011/41-M075/53

j>c değişmesi:

cibē “*jip*” M127/72

2.1.2.5.6 Titreşimli-süreklî ünsüzler arasındaki değişmeler

Hem titreşimli hem de süreklî olan ünsüzler arasında görülen ses değişmeleridir.

ğ>n değişmesi:

Sözcük içinde görülen bu ses değişmesi, aynı zamanda ünsüz ikizleşmesini de ortaya çıkarmaktadır.

çinnenmesi “*çiğnenmesi*” M067/50, inne “*iğne*” M069/22, toplu inneyi “*toplu iğneyi*” M096/26, çinnendikten “*çiğnendikten*” M117/24

ğ>ñ değişmesi:

yoñurur “*yoğurur*” M092/4, yuñuruyor “*yoğuruyor*” M118/13

ğ>v değişmesi:

sovuyüp “*soğuyup*” M065/69, sovan “*soğan*” M095/83, sovuduruz “*soğuturuz*” M124/27

ğ>y değişmesi:

çaydaşlık “*çağdaşlık*” M015/23, deyil “*değil*” M015/23, buyday “*buğday*” M033/10-M072/40-M101/23, diyellerini “*diğerlerini*” M037/3, diyil “*değil*” M065/10, deysin “*değsin*” M099/16, deyişik “*değişik*” M102/15

j>z değişmesi:

müzdeledi “*müjdeledi*” M104/26

l>n deęişmesi¹:

mıhınan “*mıh ile*” M003/48, günnerce “*günlerce*” M006/53, onnarī “*onlari*” M006/53, çapaynan “*çapayla*” M023/4, annadıyım “*anlatayım*” M034/2, annadacam “*anlatacağım*” M044/16, laylonla “*nyaylonla*” M074/57, bunnar “*bunlar*” M106/59-M116/10, annadıvirem “*anlatıverem*” M130/54

l>r değişmesi:

roqanta “*lokanta*” M001/7

m>n değişmesi:

şindi “*şimdi*” M049/18, şindī “*şimdi*” M057/48, şindiki “*şimdiki*” M097/3

m>ñ değişmesi:

ğoñşular “*komşular*” M003/89, ğoñşuyu “*komşuyu*” M011/29, doñuzudūnu “*domuz olduğunu*” M107/34, doñuza “*domuza*” M124/42

¹ Bölge ağızlarında çok yoğun görülen bir ünsüz değişmesidir. Çokluk ekinde, *ile* edatında, *anla-* fiilinde ve bazı sözcüklerde karşımıza çıkar. E. Gemalmaz (Gemalmaz, 1995a: 178-179) ve M. Sağır (Sağır, 1995a: 91) bu değişimi “ünsüzlerde genizli olma” başlığı altında vermişlerdir.

m>y değişmesi:

ğoyşularla “komşularla” M021/64

n>l değişmesi:

değirmelle “değirmenle” M032/21, lotunu “notunu” M096/52

n>m değişmesi:

Bu ses değişmesinin görüldüğü bazı örneklerde “n” sesinin yanında bulunan “b” dudak ünsüzünün etkili olduğu görülmektedir.

ğutmu “kutnu” M011/52, om bir “on bir” M072/48, ombaşı “onbaşı” M089/18, istamboldā “İstanbul’da” M119/9

n>ñ değişmesi:

Yazı dilindeki yapıya göre bölge ağızlarında çok yoğun görülen bir ünsüz değişmesidir. Bu olay, bize “yüñ<yüng, öñ<öng, yeñi<yengi, soñ<song, eñ<eñ~ang” gibi sözcüklerde arkaik yapıların korunduğunu göstermektedir (Bk. Gabain, 1995: 261-290-308).

yuñlarī “yünleri” M006/49, ğoñu “konu” M011/29, doñar “donar” M019/47, eñ soñ “en son” M026/31, ğoñuşulduķ “konuşulduķ” M040/3, ğeñdini “kendini” M070/57, öñceg “öncek” M074/62, ğöñ “gön(=deri)” M100/3, eñ “en” M109/24, öñceden “önceden” M126/32, yiñiden “yeniden” M131/16

ñ>y değişmesi:

halayñ “halanın” M007/1, hāneyñ “hanenin” M052/11, oduncuyñ “oduncunun” M067/84, anayñ babayñ “ananın babanın” M071/39

r>l deęişmesi¹:

bilāder “birader” M001/39, cemlelerdē “cemrelerde” M004/9, ğumpül “kumpir” M009/185, tekral “tekrar” M021/34, yapallar “yaparlar” M025/12, leşberi “reñçperi” M037/37, damal “damar” M041/19, sevellerdī “severlerdī” M050/62, atallardī “atarlardī” M067/23, erzuluma “Erzurum’a” M070/17, diyollardī M072/25, demil “demir” M073/79, levire “revire” M083/29, dikiyollar “dikiyorlar” M087/2, görüller “görürler” M096/35, göplüsü “köprüsü” M107/71, keltenkele “kertenkele” M124/40, gölenekler “görenekler” M126/17

¹ “r>l” değişmesi, bölge ağızlarında çok yoğun bir biçimde görülür. Özellikle geniş zaman ve şimdiki zaman çekimli fiillerin III. çokluk şahıs çekimlerinde karşımıza çıkmaktadır.

v>ğ değişmesi:

öğendire “üvendire” M028/44, M074/33, göğerteye “güverteye” M083/9, göğde “gövde” M104/65

v>m değişmesi:

merme “Merve” M024/2, mefat itti miydi “vefat etti miydi” M048/34

v>y değişmesi:

ğayıllaşdıķ “kavilleştik” M020/7, deyamlı “devamlı” M123/72

y>ç değişmesi:

çük “yük” M006/32(2)

y>ğ değişmesi:

öğle “öyle” M004/12, öğleyimiş “öyle imiş” M007/11, böğlece “böylece” M011/43, böğle “böyle” M045/22, böğle böğle “böyle böyle” M055/11

y>l değişmesi:

fasille “fasulye” M024/14, fasüllē “fasulye” M047/120-M094/22

y>n değişmesi:

nahnili “yahnili” M076/17, nahni “yahni” M129/11

y>v değişmesi:

mevveyı “meyveyi” M069/37, deyamlı “devamlı” M123/72

2.1.2.5.7 Titreşimli-süreksiz ünsüzler arasındaki değişmeler

Hem titreşimli hem de süreksiz ünsüzler arasında görülen ses değişiklikleridir.

d>c değişmesi:

cebboy “depo” M085/16(3)

2.1.2.5.8 Titreşimsiz ünsüzler arasındaki değişmeler

Bölge ağızlarında titreşimsiz ünsüzler arasında da çeşitli ses değişiklikleri görülmektedir. Bunlar şunlardır:

ç>Ç değişmesi:

āÇ “ağaç” M031/21, avı°Çladīñ “avuçladığın” M033/10, ğaÇ “kaç” M052/38, babıÇ “pabuç” M106/65

ç>s değişmesi:

sirperdi “çirperdi” M028/65

ç>ş değişmesi:

aştım “açtım” M009/14, oruş “oruç” M015/25, göşdük “göçtük” M036/2, güşlü “güçlü” M049/16, geşmiş “geçmiş” M053/10, işdim “içtim” M068/24, aş “aç” M075/40, inanşlı “inançlı” M092/2, ğıraşlardā “kıraçlarda” M092/13, geşlerimiz “gençlerimiz” M094/19, geşliē “gençliğe” M100/1, şehreli “çehrelī” M124/37, göşmēli “göçmeli” M125/46, aşmış “açmış” M130/22

h>f değişmesi:

kūlafı “kūlahı” M052/8, tūfāf “tuhaf” M057/9, çulfalığla “çulhalıklā” M100/2, formol “hormon” M106/79

k>ç değişmesi:

türçü “türkü” M056/22

ķ>ğ değişmesi:

sağardıĥ “sağardık” M004/1, saĥal “sakal” M020/1, toĥadā “Tokat’a” M029/7, yoĥluĥ “yokluk” M059/10, ĥap “kap” M077/10, baĥalım “bakalım” M075/40, ğaĥıñ “kalkın” M083/3, kırĥı “kırkı” M099/11, yaptıĥ “yaptık” M109/6, odunluĥdā “odunlukta” M123/16

k>p değişmesi:

mipserile “mikser ile<İng. mixer+T ile” M001/71

k>t değişmesi¹:

ayıtlama “ayıklama” M001/52, ayıtlarız “ayıklarız” M025/6, ayıtlarķanā “ayıklarken” M067/75

¹ “k>t” değişikliği, bölge ağızlarında “ayıtlama” sözcüğünde görülmektedir. Tarama Sözlüğünde (TDK, 1983: 19) ve Anadolu ağızlarında (Gemalmaz, 1995c: 32) yer alan “ayırtlamak” şekilleri, bize bu sözcükte “-r-” düşmesi ihtimalini de düşündürmektedir.

s>t değişmesi:

herket “*herkes*” M057/8

t>k değişmesi:

suvağ “*suvat*” M001/67, ğısıđlandı¹ “*kısıtlandı*” M050/37

2.1.2.5.9 Sürekli ünsüzler arasındaki değişmeler

Bölge ağızlarında sürekli ünsüzler arasında görülen ses değişiklikleri şunlardır:

f>F değişmesi:

uFağ “*ufak*” M003/3, taraFından “*tarafından*” M022/11, ēFendim “*efendim*” M057/2, seFer “*sefer*” M068/63, Fikir “*fikir*” M074/27

m>n değişmesi:

şindiki “*şimdiki*” M064/44, hindi “*şimdi*” M068/48

n>ğ değişmesi:

düğürlüē “*dünürlüğe*” M042/11, düğür “*dünür*” M076/2

s>S değişmesi:

Sabahtan “*sabahtan*” M016/11, Sōrā “*sonra*” M028/39, Sōra “*sonra*” M049/41

ş>h değişmesi:

Dişeti ünsüzü olan “ş”, zamir ya da zarf olarak kullanılan bazı sözcüklerde gırtlak ünsüzü olan “h” sesine dönüşmüştür.

hindi “*şimdi*” M003/44-M130/55, hunu “*şunu*” M013/15, hōle “*şöyle*” M040/39, hurda “*şurda*” M066/10, hindilik “*şimdilik*” M080/7, hindicik “*şimdilik*” M083/33

v>ğ değişmesi:

göğerteye “*güverteye*” M083/9, göğde “*gövde*” M104/65

z>S değişmesi:

alıyoruS “*alıyoruz*” M022/14, öküS “*öküz*” M058/5

¹ Bu örnekte “t>k” değişikliğinin dışında “kıs-ık+la-” ihtimalini de düşünüyöruz.

2.1.2.5.10 Süreksiz ünsüzler arasındaki değişmeler

Süreksiz ünsüzler arasında görülen ses değişiklikleri ise şunlardır:

b>P değişmesi:

ğıPleye ğarşı “*kıbleye karşı*” M027/68, ğıPırs harbi “*Kıbrıs Harbi*” M069/10

ç>c değişmesi:

gecdi “*geçti*” M016/4

g>ğ değişmesi:

hanğısınıñ “*hangisinin*” M017/25, ğundē “*günde*” M032/18

ğ>c değişmesi:

cavır “*gâvur* < *Ar. kâfir*” M099/3

ķ>ğ değişmesi:

yanğısı “*yankısı*” M019/18

p>P değişmesi:

hePiSi “*hepsi*” M058/2, özalPden “*Özalp'ten*” M081/10, zaPd “*zapt*” M114/1

t>ç değişmesi¹:

tevellüç “*tevellüt*” M085/1

t>d değişmesi²:

kesdik “*kestik*” M008/58, işde “*işte*” M016/6, dökdük “*döktük*” M021/21, tersisden “*Tarsus'tan*” M030/4, saddığ “*sattık*” M047/13, kebapdİR “*kebaptır*” M048/3, geşdik “*geçti*” M059/4, mektePde “*mektepte*” M068/21, edirafdan “*etraftan*” M72/29, yapığ “*yaptık*” M089/8, çöpden “*çöpten*” M100/20, dolaşdığ “*dolaştık*” M104/22, harpde “*harpte*” M106/66, erzu eđdiñ “*arzu ettin*” M119/10, tüpde “*tüpte*” M120/67

¹ M. Sağır bu tür ünsüz değişmesi için “Boğumlanma yeri dış etine doğru kaymaktan kaynaklanan ünsüz değişmesidir.” açıklamasını yapar ve “ayriyeçen” (<ayriyeten) örneğini verir (Sağır, 1995a: 102).

² “t>d” değişmesi bölge ağızlarında oldukça çok görülür. Bu örnekler, Standart Türkiye Türkçesinde yaygın bir kural olan ünsüz benzeşmesinin bölge ağızlarında bir kural olmaktan çıktığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

t>T değişmesi:

işgal ęTTiler “*işgal ettiler*” M005/7, ceriT “*Cerit*” M030/4, saTTığ “*sattık*” M047/20, duTTu “*tuttu*” M052/7, aTTılar “*attılar*” M082/37

2.1.2.5.11 Sürekli-titreşimsiz ünsüzler arasındaki değişmeler

Bölge ağızlarında sürekli titreşimsiz ünsüzler arasında görülen ses değişiklikleri ise şunlardır:

s>h değişmesi:

nahıl “*nasıl*” M006/27-M124/1

ş>h değişmesi:

hindi “*şimdi*” M006/10, hunu “*şunu*” M013/15, hindilik “*şimdilik*” M080/7, hindî_{bi} “*şimdiki gibi*” M101/34

2.1.2.6 Ünsüz benzeşmesi

Ünsüz benzeşmesi aslında bir ünsüz değişmesidir. “İç sesleri arasında yan yana iki ünsüzün bulunduğu sözcüklerde veya söyleniş bakımından aynı durumda bulunan komşu sözcüklerin son ve ön sesleri arasında bazen iki ünsüzden biri, kendisine yakın boğumlanma niteliği taşıyan ötekisi tarafından büsbütün veya kısmen benzeştirilir. Ünsüz benzeşmesi adı verilen bu olay, daha çok boğumlanma noktaları birbirine yakın ünsüzler arasında gerçekleşmektedir” (Korkmaz, 1994b: 92-93).

Ahmet Caferoğlu konuyla ilgili olarak kaleme aldığı bir makalesinde, gerek yazı dilinde gerekse ağızlarda görülen benzeşmeleri genel anlamda, *kelime üzerinde yapılan bir ameliyata* benzetir ve hem ünlüler hem de ünsüzler arasında görülen benzeşmelerin bir dil mecburiyeti olduğuna işaret eder (Caferoğlu, 1958: 1-11).

Ünsüz benzeşmeleri Anadolu ağızlarında çokça görülen bir benzeşme türüdür. Bölge ağızlarında karşılaştığımız örnekler şunlardır:

2.1.2.6.1 İlerleyici benzeşme

Bir sözcükte benzeşen iki ünsüzden birincisinin ikinciyi kendisine benzetmesi olayıdır. Bu olay, sözcük köklerinde görülebileceği gibi, eklenmeye ya da ulanmaya

bağlı durumlarda da görülebilmektedir. İlerleyici benzeşme; yarı benzeşme ve tam benzeşme olmak üzere ikiye ayrılır.

a) Yarı benzeşme:

Birinci ünsüzün ikinciye etki ederek ona kendi özelliklerinden birini veya ikisini vermesi olayıdır. Yarı benzeşme örnekleri, dudak ve ön damak benzeşmesi biçiminde gerçekleşmektedir.

Dudak benzeşmesi biçiminde olanlar:

-nb->-mb- :

ombaşydy “*onbaşydy*” M001/16, çembere M011/4, ombaşısı “*onbaşısı*” M016/3, seksem beş “*seksen beş*” M050/32, bim beş “*bin beş*” M096/6, om beş “*on beş*” M104/136-M128/2, istambulâ “*İstanbul’a*” M125/4

-nv->-mv- :

allâ zim verise “*Allah izin verirse*” M045/5-M124/7, allah izim verise “*Allah izin verirse*” M070/59

Ön damak benzeşmesi biçiminde olanlar:

-rl->-rn- :

onnarnâ “*onlarla*” M031/13, eşşeklennen “*eşşeklerle*” M067/10, gazannarnan “*kazanlarla*” M067/13, onlarnan “*onlarla*” M072/48

-yl->-yn- :

hayvanıyna “*hayvanıyla*” M006/1, öküzüyne “*öküzüyle*” M006/5, çapaynan “*çapayla*” M023/4, at arabasıynan “*at arabasıyla*” M057/49, düaynan “*duayla*” M096/4, yüzbaşyynan “*yüzbaşıyla*” M096/48

b) Tam benzeşme:

Sözcük içinde yan yana gelen iki ünsüzden ilk ünsüzün, ikincisini aynı biçimde kendisine benzetmesine tam benzeşme denir.

-çy->-cc- :

üc cüz “*üç yüz*” M036/1-M041/1

-ly->-ll- :

fasüllā “*fasulye*” M001/52, millon “*milyon*” M005/25, fasille “*fasulye*” M024/14, fasillē “*fasulye*” M040/18, mobilie “*mobylya*” M064/8, ağ fasüllē “*ak fasulye*” M067/4, millar “*milyar*” M096/36

-nl->-nn- :

annadcam “*anlatacağım*” M005/6, hayvanna “*hayvanla*” M006/13, ğarannā “*karanlığa*” M006/22, soğanna “*soğanla*” M024/5, onnarnā “*onlarla*” M031/13, odunnan “*odunla*” M067/13, ğazannarnan “*kazanlarla*” M067/13, annadırdı “*anlatırdı*” M075/102, onnar “*onlar*” M083/21, annamındā “*anlamında*” M102/48, annadayıñ “*anlatayım*” M109/1, bunnar “*bunlar*” M116/10

-şç->-şş- :

beş şeşit “*beş çeşit*” M101/54

-şy->-şş- :

beş şüz “*beş yüz*” M104/10-M125/64

-yv->-vv- :

mevvayı “*meyveyi*” M069/37

2.1.2.6.2 Gerileyici benzeşme

Sözcük içindeki sonraki ünsüzün, öndeki ünsüzü kendisine benzetmesi olayıdır. Diğer benzeşme türüne göre daha yoğun kullanılmış olup bölge ağızlarında görülen örnekleri şunlardır:

-cz->-zz- :

ezzānelerden “*eczanelerden*” M019/50, ezzā “*ecza*” M117/17

-çs->-ss- :

ğas sene “*kaç sene*” M037/6, biğas sefer “*birkaç sefer*” M080/2, üs sene “*üç sene*” M109/6

-çş->-şş- :

hiş şu “hiç şu” M047/7

-çz->-ss- :

his sayıf “hiç zayıf” M001/34

-ğn->-nn- :

inne “iğne” M055/12, çinnendikten “çiğnendikten” M117/24

-hç-(<-ğç-)>-cc- :

baccasın “bahçesini” M016/17

-kt->-tt- :

elettirik “elektrik” M010/25, alettirile “elektrik ile” M109/24

-ls->-ss- :

ossun “olsun” M032/13-M048/5-M072/26, õssun “olsun” M067/63

-ln->-nn- :

annımıñ “alnımın” M066/13

-pg->-gg- :

gidig geliyordum “gidip geliyordum” M034/3, deşiğ gidik “değişip gidik” M064/35

-rl->-ll- :

alıllar “alırlar” M003/65, tallada “tarlada” M011/20, zehilli “zehirli” M017/25, ısmalladıñ “ısmarladın” M020/41, viriller “verirler” M059/16, yapıyollar “yapıyorlar” M080/8, topalladım “toparladım” M083/7, yapıyollar “yapıyorlar” M087/7, gideller “giderler” M094/21, söllelerdi “söylerlerdi” M101/46, örteller “örterler” M104/133, görüллер “görürler” M113/3, ahıllara “ahırlara” M124/13, askellik “askerlik” M127/4

-rn->-nn- :

mağanna “makarna” M021/4, ğannımız “karnımız” M127/11

-rs->-ss- :

bis sürü “bir sürü” M012/24-M116/15

-sc->-cc- :

meccit “*mescit*” M106/56

-sş->-şş- :

herkeş şehire “*herkes şehre*” M006/46

-şs->-ss- :

bas soan “*baş soğan*” M001/8

-tķ->-ğğ-:

mağgab “*matkap*” M126/18

-ts->-ss- :

yassinā_{dar} “*yatsıya kadar*” M010/11, yassı “*yatsı*” M104/142, yassın “*yatsı*”
M109/10

-zc->-cc- :

ıccığ “*azıcık*” M047/15, ıccık “*azıcık*” M080/10, bekmeccilik “*pekmezcilik*”
M109/84

-zs->-ss- :

istemesse “*istemezse*” M003/56, dussuz “*tuzsuz*” M009/172, cāisse “*caizse*”
M019/50, sekis sāt “*sekiz saat*” M043/50, soumassa “*soğumazsa*” M054/25, as soñra
“*az sonra*” M073/52-M107/37, düşmesseñ “*düşmezsen*” M083/12, yitmesse “*yetmezse*”
M100/27, yavus sultan “*Yavuz Sultan*” M105/72, demesseñ “*demezsen*” M126/1

-zş->-şş- :

bilmeş şindiki geşler “*bilmez şimdiki gençler*” M064/44

-zz->-ss- :

giras samānı “*kiraz zamanı*” M104/148, olacās sāten “*olacağız zaten*” M127/30

2.1.2.7 Benzeşmezlik

Benzeşmezlik; bir sözcükte yan yana gelmiş bulunan aynı cinsten iki ünsüz ile birbirinden uzak duran, boğumlanma noktaları aynı veya birbirine yakın olan iki

ünsüzden birinin kendi boğumlanma noktasını ötekinden ayırarak başka bir ünsüze dönmesidir (Gülensoy, 1988: 62).

Dilimizde benzeşmezlik eğilimi değil, bilakis kuvvetli bir benzeşme durumu olduğundan bölge ağızlarında da bu ses olayının örnekleri çok azdır:

hamballık “*hamallık<Ar. hammāl+T.lık*” M001/2, bilāder “*birader*” M002/44, hamballığ “*hamallık<Ar. hammāl+T.lık*” M002/5

2.1.2.8 Ünsüz Düşmesi

Karaman ili ağızlarında çok sık rastlanan ses olaylarından birisi de ünsüz düşmeleridir. Bölge ağızlarında ön seste “g-, h-, k-, y-”, ; iç seste “-b-, -f-, -ğ-, -h-, -k-, -k-, -l-, -m-, -n-, -ñ-, -r-, -t-, -v-, -y-, -z-”; son seste “-h-, -k-, -k-, -l-, -m-, -n-, -r-, -t-, -y-, -z-” seslerin düşürüldüğü görülmektedir. Pek çoğu iç seste gerçekleşen bu ünsüz düşmeleri sonucunda bazen düşen sesin yanındaki ünlülerde uzunluklar oluşmaktadır. Ünsüz düşmelerinin çoğunlukla iç seste gerçekleştiği belirlenmiştir.

2.1.2.8.1 Ön seste ünsüz düşmesi

Ön ses ünsüz düşmeleri “g, h, k, y” seslerinin düşmesi şeklinde olmaktadır. Arka arkaya gelen sözcüklerde birincisi ünlü ile biten ve ikincisi “g-, h-, k-” ünsüzleri ile başlayan durumlarda bu seslerin düştüğü görülmektedir. Ayrıca ulanmalı örneklerde ön seste yer yer ünsüz düşmeleri görülmektedir.

g->Ø

perşembe_ün “*perşembe gün*” M032/3-M131/7, ün “*gün*” M047/65, o ün “*o gün*” M060/30-M107/14, ertesi_ün “*ertesi gün*” M094/28, lāle_jbi “*lale gibi*” M098/8, o_çecede “*o gecede*” M127/27

h->Ø

bir_afta “*bir hafta*” M003/79, bir_ava “*bir hava*” M009/188, ocaydı “*hocaydı*” M036/36, elkeye “*helkeye*” M067/21, afta “*hafta*” M074/5, ele “*hele*” M089/24, ani “*hani*” M091/18-M129/8, aporlo “*hoparlör*” M101/49, arman “*harman*” M102/16, emşerim “*hemşehrim*” M127/71, em “*hem*” M131/13

ķ->Ø

iki_aP “iki kap” M010/98, adar “kadar” M017/23, erbişimā_dar “Erbişim’e kadar” M031/40, ğara_şda “kara kışta” M054/10, şu_ādar “şu kadar” M061/3, elli uruş “elli kuruş” M092/24, bu_ādar “bu kadar” M105/70

y->Ø

ilançık “yılancık” M009/150, üz “yüz” M036/2, doķuz_üz “dokuz yüz” M087/5, ıldız “yıldız” M123/58, ilan “yılan” M124/40, dört_üz “dört yüz” M128/4

2.1.2.8.2 İç seste ünsüz düşmesi

İç seste karşılaşılan ünsüz düşmeleri, bölge ağızlarında yoğun olarak görülen ses olaylarından. İç seste meydana gelen ünsüz düşmeleri sonucunda kimi sözcüklerde düşen ünsüzün yanında bulunan ünlülerde uzunluklar, kimi sözcüklerde ise ikiz ünlülerin oluştuğu görülmektedir.

Karaman ili ağızlarında iç seste “-b-, -f-, -ğ-, -h-, -k-, -ķ-, -l-, -m-, -n-, -ñ-, -r-, -t-, -v-, -y-, -z-” ünszlerinin düştüğü görülmektedir. Konuyla ilgili verebileceğimiz örnekler şunlardır:

-b->Ø

cēmize “cebimize” M011/6

-f->Ø

çitçilik “çiftçilik” M014/6, miseirleriñ “misafirlerin” M021/24, yuķadan “yufkadan” M076/2

-ğ->Ø

sourdu “soğurdu” M021/16, çoaldı “çoğaldı” M028/61, deil “değil” M039/2, ūraşırlar “uğraşırlar” M047/168, eitimleri “eğitimleri” M050/47, olan “oğlan” M056/2, ölüm “oğlum” M066/1, evlendimi “evlendiğimi” M073/7, yüksēmizde “yükseğimizde” M095/19, böcecik “Böğecik” M104/104, daılır “dağılır” M111/33, aız “ağız” M126/21

-h->Ø¹

heralda “herhalde” M001/17, gāve “kahve” M003/55, cianbeyinde “Cihanbeyi’nde” M010/41, taranā “tarhana” M014/10, abdıramanıñ “Abdurrahman’in” M020/2, toumu “tohumu” M027/22, tātaniñ “tahtanın” M028/52, deşet “dehşet” M031/52, lefalardan “levhalardan” M032/38, nouT “nohut” M035/3, müendis “mühendis” M049/43, mes ediyim “meshedeyim” M065/80, cepe M075/4, meraba “merhaba” M085/10, meşur “meşhur” M094/13, şeitlikler “şehitlikler” M104/18, velāsılı “velhasılı” M119/44, saur “sahur” M123/59, teris “terhis” M126/11

-k->Ø

ēşi “ekşi” M008/39, gücüçük “küçüçük” M060/88, ēsik “eksik” M075/45, gelecesin “geleceksin” M119/25

-k->Ø

āşam “akşam” M009/73, āşama “akşama” M047/92, āşamā_{dar} “akşama kadar” M060/37, olacāsa “olacaksa” M060/101

-l->Ø

anadıñ “anladın” M002/1, ğağar “kalkar” M011/9, ğağmañ “kalkmayın” M012/22, cibiliyetsiz “cibilliyetsiz” M033/21, çili “çilli” M047/201, atmış “altmış” M060/10-M073/7, ğağıñ “kalkın” M083/3, ğağadıñ “kalkardın” 103/16, ğısadıllar “kısaltırlar” M115/25, onar “onlar” M120/68

-m->Ø

bizikini “bizimkini” M021/58, göşumduydu “komşumduydu” M065/14, beniki “benimki” M100/43

-n->Ø

tağçıydım “tankçıydım” M001/47, nalbat “nalbant” M002/53, geÇler “gençler” M003/35, işallah “inşallah” M021/60, geşler “gençler” M046/26, deg gelirse “denk gelirse” M071/50, geşlik “gençlik” M094/16, pezevek “pezevenk” M106/111, piriş “pirinç” M120/29, irekli “renkli” M120/46

¹ İç seste görülen -h->Ø düşmesi, bölge ağızlarında oldukça yaygındır. Sözcük içinde kapalı heceden sonra gelen, iki ünlünün arasında kalan “h” ünsüzleri düşmektedir. Düşerken yanındaki ünlüyü uzattığı gibi uzatmadan düştüğü örnekler de vardır.

-ñ->Ø

sōra “sonra” M067/53

-r->Ø

bitidiñ “bitirdin” M001/26, bili miyim “bilirmiyim” M013/50, arkadaş “arkadaş” M027/57, haşlık “harçlık” M029/5, bakıyomuş “bakıyormuş” M065/49, bibirimizi “birbirimizi” M067/80, getirike “getirirken” M085/20, yıttım “yırttım” M106/25, yimi “yirmi” M109/77

-t->Ø

teksile “tekstile” M002/5, çiftçiyim “çiftçiyim” M049/25, çiftlik “çiftlik” M104/99

-v->Ø

güeyine “güveyine” M003/122, evel “evvel” M008/36, deşiri “devşiri” M021/7, austurya “Avusturya” M037/7, deām “devam” M049/8, fēzi “Fevzi” M075/75, cühere “cevhere” M083/18, ēmize “evimize” M092/56, töbe “tövbe” M096/28, evela “evvela” M104/87

-y->Ø

anen “aynen” M002/52, bōle “böyle” M009/18, sülüman “Süleyman” M068/41, çereg “çeyrek” M074/75, tēze “teyze” M093/5, peğamberiñ “peygamberin” M096/6, õ leydi “öyleydi” M110/3, ğarula “karyola” M127/54, sōlerdi “söyledi” M131/17

-z->Ø

acığ “azıcık” M028/18-M057/38, ıcığ “azıcık” M012/19

2.1.2.8.3 Son seste ünsüz düşmesi

Bölge ağızlarında son seste düşen ünsüzler şunlardır: “h, k, k, l, m, n, r, t, y, z.” Özellikle “bir” ve “şey” sözcüklerinde karşılaşılan ünsüz düşmeleri dikkat çekicidir. Sözcüklerde görülen bu düşmeler sonucunda düşen sesin yanındaki bazı ünlülerde uzunluklar ortaya çıkmaktadır. Örnekler şunlardır:

-h>Ø

alla “Allah” M001/30, abdillā “Abdullah” M008/7

-k>Ø

incidece “*incitecek*” M021/29, diyce “*diyecek*” M065/39, keşge “*keşkek*” M074/44, buça “*bıçak*” M084/3, virece olular “*verecek olurlar*” M105/48

-k>Ø

olaca olan “*olacak olan*” M058/16, alaca oldum “*alacak oldum*” M075/21, çalaca oldular “*çalacak oldular*” M096/25, ço “*çok*” M109/83

-l>Ø

nası “*nasıl*” M001/26, yaşı “*yeşil*” M033/32, a “*al*” M036/20, ge “*gel*” M062/37

-m>Ø

geğeyi mi, getmeyi mi didim “*gideyim mi, gitmeyeyim mi*” M123/40

-n>Ø

gēderke “*giderken*” M008/11, derke “*derken*” M009/87, zātē “*zaten*” M027/33, demişleyi “*demişleyin*” M036/2, ęerke “*inerken*” M047/167, uçu “*için<uçun*” M069/40, görürke “*görürken*” M072/7, getirike “*getirirken*” M085/20, fila “*falan*” M109/67, ğarıķa “*kar iken*” M120/12, oynarķa “*oynarken*” M130/3

-r>Ø

bilmiyo “*bilmiyor*” M001/25, olu “*olur*” M004/7, va mı “*var mı*” M007/2, bi “*bir*” M016/3-M022/8-M125/50, yetiyo “*yetiyor*” M028/60, olmuyo “*olmuyor*” M065/25, vē “*ver*” M065/60, oturu “*oturur*” M097/16, ğarıştıriyo “*kariştıriyor*” M106/47, açılmıyo “*açılmıyor*” M123/54, alılla “*alırlar*” M129/9

-t>Ø

direk “*direkt*” M001/34, dürüs “*dürüst*” M006/55, turis “*turist*” M099/9, abdes “*abdest*” M100/32, dos “*dost*” M113/11, üs “*üst*” M120/81

-y>Ø

şi “*şey*” M025/17-M035/14-M063/5, şe “*şey*” M013/40-M076/4

-z>Ø

olma mı “*olmaz mı*” M083/55, si “*siz*” M104/155

2.1.2.8.4 Vurguya dayalı ünsüz düşmesi

Çalışma sahamızda karşılaştığımız ünsüz düşmesi çeşitlerinden birisi de “k” ve “k̄” ünsüzlerinin metinlerimizde (') işareti ile gösterdiğimiz tonsuz, gırtlak ünsüzüne dönüşmesi olayıdır. Tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

İç seste vurguya dayalı ünsüz düşmesi:

-k->Ø

e'me' “*ekmek*” M001/9, be'ledim “*bekledim*” M001/19, e'me'den “*ekmekten*” M098/21

-k̄->Ø

çoaldı'çā “*çoğaldıkça*” M023/11

Son seste vurguya dayalı ünsüz düşmesi:

-k>Ø

e'me' “*ekmek*” M001/9, pe' “*pek*” M007/14, yeme' “*yemek*” M021/4

-k̄>Ø

ba' “*bak*” M005/7, yō' “*yok*” M010/85, yō' “*yok*” M017/11, yoklu' “*yokluk*” M021/6 yō' “*yok*” M070/32

2.1.2.9 Ünsüz türemesi

Yazı dilinde çokça gördüğümüz “n” ve “y” gibi koruyucu ünsüz türemelerinden başka çalışma sahamızda ağızlara özgü bazı ünsüz türemeleri daha görülmektedir ki bunlar ön türeme, iç türeme ya da son türeme şeklinde gerçekleşmektedir.

Konu üzerinde çalışan Janos Eckmann, ünsüz türemelerini etimolojik nedenlere değil de fizyolojik veya başka nedenlere dayandırır (Eckmann, 1955: 11). Bölge ağızlarında görülen örnekler şunlardır:

2.1.2.9.1 Ön seste ünsüz türemesi

Bölge ağızlarında ön seste türeyen ünsüzler şunlardır: ğ, h, n, y.

Ø>ğ-

ğivır zivır¹ “ıvır zıvır” M129/12

Ø>h-

hayāsını “ayasını” M001/30, haşcı “aşçı” M011/61, horalet “oralet” M011/88, högüle “öyle” M017/10, hamma “amma” M019/36, hollardan “oralardan” M031/12, haşırdım “aşırdım” M060/49, halacak “alacak” M064/15, hellerine “ellerine” M082/14, hücrā “ücrā” M095/60

Arapça kökenli alim (<Ar. *Ālim*) M052/9, aba (<Ar. *abā*) ve asker (<Ar. *asker*) sözcüklerinin söylenişinde sözcüklerin aslı şekillerinde ön seste yer alan ğ sesinin, telaffuz zorluğundan dolayı “h” sesine dönüştürüldüğünü söylemek mümkündür.

hālim “Ālim” M052/9, habayı “abayı” M089/13, hāsker “asker” M109/28

Ø>n-

nēri “eğri” M065/20, nōretmenimiz “öğretmenimiz” M068/23, nallah “Allah” M082/53

Ø>y-

yanca “anca” M044/11, yelmalar “elmalar” M062/12, yatığı “artığı” M071/51, yederiz “ederiz” M076/8, yesir “esir” M106/66

2.1.2.9.2 İç seste ünsüz türemesi

Karaman ili ağızlarında iç seste görülen ünsüz türemeleri, ön seste görülen ünsüz türemelerine göre daha zengin bir çeşitlilik gösterir. Bölge ağızlarında iç seste türeyen ünsüzler şunlardır: b, h, l, n, r, t, v, y.

Ø>b-

cebboy “depo” M085/16, pambığ² “pamuk” M107/40

¹ Bu örnek, metinlerimizde “ğivır zivır” biçiminde ikileme oluşturmaktadır. Bu sözcük grubu, Erzurum ve Elazığ yörelerinde de aynı şekilde kullanılmaktadır. Bugün Türkçe Sözlük'te “ıvır zıvır” şeklinde yer alan bu ikileme, Türkçe İkilemeler Sözlüğünde “çok fazla önemi ve değeri olmayan şeyler” anlamında karşılık bulmaktadır (Akyalçın, 2007: 297). Sözcüğün Standart Türkiye Türkçesindeki yapısına göre ön seste ğ-türemesinden söz etmek mümkündür.

² Bu sözcükte yazı dilindeki kullanıma göre “-b-” türemesinden bahsedilebilir. Ancak sözcüğün aslı şeklinde (pamuk<Far. *panbuḳ*) “-b-” ünsüzünün yer aldığı gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Ø>-h-

Bu ses olayı, bize, -ğ->-h- değişmesini düşündürmektedir. Sözcüklerin aslı şekillerindeki ğ sesinin, telaffuz zorluğundan dolayı “h”ye dönüştürüldüğünü söylemek mümkündür.

muhammer “*Muammer*<*Ar.mu‘ammer*” M024/3, ihtirazını “*itirazını*<*Ar.i‘tirāz + T.inī*” M081/20

Ø>-l-

çille “*çile*” M055/8, çilleli “*çileli*” M055/26, çilleler “*çileler*” M075/20

Ø>-n-¹

caminiylen “*cami ile*” M047/48

Ø>-r-

arşısı “*aşısı*” M037/43, arşılamiş “*aşılamiş*” M037/46

Ø>-t-

ıstırır “*ıstırır*” M017/28, ıstırğan “*ıstırğan*” M029/19

Ø>-v-

Bu türeme olayı, dua (<*Ar. du‘ā*) sözcüklerinde görülmüştür. Örnekler bize, -ğ->-h- değişmesini düşündürmektedir. Sözcüklerin aslı şekillerindeki ğ sesinin, telaffuz zorluğundan dolayı “v”ye dönüştürüldüğü kanaatindeyiz.

dovamız “*duamız*” M021/56, duvası “*duası*” M072/12, dovası “*duası*” M125/19

Ø>-y-

tayne “*tane*” M032/4, layn “*lan*” M125/39

Aşağıdaki örneklerde -ğ->-y- değişmesini de düşünüyoruz. Sözcüklerin aslı şekillerindeki ğ sesinin, telaffuz zorluğu nedeniyle “y”ye dönüştürüldüğü kanaatindeyiz.

cumaysınī “*cumasını*<*Ar.cum‘a+T.sını*” M013/39, ırābiyē “*Rabia*<*Ar.Rābi‘a*” M024/1, ısmayil “*İsmail*<*Ar.İsmā‘īl*” M040/3, cumaya “*cuma*<*Ar.cum‘a*” M047/196, musayit “*müsait*<*Ar.müsā‘id*” M048/32, cumayalğ “*cumalık*<*Ar.cum‘a+T.lık*” M076/9, ayileniñ “*ailenin*<*Ar.ā‘ile+T.nin*” M102/13

¹ Metin dışı derlediğimiz “fursant<fırsat” ve “mencilis<meclis” sözcükleri, bölge ağızlarında iç seste görülen “-n-” türemesine örnek olarak verilebilir.

Aşağıdaki örneklerde ise sözcüklerin aslı şekillerindeki (ε) sesinin, telaffuz zorluğu nedeniyle “y”ye dönüştürüldüğü kanaatindeyiz.

fiyat “*fiat*<*Ar. f’āi*” M027/47, vesāyitler “*vesaitler*<*Ar. vesā’it+T.ler*” M069/11,

2.1.2.9.3 Son seste ünsüz türemesi

Bölge ağızlarında son seste türeyen ünsüzler ise şunlardır: “h, k, m, n, t.”

Ø>-h

nizāh “*niza*<*Ar. Nizā*’” M104/140

Standart Türkiye Türkçesindeki kullanımına göre ünsüz türemesi olarak verebileceğimiz bu sözcükte aslında ξ sesinin “h” sesine dönüştüğünü görmekteyiz.

Ø>-k

Zaman zarfı olarak kullanılan bir sözcükte geçmektedir. Bu türemenin Eski Türkçede kuvvetlendirme edatı olarak gördüğümüz “oğ/ök” edatının bir kalıntısı olduğunu düşünmekteyiz.

şimdik “*şimdi*” M131/17

Ø>-m

oynarқанam “*oynarken*” M002/46, ondan kelim “*ondan geri*” M048/5, eñ iyisimi “*en iyisi*” M048/44, şimdikim “*şimdiki*” M057/7, ondan girim “*ondan geri*” M082/5, hindim “*şimdi*” M105/18, oysam “*oysa*” M123/18, ondan gērim “*ondan geri*” M127/1

Zarf ya da edat olarak kullanılan ve özellikle zaman anlamı taşıyan sözcüklerde görülen bu türeme, bize bunun teklik birinci iyelik eki “+m” olabileceğini düşündürmektedir. Çünkü iyelik ekindeki anlam, bu yapılarda da yer almaktadır. Bir bakıma yaşanan zamanı, yapılan işi ya da durumu sahiplenme düşüncesi yatmaktadır.¹

Ø>-n

köfün “*küfe*” M043/56, bāzın “*bazı*” M095/65

¹ E. Gemalmaz, özellikle edat ve zarf olarak kullanılan isim cinsinden kelimelerin sonlarında görülen bu -m türemesini iyelik eki teklik 1. şahıs ile ilişkilendirir (Gemalmaz, 1995a: 204). Ancak bir başka örnekte (*meğem*<*meger yme*) ise bu türemenin Eski Türkçedeki *yime/ime* kuvvetlendirme edatının bir kalıntısı olabileceği ihtimalini dile getirir. (Gemalmaz, 1995c: 220). T. Günay da son seste meydana gelen -m türemesini Eski Türkçedeki *yime/ime*, Karahanlı Türkçesindeki -*ma/me* kuvvetlendirme edatı ile izah eder (Günay, 2003: 96).

Ø>-t

biskevit “*bisküvî*” M057/27

2.1.2.10 Ünsüz İkizleşmesi

Ünsüz ikizleşmesi, kısaca sözcük içinde iki ünsüzün tekrar edilmesi olayıdır. Eski Türkçe döneminden itibaren örneklerini gördüğümüz bu ses olayı, ilk hecesi ünlü ile biten iki veya üç heceli sözcüklerde ikinci hece başında bulunan ünsüzün, birinci hecenin sonunda da türeyerek ikizleşmesi ile oluşur. Bölge ağızlarında karşılaşılan ikizleşmelerin çoğu, vurgu sebebiyledir. Bazı örneklerde ise ses düşmesi, ses değişmesi, benzeşme gibi ses olayları sonucunda ünsüz ikizleşmelerinin oluştuğu görülmektedir.

Ünsüz ikizleşmeleri, bölge ağızlarında karşılaştığımız örneklerde hem Türkçe hem de yabancı kökenli sözcüklerde görülebilmektedir. İkizleşmelerin bir kısmı sözcük köklerinde bir kısmı da “kök+ek” birleşmesinde görülmektedir. Tespit ettiğimiz örneklerden bir kısmı şunlardır:

-bb- ikizleşmesi:

cebboyuñuz “*deponuz*” M085/15, cebboy “*depo*” M085/16(3)

-cc- ikizleşmesi:

hacca “*Hatice*” M007/60, baccalardan “*bahçelerden*” M021/7, otobicci “*otobüşçü*” M02/25, güccükler “*küçükler*” M022/19, güccüklüğündē “*küçüklüğünde*” M037/33, ıccıg “*azıcık*” M047/15, haccalı “*Hatice Ali*” M082/24, meccit “*mescit*” M106/56

-çç- ikizleşmesi:

güççüglere “*küçüklere*” M094/33

-dd- ikizleşmesi:

yedde “*yedide*” M005/13

-gg- ikizleşmesi:

çöggeleg “*çökelek*” M101/43

-ll- ikizleşmesi:

çille “*çile*” M055/8, çilleyi “*çileyi*” M060/62, çilleler “*çileler*” M075/20

-nn- ikizleşmesi:

yanna “yanına” M017/22, yannı “yanı” M047/173

-rr- ikizleşmesi:

bükerriz “bükemiz” M006/52, suloyorruz “suluyoruz” M100/39

-ss- ikizleşmesi:

os_saat “o saat” M008/15, kessilirdi “kesilirdi” M019/30, assiya “Asiye” M047/70, nassıñız “nasılsınız” M089/1, issiden “ısidan” M123/53¹

-şş- ikizleşmesi:

beşşig “beşik” M006/38, eşşē “eşeğe” M008/17, hocēşşe “Hoca Eşe” M060/37, ğuşşag “kuşak” M074/62, ğuşşanıñ “kuşanın” M074/62, aşşa “aşağı” M084/4, ğaşşığ “kaşık” M091/1, aşşalara “aşağılara” M095/43, aşşā “aşağı” M120/71, aşşık “aşık” M130/3

-yy- ikizleşmesi:

böyyerek “büyüyerek” M037/25, göyyum “koyayım” M047/30, sayyım “sayayım” M085/5

-zz- ikizleşmesi:

azzīni “azıĝını” M001/8, yüzzük “yüzük” M47/102, āzzīmız “azıĝımız” M100/17

2.1.2.11 İkiz ünsüzlerin tekleşmesi

Türkçe sözcüklerde kökte aynı cinsten iki ünsüz yan yana bulunmaz. Ancak dilimize yabancı dillerden giren sözcüklerde sözcük köklerinde aynı cinsten iki ünsüzün yer aldığını görmekteyiz.

Bölge ağızlarında, kökünde aynı cinsten iki ünsüz bulunduran sözcüklerin söylenişinde ünsüzlerden birinin telaffuz edilmemesi ile oluşan ünsüz tekleşmesi örneklerine rastlamaktayız. Karşılaştığımız birkaç sözcükte “kök+ek” birleşmesinden

¹ Eski Türkçede *ısıĝ~isig* biçiminde gördüğümüz bu sözcük, bugün Türkiye Türkçesinde *ısı* şekliyle kullanılmaktadır. Sözcük sonunda yer alan -g sesinin düşmesini telafi etme düşüncesiyle ağızlarda bu sözcükte ünsüz ikizleşmesi oluşmaktadır (Uygur, 2007b: 337). M. Mansuroĝlu “Eski Osmanlıca” başlıklı yazısında Eski Anadolu Türkçesinde karşılaşılan ünsüz ikizleşmelerine örnekler verirken bu sözcüğü de söyler ve ikizleşmenin, *assı* “fayda”, *ıssı* “sıcak” gibi sözcüklerde istisnasız görüldüğünü kaydeder (Mansuroĝlu, 1988: 254).

sonra, birkaç örnekte ise iki sözcüğün birbiriyle bağlanması durumunda aynı cins ünsüzlerden birinin düştüğünü gömekteyiz. Tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

-ff->-f- :

küfar “*küffār*” M066/10

-hh->-h- :

nuh *hüseyingil* “*Nuh Hüseyingil*” M007/22, sıhıye “*sıhhıye*” M117/4, sıhıyeden “*sıhhıyeden*” M130/34

-ll->-l- :

eli “*elli*” M003/122, çili “*çilli*” M047/201, kullanmayı “*kullanmayı*” M050/61, teveli “*tevellür*” M058/1, tevelit “*tevellür*” M068/3

-mm->-m- :

temusuñ “*temmuzun*” M097/25, temustā “*temmuzda*” M104/149, geğeyi mi “*gideyim mi*” M123/39

-rr->-r- :

kere “*kerre*” M041/18-M067/75, ğırat “*kerrat*” M043/37, abdıraman “*Abdurrahman*” M003/10-M114/2, getir_eçel “*getir reçel*” M129/15

-tt->-t- :

çiftabak “*çiftabak*” M039/6

-vv->-v- :

evelki “*evvelki*” M001/56, evelcesi “*evvelcesi*” M041/11, evel “*evvel*” M051/5, evela “*evvela*” M104/87, ğuvetleştī “*kuvvetleştī*” M107/5, ğuvetli “*kuvvetli*” M125/8, ğuvesi “*kuvveti*” M130/10

2.1.2.12 Hece tekleşmesi

Hece tekleşmesi, kısaca bir sözcükte benzer sesleri taşıyan iki hecenin kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalması olayıdır. Bölge ağızlarında karşılaştığımız hece tekleşmesi olayları, genellikle geniş zamanlı fiil çekimlerinde olup örnekleri şunlardır:

kestiriz “*kestiririz*” M006/30, götürürüz “*götürürüz*” M006/37, gönderriz “*göndeririz*” M025/24, savırırız “*savururuz*” M031/27, dindirriz “*dindiririz*” M044/19, varırız “*varırız*” M047/109, bitirrik “*bitiririz*” M056/17, varırık “*varırız*” M056/18, ağlayıvırrim “*ağlayıveririm*” M071/5, çırırız “*çığırırız*” M076/11, ğaleylēverriz “*kalaylayıveririz*” M092/23, barındırırız “*barındırırız*” M095/38

Karşılaşılan diğer örnekler de şunlardır:

böyyerek “*büyüyerek*” M037/25, sayyım “*sayayım*” M085/5, uyyağalmışıyıñ “*uyuyakalmışım*” M123/18

2.1.2.13 Hece kaynaşması

Hece kaynaşması, çalışma sahamızda yoğun olarak karşılaştığımız hece olaylarından biridir.

Zeynep Korkmaz’ın “Bir sözcükte yan yana bulunan iki veya daha çok hecedeki seslerin yahut da yan yana bulunan iki sözcükten birincinin son sesi ile ikincinin ön sesinin birleşip kaynaşması ve dolayısıyla hece sayısının azalması olayıdır.” şeklinde açıkladığı bu hece olayı, sözcük içinde yer alan “-f-, -ğ-, -h-, -k-, -n-, -r-, -y” ünsüzlerinin eriyip kaybolmaları sonucunda oluşur (Korkmaz, 2007a: 116).

Bölge ağızlarından verebileceğimiz örnekler şunlardır:

burā “*buraya*” M003/89, õñe “*önüne*” M006/21, almācañ “*almayacağım*” M018/23, başlālım “*başlayalım*” M025/24, bārdım “*bağırırım*” M034/10, kenardānlar “*kenardakinler*” M055/13, dī “*diye*” M056/7, ğalmācāmış “*kalmayacakmış*” M060/16, yaptımız “*yaptığımız*” M065/49, iprām “*İbrahim*” M070/26, bārın “*baharın*” M073/67, güccūm “*küçüğüm*” M078/30, ğaşālar “*kaşağular*” M092/3, şe_der “*şey eder*” M097/15, yēcek “*yiyecek*” M101/4, sāb olmuşlar “*sahip olmuşlar*” M108/3, meslēñ “*mesleğin*” M111/15, mustā_fendiler “*Mustafa Efendiler*” M120/77, nōrüyüz “*ne görürüz*” M124/13, dūnde “*düğünde*” M129/11, biliyōm “*biliyorum*” M130/29

2.1.2.14 Hece yutulması

Hece yutulması, sözcük içindeki benzer hecelerden birisinin söyleniş zorluğu nedeniyle yutulması olayıdır (Gemalmaz, 1995a: 162). Bu olay, bölge ağızlarında hece kaynaşması kadar fazla görülmez. Bölge ağızlarında karşılaşılan örnekleri şunlardır:

kitlenmiş “*kilitlenmiş*” M009/46, i “*iyi*” M019/42, şim_{de} “*şimdi de*” M094/15, oğlaylan “*oklavayla*” M104/111, şimden “*şimdiden*” M119/19, yazım “*yazayım*” M119/39, gırkaleler “*Kırkkale’ler(=Kırkkale yapımı silah)*” M123/25, geçimiz “*geçimimiz*” M126/3, gaynadan “*kaynanadan*” M131/19

2.1.2.15 Hece türemesi

Hece türemesi olayı, bölge ağızlarında çok seyrek görülen bir durumdur. Öyle ki görülen örneklerin çoğunun tek kullanım olarak karşımıza çıkması, bu olayın bize kişisel kaynaklı olma ihtimalini düşündürmektedir. Tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

sönmüş “*sönmüş*” M060/27, meseleme “*mesele*” M060/76¹, nişanlanımdım “*nişanlandım*” M070/19, isteyikleriniz “*istekleriniz*” M104/64, gatarıyız “*katarız*” M124/21

2.1.2.16 Göçüşme

Göçüşme; kısaca “bazı sözcüklerde, ünsüzlerin yer değiştirmesi” hadisesidir.

“Yazı dilinde yer almadığı hâlde Anadolu ağızlarında değişik biçim ve yapılarla karşılaştığımız fonetik hadiselerden biri de ünsüzler arasında görülen sözcük içi yer değiştirmelerdir. Fonetik bir olay olmakla birlikte telaffuz cihazlarının fizyolojik örgüsünden de doğma bir dil gelişmesi” olarak da düşünülen göçüşme, esasında dilimiz için bir zenginlik olup Anadolu ağızlarında sıkça karşılaştığımız bir durumdur (Caferoğlu, 1955: 1). Bu ses olayı, komşu ünsüzler arasında olabileceği gibi birbirine uzak ünsüzler arasında da gerçekleşebilmektedir. Söyleyiş zorluğu hissedilen sözcüklerde söyleyişi kolaylaştırmak amacıyla başvurulan göçüşmenin bölge ağızlarında tespit ettiğimiz örnekleri şunlardır:

2.1.2.16.1 Yakın göçüşme

Karaman ili ağızlarında görülen yakın göçüşmeler, çoğunlukla “l, r, y”, nadiren de “c, s, z” ünsüzleri ile ilişkilendirilebilir.

¹ Metin dışı derlediğimiz sözcükler içinde “düşünce, endişe” anlamlarına gelen “düşünceme” sözcüğünü tespit ettik. Örnek olması bakımından buraya almayı uygun gördük. Ayrıca bu sözcük, Derleme Sözlüğünde “düşünce” anlamında karşılık bulup Çivril-Denizli, Niğde, Silifke-İçel gibi yerlerde kullanılmaktadır.

çölmek “çömlək” M003/117, tahranaı “tarhanayı” M008/40, mehcül “meçhul” M037/10, zevle “zelve” M031/20, kirbitiñ “kibritin” M043/48, tesbilër “tepsiler” M047/96, şavlär “şalvar” M057/35, ırbıķ “ibrik” M066/11, melmeketiñ “memleketin” M068/27, maynaniñ “Manyan’in” M069/59, şavlar “şalvar” M105/23, meyrem “Meryem” M105/62, imriğini “irmiğini” M122/1, anzavı r “aznavur” M130/40

Yakın göçüşmenin görüldüğü bir başka örnekte ise hece kaynaşması örneği de göze çarpmaktadır.

telēyzonda “televizyonda” M078/21

Metin dışı derlemelerimizden tespit ettiğimiz bir diğer yakın göçüşme örneği de şudur:

tercübe “tecrübe<Ar.tecribe”

2.1.2.16.2 Uzak göçüşme

Bölge ağızlarındaki uzak göçüşme örnekleri, yakın göçüşmeye göre azdır.

sayacāñı “sacayağını” M038/2, zīniyeti “ziynet” M055/13, dināyetile “diyanet” M062/24

Diğer örnekte ise sözcük içinde hem ünsüz düşmesi hem de uzak göçüşmenin olduğunu görmekteyiz.

ēzircanda “Erzincan’da” M123/14

2.1.2.17 Ünsüz uyumu

Zeynep Korkmaz, ünsüz uyumunu “sözcüklerin eklerle genişletilmesi sırasında veya yan yana gelen hecelerde, tonlu ünsüzlerden ve ünlülerden sonra tonlu, tonsuz ünsüzlerden sonra genellikle tonsuz ünsüzlerin gelmesi temeline dayanan uyum” olarak tanımlar (Korkmaz, 2007a: 232). Bu özellik, Standart Türkiye Türkçesinde geçerli ve yaygın bir kuralken bölge ağızlarında bir kural olmaktan çıkmıştır.

yapdım “yaptım” M002/5, daşdan “taştan” M006/19, basdıķ “bastık” M009/27, çığdığ “çıkıtık” M010/70, haşçı “aşçı” M011/61, düşdü “düştü” M017/7, yapışdırır “yapıştırır” M019/49, üşde “üçte” M030/10, hoşafdır “hoşaftır” M048/3, pekeşdiriller “pekiştirirler” M050/88, gırķdıđ “kırktık” M054/34, saşdı “saçtı” M074/16, isdemiş

“*istemiş*” M085/11, işçimiz “*işçimiz*” M094/19, başgentmiş “*başkentmiş*” M097/2, mayısta “*mayısta*” M097/5, irişgin “*erişkin*” M105/64, çekdi “*çektî*” M109/32, başgın “*baskın*” M114/3, ekdik “*ektik*” M117/16, tüpde “*tüpte*” M120/67, işde “*işte*” M124/52

2.1.2.18 Yarı ünlüleşme

Boğumlanma noktaları ünlüyle ünsüz arasında bulunan ve ünlüye yakın nitelik taşıyan “j, v, y” gibi seslere yarı ünlü sesler denir (Korkmaz, 2007a: 242). Yarı ünlüleşme ise kimi sürekli ünsüzlerin yerlerini yarı ünlü ünsüzlere bırakması olayıdır. Çalışma sahamızda tespit ettiğimiz örneklerin tamamında iç seste görülmüştür.

onuyna “*onunla*” M006/42, kiyat “*kâğıt*” M009/84, buyday “*buğday*” M013/17, diyil “*değil*” M065/10, yayım “*yarım*” M098/10

2.2 ŞEKİL BİLGİSİ

2.2.1 İsimler

2.2.1.1 İsim yapım ekleri

İsim yapım ekleri, isimlerin veya fiillerin kök veya gövdelerine getirilip yeni isimler türetme işlevi ile kullanılan eklerdir. Yazı dilinde kullanılan isim türetme eklerinin pek çoğu, aslı ya da ses değişikliğine uğramış biçimleriyle bölge ağızlarındaki sözcüklerde tespit edilmiştir. Bunlar, iki başlık altında toplanıp incelenmiştir:

2.2.1.1.1 İsimden isim yapan ekler

Bölge ağızlarında karşılaştığımız isimden isim yapan ekler, yazı dili ile çok farklılık göstermemekle birlikte, bu eklerde bazı ses değişikliklerinin olduğu da görülmektedir. Bu ekler şunlardır:

+aç¹, +aş:

bağraş “*bakraş*” M006/17, ğıracım “*kıracım*” M044/6, bağraş M092/50, çomaç²

+adağ³:

şarpadağ “*şarpadak*” M017/20

+ağ, +ağ:

yolağ “*yolak*” M007/23, topağ “*topak*” M032/21

+al:

topal M065/56

¹ M. Ergin, bu ek için “işlek olmayan, benzetme ve ilgi fonksiyonu olan bir ek” açıklamasını yapar (Ergin, 2006: 176). Metinlerimizdeki örneklerde aynı işlevlerin olduğu görülmektedir.

² Metin dışı derlediğimiz bir sözcüktür. “Çom” *küme*, *topluluk* anlamlarına gelen bir isimdir. “Çomaç” ise *yufka ekmeğinin içine peynir veya kıyma konularak yapılan dürüm* anlamına gelmektedir.

³ Z. Korkmaz, bu ekin, ses yansımaları köklere +*da* addan fiil ve -*k* fiilden sıfat türetme ekinin getirilmesiyle oluşmuş bir birleşik ek olduğunu ve hareket tarzını gösteren zarflar yaptığını söyler (Korkmaz, 2007b: 34).

+alağ:

topalağ “*topalak*” M051/16

+ar, +er; +şar, +şer:

üçer beşer M029/5, onar M103/13, ikişer M130/31, altışar M130/47

+ca, +ce, +çe:

türkçe “*Türkçe*” M001/35, alaca M026/26, alaca M032/30, çerkezce “*Çerkezce*” M050/84, bulğurca “*bulğurca*” M120/61

+cağ, +ceg, +cek, +çağ:

oyuncağ “*oyuncak*” M002/45, golcağ “*kolcak*” M006/51, köycek “*köycek*” M043/63, önceğ “*öncek*” M074/62, ayağçağ “*ayakçak*” M107/46

+cāz, +cēz, +ceğiz, +āz:

filancāziñ “*falancağızın*” M003/45, biceğiz “*birceğiz*” M028/3, adamcāziñ “*adamcağızın*” M047/67, ayāzım “*ayakçağızım*” M065/67, adamcāz “*adamcağız*” M068/30, bicēz “*birceğiz*” M126/17

+cı, +ci, +cu, +cü; +çı, +çi, +çu, +çü:

yalançı “*yalancı*” M002/45, batağçı “*batağçı*” M020/38, otobicci “*otobüsçü*” M024/25, ciritci “*ciritçi*” M030/5, çifçiyim “*çiftçiyim*” M049/25, oduncumuz M067/10, gūnlükçü “*günlükçü*” M073/80, çalgıcılar “*çalgıcılar*” M074/10, çekimciler M104/93, almacılık “*elmacılık*” M109/83, düğürcü “*dünürcü*” M114/4, topçu M128/4

+cık, +cik, +cük, +cig, +cığ, +cī, +çık, +çī:

sōracīmā “*sonracığım*” M002/4, bicecig “*bircecik*” M007/51, ilançık “*ylancık*” M009/146, ıcık “*azıcık*” M017/22, gücücük “*küçücük*” M060/88, kilisecik M064/32, ğapçını “*kapçığım*” M074/41, ufacığ “*ufacık*” M083/17, ğaricīm “*karıcığım*” M093/2

+çıl:

ğırçıl “*kırçıl*” M123/22

+çim:

elçim “*tutam*” M006/43

+daş:

yoldaş M009/16, ğardaşlarım “*kardeşlerim*” M010/110, vatandaşlar M015/17, ākadaşın “*arkadaşın*” M029/10, arķadaş “*arkadaş*” M106/5

+der:

önder M001/45

+dıç, +dış, +dıÇ:

sādıÇ “*sağdıç*” M057/16, sādıç “*sağdıç*” M096/24, sādış “*sağdıç*” M113/21, sādışdan “*sağdıçtan*” M121/57

+duruķ:

boyunduruķ “*boyunduruk*” M028/42

+düz:

gündüz M043/73

+el:

özel M015/31, güzel “*güzel*” M122/4, güzel M126/6

+em:

birem birem M130/18

+er:

göer “*göğer*” M040/19

+et:

yönet M028/5

+ey:

güney M010/3

+gil:

nenemgil M007/10, dayıñgil “*dayıngil*” M060/53, anasıgil “*annesigil*” M080/12

+ıl, +il:

ğızıl “*kızıl*” M044/3, yeşil “<*yaşıl*”¹ M054/29

+ımsı, +msi:

yassımsı M098/9, ğadifemsi “*kadifemsi*” M102/37

+k, +uk:

ortaksa “*ortaksa*” M013/38, topuktan “*topuktan*” M077/28

+ka, +ga:

başka “*başka*” M071/19, başga “*başga*” M073/55

+kan:

başkan “*başkan*” M097/9

+kek, +keg:

erkek “*erkek*” M008/59, ırkek “*erkek*” M010/91, irkek “*erkek*” M130/66

+leyin, +leyi:

yeñileyi “*yenileyin*” M049/40, sabahleyin M074/73, zabahleyin “*sabahleyin*” M131/14

Bu ek, Eski Anadolu Türkçesi dönemi metinlerinde olduğu gibi “-miş” sıfat-fiil eki almış fiillerde “gibi” anlamı verecek şekilde kullanılmaktadır. Bölge ağızlarında karşılaştığımız örneklerden birinde son seste “-n” sesinin düştüğü görülmektedir.

dimişleyin “*demişleyin*” M032/40, demişleyi “*demişleyin*” M036/2

+lı, +li, +lu, +lü:

düdüklüye M009/168, deliklidē “*deliklide*” M024/20, ğuvvetliydi “*kuvvetli*” M036/33, çatılı M040/11, çilleli “*çileli*” M055/26, pullu M067/39, analı babalı M071/17, 'çalğılı “*çalğılı*” M078/1, namazlı abdesli “*namazlı abdestli*” M096/1, anlaşmalı M121/58, köylü M126/4

¹ A. Von Gabain, *yeşil* sözcüğünün etimolojisini açıklarken “+il” ekini, isimden sıfat yapan ek olarak verir ve bir başka örnek olarak da *kızıl* sözcüğünü gösterir (Gabain, 1995: 47). N. Hacıeminoğlu ise, bu sözcüğün yapısını “*yeşil<yaş+ı-l*” şeklinde verir. Yani yaş isminden yapılmış yaş- fiilinden “-l” ekiyle tekrar isim yapıldığını söyler ve fiilden isim yapan “-l” ekinin Eski Türkçede işlek bir ek olduğunu örnekleriyle gösterir (Hacıeminoğlu, 1990: 65-80).

+lıg, +lig, +luğ, +lık, +lik, +luğ, +lük, +lıh, +lu', +nik:

ennik “*ellik*” M006/42(3), eskerlig “*askerlik*” M008/12 çaydaşlık “*çağdaşlık*” M015/23, çocukluk “*çocukluk*” M018/10, yoklu’ “*yokluk*” M021/6, askerliḥ “*askerlik*” M029/1, çiftçilik “*çiftçilik*” M049/25, döllükten M054/10, cumayalıg “*cumalık*” M076/8, çabı°hlığı “*çabukluğu*” M083/4, acemilikte M109/18, başlıgları “*başlıkları*” M111/4, dussuzluğ “*tuzsuzluk*” M123/9, başlık “*başlık*” M124/49

+man, +men:

tümen M043/26, türkmenlerde “*Türkmenlerde*” M067/7, göcaman “*kocaman*” M075/24, ğaraman “*Karaman*” M112/1

+mıq:

ğaramıqlarıñ “*karamıkların*” M054/28

+ncı, +inci, +uncu, +üncü:

altıncı M047/8, birinciye M099/7, ikinci M106/56, üçüncüsündē “*üçüncüsünde*” M123/48, onuncu M128/8

+ndi:

ikindi M011/89, ikindin “*ikindi*” M034/5

+rā:

hastarām “*hastarağım*” M080/4, hastarāmıḡ “*hastarakmıḡ*” M080/13

+sal, +sel:

kırsal “*kırsal*” M015/10, bilimsel M037/42, tarımsal M050/29, yöresel M050/71

+sız, +siz, +suz, +süz:

öğsüz “*öksüz*” M007/11, meymenetsiz M008/20, cibiliyetsiz “*cibilliyetsiz*” M033/21, zemzemsiz M061/22, dussuz “*tuzsuz*” M071/13, ansız sansız M075/98, kademsiz, geçimsiz, ürsuz “*kademsiz, geçimsiz, uğursuz*” M093/28

+sī¹:

kinsī “kinsi(=*kince*)” 130/24

+sul:

yoqsul “*yoksul*” M082/2

+tı:

çatırtı M017/2, hışırtı M034/25, çatmatı² M060/45, tangırtı “*tangırtı*” M102/64

+üt:

köñüt³ M047/52

+z, +ız, +uz:

ekiz “*ikiz*” M008/53, yalnız “*yalnız*” M014/3-M026/21-M061/9, buynuz
“*boynuz<boyun+uz*”M075/48

2.2.1.1.2 Fiilden isim yapan ekler

Bu ekler, fiil kök veya gövdelerine gelerek isim türetirler. Türkçede fiilden türemiş isimlerin sayısı oldukça fazladır. Dilimizde kullanılan fiilden isim türetme eklerinin pek çoğu, aslı ya da ses değişikliğine uğramış biçimleriyle bölge ağızlarındaki sözcüklerde tespit edilmiştir. Bu ekler şunlardır:

-a, -e:

yaraniñ “*yanarın*” M009/146, döge “*döge*” M047/143, (öte) geçe M060/13, gısa
“*kısa*” M106/20

-(y)acaq, -ecek:

yaqacaq “*yakacak*” M009/50, yuñacaq “*yunacak*” M035/9, giyecek M042/15,
içecekleri M062/10, çalkayacaq “*çalkayacak*” M120/55

¹ M. Ergin, bu ekin Batı Türkçesinde eskiden beri kullanılan bir ek olduğunu, bugün birkaç sözcükte de bulunduğunu, eklendiği sözcüğe benzerlik, gibilik gibi anlamlar kattığını söyler (Ergin, 2006: 170-171). Metnimizde *kinsī münāsebet* şeklinde sıfat yapma işleviyle kullanılan bu ek; tarz, biçim anlamı vermektedir.

² “Çatma” sözcüğü, Derleme Sözlüğünde *Yörük çadırı* anlamına gelmektedir. “çatmatı” sözcüğü ise bölge ağızlarında *küçük çadır* şeklinde karşılık bulmaktadır. Z. Korkmaz sözcükte yer alan +tı ekinin “aşağılama, küçük görme” görevinde bir ek olduğu kanısındadır (Korkmaz, 2007b: 66). Ekin bölge ağızlarında kullanılan işlevinde “küçültme, küçük görme” şeklinde bir anlam çıkarmak mümkündür

³ “Köñ” sözcüğü ağızlarda *ağıl, davar ahır; gübre, koyun keçi gübresi* anlamlarında kullanılmaktadır. Bölgemizdeki anlamı da *gübre, koyun keçi gübresi* şeklindedir. +üt eki isim kökleri üzerine gelerek sıfatlar türeten bir ektir. Ancak örneğimizde ekin, yer anlamı katan bir işlevi olduğu anlaşılmaktadır.

-ağ, -ak, -ek:

dayanağ “*dayanak*” M050/118, uçak “*uçak*” M056/1, batağdan “*bataktan*” M073/18, bineklerimiz M085/18, barınağ “*barınak*” M097/20, süzek M115/19

-amağ, +amağ:

ğaçamağ “*kaçamak*” M048/44, kaçamağ “*kaçamak*” M050/86

-an, -en:

düzenini M045/10, başkan “*bakan*” M104/13

-ar, -er:

keserlerimiz M126/20, okuryazar “*okuryazar*” M130/2

-aş, -aÇ:

Bu ek aslında “-ğaç” ekidir. Ekin bölge ağızlarında karşılaşılan örneklerinde orta hecedeki “-k-” ünsüzünün düştüğü görülmektedir.

ğışaşlarımız “*kısaç<kıskaç*” M111/7, ğışaÇ “*kısaç*” M112/14

-ay:

olay M061/12

-ce:

ēlence “*eğlence*” M067/25, düşüncesiyle M102/7

-cağ, -cek:

bürümcek “*bürüncek*” M013/12, barıncağlar “*barıncak*” M095/13

-ç, -iç, -ş:

(yol) ayırıcına “*<ay(t)r-iç*” M010/54, dıkaçı “*tkacı*” M019/37, güvenç M047/90, ğazanşlarını “*kazançlarını*” M074/26, inanşlı “*inançlı*” M092/2, bilinçsiz M102/60

-dı:

Metin dışı derlediğimiz bir örnekte görülmüştür.

sındı “*makas*”

-eleg:

çöggeleg “*çökelek*” M101/43

-em:

dönemde M097/1

-enek, -nek:

görnekler “*görenek*” M030/30, dēnek “*değnek*” M083/38, gelenekler M084/1

-ev, -v:

yev “*yev(=yiyecek)*” M057/56, görevimiz M128/4

-ğan, -gen:

dirgen M028/54, ıstırğan “*ıstırgan*” M029/19, yapışğan “*yapışkan*” M051/10

-ğa, -ge:

süpürge M006/60, bölge M015/3, ğavırğa “*kavurga*” M072/45

-ğı, -gi; -kı, -ki:

yayğısını “*yaygısını*” M021/36, bitkiler M029/13, çalgı “*çalgi*” M057/13, sergisi M060/18, bilgi M075/73, katkıda “*katkıda*” M088/5, içkisi M096/9, başġi “*baskı*” M111/8, keskiyle M115/10, katkı “*katkı*” M118/12

-ġıç, -ġış:

başlangışlarında “*başlangıçlarında*” M097/5, başlangıç “*başlangıç*” M111/1

-ġın, -gin, -ġun, -ġün:

uyġun “*uygun*” M011/44, iriřgin “*eriřkin*” M105/64, dingin M109/62, başġın “*baskın*” M114/3, yetiřgin “*yetiřkin*” M119/50, dudġunudū “*tutkun idi*” M121/8, büġġün “*bükkün*” M126/22

-ı, -i, -u, -ü:

yaķı “*yakı*” M019/50, douda “*doğuda*” M031/51, dönü M065/22, çarpı M067/79, diri M070/55, cızınıñ “*çizinin*” M092/13, ġüdüsü M98/19, dürü M103/3, tütüsü M109/81, satıya M120/60

-ıcı, -ici, -ucu, -ücü:

oyarıcıydı “*uyarıcıydı*” M070/75, yazıcıydım M089/28, savrucu “*savurucu*” M101/34, geçici M120/76, sümürücü M124/45

-ık, -ik, -uık, -ük, -iğ, -uğ, -ih, -yik:

bitişik M001/53, bozuğ “*bozuk*” M002/34, dönük M009/182, yırtıı “*yırtık*” M013/26, buıuk “*buıuk*” M028/47, ğırığ “*kırık*” M042/32, batırıı “*batırık*” M048/47, bölükleri M052/32, ğırıı “*kırık*” M067/67, alışıı “*alışık*” M092/24, çekik M102/57, isteyikleriñiz “*istekleriniz*” M104/64, delik M120/75

-ıntı, -untu, -üntü:

buyuruntu “*buyuruntu*” M067/3, döküntü M082/9, ayrıntı M091/15

-ış, -iş, -uış, -üş:

oıunuşı “*okunuşı*” M049/13, duyuşum M064/60, gelişim M083/27, dönüş M097/25, alınışı M114/10, deyişde “*deyişte*” M119/2, yatışındān “*yatışından*” M123/70, ğuruluşunū “*kuruluşunu*” M125/37

-k, -k, -g:

gevşek M057/48, yörüğ “*Yörük*” M065/42, dolak “*dolak*” M120/39, yörükler “*Yörükler*” M123/69

-l, -ul:

oıul “*okul*” M001/17, ğurul “*kurul*” M117/6

-m, -ım, -im, -um, -üm:

doum “*doğum*” M016/19, yem “*yem*” M020/17, yarım M024/23, saçım M028/53, dikimi M039/4, annam “*anlam*” M102/48, daılıım “*dağılım*” M104/53, ğapsamına “*kapsamına*” M111/22, dürüm M124/25, bitim M125/59

-ma, -me:

bölmesini M001/33, ğüpürdemeye M009/82, işlemesine M021/22, örümceklenme M027/61, dimesi “*demesi*” M047/67, örtmeniñ “*örtmenin*” M065/58, ğabartması “*kabartması*” M106/50, ğalaylanması “*kalaylanması*” M115/7, ğörünmesinden M123/72

Bu ek, bazı örneklerde sıfat-fiil eki gibi işletilmiştir.

ğizevinden gelme ğömlek “*kızevinden gelme ğömlek*” M003/100, örme sapğa “*örme şapka*” M065/78, oyma ğaya “*oyma kaya*” M097/19, ğırma tüfekler “*kırma*

tüfekler” M107/6, ğaramandan gelme bi mevlüd doğruer deşler bi müezzin
 “*Karaman’dan gelme bir Mevlüt Doğruer derler bir müezzin*” M112/10

-maca:

ğaşmaca “*kaçmaca*” M070/46

-maç:

bulamaç M124/12

-mağ, -mek, -mağ, -meg:

yemek “*yemek*” M010/92, yatmağ “*yatmak*” M029/24, yarmağ “*yarmak*”
 M049/44, yimeğ “*yemek*” M057/24, almağ “*almak*” M067/62, döndermeg “*döndürmek*”
 M075/69, duTTurmağ “*tutturmak*” M091/8, görmeğ “*görmek*” M097/18, ğağmağ
 “*kalkmak*” M126/29, yimekleri “*yemekleri*” M130/66

-men:

eğirtmen “*eğitmen*” M006/54, öğretmen “*öğretmen*” M089/29

-mik:

kesmik M090/3

-mır, -mur, -mı r:

yāmır “*yağmur*” M028/37, yāmır “*yağmur*” M073/28, yāmı r “*yağmur*” M088/1

-miş:

yemiş “*yemiş*” M021/10

-in, -in, -ün:

tütün M057/36, ekin M073/62, yığın M073/83, gelin M076/20, satın M102/5

-r, -ar, -ır, -ir:

yarar M029/21, yatır M042/8, gelirimiz M073/61, tanşsavar “*tanksavar*”
 M128/5

-sı, -si:

yatsı M034/15, giyisi “*giysi*” M056/21

-t, -it, -ut:

umut M047/62, geçit M075/78, yoğurt M101/41

2.2.1.2 okluk eki

okluk eki, isimlerin okluk Şekillerini yapan çekim ekidir. Bunlar, ismin karşıladığı nesnenin sayısının çok olduğunu gösteren eklerdir. Bölge ağızlarında okluk eki olarak yazı dilindeki “+lar, +ler” ekleri kullanılmaktadır. Bunun dışında okluk ekinin, ilerleyici benzeşme yoluyla “+nar, +ner” ve uzun ünlülü biçimleri de yer almaktadır.

+lar, +ler, +lr, +lr, +ar:

Şiyler “Şeyler” M001/8, davallar “davarlar” M011/59, adamlr “adamlar” M027/47, llere “ellere” M031/16, tesbilr “tepsiler” M047/96, dnler “düğünler” M057/13, nelr “neler” M067/44, ollarda “oralarda” M075/110, cetlr “jetler” M104/34, süvariler “süvariler” M109/34, yrklr “Yörükler” M123/69, ezdadları “ecdadları” M125/42, ęamyonlr “kamyonlar” M130/46

Metinlerimizde geçen bir sözcükte, “o” işaret zamirinin okluk biçiminde “I” sesinin düştüğünü görmekteyiz.

onar “onlar” M120/68

+nar, +ner:

onnar “onları” M006/53, bunnardan “bunlardan” M028/8, onnar “onlar” M048/1, ęoyunnarı “koyunları” M065/78, dnnerimize “dğnlerimize” M067/2, ęazannarnan “kazanlarla” M067/13, bunnar “bunlar” M116/10

İsimden isim yapan ekler arasında saydığımız “-gil” eki, akrabalık ve kişi adlarına gelerek okluk anlamı vermektedir.

emmimgiliñ “emmimgilin” M010/58, günaygil “Gnaygil” M060/61, harputgiliñ “Harputgil’in” M104/51, molla kerimgilden “Molla Kerimgil’den” M106/106

2.2.1.3 Hl ekleri

Hl ekleri, isimlerin başka bir isimle veya fiille ilgi kurması amacıyla kullanılan eklerdir. Bu ekler; ait olduğu yapıyı isimlere, edatlara ve özellikle de fiillere bağlayarak

çeşitli söz grupları ve cümleler oluşturur. Bu ekler, buldukları yapıya çeşitli anlamlar katarak ait oldukları dillik yapılarla birlikte cümle içerisinde önemli görevler üstlenir ve cümlenin önemli bir parçası hâline gelir.

Bölge ağızlarında kullanılan hâl ekleri şunlardır:

2.2.1.3.1 İlgi hâli

İsmi isme bağlayan, ismin başka bir isimle ilişkilendirilmesini sağlayan ektir. Ekin taşıdığı bu özellik, onu diğer hâl eklerinden ayırır. Bütün hâl ekleri ismi fiille ilişkilendirirken, ilgi hâl eki ismi isme yönlendirir. Çalışma sahamızda karşılaştığımız ilgi hâli ekleri, yazı diliyle benzeşmekle birlikte bunlar çeşitli ses değişiklikleri de gösterebilmektedir. İlgi hâli ekleri şunlardır:

+ñ:

Ünlü ile biten sözcüklerden sonra gelen bu ek, hece kaynaşması örneklerinin görüldüğü sözcüklerde bulunmaktadır.

allāñ bi şeyi “Allah’ın bir şeyi” M002/46, yastñ arkasına “yastığın arkasına” M011/27, dabāñ edirafını “tabağın etrafını” M032/9, gömlēñ cebine “gömleğin cebine” M052/4, öñceñ tokaları “önceğin tokaları” M074/63, gaşñ adı “kaşığın adı” M091/12 obruñ içinde “obruğun içinde” M104/93, ocañ üstünden “ocağın üstünden” M104/114, toprañ içinden “toprağın içinden” M106/58, çocuñ anası “çocuğun annesi” M130/17

Aşağıdaki ilgi hâli eki almış sözcükte hem düzlük-yuvarlaklık bakımından uyumlulaşma hem de hece düşmesi görülmektedir.

taviñ göğsünü “tavuğun göğsünü” M050/91

+iñ, +iñ, +uñ, +üñ:

Bu eker, ünsüz ile biten sözcüklerden sonra kullanılmaktadır. Ayrıca çeşitli ses olayları neticesinde yan yana iki ünlünün olduğu sözcüklerde de görülmektedir.

faytunuñ öñünü “faytonun önünü” M002/37, davarıñ gılından “davarın kılından” M028/36, köyüñ yaylalarında “köyün yaylalarında” M036/3, birezimiziñ dizinde “birazımızın dizinde” M052/22, dañ başında “dağın başında” M069/48, çölmeiñ içine “çömleğin içine” M072/39, temusuñ otuzü “temmuzun otuzü” M102/12, çalıñ içindē “çalın içinde” M108/18, olaniñ annesi “oğlanın annesi” M113/2, gündüzüñ eri “gündüzün eri” M123/59, halamiñ ölü “halamın oğlu” M130/8

+nıñ, +niñ, +nuñ, +nüñ:

Bunlar, ünlü ile biten sözcüklerden sonra kullanılan ilgi hâli ekleridir. Bu ekler, hece kaynaşması nedeniyle sonunda uzun ünlü oluşan sözcüklerde de görülmektedir.

āniñ arabası “*ağanın arabası*” M010/40, göksunuñ kinarında “*Göksu’nun kenarında*” M030/6, oduncu eşşēniñ dalında “*oduncu eşeğinin dalında*” M047/161, ğuzunuñ yününden “*kuzunun yününden*” M064/44, buranıñ iklimini “*buranın iklimini*” M070/4, ayāniñ üstünden “*ayağının üstünden*” M075/15, sürünüñ sābi “*sürünüñ sahibini*” M101/7, bunuñ içerisine “*bunun içerisine*” M118/12, dūn sābınıñ evine “*düğün sahibinin evine*” M121/13, ğırāniñ olmasından “*kırağının olmasından*” M123/70, osmanlıniñ neferi “*Osmanlı’nın neferi*” M130/42

Aşağıdaki örnekte ise ünsüz ile biten bir sözcüğe “+nıñ” ekinin geldiği görülmektedir. Ayrıca burada ünsüz ikizleşmesi olayı da meydana gelmektedir.

öte yanniñ adī “*öte yanın adı*” M062/4

+i, +u:

Bu ekler, ilgi hâli ekindeki ünsüzlerin düşmesiyle ortaya çıkan yapılarıdır.

bizikini “*bizimkini*” M021/58, onu işine “*onun içine*” M050/90, biziki “*bizimki*” M064/50

2.2.1.3.2 Yükleme hâli

İsimleri doğrudan geçişli fiillere bağlayan hâldir. Herhangi bir sözcük ya da sözcük grubuna gelebilen bu ek, cümlede sözcüklere nesne olma görevi yükler. İsimleri geçişli fiillerle ilişkilendiren bu hâlin bölge ağızlarında kullanılan şekilleri şunlardır:

+a:

“a-ı” arası olan bu ses, bölge ağızlarında bir örnekte tespit edilmiştir.

adama tākib edeceñ “*adamı takip edeceksin*” M009/71

+ā, +ē:

Hece kaynaşması sonucu ortaya çıkan uzun nitelikli yükleme hâli ekidir.

duT, yaprā dōktü mü “*dut, yaprağı dōktü mü*” M030/23, o bayrā ğapacāz “*o bayrağı kapacağız*” M047/163, bayrā dama dikeriz “*bayrağı dama dikeriz*” M072/14

+ı, +i, +u, +ü; +nı, +ni, +nu, +nü; +yı, +yi, +yu, +yü:

ortoķulu bitiriyōr “*ortaokulu bitiriyor*” M001/25, afyon cepesini annadcam “*Afyon cephesini anlatacağım*” M005/6, ğuzuyu ğoyup “*kuzuyu koyup*” M007/21, çebici satacağ mı “*çebici satacak mısın*” M020/4, duzu çekeriz “*tuzu çekeriz*” M032/21, ğuzlūmuzı yaparız “*kuzuluğumuzu yaparız*” M054/5, oldūnu bilirsin “*olduğunu bilirsin*” M064/38, çölmei atardığ “*çömlēđi atardık*” M072/40, çakmānı sürterekten “*çakmağını sürterekten*” M091/2, yükümüzü yüğledirdiğ “*yükümüzü yüklerdik*” M101/2, ölüsünü kesti M107/16, bi yanrı çevirdin miydī “*bir yanrı çevirdin miydī*” M109/31, ayađđabıyı ğoydu “*ayakkabıyı koydu*” M121/53, süngüyü yedim “*süngüyü yedim*” M123/55, ğonyuyu ne bilecēz “*Konya’yı ne bileceğiz*” M125/40, seneyi doldurduğ “*seneyi doldurduğ*” M128/3

+ī, +i +ū, +nī, +ni, +nū, +nū, +yī, +yi, +yū:

Bu ekler, genellikle hece kaynaşması örneklerinin yaşandığı ve vurguya dayalı ünlü uzunluklarının ortaya çıktığı sözcüklerde bulunmaktadır.

cūhuriyetlī ğurdulār “*Cumhuriyeti kurdular*” M005/12, buydayī yurduğ “*buğdayı yurduğ*” M006/44, misafir vardinī ne biliyim “*misafir olduğunu ne bileyim*” M010/104, sökerdi ipliğini “*sökerdi ipliğini*” M013/41, ğardolabī yaptılar “*gardrobu yaptılar*” M025/15, ğolunū ğırmış “*kolunu kırmış*” M037/7, olanī götürmüş “*olanı götürmüş*” M047/27, fasillayī vurusun “*fasulyeyi vurursun*” M051/2, parasinī alırlar “*parasını alırlar*” M073/54, yuvayacaklarımış üstünū “*yuvayacaklarmış üstünū*” M074/57, dikellerdi elbiseyī “*dikerlerdi elbiseyi*” M074/61, ğapıyī bilir “*kapıyı bilir*” M096/29, yatāmızı yüğledirdiğ “*yatağımızı yükletirdik*” M101/3, çocū belerdik “*çocuğu belerdik*” M103/11, paráyī ğabul ediyor “*parayı kabul ediyor*” M114/5, şeylerī ayarlallar “*şeyleri ayarlarlar*” M125/12, ğöprüyū yığmāra ğalmış “*köprüyü yıkmaya kalmış*” M125/53

+nō:

giydirecek onō “*giydirecek onu*” M131/15

+ın, +in, +ün¹:

Birkaç örnekte tespit edebildiğimiz arkaik bir ektir.

¹ Osmanlıcada ve bilhassa Eski Anadolu Türkçesinde çokça kullanılan bu ek, bugün Standart Türkiye Türkçesinde kullanılmamaktadır. Ancak hālen ağızlarda yaşamaktadır (Ergin, 2006: 232).

olanın dünün yapıvereyim “oğlanın düğününü yapıvereyim” M003/40, baccasın ben ölece alırdım “bahçesini ben ölece alırdım” M016/17, acın deşirip “ağacını deşirip” M024/26, davarın sãn “davarını sağarsın” M054/6 davarların sãllardı “davarlarını sağarlardı” M073/32, kıymetin bilmedim “kıymetini bilmedim” M107/60, annesinin elin öpeler “annesinin elini öperler” M113/30

2.2.1.3.3 Yönelme hâli

Dil bilgisi kitaplarında yaklaşma, yönelme, girme, datif gibi adlandırmalarla karşımıza çıkan yönelme hâli, ismin kendisine yaklaşma ifade eden fiillere bağlanmak için girdiği hâldir ve yazı dilimizde “+a, +e”; “+y+a, +y+e” ekleriyle yapılır. Temel görevi cümlede yer tamlayıcısı yapmak olan yönelme hâl ekini, cümlelerde çoğu zaman zarf göreviyle de görebilmekteyiz.

Yönelme hâlinin bölge ağızlarında karşılaştığımız şekilleri şunlardır:

+a, +e, +ya, +ye:

yaylaya M004/1, şübeye “şubeye” M010/10, köye M036/1, evine M057/43, anğaraya “Ankara’ya” M062/19, bene “bana” M065/60, goşuya “koşuya” M067/34, baña “bana” M082/12, ğadına “kadına” M092/62, kıoreye “Kore’ye” M104/7, yemekhaneye “yemekhaneye” M109/30, ğarıya “karıya” M123/12, ğaynataya “kaynataya” M131/14

+ã, +ē, +yã, +yē:

Bu ekler; “-y-” yardımcı ünsüzü ve “-ğ-” ünsüzünün erimesi sonucu hece kaynaşması oluşan sözcüklerde görülür. Ayrıca vurgudan dolayı son seste uzunlukların olduğu yapılarda da karşımıza çıkmaktadır.

ermenē¹ gittim “Ermenek’e gittim” M001/3, yaylayã “yaylaya” M004/10, eşşē binmiş “eşeğe binmiş” M008/17, baştan ayã “baştan ayağa” M013/25, köyē “köye” M020/8, ğocayã “kocaya” M045/5, horayã “oraya” M060/17, çeбіñã “cebine” M067/72, şimdiyã “şimdiye” M069/31, tarlayã “tarlaya” M092/11, tencereyē “tencereye” M104/117, kıonyã ğetmişimiş “Konya’ya gitmiş imiş” M106/119, babeskiyē gittim “Babaeski’ye gittim” M118/8, dirē çıkarız “direğe çıkarız” M127/73

¹ Örnekler içerisindeki M001/3, M008/17, M013/25, M106/119, M127/73 kodlu örneklerde “-ya/-ye” yönelme eklerinin düştüğünü, uzun telaffuz edilen son ses ünlüsünün yönelme hâli görevini üstlendiğini görmekteyiz. Bölge ağızlarında bunun örnekleri çoktur.

Yönelme hâli eki, “-ğ-” sesinin düştüğü örneklerde ikiz ünlü oluşturacak şekilde kullanılmaktadır.

sandıa “*sandığa*” M003/108, delie “*deliğe*” M017/14 yörüe “*Yörük’e*” M040/39, düğürlüe “*dünürlüğe*” M048/2, vara yoa “*vara yoğa*” M048/7, askerlie “*askerliğe*” M059/4, piratie “*pratiğe*” M067/8, çocua “*çocuğa*” M103/12, keklie “*kekliğe*” M107/17

+a:

Ulanmaya bağlı bir örnekte ön seste ünsüz düşmesi olayı ile birlikte yönelme ekinin yapısında daralma, yani “ı” ünlüsüne kayma görülmektedir. Bu ek, bir örnekte tespit edilmiştir.

ava_ettik “*ava gittik*” M107/28

+á:

ağdenizá “*Akdeniz’e*” M005/11, gelesiyá “*gelesiyе*” M009/152, bāñá “*bana*” M030/27

+na:

yanna¹ “*yana*” M003/99-M009/9-M101/20-M106/71-M123/7

2.2.1.3.4 Bulunma hâli

Fiilin gerçekleştiği yeri gösteren, yer bildiren hâl ekidir. En belirgin fonksiyonu eklendiği sözcük ya da sözcük grubuna bulunma anlamı vermek olan bu ek, bölge ağızlarımızda yazı diliyle paralellik göstermekle birlikte ses değişikliklerinden kaynaklanan farklılıklar da gösterebilmektedir. Cümlede yer ve zaman bildiren zarflar yapar.

Bölgede kullanılan bulunma hâli ekleri şunlardır:

+da, +de, +ta, +te:

başında M001/63, yatsın cāmisinde “*yatsı camiinde*” M003/129, buncacıқта “*buncacıқта*” M009/77, sohbette M011/81, ocaқта “*ocakta*” M021/16, doğuz_üz gırқта “*dokuz yüz kırakta*” M043/2, yirde “*yerde*” M047/69, hıdırellezde “*Hıdırellez’de*”

¹ Bölge ağızlarında “yan” sözcüğünün yönelme eki almış biçimlerinde, vurguya dayalı ünsüz ikizleşmesi olayı görülmektedir. Bu durum, sözcüğün yükleme hâli eki alan yapılarında da kendisini göstermektedir. Ayrıca karşılaştırma için bk. Gülensoy, 1988: 81.

M053/1, ırk beşte “*kırk beşte*” M056/8, avrı°pada “*Avrupa’da*” M080/8, ęouřta “*koğuşta*” M083/2, aşşa tarafta “*aşağı tarafta*” M099/2, ęonyada “*Konya’da*” M111/33, ıkırıkta “*ıkırıkta*” M120/45, şurda “*şurada*” M130/73

+dā, +dē, +tā, +tē:

amcasında “*amcasında*” M003/41, dādā “*dağda*” M006/61, ařřā buñardā “*aşağı pınarda*” M010/66, arasında “*arasında*” M019/4, kerdeli yıllerdē “*kerdeli yerlerde*” M027/50, severbirliktē “*seferberlikte*” M029/28, kiseciktē “*Kisecik’te*” M063/7, edremittē “*Edremit’te*” M084/10, mayıstā “*mayısta*” M097/6, temustā “*temmuzda*” M104/149, jamıdā “*camide*” M109/11, burdā “*burada*” M116/13, azarında “*ağız arasında*” M123/10

2.2.1.3.5 Ayrılma hāli

Bu ek, sözcük gruplarında ve cümlede fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını ifade eden ektir. Cümlelerde yer bildiren zarf ögesini oluşturur. Bölgemizde karşılaşılan örnekleri şunlardır:

+dan, +den, +tan, +ten, +Tan:

askerden M002/8, etraftan “*etraftan*” M003/93, ęıyāfetinden “*kıyāfetinden*” M009/181, āřtan “*ağaçtan*” M028/39, kökten M037/7, ösüzlükten “*öksüzlükten*” M045/6, muTTan “*Mut’tan*” M062/3, ipten M064/40, ęaradādan “*Karadağ’dan*” M068/25, öfisten “*öfisten*” M073/93, güccüğoraştan “*Küçükkoraş’tan*” M101/1, ařřādan “*aşağıdan*” M109/33, pençereden “*pencereden*” M130/26

+dān, +dēn, +tān, +tēn:

acılarımdān “*acılarımdan*” M042/33, ordān “*oradan*” M068/59, eskidēn “*eskiden*” M095/33, ottān “*ottan*” M120/62, yatıřındān “*yatışından*” M123/70, ęediřindēn “*gidişinden*” M123/74, semercilikten “*semercilikten*” M126/4

“Ondan sonra, onun dışında” anlamı ile kullanılan bir cümle başı edatında ayrılma hāli ekinin kullanılmadığı görölmektedir.

on_ķeri “*ondan geri*” M072/4

2.2.1.3.6 Vasıta hâli

Adın belirttiği nesnenin vasıta olarak kullanıldığını, fiile vasıta olduğunu belirtmek için kullanılan durumdur (Korkmaz, 2007a: 233). Vasıta hâli, Eski ve Orta Türkçede işlek olarak kullanılan “+n” ekiyle karşılanırken bu ek, günümüzde bazı örneklerin dışında kullanılmaz olmuştur. Bölge ağızlarında karşılaştığımız örneklerde ise zaman zarfı işlevi üstlendiği görülmektedir.

Çalışma sahamızda vasıta eki olarak bu ekin çok değişik şekilleri karşımıza çıkmaktadır. Bu şekiller şunlardır: “+ıla, +ile, +ula, +üle, +ıla, +ile, +ıla, +üle, +ılā, +ilē, +ulā, +ülē, +ılan, +ilen, +ulan, +ülen, +ilene, +üne, +ünē, +ınan, +inen, +ünen, +la, +le, +lā, +lē, +yla, +yle, +ylā, +ylē, +lan, +len, +ylan, +ylen, +lana, +n, +ın, +in, +ün, +na, +ne, +nā, +yna, +yne, +nan, +nen, +ynan, +ynen.”

+ıla, +ile, +ula, +üle, +ıla, +ile, +ıla, +üle, +ılā, +ilē, +ulā, +ülē:

ilmile “*ilmikle*” M013/29, elile “*elle*” M021/62, soğanıla “*soğanla*” M025/8, öküzüle “*öküzle*” M028/39, suyulā “*suyula*” M061/7, atatürkülē “*Atatürk’le*” M075/74, ayranıla “*ayranla*” M102/42, onūla “*onunla*” M107/42, gāşıla “*kaşıkla*” M109/80, gūmula “*kumla*” M115/9, keşgegilē “*keşkekle*” M121/25, ıldızıla “*yıldızla*” M123/73, yörüklūle “*yörüklükle*” M125/68, gızgınlīla “*kızgınlıkla*” M130/27

+ılan, +ilen, +ulan, +ülen, +ilene:

çekirdeğilene “*çekirdekle*” M012/11, surulan “*surla*” M040/15, köfünülen “*küfe ile*” M043/56, sabanılan “*sabanla*” M086/2, öküzülen “*öküzle*” M096/11, bezilen “*bezle*” M103/13, atılan “*atla*” M104/56, çekicilen “*çekiçle*” M115/13

+üne, +ünē:

öküzüne “*öküzle*” M031/6-M031/8, öküzünē “*öküzle*” M031/7

+ınan, +inen, +ünen:

mıhınan “*mıhla*” M003/48, elinen “*elle*” M073/75, atınan “*atla*” M095/74, südünen “*sütle*” M105/5

+la, +le, +lā, +lē, +yla, +yle, +ylā, +ylē:

tüvekle “*tüfikle*” M003/87, dedeyle M009/164, emriylē “*emriyle*” M013/2, böyleliklē “*böylelikle*” M022/21, hayvanla M028/8, değirmelle “*değirmenle*” M032/21,

gelinlê “*gelinle*” M041/6, paşıyla “*paşayla*” M075/74, eşşeklerle “*eşşeklerle*” M095/39, çulfalıqla “*çulhalıqla*” M100/2, arabıyla “*arabayla*” M119/16, mevlitlê “*mevlitle*” M125/32, öküzlerlê “*öküzlerle*” M127/1

+lan, +len, +ylan, +ylen:

anşaraylan “*Ankara’yla*” M010/38, gözerlen “*gözerle*” M028/57, vesileylan “*vesileyle*” M040/2, daşlan “*taşla*” M043/38, benlen “*ben(im)le*” M047/3, şekerlen “*şekerle*” M051/5, hanımıylan “*hanımıyla*” M060/4, sırasıylan “*sırasıyla*” M072/9, oraqlan “*orakla*” M073/45, çekmeyle “*çekmeyle*” M098/4, sürülerlen “*sürülerle*” M119/48, hesabıylan “*hesabıyla*” M125/55

+lana:

onlarlana “*onlarla*” M028/55

+n, +ın, +in, +ün:

ikindin “*ikindî*” M010/50, ilkin M021/55, yazın M023/9, güzün M031/26, baharın M073/40, son güzün M095/49, gışın “*kışın*” M123/70

+na, +ne, +nâ, +nê, +yna, +yne:

hayvanıyna “*hayvanıyla*” M006/1, soğanna “*soğanla*” M024/5, dirgenne “*dirgenle*” M031/27, eşşênê “*eşşekle*” M031/3, onnarnâ “*onlarla*” M031/13, onnarnâ “*onlarla*” M031/13, yaşınna “*yaşıyla*” M063/1, müftüyne “*müftüyle*” M131/60

+nan, +nen, +ynan, +ynen:

çapaynan “*çapayla*” M023/4, arpaynan “*arpayla*” M030/16, görkuynan “*korkuyla*” M034/29, çocūnan “*çocukla*” M047/8, uçānan “*uçakla*” M056/11, eşşeklerden “*eşşeklerle*” M067/10, gazannarnan “*kazanlarla*” M067/13, kötūyinen “*kötüyle*” M071/30, şişekleriynen “*çiçekleriyle*” M098/3, elleriynen “*elleriyle*” M129/2

2.2.1.3.7 Eşitlik hâli

İsmlere eklenerek birbirinden ayrı vazifeleri ile türlü edatların (gibi, kadar, göre, üzere...) yerini tutan “+ça” eki, metinlerde eşitlik ilişkisi kurmaktadır (Korkmaz, 1995a: 14). Eşitlik eki, geldiği ismi genellikle zarflaştırmakta; sözcük grubu olarak da eşitlik (ekuvatif) grubu oluşturacak şekilde kullanılmaktadır (Uygur, 1997: 548).

+ca, +ce:

buncacıқта¹ “*buncacıқта*” M009/77, böylece M011/26, eyice “*iyice*” M017/27, iniece M021/14, fazlaca M044/23, yiniçe “*yenice*” M047/2, başkaca “*başkaca*” M071/11, anca² “*anca*” M100/14, bilinçsizce M102/66, yālca “*yağlıca*” M105/27, bölce “*böylece*” M123/10

+ça:

çokça “*çokça*” M027/77

2.2.1.3.8 Yön hâli

Sözcük gruplarında ve cümlede fiilin kendi yönünde yapıldığını göstermek için ismin girdiği hâlidir (Ergin, 2006: 241). Yön gösterme hâli ekleri, günümüzde sınırlı sayıdaki örnekler dışında sözcüğün gövdesi ile kaynaşarak çekim eki olma işlevini kaybetmiştir (Buran, 1996: 286) Bu özellik, Karaman ili ağızları için de geçerlidir. Bölge ağızlarında karşılaşılan örnekleri şunlardır:

+a, +ā:³

“Sonra” sözcüğündeki “-r-” ünsüzünün düşmesi sonucu oluşan şekillerdir.
sona “*sonra*” M016/6, sonā “*sonra*” M047/160

+arı, +eri:

yoğarı “*yukarı*” M026/5-106/116-M109/34, ileri M028/42-M083/40-M085/12, dışarı M047/54-M064/22-M081/29, içeri M104/145, yuğarı “*yukarı*” M102/38

+ra, +re, +rā, +rē:

nerē M009/10, ora M010/24(2)-M021/11, ahara “(=*bura, buraya*)” M011/25, oğura “(=*ora, oraya*)” M017/7, soñra “*sonra*” M035/33, orā “*ora*” M043/3, hora M054/2-M054/24, sorā “*sonra*” M061/3, bura M070/58, sonra M075/9, şura M082/34, nerē “*nerē*” M083/30, burā “*bura*” M087/5

¹ Bu sözcükte iki ad işletme ekinin (+ca+cık>cacık) birlikte kullanılarak kalıplaştığını söylemek mümkündür (Korkmaz, 1995b: 84-90 ve Üstünova, 2008: 413).

² “ança” sözcüğü, Eski Türkçede “biraz, o kadar” gibi anlamlara gelmektedir (Gabain, 1995: 68). T. Gülensoy sözcüğün yapısını *an(o<ol)+n+ça* şeklinde verir ve “o kadar, öyle, öylece” gibi anlamlarının olduğunu belirtir (Gülensoy, 2007: 69).

³ T. Gülensoy bu yapının, *sonra* sözcüğünün söylenişinde ortaya çıktığını söylemektedir (Gülensoy, 1988: 84). Bölge ağızlarındaki örnekler, aynı sözcükte görülmüştür.

+ru:

oruymuş “*oraymış*” M125/50

2.2.1.3.9 Sebep hâli

Eski Türkçedeki “uçın, için” edatının ön seste ünlü düşmesi sonucu ortaya çıkmış bir ad durumudur (Korkmaz, 2007a: 182). Bu durumda bulunan sözcük ya da sözcük grubu, cümle içinde zarf ögesini işaret eder. Örnekleri şunlardır:

birleştirmē için “*birleştirmek için*” M028/60, yatmağ uçun “*yatmak için*” M029/24, oldū için “*olduğu için*” M068/5, geldi° için “*geldiği için*” M105/76, onuñ için “*onun için*” M120/25, kesti için “*kestiği için*” M126/7

2.2.1.4 Aitlik eki

Aitlik eki, isimlerden zamir veya sıfat olarak kullanılan isimler yapan, içinde bulunma, bağlılık ve aitlik anlamları taşıyan ektir. Yazı dilinde ünlü uyumlarına uymayan bu ekin yörede kullanılan bazı biçimlerinde uyuma girdiği görülür. Aitlik ekinin bölge ağızlarında kullanılan şekilleri ve örnekleri şunlardır:

+ğı, +gi, +kı, +ki, +kü, +kī, +kī, +kū.

zamanlarķı “*zamanlarkī*” M001/33, ğarşığı “*karşıkī*” M006/63, bu ünkü “*bugünkü*” M010/67, ellerinkiyile “*ellerinkiyile*” M021/60, biziki “*bizimki*” M047/165, şurdaķı “*şuradaki*” M050/2, birisiniñki “*birisininkī*” M053/7, āşamgi “*akşamki*” M083/37, bö ünkū bi “*bugünki gibi*” M083/41, benikī “*benimki*” M100/43, ğarşığı “*karşıkī*” M107/29, burdaķı “*buradaki*” M111/11, ğonşudaķı “*komşudaki*” M120/13, yayladaķı “*yayladaki*” M126/38, ötegi “*öteki*” M128/12

2.2.1.5 Soru eki

Bölgemizde kullanılan soru ekleri yazı dilimizdeki eklerden farklılık göstermez. Bunlar “-mı, -mi, -mu, -mü” ekleridir.

var mıydım M002/16, va mı “*var mı*” M007/2, saña mı “*sana mı*” M009/97, ayağğabı mıydı “*ayakkabı mıydı*” M013/32, saķallı mıydıñ “*sakallı mıydın*” M020/16, ne mi M021/9, ağcalanlı mısıñız “*akçaalanlı mısınız*” M035/5, beş mi altı mı M065/19,

mēmur musuñ “*memur musun*” M078/19, eyi misiñiz “*iyi misiniz*” M089/1, ahraz mısıñ “*ahraz mısın*” M105/50, ğuzu mu “*kuzu mu*” M123/7

Bazı örneklerde soru ekinden sonra gelen şahıs/bildirme eklerinin kullanılmadığı görülmektedir.

sen miñ “*sen misin*” M010/70, burada miñ “*burada mısın*” M025/1, emekli miñ “*emekli misin*” M089/1, bekar miñ, evli miñ; şöle miñ, böle miñ “*bekar mısın, evli misin, şöyle misin, böyle misin*” M127/87

2.2.1.6 İyelik ekleri

İyelik ekleri, ismin karşıladığı nesnenin bir şahsa veya bir nesneye ait olduğunu gösteren çekim ekleridir. Çalışma sahamızda tespit ettiğimiz iyelik ekleri, yazı dilinde kullanılan biçimleriyle paralellik göstermekle birlikte bu eklerin, ses değişikliği görülen şekillerine de rastlamaktayız.

İyelik ekleri şunlardır:

Teklik I. şahıs	: +m, +ım, +im, +um, +üm, +īm, +īm, +ūm, +ūm
Teklik II. şahıs	: +ñ, +iñ, +iñ, +uñ, +üñ, +y
Teklik III. şahıs	: +ı, +i, +u, +ü, +sı, +si, +su, +sü, +sī, +sī, +sū, +nı
Çokluk I. şahıs	: +mız, +miz, +muz, +müz, +mıs, +miz
Çokluk II. şahıs	: +ñız, +ñiz, +ñuz, +ñüz
Çokluk III. şahıs	: +ları, +leri

Teklik I. şahıs: +m, +ım, +im, +um, +üm, +īm, +īm, +ūm, +ūm

baķasım “*bakasım*” M008/15, uyķum “*uyķum*” M017/7, mahsülümü “*mahsülümü*” M027/56, gittim “*gittiğim*” M032/38, okumuşlüm “*okumuşuğum*” M048/42, işim M056/4, efendim “*efendim*” M064/10, babalimda “*babalığında*” M068/44, güccüm “*küçüğüm*” M078/30, çocüm “*çocuğum*” M085/27, ölüm “*oğlum*” M092/42, sözüm M101/45, ācım “*ağacım*” M119/38, ğoñşum “*komşum*” M130/8

Teklik II. şahıs: +ñ, +iñ, +iñ, +uñ, +üñ, +y

deyzēñ “*teyzen*” M003/42, dayıñ “*dayın*” M008/54, ğızıña “*kızına*” M021/47, gücüñ ğuvvetiñ “*gücün kuvvetin*” M027/44, öluñla “*oğlunla*” M033/12, dünüñ

“*düğünün*” M033/13, arkadaşın “*arkadaşın*” M048/22, emmiñ “*emmin*” M054/13, göluña “*koluna*” M067/79, beliñe “*beline*” M074/63, gücüñ “*gücün*” M102/69

+y:

Bu ek, sonu ünlü ile biten bazı sözcüklerde karşılaştığımız bir iyelik ekidir. Bu yapı, teklik ikinci şahıs iyelik ekindeki “-ñ” sesinin, üzerine ilgi hâli eki getirildiği zaman, “y” sesine dönüşmesi ile oluşmaktadır.

halayın halasının ğızı “*halanın halasının kızı*” M007/1, gördün mü mezerini ebeyñ “*gördün mü mezarını ebenin*” M007/22, hāneyiñ başında “*hanenin başında*” M052/11, neresinden tanıyoñ oduncuyuñ “*oduncunun neresinden*” M067/84, anayın babayın canına “*ananın babanın canına*” M071/39

Teklik III. şahıs: +ı, +i, +u, +ü, +sı, +si, +su, +sü, +sı, +si, +sü, +nı

buvası “*babası*” M002/21, ālesi “*ailesi*” M009/35, gözü M033/25, gölu “*kolu*” M037/6, hesābı “*hesabı*” M062/43, usülü “*usülü*” M065/69, kafası “*kafası*” M075/56, eskisi “*eskisi*” M096/35, dürüsü “*dürüsü*” M105/38, sürüsü “*sürüsü*” M107/10, kokuñ “*kokusu*” M110/79, ğuzusu “*kuzusu*” M120/15, babası “*babası*” M121/16, yeri “*yeri*” M123/46, ğuvesi “*kuvveti*” M130/15

Bölgemizde iyelik teklik üçüncü şahıs ekleri arasında tespit ettiğimiz “+nı” eki, aynı zamanda bir ünsüz ikizleşmesi örneğidir.

o yannı çolır “*o yanı çoğalır*” M047/139, eviñ dabannını “*evin tabanını*” M060/101

Ayrıca Akçaalan, Çatak, Kalaba ve Kisecik köylerinde ünsüz ile biten sözcüklere iyelik eki olarak “+si” ekinin getirildiği de görülmektedir.

bi şeysi varsa “*bir şeyi varsa*” M011/50, ābeysi “*ağabeyi*” M032/13, su şeysinden “*su şeyinden*” M053718, lüzüm şeysi “*lüzum şeyi*” M064/10

Bazı sözcüklerde iki iyelik ekinin üst üste geldiği görülmektedir. Bugün “birisi, kimisi” örneklerinde olduğu gibi yazı dilinde de benzerlerini görebileceğimiz bu durum, bölge ağızlarında da bulunmaktadır. Zeynep Korkmaz bu yapıları bir ek yığılması biçiminde açıklar (Korkmaz, 1995b: 90). Muharrem Ergin ise ekin işlevinin zamanla unutulup iyeliği kuvvetlendirme ihtiyacından kaynaklandığı kanısındadır (Ergin, 2006: 224). Bununla ilgili olarak tespit ettiğimiz örnekler şunlardır:

birisi M009/23-M068/49, yit başısı “*yiğit başı*” M067/42, kimisi M104/54, hepsi “*hepsi*” M120/50, hepsi “*hepsi*” M130/31

Aşağıdaki örneklerde ise iyelik eki alan sözcüklerde vurgusu zayıf olan orta hece ünlüsünün düştüğü görülmektedir.

güveysi “*güveysi*” M060/105, yazıcı ombaşı “*yazıcı ombaşı*” M089/18

Bölgede karşılaşılan bir örnekte ise hem teklik üçüncü hem de çokluk üçüncü iyelik ekinin birlikte kullanıldığını görmekteyiz.

bobamın dayıslarının “*babamın dayısının*” M037/9

Çokluk I. şahıs: +mız, +miz, +muz, +müz, +mıs, +miz

davarlarımız M006/10, demircilimiz “*demirciliğimiz*” M010/20, elbiselerimiz “*elbiselerimiz*” M013/26, dedimiz “*dediğimiz*” M015/19, atalarımız “*atalarımız*” M027/62, tavımız horamız “*tavduğumuz horuzumuz*” M074/59, gözerimiz M101/21, dünümüzü “*düğünümüzü*” M120/8, golumuza “*kolumuza*” M127/91, soñumuz “*sonumuz*” M128/13, subayımız M130/51

Çokluk II. şahıs: +ñız, +ñiz, +ñuz, +ñüz

eviñiz “*eviniz*” M003/13, çocüñuz “*çocuğunuz*” M011/96, biriñizi “*birinizi*” M018/14, köyüñüzde “*köyünüzde*” M043/66, diliñizi “*dilinizi*” M062/39, içiñizde “*içinizde*” M067/74, bildiñizi “*bildiğinizi*” M081/13, gözüñüz “*gözünüz*” M104/27, isteyikleriniz “*istekleriniz*” M104/64, eviñizi “*evinizi*” M130/22

Çokluk III. şahıs: +ları, +leri

imtihanları “*imtihanları*” M001/37, akranlarına “*akranlarına*” M003/45, ebeleri M007/25, yemeklerini “*yemeklerini*” M009/63, ceplerinē “*ceplerine*” M029/5, yerlerine “*yerlerine*” M049/11, güccüğüleri “*küçükleri*” M060/65, kızları “*kızları*” M065/21, suları M094/14, golları “*kolları*” M102/44, resimlerini M104/92, dişlerini M123/10, ayaklarını “*ayaklarını*” M127/53, akrabalarını “*akrabalarını*” M129/9

2.2.2 Zamirler

İsmin yerini tutan, nesnelere temsil veya işaret sureti ile karşılayan sözcüklere zamir denir. Nesnelere karşılayan, onların yerini tutan sözcükler olarak adlandırılan zamirler, çalışmamızda beş grupta incelenmiştir:

2.2.2.1 Şahıs zamirleri

Kişilerin yerine kullanılan zamirlerdir. Bölge ağızlarındaki örnekleri şunlardır:

Teklik I. şahıs zamiri:

Teklik birinci şahıs zamiri, bölge ağızlarında yazı dilindeki biçimiyle karşımıza çıkarken bunların yönelme hâli çekiminde ise Eski Türkçedeki “ñ” sesinin korunduğu görülmektedir. Bu arkaik yapı, bölgenin tamamında vardır. Bunların dışında bir örnekte ilgi hâli çekimi “bem”, bir diğer örnekte “ben”, bir başka örnekte ise “benikî” biçiminde karşımıza çıkmaktadır.

bēn “ben” M008/6, benim M009/98, bende M020/35, bāñā “bana” M030/27, ben “benim” M047/80, bene “bana” M065/53, baña “bana” M067/70, bem “benim” M092/24, benikî “benimki” M100/43, benden M104/158, bañā “bana” M121/48

Teklik II. şahıs zamiri:

Teklik ikinci şahıs zamiri hem yalın hem de hâl ekli kullanımlarında yazı dilindeki şeklini korumaktadır. Bu şahıs zamirinin ilgi ve yönelme hâli çekimlerinde Eski Türkçedeki “ñ” sesini koruduğu görülmektedir. Bu durum, bütün ağız bölgelerinde görülmektedir.

seni M009/91, seniñ “senin” M020/39, sañā “sana” M050/56, sēn “sen” M057/4, senden M060/61, sen M064/52, seni “seni” M067/63, saña “sana” M083/50

Teklik III. şahıs zamiri:

Teklik üçüncü şahıs zamiri, bölge ağızlarında yazı dilindeki şeklini korumakta, ilgi ve yönelme hâli çekiminde Eski Türkçedeki “ñ” sesini devam ettirmektedir. Bu durum, özellikle ilgi hâli çekiminde kendisini göstermektedir. “ñ” sesinin korunduğu yönelme hâli çekimleri, Ayrancı yöresinde ve ova köylerinden birisi olan Süleyman Hacı köyünde tespit edilmiştir.

onuñ “onun” M002/14, onuñki “onunki” M003/18, ondan M015/7, oylan “onunla” M040/4, oydu M060/59, oñā “ona” M067/52, oña “ona” M094/8, asker gāçağymış o “asker kaçagymış o” M109/45, onda M127/4, onō “onu” M131/15

Çokluk I. şahıs zamiri:

Çokluk birinci şahıs zamiri, bölge ağızlarında yazı dilindeki şekli ile aynıdır. Ancak birkaç yerde çokluk birinci şahıs zamirinin ilgi hâli çekiminde “-m” sesinin düştüğü, bir başka yerde ise -Ermenek ilçesinin Aşağıçağlar köyünde- ilgi hâli çekiminde “m” yerine “ñ” sesinin kullanıldığı görülmektedir.

bizdeymiş “*bizde imiş*” M001/52, bizi M010/9, biziki “*bizimki*” M021/61-M047/165-M064/50, bizim M030/4, bız “*biz*” M043/2, bizlerde M055/13, bizim M057/65, bizde “*bizde*” M067/17, bizimkinde M104/19, biziñki “*bizimki*” M118/6, bizden M127/89

Çokluk II. şahıs zamiri:

Çokluk ikinci şahıs zamiri, bölge ağızlarında yazı dilindeki şekli ile aynıdır. Söz konusu zamirin hâl çekiminde yazı dilindeki şekillerin korunduğu, ilgi hâli çekiminde ise Eski Türkçedeki “ñ” sesinin sürdüğü görülmektedir.

siziñ “*sizin*” M003/26, siziñki “*sizinki*” M004/11, sizden M047/62, siz M069/12, size M106/115

Çokluk III. şahıs zamiri:

Çokluk üçüncü şahıs zamiri yazı diliyle paralellik göstermekle birlikte birkaç örnekte (onnar, onnarı)¹ ses boyutunda çeşitli farklılıklara sahiptir. Diğer şahıs zamirlerinde olduğu gibi ilgi hâli çekiminde Eski Türkçedeki “ñ” sesinin korunduğu görülmektedir.

onlar M011/103, onlardan M027/66, onnarı “*onlari*” M048/1, onlarla M062/20, onlār “*onlar*” M075/107, onnar “*onlar*” M083/21, onnarlan “*onlarla*” M094/31, onnarıñ “*onların*” M102/27, onlarā “*onlara*” M119/19

¹ “onnar, onnarı” biçimleri, Yeşildere kasabasında ve Eminler köyünde tespit edilmiştir.

Tablo 3. Şahıs zamirleri

Yalın	İlgi	Yükleme	Yönelme	Bulunma	Ayrılma
ben bēn	benim bem ben benikī	beni benī	bene bāñá baña bañā baã	bende bendē	benden
sen sēn	seniñ	seni senī	saña sañā saã	sende	senden
o ō	onuñ	onu onū onọ	ona onā oña oñā	onda	ondan
biz bīz	bizim biziki biziñ	bizi bizi	bize bize	bizde bizdē	bizden
siz	siziñ	sizi	size	sizde	sizden
onlar onlār onnar	onlarıñ	onları onlarī onnarı	onlara onlarā	onlarda	onlardan

2.2.2.2 İşaret zamirleri

Somut ve soyut nesnelere işaret etme, gösterme yoluyla karşılayan sözcüklerdir. Bölge ağızlarında Standart Türkiye Türkçesindeki işaret zamirleri kullanılmakla birlikte bunların ses boyutunda değişikliğe uğrayan biçimleri de bulunmaktadır.

Bölgede kullanılan işaret zamirleri arasında “hu” zamiri dikkat çekmektedir. Bu zamir; Bayır, Kalaba, Kisecik, Madenşehir, Ermenek, Yazılı yörelerinde tespit edilmiştir.

hunu “şunu” M013/15-M078/7, hu “şu” M017/23-M054/44(3), hū “şu” M054/40, hunları “şunları” M054/41, huna “şuna” M055/11, hurda “şurda” M066/10-M070/9, hurdā “şurda” M107/14

Dikkatimizi çeken bir diğer biçim de “mu” zamiridir. Bu kullanım, bir kez Yeşildere kasabasında, bir kez de Ermenek ilçesinde tespit edilmiştir. Eski Türkçe dönemi metinlerinde munı(bunu), muña(bunca, bu kadar), muñulayu(böylece, böyle) biçimlerinde ve karşılıklarında gördüğümüz bu zamir, seyrek de olsa bölgede kullanılmaktadır (Gabain, 1995: 67, Clauson, 1972: 767).

munu “bunu” M081/8, muña “buna” M106/76

Yine metinlerimizden birisinde “āndan sōrā<ondan sonra” şeklinde bir sözcük grubu ile karşılaşmaktayız. Eski Türkçe devresinde “anda (orada), antağ (hemen), andın (oradan) (Gabain, 1995: 69); Eski Anadolu Türkçesinde de “āndan (ondan), anuñ (onun), anı (onu)” (Gülsevin, 1997: 55-56) gibi şekilleri ile sıkça karşılaştığımız bu yapı, bölgede varlığını korumaktadır.

āndan sōrā “ondan sonra” M065/3

Bölge ağızlarında ilerleyici ya da gerileyici benzeşme örneklerinin görüldüğü işaret zamirleri de yer almaktadır.

bunnardan “bunlardan” M028/8, bunnar “bunlar” M029/14-M040/36-M116/10-M116/15, onnar “onlar” M048/1(2)-M083/21, bullar “bunlar” M054/51, onnarı “onları” M048/1

Aşağıdaki tablo, bölge ağızlarında karşılaşılan işaret zamirlerini toplu bir şekilde vermektedir.

Tablo 4. İşaret zamirleri

Yalın	İlgi	Yükleme	Yönelme	Bulunma	Ayrılma	Eşitlik
bu bū bō	bunuñ	bunu bunū buñu bun ¹ munu	buna bunā muña	bunda bundā	bundan buñdan	buncacıq
şu şū hu hū	şunuñ	şunu şunū hunu	şuna şunā şuñā huna	şunda	şundan	
o ō	onuñ onuñ	onu onū ōnu	ona onā oñā	onda ondā ōnda	ondan ōndan ordan āndan	
bular bullar bunlar bunlār buñlar bunnar	bunlarıñ būnlarıñ	bunları bunlarī	bunlara bunlarā buñlarā	bunlarda	bunlardan bunnardan	
şunlar şonlar		şunları hunları	şullara şullarā şunlara			
ollar onar onlar ōnlar onnar	ollarıñ onlarıñ	onları onlarī onnarī	onlara onlarā	onnarda	onlardan	

¹ Bir örnekte görülmüştür. “bun da ğarı dikecem=Bunu da gayrı dikeceğim.” cümlesinde geçmektedir. (Damlapınar köyü, M045/2) Cümledeki kullanıma göre “bun” sözcüğünde son seste ünlü düşmesi olduğu düşüncesindeyiz.

2.2.2.3 Dönüştürülük zamirleri

Dönüştürülük zamiri bölge ağızlarında, yazı dilinde olduğu gibi, “kendi” sözcüğüdür. Bu zamir, iyelik eklerini alarak bütün şahısları karşılayacak şekilde kullanılmaktadır. Ayrıca dönüştürülük zamirinin ön seste titreşimlileşmiş biçimleri de bölge ağızlarının tamamında görülmektedir.

kendiñ “*kendin*” M001/8, gendimim “*kendimim*” M009/56, gendisi “*kendisi*” M010/95, gendileri “*kendileri*” M025/33, kendileri M049/4, kendi M064/12, kendime M065/38, gendi “*kendi*” M080/11, kendine M095/33, kendisi M095/58, kendiñi “*kendini*” M102/50, gendiñiz “*kendiniz*” M119/19, kendimiz M126/5, gendisi “*kendisi*” M130/19

Bazı bölgelerde ve Türkçenin muhtelif dönemlerinde dönüştürülük zamiri olarak kullanılan “öz” zamirine, çalışma sahamızda bir yerde rastlanmıştır.

bizim öz namıs düşmanımız “*bizim öz namus düşmanımız*” M130/61

2.2.2.4 Soru zamirleri

Nesneleri soru şeklinde temsil eden, onların soru şeklindeki karşılıkları olan zamirlerdir. Bu zamirler, varlıkları sorma amacıyla kullanılır. Bölgemizde gördüğümüz soru zamirleri, çoğunlukla yazı dili ile örtüşmektedir. Ancak çeşitli ses olayları neticesinde bu zamirlerin değişik kullanımlarına da rastlamaktayız. Soru zamirlerini dört grupta toplamak mümkündür:

hangi:

hangısıydı “*hangisiydi*” M008/25, hangısınıñ “*hangisinin*” M017/25, hangısı “*hangisi*” M047/137, hangısını “*hangisini*” M047/134-M059/2

kaç:

ğaçında “*kaçında*” M020/22, gıştaydı “*kaçtaydı*” M043/62, kaçına “*kaçına*” M053/4, gışlarda “*kaçlarda*” M094/15, gışındā “*kaçında*” M104/45, gışda “*kaçta*” M127/46

kim:

kimsin M010/69, kimlensin M019/22, kim M057/31, kimimiş M060/78, kimiñ “*kimin*” M070/56, kimden M070/56, kimidi “*kimdi*” M082/14, kimde M104/124

ne:

ne M001/50, neydi M003/20, M021/50, neci M030/17, nesini M035/12, nedir M050/9-M130/42, neresinden M067/84, nirelisiiniz “*nerelisiniz*” M069/12, neler M098/19, nesiñiz “*nesiniz*” M127/29, nerelisiin “*nerelisin*” M127/49

2.2.2.5 Belirsizlik zamirleri

Belirsizlik zamirleri, nesnelere belirsiz şekilde temsil eden zamirlerdir. Yazı dilimizdeki belirsizlik zamirleri, bazı ses değışiklikleriyle birlikte bölgemizde kullanılmaktadır.

başkasından “*başkasından*” M001/23, şusu busu M003/75, herkeşin “*herkesin*” M006/36, kimimiz M015/2, bāzısı “*bazısı*” M028/62, birisi M034/33, kimisi M043/8, filancanın “*falancanın*” M047/142, çokları “*çokları*” M049/33, birisiniñki “*birisininiki*” M053/7, ötekiler M057/22, hePiSi “*hepsi*” M058/2, ötekinden M080/7, hepsinden M095/11, felān “*falan*” M116/5, bāzısı “*bazısı*” M125/17, heb “*hepsi*” M125/46, kimse M127/5, birimiz M127/85, herkez “*herkes*” M130/3, ötesi berisi M131/3

2.2.3 Sıfatlar

Arapça bir sözcük olan “sıfat”, Türkçe Sözlük’te “bir adı, nitelik, nicelik, yer, sıra vb. bakımından niteleyen, belirten kelime, ön ad” şeklinde karşılık bulmaktadır. Bir dil bilgisi terimi olarak “sıfat”, nesnelere nitelendirme ve belirtme suretiyle karşılayan sözcüklerdir. Çalışma sahamızda kullanılan sıfatlar, şu başlıklar altında incelenmiştir:

2.2.3.1 Niteleme sıfatları

Niteleme sıfatları; nesnelere niteliklerini, vasıflarını bildiren sıfatlardır. Bunlar; renk, şekil, boy, yapı, ağırlık anlamı taşıyan sıfatlardır. Bölge ağızlarında sözcük, sözcük grubu şeklinde karşılaşılan örnekleri şunlardır:

felāket zamanları “*felaket zamanlar idi*” M001/16, başlı işimiz M011/20, gışlığ odun “*kışlık odun*” M014/9, sulağ arazi “*sulak arazi*” M015/3, esgi durumları “*eski durumları*” M028/5, büyük birāder “*büyük birader*” M034/31, gök fasilla “*gök fasulye*” M044/10, müşki’l duruma “*müşkül duruma*” M050/26, güccük çocuk “*küçük çocuk*” M057/22, yuvarlağ hesap “*yuvarlak hesap*” M065/19, yeñi yazı “*yeni yazı*” M068/21, bahalı bahalı haplar “*pahalı pahalı haplar*” M080/5, eski tāri şeyler “*eski tarihi şeyler*” M104/133, yalan dünyayā “*yalan dünyaya*” M107/53, tuluğlu ayran

“*tuluklu ayran*” M120/63, göcaman herifi “*kocaman herift*” M121/58, yeşil sarıklılar “*yeşil sarıklılar*” M130/71

2.2.3.2 Belirtme sıfatları

Belirtme sıfatları, nesnelere işaret, sayı, soru ve belirsizlik bakımından belirten sıfatlardır. Belirtme sıfatları şunlardır:

2.2.3.2.1 İşaret sıfatları

Nesnelerin yerlerini işaret etmek suretiyle belirten sıfatlardır. Bölge ağızlarında kullanılan örnekleri şunlardır:

şu dādā “*şu dağda*” M006/61, şo yol āzına “*şu yol ağzına*” M010/51, o hıyet “*o heyet*” M011/17, o ilaç M023/12, şo eşik “*şu eşik*” M036/34, devliki senē¹ “(=*ertesi sene*)” M043/17, ol götürdümüz adamların “*o götürdüğümüz adamların*” M047/90, M047/194, hu soşlu şeyler “*şu sokulu şeyler*” M055/12, şu on dönüm tarla M073/82, şu yannā “*şu yana*” M106/71, bu meslē “*bu mesleğe*” M111/2, bo isimler “*bu isimler*” M125/66

2.2.3.2.2 Sayı sıfatları

Sayı sıfatları; nesnelere miktar, sıra, üleştirme, topluluk bakımından belirten sıfatlardır. Bölge ağızlarında karşılaştığımız örnekler şunlardır:

on iki çavış “*on iki çavuş*” M001/57, dörd gız “*dört kız*” M007/10, yim beş santim “*yirmi beş santim*” M017/23, sekiz taynē “*sekiz tane*” M032/23, sekis sāt “*sekiz saat*” M043/50, altıncı çocūm “*altıncı çocuğum*” M047/8, ikişer ay M052/24, beşinc_ayın “*beşinci ayın*” M053/4, birinci dünya savaşı M075/17, bir buçuk ay “*bir buçuk ay*” M083/45, ilg gün “*ilk gün*” M096/21, gırğ metre “*kırk metre*” M101/8, beşer

¹ Bölgemizde hemen hemen her yörede sıfat olarak kullanılan bu sözcüğün değişik biçimleri de vardır. Bunlar; “devkesi, devlikesi, devirtesi, devlisi, devlī, devlikesi, devliki, devlikisi, devsi” sözcükleridir. Yörede “ertesi, bir sonraki” anlamında kullanılan bu sözcük, örneklerde “gün, sene” sözcüklerinin sıfatı olacak şekilde kullanılmıştır. Ayrıca Erzurum İli Ağızlarında *dewrūsi gün* (Gemalmaz, 1995c: 76), Güney-Batı Anadolu Ağızlarında *devrisi gün* (Korkmaz, 1994a: 25-2), Erzurum Ağızlarında *dewrūsi gün* (Olcay, 1995b: 117), Edirne İli Ağızlarında *devrisi gün* (Kalay, 1998: 183), Kayseri Vilayeti Ağızlarında *devrisiki gün* (Caferoğlu, 1995a: 49), Malatya İli Ağızlarında *devlikisiün, devrisi gün* (Gülseren, 2000: 397), Elazığ İli Ağızlarında *devrisi gün, devresü* (Buran ve Oğraş, 2003: 136-190), Adana ve Osmaniye İlleri Ağızlarında *devlikesi ün, devlisi ün* (Yıldırım, 2006b: 465), Urfa Ağızında *devrisigün* (Edip, 1991: 105) şeklinde yer almaktadır. Ayrıca bu sözcüğe *devliünki yıl* biçiminde Eski Anadolu Türkçesinde de rastlamaktayız (Cemiloğlu, 2000: 262).

yüz mark “*beşer yüz mark*” M106/9, seksen yük para M114/5, üç cüz gişi “*üç yüz kişi*” M125/9, yiti tekerli “*yedi tekerli*” M130/46, ellinci alaydā “*ellinci alayda*” M130/52

2.2.3.2.3 Soru sıfatları

Nesneleri soru hâlinde belirten sıfatlardır. Örnekleri şunlardır:

hangı ılanıñ “*hangi yılanın*” M017/24, na zaman “*ne zaman*” M027/56, nā dar mal “*ne kadar mal*” M028/10, ğas sene “*kaç sene*” M037/6, ğaÇ mevcutu “*kaç mevcutu*” M052/38, kaç hāne “*kaç hane*” M056/7, ğaç çeşit “*kaç çeşit*” M064/16, neçe günler “*nice günler*” M066/6, hangı arkadaşınñ “*hangi arkadaşın*” M119/33, kaçınıcı yol “*kaçınıcı yol*” M123/27, nasıl bi şey “*nasıl bir şey*” M125/39

2.2.3.2.4 Belirsizlik sıfatları

Nesnelerin dış özelliklerini, bilhassa sayılarını, miktarlarını belirsiz olarak gösteren sıfatlardır. Bölge ağızlarındaki örnekleri şunlardır:

sekiz on tane M002/49, başka bir duz arabası “*başka bir tuz arabası*” M010/42, bigaç tüvek “*birkaç tüfek*” M011/71, hişbir yerde “*hiçbir yerde*” M021/57, bāzı ğoñşulār “*bazı komşular*” M027/55, kimi adam M036/29, her şey M040/28, beş on yiğirmi altın “*beş on yirmi altın*” M055/10, bi dünya hap “*bir dünya hap*” M080/5, bāzın yıllar “*bazı yıllar*” M095/65, öbür taraf M113/34, bir miktar üzüm M117/24, üç beş gün areylē “*üç beş gün arayla*” M120/17, bigaç gün “*birkaç gün*” M125/22, felan yerde “*falan yerde*” M127/88, her gün M130/38, bi müddet “*bir müddet*” M131/2

2.2.3.3 Sıfatlarda pekiştirme

Efrasiyap Gemalmaz pekiştirme kavramını, “Niteleme unsuru olan sözcüğün Ural-Altay dillerine has belli kurallara göre ses değişikliklerine uğratılarak tekrarlanmasıyla yapılır.” şeklinde açıklar (Gemalmaz, 1995a: 292). Pekiştirilmiş sıfatlar; “l, m, p, r, s” sesleriyle, ikilemelerle yapılabilir. Bölge ağızlarındaki örnekleri şunlardır:

'çalğılı malğılı bi düğün “*çalğılı malğılı bir düğün*” M016/3, simsiyah pise M019/38, bambaşka bi köy “*bambaşka bir köy*” M026/5, büyüğ güçük herkes “*büyük küçük herkes*” M094/30, tortopağ “*tortopak*” M102/40, ğıpgırmızı bakır “*kıpkırmızı bakır*” M115/24

2.2.3.4 Sıfatlarda küçültme

Nitelik sıfatları, bazı ekler alarak kendilerinde sonra gelen adların anlamlarında küçültme, azaltma meydana getirirler. Sıfatlara yeni bir işlev yükleyen bu eklere küçültme ekleri denir (Korkmaz, 2007b: 377). Bu durumun bölge ağızlarında tespit edilen örnekleri şunlardır:

biceciğ ğızı “*bircecik kıızı*” M007/51, inceciğ hâlinde “*inceciğ hâlde*” M019/33, azıcığ ğıracım “*azıcığ kıracım*” M044/6, daracığ çatmatı “*daracığ çatmatı*” 060/45, ufacığ boylu bi şey “*ufacığ boylu bir şey*” M089/19

2.2.4 Zarflar

Türkçede bir fiili, bir sıfatı ya da diğer bir zarfı zaman, yer, yön, miktar, durum ve soru kavramları bakımından etkileyen sözcüklere zarf denir.¹ Zarflar, fiillerin, sıfatların, sıfat-fiillerin ve görev bakımından zarf niteliğindeki sözcüklerin anlamlarını zaman, ölçü, yer-yön, nitelendirme, vasıta gibi çeşitli bakımlardan etkileyerek daha belirgin duruma getiren ya da sınırlayan sözcük türüdür. Dilimiz, zarflar bakımından oldukça zengin bir dildir. Bölge ağızlarında kullanılan zarflar, bazı ses değişiklikleri olmakla birlikte yazı dilinde kullanılan zarflar ile paralellik göstermektedir. Ayrıca yöreye özgü çeşitli zarflarla da karşılaşmıştır. Zarflar, bu çalışmada altı başlık altında incelenmiştir:

2.2.4.1 Nitelendirme zarfları

Nitelendirme zarfları fiilin, sıfatın veya başka bir zarfın anlamını nitelik bakımından etkileyen zarflardır. Bunlar, hâl ve tavır ifade eden zarflardır. Dilimizde hâl ve tavır anlamı taşıyan her isim, nitelendirme zarfı olarak kullanılabilir. Bölge ağızlarında tespit ettiğimiz örneklerden bazıları ise şunlardır:

soluğ soluğ döğdüler “*soluğ soluğ dövdüler*” M001/57, sümeye olur mü “*sümeye olur mü*” M042/12, rahatlıkla yaptık “*rahatlıkla yaptık*” M052/39, ār duyar “*ağır duyar*” M060/84, ğabala yapmaya “*kabala yapmaya*” M073/81, eyi bilir “*iyi bilir*” M082/35, temelli bitti “*temelli bitti*” M107/10, barabar geldi “*beraber geldi*” M119/43, elbette çıkılacak “*elbette çıkılacak*” M123/43, ğet ğet deişti “*git git değışti*” M124/37, birem birem dautmışlar “*birer birer dağıtmışlar*” M130/18

¹ Bilgi için bk. Karpuz, H.Ö. (2000). *Türkçede Zarflar (Türkiye Türkçesi Edebi Dilindeki Zarfların Yapısal ve İşlevsel Bakımdan İncelenmesi)*, Ege-Doğuş Yayınları, Denizli.

2.2.4.2 Zaman zarfları

Zaman zarfları, fiilleri zaman bakımından gösteren zarflardır. Aslında bunlar, zarf olarak kullanılan çeşitli zaman isimleri, sözcükleridir. Bölge ağızlarında sözcük ya da sözcük grubu şeklinde görülen zaman zarflarının bazı örnekleri şunlardır:

ondan sōracīmā “*ondan sonra*” M002/4, evelcesi “*evvelcesi*” M003/5, ibti M004/3, os₁ saat “*o saat*” M008/15, āşam ğazan ğağmasında “*akşam kazan kalkmasında*” M010/64, āşamā₂ dar “*akşama kadar*” M017/9, o günüñ bērindē¹ M021/3, ondan sōrā “*ondan sonra*” M038/10, böün “*bugün*” M057/46, M067/10 āşamları “*akşamları*” M069/31, hindilik “*şimdilik*” M080/7, ğışın “*kışın*” M081/3, āşamā “*akşama*” M092/11, son güzün M095/49, hindi “*şimdi*” M098/3, hālen “*halen*” M102/22, bizar ğün “*pazar günü*” M104/75, geçeden “*geceden*” M117/7, şindi “*şimdi*” M122/17, boyunā “*boyuna*” M130/67, zabahleyin “*sabahleyin*” M131/14

2.2.4.3 Azlık-çokluk zarfları

Bunlar, miktar ve derece bildiren zarflardır. Çalışma sahamızda kullanılan örnekleri şunlardır:

birez “*biraz*” M010/3, bi sēl² “*bir sehel*” M012/15, bi sefer “*bir sefer*” M027/43, peg “*pek*” M035/14, azdan az M040/32, ıccığ “*azıcık*” M047/15, yeñli³ “*yerli*” M049/10, az çok “*az çok*” M073/9, epiy “*epey*” M082/23, bi araba “*bir araba(=çok)*” M089/16, pek M091/14, bi ton “*bir ton(=çok)*” M104/129, biras “*biraz*” M117/25, kaçınıcı yol “*kaçınıcı yol*” M123/27, fazla M126/8, ğāyet “*gayet*” M131/17

2.2.4.4 Yer-yön zarfları

Fiilleri yer-yön açısından belirleyen zarflardır. Yazı dilinde görülen örneklerle birlikte bazı ses değişikliklerine uğramış sözcükler, bölge ağızlarında yer-yön zarfı olarak kullanılmaktadır.

¹ Bölge ağızlarında çok kullanılan bir söz olup genellikle uzaklık anlamı veren zaman zarfı olarak kullanılmaktadır. Uşak ili ağızlarında *zamanıñ bērindē* (Gülsevin, 2002: 48) ve Çukurova yöresinde *zamanın behrinde* şeklinde geçen bu tamlamadaki “*behr>bēr*” ifadeleri uzaklık, mesafe anlamlarına gelen Arapça “*behr*”(Devellioğlu, 1997: 80) sözcüğü olabilir.

² Bu sözcüğün “*bir sehel>bi sēl*” şeklinde olduğunu düşünüyoruz. “*sehel*” sözcüğü Yeni Tarama Sözlüğünde “*az, azıcık, pek, basit*” anlamlarında verilmiştir (TDK, 1983:183). “*bir sehel=bir az*” şeklinde düşünüldüğü takdirde sözün anlamı da kullanımına uygun olacaktır. Ayrıca yörede bu sözcüğün “*bi sēl, bi seil*” biçimleri de görülmektedir.

³ Bu sözcük (yerli sözcüğü), Burdur yöresinde üç anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır: 1. tümü, hepsi 2. tümünden, büsbütün 3. hiç. Bölgedeki anlamı ise ikinci anlam ile örtüşmektedir.

yokardā “*yukarıda*” M003/117, arında “(=*üstünde*)” M013/23, baş yokarı “*baş yukarı*” M026/6, geriye “*geriye*” M028/10, dışarıyā “*dışarıya*” M042/28, öniünden “*öniünden*” M050/55, ildē “*ilerde*” M062/28, üstüne M065/59, aşşāda “*aşşāda*” M066/10, depesi yokarı “*tepesi yukarı*” M069/60, ardından M074/14, ileri M083/40, üzerinde M089/11, beriyē “*beriyē*” M102/21, geri “*geri*” M104/27, yokarı “*yukarı*” M107/16, garşısında “*karşısında*” M120/68, öteden M123/25, içeri M131/13

2.2.4.5 Soru zarfları

Soru zarfları; fiillerin yer-yön, nicelik, nitelik dercelerini soru yoluyla açıklayan zarflardır. Çalışma sahamızda karşılaştığımız soru zarfı örnekleri şunlardır:

nası “*nasıl*” M001/26, neden M009/36, neye “*niye*” M010/82, ne M019/8, na ğadar “*ne kadar*” M027/44-M092/26, ne zaman M048/41, nāle “*nasıl*” M057/9, nası “*nasıl*” M071/43-M130/75, neye “*niye*” M089/25, nasıl M096/8, ne zamanā dar “*ne zamana kadar*” M104/141, nedēn “*neden*” M106/32, nahıl “*nasıl*” M124/1

2.2.4.6 Tekrar zarfları

Yineleme anlamı taşıyan, fiilleri tekrar yönüyle belirleyen zarflardır. Örnekleri şunlardır:

gene “*gene*” M003/36, bi daha “*bir daha*” M011/80, tekrar M034/30, aynı M043/33, gerisin geri “*gerisin geri(=tekrar)*” M047/63-M083/26, gene M048/33, ginē “*gene*” M050/46, bi da “*bir daha*” M069/22, yeñiden “*yeniden*” M075/26, gine “*gene*” M082/14, yine M102/22, tekere “*tekrar*” M121/43, yiñiden “*yeniden*” M131/16

2.2.5 Edatlar

Arapça bir sözcük olan edat, “alet, vasıta” gibi anlamlara gelmektedir. Necmettin Hacıeminoğlu bir gramer terimi olarak edatı, şu şekilde tanımlar: “Tek başlarına manaları olmayıp ancak cümledeki diğer sözcük ve sözcük grupları arasında çeşitli münasebetler kurmaya yarayan alet sözlerdir.” (Hacıeminoğlu, 1992: V)

Edatlar, cümleyi oluşturan öğeler ile metinleri oluşturan cümleler arasında bağlayıcı görev üstlenirler. İcra ettikleri bu görev itibariyle çekim eklerine benzerler. Bu noktada isim çekim eklerinin edatlardan ortaya çıkmış olabileceği ihtimalini ciddi bir biçimde düşünmek yararlı olacaktır. Nitekim bölge ağızlarında “ile, için, gibi, kadar”

edatlarının kullanımları ile karşılaştığımız yapılar, edatlarla ilgili bu kanıyı kuvvetlendirmektedir. Ayrıca Anadolu ağızlarının pek çoğunda buna benzer örneklere rastlamak mümkündür.

Çalışma sahamızdan derlediğimiz metinlerde karşılaştığımız edatlar, genel anlamda yazı dilinden çok fazla farklılık göstermese de bunlarda bazı ses değişikliklerinin olduğu muhakkaktır. Şimdi bunları sırasıyla görelim:

2.2.5.1 Ünlem edatları

Bunlar, her türlü duygu ve heyecanı ifade etmek için kullanılan sözcüklere his ve heyecanları; sevinme, üzüme, nefret, ızdırıp, neşe gibi duyguları; onay, kabul, sorma gibi ifadeleri işaret eden edatlardır.

Karaman ili ağızlarında kullanılan ünlem edatları şunlardır:

2.2.5.1.1 Ünlemler

Ünlemler, herhangi bir durum karşısında ortaya çıkan duyguları, düşünceleri anlatan sözcüklerdir. Metinlerimizde karşılaştığımız örnekler şunlardır:

yâ M001/12, keşke M001/24, hâh “*hah*” M008/12, yah M008/25, yazık “*yazık*” M010/90, inşallah M011/21, ānnâh “*annah (=üzüntü sözü)*” M020/21, valla “*vallahî*” M026/20, anâ M047/58, ē M062/20, ôhō “*oho*” M065/41, öf M065/59, āh hây M067/53, eh M075/21, amân “*aman*” M077/23, vay M078/19, āh āh “*ah ah*” M082/42, abâ “*abov*” M098/19, anam anam M100/5, eyvah M106/44, ohō “*oho*” M106/91, mâşallah “*maşallah*” M123711, õv M130/56

2.2.5.1.2 Seslenme edatları

Seslenme edatları; bir varlığı çağırma, bir varlığa seslenme amacı ile kullanılan edatlardır. Çalışmamız sırasında tespit ettiğimiz örneklerden bazıları şunlardır:

canım M002/36, gıs “*kız*” M007/22, emi M007/57, ay anam M008/36, ih “*(=efendim)*” M011/35, hadiñ “*haydi*” M011/73, bakşanâ “*baksana*” M041/15, yavrum M043/45, efendim M049/32, hî “*hi*” M053/10, a guzum “*a kuzum*” M054/13, ey M058/6, ay ölüm “*ay oğlum*” M066/1, hadin bacım “*haydi bacım*” M082/26, bâyım

“*bakayım*” M083/52, dıǵǵāt “*dikkat*” M085/8, güzelim “*güzelim*” M105/44, haydi M123/13, bālım “*bakalım*” M127/36

Ayrıca metin dıŖı derlemelerimiz sırasında tespit ettiğimiz seslenme edatları olarak Ŗunlar verilebilir:

ay ellerim, bacım, ak kızım (Karaman merkez Akçaalan köyü), kardam “<*kardeşim*” (Karaman merkez Bayır köyü), gülüm (Karaman merkez Kızılcı köyü), gülü (Ermenek yöresi).

2.2.5.1.3 Cevap edatları

Cevap edatları, kabul veya ret, bir başka ifade ile tasdik veya inkâr ifade eden edatlardır. Bunlar anlam bakımından kabullenmeyi veya reddetmeyi ifade ederler.

āmin M003/132, heyē “(=*evet*)” M011/32-M125/2, yō “*hayır*” M028/15, olur M042/11, dōru “*dođru*” M047/114, tabi M052/36, yapmaz olūr mu “*yapmaz olur mu*” M061/4, hēyē “(=*evet*)” M066/7, yo “*yok*” M070/19, yō “*yok*” M071/50, iŖallah “*iŖallah*” M071/51, yođ “*yok*” M074/47, bāđ “*bak*” M078/11, tamam M104/26, evet M114/10, hayır M123/31, ğaŖ “*kađ(=hayır)*” M124/27

2.2.5.1.4 Gösterme edatları

Bir nesneyi, bir kiŖiyi veya herhangi bir Ŗeyi gösterme amacı ile kullanılan edatlardır. Bölgemizdeki örnekleri Ŗunlardır:

te “*ta*” M007/21, ehi “(=*iŖte*)” M054/21, dē “*te*” M067/32, tē “*ta*” M072/39, ahā “(=*iŖte*)” M073/43, naĥa “(=*aha=iŖte*)” M075/50, ihı “(=*iŖte*)” M077/9, tá “*ta*” M088/14, eŖdē “*iŖte*” M096/12, iŖdē “*iŖte*” M099/13, dā “*ta*” M130/26

2.2.5.2 Bağlama edatları

Bağlama edatları, cümleleri veya cümle içindeki sözcükleri ve sözcük gruplarını ya anlam bakımından ya da Ŗekil yönünden bağlayan sözlerdir. Bunlar, anlam ve iŖlevleri bakımından Ŗu baŖlıklar altında incelenebilir:

2.2.5.2.1 Sıralama edatları

Sıralama edatları “ve, ile” sözcükleri olup arka arkaya gelen, Ŗekil ve anlam ilgisi içinde bulunan birlikleri birbirine bağlayan edatlardır. Bunlardan “ve” edatı,

Arapça bir sözcük olup Orta Türkçe döneminden itibaren Türk dilinin bütün sahalarında görülmeye başlamıştır. Bölge ağızlarında görülen örnekler şunlardır:

ve:

filan ay ve filan gün “*falan ay ve falan gün*” M011/28, örf ve âdetlere M050/69, doğa eder ve ular “*dua eder ve uğurlar*” M063/8, oraya oturmuşlar ve sonra buraya gelmişler “*oraya oturmuşlar ve sonra buraya gelmişler*” M064/26, öküzle ve atla M090/1, ğaraman ve köylerine “*Karaman ve köylerine*” M112/1

ile:

Bu edat, bölge ağızlarında yoğun olarak kullanılan bir edattır. Çeşitli ses olayları neticesinde değişik biçimleri de görülen bu edatın bir diğer özelliği ise isme gelen vasıta hâli ekinin ekleşme sürecinin önceki şekli olmasıdır. (Söz konusu örnekler için bk. 2.2.1.3.6.)

türkçeyle matematikten “*Türkçe ile matematikten*” M001/35, kirazıla irazı “*kiraz ile Raziye’yi*” M005/27, ebeleriyle dayısı M007/26, anamıla ağamın “*anam ile ağamın*” M009/150, emmimle bubalık “*emmim ile babalık*” M036/10, ğarıyla ğocayā “*karıyla kocaya*” M045/5, davarla ğoyun “*davar ile koyun*” M064/34, ğızıla olan “*kız ile oğlan*” M106/116, anañıla babañ “*anan ile baban*” M130/21

2.2.5.2.2 Denkleştirme edatları

Denkleştirme edatları, birbirine denk olan sözcük, sözcük grubu veya cümle birliklerini birbirine bağlayan edatlardır. Burada esas olan, denkleştirilen birliklerin birbirinin yerini tutabilmesidir. Bölge ağızlarında denkleştirme edatı olarak “veya, veyahut” ve bunların “veyāT, veyāt” gibi ses değişikliklerine uğramış şekilleri kullanılmaktadır.

üş beş gün bi cezā alır veyāt azarlanır “*üş beş gün bir ceza alır veyahut azarlanır*” M003/29, bir al bir çembere veyāt şarba “*bir al bir çembere veyahut eşarba*” M011/4, bir gece veya iki gece “*bir gece veya iki gece*” M022/15, bi dönüm veyāt yarım dönüm “*bir dönüm veyahut yarım dönüm*” M027/12, deliğanlı ğız veya ğadınlar “*delikanlı kız veya kadınlar*” M032/23, kaçiveriyor veyaut götürüyor “*kakiveriyor veyahut götürüyor*” M073/92, hoporlordan veyāT Ta cāmi hoporlorundan “*hoparlörden veyahut da cami hoparlöründen*” M088/1, ister tanıdık misāfir olsun ister yat misāfiri olsun “*ister tanıdık misafir olsun ister yat misafiri*” M095/31, otuz batman veyāt yimi

“*otuz batman veyahut yirmi*” M109/77, lahana veya çibık yaprā “*lahana veya çubuk yaprağı*” M118/18, fasüllā veya nout yemē “*fasulye veya nohut yemeğı*” M121/25, piriş pilavı veyat bulğur pilavı “*pirinç pilavı veyahut bulğur pilavı*” M129/13

2.2.5.2.3 Karşılaştırma edatları

Karşılaştırma edatları, mukayese edilen iki veya daha çok unsuru birbirine bağlayan edatlardır. Bunlar “ya...ya, hem...hem, kimi...kimi, ne...ne” gibi edatlardır. Yörede karşılaştığımız örnekler şunlardır:

ne para ne pul var M001/14, ne ben heriv olabildim ne de aldığım avrat hanım olabildi “*ne ben herif olabildim ne de aldığım avrat hanım olabildi*” M018/5, amma ğaramanda amma burda “*ama Karaman’da ama burada*” M022/1, ya üzüm ya iğdē “*ya üzüm ya iğde*” M057/8, ister vir ister virme “*ister ver ister verme*” M060/89, hem sīr güttük hem tāsıl yaptık “*hem sığır güttük hem tahsil yaptık*” M064/50, ne hortlağ vār ne cırtlağ vār “*ne hortlak var ne cırtlak var*” M072/55, kimi akşam alır kimi gündüz alır gelinī “*kimi akşam alır kimi gündüz alır gelini*” M078/6, hem ekonomik yönden hem de devlet hizmeti alma açısından M102/24, ne ğoyun verđilēr ne para verđilēr “*ne koyun verdiler ne para verdiler*” M106/124

2.2.5.2.4 Cümle başı edatları

Cümle başı edatları, buldukları cümleyi kendisinden önce veya sonra gelen cümle veya cümlelere bağlayan çeşitli sözcüklerdir. Cümle başı edatlarının bölgemizde kullanılan başlıca örnekleri şunlardır:

zaten “*zaten*” M001/38, bi de “*bir de*” M003/9, sözüüm ona M066/33, dolāsiyla “*dolayısıyla*” M009/32, mādemki “*mademki*” M018/1, söz geliminde M021/2, ğārik “*gayri*” M026/31, netekim “*nitekim*” M027/71, demek “*demek*” M035/12, gerçi M036/16, yoñüsa “*yoksa*” M036/34, ğayrı “*gayri*” M045/9, ille “*illa*” M047/3, sözüüm yabana M047/45, ama M048/19, demek ki M050/9, yāni “*yani*” M059/8, bu durum ğarşısındā “*bu durum karşısında*” M060/24, sözüüm cömātına “*(=sözüüm cemaatten dışarı)*” M060/38, amma “*ama*” M064/6, uzatmayalım M065/77, mērisem “*meğerse*” M068/22, mesela M071/42, el hāsılı M075/86, yani M081/31, ondan giriciğim “*ondan geri*” M082/23, fağat “*fakat*” M088/3, ğayrı “*gayri*” M095/21, velāsılı kelām “*ve’l-hasil-ı kelam*” M099/8, halbukī “*hâlbuki*” M104/66, ğāri “*gayri*” M109/34, oysam

“oysa” M123/18, demek kinī “*demek ki*” M123/68, saten “*zaten*” M127/55, hatta “*hatta*” M130/63, ġāri “*gayrı*” M131/3

2.2.5.2.5 Kuvvetlendirme edatları

Bazı edatlar bağlama, karşılaştırma vb. özelliklerinin dışında cümle içinde aslî görevlerinin dışında tekit yani kuvvetlendirme vazifesi de görürler. “de, ki, bile” gibi edatlar bunlardan bazılarıdır. Bölge ağızlarından kuvvetlendirme edatlarına örnek olarak verilebilecek kullanımlar ise şunlardır:

bile, bilen, bilenē:

misafir bile gelir M006/35, çōnuñ yetmezdi bile “*çoğunun yetmezdi bile*” M028/59, öküze bile vermezdik “*öküze bile vermezdik*” M031/11, para bile yoğ “*para bile yok*” M047/35, heç ahlıma bile gelmedi “*hiç akluma bile gelmedi*” M070/19, eşşēñ ġusġunu bile yōķ “*eşēğinin kuskunu bile yok*” M102/58, youdu bilenē “*yoktu bile*” M124/35, çaya bilen “*çaya bile*” M124/35

de, da, dā, dē:

yurdu da aldılar M005/17, insanlara dā onu ġullanıldı “*insanlara da onu kullanıldı*” M019/44, yağır da olur merkepleriñ dālī “*yağır da olur merkeplerin dalı*” M028/31, biraz da M040/23, dönüšümüz dē ey_ oldu “*dönüšümüz de iyi oldu*” M061/16, merkeP de ġullandıġ “*merkep de kullandık*” M086/3, hayvancılık da “*hayvancılık da*” M087/6, güyeiden de “*güveyiden de*” M131/18

ki:

muakķak ki ya ġar yağar yā bi çiğ yağardı “*muhakkak ki ya kar yağar ya bir çiğ yağardı*” M027/71, yem yoğudu ki “*yem yoktu ki*” M031/11, bu hiç görmemiş ki davār “*bu hiç görmemiş ki davar*” M065/44, gelin olmadım ki ben “*gelin olmadım ki ben*” M082/33

Bölge ağızlarında “ki” edatının geniş “kin, kini, kinī” biçimlerine de rastlamaktayız. Bu yapılar bize Eski Türkçede pekiştirme işleviyle gördüğümüz “-kine” biçimini hatırlatmaktadır.¹

¹ Metin dışı yaptığımız bazı söyleşilerde -kine biçimine de rastladık. Örnek olması bakımından notlarımız arasına aldığımız cümleyi aynen vermek istiyorum: “*Esgiden bi adam varmış dā evlatlarına dimiş kine...*” Bu örnek Seyithasan köyünde derlenmiştir.

diyoru kin “*diyor ki*” M019/12, diyor kini “*diyor ki*” M019/14, deyelim kinī “*diyelim ki*” M030/18, dedi kini “*dedi ki*” M036/11, didi kin “*dedi ki*” M043/7, dedi kin “*dedi ki*” M052/1, dimiş kin “*demiş ki*” M092/61, dir kin “*der ki*” M104/155, didim kinī “*dedim ki*” M123/50

2.2.5.3 Son çekim edatları

Bu edatlar, yalın hâlde bulunan veya çekim eklerinden birini almış sözcük ya da sözcük grubunun sonuna gelerek çekim eki gibi işletilen edatlardır. Bunlar “beri, beraber, dek, doğru, gibi, için, ile, kadar, karşı vb.” sözcüklerdir. Karaman ili ağızlarında karşılaştığımız bazı son çekim edatları şunlardır:

beraber :

“Birliktelik” anlamı veren bir edattır. Bölge ağızlarında bu edatın ses değişikliklerine uğramış şekilleri de bulunmaktadır.

anamla berāber “*anamla beraber*” M003/1, elle bārābār “*elle beraber*” M021/61, ebemile barāber “*ebem ile beraber*” M037/24, oylan barabar “*onunla beraber*” M040/4, benlen beraber “*benimle beraber*” M047/3, hocaylan berāber “*hocayla beraber*” M104/143, onula barabar “*onunla beraber*” M130/7

beri :

Bu edat, ayrılma eki almış sözcüklerden sonra kullanılır ve genellikle zaman anlamı ifade eder. Karşılaştığımız birkaç örnekte ise zarf-fiil veya sıfat-fiil ekinden sonra geldiği görülmektedir.

eskiden beri M002/31, geçenden beri M021/53, öleli beri M106/7, üç seneden beri “*üç seneden beri*” M119/42, atmış dört yıllarından beri “*altmış dört yıllarından beri*” M126/2

Ayrıca “-den beri” anlamında kullanılan “-den bu yanna” yapısını da bu bağlamda son çekim edatı olarak verebiliriz.

atmış beşten bu yanna biz avrıpā birlindeyiz “*altmış beşten bu yana Avrupa Birliği’ndeiz*” M087/6

dek :

“Bir işin, bir durumun sona erdiği zaman veya yer, kadar, değin” anlamları katan bir edattır. Bu edatın bazı örneklerde kalınlık-incelik uyumu kuralına uyarak kalınlaştığı da görülür.

nihāyetine dek “*nihayetine dek*” M011/79, burā dağ “*buraya dek*” M036/31, deresiye dekli “*deresiye dek*” M038/6, güze dekilin “*güze dek*” M038/6, ğarpız tomatis çıkana dağ “*karpuz domates çıkana dek*” M057/65, zabā dağ “*sabaha dek*” M059/13, orā dağ “*oraya dek*” M082/35

doğru :

Yön, istikamet bildiren bir edattır. Bölge ağızlarında karşılaştığımız örnekler şunlardır:

köye dōru “*köye doğru*” M009/11, baña dōru “*bana doğru*” M034/8, beleñe dōru “*belene doğru*” M036/31, iskeleye dōru “*iskeleye doğru*” M040/17, bura dōru “*bura doğru*” M052/9, hayvaniñ boynuna doğru “*hayvanın boynuna doğru*” M102/56, orā dōru “*oraya doğru*” M102/64

dolayı :

“Yüzünden, ötürü” anlamlarına gelen bir edattır. Örnekleri şunlardır:

dedelerimizden dolayā “*dedelerimizden dolayı*” M053/2, oldūndan dolayı “*olduğundan dolayı*” M053/19

geri :

Eski Türkçeden beri örneklerini gördüğümüz ve Batı Türkçesi metinlerinde çokça karşılaştığımız bu edat, bölge ağızlarında yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Çekim edatı olarak ayrılma hâlimden sonra gelir. Aslında bir zarf olan bu sözcük, edat olarak kullanıldığında “sonra” anlamına gelmektedir. Bölge ağızlarında “geri, keri, giri, kiri, girim, giriciğim” biçimleri de kullanılmaktadır.

ondan geri “*ondan geri*” M011/35-M124/47, ondan keri “*ondan geri*” M021/11-M024/20-M047/133, ondan gerī “*ondan geri*” M055/2, ondan kerī “*ondan geri*” M056/3-M077/4, ondan kiri “*ondan geri*” M071/44, o sātten keri “*o saatten geri*” M073/45, ondan giri “*ondan geri*” M081/20, ondan girim “*ondan geri*” M082/8, ondan giriciğim “*ondan geri*” M082/23, şimden gerī “*şimdiden geri*” M119/19

gibi :

Kullanıldığı cümleye benzetme anlamı katan bir son çekim edatıdır. Bölge ağızlarında karşılaştığımız bazı biçimler, bizde bu edatın ekleşme sürecini yaşadığı kanaatini uyandırmaktadır.

dabanca gibi “*tabanca gibi*” M002/51, ara göz gibi M008/56, dedim gibi “*dediğim gibi*” M009/173, bñ gibi “*bu gibi*” M013/52, eşşegñlñ gibi “*eşşekkulağı gibi*” M029/20, loğanta gibi “*lokanta gibi*” M052/29, tokmak gibi “*tokmak gibi*” M065/13, hollanda ÷ gibi “*Hollanda gibi*” M088/15, āstosuñ om beşi gibi “*ağustosun on beşi gibi*” M102/12, hamır gibi yağurur “*hamur gibi yağurur*” M112/12, pambığ gibi “*pamuk gibi*” M124/17, tavı°k hastalñ gibi “*tavuk hastalığı gibi*” M130/31

göre :

“Görelilik, nazaran, bakarak, hesaba katılırsa” gibi anlamlar veren bu edat, yönelme hñli eki almış sözcüklerden sonra kullanılır.

bütçesine göre M003/69, keyfine göre M021/29, ğaryolaya ğöre “*karyolaya göre*” M021/42, ona göre M027/57, duydñma göre “*duyduğuma göre*” M073/58, kendine göre M097/10, üzümñ dadına göre “*üzümün tadına göre*” M109/78

hesap :

“Benzerlik, gibilik” anlamları katan bir çekim edatıdır. Yalın şekilleri olduğu gibi iyelik ekli şekilleri de vardır.

seniñ hesap “*senin hesap*” M047/5, batırık yaptırmış hesabñ “*batırık yapmış hesabi*” M048/47, bizim hesap “*bizim hesap*” M055/9, onuñ hesabñ “*onun hesabi*” M062/43

için :

İçin; “hakkında, hususunda, dolayısıyla, sebebiyle, yüzünden, maksadıyla” manalarını ifade ile sebep ve gaye bildiren bir çekim edatıdır (Hacıeminoğlu, 1992: 98). “İçin” edatı, eski biçimleriyle birlikte bölge ağızlarında yoğun olarak kullanılmaktadır.

ğurtarma için “*kurtarmak için*” M003/106, bunuñ uçu “*bunun için*” M009/38, kış için “*kış için*” M014/7, hastñneye yatmağ uçuñ “*hastaneye yatmak için*” M029/24, kesmedimiz için “*kesmediğimiz için*” M037/52, bişirme üçuñ “*pişirmek için*” M072/19,

görmek için “*korumak için*” M085/2, arayı bulmak için “*arayı bulmak için*” M089/17, onun için “*onun için*” M102/15, Allah rızası için “*Allah rızası için*” M104/146, yeme için “*yemek için*” M109/3, cevap vermediği için “*cevap vermediğin için*” M123/52

ile :

Hem yazı dilinde hem de bölge ağızlarında işlek bir edat olup kullanıldığı cümlede “vasıta, birliktelik, neden” gibi anlamlar katmaktadır.

mil ile M032/33, eşşe ile “*eşek ile*” M038/1, ila ile “*yılan ile*” M049/41, sülalesi ile “*sülalesi ile*” M050/11, yenge ile “*yengenle*” M061/14, şenlele “*şenlikle*” M074/40, hizmet eri ile “*hizmet eri ile*” M081/7, el ile M112/15, bûday nişastası ile “*buğday nişastası ile*” M117/25, tecrübe ile M123/74, kişiyle M127/86

kadar :

Cümlede “karşılaştırma, benzerlik, sınırlandırma, miktar” gibi ilgiler kuran bu edat, bölge ağızlarında oldukça yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Edatın “ğadar, gadağ, gada, adar, dar” gibi şekilleri metinlerimizde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu yapılar, bize “kadar” edatının ekleşme sürecini yaşadığını düşündürmektedir.

şimdiye kadar “*şimdiye kadar*” M003/27, o kadar “*o kadar*” M017/17, şu adar “*şu kadar*” M031/32, o kadar “*o kadar*” M034/33, bu gadağ “*bu kadar*” M042/48, idda ideceg kadar “*iddia edecek kadar*” M047/145, bu adar “*bu kadar*” M059/18, o zaman adar “*o zamana kadar*” M060/85, bahara kadar “*bahara kadar*” M073/39, elli gün kadar “*elli gün kadar*” M095/57, gün doğana kadar “*gün doğana kadar*” M112/7, yataklayaşıya kadar “*yataklayaşıya kadar*” M125/11

karşı :

“Yer, yön, mukabil olma” gibi anlamlara gelen bu edatın, bölge ağızlarındaki örnekleri şunlardır.

ğıpleye karşı “*kibleye karşı*” M027/68, bā karşı “*bağa karşı*” M042/8, bi anlatışa karşı “*bir anlatışa karşı*” M047/5, bu doğuma karşı “*bu doğuma karşı*” M060/1, bene karşı “*bana karşı*” M065/76

öñ :

Zarf-fiil eki ile birlikte kullanılan bu edat, bir metinde karşımıza çıkmıştır.
gitmeden öñ “*gitmeden önce*” M070/19

sonra :

Yalın hâlden ve genellikle ayrılma hâlinden sonra kullanılan bu edat, Karaman ili ağızlarında çok işlektir. Ayrıca ses değişiklikleri neticesinde edatın farklı yapıları da görülmektedir.

ondan sonra M009/29, namazdan soñrâ “*namazdan sonra*” M022/1, şimden sōrâ “*şimdiden sonra*” M026/26, ondan sōnâ “*ondan sonra*” M047/21, ondan sōrâ “*ondan sonra*” M073/4, ordan sonđi “*ondan sonra*” M083/6, sürüldükten soñrâ “*sürüldükten sonra*” M090/1, ondan soñrâ “*ondan sonra*” M107/41

üzerine :

Kullanıldığı yapıya “hakkında, göre, üstüne” anlamları katan bir edattır. İşlek değildir.

küçükbaş hayvan üzerine M095/60, ölçü üzerinē “*ölçü üzerine*” M115/5, milim üzerinē “*milim üzerine*” M115/25, tahmin üzerinē “*tahmin üzerine*” M123/61

2.2.6 Fiiller

Fiiller, hareketleri karşılayan sözcüklerdir. Bu “hareket” sözcüğü, nesnelerin zaman ve mekân içerisindeki her türlü yapma, olma ve durum anlamlarını taşımaktadır.

Kâinat biri nesne, diğeri hareket olan iki unsuru bünyesinde bulundurmaktadır. Nesneler bütün canlı ve cansız varlıkları, maddî ve manevî kavramları içerisine alırken hareketler, nesnelerin zaman ve mekân içindeki yer değiştirmeleri, oluşları, kılışları, durumları yani bütün faaliyetleridir.

Türk dili, fiiller bakımından oldukça zengin bir dildir. Bu zenginlik, çalışma sahamızda rahatlıkla görülmektedir. Yapısal özellikleri açısından basit, türemiş ve birleşik olmak üzere üç grupta incelediğimiz fiiller, yöre halkının günlük hayatta en çok kullandığı sözcüklerin başında gelmektedir.

2.2.6.1 Fiil yapan ekler

Çalışmamızda fiiller konusuna, fiil yapan ekler ile başlamayı uygun gördük. İsim yapım eklerinde olduğu gibi fiil yapım ekleri de bölge ağızlarında, yazı dilinde kullanılan eklerle paralellik göstermektedir. Bununla birlikte bu ekler, bazı ses olayları sonucunda yazı dilinde kullanılan şekillerinden farklılaşabilmektedir.

2.2.6.1.1 Fiilden fiil yapan ekler

Bölge ağızlarında oldukça çok kullanılan bu ekler maddelendirilirken bölge ağızlarından elde edilen örneklerdeki yapılar dikkate alınmıştır. Yöre insanının fiilden fiil türetirken kullandığı ekler ve bunların örnekleri şunlardır:

-ala-, -ele-:

çirpele- M009/14, gezele- M009/22-M127/28, görkale- “*korkala-*” M057/47
serpele- M074/36, sekele- M100/5, sıgala- M100/34, govala- “*kovala-*” M130/10

-ar-:

gopar- “*kopar-*” M069/37, çıkar- “*çtkar-*” M130/15

-der:

döndermeg “*döndürmek*” M075/69

-dır-, -dir-, -dur-, -dür-: -tır-, -tir-, -tur-, -tür-:

çirpiştir- M001/46, açtır- “*açtır-*” M009/177, doldur- M01013, sözlettir-
M015/32, tutuştur- M019/6, yuttur- M026/30, döndür- M031/9, göydur- “*koydur-*”
M045/7, alıştır- M050/20, güttür- M050/122, aldır- M060/12, öldür- M065/42, bindir-
M067/40, göndür- “*gönder-*” M076/5, gevdir- M093/15, dövür- M123/11, govalattir-
“*kovalattır-*” M130/10

-l-, -ıl-, -il-, -ul-, -ül-:

denil- “*denil-*” M003/64, yatıl- M028/9, yayıl¹- M030/14, gömül- M043/15,
gidil- M047/84, gatul- “*katıl-*” M067/65, çekil- M070/37, dönül- M088/8, gövül-

¹ Bugün yazı dilinde koyun, inek, sürü gibi hayvanlar için kullanılan bu fiil, karşılaştığımız bu örnekte (ne gardaşlarımız vardı ot yayılırdı aşılgdan, M030/14) insanlar için kullanılmaktadır. Söz konusu fiilin kullanımında anlam genişlemesi olduğunu düşünmekteyiz.

“kovul-” M089/27, güdül- M097/17, sorul- M107/80, satıl- M109/72, duddurul-
“tutturul-” M112/18, yeğ-“yel-(=yen-)” M124/35

-imsa-:

anımsa- M088/12-M102/55

-ır-, -ir-, -ur-, -ür-:

batır- M009/174, geçir- M020/26, doğur- M027/78, düşür- M034/22, yatır-
M045/12, içir- M065/14, doyur- M074/19, kaçır- “kaçır-” M101/20, pişir- M117/26,
sızır- M127/64

-ma-, -me-, -mā-, -mē-, -mo-, -mī°:

vermē- “verme-” M003/54, ğurutma- “kurutma-” M009/152, anlama- M020/24,
olmoyōr “olmuyor” M027/55(2), oğuma- “okuma-” M032/35, bağma- “bakma-”
M060/68, olmi°cānı “olmayacağıni” M065/35, sürme- M086/2, satma- M106/52, bilme-
M116/16, bulunmā- “bulunma-” M124/44, görme- M130/6

-n-, -ın-, -in-, -un-, -ün-:

alın- M002/2, toparlan- M009/39, boşan- M018/11, çalın- M047/99, oynan-
M047/99, sevin- M052/27, gezin- M065/63, düzün- goşun- “düzün- koşun-” M077/17,
ğapan- “kapan-” M109/56, bulun- M124/44, görün- M131/20

-ş-, -ış-, -iş-, -uş-, -üş-:

anlaş- M027/51, sıkış- “sıkış-” M040/11, dutuş- “tutuş-” M047/34, biliş-
M074/2, ğarış- “karış-” M075/39, emiş- M097/17, alış- M103/13, soruş- M106/64,
görüş- M121/4, deiş- “değiş-” M123/18, gülüş- M124/22, buluş- M127/88

-t-, -ıt-, -it-, -ut-:

annat- “anlat-” M003/81, otlat- M006/25, gevret- M028/7, durud¹- “durut-”
M050/99, oturt- M065/57, harcat- M078/31, ğurud- “kurut-” M097/23, çoald- “çoğalt-”
M102/47, sarķıt- “sarķıt-” M107/15, ıslat- M124/5, sovud- “soğut-” M124/27

¹ Eski Anadolu Türkçesinde örneklerini gördüğümüz fakat bugün Standart Türkiye Türkçesinde görmediğimiz bir kullanım şeklidir. Bu fiil “durdurmak, bekletmek” anlamlarına gelmektedir. “-t-” eki, eklendiği yapıya *oldurma, yaptırma* anlamı katmaktadır.

-ük-¹:

görük- M127/35

-y-:

ğoy- “koy-” M082/7, kıoy- “koy-” M104/87

2.2.6.1.2 İsimden fiil yapan ekler

Bölge ağızlarında kullanılan isimden fiil yapma ekleri şunlardır:

+a-, +e-:

ğapa- “kapa-” M043/32, boşa- M047/36, oyna- M058/12, dile- M071/25, benze-
M09971, harca- M104/72, yaşa- M109/23

+al-, +el-:

daral- M010/107, pekel- M051/12, düzel- M062/15, piçel- M070/33, ızal-
“azal-” M074/51, buñal- “bunal-” M083/5, çoyal- “çoğal-” M107/24, sertel- M115/23

+ar-, +er-:

sarar- M009/36, ever- M018/3, ağar- M055/7-M109/3, bolar- M100/14, alar-
“kızar-”, şavkar-²

+da-, +de-:

güpürde- M009/82, gıpırda- “kıpırda-” M02928, tapırda- M064/62
Metin dışı derlediğimiz “büngülde-” fiili de örnek olarak verilebilir.

+ı-:

ağ(ı)rı- “ağrı-” M019/49

+ığ-, +ik-, +ük-:

acığ- “acık-” M006/26, gözük- M047/188, birik- M105/36

¹ M. Ergin, bu ekin işlek bir ek olmadığını ve zamanla unutulduğunu söyler (Ergin, 2006: 215). Z. Korkmaz ise ekle ilgili şu açıklamaları yapar: “-k- eki, tek heceli fiil köklerinden anlamı pekiştirilmiş olma fiilleri türetir. Bazı türetmelerde kökle kaynaşmış olan ekte bir de dönüşlülük işlevi görülür. Ek;“-r, -l” gibi akıcı ünsüzlerle biten bazı fiil köklerine bağlantı ünlüsü almadan gelmiş görünüyor. Ancak bu bağlantı ünlüsü erkenden hece düşmesine uğramış da olabilir. Burk- duruk-, görük-, kanık-, silk- gibi.” (Korkmaz, 2007b: 127)

² Bu sözcükler, metin dışı derlediğimiz örneklerdir. Alar- “Meyveler olgunlaşmaya başlamak, kızarmak” anlamında kullanılan bir fiildir. Şavkar- fiili ise şavk kökünden türetilmiştir. Şavk, “ışık aydınlık” anlamlarına gelen bir isimdir. Şavkar- ise aydınlanmak, ışımak anlamlarında kullanılmaktadır.

+irge-:

eşirge- “*eşirge-*” M009/4

Bu fiil, metinlerimizde “-n-” dönüşlülük eki ile birlikte geçmekte ve “eş/arkadaş edinmek” anlamlarına gelmektedir.

+kür-:

tükür- M104/159

+l-:

yuşkal¹- M100/4, durul- M107/62, dörul- “*doğrul-*” M123/6

+la-, +le-, -la°:

ikile- M001/71, çıkıla- “*çıkıla-*” M003/61, çatıla- M008/36, güzle- M015/5, yalaşla- “*yalakla-*” M023/5, çapala- M031/7, sabahla- M046/3, körle- M060/67, gışla- “*kışla-*” M065/41, marşala- “*markala-*” M075/54, pisle- M083/10, dişle- M100/11, sula°yorrüz “*suluyoruz*” M100/39, bezele- M105/6, evtikle- M106/12, ağızla- M117/10, mayala- M124/16, yataşla- “*yatakla-*” M125/11

Bu ekin; “sabahla-, gışla-, güzle-” örneklerinde zaman anlamlı sözcükler üzerine gelerek bu fiillere ismin ifade ettiği zamana ulaşma, zamanı geçirme gibi işlevler yüklemektedir. Ayrıca bu ek, “dişle-, körle-, yatakla-” örneklerinde ise ismin ifade ettiği vasıftan, nesneden arınma işlevinde kullanılmıştır.

dişler, dişler öldürüdü M100/11, ölüp galmadān şu çocūñ başını körleyelim “*ölüp kalmadan şu çocuğun başını körleyelim*” M060/66

Metin dışı derleyip sözlük bölümünde yer verdiğimiz “çokumla-, günle-, patazla-, yomla-” gibi fiiller bu bölüme örnek olarak verilebilir.

2.2.6.2 Şahıs ekleri

Şahıs ekleri, çekimli fiillerde hareketi, işi yapan veya harekete konu olan şahsı belirten fiil çekim ekleridir. Dilimizde zamir kökenli ve iyelik kökenli olmak üzere iki tür şahıs eki vardır:

¹ “Yufka” sözcüğü bugün yazı dilinde *zayıf*, *ince* gibi anlamlara da gelmektedir. Sözcüğün Eski Türkçedeki şekli *yuyka* olup anlamı *incedir* (Gabain, 1995:313, Kaya, 1994:823). Orta Türkçede *yufka*, *yuwka*, *yupka* (Gülensoy, 2007:1170) biçimlerinde ve aynı anlamda gördüğümüz bu sözcük, Yeni Tarama Sözlüğünde *yufka*, *ince* anlamlarında ve *yufka*, *yuşa* (TDK, 1983: 251) şekillerinde verilmiştir. Bugün ağızlarda yer alan “yukalmak” fiili ise *incelmek*, *zayıflamak* gibi anlamlara gelmekte olup Denizli, Edirne, İçel, Nevşehir, Niğde, Rize gibi yörelerde kullanılmaktadır.

Birinci tip şahıs ekleri zamir kökenli olup şimdiki zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, istek ve gereklilik kiplerinde kullanılan şahıs ekleridir. İkinci tip şahıs ekleri ise iyelik kökenli olup görülen geçmiş zaman ve dilek-şart kipinde kullanılmaktadır.

Bölge ağızlarında fiil çekimlerinde karşılaştığımız I. tip şahıs ekleri şunlardır:

Tablo 5. Birinci tip şahıs ekleri (zamir kökenli)

Şahıslar	Ekler
Teklik I. şahıs	-m, -ım, -im, -um, -üm, -ñ, -iñ, -iñ, -yıñ, -yiñ, -yuñ, -sım, -sum
Teklik II. şahıs	-ñ, -iñ, -iñ, -uñ, -üñ, -sın, -sın, -sun, -sün, -sıñ, -siñ, -suñ, -süñ
Teklik III. şahıs	Ø
Çokluk I. şahıs	-uğ, -ıq, -ik, ük, -s, -is, -us, -ıS, -z, -ız, -iz, -uz, -üz, -yız, -yız, -yuz, -yüz, biz ¹
Çokluk II. şahıs	-ñız, -ñuz, -sıñız, -siñiz, -suñuz, -süñüz, -siz
Çokluk III. şahıs	Ø

Şimdiki zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, istek ve gereklilik kiplerinde gördüğümüz bu eklerle ilgili örneklerimiz şunlardır:

Teklik I. şahıs:

okuyorum “okuyorum” M001/17, alacam “alacağım” M006/31, deriñ “derim” M007/6, dememişim “dememişim” M008/21, isteyecēñ “isteyeceğim” M013/2, geçinmişiyiñ “geçinmişim” M017/5, basmışıyıñ “basmışım” M017/19, uyumuşsum “uyumuşum” M034/13, unutmışuyuñ “unutmuşum” M052/5, oynamışsım “oynamışım” M058/13, geliriñ “gelirim” M065/34, dönmüşüm M065/68, verecēğm “vereceğim” M074/17, ağlarıñ “ağlarım” M082/12, ğılarıñ “kılarım” M100/33, gelmişim M104/2, basarım M106/32, sorarıñ “sorarım” M123/32, biliyōm “biliyorum” M130/29

Teklik II. şahıs:

Bazı örneklerde zamir kökenli II. teklik şahıs ekinde “n” ünsüzünün damaksız hâline geldiği görülmektedir.

¹ Bu ek, Eski Türkçe Döneminde gördüğümüz bir şahıs ekidir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde karşılaştığımız “-vuz, -vüz” biçimi ise “b->v-” değişiminin bir sonucudur.

doyuruñ “*doyurursun*” 001/10, yin “*yersin*” M001/68, bařacañ “*bakacaksın*” M003/91, varacañ “*varacaksın*” M020/13, biřiriñ “*pişirirsın*” M024/21, afedersiñ “*afedersin*” M028/6, bařmıřsıñ “*bakmışsın*” M049/29, tanıyoñ “*tanıyorsun*” M067/84, inersiñ “*inersin*” M070/42, görmüřsüñ “*görmüşsün*” M075/4, alıyoñ “*alıyorsun*” M100/36, ölürsün M103/16, görüñ “*görürsün*” M104/8, deşsin “*dersin*” M107/77, dutarsıñ “*tutarsın*” M119/16, sorarsın M119/31, görüsüñ “*görürsün*” M120/82, yursuñ “*yursun*” M122/22, nörüyüz “*ne görürüz*” M124/13, daşıyorsun “*takıyorsun*” M124/30

Teklik III. şahıs:

oķur üfler “*okur üfler*” M011/5, gelmiş M020/38, geğiyoru “*gidiyor*” M024/13, şişeceg “*şişecek*” M047/71, ölmüş M070/52, yaşamış M099/2, soruyo “*soruyor*” M104/25, olacağ “*olacak*” M123/67

Çokluk I. şahıs:

öreriz M006/52, geşmeyiz “*gitmeyiz*” M018/15, deviriris “*deviririz*” M031/25, yapmıyoz “*yapmıyoruz*” M049/27, gırķarız “*kırķarız*” M054/34, ğalıyoz “*kalıyoruz*” M064/61, sanıyos “*sanıyoruz*” M065/43, ğonuşuruz “*konuşuruz*” M076/5, çıķarıS “*çıķarız*” M097/5, göçeris “*göçeriz*” M101/1, ğalmışız “*kalmışız*” M106/97, bişiriyiz “*pişiririz*” M120/67, ğülüşürüz M124/22, icad eğiyorus “*icat ediyoruz*” M126/5i giremiycēz “*giremeyeceğiz*” M130/43

şimdiki zaman ve öğrenilen geçmiş zaman çekimli fiillerde çokluk I. şahıs eki olarak “-yız, -yiz, -yuz, -yüz” eklerinin kullanıldığı örneklere rastlamaktayız. Bunlar; merkez ilçeğe bağlı Ada, Bostanözü, Cerit, Kalaba, Kızılca köyleri, Ermenek ilçesine bağlı Katranlı köyü ve Sarıveliler ilçesine bağlı Göktepe kasabasında tespit edilmiştir.

ihmāl eğiyoruyuz “*ihmal ediyoruz*” M005/29, başıyoruyuz “*bakıyoruz*” M022/15, toplanmışıyız “*toplanmışız*” M031/42, yidirmişiyiz “*yedirmişiz*” M060/17, yēiyoruyuz “*yiyoruz*” M122/9, varmışıyız “*varmışız*” M127/47

Geniş zaman çekimli bazı örneklere çokluk I. şahıs eki olarak “-uğ, -ıķ, -ik, -ük” eklerinin kullanıldığını görmekteyiz.

oluruğ “*oluruz*” M021/4, bitirrik “*bitiririz*” M056/17, varnıķ “*varırız*” M056/20, sürünüyürük “*sürünüyoruz*” M057/4

Ayrıca Eski Türkçe döneminde gördüğümüz yapıları hatırlatan kullanımlara da tanık olmaktadır.

bilmeyibiz “*bilmeyiz*” M007/60, bilmez biz “*bilmeyiz*” M023/6

Çokluk II. şahıs:

dersiñiz “*dersiniz*” M003/104, bārişiyosuñuz “*bağrışıyorsunuz*” M010/68, biliyorusuñuz “*biliyorsunuz*” M037/36, terhis olacañız “*terhis olacaksınız*” M043/24, nābacaşsıñız “*ne yapacaksınız*” M045/23, diyoñuz “*diyorsunuz*” M047/85, duyarsıñız “*duyarsınız*” M049/47, hazırlayacaşsıñız “*hazırlayacaksınız*” M067/65, arācaşsıñız “*arayacaksınız*” M081/28, düşünürsüñüz “*düşünüyorsunuz*” M104/61, vereceksiñiz “*vereceksiniz*” M125/56

Metinlerimiz içinde bir örnekte ikinci çoğul şahıs eki olarak “-siz” ekinin kullanıldığını görmekteyiz.

nerē gidersiz böyle “*nere(ye) gidersiniz böyle*” M035/2

Çokluk III. şahıs:

Çokluk III. şahıs için bir ek yoktur. Bu yapı, “-lar, -ler” çokluk ekleri ile sağlanmaktadır. Bazı örneklerde ekteki “-r” ünsüzünün düştüğü görülmektedir.

bēnmezler “*beğenmezler*” M005/16, getirillēr “*getirirler*” M013/5, gēdiyollar “*gidiyorlar*” M020/9, ekiyollar “*ekiyorlar*” M040/35, dimişler “*demişler*” M044/4, göşmüşler “*göçmüşler*” M050/21, varılar “*varırlar*” M055/3, oturmuşlār “*oturmuşlar*” M064/26, gideller “*giderler*” M079/11, verilēr “*verirler*” M115/24, alılla “*alırlar*” M129/9-M129/16, geliler “*gelirler*” M131/9

Bazı cümleler, özne bakımından çokluk ifade etmelerine karşın cümledeki yüklem fiilin teklik biçimiyle kullanılması, çokluk III. şahıs için bir ekin olmadığı ihtimalini düşündürmektedir. Gerek yazı dilinde gerekse bölge ağızlarında bunun örnekleri görülmektedir.

onlar da olur köye bir goñşu “*onlar da olur köye bir komşu*” M011/103, o ğapıdan adamlar çıkar “*o kapıdan adamlar çıkar*” M037/14, ğadınlar yapar bekmezi “*kadınlar yapar pekmezi*” M044/13, onlar olmāyor “*onlar olmuyor*” M124/44

Tablo 6. İkinci tip şahıs ekleri (iyelik kökenli)

Şahıslar	Ekler
Teklik I. şahıs	-m
Teklik II. şahıs	-ñ
Teklik III. şahıs	Ø
Çokluk I. şahıs	-g, -ğ, -h, -k, -k
Çokluk II. şahıs	-ñız, -ñiz, -ñuz, -ñüz
Çokluk III. şahıs	Ø

Görülen geçmiş zaman ve dilek-şart kipi çekiminde gördüğümüz bu eklerle ilgili şu örnekleri verebiliriz:

Teklik I. şahıs:

yaPdım “*yaptım*” M001/2, açsam M009/140, aldıysam M016/15, bekliyodum “*bekliyordum*” M034/3, yattım M041/16, ektim M044/10, göşdüm “*göçtüm*” M060/9, ölseM M065/72, gëttim “*gittim*” M082/40, buldum M092/40, añlasam “*anlasam*” M108/2, sürdüm M127/3, görmedim M130/6

Teklik II. şahıs:

alıyoduñ “*alıyordun*” M001/36, annamadıñ “*anlamadın*” M009/28, ğatarsañ “*katarsan*” M013/47, büktüñ “*büktün*” M019/24, ısmalladıñ “*ısmarladın*” M020/41, niTTiñ “*ne ettin*” M047/143, anadıñ “*anladın*” M060/6, alırdıñ “*alırdın*” M061/21, duyduñ mu “*duydun mu*” M077/4, dutarsañ “*dutarsan*” M105/55, bindiñ “*bindin*” M109/16

Teklik III. şahıs:

ğalmadı “*kalmadı*” M007/5, itse “*etse*” M026/22, öldü M029/23, deışti “*değişti*” M053/16, bulabilse M070/53, olsa M080/1, küstü M098/12, çığdı “*çıktı*” M128/1

Çokluk I. şahıs:

çalardığ “*çalardık*” M004/1, döğdük “*dövdük*” M032/5, geşdig “*geçtik*” M037/40, varsak “*varsak*” M042/62, öraşdığ “*uğraştık*” M050/29, aldık “*aldık*” M058/16, bilirsek M081/12, durduğ “*durduk*” M083/22, ğaldığ “*kaldık*” M104/28, götürsek M106/61, bālamasađ “*bağlamasak*” M109/52, ğatardığ “*katardık*” M120/16, yersek “*yersek*” M124/6, gördüğ “*gördük*” M127/43

Çokluk II. şahıs:

ğoyduñuz “*koydunuz*” M009/24, olursañız “*olursanız*” M018/16, gelseñiz “*gelseniz*” M043/68, bulamadıñız “*bulamadınız*” M047/24, yaptıñız “*yaptınız*” M060/19, geldiñiz “*geldiniz*” M075/33, nördüñüz “*ne gördünüz*” M092/35, yapmassañız “*yapmazsanız*” M104/83, görürseñiz “*görürseniz*” M119/20

Çokluk III. şahıs:

Çokluk III. şahıs için bir ek yoktur. Bu yapı, “-lar, -ler” çokluk ekleri ile sağlanmaktadır.

vuramassalar “*vuramazsalar*” M003/133, dedilēr “*dediler*” M008/12, duttular “*tuttular*” M018/4, gesseler “*gezseler*” M027/72, aldılār “*aldılar*” M068/9, aTTılar “*attılar*” M082/37, geldilēr “*geldiler*” M109/34, ğaşdıılār “*kaçtılar*” M130/45

Aşağıdaki örnekler, çokluk III. şahsın eksiz yapıldığını göstermektedir.

onlar başımda durdu M041/16, onlar yeñi başladı “*onlar yeni başladı*” M054/22, şindi plastik çıkalı onlar bitti “*şimdi plastik çıkalı onlar bitti*” M120/60

Yukarıda örneklendirilen şahıs eklerinin dışında Türkçede üçüncü tip şahıs ekleri daha vardır ki bunlar fiillerin emir kipi çekimlerinde kullanılan eklerdir. Emir eklerinin bölge ağızlarında görülen şekilleri “Dilek Kipleri” başlığı altında örneklerle gösterildiği için burada ekleri kısaca vermekle yetineceğiz.

Emir teklik I. şahıs	:	-ayım, -eyim, -ayıñ, -eyiñ, -āym, -eym, -ayñ, -eyñ, -ēyñ, -eyi, -ēy, -ēñ, -im, -īm, -uyuñ
Emir teklik II. şahıs	:	(Ø)
Emir teklik III. şahıs	:	-sın, -sin, -sun, -sün, -sıñ, -siñ, -suñ -süñ
Emir çokluk I. şahıs	:	-alım, -elim
Emir çokluk II. şahıs	:	-iñ, -iñ, -uñ, -üñ
Emir çokluk III. şahıs	:	-sınlar, -sinler, -sunlar, -sünler

2.2.6.3 Şekil ve zaman ekleri

Şekil ve zaman ekleri, fiil kök veya gövdelerinin karşıladığı hareketi şekle ve zamana bağlayan eklerdir. Bunlar şekil ve zaman ifade eden eklerdir. Ancak şekil idafesi hepsinde, zaman ifadesi ise bir kısmında vardır.

Fiiller, şahıslara bağlanmak için iki kalıba girerler. Bunlar, haber(bildirme) kalıbı ile dilek(tasarlama) kalıbıdır. Bölge ağızlarında görülen fiil kalıpları ise şunlardır:

2.2.6.3.1 Haber (bildirme) kipleri

Haber kipleri iş, oluş veya kılışı belli bir zamana bağlayarak haber veren fiil kalıplarıdır. Haber kiplerinde kip ekleri haber veya bildirme; zaman olarak da geniş, şimdiki, görülen ya da bilinen geçmiş, öğrenilen ya da duyulan geçmiş ve gelecek zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. Zaman eklerinin bölgedeki durumu şöyledir:

a) Geniş zaman: (Ø, -ı, -i, -u, -ü, ü; -al, -el, -ıl, -il, -ul, -ül, -l; -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür, -r; -ıy, -iy, -uy, -üy)

Geniş zaman eki, bölge ağızlarında oldukça çeşitlidir. Genellikle yazı dilinde kullanılan temel şekiller tercih edilir. Ancak bazı durumlarda geniş zaman ekindeki ünsüzün düştüğü, bazı durumlarda düşmeyle birlikte yanındaki ünlüyü uzattığı, bazı durumlarda ise “r” sesinin yarı ünlüleşerek “y” sesine dönüştüğü görülmektedir. Bunun dışında bazı sözcüklerde geniş zaman ekindeki “r>l” değişmesi sonucunda ünsüz ikizleşmeleri ortaya çıkmaktadır.

Zamir kökenli şahıs ekleri ile çekimlenen ve zaman bakımından geniş zaman ifade eden bu yapının bölge ağızlarındaki biçimleri şunlardır:

Yazı dilindeki geniş zaman ekleri: -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür, -r.

yeriz “yeriz” M006/22, görür M012/3, geçeriz “gideriz” M017/1, akar “akar” M019/38, görür “koruz” M021/19, çalınır oynanır M047/99, sārız “sağarız” M054/6, bilir M63/2, gurur “kurar” M064/35, çırırız “çığırırız” M076/11, düzünür goşunur M077/17, bulur M087/10, dutar “tutar” M093/20, yükler M095/39, dir “der” M105/72, yenir içilir “yenir içilir” M121/44

“r” düşmesi ile oluşan geniş zaman ekleri: Ø, -ı, -i, -u, -ü, ü.

durū “durur” M002/43, gönderiler “gönderirler” M003/87, çalışı “çalışır” M010/61, bili miyim “bilir miyim” M013/49, gārıştırılār “karıştırırlar” M019/41, oturū “oturur” M083/48, oturu “oturu” M097/16, görüdük “görürdük” M109/68, yağurusuñ “yoğurursun” M122/4, geliler “gelirler” M131/9

Hece kaynaşması ya da hece yutumu görülen bazı örneklerde geniş zaman çekimi *fiil+şahıs eki* yapısı şeklinde olmaktadır.

azzını yanına alıñ “*azığıñı yanına alırsın*” M001/8, nāpāñ “*ne yaparsın*” M009/55, ineiñ varsa inek sāñ “*ineğın vara inek sağarsın*” M054/6, askerdē candarmayı biliñ mi sēñ “*askerde jandarmayı bilir misin sen*” M057/3, biliñ dē mi bişiyi “*bilirsin değil mi bişiyi*” M059/16, ondan kiri yiñ “*ondan geri yersin*” M071/45, bi araba zopa yiñ “*bir araba sopa yersin*” M089/16, şimdi gittiğimizde görüñ “*şimdi gittiğimizde görürsün*” M104/80

“r>l” değışmesi ile oluşan geniş zaman ekleri: -al, -el, -ıl, -il, -ul, -ül, -l.

başlallar “*başlarlar*” M003/64, çalallar “*çalarlar*” M010/7, ğaynadıllār “*kaynatırlar*” M019/46, çeviriller “*çevirirler*” M022/4, yapallardı “*yaparlardı*” M028/6, yullardı “*yurlardı*” M035/11, dēller “*derler*” M040/31, ekeller “*ekerler*” M040/20, atallar “*atarlar*” M048/30, ğarşılallardı “*karşılardı*” M067/34, öpüşüllerdi “*öpüşürlerdi*” M070/11, gidellerdi “*giderlerdi*” M072/17, yatırıldardı “*yatırırlardı*” M083/30, vurullar “*vururlar*” M104/144, yapallar “*yaparlar*” M113/10, ğurallar “*kurarlar*” M125/11, durullar “*dururlar*” M131/1

“r>y” değışmesi ile oluşan geniş zaman ekleri: -ıy, -iy, -uy, -üy.

Bu ekler, fiil kök ya da gövdelerinde yer alan “-r-” sesinden sonra gelen geniş zaman ekinin “y” sesine dönüşmesi ile oluşmaktadır.

sütlü tahranayı da bişiriyiz “*sütlü tarhanayı da pişiririz*” M008/40, ğız evine varıyız “*kız evine varırız*” M011/8, çıkarttırıyız zeytinyāñı “*çıkarttırırız zeytinyağıñı*” M024/23, soğanıla adamaķılı ğavırıyız “*soğanla adamaķılı kavururuz*” M025/2, batlıcan yemē bişiriyiz “*patlıcan yemeğı pişiririz*” M025/4, çıkarıyız dışarıyā “*çıkarttırız dışarıya*” M042/28, darağdan geçiriyiz “*taraktan geçiririz*” M054/35, götürüyüz “*götürürüz*” M103/2, bişiriyiz “*pişiririz*” M120/67, ilānasını getiriyiz öldürüyüz “*lahanasını getiririz öldürürüz*” M124/2, yapıp duruyuz “*yapıp dururuz*” M124/24

Geniş zamanın olumsuz çekimleri bölge ağızlarında I. teklik ve çoklukta eksiz (Ø) olarak diğerlerinde ise “-r, -s, -z” ekleri ile yapılmaktadır.

bilmēz “*bilmeyiz*” M007/27, bilmeñ “*bilmem*” M007/43, 'acıtmassañ “*acıtmazsan*” M017/26, bilmem M020/22, gitmes “*gitmez*” M022/5, olmas “*olmaz*” M042/12, ğetme miyiz “*gitmez miyiz*” M058/13, ğaķmār “*kalkmaz*” M069/15, almaz

M070/39, gelmez M074/24, olma mı “*olmaz mı*” M083/55, olmasaın “*olmazsan*” M096/31, yemesek “*yemezsek*” M127/79

b) Şimdiki zaman: (-yorur, -yoru, -yuru, -yor, -yol, -yo, -yó, -yō, -İR, -yır, -yir, -yür, -iy, -uy, -üy, -yı, -yi, -ik)

Şekil olarak bildirme, zaman olarak şimdiki zamanı ifade eden ve zamir kökenli şahıs ekleri ile çekimlenen bu kip, bölge ağızlarında şu şekillerde kullanılmaktadır:

-yorur, -yoru, -yuru:

Şimdiki zaman eki -yor, “yori-” fiilinden gelmektedir ve bu ekin “-yor<yori-r” şeklinde bir etimolojik yapısı vardır. Eski Anadolu Türkçesinde bir birleşik fiil gibi kullanılan bu yapı, Osmanlıcada ekleşerek “-yor” şeklinde ortaya çıkmıştır. Bölge ağızlarında teklik I., II., III. şahıslar ile çokluk I. ve II. şahıslarda bu arkaik kullanımı sürdüren örneklere rastlanmıştır.

çıkiyuru “*çıkiyor*” M006/24, dēyorū “*diyor*” M007/43, duruyoru “*duruyor*” M009/37, biliyoruñ “*biliyorum*” M017/5, diyoru “*diyor*” M019/12, düşünüyorusuñ “*düşünüyorsun*” M021/34, oluyorur “*oluyor*” M032/4, biliyorusuñuz “*biliyorsunuz*” M037/36, olmayoru “*olmuyor*” M043/2, yapıyoruyuz “*yapıyoruz*” M051/5, açılıyuru “*açılıyor*” M075/58, hazıllāyoru “*hazırlıyor*” M080/4, oluyoru “*oluyor*” M088/1, geliyoru “*geliyor*” M106/57, varıyoruyūñ “*varıyorum*” M122/1, akiyorū “*akıyor*” M123/32, biçiyorusuñ eđiyorusuñ “*biçiyorsun ediyorsun*” M124/31, geğiyoruyuz “*gidiyoruz*” M127/22

Bir örnekte ise ekin “-yuru” biçimi ile karşılaşılmıştır.

oluyuru “*oluyor*” M035/7

-yor:

Bugün Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan “-yor” eki, bölge ağızlarında da yer almaktadır.

yapıyor M043/44, bilmiyorum M060/2, görünüyor M065/70, yapmıyor M081/24, ğaynadıyoruz “*kaynatıyor*” M091/22, yiniyor “*yeniyor*” M096/11, diniyor “*deniyor*” M102/4, gidiyor M104/10

Metinlerde karşılaştığımız bir örnek, bize bu ekin eski yapısını hatırlatmaktadır.

gezeyoruz “*geziyoruz*” M091/22

-yol:

Bu ek, son seste “r>l” değişmesi ile oluşmuştur. Örnekleri çoktur.

veriyollar “*veriyorlar*” M016/8, yiyollar “*yiiyorlar*” M024/26, geliyollar “*geliyorlar*” M034/32, biliyollar “*biliyorlar*” M048/8, ikram idiyollar “*ikram ediyorlar*” M094/34, yapıyollar “*yapıyorlar*” M095/61, diyollar “*diyorlar*” M096/29-M099/3-M105/19, götürmüyollar “*götürmüyorlar*” M100/18, tuzlayollar “*tuzluyorlar*” M103/14, veriyollardı “*veriyorlardı*” M110/9, bindiriyollardı “*bindiriyorlardı*” M116/14

-yo, -yó, -yō:

Bölge ağızlarında görülen bu ekler, şimdiki zaman ekindeki “-r” ünsüzünün düşmesi, hece kaynaşması ve ekin ünlüsünün değişmesi ile ortaya çıkmaktadır.

demiyolar “*demiyorlar*” M003/78, çalışmayos “*çalışmıyoruz*” M014/7, düşüyo “*düşüyor*” M022/12, deyó “*diyor*” M036/24, diyom “*diyorum*” M060/34, göyölar “*koyuyorlar*” M064/58, ağılyödu “*ağılyordu*” M067/41, biliyoz “*biliyoruz*” M091/5, istiyon “*istiyorsun*” M106/1, vermiyosuñ “*vermiyorsun*” M123/29, diyolar “*diyorlar*” M130/10, biliyöm “*biliyorum*” M130/29

-yır, -yir, -yür, -İR:

Bölge ağızlarında görülen bu ekler, şimdiki zaman ekindeki ünlünün daralması ve “y” ünsüzünün düşmesi ile ortaya çıkmaktadır.

bişiyır “*pişiyor*” M003/56, yapıyır “*yapıyor*” M056/5, bilmiyırım “*bilmiyorum*” M057/28, diyirdik “*diyorduk*” M057/28, gidiyır “*gidiyor*” M057/64, ayaklayırđı “*ayaklanıyordu*” M061/12, yetiyır “*yetiyor*” M075/42

Bu ek, Karacaören köyünden derlenen bir metinde yazı dilindeki yapının aksine kalınlık-incelik uyumuna uğramış, bu arada ekin ünlüsünde daralma meydana gelmiştir.

işde sürünüyürük hâlâ dâ buralarda. “*işte sürünüyoruz hâlâ buralarda*” M057/4

Bir başka örnekte de önce şimdiki zaman ekindeki ünlünün, daha sonra da ekteki “y” sesinin düşüp yanındaki ünlüyü uzatmasıyla “-İR-” biçiminde bir eke rastlamaktayız.

çalışamİRim “*çalışamıyorum*” M056/4

-ıy, -uy, -üy, -y:

Birkaç örnekte şimdiki zaman eki olarak “-ıy, -uy, -üy, -y” şekillerine rastlamaktayız.

yapıy “*yapıyor*” M057/38, cirmalıydım “*cırmalıyordum*” M065/71, acıydı “*acıyordu*” M065/80, oluy “*oluyor*” M067/72, söküydüm “*söküyordum*” M106/2

-y1, -y1:

Bazı örneklerde şimdiki zaman eki olarak “-y1, -y1” şekline rastlamaktayız.

bākıy1ydık “*bakıyorduk*” M057/14, diyiler “*diyorlar*” M067/77, būday ğaldır1y1, arpa ğaldır1y1 “*buğday kaldırıyor arpa kaldırıyor*” M073/36

-ik:

Bir örnekte şimdiki zaman eki olarak “-ik” ekinin kullanıldığı görülmektedir.

tabi deiş1g *gidik* şimdi “*tabi değişip gidiyor şimdi*” M064/35

c) Öğrenilen geçmiş zaman: (-m1ş, -m1ş, -muş, -müş, -m1ş, -m1ş, -müş, -1k)

Şekil olarak bildirme, zaman olarak da öğrenilen, duyulan geçmiş zaman ifade eder. Öğrenilen geçmiş zaman eki, bölge ağızlarında yazı dilimizdeki gibi çok şekillidir. Zamir kökenli şahıs ekleri ile çekimlenen duyulan geçmiş zamanın, yazı dilimizde kullanılan yapıdan farkı olmayıp bölgedeki kullanım şekilleri şunlardır:

-m1ş, -m1ş, -muş, -müş, -m1ş, -m1ş, -müş:

böyümüş “*büyümüş*” M007/8, bulamamış M009/68, yürümüş “*yürümüş*” M009/155, uyumuşuyun “*uyumuşum*” M017/4, toplanmış1y1z “*toplanmış1z*” M031/42, ğetm1ş “*gitmiş*” M037/36, ölmüş “*ölmüş*” M045/6, oynamışsım “*oynamışım*” M058/13, yidirmiş1z “*yedirmiş1z*” M060/18, oturmuşlar “*oturmuşlar*” M064/26, ğelmişiyin “*gelmişim*” M068/19, tanım1ş “*tanımış*” M083/19, bulmuş M092/41, souğlam1ş “*soğuklamış*” M100/23, ğeçitmemiş M104/63, üşümüşün “*üşümüşüm*” M124/54, olmuş M125/61, yazmışlar M130/9, virmemiş “*vermemiş*” M130/23

-1k:

Adana, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş ağızlarında öğrenilen geçmiş zaman eki olarak -1k/-ik biçimi de kullanılmaktadır (Karahana, 1996: 147). Bu ek, bölge ağızlarında birkaç yerde karşımıza çıkmaktadır

bu hanım gene iyi dayanık yā “*bu hanım gene iyi dayanmış ya*” M065/49, şiyini tozunu kevin1 alsın diy1 öyle yapıklar tām1nim yāni. “*şeyini, tozunu, kevin1 alsın diye öyle yapmışlar*” M099/17

Ahmet Buran “-Ik Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanılışı” adlı makalesinde zaman eklerinin dilimizde sıfat-fiil işlevi ile kullanılabildiğini ve -Ik ekinin de Anadolu ağızlarındaki bazı kullanımlarının zaman ve sıfat-fiil özelliği karışık bir manzara ortaya çıkardığını dile getirir (Buran, 1994:11-18). Biz de metinlerimizden birinde böyle bir kullanıma rastladık.

hamamdan çığıdıg yarı yıkanığ yarı yıkanmadık “hamamdan çıktık yarı yıkanık yarı yıkanmadık” M052/21

ç) Görülen geçmiş zaman: (-dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü, -dī, -dī, -dū, -dū, -tī, -tī, -tū, -tū, -Tı, -Tu, -Tū)

Şekil bakımından bildirme, zaman olarak da bilinen veya görülen geçmiş zaman ifade eder. Olumlu ve olumsuz çekiminin yazı dilimizle farkı yoktur. İyelik kökenli şahıs ekleri ile kullanılan görülen geçmiş zamanın bölge ağızlarındaki şekilleri şunlardır:

oğumadım “okumadım” M001/39, yaptık “yaptık” M005/2, inanamadı M009/19, yaptık “yaptık” M014/3, bindi M017/4, duTTuğ “tuttuk” M018/11, geçti “gitti” M020/5, çıktı “çıktı” M025/26, durdu “durdu” M034/10, geldiñiz “geldiniz” M035/1, gördüñ “gördün” M041/8, saTTıg “sattık” M047/20, duTTuysa “tuttuysa” M047/132, unuttuk “unuttuk” M054/31, geçti “gitti” M074/60, duTTū “tuttu” M075/22, unuttum M078/10, düştü M081/22, duruttu “duruttu” M083/20, güttüm “güttüm” M098/18, öldü “öldü” M104/5, gülmedim M107/54, gördüğ “gördük” M117/4, oturdum “oturdam” M123/18, sürüverdim “sürüverdim” M127/6, acıgdı “acıktı” M127/12

d) Gelecek zaman: (-acağ, -ecek, -acağ, -eceg, -ācağ, -ıcağ, -aca, -ece, -acā, -ecē, -ēce, -cağ, -cek, -ca, -ce, -cī, -ip, -up, -üp)

Türkçenin tarihî seyri içerisinde ilk kez Kıpçak ve Eski Anadolu Türkçesi sahalarında görülen “-ecek, -acak” eki (Mansuroğlu, 1958:181), şekil olarak bildirme, zaman olarak da gelecek zaman ifade eder.

Bölge ağızlarında yoğun olarak kullanılan bu ekler, yazı dili ile paralellik arz etmekle birlikte çeşitli ses olaylarından kaynaklanan değişiklikler sonucunda farklı biçimlerle de karşımıza çıkmaktadır.

-acağ, -ecek, -acağ, -eceg, -ācağ, -ıcağ:

yapılacağı “*yapılacak*” M007/25, gideceksiniz “*gideceksiniz*” M009/188, asılacağı “*asılacak*” M028/46, gömülecek M043/15, olacak “*olacak*” M050/64, olmayacağı “*olmayacak*” M060/94, oynācağlar “*oynayacaklar*” M077/4, sorācağız “*soracağız*” M081/28, geleceğdig “*gelecektik*” M117/7, sürüverecek “*sürüverecek*” M119/47, olacak “*olacak*” M123/67, görecek M129/5, giydirecek M131/15

Ermenek yöresinden derlediğimiz bir metinde gelecek zaman ekinin ilk ünlüsünde daralma görülmektedir.

ıçacağı “*açacak*” M121/46

-aca, -ece, -acā, -ecē, -ēce:

göreceñ “*göreceksin*” M001/11, annadacañ “*anlatacağım*” M016/6, işlemēceñ “*işlemeyeceğim*” M019/25, bağacam “*bakacağım*” M030/31, alacaz “*alacağız*” M032/6, ğapacāz “*kapacağız*” M047/162, yapacam “*yapacağım*” M066/1, boacāz “*boğacağız*” M075/89, ğötürecēz “*götüreceğiz*” M100/13, bulacañ “*bulacaksın*” M104/58, ğedecēseñ “*gideceksen*” M119/10, ğaynadacañ “*kaynatacaksın*” M125/56, ataşlayacāz “*ateşleyeceğiz*” M130/74

-cağ, -cek, -ca, -ce, -cī:

diycek “*diyecek*” M003/49, annadcam “*anlatacağım*” M005/6, verceksin “*vereceksin*” M003/110, ğorğmācağ “*korkmayacak*” M011/95, kescek “*kesecek*” M033/29, dencek “*denecek*” M042/18, ğalcağ “*kalacak*” M049/36, sācaz “*sağacağız*” M054/24, olmaycağ “*olmayacak*” M057/48, geşcez “*geçeceğiz*” M109/15, nārāycağ “*ne arayacak*” M130/2

Bir sözcükte ise ekte hece kaynaşması sonucu ünlü daralması görülür.

yapciñ “*yapacaksın*” M085/6

-ip, -up, -üp:

Karaman merkez ilçeye bağı Akçaalan köyünde şimdiki zaman eki olarak “-ip, -up, -üp” biçimleriyle karşılaşmaktayız.

adını ne ğoyupsun “*adını ne koyacaksın*” M007/56, ğış hazırlı ne olub işdē “*kış hazırlığı ne olacak işte*” M008/33, ğışın ne yapıbız “*kışın ne yapacağız*” M008/35, ğoyubudum “*koyaktım*” M008/50, yarın gelmeyip mīñ “*yarın gelmeyecek misin*”

M009/184, nere geçdipsiñ “*nere gideceksin*” M009/186, nörüpsüñ “*ne göreceksin*” M009/187, gelmeyip miñ dahī “*gelmeyecek misin daha*” M009/189

2.2.6.3.2 Dilek (tasarlama) kipleri

Dilek kipleri gerçek olmayan, olması, gerçekleşmesi istenilen, tasarlanılan fiil kalıplardır. Bunların sadece şekil ifadesi vardır, zaman ifadesi yoktur.

Dilek kipleri emir, istek, şart ve gereklilik ifade eden ve aynı zamanda bu isimlerle anılan dört çekim kalıbından oluşur. Dilek kiplerinin Karaman ili ağızlarında görülen şekil ve örnekleri şunlardır:

a) Emir:

Şekil bildiren eklerden birisi olan emir eklerini, Muharrem Ergin’in tasnifini esas alarak yaptık.¹ Metinlerimizde geçen olumlu ve olumsuz örnekleri şunlardır:

Emir teklik I. şahıs: -ayım, -eyim, -ayıñ, -eyiñ, -āym, -eym, -ayñ, -eyñ, -ēyñ, -eyi, -ēy, -ēñ, -im, -īm, -uyuñ

Bilindiği gibi emir teklik I. şahıs eki, Eski Türkçede “-ayın, -eyin, -ayn, -eyn” ve dönemin sonuna doğru “-ayı, -eyi” ekleridir (Gabain, 1995: 79). Bu eklerden “-eyin, -ayın” Batı Türkçesine aynen geçmiş, Batı Türkçesinde ise birinci şahıslardaki “m”nin tesiri ile “-ayım, -eyim” şekilleri de ortaya çıkmıştır. Çalışma sahamızda görülen emir teklik I. şahıs ekleri çok çeşitlidir ve bunlar arasında arkaik şekillerin olması dikkat çekicidir. Örnekler:

alayım M009/59, bitireyim M009/59, bulayıñ “*bulayım*” M020/29, diyeyim M028/48, vereyiñ “*vereyim*” M040/18, anladayıñ “*anlatayım*” M041/9, söyleyēñ “*söyleyeyim*” M060/13, tüküreyim “*tüküreyim*” M104/159, ğarıştırāym “*karıştırayım*” M107/30, sorayıñ “*sorayım*” M123/3, diyeyñ “*diyeyim*” M123/4, geğeyi “*gideyim*” M123/39, ateş idēyñ “*ateş edeyim*” M130/70

“Doğu Grubu ağızlarında emir teklik I. şahıs eki hece kaynaşması ile yapısını değiştirmiştir: söylim, gidim, yapım gibi (Karahan, 1996: 49). Bu durum, bölge ağızlarında seyrek de olsa tespit edilmiştir.

¹ M. Ergin, emir kipi çekimini şu şekilde yapar: *durayım, dur, dursun, duralım, durun-uz, dursunlar; bekleyeyim, bekle, beklesin, bekleyelim, bekleyin-iz, beklesinler*. (Ergin, 2006: 305). Ayrıca bilgi için bk. Ercilasun, A. B. (2004). Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine, *Türk Gramerinin Sorunları Üzerine*, TDK Yayınları, Ankara, s. 61-66.

diyim “*diyeyim*” M016/4, bilim “*bileyim*” M056/2-M059/13, söylüm “*söyleyeyim*” M057/24, bilim “*bileyim*” M063/10, yim “*iyeyim*” M067/70, dım “*diyeyim*” M082/45

Metinlerimizden birinde emir teklik I. şahıs eki şu şekildedir.
efendime söylēy “*efendime söyleyeyim*” M031/8

Bir başka örnekte ise ekteki ünlülerin hepsinin yuvarlaklaştığı görülmektedir.
yuduyūñ “*yutayım*” M077/52

Emir teklik II. şahıs: (Ø)

Fiil kök veya gövdesi biçimindedir. Olumlu ve olumsuz örnekleri şunlardır.

bil M020/30, döğüşmē “*dövüşme*” M021/63, ğağ “*kalk*” M040/8, dikkat et “*dikkat et*” M052/9, gör M060/67, görkma “*korkma*” M067/78, git M071/27, söyle “*söyle*” M081/14, salla M089/12, virivir “*veriver*” M101/50, çalış M106/33, everivir “*everiver*” M121/47, getme “*gitme*” M123/40, otur M127/54

Emir teklik III. şahıs: -sın, -sin, -sun, -sün, -sıñ, -siñ, -suñ -süñ.

çatılansıñ “*çatılansın*” M008/37, sōñsün “*sönsün*” M011/25, açılısın M011/84, öratmasın “*uğratmasın*” M026/9, ossun “*olsun*” M032/13, baqsın “*baksın*” M050/56, uyusuñ “*uyusun*” M055/23, yürüsüñ “*yürüsün*” M055/25, vęrsin “*versin*” M070/12, nitsiñ “*ne etsin*” M075/70, yarasın M085/25, duyulsun M101/51, çıksın “*çıksın*” M123/42, eñmesin “*inmesin*” M123/69

Emir çokluk I. şahıs: -alım, -elim

diyelim M003/10, danışalım M003/57, baçalım “*bakalım*” M010/13, ılalım “*alalım*” M018/24, oturalım M050/14, uzatmayalım “*uzatmayalım*” M051/3, bilelim M067/80, gidelim M092/60, annadalım “*anlatalım*” M109/2, buluşalım M127/88

Emir çokluk II. şahıs: -iñ, -iñ, -uñ, -üñ

görüñ “*görün*” M001/14, gidiñ “*gidin*” M003/58, giriñ “*girin*” M041/17, buyruñ “*buyrun*” M047/82, ğaldırıñ “*kaldırın*” M059/13, soruñ “*sorun*” M074/2, geliñ “*gelin*”

M074/71, buluñ “*bulun*” M104/62, dutuñ “*tutun*” M104/158, büyürüñ “*buyurun*” M113/6, ũleşüñ “*paylaşın*” M119/20, sóündürüñ “*söndürün*” M130/75

Emir çokluk III. şahıs: -sınlar, -sinler, -sunlar, -sünler

yuva ğursunlar “*yuva kursunlar*” M011/102, deşinler “*desinler*” M021/63, harcansınlar M043/69, etmesinler “*etmesinler*” M054/19, nörsünler “*ne görsünler*” M054/50, dimesinler “*demesinler*” M060/20, gelsinler M060/83, geşsinler “*geçsinler*” M074/27, ğalsınlar “*kalsınlar*” M125/55

b) İstek: (-a, -e)

Eski Anadolu Türkçesinde işlek bir ek olan -a/-e (-a/-e<-ĝa/-ge<-ĝay/-gey) istek kipi eki, zaman ifade etmez ve diğer dilek kipleri gibi sadece şekil eki olarak kullanılır. Bölge ağızlarında tespit ettiğimiz olumlu ve olumsuz örnekler şunlardır:

istemeyeydim M001/24, döveydi M001/24, deyeñ “*deyem*” M007/4, dike M007/24, alalıĝ “*alalım*” M018/12, dēyem “*deyem*” M028/34, toplayalar M044/19, geçe “*gide*” M065/53, ğaĝamıyam “*kalkamayam*” M071/38, deyem “*deyem*” M071/38, M071/38, diyem “*deyem*” M071/39, alaydım M106/19, bilem M131/19

Aşağıdaki örneklerde ise fiil çekimlerinde kullanılan istek eki, dilek-şart işlevi ile kullanılmıştır.

hadi sen burda bi cesus olaydıñ, bu taburu yaĝaydıñ, veyāt beni öldüreydiñ taburu yaĝaydıñ taburu yaĝaydıñ o zaman iyi miydi “*haydi sen burada bir casus ol(s)aydın, bu taburu yak(s)aydın veyahut beni öldür(s)eydin, taburu yak(s)aydın o zaman iyi miydi*” M123/33-34

c) Şart: (-sa, -se)

Diğer dilek kipleri gibi şekil ekidir ve zaman ifadesi yoktur. Fiillerin şart çekimini yapar. Şart eki, bölge ağızlarında yazı dilimizdeki gibi “-sa, -se” ekidir ve iyelik kökenli şahıs ekleri ile çekimlenmektedir.

vurabilseler M003/133, açsam M009/140, olsam M020/26, olsañ “*olsam*” M021/29, yaĝsañ “*yaksan*” M031/41, geťsem “*gitsem*” M036/4, gelseñiz “*gelseniz*” M043/68, kessek M044/10, ğursañ “*kursan*” M070/55, arāmasañız “*aramasınız*”

M081/28, göndersek M083/55, gelmesek M100/24, deşen “*desen*” M102/32, bālamasağ “*bağlamasağ*” M109/52, görseñ “*görsen*” M127/90

ç) Gereklilik: (-sa/-se gerek, -mak/-mağ/-mek lāzım, lāzım, -su lāzım)

Gereklilik kipi, fiillerin gereklilik çekimini yapan kiptir. Diğer dilek kipleri gibi bu da yalnız şekil ekidir. Çalışma sahamızda gereklilik kipi olarak günlük konuşma dilindeki “-meli, -malı” yapıları kullanılsa da metinlerimizde gereklilik işlevi, “-sa/se gerek, -mak/mağ/mek lāzım, lāzım” yapılarıyla sağlanmaktadır. Örnekler:

sıkıştıрмаğ lāzım “*sıkıştırmak lazım*” M001/44, çirpiştirmek lāzım “*çirpiştirmek lazım*” M001/46, gelmesi lāzımdır M011/97, öpülmemesi lāzım M029/11, esinlense gerek M064/27, ekrem paşa olsa gerek M075/82, görmeg yaşamağ lāzım “*görmek yaşamak lazım*” M097/18, ğalaylanması lāzım “*kalaylanması lazım*” M115/7

Metinlerden birinde Eski Türkçede emir eki olarak kullanılan “-su” ekinin gereklilik, zorunluluk anlamı veren “lāzım” sözcüğü ile birlikte kullanıldığını görmekteyiz.

ğurusu lāzım “*kurumalı, kurusun*” M042/40-M042/41

2.2.6.4 Fiillerin birleşik zaman çekimleri

“i-“ fiili, basit zamanlı fiilleri birleşik zamanlı fiiller hâline getirir. Bu işlev, ek fiilin dilimizde kullanılan iki temel görevinden birisidir. Bölge ağızlarında karşılaşılan biçimleri ve örnekleri şunlardır:

2.2.6.4.1 Hikâye birleşik zaman (-dı, -di, -du, -dü, -ti)

Fiillerin hikâye birleşik zaman şekli bölge ağızlarında, yazı dilinde olduğu gibi, “-dı, -di, -du, -dü” ekleriyle yapılmaktadır. Diğer yapılar günlük konuşmalarda yer almakla birlikte metinlerimizde “-ti” biçimi ile de karşılaşılmıştır. Bölge ağızlarında kullanılan geniş zamanın hikâyesi, şimdiki zamanın hikâyesi, duyulan geçmiş zamanın hikâyesi, bilinen geçmiş zamanın hikâyesi, gelecek zamanın hikâyesi ve isteğin hikâyesi ile ilgili örnekler şunlardır:

ğaldırırdı “*kaldırırdı*” M006/4, ğoyubudum “*koyacaktım*” M008/51, gördüydüm M009/178, yapılıyordu “*yapılıyor idi*” M010/19, yapallardı “*yaparlardı*” M013/7, buymazdı “(=*soğuktan ölmezdi*)” M027/76, diyecēdik “*diyecektik*” M043/68,

yapacādım “*yapacaktım*” M047/13, sağaydım M054/29, ağlıyōdu “*ağlıyordu*” M067/45, seviyordu M068/52, söylemişti M088/21, yaptırdı “*yaptırırdı*” M103/16, çıkarıyordum “*çıkartıyordum*” M109/8, sözlediydik M109/53, geleceğdig “*gelecektik*” M117/7, gelmiştik M117/13, yakaydın “*yakaydın*” M123/35, bilmeyordum “*bilmiyordum*” M127/13, oıraşıllardı “*uğraşırlardı*” M129/5

Ermenek civarından derlediğimiz metinlerde hikāye birleşik zamanlı çekimde iki şahıs ekinin kullanıldığını, hem birinci fiile hem de “-i-” fiiline şahıs ekinin getirildiğini görmekteyiz.

vardımıdım bağdımıdım “*vardım idim, baktım idim*” M106/117, görmedimidim “*görmedim idim*” M127/13

2.2.6.4.2 Rivayet birleşik zaman (-muş, -miş, -muş -müş)

Çalışma sahamızda rivayet birleşik zamanlı fiil çekimleri geniş zamanın rivayeti, şimdiki zamanın rivayeti, duyulan geçmiş zamanın rivayeti, gelecek zamanın rivayeti şeklinde olmaktadır. Örnekleri şunlardır:

bağarımış “*bakar imiş*” M007/13, almışımış “*almış imiş*” M007/52, sorarımış “*sorar imiş*” M009/35, dellermiş “*derlermiş*” M011/95, nāracāmış “*ne arayacakmış*” M017/11, olacāmış “*olacakmış*” M018/10, oluyomuş “*oluyormuş*” M023/14, buymazımış “*buymaz imiş*” M027/75, geliyoromuş “*geliyor imiş*” M062/37, gelmezmiş M081/3, düşünürümüş “*düşünür imiş*” M104/59, geçiyomuş “*geçiyormuş*” M121/51, yapılmışımış “*yapılmış imiş*” M125/57

2.2.6.4.3 Şart birleşik zaman (-sa, -se, -sā, -sē)

Çalışma sahamızda şart birleşik zaman çekimi olarak geniş zamanın şartı, şimdiki zamanın şartı, bilinen geçmiş zamanın şartı, gelecek zamanın şartı kullanılmaktadır. Örnekleri şunlardır:

olursañ “*olursan*” M005/21, vardılarsa M009/41, bahtısa “*baktıysa*” M009/86, kesildiyse M011/51, ediyorsa “*ediyorsa*” M011/59, okursa “*okursa*” M013/48, hücum idersē “*hücum ederse*” M027/74, geçersē “*geçerse*” M030/32, göparsa “*koparsa*” M047/138, yapılırsā “*yapılırsa*” M050/87, yetişmediyse “*yetişmediyse*” M056/11, ekecekse M073/68, geliyorsa M095/72, düşersek M102/19, teslim ederseñ “*teslim edersen*” M106/89, vurulmuyorsa M116/11, getirdiyse M131/14

2.2.6.4.4 Katmerli birleşik çekim

Katmerli birleşik çekim, asıl fiil kipine “-i-” fiilinin iki şeklinin arka arkaya getirilmesiyle ortaya çıkan çekimdir (Ergin, 2006: 328).

Katmerli çekim, bölge ağızlarında rivayet birleşik zamanlı çekimlerde görülmüştür. Örnekleri şunlardır:

gidermişimiş M009/167, yapallarımışımış “*yaparlarımış imiş*” M025/31, sōllerimişimiş “*sōylerlermiş imiş*” M027/66, gāçarmışımış “*kaçarmış imiş*” M037/14, varsalarmışımış “*varsalarmış imiş*” M037/29, çalışıyollarımışımış “*çalışıyorlarmış imiş*” M047/24

2.2.6.5 Fiillerde yapı

Bilindiği gibi Türkçede sözcükler yapıları bakımından basit, türemiş ve birleşik olmak üzere üç grupta incelenir. Dilimizde sözcük türleri içerisinde önemli bir yer teşkil eden fiiller de yapısal açıdan incelenirken aynı incelemeye tabi tutulur. Biz de araştırma sahamızda yoğun bir şekilde kullanılan fiilleri yapısal anlamda bu şekilde inceledik.

2.2.6.5.1 Basit fiiller

Basit fiiller, fiil yapım eklerinden herhangi birisini almayan ya da anlam ve yapı bakımından daha basit ögelere ayrılamayan tek ya da iki heceli kök durumundaki fiillerdir. Bölge ağızlarında görülen basit fiilleri, örneklerle sıralayacağız.

say- M006/31, ye- “*ye-*” M011/92, yap- M029/9, yi- “*ye-*” M047/145, al- M052/7, uyu- M055/23, di- “*de-*” M060/28, de- “*de-*” M062/9, aç- M068/1, ol- M071/27, art- M075/69, it- “*et-*” M096/52, go- “*koy-*” M104/113, uy- M109/5, çarp- M121/37, bak “*bak-*” M130/33

2.2.6.5.2 Türemiş fiiller

İsim veya fiil kök ve gövdelerinden yapım ekleriyle kurulmuş fiillere türemiş fiil denir. Türemiş fiiller, çalışmamızın fiil yapım ekleriyle ilgili kısımlarında ele alındığı için burada ayrıntıya girmeyeceğiz. Türemiş fiil örnekleri şunlardır:

çirpele- M009/14, ever- M018/3, pekel- M051/12, düzel- M062/15, harcat- M078/31, ğurud- “*kurut-*” M097/23, birik- M105/36, küflen- M115/28, beliş- “*bölüş-*” M119/20, yatakla- “*yatakla-*” M125/11, buluş- M127/88, görme- M130/6

2.2.6.5.3 Birleşik fiiller

Bölge ağızlarında görülen birleşik fiiller, üç başlıkta ele alınmıştır. Bunlar kısaca “*isim+fiil*”, “*fiil+fiil*” ve “*deyim*” şeklinde olan fiillerdir.

2.2.6.5.3.1 Yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiiller

Bu tür birleşik fiiller “*etmek, eylemek, olmak, yapmak*” gibi yardımcı fiillerin isim soylu sözcüklerle oluşturduğu yapılarıdır. Bunlar “*isim+fiil*” biçimindedir.

tıraş ol- M001/18, işgal et- “*işgal et-*” M005/7, belli ol- M013/25, askerlik yap- M014/4, müsade et- “*müsaade et-*” M020/25, nāsib eyle- “*nasip eyle-*” M021/58, emīn eyle- “*emin eyle-*” M033/5, sāhīb ol- “*sahip ol-*” M037/27, emānet ol- “*emanet ol-*” M071/17, sayacak ol- “*sayacak ol-*” M087/9, gelin ol- M105/19, hatā et- “*hata et-*” M0107/59, merak et- “*merak et-*” M116/1, erzu et- “*arzu etmek*” M119/33, latife ol- M121/56, haz etme- “*haz etme-*” M124/32, teşkil et- “*teşkil et-*” M128/5

2.2.6.5.3.2 Tasvirî fiiller

Dil bilgisi kitaplarında kurallı birleşik fiiller, tasvirî fiiller gibi isimlerle gördüğümüz bu grup, “*fiil+zarf-fiil+fiil*” yapısındadır. Başlıca örnekleri şunlardır:

a) Yeterlilik bildiren tasvirî fiiller

Fiil + (-a/-e+bil-)

çalışabil- M015/36, heriv olabil- “*herif olabil-*” M018/5, yitişebil- “*yetişebil-*” M047/147, dutabil- “*tutabil-*” M070/47, diyebil- M087/3, gedebil- “*gidebil-*” M113/31, belebil- “*bölebil-*” M126/19, soyunabil- M130/15

Yeterlilik fiili için Eski Türkçede “*u-*” fiili kullanılmıştır (Gabain, 1995: 89-90). Bu fiilin olumsuzu ise “*uma-*” şeklinde yapılmıştır. Bu yapı Batı Türkçesinde zamanla “*-ama/-eme-*” biçimine dönüşmüştür (Ergin, 2006: 388). Bölge ağızlarında görülen örnekler şunlardır:

zabd edeme- “*zapt edeme-*” M007/9, duTTurama- “*tutturama-*” M037/47, giremeyivir- “*giremeyiver-*” M060/25, yürüyeme- “*yürüyeme-*” M069/15, bulama- M075/44, gireme- M082/33, bilebileme- M095/22

Birkaç örnekte ise fiil ile “bil-” yardımcı fiili arasında “de” bağlacına yer verildiği görülmektedir.

ğız geçmeye de bilir, geçe de bilir “*kız gitmeye de bilir, gide de bilir*” M113/31

b) Tezlik bildiren tasvirî fiiller

Fiil + (-ı/-i/-u/-ü+vır-/vir-)

ğoyuvır- “*koyuver-*” M007/57, atıvır- “*atıver-*” M010/91, kestirivir- “*kestiriver-*” M026/33, iletivir- “*iletiver-*” M060/21, basıvır- “*basıver-*” M075/57, silivir- “*siliver-*” M092/54, virivir- “*veriver-*” M096/10, buluvır- “*buluver-*” M106/69, dönüvır- M124/48, sürüvır- “*sürüver-*” M127/6, dönüvir- “*dönüver-*” M130/71

Bir örnekte tezlik fiili ile ona eklenen olumsuzluk ve şahıs eklerinin kalınlık-incecik uyumu kuralına uyduğu görülmektedir.

'ğâyıvırmasın mı “*kayıvermesin mi*” M065/68

“Çabukluk, birdenbirelik” gibi anlamlar taşıyan tezlik fiili, bölge ağızlarında karşılaşılan birkaç örnekte genellikle süreklilik işlevi ile gördüğümüz “gel-” ve “düş-” fiilleri ile yapılmıştır.

çıkageldi “*çıkageldi*” M082/25-M082/26, 'çıkadüştü ğafasî “*çıkadüştü*” M107/35

c) Süreklilik bildiren tasvirî fiiller

Fiil + (-ıp/-ip/-up+dur-)

oturup dur- M009/57-M036/11, söyleyip dur- M092/42, yapıp dur-M124/24

Fiil + (-a/-ı+gör-)

ōraşa gör- “*uğraşa gör-*” M037/47, arayı gör- “*arayı gör-*” M075/32

Fiil + (-a+dur-)

oturadur- M010/86

Fiil + (-ıP+otur-)

yapıP otur- “*yapıp otur-*” M019/9, ōraşıP otur- “*uğraşıp otur-*” M054/33

Fiil + (-ıp+yürü-)

gezinip yürü- M065/63

ç) İsteklenme bildiren tasvirî fiiller

Fiil + (-esi+gel-)

gidesi gel- M057/44-M057/45, göresim gel- M083/48

d) Amaç bildiren tasvirî fiiller

Fiil + (-a/-e +gel-/git-)

sulaya geç- “*sulaya git-(=sulamak için git-)*” M017/1, başa get- “*baka git-(=bakmak için git-)*” M017/22, geze gel- “*geze gel-(=gezmek için gel-)*” M036/27, dere get- “*dere git-(=dermek için git-)*” M074/61, esbab göre get- “*göre git-(=görmek için git-)*” M121/16

2.2.6.5.3.3 Kalıplaşmış birleşik fiiller (deyimler)

Bölge ağızları, deyimler açısından oldukça zengindir. Deyimler, yöre insanının günlük hayatta en çok kullandığı sözlerin başında gelmektedir. Aşağıdaki örneklerde deyimler ve bunların anlamları verilmiştir.

işini gör- M001/14, başa çık- “*başa çık-*” M001/44, dünyaya en- “*dünyaya in-(=doğmak)*” M003/2, analık eline düş- “*analık eline düş-(=öksüz kal-)*” M018/2, tasasına düş- “*(=düşün-, düşünmeye başla-)*” M022/12, yövmiye üfle- “*yevmiye üfle-(=çalış-)*” M031/17, dizine gözüne dursun “*dizine gözüne dursun*” M033/23, hükmü geç- “*hükmü geç-*” M040/24, āzı burnunda ol- “*ağzı burnunda ol-(=hamile ol-)*” M047/5, gırgıra sar- “*gırgıra sar-(=dalga geç-)*” M052/8, ağına gel- “*aklına gel-*” M054/30, ğafasını toparla- “*kafasını toparla-*” M057/6, iş motura bin- “*(=iş motorla yapılır ol-)*” M057/33, işini dut- “*işini tut-*” M060/60, söz kes- M064/3, sınırına git- “*sinirine git-(=sinirlen-)*” M067/54, acısını çıkar- “*acısını çıkar-*” M067/85, saygı say- “*saygı say-(=tekerleme türü şeyler söyle-)*” M069/61, emēni yağlı çıkarırsın “*emeğini yağlı çıkarırsın*” M071/26, yemek vurul- “*yemek vurul-(=ocağa yemek kon-*” M074/1, dallandırıp pürlendir- “*(=çocuk sahibi et-)*” M074/29, günahına gir- M082/33, habayı yaktı “*abayı yak-(=âşık olmak, sevmek)*” M089/13, içini genişlet- “*(=rahatlat-)*” M100/25, ğurbete düş- “*ğurbete düş-*” M106/1, kendine bend et- “*kendine bent et-(=kızı kendisine bağla-)*” M106/110, boş ğal- “*boş kal-*” M116/1, tencereye vur- “*(=ocağa yemek koy-)*” M122/13, göz gözü görme- M123/22, gün dön- M129/1, vādesi yit- “*vadesi yet-(=eceli gel-)*” M130/32

2.2.6.6 Ek fiil

Dil bilgisi kitaplarında “cevher fiili, ek eylem” gibi isimlerle karşımıza çıkan ek fiil, isim soylu sözcüklerin (isim, sıfat, zarf vb.) fiilleştirilmesini ve birleşik zamanlı fiillerin oluşturulmasını sağlar. Ek fiilin yazı dilinde görülen bu iki işlevi, bölge ağızlarında da görülmektedir.

2.2.6.6.1 Ek fiilin isimleri fiilleştirme işlevi

Eski Türkçede kullanılan “er-” yardımcı fiilinden gelişen “i-” yardımcı fiili, bölge ağızlarında yazı dilindeki kullanımına paralel bir kullanımla karşımıza çıkar.

a) Ek fiilin geniş zaman çekimi, bölge ağızlarında yazı dilindeki kullanım ile paralellik göstermektedir. I. ve II. şahıslarda zamir kökenli ekler, III. şahıslarda ise “-dır, -dir, -dur -dür, -tır, -tir, -tur, -tür, -dır, -dir, -dür, -tür” ekleri kullanılmaktadır.

doumluyum “*doğumluyum*” M001/1, bārsıqtır “*bağırstaktır*” M005/30, lastimıştir “*lastikmiştir*” M013/32, geliniyiñ “*geliniyim*” M035/1, ğaramandalar “*Karaman’dalar*” M035/8, eşiktir M036/34, peşkirdir “*peşkirdir*” M045/7, çorbadır “*çorbadır*” M048/3, yoktur “*yoktur*” M063/9, tendürottur “*tentürdiyottur*” M065/82, geçerlidir M067/7, bulğurdur üzümdür “*bulğurdur üzümdür*” M069/33, elbiseliyiñ “*elbiseliyim*” M075/30, hazırdir M085/10, nassıñız “*nasılsınız*” M08971, köydür M095/60, ahraz mısıñ “*ahraz mısın*” M105/50, adamoğluyum “*âdemoğluyum*” M107/77, böyle “*böyle(dir)*” M108/21, imālâtçıyız “*imalatçıyız*” M115/27, adamlarız M118/24, şudür “*şudur*” M126/21, yüz iki yaşındayım M130/2

b) Ek fiilin görülen geçmiş zaman çekimi bölge ağızlarında “-dı, -di, -du, -dü, -dū, -tu” ekleri ile yapılmaktadır.

azınlığdaydı “*azınlıktaydı*” M001/56, yödu “*yoktu*” M023/10, çödu “*çoktu*” M040/5, öleydi “*öleydi*” M040/14, candırmaydı “*jandarmaydı*” M041/3, şuyudu “*şu idi*” M049/40, köydü M053/15, arkadaşımıdı “*arkadaşım idi*” M073/6, topçuydüm “*topçuydum*” M085/3, yoktu “*yoktu*” M095/74, arabaydı M105/25, doñuzudu “*domuz idi*” M107/37, yaşlıydı M127/5, çörçil miydi “*Churchill miydi*” M130/42

c) Ek fiilin duyulan geçmiş zaman çekimi Karaman ili ağızlarında “-(y)mış, -(y)miş, -(y)muş, -(y)müş, -ımış, -imış, -umuş, -ümüş” ekleri ile yapılmaktadır. Örnekler:

bölükteymiş M001/52, dibindeymiş M007/10, öğsüzümüş “öksüz imiş” M007/33, gurdumuş “kurt imiş” M034/9, varmış M037/23, ösüzümüş “öksüzümüş” M058/15, oymuş M068/22, hüdüdümüş “hudut imiş” M068/41, yömuş “yokmuş” M068/45, bölüymüş “böyleymiş” M081/4, muafızımış “muhafız imiş” M083/11, kâzaymış “kazaymış” M105/76, zenginmiş M108/3, demirciymiş M112/5, meşurumuş “meşhur imiş” M117/20, varmış M130/8

Ek fiilin duyulan geçmiş zamanlı bazı örneklerinde pekiştirmeli, katmerli kullanımlarla karşılaşmaktayız.

tarafındanımışımış M020/8, adammışımış M037/38

ç) Ek fiilin şart çekimi bölge ağızlarında “-sa, -se, -sē, -ısa, -ise, -ysa, -yşe, -ysā” gibi eklerle yapılmaktadır.

deilse “değilse” M009/16, malcıysañ “malcıysan” M038/6, varısā “var ise” M040/18, cenāzedeysel “cenāzedeysel” M048/34, adamısa “adam ise” M060/95, sülāledenisem sülāleniñ başıysam “sülāleden isem, sülālenin başıysam” M095/30, askersē “askerse” M095/70, abdesli namazlıysā “abdestli namazlıysa” M096/3, ilāzımsa “lazımsa” M101/4, askeriseñiz “asker iseniz” M127/30, irezilsem “rezilsem” M127/75

d) Ek fiilin sıfat-fiil çekimi bölge ağızlarında görülen bir durumdur. I. ağız bölgesinde görülen bu çekim, “-dī+(<dıķ), -dī+(<dik), -dū+(<duķ)” ekleri ile yapılmaktadır.

ne biliyim ben aşşā odada misāfir vardīnī “ne bileyim ben aşşā odada misāfir (var) olduğunu” M010/103, ilanıdīnī “yılan olduğunu” M017/12, vardīnī yōdunu “var olduğunu yok olduğunu, olup olmadığını” M020/35, ne idīnī “ne idiğini” M080/2-M107/34, doñuzudūnu “domuz olduğunu” M107/34

e) Ek fiilin “-ken” (-ka, -ke, -kā, -kē, -ķan, -ken, -ķana, -kene, -ķanā) zarf-fiil eki almış biçimleri bölge ağızlarında sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu örneklerde “-ken” zarf-fiil ekinin çoğunlukla dil uyumuna girdiği görülmektedir.

evdeykē “evdeyken” M008/23, çocūķa “çocukken” M009/145, nişanlımyken “nişanlımyken” M011/101, varķanā “varken” M048/11, askerdeykene “askerdeyken” M068/30, yōķa “yokken” M070/14, sancaktarķan ķazayķana “sancaktarken kazayken” M104/57, ordayķā “ordayken” M109/87, yōķana “yokken” M111/23, köyūke “köy iken” M120/73, çocūķana “çocukken” M125/38

2.2.6.6.2 Ek fiilin birleşik zaman çekimi yapma işlevi

Ek fiilin birleşik zaman çekimi yapma işlevi, fiillerin birleşik zaman çekimleri bölümünde ayrıntılı bir şekilde verildiğinden burada birkaç örnekle yetineceğiz. (bk. 2.2.6.4.)

vardılarsa M009/41, yapallardı “*yaparlardı*” M013/7, oluyomuş “*oluyormuş*” M023/14, sağaydım M054/29, söylemişti M088/21, düşünürümüş “*düşünür imiş*” M104/59, vurulmuyorsa M116/11, getirdiyse M131/14

2.2.6.7 Sıfat-fiiller

Dilbilgisi kitaplarında sıfat-fiil, partisip, ortaç gibi isimlerle verilen sıfat-fiiller, zaman ve hareket anlamını koruyan fakat aynı zamanda isimler gibi kullanılabilen, isimler gibi çekim ekleri getirilebilen fiil şekilleridir.

Konu üzerinde çalışan Ahat Üstüner, sıfat-fiil eklerinin, cümlede çoğunlukla sıfat yaptıklarını, bazen kalıcı isim türettiklerini, bazen zarf olarak kullandıklarını ifade eder (Üstüner, 2000: 15-23). Sıfat-fiil eklerinin asıl görevleri fiillerden geçici hareket isimleri yapmaktır. Bölge ağızlarında tespit ettiğimiz sıfat-fiil ekleri şunlardır:

-acağ, -ecek, -acağ, -ecek, -acā, -ecē, -cağ, -ceg:

arayacağı yerden “*arayacağı yerden*” M008/22, oturacak yer “*oturacak yer*” M019/14, bir şey deyecemiz yok “*bir şey diyeceğimiz yok*” M021/60, yēceg ğadar da bi buyday “*yiyecek kadar da bir buğday*” M040/20, giyecek eşyā “*giyecek eşya*” M042/15, anlayacağı bi şey “*anlayacak bir şey değil*” M047/42, olacağı bi şey deil “*olacak bir şey değil*” M060/89, yiecek ekmek “*yiyecek ekmek*” M069/17, başlayacāmız gün “*başlayacağımız gün*” M072/11, gelecek hafta M121/2

-an, -en, -ān, -ēn:

olmayan yetişemeyen vatandaşlar “*olmayan yetişemeyen vatandaşlar*” M015/17, ağrıyan yirine “*ağrıyan yirine*” M019/49, haşara yiyen bi böcek “*haşere yiyen bir böcek*” M023/12, olmayan yeller “*olmayan yerler*” M037/41, duyan tanıyan herkesiñ “*duyan tanıyan herkesin*” M048/36, dēn “*diyen*” M075/104, gelēn ğedēn “*gelen giden*” M076/17, pilav yapān “*pilav yapan*” M079/1, iñileyen daşdan “*İnleyen Taş’tan*” M107/29, yetişen “*yetişen*” M119/2, olan yellerden “*olan yerlerden*” M126/14

-ar, -r:

gelene gедene bakar bir adamıdı “*gelene gidene bakar bir adam idi*” M030/15, buna benzer bi Şi “*buna benzer bir Şey*” M063/4, buna benzer Őeylerі “*buna benzer Şeyleri*” M125/12

Bu ek, yazı dilinde geniş zaman sıfat-fiili olarak kullanılır ve Şahıs ekleriyle ekimlenmez. Bölge ağızlarında karşılaşılan örnekte ise geçmiş zaman sıfat-fiili olarak kullanıldığı ve Şahıs eki ile çekimlendiği görülmektedir.

ggusta drler bir adam galmıŐ “*Gök Usta derler bir adam kalmış*” M037/2,

-ası, -esi:

dŐesiye M006/12, baŐasım “*bakasım*” M008/15, deresiye dekli “*deresiye dek*” M038/6, aılasıya M064/53, lesiye M065/6, viresiye “*veresiye*” M092/52, layasıya “*ağlayasıya*” M104/130, yataŐlayasıya gadar “*yataŐlayasıya kadar*” M125/11

-dıŐ, -dik, -duŐ, -tıŐ, -tik, -tuŐ, -duŐ, -dī, -dī, -dū, -dū, -tī, -tī, -tū, -tū:

vurduŐlarını “*vurduŐlarını*” M001/59, giydiđi zaman M003/48, eskerlig etti yer “*askerlik ettiđi yer*” M008/12, ektiđimiz gabađlar “*ektiđimiz kabaklar*” M011/62, didim “*dediđim*” M016/4, aldıđım avrat M018/5, duydūmuz Őeyleri “*duyduđumuz Őeyleri*” M019/59, hazır olduđumuz arazimizi M027/9, baŐtıđın zaman “*baktıđın zaman*” M027/60, idemediđi zaman “*edemediđi zaman*” M047/33, oturuldū zaman “*oturuldūđu zaman*” M050/54, ūraŐtımız “*uđraŐtıđımız*” M053/13, baŐladımız gūn “*baŐladıđımız gūn*” M072/12, grŐtuđundan “*korktuđundan*” M078/19, gnuŐtūmuz “*konuŐtuđumuz*” M083/37, grŐtūmūz “*grŐtūđūmūz*” M083/40, olduđu yeri “*olduđu yeri*” M102/3, eliniň yetiŐtiđi yerlerden “*elinin yetiŐtiđi yerlerden*” M119/13, grdūmūz Őeyler “*grdūđūmūz Őeyler*” M126/19

-đlı:

Bölge ağızlarında tespit ettiğimiz arkaik bir sıfat-fiil ekidir. Gabain bu eki fiilden sıfat ve fiilden isim yapan ekler arasında gösterir ve bu ek için “faili, işi yapanı bildiren ve daha ziyade sıfat olarak kullanılan ek” açıklamasını yapar (Gabain, 1995: 52, 56). Metinlerimizde bir örnekte sıfat yapma işlevi ile kullanıldığı görülmektedir.

alığlı gısaş vār “*alıklı kısaş var*” M111/9

-l:

Bu ek, “r>l” değişmesi ile oluşmuştur ve “di-, de-” fiillerinde görülmüştür. “-r” eki, yazı dilinde geniş zaman sıfat-fiili olarak kullanılır ve şahıs ekleriyle çekimlenmez. “r>l” değişmesi ile oluşan bu ek, bölge ağızlarında karşılaşılan örnelede geçmiş zaman sıfat-fiili olarak kullanılmış ve şahıs eki ile çekimlenmiştir.

göğdaş diller bi daş varıdı “*göktaş derler bir taş var idi*” M027/21, buhurcular deller bir adama çoban olmuş “*Buhurcular derler bir adama çoban olmuş*” M037/24, çömeziñ urkiye deller bir ğadın “*Çömez’in Rukiye derler bir kadın*” M065/24, mevlüd doğruer deller bi müezzin varıdı “*Mevlüt Doğruer derler bir müezzin var idi*” M112/10, üş buñar deller bi yer var “*Üç Pınar derler bir yer var*” M120/3

-maz, -mez:

duymaz hâle “*duymaz hâle*” M001/59, görünmez dağın “*görünmez dağın*” M082/43, sıkılmaz adam “*sıkılmaz adam*” M106/14, enilmez çıkılmaz bir yere “*inilmez çıkılmaz bir yere*” M107/13, bitmez alışık gibi “*bitmez alışık gibi*” M124/14

-mış, -miş, -muş, -müş:

öğsüz böyümüş bir dayım varımış “*öksüz böyümüş bir dayım var imiş*” M007/8, on iki sene getmiş bir oca var işlerinde “*on iki sene gitmiş bir hoca var içlerinde*” M036/24, meşinden yapılmış ince şey M050/79, ğurulmuş bir göprümüz var “*kurulmuş bir köprümüz var*” M053/5, delinmemiş gibi çoğ güzel bi hâl “*delinmemiş gibi çok güzel bir hâl*” M092/30, ileş yemiş gibi “*leş yemiş gibi*” M104/25, gelişmiş tüfek M107/1, görmüş olduęuñ şey “*görmüş olduğun şey*” M126/32

-sik:

Eski Türkçe döneminde gördüğümüz bu ek, fiiller üzerine gelerek onlardan sıfat türeten bir ektir (Gabain, 1995: 54). Bugün Türkiye Türkçesinde kullanılmayan bu ek, bölge ağızlarında bir yerde karşımıza çıkmıştır.

diñsik bir_ava “*dinsik (=boğucu) bir hava*” M009/188

2.2.6.8 Zarf-fiiller

Zarf-fiil ekleri, fiillerin zarf şekillerini yapan eklerdir. Bunlar, hareketi şahsa ve zamana bağlamadan bir hâl(durum) şeklinde ifade ederler.

Bölge ağızlarında tespit ettiğimiz zarf-fiil ekleri, yazı dili ile uyuşmakla birlikte bunlar, bazı ses olayları neticesinde değişkenlik de gösterebilmektedir. Sayıca çok olan bu eklerin şekil ve örnekleri şunlardır:

-a, -e:

Bu ek, bölge ağızlarında, yazı dilinde olduğu gibi genellikle tekrarlanarak kullanılmıştır.

döve döve M001/28, deişe deişe “*değişe değişe*” M028/18, çala çala M047/118, görka görka “*korka korka*” M054/12, silke silke M071/4, gide gide M102/46, vere vere “*vere vere*” M115/24,

“a,-e” zarf-fiili yazı dilinden farklı olarak bölge ağızlarında tekrarlanmadan da kullanılabilir.

bu neci diye basmazlar “*bu neci diye basmazlar*” M030/17, bunlar işte ğaybola ğayboldu getti “*bunlar işte kaybola(kaybolup) kayboldu gitti*” M037/39, ondan sōrā ufācığ bezeleye alırdığ “*ondan sonra ufcık bezeleye(rek) alırdık*” M105/6

“-a, -e” ekleri, birleşik fiil yapımında işlek olarak kullanılmaktadır.

oturaduruñ “*oturadurun*” M010/86, virebiliyoñ “*verebiliyorsun*” M027/45, annayabildiñ mi “*anlayabildin mi*” M040/12, yiebildiñ “*yiyebildiğin*” M089/11, bilebilemiyoruz M095/22, soyunabilir mi M130/15

“de-” fiilinden -e zarf-fiil eki ile oluşturulan “diye” yapısı, bazı metinlerde hece kaynaşmasına uğrayarak “dī” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu örnekler, III. ağız bölgesinde tespit edilmiştir.

dī “*diye*” M056/7-M067/57

Bu ek, birkaç örnekte amaç işlevi katmakta ve “-mak/-mek için” anlamı vermektedir.

suya bağa gettim “*(=suya bakmak için gittim)*” M017/22, bura geze gelmiş “*(=bura gezmek için gelmiş)*” M036/27, ekinimizi dere getti “*(=ekinimizi dermek için gitti)*” M074/61, gelin ala gedellerdi “*(=gelin almak için giderlerdi)*” M121/24, esbab göre gedellerdi “*(=esvap görmek için giderlerdi)*” M121/16

-alı, -eli:

evleneli M002/39, çıkalı “*çıkalı*” M028/60, öleli M106/7

Bu ekler, aşağıdaki örneklerde “beri” edatına bağlanmadan kullanılmıştır.

elli ki sene oldu evleneli “*elli iki sene oldu evleneli*” M002/39, gafamda dayıñ öleli dolaşığlıg var anam “*kafamda dayın öleli dolaşıklık var anam*” M007/61, köye geledi M036/1, gızlarım gelin olalı çoğ oldu “*kızlarım gelin olalı çok oldu*” M078/10, bizim köy gireli M087/5, şu yalan dünyaya geldim geledi M107/53, şindi plastik çıkalı onlar bitti “*şimdi plastik çıkalı onlar bitti*” M120/60

-arağ, -erek, -arağ, -arağtan, -erekten, -arağdan, -eregden:

yörüyerek “*yürüyerek*” M011/84, gorğarak “*korkarak*” M034/24, böyyerek “*büyüyerek*” M037/25, çaçarak dutarak “*kaçarak tutarak*” M047/149, gavıvıarak “*kavurarak*” M051/2, vurarak “*vurarak*” M085/8, örterek M110/12, olarağ “*olarak*” M111/1, bārarak çāarak “*bağırarak çağırarak*” M121/29, tākib ederek “*takip ederek*” M124/64

Ayrıca bu ekin, ayrılma hāli eki almış biçimleri de zarf-fiil eki olarak kullanılmaktadır.

olaraktan “*olaraktan*” M003/108, deyyerekten “*diyerekten*” M030/5, olmayarağdan “*olmayaraktan*” M050/3, eileregden “*eğilerekten*” M050/60, gülerekten M078/24, olarağdan “*olaraktan*” M09171, sürterekten M091/3

-dığda:

Eski Anadolu Türkçesinde çokça gördüğümüz bu ek, geçmiş zaman sıfat-fiil eki üzerine bulunma hāli eki getirilerek yapılmıştır (Gülsevin, 1997: 127-128). Zaman işlevli bir ektir.

vardığda “*vardığında*” M020/3

-dıksıra, -dikşıra, -diksire, -tikşıra:

Bu ek, yazı dilindeki “-dıkça, -dikçe” zarf-fiil eki ile aynı işlevdedir (Yıldırım, 2006a: 312-313).

başımı daradıksıra bit, dökül allām dökül “*başımı taradıksıra bit, dökül Allah’ım dökül*” M001/66, deg geldiksire böyle anladılar “*denk geldiksıra böyle anlatırlar*” M010/89, daraldıksıra gullandım “*daraldıksıra kullandım*” M055/15(2), yıllar geşdikşıra her şey deışdı “*yıllar geştiksıra her şey değıştı*” M086/4, gittiksıra çoğ düşüş oldu “*gittiksıra çok düşüş oldu*” M126/30

-i, -i, -u, -ü:

Bu ekler, hem tekrarlı yapılarda hem de tek başına kullanılmaktadır. Tek başına kullanılan örnekler “de-” fiilinde yoğunlaşmıştır.

'ağlaş' 'ağlaş' “ağlaşa ağlaşa” M009/81, terleyi terleyi “*terleye terleye*” M019/37, okuyuyu okuyuyu “*okuya okuya*” M032/38, atı atıveriler “*atıverirler*” M112/4, diyi diyi “*diye diye*” M130/41

yabancı diyi döğerdik “*yabancı diye döverdik*” M006/62, böyle diyi gonusullardı gelenler “*böyle diyerek konuşurlardı gelenler*” M027/69, göyün da sularğa kırırıt diyi gelir “*koyun da sularken kırırıt diyerek gelir*” M096/43, sen nē uyuñ diyi “*sen ne uyursun diye*” M123/18

Bu ekler, birleşik fiil yapımında işlek olarak kullanılmaktadır.

oluverdi “*oluverdi*” M007/62, alıvirdim “*alıverdim*” M016/15, dalıvirdi “*dalıverdi*” M065/58, örülüverir “*örülüverir*” M119/24, sürüverdim “*sürüverdim*” M127/6

-ınca, -ince, -unca, -ünce, -inci, -ıncağ, -ıncağ, -incek, -uncağ:

bitirince M001/34, gösterince M009/6, analık eline düşünce M018/2, daşıyınca “*taşıyınca*” M028/31, görmeyince M031/53, kaçırmayınca “*kaçırmayınca*” M043/2, ızalınca “*azalınca*” M074/53, batırınca M096/27, göyünca “*koyunca*” M104/159, aklı esince “*aklı esince*” M130/24

Eski Türkçede kuvvetlendirme edatı olarak gördüğümüz “oğ, ök” edatı hâlen, bölge ağızlarında “-ınca” zarf-fiil ekinde yaşamaktadır (Korkmaz, 1961a: 13-29). Eski Anadolu Türkçesi döneminde seyrek kullanılan bu ekin bölgedeki örnekleri şunlardır:

deyincek “*deyince*” M018/4, oluncağ “*olunca*” M030/5, dimeyincek “*demeyince*” M048/7, lāzım oluncağ “*lazım olunca*” M091/9, ğaldırmayıncağ “*kaldırmayınca*” M101/31, ayırıncağ “*ayırınca*” M104/7

“-ınca/-ince” zarf-fiil ekindeki geniş ünlü bazen daralabilmektedir.

diyinci “*deyince*” M057/47

-insıra, -insire, -unsura, -unsurā:

Bu ek, “-ınca, -ince” ekinde olduğu gibi zaman işlevi katan bir ektir.

suh olunsurā bizi 'salıvirdiler “(=*sulh olunca bizi salıverdiler*)” M068/11, düğür gelinsire “(=*düğür gelince*)” M068/15, ğonuşunsi`rā araya adam girmiş “(=*konuşunca araya adam girmiş*)” M068/16

Bir başka örnekte ise bu ek, “tarz, biçim” işlevi verecek şekilde kullanılmıştır.

onlardan da onuñ yamacı gelir tabi, ağarınsıra gelir “(=*onlardan da onun karşılığı gelir tabi, yüz ağartacak şekilde*)” M055/7

-ışının, -ışın, -uşun:

Eski Anadolu Türkçesinde Karamanlıca sahasında görülen bu ek, “-ınca, -ince” görevindedir (Ergin, 2006: 346). Yörede hâlen kullanılmaktadır. F. Yıldırım, konuyla ilgili yazısında bu ekin kullanımlarına örnekler verir ve hâlen Anadolu ağızlarında yaşayan ve yaygın bir ek olduğunu ifade eder (Yıldırım, 2004: 3207-3218).¹

köylü çocū oluşun “(=*köylü çocuğu olunca*)” M070/21, ğariban oluşun “(=*gariban olunca*)” M070/21

Bir başka örnekte ise söz konusu ekin “+ın” yapısı ile bir derece daha genişletildiği anlaşılmaktadır.

ilgim olmayışının “(=*ilgim olmayınca*)” M070/32

Metin dışı derlemelerimizde “*şimdi yeyişin adam dışarı çıkmış.*” şeklindeki bir cümlede de bu eke rastladık.

-ka, -ke, -kan, -ken, -kana, -kanā, -kene, -kenē, -kanan:

Bu ek, Karaman ili ağızlarında oldukça işlektir ve çoğunlukla dil uyumuna uydurulmuştur.

geçerken “*giderken*” M002/37, oynarқанam “*oynarken*” M002/46, yaқarқанан “*yakarken*” M031/35, dirkenē “*derken*” M047/185, varқанā “*varken*” M048/11, dərken “*derken*” M067/64, söylerke “*söylerken*” M071/5, yaқalarқанā “*yakalarken*” M106/32, girerke “*girerken*” M109/26, otururқанā “*otururken*” M123/18, oynarқа “*oynarken*” M130/3

¹ T. Gülensoy, Eski Anadolu Türkçesinde Karamanlıca sahasında görülen bu ekin Kütahya yöresi ağızlarında yaşadığını söyler ve *gelişin, alışın, ölüşin* gibi örnekler verir. (Gülensoy, 1988: 114) Ekin Uşak'ta karşılaşılan örnekleri ise şunlardır: *olmayışın, oturuşun, oluşun*. (Gülsevin, 2002: 136)

-madan, -meden:

dağmadan “*takmadan*” M003/122, gelmeden M009/157, virmeden “*vermeden*” M026/23, hesap almadan “*hesap almadan*” M034/11, vuramadan M046/5, gitmeden M050/40, getmeden “*gitmeden*” M070/25, almadan M102/49, yapmadan M111/16, girmeden M120/80

-(y)in/-in:

Eski Türkçede “ti-y-i-n” şeklinde gördüğümüz bu ek, görev itibariyle esas fiilin anlamı ile zarf-fiilin anlamı arasında tarz gösterme açısından sıkı bir yakınlık kurar (Gabain, 1995: 86). Türk dilinde seyrek kullanılan bu eke, daha çok Oğuz-Kıpçak grubuna giren ağızlarda rastlanmaktadır (Korkmaz, 1984: 155-157). Bölgemizde birkaç örnekte tespit edilmiştir.

vurgunu yiyin gelesicē “(=*vurgunu yiyip gelesice*)” M033/31, sığalayın ekiliyor darağ gibi fen üzerinē “(=*sığdırılarak ekiliyor tarak gibi fen üzerine*)” M100/34

-(y)ıp/-ip/-up/-üp:

dayanamayıp M009103, doldurup M027/10, yetim galıp “*yetim kalıp*” M033/34, yiyip M056/4, okuyup “*okuyup*” M064/52, alıp M074/58, gırılıp gırılıp “*kırılıp kırılıp*” M075/83, dolandırıp M102/6, vurub “*vurup*” M108/1, gedip “*gidip*” M111/27, içip M118/4, görünüp M123/72

-ig, -īg:

Merkeze bağlı Kisecik ve Çoğlu adlı köylerde “-ip” zarf-fiil ekinin “gel-” ve “git-” fiilleri ile birlikte kullanılan yapılarında gerileyici benzeşme yoluyla “-ig” biçimine dönüştüğünü görmekteyiz.¹

gidig geliyordum “*gidip geliyordum*” M034/3, deşiğ gidik “*değişip gidiyor*” M064/35

¹ Bu yapı; Denizli (Korkmaz, 1994a: 64), Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006a: 306), Antalya ve Aydın (Buran, 1994:18) ve Edirne (Kalay, 1998:113-118) yörelerinde de tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KARAMAN İLİ AĞIZLARI ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

3.1 KARAMAN İLİ AĞIZLARININ ETNİK YAPIYA GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmamızın “Giriş” bölümünde, Karaman il sınırları içerisindeki etnik yapı ve Karamanoğullarının kökeni hakkında bilgiler vermiştik. (bk. 1.3.2.1. ve 1.3.2.2.) Bu bölümde Karaman ili ağızları ile ilgili yaptığımız incelemelerden yararlanarak etnik yapı-ağız ilişkisi çerçevesinde bölge ağızlarının sahip olduğu etnik hususiyetleri ortaya koymaya ve bölge ağızlarının ortaya çıkışında hangi Oğuz boylarının etkili olduğunu belirlemeye çalışacağız.

Bilindiği üzere Anadolu bir Oğuz ülkesidir. Tarihî kaynaklar, ağızlar ve yer adları üzerine yapılan çalışmalar, Anadolu'nun yapılan göçlerle bir Oğuz ülkesi hâline geldiğini göstermektedir. Bu fetih ve iskân hareketinde Alka-Evli dışındaki diğer boyların etkili olduğu bilinmektedir (Sümer, 1999: 427). Bu bakımdan Anadolu, dil ve ağız özellikleri bakımından Oğuz Türkçesinin özelliklerini taşımaktadır. Anadolu'daki yer adları içinde Oğuz boylarından Kayı, Kınık, Avşar, Salur, Çepni, Bayındır, Bayat, Alayuntlu ve Eymir boylarına ait yer adlarının çok olduğu dikkat çekmektedir (Korkmaz, 1995c: 182). Ayrıca Oğuz boylarının dışında Kıpçak, Çiğil, Tatar gibi unsurların da Anadolu'ya gelip yerleştikleri görülmektedir (Korkmaz, 1995c: 179).

Gerek Boz-Ok gerekse Üç-Ok koluna mensup boyların hepsi birer Oğuz unsuru olup genel anlamda Oğuz Türkçesinin özelliklerini taşımakla birlikte bunların dil boyutunda çeşitli farklılıklar gösterdikleri bilinen bir durumdur. Bu boylar, kültür ve dil bakımından aynı temel kaynaktan beslenseler de zamanla onların ağız yapılarında çeşitli nedenlerle ses ve şekil bilgisi bakımından birtakım ayrılıklar ortaya çıkmıştır. Ses ve şekil bilgisi noktasında oluşan farklılıklar, Anadolu ağızlarının teşekkülünde önemli rol oynamıştır.

3.1.1 Karaman İli Ağızlarının Oğuz-Türkmen Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi

1. Bilindiği üzere Oğuz lehçeleri, ilk hecede “kapalı e”yi tercih etmiştir. Bu durum, Oğuz-Türkmen unsurlarının harman olup yoğun bir şekilde kendisini hissettirdiği bölgemizde yaygın bir biçimde görülmektedir. yer “yer” M003/19, geT- “git-” M009/167, derken “*derken*” M034/13, verdik “*verdik*” M061/23, yetiştigi “*yetiştigi*” M119/13 gibi.

2. Karaman ili ağızlarında ilk hecede aslî uzunlukların tespit edilmesi, bir Oğuz-Türkmen özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.¹ āl- “*al-*” M017/3, ād “*ad*” M041/1, gāl- “*kal-*” M058/15, dōl- “*dol-*” M065/17, āş “*aş*” M077/44, yōķ “*yok*” M095/34 gibi.

3. Oğuz-Türkmen dil özelliklerinden birisi de “y” ünsüzünün yanlarındaki ünlüleri inceltme etkisinin olmasıdır. Bu durum, bölge ağızlarında tespit ettiğimiz bir özelliktir. yábarsıñız “*yaparsınız*” M010/36, geyri “*gayri*” M075/9, baķıyım “*bakayım*” M089/25, boyáyle “*boyayla*” M120/46 gibi.

4. Bünyesinde bir geniz sesi bulunan sözcüklerde “b-/m-” farklılaşması Türkçenin muhtelif sahalarında görülen bir durumdur. Oğuzca, sözcük başında “b-/m-” farklılaşması konusunda “b-” yanlısıdır. Bu durum, Karaman ili ağızlarında karşılaştığımız Oğuz-Türkmen dil özelliklerinden biridir. Teklik I. şahıs zamiri olan “ben” sözcüğü ve onun çekimli şekilleri örnek olarak verilebilir.

5. Ünlü ile başlayan bazı sözcüklerde görülen sözcük başında “h-” ünsüzü türemesi olayı, Oğuz-Türkmen lehçesinin bir özelliğidir. hayā “*aya*” M001/30, haşır- “*aşır-*” M060/49, hel “*el*” M082/14, habayı “*abay*” M089/13 gibi.

6. Kâşgarlı Mahmud, eserinde Oğuzlarla onlara yakın olanların sözcük başındaki “t”leri “d”ye çevirdiğini söylemektedir (Atalay, 2006a: 31). Oğuz-Türkmen özelliği olarak kabul edilen bu durum, bölge ağızlarında da görülmektedir. davar M008/42, damal “*damar*” M041/19, dağ M077/22, diñle- “*dinle-*” M101/64, diken M100/5 gibi.

7. Dizin kısmında ve metin dışı derlediğimiz sözcüklerden oluşan sözlükte de görülecektir ki Kâşgarlı Mahmud’un Divan’ında “Oğuzca” diye belirttiği pek çok sözcük, bölge ağızlarında varlığını sürdürmektedir.²

¹ Aslî uzun ünlüler günümüzde Gagavuz Türkçesinde (Özkan, 2007: 89), Türkmen Türkçesinde (Kara, 2007: 240), Kırgız Türkçesinde (Kasapoğlu Çengel, 2007: 487), Saha (Yakut) Türkçesinde (Kirişçioğlu, 2007: 1233) bulunmaktadır.

² “Alma, batman, bekmes, çömçü, ekin, kaytarmak, kuşluk, köpen, davar, sındı, kövük, kevik, oba” gibi sözcükler örnek olarak verilebilir. Ayrıca bu konuda şu çalışmaya da bakılabilir: Banguoğlu, T. (1960). Kaşgari’den Notlar III-Oğuz Lehçesi Üzerine, *TDAY Belleten*, Ankara, s. 23-48.

8. Kâşgarlı Mahmud, eserinde ünlü, ünsüz değişimleri, ses ve hece kaynaşması, hece yutulması gibi ses olaylarının Oğuz lehçesinde daha belirgin olduğunu ifade eder. Bölge ağızlarının bu ve buna benzer ses olayları bakımından gösterdiği zenginlik ve çeşitlilik, Oğuz-Türkmen lehçesinin bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.1.2 Karaman İli Ağızlarının Kınık Boyu Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi

1. Eski Türkçedeki “damak n”si, bölge ağızlarında yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu ses, Kınık boyu ses özelliklerinden biridir (Korkmaz, 1995c: 182) ve bölge ağızlarında yoğun bir şekilde yer almaktadır. öñ “ön” M010/94, soñra “sonra” M028/32, saña “sana” M065/16, deñiz “deniz” M075/3, goñşu “komşu” M124/5 gibi.

2. Eski Türkçedeki “k/ķ” titreşimsiz damak ünsüzlerinin titreşimlileşerek “g/ğ”ya dönüşmesi olayı Kınık boyu dil özelliklerindedir (Korkmaz, 1995c: 182) ve bölge ağızlarında çok yaygındır. ğuzulardı “kuzulardı” M004/11, ğışlıĝ “kışlık” M014/9, ğaķar “kalkar” M077/16, büĝĝün “bükkün” M126/22 gibi.

3. Şimdiki zaman ekindeki “r” sesinin düşmesi ve “-yom, -yoñ, -yo” gibi yapıların şimdiki zaman eki olarak kullanılması bu boyun dil özelliklerindedir (Korkmaz, 1995c: 183). buluyoñ “buluyorsun” M001/69, yalaķlāyoñ “yalaklıyorsun” M023/4, veriyō “veriyor” M064/11, biliyoz “biliyoruz” M091/5, biliyom “biliyorum” M117/22 gibi.

4. Hece ve sözcük sonlarındaki sürekli “r” ve “l” ünsüzlerinin düşmesi ve yanındaki ünlüyü uzatması Kınık boyu dil özelliklerindedir (Korkmaz, 1995c: 183). Bölge ağızlarında “r” ünsüzünün düşmesi ile oluşan uzun ünlüler yer almaktadır. durū “durur” M002/43, āķadaşññ “arkadaşın” M029/10, öte bē “öte beri” M066/14, çıķıyō “çıkıyor” M106/42, bī “bir” M127/90 gibi.

5. Belirli ünsüzlerin etkisiyle sözcüklerdeki ünlülerde incelmelerin meydana gelmesi bir Kınık boyu dil özelliğidir (Korkmaz, 1995c: 183) ve yörede bunun örnekleri tespit edilmiştir. cumártesi “cumártesi” M025/17, binarımız “pınarımız” M047/46, sali “sali” M072/15, fasülyā “fasulye” M085/4, boyāyle “boyayla” M120/46 gibi.

6. Gelecek zaman ekinde baştaki “a/e” ünlüsünün düşmesi ve ekin “-caķ/-cek” biçiminde veya hece kaynaşmasına uğramış biçimlerde söylenmesi Kınık boyunun dil özelliklerindedir (Korkmaz, 1995c: 183). Bu durumun Karaman ili ağızlarında görülen örnekleri şunlardır: olcaķ “olacak” M003/33, patlaycaķ “patlayacak” M009/17, kescek

“*kesecek*” M033/29, deñcek “*denecek*” M043/18, dinliceksiñiz “*dinleyeceksiniz*” M060/85, yicek “*yiyecek*” M104/164, nārāycağ “*ne arayacak*” M130/2 gibi.

7. Ünlü düşmesinden kaynaklanan uzunluklar dışında sözcüklerin ilk hecesinde aslî uzunlukların bulunması, Kınık boyu dil özelliğini yansıtır (Korkmaz, 1995c: 183). āçılıver- “*açılıver-*” M037/52, ğız “*kız*” M064/9, āş “*aş*” M077/44 gibi.

8. Karaman ili ağızlarında görülen geçmiş zaman dışındaki kiplerde teklik I. şahıs için “-m” yerine “-ñ” kullanılması, bu boyun bir ağız özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. deriñ “*derim*” M007/6, dememişiñ “*dememişim*” M008/21, isteyecēñ “*isteyeceğim*” M013/2, basmışıyıñ “*basmışım*” M017/19, geliriñ “*gelirim*” M065/34, ağlarıñ “*ağlarım*” M082/12, alacāñ “*alacağım*” M127/51 gibi.

9. Kınık boyunun dil özelliklerinden biri de fiillerin soru şekillerinde soru ekinin, bazı kiplerin çekiminde kip ekinden önce gelmesidir (Korkmaz, 1995c: 183). Ancak Karaman ili ağızlarında bunun örneklerine rastlanmamıştır.

3.1.3 Karaman İli Ağızlarının Avşar Boyu Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi

1. Avşar boyu dil özellikleri arasında yer alan sözcük başındaki “k/ğ>g/ğ” değişmesi (Korkmaz, 1995c: 184), bölge ağızlarında yoğun olarak görülür. ğabarcık “*kabarcık*” M023/7, gece “*gece*” M065/42, ğalğdı “*kalktı*” M092/10 gibi.

2. Kurallı olarak değil de yer yer boğumlanma özelliği zayıf olan “r, l” seslerinin düşmesi, Avşar boyu dil özelliklerini yansıtır (Korkmaz, 1995c: 184). Bu durum, bölge ağızlarında da görülür. nası “*nasıl*” M001/26, çamığ “*çamur*” M08/37, yaşı “*yeşil*” M033/32, a “*al*” M036/20, ge “*gel*” M062/37, diğler “*derler*” M093/3, ğarıştırıyo “*karıştırıyor*” M106/47, bī “*bir*” M113/22, açılmıyo “*açılmıyor*” M123/54 gibi.

3. Avşar boyu dil özelliklerinden olan “r>l” değişimi (Korkmaz, 1995c: 184), bu bölgede de görülür. cemlelerdē “*cemrelerde*” M004/9, ğumpül “*kumpir*” M009/185, damal “*damar*” M041/19, erzuluma “*Erzurum’a*” M070/17, göplüsü “*köprüsü*” M107/71, keltenkele “*kertenkele*” M124/40, gölenekler “*görenekler*” M126/17 gibi.

4. İki ünlü arasında bulunan “ğ, n, ñ, y” ünsüzleri hece kaynaşması sonucu eriyip kaybolur ve yanlarındaki ünlüleri uzatır (Korkmaz, 1995c: 184). Bölge ağızlarında yoğun olarak yaşanan bu olay, bize Avşar boyu dil özelliklerini düşündürmektedir.¹

¹ Anadolu ağızlarında oldukça yaygın olan bu ses olayı, Gagavuz Türkçesinde de görülmektedir (Özkan, 2007: 101).

õne “önüne” M006/21, toprāmız “toprağımız” M015/11, sārız “sağarız” M054/6, şõle “şöyle” M068/46, birlindeyiz “birliğindeyiz” M087/6, sã “sana” M108/10 gibi.

5. İlk hecesi “i”li olan şekiller, (di-, vir- yi- gibi) bölge insanın ağızında yoğun bir şekilde yaşamaktadır (Korkmaz, 1995c: 184). didim “dedim” M001/20, yidim “yedim” M056/2, virsin “versin” M089/32, virelim “verelim” M096/9 gibi.

6. Bölge ağızlarında iç ve son seste “k>ğ” değişmesi görülmektedir. Bu ses olayı, Avşar boyu dil özellikleri arasında da yer almaktadır (Korkmaz, 1995c: 184). çalardığ “çalardık” M004/1, sulardığ “sulardık” M027/18, kırhı “kırkı” M099/11, toprağ “toprak” M103/9, odunluğdã “odunlukta” M123/16 gibi.

7. Bölge ağızlarında fiil çekimlerinde teklik I. şahıs eki olarak “-m” ekinin kullanılması, Avşar boyu dil özelliklerinin etkisini göstermektedir. ğarıştırdım “karıştırdım” M002/3, vuruldum M065/71, yürüdüm “yürüdüm” M083/7, gelmişim 104/2, bağdım “baktım” M123/22 gibi.

8. Yuvarlak ünlülerdeki düzleşme, “y” ünsüzünün erimesi ve hece kaynaşması olaylarının kuvvetli olması nedeniyle Avşar boyundan gelen ağızlarda şimdiki zaman eki ya düzleşip “-ıy/-iy” şeklini almış ya da büsbütün ünlüleşerek “ıı” sesine dönmüştür. Bölge ağızlarında seyrek de olsa bu durumun örnekleri bulunmaktadır. yapı “oluyor” M057/38, oluy “oluyor” M067/72 gibi.

9. Eski Türkçedeki “-kına, -kine” pekiştirme edatı, çekimli fiillerin yanında yer yer yapısını korumaktadır. Bu yapı, Avşar boyuna ait bir dilsel miras olarak karşımıza çıkmaktadır (Korkmaz, 1995c: 184). didi kin “dedi ki” M043/7, dedı kin “dedi ki” M052/32 gibi.

10. “-ışın/-işin” ve “-ıncak/-incek” zarf-fiillerinin kullanılması, Avşar boyu dil özelliklerindedir (Korkmaz, 1995c: 184). deyincek “deyincek” M018/4, oluncağ “olunca” M030/25, ğariban oluşun M070/21, oluncağ “olunca” M091/9 gibi.

11. Geniş zamanın olumsuz şeklinin I. şahıslarda “-maz, -mez” ekleriyle yapılması (Korkmaz, 1995c: 184), bölge ağızlarında görülmeyen bir durumdur.

12. Gelecek zaman ekinin I. ve II. şahıslarda “-cī, -cī” şeklinde kullanılması bir Avşar özelliğidir (Korkmaz, 1995c: 185). Bu durum, Karaman ili ağızlarında bir kez tespit edilmiştir. yapcīñ “yapacaksın” M085/6.

3.1.4 Karaman İli Ağzlarının Salur Boyu Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi

1. İlk hecede aslî uzunlukların bulunması, Salur boyunun dil özelliklerindedir (Korkmaz, 1995c: 185). gâldırıp “*kaldırıp*” M002/25, gâlmış “*kalmış*” M058/15, dönmuş “*donmuş*” M062/39, âlıştık “*alıştık*” M089/21 gibi.

2. Ön seste “d->t-, g->k-” değişmesi Salur boyu ağzlarında seyrek olup Eski Türkçedeki “k-, t-” seslerinin korunduğu örneklere rastlanır (Korkmaz, 1995c: 185). Bu durum, bölgemizde kısmen vardır. tikenli M031/13, kölgeli M060/47, kiri “*geri*” M071/44 gibi.

3. Sözcük başında “b->p-” değişmesinden doğan p-’ler, Salur boyu dil özellikleri arasında yer almaktadır (Korkmaz, 1995c: 185). Bu durum, bölge ağzlarında seyrek de olsa görülmektedir. paŋa “*banka*” M043/62, pöm “*babam*” M075/12 gibi.

4. Şimdiki zaman eki olarak “-yorur” şeklinin kullanılması, bu boyun dil özelliği olarak kabul edilmektedir (Korkmaz, 1995c: 186). oluyorur “*oluyor*” M032/4 gibi. Ayrıca bu ekin “-yoru” şekli de bölge ağzlarında işletilmektedir. diyoru “*diyor*” M019/15, oluyoru “*oluyor*” M035/14, biliyorusuñuz “*biliyorsunuz*” M037/36, ayrılıyuru “*ayrılıyor*” M075/58 gibi.

5. Sözcüklerin iç ve son seslerinde bulunan kalın damak “k”ları, yer yer “h” sesine dönüşmektedir. Avşar boyu dil özellikleri arasında da görülen bu durum, aynı zamanda bir Salur boyu dil özelliği olarak da kabul edilmektedir (Korkmaz, 1995c: 185). toħdur “*doktor*” M059/12, ufaħ “*ufak*” M067/7, topraħ “*toprak*” M103/10 gibi.

6. Yuvarlak ince ünlülerin yanında bulunan “g, k, ğ” damak ünsüzleri, yanlarında bulunan bu ince yuvarlak ünlüleri kalınlaştırır ve (yarı) kalın ünlüler hâline getirir (Korkmaz, 1995c: 185). Karaman ili ağzlarında bunun örnekleri ile karşılaşmak mümkündür: ğun “*gün*” M001/18, ğundē “*günde*” M032/18, koyüñ “*köyün*” M073/17, kōpēk “*köpek*” M075/26 gibi.

7. Salur boyu ağzlarında gelecek zaman eki olarak -caħ eki kullanılmaktadır. Bölge ağzlarında ise fiilden isim yapma görevi ile bir örnekte gördüğümüz bu yapı, bize Salur boyu dil özelliğini hatırlatmaktadır. barıncaħ “*barıncağ*” M095/13 gibi. . I. ve II. şahıslarda ise hece kaynaşmasına uğramış şekiller vardır (Korkmaz, 1995c: 186). bulacāñ “*bulacaksın*” M001/9, ğonuşacām “*konuşacağım*” M018/1, alacām “*alacağım*” M067/65 gibi.

8. Salur boyu dil özelliklerinden biri de vurguların ilk hecelere aktarılması olayıdır (Korkmaz, 1995c: 185). Bu durum bölge ağızlarında da görülmektedir. 'alıp M001/63, 'otuS “*otuz*” M007/3, 'aynı M049/9, 'oturmuşlar M070/3 gibi.

3.1.5 Karaman İli Ağızlarının Tarihî Kıpçak Lehçesi Dil Özelliklerine Göre Değerlendirilmesi

1. Kıpçak dil özellikleri arasında gösterilen “*n̄>y*” değişmesine bölgemizde rastlamak mümkündür.¹ halayın halasınıñ gızı “*halanın halasının kızı*” M007/1, anayın babayın canına “*ananın babanın canına*” M071/38 gibi.

2. İç veya son seste görülen “*g/g̃/g̃ > v*” değişmeleri, Kıpçak lehçesinin en önemli özelliklerindedir.² Bu değişiklik, bölge ağızlarında şu sözcüklerde görülür. sovanlā “*soğanla*” M021/7, sovuyüp “*soğuyup*” M065/69, gövden “*göv<göğ<gök+ten*” M071/15, sovan “*soğan*” M095/83 gibi.

Necati Demir, Kıpçak lehçesinin bir tesiri olarak yazı dilinde “*döv-, söv-*” gibi az sayıdaki sözcükte bu değişikliğin olduğunu belirtir (Demir, 2007: 420). Bu sözcükler Divanü Lûgat-it-Türk'te “*tög-, sög-*” şeklinde yer almaktadır (Atalay, 2006d: 451-532-643). Bölge ağızlarında “*döv-*” fiilinin her iki şekline de rastlamak mümkündür. döğeller “*döverler*” M032/3, döğerkē “*döverke*” M074/40; dövülen M112/13, döğellerdi “*döverlerdi*” M120/46 gibi.

3. Bölge ağızlarında bazı sözcüklerde karşılaşılan ikiz ünlüler dikkat çekicidir ve bunlar bize Kıpçak dil özelliği ihtimalini düşündürmektedir (Gabain, 1988: 73). Bunlar; özellikle “*g/g̃*” ünsüzlerinin iç seste erimesi sonucu oluşmaktadır. daılıllar “*dağılırlar*” M013/18, deşik “*değişik*” M113/11, deil “*değil*” M118/3 gibi.

4. “*ç>ş*” değişmesi, Kıpçak lehçesinin dil özelliklerinden biridir.³ Bu durum, bölge ağızlarında kapalı hecenin son sesinde çokça bulunmakla birlikte zaman zaman

¹ Z. Korkmaz, “Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu” adlı yazısında “*n̄>y, g>v, s>h, y>c*” değişmelerinin bir Kıpçak özelliği olduğunu söyler, “*n̄>y*” değişmesine “*bubay<babañ, gendüy<kendin*” gibi örnekler verir (Korkmaz, 1995c:179). Kıpçak unsurunun göç vb. nedenlerle buralara kadar ulaştığı ihtimali düşünülse de diğer Anadolu ağızlarında hatta Kerkük ve ona yakın Urfa ağızlarında (Edip, 1991: 37) da karşılaşılan bu durum, Kıpçak özelliği dışında ses, telaffuz sorunu olarak da düşünülebilir.

² A. Gabain, “*g/g̃*” ünsüzlerinin iç seste “*h, v*” gibi seslere dönüştüğünü veya eridiğini, eridiği örneklerde ikiz ünlülerin oluştuğunu söyler. Son seste görülen değişikliklerde ise bu ünsüzlerin, kendilerinden önce gelen ünlülerle birlikte çok farklı değişikliklere uğradığını ifade eder (Gabain, 1988: 79-80).

³ G. Gülsevin, bir Kıpçakça unsur olarak gösterilen “*ç>ş*” değişmesine temkinli yaklaşmak gerektiğini söyler. Türkiye Türkçesi ağızlarında kapalı hecenin son sesi konumunda iken yaygın olarak görülen “*ç>ş*” değişikliğinin, Kıpçakçanın yalnız bir kolunda ve her şartta (başta, iki ünlü arasında, kapalı hece sonunda) görülen “*ç>ş*” değişikliğinden farklı olduğunu belirtir (Gülsevin, 2008:385). Biz, “*ç>ş*” değişikliğinin bölge ağızlarında her şartta olabildiğini görmekteyiz.

başta ve iki ünlü arasında da görülebilmektedir. iş “iç” M37/13, üş “üç” M040/15, es geç “es geç” M069/41, aş “aç” M075/40-M101/56, şişekleriynen “çiçekleriyle” M098/3, şekicî “çekicî” M115/17, şehrelî “çehrelî” M124/37 gibi.

5. Kâşgarlı Mahmud, ön seste görülen “h” türemesini, Oğuz ve Kıpçak dil özellikleri arasında gösterir (Atalay, 2006a: 31). Bölge ağızlarında bu tür örneklere rastlamak mümkündür. hayāsını “ayasını” M001/30, haşcı “aşçı” M011/61, halacak “alacak” M064/15, hanasınıñ “anasının” M089/7 gibi.

6. Kıpçak lehçesinde son seste görülen ünlü yuvarlaklaşmaları ve Kâşgarlı Mahmud’un Kıpçak dil özellikleri arasında yer verdiği “y->c-” değişmesi (Atalay, 2006a: 31), bölge ağızlarında görülmemektedir.

Bütün bu açıklamalar, karşılaştırmalar ve değerlendirmeler ışığında denilebilir ki Karaman ili ağızları, Oğuz-Türkmen dil özelliklerinin tamamen görüldüğü, Avşar boyu dil özelliklerinin de yoğun olarak hissedildiği bir kimliğe sahiptir. Üç boyda da ortak olarak yer alan özellikler, bölge ağızlarında görülmekle birlikte diğer boyların karakteristik dil özellikleri de yer yer kendisini göstermektedir. Ayrıca bölge ağızlarında Kıpçak dil unsurlarının hâlen yaşayanlarını da görebilmekteyiz.

Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde Kafkaslardan göç edip çalışma sahamız içinde kalan yerlere iskân ettirilen kişilerde tespit ettiğimiz dil özellikleri, bunların yörede konuşulan dilin karakteristik yapısına uyum sağladıklarını ortaya koymaktadır.¹

Derleme çalışmalarımız sırasında 1960’lı yıllardan sonra işgücü olarak Almanya, Hollanda gibi Avrupa ülkelerine veya askerî görev neticesinde Kore gibi Uzakdoğu ülkesine gidip daha sonra ülkesine, köyüne dönen kişilerle de görüşmüş, onlardan da yararlanmaya çalışmıştık. Özellikle bu kişilerin bize malzeme olarak aktardıklarından, her ne kadar yabancı bir ülkede bir müddet kalsalar dahi, kendilerine ait konuşma özelliklerini koruduklarını, bunu devam ettirdiklerini ve sözcük dağarcıklarını kaybetmediklerini görmekteyiz.

Sonuç olarak Oğuz ve Oğuz dışı birçok Türk unsurunun Karaman ve civarını yurt tuttuğunu, buralarda önemli maddi ve manevi izler bıraktığını ve büyük hizmetleri yerine getirdiğini söyleyebiliriz. Anadolu’nun diğer kesimleri gibi bu bölgenin de Oğuz-

¹ Bu konuda M048 ve M050 numaralı metinlere bakılabilir. Bu metinler, Kafkas göçmenlerinin yaşadığı Eminler ve Gökçe köylerinden derlenmiştir. Buralardan derlenen malzemeler, bu kişilerin bölge ağızlarının özelliklerini taşıdıklarını göstermektedir.

Türkmen diyarı olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü bu coğrafya, dil ve ağız özellikleri açısından bütünüyle Oğuz-Türkmen lehçesi ile diğer Kınık, Avşar, Salur boylarının ve yer yer tarihî Kıpçak lehçesinin karakteristik dil hususiyetlerini taşımakta ve muhafaza etmektedir.¹

---

¹ F. Sümer 16. yüzyılda Anadolu'da Oğuz boylarına ait yer adlarını sayarken Larende'de (Karaman) Kayı, Avşar, Karkın, Çavundur, Kınık adlarının köy ya da ekinlik adı olarak geçtiğini, bugün Konya'nın bir ilçesi olan Ereğli'de Salur adının geçtiğini dile getirir (Sümer, 1999: 405-427). Bugün Karaman'ın Ereğli sınırına yakın bölgesinde Salur adında bir köy bulunmaktadır. Anadolu'daki yer adları içinde Kayı adının 94, Avşar adının 86, Kınık adının 81, Salur adının 51 (Sümer, 1999: 427) kez geçtiği dikkate alındığı zaman bu boyların Anadolu'daki yerleşmelerinin diğer boylara göre daha geniş olduğu ortaya çıkmaktadır. Bizim de bölge ağızları üzerinde yaptığımız tespitler, yörede Avşar, Kınık boylarının daha etkin olduğunu, yer yer Salur boyu dil özelliklerine rastlandığını göstermektedir.

3.2 KARAMAN İLİ AĞIZLARININ ANADOLU AĞIZLARI ARASINDAKİ YERİ

Anadolu ağızları üzerinde yapılan ilk çalışmalar, yabancı bilim adamlarına ait olup tarih olarak 19. yüzyılın ortalarına rastlar. Bu bakir alan, Cumhuriyetin ilanından sonra yerli araştırmacıların da dikkatini çeker ve 1940 yılını takip eden günlerde pek çok derleme, inceleme, karşılaştırma ve sınıflandırma çalışmaları yapılır (Karahan, 1996: IX).

Anadolu ağızlarının tasnifi üzerine ilk deneme, Macar Türkolog İgnacz Kúnos'a aittir. Kúnos, 1896 yılında yaptığı çalışmada Anadolu ağızlarını yedi gruba ayırır.

1. İzmir ile Bursa arasında Zeybekçe
2. Kastamonu ağzı
3. Karadeniz'in doğu kıyılarına doğru Lazca
4. Harputça
5. Güneydoğu Anadolu'da Mersin'le Konya arasında Karamanlıca
6. Kızılırmak havzasında Ankara ağzı
7. Anadolu'da dağınık olarak yaşayan Yörük, Türkmenler (Karahan, 1996: IX).

Kúnos'a göre Zeybekçe, Ankara ağzı, Yörük ve Türkmenlerin ağzı esas Türk ağızlarını, diğerleri ise Anadolu'da zamanla Türkleştirilmiş unsurların ağızlarını temsil etmektedir.

Anadolu ağızları konusundaki çalışmaları ile yerli araştırmacılara öncülük eden ve bu alanda önde gelen isimlerden birisi olan Ahmet Caferoğlu, Anadolu ağızlarını gruplara ayırırken önce geniş, sonra daha kısa bir tasnif ortaya koyar. İlk tasnif şu şekildedir:

1. Doğu illeri ağızları bölgesi (Kars, Elazığ, Van, Malatya)
2. Erzurum, Trabzon, kısmen Rize ağızları bölgesi
3. Sivas, kısmen Tokat illeri ağızları bölgesi
4. Amasya, Çorum, Ankara, kısmen Yozgat ağızları bölgesi
5. Orta Anadolu ağızları bölgesi
6. Gaziantep bölgesi

7. Batı illeri ağızları bölgesi (Eskişehir, Balıkesir, Manisa, İzmir, kısmen Afyon, Aydın ve Antalya'ya kadar)
8. Konya ağız bölgesi
9. Kastamonu ağız bölgesi

Ahmet. Caferoğlu'nun ikinci tasnifi, birincisine göre daha genel ve kısadır.

1. Güneybatı ağızları (Bandırma'dan Antalya'ya kadar)
2. Orta Anadolu ağızları (Afyon'dan Elazığ ve Erzurum'a kadar)
3. Doğu ağızları (Elazığ ve Erzurum'dan doğu sınırına kadar)
4. Kuzeydoğu ağızları (Samsun'dan Rize'ye kadar)
5. Güneydoğu ağızları (Gaziantep, Adana, Antalya ve civarı)
6. Kastomonu (Karahana, 1996: XI)

Dikkat edilirse Caferoğlu, ilk tasnifinde üzerinde çalıştığımız sahayı da içine alan bölgeyi ayrı bir ağız bölgesi olarak ele almakta, ikinci tasnifte ise Orta Anadolu ağızları içine dahil etmektedir.

Daha sonraki dönemlerde Anadolu ağızlarının sınıflandırılması konusunda Piet Kral, Efrasiyap Gemalmaz, Ahmet Bican Ercilasun, Zeynep Korkmaz, Turgut Günay Tahsin Banguoğlu, Tuncer Gülensoy gibi değerli bilim adamlarının ulusal veya bölgesel nitelikli çalışmalarını, denemelerini görmekteyiz.

Bugüne dek yapılan pek çok çalışma, yazılan birçok kitap, makale ve bildiriden yola çıkan Leyla Karahan, önceki denemelere göre daha gerçekçi kabul edilen bir tasnifle bilim dünyasının karşısına çıkar. O, Anadolu ağızlarını önce "Ana Ağız Grupları" adı altında üçe ayırır ve her bir grubun temel özelliklerini, grupları belirlerken esas alınan ölçütleri Anadolu ağızlarından derlenen örneklerle ortaya koyar:

1. Doğu Grubu Ağızları
2. Kuzeydoğu Grubu Ağızları
3. Batı Grubu Ağızları (Karahana, 1996: 1-2)

Bu ana başlık altındaki gruplar içinde en geniş alana yayılan Batı grubu ağızları; kapsamı en dar olarak belirlenen ise Kuzeydoğu grubu ağızlarıdır. Bizim de konu olarak

belirleyip üzerinde çalıştığımız Karaman ili ağızları Batı Grubu ağızları içerisinde yer almaktadır.

Yazar, Batı Grubu ağızlarının genel özelliklerini şu şekilde sıralar:

1. Bu ağızlarda ilerleyici benzeşme, gerileyici benzeşmeden daha kuvvetlidir. Ek fiil, -ken zarf-fiil eki gibi tek şekli olan birçok yapının uyuma girmesi, bu durumun bir göstergesidir.

2. “e>i” değişmesi, diğer ağız gruplarında da görülmekle birlikte Batı Grubu Ağızlarında olduğu kadar yaygın değildir.

3. “r, l” ünsüzleri ile başlayan sözcüklerdeki ünlü türemesi olayı, bu ağızlarda düzenli ve kurallıdır.

4. “g, ğ” ünsüzleri, iki ünlü arasında ve hece sonunda sızıcılaşır.

5. “k>g, k>ğ” ve “t>d” değişmelerindeki yoğunluk, bu gruba giren ağızlarda daha fazladır.

6. Damak n’si (ñ) korunmuştur.

7. Zamir kökenli teklik I. ve II. şahıs ekleri ile bildirme ekleri dar ünlülüdür. Bu ekler çokluk II. şahısta “-sıñız, -siñiz, -suñuz, -süñüz” biçimindedir.

8. Duyulan geçmiş zaman eki çok şekillidir.

9. Çokluk II. şahıs iyelik eki ve iyelik kökenli şahıs eki, Doğu Grubu Ağızları’nda olduğu gibi büzülme ile yapısını değiştirmemiştir. (geldiñiz, babañız gibi)

10. Şimdiki zaman eki genellikle geniş ünlülüdür. Ancak bölgenin doğusunda dar ünlülü biçimler de bulunmaktadır. geliy gibi (Karahana, 1996: 115-116).

Batı Grubu ağızları için verilen bu temel özellikler, çalışma sahamız olan Karaman ili ağızlarında aynen görülmektedir. Çalışmamızın “Sonuç” bölümleri dikkatle incelenecek olursa Karaman ili ağızları için ortaya konan karakteristik özelliklerin, Batı Grubu ağızlarının genel nitelikleri ile örtüştüğü görülecektir. Ancak bunlardan 10. maddede verilen “şimdiki zaman ekinin dar ünlülü biçimlerinin bulunması” özelliği, bölge ağızları arasında yalnız III. ağız bölgesine mahsustur.

Leyla Karahana, başlangıçta üç gruba ayırıp karakteristik özelliklerini aktardığı Anadolu ağızlarını, her grubu kendi içinde tekrar ayrı ayrı inceleyerek farklı alt gruplar hâlinde ortaya koyar. Bu ayırma işi sonunda Doğu Grubu ağızlarını dört alt gruba, Kuzeydoğu Grubu ağızlarını üç alt gruba, Batı Grubu ağızlarını ise dokuz alt gruba

ayırır ve her birinin özelliklerini örnekler eşliğinde ayrı ayrı sunar. Batı Grubu ağızlarının yedinci ve dokuzuncu alt gruplarında *Konya, Konya Merkez ilçesinin bazı yöreleri* tabirini kullanarak bizim de üzerinde çalıştığımız sahayı da kapsayacak şekilde açıklamalarda ve değerlendirmelerde bulunur (Karahana, 1996: 117). Leyla Karahan aynı eserin bir başka sayfasında IX. Gruba dâhil olan yerleri sayarken “Ermenek, Karaman” adlarını açıkça zikreder (Karahana, 1996: 119). “Konya” adının geçtiği gruplardan özellikle dokuzuncu grup, çalışma sahamızı ilgilendirmektedir.

Şimdi Leyla Karahan’ın tespitleri ışığında Batı Grubu ağızlarının dokuzuncu alt grubunun temel özellikleri ile bunların Karaman ili ağızlarındaki yeri ve karşılıkları üzerinde duralım.

Batı Grubu ağızlarındaki IX. alt grubun temel özellikleri:

1. Ünlü uyumları bu ağızlarda kuvvetlidir.
2. Damak ünsüzleri yanında meydana gelen “ö>ó, ü>ú” değişmelerine çok az rastlanır. “ğ” ünsüzü de ince ünlüleri kalınlaştırır.
3. “çamur, yağmur” gibi sözcüklerdeki yuvarlak ünlüler, bu ağızlarda düzdür.
4. “k” ünsüzü, ince ünlülerin yanında boğumlanma noktasını orta damağa çeker.
5. “ğ, h, ñ” ünsüzleri bu ağızlarda duyulan seslerdir.
6. “g” ünsüzü iki ünlü arasında sızıcılaşıp eriyerek hece kaynaşmasına neden olur.
7. Teklik II. şahıs iyelik ekinde, ilgi hâli ekinden önce “ñ>y” değişmesi görülür. (babayñ gibi)
8. Zamir kökenli I. şahıs ve bildirme ekleri, “-ın/-in, -ız/-iz”dir. (gelirin, geliriz gibi)
9. Şimdiki zaman ekleri olarak “-yorur, -yoru, -yor, -yo” kullanılır.
10. Teklik I. şahıs emir eki “-ayın/-eyin”dir.
11. Zarf-fiil eki “-ınca/-ince”de ünlü daralması olmuştur. (gelinci gibi)
12. İlk hecede “e>i” değişmesi ve orta hece ünlüsünün daralması olayları yaygındır. Bu özellik, grubun diğer ağız bölgesi olan İçel(Tarsus dışında) ağızlarında pek görülmez (Karahana, 1996: 177).

Leyla Karahan’ın verdiği bu özelliklere Karaman ili ağızlarında tamamen veya kısmen rastlamak mümkündür. Bunlara kısaca göz atalım.

Ünlü uyumları, ister kalınlık-incelik uyumu olsun ister düzlük-yuvarlaklık uyumu olsun, bölge ağızlarının tamamında işlektir ve yoğun olarak görülür. Öyle ki Standart Türkiye Türkçesine göre uyumsuzluk örneği sergileyen sözcük ve ekler, bölge ağızlarında uyumlulaştırılmıştır. Ek fiil, -ken zarf-fiil eki ve aitlik ekinin kullanım biçimleri, yabancı sözcüklerin söyleniş şekilleri bunun açık bir göstergesidir. Bu bağlamda Leyla Karahan'ın üçüncü maddede yer verdiği fonetik özellik, bölge insanının ağız özelliğinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. “Çavış, tavık, fasilla, garpız, bavı'l, hamır, telafın, yāmi'r, yāmır, savınma, barıt, çapıt, çamır, ğavırğa, namıs” gibi örneklerden anlaşılacağı üzere yöre insanının konuşma dilinde pek çok sözcükte ciddi bir düzleşme eğiliminin olduğu anlaşılmaktadır.

“k” ünsüzünün ince ünlülerin yanında boğumlanma noktasını orta damağa çekmesi olayı, bölge ağızlarında görülen bir durumdur. Bu ses, merkez ilçede, merkeze bağlı Ada, Bayır, Çoğlu, Çukur, Kalaba köyleri, Ayrancı ilçesine bağlı Kayaönü köyü ile merkez ilçeye bağlı Sudurağı kasabasında tespit edilmiştir. Bu nokta, bölge alt ağızlarının belirlenmesi konusunda yardımcı olabilecek bir ölçüttür.

“ğ, h, ñ” ünsüzleri Batı Grubu ağızlarında çok duyulan seslerdir. “ğ” ünsüzü, bölge ağızlarının karakteristik seslerindedir ve “k>ğ ve g>ğ” değişimleri sonucunda ön, iç veya son seste kendisini göstermektedir. Bu ses, bölgenin tamamında kullanılan bir ses olup kimi yabancı sözcüklerde dahi görülebilmektedir.

“h” ünsüzü; Karaman ili ağızlarında “h>h, k>h” veya “k>h” değişimi paralelinde görülür ve I. ağız bölgesinde diğer ağız bölgelerine nazaran daha az kullanılır. Bununla birlikte bu sesin, yabancı asıllı bazı sözcüklerde kendisini koruduğu da anlaşılmaktadır.

“ñ” ünsüzü, bölge ağızlarının tamamında işlektir ve ilgi hâli ekinde, fiillerin teklik I. ve II. şahıslar ile çokluk II. şahıs çekiminde, “ben” ve “sen” kişi zamirlerinin yönelme eki almış yapılarında, iyelik teklik ve çokluk II. şahıs eklerinde ve kimi sözcüklerin aslî şekillerinde görülür. Doñuz, yeñi, eñ, baña, onuñ, soñ, oñ gibi.

“g” ünsüzü, iki ünlü arasında kaldığı zaman sızıcılaşıp erimekte, buna bağlı olarak hece kaynaşmalarına neden olabilmektedir. Bu durum, Karaman ili ağızlarının tamamında tespit ettiğimiz bir özelliktir. Öyle ki bölge ağızlarında sıkça kullanılan “kadar” edatı; önce ön seste “k->ğ-” (kadar>ğadar) titreşimlilişmesi, daha sonra da iki

ünlü arasında kalan “ğ” ünsüzünün düşmesi sonucunda hece kaynaşması, ünlü uzaması gibi fonetik değişikliklerle telaffuz edilmektedir. Şu ādar, derey ādar, bu ādar, sabā dar gibi. Daha çok benzetme fonksiyonu ile karşımıza çıkan “gibi” edatı için de aynı şeyleri söylemek mümkündür. Didī bi, yaylā ekmē bi gibi. Bunun dışında yine iki ünlü arasında kalan “y” ünsüzü, eriyerek hece kaynaşmalarına, çeşitli uzun ünlülerin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu durum, özellikle “şey+etmek/çtmek/itmek” kuruluşunda kendisini göstermektedir.

Teklik II. şahıs iyelik ekinde, ilgi hâli ekinden sonra “ñ>y” değişmesinin meydana gelmesi, Karaman ili ağızlarında karşılaşılan ses olaylarından biridir. Bilindiği gibi teklik II. şahıs iyelik ekleri, Standart Türkiye Türkçesinde “+ın, +in, +un, +ün” biçimindedir. Bu ses, Türkiye Türkçesi ağızları ile Tarihî Türk lehçelerinde “damak n”si ile karşılanmaktadır. Bölge ağızlarında birkaç yerde, merkez ilçeye bağlı Akçaalan, Kalaba köyleri ile yine merkez ilçeye bağlı Sudurağı kasabasında, teklik II. şahıs iyelik ekinde ilgi hâli ekinden önce “ñ>y” değişmesi yaşanmaktadır.

Karaman ili ağızlarında zamir kökenli I. şahıs ve bildirme ekleri olarak “-ın, -in, -un, -ün; -ız, -iz, -uz, -üz” yapıları kullanılmaktadır. Teklik I. şahısta “-ım, -im, -um, -üm” yapıları kullanılmakla birlikte merkez ilçeye bağlı Akçaalan, Aybastı, Bayır, Bostanözü, Bucakkışla, Çukur, Çukurbağ, Dağkonak, Gökçe, Kalaba, Kızılca, Kisecik, Tarlaören, Taşkale, Yeşildere köy ve/ya kasabaları; Ayrancı ilçesine bağlı Kayaönü köyü; Başyayla ilçe merkezi ve Kışla Köyü; Ermenek ilçe merkezi ve köyleri ile Sarıveliler ilçesinde “-ñ, -ñ, -iñ” ekleri yoğun bir şekilde yaşamaktadır. Ayrıca teklik I. şahısta seyrek de olsa “-yñ, -yñ, -yñ” eklerine rastlanmıştır. Bu yöreler ise şunlardır: Merkez ilçeye bağlı Bayır köyü ile Ermenek ilçesine bağlı Katranlı köyü. Merkez ilçeye bağlı Kılbasan kasabası ile Çoğlu köyünde ve civar köylerde “-sım, -sum” ekleri, yer yer teklik I. şahısta kullanılmaktadır.

Çokluk I. şahısta ise hâkim olan ekler, “-ız, -iz, -uz, -üz”dür. Ancak merkez ilçeye bağlı Ada, Bostanözü, Cerit, Kalaba, Kızılca köyleri, Ermenek ilçesine bağlı köylerde ve Sarıveliler ilçesine bağlı Göktepe kasabasında “-yız, -yiz, -yuz, -yüz” yapıları da tercih edilmektedir. Bu durum, şimdiki zaman ile öğrenilen geçmiş zaman çekiminde ortaya çıkan bir farklılık olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca merkez ilçeye bağlı Karacaören köyünde “-ıķ, -ik, ük” ekleri de işletilmektedir. Eski Türkçe

döneminde çokluk I. şahıs için kullanılan “biz” yapısı, merkez ilçeye bağlı Akçaalan ve Bostanözü köylerinde tespit edilmiştir.

Karaman ili ağızlarında şimdiki zaman eki olarak kullanılan ekler, biçimsel yönden çeşitlilik göstermektedir. Bunlardan “-yorur, -yoru” biçimleri, Ayrancı ve civarında oldukça seyrek, Göksu havzası ve civarı ile Taşkale, Yeşildere yörelerini de kapsayan birimlerde (I. Ağız Bölgesi) ise daha yoğun olarak işletilmektedir. Bölgenin kuzey kesimlerinde ise ekin düz biçimleri ile de karşılaşmak mümkündür. Bununla birlikte bugün yazı dilinde kullanılan yapıların da kullanıldığı görülmektedir.

Emir kipinin I. teklik çekiminde kullanılan “-ayın, -eyin” yapısı, Göksu havzası ve civarında kalan yerler ile Taşkale, Yeşildere yörelerinde çeşitli ses değişikliklerine uğramış şekilleriyle etkin bir biçimde işletilmektedir.

Karaman ili ağızlarında kuvvetli bir daralma eğilimi dikkat çekmektedir. Bir başka deyişle ilk hecede “e>i” değişmesi ve orta hece ünlüsünün daralması olayları yaygındır. Avşar boyu dil özellikleri arasında da sayılan bu özellik, bölge ağızlarının tamamında, bilhassa II. ağız bölgesinde kendisini göstermektedir.

Çalışmamızın “Sonuç” bölümünde maddeler hâlinde verdiğimiz Karaman ili ağızlarının en belirgin özellikleri, ana hatlarıyla bunlardır. Bölgenin tamamına veya bir kısmına hâkim olan özellikler dikkate alındığında Karaman ili ağızlarını, üç alt ağız bölgesine ayırmak mümkün olacaktır. Bu noktada bölgeler arasında ses ya da şekil bakımından ortaklıkların bulunduğu ve bunların, Karaman ili ağızlarının genel özelliklerini teşkil ettiği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

I. Ağız Bölgesi: Taşeli Ağız Bölgesi

Bu bölge, Karaman ilinin güney ve güneydoğu kısımlarını içerisine alan bölge olup Göksu havzası ve civarında kalan yerler ile il merkezinin güneydoğusunda kalan yerleri kapsamaktadır. Göksu havzası; Anadolu, Doğu Akdeniz ve Mezopotamya gibi eski dünya kıtalarının merkezinde bulunması bakımından zengin bir kültür birikimine sahiptir. Bölge, yapılan arkeolojik çalışmalara göre prehistorik (tarih öncesi) çağlardan itibaren yerleşime ve zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Söz konusu zenginliğin ortaya çıkışında yörenin, Mezopotamya ile Anadolu arasında doğal bir köprü görevi icra etmesi önemli rol oynamaktadır. Büyük ölçüde dağlık bir yapıya sahip olması nedeniyle

Dağlık Kilikya adı ile de adlandırılan bölge, tarihte ve günümüzde Taşeli adı ile anılmaktadır.¹

Ermenek, Sarıveliler, Başyayla ilçeleri ile idari anlamda merkez ilçeye bağlı olup Göksu nehri ve onun küçük kollarının kuzeyi ile güneyinde kalan yerleşim birimleri, bu ağız bölgesi içinde yer alır. Ayrıca il merkezine bağlı olup Karaman'ın güneydoğusunda bulunan başta Taşkale ve Yeşildere olmak üzere o civarda iskâna tâbi olan yerler, bu ağız bölgesi içine girmektedir.

Bu ağız bölgesini, diğer bölgelerden ayıran temel farklılıklar ise şunlardır:

1. “k” ünsüzünün, ince ünlülerin yanında boğumlanma noktasını orta damağa çekmesi, bu bölge ağızlarında daha yaygındır.

2. “h” ünsüzü, bu bölgede diğer ağız bölgelerine göre daha seyrek duyulur.

3. “g” ünsüzünün, iki ünlü arasında kaldığı zaman sızıcılaşıp erimesi, buna bağlı olarak hece kaynaşmalarının meydana gelmesi bu ağız bölgesinde daha yaygındır.

4. “Damak n”si (ñ), genellikle korunmuştur.

5. Teklik II. şahıs iyelik ekinde, ilgi hâli ekinden sonra “ñ>y” değişmesiyle karşılaşılması, bu bölge ağızlarında daha genel bir durumdur.

6. Teklik I. şahısta “-ñ, -iñ, -iñ” yapıları bu bölge ağızlarında daha genel ve kurallıdır. Yine bu bölgenin bazı yerlerinde “-yıñ, -yiñ, -yüñ” ekleri de kullanılmaktadır.

7. Çokluk I. şahısta hâkim olan ek, “-ız, -iz, -uz, -üz”dür. Bu durum, I. bölge ağızlarında daha yaygındır. Ayrıca bu bölgede “-yız, -yiz, -yuz, -yüz” ve Eski Türkçedeki “biz” kullanımları ile de karşılaşmak mümkündür.

8. Şimdiki zaman eki “-yorur, -yoru”; birinci ağız bölgesinde daha yaygındır.

9. Emir kipinin teklik I. çekiminde kullanılan “-ayıñ, -eyiñ” yapısı, I. ağız bölgesinde daha belirgindir.

10. “-ıncaç, -incek” zarf-fiil ekleri bu bölgede daha yaygındır.

¹ *Wikipedia* Taşeli Platosu hakkında şunları yazmaktadır: “Güney Anadolu’da Orta Toroslarda yer alır. Batıda Akseki, doğuda ise Mut-Silifke hattı ile sınırlanır. Göksu havzası ile Orta Anadolu yüzünü ayıran sıradağlar, yani Toroslara giren son devamlı ve düzgün kıvrılma sıradağları kuzeydeki sınırı oluştururlar. Platonun güneye bakan yamaçları hemen hemen 1000 metreye varan uçurumlar ile sahile inerler. Buna karşılık, kuzey hattı Göksu Nehri hizalarında daha yumuşak bir inişle Orta Anadolu Bölgesine bağlanır. Platonun üstü coğrafi tanımına uygun bir şekilde 1200-1800 metre yükseklikte bir düzlüktür. Bu bölgede coğrafi özellikler nedeniyle nüfus seyrek.” Hinterlandı biraz geniş çizilen Taşeli yöresi, dar anlamda yukarıda sınırlarını çizdiğimiz Ermenek, Başyayla ve Sarıveliler bölgeleri ile civar yerleşim yerlerini kapsar.

II. Ağız bölgesi: Ayrancı Ağız Bölgesi

Bu bölge, coğrafi yön olarak Karaman'ın doğusunda kalan Ayrancı merkez ilçesi ile ona bağlı köylerden oluşmaktadır. Diğer ağız bölgeleri ile birtakım ortak noktaları bulunmasına rağmen taşıdığı farklılıklar açısından I. ve III. ağız bölgelerinden ayrılır. Bu farklılıklar şunlardır:

1. “ğ, ñ” gibi ünsüzler, bölgenin tamamına hâkimken “h” ünsüzü, Ayrancı Ağız Bölgesinde daha belirgin olarak duyulur.
2. İlk hecede karşılaşılan “e>i” değişmesi bu yörede daha yaygındır.
3. “ñ” ünsüzü, genellikle korunmuştur.
4. Bazı ünsüzlerin inceltici etkisi diğer ağız bölgelerine kıyasla burada daha belirgindir.
5. Şimdiki zaman eki olarak daha çok “-yor, -yo” ekleri kullanılmaktadır.
6. Teklik I. şahısta kullanılan yapı “-ım, -im, -um, -üm”dür. I. ağız bölgesinde daha genel ve kurallı olan “-iñ, -iñ” yapısı bu bölgede seyrek.
7. Emir kipinin teklik I. çekiminde “-ayım, -eyim”, çokluk I. şahısta ise “-alım, -elim” eklerinin kullanılması, bu bölgede daha belirgindir.

III. Ağız Bölgesi: Merkez ve Civarı Ağız Bölgesi

Bu ağız bölgesi, Karaman'ın merkez, kuzey ve kuzeybatı bölgelerini içine almaktadır. Bu yöre, Karaman'ın geniş düzlüklerle kaplı yerleşim birimlerinden oluşmaktadır. Bölge ağızları ile ortak özellikler taşımakla birlikte yöresel anlamda ortaya çıkan farklılıklar, bu alt ağız bölgesinin özelliklerini oluşturmaktadır.

1. Düz ünlülerin yuvarlaklaşması, bu bölgede daha yaygındır.
2. Geniş ünlülerin daralması, dikkati çekmektedir.
3. İyelik eklerinde görülen aykırılışmalar, diğer ağız bölgelerine kıyasla daha belirgindir.
4. “ğ>y” ünsüz değişmesi, bu yörede daha çoktur.
5. “-rl->-rn-” ünsüz benzeşmesi kendisini hissettirmektedir.
6. Fiil çekiminde teklik I. şahısta genellikle “-ım, -im, -um, üm”, bazı yerlerde ise “-sım, -sum” kullanılır.
7. Çokluk I. şahısta “-ız, -iz, -uz, -üz” ile birlikte “-ık, -ik, -ük” ekleri de söylenmektedir.

8. Şimdiki zaman eki olarak yazı dilindeki eklerle birlikte “-ir, -ıy, -uy, -üy, -yır, -yir, -yür, -yı, -yi” ekleri de kullanılmaktadır.

9. Seyrek de olsa “-ip” zarf-fiil ekinin “-ig” şekli, “-ince” zarf-fiil ekinin “-inci” şekli ve “-insire, -unsura” zarf-fiil ekleri kullanılmaktadır.

Gerek Batı Grubu Ağızları gerekse bu ana grubun dokuzuncu alt grubu için verilen özellikler, çalışma konumuz olan Karaman ili ağızlarında ya da alt ağız bölgelerinde tamamen veya kısmen görülmektedir. Karaman ili ağızlarında görülen bazı yapıların Anadolu ağızlarındaki dağılımlarına göz atıldığında, şu sonuçlarla karşılaşılmaktadır:

1. Karaman ili ağızlarında kuvvetli bir ünlü uyumu ile birlikte yabancı kelimelerin Türkçe söylenişinde gerileyici benzeşmeye nazaran daha yaygın ve kurallı bir ilerleyici benzeşme eğilimi vardır. Ek fiil, -ken zarf-fiil eki, ile edatı, aitlik eki gibi tek şekli olan birçok yapının uyuma girmesi, bu durumun bir göstergesidir. Bu durum; Batı Grubu ağızlarının karakteristik bir özelliği olup bu gruba giren ağızların tamamında kendisini gösterir. Ancak Necati Demir, Kuzeydoğu Grubu ağızları içinde yer alan Trabzon ve Yöresi Ağızlarında yabancı sözcüklerde görülen ilerleyici benzeşmenin, gerileyici benzeşmeye göre daha fazla olduğunu belirtir (Demir, 2006b: 169-170). Her ne kadar istisnaları bulunsa da gerileyici benzeşme örnekleri, Doğu Grubu ağızları ile Kuzeydoğu Grubu ağızlarında daha sık ve yaygındır (Gerileyici benzeşme örnekleri için bk. Sağır, 1995: 35-36, Buran, 1997: 32, Ercilasun, 2002: 66-67, Günay, 2003: 49-50) Üzerinde çalıştığımız Karaman ili ağızlarında sınırlı da olsa gerileyici benzeşme örneklerine rastlamak mümkündür. esger “*asker*”, tene “*tane*”, halva “*helva*” gibi.

2. Bilindiği gibi Doğu Grubu ağızlarının en temel özelliklerinden birisi, alınma sözcüklerdeki uzunlukları kısaltma eğilimidir: cami, bina, sabah, çare, devam, tüccar gibi. Kuzeydoğu Grubu ağızları için de ayırıcı ve belirleyici bir özellik olan bu durum, her iki ağız grubundaki kadar yaygın olmasa da bölge ağızlarında görülmektedir. sahib “*sāhip*”, gabil “*kabūl*”, hükümet “*hükûmet*” gibi.

3. Batı Grubu ağızlarında “çamur, yağmur, pamuk” gibi sözcüklerdeki ilk hece dışındaki yuvarlak ünlülerin düzleşmesi olayı, oldukça belirgin ve kurallıdır. Bu ses olayı, özellikle I., II., VII, VIII, IX. gruptaki ağızlarda ve kısmen de IV. ve VI. gruba giren ağızlarda görülür. Karaman ili ağızlarında da yoğun bir biçimde karşılaştığımız bu

durum, diğer ana ağız gruplarında Batı Grubu ağızlarındaki kadar görülmez. Görüldüğü örnekler oldukça sınırlı olup bunlar Erzurum (Gemalmaz, 1995a: 107), Kars (Ercilasun, 2002: 77), Bingöl (Karahan, 1996: 62), Urfa (Edip, 1991: 19)'da görülmektedir.

4. “h” ünsüzü, Doğu Grubu ağızlarının karakteristik sesidir. Kuzeydoğu Grubu ağızlarında sadece ön ve iç seste bulunan bu ses, bölge ağızlarında çoğunlukla II. ve III. ağız bölgelerinde işitilmiştir. Taşeli bölgesi içinde kalan Ermenek ve civarındaki yerlerde ise kaybolmak üzeredir.¹ Bu ses; Kayseri (Caferoğlu, 1995a: 45), Niğde (Caferoğlu, 1995a: 7), Yozgat (Caferoğlu, 1995a: 139), Ankara (Caferoğlu, 1995a: 210), Kırşehir (Günşen, 2000: 67), Nevşehir (Korkmaz, 1994b: 119), Zonguldak, Bartın, Karabük (Eren, 1997: 34), Tokat (Demir, 2006a: 123), Sivas (Demir ve Şen, 2006c: 128), Rize (Günay, 2003: 89), Erzincan (Sağır, 1995: 77), Ordu (Demir, 2001: 87), Erzurum (Gemalmaz, 1995a: 180), Aydın (Karacakaloğlu, 2005: 5), Elazığ (Buran ve Oğraş, 2003: 178), İçel (Karahan, 1996: 128), Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006a: 105)'de işletilmektedir.

5. “l, r” ünsüzleri ile başlayan sözcükler, Batı Grubu ağızlarında genellikle önünde “ı, i, u, ü” türemesi ile söylenir. Bu, düzenli ve kurallı bir ses olayıdır. Karaman ili ağızlarında bunun örneklerini görmek mümkündür. İramazan “*Ramazan*”, ırakı “*raki*”, urup “<Ar.rub’ ”, ireçel “*reçel*”; ilazım “*lazım*”, ileş “*leş*” gibi. Karaman ili ağızlarının da yer aldığı Batı Grubu ağızlarında daha düzenli ve kurallı bir şekilde karşımıza çıkan “l, r” ünsüzleri ile başlayan sözcüklerdeki ünlü türemesi olayı; Erzincan (Sağır, 1995: 70), Erzurum (Gemalmaz, 1995a: 143-144), Kars (Ercilasun, 2002: 97), Elazığ’a bağlı Keban, Baskil ve Ağın (Buran, 1997: 47), Elazığ (Buran ve Oğraş, 2003: 181), Rize (Günay, 2003: 74) ve Trabzon (Demir, 2006b: 213)'da Batı Grubu ağızlarındaki kadar olmasa da bazı sözcüklerde görülebilmektedir.

6. Karaman ili ağızlarında I. ve III. ağız bölgesinde görülen teklik II. şahıs iyelik ekinde ilgi hâli ekinden önce “ñ>y” değişmesi (babayñ<babaññ gibi); Erzincan (Sağır, 1995: 141), Kırşehir (Günşen, 2000: 100), Kütahya (Gülensoy, 1988: 79), Yozgat (Caferoğlu, 1995a:144), Nevşehir (Korkmaz, 1994b: 88), Niğde (Caferoğlu, 1995a: 20),

¹ A. Caferoğlu, *Konya İlinin Ermenek Ağızı* başlığını taşıyan yazısında bu sesle ilgili şu tespitlere yer verir. “Orta Anadolu Ağızları ile doğu illerimiz için kaçınılmaz h sesi, artık Ermenek’te son günlerini yaşamaktadır. Ancak yabancı kelimelerdeki doğal özelliği aynen verilmeye çalışılmaktadır.” (Caferoğlu, 1972: 1-16) Biz de yaptığımız çalışmada bu sesin ilgili yörede kaybolmak üzere olduğunu tespit ettik.

Kayseri (Karahan, 1996: 175), Sivas (Caferoğlu, 1994a: 79), Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006a: 133)'de yer yer görülmektedir.

7. Zarf-fiil eki “-ınca/-ince”de meydana gelen ünlü daralması; Doğu Çukurova (Yıldırım, 2006a: 307), Kahramanmaraş (Karahan, 1996: 135), Sivas (Caferoğlu, 1994a: 86, Demir ve Şen, 2006c: 212), Niğde (Caferoğlu, 1995a: 21) Gaziantep (Karahan, 1996: 171), Malatya (Gülseren, 2000: 205), Ordu (Demir, 2001: 154), Nevşehir (Korkmaz, 1994b: 154), Kırşehir (Günşen, 2000: 152), Yozgat (Caferoğlu, 1995a: 139), Adıyaman (Karahan, 1996: 135; Nakiboğlu, 2001: 134), Amasya (Karahan, 1996: 135), Ankara (Caferoğlu, 1995a: 201), Çankırı (Karahan, 1996: 135), Çorum (Karahan, 1996: 135), Kastamonu (Karahan, 1996: 135), Giresun (Karahan, 1996: 135), Kayseri (Caferoğlu, 1995a: 46), Samsun (Karahan, 1996: 135), Sinop (Karahan, 1996: 135), Tokat (Caferoğlu, 1994a: 147; Demir, 2006a: 208), İçel (Karahan, 199: 135), Aydın (Karasakaloğlu, 2005: 147), Samsun-Asarcık (Erdem, 2001: 144) ve Bartın (Karahan, 1996: 135)'da karşımıza çıkmaktadır.

8. Karaman ili ağızlarında zamir kökenli teklik I. şahıs ekleri arasında “-ñ, -iñ, -iñ” biçimleri de yer almaktadır. (geliriñ gibi) Batı Grubu ağızlarında I., II., III., IV., VII. ve IX. gruplarda görülen bu yapı; Denizli (Tok, 2002: 133), Afyon (Boz, 2002: 107), Balıkesir (Caferoğlu, 1994b: 9), Manisa (Caferoğlu, 1994b: 20), İzmit (Karahan, 1996: 139), Zonguldak (Eren, 1997: 124), Bartın (Korkmaz, 1994c: 26), Karabük (Eren, 1997: 173), Bolu (Caferoğlu, 1995b: 161), Eskişehir (Caferoğlu, 1995b: 112), Uşak (Gülsevin, 2002: 259), Muğla (Akar, 2004: 84), Kütahya (Gülensoy, 1988: 215), Aydın (Karasakaloğlu, 2005: 158) ve Bilecik (Karahan, 1996: 139)'te kullanılmaktadır.

Bu ekin, bir önceki ekleşme aşamasında gördüğümüz “-yiñ, -yiñ” biçimi, bugün yöremizle birlikte bazı Anadolu ağızlarında da kullanılmaktadır. Bu şeklin; Afyon (Boz, 2002: 232), Ankara (Karahan, 1996: 139), Uşak (Gülsevin, 2002: 353), Kütahya (Gülensoy, 1988: 143), Burdur (Caferoğlu, 1994b: 117)'da örnekleri tespit edilmiştir.

Karaman ili ağızlarında III. ağız bölgesinde tespit ettiğimiz “-sım, -sum” şekli ise genellikle Orta Anadolu ve Çukurova'da görülmektedir. Kırşehir (Günşen, 2000: 139), Nevşehir (Korkmaz, 1994b: 124), Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006a: 219-220) gibi.

9. Karaman ili ağızlarında zamir kökenli çokluk I. şahısta “-ız, -iz, -uz, -üz” ekleri daha yaygındır. Bu durum, “-yız, -yiz, -yuz, -yüz” ve “biz” yapılarının da kullanıldığı I. ağız bölgesinde daha kurallı ve geneldir. III. ağız bölgesinde ise “-ık, -ik, -ük” biçimleri de yer yer kullanılmaktadır. Doğu Grubu ağızlarının tamamında, Batı Grubu ağızlarının ise bir kısmında karşılaştığımız bu durum; Ankara (Caferoğlu, 1995a: 206), Kars (Ercilasun, 2002: 206), Erzurum (Gemalmaz, 1995a: 363) Erzincan (Sağır, 1995: 183), Kırşehir (Günşen, 2000: 130), Uşak (Gülsevin, 2002: 105), Ordu (Demir, 2001: 120), Aybastı (Aydın, 2002: 46), Afyon (Boz, 2002: 107), Rize (Günay, 2003: 129, 140), Sivas (Demir ve Şen, 2006c: 174), Tokat (Demir, 2006a: 166), Nevşehir (Korkmaz, 1994b: 119), Trabzon (Demir, 2006b: 354), Keban, Baskil ve Ağın (Buran, 1997: 64), Kayseri (Caferoğlu, 1995a: 46), Samsun (Karahana, 1996: 137), Hatay (Karahana, 1996: 137), Samsun-Asarcık (Erdem, 2001: 97), Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006a: 216)’de görülmektedir.

10. Karaman ili ağızlarında I. ağız bölgesinde şimdiki zaman eki olarak “-yorur, -yoru” biçimleri daha yaygındır. “yorur” çekimli fiilin aslî şekliyle veya son seste “-r” düşmesi ile yaşadığı bu yapı, Batı Grubu ağızlarının I. ve IX. alt gruplarında; Manisa (Korkmaz, 1994a: 20), İzmir (Korkmaz, 1994a: 23), Aydın (Korkmaz, 1994a: 80, Karasakaloğlu, 2005: 153), Niğde (Caferoğlu, 1995a: 20), Konya (Karahana, 1996: 140), Denizli (Tok, 2002: 134), Kütahya (Gülensoy, 1988: 104), Muğla (Akar, 2004: 59), Eskişehir (Caferoğlu, 1995b: 137), Bolu (Caferoğlu, 1995b: 173), Antalya (Karahana, 1996: 140)’da kullanılmaktadır.

11. Şimdiki zaman eki, Doğu Grubu ağızlarında dar ünlülü bir yapıyla karşımıza çıkar. Bu ek Kuzeydoğu Grubu ağızlarında ise dar düz veya dar yuvarlak ünlüye sahiptir. Batı Grubu ağızlarında kullanılan şimdiki zaman eki genellikle geniş ünlülüdür. Bu grupta yer alan Karaman ili ağızlarında ise şimdiki zaman eki ekseriyetle geniş ünlülüdür. Ancak III. ağız bölgesinde seyrek de olsa ekin dar şekilleri ile de karşılaşılmaktadır. Bunlardan “-yır, -yir, -yür” biçimleri; Nevşehir (Korkmaz, 1994b: 217), Kahramanmaraş (Karahana, 1996: 144), Ordu (Demir, 2001: 122), Erzincan (Sağır, 1995: 166), Erzurum (Gemalmaz, 1995a: 353), Kars (Ercilasun, 2002: 202), Rize (Günay, 2003: 140), Trabzon (Demir, 2006b: 371), Malatya (Gülseren, 2000: 170), Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006a: 235)’de yer yer kullanılmaktadır.

Şimdiki zaman ekinin “-ıy, -uy, -üy”, “-y1, -yi” şekilleri ise Gaziantep (Karahana, 1996: 173), Samsun (Karahana, 1996: 145), Ordu (Demir, 2001: 121-124), Sivas (Demir ve Şen, 2006c: 175), Tokat (Demir, 2006a: 167), Malatya (Gülseren, 2000: 170), Elazığ (Buran ve Oğraş, 2003: 145-146), Erzincan (Sağır, 1995: 166), Diyarbakır ili Çüngüş ve Çermik Yöresi (Özçelik ve Boz, 2001: 109), Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006a: 235)’de yer yer kullanılmaktadır.

12. Karaman ili ağızlarında III. ağız bölgesinde emir kipinin teklik I. çekiminde kullanılan “-ayın, -eyin” yapısı; Afyon (Caferoğlu, 1994b: 39, Boz, 2002: 109), Karabük (Eren, 1997: 164), Zonguldak (Eren, 1997: 138), Balıkesir (Caferoğlu, 1994b: 12), Burdur (Caferoğlu, 1994b: 107), Kastamonu (Karahana, 1996: 148), Uşak (Gülsevin, 2002: 116), Muğla (Akar, 2004: 62), Aydın (Karasakaloğlu, 2005: 173), Konya (Karahana, 1996: 148)’da görülmektedir.

13. Bölge ağızlarında bazı sözcüklerde ön seste “y” ünsüzü, düşmektedir. Daha çok Doğu Grubu ağızlarında görülen, Batı Grubu ağızlarında ise seyrek olarak karşılaşılan bu durumun; Erzurum (Gemalmaz, 1995a: 198), Erzincan (Sağır, 1995: 104), Kars (Ercilasun, 2002: 135), Muğla (Akar, 2004: 42), Sivas (Demir ve Şen, 2006c: 124), Tokat (Demir, 2006a: 129), Edirne (Kalay, 1998: 52), Diyarbakır (Erten, 1994: 18), Keban, Baskil ve Ağın, (Buran, 1997: 56), Elazığ (Buran ve Oğraş, 2003: 178), Ordu (Demir, 2001: 84), Rize (Günay, 2003: 92), Uşak (Gülsevin, 2002: 72), Nevşehir (Korkmaz, 1994b: 107), Kırşehir (Günşen, 2000: 77), Van (Caferoğlu, 1995b: 4), Bitlis (Caferoğlu, 1995b: 58) ve Aydın (Karasakaloğlu, 2005: 79)’da örnekleri tespit edilmiştir.

14. İsimden isim yapan “+çı, +çi” eki, bölge ağızlarında rastladığımız birkaç örnekte, ünsüz uyumunu bozacak tarzda titreşimsiz biçimiyle kullanılmıştır. yalançı, “yalancı” ilançık “yılancık”, davarçılık “davarçılık” gibi. Bu durum Anadolu ağızlarında; Kars (Ercilasun, 2002: 110), Erzurum (Gemalmaz, 1995a: 232), Kırşehir (Günşen 2000: 91), Keban, Baskil ve Ağın (Buran, 1997: 58), Adıyaman (Nakiboğlu, 2001: 94), Malatya (Gülseren, 2000: 120) ve Diyarbakır (Erten, 1994: 28), Urfa (Edip, 1991: 21), Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006a: 160)’de görülmektedir.

15. “Öyle, böyle” sözcüklerindeki “ö” sesleri, Doğu Grubu ağızlarında “kapalı e” şekline dönüşmüştür (Karahana, 1996: 57). Kuzeydoğu Grubu ağızlarında ise belirli bazı

sözcüklerde ilk hecedeki yuvarlak ünlüler, düzleşmektedir: el-, eldur-, çecuk (Günay, 2003: 72) örneklerinde olduğu gibi. Çalışma sahamızda karşılaştığımız birkaç kullanım, (beyle, bele, şeyle, ēle, bēlē) “ö>e” değişiminin sınırlı da olsa bölge ağızlarında görüldüğüne işaret etmektedir.

16. Kuzeydoğu Grubu ağızlarında duyulan geçmiş zaman eki genellikle tek şekillidir. (-miş) Bu durum, Doğu Grubu ağızlarında Kuzeydoğu Grubu ağızları kadar kurallı ve genel olmasa da yaygındır (Karahan, 1996: 47). Batı Grubu ağızlarında ise duyulan geçmiş zaman eki yazı dilinde olduğu gibi çok şekilli (-mış, -miş, -muş, -müş) olup bunun örnekleri bölge ağızlarında da yer almaktadır. Bölge ağızlarında seyrek olmakla birlikte “-ık, -ik” geçmiş zaman ekine de rastlanmıştır. Bu durum; Adana (Yıldırım, 2006: 223), Kahramanmaraş ve Gaziantep (Karahan, 1996: 173)’te sıkça görülmektedir.

17. “-ı, -i, -u, -ü” zarf-fiil ekleri, bölge ağızlarında tekrar biçimindeki örneklerde işletilmektedir. Bu durum; Batı Grubu ağızlarında IV., V., VI., VII., VIII. ve IX. gruplarda görülmektedir. Adana ve Osmaniye (Yıldırım, 2006: 304), Ankara (Karahan, 1996: 136), Kırşehir (Günşen, 2000: 151), Nevşehir (Korkmaz, 1994b: 119) gibi.

18. Doğu Grubu ağızlarında soru cümleleri, genellikle vurgu ile yapılmaktadır. Bölge ağızlarında ise soru eklerinin yoğun bir şekilde işletildiğini, soru cümlelerinin soru sözcükleri ve ekleri ile yapıldığını görüyoruz.

19. Doğu Grubu ağızlarında I. II. ve III. tekil şahıs zamirlerinin yönelme hâlinde görülen ses yapısı (baan, sahan, oğan), bölge ağızlarında hiç karşılaşmadığımız bir durumdur.

20. Doğu Grubu ağızları ile Kuzeydoğu Grubu ağızlarında çok heceli sözcüklerin sonundaki “ı, i, u, ü” ünlüleri “i” ünlüsü ile karşılanırken çalışma sahamızda böyle bir durumla karşılaşılmamıştır.

21. Kuzeydoğu Grubu ağızlarının belirleyici ve ayırıcı özelliklerinden birisi olan ek ünlülerinin yuvarlaklaşması hadisesi, Karaman ili ağızlarında görülmeyen bir durumdur.

SONUÇ

Çalışmanın I. bölümünde coğrafi, sosyo-kültürel, etnik ve tarihî özelliklerini verdiğimiz, daha sonraki bölümlerde ise dil bilgisi incelemesini gerçekleştirip diğer Anadolu ağızları ile karşılaştırmalar yaptığımız Karaman ili ağızlarının ses ve şekil bilgisi bakımından sahip olduğu özellikler şunlardır:

Ses bilgisi sonuçları:

1. Bölge ağızlarında Standart Türkiye Türkçesinde yer alan temel sekiz ünlünün yanında “á, ā´, ą, ã, ę, ı°, í, i°, ó, ô, օ, ú” ünlüleri de kullanılmaktadır. Ayrıca bilinen temel ünlülerin dışında bazı ses olaylarının etkisiyle ortaya çıkan “ā, ē, ī, ī, ō, ō, ū, ū” uzun ünlüleri ile “ă, ę, ĩ, ĩ, օ, ū, ū” şeklinde olan kısa ünlüler de mevcuttur.

2. Türkçe olmayan sözcüklerde kalınlık-incelik uyumunun işletilmesi, á(a-e arası), í(i-i arası) seslerinin oluşmasını sağlamıştır.

3. Bazı ünsüzlerin daraltıcı etkilerinden ve genellikle sözcük içindeki ünlülerin darlaşma eğilimi içerisinde olmasından dolayı ą(a-ı arası), օ(o-u arası), ô(ö-ü arası) ünlüleri ortaya çıkmaktadır.

4. Dudak ünsüzlerinin etkisiyle ı°(ı-u arası), i°(i-ü arası) ünlüleri de meydana gelmektedir.

5. Karaman ili ağızlarında Anadolu ağızlarında yaygın bir şekilde gördüğümüz “kapalı e”, yoğun olarak kullanılmaktadır. Yazı dilinde olmayan sesler içinde en çok kullanılan “kapalı e”, bölge ağızlarında çoğunlukla ilk hecede bulunmaktadır.

6. Hece kaynaşması, ünsüz düşmesi, çift ünlülerin kaynaşması, birden fazla hecenin kaynaşması, tonlama, vurgu gibi nedenlerle oluşan uzun ünlüler, bölgenin tamamında ve sık olarak göze çarpmaktadır. “ğ, h, k, l, n, r, y” ünsüzlerinin düşmesi ya da erimesiyle oluşan uzun ünlüler, oldukça fazladır. Kimi sözcüklerde ise ilk hecedeki uzunluklar korunmaktadır.

7. Karaman ili ağızlarında karşımıza çıkan önemli sonuçlardan birisi de sözcük ya da cümle sonlarında yer alan hecelerde vurgu, tonlama gibi nedenlerle karşılaşılan ünlü uzunluklarıdır. Buna karşın kimi yabancı kökenli sözcüklerdeki uzunlukları ise kısaltma eğilimi dikkat çekmektedir.

8. Bölge ağızlarında karşılaşılan bir diğer önemli sonuç da iki sözcüğün birbirine ulanması ile oluşan yapılarda birinci sözcüğün sonundaki ünlü ile ikinci sözcüğün başındaki ünlünün birleştirilip uzun bir ünlü biçiminde telaffuz edilmesidir.

9. Bölge ağızlarında çeşitli nedenlerle oluşan uzun ünlüler çok görülmesine karşın kısa ünlüler fazla değildir. En çok kullanılan kısa ünlü, â (kısa a) ünlüsüdür.

10. Bölge ağızlarında yalın ya da ekler ile genişletilmiş sözcüklerin iç seslerinde, ünlüler arasında bulunan “-g-, -ğ-, -h-, -k-, -v-, -y-” ünsüzlerinin eriyip kaybolmaları sonucunda ikiz ünlülerin olduğu görülmektedir. Bu durum, Türkçe sözcüklerde görülebileceği gibi yabancı kökenli bazı sözcüklerde de olabilmektedir.

11. Yazı dilinde kalınlık-incelik uyumunu bozan “-ken, -ki, -yor” gibi ekler, bölge ağızlarında uyuma girecek şekilde kullanılmıştır. Bununla birlikte Eski Türkçedeki şekilleri itibarıyla kalınlık-incelik uyumu görülen ancak sonradan uyumun bozulduğu sözcüklerde de uyumlulaştırma eğilimi görülmektedir. Ayrıca ek fiilin zamanlara göre çekiminde kalınlık-incelik uyumunun yoğun bir biçimde işletildiği dikkat çekmektedir.

12. Bölge ağızlarında ortaya çıkan önemli bir sonuç da yabancı sözcüklerin Türkçenin ses özelliklerine uydurulma eğilimidir. Bu husus, gerek Arapça ve Farsçadan dilimize giren sözcüklerde ve gerekse Batı dillerinden alınan sözcüklerde açık bir şekilde kendisini göstermektedir. Bu bağlamda ilerleyici benzeşme örnekleri, gerileyici benzeşme örneklerine göre daha fazla görülmektedir.

13. Bölge ağızlarında ünlü değişimleri oldukça çeşitlidir. Hemen hemen her türlü değişimle karşılaşmak mümkündür. Bölge ağızlarında en yoğun görülen ünlü değişmesi, “e>i” değişmesidir. “De-, ye-, ver-” gibi fiillerle “yer, şey” gibi isimlerin i’li söylenişleri çok yaygındır. Kalınlaşma, incelme, daralma, genişleme, düzleşme, yuvarlaklaşma biçimindeki ses değişimlerinde en temel sebep, ünlülerin benzeştirici etkisidir.

14. Ses bilgisi açısından bir diğer önemli sonuç da bölge ağızlarında düzlük-yuvarlaklık uyumu bağlamında ciddi bir düzleşme eğiliminin ortaya çıkmış olmasıdır. Buna karşılık bazı ünlülerde ise yuvarlaklaşma eğilimi kendisini göstermektedir.

15. Bazı Türkçe ve yabancı kökenli sözcüklerde sözcükteki ünlülerin tamamında uyum değişmesi görülmektedir.

16. Ünlü düşmeleri, bölge ağızlarında genellikle vurgusu zayıf orta hece ünlüsünün düşmesi şeklinde görülmektedir. “ı, i, u, ü” ünlüleri diğerlerine göre daha çok düşmektedir. Ünlü düşmeleri seyrek de olsa ön veya son seste de olabilmektedir.

17. Ünlü türemeleri bölge ağızlarında ön seste, iç seste ve son seste karşımıza çıkmaktadır. Ön türeme, “l- ve r-” ile başlayan yabancı kökenli sözcüklerin telaffuzunda “ı, i, u, ü” ünlülerinin getirilmesi biçiminde olmaktadır ve bu genel bir kural hâline

gelmiştir. İç türeme ise Türkçe ve yabancı kökenli sözcüklerde “a, e, ı, i, u, ü” ünlüleri ile olmaktadır. Son ses olarak türeme ise “a, e, i” ünlüleri ile olup daha çok “-ken” zarf-fiil ekinin söylenişinde görülmektedir.

18. Bölge ağızlarında Standart Türkiye Türkçesinde kullanılan yirmi bir ünsüze ek olarak “ç, Ç, F, ğ, h, J, k, ñ, ŋ, P, r, S, T ve ’ ” ünsüzleri de kullanılmaktadır. Eski Türkçeden itibaren gördüğümüz “damak n”si (ñ) korunmuştur.

19. Yazı dilinde ön seste bulunmayan c ünsüzü, “ç->c-, g->c-, j->c-, s->c-, y->c-”; l ünsüzü “n->l-, r->l-, y->l-”; m ünsüzü “b->m-, v->m-”; n ünsüzü “y->n-”; z ünsüzü ise “s->z-” değişimi sunucunda ön seste kullanılmaktadır. Ön seste “h->f-, v->f-” değişimi sonucunda f ünsüzü de görülmektedir. Bunun dışında bölge ağızlarında ön seste “p->b” değişiminin ara merhalesi olarak P; “s->z” değişiminin ara merhalesi olarak da S ünsüzüne rastlanmaktadır.

20. Yazı dilinde sözcük sonunda bulunmayan “b, c, d, F, g, ğ” sesleri, bölge ağızlarında “-p>-b, -ç>-c, -t>-d, -k>-ğ, -k>-g, -f>-F” ses değişimlerinin sonucu olarak son seste yer alabilmektedir.

21. Karaman ili ağızlarında baştaki “b-” sesleri genellikle kendisini korumuştur. Ayrıca “p->b-” değişmesi sonucunda başta “b-” sesi sıkça görülmektedir.

22. Ünlü-ünsüz uyumu, bölge ağızlarında bozulduğu örneklere karşın yoğun bir şekilde işletilmektedir.

23. Çalışma sahamızda ünlü değişmelerinin yanı sıra ünsüzler arasında görülen değişmeler de çoktur. Bunlar ön, iç ve son seste yoğun olarak görülmektedir.

24. Bölge ağızlarında görülen ünsüz değişmeleri içinde titreşimlileşme geniş bir yer tutar. Bunlar arasında “k>g, k>ğ, p>b, s>z, t>d” değişmeleri oldukça çoktur. “k>g, k>ğ” değişmeleri, Karaman ili ağızlarının en temel özelliklerinden birisi olarak göze çarpmaktadır.

25. Karaman ili ağızlarında “ç>ş” süreklileşmesi sık işletilmektedir.

26. Titreşimli sürekli ünsüzler içerisinde “ğ>y, l>n, r>l” değişmeleri çoktur. “l>n” değişmesi vasıta hâli ve çoğul ekinde, “r>l” değişmesi ise geniş zaman ve şimdiki zaman çekimli fiillerde görülmektedir.

27. Ön seste görülen “ş->h-” değişimi, “şimdi” sözcüğü ile bazı zamirlerin söylenişinde olmaktadır.

28. Bölge ağızlarında ilerleyici benzeşme, gerileyici benzeşmeden daha çok görülmüştür. İlerleyici ünsüz benzeşmesi olarak “-nb->-mb-, -rl->-rn-, -yl->-yn-”

biçiminde yarı benzeşme; “-ly->-ll-, -nl->-nn-, -şç->-şş-, -şy->-şş-, -yv->-vv-” biçiminde de tam benzeşme örnekleri görülmektedir. Gerileyici ünsüz benzeşmesi olarak “-çs->-ss-, -cz->-zz-, -ğn->-nn-, -rl->-ll-” gibi biçimler karşımıza çıkmaktadır. “-rl->-ll-” ve “-zs->-ss-” değişimleri oldukça yaygındır.

29. Bölge ağızlarında ön seste “g” ve “h” ünsüzlerinin düşmesi yaygındır. İç seste “ğ, h, k, l, r, y” düşmeleri çok görülür. Son ses ünsüz düşmelerinde ise “n, r, y” çoktur. Bu durum özellikle “-ken” zarf-fiil eki ile “bir” ve “şey” sözcüklerinin söylenişinde görülmektedir. (Bir sözcüğü, metinlerimizde 2105 kez geçmektedir. Bunlardan 1503 tanesi “bi” şeklindedir.) Ayrıca vurgu nedeniyle “k ve k̄” ünsüzlerinin düştüğü ya da titreşimsiz (tonsuz) gırtlak ünsüzüne dönüştüğü örnekler de vardır.

30. Bölge ağızlarında “ğ, g, k, k̄” ünsüzleri, ön seste ünlü ile biten bir kelimedenden sonra çoğunlukla düşürülmektedir.

31. Ünsüz türemeleri arasında özellikle ön seste “h”, iç seste “y”, son seste ise “m” türemesi göze çarpmaktadır.

32. Bölge ağızlarında “-ll-, -nn-, -ss- ve -şş-” şeklindeki ünsüz ikizleşmeleri çoktur. Özellikle geniş veya şimdiki zamanın III. çoğul şahıs çekiminde “-ll-” ikizleşmesi ile “anla-” fiilinin söylenişinde görülen “-nn-” ikizleşmesi dikkat çekmektedir. Ünsüz tekleşmesi ise ikizleşmeye göre daha az görülen bir durumdur. Ünsüz tekleşmesi olarak da “-vv->-v-” biçimi ile çok karşılaşılmaktadır.

33. Bölge ağızlarında hece tekleşmesi yaygın değildir. Karşılaşılan örnekler, genellikle fiillerin geniş zamanlı çekimlerinde ve bazı yabancı sözcüklerde görülmüştür. Buna karşılık hece kaynaşması bölgemizde çok görülen bir ses olayıdır.

34. Karaman ili ağızlarında hece yutulması olayı, hece kaynaşması kadar sık görülmemektedir. Ayrıca hece türemesi örnekleri çok değildir.

35. Ünsüz göçüşmeleri Karaman ili ağızlarında çok karşılaşılan bir durum değildir. Tespit edilen örnekler arasında yakın göçüşmeler, uzak göçüşmelere göre daha çoktur.

36. Karaman ili ağızları, taşıdığı ses bilgisi özellikleri açısından ekseriyetle Batı Grubu ağızlarının özellikleri ile örtüşmektedir. Kısmen diğer ana ve alt ağız gruplarında rastladığımız özellikler göze çarpsa da bölgenin karakteristik ses yapısı, Batı Grubu ağızlarının ve bu grup içindeki dokuzuncu grubun genel özelliklerini yansıtmaktadır.

Şekil bilgisi sonuçları:

1. Bölge ağızlarında çokluk eki, Standart Türkiye Türkçesindeki kullanımın dışında “-n” ünsüzü ile biten sözcüklerde “+nar, ner” biçimleriyle görülür.

2. İlgi hâli eki olarak “+i, +u, +ñ, +iñ, +iñ, +uñ, +üñ; +nıñ, +niñ, +nuñ, +nüñ” kullanılmaktadır.

3. Yükleme hâli eki olarak Standart Türkiye Türkçesindeki yapıların dışında “+a, +nə, +ın, +in, +ün” ekleri de kullanılmaktadır.

4. İlgi, yükleme ve yönelme hâli eklerinin “g, ğ, h, k, k, y” ünsüzleri ile biten sözcüklere eklenmesiyle hece kaynaşması olayları ve ikiz ünlüler ortaya çıkmaktadır.

5. Vasıta hâli eki olarak kullanılan “+la, +le” ekinin çok değişik şekilleri karşımıza çıkmaktadır. “+lan, +len, +ılan, +ilen; +nan, +nen, +ınan, +inen” şekilleri yoğun olarak kullanılmaktadır. Ayrıca seyrek de olsa “+lana, +lene” biçimleriyle de karşılaşılmaktadır.

6. Bölge ağızlarında yön hâli eki olarak “+a, +ā, +arı, +eri, +ra, +re, +rā, +rē, +ru” ekleri kullanılmaktadır.

7. Aitlik eki “ki”nin kalınlık-incelik uyumuna uymuş şekilleri çok, düzlük-yuvarlaklık uyumuna uymuş şekilleri ise seyrek.

8. İyelik teklik ve çokluk ikinci şahıs eklerinde “damak n”si (ñ) sıkça işletilmektedir.

9. İyelik eklerinin “g, ğ, k, k, y” ünsüzleri ile biten kelimelere eklenmesiyle hece kaynaşması örnekleri ortaya çıkmaktadır.

10. Bazı örneklerde iki küçültme ekinin birlikte kullanıldığı görülmektedir.

11. Teklik I., II. ve III. şahıs zamirlerinin hâl ekli çekimlerinde “damak n”sinin (ñ) kullanılması yaygındır.

12. Bölge ağızlarında işaret zamiri olarak “munu, muña, hu, hunu, huna, hunları” sözcükleri de kullanılmaktadır. Çokluk I. ve III. işaret zamirlerinin “bunnar, onnar, bunnardan, onnardan” biçiminde kullanılan örnekleri vardır.

13. İşaret sıfatları içinde “bo, şo, şo, o, ol” gibi örneklerin kullanılması dikkat çekicidir.

14. Sıfat ya da zamir işleviyle karşımıza çıkan “hangi” sözcüğünün “hangı” biçimindeki kullanımı yaygındır.

15. Kullanıldığı sözcükle birlikte zaman zarfı oluşturan “devkesi, devilkesi, devirtesi, devlesi, devlī, devlikesi, devliki, devlikisi, devlisi, devsi” sözcükleri, sıkça

kullanılmaktadır. Yine zaman zarfı olarak kullanılan “o günün b̄erindē” ifadesi farklı bir kullanım olarak dikkat çekmektedir.

16. Bölge ağızlarında zaman anlamı taşıyan bazı sözcükler ile bazı cümle başı edatlarının sonuna “+m” ünsüzünün getirildiği görülmektedir.

17. Bölge ağızlarında fiillerin teklik I. şahıs çekimlerinde yazı dilinden farklı olarak “-ñ, -iñ, -iñ, -yñ, -yñ, -yñ, -sım, -sum” ekleri kullanılmaktadır.

18. Karaman ili ağızlarında geniş zaman ekleri, çeşitli ses olayları sonucunda oldukça çoktur. Yazı dilinden farklı olarak kullanılan ekler şunlardır: Ø, -ı, -i, -u, -ü, ü; -al, -el, -ıl, -il, -ul, -ül, -l; -ıy, -iy, -uy, -üy. Geniş zaman çekimli bazı fiillerde fiil kök veya gövdesinde yer alan “r” sesinden sonra gelen zaman eki, “y” sesine dönüşmektedir. Kimi örneklerde ise geniş zaman ekinin tamamen düştüğü görülmektedir.

19. Karaman ili ağızlarında şimdiki zaman eki olarak “-yorur, -yuru, -yuru, -yor, -yol, -yo, -yó, -yó, -ır, -yır, -yır, -yür, -y, -ıy, -uy, -üy, -yı, -yi, -ik” biçimleri kullanılmaktadır. Bunların bir kısmı, bize Eski Anadolu Türkçesinde gördüğümüz şekilleri hatırlatmaktadır. Ayrıca şimdiki zaman ekinin, bazı yörelerde uyuma girdiği de görülmektedir. III. Ağız Bölgesinde ekin dar ünlülü şekilleri ile karşılaşmak mümkündür.

20. Gelecek zaman eki olarak Standart Türkiye Türkçesindeki eklerin dışında “-ıp, -ip, -up” ekleri kullanılmaktadır. Bu yapı, oldukça dar bir bölgede görülmektedir.

21. Duyulan geçmiş zaman eki, yazı dili ile aynıdır ve çok şekillidir. Bunun dışında seyrek de olsa “-ıķ, -ik” biçimleri de kullanılmaktadır.

22. Fiillerin emir çekiminde teklik I. şahısta “-ayım, -eyim, -ayñ, -eyñ” yapılarının korunduğu görülmektedir.

23. Bölge ağızlarında gereklilik işlevi çoğunlukla “gerek ve lāzım” kelimeleri ile yapılmaktadır.

24. Bölge ağızlarında süreklilik çekimi değişik fiillerle yapılabilmektedir.

25. Karaman ili ağızlarında fiillerin rivayet birleşik zamanlı çekimlerinde katmerli yapılar görülmektedir.

26. Ek fiilin birleşik zaman çekimlerinde kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumu sürekli işletilmektedir.

27. Ek fiilin isimleri fiilleştirme işlevi içinde “-dık, -dik, -dük” sıfat-fiil ekleri ile yapılan kullanımlarla da karşılaşmaktadır.

28. Bölge ağızlarında kullanılan sıfat-fiil ekleri yazı dilindeki eklerle aynıdır. Ancak Eski Türkçede kullanılan “-sik, -ğlı” eklerine birer kez rastlanmıştır.

29. Karaman ili ağızlarında zarf-fiil eki olarak yazı dilinde kullanılan eklerin dışında “-dığda, -dığsıra, -diksıra, -ınsıra, -insire, -işin, -uşun, -inci, -ın, -in” yapıları da kullanılmaktadır. Bunlardan “-dığda” ve “-ın, -in” biçimleri eski şekillerin devam ettiğini göstermektedir.

30. Bölge ağızlarında “-ken” zarf-fiil ekinin kalınlık-incelik uyumuna girmiş şekilleri ile son seste “n” ünsüzünü düşürmüş örnekleri sıkça kullanılmaktadır.

31. Bölge ağızlarında kullanılan “-a, -e” zarf-fiil eklerinin, “amaç” işlevi ile kullanıldığı ve amaç bildiren tasvirî fiiller oluşturduğu örneklere rastlanmıştır.

32. Bölge ağızlarında “ki” pekiştirme edatının “kin, kini, kine” gibi biçimleriyle yer yer karşılaşılmaktadır.

33. Karaman ili ağızlarında yazı dilindeki yapım eklerinden farklı olarak “+çim, +em, +et” gibi ekler de kullanılmaktadır.

34. Bölge ağızlarında “dur-” fiilinin ettirgenlik biçiminin “-ut” ekiyle yapılması yaygın bir durumdur.

35. Bölge ağızlarında ses ve şekil bilgisi bakımından arkaik unsurları devam ettiren öneklerle karşılaşmak mümkündür.

36. Yansıma sözcükler bölge ağızlarında yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

37. Karaman ili ağızlarında yapısal ve anlamsal yönden çok zengin bir ikileme dağarcığı bulunmaktadır. İkilemeler ve yansıma sözcükler, yöre insanı tarafından günlük hayatta sıkça kullanılmaktadır.

38. İncelememiz sonucunda üç ağız bölgesine ayırdığımız Karaman ili ağızları, taşıdığı şekil bilgisi özellikleri bakımından Batı Grubu ağızlarının özellikleri ile örtüşmektedir. Yer yer ve kısmen diğer ağız gruplarında rastladığımız özellikler göze çarpsa da bölge ağzının karakteristik şekil özellikleri, Batı Grubu ağızlarının ve bu ağızlar içerisinde IX. alt grubun genel özelliklerini taşımakta ve yansıtmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akar, A. (2004). *Muğla Ağzları*, Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla.
- Akçataş, A. (1995). *Çay Yörük Ağzı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Akçataş, A. (2007). Süre Açısından Türkiye Türkçesinin Sesleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Turkish Study / Türkoloji Araştırmaları*, Cilt 2/3, s. 13-24.
- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, Ankara.
- Aksan, D. (2006). *Türkçenin Gücü*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Akyalçın, N. (2007). *Türkçe İnkilemeler Sözlüğü*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Anonim (2004). Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Karaman Kültür ve Turizm Envanteri*, Altunarı Ofset, Karaman.
- Anonim (2006). Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Karaman Kültür Sanat Bülteni*, Karaman.
- Anonim (2007a). Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Karaman Kültür Envanteri*, Komsan Ofset, Karaman.
- Anonim (2007b). Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Karaman Tarihi ve Kültürü I-VII*, Fabrika Basım Hizmetleri, İstanbul.
- Anzerlioğlu, Y. (2002). *Türkiye’de Ortodoks Türkler (XVI. – XX. Yüzyıl)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Arat, R. R. (1991). *Kutadgu Bilig-I, Metin*, TDK Yayınları, Ankara.
- Arat, R. R. (1978). *Kutadgu Bilig-III, İndeks*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Ata, A. (1998). *Nehcü’l-Ferâdîs - III, Dizin-Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- Atalay, İ. (2004). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, İzmir.
- Atalay, B. (2006a). *Divanü Lûgat-it-Türk-I*, TDK Yayınları, Ankara.
- Atalay, B. (2006b). *Divanü Lûgat-it-Türk-II*, TDK Yayınları, Ankara.
- Atalay, B. (2006c). *Divanü Lûgat-it-Türk-III*, TDK Yayınları, Ankara.
- Atalay, B. (2006d). *Divanü Lûgat-it-Türk (Dizin)*, TDK Yayınları, Ankara.

- Altan, M. (22 Haziran 2004). Karamanlca Konuşan Karamanlı'ların Köyünde, *Sabah*.
- Aydın, M. (2000). Anadolu Ağızlarında “iken ~ -ken” Zarf-Fiilinin Kullanımı ve Görevleri, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Aralık 2000, Ankara, s. 639-645.
- Aydın, M. (2002). *Aybastı Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara
- Aydın, M. (2004). *Yeni Derleme ve Tarama Sözlüğü*, Bilgitek Yayınları, Ankara.
- Ayva, A. (2005). Konya Dağ Köyleri Ağızlarından Derlenen Fiiller, Selçuk Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 15, s. 97-106.
- Ayverdi, İ. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.
- Banarlı, N.S. (1987). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt I, İstanbul.
- Banguoğlu, T. (1960). Kâşgari'den Notlar III: Oğuz Lehçesi Üzerine, *TDAY Belleten*, s. 23-48.
- Banguoğlu, T. (1998). *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Bardakçı, H. (2007). *Bütün Yönleriyle Ermenek, Başyayla ve Sarveliler*, ERÇEV Yayınları, İstanbul.
- Baskakov, N.A. (1963). Türk Dillerinde Ön Vokallerin Düzleşmesi ve Karaimcenin Halic Luck Lehçesinde ö>e ve ü>i değişimleri, *TDAY Belleten*, s. 33-37.
- Başkan, Ö. (1970). Türkiye Köy Adları Üzerine Bir Deneme, *TDAY Belleten*, s. 237-251
- Bayraktar, N. (2007). Kara ve Siyah Renk Adlarının Türkçedeki Kavram ve Anlam Boyutu Üzerine, *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yeni Türk Dili Araştırmaları*, s. 1-21. (http://turkoloji.cu.edu.tr/yeni_turk_dili_ana.php)
- Biray, H. (1999). *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim*, TDK Yayınları, Ankara.
- Biray, N. (2000). Hayvancılık Terimleri ile İlgili Bir Makale ve Küçükbaş Hayvancılık Terimleri, *Milli Folklor Dergisi*, Cilt VI, Sayı 46, s. 61-78.
- Biray, N. (2007). Şimdiki Zaman Ekinin Güneybatı Türk Lehçelerinde Kullanılışı Üzerine, *Dil, Karaman Dil-Kültür ve Sanat Dergisi*, s.75-88.
- Boev, E. (1975). Bulgaristan'da Türk Ağızlarında İçses Konson Benzeşmesi, *Bilimsel Bildiriler*, TDK Yayınları, Ankara, s. 215-228.
- Boynukalın, İ.R. (1990). *Bütün Yönleriyle Karaman İli*, Aysu Ofset, İstanbul.
- Boz, E. (2002). *Afyon Merkez Ağzı*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyon.

- Boz, E. (2008). Ağız Atlasları, *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yeni Türk Dili Araştırmaları*, http://turkoloji.cu.edu.tr/yeni_turk_dili_ana.php
- Brendemoen, B. (2007). Anadolu Ağızlarındaki İnce Yuvarlak Ünlülerin Kalınlaşmasına Yeni Bir Bakış, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 277-285.
- Buran, A. (1994). -Ik Ekinin Anadolu Ağızlarında Kullanılışı, *TDAY Belleten*, s. 11-18.
- Buran, A. (1996). *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Buran, A. (1997). *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Buran A., Oğraş, Ş. (2003). *Elazığ İli Ağızları*, Örnek Ofset Matbaacılık, Elazığ.
- Buran, A. (2007). Türkçede ve Türkiye Türkçesi Ağızlarında S/Ş Meselesi, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 2107-2112.
- Caferoğlu, A. (1955). Anadolu Ağızlarındaki Metathese Gelişmesi, *TDAY Belleten*, s. 1-7.
- Caferoğlu, A. (1958). Anadolu Ağızlarında İç ses Ünsüz Benzeşmesi, *TDAY Belleten*, s. 1-11.
- Caferoğlu, A. (1963). Anadolu Ağızlarında Konson Değişmeleri, *TDAY Belleten*, s. 1-32.
- Caferoğlu, A. (1964). Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişmeleri, *TDAY Belleten*, s. 1-33.
- Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu, A. (1972). Konya İlinin Ermenek Ağızı, *TDAY Belleten*, s. 1-16.
- Caferoğlu, A. (1994a). *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar*, TDK Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu, A. (1994b). *Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme-I*, TDK Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu, A. (1995a). *Orta Anadolu Ağızlarından Derlemeler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Caferoğlu, A. (1995b). *Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Cemiloğlu, İ. (2000). *14. Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Clauson, G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, London.

- Coşkun, V. (1999). Türkiye Türkçesinde Ünlüler ve Ünsüzler, *TDAY Belleten*, Cilt I-II, Sayı 42, s. 41-50.
- Coşkun, V. (2008). *Türkçenin Ses Bilgisi*, IQ Kültür SanatYayıncılık, İstanbul.
- Çağatay, S. (1954). Türkçede ñ-ğ Sesine Dair, *TDAY Belleten*, s. 15-30.
- Çağatay, S. (1963). Türkçede Kadın İçin Kullanılan Sözcükler, *TDAY Belleten*, s. 13-49.
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Demir, N. (1995). Alanya Ağızlarında Şimdi'nin Varyantları, *TDAY Belleten*, s. 99-114.
- Demir, N. (1999). Orta Karadeniz Bölgesi Ağızlarında Nazal n (ñ) Sesi, *TDAY Belleten*, Cilt I-II, Sayı 42, s. 51-58.
- Demir, N. (2001). *Ordu İli ve Yöresi Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Demir, N. (2006a). *Tokat İli ve Yöresi Ağızları*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Demir, N. (2006b). *Trabzon ve Yöresi Ağızları*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Demir, N., Şen, Ü. (2006c). *Sivas İli ve Yöresi Ağızları*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Demir, N. (2007). Karadeniz Bölgesi Ağızlarında Kıpçak Türkçesi Özellikleri, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 417-424.
- Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dilâçar, A. (1995). *Kutadgu Bilig İncelemesi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Duman, M. (2008). Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair, *Makaleler Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine*, Kesit Yayınları, İstanbul, s. 41-74.
- Duran, S. (1956). Türkçede Cihet ve Mekân Gösteren Ek ve Sözcükler, *TDAY Belleten*, s. 1-110.
- Eckmann, J. (1950a). Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar-I Phonetica, *Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi*, Cilt VIII, Sayı 1-2, s. 165-200.
- Eckmann, J. (1950b). Karamanlıca -işin'li gerundium hakkında, *TDB Seri III/14-15*, s. 45-52.
- Eckmann, J. (1953). Karamanlı Türkçesinde -maca ekli fiil şekli, *TDAY Belleten*, s. 45-48.
- Eckmann, J. (1955). Türkçede D, T ve N Seslerinin Türemesi, *TDAY Belleten*, s. 11-22.

- Eckmann, J. (1988). Karamanlıca'da Birkaç Gerundium Terkibi, Çeviren: Müjdat Kayayerli, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Cilt XXVI, Sayı 2, s. 89-94.
- Edip, K. (1991). *Urfa Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara.
- Emre, A. C. (1949). *Türk Lehçelerinin Mukayeseli Grameri, Fonetik*, Burhaneddin Erenler Matbaası, İstanbul.
- Eraslan, K. (1986). Boz-Ok ve Üç-Ok Oğuz Kolu Adları Hakkında, *TDAY Belleten*, s. 5-8.
- Ercilasun, A. B. (1984). *Kutadgu Bilig Grameri-Fiil*, Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, A. B. (2002). *Kars İli Ağızları, Ses Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, A. B. (2004). Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine, *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı*, (22-23 Ekim 1993), TDK Yayınları, Ankara, s. 61-66.
- Eren, H. (1959). Türkçede -MM->-MB- Dissimilation'u, *TDAY Belleten*, s. 95-103.
- Eren, H. (1960). Anadolu Ağızlarında Rumca, İslâvca ve Arapça Kelimeler, *TDAY Belleten*, s. 295-371.
- Eren, H. (1961). Anadolu'da Kafkasya Türkleri, *TDAY Belleten*, s. 319-357.
- Eren, H. (1963). Kıbrıs'ta Türkler ve Türk Dili, *X Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Eren, H. (1975). Evliya Çelebi ve Anadolu Ağızları, *Bilimsel Bildiriler*, TDK Yayınları, Ankara, s. 113-119.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- Eren, H. (2003). Anadolu Türkçesinde Yabancı Ögeler, *TDAY Belleten*, Cilt II, s. 157-170.
- Eren, M. E. (1997). *Zonguldak-Bartın-Karabük İleri Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Erdem, M. D. (2001). *Asarcık Ağzı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Ergin, M. (1995). *Türk Dili*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- Ergin, M. (1996). *Orhun Abideleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Ergin, M. (1997). *Dede Korkut Kitabı I-II*, TDK Yayınları, Ankara.
- Ergin, M. (2006). *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.

- Eröz, M. (1991). *Yörükler*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- Erten, M. (1994). *Diyarbakır Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gabain, A.V. (1988). Codex Cumanicus'un Dili, Çeviren: Mehmet Akalın, *Tarihi Türk Şiveleri*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, s. 67-109.
- Gabain, A.V. (1995). *Eski Türkçenin Grameri*, Çeviren: Mehmet Akalın, TDK Yayınları, Ankara.
- Gemalmaz, E. (1995a). *Erzurum İli Ağzları I*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gemalmaz, E. (1995b). *Erzurum İli Ağzları II*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gemalmaz, E. (1995c). *Erzurum İli Ağzları III*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gemalmaz, E. (1999). Ağız Bilimi Araştırmaları Üzerine Genellemeler, *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, TDK Yayınları, Ankara, s. 4-13.
- Gencan, T. N. (2001). *Dilbilgisi*, Ayraç Yayınları, Ankara.
- Göçgün, Ö. (1995). Yunus Emre'de Türkçe Sevgisi, *Dünden Bugüne Yunus Emre*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, s. 43-46.
- Gülensoy, T. (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T., Buran, A. (1992). *Tunceli Yöresi Ağzlarından Derlemeler*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Gülensoy, T. (1995). *Türkçe Yer Adları Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T. (2000). *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T., Alkaya, E. (2003). *Türkiye Türkçesi Ağzları Bibliyografyası*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gülensoy, T. (2004). Yerköy Yer Adları ve Ağız Özelliklerine Bakış, *Her Yönüyle Yerköy Sempozyumu 06-08 Ekim 2004*, Yerköy-Yozgat.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I-II*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gülseren, C. (2000). *Malatya İli Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Gülsevin, G. (2001). Türkiye Türkçesi Ağzlarında # H Sesi Üzerine, *TDAY Belleten*, Cit I-II, S: 44, s. 129-146
- Gülsevin, G. (2002). *Uşak İli Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.

- Gülsevin, G., Boz, E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Gülsevin, G. (2006). Kutadgu Bilig Türkçesinden Anadolu Ağzlarına, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 20, 2006/1 Özel Sayı, s. 109-121.
- Gülsevin, G. (2007). Ağız Araştırmalarında Ses Özelliklerinin Sınıflandırılması Üzerine Düşünceler ve Uşak İli Ağızı Örneği, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 727-740.
- Gülsevin, G. (2008). Türkiye Türkçesi Ağzlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine, *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*, s. 378-387.
http://turkoloji.cu.edu.tr/makale_bilgi_sistemi_02/tum_list.php.
- Gülsevin, G., Gülsevin, S. (1993). *Kâmûs-ı Türkî'ye Göre Türkçede Yapım Ekleri ve Kullanılışları, I. Fiilden İsim Yapan Ekler*, Özmert Matbaacılık, Malatya.
- Gümüşçü, O. (2001). *XVI. Yüzyıl Larende(Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Günay, T. (2003). *Rize İli Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Güngör, H. (1984). Karamanlıca (Grek Alfabeli Türkçe) Bir Kitabe, *Türk Dünyası Araştırmaları Yıllığı*, s. 95-101.
- Günşen, A. (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Hacıeminoğlu, N. (1990). Eski Türkçe'nin Gramer Yapısı ve Örnek Olarak Fiilden İsim Yapan -I Eki, *TDAY Belleten*, s. 65-80.
- Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk Dilinde Edatlar*, MEB Yayınları, İstanbul.
- Hacıeminoğlu, N. (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Hatipoğlu, V. (1972). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Hayyan, E. (1931). *Kitab al-İdrak li-Lisan al-Atrak*, Çeviren: Ahmet Caferoğlu, Evkaf Matbaası, İstanbul.
- <http://karaman.meb.gov.tr>
- <http://tdkterim.gov.tr/ttas/>
- <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnsk.zul>
- <http://turkoloji.cu.edu.tr>
- [http://tr.wikipedia.org/wiki/Tunceli_\(il\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Tunceli_(il))
- İpek, N. (1999). *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

- İslam Ansiklopedisi, (1955). *Karamanlılar*, Cilt VI, Maarif Basımevi, İstanbul.
- İşbilen, A. (2005). Giysi Dili ve Burdur Yöresel Giysileri, *I. Burdur Sempozyumu 16-19 Kasım 2005*, Bildiriler Cilt-I, Burdur, s. 16-22.
- Kalay, E. (1997). Edirne İli Ağızlarından Derleme Sözlüğüne Katkılar-I, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, s. 25-33.
- Kalay, E. (1998). *Edirne İli Ağızları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Kalay, E. (2004). Edirne İli Ağızlarından Derleme Sözlüğüne Katkılar-II, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, s. 250-259.
- Kara, M. (2007). Türkmen Türkçesi, *Türk Lehçeleri Grameri*, Editör: Ahmet Bican Ercilasun, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 231-290.
- Karahan, L. (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara.
- Karahan, L. (1999). Ağız Araştırmaları Alanında Yapılması Gereken Çalışmalar, *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, TDK Yayınları, Ankara, s. 24-28.
- Karamanlıoğlu, A. F. (1994). *Kıpçak Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Karaörs, M. (2005). Burdur ve Yöresinin Dil Özellikleri, *I. Burdur Sempozyumu 16-19 Kasım 2005*, Bildiriler Cilt-II, Burdur, 267-274.
- Karasakaloğlu, N. (2005). *Aydın Merkez Ağzı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Karpuz, H. Ö. (2000). *Türkçede Zarflar (Türkiye Türkçesi Edebi Dilindeki Zarfların Yapısal ve İşlevsel Bakımdan İncelenmesi)*, Ege-Doğuş Yayınları, Denizli.
- Karpuz, H. Ö. (2001). Türkiye Türkçesi'ndeki Zarfların İşlevsel ve Yapısal Özellikleri, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: Özel, s. 27-43.
- Karpuz, H. Ö. (2006). Anadili Bilinci Sorunu, *Türkçenin Çağdaş Sorunları*, Divan Yayınevi, İstanbul, s.175-187.
- Karpuz, H. Ö. (2007). Türkiye Türkçesinde Zarf Yapan Morfemlerin İşlevsel Dağılımları, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 993-1006.
- Kasapoğlu Çengel, H. (2007). Kırgız Türkçesi, *Türk Lehçeleri Grameri*, Editör: Ahmet Bican Ercilasun, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 481-542.
- Kaya, C. (1994). *Uygurca Altun Yaruk*, TDK Yayınları, Ankara.
- Kirişcioğlu, F. (2007). Saha Türkçesi, *Türk Lehçeleri Grameri*, Editör: Ahmet Bican Ercilasun, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 1229-1284.

- Koraş, H. (1992). *Karaman ve Yöresi Ağzları, İnceleme-Metinler-Sözlük*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Korkmaz, Z. (1953). Batı Anadolu Ağzlarında Aslı Vokal Uzunlukları Hakkında, *TDAY Belleten*, s. 197-203.
- Korkmaz, Z. (1961). Türkçede ok/ök Kuvvetlendirme (İntensivum) Edatı Üzerine, *TDAY Belleten*, s. 13-29.
- Korkmaz, Z. (1961). uçun/üçün/için vb. Çekim Edatlarının Yapısı Üzerine, *TDAY Belleten*, s. 31-35.
- Korkmaz, Z. (1974). XI-XIII. Yüzyıllar Arasında Oğuzca, *TDAY Belleten*, s. 41-48.
- Korkmaz, Z. (1975). Eski Türkçede Oğuzca Belirtiler, *Bilimsel Bildiriler*, TDK Yayınları, Ankara, s. 433-446.
- Korkmaz, Z. (1984). Türkçede -n zarf-fiil Eki İle -pan/-pen Eki ve Türemeleri, *TDAY Belleten*, s. 155-165.
- Korkmaz, Z. (1994a). *Güney-Batı Anadolu Ağzları*, Ses Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (1994b). *Nevşehir ve Yöresi Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (1994c). *Bartın ve Yöresi Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (1995a). Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt I, TDK Yayınları, Ankara, s. 12-84.
- Korkmaz, Z. (1995b). Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt I, TDK Yayınları, Ankara, s. 85-90.
- Korkmaz, Z. (1995c). Anadolu Ağzlarının Etnik Yapı İle İlişkisi Sorunu, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt II, TDK Yayınları, Ankara, s. 179-187.
- Korkmaz, Z. (1995d). Anadolu Ağzları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Cilt II, TDK Yayınları, Ankara, s. 199-221.
- Korkmaz, Z. (2000). *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Kalıplaşması Olayları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2007a). *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2007b). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Köprülü, F. (1955a). Avşarlar, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt II, Maarif Basımevi, İstanbul.
- Köprülü, F. (1955b). Salurlar, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt X, Maarif Basımevi, İstanbul.

- Kurt, M. (2006). *Eski Çağ Göksu Havzası (Kalykadnos)*, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Mansuroğlu, M. (1958). Türkçede -gay, -gey Eki ve Türemeleri, *Jean Deny Armağanı*, TDK Yayınları, s. 171-183.
- Mansuroğlu, M. (1959). Türkiye Türkçesinde Ses Uyumu, *TDAY Belleten*, s. 81-93.
- Mansuroğlu, M. (1988). Eski Osmanlıca, *Tarihi Türk Şiveleri*, Mehmet Akalın, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, s. 247-276.
- Mengi, M. (1997). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Mermer, A. (1992). Karamanoğlu Mehmet Bey'in Fermanı'ndan Dil Birliği, *Türk Kültürü*, Sayı 335, s. 672-677.
- Meydan Larousse, (1969). *Büyük Lügat Ansiklopedisi*, Cilt VI, Meydan Yayınevi, İstanbul.
- Edebiyat Ansiklopedisi*, (1991). Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Nakiboğlu, S. H. (2001). *Adıyaman ve Yöresi Ağzları*, Niğde Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, Niğde.
- Nalbant, M. V. (2008). *Dîvânü Lügâti't-Türk Grameri-I İsim*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul.
- Olcay, S. (1995a). *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara.
- Olcay, S. (1995b). *Erzurum Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara.
- Ögel, B. (1991). *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ölmez, Z. (1996). *Şecere-i Terakime*, Simurg Yayınları, Ankara.
- Önder, M. (1993). Karamanoğullarının Türk Diline Fermanındaki Gerçekler, *Türk Kültürü*, Sayı 361, s. 272-277.
- Özçelik, S., Boz, E. (2001). *Diyarbakır İli Çüngüş ve Çermik Yöresi Ağzı*, TDK Yayınları, Ankara.
- Özkan, N. (2007). Gagavuz Türkçesi, *Türk Lehçeleri Grameri*, Editör: Ahmet Bican Ercilasun, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 81-170.
- Parlatır, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Yargı Yayınevi, Ankara.
- Redhouse Büyük Sözlüğü*, (2006). SEV Yayınları, İstanbul.
- Sağır, M. (1995a). *Erzincan ve Yöresi Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Sağır, M. (1995b). Anadolu Ağzlarında Ünsüzler, *TDAY Belleten*, s. 391-409.

- Sağır, M. (2007). Ses Olaylarını Oluşturan Nedenler ve Anadolu Ağızları, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 1535-1543.
- Sağır, M. (2008). Türkiye Türkçesi Ağızlarının Ünlü Varlığı, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 3/3, Spring*.
- Sakaoğlu, S. (1996). Konya İli Merkezinde Tespit Edilen Bazı Kelimeler Üzerine, *Uluslararası Türk Dili Kongresi-1988*, TDK Yayınları, Ankara, s. 357-362.
- Sakaoğlu, S. (2007). Konya Ağzında Kullanımdan Düşmeye Başlayan Bazı Fiiller, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 1575-1588.
- Sami, Ş. (1901). *Kâmus-i Türkî*, İkdâm Gazetes, İstanbul.
- Santur, A. (1995). Karaman'ın Bir İlçe ve Üç Köyünde Tespit Edilen ve Hastalıkları Tedavi Amacıyla Kullanılan Bitkiler, *Türk Halk Kültüründen Derlemeler (1993)*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara s. 259-264.
- Sümer, F. (1999). *Oğuzlar, (Türkmenler)*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, Ankara.
- Sümer, F. (2001). Karamanoğulları, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt XXIV, s. 454-460.
- T.C. Resmi Gazete, Tarih 21/06/1989, s. 20202, 15/06/1989 tarih ve 3578 numaralı kanun.
- Tekin, A. (1995). *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Tekin, T. (2000). *Orhon Türkçesi Grameri*, Sanat Kitabevi, Ankara.
- Tekin, T. (1960). “Amca” ve “Teyze” Kelimeleri Hakkında, *TDAY Belleten*, s. 283-294.
- Tok, T. (2002). *Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları*, (Basılmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Toparlı, R. vd. (2003). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Toprak, F. (2005). *Harezmi Türkçesinde Fiil*, Ankara.
- Tor, G. (2006). İçel Ağızları İçinde Tahtacı Türkmen Ağzının Yeri, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt XV, Sayı 2, s. 441-460.
- Tor, G. (2007). Ende'nin Türevleri ve İçel İli Ağızlarındaki Kullanımı, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 1785-1806.

- Toven, M. B. (1997). *Yeni Türkçe Lügat*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Tuna, O. N. (1960). Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller, *TDAY Belleten*, s. 213-282.
- Tuncel, M. (2001). Karaman, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt XXIV, s. 444-447.
- Turan, O. (2005). *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2005
- Türedi, K. (2002). *Karaman İli Sarıveliler ve Başyayla İlçeleri Ağzı, İnceleme-Metinler-Sözlük*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Türk, V. (1999). Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri, *TDAY Belleten*, s. 291-340.
- Türk Ansiklopedisi, (1974). *Karaman*, Cilt XXI, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Türkay, C. (1979). *Başbakanlık Arşiv Belgelerine göre Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatler*, İstanbul.
- Türk Dil Kurumu, (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (1996). *Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler I-II*, TDK Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (1999). *Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni*, TDK Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (2004). *Türk Gramerinin Sorunları Toplantısı (22-23 Ekim)*, TDK Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (2005a). *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- Türk Dil Kurumu, (2005b). *Yazım Kılavuzu*, TDK Yayınları, Ankara.
- Türkiye Diyanet Vakfı, (2001). *İslam Ansiklopedisi*, Cilt XXIV, Ankara.
- Uygur, C. V. (1997). Eşitlik (Ekuvatif) Eki ve Eşitlik (Ekuvatif) Grubu Üzerine, *Türk Dili Dergisi*, s. 547-548.
- Uygur, C. V. (2007a). İsimden Fiil Yapma Eki +la, +le- Ekinin Vasıftan/Nesneden Uzaklaşma Arınma Fonksiyonu Üzerine, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 1875-1880.
- Uygur, C. V. (2007b). *Denizli İli Ağız Sözlüğü*, Denizli Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli.

- Uygur, C. V. (2007c). Kazak ve Karakalpak Türkçeleri Temelinde Türkçe Renk Adlarının Yan Anlamları, *I. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kurultayı, Bildiriler*, Cilt V, Lazer Ofset Matbaacılık, Ankara, s. 2227-2237.
- Uysal, A., Alodalı, N., Demirci M. (1992). *Dünü ve Bugünüyle Karaman, Kültür-Tarih-Coğrafya*, Arı Ofset, Konya.
- Uysal, A. (1995). *Geçmişten Günümüze Karaman, Tarih-Coğrafya-Ekonomi-Kültür ve İlkler*, Arı Ofset, Konya.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1975). *Osmanlı Tarihi*, Cilt III, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2003). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Ünal, T. (1986). *Karamanoğulları Tarihi*, Konya.
- Üstüner, A. (2000). *Anadolu Ağzlarında Sıfat-Fiil Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Üstüner, A. (2007). Türkçede Fonetik Pekiştirmeden Kaynaklanan Ünsüz İkizleşmeleri, *IV. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri II, 24-29 Eylül 2000*, TDK Yayınları, Ankara, s. 1881-1892.
- Üstünova, K. (2008). *Türkiye Türkçesi Ad İşletimi (Biçim Bilgisi)*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, A. (2002). Berendi Köyünde Hayvan ve Hayvancılıkla İlgili Kelimeler, *TDAY Belleten*, Cilt I, s. 95-106.
- Yıldırım, F. (2002). Türkiye Türkçesinin Ağzları ve Etnik Yapı: Çukurova Ağzları Örneği, *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi Yeni Türk Dili Araştırmaları*, http://turkoloji.cu.edu.tr/yeni_turk_dili_ana.php.
- Yıldırım, F. (2004). -(y)XşXn Zarf-fiili Üzerine, *V. Uluslar arası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, 20-26 Eylül, TDK Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, F. (2006a). *Adana ve Osmaniye İlleri Ağzları I*, TDK Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, F. (2006b). *Adana ve Osmaniye İlleri Ağzları II*, TDK Yayınları, Ankara.
- Yıldız, O. (2005). Bucak Ağzında Şimdiki Zaman Çekimi, *I. Burdur Sempozyumu 16-19 Kasım 2005*, Bildiriler Cilt II, Burdur, s. 303-309.
- Zülfikar, H. (1968). Karamanoğlu Mehmet Beg ve Türkçe, *Türk Dili*, Sayı 202, s. 407-410
- Zülfikar, H. (1991). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Zülfikar, H. (1995). *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*, TDK Yayınları, Ankara.

METİNLER

KARAMAN MERKEZ İLÇE VE KÖYLERİNDEN DERLENEN METİNLER 253

M001 - KARAMAN, Merkez, Ahmet Bayram	254
M002 - KARAMAN, Merkez, Ali Arpagünü	257
M003 - KARAMAN, Merkez, Ada Köyü, Ahmet Bakır	259
M004 - KARAMAN, Merkez, Ada Köyü, Emine Bakır	264
M005 - KARAMAN, Merkez, Ada Köyü, Mustafa Baştaş	265
M006 - KARAMAN, Merkez, Ağaçyurdu Köyü, Meryem Doğan	267
M007 - KARAMAN, Merkez, Akçaalan Köyü, Ayşe Avar	270
M008 - KARAMAN, Merkez, Akçaalan Köyü, Ayşe Duran	273
M009 - KARAMAN, Merkez, Akçaalan Köyü, Emine Uysal	276
M010 - KARAMAN, Merkez, Akçaalan Köyü, Hasan Yılmaz	282
M011 - KARAMAN, Merkez, Akçaalan Köyü, Mustafa Uysal	286
M012 - KARAMAN, Merkez, Akın Köyü, Mehmet Akın	290
M013 - KARAMAN, Merkez, Aybastı Köyü, Fatma Dinç	291
M014 - KARAMAN, Merkez, Başkışla Köyü, Hüseyin Kuru	293
M015 - KARAMAN, Merkez, Başkışla Köyü, Kerim Tekin	294
M016 - KARAMAN, Merkez, Başkışla Köyü, Yusuf Uğur	296
M017 - KARAMAN, Merkez, Bayır Köyü, Ali Karaer	297
M018 - KARAMAN, Merkez, Bayır Köyü, Ali Sarı	299
M019 - KARAMAN, Merkez, Bayır Köyü, Mehmet Kocataş	300
M020 - KARAMAN, Merkez, Bayır Köyü, Ramazan Karaer	303
M021 - KARAMAN, Merkez, Bostanözü Köyü, Hatice Önkol	305
M022 - KARAMAN, Merkez, Bostanözü Köyü, Kerim Önler	308
M023 - KARAMAN, Merkez, Bostanözü Köyü, Mustafa Karataş	309
M024 - KARAMAN, Merkez, Bostanözü Köyü, Raziye Karataş	310
M025 - KARAMAN, Merkez, Bozkandak Köyü, Meliha Şeker	311
M026 - KARAMAN, Merkez, Bozkandak Köyü, Rıfat Demirci	313
M027 - KARAMAN, Merkez, Bölük yazı Köyü, Ali Küçükbasmacı	315
M028 - KARAMAN, Merkez, Bucakkışla Kasabası, Ahmet Uysal	318
M029 - KARAMAN, Merkez, Bucakkışla Kasabası, Habib Uysal	321
M030 - KARAMAN, Merkez, Cerit Köyü, Hüseyin Özçavuş	323
M031 - KARAMAN, Merkez, Cerit Köyü, Mustafa Üstük	325
M032 - KARAMAN, Merkez, Çatak Köyü, Hatice Çimen	327
M033 - KARAMAN, Merkez, Çoğlu Köyü, Mehmet Yakarşimşek	329
M034 - KARAMAN, Merkez, Çoğlu Köyü, Necati Durmazer	331
M035 - KARAMAN, Merkez, Çukur Köyü, Ayşe Can	333
M036 - KARAMAN, Merkez, Çukur Köyü, Mahmut Çolpan	334
M037 - KARAMAN, Merkez, Çukur Köyü, Mustafa Demir	336
M038 - KARAMAN, Merkez, Çukur Köyü, Osman Ekinci	338
M039 - KARAMAN, Merkez, Çukur Köyü, Ramazan Ağır	339
M040 - KARAMAN, Merkez, Çukurbağ Köyü, Hasan Turan	340
M041 - KARAMAN, Merkez, Dağkonak Köyü, Hüseyin Kocaer	342
M042 - KARAMAN, Merkez, Dağkonak Köyü, Mehmet Kızılalan	343
M043 - KARAMAN, Merkez, Damlapınar Köyü, Bekir Şimşek	345
M044 - KARAMAN, Merkez, Damlapınar Köyü, Mehmet Ali Akkeçi	348
M045 - KARAMAN, Merkez, Damlapınar Köyü, Şerife Akkeçi	349
M046 - KARAMAN, Merkez, Değirmenbaşı Köyü, Hüseyin Doğan	350
M047 - KARAMAN, Merkez, Dinek Köyü, Rukiye Seval	351
M048 - KARAMAN, Merkez, Eminler Köyü, Eşe Uğurlu	358

M049 - KARAMAN, Merkez, Göcer Köyü, Mustafa Aydoğdu	360
M050 - KARAMAN, Merkez, Gökçe Köyü, Cahit Özkan	362
M051 - KARAMAN, Merkez, Kalaba Köyü, Havva Gülen	366
M052 - KARAMAN, Merkez, Kalaba Köyü, Mustafa Gök	367
M053 - KARAMAN, Merkez, Kalaba Köyü, Mustafa Gülen	369
M054 - KARAMAN, Merkez, Kalaba Köyü, Şerife Öztürk	370
M055 - KARAMAN, Merkez, Kalaba Köyü, Şerife Solmaz	372
M056 - KARAMAN, Merkez, Karacaören Köyü, Hanifi Cebe	373
M057 - KARAMAN, Merkez, Karacaören Köyü, Süleyman Karaduman	374
M058 - KARAMAN, Merkez, Kılbasan Kasabası, Hasan Doğan	377
M059 - KARAMAN, Merkez, Kılbasan Kasabası, Mehmet Baykara	378
M060 - KARAMAN, Merkez, Kızılcı Köyü, Hüseyin Güzel	379
M061 - KARAMAN, Merkez, Kızılyaka Köyü, Abdurrahman Eren	383
M062 - KARAMAN, Merkez, Kızılyaka Köyü, Mehmet Karaman	384
M063 - KARAMAN, Merkez, Kisecik Köyü, Ali Kazım Çetin	386
M064 - KARAMAN, Merkez, Kisecik Köyü, Musa Tapırdamaz	387
M065 - KARAMAN, Merkez, Kisecik Köyü, Musa Bayrak	389
M066 - KARAMAN, Merkez, Madenşehri Köyü, Hatice Öztanrıverdi	393
M067 - KARAMAN, Merkez, Ortaoba Köyü, Fadime Erhotamış	394
M068 - KARAMAN, Merkez, Ortaoba Köyü, İsmail Uğurlukoç	397
M069 - KARAMAN, Merkez, Pınarbaşı Köyü, Musa Cüce	400
M070 - KARAMAN, Merkez, Seyithasan Köyü, Ali İhsan Göleç	403
M071 - KARAMAN, Merkez, Sudurağı Kasabası, Hafize Gül	405
M072 - KARAMAN, Merkez, Sudurağı Kasabası, İbrahim Gül	407
M073 - KARAMAN, Merkez, Sudurağı Kasabası, Sadettin Uzun	408
M074 - KARAMAN, Merkez, Tarlaören Köyü, Naile Semiz	413
M075 - KARAMAN, Merkez, Taşkale Kasabası, Ahmet Nail Yıldırım	416
M076 - KARAMAN, Merkez, Taşkale Kasabası, Fatma Gökçınar	420
M077 - KARAMAN, Merkez, Taşkale Kasabası, Şerife Gülhuy	421
M078 - KARAMAN, Merkez, Yazılı Köyü, Fatma Hançer	424
M079 - KARAMAN, Merkez, Yazılı Köyü, Gülizar Özel	426
M080 - KARAMAN, Merkez, Yazılı Köyü, Hatice Yıldız	427
M081 - KARAMAN, Merkez, Yeşildere Kasabası, Ahmet Kolyiğit	428
M082 - KARAMAN, Merkez, Yeşildere Kasabası, Dudu Uysal	430
M083 - KARAMAN, Merkez, Yeşildere Kasabası, Hüseyin Gümüştaş	432
M084 - KARAMAN, Merkez, Yeşildere Kasabası, Mustafa Aytürk	434
M085 - KARAMAN, Merkez, Yollarbaşı Kasabası, Abdullah Sucu	435
M086 - KARAMAN, Merkez, Yollarbaşı Kasabası, Ahmet Bozkurt	436
M087 - KARAMAN, Merkez, Yollarbaşı Kasabası, Cemil Bağcı	437
M088 - KARAMAN, Merkez, Yollarbaşı Kasabası, Mehmet Karakaya	438
M089 - KARAMAN, Merkez, Yollarbaşı Kasabası, Mevlüt Gök	439

AYRANCI İLÇESİ VE KÖYLERİNDEN DERLENEN METİNLER .....

M090 - AYRANCI, Merkez, İsmi tespit edilemedi (bay)	442
M091 - AYRANCI, Merkez, İsmi tespit edilemedi (bay)	443
M092 - AYRANCI, Merkez, İsmi tespit edilemedi (bay)	444
M093 - AYRANCI, Merkez, Mehmet (Soyadı tespit edilemedi)	447
M094 - AYRANCI, Ambar Köyü, Ali Birol	449
M095 - AYRANCI, Berendi Köyü, Galip Demircan	451

M096 - AYRANCI, Berendi Köyü, Şahabettin Yıldırım	454
M097 - AYRANCI, Büyükkoraş Köyü, İbrahim İncedal	455
M098 - AYRANCI, Karaağaç Köyü, Naci Gümüş	458
M099 - AYRANCI, Kavaközü Köyü, Cumali İncedalcı	459
M100 - AYRANCI, Kayaönü Köyü, Süleyman Altın	460
M101 - AYRANCI, Küçükkoraş Köyü, Hasan Akbulut	462
M102 - AYRANCI, Melikli Köyü, İlyas Değle	465
M103 - AYRANCI, Üçharman Köyü, Emine Tülüoğlu	468
M104 - AYRANCI, Üçharman Köyü, Memiş Tülüoğlu	469
M105 - AYRANCI, Üçharman Köyü, Meryem Divleli	475

TAŞELİ BÖLGESİ'NDEN (BAŞYAYLA, ERMENEK, SARIVELİLER İLÇELERİ
VE KÖYLERİ) DERLENEN METİNLER .....

M106 - BAŞYAYLA, Merkez, İbrahim Ulutaş	479
M107 - BAŞYAYLA, Kışla Köyü, Hasan Çoban	483
M108 - BAŞYAYLA, Kışla Köyü, İbrahim Keskin	486
M109 - BAŞYAYLA, Kışla Köyü, Musa Dağdelen	487
M110 - ERMENEK, Merkez, Fatma ... (soyadı tespit edilemedi)	490
M111 - ERMENEK, Merkez, Ali Çoban	491
M112 - ERMENEK, Merkez, Ali Ücretci	493
M113 - ERMENEK, Merkez, Hüseyin Çiftçi	495
M114 - ERMENEK, Merkez, Mehmet Pınarbaşı	496
M115 - ERMENEK, Merkez, Mehmet Uzun	497
M116 - ERMENEK, Merkez, Tahsin Erdoğan	499
M117 - ERMENEK, Ağaçaçatı Köyü, Mustafa Usta	500
M118 - ERMENEK, Aşağıcağlar Köyü, Durmuş Ali Kestirici	502
M119 - ERMENEK, Elmayurdu Köyü, Ali Şahin	504
M120 - ERMENEK, Güneyyurt Kasabası, Ahmet Bozdemir	506
M121 - ERMENEK, Güneyyurt Kasabası, Mehmet Bahçeci	509
M122 - ERMENEK, Katranlı Köyü, Fatma Çağlar	511
M123 - ERMENEK, Katranlı Köyü, Mehmet Arıkan	512
M124 - ERMENEK, Katranlı Köyü, Zahide Arıkan	515
M125 - SARIVELİLER, Merkez, Halil Köksal	517
M126 - SARIVELİLER, Göktepe Kasabası, Mustafa Usta	520
M127 - SARIVELİLER, Göktepe Kasabası, Hakkı Aydemir	522

KÂZIMKARABEKİR İLÇESİ METİNLER LİSTESİ.....

M128- KÂZIMKARABEKİR, Merkez, Hüseyin (Soyadı tespit edilemedi)	527
M129- KÂZIMKARABEKİR, Merkez, Abid Gürsoy	528
M130- KÂZIMKARABEKİR, Merkez, Ali Gür	529
M131- KÂZIMKARABEKİR, Merkez, Mehmet Nezir Yetiştii	532

HARİTALAR .....

KARAMAN
MERKEZ İLÇE VE KÖYLERİNDEN
DERLENEN METİNLER

M001

Derleme Yeri : Karaman, Merkez

Anlatan : Ahmet Bayram, 1929 doğumlu

Konu : Hatıralar

ben ahmet bayram. bin doğuz yirmi doğuz doumluyum. hisar mahallesinde dōdum. orda
 büyüdü. at arabası sürdüm, hamballık yaptım, uzun kirācılık yaPdım at arabasıylan.
 iki sefer ermenē gittim. biri, sarmalı götürdüm, birinde tütün. birinde rağı götürdüm. altı
 5 günde māl idiyoduğ, üş günde varıb üş günde geçi geliyorduğ, ermenē, üş günde geçi
 gel, altı gün. bilāre kereste çektik, köprücekten bir buçuğ günde varırdık. bir buçuğ
 günde de tekrar gelirdik, üş günde māl iderdik. şaramana. askerlikten önce tabī. vallā
 yanımızda azığ götürüdü. başka bi yēcēñ bi şey yoğ. yolda belde orda roğanta falan
 şeyler yōđ. kendiñ azzīnı yanına alñ, işde içindē yumurta ğaynatması, soān, bas soan,
 gög soamı filan nerde bulacāñ? 'e'me' işte bunları alır gideriz yoldā hayvanlarıñ yoruldu
 10 yerde torbayı dađāñ, sen de ğarnını doyuruñ, hayvanlar orda yarım sāt bi sāt dinlenir,
 ondan sonra devam ideriz yola. bōle. / ğızı nirde göreceñ, ōlanı nirde göreceñ ömer
 allāşkına yā, ōhō, devamlı āşam sopa yiñ yāv. valla ben şazım bilāderimiñ çok
 ayakķabısını giydim yāv. vallā alamıyoduğ yoğ yā. 'çalışıyordun eliñ hamur, ğarnıñ aş
 ğardaşım ne para ne pul var yā. işe gideñ işe adam para virmez, adamıñ işini görüñ
 15 yārn gel, bir gün gel, lāf, vallā. şimdiki nesile ne var yā! işte, maşallah, yoğluğ nē,
 ğıtlığ nē bilmezler arkadaş yā. allah da ğöstermesin o günleri, çok felāket bi zamanlarıdı
 yā, vallā. yoğluğ yā, nasıl yā, bir gün oğulda oğuyorum, heralda tıraşım fazla büyümiş
 kī ōretmenim baña yarın tıraş ol gel ōlum filan dedı. o ğun çığdığ ōlen yimēnē, ben
 babamī şindiki adliyenıñ ğarşısındakī ettāriye cāmisindē be'ledim, çığdı. boba baña tıraş
 20 parası vir, ōlen işte hocā tıraş ol gel didi, didim. babam baña çebinden çıkarıp o günün
 bērinde yūs parayı vemedi yā tıraş parası, yanında arğadaşından ödünç aldı da virdi.
 para nirde yā? para nirde, pul nirde arkadaş yā? vallā gittime gidecēme pişman oldum,
 utandım dā. mahcub oldum yāni, babamıñ başkasından para istemesi için. içimden
 didim yani, keşke ōretmen yarın beni dövėydi de para istemeyeydim bobamdan didim
 25 vallā. şindikī çocuklār ortoğulu bitiriyōr, kerratiñ tamamını bilmiyo ğardaşım. sen
 matematıñ içinden nası çıkacañ yā, sen nası bitidiñ ortoğulu diyorum, bitirdim diyor. ē,
 kerratiñ tamamını bilmez. bizde ikinci sınıftā ben kerratiñ tamamını bilirdim. apdulla,
 apdullaoca vardı boğırlı. allah rahmet eylesin. vallā dövė dövė belledirdi bizi yā.

30 kópe ölu kópe' dirdi, şurayı vururdu vallā, ğafaña vurdu mu ğafañ da duvara vururdu.
 eliñ hayāsı diller, buraya eliniñ hayāsını vururdu, öle döverdi yāni bizī vallā. ammā alla
 rahmet eylesin, öle bellediyollardı, şimdi nerde yā. adam ortoķulu bitirmiş, kerratiñ
 tamamını bilmez, diyom ölüm sen bu kerratiñ içinden nası çıkacañ len? çarpmasını
 bilmeñ, bölmesini bilmeñ, nası çıkacañ ğardaşım, vallā? o zamanlarķı tahsil de iyiydi.
 ortoķulu bitirdiñ mī, ortoķulu bitirince direk de geçemiyoduñ. ğarneñde his sayıf olmasā
 35 iki dersden gine imtiana tābi tutuyorlardı, biri matematik, birī türkçe ğālibā. türkçeyle
 matematikten imtiana tābi tutuyo, onlardan da viriseñ diplomayı öle alıyoduñ. bitirme
 imtianları diyollardı onlara o zaman. o şekilde bitiyodu tabī. şimdi ğarneñde zayıf yok
 mu, tamam bitti, oķul bitti. ben, zaten ortoķula hiş gitmedim, ilķoķulu ğāzi oķulunda
 bitirdim. hiş gitmedim, bilāder bitirdi de kāzım, ben oķumadım. büyük bi şeydi tabi
 40 canım. şimdi diyorum yā dam ortoķulu bitirmiş kerratiñ tamamını bilmiyor. biz de
 ikinci sınıfta üçüncü sınıfta rahat biliyorduk kerratiñ tamamını. deilsē valla döe döe
 bellediyollardı, şimdi lafa baķmā. ama gine de allah rāzı olsun diyorum ben. talebeyi
 dövmesseñ oķumas. hele güccük yaştā. şimdi bunlar deil dē o birinci ikinci sınıfta filan
 sıkıştırmak lāzım. başa çıkılmaz deilsē. az çok, öretmeniñ çok disiplinli olması gerekir.
 45 hem önder hem disiplinli olması lāzım. hāni dayā ben de ğarşıyım amā yeri geldī zaman
 az çok çirpiştirmek lāzım. / askerlik ğırg doħuzda gittik, elli birde tēris oldum ben işte.
 doubeyazıtta yaPdım askerlīmi. taķçıydım tanķ şoforuydum. ğıta çavuşuydum. yō, çok
 da yakın deildik yā, işte gediklere yakındık. gedik, gedik diyī işte omuzunda demir deil
 dē ğolundā vē şeklindeki taşıyanlarā gedikli diyorlardı. şimdi de gedikli dillerdir heralda
 50 başķa ne diyecekler? ya assubay ya baççavış. komutanlarla aramız iyiydi bē. iyiydi
 şahsen. askerdē döğdüler. askerde bir gün, ben bilmiyordum mutfaħdaķı temizlik sırası
 yāni ö fasüllā, mercimē ayıtlama günü bizdeyimiş. bizim bölükteymiş yāni. benim de
 haberim yoktu, o gün arķadaşım vardı ğarargāh bölünde bitişik, apdıllā, onuñ yanına
 gittiydim. mercimē getirmişler işte ğouşa ayıtlanacāmış. bizi aramışlar, yok. nerde āmet
 55 bayram? yok. o yanı bu yanı, geldiler, orda buldular. bizim bölükte dē nirdeyse er çok
 azıdī. azınlığdaydı yāni. hepimiz çavı°ş ombaşıydı. bizden bi evelki devreniñ dē öleydi,
 ķadro öleydi. on iki çavı°ş vardı, on iki çavı°ş beni soluk soluk döğdüler. ciddi
 söylüyorum, on iki çavı°ş niye sen ğaşdıñ diyī biri biraħdı, biri aldı, biri biraħdı biri aldı.
 inañ bu suratlarım daş gibi oldu yā. vurduħlarını duymaz hāle geldim. sabahtan visteye
 60 çıkacaķ oldum, visteye de salmadılar, viziteyē, doķtura çıkacam yāni, şikāyet ider filan

diyi görkularından onu da salmadılar. òle birğaş gün çegdig, ekmē filan zor yidim. bi
 òle bi sopa yidim askerlikte. / bir gün işdē ekin dereriz, azıg almaya geldim. yāni yemek
 'alıp gidecez işdē, ekiniñ başında yēcez. 'geldim, aPlam da gelmiş adalı üseyindeki
 gızımız. aPlam, dörtgöz didiklerē. içeri girdim hoşbeş 'ittik, başım gidişmeye başladı.
 65 esgiden de ğadınlarıñ bi darā olurdu, fildişi dillerdi bi yanı sık, bi yanı sērek. o darağ da
 ordā pençerede duruyomuş. beton dökülü işdē. darā aldım, başımı daradıksıra bīt, ğara
 ğarā, dökül allām dökül, yā su yoğ, suvağ yoğ, sabın yoğ, sū sū, su yoğ, sabın yoğ, nirde
 yıķacañ eliñi, ekmē yiñ, tamam. biter iş. dañ başındasın. yazınıñ yüzünde, ğuyudan su
 çekeceñ dē gelecek dē zāten işmeye zor buluyoñ suyu. vallā kepāzelikti yā. kepāzelikti,
 70 kepāzelik. şindi ne var harmana yā, bi°r gün de gider adām, moturlā ağdarır, bi°r günde
 gider ikilēr, bir günde gider mipserile ekēr, işi bitirir, zamanı geldi mi biçer de gider,
 biçer, dört günde harman ğağar. bittē. esgiden ağyoğuşda ğırā üstümüze düşerdē. om
 birinci ayıñ sonuna ğadar ūraşırđıñ.

M002

Derleme Yeri : Karaman, Merkez

Anlatan : Ali Arpagünü, 1936 doğumlu

Konu : Hatıralar ve düğün

bin doğuz_üz otuz altı doumluyum. atmış sekiz yaşındayım, anadıñ. ilk yāni çoculuğ devremde yāni on iki on üç yaşlarında filan şittimde oğuldan alındım, ve bulđurānede çalışmaya hattā oğul hayatımda bulđurānede anadıñ mī, şiy, ğarıştırdım, bulđur ğarıştırdım. ondan sōracīmā hamballığ yaptım. hā, ařřā yoğarı on iki on üç on dōrt
5 sene filan hamballığ yaptım. ondan sorā geldigden sōracīmā teksile girdim. askerē bu gibi işte ğara vağonla gittik. mardine vardım, anadıñ mı, mardinde otuz ay, anadıñ, işte ordan yirmi alt_ayda askerden izine geldim. otuz ayımı doldurdum, ordan geldim, geldim gibi gine hamballığa başladım yāni. anadıñ, askerden sōrā ğerisin ğeri birlik un fabriğasında hamballığa başladım. orda on sene çalıştım. on seneden sōrā, anadıñ mı,
10 teksile girdim ben, fapriğaya girdim orda om beş ay, sekiz ay da orda çalışdım. ordan emekli oldum. om beş sene sekiz ay orda çalışdım, anadıñ mı, sekiz ayı da vār, anadıñ mı? askere ğetmeden evlendim ben. nōlacađ, mahallemiziñ ğomşusuydu, anadıñ mī, babamıñ, anadıñ, řiyiylē bařkısiylā ō benim, ğomşum benim, anadıñ mı, yāni bir sevgi filan deil de yani öyle bi şeyile, bu zoruyla, onuñ anası, anadıñ mı, şitmişler. benim
15 anam şitmişler, anadıñ mī, ben dē şiyde çalışırdım. iřte ofiste çalışırdım, anadıñ mı, ondan sōrā bizi nişanladılar ve evlendik yāni. ařřā yoğarı on altı yaşında var mıydım bilmem. heralda öle bi şiydi, dā çünkü askere gitmem. askerdeki ondan sōrā üř dōrt sene sonra gittim askere ben. ama nişanlandım, iki sene nişanlı durdum. ondan sōrā dūnümüz oldu. ondan sōracīma, iřtē, bizim ordā, hediye yavrım, şimdikinler nōlacađ. şimdi
20 sosyetē, şimdi bi dāre istiyo millet. ama ben bir göz ev aldım ben. bobamıñ evi şurda benim. bir... iki halı bubam aldī, bi halı da bunlar aldī. bi yorđan buvası verđi, bi ğerisini de biz yapđıđ. biz bōle evlendik. ama şimdi ğör bađ, adam dāire istiyor. dā şitmeden boşanıyor seniñ. dūnümüz yāni anadıñ mı, bayağı iřtē eski şeyler bōle. ağığ ğörüş şiyle beraber ğadıñlar ayrı, erkekler ayrı, anadıñ mı, tabi, tabi, tabi. elimizden ne, o ğünler
25 neysē onu yaptılar. yapıldı yāni. şindi ğāldırıp onları dā ezberliyecek deilim. ne, allah ne verđiyse yāni, meselē şindi hah, bizim orda ağ fasille meşur meselā, anadıñ. řuru

fasilya, bamya meşur, yāni. işte bunlar başqa. sarmā, sarmā, hā, kebāp. yo yo yo yō,
 faytun faytuna. o zaman faytundu şindī, şī yollarda gezen faytunlaydī. şindi tağsi filan
 deil dē faytunlaydı. gittik, anadıñ, şiyi dolandırdılar geldiler gelinī. biz de anadıñ,
 30 geldigden sora hemen bi desdi ğırdılar şiyī, hē desdi ğırdılar, velāsıl işte öle. ömer ā,
 şimdi şöle. bu, eskiden beri devam eden, hattā çoğ yirde mesela geçen bizim çoqlar
 heralda gine orda meselā şiyi gittiydī. beyaskente gittiydi, orda gene ğırmışlar yāni. o
 olay yapıyo yāni. yāni. yāni o ama kimi yirde de yapmıyolar. yāni bunu bilen eski
 şilerden yapıyolar. para, bozuğ para ğollardı. şöle bi ğartona, evet bozuğ para, şimdī dē
 35 eskiki būday mūday işte attı mı bozuğ paralar çoqlar aldı mı sevinirdi meselā. şimdi de
 iki buçuğ, anadıñ mı, onları ğatıyollar işte. onları atacañ canım, onları tabi yolda
 geçerken de şiyiñ faytunuñ öñünü kestiklerinde bahşış viriler tabi onlar olur yāni.
 şindikī bi arabalarıñ öñünü kestikleri gibi o zaman da kesellerdi yāni. faytunuñ öñünü.
 ellī ki sene oldu, ellī ki sene oldu evleneli. yā, orasını işde büyüñü öpersin, acığ
 40 oturusun yanında yarım sāt bi sāt. bi çay içersin orda. allāsmarladığ, dōru gelirsin.
 verillerdi, tencire, mesela bi ğap, o zamanlar baķır ğaplar, anadıñ, meşurdu. şimdi para
 viriyollar amā o zamanlar öleydi. hā, güğüm meselā işte böle baķır ğap her şiy. hattā
 onda benim daha hatırası var benim ğayınpederiñ. daha dā durū yā, şide.
 musandırasında, bi tarafa virdimiz yoğ, anadıñ. / burdan çığdım, benim bilāder de baña
 45 yalançı bi dabanca getirdi şöle, çocuğlara oyuncağ için getirdī. burda aķşam
 oynarķanam, oynarķanā cebime ğatmışım bēn. allahıñ işine bāğ. yāni, allāñ bi şiyī.
 tamam mı, burda o zamanlar seniñ mustafa varıdı, burda benim ğomşuydu işte. ben de o
 zaman çektim gittim. tek başına vardım. bu şiyiñ, cāmi var ya şiyiñ yem sanayi
 cāmisiniñ oraya vardım, anadıñ mı, sekiz on tane, anadıñ mı, solcu, anadıñ mı, şöle böle
 50 beni tārif idiyollar, yāni şiyinde. ülen şöle cebime bi davrandım bıçağ falan var mı diyē,
 o ajlīme geldi. üş dōrt sefer orda onu bi patlattım yāni, aynı dabanca gibi patlardı yāni.
 daha da anen eskisi var ben de onuñ dā, tamam mı, patladı şimdi. arı daılır gibi daıldı on
 gişī. ō seniñ nalbat şiyiñ evi vardı ordā. şiyiñ ordā, oraya atladım ben. duvarıñ altından,
 bi dā bağdım geldi ğerisin ğeri toplandılar. fabriķaya ğitmiştir filan filan. böle
 55 ğonuşurģanā, onlar bırağdılar gittiler. ben de çektim gittim. böle de bi hādisem ğeşti.

M003

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Ada Köyü

Anlatan : Ahmet Bakır, 1940 doğumlu

Konu : Hatıralar, düğün

babam şimdi benim ermenekten gelmiş, anamla berāber yānī evlenmişler. evlendikten sorā biz dünyaya eñmişiz. iki tāne çocuk. ben evvelā, yaşıım şimdi benim atmış dört. benden uFağ bi ğız çocū var, o da benden on yaş güccük. elli dört yaşında. onu şimdi, biz, biz evlendik yāni evlenmemiz de bizim aynı alıp ğaşma oldu. aynı bubam gibi

5 bizim de evlenmemiz alıp ğaşma oldu. biz şimdī evlenmeden evelcesi bizim davranımız vardı. davarı biz burdan ērigüneye ğış geldi miydi yā güz ekim ayındā siz siziñ köye ērigüneye gönderidik çobanlarıñ õñe, bacı dayı rahmetliniñ õñe. sen bilmessiñ onları. siziñ amcalarınız vardı. ehtiyar memet, ehtiyar alī, ondan sonra siziñ dedeñiz vardı sarı durmuş dayı. ondan sonra amcañız vardı süleyman. bi de total amcañız vardı memet,

10 total memet. abdıraman amcañız varıdī işte göde ğarınlı bi şey, õ, ondan sora efendim, göbekli yāni, göbekli, göde ğarınlı diyelim biz falan onā. göbeglī ehtiyar amcañız, şey, abdıraman amcañız varıdī. orda biz ğalaycılığ yapardık. buvamiñ aslān sanatı ğalaycı. õ, siziñ esgī eviñiz var, sarı durmuş dayınıñ. orda onuñ õñde oğul vardı, mektep vardı, esgi mekteplerden. orda yatır ğalğardık. orda bir ay, bir iki ay ğalaycılığ yapardık biz.

15 davranımız ērigüneyde olurdu. çobanıñ õñde, bacı dayı rahmetliniñ õñde olurdu. ondan sorā bahar geldikten sonra davar ordan zemhellerde āyrılır, kendi yaylamıza götürüdük. bilāre siziñ köyde eskiden amcañ ali, amcañ süleyman, amcañ memet, amcañ ondan sora efendim memedi, total memet dayınıñ adı da memet miydi onuñki dē o da memetti, ehtiyar memet eñ büyükleriydi. bi de taşlı ğız vardı, o bizim çalıştımız yerde

20 taşlı ğız vardı. bi de halañ vardı halañ, ismi neydi yā? meryem halañ vardı, ayşā Jalañ vardı. ondan sora efendim büyükal dayı vardı, küçükal dayı varđ. onuñ ğarısı, durmuş hoca dayı varđ, ondan sora efendim necāti amca varđ, osman amca varđ, onların şimdi olanları hepsi tabi õretmen oldular, mēmur oldular. biz onlarla, çocuklarını biliyorum ben. ehtiyar memediñ, şeyiñ kücükaliliñ õlu varıdı, ahmet oca, onū beraber

25 oğuduğ biz. onlardan evel çıktım ben. ermenekte oğudum esas ben ilkoğulu. onlardan evel çıktım. siziñ köyüñüzde esgiden bir disiplin, bir, efendim nezāket bir düzen vardı. hiç şimdiye ğadar bir máhkemeye veya şura bura hiçbir, siziñ köyden hiçbir geçen

olmadı. öyle uFağ bir dāvā oldū zaman ölüm veya şu bu olmassa uFağ bi dāvā oldū
 zaman odaya çārıldır. suÇlu oldū zaman yapma bunu bi dā, üş beş gün bi cezā alır
 30 veyāt azarlanır, ondan sora bu iş biterdi. bi de şu vardı, siziñ dūn zamanında siziñ dūnū
 de anlatayım ben, bunlar benden dā_eyisini bililler. siziñ dūn zamanında büyükler
 toplanırlar, toplandıktan sonra şeyler, diyelim ki sen şey olacağsın bayrağtar, sen, seniñ
 olan da sādıc olcağ derler. o zaman büyükler emir veriler, büyükleriñ emrini yerine
 gelirdi. şindi odaya toplandıqları zaman sağallılar köşedē, dā_şşādā diyelim hanım
 35 traşlılar dah_aşşādā, geÇler dah_aşşādā. su istendī zaman geÇler su daıdırlar,
 verilerdi. fağat şindi o zamanlar geÇdi. dūn derseñ gene aynıydı. mesele siziñ köyünde
 öyle bir ata bindirme felan bi şey yōdu de mi? ayağta şeyde geğiyordu, soğaktan
 geğiyordu gene. ğız isteme dāvāsına gelince hoca, ğız isteme dāvāsına gelince olan
 askerlīni yapar gelir, veyāt on sekiz yaşını bitirir, o ğalan adamıñ bütçesine, ölu bir tāne
 40 veyāt iki tāneyse, e işte ben ölmeden olanıñ dūnün yapıvereyim der, şeyini yapayım der,
 ben bi ğız isteyeyim der. ölunu sorarlar. bakalım, deyelim ki amcasında dayısında
 halasında deyzesinde ğız varsa sōleller. deyzēñ ğızı vār der, dayıñ ğızı vār, amcāñ ğızı
 vār, bunuñ hangisi bēnişseñ onu iste. veyāt ğonturolde hangisini bēnirseñ sen bunu sōle,
 biz isteyelim. şimdi olan evlencēnde bobasına söylemes. hindi utanıyor çünkū, fağat
 45 onu ağranlarına, ağranlarına diyelim ki arkadaşlarına, işte ben filancāzıñ ğızını verşeler
 alacām. veyāt teyzesini, teyzesini de söyler. yengesi varsa yengesine de söyler. pilava
 ğaşı ortasına diker. bi tāne ğaşığ diker veyāt efendim ayağğabıyı çağar. ayağğabıyı
 mıhınan çağar, şeyē, eviñ öñe çağar ki bobası ayağğabı giydiği zaman ayānı ğaldıracağ
 yā düşecek, hā benim olan şey istiyo diycek, evlenmek istiyo diycek. bu sēr evlenme
 50 isteme meselesine gelince tabi amcasında deyzesi veyāt komşusunda varsa oranıñ
 hocası, büyük kişileri söz annadan kişileri olanıñ bobasıyla beraber gideller, şeyiñ
 evine, o adamıñ evine, diyelim ki ahmet, memet hasan hūsēn. varıllar, arkadaş allāñ
 emri peygamberiñ ğavli üzere biz bu_ün saña düürçülē geldik. falancāzıñ öluna ğızını
 istiyoruz. verecek misiñ vermēcek misiñ der. o dā şāyet bir an evvel vermek canı isterse
 55 ğızı, bir an evvel vermek canı isterse bağarsıñ hışıltı çolır. ğāve bişmeye başlar, çay
 bişmeye başlar, efendim ayağğabılar döner, her bişiyır. şāyet canı istemesse arkadaş biz
 biraz düşünelim der. deyzesine danışalım, dayısına danışalım veyāt şuna buna danışalım
 der. fağat işde siz bi dā gidiñ bi dā geliñ diyecek olursa demek ki bu işler biter, bitmiş
 olur. ğız bittikten sōrā ğız bittikten sōrā tabi olanıñ bir, bu iş bitti yā bi TaTlı bi şey

60 yenecek yā esgiden yoktu bu, esgiden ğız bittikten sōrā orda bi tutu götürüyoız tutū,
yazmā, yazma götürücez, bir arlık çıkılıyor yazmanıñ ucunā, veyāt bir altın çıkılallar
yazmanıñ ucuna, tutu. iş bittikten sonra ğız bittikten sonra yazmayı arķadaş, amānetiñizi
yastīñ altına ğoydum der, giden adam. yastīñ altına ğoydu mu, tabi ğettikten sonra o iş
biter, hani verildi ğız denilir, bu seil başlallar davıştı, işte fendim loķum yencek
65 ğedeller loķum alıllar geliller, geÇler toplallar, ihtiyaıllar toplallar yerler loķumları, ğız
evine de ğönderiler, onlar da yeıllar, yeıllar. ondan sonra ğizevinden bittine dāir olan
evine bir ğarşılıklı bi şey gelir. diyelim ki efendim hediye, diyelim ki efendim olanıñ
bobasına bi ğömlek, annesine fendim diyelim bir şarp veyāt ğızıñ bütçesine ğöre, ğızıñ
bütçesine ğöre bi şarp başörtüsü, efendim ğardeşine bi çorap efendim diyelim ki
70 dā faķları varsa birer hediye şu bu toplanır, ğizevinden gelir. ğız evinden geldikten
sonra baķarsıñ sen ne gelmiş, şu gelmiş tabi ğizeviniñ getirdi şeyiñ ğarşılına ğöre olan
evi de aynısını bobasına annesine aķrabalara, yakın aķrabalara yapar ğönderir. iş
bittikten sonra dūn hazırlı başlar. olan tabi evi yoksa bir ev bulacaķ, ev yapacaķ. ğız
işde çeyizini hazıllar. çeyizinde fendim diyelim ki her bi şeyi perdesi çapıt çulu
75 ayağğabısı kilodu şusu busu hepsini hazıllar. olan da hazıllar elbisesini. dāmādı ğörmez,
aralarında fendim dağlar var denilirdi. çoğ ğünah olur denilirdi. şimdiki, canım o
zaman biz ğaçırmamıza sen baķmā. ğöñüllü ğaşdıķ biz. şindi ğünā olur denilirdi.
şindi se ğünah münah demiyolar. adamlar bōn evlensin, nişan yapıldı mı yarın gidiliyo.
dūn meselesine gelincē dūn bir aıfta on ğün evel haber verilir. arķadaş hazırlına baķsın.
80 ikisi hazırlanılar. hazırlandıktan sonra ğız olan ķaramana gideller. ķaramanda eski şeyi
annatıyoız. ķaramana gideller, foturaıllarını çektiriler. ondan sonra muamelelerini
yaptırıllar. doķtur muayenesi yaptırıllar. tekrar ğerisin ğeriye köye gelirler. köye
geldikten sōrā bir aıfta müddetin aradan sōrā köyde dūn başlar, dūn hazırlı. aynı
bayraķtar sādıÇ büyükleri hazırlar, dikerler bayraķtar dūnüñ idārecisi olur. sādış da
85 bayraķtarıñ yardımcıısı olur. bir aıftada bu dūn, o bayraķtar dūnü idāre eder. efendim
ğomşu köylerden oķuma derler yāni dāvetiye eskiler oķuma derlerdi, şimd āvet
ediyoıllar. dāvetiye ğönderiler. ğomşu köylerden gelen olur. gelen oldū zaman tüvekle
efendim erkekleri erkekler ğarşıllar. ğadınları da ğadınlr ğarşıllar, dūnlerde gelenleri.
şindi burā geldikleri zaman ğoñşular biz buna ğonāevi diyoız eskiden, mi'sāfir
90 şıdiyoıllar. ğonāevi diyoız. diyelim ki belirli adamları yazmışlardır. ahmet, memet,
hasan, hüseyin. sen sen şuna baķacaķsıñ, sen sen şuna baķacāñ. sen sen şuna

baĥacaĥsıñ. aynı ġadınlar da ō ġadınlar da belişiller. herkes dŭn ġünü baĥarlar. şimdi
 dŭn ġünü vardıkđtan sonra devkesi_ün dŭn olacaĥ. tabi etiraftan gelen ġomřularla
 berāber ōlenden sonra eskiden ata binerlerdi, atlar yarış yaparlar, şimdi taksiye biniyor,
 95 atlar yarış yaparlar. dŭne ġetmeden evelcesi tuta deşler tŭf_ātarlar nişan alırlar, hedef
 kim vuracā olsa ġizevinden ona bi seccede veyāt bir havlu veriller. ondan sonra dŭn
 başlar. dŭn bařladıĥtan sonra ġizevine gideller, atlar eviñ ōñe durur. durduĥtan sonra her
 ata birer tāne mendil bālallar. ondan sora dāmāt tıraş olur. bayraĥtar tabi dŭn ahālisiyle
 beraber ġeder. sādıĥ bayraĥtar řeyiñ yanna durur. ġüeyiniñ yanna durur. ikisi dama
 100 ĥıĥallar tabi. bayraĥtar da gene aynı ġizevinden gelme ġömlek, elbise efendim ayaġġabı
 şusu busu varsa ġeyēr, daĥınır, o da dama durur. sādıĥ da yanna durur. durduĥtan sonra
 ikisi damda gezeller, gelin gelinceyā_dar. gelin evine ġeden şahışlar oraya vardıkđları
 zaman evvelā ġızıñ bobası ġapıyı ĥalar, selām aleykŭm, aleykŭm selām. biz
 amānetimizi almaya geldik, ne deřsiñiz? buyruñ deşler, iĥeriye gireller. ĥay ġāve bi şey
 105 ikrām ideller. şimdi gelini iĥerden ġurtarma iĥin. bu seil ġurtaracaĥlar yā sandıĥ var,
 gelin ĥeyis sandi. ĥeyis sandiñi ġurtarma iĥin hadi baĥalım arĥadař olan varsa veyāt
 bobası, aĥrabası varsa sandi ġurtar baĥalım. varılar oraya ver arĥadař sandi, arĥadař
 sandıa ũř beş ġuruř bi şey veriseñ mesele hediye olaraĥtan neyse on lira beş lira bi şey
 verir, sandıĥ ġurtulur. orda sandi ĥıĥarılır. iş şimdi geline geldi. gelin de hadi arĥadař
 110 baĥalım gelini ġurtar, arĥadař elli verceksin, yŭz verceksin neyse ġŭnlŭ ġaĥ edebilirse
 gelini de ġurtarır. ordan dışarıya ĥıĥarlar. āmin dirler, bu sever gelin ġurtuldu dışarıya
 ĥıĥarlar, āmin dirler, āmin didikten sonra gelin taksi veyāt ata bindirilir. ata bindi zaman
 altına bir kŭřebařı atarlar. gelin biner, ondan sonra yŭrŭrler, yŭrŭdŭkten sonra eskiden,
 eskiden diyelim ki efendim şey hŭtŭ bi şey getirilerdi, ĥalgıacı, cŭmbŭř, şu bu davı°l
 115 zurnayla yaparlardı. davı°l zurna ōñe dŭřer, ĥalaraĥtan řeyiñ evine gelir, geliniñ evine
 gelir. řeyiñ, dāmādiñ evine gelir, dāmādiñ evine geldikten sŭrā tabi eviñ ōñde duruyor
 yā, dāmād yoĥardā duruyor, dāmād yoĥardan şimdi bir ĥŭlmek, ĥŭlmēñ iĥinde par_olur.
 beş ġuruř, on ġuruř, yirmi ġuruř eski delik paralardan falān. onu atar ařřāya. geliniñ
 ōñe, atıñ ōñe atar. atıĥtan sonra ĥocuĥlar işte o parayı ġapacaz diye biraz ġořallar
 120 moşallar, şimdi gelini attan eñdirecēz. gelin attan eñer, oraya durur. durduĥtan sonra
 ĥārılar şimdi. dayısı gelsin, amcası gelsin, ġaynatası gelsin. ne vereceksiñiz? hadin
 baĥalım bi dā. işte eli yŭz, para daĥallar geline. ġüey, ġüeyine daĥallar. ġüey daĥmadan
 evelcesi gelinle ġüey ġoltuġlar gelini. eve ĥıĥar. evden tekrar ġerisin ġeriye gelir oraya

durur. sār içerde bi şey gonusullardır. ne gonusduğlarını bilmiyoruz gendimiz şey
125 olmadımız için, gacırdımız için orasını biz bilmiyoruz. bi şeyler gonusur falan. geli
oraya durullar. parayı dağallar iş bittikten sōrā gelin eve çıkār. bu seil sādıç dāmādı
salmaz. dāmādı salacağ olursā çalallar. ayağgabısını bekler. cāmiye geçerken bi yere
geçerken ayağgabıyı bekler. ayağgabıyı filan çaldırısı para, veyāt bi şey, horoz moroz bi
130 şey aldırılar. bekler. yatsın cāmisinden sōrā yatsın cāmisinde dışarıyā, dāmaT dışarıda
bekler ayağgabıyı, çalallar diye, şey sādıç. bu sēl güeyi çıkar. hocayla beraber şeyiñ,
geliniñ yanna. evleriniñ, evlerine varılar. hoca āmin der. hoca āmin der, heP yandaki
arğadaşlar da āmin der. āmin dedikten sōrā arğasından efendim yumruğ vuracāz felan
deyi şeyi goşallar fağat yumruğ vurabilseler vurullar. vuramassalar güeyi içeri girer,
gerisin geriye dönüş yapallar. bu iş bitēr.

M004

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Ada Köyü

Anlatan : Emine Bakır, 1924 doğumlu

Konu : Yayla ve köy hayatı

- yaylaya göçerdik. orda evi yapardıh peyniri çalardıh. davarı sağardıh. ondan, hindî bi yerde bî şeyimiz yok. aqlımız da yok davarımız da yok bacım işte. ē, bizim edicemiz laf bu. ibti bāhçeye bir göçerdig, ğale boynuna, torun ğoyāñ ollara yurT dutardıh. hindi dutmayız dā ğetmeyiz dē bi tarafa ğedemeyiz. aooov, āşam yatsın, yatsın sağardıh, 5 davarı sağardıh. yatsın ğeri ğeder, köşek muarda süzei yurduğ. ğoca ğetmē, nōrceñ hindi, yatsın oldū, ayāñ bir ilan soğar, çıyan soğar dērdi, sabā şey ğalmaz dērdim, rahmetli de ben ğederdim işte duttūm nerde ne dutulacağ. yōrūñ duttū zenēt ne olu bacım? işte. yayladan biz, dē şeyi bulurdu ğāsımı filan bulurduğ biz yayladan dönerkē o zamanā. biz de cemrelerde göçerdik eĝrigüneyē, cemlelerdē. ğasım ğünū bura gelirdik. 10 burā da geldik miydi ğüzün ğeş ēnerdik yaylamızdan. siziñ yaylayā şeyde ğederdik cemlelerde. oĝlağ bizimki ērken ğuzular, siziñki ğeş ğuzulardı. işte ben ollarda çoban olurdum oĝle. siziñkiler ğeş ğedellerdi.

M005

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Ada Köyü

Anlatan : Mustafa Baştaş, 1921 doğumlu

Konu : Askerlik hatıraları ve köyün geçim kaynakları

ismim hasanölu mustava baştaş. ğırķ bir senesinde asker olduğ. ğırķ bir senesinde asker
olduğ, dört sene askerlik yaptık. ismet inönü zamanında. şey almanlar şeyden çığdı,
almanyadān, austurayı aldı. australyayı aldı, hollandayı aldı, ondan soñrā belçikayı aldı,
yonanıstanı aldı, bulgarıstanı aldı, fransayı aldı, bunlarī. biz doķuz yüz ğırķ beşde
5 martıñ yirmisindē, almanya silah yer etti, bizi sāliverdiler. dört sene askerlik yaptım bir.
şindi afyon cepesini annadcam sañā. şindi afyon doķuz yüz on doķuzdā yirmi doķuz
mayısdā yonanlılar afyonu işgal etti. ba' ondan sōrā üç sene altı ay ğaldılar
afyonda. ondan sōrā atatürk meydana çığdı, atatürk meydana çıkınca askerini topladı,
yirmi altı aistos doķuz yüz yirmi kide, doķuz yüz yirmi kide cepeye vurdū. birzaT
10 dedi, ben de dedi cepeden dönersem beni de vuracaķsınız dedi. ondan soñrā doķuz
eyluldā izmire aķdenizā dökdū. atatürk yaptı bunu. hā, ondan soñrā doķuz yüz
yirmüşde cūhuriyetli ğurdulār. doķuz yüz yirmüşde cūhuriyetli ğurdulār, ondan
soñrā doķuz yüz yirmi yedde sāyim yaptılār. doķuz yüz yirmi yedde on üç milyon
nüfus vardı türkiyeniñ. on üç milyon türkiye nüfusu vardı. şindi om beş senē
15 cuhurbaşķanlı yaptı atatürk. ondan sō on iki sene dē ismet inönü cuhurbaşķanlı yaptı.
şindi bunları bēnmezler amma bunlarıñ yaptı vazifeyi şindi yapacādam yok. ba', hā,
bunlar ne olduysa harbler yaptılār. memleķatı, yurdu da aldılar. hepsini yaptılar. yalnız
açlık oldu baķ, açlık oldu ammā harP olunca açlık ondan ileri geldi. yāni būday
sıkTılar milleti biz askerde az çok çekdik. dört sene yaptım ben askerlī. dört sene soñra
20 martıñ yirmisinde doķuz yüz ğırķ beş, martıñ yirmisinde terhis ettiler bizi. şindi ğoyuna
ğalacaķ olursañ bu memleķatıñ adamı birez uyur memleķat ba'. ğoyunuñ da ğılme ben
ğoyuncuyuñ deyi etmem. ğoyunuñ dānesi iki yüz lira. ğuzunuñ tānesi yüz yetmiş yüz
seksen lira geķen sene. şey, iki bin üç yılında. bir mandanıñ danası altı aylık mandanıñ
tanası bi milyar. bunu yapmayan adamlardan memleķattan hāyır beklenir mi? üzümüñ
25 kilosū bir millon. bir millon bunuñ bācılı birağdılar. bācılı birağdılar, malcılı da
birağdılar deyelim. şindi canlı gel deyollar. başķa dā soracāñ var mı? kirazı mı? dinlē.

kirazıla irazı çok severim ben, irazı. dinle ba', gāri sen. şindī bobal kiraz dikti dört
 millona vėrdi kilosunu. ben de diktim ammā aldım alacağ kiraz yoğudu benimkinde.
 vurdu souğ. hā, bunu ihmāl ędiyoruz. seni, beni dikiñ yapıñ deyī. dikmeyollar,
 30 yapmayollar. işte ōle. var mı dā soracañız. hā, goyun mū, goyun uzun bārsıđtır goyun.
 ba', bir zaman goyuna hastalıđ geldi goyunā, dört gūnūñ içinde gırđ beş goyuna bıçađ
 çaldığ biz. soñūra gettim gāramandan meternerı getirdim. aşı yaptırdığ, goyunu
 gurtardığ. goyun uzun bārsıđtır. hā, goyun uzun bārsıđtır. yirmi goyun galmış, yirmi
 goyun guzladı, gine gırđ goyun oldu. ba', gūyā uzun bārsıđ dirler. arđasına dūşerseñ bu
 35 iş olur. ben sañā deyvireyim. dā var mı soracañ?

M006

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Ağaçyurdu (Buyuntu) Köyü

Anlatan : Meryem Doğan, 1945 doğumlu

Konu : Köy hayatı, çiftçilik, pekmezcilik

eskiden böyle çivt hayvanına yâni öküzne sözüüm yabanâ, günde bir urub ekmêle bitirirdik bu tarlalarî. on da eşşekle sözüüm yabana eşşele çekerdik. desteyi eşşë yügledirdig, getirirdig. çivt hayvanına aynı sürdümüz çivt hayvanına dâ o sapı sürerdik. düvenile eritirdik, sürerdik. ondan sörâ o buğdayî ğaldırırđı işte. ekimê ekim

5 ayında, evet, ekim ayında, başlardıĝ. ekê ekê ekê motur olmayıncâ çivt öküzüyne ekincê tâbi işde motur olmayınca o zaman öküzünê sürerdig bu çivtî. tãmâm, ĝış düşünceyâ dar bâzen çamı' rda da ekellerdî. yâmir yağardı, çivtten gelirdi insanlar. işte bôle deriden hayvanîñ derisinden sözüüm yabana çarıĝ dikellerdî. ayâımızda ayagğabı benim aĝlım erer yâni. çarıĝ giyerdik biz. çarıĝ gönden çarıĝ giyerdik. işte bôle bôle bu

10 duruma geldik. şükür hindi hâlimize. tâbi, davarlarımız varıdî. ğoyun varıdî, çoĝ. herkez sehile götürürdü, sehilde güderdi. tekrar ĝıra, yaylaya gelirdik. şimdi çıkmazlar yaylaya yâ. yaylaya gelirdik, orda yaylalardıĝ güzâ' dar. ĝâr düşesiye gelmezdik dâdan. hayvanna, çadır ĝurardıĝ, ĝara çadır. yaylada ĝoyunu sağardıĝ. olaĝıñ yâni ĝuzunu güderdik. peynirinî süççü gelirdi, süççüye satardıĝ. ondan sörâ da tekrar süççünün işi

15 bitti mi peynir yapardıĝ. gendi evlerimize yiecêmiz peynirleri yapardıĝ. eşyâlar, aynen bôle, yatâmızı götürüdük, bi ĝat yataĝ, yün yataĝ. ĝara çadır olurdu, ora sererdik çadırîñ içinê. helke deriz biz yâni bakraşlara sarardıĝ, onları ĝullanırdıĝ. orda işdê, çul, ĝara çulumuz olurdu işdê, kıara çul. sıtır deriz biz ona yâ, sıtır deriz, hê, toĝuma sıtır deriz ona biz. onları sererdik yerê, çadırîñ öñe bi de daşdan ocaĝ yapardıĝ. odun toplardıĝ

20 çalılarından. yaĝardıĝ ĝara çaydanlıla çay bişirirdik. işte bôle bôle gelir geçerdik. akşamlarî ateş yaĝardıĝ çadırîñ öñe. erkenden yatırdıĝ. çadırîñ öñe ateşi yaĝardıĝ, odun toplar yaĝarız, ateşin şavkında yemêmizi yeriz. ondan sörâ ĝarannâ yatarız. masal anlatırım da dilimde biraz yara var gülüm. hindi ĝonuşamaycam evet, ĝonuşamaycam. dilimde yara çıkıyoru bâzen. çoĝ yâni, yok yok, öyle bi şeyler yok. var dâ uzaĝ,

25 anlatamam. çocuĝlümüz dâlarda öküz güderdik. öküzleri otlatırdıĝ dâdâ. oynardıĝ dâdâ.

aqşam gelirdik biribirimizi ordan göndürürdüg. acıgdıg mıydı gavırğa, ekmek, sũ
 yaylaya eiletildĩ. orda yer içerdik. oynaşırđıg işte, çocuklũ nahıl geçecek.
 dövüşürdük bāzen, bāzen oynaşırđıg. / vār, bekmez olayı vār. bekmez olayını dā eveli
 eşşēne çekerdik, köfünleri yüklerdik üzümũ, üzümleĩ. getirir, şıranalā dokerdik.
 30 cizmēne çınārız. önũne aqar şerbeti kestirriz. ve çoğ olaylı olur yāni. begci dutarız, o
 begci sepetimizi dā sayardı eveli haq alacam diye. bi sepet üzüm getirsek onu da
 sayardı. seniñ qaç çük üzümü olmuş, arqadaşın qaç çük üzümü olmuş, onu haq alardı
 yāni duran begci. tek tek sayardı. işte sözüm ona işte eşşēne çekerdik köfünleĩ. çınar,
 bekmez yapar götürür bazara satardıg. içerdik tābi, savı ʳrız bōle şēne deliklīne savı ʳrız
 35 qaplara alarız. gelen misafir bile gelir ōle göpüg yemeyē. özel geliller, ğaramandan
 herkeşin tanıdı olur, aqrabası olur. köpük yemeye de geliller bekmez ğaynatırqa. işte
 böyle. / çoçuqlara gelecek işde. sırtımıza sararız, dā ekin dāna götürürüz. çatma deriz biz,
 āştan çatma olur, üş ğanatlı. ona bi beşşig ğurarız dā. onuñ içine çoçũ ğoruz. ekini
 dereriz, o çoçug orda uyur. āşam oldu mu eşşē desdeyi yükleriz. gelir buraya yıkarız.
 40 işte āşam olunca yemēmizi yeriz yatarız. sabah ğene ğederiz. öyle öyle günümüz ğeçer.
 bir ay ik ay ekin dereriz dādā. orāna, orāna dereriz. ēri bi orağ olur, biliñ mi bilmem.
 onuyna dereriz. āştan enniklerimiz olur, işte ōle ōle ennik, ennik, āştan ennik deriz.
 barmağlarımızı ğorur elçim alırqa. ekin elçimini, barmağlarımızı ğorur. öyle şöyle
 ederiz. ōle dereriz işte. işte ōle. onu da çeşmede yurduğ eveli buydayĩ hayvanla
 45 sürüncē. çeşmeye eletir, yıkardıq buğdayĩ. ondan sōrā damlarda ğurudurduğ buğdayĩ.
 burda su dērmenimiz varıdı eveli. köy dērmeni, ord üğüdürdük. hindi herkeş şehire
 ğeder oldu yā. yaparız tābĩ. tāmām. dālarda ğoyunu güderkē kölgeye yıkarız ğoyunu. üç
 ayāndan bālarız. ğırqarız o yünleĩ getiririz, çeşmede yıkarız, çirperiz. astar yaparız
 çapıtān, içine ğatarız yuñlarĩ. işte yataq ōle lur. yataq yaparız. çorab öreriz, eğirir şōle
 50 kilimi doqurduğ kirmanımızla yaparız. kirmanı olur onuñ. onu dideriz o yuñũ. dideriz
 deriz, yumşatırız yāni. onu ğolumuza ğolcağ yaparız, eğirriz o kirmanı dā. boşlarız
 bükerriz. ondan sōrā çorab öreriz ayāmıza. veyāt bi çeşit yapar çul doqurüz. çullarımıza
 çeşit yaparız onnarĩ. işte eğirir ōle ōraşırız günnerce. işte bitti, ıcığ yeter ğayrı. / eveli
 eğirtmen varıdı gendi köylümüz eğirtmenidĩ. hindi öğretmen denir. o zaman eğirtmen
 55 denirdĩ. biz onnarda oquduq. dōru dürüs ayāmızda çorab bile olmazdı. üçüncü sınıfa
 ğadar oquduq. amma çoğ da güzel. hindikinlere baqınca bizim bilgimiz çoğ güzelidĩ.
 işte üçā dar oquduq biz. kıyāfetimiz yoğdu işde. aynı bōle normal giderdik evel.

normal geđerdig. ođurduđ orda. çođ da gűzel, yāni ođurduđ bizim gűnűműzde çođ
iyiydi. řű gozlubucađ kűyűnden gelirdi dűrt beř ōrencī, cerit kűyűnden gelirdi dűrt beř
60 ōđrencī. onları da bi gűzel dűverdik hā evlerine yollarķā. sűpűrge bulamazdıđ ardıř
dalından var yā, řu dādā ardıř dalından đırardıđ. ođulu sűpűrűrdűđ onuyna. onları hem
dűđe dűđe, ōlanları, iřde yabancı diyi dűđerdik onlarī. sabāla geđe gelillerdi, kűylerine
gidellerdi. řu đarřıđı gozlubucađ. řurdan ceridden gelirdī. iřte dűđerdig, sabā olunca
gene gelillerdi oğula biz ađřamādar.

M007

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Akçaalan Köyü

Anlatan : Ayşe Avar, 1927 doğumlu

Konu : Hatıralar

ebeñi, meryem, dayıñ, halañ, ebeñgili bilir miñ? ya meryem onlar, halayıñ halasınıñ ğızı yā, ē, nōğrelim bacım, ne deyelim? hē, va mı va mı, otuz bayram eTTim varıp gelirkē derdi, esgerē, otuz bayram eTTim varıp gelikē derdi bacım bunlarıñ dedesi. 'otuS senede gelmiş, ne deyeñ yā, bağ ondan gēri üş ğızıyla iki ölu olmuş. hepsi tükendi hindi

5 kimse ğalmadı. eñ soñraki ayşe halañıdı, o da öldü yā, emmiñi dedim ğonyadan getirivermemişler de deriñ, hafız emmiñi orda ğoydular. ğadınabamı şeyde ğoydular, ğuşadasında ğoydular yā, o da deyzemiñ ğızı, o da deyzesi yā. he işde, ne deyelim bacım, ne bilēm ğafa mı var. anamgil oğsüz ğalmış. oğsüz böyümüş bir dayım varımış. ısdanbulda süvariymiş. at bi getti mi zabdēdememiş, ıTanbuluñ selvi söğüdüñ

10 dibindeymiş ölüsü yā. dörd ğız ğalmış dörd. nōğürelim işte. nuhu nenemgil var oğleyimiş onlar. o da oğsüz böyütmüş nuhu ğarısı. hepsi oğsüz. nōğürelim hindi bi şey yok. ğadınabamgil, o ğuşadasında ğalan anadan bubayı heş görmemiş. anadan bir yaşında ğalmış bacım, bir yaşında yā. ebem böyütmüş, ebem de ölmüş anam baqarımış. bubamı şey eTmedi birini gelin eTTi, onu, pe' ıddırıldı bubam çağır onu aldıñ deyi. ögle

15 nōğrelim. deyze dēmezdik de aba derdik. yā nōğürelim. bubamıñ bi kör qarısı halası varıdı, getiridik bi sēl baqardıķ. ondan gēri bir hindi bāri şerif deyi bi şey var, omar abañ bilir, yemeği dökerimiş omar dā ağızına, şura dökerimiş. ğurd düşmüş bura bacım ögle yā, ğurd düşmüş dahu duru, bubamıñ deyzesiniñ ğızı. şey haytalı dayı, dayı ğızı derdi baña, sarı hasan baldız derdi. o soñ ad almışımış, bir ögle dünya hay bacım ne bilēm

20 herkeş tükenip varıp geđēr. bunlar beş çocuklardı. beş çocū ğoyup geđeñ havva dedim, ğuzuyu ğoyup geđeñ havva dedim, derim buñlarā, ğız benim deyzem te orda nārarmış dedim, gördüñ mü mezerini ebeñ ötedē. ğıs sen bil, orda güyēm vār, nuh üseyingil vār, dāyıñ mezerini gördüñ mü, şurda yolağdā? gösteriverdiler mi hā? yolağdā. bubası başucunda daha ona daş dike, hani mustafa hani ölüm daş dedim, daha yapılacağ dedi.

25 yapılacağ dedi. burda anam var, elifimiz var. işte çok. ebeleri var heP orda. anası bāsi ordaymış dediler. havva deyzeniñ. yoğarda dayısı var. ebeleriyle dayısı yan yana. dayısı

vurulmuş ikisi şöğle yan yana, bilir misiñ dendinde bunlara bilmēz der. gız ben bile duydum derim hōyū! nöğrelim bacım. bir abdirahman emmiñ varıdı böğle hayāl hayāl. onuñ anası, meryem ebeñiz ölmüş dē abdirahman emminiñ anası gencimiş dahi. iyimiş.

30 onu etmiş bubam etmiş derdi de bubalarī, dāyīñ. beç çocuğ olmuş bağ, süleyman emmiñ olmuş, meryem halañ, ayşe halañ, hafız emmiñ olmuş. bağ çocuklarımızı öğle derdi bubam etmiş derdi yā işte dūñya öğle bacım, ne bilēyim hindi dūnyada ne var? şükür, evel ölüm çoğudu. ibirahim dayım varımış öğsüzümüş, ordan hidāyet hocāilīñ anası bubası, anası ölmüş dē bubam, dedem böyütmüş. çavuşölunuñ anası, memet,

35 çavuşölunuñ anası ölmüş, ebesī onuñ anası öğsüzümüş. bubamgiliñ yanda ğadınabam varımış. üç dene ösüzümüş bubamıñ yanda. ibirahim dayım bir ki heğbeye ğatar geçderimiş. nuh dedēm, dedem sağımış. o şurdağı mezer fatma halamıñ. şurda yanı başında daş görünüñ yā. fatma halam o. çavuşöluna anayıñ mezerini bilir miñ dedimidi hall emmingiliñ yanında der, sağızlıñ dibinde anamıñ mezeri der ben de o yandayñ.

40 dedemgiliñ mezeri halamdan aşşāda ormanıñ yandaymış. abam der ki belirsiz olmuş der, bilemedim der. öğle bir dūnya hay bacım, ne bilēm hindiki dūnya işte nere geđeñ, nerde ğalıñ her yere varır işte. evel öğsüz çoğumuş. abamıza dedim ki ırız halamı bilir miydiñ? ney bilmeñ dēyorū. ıPrını dökerdim dēyorū. bubam atıñ başını çekerdi, dēyorū. anañ gelin dayardı dēyorū. onu gelin etmişler. yā işde öğle hay bacım, ğadınabam

45 arқadan oldu. bubamgiliñ bir olan ğardaşı, bubamıñ altı gız ğardaşı varımış. birisi biceci altına almış dedemiñ. o da heç eseri yok hindi. birinden işte ibrahim dayımgil vār, birinden çavuşölugil vār, onlar sülāleleri var. yā, böğle dūnya işte, bubamıñ bir olan ğardaşı varmışımış. on neskeri deyi getmiş bacım, hiç, cavırımış, baç, ölmüş. ...dūnyada hiç şanı duyulmamış on eskeriñ. yudulmuş, cavır yutmuş hiç. gızım derdi

50 ğardaşım baña filan beñzemezdi derdi. ağ şablağ yağışıklıydı ğardaşım derdi bubam yā. dedem o beş gızıñ biceciğ gızı ğalmış ardına bācım. o, ali güneyiñ anası da ğardaşı dēyimişimiş, dedemin gızıymış onuñ anası dā. yā öğlele almışımış, öğle hay bācım, işte bu dūnyanıñ hindi her şeyi var. şükür gine ölüm bu ölüm dē gine değıl mi, evel ölüm çoğumuş. yā, öğle derdi bacım dedem, ne bilēym. anamgil işte öğsüz, onlar öğleymiş.

55 nuhunemgil öğsüz ölmüş, öğsüz çoğumuş hele. güccük dayıñ o da dört yaşında ğalmış bubadan bacım dört yaşında ğalmış. adını ne ğoyupsun demişler, anam ğocayıñ adını ğoyuveriñ emi, bahtı varımış. döndürüvermiş de yeğenim var işte yā demiş. güccük hocanıñ adıyla dayımıñ adı var. yeğenim var yā demiş. işte bu, öğle bir dūnya, hay bacım. o necati hocanıñ anası halası da aynı öz halası, ebeñ meryem ebengiliñ

- 60 ğardaşı o, hacca halanñ ğızıydı. bilmeyibiz de öğleymiş işte, hay bacım öğle ne bilēm işte, halañ deyzeñ. ğafamda dayıñ öleli dolaşığlığ var anam. kimse yoğudu üstüne de şurda biraz kütüleyiverdi biraz, böğle oluverdi dē ğafamda dolaşığlığ var, ğulām duymayıverdi, ne deyeñ bacım, ğaş senedir hastalığ çekerinñ baqarıñ çekildim de eyi değil, çocuğu sağar. enemedim, ğedemedim, eh işte, abamız evelki ün vardı geldi gine
- 65 ğaramana ğetmiş der bū. ya, ğettiñ daha on beş gün olmadı, otur bir sehil, hastaydı der, gine ğaramana ğetmiş der, öğle bacım işde. ne deyelim, tāmam yeter ğayrı.

M008

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Akçaalan Köyü

Anlatan : Ayşe Duran, 1931 doğumlu

Konu : Köyde hayat, hatıralar

elli sene oldu bacım elliyi geçdi, benim fadimá yeñi...anam öleli de on altı on yedi sene
oldu. anam uslu ydu bē. bir erkek sesini duymadān dünyadan getti. nē, biz mī? biz işdē
imamıñ anasī bidecik anadan bādan yine o, ğardaş. o dā yirm_iki yaşında öldü, imamıñ
anası. imam altı aylığ ğaldı, alt_aylığ ğaldı. biz böyüttük. işte ğāri necāti dayıñ var,
5 osman dayıñ var, gücükal dayıñın anası varıdı. o da ğardaşım, bu üçü bubadan ğardaş.
ğalmadı, kimse ğalmadı. nē, ben mī? ne bileyim bēn. ben bilmem. dē ben on doğuz
yaşındā gelin oldum. işte fadimá vār, münevver vār, süleyman vār, abdillā, bekīr, alī.
süleymanım öleli ne bilēyim, oñ ğaş sene oldu bilmem. om beşi geÇdi yā, geÇmedi mī,
geÇdi geÇdi, geÇdi bacım, geÇdi. otuz iki, otuz iki yaşında öldü. hē, süleyman getti, alī
10 getti, bekir getti. bekirim şeyde mi eTTi, kütahyada mı etti bilmem, şeyde dēl mi, omār?
kütahya şeyde dēl mī, ıTanbula gēderke, hah, orda etti o. ıTanbula gēderke bura
kütahya dēdilēr, hāh süleymanımıñ eskerlig etti yer bura dēdim, ötekinler nerde etti
bilmem. bu senē, bū yazlığıñ harmanındaydı süleymaniñ yittiği. harmandaydı. hē,
yaylalı şey yaylalı deil de öteki ğara abdıraman geldī. ō_ün de bende bir ağırlık vār,
15 heÇ dünyaya bağasım yoğ. bu geldī ana dēdi, imam seni çağırı dēdi. nōreyim, os_saat
ağlıma geldi ammā. ağırlığımdan bildim. dünya yüklüyüdü üstümde. nōrecemiş len
dēdim, ne bilēm dēdi, seniñ yanına geliyor bağdım imam eşşē binmiş, geliyor. len
hayrolsun dēdim, ölü mü var diri mi var dēdim. ölü var dēdi, ondan ğāri ğara abdıraman
var, oturular, gezeviñ yanda imamıñ gezeviniñ yanda ammā ben ğalmadım hēç, heÇ
20 ğalmadım. köye ğayrī, bir bağdığ, o meymenetsiz herif geldi, şimşek. her yanım
dütuluverdi, n_jTTiñ benim çocuğumu dememişin, buraya beş tene polis geldi, beş
tene, yittiğinde. ğalt etmesin, benim çocuğumu burdan aramasın, araycağı yerden arasın,
deyemedim. her yanım 'bağlanıverdi deyemedim. eh, bağma sen işte. aşşağı evdeykē
şeyimiz eiydi. bura geldik, kām kasefet çoğaldī, aşşağı evdeykē, hē, anañ varıdı, bubañ
25 varıdı, rahmetli fūrü varıdı, abañ, yah, ğızlar hangısıydı soran, hindi biri sorar, ğız anam
dēr, şu aşşā evde dēr, bir ölen olduydu dēr, ğız anam topalağlardanıdı, dēr, ğız anam,

topalaqlar anası yoğudu, varası yoğudu, şurası burası derkē hā, mustafanın ğarısı dedim,
 fūrū dedim, fūrū dedim, ölen dedim, bu evde o öldü dedim, abañ, abañ öldü. biz
 ğaramandaydık, hatıP dayıñ, emmiñ öldüğündē, münevver ište oraya gelin ettik, o
 30 meymenetsizē. bir haber geldi bizē, hatıP dayı felc olmuş. geldik ğafam döner, dedi,
 şey, heraldā tansüyünümü, ğafam döner dedi. hindikī bi toktur filan olsa bulunurdu. /
 işdē harmān, hasıl, iş, güz günū yaz gününūñ şeyi, hizmetī, işi. ğışa hazırlık, ğış hazırlı
 ne olub işdē, sergi serilir, ondan gēri üzüm ğaķār, üzüm elenir, şōle olur, bōle olur,
 derke ğış geliveri hemēn. tabi, geliyorū. salça ğaynanır, bulğur ğaynanır, bulğur çekilir
 35 derkē ğış gelir. ğışın ne yapıbız? dam kürürüz, dam yuvarız, ğar kürürüz, ğartopu atarız,
 eller çatıladı biz çatılayamadık, bi de eviñ öñü, ay anam, damdan evel dedim, şu eviñ
 öñü bi çatılandı. ğışın çamı, cağğıdı cağğıdı çamı he işde. başı sağ olan ğışın dā işile
 aşıla ıstar doğunur, inek sağarız, geçi sağarız, yāyık yayarız, tahrana
 ederiz, ēşi tahrana ederiz sütlü tahrana ederiz, tavlara sereriz. bişiriyiz şōle şōle el
 40 gibī bi sıkırız, tavlara sereriz. ğuruduruz. ğışın çorbasını bişiriyiz, sütlü tahrana da
 bişiriyiz. onuñ sıkılmaz o. o şōle ğuşbaşı bi bi sereriz, ğuruduruz. büyük olmaz o.
 büyük olmaz o. düğünlerde davar kesilir üş dörd dene. ondan gēri eti bişer, pilav bişer,
 nahni bişer ğabağ bişer. dā nōreyiñ? yoķası olūr, yoķa olūr, silāh atılır. işdē at ğağdı
 hindi ata binilmez dē geliniñ öñüne düşülür. arķasına düşülür, tüvek atılır, köye ener.
 45 gelin gelir. dōven süreriz, harman ğaldırırız zehre çalkarız hepsi olur işde. / hatçēbesi
 ğoydu, bubamıñ adı olacağ dedi. ondan gēri fadimeniñ oldu, fadimē anamıñ adı olacağ
 dedi, o ğoydu. o ēşim münevver oldū. dedesi dedi, medine-i münevver olacağ dedi,
 medine-i münevver olacağ dedi. ondan gēri zekiyeyi de ben ğoydum, bekiri dē şey
 ğoydu, tefik. ebū bekir olacağ dedi. zekiyeyi ben ğoydum. abamıñ adı zekiyeydi yā
 50 imamıñ anasınıñ adı. onuñ için ben ğoydum. fadimēy, münevver ğoyubudum ben,
 fadimeyi ğoyubudum. hatçālañ vermedi, anamıñ adı olacağ dedi, münevver oldu.
 münevver dē medine-i münevver olacağ dedi dedesi. zekiyeyi de ben vermem dedim.
 zekiyeyi dē. zekiyeyle bekir ekiz, ekiz. bilme miñ? bekirile zekiye ekiz. zekiyeyi de ben
 ğoydum. bekiri de tefik dayıñ ğoydu. tefik, bekir olacağ dedi. süleymanı dā sormadım,
 55 zār anam bubam ğoymuşdur, süleymanı dā hocalar ğoydu. oñ ğadar hoca varıdı aşşā oda
 damında var yā ara göz gibi doluymuşmuş ben görmedim yā. adalī şey, neyidi onuñ
 adı, kamil, kamil hoca varımuş bayıllı şey hoca varımuş, nazmi hoca varımuş burda
 necāT Tayısı vardı, çoğudu hoca, öyle dediler. hani ğurban kesdik, süleymanā, ğurs

vardı aŝŝāda ne bi ŝeyiñ, dehmenleriñ eviniñ yanında, ğurs vardı erkeg ğursu. ğurban
60 kesdik süleyman olduĝunda. onuñ adını hocalar ğoydu.

M009

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Akçaalan Köyü

Anlatan : Emine Uysal, 1942 doğumlu

Konu : Hatıralar, masal, türkü

adım emine uysal. birinde gezevê davar sağmaya gittik. davar sağa gedecem derkê
dârdıysam bir de uzâk dağ kinarında yaylamız vardı, oraya vardım, davar gâğmış
gitmiş, çoban gitmiş. çoban gitmiş, gendim gezevde yemeği bişirdim oturdum. ilerde de
bi gezev dâha var. o gezevde de alime hala deyi birisi var. ona eşirgeniyom. onu
5 eşirgenirkê yemeği bişirdim. alime halâ hadi suya gedelim deyi ıprî gösterdim. ıprî
gösterince hadi köye gedelim dimiş sannetmiş. o köye düşmüş akşam namazı, ben
yaylanın tersine suya gittim görkuş bi dereniñ kenarındayım. qarşı yağa da yabancınıñ
dağı. gezevden suyu doldurdum, çeşmeden suyu doldurdum getirdim, göydüm, alime
halanıñ yanna vardım, alime halanıñ yanna vardıysam, acap odun, alime halâ, alime
10 halâ odun êlenir mi nerdeki bu deyi ôle bakınırım ammâ korkuyom. nere gedeyim,
akşam, köye dōru gedeyim deyi düşünüyom gayrı. köye ben de gedeyim diyom fakat
gitsem dağlarıñ aya ucu, bağ, bōcüler yir deyi görkariñ. gitmesēm issiz bi dağda galdım.
gezeve girip yatacam yilandan görkuyom. acaba eliñ yatānda guyruglu, yılan olur mu
deyi görkuyom. gezevi aştım yataı çirpeledim bi yattım içine, kırkarka kırkarka bi
15 yerden dā ilerden bi yerden bir çañ sesi çıktı. gezeviñ dibinde de bir total geçi var
gırttığ gırttığ ôle ona ben eşirgendim, o baña bi yoldaş oldu. deilse patlayıp çıkacam.
ödüm patlaycağ. o dağdan gayrı çobanıñ, davarıñ gıldirtısına gēlē gēlē amanın onu
eşirgendim. gēlirke gēlirke bağıryom, çobān ben görğdüm çabuğ gēl, çobān. bōle
bağıryom. ben görğdüm çabuğ gēl. gelē gelē geldi davara, inanamadı benim yalnız
20 galdıma. çōk uzak görkuş bir yayladayım. inanamadı. aman söylendim, öfkələndim,
görğdüm, gayrı sabaha gadar çobanı salmadım, berāber suya gittim, yayık yaymaya
başladık. çoban davarı oralarda gezelettim çobanı salmadım. hiç yanımda komşulardan
kimse yōk. ordan komşunuñ birisi eşşē bindi cıggıdı cıggıdı geliyor. ona bi parçaladık
onu neyē beni yalnız göyduñuz gettiñiz dedim. çobanıñız da çıkısın, davarıñız da çıkısın
25 deyi eyi bi söylendim ona, ırahmetli şerfeye galabalı hasanıñ garısına, iy iy, inanamadı.
inanacañ dedim. siziñ sülāleñiz zāten davarcıydı dedim. benim bubamıñ görğdü buydu,

görgdū hora basdıķ. başıma bi iş getireceksıñiz dedim. biras sonra şey geldi, alime hala
 geldi, beni göyduñ gettiñ dē götürmediñ dē. nēdēn annamadıñ benim dedimi, ben seniñ
 yanıña geldim de yoğumuşsūñ. ben nere gitti, görgdūm dedim. ğayrı ondan sonra davarı
 30 sādık, çobanı gönderdik, berāber olduĝ geldik köye bubama deyvirdim de bubam da
 hay ğızım seniñ gendi başına bi iş getireceñ, burdā yaylalara enip çıkarķa deyi rahmetli
 ciĝeri acıdı baña da. / evel zaman içindē ğalbur saman içindē bir eviñ, bir āleniñ bi
 tānecik ğızı varımış. bunū ğuran mektebine göndermişler. mektebe giderke ğız, her gün
 35 alacaķsıñ. ğız bunu duyunca üzülmüş kederlenmiş, kelleşmiş. ālesi sorarımış, ğızım
 neden bōlesiñ, neden bōle üzülün, neden bōle sararıñ solañ? bir gün dayanamamış,
 deyvirmiş. ben demiş ğurana geğerke her gün bir ğuş yoluñ kenarına duruyoru, ğız
 çocuk sen bir ölü alacaķsıñ diyor. ben bunun uçu merakımdan ölüyom, nā palım
 dimiş, bundan, benim derdim bu demiş. ēy, nā palım öleyse ālesi toparlanmış,
 40 eferlenmiş, afidersiñ eşşeklere yükletmiş pılıyı pırtıyı, yola çıķmışlar. gidē gidē gidē
 uzāķ bir cebelī dañ kinarına ğuş bir daĝa varmışlar. vardılarsa orda bir büyük binā.
 binanıñ içinde bi kapaı. kapaınıñ dibi açıķ. ilerde iç içe kapaılar. ilk dış kapaınıñ içinde bi
 çeşme akarımış. şurayā yıkılalım dimişler. burayā yıkılmışlar, yemek yemeye
 başlamışlar, yemek yemeye çıķmışlar, ordan su istemiş ğızıñ bubası ğızıñ, sufrada su
 45 isteyince ğıs su doldurmaya ğaĝmış. babası işmiş, annesine virmiş, annesi işmiş, bi de
 gendim içeyim derke o anda ğapılar taķıradan kitlenmiş ğapılar. 'bütün ğapılar
 kitlenmiş, dūz duvar, duvar olmuş. o yanna dolaşmışlar, nasıl etsek, ğız içerde ālar,
 dışarda bobası ālar, annesi ālar, bir türlü ulařmanıñ imkānı yok. hemen o zamanā dar
 gitmişler, ayrılmışlar. ğız gendi ğalmış içerde bir aştıysa kırķ tāne kapaı varımış. her
 50 kapaınıñ bir tāne yiyecek, giyecek, yaķacaķ 'ayrı 'ayrı, bōle eşyālar varımış, elvan çeşit.
 ğırķıncı ğapıyı aştıysa dipte bir mevta yatır, ölü yatır. ölüñün başında bir ğuran yatır,
 var. ğuranıñ başında bi kait yazılı. sen bu kiyadı okuyacaķsıñ, ğuranı okuyacaķsın,
 hatim ineceksıñ, bu ölü dirilip alacaķsıñ deyi yazılıymış. kız başlamış okumaya, bi
 cesāret gelmiş. okurķa okurķa bir gün bir baķmıřımış pençereden aşşāya, yokardan bir
 55 aPdāl göçü geçiyor. aPdāl göçü geçerken onlar ona seslenmiş, sen nōrūñ ordā, nāpāñ,
 nōrūñ? ben burda gendimim, baña bi yoldaş veriñ dimiş. al saña bi yoldaş virelim
 dimişler ulaştırmışlar gitmişler. ğız berāber oturup dururķa yoldaşylā ğıza, soñ ānına
 gelmiş, ğuranıñ bitme zamanı, bitmiş az bi sayfası ğalmış, kaidi ğalmış, o ğıza yoldaşına
 dimiş ki sen bunu okumā, ben bi apdest alayım geleyim şurayı da bitireyim dimiş, oraya

60 apdest almaya gidince ğıs hemen o arġa ġalan ġadı oġumuş. oġuyunca hemen ölü
 dirilmiş, ġızın ġoluna yapımış. tamam, ben seni buldum dirildim, seni alacam demiş. o
 zamanā dar geldiysē öteki ġurani oġuyan ġız bir baġdıysā aPdāl kızıyla tamam āile
 olmuşlar. ġayrı onlara hizmetçi olmuş, onların temizliğini yapmış, yemeklerini bişirmiş,
 evlerini temizlemiş. bir ġün adam, dirilen adam şehire gelmek istemiş. hanımına demiş,
 65 ġarısına demiş. saña ne alayım? işte elvan çeşit şunu bunu. hizmetçısına saña ne alayım?
 o da baña bir sabır daġarcıġıyla bir küt mıntı getir, demiş. eġer bunu getirmesseñ öññ
 baran olacak, arġañ kör duman, ġara duman olacak demiş. ġarısının dediklerini almış,
 hizmetçisinin dediğini aramış bulamamış. ġeri geliyorumuş, dönmüş bulamamış.
 gelirke bi baġsa ki öñü varana olu oluvirmiş. arġasına döner, kör duman olurmuş. tekrar
 70 ġeriye dönmüş, varmış, aramış, aramış bi dükkaniñ birinde bulmuş. dükkancı da demiş
 ki sen bunu alacañ ammā virecēñ, bunu verdiğin adama tākib edeceñ, onu arġasını
 araştıracañ baġacañ demiş bu küt mıntıyla sabır daġarcıġını. gelmiş hanımının eşyalarını
 virmiş, hizmetçisinin de virmiş köylü ġızının de virmiş. āşam olmuş ġayrı
 doyurmuş yedirmiş, odasına ġirmiş hizmetçi ġız. odasına ġirince başlamış annatmaya.
 75 ben vel, ben bir eviñ ġızıydım. mektebe ġederidim, mektebe ġederkē bir şey geldi,
 ġuş ġondu, her ġün aynı yere. bi ġıs çocuk sen bir ölü alacaġsın derkē sabır daġarcı
 kaġmaya başlamış. dūr, daha vār. buncacıġta ne olūr, daha var demiş. ondan sonra tekrar
 ġız ben demiş, oġudan annem bubam yükü yüklettī, orayı terk ettiġ, bir daġların başına
 ġeldik. orda bi binaya rasladık. anneme su verdim, bubama su verdim. gendime su
 80 içerkē ġapılar kitlendi, biz dıřarıdā içerdē, annem dışarda ġaldı, birbirimize
 ulaşamadık. 'aġlaşı 'aġlaşı annemgil gittiler ben ġaldım demiş. sabır daġarcıġı ġübbüdü
 ġübbüdü ġübbüdü dayanamayıp ġüpürdemeye başlamış. daha ne var, dūr dir, bi dā
 ēsilirmiş. ondan sōrā tekrar bi ġayrı ġız başlamış gine annatmaya. ġırġ tāne ġapı var.
 aştım, her birini aştım aştım, soñ ġapıyı aştım bir ölü vār, başında bi kiyat yazılı.
 85 kiyadiñ başında bu ölüyü oġuyacañ bu ġurani oġuyacañ bu ölü dirilecek alacañ demişler
 deyi yazılıymış. onu oġurġa ġız bi aPdāl ġöçü bir baġtısa ki bi ġün bi aPdāl ġöçü
 ġeçermiş pençereniñ altından. sen nārañ orda, sen nārañ orda derke baña bi yoldaş viriñ
 demiş. yoldaşı vermiş yanna her nası çıkardıysa çıkarmış. o ġıza demiş ki ġuraniñ soñ
 sayfasına gelmiş. sen, ben apdesim bozuldu bi apdesT alayım sen bu ġurani hiç elleme,
 90 oġuma demiş. o sırada da aPdāl ġızı ġuraniñ orasını oġuduysa hem oġumuş hem ölü
 dirilmiş. ġızın bilēnden dutmuş, ben seni alacam. öle derke sabır daġarcı tam dolmuş
 ġayrı şişmiş, daha dur derkē daha dūr, bunda ne var demiş. sabır daġarcı tekrar bi daha

enerimiş. ondan sōra onuñla evlenmişler, āile yuvası ğurmuşlar, onu hizmetçi
 goymuşlar, onların ğapıcısı olmuş yemegcisi olmuş, temizlikçisi olmuş, işçisi olmuş.
 95 buna dayanamayıp Şehire gitmeye başlamış. Őeire gidince baña bir ne ısmarlañ baña
 deyi sorduysun, ben de küt mintıyla sabır dağarcı getir dedim. Öle diyince sabır dağarcı
 tam dolmuş, saña mı ğağayıñ bu bıçayı gendime mi ğağayıñ derkē hemen olan dutmuş
 elinden. tamam, esas āilem benim buyumuş demiş, ğırğ gün ğırğ gece dūn yapmış tekrar
 evlenmiş aPdāl ğızını ğapıcı goymuşlar. bıçāñ sapı çıktı mıydı bir sapsız bıçāñ ucu ğalır
 100 yā. demir tarafı ona mintı değler. dağarcık da bir yañlık olur dağarcık olur, derilerden
 yapmā, ona da dağarcık değler. geçilerin derilerinden yapma dağarcık olur ona
 dağarcık değler sabır dağarcı. o Őişerimiş balon gibi Şişmiş Şişmiş saña mı ğağayım, baña
 mı ğağayım demesi dayanamayıp deyinince hemen bunuñ ğoluna yapışmış, tamam işiñ
 neticesini annadım.

105 bunu geline, arğası çocuklu ölen geline değler.

bahar gelir de her dereler otlanır

yaz gelince de sarı neğim sütlenir

geş gelinler de ölümē ğatlanır

var geT ölüm var geT de zamanım değil/

110 çıktım dağ başına da ğar izleyin izleyi

yarelerim göz göz oldu da doğtur gözleyi gözleyi

çıkıtım dağ başına da ayağım dutmāz

ataşım yanır da dumanım tütmez

çektiğim ölüm acısı da allāhım yetmez

115 var geT ölüm var geT de zamanım değil/

yerli ğayaydım da ıranamadım

ğakülün geldi de davranamadım

dostumu düşmanımı da öğrenemedim

var geT ölüm var geT de zemānım değil/

120 yayla yolu da bucağ bucağ

gül topladım da ğucağ ğucağ

elleriñ gülü de āşmış ğuzüm

benim gülüm dahā domurcāğ/

bu ölüm ilāsı.

125 bağa girdim yoldüm üzüm

- bugün için yumdum gözüm
 helal edin ölüm gızım
 gidiyorüm gelmem gayri
 yolüm uzün dönmem gayri/
 130 bağa girdim yoldüm yaprak
 örterler üstümē kara Toprak
 kefenim çevir galın Toprak
 gidiyorüm gelmem gayri
 yolum uzun dönmem gayri/
 135 gaynar gazān dala dala
 yavrum ağlar dōne dōne
 komşum gelir yana yana
 gidiyorum gelmem gayri
 yolum uzun dönmem gayri/
 140 kapısı yōk açsam bakşam
 bacası yōk ateş yakşam
 ben bu yerde nasil yatsam
 gidiyorüm gelmem gayri
 yolüm uzün dönmem gayri/
 145 bubam askere getmiş. fūru abamın belinde bi yara çıkmış. çocuğa on beş günlüke
 ayānın birini aS kısarımış. bunun da farkına, yarının adı ilançık. ilançık, bilinmemiş.
 yedi yaşında yürümüş, yedi yaşında dar çişini bilmemiş. altında yedi yerinden yara
 aşmış. en soñu belinin ortasında şöle deve kemeri bi kemik oraya çomallanmış. yedi
 yaşında dar. kemik oraya düşmüş, ayānın biri böyle gısaydı. golunuñ biri gısaydı. a..
 150 yōdu ırahmetlinin. hani bubam da askerdeymiş anamla ağamın, bubam getmiş. dört
 sene de gelmiş. bubam bi bā dikmiş. ben gelesiyā' dar aman avrat, yoğlunu çok çekti,
 bu baı ğurutma demiş. bi yanna hēbenin birini ğatarımış bi yanna birini ğatarımış.
 çocukları götür, o baı ğurutma demiş, altında bez nā rasın, bez gtlī, muşamma
 nā rasın? yedi yerinden yara aştı derdi öteki ağam da yürümüş gayri yedi yaşında, o da
 155 dört yaşında ağam yürümüş yedi yaşında fūru abam yürümüş. buba dört senede gelmiş.
 varmışımış. dört sene heş gelmeden yapmış. bir dañ başında bir ekmek ufayıyla günde
 bir hafta bir ufāla bir hafta oturmuşlar, dañ ğarın içinde. öle zor askerlik yapmışlar.

geldinde dişiniñ dibinde dahı et ğalmamış buvamıñ. öle, öle zor, şeyde hē, giderke hattā
 160 bōle bir ğün yatmışlar. ceviziñ depesine birisi saklanmış, birisi varımış. ğıbiş ğıbiş
 ęderimiş, bir baķmışlar, hemen ğüp silā tmışlar, düşmüş, ertesüñ yola çıķmışlar,
 ğidermişimiş bir ğadın, çocü, anası ölmüş. çocü ğucānda hemen emerimiş anasınıñ
 bicini. ölü bicini hemen emerimiş. bi süngü de ona soķuvermişler ğoymuş ğaşmışlar. /
 avar sularķā aşşābaştā aşşā buñarıñ çolaķ dayınıñ ğarısı şeyile balasan dedeyle
 165 münākaşaya ğirmişler, avar sulamanıñ uçu. sen sulalaycañ ben sulācam suyu derķē o
 zamanā dar o da dimiş ki tōbe yārabbi, yahı itne, dünyanıñ esfele sāfilinā dar
 askerliğe ğeT demiş. bu intizarla o adam ğüneşin, ekvatoruñ oraya varmış, balasan
 dedē, ordan haber ğöndermiş, mektub mu yazmış. o düdüklüye söylēy dimiş, ğedeceim
 yer varısa dā ğedeyim, daha dünyanıñ ekvatora ğeldim, ğüneşin patladı yerē, daha
 170 ğedecēm yer varsa ğideyim, söyleyiñ deyi haber ğöndermiş. on iki sene askellik yapmış.
 on iki sene askellik yapmış. bir ğün gelirke yolda kürtleriñ sufrasına oturmuş. kürtleriñ
 sufrasına otururķa kürtler pilavı dussuz yağıyla elleriyle yerlerimiş. bōle tuluķtan
 deminki dedim gibi tuluķtan çıkarıvermiş, sıdırmış onu da yanaştırmışlar hemen
 baķmışlar elleriyle pilavı dussuz yā batırır bulğur pilavını ağızlarına alıllarımış.
 175 duzlarını batırır, ağzlarına alıllarımış. bir ğün gine ğeçip ğederimiş balasan dede, hemen
 türküñ birini 'öldürüp ğedellerimiş. 'hemen aşmışlar ğayrı aşmışlar,
 öldüreceklerimişimiş türkü, ğapıyı açtımışlar vurmuşlar ğayrı türkü ğurtarmışlar. bōle
 harp yapmışlar. / bir ğün bōle ğördüydüm ayşe bemile balasan dedeyi bu on iki sene
 askellik yapan balasan dedeyi. eviñ altında şōle düz bir yayla gezevi bi bi gezeviñ
 180 başında ocāñ başına bi ataş yaķmışlar kütüklerle bōle kümeli. belinde bi ğuşşāķ, başında
 bir mor poşü, balasan dede aynı eski adamlarıñ ğıyāfetinden ğeyili, ikisi bir hemen ocāñ
 başında bōle yönleri de dönük deil. biri ayşe bem olurumuş biri balasan dede
 olurumuş. dudu deyzeme de baķtıydım orta yerde eviñ ğızı yā, onlara hızmat ęder, üvül
 üvül hızmaT dutar, üvül üvül hızmaT dutuveri. yarın ğelmeyip miñ? ağ ğuzum bir ğel.
 185 yarın ğumpül yemē bişiribiñ, firek balcanı, firek balcanı yōķ. ğumpül. baķar ipli ğetir.
 baķara, bekere. siyah bekere ğetir. ağ ğızım, aķ ölüm nere ğedipsiñ ğiz. ğel. bir ğel hele,
 ağ ğuzum bir ğel. nōrupsün? ağ ğızım bir ğel helē. ağ ğızım bir ğel. hava da çok diñsik
 bōün, ısıcāķ. diñsik bir ava var. ağ ğızım bir ğel, ısıcāķ. nere ğedeceksiñiz? ğelmeyip
 miñ dahı? ağ ğızım bir ğel helē.

M010

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Akçaalan Köyü

Anlatan : Hasan Yılmaz, 1929 doğumlu

Konu : Serbest

sonra askerlik çai geldi, askere giTTik. askerē, askerlik çai gelince askere istediler, askere giTTik. efendim, askerē tabī, biz toplum beş altı vardık biz burda. efendim, beş altı tertip vardık. işte yayla sâil birez de gezdik yānī. güney filan yāni o sâil yerler. orları filan gezdik geldik. sonra burdan askere geçerkē tabi o zamanlarda bullarda araba filan 5 bi şey yoktu. burdan yayan, sene gırğ doğuz. hē, gırğ doğuzda gettik askere. araba yok. şimdī işte burdan yayan geTTik. askere. heP bu köyleriñ askerleri toplandı. ihsāniye dahi var. yolda tenikelan deyi bir yer var avğan yaylasında, orda gāri işde çalallar, çārılar hani asgere geçiyoz yā. endik karamana. garamana endik. bir gün galdık karamanda. şübeye teslim olduk. emmiñiz vardı büyük emmiñiz gayrı rahmetli. o bizi 10 aldī, şübeye gettik. gışla vardı, bir asker gışlası. şindi ollar gayboldu yā. gışlaya vardık, asgerler toplandı, bizi de teslim ettiler orayā. orda yassinā dar şubede galdık, bir elbise verdiler, geydik yaTTık. ordan bi çektiler bizi istesyona, istesyona vardık. gara vagonlara doldurdular bizi, böün git bakalım, iki günde mi gettik, üç gün mü gettik. erzurum, hē. yō, çoğ gayrı ondan sonra dā erzuruma vardık, orda biz uzunāmeT deyi bir 15 mevki var erzurumuñ. bir tabiye var yüksek bir yerinde. o tabiyede galdık. tabiyede bir dörd ay filan galdık. sonra erzincana tāyininimiz çıgdı. erzincana geldik, erzincandan bizi inşaat taburuyduğ, biz istikamıdık. inşaat taburu oldumuz için bizi her yere gönderilerdi. ordan döndük, erzincanda galdık bir altay depu yaPdık yollarıñ kenarlarına depu yapıyorodu mazut benzin alma depuları. ollarda çalıştık. ordan biz bi bazan da 20 demirciydik, yāni şöyle bir sanatkarıdık. hē, demircilimiz de vardı. hē, demircilimiz. işte askeriye de şu lāzım, bu lāzım, böyle şeylerle gelir geçerdik. tāze çamur işte bir çekicimiz örsümüz vesāre vardı, öyle bir lāzım olan şeyleri bize yaptırılardı, yapardık yāni. soñradan bizi bir şe_yaptılar, bizim tabur bi dā şey oldu, şeyē, bozūye. eskişehirden istanbula gadar bozūyük var. he, bilecīñ bozūyük. ora vardık, ora vardıgdan sonra bizi 25 tekrar gursa gönderdiler istanbula. istanbulda elettirik gursuna, şu elettirikleri hē, askeriye gönderiyor. istanbulda halıcōlunda gurs vardı. halıcōlunda galdık. işte orda

dörd ay, dört beş ay da orda ğaldığ. sonra tekrar bozūye geldik. bizim tabur Őeye ğetmiŐ, inŐaat yapmağ ũçün merzifona. amasyanıñ merzifon var. ordā, ora biz de ğeTTik. sonra ora vardığ. bi dā Őöle bi yol yapıyor. iŐte o sıralarda iŐte bu dozeriñ bir ufağ
30 Şekli, dozerleri o sene o zaman o yolda ğördük. dozer çığmış. yapıyo böyle. o yol yapılrķa işte tēris olduğ. tēris, tēris de olmadığ. bize bi izin çığdı, o zamana ğadar izin yok. bize bi izin çığdı, biz ordan merzifondan bindik, çoruma geldik. çorumdan bi dā bindik, otobusa, işte o sıralarda ğayrı o köyler arası otobus, Őehirler arası ufağ tefek otobus var. anķaraya geldik, anķaraya geldik. bizim hafız emmi rahmetliniñ de āilesiniñ
35 bi emmisi vardı çālayan musTafa deyi, orda anğarada rast geldi. ğaramanda tanır yā, hoş beş. ne yābarsıñız? ben sizi ğötüreyi mi? ben dedim, ben seni ğaramana ğadar ğötürecēm. benim yanımda da bir argadaş vār, hādimli. bu sefer tāmam, dedi. o sıralarda yol parası anķaraylan ķonya arası beş lira. beş, tek beş lira. ben sizi dört liraya ğötüreyiñ dedi. ordan bi araba almış o, burada Şey imiş. onuñ arabasına bindik, ağığ
40 araba. tanğır tungur cihanbeyine ğeldik, āmiñ arabası bozuldu. ordā, orda yaTTığ. birer lira otel parası verdi, cianbeyinde yaTTığ. orda birez ōraŐtıķ. ben dedim ki mustafaydı adı. mustafā, biz askeriz. izine ğediyoruz. bizim Şu paramızı ver dē biz Şurdan başka bir duz arabası geliyor başka. anķaradan bir otobus ğaķar yā, yoldan müşteri alır mı, almaz. anķarada binmedik çünkü. duz arabalarına binelim, biz ķonyaya ğedelim dedik. bu
45 Sefer adam, bize parayı vermedi, Şu bu, bi dā bindirdi bizi arabaya, cianbeyinde az beri geldik. yine ğaldı araba. ordan, ne yābalım, bize birer lira para verdi. dört lira verdik yā, birer lira otel parası verdi, birer lira da yol parası verdi bize. ordan argadaŐlan bavı°lları arķamıza yüklendik, ovaniñ yüzüne yola düŐdük. yaya. ısıcaķ yaz ğünü. ğüz ğünü. yā, hē. bādāTTaydığ öyle. işte harman soñuydu canım. hē, yörü baķayıñ yusuf. hadi bālım.
50 bizim argadaŐıñ ismi yusuf. acığdığ. yollarda bi Şey yok. bi köy, ikindin oldu bi köy ğörüğdü, Şöyle o köyden bi araba çığdı ağığ arabā. biz bir ğayretle Şo yol āzına varalım. ēr araba ķonya yanına ğederse bizi alır amma anķara yanına gelirse bizim iş bilmem, ama o köyde yatacāz ğayrı. bayrama yetiŐecēz ğöyā. köyde de bayram da geliyoru. o sırada bayram var. ğurban bayramı. bu sefer yol ayrıcına geldik, arabaya el ettik, durdu.
55 ķonyaya ğediyor. o birer lirayı verdik ķonyaya, ordan o arabaya bindik, ķonyaya geldik. ķonyadaki hadim uteli diye bi utel vardı. o utelde yaTTıķ. bayram yolda ğeşdi zāten bayram. tabi tabi, bayram ğeşdi. ondan sonra ğaramana geldik. devliki ũn utelden ğağdığ, sabāla ğaramana trene bindik. ğaramana geldik. ķaramandan ğayrı hafız emmimğiliñ yanna geldik. onlara misāfir olduk. hafız emmim biz askerdeyķē evlendi

60 zāten. o zaman evlendi ellide. hafız emmingile geldik. orda yaTTıķ. sabahtan bullarda araba narasıñ. ermenē bi doş çalışı. askeriye docu almış birisi ermenē, kervansaraydan ğaķar. ora vardık, ordan ermene otobusuna bindik. gökçebuñarda endik. gökçebuñarda endikten soñrā aķşam oldu. aķşam da ikindin. mezerden de ğorķarñ. mezer var işiñ ucundā. bayıra da ūramadım. gökbeleñden bir eĝildim, ğarañlıķda, āşam ğazan

65 ğaķmasında tē deirmene indim. bizim deirmene. deirmen yandan aşşā buñara çıĝdım. aşşā buñardā iki ğadınıñ sesi gelir. çekişiyolar, su ğavĝası yapıyolar. birisi deyzeñiz diyelim, ğadı ğızı rahmetli, biri de buñkü ölen mefāt eden ğadın, şerife. hēt, dedim, ne bārişiyosuñuz dedim. amanın dediler, bārişmayıñ dedim. şimdi bārişmadılar. ne o, sen kimsin filan dediler. bilemediñiz mi dedim. hā, uşak sen misññ? dedi deyzeñiz yola

70 geldi. hā, hasan sen mññ, benim, hoşbeş yapıĝ ordā. ordan çıĝdıĝ, tabi bizim evler yaylada yā, büyükal dayınıñ şerfe rahmetli varıdı, onlarda ğaldıĝ. sabahtan āñ geldi ğayrı saman yüküyle. hayvanlara bindik, böyle bir askerlimiz oldu bizim neb_efendi. / her gelenē, her gelene ğāve bişir. şimdiki çay yōdu o zaman. ğāve. o zaman ğāve bişir. hasan ğāve bişir. yā tūp yōķ bi şey yōķ. kömürü üfüleyeceñ, kömürde çay, cezve

75 ğaynadacañ, çay, ğāve bişireceñ. gelene vereceñ. yā, hayır bunu herkeşññ şart mı bu ğāveniñ içmesi? şārt. zoruñ ne yā. işmesin gelen. hoş geldi, sefā geldī. sen bişir. sen gendiñ bişir. çocuķlarıñ bişirdini bēnmeñ. illa_san bişirecek. hasana deyecek. hasan senden biz, her şeyi hasan mı ğorecek? yō, olmaz. bişir, ğāve bişir. ğāve bişir. bi ğün ğızılcalı arķadaş vardı, hacı kerim hüseyin. o geldi, o geldī. işte bunuñ ğāvesi dā şöyle

80 olacaĝ. olūr, ōle olsun, bişirdik. o da bēnirdi, benim bişirdim ğāveyi o da bēnirdi. yā, ā, sen de dērdi, memeT dayıma, heralda acıĝ avraddan ğorķuyoñ dērdi hacı kerim hüseyin. len, neye ğorķacañ dērdi, biribillerine bōle şēdellerdi. ğorķardıñ, ğorķmazdıñ. ē, ğāveyi her zaman hasan bişiri. evet, hasan. hasanıñ durumu başķā, ğadınıñ bişirdi ğāve başķa filan. bir ğün ğızılcaya varmış bū. ğızılcaya varmış, ğarısı ıstar doķurmuş hacı kerim

85 hüseyiniñ. ğīz, bizim adam geldi ğāķ ğāķ, şimdi ğāve filan şu bū. yō'. yā, yāv, geldiyise oturaduruñ, işte odañ var. odañda oturaduruñ. hemen bıçā çekivermiş, ıstarı bi yandan bi yandan bıçai çekivermiş, ıstarı çekmiş atıvermiş. emmiñ rahmetliye demiş, ğördüñ mü erkeklī, demiş. işte erkeklik bu işte demiş. sen bunu, sen bunu yapamañ demiş. deg geldiksire böyle anladılar, ğülüşüllerdi biribillerine. ben yapmam arķadaş onu dedi,

90 baķ, erkeklik ammā ben onu yapmam. yazıķ dēl mi yā. o adam onu nōrecek dedi. ıstar bū, asılı şeydē. bıçā çekmiş kesmiş atıvermiş ıstarı gendi. ğüyā erkek yā. ne hizmetler işte gelen gezen, işte o zamanlarda ğāve yemek. bir ğün osman dayı rahmetli muhtar.

bizim oda şu ğadar. muhtar odası da  l . Şimdi bu d  her m s fir, muhtara m s fir geldi
 mi yemek g nderiydi. Şimdi biĝaĝ yemek hazırlattı. baĝa dedi hasan  nden gendisi
 95 iki aP yemek aldı ĝetti aşŞa atıver dedi. aşŞa odada da m s fir var. benim haberim yok
 ki. biz de aldık bir sofa aldık, neyse bir yemek de biz aldık. biz de k y odasına. k y
 odasında m s fir var muhtarın. ora vardık. biz ĝapıdan girdik. Ő le bize bir baĝtılar,
 elimizde iki aP yemek. o aşŞa odada m s firiĝ yanında beni beklerimiş. biz k y
 odasındayız. bu Sefer orda n  hasan felan dediler hatt . y , işte yemek getirdim filan
 100 didim ĝari hiş bildirmedim ortalık. yendi iĝildi, biz eve geldik. o da geldi aŐŐadan, n 
 hasan, yem  nere g t rd n dedi. k y odasın . sen d nyada aĝıllanmadan d nyadan
 geĝeceĝ mi dedi. neye sormuyoĝ dedi. baĝa nere geĝecek yemek deyi neye sormadıĝ? e,
 y  sen g nde her vait g nderiydiĝ. ben ora ĝettiĝ sandıydım. ne biliyim ben aşŞa odada
 mis fir vardin . hasılı işde b le  ok Őeylerimiz geşdi bizim rahmetliyle. tabi, amma yattı
 105 yerler nur olsun. / mis fir gelmedi mi  len bu  n Şu yoldan bi geĝen de olmadı d rdi
 b datta filan. ille  arınlar ĝari bir alatalı, kim olursa olsun.  oĝ diggatliydi  oĝ. gelen
 olmadı g n b le evtiĝi daralırdı. y , bizim işte bi sor y , zoruĝ ne de mi  s fir araĝ,
 zoruĝ ne de mi  s fir araĝ y ? gelmesse gelmesin d rdim. yine b yle harmanda filan, y 
 d rdi, ben d rdim y , saman basıyoz  nk , bi saman b ri d k ver. y , benim
 110 ĝardaŐlarım baĝa bi  valiĝ  zını kilte yaptırılar. y ni,  valiĝ  zını samanı bastıĝtan
 sonra kilte yapılır y , ben bir onu yaparım. benim ĝardaŐlarım baĝa saman d 
 d kt rmezler d rdi. siz ĝullanmaĝ mı istersiniz d rdi t mam. b le g n geĝirmiŐ o
 adamlar,  lık yapmışlar,  lık geĝirdiler d nyad . her Şeyleri tam mıyla geŐdiler y ni.
 allah, allah rahmet eylesin, yattıkları yer nur olsun.

MO11

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Akçaalan Köyü

Anlatan : Mustafa Uysal, 1942 doğumlu

Konu : Kız isteme, nişan, kına, düğün

ağçalan köyümüzde evlenme usulları, yâni iki genciñ evlenmesi için olan evi mi°nâsip yakın akrabalarını toplar. ondan soñra o köyüñ imamı, böyü kim ise o çarılır. meselâ filan goñşumuzuñ oğlu diğerk filan goñşumuzuñ gızını isteyeceiz, denilir. mi°nâsip olur. o üç dört gişi gider, tuğ olarak bir al bir çembere veyât şarba şimdi bilmem, al bir
5 örtüye bir sarı bālanır, tesbih, ğadınlarıñ başından, onu bālallar, hocaya bālattırılar, oğur üfler hoca onu, bālar götürür. cēmize ğatar geçeriz. hoca bir fātiha üç ihlas oğur. rabbi yessir, velâ tüassir rabbi temim bilhayr. bu düğüm için. onu öyle düğümler hoca, cebine ğatar, varırlar. selām aleykümüs selām. ğız evine varıyız. yabancı filan misāfir varsa biraz oturulur, sohbet edilir. o misāfirler añlayışlı bi şey olursā ğağar gider, ben gibi
10 olursā lafa o da ğarışır, denir ğārī. derkē amcā filanıñ ölu siziñ kerīmeyi mi°nâsip gördük. köyümüzüñ böyü le olanıñ bobasıyla işde köyümüzüñ hocasıyla bunu allāñ emrī rasülüllah efendimiziñ sünnet-i seniyyesiyle imām-ı āzām meSeb sāhibimiziñ iştiħādıyla bñ kerīmeñizi bizim şu ğardeşimiziñ öluna mi°nâsip gördük, siz ne dersiniz, denilir. ēr, verme mehli olursa īşallah biz de toplanıp düşünürüz gendi aramızda bi şeler
15 yaparız ğonuşuruz. ğız evi böle diyor. mi°nâsip olursa gendi aramızda bizim de danışacamız yeller olur, başğa bi mi°nâsibi olur da yā bura tercih edilir gibi. bir iki ün müsāde istenir. ondan sonra habel beklenir. buyuruñ geliñ denirsē o hiyet gine gider. hocasıyla böyüyle aynı hiyet olanıñ bubasıyla. varılır arğadaş. ğārī o zaman daha rahat. yoğ, efendim, bizim ağçalanda olanı ğızā, ğızı ölana göstermiyoz. zaten onlar görüler.
20 oğuldā tallada bādā bahçelerde. o telāşemiz olmaz yâni. soñrā denir bizim bi başlı işimiz vardı. nā rār verdiñiz, nōrdüñüz amca denir. e, ğonuşduğ mi°nâsip görüldü, inşallah nâsib isē verdik, deñler. allāñ emri peyğamberiñ ğavli imām-ı āzām alefendi iştiħādıyla biz evlādımızı verdik inşallah, biz de aldığ ğabul ettik evlādınızı sağoluñ denir. çay varsa bi çay içilir. yoğsa bi sūt gibi bi şey köy yerinde çay da olmayabilir. sūt gibi filan
25 bi şeysi varsa onlar içilir. fazla yōsa getir ahara bir soğuk su içelim, içerimiz bi sōñsün denir. böylece ondan sonra hē hoca dā cebindeki ö, al, al çemberi deyelim, üzerinde zāten bālı emāneti var. sarı bālanır. yastīñ arğasına ğor. ondan soñra hoca usülen o anda

bir d̄oa eğiverir. niķahla ilgili duaydı. soğra aralarında ġararlařtırır. filan ḡun filan ay ve
 filan ḡun ayıñ filan ḡunünde bi dadlı loķum yēlim, d̄oa eğelim goñu goñşuyu bi
 30 topallayalım, herkeş duysun. olur da ġardařcılıġ var mı yok mu meselesinden d̄ini
 yōnden arařtırmaķ iēin bōle olur ve loķum yenir. d̄oası yapılır, zaten millet yangındır
 dadlılıġa daTsızlıġa. o_ün millet daTlısını bir alır. heyē, dolāsiyla ġızıñ işi de
 sālamlāřır. ġıza ġadınlar yūsūk daķar efendim oġlanā erkeke o_ünüñ ġevreli hocası kim
 ise o daķar. salāt-ı řerifeyle tekbirile yūsünü daķar, ondan sonra niřan devam eđer.
 35 ondan ġeri onlar iyi olurlar ġāri. her işlerini berāber ġorüller ġāri. niřañlandı yā, ih, hā
 dūn evleri birbilleriyle eyi olullar o sene ġāri. yeñice babıcım hesabı. iřte beraber olur.
 bālar otları, ekinler ekilir ġaldırılır, oġle olur. bizim bullarıñ dūnū yazın olmaz. ġıřıñ
 olur. zemeride olur. millet avaralıķta. yazın ęalıřıyollar, bi arada olmazlar. ocā_yında
 řubat ayında ekseri dūġunler o aylarda olur. eñ soñ mart. ēh, efendim daha var oraya
 40 sıra var, var var. o an gelir. olan evi ġizeviyle ġonuşullar, nāpalım boñn nōrelim deñir.
 soğra ġarar verilir. şu ġun ġaramana ġedelim, izinnamamız olsun. efendim, asbabımızı
 ġorelim değer. o tāyin eđildiġi ġun ġedilir. altını neyse alışveriş nā_dar sarı daķacaķsa
 ġızımıza onlar ġonuşulur. onlar ayallanı. bōġlece bir şehir, şehire varma gelme usul
 olur, ġanuna da uygun olur, şeriata da uygun olur. gelir, deñir ġāri. filan bazar ġun veya
 45 perřembe ġun dūnümüz var. sabah namazından sonra hocayı ġötürüler, bayraķ dikeller
 eve, türk bayrā. d̄oasını eğer, hocā. d̄oasını eğer hocā, bayrā diker. olan evine eğer,
 ġannını bi doyruru hoca. yandaķı arķadařları. ordan yoķā buyruñ deñilir. neyse, asbab
 kesilir filan. o, ġız evinde. asbab ġız evinde. dā şimdi olan evindeyiz. hē, olan eviniñ
 tabi, dūn ġararı verilir, bayraķ dikilir. dikildikten sođra ġarın da doyar. sođrā ġız eviniñ
 50 şeyisi olur. asbabı kesilir. bi ġun verilir. bazara bir iki_ün ġala. mesele ęarřamba_ün
 kesildiyse asbab, asbab deñir ġāri. ęarřamba_ün asbab kesilir, ne o zāten ęō hazır olur
 dā ġutmu, benim gelin isteyeyidi ben de alırdım. ben şerden alınca olmadı. ġutmu ġozel
 olur. oñ taraflıñ dā fazla ġonyada bulunur, ġutmu salta ondan soğra fes, altın, cingılı,
 pullusu. onlar ole_deller. ondan sođra hocaya veya dūġun evi ęocū varsa ęocuk salar
 55 köyüñ iēinē. her_āneye varır. efendim, yoķaya buyruñ, yoķaya buyruñ. yoķā deyi
 ekmek. yoķa ekmek eğilir. yoķa eğilir yāni millet yeşin iēin. o ġun ole olur. olanevī
 cumaya ġun oķundu datır. herkeşe aķrabasına ġore, köyünüñ şeyini havlı verir. bāzen
 verir, efendim bōyle ġomleg gibi ne iēāb eğiyorsa o_ünüñ şartları oķundu dālır. ġız evi
 cūmertesi ġun dālır. cūmertesi ġun aķřam olan evinde davallar kesilir. bir köye ġaē

60 davar geçer, normal üç. üç tâne ğısır efendim, veyaT Ta seyis denilir ikili üçlü, onlar kesilir. bir haşcı ayallanır köyden. yemek bir olur. bi de ğabağ yemē olur. şēlere ektiğimiz ğabağlar, çekirdekli. dadlı olur. ğabağ sünnet yā. peygamber evendimiz severimiş. ona inancımız var, onu pekmezele bişiriler. tatlı niyetine yeriz. tatlımız o olur. yemek bicecik pilav olur. bazıısı nahnili bazıısı, efendim, öğle her şey içerisinde dün

65 pilavı olur. etiyle nohuduyla efendim, bulğuruyla saten köy oğundu ğarşılını götürü. bulğurdur ötedir beridir toplanır köyden. daha yakınları daha başka bi hediye ikrām edeller oğundu ğarşılı. hā, böylece sabah hopölleden ünlenir. yemeg yemē hazırdır, sāt sekiz sekiz buçuğ, o aralar. yemeg de yenir, millet yemek yedirilir. soñrā ğız evine geğilir. erkekler yedigden soñra olan evinden ğizevine geğilir. ğadınlar yer. sonra putar

70 deriz şöyle epey mesafeden, nā dār olur mesafe, şöyle yüz metre olur mu? yüz yüz elli metirē bir şey tahta dikeller. ta bu damdan onu vurusuñ. tüvekler isābet ediliyosa biğaç tüvek oldu mudu heralda biğaç tüvek oldu, eyi olacağ denilir. böyle bir tābir. dünüñ eyi olmasına işāreTTir bu. soñra ölerden soñra cāmiden çıkarız. hadiñ buyuruñ değer. bayrā çekeller, olan evine toplanırız. hocasıyla böyüyle dünüñ yakınıyla olan evi, bayrā.

75 bayrağtarı arğasında tüvekçiler arğasından. hōca bu cömātüñ önüne, böyle geçeriz ğizevine. selām 'aleyküm selām. biz geldik arğadaş deriz. amānetimiz hazırsa götürecēz değer. hocam birez duruñ değer, cömāte birez duruñ. bi şey ikram edellerse edeller. oralet gibi dadlı bi şey. hoca ğonuşuverir, dünle ilgili sohbetlerden ğonuşur. işte adem aleyhisselāmdan beri düzen böyle ğurulmuş, nihāyetine dek böyle geçecek denilir.

80 ondan sonra hoca biras sohbet etti yoruldu mu bi daha sorar hoca, hoca yoruldu mu sohbette bi daha sorar: “emānetimiz hazır mī, āmed ā ?” “hazır hocam, buyruñ.” değer. dışarıda bi doğa ediveriñ. hoca doğa oğur, cömāt āmin dir. soñra ilāiler sōleller, tüvekler atılarak şimdi bizim köyümüz esgiden ata binerdi, şimdi yaya zaten taksi de geğmez köyde, hē, dāşlığ ğayalığ, ilāile yürüyerek ğızımızı da yürödürüz, ayā açılısın deyi, hē,

85 vāriyız olanevinē. selām aleyküm selām. emānetimizi getirdik. ne istersiniz attan inmelik işte. geline bi şey ikrām edilir. vādedilir yāni, āllah kerimdir efendim, işallah yıl eyi geçerse bir olağ bir geçi verecēz veyā bi yer verecez değer. ğāri ğız da dayatmaz, içeri girer. olanevi bir horalet gibi bir şerbet gibi bi şeyler ikrām eder. ondan sonra zaten ikinci namazı olur. hadiñ buyruñ cāmīye geğelim. hoca ezan oğur. namaz ğalarız. ondan

90 sonra yatsın namazı olur. güveyi gelir sādıcıla. hoca bi cāmide doğa ediveri, ondan sonra cömāt, cömātüñ elini öper sādıç, dāmāt. ondan sonra hocayla geğeller üç dört böyük, olan evine. gelin hanımıñ bağlavısı varısa onu bi yeğer o cömāt. yer, dadlısını alır. sonra

hoca ğāri ğaḡar bir iki ğiṣiyle ōlanı ğatacā odanıñ ğapısına, bir dōa da orda, her yer dōā.
 bir dōa da orda. ondan sonra ğörevli bir adam genc olur. ğüēye yumruḡ vuracaḡ. ğüyā
 95 ğorğmācaḡ yā, cesāret yumrū deḡlermiṣ ona. o bi yumruḡ vuru, hādī. baṣıñız buñar
 olsun, çocūñuz hayıllı olsun, uğurlu olsun deḡler. ondan sonra herkeṣ evine dālır.
 dāmādiñ mutlaḡa búñ ādār ōleydi yani. sabah namazına gelmesi lāzımdır ve gelir.
 saba namazına dāmāt gelir. namazdan soñra o cōmātiñ, ordaki bulunan cōmātiñ hocadan
 baṣlayaraḡ ellerini öper, biz de bir eyi baḡarız. ğeyimi bizden ṣıḡ, tabi ğāri ğenç. allah
 100 mesud eṡsin deḡiz, efendim, hayıllı uğurlu olsun deḡiz. onu uğullarız. aradan zaman
 geçer. deḡler yā, iṣte bizim niṣanlımyken gibi o muhabbet o sohbet yoḡ. bunlarıñ iṣini
 aṣını ayırırveñ. bunlar da yer yurt sābi olsun. yuva ğursunlar iki ğenç, deḡ āyırırveñiz
 iṣlerini aṣlarını. onlar da olur köye bir ğoñṣu. böylece köyümüzüñ adet ve ürusümleri
 bitmiṣ olur.

M012

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Akın Köyü

Anlatan : Mehmet Akın, 1928 doğumlu

Konu : Düğün

yirmi sekizliyiñ bēn, aşşā_κın köyündēn, adımız memed aκın. evēt, evēt başķā? düğün yaparız, mesele bi perşembe asbab keseriz. bi perşembe gelin alıllār, mevlid okuruz. ğız isteme iki_ışı ğedēr, ğızıñ anasını bāsını bi görür gelir. ondan sōrā bi dā ğedeller, iş biterse biter, bitmesē soñ altuna biter yāni. bāzı loκum götürüller, o iş olusa ondan sōrā işde şey ēdeller yāni. neydi, şey felan yeñler yāni, loκum felan yeñler, bilmem. neydi benim ağlıma iyice gelmez işte. olur dedigden soñra dūne başlallar, evel zamanda ğutnu varıdı, bilmem salta varıdı, neydi onlarıñ adı, ğuşağ ilāzımıdı, zıbın, o zaman üşpeşli zıbınlar vardı. ondan ğerim boynā neydi, o dağdığları peşkirleriñ adı, incığlı boncuğlu böylē, dağallardı. belinē şey dolār, peşgir genē, şullarā güccüg güccüg bi şeyler dikellerdi neydi onuñ adı, para ğattığları keseleriñ adı, ğavluğ mu deñlerdi nē, ēvēt, olur. ğına yaķallār, işte ondan ğerı pambıđıñ şeyi vardı, çekirdeğilene üzümü ğatallar. şeyin sepiveñler, par_ıatallār, işte ātıla dolaştırıllar. iki_ışı dayar gelini felan. düğün yeñeđi de yapallar, şeşğēg, nahnı, yanda hoşaf yapallār, işte bunları yapallardı. onlar işte birı sahadıç şeyiñ yanda ğeder gelir, güyēniñ yanda, damadıñ yandā, öteki de işte, tüvekcileri ānadır, bilmem şu bū. eveli bi sēl tüvek filan atılırdı yā, oynallar tabı. deg gelise işte oynallardı. ğeçe yarısı ğaķallar bi silah atallardı. damlardā davılcı def çalallardı. sığır verdim der vermēz. ē, anasına deñler. sen ne verdiñ, şunu verdim. eveli dē davar sığır verillerdi, bilmem neyse, onlar. bir ğün sōrā dēl, ğeçe yarısı ğedellerdi, o zamankı_bi olsā, hē, ıdığ yatıveri. ğāğ, hādi bağalım, ğeçe yarısı aķrabalarıñ eline topalladığ. onlār, veren veri, vermeyen vere, şe olsa yine toplarız. veriseler para veriler. para vermeseler bulamasa ne verecekler işde. yalıñız geziliyordu. düğünler böylē, mevlitler öylē. ölüler gendi, eveli devir çevirillerdi. ellemeñ, amanın, ğağmañ dērdi. şindi devir çevirmezler, ğaramanda felan ğaldırımışlar dā. cenazeyi hoca, namazını ğıldırır, ğollar. dalđın veriller, bis sürü şey varıdı, ama şimdi bilmeyorum ğāri. işte böyle argadāş.

M013

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Aybastı Köyü

Anlatan : Fatma Dinç, 1937 doğumlu

Konu : Kız isteme, nişan, kına, düğün

- adım fatma dinç. yaşım atmış yedi. köyümüz kemran, aybastı oldu şimdi. evet, ondan sörâ işte ğız istellerdî, hindi varıllar meselâ. allâñ emriylê seniñ ğızıñı isteyecêñ. allâñ emri peygamberiñ ğavli dillerdî, öyle dillerdî, istellerdi. yâni virillersê tabî dñ idellêr, düğüne de şöyle başlallardî. hindi bazartesi ün başlallardı. bir hafta dñ yapallardı.
- 5 gelinî ata bindirillerdi işte çalgıcı getirillêr ondan soñrâ meselâ şiy getirillerdi çalgıcılarî. çaldırılar oynallar dñ işte şidellerdî. yemek yapallâr tabî. ğazanlarda keşkek yapallardî, nahni yapallardî öle bi şiyler yapallardı işte. ondan sora tatlı yapmazlardı bizim köyümüzde tatlı olmazdî, ondan sörâ işte ilâna varısa onu sarallardî, batlıcan yemei bi felan bi şiyler onü ilgilellerdî, fasillâ bi felân patetis şu bü yapallardî
- 10 işte. milletê servis yapallardı. ondan sörâ gelini ata bindirillerdi ğayrî, perşembe ün alıllardı gelinî. perşembê ün alıllardı gelinî. anasınıñ evinden alıllâr, işte ata bindirillerdi atıñ üstündê. bürümcek örtellêr, ondan sörâ yüz ğapalı geliniñ. yengeler olurdu yanibeşinde dört beş tenê, öyle indirillerdi, işte öylê, düğün öyleydi. düğün böyleydi. sôlerler tabi canım işde, dova dellêr, ondan sörâ geldi miydi işte ğaynanâ.
- 15 hunu virilecek mî, işte bi ğoyun virdim, işte bî çebiç virdim, böyleydi, yâni para filan dağma yödu eskidên. güyei dama çıkardî, ordan bî desdi atardî. parâ, para olurdu. içine buyday ğatallardî, şunu bunu idellerdî. tamam. işte gelini alıllâr, içeri ğorlar, ondan sörâ daılıllar, gideller. başka ne ideyiñ? ben başka bi şey bilmem, işte bu âdâr. ğızıñ çehizi dê işte bilmem etek diyî bi şiyler yaparlardı o zaman çehiz diyî bi şey yoğudü. üç peşli
- 20 olurdu ğadınlarda gelinlerde ğutmu giyili olurdü, yâni bi sitar dikellerdî, ondan sörâ bi de ğutmu diyî bi şey, çocuğlar da giyili yâ, ondan sörâ fes giydirillerdi gelinê, başına tağka ğollar bölê. ondan sörâ altın olurdü, şilerdê altın dikellerdi başlarınâ. altın hindiki bi ğolda deilidi. şeye fese dikellerdi. arında olurdu üstüne dê işte çiki çiki dillerdî. ondan sörâ al örtülüllerdi gelinê, çeki örtellerdi üstüne bürümcek örtellerdi. o,
- 25 bi gelinidi, işte gelin oldü ordan belli olurdü. yâni elbisê. o elbise oluyor, baştan ayâ

kinarları yırtıh, yani hindi şiler erkikler giyer yā, o şekil olurdu bizim elbiselerimiz,
 öñünde dē etek. yāni naqışlı çehizi de o olurdū. çehizi de o olurdū işte. onu dikellerdī.
 erkeklere dē yāni şiddellerdi böylē doqumā, dur dur doquma şiler olurdū. halılar olurdu,
 halılarıñ ucuñū ipek ilmīle işlellerdī, ondan sōrā güyeniñ boynuna atallardı onū, ondan
 30 sōrā gōluna bālallardı. bōle bōle işte. işte damadıñ kıyāfetini annadıyorum yā, boynuna
 atallardı. o işledī şilerī, goltūñ altına bālallardı, bullara bālallardı birer tānē. onuñ
 gıyāfeti öyle olurdū, ayāndā ne bilim ben, sār lastımıştır, sār dikme ayağgabı mıydı,
 gōndura mıydı gayrı neydi o zamanlar bizim günümüzde şiy vardı, lastik vardı. lastikler
 yeñi çıktıydı o zamanlar işte. şöyle bir lastik ayağgabı. hē, ölesiydi işte, gōndura diyi bi
 35 ayağgabılar çıktıydı. onlardan giyellerdi, erkekleriñki neydi bilmeyoruñ. haftasoñu işde
 sabah oldu muydū, işde āşam sabahtan gaynananıñ eli öpülür, ondan sōrā iki yandā
 gidē şileriñ akrabalarıñ eline gidilir, öpülürdū. öleydi işde şiydi yāni. virillerdi, para
 virillerdī mehirinden ne ortağsa onu virillerdī. yō, geçi neyi virmezlerdi, para virillerdi.
 yāni el öpmelik para virillerdi. cumaysınī beş altı gādın birikirdī, davarıñ kellesini
 40 bişirillerdī, gelini ortaya diñeldirlerdī, başına bürümceğini, ellerine bi şe alıllardı işde
 onuyla herkeş sökerdi ipliğini, yāni ondan sōra bi oyun neyi yapallardı. dailıllar
 gidellerdi, cumayası da böyle olurdu. benim yeñidoanlara doarken neyi, doayı nerde
 bilecekler o zaman? doayı neyi bilmezlerdi o zaman. tabī gūle gūle böyūt, analı bobalı
 böyūt, yāni kılanā gūlāna, geşmiş olsun dillēr, çocūñ gūlāna ezen oqudullār, 'adını
 45 gōllār, neyse, memet, ahmet. beyle bi ad gōllardı işte, bunu biliyorū. eskerē gēdenlere
 de toplanıllardī, herkeş toplanırdı tabī. eskiden çanta filan hindiki bi şī yōdu. ō, keseyi
 dikellerdi böylē, içine ne gātarsañ gayrı elbisesini melbisesini işde giysini, yüklenirdi
 hōle, toplanıllardı gayrı. hocayı çārıllardı. hoca ne oğursa oğurdu, doa edellerdī, haydi
 gūle gūle git diyivirillerdi tāmām. arkasından birez ālayaraç. onuñ dovasını ben bili
 50 miyim guzum işte. onu ney dillerdir de yā dovası zār. hē, evlenene, gūle gūle, yāni allah
 uzun ömürler vēr sin, bi yastıgda gōcatsın. allahım işte ömür boyū hayat sürsün, öyle
 diyi işte şiy idellerdi. būbi dovalar yapallardı. tāmām işte böyle şiyler, hī, emēni yāl
 çıkar sın, allām işini, allah gōlaylıg vırsın. uzun ömürler vırsın. heyē, göğden yāsın,
 yerden toplā. duTTūñ altın olsün. böyle bi şiyler sōlellerdī işte.

M014

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Başkışla Köyü

Anlatan : Hüseyin Kuru, 1928 doğumlu

Konu : Serbest

ğırk sekizde gittik işdē. evet. davıl mavıl çalardık öle ūladılar. iş aramana vardık. şübeye de bekletiler ordan sōra bindirdiler gittik, vanā. otuz ay yaptık. savaş mavaş görmedik. yalıñız harP, tālim terbiye yaptık. eveli oldu. hah, tabī. yoğudu. biz otuz, ğırk sekizde askere gittik. otuz ay askerlik yaptık. üç aylıka da bi izine geldik. yirmi dōrd aylıka bi izine geldik. evet. ekbār çeşit yemekler yapmış işdē. evet. yirmi sekiz doūmlu, hüseyin kuru. başğışla köyünden. evēt. çitçilik. tarla vār, bağ var, būday var. onlarla, onlarla ireşberlik yapıyorduk. şindi motur da var dā olan, gitmiyōs. çalışmayos şindi. kış için odun kömür hazıllallar, yaķarız başka ne olacak? yēcek, būday, odun, būday ekmek hazıllallar ğışlıg odun da hazıllallar bulğur hepsi olūr. fasilya ğurusū, ğymā, işde şu yapallar hepsini taranā, taranā, severiz, ben pek sevmem yā ğāri severiz diyelim.

M015

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Başkışla Köyü

Anlatan : Kerim Tekin, 1960 doğumlu

Konu : Çiftçilik, Ramazan hazırlığı

harman hasad olayı, biçmē, ğaldırmā. ekini eylülün sonundā ekimiñ ilk haftasından
 itibāren başlarız ekmeyē. kimimiz hayvanlarla bu ğatır didimiz mallarla acāyip
 hayvanlarla işte bōle kırsal bölge burasī, dālık bölge, sulağ arazi pek yōğ. hayvanlarlā
 işte trağtörü olan kök küpresiyile şunula bunulā, mipserile ekeriz. çok ğaribanlar dā at
 5 eşek şatır dedimiz hayvanlarla ekeriz. ğışın verise allāh ğüzlēyor bitiyor ekinlerimiz. ē,
 bu sene de mālüm hani şubatıñ, hani şubatıñ yirmisinde birinci cemre dedimiz cemre
 şarlar yār. ondan bu yana da rahmet ğöremedik. allah ta bizi sınavdan ğeçiriyor yāni,
 tālil yapıyōr, hani ğaldırdıklarından benim için veriyollar mī? benim için harcıyollar mı
 diyē, işde onda harcıyamadımız için bizi sınavdan ğeçiryo. hani suşluyu suşsuzu bir
 10 idiyor cenāballah. işde bu sene de biraz mālüm ğıt. bizim burā kırsal bölgē. ğeniş bir
 arazimiz de yok yāni ğuvetli toprāmız da yok. allāñ virdine şükridiyoz. hasad itmeye
 çalışıyoruz. derdirdik, dayanağlı makinalarla. bu sene çōmuz saman olmaz diyē.
 samanımız yōğ. inē ğatıra eşşē ğoyuna ğuzuya ğelişmez diyē. elimizile derdik, orağ
 dedimiz āletile. şanatlı makine, trağtörüñ arçasına dağılan çekmeli şanatlı makinā. ve
 15 şu yıllarda üş beş yıldır filān son üş beş yıldır biçer de gelmeye başladı. allah ēyi rahmet
 verdi, biçer de geliyor hani. biçerle de hasad ideriz. bōle getiriyoz tarlalardan moturları
 kiralık dutuyoruz olmayan yetişemeyen vatandaşlar. getirip sürdürüp işde allāñ virdi
 rızğa ğanāt ēdiyoruz efendim. ramazan gelmeden bir hafta öñce köylümüz mālüm yufķa
 dedimiz şeyden yaparız. ramazan hazırlī, köyümüzde bu hazırlī yapallar anneler,
 20 nineler. ondan soñra ramazana giriyo, işde üç aylarıñ içindeyiz. cenāballah bu üç
 aylarıñ ğaderini ğıymetini bilerek yaşayan ümmeti muhammetten ēylesin. vatanımızı
 milletimizi amā bu örf ve idārelerden arınıp uzağlaşıyo. yeni nesil çādaşlaşıyor, ğafaya
 ğöre. atatürkün ğurdū çaydaşlık deyil dē ğafaya ğöre. başka bi yabancı milletleriñ
 çādaşlına ğöre. yeni nesil bundan uzağlaşıyor yāni. ramazana girdik. om bir ayıñ
 25 sultānınā, allah rāzı olsun. oruş tutuyoruz köyümüzde yüzde seksen. allah rāzı olsun
 hani, oruç tutma oranı yüzde doğsanlarıñ üzerindē. yüzde doğsanlarıñ. ondan sonra

bayrama giryoz. arife günü de bizim buralarda atadan dedeye gelenemiz bişi dedimiz biz köylüler kırsal bölgede ğabartma dirler hani, bişi dedimiz olay onu yapar onu dattırız. bayramın birinci, ikinci, üçüncü gününe ğadar anneler babalar yakın aqrabalar 30 büyükler, büyük insanlar bayramlaşırız hani. bayramı da allāñ verđi rızığıla nīmetlerle. allāñ verđi rızıklar yāni, özel bi şey. tatlılar olur geneldē, baqlava dedimiz tatlılar olur yāni. allah her ümmeti muhammede tatlı yiyip tatlı sözlettirsin. ğazancına bereket versin. etli yemekler biraz nādir olur kırsal bölge oldü için. sarmalār, dolmalār, evēt batlıcan dolmalarī biber dolmalarī, yaprağ sarmalarī yakın aqrabalar büyükler küçükler 35 dāmatlar hani ğayınbaba evlerine ikram edilir bayramlaşmaya diye. durum böle, bildimiz ğadarıyla ğarınca ğaderince anlatmaya çalışabildik.

M016

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Başkışla Köyü

Anlatan : Yusuf Uğur, 1926 doğumlu

Konu : Serbest

şindi ben ğırķ ikide vlendim. ben bunlardan eskiiñ. yā, iki yař bōyūğüm. ondan sōrā ğırķ ikide vlendim. yāni köyleriñ yani adamlarında oğduķ, dūğünē. yāni çavışı ombaşısı mesele 'hepsi geldiler. 'çalğılı malğılı bi dūğün yaptılar yāni. hepsi varıdı şey. ömer, ömer diyim ben sañā. ömer didim dē yani bōylelikle günlerimiz gecdi onda soğ

5 askere ğettik. ben askerli de ğörmedim hā. ğördüm dē... olan gelince işi dağıddığ biz. ondan sona sizinle dāmat olduķ. şindi de annadacañ işde siziñ dāmād olduķ yā. tırağyadā, ğırğlarıñıñ içinde yaPdım, ordan vizeye gittim, vizeden inedaya gittim. inedaya vardım. inedada ğulelerde durdum. ordan ısırāncaya ğeştim. ısırāncaya ğeştim, çoğ iyi yir. yani oralarda yattığ yien bē, teskere aldım geldim ısırāncada ğuleden.

10 ğuleden aldığ, ama para ğazandığ. şindi annadıñ mı? para iři şōle. ben fırıncıydım. akşamdan fırın ekmē bişiriydim. Sabahtan şeye ğederdim işe. subayla subay da assubay yani şiy, tēmen şiyden bē, öretmen seniñ gibi öretmen yāni o da bañā uydu. bañā ben de çalıřayıñ, ben de yoğlu adamıñ çocūyum. hadi gel, sen şorā otur ammā şeye girme. neydi onuñ adı? çalıřacañ yere, sen subaylıñı bil. şorda otur, ben seniñ parayı alırım.

15 ben on lira aldıysam ona om beş lira alıvirdim. yāni bōylelikle bi günüm ğeşti benim. iyi rahatım ğazandı. ğazandım dā ğetirisi dā o zaman seniñ aқçalanlı ismailiñ hasan varıdı yā, kel hasan diriz. onuñ şeyini baccasın ben ölece alırdım. o parayı, ama didik, onuñ bereketi olmaz dedik. ama çalıştım vallā, 'çalıştım, 'çalıştım. doğuzüz yirm altı doumluyum ben. ondan sonra yusuf uğur.

M017

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bayır Köyü

Anlatan : Ali Karaer, 1942 doğumlu

Konu : Yılan öldürme hatıraları

- burdan mezerē ora avar sulaya gēderiz, sāt ikī. ikide avar sulaya gēderiz. avar sulaya gēderkenē şeyde bi çatırtı mezeriñ duvarında. len ne vaziveñ dēl mī? hemen 'alıverdim şeyi gāzmayī, bi gödum, āl baçalım bī. saman yüküyenē saman çekeriz. saman çekerkenē burdan aldım haralda bindi, mezeriñ ortasına vardım. uyumuşuyuñ
- 5 adamağıllı. yalnız mezeriñ 'altına vardımı biliyuruñ. geçinmişiyiñ. hayvanıñ üstündē cōp, mezerden aşşā şeyden hayvandan aşşā ęndim ben. bi ęndim bi bahtım beceremedim. gine düşdü, ondan geri uyķum gelmedi gāri oķura varasıyā. bizim hindiki gāramanda bilāder var memet yā, o yatır. orda yüklediriz, burā yıķar yıķar gēderiz. o zamanlar öğleydi. hayvanla çekilirdi. öğlē, amma hindi öğle dēl. āsamādar der,
- 10 sabahtan yüklet, allāsmarladıķ. öğlē, ekmā'talar çocuklar, hōğlē, ekmā'talar gelin dēdi kī yüklüñ altında dēdi ilan var dēdi. yō' ilan nāracāmış dēdim. oysam ben de bildim ilanıdını bu seFēr. hē, şey vardı perde, galdırıverdim yoķarıyā, a a, göca boz ilan gezeleyiP oturū. hemen memet, yanı başından tüvē eline aldı, bi sıgđı guyrug yanı mıymış. hemen delie girip gēder, dutuverdim arķa yandan bunū. 'imkānı yoķ omar
- 15 efendi gelmiyor. 'imkānı yoķ. amma nōriyuruñ ben de biliyoñ mū? bi saldım bi çektim, bi saldım bi çektim derkenē çıgđı bū. uc yanı uzunmuş mēr ta bóle, bóle sallayarak yüzümden yana bi döndü, dūr oadar dēl dēdim. sallayarak sallayarak dıřarı gōtürdüm beriden vurdum muydu şeyē, dařā seninki kōsüle galdı. yā, bi de ordan aşşā bóle bahar günū biriniñ üssüne basmışiyiñ. dalıma zīr, ülen hoplayıverdiydim 'aķıp gēder seninki.
- 20 daşıla onu da attım. bóle, üstüne bastıñ mıydı bi yannā dalına řarpadaķ. vardıydım biri 'aķıp gēder gāra ilan. dā, şuadarı dışında. omuzumda gāzma var. vurdum cipdirdi bu. ıcıķ sonra gēttim öte yanna yoķarıyā su, bu su neden az deyi suya baķa gēttim. biri geldiyydi geri yana çıķmış dā hu adar vār. içinde de yirmi yim beş santim bi boz ilan çıgđı, içinde. yutmuş, ondan soñrā öte yandan gāyrı vurdum gāfasına. hanğilanıñ
- 25 zehilli olup hanğısının şey olacā belli olmaz. ilanıñ hepsi zehilli sāten. zehilli olur hepsi.

õle yā, zehirsiz ilan yoğ ki. ammā, 'acıtmassañ bi şey ętmez insana. ğorđar yā, canından ğorđar o dā. hē, sen ondan ğorđañ o da senden ğorđār. ğorđusundan eyice üstüne müstüne basarsa dā acıdırsañ daralırsa belki õle ıstırır deilisē bi şey ętmezler. 'ğaçacañ deyi bizi mi görür o.

M018

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bayır Köyü

Anlatan : Ali Sarı, 1929 doğumlu

Konu : Serbest

dünyaya geldik, askerlig geldi. ğonuşacām mādemki ğāri. dünyaya geldim, askerlik geldi, yetiştim, yetiştim, delānlı oldum. analık eline düştüm. analık eline düşünce bobam ırahmetli dedi ki seni everelim ölüm dedi. ben de dedim ki hayır boba. ben analık elinde ben evlenmem didim. evlenmem deyincek beni duttular zorlan everdiler.

5 everdikten sora içerisi analık oluncağ askere ğetmeden ne ben heriv olabildim ne de aldığım avrat hanım olabildi. bobama dedi ki sağır ğulāna keşfederiñ didi benim aldığım hanım. bobam da dedi ki ölüm, bu avradı boşā, seni tekrar düğün edecēñ everecēñ dedi. ben de bubamıñ āzına bağarağ anamıñ āzına bağarağ analımıñ āzına bağarağ duTTum, bunu terk etti. onuñ da ufağ yaşına deng ğetti benim de ufağ yaşına deng ğetti. a'ma

10 ilk yazıyla durulsa olacāmış a'ma bizim çocukluk devrimize çattı, bobamıñ sözüne bağtık, sonra da pişman olduğ. ama geÇdi. duTTuğ, boşandık askere ğettik. askerden geldik, biz kimi alalım, ağcalan köyünden deyzemiñ ğızını alalık dedik. burdan ğettik, ağcalana bi vardım, deyzem ırahmetliniñ dört tāne ğız çocū var evde. şora bi ğöz attım. vardım ben ora, ekmek edeller. ekmāk, ekmek edellerke ben onlara dedim ki ben siziñ

15 biriñizi alacāñ. dediler ki hā, biz sizi almayız, yabana ğetmeyiz. ēr ben alcāde olursam siz de buralı olursanız ben elinden dutup ğötüreceñ. hah, sonunda dedim ki ben seni alacāñ. heş ğaşma, ğözüm seni duTTū, seni alacāñ dedim. buraya geldim, bobam ırahmetliye dedim ben deyzemiñ ğızını alacāñ, kimsē almam, başkasını almam dedim. deyzemiñ ğızını tağ soñra askere ğettim. askerlimi yaptım geldim, dediler ki burda bañā.

20 yā sen ağcalanda nōreceñ? sen haviziñ oğlusun, gendi köyünde seni alan ğız mı yok? hā, ben de haviziñ oluyuñ. sürgü zamanım ğayrı. acar delānlı zamanım ğāri ama arğamda da dört beş tāne ğız gezer. a'ma üş sene askerlik yaptım, üş buçuk sene askerlik yaptım, deyzemiñ ğızı beni ağcalanda ğözledi. 'onuñ içi'n ben bayırdan almācan, deyzemiñ ğızı özledi ağcalandā. 'otuz tüvek, 'otuz tüvekle avrad ılam çamānelene

25 'aldım geldim hānımım oldu, daha bağıyoruñ.

M019

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bayır Köyü

Anlatan : Mehmet Kocataş, 1937 doğumlu

Konu : Eski tedavi yöntemleri, köy mahkemeleri

osman ölu memet göcataş. bin doküz otuz yedi doğumlu, bayır köyü nüfüsüne kayıtlı. şimdi piseci dedim şofor gurucabelli aslı, ama bucağğışla havālesinde o köylerde şoforluk yapıyor. adaylan bizim köy karşıt, hüdüd kavğası. köylerin arasında hüdüd kavğası olur yā hüdüd kavğası olunca bū arada yani adaylan bayır arasındā adaya varı, 5 bi türlü gonusurumuş, bayır şöle şöle gonuştı aleyhiñizdē. bayıra gelir bu şekilde gonusurumuş. yāni ikisiniñ arasında eçlilik yapıyomuş. iki köyü birbirine tutuşturma için. bunu dā bayır köyü muhtarı mehmet gök, ğara mıhtar ğayrī, bunu duymuş. akşam olunca bekciyi göndermiş, bekciye demiş ki çarıñ len şu piseciyi bağayım bi. arada ne münāfıklık yapıP oturu? deyince ondan sōrā bekci getmiş, duzcu amediñ evinden bunu 10 almış gelmiş. alıp gelincē mı°htarıñ odası vār, yoğarı oda dellēr, bizim ora ğārī odanıñ altı tavan, tahtā, duvarınıñ yarı beline ğadar yine tavan tahta. ortada rahle vār, bi de keser sapı var şöle. işte keser sapıymış piseci diyoru kin o diyor keser sapı deil diyor hüsüsü o diyor bi cobudu diyoru. o cobudu diyoru. şimdi piseci bi gelmiş, mı°htar çarımış gelmiş, piseci diyor kini odanıñ 'ğapısından bi girdim diyorū, odada diyor hiç oturacak 15 yer yoğ. ğapıyı açarğan ğapınıñ āzına duvara diyoru arğamı dayadım diyoru, şu şekilde diyor. çömeldim deyoru yanda dā ğızılcalı ğozalağ varımış, māvin, ğara elindeki şeyi ō cobū rahleniñ üstüne vurdu mu yā tahta oluncağ tahtadan bayā bi ses çıkacānā beş ses çıkarmış bō yangısī, vurdu mu yā, piseci diyor kin bi bağtım diyor ordā tahtaya diyor vuruğa diyor ülen bu baña vurusā ben burda parçam da ğalmāz, diyi böyle düşünüyom diyorū. ondan sōra bekciye demiş ülen bekcī nerde ğaldı bu piseci? demiş efendim geldī, 20 nerdē? işte oturuyor burda. atıñ bunu ortayā. ondan sōrā ortaya diyoru beni attılar diyor, ortaya atınca diyor sormuş, yandā ğozalağ da varımış ğızılcalı. sen kimlerdensin len demiş. demiş ben ğızılcalıyıñ. ğaramanda hüseyin günayıñ yēniyiñ, demiş. hüseyin günay miyan de işte şimdi belimi büktüñ demiş ğara mı°htār. şimdi demiş, belimi 25 büktüñ, tamam demiş. bi dā demiş bōle halt işlemēñ. tamam efendim, bi dā işlemēceñ. piseci diyor ki ēr diyor orda keser sapını diyoru veyātta elindeki cobu diyoru bi da

vuraydı diyorū, demesi ayıp diyorū, kilot milot ğalmācādı, parçalanıcādı diyoru, altım altımdan ğetti, üstüm üstümden ğetti diyoru. bu şekilde diyoru ğüvenlik mahkemesine rasladım ben bayırda, töbe bi dā diyoru, imkānı mı var diyorū. bi da diyoru, öle diyor, hatā işler miyim diyor. yapmışız bi cāhillik diyoru. bōle kessilirdi ğayrı. / şindi pisē büyük yayla çamları var, o yayla çamlarıñ yāni iş ğısmına özünē onuñ özü yālı olur. onuñ bütün baltaylan meselā parçalallar, parçaladıktan sōra keserilen bōle incecik halinde ğıyallar, incecik hālinde barmağ gibi bōle kıyallar. onu bōle bi ocağ yağallar, şōle tandır biçimindē. onu kitap gibi bōle şu şekilde bōle kitap gibi ğayallār, ğaydıktan sōra üstünü topraqlallar. eñ üst ğısmından yağallār. o terleyi terleyi terleyi ğāri çıra hamma otuz yük, amma yirmi yük amma om beş yük çıranıñ çoqlūna ğorē o yoğardan terleyi terleyi pise olur. öñünde onuñ piseniñ aynı dışacı olūr, o dışacı çekti anda öñe isterseñ ğazan ğollar, isterseñ öñe yalağ yapallār, simsiyah pise ağar. bildiñ pise. bu pise dē yetmiş iki türlü derde devā, davara ğullanıllar, hayvanlara ğullanıllār, ondan sōrā temiz mallara ğullanıllār. bunları meselā bahar ğeldi zamandā şimdi bizim ağıımız erdinde bahar ğeldi zamandā bunları unulan hap yapallar, piseyi ğarıştırılār, zayıf hayvanlara attırılār, ondan sōra çayıra ğeder, çayırdā i de yayıldı mı yā 'aynı baralgin gibi hap yerine atallar sīra, hayvanā, ondan sōra o bulut gibi çıkar ğayrı. 'aynı besili hayvan gibi çıkar. yarār. insanlara dā mesele bi yanıñ yara oldū zamandā eskidēn heP bütün onu ğullanıllardı ğara hekim dēller bunā. pisē, zit, ğara hekim. elimiz yarılısā zit de piseden olur, onu özel ğaynadıllār, bu zit, piseyi ğaynadıllār. özel zivt olur, yalağlara dökeller, ondan sōrā doñar ō. bir müddet sonrā ağşamdan dökeller, sabādar doñar, ondan sōrā getiriller şehirde satallār. herkes mesele eli yarıldi zaman dā eline ğullanır. beline bi çengi oldū zamandā ağrıyan yirine bōle yapışdırır. 'aynı mesela şeydeki hindiki diyelim ğayrı tābiri cāisse ezzānelerden yağı satılır. o yağı gibi amā esas ğara hekim bu. şimdi benim annem var, ğayınna var bizim dā şimdi şu andā belinde burā benim eve gelir, ğöstermēz. mesele vücutunuñ her tarafına, bi ağrıyan yere sürdüñ zaman da ordan şifa bulursuñ. mesele çarşıda satılır. hep bizim o köylerden meselā toplallar, çarşıdā göğgöz deyi meselā bōle birisi var, o satār. amma burda çok pālı satār. köylerde mesele ucüz, buraya gelincek ufağ şışelerdē köyden kilosunu farz idelim beş millona alırsā burdā yüz ğramını beş millona verır. çüñgü kıymetli. iyi bū, ana māmül bunuñ çırā. çıradan meydana gelir tābi. çıradan meydana ğeldi için insanlara, dērli, hem insan üzerinde hem hayvanlar üzerindē bütün faydalı oldū tespit edilmiştir. hālā da

mesele gelenimiz atalarımızdan mesele bütün duydumuz aynı şeyleri biz tatbik
60 ediyoruz. şimdi benim evimde dahî zit vār. pise de mesele bulunur ziT de bulunur. ben
bunlarıñ devamlı mesele eşe dosta da tavsiye yaparım ve kendimiz de kullanırız.

M020

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bayır Köyü
 Anlatan : Ramazan Karaer, 1975 doğumlu
 Konu : Serbest

şimdi biz ağcalana vardığ, burdan çıgdıg köyden, sahal bende de var alide de var, öteki arkadaşda yök. üç kişiyiz. hā, öbür abdıramanıñ olunda yök. burdan 'vardıq, çavi°ş memed evinde. selām aleyküm, aleyküm selām. vardıgda ğurān-ı kerim oğurmuş. ğurān-ı kerimi bitirdi geldi aşşā. memedā çebici satacañ mı, satacam. ē, gel baħalım bī.
 5 endi aşşāya. çebice bi bağdıg, çebiç hoşumuza ğettī. ē, ğaş lira deñ memedā, yā bōle bōle, ben geçen yirmiden aşşā 'vermedim. içine doğuz tāne de ğuzu ğattī, tek yirmi yā, hā, ğattıg, ğuzuyu ğattıg içine ğāri yirmiyle ğayıllaşdıq. ülen arğadaş, aşığali gezermiş siziñ köyē derimiş kī yā o adamlar ğıravğa tarafındanımışımış, demiröluna dört toğat sallıyolar dērmendē, malı arabaya yükleyollar, sikdirolup ğediyollar. len bi dā bağtım
 10 çavi°ş memet şurdan çıgdī, üç ğün soñra mı dört ğün soñra mı. ben tıraş oldum eviñ öñde diñelirdim yā, çebici de dā yeñledim yeñice āıra ğattım. selam verdi memedā geçdi, len memedā nere geđeñ dedim, ben şōle vardım, yā şorda biriniñ yanna varacañ dedi. len kimiñ yanna varacañ? yā, arkadaşıñ biri geçen ğün benden çebic aldı, onuñ yanna varacañ. len gel bağayım bī. geldi şuraya yanıma, yā, barabar ğederiz dedim ben.
 15 'geldī len memedā beni tanıyamadıñ mı len dedim. baña bağdı, bağdı, bi'lemedi. çebici saldım ben içerden. allah allah der yā, sen sağallı mıydıñ arkadaş deyor baña. len sen mal verdiñ adamı bilmeñ mi dedim ben. ğāri ordā mala yeñ verdi, seniñ hağğında bōle bōle ğonuştular dedi. yā memeT dayı, sen, orda seninle bazarlıg yaparğa nahıl yaptıq dedim ben. biz felan yerliyiz demedik mi saña dedim. vallā dōruymuşunuz yien dedi.
 20 bi yere ğetmedi adam, ordan eğildi ğerisin ğeri köye çekti ğetti. ğurban zamanı geldī, bazara çıkardıq malī, ülen arkadaş bazarda bi gitti, ānnāh, biz her ğün bahasına salladıq malı. vallā ğaçında ğāri bilmem. iki bin birde mi, dört yüz elli millon lira zarar ettim ben o sene. ahırımnda bi tek mal varıdı inēk. onu sattıq zor ğapattıq çavi°ş memedi. ülen memedā, bi dūr, ben anlamam arğadaş diyor yā. ben paramı biliriñ. len arğadaş, len
 25 tamam ödeyecēñ. amma bir ay baña müsāde et dedim yā. yā, yēn ik_ay geşdi zāten deyor. ülen ben ödemēcek olsam seniñ parañ üç ay da geçiriyiñ dōrd ay da geçiriyiñ beş

ay da geçiriyiñ dedim. yā, yēn deyor, benim paramı buluver deyor. len ahırda düveyi götür dēyom, olmaz deyor. beleñe çıkaralım satalım dēyom, o da olmaz dēyoru. ben nerden bulayıñ saña parayı. ben nerden bulayıñ parayı ben saña dedim. vallā bilmem 30 yēn dedi. dāyı, ister bil ister bilme dedim. ben bu malı saña satmadan para ödemem dedim. yok dedim yā, düşündü düşündü, geçti. goca varmış köyē, devlesi ün gine gelmiş. benim yanına gelmedi, benim yanına geleydi bozuşacağtım. direk buvamiñ yanına varmış. buvam aldı geldi, yatırdım yā, sabahlā geldi. buvam ğapıyı çaldı ğaldırdı beni. len ğağ bağayım bī. bu adamıñ parasını neye vermedin? len para olsa heralda 35 verecez dedim yā, sen bilmeñ mi bende paranıñ vardını yōdunu dedim. anlattım yine bi dā. dayī, enište ğonyaya ğediyor yarın. bu malı ister götür, yok ister de sattıktan sonra paramı o getiriversin. dört yüz elli milyon lira. tamam yēn dedi. o ğediş. bir dā ne ben onu gördüm, ne o beni gördü. geçen gelmiş sarı ğayanıñ başında. yā batağçı gelmeceñ mi ollara deyor baña. hā, len batağçı olup da dedim ben dē ben batırdım seniñ malınıñ 40 parasını gine ödedim dedim. ğaldı mı ülen bende alacāñ dedim. yā, ğalmadı amma ne ğıymatı ğaldı deyoru. la ğıymatı ğalmadı da iki sene soñra gine ısmalladıñ beni? gel, çebici götür deyī, öle yā.

M021

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bostanözü Köyü

Anlatan : Hatice Önkol, 1934 doğumlu

Konu : Misafir ağırlama, düğün, çeyiz

gelip geçenim olurdu o zaman olmaz deye bi şey yok. e, gelenlere eyi kötü yemēni
bişiridim, yēdiridim. sırtını yurdum. ayāğgabisından başlardım dēdi°_bi söz geliminde.
çorba bişiridim, sütlü çorba bişiridim, ayranlı çorba bişiridim o günün bērindē. balcan
yemē bişiridim gış günündē maḡanna bişiridim dēdi°_bi. onlarla önüne ğordum. yeme',
5 yeme' yumurtayla bişiridim, bulğurula bişiridim dēdi°_bi. bulğur çorbası bişiridim,
patetis dōrardım soan dōrardım içine. hē, yoḡlu' mu vār? şindi onlarla yemek yapardım.
ot getiridim baccalardan, ot deşiri gelirdim bōrā'_tıverirdim sovanlā bişiridim yālardım.
ğoyuveridim onu yeḡlerdi, e dēycem ni dēyēyiñ, gelen müseirlere bunları yapar
ğoyuveridim önlerine yeḡlerdi şe_dellerdi. yeḡiş_çerdik. ğazanda yeḡişliyi bişiridik,
10 azıḡlarına ğatardım. onū yeḡişi dōrardım. inciri, hē inciri dōrardım. bekmezi ğordum
ocā, onuñ içine atardım onuñla bişiridim, ondan keḡi eñdiridim ora ğordum. ğazandan
eñdirdim miydi ğatardım ğüfinē. ora ğordum onu. azıḡlarına, sahanlara ğatar, azıḡlarına
ğatıveridim. o_ünleriñ şeyinde durumumuz oyudu, onu ğoşterirdi. şindiki durumda
şefTeli çıḡdı, şefteliden ireçel yaparız. onu, dōrarız, incece dōrarız. ilēne dōrarıñ. üstüne
15 bi şeker atarıñ. ğoyveriñ ora sabā_dar. sabahtan onuñ ğaynatırdıḡ ocaḡta ireçel
yapardıḡ, o, bişiridik böyle ireçelē, bişiridik ora ğorduḡ sourdu, şeye ğatardıḡ ğovalara
ğatardıḡ, ğovadan alır, onlara sahanlara ğatar, önüne ğoyuveridik, yeḡlerdi. onu öyle
bişiridik. ē, ni dēyēyiñ saña? inciri, inciriñ reçelini de ayrı yaparız. onu da yapardıḡ.
aynı, onū dōrarız, ocā bekmezi ğoruz. suyu ğoruz ocā. onu ğoyduḡ mu bekmez olmassa
20 şeker atarız. şekerle kisini ğaynadır, öyle mat hālını alırız. mat_ālini aldıḡdan keḡi şeyi
dōkeriz içine, inciri, onu da dōkdük müydü onula bir eyi onu bişiririz. bişirdik miydi ora
onu da eñdiriz ocā, bişti ğoyuldu muydu onu da ğatarız bir şeylerē ğaplarına dēdi°_bi. o
da öyle hāzır olurdu. hē, gelenleriñ önē ğattıḡ mıydı söz geliminde gelen miseirleriñ önē
ğorduḡ yeḡlerdi ğaḡallardı söz geliminde. hē, pēynir de ğorduḡ yanına peynirile barabar
25 gelen miseirleri ğönülleme için, yeḡdi. ē, onlar ğetti miydi söz geliminde gene neyse

vāziveñ gene geleniñ olur geđeniñ olur d̄erdiñ. ocā gene bi yemeg ğorduğ, patetis yemē bişirirdik. onu da ora hazıllardığ mis̄erimiz gelirse memnun olacağ, o da orda hāzır olacağ, gelip geçen yeyecek, oturacağ, ğonuşacāz deyi onu oraya hazıllardığ. ē, náPım? gelen miseiriñ keyfine ğöre incidece olsañ saten o adam seniñ eviñe gelmēs. onuñ

30 ğöñlünü yapmassañ hoş ętmesseñ o da öylesine. İdi. ē, nēdelim, dēcēmiz başķā? / olan evi ğeldiñde ğız isteye ğeldiñde oturur neyse oturur ğağar. allāñ emri peyğamberiñ ğavli ben saña bi hısımlīma ğeldim d̄eller. ē, d̄üşünüñ v̄erecēñ d̄erseñ v̄erecēñ d̄eñ, bi d̄üşünüñ ğonuşuñ sen bi ğeğ gene gel d̄enir. o ğeğti miydi sen ğendi ğendine bi d̄üşünüyorusuñ. ondan ķeri d̄ersiñ, odan bi dā teklal ğeldi miydi yā ē nāsibimiş v̄erelim

35 d̄eller d̄enir, v̄eririz. bell̄etti miydi o ğeğtikten ķeri onuñ çehizini d̄üşünürüz ğāri. çehizinde havlısını hazıllarız, yayğısını hazıllarız, ordan yatāniñ yüzünü hazıllarız onları şederiz. yatāni yüzleriz. havlısını hazıllarız, bu s̄er yatāni çirperiz, çirptik miydi yatāni yüzleriz. minderini ora ğoruz, yorğanını yüzleriz, ora ğoruz. yastını yüzleriz, yastığlarını bir iki neyse, onu da yüzler, onu da ora ğoruz. ondan ķeri çehizine başlarız. çehizine.

40 çehizine başladığ miydi yā yayğısından işlemeye başladığ mı yayğısını da işleriz o yastını yayğısını. onu da oraya ğoruz. ondan ķeri ğaryolasınıñ işlemesine ğaryolasınıñ yüzünü işleriz. ğaryolaya ğöre geçeriz, düğür evinden ğaryolasına bağarız. ğaryolasınıñ yüzünü, yayğısını da işleller onu da dağallar. ondan ķeri yorğanını, yatāni hazıllarız. ğücüñ yeterse üş ğat v̄er. ğücüñ yetmesse iki_ at v̄eririz. ē, ğücüñ yetti mi üş ğat da

45 v̄erseñ d̄ört ğat da v̄erseñ evlādiña v̄eriñ. birine v̄ermeñ. emmē seniñ ğücüñ yetmemiş, iki_ at yatağ düzleyiverisiñ iki_ at da öte yandan gelen d̄ört ğat yatā olur. ē, o öylesine. ē, ondan ķeri ney, ğızıña ne isteñ d̄ediler mi altınıni istersin, altınıni üç ędellerse beş ędellerse altınıni ędiv̄eriller. indī, indī bileziē şey ęttiler. hindi bilezik. altı bilezī isterse altı bilezī ędeñ, d̄ört bilezī ęderse d̄ört bilezī ędeñ, sen ne isterseñ istediñe ğöre onu

50 dağallar. heyē, neđeceñ başķā? işte ğücüñ yetti o. / ē, allām cümleye, olmadı esğiden, saten bi de d̄ört ölumuz var. d̄ört ölandan ķeri bu oldu. allām cümleye, ęllere v̄erdiñden bize de v̄er d̄edik, cenāballām v̄erdi bunu. geçenden beri hastalandı. doğtura ğötürdük doğturdan getirdik işte. cenāballām allā işallah cümle ęllere v̄erdiñ bize de v̄er d̄edik, cenāballām bunu v̄erdi işte. allah ellerile barabar bizim de olsun bizim de öyle olalım,

55 ęllere ğavuşalım deyi ilkin ęle soñra bize deyi cenāballām devamız böyle yaptığ. evlenenlere, geğenlere ne deyelim? allah cümle allah ğeğticēñ yoldan ğüzel allām hişbir yerde ğāze olmadan ibtima ęle, soñra bize cenāballām bizikini de bize nāsib ęyle d̄eriz askere geğenlere. evlenenlere cümle ālelere ilkin iliñ soñra bizim d̄eriz. ne deyelim?

allah cümlemize. çocū olanlara, çocū olanlara da gene öyle. ne deyelim? başka bir şey
60 deyecēmiz yok. allah işallah ellerinkiyle bārābār bizim de ayallerinkiyle biziki de elle
bārābār olsun. bi ğullara incitmiyelim. şētmeyelim deyī ona öylesine dova ederiz. elile
olusañ döğüşmē. ğoyşunuñ çocūyla döğüşmē. ğettīñ yerde eyi deşinler, eyi olmañız, eyi
olusañ sen eyi olusañ, biz de eyi oluruğ. ğoyşularla eyi oldūnu isteriz. cümle alemile eyi
ol ğuzum döğüşme deriz.

M022

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bostanözü Köyü
 Anlatan : Kerim Önlere, 1952 doğumlu
 Konu : Cenaze törenleri ve bayram hazırlıkları

cenāze amma ğaramanda amma burda mefat edebilir. sabah ğalġdīñ, namazdan soñrā
 sela verilir. selā verildikten sōrā millet hep duyar. geş taqımı hep ğabristana ğabristan
 ğazmaya gider. ondan sōrā ordan birezi gelir, birezi dā oranıñ teminatını ne yapar, burda
 cenāze yıkarlar, devirini çeviriller. işte burdan yıkağıktan sōrā şeyle ğötürüller, salla,
 5 ğabiristana ğötürüller. hē, herkeş, erkekler gider, kadın gitmes tabi. vārdı mı ordā
 defneğeller. ğuramı kerimini hoca, neyse gereken neyse onu yapar. ora defneğmiş olur.
 ondan sōrā ordan cenāze ğonduġ ġeri dönüldü mü cenaze evine gelinir. tabi orda ğuramı
 kerim okunur. bi ġāvaltı yapılır, adet, şerbet gibī çay içilir. başıñ saolsun diyen gider ve
 tekrār aradan bir havta çerisinde herkeş gene gelir. tek tek cenāze_vine başıñ saolsun,
 10 emirallāñ dimē ġene geliller. bizim yöre böyle yāni. yemeg ğötürülmez. bizde āded deil.
 cenāze taraFından sāibi tarafından ġarşılanır yāni. çay, neyse ikrāmı yapılır. cenaz_sulu
 bu yalnız. ġurban bayramı oñ ġün öncesile bir ay öncesī milletiñ tasasına düşüyo zaten.
 ġurban almaġ için bir hazırlık yapıyoru, hē, hazırlık yapıyorū ve buradā satıla gelirse
 alıyorS, satıla gelmiyosa şehirden alıyor. üş beş ġuruş neysē gereken, ġurbanı
 15 getiriyoruz burā, bir ġeçe veya iki_ece bağıyoruyuz. ondan sonra sabah suyunu
 veriyoruyuz. cāmiye ġediyoruz. namaz, ġurban bayramı namazı ġıldıktan sōrā
 bayramlaşıyo, cāminiñ öñde tek ġol hālinde. biz öle cāminiñ öñde tüm umum
 bayramlaşırız. öle ev ev gezmeyiz yāni. tabi, büyükler olur, dolanırız cāminiñ öñde heP
 bayramlaşırız tēk tēk büyükler güccükler hiÇ kimse ġalmaz. ondan sonra hep dalırız
 20 ordan bi eve üş beş argadaş toplanırız, ġurbanları keseriz. kestikten sōrā bu yemekleri bi
 arada yapar, yer doasını ederiz. böyleliklē birinci ġün bitti, ikinci ġün eş dos gelir, sen
 ġidersin. köylere veya varamadīñ ulaşamadīñ halaña teyzeñe bunlarıñ yanna ġedersin.
 bayrama ulaşır gezersin. ġurban etiyle işte ġavurma yapılır, eşe dosta verilir, kesmeyen
 fākirlere verilir.

M023

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bostanözü Köyü

Anlatan : Mustafa Karataş, 1939 doğumlu

Konu : Çiftçilik

tarlaya çekirdek olarak ekeñ kardeşim. ondan sora bir sene sora aş vurulur. bir sene sora aş vurulur. iki yaşına geldi mi zāti aqtarılır. çukur ğazılır, tarlaya aqtarılır. ondan sora bakım. yā, şevtaliniñ bakım baharın budama yapañ. ilaçlama, sulama dimini yaĝañ, ğazacañ, dimini yaĝacañ, yalaqlāyoñ çapaynan kürēnen çapaynan, ... keseceñ

5 dibiniñ genişli. yalaqladıĝdan sora dibiniñ ya güpresini atıp ğazacañ, saman güpresi evele, saman güpresi atarız ğazmadan evel. ondan sora ğazarız. ondan sōra ilacı, bakır ilacı atılır ilkbahar. bakır, māi bakır. o, haşar için atılır. haşarat, ğabarcık olmaması için. mantar hastalık diller oña. mantar hastalık olmaması için evvelā bakır, mavi bakır atılır. ondan sōra hāşar ilaçları atılır. yazın iki üç sefer ilac atılır, şeftāli. ondan sōra suyu

10 güpresi. eskiden ilaç da bu ğadar yōdu. bu ğadar da haşara yōdu bak. ilaç çoadısā teknik çoadı'çā haşare çoadı. haşare çoadı. hindi bunuñ bī, bilmez biz de bunuñ bi yarar böcekleri varımış bāk. bu yarar böcā' o ilaç öldürüyor. hani o haşara yiyen bi böcek oluyomuş. ilac onu öldürüyor. ondan sōra haşara çoolıyor. böcēñ de bi yararı oluyomuş hāliyle.

M024

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bostanözü Köyü

Anlatan : Raziye Karataş, 1942 doğumlu

Konu : Baram yemekleri

nerden başlıyalım? isimler işte ırābiyē, mermē, mıstafā ondan gerī yāsin, almanyadānlar dā onuñ biri de merme adı. biri de ırāziya_dı ğızınıñ. benim hā? dörd olan var benim. dördü de işde ğaramanda filan işte, hasān, meymēt, muhammer isimleri, murat ordā. kim ğoycağ başka yā? biz ğoduğ. dedeleri filan. tabi oğunmaz olur mū? / dūnlerde nahni

5 bişiriller, hoşaf bişiriller, keşkek bişiriller. soğanna etine ğavırillar, şe_deller, biberine bişirilir. keşke de işde ocā suyunu ğollar. ğaynadı mıydı şeyini atallar. dōmesini atallar, keşke olur. bişiriller, ğarıştırillar. buydaydan, dōeller dibek daşında dōeller. yullar temizleller. ütleller, ordan kēri dōme işte öle ğaynağ suyuñ içine atallar. ğarıştırillar ğāri, bişti miydi yānı şeyini dökeller, indiriller. iftarda ne mi yemē mi? bişi atarız,

10 ğıymā ocağta yaparız, tavada. ondan ğıyma filan peynir, ğıyma başka ne yapacāñ? ondan şe_yapallar, ğadef yaparız. cēzini, şeyini, ekmēni, çi ekmēni. ğadef saurda filan işte. n_ölucak başka dā? bayramda filan mī? bayramda da bi dōru dūrüst toplanıp dā şey etmezler kī? herkeş evine dalıp ğediyoru ora bura şey bayramlācaz diyī. oturup da dōru dūrüst şetmezler hani. hēç. bayramda filan. hoşuma ğeden yemekler mī? fasille,

15 işde, yo, yok beyaz fasille. ö hoşuma ğeder. fasilleniñ yanında mī, fasilleniñ yanında ne bişiriñ? patetis yemē, pilaf filan bişiriñ. pilaf bişiriñ. ğoruz, ğoruz turşu da ğoruz. biberden, biber atarız içinē. acır atarız, ondan zalatalığ ufānı atarız, ufānı, ilāna, havıç, mādonuz, fesliğan, fesliğan, sarımsağ filan işte atarız hep, ğurarız. salçaları mī, salçaları domatisler ğızardı mıydı yā iyice ğızardırsıñ onu ācındā. ondan keri getirisin bidona

20 doldurusuñ. ondan keri eridi mıydı sıkarız, süzeriz şeyde, deliklidē. ocā ğoruz, ğaynadırız da ğarıştırız ğaynar. ondan keri duzunu atarız, ıçığ da zeytinyā dokeriz, şey olmasın deyi, ebelenmesin deyi. yüzü ebelenir, bembeyaz olur. bazı bidonlarıñ üstüne ğatañ dā yüzü beyaz olur. yā dokeriz ıçığ. yarım bardağ filan. çıkarttırıyız zeytinyānı, çıkarttırı geliriz. otobüsüle gönderriz, çıkarttırı geliriz ordan bidonlara. mut taravından

25 çuvallara ğatarız. ordan çıkarı gelir otobicci. parasını veriyiz, çıkarı gelir. varillere ğatar geliller. hep hindi zeytinyā yiyollar, çıkarıp geliyollar. ācın deşirip hep hindi zeytinyā.

M025

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bozkandak Köyü

Anlatan : Meliha Şeker, 1964 doğumlu

Konu : Düğün yemekleri ve diş bulguru

meselâ bamyâ yaparız. sen burada mîñ? bamyayı haşlarız, ğuru bamyayı. evet, haşlarız limonulâ. etini, şiyini yağıla şiyi soğanıla adamaķıllı ğavırırız. suyunu ayarlarız, bamyayı soñrâ üstünden dökeriz, ğavırdıktan, şıttikten sonra haşladıktan soñrâ suyunu süzer, bamyayı üstünden salarız. batlıcan yemē bişiririz. batlıcan da aynı o şekilde yaparız. onuñ da etini ğavırırız. suyunu dökeriz, batlıcanını sonradan salarız. göğ fasille 5 yaparız. aynı onu da öle yaparız. tâze fasille, basbayâ tahta ğoyarız onuñ üzē, ayıtlarız ğıyarız. tahtayla ğıyarız. ondan soñra bişiririz. yıķarız, etini ğavırırız, aynı onu dâ etli olacağ etli olmasâ sâde soğanılâ domatis biber ne yaparsañ yap, onula ğavırır bişiririz. düğünlerde de aynı bamyâ olur. göğ fasille olur. pilav olur, bulğur pilavı yaparız. piriş 10 pilavı yapan piriş pilavı yapar, bulğur pilavı yapan bulğur pilavı yapar. herkesiñ keyfine göre. tatlı, zâti hoşef olur, tatlı olmaz heralda yimeklerde dē mi? köpük helva oluyor, reçel yaparız. köpük helva alıllar, onları yapallar. pilaviñ yanında ayran olur. ne bilēm, ne diycez. ben gelin olalı yim dört sen oldu. ğızımı gelin iTTim, dünür geldiler işde virdik. izin almaya gidecēdik, bilezik istedik. beş bilezik yaptılar, vitrinî, ğanepesî, 15 ğardolabî onlar yaptılar. halısı, yastî işde başka ne olacāk? biz gendimiz bilezik yaptık bi tâne, halısını aldığ, elbisesini aldığ. dāmâda ğızıñ elbisesini aldığ, onuñ öle başka bi şî yapmadığ. düğün başladı. tabî, iki ün önce kına yapılır cumârtesi gün akşam. ğınayı mı? ğınayı işde çalallar, oynallar, ğına zamanı geldinde ğızıñ eline ğınayı yaķallar, oğlan evinden ğızıñ aķadaşları yaķar. tabî söleller, yok ben onu söyleyemem. ben ğızım 20 çıkınca ben ğızımıñ yanda deilidim kî? evdeyim, ertesı gün ğârî gelin alır, gider. arabalar gelir, alıllar gideller. yok, bir afta soñra geliller. biz bi eve çarıyız, yemē, aynı hep canım. ne canıñ isterse onu yapañ canım, evinde ne bulunursa. ğız eve de çardıñ mı, tavıķ kesēñ, et bulunursa et yapañ, et olmasa tavıķ kesēñ tavıķ bişiririz. eve çarıyız./ meliha şeker. kırk yaşındayım, evet. nası başlâlım, çocuķ doğduktan soñra nölür, böyür, 25 böyüdükten soñra dişleri çıkar, apalar, yörür. dişi çıkar, dişi çıkmaya başladı mı iki dişi çıktı mı diş bulguru bişiriler. sâde iki diş çıktı mı diş bulguru bişiriller. bulğur bişiriler.

yoğ, sâde bulğur olur. onu ben görmedim onlarî. yapallarsa gine bilmem yâni. bulğur bişiriller, onū hısım akraba çağırılar. yiller, çalallar, oynallar, gine aynî. çocua akrabaları para dağar, isteyen çērek altın bi şeyler dağar, istemeyen olmayan para dağar
30 hediye olarak. onu dağallar. evet, yoğ yo, 'aynı. diş bulğuru 'ayn olur. òlanda da aynı, gızda da aynı tabî. burda merâsim yoğ. sünnet merâsimi yoğ. evel yapallarımışımış da biz, bunū abdülazim ā bilir. ben onları bilmem, evel düğünüle davılla yapallarımışımış. şimdî sünnetçi gelir, zâti gendileri kestiriviriler. tamam, kollar gideller. yoğ, eskiden verirlerimişimiş, şimdî òle bi şey yoğ gâri. hepsi gâğdı.

M026

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bozkandak Köyü

Anlatan : Rıfat Demirci, 1939 doğumlu

Konu : Köy ile ilgili bilgiler

- bozğandāñ eñ kıymetli şiyi şu: göreseī, ürüsümū, bi dāfe hiçbir ana gülü küçük veya büyük yāñi sünnet, farzı gılıp da sünneti göyüp gitmez hemşerim. bizim insanımızdaki şiy bu. eñ kıymetli şiy yani bozğandāñ. dier hususlar hazār başkā memleketler gibidir hazār, bilmiyorum orasını. tamını diyemēcem. kötüsü de var, iyisi de olabilir insanlarıñ.
- 5 tāmam mı, dē diyecēm bozğandağ bambaşka bi köy yāv. o, o, mālum. bağ, şimdi buñarbaşınıñ suyu baş yoğarı açar. başkışlanıñ köpei havaya mı bağār. gızılıyağadā gavğa mis gibi çoğār. mastar onu bi tam bilemēcem, duraydanıñ ağaları yırtık fes giyer, bilmem bardas ağaları ğas ğas gezēr, ışıklar tekke bulunmaz māñā. bozğandağ gibi gelmemiş misli cianā. manyan, manyana öratmasın ğahb_ avratlı manyana mı diller, bi
- 10 şiy diller. işte oralarını tam diyemecem. tamam yien. orasını tam bilmiyorum, efendi yienim. tabi var, aslından boS, boS toprak yāñi. kandağ ufağlı büyüklü bī kandağlara diller kandağ diyī, ormanıñ inginli yüksekli yirlere diller kandağ diyī. kandağ öle. herifiñ harman oldū yir ağçalan tarafī, bozğır tarafī, hādım tarafī. herifiñ harman ğağtı yir orası, benim bildiğim. hā, şindī bū dōruluğtan, ben iki sene askellik yaptım,
- 15 yirmi_ki yıl ğurbette ğaldım, bozğır uşā gibi, hādım tarafı gibi insan ben hayatta görmedim. dōrudur, yāñi yalan bilmezler, efendim başka kötü hususları yoktur. yāñi benim demek istedim bunlar yāñi, başka bi şiy yok. bozğandağ bambaşka bi köy, insanımız allah rāzı olsun çoğ dērli bi insanlar var, yāñi ne bilēm, hırsızlığ olayı olmaz bi dāfe bizde. mümkün deil yāñi. şindi göyuvir şo soğāñ ortasına altın külçesini, vallāhi
- 20 gelip dē on yıl gelse geşse valla almazlar yā. hırsızlığ bi dāfe duymadım ben hiç. dōru köy, yāñi insanı dōru. hepsi bu. bizde ekseriyet üzüm yien, yalñız şū bizim eksimiz meşrubat şiyi olsa da dövletimiz yardım itse de meşrubat şiyi ğurulsa bizim o tarafā biz tekele üzüm virmeden ğurtulacaz. yalñız çāresiz oldūmuz için haram yiyoruz yāñi. bile bile tekele viriyoruz üzümü amā ben dē bunū çalışıyom, bunū tekele virmesem aş
- 25 ğalacām, nāpayım? mevsimsiz memleket bizim bu tarafıñ memleketi, neden, şindi üzüm alaca yin_ättiñ ama şimdiye kaçardı lāzım şū bazarlamada. e şimden sōrā mejbüren

ğalan üzümler, olan üzümler tekele gidiyor. e tekel de nāpıyor, işgi yaratıyor, işgi, añladın mı? bize gelmez. yirmi_ki yıl, diyār-ı gurbette ğaldım, ben şu ova, ova tarafından arķadaşlarım vardı sekiz on tāne. beni altlarına bastılar, āzımı açıp vallāhi
30 dögdüler, yutturamadılar baña işgiyi. hah, o zaman kimse selam virmezdi baña vallā. işgi, zorla yaptılar bi şey olmaz da yalnız eñ soñ ğārik biraz öteberi ğonuşduğ onā, onlara didim ki bi dā siz benim arķadaşım deilsiniz. ben burdan gidiyorum didim, orayı terk ittim, başka yire gittim.

M027

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bölük yazı Köyü

Anlatan : Ali Küçükbasmacı, 1940 doğumlu

Konu : Çiftçilik, hava tahmin yöntemleri

önceden hasat mevsimini biçerdöverle hasadımızı yaptıktan soñrā būdayımızı alıp ekecēmiz arı tohumlardan, iyi tohumlardan alıp sellektör zirāt odasının çalıştırmış olduğu sellektörden hasatlarımızı ordā būdayımızı şı_diyor, çalkadıyoruz, yāni şı_dıyoruz, temizlettiriyoruz. çalkama, temizleme, sellektör, çalkama temizleme yāni.

5 yabancı şeylerinī maddelerinī alıyorsuñ içersindēn, ayrıcā aldirin aşı atıyoruz ordā. onları da içersine selektörden gātıp aşılattırıyoruz burda, yāni kör olmaması için, süne, kör, bunları evet, onlarī şı_tmek için onlardan aşılattırıyoruz. onu getirip mipser traktörlü arabamıza yükledip gübremizi atıyoruz üzerinē. trahtörümüzü goşup büyüklerimize önceden hazırlamış olduğumuz ekime hazır olduğumuz arazimizi

10 götürüp orda üzerimize doldurup ekiyoruz, ekimini yapıyoruz. būdayı ektik, ondan sōrā sabān, üşlū, üşlü olarak şı_dıyorduk. trahtör yokkēn tek pulluğulā tek pulluğulā tohum saçılıyordū, bū gide gele gide gele sırım diler gibi günde bi dönüm veyāt yarım dönüm aralama şartıylā atlarla öküzüle neyse onlarī ben pek şı_tmiyorum yā, az şı_ttim, gördüm onları bēn. ben hemen hemen nerdeyse fazla şı_tmedim yani onlarla çit sürdüm

15 dē fazla şı_tmedim yāni oñraşmadım onlarlā. sürerdik ekerdik, çiftçilerimiz vardı onlar şı_dellerdī, ektikten sōrā gışın sel gelir gara göprüden bunlarī elimizle sulardık biz, gışın nisan mayıs nisan aylarında ocağ şubat aylarında ekiniñ üzerini sulardıh. sulardıh. bi önceki yıldan nadası sulardıh. nadasa gālan yerleri sulardıh, ondan sōrā ekime hazırlardıh. suladımız yerlere tohumumuzu ekeriz. ekdimizdē hasat zamanında ot ilacı,

20 bunun güpre atarız üzerinē. elli ton on sekiz kırk altı, önceden bu ilaçlar yokken kör için gögdaş diller bi daş vardı omar emmi de bilir, gögdaş şı_derdi, gögdaş atardıh. gögdaşıyla toumu gārıştırdıh, buna şı_itmeden haşiller aşı çıkmadan önce gögdaşıla yapardıh. ondan sōrā efendim bunu ekecēmiz zaman da yapıyoruz. tohumū ekecēmiz zaman yapıyoruz. ekime hazır, eylül ekim, ekimde. ekimiñ yirmi yedi yirmi sekizindē

25 toprağ o zaman atalar öyle dillerdī. toprağ bu ekimiñ yirm_ücüyle yirmi yedisi arasında

tohumū toprā düşürebilirseñ nası goyunuñ geçiniñ savruğa geldiği gibi, savruğa geldiği
 gibi toprağ da bu yedi sekiz gün içerisinde savrua gelir dillerdi. dedem rahmetliler,
 büyükler. o zaman tohumu düşürmek çok eftar dillerdi. yerde galmaz, attın toum yerde
 galmaz dillerdi. bereket şiyindē, ondan sōrā ekdik, ekeriz, ot, ot ilacını yaparız,
 30 mücadelesini, güpresini üs güPresini atarız. nisan mayıs aylarında ocağta da şî atılır, sār
 ür, üre atılır, üre güPresi evet, o daha iyi olur. ikinciyē nisan mayıstā nīsanda filan otuz
 üç driple onu atarız, üş sefer güPre atarız. on sekiz kırk altıyı dabana atarız, üzerine de
 iki çeşit. yok yok, esgiden hiçbi şicik yōdu, güPre de yoğudu zātē, zātī göğdaşımız
 sādece bi ilaç, yāni onu dā būday kör olmaması için atardıh. işiñ başında yapardık.
 35 tohumu ğarıştırdık, ısladırdık. būdayī onula öle şī derdik. yağış az olursā, yō,
 çıkmazdı, ğıtlıklar olurdu ben bilirim ğıtlıklarī. dedemiñ bi om beş dönüm yiri varıdı,
 burdan altı yüz havay buyday olmuş. būdayıñ bi tenekesi bi sarı lira. basmacılarıñ
 basmacı olması ondanımış. yanī adam illa llā aşkına baña altı avay buyday vir, sarı
 lirayı getirirmiş, altı avay altı sarı lirayı virir, altı avay buyday götürürmüş. bunu dā
 40 arpayla şiyile ğarıştırı, un yaparmış, bulğur yaparmış. basmacı olmuş. deycēm de yāni
 şimdī ekdimiz ekini sularız, ğaraman ovası sulama birlinden suları alırız, ordan
 paramızılā taha ekinleri iki sefer sularız. hasat zamanı geldinde biçerdöverlē eñ az iki
 defā, üş sefer sulayan da oldū, iki sefer sularız. bi sefer sularız, su yitişirse şī derse. su
 da parayla tabī, na ğadar olsa, şiyile, maddiyata biniyor. gücün güvvetiñ varısā
 45 virebiliyoñ, yāni sulayabiliyoñ. yitmessē sulamayoñ. tabi, onu suladığdan sōrā ğari ekin
 hasat zamanı gelincē biçerdöver geliyor köyē, adanadan geliyor burdan geliyor, kendi
 köylülerimiziñ vār, adamlār anlaşılıyor fiyat, on iki on üç neyise sulū, ğıraşlar yedi sekiz
 doğuz. sulanmayan yirler. sulanmān yirleriñ dē hendek dağma olmaz, onlar biraz biçer
 alabilđine gider orda, fazla şī tmez. ucuz olur tabī. ama kerdeli hendekli yerde biçer
 50 sallanır, hendek, kerde deller. kerdeli yıllerdē biçer ağır gider, meselā ğıraşda beş
 dönüm dererse orda bi dönüm anca derer. ona görē fiyatını anlaşillar, çarıllar, sırañ
 gelince telefon açarlar, gel, biçer var şiyiñ başında diller, ekiniñ başında. gideñ ekiniñ
 derdiriñ, getiriñ burıyā, esnafa şī derseñ esnafa viriñ yok esnafa virmesseñ şiyē viriñ,
 ofise viriñ. ofiste dutarsā ofis primine göre alıyor. esnaf gendi hesabına görē şī diyor
 55 bāzı ğoñşulār gün fiyat, gün fiyatına viriyollar. dökecek yir olmoyōr, ambar olmoyōr.
 diyor arkadaş benim mahsülümū gün fiyatına baña na zaman para lāzım oldu
 gösterelim, nümuneyi oraya bırakıyollar, birkaç kişiye gösteriyollar, ona göre arkadaş şu
 fiyatı viririm ben diyor. tamam şunu virdim. tamam götür diyor, parañı ödeyor. böyle

bitiyor. / büyükler dillerdi toprağın savrığa geldini, tarlanın savruğa geldini ne biliñ?
60 ikindin veya sabah güneş çıkmadan öncē toprā şöylē yire eğilip de baqtığın zaman bi
örümceklenme, örümceklenme olur tarlanın üzerindē. tarlanın tohum istediğini ondan
biliriz dillerdi atalarımıs. onu hiç ūrama. toprağın tava geldiğini yāni tohum istediğini
bu örümceklenmeden anlaşılır dērlerdi. dağda yörükler vardı evel. hayvancılık yapan.
onlār daha eyi bilirdiklerini sölerlerdi yani bu sene ğışın nasıl geleceñi, ehven mi
65 geçecek, şiddetli mi geçecek, onları onlar daha eyi bilir dillerdī. omar emmi de bilir
onları yā, onlar ondan şī_dellerdi yāni. tabī, onlardan onlar sölellerimişimiş, meselā
ayın ağzı ağıllı, ay ağzı ağıllı; içerisine, ayın içinde böyle kenarına bi çini dāire şeklinde
bi şī olur, o zaman ğıPleye ğarşı olursā, ay ağıllı olursā yıllar şen gelir, şen gelecek
dillerdi. böyle diyi ğonuşullardı gelenler. ğuşların duvara yapıştığı zaman, ğışın yani ğış
70 aylarında nīsan mayıs ayında güzel bi günler, ğuşlar böyle duvara yapıştığı zaman
yağacağımı hemen söleller onuñ. yağar yāni, netekim de ertesī gün, muağğak ki ya ğar
yağar, yā bi çığ yağardı. ğuşların gesseler bile duvara yapışarak durdū zaman şī_derdi
yāni. ōlē şiy yapallardı. mal, davar, ğoyun, geçi küçükbaş hayvanlar ne ğadar eve
hücum idersē, yāni samana arpaya yimē hücum idersē ğışın ondan şiddetli geleceği de
75 belli olurdu diller, eskiler. zemheriden soñrā ğuzu doğduğu zaman dışarda buymazımıs.
buymazdı, yāni üşümez. soğuktan doñmazdı yāni. ğışın o şiddetli halde dōdū zaman.
zemheridē çoğça da ğaraltı olur diller, büyüklerimiz. zemheriniñ, zemheri geştikten
soñrā doğan bir ğoyun, doğuracak olan bir ğoyun, yazda olsā ölmes. zemheriden bi
girmeden önce olursā ondan tehlike olur, ğuzu buyar, buyar, ölür, dillerdi büyüklerimiz.

M028

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bucakkışla Kasabası

Anlatan : Ahmet Uysal, 1934 doğumlu

Konu : Eski bayramlar, çiftçilik

ben bucağğışla köyünden abduallah ölu āmed uysal. doğuz_üz otuz üç doumlu, yetmiş bir yaşındāyım. bizim, bizim köyümüzde eveli esgiden ğıcık mal bulunurdū. saman yetişmezdi. ğaramandan ğasabadan hattā ğılbasanā_dar ğeder, hayvanlā saman getiridik biz. o da yetmezdi bāzān bahcadan ötula tūsulama bunnā beslēcez dē ūrařırdık. 5 yönetlerini de vermezlerdi. işde köy esgi durumları öyleydi. evellerī sabahları çay ğaynatmazlardı. pīlāv, pātetis, afēdersiñ çilbir, soğan yemekleri yapallardı. soğan yemā´, hē, soğan yemā´ ē, soğan yemēne çilbir dēllerdi. şımağ atallardı, ekmā´ gevrediller, üstüne dökellerdī. pātetis, bunnardan gelinir ğeçilirdi. / hayvanla ğederdik şēre. iki hayvanımız olurdu, çoū yayan ğederdi. yolda bi gece yatılırdı, üř ğünde māl 10 olurdu ğeriye gelmemiz. hē, şindi nā_dar mal ğaldırısañ ğaldır, hemen araba hazır, ğötürü ğeder. o zaman bizim yükümüz fazla gelirdi, üç eşşēmiz varıdı, ğomşulardan kiraylan eşşek bulurduğ. yükü daşıma için. hē, ğülüşlūdū evelki yollar ğücüdū yāni zordu. şindikī_bı dēldi. hē, ne bilēm işte, merkep, merkep, hē, hattā birinde burdan benim bineğim varıdı, birinde iki de yük. şo ağsekiye çığdığ. siziñ köylüler yetişti. yā bi 15 hasta var, seniñ merkebī ne isterseñ verelim şu adam bindiriver dēdiler. yō, ben ben yürüyemem ben dēdim. bi hastamız vār, bunū seniñ merkebe bindirelim dēdiler. ben, ben yayan ğedemem bindirmem ben dēdim. yā, ne isterseñ verelim iki buçū duyunca biz yumuşadığ hindi acığ dā. deīşe deīşe, biniñ dēdiler. ölür, merkebe bizim hasta bi bindī, utaşmanıñ imkānı mı var. bizden yūz metre ilerde ğetti. piJman oldum, verđime vallā 20 hağğat canavara vardığ, heybe atardığ altımıza, merkebē, bindimiz hayvanā, bazarıñ orda varmış dā evelki yıl yıķılan halin öñē, heybeyi bāri endir yā, endirdik, ē merkebi dutmuş bū, hazır bekler ğayri. piJman oldum verđime. o zaman öyle oldu. / şimdī şeker filan dutmazlardı bayramlarda bizim evellerī. biceğiz şey varıdı nüFuz mēmuru varıdı. onlar dutallardı şekerī. bizim ğomşunuñ hanımıñ biri varmış, çocuk, tabāla getirdi 25 dutmuş, şeyi de aşmış, öñlūnū aşmış çocuk de eğivermiş. ēdikten sonra ğafası varmış ammā bi tāne alınacādını, o tabāla gelince hep baña ğeldi zannetmiş hemen etēni

aşırvermiş, çocuk da eğivermiş. gendi annadır annadır gülerdi rāmetli ğadın onu. / atlı
 merkep bunuñ hepsi aynı şeyi daşıllar, aynı nalı ğeyeller. bizim burā nalbat gelirdi
 ğaramandan. ona çaqtırdıq, üç aya bi gelir hayvanlarıñ nalını yeñiler ğederdi. semerci
 30 gelirdi ermenekten alt_aya bi gelirdi õ, yeñiden dikerdi, eskilerini tāmır eğerdi devamlı
 hayvanıñ sırtında daşıyınca yükü yağır da olur merkepleriñ dālī, onlarā, yağır olur,
 yara, yara aşardı dalına, sırtına yara açardı, қоқardı pis pis ğayrī. yükü yığdığdan soñra
 semeri şöyle bi sallardıq. yapışıp ğalır tabī sırtına deyi. semer, yūlar, başğa ne olacaq?
 yular götürmē_üçün, yüklemē_üçün semer olur, torba, torba olur. heğbe olur, ne dēyem
 35 saña ben. efendim şey olur işdē. tabi, yüklemē_üçün ip vār. şindī ip iki çeşit. evel, daha
 evelleri bū naylon şey çıkmadan örmē ğıl, davarıñ ğılından örellerdi. şerden aldımız
 iplēr kendirden yapmaydı. izmir tireden gelirdi o kendirler. yāmur da yādı mıydı yā bōle
 ğasnağ gibi, onuñ bālaması zor olurdu. hindiki ipler öğle dēl, ıspartadan naylon olunca
 yumşaq oluyor. şimdī çifti biz eveli öküzüle sürerdik. ondan Sōrā āştan õk, õkçe
 40 yapardıq. haTTā ikisini birleştirmē_çün ğılıç derdik arқasına bi āş çaқılırdı. zılvaya
 daқarsañ bir şöylē bi metre uzunlūnda bi zincir alır onu daқallardı. olmassa dedegülü
 derdik oқuñ ucundan bıqaş tāne delik delerdik ileri ğerī, onu daқallardı. boyunduruқ
 belli, iki öküzüñ boynundā. eğef vardı halkā_ibi. ona daқılırdı zencir ya da dedegülü.
 elinde bi de öğendirē, öğendire, öğendire. öküzleri bellēceñ. yörüsün. ğeri ğalanıñ ğıçını
 45 dūrtersiñ. ğıçına dūrtersiñ o iler_ēder ğeri ğalan ğayrī, deng deng ğeder. biri ğeride
 ğaldı mı o zaman aynı hizada ğedecek kī yükü ikisi de bi asılacaқ. hā, iştē bir havay bir
 buçuқ havay filan eñ sıқ atāsañ iki havaydan fazla toum atamazdıñ yövmiye öküzle
 havay, bi tenike, bi tenike bi havay. bi tenike bi havay olur. başқа ne diyeyim ne
 bileyim ğayrī? öküzüñ şeyi bōylē. ekildikten sōrā iştē orāla dererdik. biz evel orāla
 50 dererdik. ondan soñra bi araya toplardıq. sözüм yabana merkebe yükledirdik. belirli bi
 harman yapardıq, harmana daşırdıq. ordā bir hafta on ğün sapıñ çoқlūna ğorē hayvanla
 dōven sürerdik. tātaniñ altına daş çaқallardı. bōlē çaқmaқ daşı, dōven, sapıñ üstündē,
 hayvanıñ arқasındā dolanırdıq. omar bilir bunları canım. ğünde iki saçım sap sürerdik,
 iki saçım. saçardıq kenāra ğol yapardıq bōylē. āştan dirgen yapardıq bōyle ēri. iki sefer
 55 onarlana ğarıştırdıq. dirgen hē. onarlan tabī ğarıştırıñ arada. hayvan dolanır ğāri o
 daşlar onu yavaş yavaş, ğünde iki saçım sap süreñ. üç süremeñ ğāri. sap ğuru olursā.
 onu yapañ, tinas yapañ bōle uzun. yabaylan atardıq yabaylan. ondan sōrā gözerlen
 elerdik, ondan sōrā havaylan tenikeylen çuvallara çuvallanır. ne satacāñ yēceñ anca

ğakar. satmaya bulğur bũday bullarda bulunmazdı. çõnuñ yetmezdi bile balcanla filan
60 deişiller gelillerdi ovadan. şimdĩ yetiyo maşallah ğāri. şu güpre çıķalı bēri verimler biraz
dā eyileşti, bũday çeşitleri de tabĩ coaldı, ğıziltan vār, çaķmaķ vār, ondan sōrā çeşit vār,
çok çeşitli bũdaylar var şimdĩ. şimdi bũdayıñ bāzısı eyi verir verimi. bāzısı az verir.
bizim eski bildimiz sarı bũdaylar vār, onlar ğalmadı şimdi heralda piyasadā az, sāilde
az, yaylada eyi verirdi. bizim burda hiç olmazdı ō. āmet bũdayı ekerdik biz o zamanlar.
65 āmet bũdayı eyi olurdū, onu da ğuş, ğuş çok sirperdi. sarı ğuş deriz biz. tam biçmeye
binecēmizde çirperdi kellelerĩ.

M029

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Bucakkışla Kasabası

Anlatan : Habip Uysal, 1938 doğumlu

Konu : Askere gönderme, bitkiler

eski askerliĥ usulları. köyümüzde sabah camisinden çıkılınca köylü biriĥir. askere yollucaĥ olanlar el öperdik. imam dı̇a eder. imam dı̇ada ne bileyiñ ĥari işte askerliñ güzel geÇmesi için veyā sā selāmet, işte yurdumuz için, bilmem nē deyollar ĥari güzel dı̇alar yapılırdı. ben gendim cahil olunca onların dedini birden öğrenemedim.

5 söylemeyē gücüm yetmiyor. cebine haşlıĥ halk tarafından ceplerine üçer beşer ĥuruş arılıĥ denilirdi bunlara yāni. arılıĥ verilir, halallaşılır, askere gönderilirdi. tabi, böyle gittik yā. ben amasyaya ĥettim ilk. er etim tuĥayı, biz ordaydık. ondan sonrā toĥadā muābere ĥursuna ĥettik. ordan dā artvinē. artvinde bitirdik geldik. teskerimizi aldık. bin doĥuz elli sekiz, atmış. yōdu sōra yaptık, hē. toĥatta mıydıĥ o zaman? amasyadā bi

10 āĥadaşın mektubu geldi. işine de fotoĥraf ĥoymuşlar. fotuĥrafı öpmeye başladı āĥadaş. ben de dedim ki hotuĥrafın öpülmemesi lāzım. bū, put yerine ĥeçiyor gibi yāni. putu öper yerine geçer. iĥaz ettiĥ ĥari. āĥadaş da öpmedi heralda. ĥaraman bucaĥkışla köyü bitkiler, meyveler. antep fisti, zeytin, ĥaysi, şeFtālī, nār, üzüm bāları, domatis, biber, patlıcan, fasillē, ĥabaĥ, būday, nohut, semizotū, soān, pırasā, kekik, bunnar biter. yabāni

15 āşlar, şam, pīnar, antep fisti, saĥız āşları, menengiç, bunnar var muhitimizde. ĥavaĥ, çınar, işde var dā ĥari bunnar, pēlit, pīnar, ĥavaĥ, dedeĥavaĥı, dedeĥavaĥ, dedeĥavāi, gendi biter. bi de ekme ĥavaĥlar olur, yāni bildimiz selviĥavaĥ mı dēcez ona ne dēcez işte? gendisi biter. ekme ĥavaĥ var bi dē ticaret bunlar var. ot, māduuz, fesliĥan, dehanā, mārūl, ĥannıbahār, otları eçce bilemēcem. çoĥ az bi türleri var yāni. ıstrĥan

20 otū, sūtleĥēn, şal ĥabaĥ, şal ĥabaĥ, tüylü eşşeg ĥulā gibi şōle bī yaprakları olur. bi işe yaramaz ōle ot. yani yarar yeri vardır allā onu, yarar yeri vardır amma biz bilmēyoruz. çoĥ ot türleri var, isimlerini saymā bilemiyoz yāni. ben otus sekiz doumluyum. habib uysal. bı̇bam ĥirĥ yēdidē verem hastalından öldü. o zamanlardā türkiye çapında ĥeniş alanda bi verem hastalī varıdı. istanbulā ĥetti, hastāneye yatmaĥ uçun, bi yer bulamadı.

25 ĥeri geldi, burdā haTTā tosbaĥa eti, yılān hepsini yēdi. çāresi. soñrā ĥirĥ yēdi yılında öldü, doĥuz yüz ĥirĥ yēdidē. ĥirĥ yēdide öldü. ondan soñrā istanbuldan mektup geldi,

gel yer bulundu, açıldı saña deyi. bobam da öldü gitti işte. soñrā bu vërem bayā öñüne geçildi. şindi şindi gine biraz ğıpırdama yapıyor. neden bilmem ğāri hā. severbirliktē askerdeī askerler budā budā ğırıldı ğetti. askerdēnler hele bi amel olurumuş, ölürümüş
30 adam değlerdi. soñra soñra biz anladık kī ğoleraymış. o amel de ğoleraymış o zaman.
amel, ad amel.

M030

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Cerit Köyü
 Anlatan : Hüseyin Özçavuş, 1925 doğumlu
 Konu : Köyün adı ve tarihi, köyde hayat

şeydēn, doğudan diyelim işde, nerden, o taraflardan, he, balkanlardan, balqardan gelmiş. tersise gelmiş, tersise gelmişler, beğlikler günlerindeymiş. gendi aradan iki beğ çarpışma yapmış, ha ordan cirit oynarkene bunnar at üzerinde cirit oynarkene bir adam ölmüş, ne olmuş. gavğa yapmışlar, birbirine girmişler, ordan tersisden bizim ceriT
 5 deyerekten geldimiz ciritciymiş yā bura gelmişler, burda adını cerit göymüşlar. aşşā göksunuñ kinarında daş dibi var, ha ordan daılma bura, bu köy eskī. burda eskiden hayāt benim evim sehildeydi, biz davarcıydık. davar güderdim ben, heyē, gūzulama zamanında cemileler dērdik, cemilelere deke gātardık. ordan şe_derdik, gurban zamanı işde beslerdik, davar güderdim, bobamıñ davar şeyiydim ben, bobam birinci cihan
 10 harbine gētmış, cihan harbindē iki buçuğ sene galmış, babam gelmiş, yiğirmi üçde cumuriyet gūrulmuş, cumuriyet yirmi üçde gūrulunca biz yirmi beş doumluyuz biz bobamıñ cian harbinden geldinde. on, on iki, on üç yaşında bobamıñ davarını güderdim, bobam davarcıydı, biz davar yüzünden pek irezil olmadık o günüñ behrindē. böyle yaz günü geldi miydı ne gārdaşlarımız vardı ot yayılırdı aşığdan. gelir yoğudū. bobama da
 15 şerif ā dillerdi, adam da ağaydı, gelene gēdene baqar bir adamıdı, ōndan keli küncü ekerdik, misir ekerdik, arpa ekerdik da arpaynan buydayı gārıştırdık mı bi sēl de onu yirdik, hindi yā bizim çocuklara arpa ekmē olsā bu neci diye basmazlar. biT dediğini aħardı bizlerde o günüñ behrindē. hindi deyelim kinī benim elli doumlu ölüm var, elli doumlu ölüm biti bilmeS. ammā ne yaşadık biz, hele hele helē, çoğ galenderler
 20 goñşularımız varıdı, neler yaşadık, neler yaşadık. / mal, güz günü gāsım ayında filan sık yatırsā gış çok olacağ dillerdi, davar dānāğ yatırsa gış az olacağ dillerdi. analarımız bobalarımız böyle dillerdi, ordan añlardı anamız bobamız, bi dē duT yaprā aştı mī, yaylaya göçüñ, duT yaprā dōktü mü sehile göçüñ, gıştan gāçıñ dērdi, dayım olurdu o da benim. işte aynı o tārifeyi de dutardı. dutmadık mıydık burdan gārdan gēdemedimiz
 25 zamanlar, biz gētmezdik dē bizim mal arqalı oluncağ erken gēderdik, dā erken gēderdik belki dē malı az olan aldırış etmezdi, gārda şaşkın olullardı. beni düğüne oğur, eveli bi gayfe gelirdi. mesela idayet oca bāñā gayfē göndermiş, goñşulara ben de dērim,

ağçalanlı idayet ocanıñ ođlu evleniyormuş, yāt ğızı evleniyormuş, ğedelimiñ, ğedelimiñ. ğedelim, ğederdik. biz bir bayrağ dūzerdik, bir davar çekerdik, idayet ocanıñ dūđününe
30 ğederdik. böyleydi ğörmekler. hindi öyle değil, eveli yeği dene ata bindim ben, üseyn
çavış ğüz ğündē ayāmda çarıķ vardī, ahırda yatırdım ata baķacam deyi. dūđünde yarış
yapacaz yā, ata baķacam deyi, yarış yapardığ. hangī at geçersē, gelin ona binerdi.

M031

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Cerit Köyü

Anlatan : Mustafa Üstük, 1930 doğumlu

Konu : Hatıralar, tarım ve hayvancılık

altı sâtlık yere üzüm kesmeye giderdik. orda bekmezi ğaynadırdığ. ordā benim çocūm bekmez tavasına düřtü, bi çocūm öldū. efendime söylēym işde yayan ordan tulūnā, eřřēnē bekmezi bura dařırdığ. on yirmi ayz, āz bekmez ğaynadırdığ, efendime söylēym işde burdan ğaramana yayan geđerdik. buğday götürsek eřřēmizi, eřřē yüklerdik sekiz
5 on eřřē, tābi buğdayına görē ğaramana götürüdük, satardığ. iki ğuruş üç ğuruřā. öyle işde efendim, çifti öküzüne sürerdik, ekini orāna dererdik, efendime söylēym, bağı çapayna çapalardık diminī, üzümü sererdik, harmanı düvenle sürerdik, eřřēne öküzünē. öküzüne sürerdik, orāna dererdik, eřřēne çekerdik, efendime söylēy, düvenle sürerdik saman yapardığ, döndüre döndüre harmanda ğıvrada ğıvrada ğıvrada, yabayna
10 savırırdığ. geçi dālarda gúderdik, yem felan bilmezdi o zaman geçi meçi. veyrek de bilmezdi geçi de bilmezdi yem bilmezdi, yem yoğudu ki ādet dēldi, öküze bile vermezdik yemi hollardan keven ğazardık, keveni döğerdik, şo dālarda şeyler biter işte, keven deyi tikenli bir ot. onları ğazardığ onnarnā öküzün yem yerine o keveni verirdik. saman, samanın üstüne yem diye onu verirdik öküzē. yem neyi nārācağ. geçi saten dāda
15 yayılırdı, gölde sulanırdı, o zamanlar öleydi. geşlimden çocuklūmda bobamdan ösüz ğaldığ. ellere çitçi durduğ, çırağ durduğ. neler geşdi başımızdan neler neler işde. çoğ ğalenderlik çekdik, elli ğuruşa yövmiye üfledik, iki yüz liraya aylık ele çırağ durduğ. çalışdığ çabaladığ iki tana meydana getirdik, çifte ğoşduğ, bunlar işde biz boyunduruğa ğoşardığ řōle boynuna ğorduğ. dörd ağaç eğeriz, onu dağarız, zevle deriz onū, zevle,
20 zevle, onları öküzün böyle boynuna dağarız ondan sōrā arğasına bi āř saban, demiri ayrı saban āřtān, ğılıcı āřtan, oku āÇ, bilmem ökcesi āÇ, işte onlara sürerkene bazı ara sıra böelek girdi de bi ısırdı mıydı öküzū, bi asıldı mıydı hart, ğoparı ğaçar geğerdi öküzler. nerde bir in varısa öküzler orayı bulurdu ğayrı. öküzü aramay, yoğ ğayrı, o boyunduruğu ğırdı yāT da sabanı ğırdı geğti. yeder sürer gelirdik, güderdik, āřam evde
25 yatırız, bires soñra ğaldırır öküzū, tarlaya geğeriz, tarl_eğeriz. hani deviriris, tarlayı eğeris. ondan soñra güzün ekin ekeriz dierine. orāna dereriz, eřřēne çekeriz, harmana dökeriz, yabayna sürdükten soñra savırırız. yabayna, yabayna, hē, dirgenne de böylē

sürerkene ağdarrız. yabayna da savırrız, ondan soñra bũday bi yannā, saman yanna ayrılır. bũdayını da eviñe dalımızda çekeriz. ğışlar çoğ fena geçerdı yeğenim baq, ne yapalım işte o ğündē lamba yoğudu, elettirik saten yoğudu, ocā bir ataş yaqardıq, iki şam odunu goñ, onuñ şavqına namazını da onuyla ğılañ ğılabılirseñ, ekmēni de onuyla yeñ, dikişini de onuyla dikeñ, pençere de yoq, şu adar şu adar öyle ters atacaq pençerē bi ahır pençeresi bi pençere ğorduk. ona da bi çul dıqardıq. táمام, souq gelmesin diyē, velāsıl devam etti, velāsıl böyle bir zaman devam etti, ondan soñra bi idāre midāre çıktı, lamba çıktı, lambayı yaqarqanan elettirik geldi işte, seksen beşde, ğış da böyle geçerdı. bu camī o zaman tabi bu adar yüksek değıldı, o, teg ğatlıydı da, caminiñ başından suya çeşmeye geçerdik şurdan. bizim ev o zaman şō kavāñ yandaydı. cāminiñ başından çeşmeye geçerdik. böyle bu cami boyunda ğar yağardı. bir gün ğaramana ğettik. ğozlubucāñ ora geldik, bir ğar duTTū, ğozlubucā saptıq. ordan başımıza bir örtü mörtü aldık. erbişim ādar geldik. erbişimde dört gün ğapandıq, şurda erbişim köyü var. ciara yaqsañ anca varıñ. orada dört gün ğapalı ğaldık. dört gün soñrā oraya doquz ğişi toplanmışyız. hani yolcu, bizi buralı. ordan doquzumuz beri ğettik, ikindin namazına bura zor geldik. böyle ğoltümüzüñ altına çıkar ğar, āpalaya āpalaya geldik, şō köy heç yoq. köy ğarıñ altında ğalmış. şöle bir delik delmiş, bizim eviñ oldū yere geldik, bizim hanım böyle bir delik delmiş o delikten çıkar ęnerimiş suya muya, delikten bi zıvındık, içerde lamba yanır. heç pençere mençere yoq. evine bile düzlenmiş ğār. böyle ğarlar yağardı esgiden. fēna ğarlar yağardı. şu dālara çeler bālardı, böyle altına iñ çeleri gibi çeler olurdu, altında dursañ durulurdu hani. o çeler de bi uştu muydu yuvarlanır derey ādar. ğar yığılırdı. ğar, yel, yel üFüleye üFüleye ğarī yığardı, şöle kelerlerdi öyle, şöyle kelerlerdi, bi de ğöştü müydü dereyā dar tekerlenirdi ğayrı işde, hindiki doğudānlar gibi hani, douda bazī çığ basıyor yā. hani o gibi iş aynı, velāsıl buraya deşet ğış olurdu. anlarımış, yörükler anlarımış de ben pek añlamam dā. biz boba da görmedik, hani boba da görmeyince biz pek o işlerden añlamam işte. bi annem varıdı, kelepe, onuñ yanda ēlenirdik. onuytan işde bir zaman geldik geşdik. ondan sōrā evlendik bilmem işte.

M032

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Çatak Köyü

Anlatan : Hatice Çimen, 1939 doğumlu

Konu : Düğün, bulgur kaynatma, dokuma işleri

çatak köyündē bi ğazan misir bişiriller. düğünden bir hafta evel. bayrak dikeller damā.
 ondan gerī bir aftā davı°l dōğeller ğız evindē. bir afta davı°l dōğeller, bu davılı
 perşembe_üne_dār dōğeller. perşembebe_ün ğızıñ başına ğına yaķallar hePisi birdēn.
 5 yēdi tayne ğız başı oluyorur. yēdi tayne. bu geliniñ çeyizlerini geyeler. bir afta biz
 davı°l dōğdük diller. oğlan evine varıllar dāmāddan para ğopardıllar ğızlar. yanī ğızıñ,
 ğızıñ arķadaşlarī. biz bir afta davı°l dövduk, biz masarífımızı alacaz diller. olan evine
 varıllar, ondan gerī masraflarını alıllar, bir afta davı°l dōğdük dillēr, perşembe ğún dē
 asbabı çıkarıllar, gelini süsleller. geydik giysilerini çıkarıllar, ondan geri ata bindiriller.
 gelini, gelini başına bi dabağ ğollar. dabāñ edirafını başörtüyle bağlalllar. dudsun diyē
 10 aynı böyle boğazıñ altına bağlalllar, ğravit gibī ondan geri üstüne ğırmızı al örteller, alıñ
 ucuna beş altı taynē yazma dikeller, geliniñ her tarafını örteller. ondan geri
 perşembe_ün öleyā_dar bunu yapallar, ölerden sonra ata bindiriller. ata bindiriller,
 ğızıñ amcası ossun ābeysi ossun, bobası ossun, ğızıñ ğolundan dutar, ata bindirir. ondan
 gerī olan evinden atıñ başını çekeller, alayla bilē diğer yengeler arķadā alay arķada,
 15 alayıñ arķasında da yengeler oluyor, yenge olullar hüsüsü, geliniñ arķasında ğadınlr
 başörtülü, örteller yüzünü örteller, görünmez. arķadaşlarından aķrabalarından minasib
 olanları yapallar, ondan gerī işte bir afta davı°l dōğeller. düğün meselesi bu. gelin sabası
 ..cumaya ğundē gelin öñüne gideller. gelini süsleler püsleler, duvara dayallar. millet
 varır, davı°l dōđer, oynar aķsamā_dar oynallar, çalallar çığırıllar. bizim gelenēmiz bu.
 20 bi de şū. zamanında biz meselā ebem irahmetli ossun, ābim dā_yi olur, yingem dā_yi
 bilir, şiy duzū değirmelle çekeriz, tuz bütün oluyordu. topaķ duz oluyordu, duzu çekeriz.
 elimizde çekeriz biz. bulğuru elde çekeriz. bulğuru ğaynadırız elde çekeriz. bōlē beş
 altı yēdi sekiz taynē deliğanlı ğız veya ğadınlr gelinlēr, toplallar üş dōrt tayne
 deirmeniñ başınā, sabā_dar bulğur çekeriz. şarķı sōlesē türkü sōle sōle geçe ğaķallar bi
 25 yēmek yillēr, sabā_dar ondan gerī bulğur çekellēr, işte bu. arķamızdā giysilerī heP biz
 şeydē pambığī yayda atıyoruz. yayda atıyoruz, çıķırıda eiriyoruz. büküş yapıyor, çıķırıda

eiriyoruz. bunū hamır haşıl, hamır didimiz haşırdā yapıyoruz yānī, hamırnıñ içindē sālamlaşsın diyī, bunū çözeriz çezerez çuvallıg da doquruz. bunu da arqamıza guşaq yapariz, erkekleri ondan geri pantulun yapar, gadinlar mesela guşaq yapıyoru, ondan
30 geri atlet, eskiden bölēydi. üs peşli giyelerdi, üş peş var bi eskiden alaca doqullardi, guşaq doqullardi, fes geyelerdi. bölē uzun fes, felezli felezli bölē eskiden durum bölēydi yānī. köydē gızlar, hah, gadinlar doqullar gızlar doqumaz dā gadinlar doqullar amma şindi o fes gāgdı, gitti yok çorap yok. çorabı mil ile öreriz. eskiden de öleydi. çorabı mil ile öreriz. yaş mī? atmış beş. hatice çimen yok. kenan evren talibesiyim ben.
35 bi zaman kenan evren oqul çıkardı oqumayanlar örensın diyi yā. bi zaman çıktıydı. ben ondan diploma aldım. hē, diplomam var. dörd ay mı gittik, altı ay mı gittik bilmeyom gayrı. köyde deil canım burdā. hē, burda oquduk örendik. oqumayı, yazmayı örendik. hindi nereye gidersēm ē, lefalardan oquyu oquyū gittim yeri biliyom yānī. imzayı filan atıyorum. elli beş yaşında mıydık yalan söylemeyim, kırk beş yaşında mıydık belledimiz
40 yānī. o sıralardaydı. işte durum bölē. yānī eskiden çok ... unuttuk gittik anam dimişleyin yok. bñ ādar aqlımda galdı yānī.

M033

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, oğlu Köyü
 Anlatan : Mehmet Yakarşimşek, 1963 doğumlu
 Konu : Köyde söylenen dua ve beddualar

lu köyünden memet yağarşimşek. bin doz atmış  doumluyum. şu an đırđ bir yaşındayım. kymzd söylenen dualar:

- anañ atañ nur içinde yatsın.
 allah ecir sabır virsin.
 5 orasPı avrat şerrinden puşt lan şerrinden emn eylesin
 yoluñ aığ olsun.
 allah dvlete millete zeval virmesin.
 allah bu aylara, bu günlere yine đavi°ştırsın.
 allah dert verip derman aratmasın.
 10 buyday diye avı°ladıñ altın olsun.
 el penleriñ çoğ olsun.
 luñla oba, đızıñla đomřu ol.
 mrñ zn, dnñ gzn olsun.
 slıcağla đal.
 15 allah evde oturup đapıya bağtırmasın.
 köyümüzde slenen beddualar:
 allah belñı virsin.
 diziñ srnesc.
 bend bulma, řeytaniñdan bul.
 20 boyu devrilesc.
 cibiliyetsiz.
 damıñda bayđuř tsn.
 diziñe gzñe dursun.
 evi dini yığılasca.
 25 gözü ıkasıca.
 gidiřiñ olsun d geliřiñ olmasın.

iki yaḡañ bir araya gelmesin.

ḡıran girescē. ḡırıp geḡirecek yāni ḡıran giresice girdi zaman tümü kökünü kescek. o soyuñ nesliñi ḡurutsun.

30 ocāña incir ācı dikesicē.

vurḡunu yiyin gelesicē.

yaşı donu ḡara gelesicē.

yālı ḡurşuna gelesicē.

yavrularıñ yalaḡ başında ḡalasicā. yāni anası babası ölüp ḡocuklar yetim ḡalıp

35 onuñ bunuñ eline baḡması.

zıḡkımuñ kökünü ye.

M034

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, oğlu Köyü

Anlatan : Necati Durmazer, 1934 doğumlu

Konu : Çocukluk hatırası

necāti durmazer. bin doğuz_üz otuz dört doumluyum. yetmiş yaşındayım. lu
 köyündenim. mesela ocuklmda bir gru annadıyım grtmu. yararsā. ocuklmda
 postan bekliyodum hayvanlan gidig geliyordum orāyā. bostan bekliyordum. dā ilkoula
 Filan dā birinci sınıfa gittim o sıralardā. Şimdi ekin derme zamanī sabah gidiyorum
 5 ikindin aŐamzeri geliyor. bir gün ikindin oldu hemen hazıllandım burāya gelecem,
 ekin bienlerlen, gruyom zāten. o arada hayvaniñ ayāndan duTTum yatıyorum böle.
 hayvan glānı böle dikdī, mandırırma dru tam Şeye çevirdi, len bu ne ki didim hani
 bağdım eŐenlunuñ bir gyun kp varıdı, heraldā didim o köpek. sıra ıktī baña dru
 hayvana dru geliyor. gurdumuş canavar, onu da duydum yani gyr uzun olur filan
 10 diyī. Şimdi ben de gākınca o hayvan orda durd grt. ben bir iki bārdım mārđım, heç
 hesap almadan usul usul kendilīnden gitti. o gün gedī, biraŐ gün gedī, Şeyde gine
 aynı o vaziyettē birağıyorum hazırlanıyom hayvaniñ ayāndan duTTum, hemen binip
 gelecem, hazılladım. böle biraz dā duruyum filan drken uyumuşsum. sap çekme
 zamanı o zaman, elektirik filan olmanca pe' gāranlıg, zifiri gāranlıg oluyr. uyumuşum
 15 bayā ipicē zaman geçmiş, yatsı filan geçmiş. böle yıldız ağılmış ammā ne biçim
 gāranlıg. Şimdi bi de kel bayram emmī renleriñ içinden cinniden bahsederdī. bizim o
 bostan yir dē o renlere biraz yağın. Şimdi gālgdīm, usul usul eŐŐē bi aracağ oluyom,
 len canavar duyar ya da cinniler duyar diyom le gruyom gendim ufām tabī. 
 cinnileriñ old tarafa yönümü dönüp bağamıyom onuñ annattılar hani geldiler beni
 20 ağırdı filan diye adam annattı yā, ondan gruyorum usul usul añlardan giderken bi
 araltı gördüm bağtım hayvan. Şimdi on buldum, üzerindē palanı vardı, onu Filan
 düşürmüş, ıplağ. bindim geliyorum. gra gra yāñi cık cık cık Filan diyemiyom
 hızlı hızlı, canavar duyacağ ya cinniler duyacağ diyı yāni çocukluk iŐtē, hē, görüş. le
 le, Őiye gādar geldim grarağ muslñ yanna gādar. muslñ yanna yađlaŐtım, bir hırlıtı
 25 hışırtı var. yāni böle bir ses Şalgırtı malgırtı. hani çocukluk yā, afamdan Şöle gedī, bu
 didim hani dört tāne canavar grt, burda göyunu almışlar burda blŐyollar didim eŐŐē

yoldan çıkardım Şimdi beni de yiller diyē. yoldan ayırdım hayvanē aŐ diyē bayā ... o
yanna dōru çıktım, mēr kōyden beni aramaya gelillermiş, at arabasınan, onuñ
aldırtısıymıŐ. muslūñ yandan bañā gorkuynan çeŐitli sesler geliyormuŐ. Őimdi tam o
30 canavar didim yirlere dengine geldim araba oldunu bildim. ordan tekrar yola dōndüm
denkeŐiñ ali vardı bizde itiydi o zaman bizim bōyūk birāder bobam rahmetli beni
aramaya geliyollar at arabasına binmiŐler, dōru. Şimdi biri ceryeniñ bi tarafına bağıyor,
birisi bi tarafına bağıyor. babam araba sūrüyor o adar aranlıđ yā, ben araba gelirken
Őōle hayvanı ayırdım beni zor gōrmuŐler geliyo yā, geldi işde gidiyor dā ilerden
35 dōndüler geldiler, giri getirdiler. yāni ōle bi gorkū ocuđlūmda geçirdim.

M035

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Çukur Köyü

Anlatan : Ayşe Can, 1950 doğumlu

Konu : Serbest

sāol, heyē. geliniyiñ, heyē. ē, hoş geldiñiz, heyē. iyi dayı hayvanlar vardı, onları
 götürdü, yayılmayā. buyur, davar, onuñ için. hayvanlar hiş gelmez. nerē gidersiz böylē?
 bunū döeriñ işdē. heyē, bir ki şey var şurdā, ihī,... hindi, döülmēyor soñra. nouT, nouT
 ihi. balcan ekseñ balcan d_ölür. domatiz olür. biber olür. tabi tabi, nār, zeytin olur. her
 5 şey olür. ben başka yerden geldim. isaniyeden. bayā bi sorduñuz, ağcalanlı mısıñız? az
 tanıcağ gibi. saol guzum. allām, hindi ayağda geziyoruz işde. yaşıımız hindi atmış sekiz.
 ne bilēyiñ kaç doumluyuñ. atmış mı oluyuru, ben nesini añladayıñ ha dayī, bitti bitti, bitti
 davār. olanlar da evlendi heP ğaramandalar. bicēzi var burda davarcısı, gettiler dayı
 onlar. / toķuķ, evel yuñacaķ yullardı, heyā, hindi odunları. sen beni ğameraya alıyoruñ
 10 mu bilmem. beni ğonuştur muyduñ. yo yo yo, ...yullardı, ataş yaķarız, ğazanı ğurallar,
 beri geliller, iki ...yullardı işde nōğürelim, eveli bi ğazan ğurallardı, güzel yullardı.
 demek siz beni ğonuşturuyorsuñuz. yā nesini añladayım, davar irezillik, davar irezillik
 ğurtulduķ. ne ğonuşuverēñ ğuzūm, ceyizimiñ nesini anlatacam. evel gelin atta ğederdi,
 hindiki dūn peg bi şi añlamañ. bi hocalıķ şiler bayā eyi oluyuru, hocalı şeyler eyi
 15 oluyuru. e siz onları benden de eyi bilirsiniñiz, dēl mi?

M036

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Çukur Köyü

Anlatan : Mahmut Çolpan, (H) 1333 doğumlu

Konu : Hatıralar

üç cüz otuz yediliyîñ. köydē köye geleli beş altı eveli dādayka ben heç hastalanmazdım. yaylaya göşdük, eyiydik. beş altı üz davar eTTik güTTük. hacı mistā demişleyi annadalım. rātıdık, bu köyüñ yaylalarında çok hava vardır. havasını ayırdık. şindi yarım ekmek bir ekmek yeyemem. yaylaya gettiñ zaman üç dört ekmek yerdim. aynı getsem
5 gene yerim bir ik_üş ekmek. biz burdā hayatımız köy tarafında çokçuydu. yaşım da orda yaşadım ben. seksen beş yaşındāyım. seksen beş yaşındāyım. suyumuz da yeter yaylamız da yeter. işte bizim bu memlekette davarçılık olacağ. yümsek yerde yaşayacāsañ. ben öyle yaşadım. / beleñde tahtacı yanda otururduğ. bu evi daha yapmadık. iki çocuğ geldi. bende var beş altı üz dāvar. yüz on erkeÇ sattım. nahıl
10 anlācāñ hele. sattık bu iki çocuğ geldi. ırahmetli bi emmimle bubalık da var güççü āmat var. ğocā_san oturup duruyuz. emir āmed de dedi kini niriye_deñ, dur yanına bakayım bi didi. çoklar ğaşmış, o kıöye ğedermiş. hocalar o ...çoğ müftü oldu olanlar ammā biri öldü rahmetli, biri sağ ğonyadā. emmi rahmetli getme dur bakayım bi ne? para yok çoklara sormuş ğaşmışlar o kıöyē, vār bi ıçığ para verelim şunlara. ço eyi olur dedi.
15 verelim bizim hanım da ekmā_ıtar. ğonşunuñ biri bişiriverir. didim hanimē düş, yañal da parayı çekti didim. gerçi o zaman paralar ğıymatlī. nā_ıdar verelim didi. vereñ ğeder. verdik getti, hacıya gettik. şeylē nazmiylē. ordā bizim arķadaş varıdı. bostanözündē hacır memediñ hacı. barabar gettik. o da parā çekirmiş hacıda. bi dā bağıdığ hoca geldi. ğulā çinlesin. yēn size bize ğāze olmuş, şu şu, hāyır, öle bi şey yok
20 didim ben hemen os_sāt. o işi tamamladım ben. çekirmiş parāyı. a şu parayı didim, sen işini gör. nazmi oca didi. yā siz biz, ik_üç oca dā biz heş böyle bir arķadaş duTğun arķadaş görüp te didi biz para toplardık didi para toplamañ didim. ne gönlü olur arķadaşlarımızıñ ne gönlü olmaz. bizim hacılığ ğabil olmaz didik. biz 'gendi hālimizi 'gendimiz yaparız. ben didi on iki sene ğetmiş bir oca var işlerinde. biz heş deyo siz gibi
25 duTğun arķadaş daha görmedik. bu_ādar para çalındı para topladık da siz gibi görmedik didi. de rahmetli, rahmetli o da işte bu yanna getti dē onlarla bi düştük ğağıdığ

ne muhabbet günler oldu, şindi geşdik hepinden. támam. abdıraman efendi bura geze gelmiş ğarısıyla. bizim gelin hasanıñ ğarısı didi kinī ğarısını hocañı bi çır da didi biz dedi benim ğız burā ğaşdı çukuruñ içine didi ğızım dedi, yemin etti ğocam didi, hasan 30 dedi, kimi adam dedi ki eşiği deştiriseñ bu evden şu ev yaparsañ gelir dimiş, yapmassañ gelmez demiş. neyse, gezerdik beleñe dōru hocam burā dağ bi geliñ mi didi, ğarısı, bizim gelin, hocam dedi. bi hocaya danışdığ dedi. evi deştiriseñ ğızıñ gelir evine, eşine. bacım dedi, ēr, bi öyle ğocalar öyle ğuvvetliydi didi, biz bilmesek bilmem didi. rahmetli ne derin. eşiği adını deştirmiş mi şo eşikten şo eşik demiş mi? yoñusa 35 eşik hep eşiktir dedi. āl etmiş mi bu ev yapar dā şo eve girer, bu eşik demiş mi? yō. heş ğabili yok, dedi. boşōluboş dedi, gelmēcek dedi. dē, rahmetli işte böyle dedi dē ne hocalar, adam temiz ocaydı öldü sōrā, öldü dē.

M037

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Çukur Köyü

Anlatan : Mustafa Demir, 1933 doğumlu

Konu : Köyün tarihi, çiftçilik

şimdi esgiden söyleymişim. iç seferberlik çıktında bu köydē bir dedem hallemmi hoca
 ğalmış. bir göğ_usta dērler bir adam, bir imam, bizim ğayınpeder dört ğişi ğalmış. bu
 dört ğişidēn, dört ğişi diyellerini osman çavış varımış, doğuz olan ğardaşımış. bobamñ
 dayısı varımış, üç olan ğardaşımış. bu dört ğişiği ğoymuşlar, diyellerini ondan geri şölē
 5 diyelim, ğāfile halinde gitmiş. bu dört ğişiden ondan geri bu dört ğişi bu köyde ğalmış
 tabi zamanıylan. işde seneler geşmiş. bñ ğas sene soñra dāyım gelmiş. ğolu çolağ olunca
 austurya cepesinde hem şurdan ğırmış ğolunū hem kökten ğırmış. austurya cepesinde,
 austuryadā. osman çavış gelmiş, ayānñ biri yoğ. doğuz olan ğardaşdan, üç olan
 ğardaşdan. yalnız bobamñ dayıslarınñ ondan ğērī ğaydı mehcül gelmiş yānī. ğaydı
 10 mehcül gelmiş, 'nērde öldū, nahıl ğaldī belli deilimiş. onlar böyle ğalmış. bu köylü
 böyle birez munğarız ğalmış. ondan ğērī dahı evellerinde de köyler hani şöyle evler
 birbirine ekli olurdu yā, onu dedem söylerdi. işte şurdan başlardı evler, ğapı içiçiçiçine
 o bir yandan çıkar. işte aşkıyalar geliyor dēllerimiş, hemen aşkıyalar geldinde iş ğapıyı
 açalım, şo ğapıdan o ğapıdan adamlar çıkar, ğaçarmışımış yānī bu şekilde evler varıdı
 15 buralarda. hah, birbirilerine bitişik, yıkıldı yānī. işde, o evleriñ bi adı yoğ. evleri bōle
 yapmışlar, şo ğapıdan girdiñ mi, bu ğapıya gireñ. bu ğapıdan bōlē bi taraftan çıkar
 ğedellerimişim. hani bucağğışlanıñ diyelim eski köy o daşñ kökü filan heP bōleymiş,
 zamanıyla, bōle bi ğorğuşluk olmuşmuş. yani dahı evvelinde olmuş bu işler. işte ondan
 geri tabi burada sādān soldan gelenler biraz daha bizim neslimiz nērden ğeldini
 20 bilemēyom. benim anamñ köyū çumranıñ, çumradan gelmiş. çumranıñ iñli
 köyündeymiş dedem. orda yerliymişim. ordā ondan ğeri sular ğurumuş. hani oralar
 derin ğuyular oluyordu yā, ğuyuyu, sular ğuruyunca ondan ğeri dedem ordan bir ği
 ğoyunu varmış, ordan ğöşmüş. orāyı şey etmiş, şeye gelmiş. ondan ğeri antalyada
 buhurcular dēller bir adama çoban olmuş ebemile barāber. ğoyunu davara tepdil
 25 etmişler, bir ği böyyerek şey ederekten altı yēdi sene sürmüş bu. yānī evi orda o bir
 şeyleriñ. orada duruncā ğayınları diyelim ğārī, şimdi ebemiñ ğardaşları dimiş ki gel ğārī,
 su ğeldi ğārī, bizim olan yerimize filan sāhib olalım dēmişler, gitmemiş. gitmemiş,

ondan geri göçebe hâlinde gezmeye başlamış. buralarda eleşirke annemi burda bobam
 almış. ēr, ellide filan varsalarmışımı, tarlasına köyelerine sahıf olabilecemişimiş.
 30 ğadastıro o zaman geçmiş ordan yā. ōnlar ōle. yalıñız dedemiñ nerden geldini
 bilēmeyorum. dēdem ğırkaltıda öldū. ben daha ufādım. onuñ nerden geldik de bu köye
 nahıl yerleştiñi bilmem amā köy eski yāni. eskiden mezerlik yoğardai mezerlیمیşimiş.
 dēdemiñ güccüklüğündē bir buraya bir sahi mi bi şey gelmiş. ōdada ölmüş. bura belene
 goyuvērmışlermiş. ondan gēri böyle olmuş. işte buralarda böyle askere gidişi
 35 oğullamak gelişinde ondan gēri odaya getirip millet hasbihal ētmek, bōle bu, devam
 ētmış getmiş. / gelelim işte şeyē. çitçilik. tabi ğarasaban, biliyorusuñuz bizim buralar
 devamlı ğarasabanla çalışır. ondan gēri işte dedem ekseriyetlen bu köyüñ yirlisi leşberi
 bir adammışımış yāni. benim aqlım ērdinde bi ton iki ton üzüm ğaldırıdığ. ondan gēri
 bunlar işte ğaybola ğayboldu getti işte. şimdi üzüm müzüm ğalmadı. ōkūs, ōküzden ata
 40 geşdig, ğatıra geşdik, ğatırdan şimdi diyelim tırağtör şu bu, olan yeñleri süreller,
 olmayan yeñler, sürmeyen yeñler ğālir. bōle devam ēdip geçer ama millette bi fazla bi
 çalışma yoğ yāni. ōle bilgi bi iş yoğ. ōle bilimsel bi çalışma yoğ. ondan gēri gelelim işte
 atmış, atmış şeylerde fıstığ. bu fıstığ, antep fıstı arşısı. ilk evel antep fıstı ğaraman
 bölgesiniñ bizim buralarda oldu. buralarda olmasınıñ bizim ...ğoca dēller bi adam
 45 varıdı eskiden. onu sen bilirsindir. avğan köyüne getmiş. avğan köyünde de bi tanesi
 antepten getirmiş arşılamiş dutturmuşumuş. nēyze, bunū getirmiş, ğoca arşılamiş bōle
 ikjıç yere. ondan gēri ōraşagördük duTTuramadık. len, bu ben avğandan ilişe
 getirdimidi, ne vağıtıdı? ekin derellerdi. ekin derellerdi o zaman arşılandı o zaman alıp
 arşıladığ. gene dutturamadık. bir ki ğalem verdi baña, ben kestim gettim. gendi arşıladı.
 50 arşı yaptık. ben bakmadım şeyini çekdim. devli sene varmış bakmış adam, benim
 arşıladım arşıya şimdi eşşekler bi şu tarafını kemirmiş arşınıñ. kınarını ğabını böyle
 kemirince açılıvērmiş. biz başını kesmezdik. kesmedimiz için açılmazımışımış mēr.
 arşıyı ondan gēri belledik, arşı yapmayı sağıziñ başını kesip arşılamaya ondan gēri. işte
 ondan gēri. zeytin zaten asliyetinde delisi çoğudū. onlara devam ēttirmek ōyle böyle işte
 55 bugünlere geldik. eskiden böyle gelir böyle, var, bōle devam ēdip geçer işte
 memlākatımız

M038

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Çukur Köyü

Anlatan : Osman Ekici, 1953 doğumlu

Konu : Yayla hayatı

- aracıla göşme mi deñeñ eşşe ile göşme mi? ā, eşşe ile göçecende çadırıñ moduruñ yükledirsın. senidini sayacāñı bilmem sacıñı atarsın eşşe tavi da atarsıñ döru yaylayı bulursuñ. ta burda tavi ğ ğalı mı? hā, onu yıkar geliriz tekrar bura geliriz yatakları yükledir geçderiz. ununu bulğurunu yaylaya varrız. güzēlce bi yemek bişiriyiz, onu yeriz
- 5 ondan soñra çadırı ğurarız yatacāmız yerı. hazırlı yaparız. ğalacāñ yāni bu ya ekini deresiye dekli ğalırsıñ, malcıysañ güze dekilin ğalırsıñ. bñ, şimdı onuncu ayda dönülür. doğuzuncu ayıñ on beşinde onuncu ay havalar soudunda ğeri dönülür. yapılır tabı, ondan pek añlamam. biz on ikinci ayda zeytiniñ hazırlı yaparsıñ. dibini ğazarsıñ, hani ğúPrelersıñ. ondan sōrā bu ik ay ğalı. ik aydan soñrā tekrar zeytiniñ dibini yaparsıñ.
- 10 hayvan ğúpresiyile tekrar hazıllarsıñ, dibini. ondan sōrā ğurularını murularını alırsıñ. ilacını atarsıñ. hazırlı bu. on ikinci ayda dibini ğazarsıñ aynı. ğúpresini müpresini verisin. aynı baharın, hanı hayvan ğúPrelersıñ, ilaşlarsıñ. suya hazır olur. bācılığ bitti. antep fıstı var, oldu işte az buçuğ herkeşte hani bulunur ellışer yüzer āç, anca o ādar pek te aşırı yok.

M039

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Çukur Köyü

Anlatan : Ramazan Ağır, 1936 doğumlu

Konu : Köyde hayat ve geçim

ēvēt, şimdī fıstıktan başlālım. fıstık aşşā yoķarı bin doķuz_üz atmıştan berī āřılıamıřlar, işlemi devām idiyor. bunuñ meselā verim burdā pek randı°manlı deil. ondan zōrā işte sene aşırı veriyor. her sene verim vermiyor. bi sene veriP bi sene vermiyor. ama nar zeytin bunlar her sene veriyor. nariñ dikimi meselā çelik yapıyorsuñ veyattā dalından

5 ayırıp dikiyorsuñ. nar burda randı°man veriyor. zeytin de öyle. zeytin burdā eñ iyi olan cinslerden var. domad deyi bi zeytin var çiftabaķ, bi de ğuşyürei deyi bi zeytin var. ğuşyürei. evet, işte bu çeşitler burda güzel oluyor. ayvalık kısmı pek randı°man vermiyor. başķa ne soracañ? bācılık öldü burdā. evet, ğuraĝlıĝ yüzünden. onları biz

10 ihtiyacımız ğadar ekiyoruz satmā için ekmiyoruz; Faĝat incir de öyle. incir de ihtiyacımız ğadar. çüñgü eziyetli oluyor. fazla bi satış olmuyor. onuñ için ihtiyacımız ğadar yapıyoruz onu da. evet, başķa sor. şimdi āřılarıñ nār zeytin elma nisan ayınıñ içinde aşıları o zaman yapılır. meselā antep fıstı haziranıñ om beşinden yedinc_ayıñ soñuna_dar yapılır. ğaysı, řevtālī erik onlar dā sekizinc_ayıñ içerisinde yapılması lāzım. o zaman yapılır. ō, durĝun aşı olur. gelecek seneye açılır. işte başķā, zeytin evet

15 saydım. nisan ayında āřılanır, zeytin, nār elmā. işte buñlar. havıncılık sircılık biraz var. aşşā yoķarı köydē elli inek filan var. ğoyun olmuyor burdā. keçi heralda bin ğadar köyüñ dört beş kişisi var. sircılık eyi. eyi burdā oluyor. yōķ, herkeşte de yōķ. belki meselā köyüñ yarısında var, yarısında yōķ. evet.

M040

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Çukurbağ Köyü

Anlatan : Hasan Turan, 1937 doğumlu

Konu : Serbest

hasan turan. çukurbā köyü doqüzüz otuz yedi, askerli topçu olarak yaptim. evel etim yeri malatya, sonra siirtti. siirtte argadaşim omerile tanıştim. bu vesileyle yani. ordā başka bi arkadaş tarafından goñuşulduq. soñrā gettim ben bunu buldum. ismayil deyi bi arkadaş varıdı davgandoslu, oylan barabar gettik bunu bulduq. bñ, dörd ay galdı ordā, 5 dörd ay soñrā bitlise getti, biz galdıq. bu, ordunat taburundaydı. sinema çödu, hanğı birini annatayın. sabahtan akşamā dar galdım zamanlar olurdu yani. sinemada bazılayı lāzım oldūnda sinemada anons yapallardı, geçerdim, çüñgü benim gōmandanlarım ben gadar bilgiye sāip deilidi yani. onun için bañā gāg gāri deyemezleridi, işte bu da bilir yani. öylelikle ben istedim zaman zaten siirt öle körfēz, bizim bu köy gadar bi durumu 10 yoktu, ciarayı yaq, bitinceye gadar her tarafını gezebilirdiñ yani bi dañ arasını. iki hōle boazıñ arasına sıkışmış bi köy, bir köy gadar da bi hasiyeti yok yani, bōle çatılı iki binası varıdı bi sineması varıdı, bi de annayabildiñ mi camisi varıdı gerisi hep bütün güpeşde şeklinde böyle yapılydı yani. şindi bazıları görüyom şeylerdē televizyondā, şāne olmuş bizim günümüz gibi deil. diyarbaqır da öleydi. öle fazla bi şeyi yōdu yani, 15 yeñi bina yoqdu şōle. üş gāpısı var zaten galeli surulan çevrili diyarbaqır. mardin gāpısından girersiñ, uday gāpısından çıgdıq, bir ay galdıq. urfa gāpısından biraz çıkmış, şōle iskeleye dōru diyarbaqır yayılıvermiş bir durumdaydı yani. başka söyleyecek oldüm bi şeyler varısā sor cevap vereyiñ. her şey olabilir. fasillē, soān, bibēr, ne ekerseñ gör, ne ekebiliseñ olabilir. temel gāynāmız da soan, gör fasilledir. başka işte yēceg 20 gadar da bi buyday ekeller, fazla bi şey de mısır da yēceg gadar bi şey ekeriz. zebze ker, elmalar şindi kiraza da döndürdük bi gısmımıs, kirazcılık da yapıyollar yani. elmacılık satacaq gadar pek yok da olmasa da yemeye bol bol yani bizim burda. satmā fālan pek havas etmeyiz zāti. satılacaq olan fasille, soğan, gör, biraz da üzümümüz var. üzüm bālarda, dē ebemizden dedemizden galmış, onun da hükmü geçmiş getmiş bi şey 25 yani. dā yēceg gadar bi şey de üzümde olanlar şindi biraz da yeñi meydana getirmeye durdular yani. onu da dōru dürüst teknie uygun deil. burda yetişen ardıc olabilir, peliz

olabilir, şimşir deyi bi āç var, olabilir. evet, sağız deriz biz. çitlik deller, bi adına da yani kimisi menengiç de deyebilir buna, onlar var, başka bir āç da yok. otlar da her şey olabilir. 'her çeşit, 'her çeşit olabilir. yoncasından dut, ayrī, kedi bairsī, ondan sonra sayabildīñ ğadarını say, ağına ne gelirse hepsi olabilir. domatis deller, firek deller, başka bi şey yok, patetize kümpür deller, patetis deller, hā, ona bostan deller, salatalık deller, hıyar azdan az deller. batlıcan bizim burda zaten fazla ekmezler. yēcek ğadar bi şey. misirinki, misir yālısı olur cin misiri olūr, sarı misir olūr, 'ayrı 'ayrı ekeller. fasilleniñ de çeşitleri vardır. barbūnyā, çil basma, ondan sonra yeñi birini dā icat etmişler, onları ekiyollar yani şimdi şeker baqlası, aq fasille, bunları ekiyollar şimdi, yani bizim burda hal-i hazırda ekilen bunnar. bi de gina deyi çıkmış şimdi, onu ekiyollar. gīnā, fasille. hā, ekseriyetle o erken oluyor ve de tūlanmıyor yani hōle şey dalı olmayoru, yerde öle düz oluyor, onu da erken oldū için onu da tercih ediyollar yāni. başka da bi, onu bilmeyom ben yani şimdi, kök herālda yörüe dayanması gerekir.

40 öle kökü buranıñ artık bizler bilmeyiz hatt_ebemiz dedemiz de bilmez, aslan bu köyüñ oldū yer tahminim yörūdü. yörük gelmiş de ondan. yok yok, bu köyde bi şey yok. bi şey yok şimdi. yalnız ğursda örenen çoqlar oldu yani şimdi yalnız devam etmediler. yani halıcılıā devam etmediler. işde beş ğız da biz gönderdiydik ıspartayā, onlar da devam etmediler.

M041

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Dağkonak Köyü

Anlatan : Hüseyin Kocaer, 1926 doğumlu

Konu : Serbest

bin üç cüz otuz altı. ādım hüseyin ğocar, hah, ondan zorā askerine de elazia vardık. elazīñ mabūke vardım, mamükeden, tunceliye mamükeydi o zaman, mamūke diller, mamūke. şindī tunceli oldu şindī, ondan zō biz orda candırmaydık. emir geldi salmadı bunları alay ğumandanı. harbe çığdığ, küt herbē. ordā üş dene harb ittik. kütlerle. küt 5 deresindē birisini öldürdük. yoğ canım yā, nerde dutacañ, ondan sorā ğadımıñ birini duttuğ geldik, gelinlē sōrā gelin ğocası teskere...girmedik, geldi sōrā teslim oldu ğocası, milis oldu başındā. başında milis oldū, ondan sōrā işde geldi geşdi ōle. üş senē. üş senē. evliydim evliydim, ne diñ sen bē. ō, yemē nerde gördüñ, faķırlıktan yemek nerdē, yemek nerdē? ondan so, āmla döüştüm, ayrıldım, davar topladım güttüm, ne anladayın? 10 bayā davar var, ğıl davar, ğoyun. büyükbaş yōdu. iki ğatırım varıdı, inēm varıdı, eşşēm varıdı. varıdı iki dene inēm varıdı. evelcesi evlendik. çoluğ çocuk, dört dene ōlum vār, om bir tane oldū, ğızlar öldü, dörd ōlum ğaldī, öldū birī, üçü ğaramandā, ikisi ğaramanda. biri burda biri de almanyadā. yengeñ öleydi ben, ğocar mıydım ben o ölmeyeydi. yüz yaşa varırdım bēn. māsef felc oldum ben dē. ğonyada gittim çok vaķıt. 15 ğafam deldirdi baķsanā, burķayı deļdiler. ğan aldılar. hastalandım çok çektim, çok yattım ğırķ ğün yattım. uşālar başımdaydı ikisī. biri gelindi dē mustafaydı bilmem. onlar başımda durdu ikisī. ... felç bu didi, felc oldu didi. ğoluna ğiriñ baķayın, ...biri, birini atar, ne bilēm ne dencek, nüzül dillerdi nüzül. ondan sōrā geldik ğāri. sōra ik üç kere gine vardık geldik narasın, oķutma yā, felç yā damal patlamış damal çatlamış. ğan 20 toplamış,... yā yörüyemem.

M042

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Dağkonak Köyü

Anlatan : Mehmet Kızıllalan, 1931 doğumlu

Konu : Düğün ve türkü

memet gızılalan, yetmiş üç. bin dokuz otuz bir, askere nası geçeceñ burdan, elli_kide
istedilër, şübeye vardım, şübe duTTu erzurum yirmi dokuz tümen gönderdî. erzurumuñ
yirmi dokuz tümën, ğaraköse dokuzuncu süvâri tümenine gönderdî. dokuzuncu süvâri
tümeni dē doubeyazıtā gönderdî, doubeyazıt dā surbahana gönderdî, surbehanā.
5 surbehandā askerlîmi bitirdim geldim. tabi doalar yapıldı ya canım. tabi tabi, köylü
burdan dedeniñ dibine hazır olur köycëk, doa yapallar, dede var burda, dedeniñ dibine
hazır olullār, doa yapallār, orda hepsiyle medalaşırısñ, ordan gider. evelden beri dede
diller, şurda bā ğarşı, yatır. bekar gittim askere bekar gittim. ondan sōra geldim
nişanlandım evlendim, dūn ittim evlendim. yā, düğür gönderisiñ, dört yaş adam
10 gönderisiñ, varıllar. allāñ emrî, biz düğürkiye geldik, ğızıña diller. allāñ emrî,
peygamberiñ ğavlî viriseñ ğızıña düğürlüē geldik diller. o da gönlü varısā olur dir,
olmas hayır vërmem dir. tabi görmeden bazarlığ olur mu yā, tabî, tabî, sümeye
görmeden o zaman olur mū? olmāz, ondan sōra istediłër, onlarıñ gönlü oldu, virdiler
gittik ğaramandā nişan yapıdğ, ğalın bozduğ, düğün yaPdığ, evlendik. o zamanlar sarı
15 lira varıdı, on tāne sarı lira, ğerisi buzdolabı filan yōdu o zamanlar. ğerisi giyecek eşyā.
asbap, asbap. dört ğat elbise aldım, dört ğat. fistān, o zaman dördü de fistan olmaz onuñ,
ikisi şalvar olūr, ikisi fistan olur. tabi bunuñ ğuşā da var arasında bi dē, tabî, tabî, ğutnu
vār, miydāne vār, meydānē, meydāne bū, meydāne olmassa gelin olmaz bāğ, çāre yok.
bizim buranıñ adeti ille meydāne olacağ. bi de ğadife olacağ elbisē. ğerisi olmaz. ğerisi
20 olmaz, tamām, tabî ya canım, ondan sōrā bir afta oldu muydu dūnden sōrā gidersin
ğayınnaña ğayınpederine, elini öper gelirsin. orda ik_ün ğalır, gezersin. ondan sōra
onlar da bura gelillër. dūnde keşkek döveller, bekmezle biz dadlı çorba diriz onā. çorba
yapallar, viriller, nahni yapallar. bekmezle çorba yapallar, çorba yapmassāñ olmāz.
nahniyi eyice bir, bir iki ğısır kesellër, gücü yiterse sîr keser, yetmesse iki davar alır
25 kesër, güzëlce onu nohudulan bişirir, pilāñ üstüne dökër. yā, tabî tabî, tabi ya canım,
çorba var iştē, bekmezli çorba vār. tabî, dadlımız ō. o zamanlar ōleydi, bizim

günümüzde öleydi. allāñ emri gideller varillar biz ğıza geldik dillēr, emānetimizi alıp
 gidecez dillēr, o da gönüllü, çıkarıyız dışarıyā. olan ğardaşı yāt bubası etēni dutar, ata
 bindirir. biz ata bineriz, ata bineriz. ondan sōrā kimisi türkü çağır, kimisi oynār, yā ayıb
 30 olur şu yaşıdan ğerī. allah allāh, üle bacanağ ne türkü çāralīm. allah allāh.

ğeydim dikenler açlarımdan
 elimden bir ğırığ saz geldi ğeşdi
 ğeydim dikenler acılarımdan
 elimden bir ğırığ saz geldi ğeşdi

35 diyemedim, yā, bilemedim. çok amma bilemedim.

portağal dilim dilim
 geliyor benim gülüm
 geliyor benim gülüm
 ne didim de bā ğızdīñ/

40 ğurusu lāzım dilim
 ğurusu lāzım dilim/
 haydi gelin hopla ğēl
 dāları dolaş da ğēl
 dāları dolaş da ğēl

45 ğendiñ dahı güccüksūñ/
 anneñe danış da ğēl
 anneñe dānış da ğēl/

yeter bu ğadağ yā.

M043

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Damlapınar Köyü

Anlatan : Bekir Şimşek, 1920 doğumlu

Konu : Askerlik hatıraları, okul hatıraları, yol hatıraları

bekir şimşek ādım. seksen beş yaşındayım. işallah, ben bildiğim yā ne bilēm şu gendi halinde gaçırmayınca olmayoru. bīz askerē bin üç cüz, doḡuz üz ḡırḡta gittik, ḡırḡ birde, orā ḡırḡ bire vardık. bi çadır altında ḡaldıḡ çanaḡḡaledē. üş ḡün. ordan seçildik saradevren deyi bir köyüne gittik. orda üç ay ḡaldık. ondan sōrā geldik, gelibolu diyi bi 5 yire geldik, çanaḡḡaleniñ. bolayir gelibolu diyī. ordā aş ḡaldık, aş ḡaldık, aç susuz ḡaldık. ḡış geldī bizim yüzbaşımız varıdı ehsan... diyi bi adam. ehsan.... diyi yüzbaşı. o adam didi kin bizē arḡadaşlar içiñizdē inşāttan zenātı olan çıḡsın didi her şeyden. kimi bi kerbiç ustası, kimi marangoz, kimisi şu bu açıldı çıḡtı, ondan soñrā bīz kerbici kesemedik. ollar çıḡ düşüyor, bir metre filan duvarı ḡaldırdıḡ mī ḡaldırıp yıḡılıyor 10 öylecē, çadır altında ḡaldıḡ niāyet. o yüzbaşılar tēmenler yir oyduḡ, oralara girdiler, bu sēr üstüne ḡar bastı mıydı yine doldu, onu bilemēyiverdik. hayvanımız varıdı yüz yim beş tāne bir bölün, onlar da bi halat zencirinde meydanda ḡaldī. çadırdā şey vardı bellemeler, onları çektirmediler. yüzbaşı da allah rahmet eylesin, ölmüşdür yā o adam geldī, bize ḡapıdan ders viriydi, arḡadaşlar da oldū. seferbirlikte bitten bi ḡolordumuz 15 gittī, çamaşırılar çıḡarılacaḡ, ḡara gömülecek, ḡerisin ḡeri giyilecek, öle yapardıḡ. bi çadırıñ altında şōle dört ḡişi yatırdık. şu eviñ yirmi ḡişi yatırdık. bōle bi ḡış çıḡardıḡ. devliki senē ḡāyet bol oldū. dövlete allah zeval virmesin, kereste geldī, binālar yapıldī, biz de askerli bitirdik geldik yavaş yavaş. otuz üç ay. evliydim, evliydim. geldim, otuz üç aydan evel otuz ay diyince izin çıḡtı bizē, yetmiş ḡün, on ḡün yol izini, atmış ḡün dē 20 zirāt izini çıḡtı, yani ekin deriyon bişiyon yā, zirāt izini virdiler, burā geldik, ekinimizi derdik, sergimizi serdik, biz yetmiş ḡünlüne geldiydik yā, dōsan ḡün ḡaldım ben burdā. ondan sonra oraya vardık, bizī ne çadırı yā, zifli çadıra aldılar, çadırdā om beş ḡün ḡaldıḡ, on altı on yēdisinde teskeremiz çıḡtı, teskeremiz çıḡıncā mūmin vekāletiniñ atmış üç bin atmış sayılı emirleriyle şu ḡün terhis olacañız didiler, zabah saat doḡuzda 25 biz ḡidicez, zandık, bütün elbiselerimizi soyduḡ, teslim ittik. bu sefer dē bizī tümene bildirdik, bildirdiler. tümen ḡolorduyā, ordu orduyā, ordu vekālete bindirdi, vapur

gelinceye ğadar otuz beş gün ğaldık, ordā. yalnız orda otuz gün ğaldık, ondan sōrā
 aldılar bizi getirdiler selimiye ğışlasınā, istanbulā, sekiz gün de orda ğaldık. ondan sōrā
 burā terhis olduk, geldik. otuz beş gün soñra geldik, emsallarımızla. ... hemen oldū için
 30 bizim vapı'r, bi vapı'r daşdı, on iki bin işcisi varımış ğolordunuñ. on iki bin ğişi yi beş
 yire daşdı. istanbulā, izmirē, bandırmayā, bōle daşdı, ordan bullara geldik. trenilen
 geldik biz, trenlen ğettik, ğırğ ğişi odalara ğapadılar. kömür vağonlarınā. kömür
 vağonunda gittik, kömür vağonunda geldik aynı gelirken dē. o zamanlar öleydi bōle tren
 nārasıñdı canım yoğtu. oğulda evel eski yazı oğunuyordu. soñra açıldı yiñi yazı, bu yiñi
 35 yazınıñ yirmi dōrt yirmi doğuz harfini belleyenler, öretmen oldu. o zamanlar gittiler
 köylere, öretmen oldular yazımcı oldular. sōra zaman zaman biz üçüncü sınıfā dar
 oğuduk. bi ğırat, bi alfābemiz vardı oğudümüzda, başka bi şey yoğ. bi de ğalem vardı,
 ğalem tükenmesin diyi duvarlara daşlan yazardık. şile çağılla felan. ğırāt, bi de alfābe
 vardı, o da bi defter. işte bu ğadar. adı ğırātıdı. onu oğurduñ, yāni ondan ders viriydi
 40 öretmen bize, bizē. filana öretmenle ders virirdik. yirmi doğuz harfi belleyen o zaman
 yeñi yazınıñ öretmeni oldu. vardı, ğeri geldiler. veriyordu. ben gitmedim, ben hani
 onlara da pek fazla soñra soñra virdi, evel virmedi dē soñra soñra virdi, ğızılcalı bī
 bekiral diyi bi şey var, kepir mi alī, bekir ali diller yā, o adam. hālā da öle yardımcılıktan
 şimdi öretmenlik yapıyor dā bizim emsal . az da şey mi bilmem. hālā mayış alırmış dā. o
 45 zaman başladı. tamam yavrum. handa yüz parā yatırdık. āşam oldu mu hancı gelirdi, ēr
 hayvanıñ varısa zabahtan alırdı, hayvanıñ yōsa gendinden saat on ikide uyandırır, parayı
 alırdı. zabahtan yüz para gendiñ, yüz para hayvanıña virirdiñ, onu alır, biner gelirdiñ.
 hayvana beş ğuruş viriñ dē. ne alırsañ yüz paraydı o zamanlar. kirbitiñ destesi yüz
 paraydı, bağ şimdi oldu beş lira, beş yüz lira. her şey yüz paraydı, loğantadan yimek
 50 yirdiñ, dabā yüz paraydı. hayvanla gelinir gidilirdi yā, sekis sāt. sekis sātte gelir, sekis
 sātte ğederdik. yayan ğederdik ğaramana. bizim şurdā bahcalarımız vardı pamuğdere
 dillēr. şindi viran ğaldı yā, orā ğederdik, ordan bi yük iki yük tomatis dutardıñ, şafāla
 ğeder, orayı sulardığ gelirdik köye ölen. ölenden soñrā ğerisin ğeri hayvanı yükledirdik.
 ğaramanda mavılıñ musluğ diller, oraya varı, o araya yatırdık. zabah namazı ğağar,
 55 hayvanı yükledir, bazara varıydık, zebze bazarına. zebze bazarındā yığardığ hana bālar
 gelirdik. zebzemizi satar, köfününü alan adam o zaman hamballık virip köfünülen
 dükkanıña ğoyuveriydik. o zaman öleydi. ğaramanda bi ğeçe ğalırdığ ğāri işde. yō,
 ğalmazdığ canım ğaramanda ğalırdığ. şafāla varıdığ o ...ğeri dönerdik. yolda ğalırdığ

geceyî, yâ burdan ikindin geçerdik, mavılñ musluâ varır, orda yarım sât bi sât uyķu
60 eriştirirdik, o günü allah bi dâ göstermesin, ordan ğerisin ğeri ğaramana varır, satar
savardıķ. ölen yāt ikindin çıkar gece burā gelirdik. ğışın da aynı, yaz ğış aynı işde. dar
varsak olurdu. şindî biraz laf açıldı, ğaştaydı ne bilēym. biz burdan pangaya çıktık,
pangaya gittik. şura mezerlie vardıķ, yāmır, ğar yāmaya başladı. köycek ğaramana
vardıķ, seksen santim ğar oldu. hayvanları bāladıķ, orda yattıķ. devlikisi ün pangadan
65 para Jacāz, pangā müdürü geldi. seksen santim yüs santim ğar oldu. o zamanda vesāit
yoķ, bi şî yoķ. bize didi kin yā, siz hiç aķıllı adamıñız yoķ mu köyüñüzde didi. ğöyā,
günü geçerse bi dâ virmez diniyordu, panganiñ parası mı tükenecēdi didi, on gün soñra
gelseñiz virmez mi diyecēdik didi, bir ay soñrası virmeyiz mi diyecēdik didi, bize birez
darıldı, on liralına yirmi lira virdi, yirmi lira alana ğırķ lira virdi, yāni orda harcansınlar
70 diyî orda üş gün filan ğaldığ, ondan sōra çığdığ buñarbaşıya geldik, buñarbaşıya, ordan
çığdığ buñarbaşıdan bizim şu öskese geldik. öskesē, orā gelince hayvanlara bindik,
geldik ğar ergin olunca. orā geldik, ordā gece köyüñ içine geldik, 'köyüñ oldūnu
bilemedik ğardan. 'gündüz ğibi köyüñ oldūnu bilemedik, köyüñ içine gelmişiz.

M044

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Damlapınar Köyü

Anlatan : Mehmet Ali Akkeçi, 1938 doğumlu

Konu : Köyün adı, çiftçilik

manyan, manyan diyî öle dağılmış zamanıyla şimdi de damlapınar köyü. hē, yoḡ bi anlamı yoḡ. de zamanıyla manyan diyivirmişler, öle geşmiş işdē hezār. her yan öle. orası ğızılıyaḡa. toprā ğızıl oldū için, şorasī toprā boz oldū için boz topraḡ. bozġandaġ dimişler. işde bōle, gitmiş vaziyet. öle gibi yāni, benim var, baım vār. efendim, bi de

5 bahcem vār, azcığ, az çok fazla ekmem dē, her neysē. baġım da var, bahcem de var tarlam da va, hepsi vār. tarla da benim, bi şurdan bi azcığ ğıracım var yani. şī bostan. ō, ōġlumuñ ōġlum eker meselā, ōlē soġan vār, ğünaçık vār, nohut, nohut vār, nohut, nohut vār, ğünaçık vār, hē, ayçiçē, hē, bahçede āzcık şī, iki cizī biberim vār, iki cizī, şiyim vār. salatalıġım, üç cizi de domatisim var. iki cizi de şeker baḡlam vār. hē, yāni şu gök

10 fasilla, gök fasilla. yoḡ canım, siz, yimeme ektim yāni. hē, daḡı çıkmaz daḡı kessek yanca çıkar daḡı. baġ var tabī, yoḡ. üzüm sahillerde çıktı dā, dā yēnmez yāni kesilmez. kesilmez daḡı, bir iki afta kesilmez. toplanmasī daha bir ay sonra. bulūr, bulūr. yaparız, vallā biz, bekmezī ben bilmem. işde.. anlattım, ben bekmezden anlamam. ğadınlar yapar bekmezī, erkekler anca üzümünü sıkār, üzümünü sıkār meselā, yā ayānla sıkarsın

15 mesela aya ucuna bi naylon ğollar, yā bi rōmorḡuñ içine bī naylon ḡollār, onlar aḡıdıllar sıkallar. keseleller yāni. annadacam annadacam ğardeşim, biz baġdan köfelerle keser geliriz, sen olayı bilmiyorsun, köfelerle meselā üzümü keser geliriz baġdan. hā, ondan sorā bi rōmorḡuñ üzerinē ondan sorā keseyi ğor, altına naylon ğorüz, sıkarız suyunū, o, yā şıra diller, şıra, onu meselā bi ğazana ğorüz, ondan toplayalar meselā dindirriz yani

20 toPraš çalarız. sabahtan, saba namazından evel, diner ō. varır, yüzü yüzü alıriz. ondan sonra ğazanlara ğoruz. hazır ğazan ocāna. ordan da ğaynadırız tamām. tabī, içeriz tabī. ōlmaz olu mu canım? hē, ğaşıla içeriz canım. yā demir ğaşıla içeriz, tahta ğaşıla içeriz. fazlaca tahta ğaşıla içeriz tabi dē şimdi demir ğaşıla içeriz yani. yā benim nābacaḡsınız, benim şimdī, yā, iyi bi şiy olmaz yā, mehmed ali aggeçi, akkeçi, bin doḡuz_üz otuz

25 yēdi.

M045

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Damlapınar Köyü

Anlatan : Şerife Akkeçi, 1948 doğumlu

Konu : Yün işleri, çeyiz, kıyafetler, düğün

- yaş ell_altı. ilkokul vār. bu, yorğan yuñū. didiyom yorğanī, şey astarını yüzünü diktīm, bun da gārī dikecem. yorğan dikecem. bu, gøyundan hē, gøyundan yıkadīm, bunu yıkadīm. yıkadım güruttūm, hē, gırğdım, gırğdım gøyundān. bunuñla bi yıkadīm, serdīm, güruttūm. şeyi diktim, yorğan yapacam, gayı. olanları gızları everdik, çıkardık,
- 5 şimdī garıyla gocayā özel bi yorğan dikip örtünecez. allā zim verise öle, öle. bizim çeyizimizde evel bū ösüzlükten böyümüş, bubası ölmüş, bubam ırahmetli dē bunā çeyiz filan tabi yaptırmadī. dağ goydurduğ altı debelī, işdē, bir ki peşkirdī, bir_ki işlemedīr peydā ittik. onlarla evlendik işde yastık yüzū, minder minder, diyelim gārī, işde halī, bunlār. ō, şimdiki garyola beşikleri vār, onlar, evel tahta beşik vardı tahta beşiē gayı
- 10 düzenini düzerdik, yorğanını diktiriydik. düzen böle, yuñlardan gataradığ, yuñ diyelim, yuñu şuna gataradığ. üzerine düzenini örterdik, yorğanı da dikedik öle belerdik. yatırıydık, yatırıydık, belek yapardık. e, bezleri vār, belekleri vār, gundağlardık, öle böyüdürdük işdē. sırtımızda tabī, iplerle bālardık. bū, poçū. poşuyla bālardık dağa taşa geçerdik çocuklarla. semerlere felan yatırıydık ekin dererdik, ekin dererke semerleriñ
- 15 içine yatırır çocuklarī, orda işimizi görüydük. e, şindi gılaylık, moturlar çıgdī, makine çıgdī millet her yere rahatlıyoru. davıl zurna türkū çağırıldā, araba gelirdī, arabayla gayı yengelēr, gelinlēr süslenirdī, şiyī pullū örterdik üstündē, hē, pullū, örtellerdī, gırmızılı yeşil, gırmızı yeşil, öğle at arabasına binerdik, bir yanı başımızda yengelēr, köyü dolaşırdık, gelirdik evē. ayrı bi su mu dökellerdi yengelēr içeriye girerdik işdē
- 20 para mara dağallardī, ondan sōrā işde tamam. para dağallardı, yimek işde bir iki çeşit yimek peydā iderlerdī, köylüye dökellerdi yāni. hē, köylü yirdi onu, yemei, onu neyi dökerdī, allā goca moca yapallardı böğlē, şenlik çıkarıldardı, arap yapallardī, oğlanlardan gız olurdū, onlarā öğlē birbirlerine gaçırıldardı, ölē şenlik çıkarıldardı yāni, düğündē. āşam herkez evine dailırdı. dāmātla gelin dē evde galırdı tamām. çıkardık tabī.
- 25 bubamızıñ aqrabalarımızıñ elini oper, gelirdik. para virillerdi, goyun varsa goyun virillerdī, alır gelirdik. hē, tamam de işde başka bildim yok.

M046

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Değirmenbaşı Köyü

Anlatan : Hüseyin Doğan, 1958 doğumlu

Konu : Av hatırası

bi buçuğ iki sene öñcē mutuñ gökcedağ köyüne ava gettim, güz günū. trağtöre bindim, ordan da bi arğadağ aldım yanımā, orda hişbi av da bulamadıñ. soğūla şeye de ğarañıya da ğaldıñ, boş, orda göçüp ğeden bi arğadaşın çādırında bu ün sabahlayalım bālım dedik, buylā, arğadaşılā, onu da souğda sabā dar kīterdik. kīterdik, üşüdük yāni. acayib 5 bi üşüdük, acayib bi üşüdük, neticede hiçbi av vuramadan yarıntasını ölende buraya ğoyduğ ğeldik.

M047

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Dinek Köyü

Anlatan : Rukiye Seval, 1944 doğumlu

Konu : Köyde hayat, düğün, oyunlar,

yaşım bu sene atmışa girdim. elli dokuzdan atmışa döndüm şurda iki aydır üç aydır. ne ayı diyim ben sañā, nisan ayından önceki gelen neydī, mart ayı. nisan ayında yiñice ıdığ ortalığ ısınmış, annemgil ev yaparımış. hāmilemiş. ille benlen beraber harc ğaldır dirmiş bubam rahmetli. şuna bāğ, ğāri onları da ğonuşuyum da eskiler olsun dē mī, ondan sōrā

5 yā ğadın āzı burnunda, hāmilemiş. seniñ hesap, bi anlatışa ğarşı. ille benlen beraber ğaldır şu ācı bu yanā. āşlar da insan beli gibī, insan yani onu gördüm mü, āşları gördüm mü, hālā ālarım dā. ağılma geldi mi ālarım, hiş şu āş ğaķar mı gendi başına hāmile ğadınlan? altıncı çocuğmuş. altıncı çocūm bēn. altıncı çocūnan arasına onuñ yim beşi geştī, otuzuna varası oldu, dē mī? ōle olunca otuz yaşında ğadın. bi de onu ğaldıracāmış,

10 ācı bu yandan buvam bu yandan çek duvarıñ üstüne çek, asıl. yoğ efendim, eh, o ādar mı insan yōdu dā. o seneler dört sene askellik yapmış, gelmiş, gelmiş, bu evi yapmışlar. bu ādar zorbaya bükülüyormuş yāni işlēr. bura dēl, köydeki ev, köydeki evden biz yığdığ geldik hē. hindi saddığ ācını. bu yanda arsam vardı, onu yapacādım. neyse fırsat virmedi hōkūmetlēr. size bi şeyler sōlecem, veyat şiy itmeyelim, āzımızı daitmayalım.

15 ıccığ kibar ğonuşalım, yani sōlesem ıccığ canım sıkılınca içimde daha var. canımıñ sıkıandan. hindiki hōkūmetler hırsız. daha dōrucası hindi burayı şūrlamışlar, şorayı şūrlamışlar. benim arsaya ev yaptırmadılar. evsiz evsiz ğaldım bēn. köyde evi yığdım geldim, ağacını getirmeni, işiñ başı ordā. ağacı getirince ev yaptırma, siñirim orda yāni onuñ için böle şili ğonuşuyom. hırsız diyom onuñ için yāni, baña ğarşı bi şiy deil dē

20 ondan soñrā bu sēl ēmiz yapılmadı ğaldı. şimdi saTTığ, ōlana bi marķ bozduğ. üstünü de çocuğ bağdım, ondan da bozduğ, ōlanı everdik. ondan sōnā ben...gördüñ mü didim. dün ben ğanepeyi götür didim, sığamadī, geçemedī. onları süpürüyüm diyī şittiydım. aydınlī, yā aydında. öteki ğarısıylan da izmire geşmişler. ordan dā ne güzel çalışyollarımışımış. biri de dimiş kī ollarda iş mi bulamadıñız dimiş. ben, küllükten

25 dimiş şiy, deşiyom dimiş. ne onuñ adī, demір, baķır öteberi alümüyon buluyom dimiş. günlükten fazla ğazanıyom dimiş. ondan sōnā neyse ora varmışlar. iş bulamadıñ ün oraya gitmiş. çocū da yanna götürmüş öteki ōlunu ğāri. öteki avrattan olanī. bi çuvāl, bi

bucuğ çuvāl demir topluyoruz diyor. alümüyon, bakır diyor, onu satıyoruz diyor. avrat
 ta ne güzel bakıyormuşmuş. bu sēl şeye atılmış, ney onuñ adī. şū teleturacılā, ġārī onu
 30 da ġazanmış, avrad dimiş, ben seni dimiş, bubamgiliñ yanna ġoyyum, ben oraya
 gidiyim dimiş. ben orda iccığ geçe çalışacām, geceleri de sen burda yalñız ġalacañ, iyi
 olur kötü oluruñ, dimiş. sen anamgile get. gitmese olma mı, illā illi de bi zaman var,
 acıyacağ. insanıñ merhemet idemediği zaman oluyor. ondan sōrā götürmüş bū. bu sēl
 çalışmamış, bubası da salmamış. aş ġalmışlār, ġarı ġoca dutuşmuşlar. hadi gidelim,
 35 gitmēz, para bile yoğ, yoldan çıkacağ. yolculuğ parası yoğ. bunuñ dimiş, çenesi çok
 ölüm dimiş. boşa bunu dimiş. bak şunā. hiç, beş tāne çocuğ. nire gidecek, o da
 boşanıyor, boşayıp gitmeye ġağmış. bu da ceplerinden para çalar, yol bunarbaşını alır
 gider ġārī ġadñ. nelere düşdü ondan sōrā, nerdek evi var da ora mı ġedecek. öylelikirā
 bōle bī ana düşmüşlēr, ollardan bi şeyler anlatırdı. köyümüz, köyümüzde hepsi vardı.
 40 hindi şurda ne güzel gösterir, ekimleri dikimleri. şeirden diyor, köye ġeri geldiler diyor,
 ne güzel bizim bir hacelemiz vardı, yoğ satılmaz da boğ satılır didi. bağ na ġadar
 anlayacağ bi şey, davarımızıñ boğu yāni, boğ dinmeyince şiy deil dē, ondan sōnā yā,
 dirdi, bak malımız çoğ dirdi, çoğalanıñ daha var dirdi, bizim de çoğudu hindi her şeyiñ
 hağğı yoğ. sīrimiz vardı, at eşşemiz vardı. yoz, iş görmēcek hayvanlarımız tay, bizim
 45 köyümüzüñ bildimiz kelimeler ō. tay vardı, tana vardı, sözüm yabana eşşek vardı, tosun
 vardı, vardı da vardı. ġonuşuyum mu bōle bi şiyler, ondan sōnā binarımız da çoğdū.
 terzilig de gelirdi dedemiñ elinden. binarcılığ da gelirdi. köydē şiyimiz burdan üş misli
 on misli caminiylen bunuñ arası ġadar, havlımız hayatımız vardī. ondan sōnā onlarıñ
 tersi çıkardı ki dōkecek durduracağ yer bulamazdığ. ġış gelmeden hayatlar dolardī,
 50 dışarı soğaklara köñler atılırdı. köñ, işte köñ diyoruz, mayıs mı diyorsunuz siz? tērs,
 ondan sōnā hayat dolardı. ordan dā köñlükler de soğaklardā işte köyleriñ şiyi öylē. dahā
 ġış gelmeden onlar çekilirdi, köñüt dolardī. çoğ yāmir yağdı zaman hayvanlar altı zıplığ
 olurdū. köñüñ yüzünü sıyırdığ altından ġuru çıkarıdığ, hayattā ġuruları aħıra
 dolduruduğ. yiñiden at dışarı, at içeri. ondan sōnā bi ġomşu geldi ki yā, bizim köñlük
 55 duruyor didi. biz köñlü de aTTığ. hayvanlar ġoyunlar zıplıñ içinde ġaldı, hē, biz köñ
 diyoruz ġārī. ondan sōnā onu didi he siziñ köñü de deşsek de didi, altından ġurusun size
 köñ yaña yaña, ġış ġuruyor ġayri. onları alsak olma mı didi. anam rahmetli hastaydı, yā
 didi şu ġız bōle didi. anā köñlü çekelim de altından ġurusunu çıkaralım, köñü atacağ hal
 ġalmadı. şiyi, davarları duTTuğ, içinde ġaldı. hep sū, ıslağ. yoğarıdan ağar, zıplığ diriz,
 60 ısladı, suya döndü de köñ, ters suya döndü. hayvan köñüñ üstünde yatıyor, tersiñ

üstünde yatıyor, ıslāk. yāni şiyiñ mānāsı, asası bū. ondan sōrā gāri aman dölüm bacım didi. sizden bize umut yoğ didi. adam göydu gitti. ondan kerı köñü deşdik, yüzündē ıslağlarī altında yanan gerisin geri köñlükten ahırīñ içine addıg. ondan kerı baqlarīñ altı dā şiy, köyde yüklüklerīñ altına yēceg göydum gibi aħırda da baqlarīñ altına köñ

65 görüz iştē. ğurusunū. ondan sōnā o hayvanlara iki ün üÇ gün bi hafta gidēr. geri yir ğuruyķana dışardan atıyoruz. ısladı mıydı içerdēni atıyoruz. dıřarıdā şiyi nere getirecēñ? hē, öyleliksire işde yoğ satılmaz da boķ satılır dimesi buraydı adamcāziñ. dođdūñ yirde dēl doydūñ yirde, ğurbetten anlatıyor, ğurbete gittiñ miydi ğücenmēceñ dirdi, dođdūñ yirde deil, doydūñ yire ğadar gidecek insan dērdi, bi zamanda olacağ

70 dirdi, şiy assiya dirdi, ben dimiyom bunu, kitap yazıyor dirdi, insanōlu dirdi azacağ, şışeceg ğavına sığmayacağ. ē, ğaramanā, hadi, filan ğonşu gitti de ben gidemiyom mu yāv, ben onda olan at eşşek bende yoğ mū, at araba ben de yoğ mu, ben de gideriñ, gelecek buraya dirdi, iş bulamadı mıydı yā dir ki sūtūñ çencereden daşdı_ bi şeyden geri

75 geliyo, köye gidiyim diyom. ē, köyde ēmiz pek çoğ, amma yığım geldim baña böyle...bi göz bi sekaltılıydı. üç oda deilidi ammā bi göz bi sekaltılı öteki gücüg ğardaşıma düştü. bir göz bir sekaltı altlı üslü baña düştü. altına buyday ğorduğ, tohūm, ondan kerı yēcēmiz buydayları. ilk önce ğızı bi sorallar anasından bacısından. anamız bacımız geğer ğāri, benim anam hadi seniñ ğızına düğür gitti. ora varı, bacım ben seniñ

80 çocūñ istiyom. ben cocūñ da ğöñlü var, seniñ de çocūñ ğöñlü var. ēr veriseñiz biz gelecez, ē ğocama bi danışıyım dir o dā. ğāri büyük, eviñ vekiline ğāri. o da danışır ğöñlü varısa buyruñ geliñ dir. ğöñlü yōsa bacım dir işde ben de arada ğalmayım, yarın çocuğlarımız geçinmez, bi şiy de olmasın dir. neysē ğöñlü varsa olan bi şey, düğür gidilir. üş ğişi beş ğişi ondan kerı bū şiy ğonur. ondan kerim nişana gideriz. nişan, burda

85 nişan diller. baķ nişan diyom, ordan ne diyoñuz şevketē? şevkete gidilir, gitmişler diller. işte ğız bitmiş. ahmed āniñ ğızı bitmiş. ğāri adını da ğoyalım, birinē. ahmed āniñ ğızı bitmiş, hatibōlunuñ ğızı oluna ğız bitirmiş ahmed āyā. eyi, fatmabanıñ ğızı öle yā, ondan sōnā hadin baħalım bir ğaramanıñ, aman köyüñ yarısı davet olunur. şiyē gidecez, şevkede gidecez. gelinir burayā, şey, bi düğgana girilir. o götürdü adamlarīñ hepsini

90 yimē, yimek virir. ondan sōnā yimek viriz diyim ğāri, şōle bi ğüvenç olarağdan. ol götürdümüz adamlarīñ hepsine yimek viririz. iki ün ğalırsañ da üş gün ğalırsañ dā. bir günde bitmēz, ondan kerı geliriz burayā. bir sini dāveti olur, bö_ün āşama şevketimiz var, şevket diye ķonuşulūr, o ün ikindin şevket dāvet yemē çıkarız. köyüñ genci, hep

geş ğızlar, gelinler köye gideriz. köyüñ içini dolaşır geliriz. bö_ün āşama şevkete
95 buyuruñ, bö_ün āşama şevkete buyuruñ, āşam oldu muydu ğazanlarla şevket yapılır.
bardaqlār o güzel alümüyon deil dē, dā bi parlağ siniler vardı, tesbilēr. onlarlan daıdır,
çocuğ çoluğ içer onū. içinde bi bahar āletī, ney, bi daha vār, ğülbahār, onları atarız.
şevket te pembē, şū ğuranlar oğundū zaman filan duası oluyor yā, şevketi sundular
şimize diyī, mevlittē onuñ gibi öle bi güzel bi şeyler olur. ondan sōnā çalınır oynanır,
100 bi helke gelir, helkeyi süsleriz. bi tülbent bālarız, onuñ kenarına bi yorğan yüzü bālarız,
şiyiñ helkeniñ kinarına. ondan sōrā bi tülbent, ondan sōrā bi ğırmızı ğurdelē, işte zabah
gideceg olan altın neysē onlar dağılır. ğaç altın istendiyse üç altın mı üçü yapılır. beş
altın istendiyse üçü yapılır. helkeler dize dize dağılır. ondan kerī yüzük küpē, bilmem
neler neler, ğayri oyası boyası yazması onlar da dolanır çeşitli çüşütlü, üşlünüñ hesabī,
105 sıra sıra cizilir. ondan sōnā helkeye bağcaz helkeye, ādet. helkeye bağcaz, helke
millete şōle dolanır gelir. herkeş bağar, ō peg güzel olmuş. asiye abam daha güzel
yapmış, ötekiniñki azısa bunuñki çousa, onlarlan ğonuşulur, iyi iyī, ondan kerī
devkesi_ün zabah olūr. hādi bağalım, bi dā gidiyoz o köyüñ içine o geşlēr, bi daha
dāvete, siniye buyuruñ. siniye varrız, dāvet eğer toplar geliriz. dünden işte ğaramandan
110 gelindi yā geline beş elbise istendiyse üçü alınır, işte üç ğat elbise alınır. bi yorğan yüzü
alınır, gine bi daha ğaş tene alındı, ben ayāmı uzadacam, āriyo. ondan sōrā ğāri onlarī
işte o siniye ğollar, çerez ğollar, helva ğollar, tatlı felan vardı küncülü, şunuñ gibī.
ondan ğollar, beyaz da bele yani küncüyen olunca tıkr tıkr olurdu. ondan sōrā onu
ğollar. dōru, helva da var mı yoğ mu iyice bilemiyom, küncülü helva ğonurdū. ondan
115 sōrā çerez ğonur, onuñ üstünē yorğan yüzü, onuñ üstüne beyaz hümayın, ğız işleyecek.
koğā öteberi cizeller, dökülmeyecek haldē, ondan kerī ğız şimdi böle hüylü olur ğāri.
sininiñ üstüne ğonur, onu da birisi hısım aqrabanıñ birisi depesine alır, her yana çala
çala gideriz ğizevinden ōlan evinden ğizevinē. ora varı, ğizevi çencerelerlen,
ğazanlarlan yimek hazırlar. oturu oynanır, ğalkınır. pilāv, hoşāf ondan kerī etli yahni,
120 nohutlu, fasüllē, ondan kerī bi de çirlimiz vār. o da etli. yarı yarıya nohudulan ō etli olur
yāni. ayrı ayrı bişer dē ğar_erik, üzüm, incir, ō, dadlı yahnimiz ō, ondan kerī ğaç ğab
oldu işte, beş tane felan oluyor işte. pilāv, etli yahnī, dadlı yahnī, fasüllā, başka bi dā
vardı yāni. onu hangisi patetis. bazı patetis otutması yapallar burdā. patlıcan yazısī,
ğarnı yarığ yapallar, bizim orda patlıcan olmaz. yazın olsa bilmem. şimdi de ğāri
125 zamanında gördük, şimdi öle şeyi yapmayız. ondan sōnā ğāri millet oynar ğalkır, şī_der.

yimeg gonur ortaya sinilerlen, bir eviñ içine üş tãne sini atılır yaşlılar böyükler bi yir. geşler de bi kürküm yoğ oynãr. ondan keri zencirim ğırma oynãr, oyün, bi ğızlar gelinler, bi çencereyi āca bālallar, bi ğadınıñ biri, genciñ biri de o kendiri dutar, öteki gelir çapıdı ona vurur, beriki gelir çapıdı ona vurur, 'hangısını dutabilirse o da ona

130 vurur, duTTu geldi mi o kendiri onã bālalar, yani eline dutar. yaut ğoluna dutar, işte bālamazlar ki āca şiy bālallar, emiri bālallar da ğadını bālamazlar. ğadın elinde dutar, sen yitişinceyã_dar ğaçar arkañdan. gendisi āciñ dibinde duru cüngü ebe uzağda durdu muydu şorã_dar ğaçar. ondan keri yetişemez. bi āciñ dibinde durdu muydu ğaçar. seni istedi yire ğadar dutabildi ğadar dutãr. gelir o, hangısını duTTuysa onu dutar kendiri.

135 öteki beriki vurur, õ ğaçar onuñ arkaşından. ondan sōnã kürküm yoğ oynallar. allah, alallar, biçeller, en güzeli seçeller diye diye ğarşılığlı on ğişi o yanna, on ğişi bu yannã, birbirine varıllar gelir. hangısı hangısını istiyosa ğolundan dutar, ğurtarabildi ğadar asılır, hangısı düşerse düşmeden ...yandan ğoparsa bu yandağı gelir, o yana azar. bu yandağı o yandãni ğoparır. o yanni çolır, bu yanni azalır. õle bi oyun oynallardi. bi de

140 sōlemesi ayıp, bir dē icciğ orasbı terbiyesizce ğonuşuyum mū, ğızlar gine dolanır. şōle oturullar ğãri. ondan sōnã hanı güzel otururken bu ādar, anca topluyom ayãmı, ondan sōnã o dir ki işte filancanıñ ğızını dir, sen dir, almış gitmişsin dir, niTTiñ ğızı dir. sattıñ mı, sattım dir o dã. niTTiñ filan diriz, ğapıya gelecek döğeydi dir. onuñ adını döge ğollar. ğapıya gelecek döge dir, filancanıñ ğızını niTTiñ dir. sattım dir orasbı avrada,

145 yidim işdim saña iddiañ dir. öteki dir, sen dimek iddã ideceg ğadar olduñ mu benim ğarşımda, ğonuşacağ ğadar olduñ mu dir. elinde de peşgir gibi dãha böyük, onuñ ucunu düğümler, duTTu yirde, yitişebildi yirde dōer, yitişebildiinde dōer. ondan sōrã öteki bi ğızını başına varıllar. ona õle ona õle. õlesē bōle bi oyun ğãri. kürküm yoğ, kendirli ip, ğaçarağ dutarağ oyunlar. ondan keri de bōle bi ğızını sattıñ mĩ. şōl_ettim, bōl_ettim

150 ğãri. o da õle bi oyun. ondan sōnã geşler de toplanır, yimē de yir. tãmam sinimiz bitti. düğün zamanına gelir. ğãri orayı da anlatıviriyim. satı ğısa geçiyom ğãri. bir şiyimde toplanıllar, bó_ün işte ekmē_dilecek. hısım aqrabañı çairısın. dayıñ ğızını, emmiñ ğızını, olan evinden ğız evindēn, hē, dün ekmē, şebit yaparız yukã, onu işte dãşını baña diller ki hadi un sandıñıñ āzını sen aç, oraya ğãri bi ayna ğollar. o birisi aynalar, bi de

155 yazma ğollar. öteki biri de üş ğişiye aştırıllar. öteki biri de yazmayı alır, işte hamır yuñuracağlar ğãri. ğãri birine de bi şey daha ğollar. varıdı ölüm benim ağlım şimdi yoğ, ondan sōnã ğãri getiriller. hamırlar unlar elenir, hamır yuñrulur. hãdi bālım, dud

bağalım, dud bağalım, köylü bir ekmek. bir haftā mı, üç gün mü ekmē deriz ğayri.
ondan keri oduncu gönderriz. geş olanlar, sabah namazından öncē odunā edeller.
160 ondan sonā atlılar oduncuyu ğarşılar, köy birekir köyüñ kenārınā. köylülēr, at işte
oduncuyu ğarşılallar at oduncunuñ dalında, eşşēñ dalında bayrağ olur. oduncu eşşēniñ
dalında, atlılar varır o bayrā ğapacāz diyī. oduncū erkek çocukları dā daşı deynē
atamasın diyi ver idellēr atlıyā. dutamasın diyī, sekiz on atlı çıkār, eşşēñ ğarşısına yirmi
yim beş eşşek olur. bu ādar yim beş ğişi gider yāñi. zengin olanā, icciğ her şey dengi
165 denginē. ondan sonā zengin olunca biziki çoğudū. ondan keri kötü ğadın getiriler ğāri,
orasbı avrat, onu getiriler orda oynār. oduncular gelinceyā dar ğarşı köyüñ kenarında
oynanır. köyüñ kenarından dağñ yüzünden enerke beraber oraya dōru geldi miydi bölē
atlılar ğaçacaz, bayrā alacaz diyi ūraşrlar. oduncular da virmeyecez diyi ūraşır. böylele
şenlik şamatalığ geliller ğayri bū. ondan keri devkesi ün cümertesi olur ğāri. çarşamba,
170 perşembe gün başlanır. ondan keri cümertesi ün de bayrağ dikilir. o yuğa ekmei
sulallar güzēlcene. ōle parça parça el gibī bi şōle şōle sinilere yığallar. bölleler, bölleler
yığallar. ondan sonā sāde yāñi ğızartırız, onuñ içine de bekmezi dökeriz, ilēnlere, onuñ
içinde o bekmezi şebiti bölē kepçeylen dolandırılır, o yannı bu yannı ıslanır. yālī suda,
şiyde, bekmezdē. ōle mī? bizdē yuğa batırması diriz. ondan keri ona işte bekmezli yālī
175 bekmeziñ içindē kabartılması diriz. ğāri bayraı dikmeye gelenlēr, bi ğurban kesilir. bi
dova edilir, o bekmez yinir, bekmezli ekmēk, yuğā. ondan sōnā bi çay içilir. onlar ğāri
dailır. ğizevine de eletilir bi sinī. işte köyler yuğayı bi yir. ondan keri de ğizevine eletir,
o ōle gider. delkesi ündē çarşamba günde şiy alınır, cuma ün ne iş görüyorduk yā,
bilemedim ğayri. çarşamba gün şiy gider, olan eviniñ yatā ğız evine gider. nā dar yatağ
180 yorğan, ē, köyümüzde beş ğat yatağ yaparız. ondan sōnā onū ğız evinden, olan evinden
ğız evine o ādar yatağ yorğan gider. ē, hayata bi çardağ altına yāmırlık yurdu, cümbür,
köylerde düğünler ğışın olurdū. onlar onuñ altınā cizinir, hepsi ğız eviniñki, olan
eviniñki sayılır. ondan keri perşembe ünde gelin alınır, gelin süslenir. evel ğalaf varıdı,
şimdi. işte bir tabağ, pilav tabā alır ğızın anası, bi fes yapar olan evi, alır ğāri düğün içi
185 hazırlıklar. ondan sōrā niğā ğıyılır filan olur dirkenē geliniñ başına fesi ğollar, onuñ
üstüne de tabā ğollar, onuñ üstüne bi car diriz, car örteller depeden dırnā dar, her tarafı
bir duvāñ üstünü, bi yüzünü dutar. onu ederiz, onuñ üstüne de altın bālanır. o tabāñ
altıylan fesiñ üstüne, saş gözükmesin diye şiy örtüldü yā, ōle mī, başkışlada da yaptılar
dā şī tmediler, altınla dışına bāladılar mı bālamadılar mı iyice bilemiyom. ondan sōrā

190 gāri gelini getirillēr. kimisi sōna sōna goltua daḡmaya ḡaḡdī, kimisi işte alır gelir.
 evelleri ata binersin ama işte at arabasıylan gelir ḡāri, hısım aḡrabanıñ atına dayanıñ
 ḡāri, dayınıñ arabasını getiriler, gelin dē onuñ üstüne heybe atıp ḡorū atıñ üstünē. ondan
 keri gelini bindiriller alıllar, gelillēr. adam sādıcılan dāmād dama çıḡār. işte sādıç dā
 desti atār, dāmād da şey atar, çerez atar geliniñ başınā. girir içeri, devkesi ün dē geline
 195 baḡmaya gidilir. ḡadınlarıñ şiyi ḡāri. erkekleriñki bittī. zabahtan da devkesi ün de
 geline baḡmaya, cumaya ün de devkesi ün, cumaya ün de ḡāri. bir hafta geşti, bi
 perşembeden bi perşembeyē, sekiz gün, ötekī oduncu cümertesi ün bayraḡ dikildi,
 devkesi ün neydi, orayı bilemiyom. yimek bişti, yimēk, şimdi o gündē yimek bişiyor.
 ḡāri perşembe ün de gelin gidiyor. geline baḡallar işte. seniñ hinciki burdā geline
 200 baḡma yapıyoruz yā, öle baḡallar geliller. gelini süslellēr, işte zülfünü keseller, yüzüne
 çili bī, evelleri bi çerkes kıyatlarī bi sarı kıyatlar yapıştırlar gelinē. ondan keri geline
 baḡma diller ona dā.

M048

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Eminler Köyü (Kafkas Göçmeni)

Anlatan : Eşe Uğurlu, 1929 doğumlu

Konu : Gelenekler, yemekler, hıdırellez

şimdi yavrūm hūsūsi ğızı görmeye gideller. ondan kerī ğızı bēnise onnar, onnar onnarı bēnilersē düğürlüe gideller. ğızı bitiriller. nişanısa aynı nişanını yapallar. dūn isē dūnünü yapallar. yemelerinde çorbadır, kebapdır, pilavdır, ondan hoşafdır, meselā dadlısını aynı yapallar. ondan sōrā gelin almaya gideller. gelini alırlar. eve geldikten

5 kelim sabāsı ossun, ondan sōrā gelin hiçbir zaman için ğaynananın filan yanında dōru dūrüs oturup yemek yimēs. fazla hızlı ğonuşmas. ondan sōrā işte bir ki ...hā otur dimeyincek oturmas, ğocasıyla beraber vara yoa ğonuşmas. ğayınna ğaynata yidikten kerī yırse de beraber bir kenarda, ğonuşmaz bi zamanlar. hē, ğayınna şiy ğayınlarının adını ğoyarlar mesela başka güzel bi isimler ğoyar, güccük ğayın olsa büyük olursa ābi

10 dir, güccüg olursa isim deıştırir. ben şindi kemale kātīp dirim. ondan sōrā öle isim ğoyallar. ondan sōrā çocū olursa ğucāna alamas. anne boba varқанā. onların yanda alamas. ille zor iderse alır, şo bi kenara çekilir disiplinince çocūnu emdirebilir bi kenardā. onlar varқā asla çocūm var diyemez. anne boba da çocūm diyip de ğucāna alamaz. o çocuk da gelemez onun yanna, o hiçbi şı demēz. öle ğızım. geliniñ ğocası

15 askere giderkenē asla benim ğocam gidiyor, şöylē böylē hiç söyleyemez ğonuşamaz dā. bi şiy de diyemez. meselā bir mektubu gelse filan eline alıp ğayınnanın ğaynatanın yanında, saten geline gelmezdi bizim günümüzde hiş gelmezdi. büyüklere gelirdi, onnar oğursa diñlerdim, ben bizim ğayınna oğurқа diñlerdim. vay geldi, gelmedi şöyle hiş ğonuşamazdıq, o da yazmazdı içine hiç. benim ayilem var diyi yazmaz. ama burdan

20 yazardı, biz çok iyiyiz, hiç üzölmē, yingem filan da iyi diyi ğayınım yazardı o bize. bağ ğızımız oldu, oldu mu dimedi. öldü, öldü mü dimedi. öle, öle işde ğuzum. yānī üzölemeñ, anañ, ...ama geş gendi aranda bī aқadaşın olur, olursa ğonuşsun. hā, nişanlı gelinip de hıdırelleze götüröller, aynı yimek yapallar. dūn yimē gibī. işte annattıklarım gibī. ondan ğeri geline aynı elbise alıllār. atletinden iç çamaşırından baştan ayā ğadar

25 geline alıllar. ondan sōrā aynı yimek yapallār. aynı yimek yapallār, ondan sōrā dāvetlerine götüröller. mesele bi yeşillik yere götüröller. orda geşler çalallar, oynallar,

onu yiller, aldıklarını gösteriller. ondan sōrā döneller geliller. bayramlarda da aynı, elbisesini şeyini depeden dırnā götürüller. ğurbanını da aynı süsleller, götürüller. hē, ğoç gönderiller. üstüne altınıyla ondan sōrā orda da her herkes elbise atar eteklik elbiseyi

30 atallar yāni, orda da çapıt atallar ōlē. işde adetimiz bōle. hacıda da işde hacıya güzelce herkez elinden geleni hazırlanır gelir hacıyı uğurlamaya. ēr, hacıdan uçun yimek yimek virillerse aynı yimē viriller. adam musayit olmassa da hacıdan geldikten kerı de aynı yimē virir. herkez gelir, uğurlar ondan sōrā gene tekrar hoş geldiñe gelirler. birbirlerine ōle sayallar yavrūm. cenāzedeyse de cenāze mefat itti miydi hemen yēmēni aynı

35 hazıllallār, aynı yimē viriller, meselā toplanır eşi dostū, onu da ōle defnedeller. gelir. meselā ğılbasandan duyan tanıyan herkesiñ eşi dostu, mandasundan çok şey, birbirlerine geliller giderler. aynı o yimē viriller, herkes baş sā ossun dir, güzelce herkesi savarlar. işde bu. işde öldükten ğeri yaparlar bōlē. yāni bōle meselā yō, şindi ölüvirdi miydi yapallar, ya etlemek yapallar, ya yimek yapallar, işde ellikinci ğün ossun veyāt başka

40 bi zamanda eli uygun bi zamanda yimēni aynı yapallar. el esgiden ğırg ğün şi dillerdi yā, şindi millet işde ne zaman deklēbilirse ōle yapıyor ğuzum. işde yimek bu. yaş mı, yetmiş mi ğaç bilemiyom yaşım. valla bilemiyom ben oğumuşlūm olmayınca fazla bilemiyom yavrım. işde bu ğadar. gendi arañda ğonşuñ misafirler geldi miydi esgiden eñ iyisimi yimek oyudu. tavī haşlallar, onu şipsi yapallar. bi de ğaçamağ yapallar. tavī

45 haşlallār, onu yimēle şipsi yapallar, hā, ondan sonra bulğurdan da onū şīdeller, bişiriller iyice yuñurullār, onuñla onu yillēr. onlarıñ o zamanķı hā, aynı batırık yaptırmış hesabī onlar da ōle gelene onu yapallar. yavrım, bōrē bile aynı işde bizim yaptıklarımızdan onlar yapıyollar. meselā taha güzellerini biliyollar şimdi ğeşler çoğ güzel yapıyollar her şeyleri. aynı buranıñ usulu nasılsa ōle yapıyollar onlara sen gendini

50 uydurursun.

M049

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Göcer Köyü

Anlatan : Mustafa Aydoğdu, 1939 doğumlu

Konu : Serbest

dörT ğariban ğaldığ. o yönden cenāze oldū zaman vatandaş hişbir kiři dışarıya gitmeS. o cenāzeyi ğaldırmayıncāk burdan ayrılmaS. sālāsını verşiz, defin_ıderiz. yıkarız, temizleriz abdestini alırız, öbür āleme allāñ verđi emirler üzerine gönderriz, cenāzeniñ arķasından aynı ğün bi başķa yerlerde kendileri hazıllallar ama usūle ğöre de burdā

5 ğarınca ğaderince vatandaş evindeki çorbasını cenāze_yine gelir aķşam, o ğün hemen hemen ekseriyet ordā yenilir, tāziyelerimizi bildirşiz, o cenāzeniñ defini yapar, o ādamı teselli eder, bi ğuran oķur, ordan dailırız. ğırķ ğün öle bi şey yok. bizim buranıñ usūlü yāni kırķ yāsin deām ettiri bi yakınī. arķasından yemēni verşiz, perşembelik yemē diriz biz. yemē, bu zamana ğadar düğünlerde yaPdīmız 'aynı yemeği de cenāzede vatandaş

10 mal keser, işde arķasından bir rızā_ımaķ için o yemeği vermeye çalışır. ama yelli ğalender olursa o adam bi başķa bi hayır yerlerine yapar, ğücü yetti kadar bōle deām eder. perşembelik yemē diller, burdā. bāzı yerlerde mevta yemei derler. bōle bu durum deām eder. oķunuşu göcer. hā, şeydē ķonya selçuķ üniversitesindē öretmen var bizim durmuş ali ğayapınar. o dā_eyisini biliyodu. göçer dedı, bunuñ anlamı, zamanında

15 ğörüştümde. göçer, göçebeden gelen bir şey. göçmek de deil, onuñ da annattī dā başķa türlü. ğüç er, ğüşlü bir er, ğuvetli bir er anlamına gelir didi bunuñ şeyi durmuş ali kayapınarı belķi duyarsıñız, ğaramanlı. ğüç er, fāT bi zamanla deişmiş göçer olmuş, efendim, göcer olmuş, şimdi göcerle añılıyor meselā. esas tarifi ğüç ermiş, vallā şindi ben de bilmiyorum bū şeyden gelmeyimiş, nevşeir mi, seydişeir mi, o tarafta bir köy

20 varımış, aynı göcer köyü. ğaramanōlu memet beyiñ şeyinden gelmeyimiş yani orda ğalmışlar, burda ğalmışlar, şeye felan dōru gitmişler, ķaramana dōru. ülkesiniñ kayıtlarını ben de bilmiyorum şimdi, ķaramanōlu memet beyiñ askerinden oldūnu söyler göceriñ beyi. göcer beyi deye bi beylik de varımış ama tabī kesin ğayıtlarını tam bilemem. askerinden oldū söyleniyor göçer beyi, göcer beyi. ben doķ_üz otuz beş

25 doumluyum, ēvet, atmış doķuz yaşıdayım. çifçiyim, çifçilik. bā bāçe ğalmadı, ufaķ

tefek tarımla ūraşıyoz. bā var, būday var, arpa var, nohut var. vallā biz onu pek ūetmiyoruz, moderin tarım yapmıyoz yāni, allah ne verdiyse gene onlarla, moderin tarım yapmıyoz, arpanıñ yoķ, yoķ çeřitleri yoķ. moderin tarım yoķ bizde. allah ne verdiyse, bi baķmıūsıñ ğıū alır, doñ alır, beū avay ekeñ, ūç avay nohut galdırıñ. demin ...

30 hesabı tarımda teknik yoķ bizde. hālā dā orāla, oraķ, oraķ. makineler de var dā tabi her adamıñ ğücü yetmiyor. makinelı tarım da var yāni, motur biķer, biķer deil de moturlan efendim, ķarasaban dā var, onlarla ekenler de var yāni. makine var var. bunlar iptal deil de battal olmaķ ūzere yani çoķ nādir ķalan yerlerde oraķ, oraķla çoķları da sūs iķindir veyāT dā ūorayā makine varmaz, ūey varmaz bī kenarda ğıyıda yeri vardır adamıñ,

35 motur gitmez. adam da ... oraķla dercek baūka tūrlū bir ūeyi yoķ, yani, imkanı olmassa nāpsıñ? ķalcaķ deil ya dañ baūında? ama imkanı olan imkanını ğullanıyor tabī. motura veriyor efendim ūiyle, makineyle derdiriyor filan filan. ammā makine olmassa ūē tmesse nāpsıñ? adam mezbur elle dercek. ē, bōle, imkanlar nisfetinde ğullanıyor meselā, sanayide olsun ūede olsun meselā ūu kōyde dā dōnē beū on seneye ğadar su yoķ,

40 bi tek çeūmesi vardı efendim ğārlar elleriyle ūuyudu, amma yeñileyi e ūimdi su geldi, ūimdi ondan Sōra eveli sene bi su dā getirdiler ūurda bi lōP deye bi ūey var, ilañ ile bizim aramızda ğoca bi dā var, dāñ altında su varımıū, bilen yoķ. bilen olsa bile imkanlar yoķ. o sene bi adam, mūendis gelmiū çoķuķ eFendim, bu suyu bi yarmadan çıķarıyız. yarmaķ iķin ūraūtılar, yaramadılar. yarmaķ iķin çıķarmadılar, ondan Sōra

45 adam ūeye dabana bi ūey uzattī, hortum. hortumla suyu ķektirdi yoķarıyā, dabandan. e ūimdī kōyūñ her tarafı su oldu. ilangili yaķım, ilangili, ilangili bizim ortoba. vallā bilmiyorum ben onuñ ūiyini, hikāyesini bilmiyorum ğāri, ilangili oldūnu bilmiyorum. hikāyesini bilmiyorum ama ğoñūumuz ilañ kōyū.

M050

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Gökçe Köyü (Kafkas Göçmeni)

Anlatan : Cahit Özkan, 1930 doğumlu

Konu : Köyün tarihi, etnik yapısı, yemekler

cāhit özkan. evet, bin sekiz yüz atmış dördtē bu gökçe köyü, k̄afkasyadan burayā göç
itmiş, yerleşmişler. geldiklerinde bu cāmī, şurdağı görünen tārī cāmī bu halle deil dē
kapısı pençeresi olmayarağdan bōle eski bir durumdā bir cāmī hālinde dururmuş. burayā
yerleşmişler. cāmī onarmışlar, burdā, o bī seküz atmış dördten bu yanna burdā iskan
5 idiyollar, duruyollar. çerkez bu köy. fāğād şimdi tābi göşdü bi kısmī burdā azaldı
çerkes. başgalarından oluşturulmuş. işdē bizim köyün tārīhi ō. bu köy buraya
k̄afkasyadan göç ittindē k̄aramana kır mālleye yerleştirmek istemişler. bin sekiz_üz
atmış dört yıllarındā. çerkez tabī, yüz elli sene evel bu memlekete geliñce çerkez nedir
kürt nedir türk nedir, demek ki bi bilgisizlik varımış. o gelen çerkezler burdā eñ
10 moderin, çok moderinlermiş adamlar. hem de tahsilliyimiş bu köyün gelenleri bañ, eskī
demuğrat parti milletvekili remzi birand varıdı, o birantlar sülālesī ile berāber burdā yim
beş hāne gelmiş, yim beş hāneniñ de hemen hemen hepsi tahsilliyimiş. gelmişler, hepsi
moderin, çarşidā çerkez nedir diyē h̄alka çevirmişler, millet bōle baqıyollarımış. kır
mālleye oturalım diyince dimişler ki yāv, şimdi biz bizim yabancılıımızdan
15 yararlanmaya ğalqallar, bizim başımıza iş açallar burdā. biz kendimizi tanıtıncaya ğadar
bir uşta oturalım, dimişler. bu teklifi de q̄abul itmişler. burayı göstermişler, göstermişler
burda cāmī, bi cāmī var. suyu iyī, havası iyī. k̄afkasyadan dā zaten iyi havalı yerden
geldiler. buraya oturalım dimişler. ōturmuşlar, burda otururken cāmī onarmışlar. ondan
sōrā burdā yerleşim soñu k̄aramanıñ ilk belediye başkanı ahmet hilmi birant. burdan
20 k̄aramana belediye başkanı olmuş. yavaş yavaş, yavaş yavaş alıştırdıq̄ça alıştıq̄ça
göşmüşler ğaramana. köyün geçim kaynā esas bahçeciliklē, ğoyunculuğlā, inegciliglē
geçimini sālallar. şimdī zāten su altındakī yerlerimiz gödet barajı adı altındaki yapılan
gödet barajı istimlak sahası içerisine girincē bahcecilimiz biraz zayıfladı. sū altında
yerlerimiz q̄almadı, meranıñ bi kısmı orman ekim sahası içerisine alındı, merā dā o
25 yöndē daraldı. onuñ_çin köy şimdī biraz bū iki yönden mādur oldu. ō barajıñ yapılmasī,
orman ekim sahası içerisine alınması nedeniyle birez müşki'l duruma düşdü amā şimdī
inegciliglē, ğoyunculuğlā gine az uz bahcecilikle kendilerini geçindirip gidiyorlar. o

sebepten de köyüñ biraz da darılmasına sebebiyet verildi. biz bû durumuñ kötü oldünu bildimiz için gittik, oıraşdıg köyüñ tarımsal iskana tâbi olmasını sâladık. fağad köyüñ bi
 30 ğısmı istemeyincē mi°htarlarıñ da o günüñ şeyinde deişmesiylē ō şeyimiz de hağğımız da zâyi oldü, şimdi burda kalan kaldı, geçen gitti. om beş yirmi hâne yim beş hâne gadar bi şey kaldı köydē. elli hânelik bi köy, azaldı. kıaramanda seksem beş hânemiz ğaramanda. çobanlığ da şimdi zaten çobanlığ dâ meranıñ daralması, çobanıñ bulunmaması nedeni_Le davar da azaldı. iki bine yakın kıoyun olurdu bu köyde, şimdi
 35 heraldâ. kıoyun olurdu, arıcılığ olurdu, inegcilig olurdu. gine esgiden yalnız bahcecilikle mısırdır, fâsilledir, patatistir ekellerdi su altındaki yeşlerē. onlar barajıñ altında ğalincâ bû da tabi ğısıklıandı biraz. bu yönden köydē fazla bir gelir sâlımı aS, aS. / âskere, âskere esgiden çerkezler askere gidecek olan bir genci köyde akıranları âkıadaşları kıomşuları dâvet iderdi. yeşeklellerdi, ondan sōrâ birbillerine ârlallardı, gidecēnde
 40 dūnle dernekle askere ğönderillerdi. askere gitmeden evel de kıolay kıolay evlendirmezlerdi, çocuğdūr, heriflını bilsin. kıızlarımız da on sekizden yirmiden aşşâ yaşta evlenmezlerdi. kıadın kıadınlını bilsin diyē yirmiye varsın, hiç olmassa dâ kıadın oldünu bilsin, diye ondan evel de evlendirmezlerdi. ama şimdı on altı yaşını buldu muydu hemen ğözün duddūna kıaçıyollar ğayri, gidiyollar kıalmadı zâten burda da bizim
 45 dē esgiden ōleydi buralar. dūnlerimiz ayrı. kıafkıas ekipleriniñ ğösterdikleri çerkez dūnleri var yâ o vaziyette dūnleri yapardığ bis dūnlerimizisi. şimdi ğinē bâzi şey_diyolar ama o kıadar deil. dierlerine benzemez. çocuğ eitimlerı bobalar çocuğlarla hemen hemen beraber yeşek yimez. çocuğlar anneleriyle yeşek yiller. ondan sōrâ bobalar ayrı, özel bir bakıma tâbi tutulur. bir boba ne dirsē o olur. ondan sōra boba çocuğlarına akışam eve
 50 biriktiklerindē ğüççüne sayğı, bōyüne sevgi nasıl olur, onları sōleller. bobanıñ yanda ayâni uzadıp çocū oturamaS. ondan sōrâ boba kıonuşurken çocuğ kıonuşamaS. bōyükleleriniñ yanındâ çocūnu bobası kıucâna alıp hoppala hoppala deye seşmeS. işten sever, kimseniñ olmadı zaman çocūnu oşıar, sever. çocūna ders verir yâni. bir oşılda nası bi ders verirse ders verir. sofraya oturuldu zaman bōyünden evel sofraya el atmâ.
 55 kendi öñünden al, başkasınıñ öñünden almâ. bōyükleriñ yanda sofraya oturmâ. sen özel anneñ başıns sañâ. anneler başıar çocuklarâ. ondan sōrâ bōyüñ öñü kesmē, bōyüñ ğeldı zaman ayâ kıalk, yer ver. e bi eve ğirdiñ zaman kıalkacâñ yere oturma, aşşâ yerlerde otur. bōyüklere sayğı ğöster, yer ğöster. ondan sōrâ bōyüñ kıalkıp kııkıp evden kııkacândâ ayağğabısını çevir, paltusu varsa paltusunu dut, ğiydir. ondan sōrâ yolla. su istedi zaman
 60 kıalkı suyuñ bardâñ altından eliñi dut, eileregden teslim it. ğeri ğeri dur, suyu işdigden

sōrā aynı şekilde al. geri geri çıkarırdan yerine koy, ondan sōrā o, o halleri var. bir dē ata binmeyi çok sevellerdī, kılış kulanmayı çok sevellerdī şimdi ata binmesini bilmeyen, kılış kulanmasını bilmeyen erkek olur mū? erkek ata binmesini bilecek. kılış kullanmasını bilecek. böyle loş olmayacak, atik olacak. erkek böyle tembel, salağ olmayacak. salağ olmayacak, uyuşuk olmayacak. atik olacak. erkek didīñ damdan atladī zaman ayāñ üstüne düşecek. erkek erkeklini bilecek, kadın kadınlı bilecek. onuñ üçü şimdī kadınlarına çoğ önem veriller, kadınlar da erkeklerine çoğ önem veriller. çoğ dēr veriller yāni. kadın, kadın olacak; erkek de erkek olacak. çocuğ da çocuğ olacak amā saygılı olacak. örf ve ādetlere uygun olacak, giyim kuşām saçında öle olumsuz öle faul uzadıyıñ, saç arkaya uzadıyım yok. giyimler dē bir erkē ne yakışırsa onu giyecek. bi bayana ne yakışırsa onu giyecek. yöresel onlar şimdī kafaş ekipleriniñ giydikleri bir şuraları bir işāretli bir şeyler giyerler. giyim kıyāfetleri ö, onların ama bu tabī kalpağ giyerdik başımızā. kalpağı eskiden, işte o ādet kalktı. şimdi foter giyiyoruz, ğasget giyiyoruz. işte kalpağ giyellerdī. elbiselerimiz dē şimdī kafaşyadan geldiklerindeki giysiler zaten ö şeylermiş. onların ne diller onā, pek hatırlayamıcam. 75 çerkes kıyāfeti, çerkes kıyāfeti dillermiş. bölē buralar şeyli, ceplī. ondan sōrā biras bedenine uygun, pantolonlar kenarları çizgilī, alt tarafı hafif dar, üst tarafı şey, özel bi kıyāfet. hē, o durumları vardı esgiden. körüklü çizme, yok, körüklü çizme giymezler bular. hayır, onların giydikleri ö dünlerde giydikleri, onlar ince yapılmış, meşinden 80 yapılmış ince şeyli. altları incē, oyunlarda daha atik, oyunda daha hızlı oynayabilmeleri için eildīnde māni olmaçak, hopladīnda māni olmaçak. hafif olacak. işte ö giysiler öleydi. esgiden öleydi. ondan sōrā yemeklī dē çerkes tavī didikleri, çerkes tavī diye şimdi telezyonlarda da çıkıyor. çerkes tavī didikleri işdē tavī onlar temizleller. temizledigden sorā sarımsağ, bi de tahta kişnişliler. türkçē, esas çerkezce hoşben dērler 85 onā. o tahta kişniş didiklerinden sarımsā iç içinde döeller, haşlanmış etē süreller. güzelce ğızardılar, bir dē kaçamak didikleri misir unundan yapılmış misiri fı°rında kavı°rılar. o kavı°lmış misiri deirmende öğüdüller. bir helva nası yapılırsā suyu ğaynadıllar. suyuñ içinde dökeller, onu yuñura yuñura yuñura pekeşdiriller. helva gibi yapallar. onuñ üstünde onla berāber onu bi de şipsi diller, şipsi. şipsi didikleri undan 90 yapılmış o deminki didim hıvben sarımsağ katılmış, onu işine o eti kollar bölē. böyünün önne tavı°ñ göğsünü kollar. dierlere butları ğözel ğözel ayrı ayrı kollar. büyük de ne yapar onū, ö, tavı°ñ göğsünü kendi elle koparır koparır koparır herkeşin önne taķsim

ider onū. yalıñız başına yemez. onuñ önne qollar amā sayğı olsun diyē. o da qoparı
 qoparı, herkeşin önne daıdır onu, o göğüsü, tavīñ göğsünü. o qaçamaq didikleri ō, bir
 95 dē çerkezler eskiden tabī şimdiki gibi buzdolabı yoqtū. ō tārihlē ben burdā kırk elli
 hāne vardī. şimdī tosun kesilirdi qara kış didindē. tosunuñ etini kemikten ayırıllar, bölē
 dilim dilim dilim dileller. o sarımsaqlı tuzulan sarımsā dōğeller içi içinē. ō şovben
 didimiz sarımsā içi içinde dōğeller. o dilinmiş, hemen kesilmiş, dilinmiş etē süreller. bir
 geçē derisiniñ içinde o eti durudullar. ertesı gün sırf meşe odunundan köz yapılmış
 100 közüñ üstüne çatal şeyleri durudullar. ızgara yapallar, o meşe külü is yapmayacaq yā, o
 is yapmayacaq diyi ō ızgaraların üstüne etleri sereller. hağıg gibi bölē bölē limon sarısı
 gibi gızarıncaya gadar bişirillerdi o etlerī. bişirdigden sōrā beyaz bezlerin içine gatarlar,
 mutfāñ tavanına telle asallār. kış yiecē olarak. onū kışın birazını keser dē hafif
 ısıdıveriseñ vele gibi bölē çoğ yumuşağ olur. lezzeti çoğ lezzetli olur. şimdiki bastırma,
 105 sucuğlar filan onuñ yanda zāten soldan zıfır. ō, hemen hemen ev geşmez bölē, tabi.
 faqırlar yapamaz dā biraz hāli vaqtı olan, yerinde olanlar yaparlardı onū. çerkezler
 ekserī o etten yiller, o qaçamāla qaçamaq didikleriyle onu yiller. qaçamāñki zāten qatıq.
 ō mısır unundan yapılmış qaçamaq deil de qatī bol olcaq. etī, yumurtası, yaī etlerden
 çoğ olacaq. öyle yinirdi onlar. fāgad bunlar şimdi olmaz oldu. eskisi gibi öyle yapan da
 110 yok. şimdi bi tosun üş millar liraya alıp da nası kessin adam. işte yimelerimiz,
 işmelerimiz. bi de çerkeS peyniri var. çerkez peyniri dirler. çerkez peyniri de şimdi
 güzün davarlar süttē kesilmeye yaqın, südüñ yālı zamanı. o yaī peynir olarağdan
 bişiriller. bir sepetten örmüş hüsüsü onuñ bir şeyi olur, qalıbı olur. o galıbın içine
 dokerler. o qalıbın içindē bacalar, şimdi mutfaqlarda bacalar olurdū. bacaya asarlar,
 115 onları şeydē. ō altında yanan ateşten islenirdi birez. islenir amā orda bişerdī daha. fağad
 fazla bişerdī. ō, altı ay bi sene dursa bozulmazdī. hacıya gidenler ekserī onları
 götürüller, götürüller, ordā ná gadar da sıcağ olsā erir, hafif erir, gine dē eriyip de şey
 etmez yāni. üstü yālanır, bozulmaz. çoğ dayanağlıdır. onu ufağ ufağ ceviz gibi o
 gupğuru gurur. goparıllar, sabah gahvaltılarında, ekserī sabah gahvaltılarında yerler.
 120 şimdī çerkezler burda qalmadı_çin buraya da göçüp gelenler pek yapmıyorlar. iki üç
 hāne galdıg biz burda zāten. iki üç hāne de davarcılı, zāten çerkezler pek davar gütmeyi
 felan sevmez. güttürüler müttürülerdi. o, çoban bulunmayıncā birağdılar sōradan göçüp
 gelenler. burdā bir iki davarcılığ filan yapan şimdī onlar da o işi bilmiyollar amā bizim
 burda olanlar isterlerse yapabilirler. ordan südü alıllar, isterlerse yapabilirler.

M051

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kalaba Köyü

Anlatan : Havva Gülen, 1946 doğumlu

Konu : Yemekler

ot ğaynesi deriz biz, nohud yemē deriz, bişiriyoruz, aĝ fasilla bişiriyoruz, aĝ fasillayī, aĝ fasillayī kemiĝile ğavıraraq vurusuñ, haşlanır. eĝşilersiñ, yaĝını dökersiñ bişer. bōle uzatmayalım. nohud yemeĝini de aynı yapıyorsuñ bōle, bizim gibi. tamam işte davar etiylene yapıyorū. ğadayıf yaparız burda ekmeĝtēn. köy ekmeĝinden ğıyarız yaparız

5 ğadayıf yaparız, baklavı yapıyoruz. şindi evel bekmezliydi, şu zamanlarda şekerlen ğarıştırıp yapıyoruz veyātta şekerlen yapıyor. bekmez ğatmāyollar şimdiki aĝılda. evel öĝle deĝil, bekmez yapallardı, şimdi şeker döküyollar, ğadāyf yapıyollar, kek döküyollar. bayramlarda aynı bizim burda bōle yemekler yapıyor. dolma da yapıyollar, ğurudan, ğurudan dolma yapıyollar, aĝ fasilla, nohud yemē işde bayramlarda bunu

10 yapallar. üstüne dadlī, aynı dedīm gibi, helvā, evel yapışĝan helvası denirdi. bilir misiñiz bilmem, pekmezden yapılırdı. bekmezden su dōkeñ, bekmezi ocā ğorsuñ da ğaynar, bayā bi ğaynar. ondan soñra unu çarpar çarpar, pekeler. ğıvamını aldı mı endirisiñ. sade yāni tereyāni erirdirsiñ, dōĝdüñ mü yüzüne yēnir. bizim buranıñ helvası oyudu yāni. şindi başka türlü, yumurta helvası filan çıĝmış. ben onu yapmadım daha

15 burdā. bizim ĝóylerimizde öĝle şehiriñ yemeĝinden dēl işde bu yemeklerden ĝışın topalaĝ deriz, dokeriz. topalaĝ unuñ içine salça tarız, duz atarız, biber nāne. ıçıĝ da bulĝur, yuñuruyuz yuñuruyuz yuvarlarız. kemiĝi bişmiş olur ocaĝdā. içine onu d atarız. oldu bi topalaĝ yemeĝi.

M052

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kalaba Köyü

Anlatan : Mustafa Gök, 1940 doğumlu

Konu : Hatıralar

- hindi ağcalanıñ oğuluñ yanna vardık, ālim dēdi kin benim bi çuval yēm vār. bunu d_atalım, bādatta ğadar ben de ğedeyiñ. neyse yēm_attı, bindi. o, bādatta ğendi. biz alataya vardık. deirmeniñ önüne yükleri ğendirdik. baqtım orda bi kimlik var. motōruñ öñ boyunda. kimlik bağdım çağır_āmediñ ömeriñ. ömeriñ. aldım gömlēñ cebine ğoydum.
- 5 unutmşuyuyñ. burdan antalyaya şey ğettik, mite ğettik. ğederken yolda loğantada dinlendik, yemek yerken antalyaya mitinge ālim dēdim, şu kimlik siziñ ömeriñ. böyle böyle, dün davud bindiydi ondan düşmüş, şu kimli al dēdim. o da duTTu beni ğirğıra sarmaya başladı, bu kimli nerden çaldıñ, filān dur dēdim, saña ben bir ğalaba külafı ğeydireyiñ. davıda dēdim ki sesini eyi dikkat et, hālim dēdim, buyur emmi dēdi. bura
- 10 dōru bi gel dēdim. geldi, ömē, sā verdim kimlik var yā dēdim, hī dēdi, o kimlik dēdim, arlıqtā musā_seyniñ arkı bozulmuş, kimlik hāneyiñ başında bulundu, o şāid dēdim, hālim hindi bi düşündü, şöyle on dağğa falan düşündü. ülen emmi dēdi, nola burda deyvirmeseydiñ dēdi yā. işte dēdi imanıma bi top dikildi. yā, doğandı, gücüne ğetti. dā ğırķ yaşındayım, dēdi, dā bōle bi şey yapmadım. ammā o çocūñ nesini nāpmasam
- 15 başarım derke ben ğülüverdim. şimdi dēdim ğalaba külafını ğeydiñ. tamam, bu ğadar. / askere ğettim zamanda bin doğuz_üz atmış senelerindē şindi bóyle köye vesāit araba vesāre bi şey yoktu. bi beyaz bezden bi çanta dikellerdi. bóyle saplı maplı arķamıza yüklenirdik. burdan yayan yetmiş kilometire ğaraman yol. varı ora şūbeye teslim olurduķ. ordan sülüs alırdık, ğara trene binerdik, tađıdıķ tuđuduķ tađıdıķ tuđuduķ
- 20 manısaya ğedik. manısaya ğedik biz ordan birer elbise verdiler, hādi hamamā. vardık, hamamdan çığdığ yarı yıķanıķ yarı yıķanmadık, elbiseleri ğeydik, kepler ğulāmıza ğendi pontullar deşēñ birezimiziñ dizinde birezimiziñ ayāniñ altında. ğedik dōğıřlayā. orda ğayri, askellik yirmi dör_ay. dörd ay orda oğutma taburunda ğaldım. dörd ay manısa batığışlada temel eğitiminde ğaldım. ondan soñra ik_ay, ikişer ay ben yanlış söyledim.
- 25 menemene mābere ğursuna ayırdılar. ğirğ beş ğün orda ğurs gördük. hē, ğirğ beş ğündē

gelen acemileri öğrettik. ondan sonra dātıma gēttik. ğuraları çektik. istanbul muaköy. istanbuluñ muaköye vardığ. tabi istanbula gēdiyoruz diye de seviniyoruz ammā İstanbul muaköy. hā ömerli stasyonunuñ orā. istanbula gēdiyoruz diye seviniyoruz ammā ora bi vardığ ki ekmekler yanığ yanığ yēnmēz, bizim şeydē menemendē loķanta gibi yemek

30 ekmek çıkıyorudu. velāsıl dörd ay da orda irezillik çektik. ordan bizim alay, alayı bi ğaldırdılar, tekirdā, deniziñ kınarı. biz ora yelleştik, albay şeyi bölükleri topladı. dedi kin denize girmek yasağ, tekirdāda, deniziñ kınarındayız. askere dedi denize girmek yasağ. sāde bölük kumandanları götürecek, cumā ün ölen soñrā denize girecekler dedi. bizim de yerkek bir üstēmen vardı, anķaralı. günde yarım sāt spor yapardığ sabāh,

35 istiķāmet deniz, marş marş. varan denize atardığ, kimimiz kuma yatır, kimimiz denizē. tabi denize de salmazdı amā albayımış, tümen kumandanıymış bilmem kimseyi dağmazdı. bazen tümen kumandanı alay kumandanı gelillerdi, üstēmenim, osman bey, bölüñ ğaç mevcutu vār? işte destek bölünüñ işte şu ğadar mevcutu var derdi, o ğadar. onuñ günde öle bir rahatlıkla askerlik yaptık geldik.

M053

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kalaba Köyü

Anlatan : Mustafa Gülen, 1941 doğumlu

Konu : Hıdırellez

- şimdi hıdırellezde şöyle bir inancımız, tā ilerden gelme bir inancımız, göreneklerimiz dedelerimizden dolayı baharın ilkbahar yurduna bi yaylaya çıkarız döl alma için veyāt orda malımızı yazlatma için, davar goyun yazlatma için, orda hi bugün hıdırellez günü, ayıñ kaçına geliyor acaba, yirmi, beşinc_ayıñ yirmi yedisi filan olması gerekir. i bó_ün
- 5 hıdırellez mi, daşköprü deyi bizim tabiat tarafından gurulmuş bir göprümüz var, daşköprü. suyuñ üzerindē. dādan dā atılmış bir köprü. onuñ üzerinde gideller ğadınlar, aqşama süt helkelerini dağallar, góyā. ama öncesiniñ birisiniñki ünmuş, müş adı var tabi bizim bi ona inancımız, görmedik dē öle deniliyor. bunā dağarak gidip daşköprü diye hıdırellez, hıdırıñ ğocası ordan geçecek deyi süt helkelerini dağıyollar. orda tamāmen
- 10 sabaha ğalıyor. sabahtan helkeler geliyor. hī, bö_ün hıdırellez geçmiş veyāt filancanıñ südü ünmuş. böyle bi görenek, biz oradā ondan sonrasını başka ne deyelim? ordan altıncı ay gelir, yaylaya göçeriz. yaylada çadırları ğurarız. göçebe hālinde. harmanlarımızı ğaldırırız. tekrar geriye dönüşümüzdē işte üzümçülükle ūraştımız için bağ bahcē bunlarla ūraşırız. bu şekilde bi şeyler tamamlıyoruz. ömrümüzü geçiriyoruz. hā, o zamanlarda
- 15 bizim köyümüz çok kırsal bir köydü. yalnız atmış beş yılından soñra bi su, kendi imkanlarımızıñ bi su getirdik. su köyümüze gelince köyümüz çok deişti, çoğ güzelleşti. tāmin ederim ğaramanıñ yüz beş köyünüñ içerisinde bostanözü, bucağkışla birinci, bostanözü ikinci, ada üçüncü ğalaba dördüncüye gelir. niye bu dā? su şeysinden yāni. aqarsu oldūndan dolayı oluyor bu iş. ve şu anda memleketimizden çok memnunuz.
- 20 yurT dutandan allah rāzı olsun, diyoruz.

M054

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kalaba Köyü

Anlatan : Şerife Öztürk, 1939 doğumlu

Konu : Yayla hayatı, ıstar dokuma

ğayıtımızı ğatarız, bulğurumuzu ğatarız. yaylaya çıkarız. ěmizi yaparız. ondan ğeri
davarımız hora gelir. ondan soñra davarımızı sağarız, ğuzluğ yaparız. ocağ yaparız. iş o
düzenleri dutarız. oturuyuz ğari yaylada. ne düzen dutalım başķā? pılı pırtı yem yēcek
ne ğatarsañ yēcek ğecek tābi ona ğöre çayından şekerinden ondan dut ğari onlardan
5 başlarız dutarız. yaylaya çıktık mı ya ğuzlūmuzı yaparız. ěmiziñ çadırını çakarız. çadır
çakarız ollara. yatarız, davar sārız, inek sārız, ineiñ varsa inek sāñ, davarın sāñ. işte
onlardan işte düzenimiz bōle olur, yaylanıñ düzeni. hasan ā bizden dāh_eyisini bilir.
işte belli bizim düzenler, daha ne añladacāñ? başķa yavrı°m bilir miyiñ dē. ğögsekiye
varıyız. fasille ekeriz. mayısa çıkarız, ğasımda ğeneriz, ğara ğışda. ğasımda çıkarız,
10 mayısa çıkarız ğara_ışda ğeneriz döllükten. fasille ekeriz, nohud eker ğaldırıyız. ona
ğöre işte o yanıñ işini yaparız. ev yapmayız. yaylanıñ köyüñ düzeni bu işde yavrı°m. ne
añladayım? her cuma gelillerdi, cumaya gelillerdi, biz ğorķa ğorķa horantalarla ollarda
yatırdık a ğuzum boz dālarda. emmiñ eyisini bilir. işte o boz dālarda yatırdık gendi
başımıza, gendi başımıza. erkekler yok, horantalarla yatırdık. yok yok yavrı°m olmazdı,
15 sarıgeçililer, yoğudu, öyle bi şey olmazdı. sarıgeçililer gelirdi, o aşşā yanlarımıza
ğonardı çaylāñ başlarına, sarıgeçililer, yörük yörük onlardan ğorķardık işte hırsız falan
geliller diye. çoluğ çocuğ onlardan ğorķardık. armitlarımız ne vardı bizim ollarda, armit.
o armitlardan filan toplallar ğeder. anam armit toplansın dēller, gendimize bi şey
ētmesinler, biz de ondan ğorķardık. işte bizim ne var da. bi şey de yetişmez. dā yeñi
20 yeñi, fidan yeñi dikmeye başladığ ğuzum işte ollara. evel zebze meyve sāde fasille
nohud ekerdik, onları patetis ekerdik, onları ğaldırıydık. ehi hindi yeñi yeñi yetişmeye
başladı işte şēler. kirez ceviz onlar yeñi başladı, ibrām onları hindi dikmeye başladılar
ğuzum, eyi hindi evel onlar yōdu işte. yourt peynir tabi yourt peynir yapardık tereyā
yapardık peyniri nahıl yapacaz? davarı sācaz, hora ğazana südü süzeriz. ondan soñra
25 südü süzdük mü soursa ilidirdik. soumassa ocā, öğle yönü çıkartır, mayasını atar,
çalarız. soñra, çaldığdan soñra bi sāt iki sāt soñra ğatarız, derisini aman kesesini. hı işte,

onuñ derisi olur. bir iki sāt ondan soñra daķarız kesesini, ora daķarız keseleri. ben hindi
 sāten yaylayı añlada añlada ālayıverēiñ. benim...giden ğız der ki ğaramıķlarıñ arasından
 hindi sağaydım davalları der, yeşil yeşil helkeleri hora ğoyaydım der, bidonlara sūtları
 30 dōkeydim. bizim bu ğız çoğ görmeyince ağlına gelir. biz davarcılı çoğ hiç ağlımdan
 çıķmaz, ne bilēm unuttuķ ğettik. Şimdi hele ...yeđi sekis sene önce. bubamıñ ğününde
 davarcılı çoğ yapardığ. ondan sonra gene bura geldik, çocuklar yetiŐirke davarcılık beş
 altı senedir ōraŐıP oturular. ben ğetmem tabi de yavrum gelinler gelir, oğlanlar ğeder,
 ben ğetmeyiverdim ğāri yaylaya tabi. kılı ğırķarız davardan. davardan ğırķdığ mıydı
 35 dararız. darağdan ğeçiriyiz. kıl darā deriz biz buna, kıl darā. kıl darāndan ğeri yaydan
 ğeçiriyiz, bi de yaydan atarız. ondan soñra özeriz, kirman eğiriyiz. bi de kirmanlarımız
 var ğāri. kirmanı da mı ğösteriverēyiñ. bilirsēndir zār kirmanı. ondan soñrā Şunda
 eğiriyiz biz bunu. ğolbaş yaparız, ğolumuza daķarız, eğiriz bundā. ondan ğeri yumaķ
 yaparız, yumaķdan ğeri ğoŐatlarız, ...būkeriz, ondan soñra doķuduķ mu ıstara ğeçiriyiz
 40 ğāri. ıstardan böğle bunu doķuruz ıstarda, bunu doķuruz. iŐte bu yani, hū yuñunu
 ğoyundan ğırķarız. hū, çeşidini hunları davardan ğırķarız, kıl davardan. boyarız. ha iŐte
 ğaramandan hususu alır, boyarız. kök boyayla yavrum, kök boyası ihi Őunū yeşil boya,
 sarı boya hususu ğaramandan alıruz, sūt lēnde bunu Őeyleriz, eğeriz. soñra bundan soñra
 boya atarız bunlarī. ondan atar, hu kıl davarıñ kılı hu, ondan soñra hu dā ğoyunlardan
 45 ğırğdımız yuñu, yuñu bu dā. işte bu kılıñ Şeyi bu. çul doķuruz. tabi hindi de
 doķumayıverdik dē işte böyle hayatımız ğeşdi. çul da doķuruz altımıza çul. çul da
 doķuruz, yili. tabi, heğbe, torba. yili doķuruz. yili de doķuruz altımıza. heğbe torba
 harar çuval da doķuruz. yayla evi çulu doķuruz. harar doķuruz. samanı basarız, hindi o
 da bitti yavrum, hindi onlar da bitti. hindi harar, harar derler. harar, hindi haş oldu ğāri,
 50 milletiñ moturla olunca nōrsünler hararī. gerek yoğ ğāri. hindi onlar boşlandı işte ğuzum
 bullar. yine eski kirman mirman bizim ğünümüzdeydi onlar. onlar hindi bitti.

M055

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kalaba Köyü

Anlatan : Şerife Solmaz, 1927 doğumlu

Konu : Çeyiz, giysiler, maniler

ne deyeyiñ hindî, ne laf edivereyiñ? amān, ğızıñ çeyizi ne olacaķ? bi yük çuvalı
doķuruz, on ğadar, on ğadar seççāde doķuruz, ondan ğerî zamanı geldi miydi asbaba
varılar geliler, keseriz asbabını, köyü toplarız bi tellal, asbabını keseriz ondan ğeri, hafta
soñrā ğızı gelin edecek olan aķrabaları mi°nāsip yelleri oķunduyu dağdırız seccadalarî,
5 namazlıķlarî. ondan ğeri mi°nāsip yellerine de dürü yerine dağdırız on, beş doķuruz
seccadayı, namazlı tabi hōyle. mi°nāsip yerine, heyē yaķın taraflara mi°nāsip yellere
daıdırız onlarî. onlardan da onuñ yamacı gelir tabi, ağarınısıra gelir. halleder ğederiz,
ondan ğeri gelin güey bir araya getiriverisin, cenāballah çille dolğunlū verirse eyi olullar
ğedeller, çille dolğunlū vermese ayrılıllar ğedeller, bizim hesap. ondan ğeri nōreceñ işte,
10 başına istediñ altın edeller, on on beş yiğirmi, boyuna edeller beş on yiğirmi altın deyeñ
gibi. işde böğle böğle olur ğeder. huna etek, o habā, habā. hu da fistan. çember ō, örtü,
çekî, bu çekî. ondan ğerî hu soķlu şeyler dē imli çatal inne, top inne. bunlar da ortası
altın kenārî ikili gümüş, altın, kenardānlar da gümüş, evel zaman zīniyeti işte, daha biz
bunları ederiz. hindi çounda yoķ yā. bizlerde var işte. çōğudu benim bu altın.
15 daraldıķsıra ğullandım, daraldıķsıra tabi çıkartıp bozdurduķ. yim beş milyon, ondan ğeri
otuz milyon bunuñ dānesi. ğullandığ tabi ollarā, bu ğaldı tabi, hindi bu ğaldı. nōreceñ
bunları filan işte, ğullanıp ğederiz.

nenni deyi bellediğim
alba aplaķ doladığım
20 ğuzum deyi ağladığım
çillesi dolğun a ğuzularım.

bitti mî? daha ne deyivereyiñ? hı, ne bilēym, utandım deymeyiverdim. deye mi?

nenni deñ de uyusuñ
şeker veriñ böyüsüñ
25 tombul tombul yörüsüñ
çilleli ğuzularım. işte yeter ğārî canım.

M056

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Karacaören Köyü

Anlatan : Henifi Cebe, 1932 doğumlu

Konu : Serbest, düşün

- hanifi cēbe, tabi gittim ankarada yaptım. bahçelevlerdē, topçū uçağ topçusu. çok dayak yidim, ne ānlatıyım. ne bilim ben işte. on üş dūn yaptım, sekiz olan everdim, üç gız çıkardım. ondan kerī bir ölüm var bekār, yanımda dā. gelinler, olanlar ayrıldı avrı°paya gitti kimisi, kimisi burdu, çalışıyor, ben de işte çalışamırım yiyip yatım, işim bu. bol
- 5 boazım var işde, başka bir şī göremem. ireşberlik yapıyir şimdilik burdā, būdā, arpa ekeriz, nohud ekeriz ondan kerī, gıyunculuğ yapardıg, o gıyunu bitirdik. malımız da yok, yok. kaç hāne vardır köyde bilmēm. garacören dī gurulmuş, bilmem nerden geldini bilmem. hotamıştan bölünme gelmeyimiş, ēvēt. okul gırkta mı gırk beşte mi. ben gılbasanda okudum. başka okumadım. gittim, dōsan beşte gittim. orda üç ay galdım.
- 10 burdan giderken bi şey götürmedim. bir iki yēcek götürdüm. ekmek, yourt vārdī. orda da yidik işdik 'aldığ yetişmediyse gelirkene de otopüsünen geldik. yō biz uçānan gittim, otopüsünen geldim. şirket ūle yaptı, uçānan götürdü, ordan dā otopüsler boşumuş, onula gönderdi. olanlara zemzem dağımı getirdim. aralarda hediyemiz vardı. getirmedi, yēcek felan getirmedi. getirdim furma vardı bol bol. kerpiç kestik, kerpicinen yaptık.
- 15 duvarın üstüne de āc attık. hasır aldık, attık yaptık. gamışları dā şey vardı, sāzı ordan getirdim. ellidē yaptık. işte bahar mevsimiydi, elli birdē evlendim. doğuz ölüm var, ondan kerī bitecik, galenderlīmden bi ğarı aldım. gızı bitirrik. lōkum yeriz. istemeyi allān emri peygamberin ğavli diye varriğ gızıñ evinē, ordā. ben girerim meselā, yānımızda bir ki adam olsa olur. isteriz allān emri peygamberin ğavli gızınızı bizim
- 20 olana viriñ. o da rāzı olur da virrim dirsē virir, bir loğum yiriz. ondan kerī ğaramana gider, bi pırtı bozarız. hē, giyisi, nālacañ ğadifē gelin ğıza āltın, ayakkabī, elbisē alır, yimeni diller, çārī giydik yani, çārī da giydik. getirriz, ğına yağarız. türçü çārır ğadınlar, biz dē cömāt toplanır, çay içeriz. gelin almaya gideriz, dāmād gelir, gelin geldī gün göltua gireller.

M057

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Karacaören Köyü
 Anlatan : Süleyman Karaduman, 1928 doğumlu
 Konu : Hatırlar, fıkralar

- ādim süleyman ğaraduman. yetmiş altı, ğaracörenlî, vilât ğaraman, ğazā ğılbasan, nahiyē,
 köy ğaracören. ēFendim, işde biz burdayıķ. bol dēl, ha işdē, adam yoķlında çalardıķ.
 askerlē gittim, ots ay askerlik yaptım. jandarmaydıķ ğoya yā, askerdē candarmayı biliñ
 mi sēn? ondan sōrā efendim tēris olduķ geldik, işde sürünüyürük hālā dā buralarda. ğırķ
 5 beşte evlendim dē çocūdum evlendimdē. on yēdi on sekiz yaşlarında. öleydim. hā,
 hocāfendi işde öyle. yāv, dur bi ğafamı toparlıyım. dūr, argadaş, evelde çocūkā
 bayramlarda şimdikim şeker filan yōdu. 'nire alacaķ, varsa bir avuç üzüm iĝde virillerdi,
 ya üzüm ya iĝdē. ondan sōrā işde gezer tozardıķ. şindi maşallah hani herket şekeri
 bēnmez. bu çikilotalı dēlmiş, ğaymaĝlı dēlmiş. tūfāf. yōdu, nāracaķ. mendil, nāle virecek
 10 dē. yoķ yāv, mendil nerden alacañ? mendil ancā beĝiñ yanna sādıc olurduķ yā, o zaman
 yalandan bi mendil verillerdi, onuñ üçün ik üç ün beklerdik orayī, ēfendim hızmet
 iderdik dūne, beĝiñ yanda dururduķ, ğılışlı durullardı ha ben durmasam öteki arkadaş
 dururdu, çalgı ğızlı sazlıydı evelki dūnler. şimdi elhamdülillah onlar ıcıķ battı. hani evel
 ben de o zaman bāķıydıķ, ha memnun dēlim şimdi memnun dēlim. o zaman bāķma sen.
 15 Hanifi CEBE:
 - güeyiñ yanda iki sādıç olurdu hocāfendi. iki sādış, onlarıñ elinde ğılıç olurdu.
 Süleyman KARADUMAN:
 - güvāyi ğorurdu onlar.
 Hanifi CEBE:
 20 - güvāyī bōle ğılışlā şapķā aldırmmā çün.
 Süleyman KARADUMAN:
 - bi de güccük çocuk olurdu, o ne ēdiyō? o sādıç, ötekiler sēmen. efendim sēmenler tabi
 dūne gelip gidenler hızmet idellerdī. beĝ şeye ğatallardī, gerdē diyelim. zabahtan beĝ
 bozma olurdu odalardā. beĝ gelir, sēmenler gelir, bōzār, ēfendime söylim, yimeg gelir,
 25 yimek yıllerdī. işde ūlēdi o zamanlar, şimdi beĝden de habar yoķ, kimseniñ bezirĝandan
 da. yāptım. yalandan iştē. iki ğoyun aldım sattım bazı bi düĝgan aştım ıcıķ onnan

30 ıraştım. baqqal dükkanı yāni. şeker, loğum, biskevit. başka ne olacaq? belki vardır
 sabı°n bilmiyırım. o zaman aşkar diyirdik bir üzeri fesli ğaynadırdı ebeler. sabı°n yerine
 soda yerine ğullanırlardı. aşğardı, aşğar hah. onu ğaynadıllardı kütük soğallar üzerlerine
 35 yākā yākā o aşkar olurdū, bi torbaya sarqıtıllardı ğazana, çamaşır onunla yuñurdu. sabını
 sodası oyudu, başka yok. parāyı kim harcıyacaq? para nirde dē? āñadıñ mī? şindī, başka
 ne diyelim yēn iştē? hayvancılığ işdē ben deveniñ zamanını bilirim, devē. devamız
 varıdı, ordan öküzde bindi iş. öküzden ata bindi, şimdi motura bindi ğayrı. biç çarığ
 40 giydik, āñadıñ mı? yazda daş dibinde şurada burada yattık. hindī gün dōduktan sōra işe
 35 git. dōn, şavlār, uruba dillerdi daqımā, urubā, eFendim cekete setre dillerdi setrē. hē,
 şapka varıdı tabī. ondan sōrā ne deyem başka ölüm? tütün vardı bunlar yōdu, tabağayı at
 beri, dillerdi, atardı, sarardı. o biri sarardı, işde dolanırdı tabağa orta yerdē, baqardı
 tabağayı atan adam, ğālın mı yapıy ince mi cārayı, acığ ğalın yaparsa cīeri de sızıldı,
 tütün nārayacaq? bir avay çavdara bi tütün alındını ben bilirim. çavdar, bi tek tütün.
 40 anadıñ mī? e fuğara oluncağ, bir ayak göynek, bir öküzün gönünden çarığ olurdu yā ben
 mesele benim öküz öldü, çalarқан türkū çārmaya utanırdım. hīc canım, 'ömrümde
 çārmadım eliñ içindē, ben hā, hindi yapamıyom, āñadıñ mı? türkū yapamıyom. hiş māni
 bilmem. / yā, iştē evel bi dede varımış benim gimī. ölunuñ evine gezmeye gitmiş, kāfir
 45 gelin ğucāna almış çocū, sallarmış ayağüstü. “dedesi geldi, gelmeden gidesi geldi diyī.”
 45 “ölunuñ dedesi geldi, gelmeden gidesi geldi.” diyiver ğızım çocū, ūle sevme, bi de ben
 seviyim dimiş ğoca. hah, “ölunuñ adı durali, dedesi böün de buralı yarın da dimiş.
 durali, dedesi böün de buralı yarın da diyinci gelin ğorğalamış. iki ün baqılacaq hani.
 dimek ki gevşek bi gelinimiş ğayrı. āñadıñ mı? / gördük tabi. ne olmaycağ? şindī evelden
 50 güzün bi sefer ğaramana giderdi at arabasıyan babalarımız. bi çuvāl patetis alıllardı, o
 zaman patetisiñ adı ğumpür fidi, ğumpür. hāli vakti iyi olanā. bi çuval da soān, bi bālcağ
 şeyle bekmēz, ıcığ da dūz, bi ufağ tenike de ğaz alıllardı ğaz yarı. lambada yanacaq yā,
 oh, tāmām. o ādamıñ bi ğışlığ işi bitti. hepsi bu, aldī māsraf bu. kış bu. benim de ebem
 varıdı, allah rahmet eylesin bi damla bekmezle bardā saqlardı hemen bekmeziñ destisini
 yāni, āñadıñ mī? hā, bi de şu var. yinecek ğavi°nı ğurudullardı, ğavi°n ğurusu loğum
 55 gimī olurdu āynı, hah. ğavi°n, kelek, ğabāñ ğurusu, fasillē, nēyse, eline, ğaynadıllardı
 ğışın. onu da yēv ğatī dillerdi tāmām. şindi işte çoldı iş hani. yā, peynire ne vār? südü
 sağallardı, hā, daha eveli şū. benim ufaqlımdā yourt çalallardı bi ğazan, iki ğazan, yarım
 ğazan neyse südüñ. onu yayığ yayallardı yourdū, pişlek yarı dillerdi. onuñ ayranını keş
 ğaynadıllardı yāni da tulua basallardı tuluva. āñadıñ mı? o da bi āyrı bi bereket, baht

60 varıdı onda. Şindi bi tereyā ıġdı, ben bi aŐıġdan dīynedim.

sohbet ġomseri ıġdı merālar öldü

vita yā geldi bizi buldu.

ġalender ġayrı vita yā gelmiş, tābi Şindi elhamdüllah vita yā da yiyirkē hepsi var

allā Őükür, Őimdi ne vār? böün zebze tükendi mi adam ġaramana gidiyir husūsi, zebze

65 alıp geliyir. evel bizim ġaradādan üzüm ġarpız tomatis ıġkana daġ dadmazdıġ bi Şi. ne
gelele, yōdu, hindi vasıta çoaldı, adanadan ıġtıün burda.

M058

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kılbasan Kasabası

Anlatan : Hasan Doğan, (H) 1329 doğumlu

Konu : Geçim

hasan doān, hī, teveli üç_cüz yirmi doḡūz. işte geçimi ḡaynā buydāy, arpa, eski de bŭ, yīñisi de bŭ, evel davarı barī, sīrī varıdı inē vardī, yō'. şimdi işde hePiSi gine var, az çok vār. ben otus sekizdē askeridim ḡonyadā. ordan geldik, oraya da gittik, hī, ḡırḡ birdē oraya gittik, burdan at araba topladılar, añadı mī? çıraḡ götür durāndan dā, añadıñ, öküz

5 aldılār, ordan da öküS, ondan so, traḡyadan başladık, añadı mı, büyükçekmece ...añadı mı, yirmi ḡaç mevzi var, büyükçekmece ısanbuluñ, añadıñ mı, ey tamam, işde bŭ bōle. gittik o alaman harbinē, on üç_üç on on dörd ay orda hayvanlar öldü, aÇlıḡdan insanlar aÇ ḡaldī, yōḡ, yōḡ, ne virdilerse onu yidik. askeriye de ismet paşanıñ gününde bu, añadıñ mı? işde bŭ, başḡa ne isteñ? geldik, ondan sōra gine aynı devam. ireşberlik,

10 buyday ekdik. askerden evel evlendim. ondan sōrā, askerden benim ölüm vardī, travik ḡazası oldü, otuz üştü, añadıñ mī? şu şēr yolundā. askerden evel evlendim, iyi kötü geldik geşdik. ō, o cıḡırıkları ḡurdulār, ācınā, cayır cayır, oynamazlar mī? oynacaḡlar tabī. çaldılar oynadılar ḡadınlar ossun, belki oynamışsımdır. āşam tamam. tabī ḡetme miyīz? ḡaynananıñ, ḡaynatam yōdu dā ḡaynanam, o şīde ḡalmış. traḡyada ḡalmış o da,

15 ḡālmış, ölmüş. ōsüzmüş. iki çocuḡ ḡalır. bi ōlan, iki ōlan bi ḡız. o da bize nāsibimiş. biz aldık velasıl bu işdē. olaca olan bu.

M059

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kılbasan Kasabası

Anlatan : Mehmet Baykara, (H) 1335 doğumlu

Konu : Serbest

memet baykara. bññ doğuz oñ doğuz. yiñi tevelit eski tevël biñ üç cüz otuz bēş. hā,
 hangısını saya ğabil idersēñ, olur dē mi? hā, ben iki yaşındayķā öğsüz ğaldım. bobamız
 boşadı anamızī, başğa ğadın aldī, ben analık yanda böyüdüm. bobam yanna aldī, bobam
 yanna aldī, biz onuñ yanda geldik geşdik birēz. askerlie çıkarķa da ordan 'evlendik. otuz
 5 doķuzda mı evlendik, dñn yaptık, ondan ğeri askere ğoydum gittim. hā, üstelemedi, üş
 sene bi askellik yaptıh, ğēldik, ellidē ayrıldık anam bōbamızdan, ārıldıh. ev sābi oldūķ,
 çocuk çömlek ğalabalaştıh. işdē ireşbellie deām ittik. yoħluħ tā görmedim. bobamñ
 yanda, bobam zenginidi, zenginidi. olurdu, yāni çiftçi tutallardı yanı başımızā, ne
 yēcek? benim yidim ne yirse onu da onlar yir. 'davar keseller, belle kī 'ķavırma yapallar
 10 işdē onları keseller yiller. işde bōle. davar keserdik, yapardıh. ğaymağamlığ gelirdī, o
 zaman vāli gelmezdi, yoğudu da burdā. ķonyadaydı. cenaze töreni, cenaze töreni nasıl
 olur, ne bilim ben işdē, 'öldü mū habar diller, toħdurā, toħdur yoķlama yaparsa yapar,
 ondan sōra ğaldırññ didi mi, tamam ğaldırññ. zabā daķ bekler. ğurulur, yıķallar, mezer
 ğazmaya gideller. ordan burdan tahta, gideriz alañā, cenāzē, gideller oraya gömeller.
 15 gömdüklerimiz de dovasını yapallar, ğirī öl_evine geliller. öl_evini yoķlallar hocalar.
 nēsāt viriller, bi de ekmek yillerse yillēr, kollar gideller. bişi filan yapallar. biliñ dē mi
 bişiyī? helva varısa helva, yōdu o zaman bizim günümüzde yā? oķunūr, yāsin oķunūr,
 hē, benim dēcem bu_adar.

M060

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kızılca Köyü

Anlatan : Hüseyin Güzel, 1928 doğumlu

Konu : Hatıralar

ben bin doğuz üz yirmi sekiz doumluyum. hā, bu doğuma ğarşı kaş senelerinde gittim
 bilmiyorum yoğarı ğızılcaıā, hā, anamıñ deyzesi varımış. anamıñ deyzesine amānet
 itmişler, biz iki ğarış oraya vardığ. ordā om beş yirmi senē ğaldığ. ordan efendime
 söylēñ tabī ayrıldığ, āmıla beraber olduğ. ām evlendī, askere gitti, hanımııyan ben
 5 ğaldım, bi dam dibindē. öküz yōđ, eşşek yōđ, efendime söyle işte bi bi şey alırsañ borcla
 derd ile alırdığ. velāsılı bóle bóle, bóle bóle anadıñ mı? ām, askerden geldi, ben askere
 gettim, askerden geldim. nāsip sanem ğızındaymış. o ğadar müşteri varıdı, almadığ
 almadığ, bu nāsibimiş, onu aldığ. aldığdan sōrā işte ğayrī çabalayıvırdık, çalıştığ
 çabaladığ, iki olan iki ğız meydana geldi. ondan sōrā ğaramana göşdüim geldim, bin
 10 doğuz_üz atmış beşde geldim. atmış beşde geldim, altı baş nüfuzudum, altı havay unula
 geldim. hā, buna ğarşı tabī buraya gelmeden evelcē beni sīr çobanı duTTular. hī, sīr
 çobanı duTTular, göksuyuñ kinarındā bālarā gittim, orda kimisini suya aldırdım,
 kimisini efendime söyleyēñ öte geçeye geçirdim. bilmem, nöğürdüm, nöğürdüm,
 nöğürdüm sözüim cōmātına af idersin, anamdan emdīm sūt burnumdan geldi. ondan sōrā
 15 işte bi öğrek geldi, öğrek sābı işte şōleydi böleydi bizī. şeye ğattī, işte burda kimse
 ğalmācāmış da köy biri birine döğüş kavğa kıoptu ğaldī, biz de hađ bayram sattık. bunū
 aldığ. köyüñ iki sātlik birinē vardığ, horayā saldığ sīrī, kimisiniñ çıbını yidirmişiyiz,
 kimisiniñ sergisi yidirmişiz. bağdım bacām batacağ. hemen köye vardım, didim böle
 böle. niye böle yaptınız didi bisē. mal sāpları didi bizden kim vardı da sen getirdiñ,
 20 milletiñ sīrını dimesinler mī? getiriñ milletiñ sīrını didiler, ben de o öfkeylen ordan
 iletivırdim. çevirdim sīrı, geldim ğaramana. ğaramana göşdüim geldim. he işte. sözüim
 cōmātınađ, elimizi ilan delīne soğduğ. çıyan delīne soğduğ. hepsine girdik. hepsi de
 başımıza geşti. he işte, yapmadımız ğalmadı. hepsine girdik, hē hepsi de başımıza geşti.
 bu durum ğarşısındā sözüim cōmātınađ olanları everdim, everdigden sōrā āilem öldū,
 25 āilem öldüğden sōrā, efendime söyleyēñ, çoğdan bağ, eve giremeyivırdim. bu durum
 ğarşısındā efendime söyleyēñ, cāmiden çığdım, yatsın namazından çığdım, eve bi

bağıdım, ev sôğünmüş. oraya uğundum ğaldım. gelen geştî, giden geştî. efendime
 söyleyēñ, ne dirseñ di ğayrî bi türlü gelemedim. soñ âyetinde şöle geçip giderdim. fēmi,
 ğanalğazili fēmî, didî, neyē, hüseyin ne o vaziyet filan didî. ulan dayı didim eve
 30 giremedim didim. de öle diyincē o ün de sestenedi, ğodu vardı gitti. soñ âyetinde
 geldim burayā, efendime söyleyēñ ğalmışım dört duvarıñ arasındā, yıkılmış dünyā,
 olmuş verān, efendime söyleyēñ, al almanıñ biri bin parçā, efendime söyleyēñ,
 düşünmeniñ biñ biñ parçā. işte ğâyri hepsi oldu yāni. bunları geçirdik. velāsılı dā başka
 ne diyeyim, anadıñ mı, ordā eşşēñ ortasına ğoyuvirdiler, buradan da sehil olur diyom yā,
 35 şimdi bobam ne ğıbar oldūnu bilmem, annem ne ğıbar oldūnu bilmem. yalınız çeleñde
 bîr cenāze yıķandı, cenaze gittikten sōrā ben ollarda küllüklerde oynadım, oturdum
 āşamā dar. āşamdan sōrā analımız varımış, hoceşşe diller, hoceşşe diller, eşe eşe, o
 götürdü gittî. bû hüseyin günay, sözüm cömātına dayımız olacaķ yā anahtarı virmiş ām
 rahmetliyē, dimiş bu anahtarı al, dayıña vir, sabā dar sāhib oluvirsin diyî. velāsılı o da
 40 hadi ğuşāñ ğücüne bāla da olsun. yat aşşā, bi şey olmaz dimiş. öldü gitti rahmetli
 diyinirdi bir anahtarımıza sahib oluvirmedi dayımız diyî. dahıderdi yāni. bu durum
 ğarşısında işte tosun memediñ yanında böyüdük. işte ayrıldığ, efendime söylēñ, işte
 ğayri daha ne diyeyim ben. ğora dillerdi, ğora dillerdi. şimdi de anahtar diller, ğora
 diller. yoķ, o gezevi dā yaylalarda, o gezevini yaylalarda dillerdi, gezevi diyî. efendime
 45 söyleyēñ, yayl_evi dillerdi, çadır diyî daracığ çatmatı dillerdi, işte bi şeyler dillerdi yāni.
 velāsılı dā bi zaman ayrıldığdan soñrā āmdan ayrıldığdan soñrā sığır güttüm. şey,
 kölgeli memet diller bi adamılan bārsaķ güttük. velāsılı iki sene güttüm. iki sene
 güttükten soñrā bādat ğırındaydım, bādat ğırındā öküzler ğalabanıñ dereyi bulmuş, birî
 ... ğatmışlār, birinî dereye buldüm, haşırdım bilmem ne vurdum ... ğurtardım. ne ittim
 50 ne şey ittim ondan sōrā da efendime söyleyēñ, işte ğayrî mafustan ğurtardıķ. indig
 geldig, inip geldikten sōrā işte bû hüseyin günaygil işte o zamanıñ bērindē dayımız
 olurdu, sözüm cömātına afidersin, austos zamanı geldi miydi yā hadi hüseyin, hē,
 dayıñgil filangiliñ evine gelivirdi ordan bindirivir gel. beş altı eşşek ğatır geldi öme,
 gelirdim sabā dar başlardım. dā ditirerdim şı_derdim, efendime söylēñ, beş ğuruş
 55 paralarını görmezdim. efendime söylēñ, āstos zamanı gelirdi, hadi hüsēn, ē, nere,
 bozğandā kōs aliniñ evine geldiler dayıñgil, alıvir gel. giderdim, alır gelirdim. beş
 ğuruşlarını görmezdim. sözüm cömātına, bin doğuz atmış beşde ben buraya ğoşdüm
 geldim, benim yienim ne oldu size deyecek haysiyetleri olmadı. bu ğaramanıñ o günün

b̄erind̄e bu ġaraman̄n kelek keseni oydu. hem ner̄e ſ̄i_tse s̄oz̄u geġerd̄i, l̄akin iſte
 60 bizlere baġmadılar, herkez gendi nefesine müslüman. iſini dutarsañ adam̄n, adam̄n iſini
 dutarsañ eyi olursuñ. iſini de dutmassañ senden kötü kimse olmaz. bu durum ġarſısındā
 baſıma gelmedik hal ġalmadı ȳenim. de diyec̄em, ġannımıza ne geldiyse ġektik. ġilleyi
 ġektik, ġektik, iſt̄e uġ ōlan everdim. bu eñ büyük ġız iſte b̄u. āmediñ gücc̄üġü. eñ büyük
 āmet, eñ gücc̄ü b̄u. onuñ gücc̄ü güllü. güllünün gücc̄ü izzet, izzetiñ gücc̄ü hasan. mevlit,
 65 eñ gücc̄üleri mevlit ġayrı. bu durum ġarſısındā bunları everdim, everdim, everdim,
 bircecik ſey ġald̄i, mevlit ġald̄i. bu sef̄er rahmetliye didim, ūlen hanım, ölüp ġalmadān
 ſu ġoc̄uñ baſını körleyelim, ben evermeyeñ de kim everirse eversin, sen de...ġor didi.
 ulan avrat gel, e_tme eyleme didim, s̄oz̄üme baġmadı. n̄āyetind̄e ġöñlü bi parġa old̄u.
 etirafa baſvurmaya baſladım. v̄adesi yakınımiſ ġoydu vardı gitti. ſiyini ġormedi vel̄asılı
 70 on̄u ġönderdik öte d̄unyayā, ġaldıġ iki ġiſi dam del̄inde. h̄āl̄ile hepsi geldi baſımıza.
 efendimize s̄öyleȳeñ, ſiye vardım, burdan dolmuſ duttum, ġızılıcaya vardım. ġızılıcadan
 ġoynüġiſlāya vardım, ġoynüġiſladan ...yaylasına ġıġdıġ, n̄āsip d̄el̄miſ. ondan s̄onā
 efendime s̄öyl̄eñ burdan dereköyüne vardıġ, dereköyünden ġine olmadı, n̄āyeti bun̄u bi
 ġulāma ġeſti. ġayri adımı duydum, bayıra vardım, unuttum. ſeyiñ bayıra vardım, s̄özüm
 75 c̄ömātına, af idersin hatıp memediñ evin̄e, hatıp memediñ evin̄e. hatıp memediñ evind̄e
 didim, memedā meseleme b̄öle b̄öle, biz bi ġtiya geldik. sen ġidip bunuñ ſiyini
 ſ̄i_dec̄eñ. gel dillers̄e gelecez, ġalacaz. yoġ gelme diyecek olullarsā biz varamayc̄āz.
 ġerisin ġeri ġidec̄ez didik. kimimiſ ō, didi. felan ſ̄öle ſ̄öleymiſ didim. o gücc̄ük ulān
 didi, size gelm̄ez, didi. o zamanā_dar ben d̄e ġaramana vireceklermiſ didim. soñra da
 80 aġlım baſıma geldi, ārif abdıllahmiſ ġızıñ babası didim. ondan soñrā tamam, tamam,
 tamam d̄ed̄i. onu didi ſiye virecekler didi. ġaramana virecekler didi, ġözell̄i de yirinde,
 her ſeyi yirinde o ġoc̄uñ didi. neyse gitti, allah razı olsun adam, adam sordu geldi,
 ġelsinler dimiſ ġayrı. biz d̄e vardıġ, selamı virdikten s̄örā ben evvelā ġulāmı ōñe
 s̄ürdüm, benim ġulām ār duyār, ben ġaba ġonuſuruñ. ben s̄öyl̄eġeñ, siz añlācaġsıñız,
 85 dinliceġsıñız. ondan s̄örā olacaġ olmācaġ bi cevap v̄ereceñ didim ben. o zamanā_dar
 ben baſladım s̄öze hepsini annattım annattım annattım, b̄u meseleme benim baſımdan
 ġeſti didim. daha didim ben gendi gücc̄üġ ġızımda didim etiraftan istediler istediler
 v̄ermedim didim. sonra da ġapımı aġıp baġan olmadı didim. ben̄i, ſ̄ölecek gücc̄ük bi
 ġocua dā soracañ beni didim. ister vir ister virme didim. b̄u, zorla olacaġ bi ſey deil
 90 didim. ġöñlüñ olusa vireceñ, ġöñlüñ olmassā v̄ermeceñ didim. ġayri hepsini ġonuſtum.
 ġonuſtuġtan soñrā hadi ġedel̄im dim̄e baſladı hatıp memet. ben de didim burdan bi s̄öz

alıp da didim olacağı olmācağ didim söz almadığdan sōrā didim ben burā başım
şiyimimi göstermeye geldim, boyumu mu göstermeye geldim, olacağı olacağı, olmacağı
olmacağı didim. ondan sōrā adam didi, filanca zaman didi, ben didi bu, ğaramana
95 varacañ didi, o zaman didi bi cevap vereceñ didi. her kime danıştıysā o adamısa dimiş,
hiş durma vir dimişler. bu sefēr o didi zaman ğız dēdim gelmedi, aradan yēdi sekiz gün
sōrā geldi, aradım. ararkā bū bayırlı ğoca memediñ evine gelmiş, ben de onları aramaya
giderekē pençereden el ęttim mī, kimi çairdini bilemedim. velāsılı ğayri aradım buldum
çarşidā, neyse hadi buyur eve gidelim didim ğayri, mērsem yanda ğayınıymış. bize
100 gidecēz didi, bize gidecez diyince gittik orayā. ordā tekrar gine annattım meselemeyi,
ben de bu eviñ had dabannını onlara virdim didim. bu māzurlara didim. olacāsa olsun
didim, olmācasa didim tabi didim şidecek köşemiz yoğ didim. ondan soñrā abdillañ
hanımı ğayri, şiy ğayınıñ ğarısı bi bilezig getirdi. bu bilezikten didi beş tāne bilezik
yapacañ didi. beş olacāna dōrd olur, nōlacağı didim. buna bi şey mi var didim.
105 sestemezler adamlar, ğayri güveysi evi varmış, ordā, neydi onuñ adı, iprām deil yā,
ayşeniñ ğocasınıñ adı ne lān, hē, deil deil. kerim kerim, ceremez didim, ulan şurdan git,
bir şey getir didim. loğum piskevit gibi filan bi şey al da gel didim. bi āz dadı yiyelim
didim. ğağdı çocuğ gitti, aldı geldi. efendime söyleyēñ bi de dua idivir didi, ğayri bi de
dua idivirdi adam. ğayri ben ğaçacağı oldum, yō didi, ğağmācañ didi. nē? batırık yēcez
110 didi. hadi al da gel öleyse didim, alıñ geliñ didim. batır da yidik, üstüne bi çay işdik.

M061

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kızılyaka Köyü

Anlatan : Abdurrahman Eren, (H) 1329 doğumlu

Konu : Hac yolculuğu

bin doğuz_üz yirmi dođuzlū abduraman eren. kıızılyaka köyünden. seksen yēdide, seksen yēdide geğtik. vardık geldik seksen yēdide. 'yazıldığ öñce, yazıldığ. ondan Őu_ādar para yatacağ değdiler, 'yatırdık ondan sorā āstosuñ yirmi üç, on üçünde burdan çığtığ. yapmaz olūr mu, hazır parañ aldıñ ğaramandan ufađ, ğonyadan ufađ tefek

5 ediyeler aldığ köye dāılacađ hediyelerden. tabī, onları aldığ, orda yēcek ufağ tefek götürdüğ meselā. ğavi°rma götürdüğ, süzme götürdüğ eñ fazla süzme geçerli ordā, bus gibi suylā ayran yapardığ. yuğa yuğa yaptığ. onları ordā yēdik iÇtik. bi perşembe_ünü burdan çığtığ. ertesini perşembe_ünü, otobüsüle geçtik tabī. bağdat üzeri geçtik. hişbi Şeyle ğarŐılaŐmadıđ yolda bōle. sā sālīm, bi ırağ hududunda çoğ incelediler yalıñız,

10 köpek möpek geğtirdiler Şeyleri 'incediler valizeri hattā benim anahtar yōdu ğırdılar, ekme anahtarını bavı°līmıñ. bağdılar 'incediler. o zaman ĩran Şeyi vardı. sōra orda ĩran, ĩran, savaş da vardı. ĩran ayaklayırdı. ĩranda olay oldu, dōrt yüz kişi öldü dōrt yüz kişi öldü ordā. ben görmedim dē duydum yāni ordā. hacca vardığ allah ğabul eğsin, yengeñile gittik, berāber gittik. berāber gittiydik doğuz kiŐiydik, bi ğurup akrabalardan

15 hısımlardan doğuz kişi bi ğurubuduğ. başka olanlar da var, başka köylerden. geçtik allah ğabul eğsin, vārdıđ geldik. dönüŐümüđ dē ey_öldü iŐdē, iki buğuğ ğünde geldik. yēdi ğünde vardığ, iki buğuğ ğünde geldik köye. ordan bindi mī dōru sā sola bağmadan geldik. geğerke tabī, ziyāretler yaptığ, esrāl-ı kefi ziyāret eğtik. iprām aleyisseniniñ iprām aleyisselāminiñ ataş attığları yeri urfayı da durduğ. allah ğabul eğsin orlardā. bağdadda

20 çođ ğezdik. çođ, çođ ğezdik, gelirken ne gelecek? hacı ediyesi çay, furmā aç çođ, furmayı burdan alırdıñ, biraz da ordan aldığ. çocuklara çakmağ, saat aldığ çocuk baŐına, çakma geğyeler. el hediyesi aldığ burā. zemzem de aldığ tabi canım. zemzemsiz olur mū? gelince tabī eŐe doŐa ğoñŐulara 'verdik. ikrām eğtik. olanlara bi Őey almadık, ğızlara çakma aldığ yā. olanlara saat aldığ, ğol saati.

M062

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kızılyaka Köyü

Anlatan : Mehmet Karaman, 1933doğumlu

Konu : Hac hatırası

yetmiş altıdā gëttik. yetmiş altıda gëttik geldik işde, arkadaşınıñ annattı gibiydi. çocuklara
 hediye aldık. ondan soñrā burdan şeye gëttik. şaramandan imāret cāmisinden bindik,
 muTTan zilifkeden tersustan adanadan iskenderundan gāzentepten işde oralardan şeye
 vardık, halebe vardık. halepten şama vardık. şamdan neydi oranınıñ öte yannınıñ adı, ordan
 5 işdē ürdün üzerinden, yō, ürdün ürdün, ürdün deyil lán, şeyden şamdan gëttik yāv,
 şamdan. mān var o yanda, hī hī, mān var orda māndan, geşdik, ğarağol vardı, şimdi
 ammandan da geşdik, ammandan geşdik giderkē içine girdik çıkardılar. pōlis bizi
 çıkardı. içine girdik geri çevirdi yāni salmadı. ondan zōrā tıbık, tıbığ ğaraolu var. tıbığ
 ğaraolundan ğonturol etti, arkadaşan dedī gibi. şeylerimize bahtılār. burdan götürdümüz
 10 erzakları yēcek içecekleri ordā, 'aynı 'aynı. onları ğavurma kestik, hususi davar kestik
 arkadaş ilē ğavurma yaptık. yuğa yaptık, süzme yaptık. ondan soñrā güz günüydü,
 gëttimiz, yelma filan aldık. yāni yelmalar girdiydi. geğerke otobüsünüñ içinde yime işme
 uçún. ordan şeye vardık. şeyiniñ oldü yere, alefendimiziñ savaş itti yere, ğale haydar
 ğalesine vardık. haydar ğalesi, gezdik tabi, yıķık bi binā işde. yıķılmış, veran olmuş. öle
 15 duruyor yāni. bir düzelmemiş ki? tā, alefendimiz orayı fetetti, öle duruyor. ordan
 medīneye girdik. medīnede biğaş gün ğaldığ. bir afta on gün ğaldığ. ordan mekkeye
 vardık. mekkedē tabi görevlerimizi yaptık. farz davafı var, ondan zōrā efendim, gereken
 yelleri yaptık yāni. soñrā hacıya gittimdē ordan yaptığ geldik o hacı bitti. ikinci hacıya
 burdan gëttik. yalıñız gëttik. şeyden sonrā mahrem olarak gittik. anğaraya vardık.
 20 anğaradan iki arkadaş üçer bi kayserili bi de māyanı vardı. onlarla arkadaş olduk. ē,
 dōru mekkeye _tti uçāk. uçāla gëttik bu sefer. uçāla, iki iki búçúķ sātta filan vardık.
 ciddeye vardık, cidedē ē para yatırdık orayā, topraķbastı parası. on üç bin iral. bin üç
 cüz iral. ordā mekkeye vardık. başımızda bi sābımız yōdu gendi başa gëttiydik. oradā
 şirketimiz yōdu. işde dināyetile gidecēdik döndü. dināyet hac fazla olan döndü.
 25 mekkeniniñ orta yerine yıķıverdiler. orta yerine yıķınca evimiz yok, barķımız yok,
 başında bi delilimiz yok. ondan sōrā şeyi bulduğ ğāri, ev bulduğ. ev kiraladıķ, bin üç

cüz iriyal kira duttuğ. onlarla barabar geldik gettik haramı şerifē. hāsılı bōle giderkenē şey göprüde şey ğazā geçirdik. şeytan taşlamadan az biráz ilerdē göprü var. geliş gediş bōle açığıdı, babañ getti miydi hacıyā. göprüyü biliñ mi sēn? oradā sökemedik. o

30 yandan şığıştı, bu yandan sıkıştı, belki üç cüz beş yüz kişiniñ öldünü söylüyollar. çōk önce hocalar gitti kī doğsundaydı, hāsılī günümüz bitti sāten, şeye geldik. ciddeye geldik, ciddeden uçā bekledik. oradā uçag geldi, memleketime sā selāmet geldik. ölen öldü, ğalan ğaldı yāñi. ölen öldü, ğalan ğaldı. arğadan dedī bi belki dört yüz dā fazla lā, dā fazlā. / memleket ğaramān. bin doğuz otuz doumluyum ben. bin doğuz yüz otuz üş

35 doumluyum. ğızılıyağalıyım, aslımız neslimiz ğızılıyağalı. burdā abdıraman ā diyi bi adam varıdı. allah rahmetin, öldü yā. ğaramanda bazar yirinde birisi bağla satıyorumuş. ağ bağla. şindī şordan da bi yaşlı ehtiyar geliyorumuş filan, helimā gel gel. ge bağayıñ yā, şunuñ adı bağla mı fasilla mı dimiş. bunuñ adı esas bağla dimiş. bazı ğahpa_vratlığıñ, amma adamlar dōnmuş ğalmış. diliñizi eşşē arısı soğsun dimiş.

40 abdıraman ābi öle dimiş ...var yā, o öle demiş. diliñizi, ğızılıyağalı dē misiñiz, diliñizi eşşē arısı soğmuş. bunuñ adı fasilya dimiş. helimā, efendimā geliyorumuş. helimā, helimā, gel ele gel. çārmış. bunuñ adı ne dimiş? bunuñ adı bağla dimiş. bazı ğahpa_vratlık fasille, fasilya diyi bilmiş. onuñ hesābı olmasın. tāmam ğayrı.

M063

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kisecik Köyü

Anlatan : Ali Kazım Çetin, 1932 doğumlu

Konu : Yörük atasözleri

- hē, kisecik köyü. tevellüt, otuz ikī. şimdi yörük atasözü şu: ğıra gideniñ yaşınna ğabağ geçiniñ yaşını allah bilir. bu da şöle. yāni geçiniñ yaşī şēden bilinir, ē, boynuzundan bilinir. ğıra gideniñ dē yāni ne iş görecē bell_olmaz. önüne ne gelecē bell_olmaz. onuñ için denmiş bu atasözü. bŭ, ğıra gideniñ işinle ğabağ geçiniñ yaşını allah bilir. yāni buna
- 5 benzer bi ŧi ŧāptında sōleller yani. arqası gāib olan bi işiñ. hah, bu bōledir yāni. vallā otobus giderken bi dua yapılır. hā, bizim burda hā, otobus giderken otobŭsŭñ yandā 'eskileri bilmiyoz tabi, eski çadır zamanlarındaki bilmiyoz. burdā kiseciktē otobŭs giderken toplanıllar, otobŭsŭñ yannā, orda hoca bi dōa ēder, hā, dōa ēder ve ūrlar. hatta ōle davı°l zurnā yoqtur. bizim burda köyde ādet yoqtur. tabi tabi tabi, köylŭler yaqınlar
- 10 ālesi çocŭ, ğomşuları ve köylŭler berāber, tabi tabi ādettir, ādettir, ādettir. ne bilim ne diyecez onā. ūr dēller, hā, arılıq o ayrı, arılıq ayrı, ayrı, arılıq ayrī. yō, onu bilemeycem yā, ben onu bi yerde arılıq diyorlar yā, onu bilemeycem. ārılıq arılıq ārılıq diyolar, bi para veriler, onu ōle ğonuşullar. bilmiyorum onu nerde ğullanīlar.

M064

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kisecik Köyü
 Anlatan : Musa Tapırdamaz, 1934 doğumlu
 Konu : Kız isteme, nişan, düğün, Yörükler

musa tapırdamaz, otuz dört. allāñ emri, peygamberiñ ğavli deriz, ğızı adam verdi mi ğızıñ babası eveli ārlıķ ister, mesel beş yüz, bin nise. onda anlaşılār, ğızı mesel bitirdilēr, söz keseller, ondan sorā bir gün biraķıllar, ondan sorā allāñ verdi, altınını aķçesini daķallar allāñ verdi.

5 Ali Kazım ÇETİN:

-bizim günümüzde bu kōyde almazlar, amma başka yerde alıyor. bu kōyde şimdi almazlar, ğızı çeyizi alıllar, çeyizi. hā, ārlı almazlar, ārlıķ kaķtı burda, yalıñız şey mobille daķımı işte buzdolabı nē, esgiden bi yatāķ bī işdē yataķ yorģan, başka ne oluyodu da esgiden bi şey yok. kızān. çul mul, altıña halı. ğız halınıñ biri evinden getiri,
 10 birini de burdan ğayınbaba verdi, iki halı. ēfendim ĩprıķ, ilēn, lüzüm şeysi bunlardı, ğızıñ masırafları. yōdu o zaman, bi_ki çanaķ bobası anası verise veriyo, işde böyle ayrılırdı, gelin gelirdi. sōra kendi çalışır, kendi üretir, kendi yapar yāñi, evelceki dūn masaraflarī şimdiki dūn masaraflıñ birinde evelceki o zamanki dūn masrafı ön tāne gelin alır, om beş tāne gelin alır. hē gelin alır. hindi yoķluk diyosun ama bi gelin şü ğadār şey
 15 yüklüyosun, neymiş yoķluk. tabi yoķluk olur. o allāñ emri. halacaķ verecek. pilāv, yo, yō ğaç çeşit yemēmiz varısa işde ondan verimiz. bulģur pilavı, keşkek derler ondan sōra erişte, ğıyma, yā ni varısa adam işde yicēñ yemē eveli, dadlı soñ ğaldı yā dadlı veriler, helva veriler. hē, aķlıña gelen yicēñ hepsinden veriler, ondan sōra günü geldinde gelin almaya gideller, günü geldinde gelin almaya gideriz. gelin almaya kōy halkī ğayınnası
 20 geğer, ğayınbobası, kōy halkī gidēr, gelin getirmeye araba taksı ğoşarlār, gendileri de varır, kōyüñ halkī da varır, āmin deļler, doā şe_deller, yōdu, atıla atıla, eveli atıla gelin giderdi. hē, gelini getirdik. yoķ öle bi merasim olmāz, daķallar. ğolģola daķallar, dışarı çıkallar, para daķallar. yōdu, esgiden yōdu. esgiden yōdu, para daķallār, işdē 'geldi teslim ittiler şeyē, gelin evine yāñi, ğayınbobaya teslim ideller. dūn biter.

25 Musa TAPIRDAMAZ:

-seydişeiliniñ kisecik kōyündeyimiş, ilk buranıñ yerleşimi oraya oturmuşlār ve soñra buraya gelmişler tutmuşlar, buraya yük tutmuşlar, ordan esinlense gerek her halde. bi de

şöle gonusullar yāni artık bu toprāñ altı kislidir, kis toprak vār, bi de ondan geliyo deller bāzıları. bāzıları da böyle de duydum.

30 Ali Kazım ÇETİN:

-bāzıları da burda bi kilise yıķı varımış. ondan kilisecik ğalī yāni bi de orda var. hē, bi kilise yıķı varımış, köyüñ oturdū zaman burda. ondan kilisecik ğalī yani, bi de o var. ordan gelen bi ũi. yörük, hep sarıgeçili yörü. bunlar ğoyunlā ekim dikim dikellēr. davar, çou davarla ğoyun. davarla ũey tarla yāni. çobanlar var ũunu var bunu vār. yörük bunlar yāni. evel develeri varımış, öküzleri varımış tabi deiũig gidik ũimdi. çadır ğurur, hindi bunlarıñ çadır, vār, sarıgeçilileriñ çadırı dirē beũ olur. hā, sarıgeçili yörüdür burā. tabi bu ğüb honanlısı vardır haytası vardır ğaç çeũit yörük var. bizimkī beũ direkli. sarıgeçililer beũ yapmış. alāmet ō. alāmet ō. baũka bi alāmet yok. sarıgeçili oldūnu çādırdan bilirsīñ. beũ tene direk olur bunlarıñ çādırında. çarıķ, çarıķ çorap, çorabı kendi doķur, ponturu kendi doķur, kendi doķur. yō, ipten, ipten doķullar, dikeller, ellerindē ğeyeller, ũordan ũordan pontul dikip benim bildim gibi. 'aynı ipten cekēt bōle bu baũtan yere ğadar. kendileri diker hā. terzi filan deil, kendileri dikdikleri yelekler, mintanlar. hē, dikeller. paltū, kepenek, hē, kepenektir ō. keçeden yapılır, keçeden. ğuzunuñ tūyünden, ğuzunuñ yūnünden. hā unutuldu, bilmeũ ũindiki ğeũlēr, ğalmadı kī.

45 Musa TAPIRDAMAZ:

-kendi kendine belleyene bizim burda yavũan mektebinden tāsilli dērler. hē, yani arāzide, ğoyunuñ arķasında, geçiniñ arķasında gendi gendine bellemiũ. oķuma yazmayı baũkalarından sora sora bōyle bellemiũ, buna ōle deller. ona yavũan mektebi tāsilli dēnmez, ōle ōrendim ben. sīr ğüderke bōrdan bi aķraba aldırđım, sīr ğüderkē tā ordā belledim ben oķup yazmayı. hem sīr ğüttük hem tāsil yaptık. tamam, biziki de bōle. bizim oķuyup yazma bu ũekilde. yörükler deil, bizim buralar hep, ğeri yanlarımız hep eyi tabiki. sen dēyiver. onlar da oķuyup yazma bellemiũler, heP bōlē gelep geçiniñ arķasından sīriñ, ũurda burda bellemiũler yāni. bu oķul aķılasıya ğadar çok ta ōle oķuyup yazanlar vardı orda. bir bilen esinlenmiũler vē oķumuũlar.

55 Ali Kazım ÇETİN:

-buraya gelmiũ bizim sarıgeçili aũiretinden dedelerimiz, antalya taraFindan gelmiũ, ğonyada hōkümet meydanıñ oraya bi yere hōkümet yer vērmiũ, oturtmuũ. bu ālar ũimdi burda geçi deve olmaz diyē geçē çocukları astımıñ çayıra getirip ğoyōlar, baũına bi de nōbetçi ğoyōlar. ondan sorā onu takip eden hōkümetiñ vērđi polis bekci neũsē onlara da sarı lira vēriyolar benim duyuũum bū, para vēriyolar, ğörmedik dē, ordan yūkü bi

'sarıyolar toplanıyolar, ğaradāda. işde burda ondan ğalıyoz biz. tapırdamaz ismi burdan geliyo, tapırdamadān, ses duyulmadān ğaradağı bulmuş tabī, ō görevliye de para virī bunlar. dō ğaradā buluviriyolar. gelip buraya ğonuviriyolar. soyisim burdan gelir bizim.

M065

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Kisecik Köyü

Anlatan : Musa Bayrak, 1923 doğumlu

Konu : Serbest, av hatırası

idiris bey, benim askerlik şansı hiç yokmuş. zāti köyden çıkardılar, ..bilmem, bi eviñ bi
 öluydum ben. bizi götürdüler nusáybiniñ köyüne bi attılar, gümrüē. ...ondan. adına
 ğadar o꣓udu da bi attılar mī? dil bilen yok, nusáybin. āndan sōrā, az dā yaptık yani işde
 dört sene. fazla da, dörd ay ğaldık, dörd ayiñ dört seneniñ ik_ayını bi kıtāda durduk,
 5 hastalandık, elaziz millet hastānesinde dörd ay on gün yattık. ordan ğağdığ, öte
 gitmedik, buraya geldik, üç ay, geldik işde babamız ölesiye yaşadık, babamız öldükten
 sōrā yumuşak da pek fazla deil işdē, kırık mı torun var, pek fazla deil. hududġarıdık biz
 gümrük askeriydik. ondan sōrā işde buraya ğadar geldik, iki senedir üç senedir dē safra
 kesesi ameliyatı geçirdik, bi de bu sene baypas geçirdik, bi de üstüne göz ameliyatı. ama
 10 şükür pek bi şikātım yok şimdi. yaş da diyil, şimdi öteki bi hanım dā vardı benim,
 onunlā askere gitmeden evel evlendik, yēdi sene. hiç çor çocuk olmadı ondan. bi çocuk
 oldu, hānım öldü çocuğ ğaldı. ondan sonra bunuñla evlendik, ordā elazizde millet
 hastānesinde yatırkānē tipide ğalmış bir adam dā oduna gitmişimiş. el_ayā tokmak gibi
 olmuş herifiñ. hastāneye getirdilēr, el yidirip el içirir. benim ğōşumduydu. bazısı da
 15 tuvalete götürüdük, ekmēni yēdiridik filan. herif yattı yerden, öle diye. herifiñ ādeti
 sālām. ülān ğonyalı. allah saña bis sürü hayırlı çocuk virsin. biz de merak meselesi yēdi
 sene çocuk olmayıncā māraġ iderimişizdir hazār. ondan sonra bunu aldık, dōldu ğaldı
 sekiz on tane var. şindiki evlenmeyle o zaman evlenme 'farġlı. bi tek yorġan aldık
 kınyadā. beş mi altı mı dā sarı lira mı altın mı ne aldık. yuvarlak hesap bin kūsür liriyle
 20 evlendik biz. tamam. onu da dōru annadīm, nēri annadīm. şurda ğayınpederim yakıñdı
 burayā. öteki hanım öldü, üç ay soñra evlendim ben. benim halamiñ ğızları vardı üç
 tāne. bi dönü, ğocadan dönüp gelen varıdı iki de bākire ğız varıdı. evelde halamiñ
 ğızlarına başvurduk. onlar dur mu dēdiler, ne dēdiler vērmediler. devirde aġrabalarımız
 vardı bizim, çömeziñ urkiye dēller bir ğadın. bir gün çıkmış gelmiş burayā, nāptiñiz
 25 didi. halāñ ğızlarını da bitirdiñiz mi ğızlarını filan didi. yok yenge bitiremedik, olmuyo
 filan. nābacañız halāñ ğızını didi. şurdā benim ğayınpederē ali ğoş dēllerdi. ali ğoçuñ

30 gızını varıviriñ vercekler alıllar geliller didi. o zaman ali göç deşlerdi yā. onlar da evlerine vardımız sen dır, sinsi de ayrı da işte. esas tarlacınıñ, tarlacı insanıñ bizim gayınpederiñ anası bizim halamızı almış işte. anası canım. dedeñ almış işde, hāsılı vārdıq, bi ūradıq, olur mu olmaz mı dediler, bi de bizim ğaramanda şimdi öldü köylŭ ayşası didi bi hanım vardı bizim amcamızıñ baldızı, çok fedākār aklı üstünde bi ğadınıdı, buraya benim eve geldi o da sordu bōle bōle, iyi de didik ali teracıya başvurdıq filan didik. seniñ didi sen otur da didi ben varıyıñ dā didi āşalı diller benim doksan yeđi yaşında şimdi yatıyo evde benim burda. ben onu ōrenir geliriñ olup

35 olmi°cānı didi. 'gitti, bi sāt iki sāt sōra geldi, tamām çocüm didi, onlar ğızlarını vercekler didi, başka yere gitmeñ didi. vārdıq işte iki üş gün soñra mı bir hafta soñra mı. at arabasına bindirdik geldik tamam bu. ama benim şu eviñ içini, şimdi şunu da söylüyüm bēn. hep kendime pay çıkar mıyım, şu eşya benim yaut hu emek benim filan diyce olsam ben, yalanıñ eñ bōyŭnü sōlemiş olurum. benim meslek neydi, biliyoñ mu?

40 çobancılıdı, avcılıdı. işte çektimiz şindi nē çekiyosuñuz. dizleriñ birini amelāt ettirdik ğafeyi diktirdim. ōhō, şu dālarıñ arasında ğışlardıq biz davarlā, ōteki eski hanım silifkeden gelmeydi. babamıñ aqrabasıydı. ō geçe filan ğoyunu öldürü gelirdi, yörüg ğızıydı. bu, köylŭ, hiç davar görmemiş ki? şimdi bunu aldıq, bis sanıyos ki biz bu da davar öldürüp gelecek, bu hiç görmemiş ki davār? dāñ arasına gittik, bis sū ğar getiriyoz

45 onunla su alıyoz. қақlıқтан gidıyoz at eski yiyollar, dāñ başı. onu bıraқalım ora dursun. ondan geldik köye yerleştik, beş altı tāne çocuk arқadāş. sabāla güzel ğar yağdı mı beleñlere haydı. yarım kilo saçmayı iki dölüm barı°t alıp haydi ava. 'āşam namazı geliriz evē, ahırda iki inek vār, ğısıraқ var, at var elli yüz, elli ğoyun vār, bunlar kim baқıyomuş. at bŭlŭş gibi yāv bizim yapıtmız, bu hanım gene iyi dayanıq yā. heç yemē

50 yi, kŭt yatarız. sabāla gün āştı mı, dāvşān, keklık ğürt, ōhō, geyik olmaz burda. varımış da eskidenmiş. üş beş sene bōle vurduq. қақмақladıқ av. bi gün sabāla dere ahıldan қақтым, ğoyun da keşik güdüyoz. o gün keşik benim dıl, bi de ğar yadı şōle dört parmağ ğadar. birey geçe, hemen çarı geıyiverdik. ēlini bene vē de ilmelik diyom ğayanıñ dāñ yüksek yerē. seniñ ağgedik var yā, oraya varıқа davşanıñ biri ōñümden ğaқıvirdi, bi

55 attım yönü gidē āıllarıñ o tarafa ğaşdı. geldi bekileriñ āılıñ içine girdi, hacebeniñ. āılıñ içine yaralı tābi, total memet vardı ya, bizim total dayınıñ memet, öldü bu senē, o da üş yandā çebiç güderimiş 'ğoşduğ, ğapıya memet dālma örtmeniñ altına didim ğaçırısıñ, ebesi de geldi oraya ğarı ğapınıñ āzına durdu. memet dalıvirdi örtmeniñ altınā, ğıvradıırқа тақ қабыya geldi. ğadın üstüne kendini bi attı, ōf tamām. ēlini veriver davşan

60 gitti duruver köpekler duTTu aldığ geldik. onu göyoduğ evē, ēlini bene vē. gidivirdik
gidivirdik gaba yel esiyor, yer gār seniñ yaylanıñ üstüne vardık. kalğan davşan sivriye
gidiyo, gağan davşan sivriye gidiyo, sivriniñ başına çıktık. bu kafa burdan bōle yarığ
işte. hat bu diker mi, dācı var. davşanıñ biri dibinde gezinip yürü, bi daş da onuñ
arçadan ona bi 'attım, yaralanmış ğan ağdı, şōle bi daşıñ arçasına ğaşdı. şōle de bi
65 ilmelik diyoz güçük var ğayanıñ arasī, iki insan yan yana sīmaz. altındā ğar da kemik
gibi olmuş beton gibi üstünde kepek ğar var, öñümden falañ falañ falañ gidiyor, ben de
goşuvirdim arçasından. ülen gittin yer nere, bi bağ. ēliñi beri ver. giderken ayāzım
'ġāyıvırmāsın mī? heralda giderkene şōle dönmüşüm. vārdım bi ayğuyrū diriz biz,
onlarıñ usūlü soğuldum. oturdum ama ğafam öle döner. vücütüm bi 'buz gibi sovuyūp bi
70 de ataş gibi bi yandım bi göv görünüyor zaten başka yer yok. geldim yere geri geri
gidiyim didim, kaqtım tūfēñ ğundāna vuruldum, elimile cirmalıydım. 'imkānı yok
gitmeniñ. nābıyım ben şimdi, orda ölse alt ay beni kimse bulamaz. baqtım alt
yanımda bi çalı başları da görünüyor, ama olmaz dönmedim. dirseklerimi yere diktim,
ayāmı da şōle ittim, tūfē de peş omzuma dağdım, don, kepek, betun yā. bi dā saldı
75 vardım bi dā soğuldum, biraz dā oturdum ammā kafam dönüviriyo, vücutüm bi gidiyor
şōlē. 'ordan yürüdüm, yürüdüm deil, gene zıydım, altımda o zavallı dā bene ğarşı delē
yatmış, yattım onu da ordan aldım, hemen. uzatmayalım yarığ orda oldu. ordan dōru eve
geldim, göyunnarı da şōle gelmes, sarıqları sırtım aptes aldım, elimi yüzümü yudum.
başımda da bir örme sapğa vār şimdi. şimdi tüy yok yā o zaman saç varıdı. şōle mes
80 ediyim diyē yel edivirdim, acıydı. ülen çingirdim çıkmadı. hanıma didim yā, ne var şu
benim başımda. arçadaş ğan çıkmış orayā, ğurumuş tüyle barabar. içindē fese yapışmış,
yumağ da saldı genē, beş santim on santim vār, şōle yarıldı. ğayrı tendürottur bilmem
nedir. işde benim avcılığ bōle.

M066

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Madenşehir Köyü

Anlatan : Hatice Öztanrıverdi, 1924 doğumlu

Konu : Serbest

hadice östañrıverdi, yetmiş altı, dñn nidecēñ, dñn geldi geşdi gitti ay ölüm. de na zamanıñ dñnü yāv, yā dñn olup da işte ölüm geldi geşdi geşti bir düğün. o zaman dē yirmi bir yirmi ki yaşıdaydım. dayıñ dā işte o da o aradaydı. gittiyidi, evlendikten keri gittiyidi. hē, evlendikten sōrā. üş, üş sene yaptı, balıkesirē, geldi, izine geldi, izine geldi.

5 ne yapacam işte, ekin derdim, eviñ işiñe baqtım, başka nōreceñ? varıdı bir olan çocū varıdı. durān, durān. ē, nōriyüñ, duran dedik, duran oldu. olur, her şey olurdu evel. neçe günler geldi geşdi aqla ğarā. iki de ğızım vār, çapadā, hēyē, olan ğaramanda, olan ğaramanda. buranıñ geçimi m ölüm? işdē hē ordā ik üş dönüm ekin ekellē, geçimi araziye dār, ik üş dönüm ekin ekellē, onu biçeller onu dereller, orānan oıraşillar o

10 ğaleniñ yanda. āz açık diller orayā, hurda aşşāda. işde öle, o ğale dē küfar günündenimiş. hē, onu bilmeyom ben pek orasını. aptes bardā, hē, yōķ, ırbıķ, hē, aptes bardā, ırbıķ. buna ğoca doñ diller ölüm, öñlük, hē, yelēk, bu da şiy, şifōn. başıma sardım şifōn, hē, o da annımıñ çemberi şte, çember dillē, buna çember diller. bilezik bu dā, nārasıñ yā, altın dēl, ādī, ne var da ne yapacaķ yā? öte bē aldıydı, yidik. sattıķ yidik. hē,

15 nōreceñ fākirliktē. fākirlikte yidik.

M067

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Ortaoba Köyü

Anlatan : Fadime Erhotamış, 1945 doğumlu

Konu : Düğün, kına gecesi, masal

kırk beş, masal anlatmāyım da ğına geçemizi anlatayım. kına geçemizi anlatayım. ilk
 dūnlerimiz önceleriñ geleneklerimiz göreneklerimiz meselā dūnnerimize başlama bi
 buyuruntu yemē verirdi babamız. buyuruntu yemē, bu başlama yemē olurdu evelleri.
 ondan sōrā yenirdi o yemek. yemeklerimiz dē önceleri ağ fasüllē, patetis, kış olursā
 5 sarmamız olurdū, yaprağ sarması olurdū, şirli diyī yemēmiz olurdū, bī, şirli yemēmiz
 olur; et, üzüm, üzüm erinen oluşan bi yemek olurdū, bunuñ ismi şirli. hālā bu,
 türkmenlerde geçerlidir bu yemek. pilamız olurdu, hoşafımız olurdu, yani bōle ufağ
 yemēmiz olurdu. şimdī piratie geşdi, bir piriş pilavī, hazır bir meyve özünden şerbet
 gibi bi şey yapılvēriyo, gölaylıa ğaçıldı. öñceden öleydi. bōle bir, bōle özenle bişirilirdi
 10 yemeklēr, yapılrđı, yeñilirdi. devsi günū oduncumuz olurdū, eşşeklennen bu gördūñ dā
 oduna giderdi geşlerimiz. on om beş gencimiz dā oduna giderdi. beş altısı davı°lcī
 zurnacī ğarşılardı onları, odun getirillerdi eşşeklennen, odun. dūn evine, yemeklerimiz
 odunnan bişerdī, ğazannanan dışarlara bōle ğurulurdū, odun yanırdı altındā, onnan
 bişerdī. beş altısı ğız evine inerdı, ğerisi olan evine indirilirdi bōle yīlırdı odunnar. o ğün
 15 oduncu giderdi, devsi günū ğınamız olurdū, geline ğına, o ğün ğına olurdū, ğına için
 gene yemek, bu yemēñ arkası hiç kesilmezdi tamam, her gün yemēmiz olurdu. o ğün
 ğınamız olurdu, geçe pilav bişerdı bizdē. geçe sāt om bir on ikī sıralarındā olan evinden
 ğızevinē pilav giderdi. sinilere dökülürdü o pilavlār, geçe pilav giderdi. şimdi şu çereze
 döndü iş. üzerine et atılırdı tabi. et bişerdī, bōle kemiklennen ğoca ğoca, ğoca ğoca
 20 ğonurdū, bi ğazan pilav bişerdī. ğızevinden ğaç sini istendi, beş sini, altı sini, on sini.
 geşlerimiz alırdı başlarına geçē, bir elkeye bekmez dolurdū, o ğız evinde şerbet olurdu o
 bekmez. ondan sōrā orda yenirdi, yenirdi yenmezdi. bi de muhabbet, muhabbete
 girillerdi, içine pil atallardı, ğarıştırıllardı. muhabbet olsun de ğız evi bi şeyler isterdi,
 mesela şu oldu olmadı, ğarşıdan bi siniyi bi fıdağlılardı, o da olan eviniñ üstüne gelirdi,
 25 muhabbet için bōle bi şeyler, ēlence gibi. ğına yakılır, o pilav yenirdi ordā. ondan sōrā
 ğız ğına yakılırdı. tābi türkū sōlellerdı ağıt yapallardı. ğız evi bol ağılardı. işē

sofrada ğaldı ğaşı neydi, ne bilim unuttum kī?

ġızı eviñ yaķışı

çāriñ ġızıñ anasını

30 çāriñ ġızıñ ğardaşını

işte ne bilim bōle bi şeyler yaķıştırıllardı, sōlenillerdi. ertesini günü dūn olurdu. sabahtan ğoşuya gidellerdi, at ğoşusunā, erkekler. ēlenceydi, ēlenceydi dē bu arıķōrene dōru ğıvırcıķ dēriz bu taraflarā, bū ķarene dēriz yani bu ķaşoba tarafınā ğoşuya gidellerdi. davı°lcı zurnacı çıhardı bōle köyüñ dışına, meydanā. o ğoşuya gidenleri ğarşılallardı.

35 kim birinci gelirsē bi ğuzu verillerdi, bi havlı° verilir, bi ğalıp sabi°n verillerdī. bōle bi adet vardı yāni, işte onlara bunnar verilir, ğoşudan gelenlere. ondan sōrā işte yemek verillerdī, at arabaları ğoşulurdū, gelinimiziñ başına bōlē ğalağ dērdik, pilav tabaķları olurdu, şōlē, onlar başına ğonurdu, altın bālanırdī, sepme ātılırdı üstünē. pullu, şimdiniñ sepmesi, işte pullu dērdik evelī. onlar olurdū, işte geliniñ başına ızarnan birlikte atılır,

40 gelin önünü görmezdi, elinden dutallardı bindirillerdi arabaya, indirillerdi. tabi canım gelin ağlyōdu tabi, mezer dolanırdı, gelirdi evē, dāmaT dama çıkardı, gelin içeri indirillerdi, ğayrı dāmāt giderdi. dāmādı ğayrı işte bayraķtarı, yit başısı götürürdū, delānlılar bildi miydi onuñ oldū yeri buldular mıydı etmedik eziyet ķoymazlardı, tek ayaķüstüne dur, eşşek yapallardı, bilmem işte neler yapallardı, nelēr. işte bōle o ğün

45 āşam işte gerdē ğatılır, iş biter. sabah gelin yüzümüz olur, ōnda gelini sādıcı olurdū, o erkenden gelir, geliniñ işte ne yabacāsa sōlē, üstünü giydirir, gelini süsler, gelin evi serilir, aķşama ğadar gelin evine baķmaya gelillerdi, gelin yüzümüz olurdu. gelini görmeye gelillerdi, dūn bōle biterdi. / evel bir zamanlarda bir pādişāhiñ ōlu varımış, bi de padişah ğızı varımış. padişāhiñ ōlu yerden gidermiş bōle yoldān, bi nar tanesi

50 bulmuş. nar denesi bulmuş. eilmiş, nar denesi ğünah yerde çinnesmesī ayā_tında dī almış, silmiş āzınā_tmış. ğız da yoķardan görmüş, ğülmüş, şōlē ğafasını ğaldırmış, baķmış ōnā demiş kī ben dimiş, bir padişah ōlu oluyum dā yerde bi nar denesini buluyum, āzımā_tıyım, ha ha ha hāy, dimiş, bōle ondan sōra ōlanıñ çoğ gücüne gitmiş, çoķ sınıırına gitmiş. eve varmış, esği püsğü üstüne bi şeyler giymiş, omuzuna bir palta

55 almış, çıķmış yolā, odun ğırarım odun ğırarım, sarayıñ etrafında dōnarımış. demiş kī cāriyesine, hizmeccisine hi demiş, padişāh ōlu oluyum dā, neydī, odun ğıryom odun ğıryom dönmüş ordan, odun ğıryom dī, çāriñ dimiş şu oduncuyu bize birez odun ğırsın. ğız gelmiş, demiş, bize odun ğırır mısıñ, ğırrız, ondan sōrā be°le bunlar lafa

dutarımış, demiş ki ̄, yā çoğ güzel ğonuşmaları var onlarıñ dimiş ̄, çoğ güzel
 60 ğonuşmaları, masal anlatıyom, ondan s̄rā demiş bugün de demiş şu yemē ben
 götürüyüm, götürmüş gitmiş. oña da bir iki bi şeyler dimiş, şiy dimiş, bi, ben demiş seni
 almağ istiyom dimiş. o da dimiş ki sen bir padişah ğızısın, ben bir oduncuyum, benim
 hişbi şiyim yok, dimiş. ̄ssun dimiş, yok dimiş, ben ğabul itmem seni. yo' ̄lur olmazdı,
 derken a ̄lan ğabul ̄tmış. ondan s̄rā tabi anasıgile varmış, dimiş. bu padişāñ ğızı, ben
 65 buñu alacām, yalnız hiç söylemiceksiñiz dimiş. ben d̄nümü hazırlayacağsıñız, ē, ondan
 s̄rā bunu götürmüş gitmiş. evelleri ahır sekisi deriz yā, bi ahır sekisine otutturmuş
 bunū. ben burda oturuyom, benim evim barķım bu. eski ̄ul, ğırıñ tabağ, işte kötü bir
 ayna parçası, kel bir darağ dimiş. ğomşumuzuñ d̄nū var, şeye gidiyollar, hamama
 gidiyollar, sen de gider misiñ? giderim demiş. neyse bugün demiş bağ bağlavı
 70 yapacağlār, baña birkaç tāne beze ̄al gel ordān, n̄lur, ş̄le ş̄le bi şeyler aş, ben yīm
 onu demiş. o da demiş ki olur mu olmaz mı, olur olur demiş. o bi cep dikmiş şalvarınā,
 ̄lan gece ğağmış onu sökmüş. ̄ebīñā ̄al demiş, ̄ebiñe ğoymuş o iki üş tane bezē,
 ğolay gelsin ğolay gelsin. tabi kıyāfeti deiştirmiş, saol, ordā iş görenler ayā ğağınca bu
 da ğağmış, tapır tapır tapır bezeler d̄k̄l̄virmiş. dimiş ne ̄, içiñızda hırsızıñız da mı
 75 var nē? işte üzüm ayıtlarķanā gene b̄le birkaç kere b̄le şey yapmış, tabi ğız çok
 üzülürmüş. aķşam eve geldi miydi ben bu ̄ebi dikiyom amma ğeri yırtılıyo, padişāñ
 ̄luymuş, gelen oluy, hoş geldiñ diyiler ğağıyolar ben de ğağıyom ben diktīm yerden
 d̄k̄l̄yo ̄aldıklarım dermiş, ğız. yok hiş ğorķma filan olmaz yā nası olūr, neyse bugün
 demiş hamama gidecekler bağ, ben seniñ ğoluña bir ̄arpı yapıyım, sen de baña yāp,
 80 bibirimizi bilelim yāni. ğızı oturtturmuşlar ğöbek daşına yıķallarımış. ālarmış, bu şimdi.
 ben oduncuma gidecem, ben gelin olmam. onu gelin idecēz seni demişler. yok, ben,
 ālarmış, ben oduncuma gidecem, tabi ğatmışlar ̄lanı yanına ğızī. ālarmış ğız. ne ālıyoñ,
 demiş. ē, benim oduncum vār, beni zorna saña veriyollar, benim oduncum var aslında,
 nē, neresinden tanıyoñ oduncuyuñ demiş. işte ̄arpı işāreti vurduğ biz bibirimizē. şu mu
 85 yoksa dimiş ̄lan da. bi bağmış demiş bir nar tānesiniñ acısını benden b̄le ̄ıķarttıñ,
 masal olmuş işte o dā.

M068

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Ortaoba Köyü

Anlatan : İsmail Uğurlukoç, 1914 doğumlu

Konu : Köyün ve yörenin tarihi

benim adım ikî, aşmā, aşmā de de ondan sōra gene aç. benim lābıma hacı köse diller. bañā hacı köse dillēr. adım ismail uğurlukoç, adım ismail uğurlukoç, mehmed ōlu ismail uğurlukoç. tevelit osmanlı tarihinden biñ üç cüz otüz, siziñ tarihile biñ doquz üz on dört. yaşıımı da sōlesem işte hesāb it, doqsān, doqsān, hah, başqā. askere ben askerē

5 gırqta gittim. gırqta tā ğaramanda yaptım, işte lafı uzattı yaqın oldū çün. yaqın oldu mu sözü onuñ çü sözü uzattım, bele çektim. ğaramanda bedelciydim ben. bedelli yatırdıq. o zaman bedel var idī. beş yüz lira para yatırdım, altı ay askerlik yaptım. altı aydan sōrā bizī sent altınā dılar. teskire alacādıq yā, teskire alacādıq yā teskireyi vermediler. yonan harbi, şey alman harbi çıktı, alman harbi çıktı, bizi silā tına aldılar, sürdüler

10 izmirē. izmirē, bir buçuq seneye yaqın da orda askerlik yaptım, alman sulh oldu, suh oldu, suh olunsurā bizi 'salıvirdiler, salıvirdiler. dā ne diyim sor. / āh, āh, āh onu sorsāñ benim bobam seferbirlikte ğalmış. seferbirliktē çanağgale harbinde ğalmış ordā, anam bir buçuq senē dul ğalmış, ğılbasanda benim aslım ğılbasandā, anam da babam da ğılbasanlı, anam da babam da ğılbasanlı. bir buçuq senē dul ğalmış. benim lāp aldım

15 adam hacı kösē abdülğadirimiş adı dā orā düğür gelmişlēr. düğür gelinsire dedemle de eyi ğonuşurumuş. ğonuşunsı rā araya adam girmiş, dedē beni anamī hacı köseye virmişler. anam otuz yaşındā, hacı köse elli yaşındā. elli yaşındā ben anamıñ arqasında tay gelde gelmişiyiñ buriyā, bir buçuq yaşındā. hacı köseniñ de oğlu yōğumuş, oğlu yerine bağrına basmış benī. benī mektep mektep oqul oqul oquddū, ben osmanlı yazısını

20 da oqurum hemi yazarım osmanlı yazısını. ben mektebī osmanlı yazısınıñ mektebinde oqudum. bu mektepde oqumadım. yeñi, o zaman yeñi yazı yeñi çıkıyordu. nōretmenimiz derdi kī bi yazı çıkacak, şōle o yazardı oymuş mērisem. mērisem oymuş. ordan ayrıldıq, benī hacı köse aldı geldi on dört yaşında geldi, on dört yaşındā ben dē orda yedim işdim, güçlü ğuvātliydim, hē, güçlü ğuvātliydim. dūnümüz dē dūnümüz de

25 eskiden bizim şu ğaradādan odun getirillerdī, odun getirillerdi dūn eviniñ sabısınā şey

içellerdī, ğahve içellerdi, bilmem ğarşılallardı, şu oldu, şenlik şamatalık yapallarıdı o zaman işte. bi de ğaba yel esti ammā şū melmeketiñ ğumuñ yudū ğadar da berāber yaptı. şindi hōle baħça var baħçalarda toS ğaldıramıyor uzunlū. bōleliksirē bizi everdi. everdikten sōrā ben o adamıñ ğapısında on sene ğaldım, üş tene çocūm oldu. üş tene çocūm oldu, hā askere gittim. askerdeykene çocuğlarım var idī. ondan sōrā adamecāz benim ğılbasanda ğalan evimi satmış, burdan bi ev almış bañā. ben de ömür boyū āilemle beraber beř olan iki ğızım vār, olanlarım avrupalī, hepsī. ondan sōrā ğızlarım da avrupalī. ben de işte arğadaş doğsan yaşına girdīm, onların sāyesinde yaşıyorum. ben, şu binaları ben yaptım. elim dē dēmedik bu, bu da binaāt vār. binā yapardım eski

30 yükselen evler var yā, şunlārı, inşaat ustasıydım, inşaat ustasıydım. malzeme çekiç, mısır, başka bi şi ne var dā? bi de metire, bi de metire. yōğ, şu dařlarī daşdan yapıdık, şu daşdan yapıdık. kerpişten yapardık canım dā, eñ fazla şimdi daşda da ğıymat ğalmadı, daşda da ğıymat ğalmadı. řimdī moda çığdī, betundan dutuyolar yapıveriyolar geçiyolar, hepsi dōrt beş ğatlı ğat yapıyollar. burda elli ğadağ filan varımış, ben bilmem

40 yā. köyüñ ğuruluşu sülüyman hacı köyū tā eski köylerdenimiş. eskī, ğarabuñar, ğılbasān, sülüman hacı, üçü bir hüdüdümüş, üçü bir hüdüdümüş, bizim sülüman hacı ğarabuñara filan giderlerimişimiş, orda ortabālyımıř, ğarār orda, mahkeme üzre orda görürlerimiş. ondan sōrā ğasabaya geçmiş, ğasabadan da hindi ğılbasana geřdī, ğılbasanda da nāhiyemiz orā. ora řimdī bu arığören yōmuř. babalımda aldım haber.

45 benim haberim deil dē onuñ zamanında kisecik de yōmuř aradā. ğılbasān, sülüman hacī, ğasaba üçü hüdüdümüş. řōle, řōle, řōle, sülüman hacınıñ adamlarınıñ nerden geldīni bilen yoğ. nerden geldīni bilen yoğ, yalıñız orda bi ğól varımış, orda bi ğól varımış. buna üş ğardaşlarımış. üş ğardaşları olunsı rā bu ğólüñ başında işkān olmuşlar. hindi ğurudu yā, isyān olmuşlar. buna üş ğardaşlarımış. ğardařınıñ birisi sülüman hacı

50 didikleriniñ sebebī birisi hacıya gitmiş, hacıya gitmiş, ğardařınıñ birisi, aPlasınıñ da bi hızmatçısı adam varımış siziñ gibi bi deliğanlı, hızmatçısı varımış, ekmā tarımış. ekmā tarkanā ā, dimiş, bu bōrē çok iyi seviyordu dēmiř. ekmā tıyor hanım yā. öleyse aPla bu bōrē bi şey yap da dimiş, ben götürüyüm āma veriyim geliyim dimiş. ülen delī, sen nerde bulacāñ āñı, yā sen ğarışma sen ğeri yana dēmiř. ordan ekmā tmiş, bōrē

55 almış, āsına ğetmiş. orda yeñmiř, ā, aPlam dēmiř, sañā bōrek itti de getirdim saña dēmiř, öle lünsi rā hacıya dōnmüřler gelmişler. bōrē yeñmiř gelmiş burda sormuşlar, hacı ziyāreti, yoğ, yōğ, hāc sülümana ziyaret idiñ o adağ hızmatı yā, beni hızmatmañ, hacı sülümana ziyaret idiñ, diyē adı oranıñ hacı sülüman ğalmış, bōle ğalmış. sülüman

hacı ğalmış. o köyüñ adı sülüman hacı ğalmış řöleliksirē, biz de ordān babadan ōlan
60 ayrıldı, biz bu yana ayrıldış. burda yēdi ğişi ğalmışlar, benim dedim babalim yēdi ğişi
ğalmış, yēdi ğişi ğalmsırā sōrā otuza çığdı, ben de biliyom otuza çığdı, şimdi üç cūze
çığdı. üç cūze çığdı, sülüman hacı oldü ğibi oldü yerde duruyollar, bizim arāzimiz
mi°lkiyetimiz onları iki seFer satın alır. iki seFer satın alır onları, onları.

M069

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Pınarbaşı Köyü

Anlatan : Musa Cüce, 1927 doğumlu

Konu : Hatıralar

- yaş yetmiş altı. yetmiş altı. buralıyım. evet. askerē bin doğuz űz ğırķ yēdide gittim. kaç
yaşında űr? bin doğuz ğırķ yēdī. hē, yetmiş yēdi yetmiş altıya varır. tamam. işde ğırķ
yēdide asker olduğ. erzorumda yapığ askerliği. erzorumuñ kıta birlīñ içinde yapığ.
içinde sayılır erzurumuñ. üç ay ğaldığ ordā erzincana geldik. erzincanda teskereyi aldık.
5 bizim ğruba űiye, ğoreye gitti yā, ğoreye bizim burdan otuz altı ayıdı evel askerlik.
yirmi dōrd aya dūştük biz. yirmi dōrd ayda teskere aldık biz. gitmedim ben gitmedim
ammā bizim arkadaşlardan çođ ğeden oldu yāni o űn gittiler ğoreye. tahsin yazıcı
varıdı albāy. işte cemberde yaranlar oldu, çoğ askerimiz oldu ğorede bizim. bizim
ğuraniñ yarısı ğaldı askerdē. yōdu, burda vardı soñrā ğurrā orā barış ğücüne ğettiler
10 soñra burdan. hē, barış ğücüne, barış ğücüne gittiler. giden oldu ğoreye dē. ğıPrıs harbi
atmış dōrtte dē mi, űiy yetmiş dōrttē. ğaramandan ğeşti bütün vesāyitler. ēh, ...hattā bir
araba bulđur yükletti gitti askeriñ arđasından selāmiđil. siz nirelisiñiz bilmiyorum.
ğaramanlı mı bařkā köylü mü? buyūr? ađcalan. tamam, bildim, bildim, bildim.
ğızılıözüñ öte yağasında. bostanözüñ öte yağasında, tāmam. -hoş ğeldiñ yeēn- dōrt
15 senedir felç yatır yingeñ. ğafaları, sol tarafı dutmāz ğađmār, yōrüyemez. bi de iki
senedir ben de onuñ űeyile ben de hastalandım. işte gelip ğeçiyor, allā űükür ölmedik
öldü diyē hastāneden ğetirdiler, vāde yitmemiř, ölmedik. yiecek ekmek, ičecek su
varımıř allaha űükür ğeziyoruz űimdiki hal. insan hastalanmayla ölmezimiř. vāde
yitmedikten sōrā. yatıyor, yatıyor apalar yāni. sol tarafı dutmāyor, ğağamaz ayā,
20 ğağamaz. hastalığımız ben, işte beni burdan bi ğan boşandı benden, üzerinden ırāđ,
hastāneye ğötürdüler, doğtur dā űiyde muayne itmeye ğalmadı, bi dā ğan boşaldı ağlım
ermez ondan soñrasınā. üş dōrt inne ilaç ğan, beş altı kilo ğan vērdiler baña. tekrar bi da
ğötürdüler bi dā ğan vērdiler dirkēn işte bi parça olduğ ammā işte belimden ařřām
dutmaz benim de yōrüyüñ de işte sızılar bellerim de, ārılar var. allah rāzi olsun. ismiñiz?
25 idiris. eski bayramlar öldü yēnim, bađ űimdi. o eski bayramlar, eski hatır eski ğöñül
ğađdı bütün bunlar ğađdı. űimdi sen de ben, ben de ben. hā, o zamandā burda kim

böyük. ahmet, memet, on yirmîşi ora toplanır, bayram ekmēni orda yerdî. herkeziñ
 büyükleriñ elini öpeller, namazdan sōrā tabî. bayram namazını ğılar, cenāzeyi şıye
 ğabire gideller, ğabiri oğullar, herkeş şimdi şıy götürü. goñşunuñ birine beş on ğışı. orda
 30 ekmā yir, bayramlaşır, helallaşır. çıkar harman yirine oynamā geçderdi o zamanlardā.
 şımdiyā bağma sen ğayrî. bayram āşamları 'aynı gine yaz günü olsa oynardık. ğış günü
 olusā evel ğayfe de yōdu bizim günümüzde bullardā. seniñ benim evde beş on arğadaş
 bir olurduğ, sıra diyi bi şıy var, topluyo orada işte, sıra hā, orda bulğurdur üzümdür şōre
 şōre yir, dailır geçderdik. türkü de sōleyen olurdū, hepsini yapan olurdu. ben diñleseñ
 35 bende şındi ğafa bir dēl benim. yoğ. şimdi ben burda türkü sōlesem bi hanyadan bi de
 ğonyadan gider. benim de aqlım ęrmeyor zāten.

ham mevvayı ğopardılar dalinden
 beni ayırdılar zalim yarimden
 ęr yarımden dutmassa salımdan
 40 onuñ uçu ğapanmayor gözlerim
 tabi bize bağma biz, es geş onnarî. geşti onlarî hacî.

ham mevvayı ğopardılar dalinden
 beni ayırdılar nazlı yarimden
 ęr yarımden dutmassa salımdan
 45 onuñ uçu açığ gider gözlerim
 ilersine bağma, ğarıştırma benim işte o ğadar aqlım iriyor yāni. āşık da dēldim arğadaş
 ben baba ekmē görmedim. altı yaşında babamdan ğaldığ üş tene ğardaşıdığ. bi de annem
 vardı dūl. işte biz onları böyüttük filan dañ başında çırakçılık çobancılık ha o günümüz
 öle geldi geşti bizim. yinge hasta yatır. hayır, ğaçırmadım arğadaş. allāñ emri aldım
 50 arğadaş. allāñ emriyle aldım, yaptım, iyi kötü yaptık o zamanıñ bērinde. yingeye ne
 yapamaz yā. o zaman sen ne yaptıñ da ben ne yapacam? işte bi bacāna geyecek şeyler
 aldık. bi ğat iki at yatağ yaptık. ondan sōrā car diyi bi şıy var, bi dağım car aldık. car
 hā. eski zamanıñ carları. şimdi onlar ğağdı, yoğ onlar şımdî. baş örtülü carıñ, almadım
 ābi altın nerde bulacañ o zamanıñ behrinde. ben elli yedi, ğırk yedide evlendim ben.
 55 kaş sene olmuş, yā ğırk yedide evlendim ben. neyse işte, o zaman, askere geşmeden evel
 evlendim. evlendim, hattā evlendimde doğuz aylık bi çocūm varıdı, ğıs çocū, elini öper,
 onu da nüFusa yazdırmadan ğoydum gittim yāni. soñra yazdırmışlar başka. yā, bu köye
 buñarbaşı dimişler dē buñarbaşıñıñ suyu, evelden bi şıyler sayar, sayğı sayardı.
 maynanıñ nembellesi, göndüreniñ nembellesi morcalıñıñ nembellesi diyi buñarbaşıñıñ

60 suyu da depesi yoğarı ağar diyi saymışlar biliyoğ mu? neyse ben ağlım irmez yēn. filan yirde, filan yirde buğnarbaşıda şu filan efendi diyē bullarda sayęı sayallardı. yoluğ oğramasın diyē yāni edeptir o zaman bu sayęılar vardē, sayallardı. biliyoğ mu ęalęıyı ęalaręan, işte bu ādar yēnim.

M070

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Seyithasan Köyü

Anlatan : Ali İhsan Göleç, 1934 doğumlu

Konu : Köyün tarihi, askerlik hatıraları, atasözleri

- efendim, bu seyithasan köyünüñ ilerisini bilmeyiz biz. ileri gelenlerden, bôyüklerimizden, yaşlılarımızdan buraya bi iki yörüg gelmiş. burda buz gibi souğ su varımış. bunlar buraya yurd dutmuşlar, 'oturmuşlar. bağmışlar, görmüşler bullar işte ormanlıklımış eskidēn. ondan sōrā adamlar gelmiş, buranıñ iklimini bēnmiş, havasını beğenmiş, suyunu beğenmişler. ondan sōrā buraya yurd dutmuşlar. biriniñ adı hasanımış, biriniñ adı seyidimiş. onuñ uçúñ buranıñ ismini deıştiremiyollar işte. seyithasan deýē orda ğalmış. ondan sōrā işte hazār, onlarıñ sulālesinden türeyip gelmedir bura. başka nōlacek? ilersini bilmeyiz, işte bôyüklerimiz böyle anladırđı bizē. ayrı düşdüm demek yāni, o bi atasözü_bî° bi şey. yāv, askere giderkene hurda şora köyüñ öte tarafına durullar, köylüler toplanıldırđı esgiden, esgi esgī. ondan sōrā hocayı çırıldırđı, bi dov_çedellerđi. ondan sōrā ğucağlaşıldırđı, öpüşüллерđi. haydi ğet selāmetile, allah hayırlı vazifeler vēr sin saña deşlerđi. eyi yap, deşlerđi. ğaşma deşlerđi, ğaytarma deşlerđi. işte öle gönderillerđi esgiden. hindī adam olunu taksisine bindiriverir, kimseniñ haberi yōka gönderi gelir. gine dē orda ğaramanda şenlig yaptırıldır. davi°l çaldırıldır, düdüğ çaldırıldır, şenliglerini yaptırıldır ginē. askere ğedişim kiyadım çığdı, burdan ğettim, şūbeye vardım. şūbeden sülüsümü aldım, iki de toğat yeğim. işte, ondan sōrā sivas illerine ğettim. orda dōrd ay durdum. ordan erzuluma ğettim. erzulumdā işde bitirdim geldim. elli sekiziñ üçünc_ayıñ altısında geldim. mezūnet vurdu, burdan nişanlınandım ğettim. gitmeden ön nişanlınandım. yo yo, heç ahlıma bile gelmedi. bizim o zamanlar zevğden kim anlar, keften kim anlar, evlilikten kim anlar. ondan sōrā işte burdā köylü çocū oluşun, ğariban oluşun yazı bilmeñ, bi şey bilmeñ. ğeçe ğağañ, öküs süreñ, ölenā_dar çit süreñ, ölerden sōrā odun keseñ. ondan sōrā şehire ğedeñ, satañ, sabınıni alıñ, duzunu alıñ, ğazımı alıñ, bezini alıñ, şekerini alıñ, çayını alıñ, geliñ, döner gelirsñ. ondan sōrā askerden geldim işte elli sekiziñ altısında, harmanı ğaldırđığ. on ikinci ayıñ yirmi birinde de evlendim. hē, askerden sōrā işte askere ğetmeden nişanlandım. benim düğünüm iki arğadaşıñ düğünü bir oldu. iprām tuna deýi bi

arķadařla ikimiziñ düĝünü bir oldu. tābi çalgıyla oldu, işgiyle oldu, o gŭnlerde işgicellerdi, çalgı çalallardı. aldılar, irdilar, oynadılar. ondan sŏrā gelini indirdiler, bizi gŭye ğatıverdi, defoldular ğettiler. / ŏkŭzŭn inek başlısı, yerin daşlısı, ğızın saşlısı
 30 iyi olur. onlardan alacañ. tarlanın daşlısını alacañ, ŏkŭz alırsañ inek başlısını alacañ. avrad alırsañ da saşlısını alacañ, boynuna dolaycañ hŏyle. o zaman iyi olur, sarma sarma olur. masaldan añlamam, yo', yo', yo' adam. onlar dāda olur yā. onlarla bi ilgin olmayışının nŏlacaķ. insanlar piçeliyor, yozuyor biribirinden. eskiki dŭzen yoķ, birlik beraberlik yoķ. hısım akrāba yoķ, sayĝı sevgi zati yoķ. esgiden canım bŏyŭk belliydi,
 35 gŭccŭk belliydi, bŏyŭk, mesela bi bŏyŭk ğordŭmŭzde biz ona yol veridik, onu tanırđık meselā. oturup ğaķacāımız yerin. düĝŭnlerde içeri giremezdik, ğapıda seyriderdik penerede seyriderdik. amma hindikinler kŏřeye çekiliyor, ondan sora bubası mı gelir, anası mı gelir, dayısı mı gelir, deyzesi mi gelir, bi bŏyŭk mŭ gelir, kim gelir, hesab almaz, ayā ayaŭstŭne atar, yatur. dilkiniñ kŏlĝede yattı bi yatur. ğurduñ meselā yeyip
 40 yeyip dē bi de su işti mi ğŭrt, gider şamın kŏlĝesine yatur ğāri, eyice ayakları da gerer, doħanma keyfine.

inersin deli ğŏnŭl inersiñ

attan eřřeĝe binersiñ

eřĝi de bulamañ

45 yayan ĝedersiñ

demiş. alay turası oynallardı, ğaşmaca oynallardı, yani tura, tura oynardık. şimdiki şim, ona veriler bi tura, bi tura da baña veriller, ben ona 'vurur ğaarım, dutabilirse o da baña vurur, dutamasa zati. yāv, tura dēdimiz apıttan, ğıvradılar, tura dē ona dēller. oyunlar oynardık, hondur oynardık. ğaardık, hondur, hondur. hondur dēyi bi oyun varıdı, bi
 50 daş dikedik ondan sŏrā beş altı ĝiři bi yanna olurdu, beş altı ĝiři bi yanna olurdu, birbillerini ğovallardı. yani ben seni ğovardım. vurdum muydu seni ŏldŭrŭyordum. ŏlmŭř oluyordum, hē, ŏlmemek için honduru ellerinden almaĝ için ğaardı. fırsatını bulabilse gelir dařa basardı. bulamassā. kilim başı oynallardı. bunlar esgiden, esgiki bardaķlar arda oldu yienim. onlar tārie ğarıştı. sen baña muhtacsın ben saña muhtacım.
 55 ŏlŭ de ğoñřuyla demiş diri de ğoñřuyla. yŭce dāñ başına bi yuva ğursañ hastalansañ kimiñ baķacaķ, kim baķacaķ. ŏlseñ kim aldıracaķ. ondan sŏrā bi ihtiyaın olsa kimden ğarřılaycañ, kimseden ğarřılayamañ. topluma ĝeñdini siñdiremeñ o zaman. tamam mı, amma işde bura toplanmışlar, biribirlerinden ihtiyaçlarını ğorsŭn dēyi cenāballah bu dŭzen ŏyle ğurulmuş, ŏyle gidecek allah izim verise.

M071

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Sudurağı Kasabası

Anlatan : Hafize Gül, 1932 doğumlu

Konu : Maniler, su böreği, yemekler

gelir seke seke
gulağında elmas küpe
iki gelin hizmet ider
ağ elleri silke silke

5 vallā ben onları söyleyemem, ben onları söylerke ağlayıvirrim. ne diyim, ağlıma gelmiyor ki.

otları var at içinde
nalı parlar yağ içinde
iller sıra sıra geli

10 benim ğuzularım yoğ içinde
vallā ne diyim, başkaca ne diyim?

yaylamıza vardım yaylamız susuz
ğoyunuma vardım ğoyunum dussuz
ğuzularıma bağdım ğuzularım öğsüz

15 yiter ğayri. benim altı oğlum, aman üç oğlum üç ğızım var. gövden yağsın, yirden toplasın. hepsi, ğızım oğlum. ne virise dad ağzıylan virsin. ağız dadıynan yisin. yavrılarına uzun ömür virsin. ne söylüyüm ğuzularım. allaha emānet oluñ, dirim. analı babalı gidiñ geliñ. onlara da hadi allah başadar itsin, geçimdirlik virsin. allah başadar itsin, geçimli dirlikli uzun ömür virsin. başka? yiñi geline de ne diyelim. çocū olusa

20 allah ömür virsin, analı babalı böyütsün ğuzum dirim. ne diyim başka? ben onu diyemem. yō, kötülere diyemem bi şey. vallā dova ne söylüyüm ğuzum. başka ben ne diyim? herkece uzun ömür virsin. içinde benim yavırılarına, ibdi illere içinde benim yavrılarına. ibdi ilikinlere dad ağzıynan yidirsin, içirsin. ibdi illere çoğ virsin, içinde benim yavrılarına da virsin. dad ağzıynan ile yidirsin, benimkinlere de yidirsin. benim ğuzularıma da. tabī, ibdi ğoñşuyu dile. tabī, soñra da gendine. başka ne diyim ğuzum?
25 allah emēni yağlı çıkarısın, yavrım zeyin açıklığı virsin. emēni yağlı çıkarısın ğuzum.

hadi gúle gúle git, gúle gúle gel. allaha emānet ol git yavrım. allah gāzādan belādan cümleyi gorusuñ. sizi de gorusuñ. allaha emānet ol. tabī, ne diyim başka yavrım? yiñi eve gúle gúle otursün. içinde allahım bol bol otuttursun. gúle gúle otursun. iyi günde

30 otuttursun. tabi, yō kötüynen gārşılaştırmasın. baña bakma, ben hepsini gördüm. yetmiş iki, āmin, cümlemize. ibdi illeriñ, sizlerē içinde benim yavrılarına. ona ne diyim canım, çocuğlarıma diyem. vağtında. ē, ne diyim? allah gāzādan belādan gorusuñ. dönsün dolaşsın, yuvasına gelsin. ne diyecem başkā? hadi gūzum, halliprām berekātı virsin. gúle gúle yiñi. onları her zaman diyek yavrım. namazlarımızıñ ardında, allahım

35 cümleye dad ağzıynan yidır, halliprām berekātı virsin yavrılarım. gāzādan belādan, hazırlı evlāt, hazırlı dövlēt, hayırlı dövlet hayırlı evlāt. ne virisē başıñıza onu virsin yavrılarım. ibdi illere, içinde size. elden geleni, ağlımıza geleni söylüyoğ yavrım. bazı gağamıyam, a ge değem, bi su vir de içiyim diyem. bi su virdi de iştım miydi “anayıñ babayıñ canına değsin, seni de singilde.” diyem. laf, şađā şađā diyem. allahım, gurban

40 oluyum hayırlı ömürler virsin yavrım. çoluñ çocuñ varsa yuvaña gāvıştırsın. allah ömür virsin, analı babalı böyütsün. dört gözünen herkezinkini. allah başadar itsin, uzun ömür virsin. bi yasdığda gōcatsın. dē mi, berāber yaša, berāber yašañ, başadar dimek. mesela börek yapardığ, su böreği. o, su bōrēni nası tarif idiyim gūzum. hamırı yumurta gırarız içine. yođurrūz, ağarız, ondan kiri suyu gorūz, haşılarız. tepsiye döşeriz. yāhuT gıyma

45 yāhuT peynir süreriz tebisiye gızardırız. fırına süreriz, ondan kiri yiñ. fasilyasını yapardıñ, çorbasını yapardıñ, tavığını yapardıñ. tarhanayı bilmem. tavī da gızardırız, bişirriz. çorbasını yaparız, pilavıñ üstüne gızardır gorūz. ēle yaparız. zerde, zerde. o dadlı. şekerlen, pirişlen olur. ben bişirdim disem yalañım. benim goñşum vār, devamlı o bişirirdi onları bañā. zerdeyi bişirmedim hindi yalan mı söylüyüm. ama pirincile

50 şekerden oluyor. vallā dayıñ hepsini yir. yō vallā yoğ. ne deg gelirse onu yiriz. hē, ne bulursa. bağalım āşam ne gösterecek? āşama çorba yatığı vār, pilav vār. yetēr. iştallah. allah cümleye yidirsin.

M072

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Sudurağı Kasabası

Anlatan : İbrahim Gül, 1932 doğumlu

Konu : Düğün, sıra geceleri

anadıñ mı, bizim dünlerimiziñ vaqtında evelâ ğıza düñürlüe giderdik yavrı°m. ğızı bitirdikten soñra akşamları çalgılarımızınan şerbetimizi başımızda siniler, ğadınlar sinileri, helva sinilerini götürürdü. ğizevine götürürdü, ğizevinde elimizi öperdi. amcaları filan paralarını dağarlardı. atallardı yien, hesâb iderdik. on_keri o bittikten
5 sörâ düne başlardık. bir_ıfta, hâ, düne başladıktan sörâ hâ, onu yaptıktan sörâ düne başlardık. dün de allah nâsib iderse niğâmızı hükümet ğaramana giderdik. neğahlarını ğıyardığ. biraz asbab görülerdi, asbab görürke ne mi alırlar yavrı°m, halılarını alıllardı, elbiselerini alıllardı. ğayınbabaya, ğayınmaya, ğız görümcelerine gelinimize filan hepsini gelinlik, yastıklarına ğadar sırasıylan sandıklarımızı alır gelirdik. geliyorduk yâñi,
10 elbiselerimizi erkeğe elbiselerini dâmâtlık elbiselerini, geliniñ elbiselerini alırdığ. buraya gelirdik. düne başlıyacamız gün bazartesi gün başlarız, perşembe gün ölen gelinimizi almaya çıktımız dâ evelâ çalgıynan, o gün bazartesi başladımız gün bayrak duvası yaparız. bayrak duasında ekmek yinir, ğomşuları çârız. akrabaları, hısımlarını, hâ, dua idilir. bayrâ dama dikeriz. hâ, o gün çarşamba günü, sâli günü de bütün büyüklerimizi
15 dâvetli olarak ğomşularımızı çârıllardı. ekmemizi yıllardı, sali günü. çarşamba günde aynı ekmekleri misafir köylü gelir, ğomşularımız gelir dâvetli yıllardan. aynı misâfir olarak. çarşamba günü ölen sabâlan da arabaları ğoşallardı. odun getirmeye gidellerdi dâlardan. odunu getirikê onu ğarşılamaaya çıkardığ çarşamba gün ikindin. ğazanlarıñ altını yahmah üçün odunları filan yavrı°m, o yemekleriñ altında bişirme_üçün odun
20 getirillerdi dâlardan. ne yemê mi yapardı? şimdi yavrı°m, evvelâ çorbadan başlıyalım. çorba bişerdi, sulu çorba diyelim yâñi sulu çorba deil de yourtlu, yourtlu çorbamız basallar, fasilya bişerdi. patetis bişerdi, sarma olurdu seniñ anlıyacâñ, sarmadan sonrâ pilav olurdu, pilavdan sonrâ ötekiniñ adına ne diyorlardı yâ, bi pirinşten pişiriyollardı yâ, onuñ adını getiremiyorum. işte bazılarıñıñ, yô yô, şekerli bi şey canım, onuñ adına
25 ne diyollardı. bi şey söylüyollardı, tatlıydı, sütlaç gibi bulğurlu bi şeydi. tirit pilavından bişerdi, ona, bi şey söylüyollardı ama ânâ, tamam işte sütlaç olsun. onlardan

yemeklerden yemēmizi yirdik. hep ğomşuları dāvet iderdik. ğomşularımız gelirdi, oyun
 çıkarıllardı. zabāla gelin olacā vaat, güye tıraş iderke dāmadı tıraş iderkē şimdi
 edirafdan gelen ğomşularımız, oyun yapma için ğomşularımızıñ ğollarından bālallar,
 30 kendir top kendiri diriz, hā, ğollarımızdan bālarız. yüzlerini filan bālallardī. bāzılarına
 cincik boncuğ kemik memik bālallardı, oyun oynallardı. gelin alma zamanı işte onları,
 odunu getiri yığallardı. o günden sōrā gelin almaya gıderdik o ğalabalānan perşembe
 günü ōlen sonu. arabamıza gelinir, ğul dutallardı, kelini kimse görmeme için ğapıdan
 çıkarğa. eski ğullarımız vardī, yaylı araba vardı, üstü örtülū, at arabasī. onlan gelini
 35 alırdığ. arabaya bindiridik, sekiz on arabaylan gelini köyün için dolandırdığ. kıyāfeti
 süslü gelin, yüzü ğapalı gelinimiz. yā, onuñ ğafasındā şiyleri ben bilemiyorum. dē eski
 zamanlarıñ şiyleri varıdı, süslü çiçekli miçekli bi şeyler varıdı. onlarla süsleniller
 yengeler. iki yenge, gelin arabaya bineller. dāmadımız hazır olur. dāmadımızı ğoltua
 ğatmā için, onu da tē ilerden ğoltūna ğatarğa dāmat çıkardı. birisi ğölmeiñ içine
 40 buyday, beş alti parā, ğölmei depesinden damdan depesine atardığ. geliniñ arğasından,
 anadıñ mı, onu gerdē ğatallardı. ağşamdan gelin geldi mi ondan sōrā oturullar, ğalğı
 ğalallar. yemeklerimizi yillerdī, ğomşular dālırdı. bu yavrı°m. hā, dūn biterdi, işte bū.
 sekis on ğişi arğadaşlar sıraya girelerdi. sıra yapardığ yavrum. şındī iprām ānıñ evine
 toplandığları vağıt boün evde ne bulunursa allahıñ verđini bulğur ğaynadırdı
 45 annelerimiz babalarımız. ğayğay derdi yainan ğözelce de ğavırğa filan, ğerez diyi onuñ
 ōñüne ğollarıdı. arğadaşlar sekiz on arğadaşdan üzümdür, leblebidir, cevizdir mevizdir,
 onları ğollar, bulğuru ğaynadıllardı. bulğur yirdik. ordan sōrā oyun çıkarıllardı
 biribillerine eziyet itme için tağa oyuğağları, onlarnan vakit geçiridik. tam sāt om bir
 on ikiye ğadar oyun yapardığ yavrı°m bunları da yirdik. şimdi evlere gittimiz vakit
 50 yavrı°m bi arğadaşıñ biri arabası ğorbası yaptığtan sonra arabasıyı içeller. herkeş
 sıraynan berāber. anadıñ mı, arğadaşına ya elinden gönlünden ne ğoparsā onu yirdik.
 yidigden sonra böyüklerimiz bize masal anladırdı. masalı dinlerkē yarın, filan yire gitme
 hortlağ var. burda cırtlağ var, mezerde ğabiristanda hortlağ var. bizi mezere filan
 salmazlardı. biz ğorğardığ ğocūğā. aslı yoğ faslı yōmuş. bunlar işte bizi böle
 55 ğocuklūmuzda ğorğudullardı. şimdi ne hortlağ vār, ne cırtlağ vār. anadıñ mı, bunlar
 böyle.

M073

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Sudurağı Kasabası

Anlatan : Sadettin Uzun, 1920 doğumlu

Konu : Serbest, kasabanın geçmişi, geçim kaynakları

ismī niyāzi yıldızıdı. hākīm, evel postāne memūruydu iskenderundā. ondan sōrā şiy virdī, tahsile gittī, oğudū hākīm oldū. ğarabuñarda yaptı, iskenderunda yaptı, eñ niāyet çumrada yaptı, hākīm oldu bū. bu evlenmeden öldū. hiç evlenmedi. bunuñ iskenderundā o zaman eyis hastalī varıdı, eyis hastalığında bunuñ erkeklīni aldılar. ondan sōrā bu

5 evlenemedi tabī. ğaldı, bu adam şimdī yalınız köye geldi miydī buna selām aleyküm dillerdi, benim çoğ ğıymetli bir arğadaşımıdī, āleyküm selām, yıldız bey na zaman evleneceñ, dillerdi adamā. o da yāv, sen nābacañız benim evlendimi. ben elli yaşına girmişim, şimdiye ğadar evlenmemişim. elli atmış yaşına girmişim. nābacañız memleketiñ ufağ tefeg bi işleri varısa yapılacağ, ben hākīmim, az çok yol gösteriyim,

10 dirdī. yō, derhal şiyini sorallardī, yaşımı sorallardı. na zaman evleneceğini sorallardı. şindī benim de bu kıoydē bi tek emsālīm ğaldī, kıoydē. bekir doğan diyi bi emsālīm ğaldī. ondan başka emsālīm yok. ben seksen dört yaşındayım ğuzum. iskenderunā ingilizīñ başbakanı çörçil adanaya ğeldiğında ismet paşanıñ yandā devlet demiryollarında māfaza memuruydum. yāni şōle yāni diyivirdiler, kimseyi ğatmamağ, māfaza memuruydum.

15 idārede beş sene ğonduktör çalıştım. devlet demiryollarında bilet ğonduktörü. ordan geldim memleketimē, kıızmet ittim. şindi kıızmetim şu oldū. ilk defa geldim şōle bir bağdım. bu kıoyūñ durumunā. bu kıoyū şuradan bi ğanal geçer. o ğanalı iki milyar iki yüz yetmiş bin liraya ğonyada ihāleye aşdırdım. bu memleketi batağdan ğurtarma için. onu batağdan ğurtardım, anğarada āzımıñ orucuyla yattım. bu memlekete yetmiş numarolu

20 toprağ ğonturolünü getirdim. her çifçiye iki yüz dekar toprağ daıttırdım, bu toprağıñ tohumunu kıayseriniñ buñarbaşı kıazasından getirdim. yüz atmış tohuz ton tohum, buñarbaşı ğazasından getirdim. bu memleketē dört sene il encümen āzālī yaptım. sekis senē zirāt odasında arğadaşlarla çalıştım, anadıñ mı? dört sene de tağdir ğomisyonunda çalıştım ğaramanıñ. tağdir ğomisyonu var arsalarıñ, istasyonuñ, su tarafınıñ, urğangaya

25 boazınıñ. o zaman ğıymet biçellerdi yā māliyede orda çalıştım. şindi de çöktüm, seksen dört yaşındayım. nefesim almaya dermanım yok. sudurāniñ ejdādım ğurucularından,

uzunuğullarından. evel su alırdı burayī. işte didim ya sañā, ğanalı aştırdım da sudan ğurtuldu diyē. evel bi damla yāmır yādı mıydı, iprala deresine ğızılardan ğoraşdan gelen su, buraları basardī anadıñ mı. uzunca şōle bi arķ varıdī, onu ben iki milyon iki

30 yüz yetmiş bin liraya anğarada āzımıñ orucuyla yattım, bu ğanalı aştırdım, burda ğanal var. batağdan ğurtardım. ondan sōrā dā ğarılarī, saımcıdī, erkekleri de türküleriydi bu köyüñ, ālarınıñ, sağımcıydı davarların sāllardı. hızmeccileriydī, ondan sōrā gittim anğarayā, toprağ ğonturolünü getirdim. her çifçiye iki yüz deķar arazi virdirdim, ğırg iki bin deķar araziye bu köyüñ çifçisine dattırdım. şimdi ekip ğaldırıylar. ānadın mī?

35 elettirikleri ğuyuldu, ğuyuları açıldı. şimdi oldū. bu memleket paris, paris, paris. eñ az az ğaldıran şimdi burdā on motur arabası. būday ğaldırıyı, arpa ğaldırıyı. eñ az benim ōlanıñ oldū, altı yēdi araba oldū. tamam, benim ōlanıñ şu öte yanı benim ōlumuñ. bū koyuñ geçim kaynā ziratçılık, pancarcılık, davarcılığ. ilkbahardā şiyi hazıllallar. pancarıñ yiri hazıllallar. ğüzden hazıllanır şiyi, ğüzden hazıllanır, bahara ğadar durur.

40 baharın bunu bi dā hazıllallār. ğüpresini saçallār, pancar dāresi ğüpreyi virir, tohumunu da virir, tohumunu virir. ondan önce ğüpre virir, ğüpresini virir, tohumunu virir. şindi ekdirir. pancar çığdığdan soñrā vatandaş pancarı tekler, tekleme yapar. pancar çoğ çıkar. pancar ılığından şurdan burdan amele getiriller, pancarı tekleller, ahā işte bū. şunuñ yirmi pancar çıkar. bunuñ içine iki tāne dā ğollar. girisini sōkeller, atallar. buna tekleme

45 deļler, bunu tekledikten soñrā bunū, pancar memurları var. gelirler baķarlar, buna bi avans çıkarıllar. teklenen, avans, avans çıkarıllar. para viriller. teklenen ğadınlara, erkeklerē onu dağdıllar. adam pancarı tekletti yā ılığından, onu dağdıllar. ondan sōrā ğübre viriller. ğüprē, yaprağ ğüpresini, esgiden ğüprē daban ğüpresini virillerdi. dabanına atmağ için, soñra dā yaprağ ğüpresini viriller böyümesi için. pancarıñ böyümesi için,

50 yaprağ ğüpresini viriller ve yaprağ ğüpresini atarlar. yaprağ ğüpresini attığdan soñrā tām ekim ayında başlatmazlar yāni onu. ekim ayından soñra başlar sōkmeyē. sōkerler, ğantara viriller. şimdi bunu ekimden az evel, as soñra sōkerler. ekimden as soñra sōkülür. onu götürüller, ğantara viriller. ğantardan tā bu aylarda bi ay evvel parasını alırlar. evvelā iki defa dāvans alırlar. ondan soñrā tüm parasını bundan iki ay evel

55 alırlar. hayır, pancar, tamam, şeker pancarı, başğa yoķ. burda başğa pancar bir, arpā ikī, buğday üç. yāni arpa, buğday, pancar. ondan soñrā elmā bāzen olur, bahcalardā. bu sene olmadī, bāzen de eyi olur. soğudān olmadī fağat eñ fazla gelir kaynağī pancar, ğoyun ve hōubat. var, var hattā bugün bi ğaza olmuş duydūma göre üç ölü varımış. ğoyuna su ğötürüllerimiş, ğoyuna su ğötürükten motur devrilmiş, tanker ğadınlarıñ üstüne düşmüş.

60 üş tâne ğadın varımış ölü. hindi hāladır ğaraman hastānesindē. şimdi şu an için. hē, işte
şiyimiz bu, gelirimiz bu. geçimimiz geçim ğaynāmız bu. fazla geçim ğaynāmız yoğ.
şindi bundan otus sene evvel eşşēlen giderlerdi. ğavramaya ekin derellerdi, öküz
düveniyle düven sürelerdi. öküs sıçacağ diyi altına helke dutallardı. anadıñ mı,
ğānıylan sap çekellerdi, ğānı, eski ğānırlan sap çekellerdi. otus seneden bu yanī yavaş
65 yavaş, yavaş yavaş tarım ilerledi. ondan soñrā biçer çığdı, o sātten kerī yāni. iki tâne at
ĝoşallardı, atā, hā, şimdi eñ başından başlayalım. güzün yāni, güzün bundan bir ay soñrā
tarlayı ikilelerdi, bārın süreler, tarlayı ikilelerdi. yāni, toprağı iki defa sürelerdi. ekim
ayı geldi miydi bi dā süreler, tarlayı düzeldiller, arpa ekecekse arpa, buğday ekecekse
buğday, artık onu ekellerdi. şimdi pancar ekilmeye de başladı bi ğısmını pancar. şimdi
70 ekinī ekerken öküz çivtiylen sabanlan ekellerdi. öküzün boynuna iki aç ğollardı, altına
da bi aş dağallardı. vardır dā köylüklerde. öretmensin, gittiñ gördüñ. hā, öküs çivtiylen
sürelerdi, at çivtiylen sürelerdi. ondan soñrā at çivti öldü, öküz çivti de öldü, motur
çığdı. moturuñ arkasına biçer aldılar. şimdi tarlayı ağdarıllar, ikileller. zaman geldi mi
biçerilen ekeller, biçerilen biçerler. esgiden ğavramaya biçellerdi, elde ğavramaya.
75 orağlan ğavramaya biçellerdi. ğosaylan biçellerdi. o da onuñ böyüğüdü, şöyle elinen
gurulurdu, ğosaylan biçellerdi. orağñ daha evvel çalgı orağı dillerdi. orağñ eñ
bōyüğüdü, büyükleri onlan biçellerdi. çalgı orağı dillerdi, hani, böyüğüdü, daha büyük.
şöyle ğıvranırdı. ondan soñrā ğosaylan bişmeye başladılar. ona bi sap dağdılar şöylece
çarşıdan getirillerdi demil. onlan bişmeye başladılar. kötü olanī ğavramaya biştiler,
80 bōyle elleriyen ğavramaya bişellerdi. ğünlükçü getirillerdi bozğırdan, alanyadan,
efendim anamurdan zilifgeden oralardan gelillerdi. burdā biçellerdi. tarlayı ğabala
alıllardı. mesela şu on dönüm tarlā, ne vereceñ buraya, beş lira on lira. adamdan peşin
alıllardı, üş günde beş günde tarlayı dereller, ekinini toplallar, yığın yığın yapallar,
ĝorlar gidellerdi. o dā ğağnıylan çekilirdi. esgiden ğağnı varıdı, öküz ĝoşallardı,
85 ğağnıylan. ondan soñrā araba çığdı, arabaylan çekdiler, at arabası çığdı, ondan soñrā
biliyorsañ kī trahtör çığdı, herkeş ğolaylandı. şimdi esgiden tınas yapardığ, tınas atardığ.
şimdi tınası sōrerdik, dōğenlen sapı ufattığ mıydı, yığardığ şöylē. poyraz esti miydi
poyrazılan labaylan savı°rırdığ. yabaylan savı°rırdığ, ona tınas dillerdi, o labaylan şura
savı°rırdığ onū, taman şu yanna giderdi, dene şu yanda ğalırdı. ondan soñrā bi de
90 gözerlen elerdik, anladıñ mī, getiridik çuvallara doldurur, ambara dōkerdik. ama şimdi
ōle deil. biçer giriyor, motur arabasına dōküyor, motur arabası getiriyor deliñ altınā,
kaķıveriyor veyaut götürüyor öfisē. benim olan dün, boğün, torun üş milyar par almış.

şu samanlarıñ, öfisten şu samanlarıñ parasını almış. üstümde vekālet vardı, ben de vekāleti õretmen, õ milli eitimde çalışan ğıza viridydim. o da gitmiş, şindi telefon geldi.

95 baba gittim dēdi, izzete parayı aldım virdim, didī. yalnız ğaza olmuş didi, ğızım biz dā ğazadan bi haber alamadıĝ didik. şurda bi ğız çocūm vardı, mādur. burda emmisiniñ ğızı varıdı, õlunuñ ğızı, onlarıñ da çıĝdı.

M074

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Tarlaören Köyü

Anlatan : Naile Semiz, 1930 doğumlu

Konu : Düğün, diş bulguru, düğün yemekleri, kıyafetler

meselâ düğüne başladık. yemekler vurulur, asbaplar biçilir, gız istemeye Jiller, bi görüşelim, gızıla bilişelim olanı. siz bizi, biz sizi bi soruñ deriz. ondan sōrā bir araya gelinir, tamam işimiz tamam denilir. tamam dediler miydi gız verilir. olan bēnir, gız bēnir birbirinī. ondan sōrā asbaba ğağallar. asbaba ğağallar, asbabı keseller. bazar ğuñ

5 bayrak dikilir. bir afta düğün olurdu eveli. hindi bazar ğuñ āşam indiriverilir. bir afta düğün olur ğayrī. yemekler vurulur, ekmekler atılır, müsāfirler gelir geçer, bir afta öle angarya olur. nohut yemē vururuz, buyday döveriz, keşkek yaparız. onuñ bişirriz, sarma sararız lānadan, bā yaprāndan. fasilla yemē vururuz. içi etlī, geçiler kesilir. ordu gelir, ordu geldigden sōrā yemē yeller. āşam çalgı çalallar, çārıllar, oynaşıllar. sabah olur

10 ğayrı, sāt sekizden kērī on ikiye ğadar çalallar, çārıllar, çalgıcılar, ğoca davı°lılar. eskiden öleydi. ondan soñra gelini bindiriller atā, hindi taksiye biner yā. eskiden ata bineller, ata bindiler ğayınī, ğayınbubası yaut, atıñ başını çeker. gelin gelir, yāni ben öyle oldumudu, buyuntu köyünden āşyurdundan bindig geldig. böyle davşanlımıñ öñünden, seydihasanıñ öñden, dedeniñ ardından şurdan dolandig geldik, dolandig

15 geldik. ğayınbubanıñ eviniñ öñüne geldik. güyeyle sādış damda durur. güyeyle sādış şeker saşdı, para saşdı. ondan soñrā ğayınnā ğayınbubayı çārdılar, el günü ne vereceñ, nōreceñ işdē olağ verecēğm, ğuzu verecēm, inek verecēğm, felan filān. gelini indiriller, içeri alıllar. öñüne bi davıl ğurallar geliniñ ğulā sār olmasın diyī. ğōyā davı°l ğulānı açaçāğ. ondan sōrā davılı çalallar, çārıllar, oynaşıllar, geliniñ ğannını doyurullar. āşam

20 olur, āşam olur, dört beş delānlı gelir. hoca gelir, güyē ğatacağlar yā, bir iki de pancar hazırlallar orā. güyēniñ dalına gözüñü aş deyi o pancarı vurabilen vurur, yumruk vurabilen vurur. ğa'çabilen de ğaçar. yāni bizim beğ heş vurdurtmadı, hemen birden girdi ğapyī, işde ondan. ğārī, güyē ğatılır, sabah gelinyüzü olur. gelinyüzünū hep ğadınlr birikir, ona erkekler gelmez. ğadınlr birikir, bi bulğur vurulur, bulğuru yerler,

25 geliniñ çarşavını gösteriller. gız mıymış neymiş bilecekler ğayrı. onda sōrā işte biter geçer. düğün böyle biter. / allām akıl fikir ver torunlarımā, ğazanşlarını bol ver.

oğullarını düz geşsinler deyi deriñ. ömürlerini uzun ętsinler deriñ. aqıl Fikir ver
yavrularımıñ yavrusuna derim iştē. allām geçimdirlik ver bunlara derim. hayat geçimi
ver derim. olan uşaq sâbı ęt derim. ne deyeceñ, dallandır pürlendir derim. askere
30 gönderirke allām kürēnile geť de kürēle geťme de kürenle geť de kürenle gel ğuzum
derim. ālarız ardından, epe yollarız. isārıla, kürenile geť, kürenile gel. kürēle geđen
mezere geğer. böyle dova ęderiz ğuzūm. işde düğünlerdē keşgeg bişiriller, nout yemei
bişiriller, üstüne dökeller onū. geçili meçilī etlerle bişiriller. keşkek, buyday döğeller
dibekdē. hē, dibegde buyday beyazlaşır, dışınıñ ğabī ğavlar. az tavlarız buydayı, ilēne
35 ıslarız. bir avay iki buçuķ avay döğeller. üç havay döğen var. onu tez ilēne ıslarız. suyu
serpeleriz, bir iki āş da duz atarız. duzula eyi ğavlar. onu dibē ğatarız
döndürebileceğimizi, büyük dibek var, cāminiñ öñdē. ondā āş toğmağlar var. toğmağ
böyle burdan deleller sapī, bura ğısa bura uzun. böyle ğafası var toğmāñ. buydayı
döğeller, iki ğişi ğarşılığlan ğıvradı ğıvradı. yandā telēzon çalallar, çalgı çalallar, davıl
40 çalallar türküylē şenlile herkeş varır. herkeş döğüverir o döğmeyi. yō, döğerkē döğerkē.
ondan sōrā çıkarrız o dibegden onu ıcığ güne sereriz savırırız. yel ğapçını alır geçer.
dökeriz ilēnlere suyuñ içine sürte sürte beyazlaşır. ondā kēri ğazana ğoruz.
ğazanda bişer. bişer, suyunu bayā doldurruz. bişer bişer bişer bişer hep teneler yarılır.
patlar, özleşir, güzel keşge olur ğāri. ona bi sāde yā dökeriz bir ğoca tavā. yāt bi
45 çencere. sāde yā yaķarız ıcığ da doñ yā atarsañ atañ. sāde yā dökeñ, ğarıştırırıñ koķuluca
olur. ondā sōrā dabağlara ğatañ, nout yemēnden de yanına ğatarsañ da üstüne dökerseñ
dē o onūla eyi geđer çüngü. yoķ, yaylaya çıkamazlar. yoķ, yaylaya çıkamazlar. elma vār,
armut vār, muşmala vār, muşmala deriz şōle ğara ...şevtālī vār, erik vār. fişne vār, her
meyve var burdā. kesdāne vār, zebze olarak domatiz vār, hiyer vār, biber vār, balcan
50 ekerseñ balcan olūr. ne ekerseñ olur ğuzum. ağ fasillā, patetis her şey olur. her şey olur.
deremiziñ suyu ızaldı bú senē. hanı yıl, evel eyiydī, tarlalara fasille ekerdik, pancar
ekerdik. dereniñ suyu yıl yıl tükeniyor. bú sene ēttēn ızaldı. sarımsākeriz, şimdi pancar
filan ğağdı, sarımsākeriz. ağ fasilla filan su ızalınca ağ fasillayı da ız eker oldular.
misir ekeriz, benim olanıñ beş dönüm mū altı dönüm mū misiri var. inekler için egđi
55 onū. makinesi varımış, üğüttürecēmiş, silaş yaptıracaķ. işte o misiri göğ derdiriyōñ
hundayıla tenesiylē, makinesi varımış, derermiş. getirecekler şurā yerē yığacaķlar,
pekiştireceklermiş yuvayacaķlarını üstünū. üstünū laylonla örtecekler, laylonuñ
ibiklerini toprağına ğόμεcekler. ucundan alıp yeğirecekler. hem yem hem saman hē,
ineklere yeğirecekler. ğoyunumuz yoğ. inēmiz var yalnız bizim. tavımız horamız var

- 60 iştē, moturumuz var. olan eker diker. gendi işde misir sulaya getti şimdī. ğaynınıñ biri geldi, ekinimizi dere getti makinemizle. / şimdī etek bluz çığdī, esgiden bütün dikellerdi bi elbiseyī. fistan deñlerdī, beli ğırmalı, beliñe ğuşşāğ ğuşşanıñ. eveli öyleydi. öñe öñceg ğuşşanırdıñ. eteñ ucunu toplardıñ, öñceñile beliñe bālardıñ. alt yanıñdā öñceñ toğaları sallanırdī. yayığlar yayılırdı, yayağ yayardığ. yourdu ülkerdik. südü yourd eğerdik.
- 65 ilkerdik, yourt yapardığ südü. hē, ilkerdik, ğazanlarā harenlere ğazanlara sıralardığ. ucunu alır, yayardığ. tulū ğurardığ ortayā. içinde bişşek, öle hīş hīş hīş yayardığ. ondan yağ dönerdi ğayri. sāde yağ, tereyağı. onu alırdığ bi çencereye harenıye neysē, bulardığ, yurduğ, duzlarığ, basardığ ğışlıā. ğışlıā da bas, hindi de ye. eskiden öle bi şeyler vardı, hindi yoğ. şindi olsa makineyle çekeñ südü, oraya bişiriñ makineniñ yağını. bir afta
- 70 filan durdu muydu bulañ, yā olur. hindi tuluğ yoğ. tuluğda yaysañ onu dā ğüzel olur, aynı tuluğ yā bi olur. / bazar ğün diş bulğurumuz var, buyuruñ geliñ arğadaşlar deşiz. dışta halası teyzesi emmisi dayısı varsa onları teklif eğeriz hısım ağrabayī. geliller bazar ğün. biz de sabahleyin ğağarız. bir havayā dar buyday yuruz, yığarız. içine nohut atarız, yarı nohutlu bir ğazan bulğur bişiririz. hep toplanıllar geliller köylüler de gelir.
- 75 kimisi çerez getirir, kimisi çereg getirir. kimisi, kimisi işdē çencere dabağ getirir, ne getirirse elinden ne ğoparsā hediye getiriller. ondan soñrā bi davı¹ ğurallar, çalallar, çārıllar. bi yemek yeñler. bulğuru da yeñler, ğağallar ğedeller. herkeş dālır ğeder. hē, diş bulğuru deyi buna deñler. hī, ilk dişi iki dişi çıktıñda o zaman yaparız. yaptık, yaptık çocūmuñ.

M075

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Taşkale Kasabası

Anlatan : Ahmet Nail Yıldırım, 1920 doğumlu

Konu : Hatıralar, Atatürk'ün koyun çiftliği

benim adım ahmet nail yıldırım. doğumum bin üç cüz, doğuzüz yirmi. sēsen dörd,
 evet. ana baba lüzum dēl. ben işdē ğırg birde evlendim, yirmi yaşındā. evlenirke berāber
 ikinci dūnya savaşı patlak virdi. ben gittim. ikinci cepede ydim çatalcada. hā, çatalcaydı
 bizim mesken. ikinci cepe tađmānesini görmüşsüñdür. o tađmāneyi biz yazdığ.
 5 ğaradenizden marmaraya biz yazdığ o tađmānesini. işdē orda ben dört sene askerlik
 yaptım. seferi olarak ammā harp görmedik, yaptımız seferiydi yāni. böün gelecek
 yarın gelecek alman böün vuracak yarın vuracak ha işte. işte ordan dört sene sōra
 geldik. işimiz yōdu tabi. çalıştığ çabaladığ işte, rāmetli ğarım öldü dört sene soñra.
 askerden geldik geyri dört sene sonra öldü. ben yirmi yēdi yaşında ğaldım iki çocūla.
 10 tekrar bunuñ anasını aldım, om beş yaşındā. ondan da oldu üç ğızıla üç olan. oldu sekiz
 evlat. iki avrattan sekiz evletten yalñız bu evde ğaldım işte lafa bağma. çok, sekis sene
 de ğoyun güttüm. bobamñ ammā iliñ deil. pōm varyetliydi bir sürüsü varıdı. ēle
 inanmaz heP baña güttürüdü. sekis sene öyle güttüm. ırahmetli bobam da doğus sene
 askerlik yapmış. kāziydi madalyası varıdı. girmedi harPde hiş ğalmamış, iki yerden
 15 yaralanmış. şu barnāñı şarapnel almış ğetmiş. ondan ğeri ayāñın üstünden siperde
 ğurşun girmiş altından çığmış. atına bomba düşmüş. atıyla ğetmişimiş sāten burdan
 ğederkē, gendi atıyla. işte birinci dūnya savaşı, balđan, ondan sōrā inönü, delibaşı harbi,
 eski şıh saidiñ, her birine girmiş ırahmetli buvam, ğāzi olarak doğsan yaşında öldü. işde
 böle. ben iyi hatıralarım hiş ğeşmedi ki. hep zulümüle ğeşdi. efendim işdē çektiñ
 20 çilleler bağ, diyivirim sañā. geldim dört sene soñrāskerden, ğarım öldü. yoğluğ bi
 yandan duttum bu avradı alaca oldum yeñiden. para yoğ. eh işte elden para bulduğ
 evlendik, ondan sōrā işte bundan da çoluğ çocuh oldu, ondan ğeri duTTü, güyeğime
 vurdular, ondan ğeri duTTular ēmi yığtılar, beledē, şū beledē binasını gördüñüz yā, ora
 benim okem idi. işde ğocaman okem, istimlak ittiler yığtılar. bura ğoyun ahırıydı ğoyun
 25 ğatardım ora geldik, işte üstüne burıyı yaptık. ondan ğeri devam ğudurdü. eyi bir devam
 varıdı, mayā, köpek daladı, ğuduz kōpēk, ğudurdü, yeñiden bi deve daha aldığ. hanđı

birini arañ? ondan geri işte böyle böyle, böyle böyle işde ömrümüz geçti ah. on sekis
 sene gúttüm. amma bobamiñ göyununu gúttüm. yāni ele deil. hanğı birini arañ? gısa
 göyun burdan bobamiñ dış āılı varıdı, ordan çektik geldik. yaylaya geçecēz. asker
 30 elbiseliyiñ dē, dā şübeye elbiseyi de teslim etmedim. burdan göyunu çıkardım gün çıkıp
 gelirke çaķılıñ biriniñ dibine yattımıdı, uyūğalmıñıñ. ğağdım göyun yoķ. arayı gördüm
 arayı gördüm arayı gördüm, ta soñrā bir arķadaş dedi ki ülen dedi, ō eşşek öñe düşmüş
 dedi, koyun sürüsü arķaya düşmüş dedi. göçüp geldiñiz. çardā indi gittiler dedi. ordan
 seğirttim, seğirttim. kartallar da ğağdı, ğuzğun deriz biz. ülen bu ğarķanlar boş deil
 35 dedim. vardımıdı göyunuñ biri canavar ğarışmış, parçalamış kartallar yiyor. ordan
 dereye vardım, ikisi dā göşmüş oraya, canavar ümüklemiş göşmüş. neme lāzım buldum,
 kıoyunu gün enip geğerke buldum. ordan üç buçuķ sāt yayan, köyē, orası. āşam namazı
 buldum orda göyunu, göyunu bi saydım yirmi tanesi yoķ. kimi ğaşmış dālarıñ arasına
 soķulmuş, böcü ğarışınca. kimī ümük ümük küllī ölmüş. ordan öñümüze ğattığ. sür
 40 baħalım, sür baħalım, sür baħalım gice yarısı köye getirdik. burda ğuzular aş ğalmış ben
 gelene ğadar. ām rahmetli varıdı hacı hasan. o beni arıyıvermiş, sesini duydum ğāri gece
 yarıdā. canavarlar çığrışır öbür ğapımdā. o zaman işte yetiyir mālüm bobam rahmetli
 beklerimiş. n_öldü ölüm da dönmediñ, neden böle oluyor? ne işte, göyunu yitirdim.
 bulamadım canavar ğarışmış. çok mu zarar dedi. işte yirmi_ādar var didim. göyun
 45 yirmi ēsik dedim. ossun, canıñ saolsun dedi bobam işte bu. işte böyle böyle güTTük,
 güTTük işde. onuñ bir sürü ğara göyunu varıdı burdā, bizim köydē. ben işte on iki on üç
 yaşlarındaydım. buradan merinos bir ğoçu varıdı, merinos ğoçu. gök buynuzlū, ğuyrū
 iltar yāni, bizim göyunlar ğibi tekellek deil dē ğuyruksuzudu yāni. şindī baytarı vardı
 husūsī, çobanları varıdı iki sürü etti bu göyunū. sürünüñ birinē altı tāne ğoç ğattı.
 50 ğoçlarıñ ğóbēnden bez bağlı, dallarınā kitli. şindī o çoban naħa var, boyā, ō ğobeī tabi
 göyun ne aşamıyor bez bağlı. yalınız göyunuñ savruğa geldiğini o ğoştan biliyor.
 kıoyun o ğoçuñ öñüne durdu muydu onu marķalıyor. bi dā bi dā doķuz göyun o ğün geçē
 şeye gelmiş yāni, savruğa gelmiş. onu margalar. işte ğuşluğ köye inēr, bu dereden
 sularla dereyi gördüñüz tabi, ō marķaladığı göyunū -tapla var dā a ölüm şurda bē,
 55 taplalar vardı- o göyunları alıp geliyollar, bir dolap yapmışlar baħ. tahtadan. göyunuñ
 kıafasī giriyor o deliğe, şu yümseklikte. o göyunuñ şiyini hacı buba didi_ bi bir mandalı
 alimiyondan yāni, göyunuñ beynine soķuyor, ordan şu mandala basıvirdi mi göyunuñ
 beyni şöyle ayrılıyor, yāni açılıyor. o ğoş dā göyuna ğağdı mı lastī dutuviriyorū,
 göyunuñ çavını bu lastie giydi miydi, meniye atıyor. o meniye ordan pompuyla

60 çekiyorū, ama derecesi var, nā_dār ğuzū ğaş dereceden meydana gelecēsē ona göre bū
 pumpanıñ götünden bastı mıydı koyunuñ rahmine şey düşüyor, meni düşüyor. o dokuz
 ğoyunu o_ün aşılıyor meselā, onū öteki bi sürüyē, işte her gün, işte beş ğoyun, üç
 ğoyun, sekiz ğoyun on ğoyun savura geldiye öyle öyle, o ğoyunu aşıladı bitirdi. ondan
 sōrā duTTu atatürk, bi süt mandırası yaptı. tekir diyi bir yer var, düdende, ali bilirdir
 65 belki ya, siz bilmessiñiz de oraya süt mandırası yaptı. orada bütün aşiretleriñ südünü
 alırdı. yanī ondan girī filig geçi sürüsü aldı, atatürk, baḡ, filig geçi sürüsü aldı. duTTū
 filiḡiñ ānamını miri diyorduk o zaman vergi yāni davara vergi diyelim. filiḡiñ fiyatini
 otuz ğuruşa endirdi. ğıl geçiniñkini seksen ğuruşa çıkardı. kaya neydi? ğıl geçi ormana
 zararlıydı, milleti filiḡe döndermeg için. yanī fiyatı, onuñ_uçun artırdı. süd aldında
 70 ğaye neydi? milleti oyarıcıydı. yanī milleti oyarıcıydı. gendi nitsiñ südü, nitsiñ ğoyunu
 yā, meselā. işte bū ğoyun aşılmasında, şindi sünnī aşu ineklere yapılıyor yā, işte hep
 ordan atatürküñ öñderlinden meydana geldi bunlar. işte o adām allā rāmet etsin, yanī,
 allah vergisiymiş demek ki allah yaratmış, o cesāret o akıl o bilgi nerden geldiye allah
 virmiş onā. işte buvam bunlarlā inönüylē atatürkülē bu qarabekir k̄azım paşıylā ondan
 75 zōrā ali_ḡsan paşıylā mareşal fēzi çaḡma_ıla heP bunlarla harb itmiş. birlikte harb
 itmiş. buvam annadırdı bañā. işte ölüm ingiliz denizden vuramadı, barboros hayreddin
 işte şöyle_tti böyle_tti. işte çanaḡgale boazında toplar daraḡ gibiymiş. ordan geçit
 vermedi, durduk, arayā cökçayırı arıburnu dir, oradā işde alman paşası varıdı başımızda.
 hep alman paşasınıñ emrindeydik, boradā işte düşman bizī ğırdı. çanaḡgaledē nā_dar
 80 altı bin, nā_dār şehit verilmiş meselā. atatürk bu yandaḡı bir alman paşası bi dē atatürk
 üç paşaymış bunlar ordaḡı harbiñ ğumandanı yāni. dimiş kī öteki paşa alman paşasıyla
 beriki paşā. heralde ekrem paşa olsa gerek. askeri tükedecez dönelim demişler yāni.
 ğırılıp ğırılıp tükenecek. ğeri çekilelim. atatürk dimiş kī üş ğafıyı bir ğafa idelim. yāni
 üçüdük yā, siz ğorḡtuñuz hep dönüñ. tek ben ğalıyım, dimiş. üş ğafıyı bir ğafa idelim.
 85 ğāri ondan sōrā işte ölmek var dönmeḡ yok demiş atatürk. ölmek var dönmeḡ yok. allah
 allāh dimiş, yeñmişler el hāsılı şeyi ingilizi. ğaradan çıkısa dā yāni biri. işde yonan
 harbinde diyoru:

bir ses geldi divandā

yonanliyi boacāz vatandā

90 bu ses bütün gönülleri dolaştı

çoluḡ çocuk her türk savaştı

ğöḡüslerle çelikleri yıḡtı türk

türesinde gine sâlam çıktı türk

işte dedî bî yonanliyi boacâz vatandân, kopek gibi boacâz, moğanyadâ denizde
95 boğmuşlar. işte şeyden saķaryadan önlerine ğatmışlâr, saķarya tumlupınar dir buvam,
yânî bilmiyoruñ dâ.

saķaryada tumlupınarda

tumlupınar ansız sansız büyük asker

kölgemizden cihan ürker

100 gösterdiñiz mücizeler

argışleyor sizi her yer

bovam annadırdı bañâ. işte eserini kesecēdik diyor. yónanıñ diyōr askeriniñ bir tenesini
goymācādıķ diyor. çün önümūze ğattığ, ğov ğov ğōv, moğanyaya dayandıķ. önü deñiz
diyor, arķası çüñü diyoru. bu sefer diyor süngüyle ölmektensē deñizde ölelim dēn attı
105 deñizlere. bu sefer diyōr, fransızla diyor ingiliz diyoru ğarşımızdan diyor verdiriverdi
topu diyor. onları desteklerimiş sāten. bu sefer topuñ altında dutunamadıķ diyoru, ğeri
çekilince diyoru, vapı°ra bindirdiler atlattılar hep öte yaķaya diyor. deilise onlâr hiş
ğalmācadı. bobam böyle anlar, işte biz dē çok sitem çektik. bis harbe girmedik ammâ
keçe cizme ayāmızda ğarda uçaķsavarda sabādar bekledik. çatalcadâ bahşayış yalnız
110 bahşayış dedîñ yir çatalcanıñ beri yanda. ondan sōra hadımköy. ben hep ollarda yaptım
işte askerlî.

M076

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Taşkale Kasabası

Anlatan : Fatma Gökçınar, 1934 doğumlu

Konu : Düğün

fatma gökçınar, yaşım yetmiş, daşgaleliyim, buranıñ yerlisiyim. ordan perşembe_ün bir
 yuk_ederiz. şimdi benim düğür de eder dē. evēt, āşam oldu mu ya o yukadan bi sēl
 yuk_atarız. bi sēl de halva ğatarıdġ, nişan ğederdik. elbisemizi fi°lan içine ğatarıdġ.
 altınını, incisini mehilleriniñ üç ġişisini göndürürdük. mehillerimiziñ yanī, şe
 5 münāsiplerimiziñ. şimdi añlaşamayız da biz o zamandan ġonuşuruz. üç ġişi göndürürüz.
 iki erkek bir ġadın. ō bohçuyu çıķırlar alış varıllar, vardılar mı onlar da birer avit
 veriller, peşķir yāt yazmā ney ulurşa. içine ġınasını filan ğatarız. ordan giri ertes_ün
 cumayalıġ dutarız. cumērtesi_ün gene yukı yēderiz. cumaya_ün bi şiy olmaz. bir iş
 görölmez. cumayalıġ dutuluyor ondā. ona doķanmayız. ordan ġerī yuk_ederiz gene
 10 heġbeġe ğatarız hērkese daġıdırız. ordan ġerī heġbeġe ğatarız ġart yerinē yuküylē
 çapıdila çırırız mehilleri. ondan ġerī bazar ertesı geldi mi bir bayraķ dikedik. seġmenler
 birikir çalġı çalardı, ordan ġerī çalġı, yağlı yuk_ederiz bekmezile yağ dökeriz içine
 ġaynadırdıķ ġızevine ġederdi bir alıla. siniyle, mehil adamı göndürürdük orayā. ordan
 ġerī ordan da bir avit daha virillerdi, peşġir, çapıt nise avit deriz ġayrı biz ona. evet.
 15 ordan ġerī işde sālī günde bir yenge seġmen yemek verriz. perşembe_ünē çarşamba_ün
 āşam oldu mu yā bir ġazanlarda aş bişirir davar keserdik, şimdi etmezler dē bulġur
 pilavı bişiridik nahnili pilav derdik biz ona. ondan ġerī gelēn ġedēn yer içer ġederdi
 çoluķ çocuķ böyüġü. sabahtan oldu mu ya ġayrı perşembe_ün bir bayraķ çekeller,
 seġmenler öñe düşer, yengeler arķaya birer birer cizelenir, ġızevine varıllar. gelini alırız,
 20 alır gelimiz. gelin indi mi e işde herkes ġolundan ġopanı daķarlar ġaynatā, evel altın
 bilinmezdi yā, araba bilinmezdi, bir şey bilinmezdi bizleriñ ġününde. e, işdē bir sōke
 verecez, bir şunu verecez, üçe getirillerdi. hē, ġoyun verdiklerinden mi, ġız anam baña,
 ġayrı ġalmadı işde, gelin ġeldī. evet, damad da gezerd_ordā ordā, āşam oldu mu hoca
 nikahı ġıyar, ġatıvirillerdi. işde gelin bitti. ertesı günde gelin yüzü ederlerdi. sererlerdī,
 25 yukā ġurudurlardı üzümüle ġarıştırır geline daġıdır edellerdi. herkeşe birer ikişer
 verillerdi herkes baķar gelir ġederdi. bitti.

M077

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Taşkale Kasabası

Anlatan : Şerife Gülhuy, 1924 doğumlu

Konu : Düğün, çeyiz ve kına türküleri

unuttum vardım gettim. ezel köyüñ düğünü olurdu yā, bazar ertesüñ bayrānı
dikerlerdi. ekmeklerini verirlerdi. perşembe gün dē deve düzerlerdi, perşembe günde.
gelin alınacak perşembeün deve düzerler, 'arap düzerler, gız düzerlerdi. süslerler,
oynācaqlar. çeleñde oynarlar. duyduñ mu? ondan kerī çeleñe varıllar, birikirler gayri.
5 oynarlar, çağırılār, çığrılār, arap arabıñ götüne süpürge bağlarlar ataşlayıverirler. ō,
çocuklarıñ arasına, ūf, geđiveriz. ondan geri devē çehizi yükledirler, üstüne bir göca
kilim örterler. buraya da bir aviyit bağlarlar. deviyi çekene dē bir aviyit veriller. ya
terlik ya peşkir. deviyi çeker gelir, yıkarlar eviñ önüne durudullar. güyē de çıkar dam
baştā. leplebiyi saçar, güye gelin içeri girer. ihı işte, çıkmazlar. şimdi çıkar oldular. tabi
10 bi gonusur çıkarlardı. işte öyle yavri°m. çehizindē, ohō, halölür, hap olür, yastıg olür,
kilim olür, yorgan olur, her şey. baq, sekiz yastıq veren sekiz verir, altı yastıq veren altı
verir. sekiz yastıq veren sekiz verir, bu om birinde olür, beşini bir yanna, beşini bir
yanna yıgarlar. onuñ, onlarıñ üstüne de minderleri, yorganları yıgarlar. o deveniñ üstüne
de deve havıtlı yā, üstüne de halıları, havıt, deve havıtlı olur, havıt, devē çıplak
15 yüklenmez yā, ezel havıt olurdu, hī, yükledirler yavrim, ondan geri üstüne de bir misirli
kilim örterler, gaqar çehiz. işte çeker giri, varır oqlan evine, gizevine. gizevinde yıkılır,
şey olür, aqşam olur. aqşam olür, yenge geçer gizevine. hep düzünür goşunur aq
örtülü, nur örtülü, düzülü. hadin hadin hadin hadin hadin, çıkarlar çıkılır cizililler gayri
yolā. ellerine de iki davıl alılār, iki avrāt, hem çalar hem gedeller. ey gāziler.

20 ey gāziler yol göründü aman amān
gene gārip gāya yaşımā
dağlar daşlar ah ediyör aman amān
benim aq yüzümē

bunu çığırılār. gizevine varılar. gizeviniñ gapısına da varılar.

25 ey gāzilēr
indim halktan aşşaqı

- dahı nasıl met idiyiñ aman amān
 saş topuqtan āşşağī
 evil evil dağlār
 30 yol vėriñ beğler aman amān
 ben yari görėceğīñ
- deşler ğizevine gireler. çalarlar, oynarlar, çığırırılar, ondan geçi bir aş gelir, vėriler
 yerler içerler. ğızıñ başına da bi seil çapıt atarlar gelirler yavrım. ište sabahtan dā
 seğmenler düzünür, ğoşunur boş deviyi eker varılar ğizevinē. ğizevinde de o çehizi
 35 yükledirlē, halı gelir, duyduñ mu. düğün biter. duyduñ mu? ezel bir hafta düğün olurdu,
 bir hafta. bir perşembe yatırdı, bir perşembē şey derdi. ondan geçi ğızıñ elinē ğına
 yağarlar, ğızı şura oturdular.
- atladı çığ güneş yiği aman amān
 sōfrada ğāldı ğāşığī
 40 kız büyük eviñ yağışığī aman amān
 ğız ğız anam ğınañ geldi mi
 seni de anañ vėrdi mī
- bu türküyü ığırır. ğına türküsü.
- ğurdular düğün āşımı aman amān
 45 yudular ğızıñ başınī
 ğız ğız anām ğınañ geldi mi aman amān
 arğadaşlarıñ duydu mū
- ığırılar. duyduñ mu? yeter mi?
 ondan geçi ğınıyı yağarlar. ğız 'ağlarğa 'ağlarğa 'ağlarğa bir ğor ğayri.
 50 sandalyanıñ üstünde.
- ğunağ yuduyuñ ğunağ daşlar aman amān
 ğonūğ ğoşdüm arğadaşlār
 hağğıñızı halāl diñ aman amān
 bēn geçiyom arğadaşlār
- 55 ište bu ğına türkümüz bizim. yiter mī? benim soyadım şerfe ğülhuy. yaş sēsēn. yoğ, yoğ
 yavrım, benim bir oğlum var, şeydē, mersindē, savcılığdā. hī, bir de ğızım var, ğızım
 Çok dā biri ğaramanda, biri alaman.
- mezerimiñ daşī baştan başā aman amān
 keklik seker daşdan daşā

60 gelin mi olduñ gız gelin ayşā aman amān
sōyle de dīliñ dadlolsūn/ bu da ğina türküsü.

M078

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yazılı Köyü

Anlatan : Fatma Hançer, 1934 doğumlu

Konu : Düğün, çeyiz

mevlitli olan 'mevlitli olur, 'çalğı olan 'çalgılı olur. bu ğadar. evet, evet. yimek de yapallar tabī, yimek viriller. gelin indī gün evelleri pilāv bişirillerdi nohutlu pilāv, etli pilāv. şindi yimek hazırlayan yimek hazırlar, gine de aynı öyle yapan yapar. evet, başkā? çalgı olursa işde çalgıcı dutallar, düğün çalgısı dutallar. şindi köylerde filan

5 ğağdı, hacemmī, köylerde filan ğağdı şimdi herkes saluna gidēr orda oynayan oynar didīm gibi mevlid okunūr. ondan sonra herkez kimi akşam alır, kimi gündüz alır gelinī. ō, ğızın çeyizinde hepsi olur. bunu alıyor gül aba bū, hunu alır bū. ğızın çeyizinde ne ādet isē herkez elinden geleni yapar ğizevi de ōlanevi de. her bi şey yapallar, ğizeviniñ kimi çok yapar, kimi az yapar. herkez hāline göre ğuzum. durumuna göre yapallar tabī.

10 altın da öylē eşya da öylē. ben unuttum ğettim, benim ğızlarım gelin olalı çoğ oldū. canım, onları biliyor zaten, işte ğuzum halı yaparız, yastık yapmayız güllü bāk, ğardolabı, ğaryolası işte bunu kızevi didim yā, kudureti yiten ğizevi alır bunuñ ğardolabını ğaryolasını ammā yitmeyen de ōlanevine yükledir. oğlanevi her şeyi alır.

15 ğoltuğunu alır, buzdolabını alır, hurununu alır diyeyim sañā. bulaşık makinesini alır her şeyi alır. evet, herkes hāline göre ğuzūm. on yapan da olūr, beş yapan da olur. ben ğızlarımā dörder burma yaptım. birine sarı lira yaptım eñ böyüne evel, ōlanlara o zaman beşli ādetti, beşli yaptık. biliñ mi saķallı ōlanı filan? hasanla iprāmiñ, o zaman beşli ādetti. ğayrı fātī bilirmiş. sen nirde oturuyoñ ğuzum dā? hā, seni avrı^opadan filan geldiñ sanırdım, yani sen bir mēmur musuñ ğuzum sen? işte şimdī vay bī allah ğorķtuğundan

20 rahmetli varıdı da böyle alırdı bi ufaķ. hem de sanaatçıydı ō. o ölmüş heral bu sene. biz onu telēyzonda seyrederdik. allah ğorķtūndan ğurtarsıñ. seniñ de öyle ğuzum, ben dā ne ğonuşayım? bu ğadar bilirim işte. varıdı sa'tarız, biz bahar geldi mi alırız. şimdī benim gibi neneniñ birine sordu irahmetlik, ninē ğaç yaşında gelin olduñ didi? on dört, on iki yaşında mı didi? nası gelin olduñ didi. işte ata bindim gülerekten gelin oldum dedi.

25 ufāmiş ammā gülerekten gelin mi olunur? işte ben de dā bozķırdan merkebile geldim buraya. tabī, ondan soñrā iki ün yol yörüdük. merkeple geldik sözüm yabanā. işte

burda iki sene büyüdük, ğaynatam everdi bizī. hem oğlū hem ğızı olduğ. tamām. tamām, bu ğadağ yetēr. işte evlādım bōle geldik. sekiz doğuz tāneydi biri ufāğa mefāt itti, biri de dōrt sene oldu mefāt ideli. iki çocū ğaldı onuñ. dōrt olan dōrt ğızıldı işte, şindi
30 biri gitti üç olan dōrt ğız var. sābı allahım ğuzūm. yok yok, eñ güccūm yedi sene oldu evereli. ğızım varıdı, eñ güccūnū yedi sene oldu evereli. allah güle güle harcatsın. ğuzum girelim bi çay içelim ğayfe içelim. köyden geldik dağlarda yattık. ğucāna aldı yatırdı ğoca benī tabī babamıñ halasınıñ oluydu, ğaynatam. ondan çok hıızmat iderdī. at arabası varıdı o zaman. at arabasıyla indirillerdī.

M079

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yazılı Köyü

Anlatan : Gülizar Özel, 1924 doğumlu

Konu : Düğün

- hindi baķ Őiy olursa ğuzum düĝüne ōlanevi baŐlār. pilav yapān pilav, etli pilav, yapmayān ondan ķeri, hi yapar. yimek yimek yapār. köyleri dāvet ideller. köyden gelir, ğaramandan gelir, Őordan gelīr Őurdan gelīr, ōlen yeġler ićeller namazı ğılallār, ğaramandan gelin almaya gideller yāt baŐka köyden yāt burdan. 'gelin alıllar geliller
- 5 ekmē yiller bi ğayfe ićiri ōlanevi ondan ķeri daĝılır millet. ha iŐde bu, baŐka bi Őey yoķ. tabī ya ğoyun virī, ya bi inek virī, ya bi tosun virī. gelin inecēnde, gelin inecēnde taksiden inecēnde gelini indirmez ğizevī iŐte, buna gelin inmez. iŐte ya inek ya davar bi Őey viri. ondan ķeri indirilir. tamam. yoķ yoķ amā Őiy olacānda altın yapallar, bilezik yapallar. bēŐ ōn neyse. tabi, daķar dāmād daķar tabī, daķar bilezik ōlan da daķar.
- 10 düĝünden bir ğünden sōra ğayrı bi Őiy yapmazlar. toplanıllar gelin yüzü diyī ćalallar ćārılar oynallar daĝılıllar. gideller üŐ dōrt ğün sōra gideller. ğayınnanıñ ğaynatanıñ. tabi tabi.

M080

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yazılı Köyü

Anlatan : Hatice Yıldız, 1932 doğumlu

Konu : Serbest

āşam olsa deyi onu beklerim, sabah olsa deyi onu beklerim. başka bi şeyim yok benim. hastayım bēn. ne bilēm ne idīni bilemedim işde. bigas sefer doktura gittik hiç şey edemediler, gulağlarım ğapalī. ğafamda bi ağırlık var. nōrdümü bildim yok. yemek dā hazıllayavēremeyom. ğız gelince gendi hazıllāyoru. hastarām ben. gittim iki üş sene
5 doktura gittim. hiçbi şeyimden, bi dünya bahalı bahalı haplar vērdiler. hiçbi şey olmadı. yetmiş iki. everdik bi şey ğalmadı, çıktı, bunlar torunlar. çocuk çōk, ikinci herif benim bū. üş bundan var, beş altı ötekinden var, hepsi 'dağıldı gettī. hepsi hindilik işte işbirliği yapıyollar, kimi nīdede kimi avrı°pada niğdede bir oğlan var, öğretmen olduydu, o da felc oldu, bi yanı dutmaz. avrı°pada bi ğız var, bir olan var. ğız geldi hindi
10 de olan gelmedi dahā. nerē, telafin aştırdım bura getiriver ahmed ıccık ayşeyi deyi, ğedemēyom oraya filan. gendi başıma otobüse filan gidip de ğedemēyom. işte bu torunlara bağıyom ben hindilik evde anasıgil dağdan gelesiye. bu hocaya ğederdi kündē hindi ğetmēyoru. bu ün yōmuş hastarāmış.

M081

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yeşildere Kasabası

Anlatan : Ahmet Kolyiğit, 1928 doğumlu

Konu : Askerlik Hatırası

şimdi bu arkadaşla asker olduk. geldik. ben hududdaydım, ben hududdaydım. bizim yüzbaşı geldikten geri başka bi yüzbaşı geldi, ülen arkadaşlar dedi, subay arkadaşlardan duyduma göre, e, burā dedi ğar çok yağarımış. iāşe ğışın gelmezmiş. asker 'acımış, rezilimış, işde şölüymüş, bölüymüş derkē e, nōrecēz? biraz igtisaT idelim bölük nāmına

5 dedī, bi şeyleri ayıralım didi. olur, levāzımdan iki matara ğaz alıyosağ birini ayırdıĝ ğışın ğullanacāz. üş lüküs yanıyorsā bir lüküs yanar oldu, iki soba yanıyorsā bir soba yanar oldu. sōra bi izlediydik bizim bölün haĝını hizmet eri ile arayı bir etmişler, sivillere satallarımış. hē, ondan sōrā munu mahkemeye verdik. mahkemeye verincē hemen tuĝaya gendini aTTi, biz de ğünü gelincē vardık bunun bölüne vardım, bu

10 tuĝayın içindeydi. ben hududda ğaraĝoldaydım iran hududunda. şimdī geldi özalPden gelenler, ne vār ulan ölüm dedi, ben on sekis senelik subayın, e, ben gendimi nası osa ğurtardım ama yalan şaitlinden siz içerdesiñiz felan dedi, yā, biz ne bilirsek onu söyleriz felan dedik. gider gelemez, geçer gelir, geçer gelir, bu dedi ki yāv, hi hi de de bildiñizi gine sōle ora varınca dedi. ğayri yüzbaşım didim, benim de çolün çocüm var, sen beni

15 ğurtarisañ ben seni ğurtaracām dedim, ne deyecēñ dedi, tabur ğumandanıyla yüzbaşımın arası açıldı. tabur ğumandanı bu ifadeyi zorla verdirdi bize, bōle bi şey olmadı aslında der çıkarın dedim, tāmam tāmam dedi, ğonyalılar erkek olur dedi. şimdi şeye tuĝaya ifadeye vardıĝ ğünü gelincē. çārılmaya başladık, çavışın ifadesine dedi ki bu çavış yā, dedi bu öñden ğetmek istedi dedi, ben dē tarlası tapanı zirāti meydanda ğalan muhtaşları

20 gönderdim dedī, onun ihtirazını yazdılar. onun ğüvendī benim yā, ondan giri iPrām eraydın, ğel. onbaşı o da vardı, buna ne diyecēñ dediler, efendim dedī, bū beni çavış ederseñ saña yā getirecēm, bal getirecēñ işde halı kilim getirecēñ ayāña düştü didi, ben de daha tahsilli kültürlü arkadaşlar vardı, onları gönderdim çavuş ğursuna didi. şindi ğönüllü nöbetçi ğörevi yapmıyor bu, didi. ben girdim tamam didi, işdē bu askerle benim

25 aramdā ifadem neyise ben rāziyın didi, baña ğüveniyor. baña sordu, ben dē izāh idivirdim. ben doĝuz yirmi sekiz doğumluyum. ben geldiĝimde ikişkiye bir ğalıp

çıkarđı, iki matara ğas ıkarđı üş tâne lüküs yanardı, řindī kesildi, bunlar didim. ammā siz arābilirseñiz arācařsıñız, arāmasañız biz milli savunmadan sorācağız, didim. ben ōle diyincē hemen ānında dağdılar kelepçeyi, hadī dışarı ıştılar geğerke bunuñ yüzbaşı
30 aman cevdet bey, bu ne hal deđi, şu ortadā bacaşsız ğaramanlı var ya, anamı sikti, anasını sikmek boynumuñ borcu olsun didi, yani birez de mantışsız ayıb amā mādem ōyle, ondan sōrā onu aTTılar, biz çektik gittik. bōyle bir mevzumuz oldu. askerlikte, tābi. nābacāñ arşadaş, askerlik ōle.

M082

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yeşildere Kasabası

Anlatan : Dudu Uysal, 1934 doğumlu

Konu : Hatıralar, ninni

dudu uysal. bir topal herife verdiler beni. halamın oğluydu, deyzemiñ oğlu. ayağımıñ biri
 yoqsul, biliñ mi, biliñ, sen biliñ. ona verdiler, öledincē ben gözler ağlar, ağlar, ağlar
 hısımlarım akrabalarım hep ona verdiler benī. zorla verdiler. onu alan yok didiler,
 benim de anam öldü. faħırıs. allāñ faħırıyıs. ben geldim gittim, köylü toplandı geldī, iki
 5 eski topladılar geldiler eskī, birini benim üsdüme geydirdiler. birini ondan girim bir kī
 şu cemil aba vardı yā, o bir ğabağ doldurmuş gelmiş ğabağ bişecek. ondan şöle şöle de
 iki kemig getirmiş, ğabağın içine atılacāk. ğabağ bişecek ğari haraniye goydu, ğonşular
 haraniye goydular. ğınā, ğınā geçesinde ğabağ bişecek, ondan girim biri daha getirmiş,
 bir döküntü almış, dökündü, deve döküntüsü. ğuccüg ğuccüg o getirdi bir yastık
 10 doldurdular. biri getirmiş bir yüS. işlemeli yüz oluyo ya göynēk. şeyiñ göyneğini başınā,
 yastığıñ başınā. oldu bi şey. ondancīm biriktiler ğayrı adamlār benim ayağı
 geydirecekler. hüüü, hüüü, anam yōk, bobam yōk, ağlarñ, sızılarñ. ondan girim baña
 bir cemileniñ fistanı vardı, onu aldılar geldiler geydirdiler. ğettik ğayrı ğına_çesindē
 şū hasan aliniñ avradı vār, kimdi ki ğayrı birī, biri kimidi ki yā rebbi? hellerine şeyi
 15 aldılar, davıl:

ğınāñ ğutlu olsun
 ādıñ dadlı olsun
 anası yōk babası yōk
 mu ğızıñ gendi gelin oluyōr

20 beni götürdüler gittiler gelinē. iki dene çocuk var arķamızda. ayşā var, imine var, ben
 eve varmadan onlar da arķamdan geldi. nōrūñ allahım, nōriyūñ allahım? bizler hoş
 geldi āğzı işmiş işmiş işmiş ğapıları aşdı avavav, topalım derim yā serhoş olmuş gelmiş.
 ondan giriciğim ğayrı ne diyin? epiy bir ağlaştılar. bir ağlayıverdiler, bir ağlayıverdiler
 ğına_çesindē haccalı, biri haccalıydı, biri hasanaliniñ avradıydı, ondan giriciğim ğayrı,
 25 gittik gelin oldu ğayrı. işi gördük. sabahtan çocuklar çıkageldi yanıma, çocuklar
 çıkageldi yanımıza. hadin bacīm, ğediñ eviñizē, biz burda oturacāz, biz burda oturacāz.

çocukları ğucağladım ğucağladım, ağladım; ğucağladım ğucağladım ağladım;
 ğucağladım ğucağladım ağladım. ğöversem nere ğövereyiñ? ne göreyiñ? ana yok, baba
 yok, beni gelin eğiverdiler. ondan giriciğim çıktı ğari. bobamız da mersine ğaşıTı gitti,
 30 beni çıkardı, ğodu vardı gitti. ğoñşular bağıyoru, öle_dince ğari ağıdıla geldik ağıdıla
 çıktık geldik ğuzum. söz bu işde. ğırğ elliye geşti yā, ğırķī atmışı buldu. vallahā, yüze
 vardığ olduğ. ondan giriciğim ğayri hiş ğún görmedik bacım hiç hiç hiç hiç. işde öle.
 añladamam onu añladamam. ğünahına ğirememeñ. gelin olmadım ki ben burayā.
 āmān canım ona bakma sen. yörüdüler, yörüttüler. ğoltūma iki ğişi ğirdi, şura bizim ev,
 35 şora onuñ evi. orā dağ yörüdük. sofubaşıyla şeyi biliñ. çocuklar eyi bilir. yörüttüler
 geldiler başıma bi leblebi attılār, ne bilim, şöle toPladılar bizim gelinlere öle atallardı
 evelī. üzüm, şekēr aTTılar başımā, aradaķı çocuklar da deşirdi onū. deşirdiler
 yemişlerdir zār. işde öle.

āh gidiyom gidiyom da dağlarā
 40 aştım ğettim bağlarā
 vırān oldū sümbüllū bağlarā
 āh āh
 ğörünmez dağıñ ardına ğettim
 yollarā turab oldum uştūm
 45 nenni dīm ğızım nenni
 nenni diyiñ uyusūñ
 allah deyim böyüsūñ
 nenni ğuzūm nenni
 anasiniñ çit bohçası
 50 babasiniñ has bahçası
 nenni ğuzum nenni
 nenni deyñ uyusūñ
 nallah diyem böyüsūñ.
 dedesi vār has bahçalı
 55 nenesi vār çit bohçalı
 nenni ğuzūm nenni
 yeter ğuzum ğayri.

M083

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yeşildere Kasabası

Anlatan : Hüseyin Gümüştaş, 1934 doğumlu

Konu : Askerlik hatıraları

öte tren geçmezdi o zaman. ordan ğamyon dudduğ, dörder lirayā, tatvana vardığ.
tatvanda bizi bi ğouşa ğattılar, şurda yatıñ bağalım, ğoušta da hişbi şey seri dēl, sırf
meşe odunu döşeli. onuñ üstüne yaTTıg, hā, gece hādin ğaħıñ bağalım ğağalım. vapur
geldi, vapur geldi. hādin hele ğağdıg ordan geçē el çabı^oħlıgı yaptık, biz vardıħ, varanı
5 hep ambara endirdiler dabanā. ulan nōrelim? buñaldım içerdē. bi de kürt nōbetçi diktiler
merdivana, ne aşşā adam indiri ne yoħarı çıħardır. he, hē, ordan sondi ben hemen
topalladım, merdivana yōrüdüm. kürd dedi kī kürt nōbetçi, yasaħ dedi, yoħarı çıkmak
yasaħ dedī. yā, çıkmayıp da ben donuma mı pisleyecem afēdersiñ dedī. o zaman çıgdıg
dışarıyā, ğatmam içeri dedī. saten ben çıkmā isteriñ dışarıyā. ē, dışarı göğerteye çıktım
10 mı 'goyun gibi yatmış asker. şōle bi boşluğ yer var. orda da silahlı bi asker var. orda
muafızımış ora, ora vardım. yasaħ yasaħ bura dedī. neye yasaħ dedim, bura ğapı dedī.
düşersiñ dedī. sen düşmesseñ ben düşmem filan dedim. yo', ğayrı vapı^or ğediyor van
ğolünde bu. ora beğliği ne varmış askeriyeñ beğliği var, onu serdi yatacaħ. beğlik,
beğlik. bir serecek, bi battāne. hē, şōle ser de didim ben de yatacağıñ, didim. onu öle
15 serdik yattuğ ğāri birez. ordan vana vardıg dā vana vardıg. ora şē^ottik. teslim olduğ
askeriyeñ. bizi otuttu, subaylar geldi gezer, yüzbaşı kim şey kim bilmeyiz yā. uzun
boylu bi yüzbaşı geldi, dedi yā bunlar asker olsa ne olacağ filan didi. ufacıg ufacıg filan
dedī, ben de o zamana ğadā dedim kī ufağlıñ bağma dedim, içerdeki cūhere bağ dedim.
cūhere bağ, cūherē. beni orda tanımış, dağıtımdā. dağıtım olacāz, beni ilerden aldı geldi
20 ğeriye bi yere duruttū, ordağı adamı da götördü benim ora, mēr gendi bölüne seçermiş o
yüzbaşı beni. onnar başkara, yüksekova, çaldıran o yanna ğettiler, çoū, ben orda vanıñ
içinde ğaldım. ondan sōrā orada bi sene filan durduğ, bi sene de durmadıħ, bitlise
geldik. bitlis. vapı^ora bindirmediler, yayan olarağ geldik. tam teçizat, ğayrı ğaş kilo
bilmem, sekiz günde geldik. geçesi, dışarda yatırdık canım, öle ondan sōrā geldik
25 bitlisē, bitlisiñ arğasında bi dā var. oraya ordan vandan gelen alay ora yol yaptı. yoħarı
mevziler yapıldı o dāñ üstünē. orda bir ay filan durduğ, ordan ğerisin ğeri vana geldik.

vandan ben izine geldim. o zaman izin bizim orda üç ayıdı, üç ay bura izine geldim. gelişim sürüp de canım iki üş günde geldim. ondan sōrā biz izin bitti, tekrar vardık. levire yatırdılar bi hastalık filan olur diye, levir, levir, orā yatırdılar. ordan gitmeden on, 30 on, on beş gün levirde yatırıldardı beş altı ün yattık. ē, alay nerē gıdecēz? bingölē. ordan ğağdıh ğet bağalım vardığ bingölē. ğece vardıh. bir ğaramanlı şey var, güveste doğtoru var. biliñ mi bilmem. mustafā, onuñ olan ğardaşı da var. çavı°şıdı° o. ordan beraber bis hindicik ō oranıñ askeriniñ içine girdik. yā, burda ğonyalı var mı filan ğaramanlı filan, yā bi üseyin yıldız var didiler, sahra postasında. onu aradık bulduğ 35 ğecē. yā, hoşbeş dedik yā, burda ğonyalı yüzbaşı filan yok mu filan, var dedi, çok dedi. ondan sōrā olur dedi onu ben görüyüm didi, devlikesi ün oldū, vandan gelen askeri cizdiler halka şeklinde bölē. āşamgi ğonuştümüz çocuk da var, bi de yüzbaşı vār. elinde bi dēnek, dosyaları hep dağıdıyor herkeziñ elinē, yüzbaşı dolanıyor kim dosyayı açarsa ğafasını ğıralım diyor, görüyoñ mu? dosyalar bitti, o üseyini çağırđı. āşamgi 40 ğörüştümüz üseyin yıldız. ona bişecik dedī, dedi, ğonyalılar dedi on adım ileri çıksın dedi, bölē bö ünkü bi hatırımda. çıktığ. çavuş gel bağıyım dedi, güvesteniñ ğardaşı emine, emin güvese, yanıñıza sevdīñizden iki arğadaş dā alıñ, dedī. onları da aldık, o üseyine dedi bunları seç tümen ğararğāna dedi. tümen ğararğāna vardık, orā girdik, ben birin şübē posta, posta oldum ben. postacı oldum, hah, orda bingölde ik ay mı durduğ. 45 bir buçuk ay mı durduğ, ordan elazıa ğağdı tümen. ordan elazıa geldik. elazizde işde birkaç ay durduğ. ben tekrar yüzbaşıya filan dedim, yā beni bi izine gönderiñ filān, biliyoñ mu, torpilliydik generalden filan. hadi o emin güvesē, ōğenim çavışıdı ō. çadırda oturu. lan ne düşünün dedi, yāv, memleketi göresim geldi dedi. ulan dedim memleketten gelen mektubuñ varsa dedim, mezūriyetli yazı yaz, ğāt, ben generale veriyim, saña bi izin alıyım dedim. yazmış, verdi ben de generale ğoydum verdim. 50 haşim arbağ diyī bi generalıdı. ē, o gelincē mektubu görür ordā, postasına sorar, kim ğoydu bunu dīr. üseyin ğoydu, dir. çar bāyım, vardım, yāv üseyin dir, bunuñ aslı var mı dīr. valla generalım, ne bilim ben didim. sen ne biliseñ ben de onu bilirim didim. düşünceli meraklı duruyor ammā bilmem didim. ondan sōrā dedī, onu dedi, bir ay izine 55 göndersek olma mı dedi. siz bilirsiniñiz generalım dedim. onu sen bir ay gönder de bi dolaşsın gelsin dedi. ordan ona da bi izin alıvırdik. he he he, añladıñ mı? işde hepsi sürdümüz şeyler bū. iki, iki buçuk, işde otuz ay yaptık.

M084

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yeşildere Kasabası

Anlatan : Mustafa Aytürk, 1937 doğumlu

Konu : Serbest

sarı pantur, hī, e, zāten bunū söylemeseñ gelenekler bilinmez ki? yā, ğāvede oyun oynardıķ. geldi bi candarma. candarma bizi bucā bi sürdü. çavı°ş da ğapıya durdū, ğaldırıñ ğollarıñızī. ğaldırđı, bi yoķlama yaptılar bi dabanca atıldı yere, bi de buça atıldı. ifade vermeye gittik şeyē, çavı°şa. vallah ğumandanım aşşa ğāveye indik, sarı

5 pantur ğumar oynar, yukarı ğāveye çıktıķ, sarı pantur oynar ğumar dedi. deşeñe eski mal deşeñe dedi, ondan geri ğaldı gitti sarı pantul. şuna deriz, he he. ellī altıda gittim. elli doķuzda tēris oldum. o zamanlar toplu olarak gidilirdi askerē. ana bubalar ğaya dibinden yollardī, ordan sōra çeker giderdik. yoķ canım şeyle gittik ğaya dibinden ğamyona, ğamyona, ğaramandan. trenle ğettik, ğara trenle. ilk ğedişim edremit.

10 edremittē ğırķ beş gün eitim gördüm. ulaştırmaydım. lüleburgāza ğeştim. lüleburgazdan çavı°ş ğursuna_ettim. çavı°ş ğursundan geldikten sōra, bir ay sōra istanbul harb akademilerine geldim. beşiktaş yıldıza. ordan da tēris oldum. iki sene. iki sene. işde bu adar. 'yemez olur mu askerlik hayatındā. yedik dē attığ dā. olur bunlar.

M085

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yollarbaşı Kasabası

Anlatan : Abdullah Sucu, 1926 doğumlu

Konu : Serbest

tevellüç doḡuz űüz yirm űaltı. ġırķ altıda gittim, ġırķ sekizde geldik. vatanımı milletimi
 ġorumaġ i°çün gittim, anġaraya gittim, anġaraya gittim. orda çanġayada askerdım.
 topçuydım, çavıııdım. annadacāsañ, ānadiñ mī? ismet paıa o zaman rēs-i cumurudū.
 ona iki defa űı defa tekmil virdim, ānadiñ mī ? türlü türlü yimeklerimiz çıkardı, fasűlyā,
 5 helvā, hanġı birini sayyım yāv, et sűt hepsi çıkardı allā űűkűr. o zaman çōdu, boludu
 bizim gittimizde. anġaradaydım. askerdeyken neler yapcīñ? askerlik ġörevini yaparsın,
 yűz yűze tekmil virdim. iki sefer, űı sefer. topraķlıdaydıķ, topçu evinde çavıııdım dā,
 dıġġāt, ona vurarak tekmil virdik. dıġġāt! baķ, sā baķ, sola baķ meselā. sā baķ, yoķlama
 alırdım. baķ, sayın cumurbaııanım, yűz dōrdűncű batarya yűz elli birinci durā her an
 10 i°çün emire hazırdır sayın cumurbaııanım. selamımı aldı, meraba asker, saōl, nassıñız,
 saōl, didı. bōlűk űomutanıñ nerde evlādım didı, binbaııamız isdemiıı sayın
 cumurbaııanım, oraya gitti didim oraya gitti didim. tamam, saflarıñ arasını aıı didi.
 iııtimādayız... birin sırā, beıı adım ileri, űç adım ileri, marıı. aııtım, atıla girdi arasına,
 orasını unutmayım, ġızı ve ālesi de yanında onlar da at űstűndē, at űstűndē. havadar
 15 yere çıkardı bizı, girdi saflarıñ arasınā, ġaplıġda bi eski var didi, cebboyuñuz nerdē
 evlādım, cebboy, cebboy, cebboy, yaġ gibi űeyleriñ, ayaġġablarıñ bulundű yir,
 ihtiyacımızıñ yani malzemeniñ bulundű yer, orayı ġösterdim, orāya baķtı, soñradan bize
 bineklerimiz çıġdı, elbiselerimiz tekrar yeñilendı, çōķ iyi oldű, her afta baķıma űeye
 gidiyor, onlara dā. daha ne añladıyım? birinde yine űıden gelirkē çavııııı baıında giderdı,
 20 ġaravana getirmeyē, orāya gittik. ordan ġaravanayı getirike gine űñűműze çıķtı, kōııķűñ
 māfızıyız, toPcu māfızıyız, kōııķűñ, űñűműze çıķtı ginē, durarak selam virdik. iıııaret itti,
 getir burāya didi. elime ġaravanayı aldım geldim, atıñ űstűndē ginē, yemek nē? sayın
 cumurbaııanım, yemēmiz fasűlle. ġaldır, ġaldırdım, bi gendi dēl, her zamanki ġörűnen
 bilinen bi űey olunca űaitla sarılı ġaıııġ ġötűrű getiridik. ġaıııı çıkardıım vırdim elinē,
 25 ismet paıanıñ. bi ġaıııġ aldı yidı, tamam yavrum yarasın yarasay didi, o da űle tekmil
 virdi, hā, űle bōle askerlimizi tamamladıķ, yaptık, geldik. ben ġırķ dōrdde evlendim, bi
 sene evel evlendim. bi sene vlendim. bi yaıında çocűm varıdı. askere giderken ġırķ
 altıda gittim, ġırķ sekizdē terhis teskere geldim burāya. adım dā abdıllah sucu.

M086

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yollarbaşı Kasabası

Anlatan : Ahmet Bozkurt, 1934 doğumlu

Konu : Serbest

şimdi anlatacağ olursağ köyde çok ilerleme var şimdi, insanlarda çok ilerleme var. sabanılan da saban sürmedim dē pullūlan sürdüm. aT, aT ğullandım. bunlarıñ arasındā merkeP de ğullandıg ğusura bağma yāni, ğullandıg. o zamanıñ bērinde taşıma araşları bunlarıdı. bunlara mütākip seneler geldiksırā, yıllar geşdiksırā her şey deışdı, ve 5 buralarda allah nāsibimiş, gittik, avrı°paya gittik, avrı°padan geldik. avrı°padan emekli olduğ geldik. e şimdi şu hālimize, şu zamanımıza şükürler olsun yāni.

M087

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yollarbaşı Kasabası

Anlatan : Cemil Bağcı, 1957 doğumlu

Konu : Serbest

yollarbaşıyım, bu köyün geçimi isē çitçililē, şu yeñi yeñi bir bağcılık filan çıktı, bağ filan dikiyollar. buydāy, arpā, bunları ekeller biçeller. bizde pancar felan yōķ. nohud var, herkeş ihtiyacı ğadar, ihtiyacı ğadar eker onū. bu köyün diyebilirim yüzde yetmiş avrı°pada. öyle mi hacī. heh, yüzde yetmiş avrı°padā. yanī geçimiñ diyebilirim sañā

5 yüzde yetmiş de avrı°padan. bizim köy gireli bin doķuzüz atmış beşte girdi burā. atmış beşten bu yanna biz avrıpa birlindeyiz. hayvancılık da yeñi yeñi başladı. süt, inek, inek, ağırlık inek. süççülük yapıyollar şimdī. mandıraya veriyollar, günlük şeyden karamandan ğamyonet alır gider, sütleri toplar gider. tābi canım, ehtiyacı ğadar yapar yoğurdū. vallā nüfusu ēr şimdi avrıpadaķınları da filan sayacak olursañ bayā dört biñi

10 bulur. ğasabanıñ nüfusu dört bini bulur, de mi avrupayı filan birleştirecek olsaķ, avrupadaķı şeyleri, dört biñi bulur. masara burdan ķopmā, aslarī yollarbaşıli onlarıñ yāni, ilisıralı. onlar da aynı işde. zāmanla şimdī ordā ķāzım ğarabekirliler nası letere şey ayrıldı gibi bizim burdan dā yoğunlar ayrıldı, yollarbaşından. yoğunlar var ilerde bi de, geğerke sağdā. ondan soñra masara var, ikisi de bizden ayrılma yāni. durum böyle.

M088

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yollarbaşı Kasabası

Anlatan : Mehmet Karakaya, 1950 doğumlu

Konu : Yağmur duası, kasabanın adı

burdā yāmi°r duası şöyle oluyor bildim kadarıyla. hoporlordan veyāT Ta cāmi hoporlorundan halka duyuruluyor. belirli bir gün halkımızıñ orda katılması diyē soñ zamanlardā civar köylerden dē katkıda bulunuyorlarmış benim duydum kadarıyla. burdā bunu vermek iteyen bulgurdur veyāT şepit köyüñ yöreniñ ekmek, bī deşik bi şeyi, 5 onlan katkıda bulunuyollar veyāT Ta parasıyla şuna şuna yaptırılıyor, bunū köy meydanında veyāT Ta başka bi yerde yer belirleniyor hoporlardan. ordā bütün insanlar katkıda bulduktan sōrā hoca gereken vecibeleri yerine getiriyor, yāmi°r duası böyle oluyor bildim kadarıyla. sōrā tabi tabi, dönülür, cenābak tēsirini veriyor. yollarbaşınıñ ismini ben hatırladim kadarıyla yaşlı birkaç ihtiyar burda oturuken allah rahmet eysin, 10 şimdi vefat ittiler onlar, tartışmaları ve birkaç alternatif ismiñ üzerinde durduklarını hatırlıyorum ben. bū, sene olarak atmış dört atmış beş olabilir, belki Tā elli dokuz olabilir. yollarbaşınıñ yani birkaç çevre köyleriñ burda birleştiñi anımsatarak bu ismiñ burdan geldini iyi hatırlıyorum ben. ilisirayı kesin olarak ben şu andā bilemiyorum yāni biliyorum disem yalan olur fağat çok eski bir rumlarda kalma bi isim oldūnu tá 15 hollanda_ibi bi yerde ben bunun bir ansiklopedide listra olarak ismini okuduydum. onu hatırlıyorum, listra, hah, listra olarak geştini duydum. amā gerçek tarihlerini bilemiyorum, şu anda bilyom disem yalan söylerim. yollarbaşı işde fazla bi tārī yok yāni geçmiş uzun bi şey yok. birkaç ihtiyariñ burda tartıştini hatırlıyorum, geliñ bura yollarbaşı o ismi olsun, çünkü buna münāsiP bī belde burasī, çünkū pınarbaşınıñ, 20 mecdiyeniñ, kāzım ğarabekiriñ burda birleştiñi filan göz önüne alarak böyle bir isim koyalım diye bi rahmetli alternatiF olarak söylemişti, bunu hatırlıyorum.

M089

Derleme Yeri : Karaman, Merkez, Yollarbaşı Kasabası

Anlatan : Mevlüt Gök, 1932 doğumlu

Konu : Serbest

nassınız, eyi misiniz. vallâ eyiyiz. ne iş yapıyorsunuz? çoğ güzel. emekli miñ. emekliye ayrıldıñ mı, daha devam idiyoñ mu? çoğ güzel, çoğ güzel. tevellid bin doqız_üz otuz iki. yetmiş iki yaşındayız. āmin, cümlemize, cümlemize. gittik, askere, duyduñ mu iskenderuna gittik. orda üç ay eitim gördük, mersine geldik. yirmi dörd ay mersinde bitirdik, göyduğ geldik. yirmi dörd ayda. ondan sora askere gitmeden evlendik. tabi 5 sürdü yā, yeñgeni göyduğ geldik. valla ne iste, üzüm keserkē, hē, üzüm keserkē. ondan sonra işdē yō yaqamadım dā. düğür, düğür gönderdik. hanasınıñ bōbasınıñ göñlü oldu, bizim göñlümüz oldu. düğünümüzü de yapıdğ. ne alacağ, işde beni aldı canım başka nā_ıacağ dā? onuñ şeyini de yapıdğ yāni, verdik yā, yemek verdik. yemeklerden ne 10 isterseñ. yeđi türlü yemek. sayamam yā, yaş olmuş yetmiş iki yā, hā, pilav etli pilav, şepit pilav. yuqa, şepit pilav, üzerinde duyduñ mu et, hā ğayalar gibi et. salla yiebildiñ ğadar. salla yiebildiñ ğadar, yörük, yörüklerden alır geliriz yayığ ayramı, küt küt küt. dūn bōle. ama şimdiki dūnler dahā iyi. şimdiki dūnler işde olanla ğız habayı yaqtı mı biribiriyle ğonuştular mı dūn oluyor. ana bōba şōle dursun. ikisiniñ göñlü oldu mu 15 samanlık seray olur. bizim zamanımızda öle deilidi. ğapınıñ delikleri vardı yā, ordan baqardıq nişanlımızı görecez deyi. yō, bi araba zopa yiñ. yō, amma_ıra buluculuğta çok yidik zopayı. ara buluculuğta. iki adam döüşmüş, arayı bulmağ için gittik, dayā çok yidik. dā var mı söylēceñ, söylēyim. adamıñ olmadı yirdē yazcıyıñ, yazcı ombaşı taburdā. anadıñ mı? şimdi benim de bi binbaşım vardı ufacığ boylu bi şeydi. gelirdi, 20 gelişine gülerdik. baña iki toqat atardı daqtilonuñ başına oturdum. gel len alçağ nāsibini al dirdi. her gün dayā yirdim ben, hē_ı gün. canım isterdi onu, ālıştıq. yō, yengeñ atamaz canım, yengeñ atamaz. ama şimdi atallar, şimdi ik_ıevliyim. hāh, yā, çoğ zor. amma iki evlilik iyidir. biri eliñi yıkar, biri ayaklarını yıkar. biri çeket dutar, biri pantul. sürüyoruz. çayıñı iç hele bı, çayıñı iç ele bı. adım mevlid, soyadım göğ. bin doqız otuz 25 iki yā. yav aşşā neye düşüyoñ yā, sōle baqıyım. vallâ yeñi ben demin izah ittim ben

saña. ne anladım? yeñi evlenenler duyduñ işde. gözleri dutarsā, vallā ne diyim yā.
tercih iderim. bi sene gittim duyduñ mu oğulā, birinci sınıfta ğovuldum. sınıfı
geçemedim. geçemedim, ğovdular. ğafadan, yōķ burdā. askerde yazıcıydım, tabur
yazıcısıydım canım. ali avġan deyi bi õretmen. yōķ, gündüz õretti. gendim yazarım
30 gendim oğurum canım. ğocadıġ ġāri, ğocadıġ. pil bittī, saç ġizardī, hamır bitti; düzen
duttū, õmür bitti. iyi olur mu yā. allā allā, yā üçüncüye niyetliyiz yā. sen nõrũñ len
hocā? tamam yazdñ beni. daha ne diyim ben sañā, siziñ sālñız. allām vücut sālī virsin.

**AYRANCI
İLÇESİ VE KÖYLERİNDEN DERLENEN
METİNLER**

M090

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Merkez

Anlatan : İsmi tespit edilemedi (bay)

Konu : Harman

tınas dedī, eskiden öküzle ve atla Һarman sürülürdü. sürüldükten sonrā deneyle bũday ayrılması Çin tınas yapılır. poyrazda yabayla atılır, saman bi tarafā, dene bi tarafā, kesmik bi tarafa çıkarılır. kevik, kevik kesmik yāni. Şimdi giriş kısımlarına samanın diri ğısına kesmik dinir. ātılır, temizlenir, bũday hāline gelir. yēcek daraĝdan, un daraĝdan 5 çuvallara gelir. deirmenlere gōtürölür. ondan sōrām evlere getirilir, hanımlar ekmek yapar. samanını da hayvanlar yir, ğullanılır.

M091

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Merkez

Anlatan : İsmi tespit edilemedi (bay)

Konu : Araç ve gereçler

- araş gereş olarağdan şindī esgiden ğap ğaşığ yōmuş, toprağdan yāni. toprağdan bu tas tabağ yapallarımış. çağmağ yōmuş, ğavdan veyaut ateşden, cıngadan, cıngan çaqmānı sürterekten ateş çıkıyormuş ğavla. ondan sōrā ateşi ōle yapmışlar. orasını bilemiyom yāni. tas tabağ toprağdan yāni aynasdan işde şīden ceres şiyinden felan ondan yapmışlar
- 5 yāni. orasını onnar biliyoz yāni. kefcē āştan yapıyolar. āştan yapmışlar. ateş yerinē ocā töbür dökellerdi, hayvan dışkısı diyelim ğayrī, güprē. ondan ateş dutturullardī. hē, güpre töbür. töbür diriz eskiden, hayvanın dışkısına töbür diriz. onu ocā dökeller, ona hafif öñüne bir şey, ateş birağıllar sabahleyin ateş duTTurmağ için. sabādar ğalır yāni, uzun süreli ğaldī için sabah tekrar ateş lāzım oluncağ ateş duTTurmağ için onu ğullanırdı.
- 10 ğullanırdı yāni. yemeg bişirmeg için, işte su ısıtmağ için. eski ğap ğacağlardā bū kirtiklī bağırdan yapılmış, toprağdan yapılmış terler ğullanırdī. tahta ğaşığlar ğullanırdī. kepeçeler ğullanırdı, tahtā. tahta ğaşıñ adı çömçü, meselā ayranla şeyi bi ğullanmağ için. çömçü, hē, armı°d ācından yapıldı. oymā, bū, boz armı°d diyelim ğārī dālardaki boz armı°tlardan. onlardan yapılır ğullanırdī. vallā, olardā çağı dinir de pek
- 15 ollarıñ ayrıntısını bilemēcez. evet, cepte daşınırdı. şimdi esgiden adam yāni ğoyuna gitti mī eşşek yōmuş misal, keçe alırmış omuzuna alı gidermiş. bi kağılık mağılık bulursa ordan su içermiş. bi de ekmek dürünür, yir gidermiş yāni. ē şimdi, biz şu yaşa geldik, eşşek vār, çay ğaytimiz vār, suyumuz vār, kağılımız, ğayā oyması, ani tabiat, yāmi°r suyulā, su doluyor onuñ, yani çobanlar ordan içiyor yāni. biz, eskiden ōleymiş. ama biz
- 20 ğórmedik. şimdi bizim zamanımız, şimdi eşşek vār, ani herkeş ekmēni, yaptım, yaptım, biz çobancılığ yaptık yāni. şimdi çāyimizi gendimiz bişiriyoz, odunumuzu topluyoruz dādan. borçāğ, gezeyoruz, evet, borcāğ, borcāla ğaynadıyoruz. geziyoruz yāni, şimdi çoğ deışildī, ani insanlar çoğ deışdī, sayğı sevgi peg ğalmadı.

M092

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Merkez

Anlatan : İsmi tespit edilemedi (bay)

Konu : Köyde hayat, kalaycılık

şimdî köylere ğalaycılā giderdim. ğalaycıda o zaman sāt māt yoķ. ordan sorā bunu dutar, inanşlı insanlar ilk horaz diller ğaķar, ğadın erkek. erkekler Őeye gider, ahıra gideller. hayvanlarını ğaŐā diller, ğaŐā, böyle tırtırlı diŐleri, ğaŐalar, gepreler. yemini, samanını virir. ğadınlar da ekmek hamırını yoñurur, ordan sorā bazlamā, çökelekten Őey 5 keŐten sıkımlar yapallar. yāla iķine bi de tereyā ğollar ortasınā. ordan sorā Őiy yapallar. bazlamalar, ufağ bazlamalar yapallar. yālallar, ordan ortasından bıķālan dörde böleller. ordan sōrā gelir, erkek iŐini bitirir gider. ğadın dā hamır, ekmek iŐini bitirir. ordan sōrā oturur. o arada namaz olur, ekmēni yillēr, yemēni yiller. o zaman pek yemek de Ői_tmezler. bū yālı ekmek, sıkımmā, yapallardı. ordan sora hep berāber yillerdī. namazını 10 ğılar, sabah ğalğdı mī adam Őiyē, heğbeye, çuvala bi Őey atar, eŐŐē tohumunu atar, tarlayā Őiye gider öküzülen sabanlı. sabanlı eker, āŐamā ekinini eker gelir. ordan sora o zaman Őey yoğudū, ğıroldū_çin tapan yapmazlardı. Őide āŐtan tapan yapallardı. tapan suyunu alsın diyē yāni cızınıñ cızınıñ Őiyini ğapadırdı. sulu yüzē. ama ğıraŐlardā Őey yapar, tapan çekmezler. cızınıñ iķinde ğalır. yāmır yāp da sular telef olmaması aķıp 15 ğitmemesi_çin su cizilerin iķine birikir. ordan sōrā ō, Őiy olur. ğüzün tabī eker gelir ğıracınā. ğıraŐları ekerler, adam gelir. / Őeyde ğalaycılığdā biz köylere gideriz. bir bize yir gösteriler müsāt yer gösteriller ahırdan, samanlığdan. olları temizleriz. körū ğurarız. ordan sora kimiñ ğabını ğaleylersek o adamıñ yemē ondan Ői_deriz. o zaman düğgan müğgan yoķ. bundan ğırğ sene, elli sen_evel. bağğal ekmek yoķ. onu da temiz 20 yıllerden, Őey ideriz. öylē ekmē yinmedik yirler oldu mu atladırız onu geķeriz. biz çārmānca, sōlemēnce ekmek getirmeyiñ diriz. dē ekmek yidimiz gibi vardımız yirde sinilerlen yemeg getiriler. o yemeg ğaplarını da yemē yidigden sora üçüretsiz ğaleylēverriz. ğalay Őimdī pālī Őimdi. meselā bi ğazanī otuz beŐ ğırķ milyona yapılır, yapar. o zaman dā beŐ lirā, üŐ lirā, bir lirā. elli uruŐ yazılı bem defterdē, alıŐıķ. ōle, bi 25 ğabıñ ğalāy evelā tuzruhu var, ilaç var. asitlē ilaçlañ. ordan sorā çırāñ var. Őey yapar. ğum var, deri ısladılır, deriylen adam yıķar. ğabı ne ğadar iyi yıķanırsa o ğadar ğüzel

ğalay alır. ordan sorā oturuñ, nişātır pamuqlā ğalāy şey ardıç kömürü olurdu esgiden.
 şimdi şey yok. daşkömürü var, onlan şıdeñ. ordan sōrā yıkañ, dōrulduñ ērisini dōrusunu.
 meselā çok varsa dabanda delik varsa onu ğaynağ yaparsın, diş yaparız bölē. ordan sōrā
 30 onu ğaynadırız, hiç delinmemiş gibi çoğ güzel bi hāl alır. ordan sōrā ğalay, şiyiñ başına
 körūñ başına oturuz. çırağ körū çeker. esgiden meşinidi, deri çift gollū. şimdi pervāneli
 oldu, eliñlen çekiyōñ. ordan sorā ğalayını yapañ, bi de pamuk nişatır, şiyiñ ğalaycımıñ
 piri şeymiş, selmāni pağ. selmāni pağ. selmāni pağ şimdi nişatırı bulamamış şey,
 ğalaycī. şeytan gelirmiş, çırā var, gendisi var, şiyiñ, ustaniñ. ğalay ōraşır, ōraşır
 35 dutmamış şey, ğalay dutmamış. ondan sorā şeytan gelir gider, nōrdüñüz ğabı
 ğaleylediñiz mi? ğaleyleyemedik, ğaleyledik. ordan sorā usta dir ki çırāna. ben gidiyom,
 şeytan geldinde söyle, o zaman şeytan bizim gibi canlıymış, yani hareketli. ordan sorā
 sordūnda ğalay yaptıñız mı didindē yapığ di dimiş, sen. ne dirse unutmazımış. ordan
 sorā şeytan tākib itmiş. ustası gidince çırağ gelmiş, şey şeytan gelmiş. nāptıñız dimiş,
 40 ğabı ğalayladıñız mı dimiş. ğalayladığ dimiş. nişatırı buldum disaña dimiş. bağ, piri
 bulmuş. ordan sorā o gitmiş şeytan. çırağ ōle nişatır nişatır nişatır ōlē çocuğ
 unutmıyayım diyi söyleyip duruyor. ordan sorā şey geliyor, ustası. nōldu ōlum diyor.
 ustam diyor, nişatırımış diyor. nişatırı şı_diyollar, ğaba bi atıyollar. yıkanmış nişatır
 olmasa ğalay dutmaz. ēridiñ ēridiñ dökülüviri. pislīni o pağlıyor. ordan sorā şey itti mi
 45 nişatırı atıncağ zeytinyā_bı sālıvirmiş, ğalay dutmuş. ōylelikle şey yapmışlar, ğalay
 yapmışlar. şimdi bir dē, bağır. çüngū alimiyon olmaz. ğazān, tencerē, ğuzu tenceresi
 dirler, tavā, ordan sorā lenger, meydan sinisi dirler, eskiden büyük siniler vardı bağır,
 tārīhi siniler. ordan sōrā tabaqlār, bunlar şey_dellerdī. esgiden evlerde bağır çoğudū. üş
 dört ğazān, beş on helkē, helke dē ğova dirler. şimdī onlan sūt sağmaya giderler
 50 ğadımlar. su daşırlar. eskiden bağraç, bağraç diller bāzı yirdē. bizim bullarda helke
 diller. yörüklerdē bağraç dirler, sitil dirler bāzı yirdē. sitil, sūt sādıklarī şeyē sitil dirler.
 ordan sorā şey yaparız, viresiye yaparız. köyleriñ bütün, baharın ğaçar, bütün köyleri
 viresiye yazarız. ordan sorā harman ğağdı mı bu zamanlarda defter elimizdē alışī
 toplamaya gideriz. böylelikle, alışık, bazısı da ğaçar, ğaybolur gider. onu dā siliviririz
 55 gider. nōreceñ? usta bi yere çırālan ğap ğaleyleye_der köyüñ birine. ordan sorā git ōlum
 dir, ēmize var, evi yoğla, biraz öteberi al gel. ihtiyaç, ğalay kömür al gel dir. oraya varır,
 şey ğalaycımıñ hanımı hastaymış. usta dir, babam hastaymış dir. körū sıva gidelim dir.
 çek ōlum ğap tadvā dir. şey itmez, o zaman dā çocuğ dā çağal bi şiymiş, ğalay_çırā.

60 ustām, anañ hasta dimiş. körū sıva gidelim dimiş. ölüm ğap tadvā, çek körū dirmiş. o zaman soñunda dimiş kin ustam dimiş. hanımıñ hasta, körū sıva gidelim. hasan körūñ āzını sıva gidelim dimiş. anadıñ mı, yā ğadına gelince iş deşiyor. hasan körūñ āzını sıva gidelim dimiş. ordan çekmiş gitmişler yāni. ğalaycılıñ fıkrası da bu yāni.

M093

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Merkez

Anlatan : Mehmet ..., 1931 doğumlu

Konu : Hitaplar, akrabalık isimleri, türkü

erkē ğocam dir ğadın. efendim dir, ğocam, ordan sorā bāzı yirde efendim dirler, herif dirler. herif dir çārır, hanım, ordan sorā hanım da ğarıcīm gel hele dirler. veyaut dā hanım diğler. hātun bi gel hele diğler, avrat diğler. ordan sorā şimdi dayımızıñ amcamızıñ hanımına cici dirler, şeyē bāzı yirde yenge diğler, bāzı yirdē cici diğler.

5 amcamızıñ ğarısınā cici dayı diğler. şiy, yenge diğler şey dē tēze, annemiziñ ğız ğardeşine tēze, babamızıñ ğardeşine amca, babanıñ ğızı hala, o hala. onlar ğayınbaba, ğayınpeder, ğaynata, ğaynana, ğaynata, ğaynana diğler. ordan soā görüm diğler, gelin ğocasınıñ şeyinē ğız ğardeşine görüm diğler. ötekine inim diller. inim. ğocasınıñ ğardeşine ini diller, tamam mī? şeyine dē görüm diller. ğız ğardeşine dē görüm diller.

10 görümce diğler, görüm diller. böyle diller. elti, şiyiñ mesela benim ōlanıñ, beş gelin var. beş geline birbirine elti dinir. kendi aralarında elti diller. evet, elti dirler. çocuğlara bi şiy dimezler. çocuğlar işte yēnler işte bizim meselā dayımıñ şeylere dayım bizē yēnim dir. amcamız yēnim dir, amcalarımız bizē yēn diller. o öylē.

15   ğaralı bayraq ğaldırdım
               çifte davıllar dövürdüm
               ğınamayıñ ğomşularım
               ğademsiz gelin getirdim/
               ğaralı bayraq ğalkar mı
               çifte davıllar döker mi

20   iliñ ğızı yas mı dutar
               anam ālar bacım ālar
               iliñ ğızı yas mı dutar/

gelin yabancı yā, ğaynana ğahrıtmiş oluyor yāni.

25   ğaralı bayraq ğalkar mı
               her gelin al bayraq çeker mi

gınamayıñ gıomşularım
kademsiz gelin getirdim
geçimsiz olursā, hani, kademsiiz geçimsiz yāni. ũrsuz yāni.

M094

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Ambar Köyü

Anlatan : Ali Birol, 1934 doğumlu

Konu : Köyün özellikleri, bayramlar, yemekler

- ambar köyünden ali birol. köyümüz sit alanı vardır. hiristiyancılar tarihinden bu yannā toprağgale vardır. bu toprağgaleden ambar arası büyük daş çığdı. kral, kraliñ resmi var üzerindē. āilesiyle birliktē, ambardan çıkan bu daş, zamanı eski bi tārihde çıktı yāni. tārini pek bilemiyorum, ğırğ çit camız bu daşı ğızağ üstünde konyaya gōtürmüşler.
- 5 ğonyadan trene ğoymuşlar. topkayı sarayında şimdi o daş müzede duruyor yāni. ambar arası diye geçer. ambarda ağ göl mevkisi var. ō, orda çoğ göl var vardī. balık yetişirimiş zamanlā. sultan hamit dönemindē balık burdan giderimiş, sazlığdan giderimiş sultan hamidē. bu gölden alabalıklardan. burdan hususu oña giderimiş yāni. bu gōlde yetişirimiş, sazlığ. şimdi ğurudu yāni. gine de şimdi ğoruma altında orası dā. ambar
- 10 halkınıñ geçimi zirātla. bū, eskiden daha evel öküzlen, soñra ata dönüştü, at çitiylen ōrařıldı. daha soñra şimdi motōra dönüşüldü. şimdi bütün motur yāni ekseriyet. būday, arpā, pancar, fasülyā, nohut, bunlar yetişiyor. bāře olarak elmā ğaysimiz mēřur. elmamız da meşur, yetişiyor. bol yetişir bunlar. iřte bağ, ğuyularımız var. toprağ su kōperatifi vardır. otuz ğırk tāne yeraltı ğuyumuz var. ğuyularımız zengindir, suları
- 15 boldur. hattā şim de ğanalları yapıyor. daha evel yapıldī, bin doğuz yetmiş ğaşlarda başlandı yāni. köyümüzüñ geliri iyi. Fağad geşlik ğalmadı köyümüzde. geşlik tüm ıstambula ğetti zamanlā. řimdī geşlik peg ğalmadı. ihtiyarlar ğaldı iřtē. çalıřmā şiyi dışardan ayrancıdan, ēfendim, erēliden. ğarapınardan işçiler geliyor. dışardan geliyor. kendi işçimiz peg ğalmadı yāni. geşlerimiz ıstambula gitti, bütün ekseriyet. řimdī.
- 20 ambardā eski bayramlarda iřtē herkez orucu dutar. bayramda herkez bayramlaşır. iftarlarda birbirine gideller, mevlitler oğunur. yemekler virilir. etlemek viriller fazlaca, eskiden de işte böylē yemek virillerdi yāni. beş altı çeşit yemek yapallardı. işte fasüllē, nohut, çorbā, iřtē bunları yapallardı yāni. dolmā. bayram yağlařırkā etler kesilir, hazırlıklar yapılır. zenginler birez daha fazla fağırları dāvet ider. ē iřtē, fasülyā, nohut,
- 25 bamyā, pilāv, bunlar bişirilir. evler temizlenir, bayram hazırlı yapılır, evler temizlenir didiñ gibi. çocuğlarā elbiseler alınır, çocuğlar sevindirilir. arefe günü de işte herkez hazıllanır, ikindin namazından soñrā ğabristana gideriz. ordā yāsin-i şerif, hocalar dua

oður. ordan dālır gelırız yāni işde. arefe aqşamında bi şey yok. ertesı ün bayram olur.
herkez cāmiye dolar. bōyüg güccüg herkez işte namazı gıldıñ, hergez büyükler ordā
30 cāminiñ içinde veyaT da dışında bayramlaşırlar. bōyüg güçük herkes, saygı gösterir
birbirine. herkez evine geçer. işte yemēni yer işte gelen geçen olursa onlarlañ sohbet
ideller işte. bayramlaşıllar evlerde bi gōmřular agrabalar birbirine gelir gider. işte bu
işler bōle devam ider. güççüglere eskiden, eskiden yoğudu bi şey. bulęur virillerdi,
bulęuru, iğde, üzüm bunları ikram idellerdi yāni. şimdi de para ikram idiyollar gayrı.
35 gurban da aynı bōyle bu şekilde. o dā işte gurbanlar kesilir, herkez kesmeyenlerē dātılır.
imece, eskiden imece usulu pek de vardı yāni. meselā oğul yapılacağ mesele dē mi oğul.
herkez oęulā daş cekeer gum cekeerdi bōle. imece usulü bōle olurdu.

M095

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Berendi Köyü

Anlatan : Galip Demircan, 1937 doğumlu

Konu : Köyün adı ve tarihi, geçim kaynakları, yaylacılık, düğün

berendî orta asyadan gelirke berendi ğavim varımış, bunlar üçe ayrılmışlar. birisi adıyamanda, birisi antalyada, birisi de berendi bizim burada. bir nevî de eyice bilemiyoz. bir nevî de tarsustan gelme, aşiret olaraqtan aşiret gelmiş. şeyde toroslarda koyunu yayarkâ ğışa dutulmuş, berendide kalmış. öle deşler yāni. bunu da söyleyeyim de

5 orada koyunu orda barındırmış, yazlatmış yāni. gidememişler mersinē, toroslardan aşamamış. bir de öyle diller. eski adı barındı, hani o adam barındı yā ordā. barındı, barındı berendi olmuş. bir öle deniyor, bir dē bir profesör dē öle deniyor. adıyamandan bir ğavim üçe bölünmüş, birisi antalyada, birisi adıyamanda, birisi de berendi, burda. bi de öle deniyor. berendiniñ tarihçesi yedi yüz otuz küsür senelik. veyāt yedi yüz, kırk

10 senelik filan bir tārihçesi var. çoğ eskî, ayrancınıñ bütün köylerinden eskî. ayrancınıñ ne bilim, yirmi dört tāne köyü vār. hepsinden eski olan bi köy. rāqım biñ altı yūs. yaylalarımız iki bin üç cüs. bu raqımıñ üzerindeyiz bis. yaylalara hazıranda göçeriz. martta ağıllara göçeriz. kışlık barıncağlar var, koyunlarıñ barındı yerler var. koyunları ğuzuladıruz. martta ğoyunları ğuzuladıruz, ğuzusunu alıruz. hazıranda da yaylalara

15 göçeriz, toroslara. eylülde de ğeri döneriz. çadır var, damlar var. adı yoğ, çadırdır ğara çadır. evler dam, damlar var, daşdan yapma damlar. su dā herkesiñ bir pınarı vardır. herkesiñ, yaylanıñ bir pınarı vardır. ğuyu su vardır, orda sulanır. orda ğoyunlar orda sulanır. iÇme sularını ordan tēmin ederiz. ğar suları var, hālā qar var dālarda. ğara göller var, ğara göller var daha yüksēmizde, biraz daha ilerimizdē. hē, ğara göller var ordā.

20 toroslariñ tam merkezindē, göller var. yazın eyi bi yer aslındā, fağat tabî bizē devlet hizmetleri biraz az geliyor. ğayri uzağ bi köy oldümüzdan mı ğarıban bi köy oldümüzdan mı bilebilemiyoruz. ardıc ācı var, başka yoğ. o da bāzı kıısımlarda. ardıc ācı var, çam yoğ. bizde mersin hüdüdü var, mersin hüdüdüne ğeştimizde mersiniñ çām, ardıc onlarıñ çoğ. biz dē aslanköyü mersine hüdüdüz biz. bizde ardıc var, başka bi şey

25 yoğ. gelen mēmürlara ayriyeten odalarımız var. yatıtmağ için. müsāfir odalarımız var. e işte onlara da ordā ne bulursağ bulğur pilavı, patetis, davarcı oldumuz için devamlı et

bulunur bizdē. ētle filan işte bunlarlan ārlarız. çāy, çayını virriz, yatānı virriz. adamlar ārlar, gönderriz. var köy odası herkeziñ köy odası var. aslında şimdi de var. hani mi°sāfir odası. bir mi°sāfir geldi zaman ayriyeten misāfir odalarımız var yāni. eveli de
30 varıdı zāten, köy odaları varıdı. meselā ben bir sülāledenisem sülāleniñ başıysam benim bi köy odam varıdı ordā. gelen misāfir ordā ister tanıdık misāfir olsun ister yat misāfiri olsun, hani gelmiş saña sınımış, köy odasındā. yat misāfiri, köy odasında yatāq, yorgān hayvanına ahır, yem saman, kendine yiyecek ićecek. ārlanır, ordan da gönderilir giderler. hayvan devrilmez, yōq, yōq, konuğ, konuğ. yāni gelen konuğ. berendi
35 hayvancıdır. küçükbaş hayvan üzerinde, yetmiş bin, şu an yetmiş bin koyunu var. hāl-i hāzır, yaylaya çıkar. yaylalar var. kırkpınar yaylası, göğeri yaylası, bel yaylası, bulğurlu yaylası, meydan yaylası, bullar heP berendiye āittir. heP bullarda koyun barındırırız, koyun yazlatırız. koyun otlatırız. yāni hayvancılığ. şindi yaylaya çıkmamız, şimdi eskidēn eskiyi gonusalım. afēdersin eşşeklerle atlarla yükleri yükler, herkeziñ ayrı
40 ayrı yaylası var. herkez ayrı ayrı yaylasına eşşekle atla gider. yatağ götürüller, yēceklerini götürüller, çadırlarını götürüller. gideller konacağları yire çadır dutallar, çadırlarını şāpallar. eski köyde barınmamışlar. bis ufağ şōle bi vādiniñ içi. eski köyden aşşalara inmeleri. eski köy bakmışlar, aşşalar daha güzel, daha iyi. aşşalara da mahalle mahalle inmişler. yeñiköy mahallesi, aqoluğ mahallesi, keşir mahallesi, yukarı
45 kıramanōlu, aşşā kıramanōlu mahallesi. mahalle mahalle ayrılmış, hepisi bir köy, bir muhtarlığ. hepsi berendiniñ. peynir işini bizim koyunları kadınlar sār. tüccarlarımız var gendimizden tüccarlarımız var. sütlerimizi alıllar. eskiden eskiden de mandıra da vardı. mandıra olmıyan peynir yapardī. evinde peynir yapar, opruklar var, peynir oprukları, yer altındā, māralarda. ollara konur, oralardā peynirler beslenirdi. kışın güzün son güzün
50 souqlar başladında bu peynirler çıkār, millet herkes peynirini götürürdü. var tābī, peynir yapılır, çökelek yapılırdı yāni. peyniriñ suyundan da çökelek yapılırdı yāni. hē, sarı sudan. şāl-i hāzırda şimdi mandıralar var. köyde tüccarlarımız var. sütler sālır, gelir, sütçü toplar şimdi yaylalarda. esgiden eşşeklerle sütleri mandıraya kendimiz getirirdik. şimdī mandıracılar, süt tüccarları vāsıtaylan toplallar. getiriller mandırada peynir
55 yapallar. tulum peyniri yapallar, tenike peyniri yapallar. қаşар peyniri yapallar, üç çeşit peynir yapallar. tereyā yoq, tereyā diye bi şey yoq. tereyā sādece köylü gendi yēcē yā alır. bir, bir belli noqtadā işte elli gün қadar mandıraya süt verilir. ondan giri süT dē köylünüñ kendi ihtiyacı, peynir ihtiyacını, yā ihtiyacını kendisi karşılar, malından. ayrıncıya otuz beş kilometire. toroşlardā toroşlarıñ ićeerisindē, toroşlarıñ eñ yükseğindē

60 bi hücrā köydür yāni. arāzimiz azdır. sādece küçükbaş hayvan üzerine. şimdi büyükbaş hayvan da yapmaya başladı millet. inegcilig yapıyollar bi kısmī. bi kısmī koyunculuk yapıyor. gine aynen yaylalara göçülüyor, köyümüz üç cüz hāne hāl-i hāzırda. yēdi yüz hānesi erēliye ağdarıldı. çoğ büyük bir köyümüzdü. yēdi yüz hāne kadarı erēliye ağdardı, erēlide. tarım işi bahce çoğ az. eñ fazla bende var bahcē. toroslarda yaşadīmıza

65 göre suyumuz az. toroslarda suyuñ bāzın yıllar iyi gittī zaman sular geliyor. yıllar iyi gitmedī zaman suyumuz olmuyor. ama şimdi yeraltı gıyular vurduğ. yeraltı suları bulduğ, iyī. durumumuz dā iyi yāni. olan arazilerimiz sulanabiliyor. peynir işi iyī. hayvan işi iyī yuñ satarız. peynir satarız, sūt satarız. işte geçimimiz bunlardan. mallarımızı etlendirir satarız. geçimimiz bu, köylünüñ durumu da bū. bi adamıñ ölu

70 askersē o askeri ben dāvet iderim komşular dāvet ider. üç dört gün dāvet edilir, askere yollarğa dā büyük bir merāsiminen ūrlanırdı. dua idilerek, efendim işte hoca dua iderdī. herkes yapardī. cebine haşlığ gātılırdī, ordā cemāt cemiyet elinden geldī ne geliyorsa cebine haşlığ gātılır gönderilirdi. dūnlerimiz çalgıyla olurdū. çalgıcı şeyiyle gelinlerimiz ata binerdī. vāsita yoқты, ata bindirirdik. atınan gelinleri getirirdik. gelinler atınan

75 gelirdī. durumlar bundan ibāret. dūn bōle. berendidē bayramlardā herkez bayramlaşır. bayramdan çığıdığdan soñra namazdan çığıdığdan soñra dier evlere de hep bayramlaşmaya gidilir. yemekler yinir ordā, et varısa et yinir. et yēmē, fasillā yinir. bamya, bamya yapılır. bamya yinir. patetis yēmē, pilav, bulğur pilavı çay, bunlar ikram edilir, şeker ikram edilir. börek, peynirli börek, güzel saşda yapılır. elde, hamır işi, güzel

80 börek yapılır. sığma yapılır, sıgmā o da peynirli, peynir sığması, elde sığma dēnir ona. bōle yuvarlağ, bōle alınır yēnir. yuķā, yuķa ekmek yapılır bizde. devamlı yuķa ekmeğīñ biraz daha ğalınına yapallar. yuķa ekmek bu kadar bōyü olur yā, o da şu kadar bōyü olur. bazlama, adı bazlama. peyniri sıķallar, içine icab ederse sovan kıollar, maydunus kıollar, isteyenē. istemeyene sāde peynir, kıollar. yēme işleri de bōle.

M096

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Berendi Köyü
 Anlatan : Şahabettin Yıldırım, 1925 doğumlu
 Konu : Kız isteme, nişan, düğün, askerlik hatırası

ğız, ğız isteme işde bakılır. bizim orā mütáasıp bir köy. namazlı abdesli. şimdî bizim
 oranın hanımları zabānan ğaķār, abdesini alır, hamırını yoğurur. bũ, bīnamaz olan
 ğadınñ ğızını zor alıllar. bizim orda gelenek böyle. hā, filanın ğızı abdesli namazlıysā
 iyi olur baştā. ondan sōrā alınır virilir şerbet içilir, şerbed düaynan. ğız varır, düğür
 5 varıllar yaşlı adamlar. yaşlı akrabası olan veya sözü geçen hatırlı, yaşlı, konuşmasını
 bilen adam. hā, düğür, işte allahın emri peğamberin ğavli üzere allahın emri üzere
 ğızınızı filana istemeye geldik. eyi işte, biz az bir bāzı itti, ğıydırır, nazlanır. şimdi bir
 hanımıynan ğonuşur. yā ne diyelim, nasıl idelim düğür geldiler. olan da eyi. namazlı
 abdesli, ğumarı yok içkisi yok. virelim mi, virmiyelim mi? herif bi tā gelsin, düğür
 10 gelsinler dē o zaman şıdelim, birdenbire virivirmiyelim hani, ucuz olur. neysē işte
 virilir. ondan sōrā hoca çarılır, düaynan şerbet içilirdi. şimdi dadlı neyi yiniyor yā, o
 zaman şerbet içilirdi, düa idilir. eşdē ğayri bir ay iki ay veya beş ay nēse ondan sōrā
 düğün hazırlı ekseri düğün güzün olur. harman ğaķar, ğoyunun satañ, eşde bayrağ
 bazartesiün dikilir. hani allah bizi ğavuştur cuma geçesi var yā, önü cuma yā. gelecek
 15 perşembeün gelin iner, atlar tabi, at olur. düğün bayrağ çekilir. düğün yemē virilir.
 düğün yemē her çeşit yemek yapallar. şimdi o, yok yā, keşgek, yahni diller haşlamaya.
 ondan sōrā fendim şey, ğaysılı, ğaysılı erikli iyice ğazanç ğaysıdan şekerle içine et
 ğatılırdı. güzel de olurdu. şey, erikli ğaysılı mesela ğaysıdan yapılan. ğaysılı diyē
 ğaysılan yapılan, eriklinen yapılan erikli yapılmış dini işte. ondan sorā yemekler helvā,
 20 çoğ yemek olur. işde fasi°lle olur, çorb olur, yourtlu çorbā yayla yāni. orası öyle işte.
 daıdır, ğahveci olurdū, daıdır. hā, ondan sōrā ğına günü hā, ğına günü olurdu. ilg gün,
 bir gün, çarşambaün ğına geçesi. ğına geçesinde ğına var, e işte ğadınlar ēlenir.
 erkeklerin zaten şeyi olurdu çalgıcısı. şimdi çalgıcı ğalmadı. yaķallar. olana da olur,
 olur. sādıç olur tabi. sādıç olur, sādıç. hattā gelin indigden sōrā güyēniñ ayağğabısını
 25 çalallardı, şey almağ için. şindī benim ayağğabıyı da çalaca oldular. ben azcığ yaşlı

evlenincē yaşlı o eskilerden ben de elimde inneyī, toplu inneyi şöle aldım. hindi ayāmi
 çıkaraca olunca oña inneyi batırır, batırınca bñ bizim eski bildimizden deil bu didi.
 gülüşük. neyisē tabī ondan sōrā işte güyē, güyē şēd_eller. güyē ğarışır, töbe veriller.
 töbe, tabi şey diyollar yā, niķah şeyī, gelin içerdē ğapı ğapı şöyle olur. ğapıyī gelin bilir,
 30 sen de biliñ. hoca da töbe virir. ondan sā āķandan iki yumruķ yīñ. ēr açığgöz olursañ bir
 yumruĝ da içeri fırlañ. ēr açığgöz olmassañ ēyice yumruķlallar. evelā zabah olur, sabah
 olur. gelin yüzü olurdu. şimdi gelin yüzü yok. gelin yüzü olurdū, misāfiller gelin yüzüne
 geliller, geliniñ kākī°l kesilir, kākil, kākil, kākil kesilir. filan olur. ğōyā gelin açığgöz
 çıkacāmiş. kim basarsa ben bastım. ibdi ben bastım, ben bastım. elbise melbise eskī,
 35 eskisī şimdiki_bı deilidi tabi. eskiden afidersiñ, şimdi ğayıt görüller. ğayıt şimdiki
 yapılan yāni ōlanıñ oñmamasına. dört tahtaya on millar, eviñ içine, köy evi yā, köy
 evine zaten tahta dolduruyoñ. esgiden halı, altın, baş altınī, bilezik, sarı lirā, şey
 beşibirlik ortada işte hāli vaķtına_örē, on sarī yanı başına veya yirmi sarı. abōv, çaldır
 çaldır çaldır gelin gelirke çaldır çaldır taķalı ğoyun gibī. çıldır çıldır der, o da iyiydi
 40 yāni. gelin de güzel olursa dēr yāni. tabi, dēr dēr. şimdi yaylada ğoyunlar suya gelirke
 tıñır tıñır, tıñır tıñır gelin de mesela çay neyi tıñır tıñır tıñır taķalı ğoyun gibi.
 hani esgiden ğarincā ğurbā ğarincadan navaķa istemiş ğışın. ben āstosta terleyip
 çalışırķa sen yaylada ālarıñ ğoyunu kıretleyorduñ dimiş. hani ğirt öter yā, ğoyun da
 ...yā, yaylada sen ālarıñ ğoyununu ğırtlerdiñ dimiş. hani ğır gider yā, ğoyun da sularķa
 45 kırırıt diyi gelir. ē, böyle. askerlīimde yēdi sene gitmedim ben. yēdi sene sonra ihbar
 ettiler, gittik. askerlie gittik. orda işte, hā ordā, birāderle gittik. işte biz ordā yaptık. orda
 yazıcı olduk, depoçu olduk. bilmem, filan olduk. iyi, tālim de görmedik. eitim de
 görmedik. hattā bir iki arķadaşı dā himāyemizde şiy oldu, yüzbaşınan iyiydik. yaşlı da
 oluncā askerlik filan şekli böyle oluyoñ yā. şindī mesela bir onbaşı şeyē imtiana çıĝdı.
 50 türkiyede ne ğadar cāhil var yā, türkiyede na ğadar cāhil var. üstēmen sordu: türkiyeniñ
 başkenti ne diyi. bunu üş ğişi bilemedi. o ğadar cahil var, tabī. böyle böyle diyince bñ,
 bñ eşşöleşşeklere sen şiy it didi. bunlarıñ şeyini sen şiy it, ombaşı hani lotunu yalnız şiy
 olmasın didi. çoĝ da yā annatmayla bitmez. yorulдум.

M097

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Büyükkoraş Köyü

Anlatan : İbrahim İncedal, 1949 doğumlu

Konu : Hıdırellez, yaylacılık

bundan önceki dönemde büyügoraş muhtarıyım. pınarkeyaniñ şeyini, tārī şeylerini soracağ olsañ galesi vardır. eski bir tārī başgentmiş. divaz adī, vallā orasını da pek bilemeycem şimdī. yoğ, şimdiki adı pınarkeya. şimdiki adı pınarkeyā. köyümüzün geçim kaynağī hayvancılığ ve tarımla ūraşır. yaylacılık vardır. yukārī toroslara yaylaya çıkarıS. mayısta çıkarıS, nisaniñ yirmi üçü ve mayısın ilk başlangışlarında. merāsimi yok. buraya hıdırellez şenliklerine geliriz ayrancıya. altā mayıstā. hıdırellez şenliklerine ayrancınıñ yirm_iki pāre köyü vardır. herkes bir gıl çadır getirir, eski çadırlardan. doxumā, burā ğurarız. işte ayrān, yoürt, ondan zōrām halk oyunculārī. hattā adana seyhandan halğ oyunculārī ekibi geldi. belediye başkanı gönderdī, folklor ekibi. divazın da kendine göre bi oyunu yok. vallā divazlılar bildiñ ğaşığ, ğonya havası oynallar. dūnlerde işde ğadımlar oynar erkekler oynar. gelenekselleşelleri bāzī mevli°d oquddurullar o dūnlerde. bütün bürokratlar gelir, halk dāvet idilir. işte köyün meselā bura ayrancınıñ şeyi oldū_çin ayran dedē oldū_çin ayran tağdim idilir. gelen müsāfirlerē börēk, çörēk, sıkma ikram idilir. bütün yabancı konuklarā. evet, peynir sıkmasī. vallā yaylaya çıkıp işte herkes ğrup ğrup şe_der, sürüler birikir. bir ucu ğoyunuñ çobanī, beş sekiz arkadaş toplanır. oraya bir oba ğurulur, obā. işte ollarda oturu, ğuyu başlarında oturur, suyuñ başlanmā. ğoyunlar ğüdüdür, gelinir. sağır, ğuzu emişir, seçilir. tābi her şeyiñ bi orda görmeg yaşamağ lāzım yāni. oraniñ bi güzelli de orda yāni. tārī bi yerde oturuyoruz. büyügoraşıñ aşşā tarafında daşdan oyma ğaya var. esgī māralar, barınmışlar, barınağ barınmışlar. taş devrinde filan yapılmış, evet barınağ ğalē. yāni meselā düşmandan gizlenmiş yāni. silahtan öbür şeylerden barınmağ için. oyma, tek tek bölē. daşkaledeki_bī, ambarlar var. işlerinē önceden māsül ğoyuyorlardı yāni. beslemesi daha elverişli oluyor yāni. ğuruduyor yaş feñan olsā. meselā būday, arpā öle şeyleri ğoyuyollar yāni yēceklerī. durur obruğ var ğarşidā, peynir ğoymağ için. peyniri besler, yourt, yağ, ğoyundan çıkan ürünleri beslemeg için, māraya. yayladan dönüş temusuñ sonunda, āstosuñ birinde feñan döneriz ğerisin ğerī. hē, ğoyunlar iner aşşāya, yaylayā.

dönülcek işdē, erkek ğısmī şeyle ūraşır, tarımla ūraşır ekinlē. ekin derer, samanını yapar, onları hazırlar. kadınlar aşşā ğoyun sāmaya giderler, sütlerē yourt çalar. peynir çalallar, bōle gelir geçer.

M098

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Karaağaç Köyü

Anlatan : Naci Gümüş, 1939 doğumlu

Konu : Elmacılık vb.

yâş atmış beş. yō, şeyleri, meyvelerī don aldı, don . hepisini, meyvayī, ğayisiyī, armıdī
bi ŝiy ğomadı. yāni bizim burlarda ŝiddetli ğış olur. ğış oldū zaman o andā meyvalar o
ğışa dayanamadı. şişekleriynen beraber aldī gitti. hindi ācımızda bi dene meyve yok. ē,
şindi bu havālede var yā, kıamyonlarlan çekmeylen baş olmayan māsül bittī. harmanlar
5 da olmadı. yaış yāmadı, yaış yāmayınca bizim bu memleket olmuyor. yaış az oldūndan
hasılat da olmadī. şimdi arcandin vār, ondan sōrā amasya vār, stalĝin vār, omagin vār,
arapĝızı vār, var da vār. arapĝızı böyle ekşi, mayahoş, çoĝ mayahoş bi elmā. çoĝ güzel
yemesi iyī. ğışın var yā yemesi çoĝ güzel, sıtalĝin beyle ĝırmızı. lāle_jbi, o dā yassımsı,
çoĝ güzel. ondan sōrā ğolden beyaz o da dadlı, yāni her bireri hemen hemen yayım kilo
10 olur, yayım kile. bi kile elma olan var. baharın, ğüz aylarında ğüpre atarız. baharın
atarız, yazın atarız. ğışın sulamalarını yapıyoruz. e şindi meyve olmayınca āŝlar bize
küŝtü. biz de āŝlara küŝtü. her şey meyvāsıylan seviliyor. āŝlarda meyvā olmayınca biz
de āŝlara küŝtü bu senē. meyve virmeyince küŝdü. hindi yalan söylemēlim, öyle oldu.
vallā elma işine gireli yienim on sene oldu. on senedir devam idiyoruz. yāni yirmi
15 milyar liralık, otuz milyar elma satan var. ē, paŝçalarımız çoĝ büyūk. elli tōn, yūs tōn,
yüz elli tonā_dar elma satan var. öñceden elmamız yoĝudū, bahcamız yoĝudū, işte
hayvancılıĝ ğoyunçuluĝ, ondan sōrā reŝberliĝinen devam ediyordūĝ. çobanlıĝ yaptım,
ĝoyun ğüttüm, inek ğüttüm, inekleriñ ufāna tana dillerdi. tana ğüdüsü ğüttüm. abā, abā,
neler yaptım neler yāni. bu atmış beş yaŝınā gelinceyā_dar feleĝiñ çemberinden geldik
20 geşdik, geldik geşdik. hamır, yoĝrulduĝ, hamırdan e'me' oldu, e'me'den yindik yāni.
neler neler, işte şeyler böyle. bayaĝı ğördük, bayaĝı ğördük.

M099

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Kavaközü Köyü

Anlatan : Cumali İncedalıcı, 1949 doğumlu

Konu : Serbest

şimdî yani tınas didimiz yir bi tabiata benzer gibi veyât bi sōniye benzer gibi, şōle
 nodos şeklinde yapılır. hani nodos şeklinde yapılp bi amma tabiat amma sōni orasını
 bilmem, oraya da cavır geşti diyollar hani. bi kıy yaşamış ordā. öbür tarafta aşşā tarafta
 kaya var hani. bi de musa daı var, orda da köleler çalışmış bī gale şeklinde yapmışlar
 5 yāni. amma iki bin senelik amma üç bin senelik bilemiyoruz yāni. dört gābine bi yere
 gelmiş geçmiş. bi yandan ölmüş, bi yandan dirilmiş. ē, bunuñ bim beş yüz iki bin de
 mezerli var. bizim zalzele istigāmetinde yāni. bayā bi şeyler, sū vār, sular birinciye gelir
 yāni. dünyada birinciye gelir işmede yanna filan. hani velāsılı kelām, biz ani bizim
 memleketiñ ğıymatı yoğ yāni. turis muris gelmiyor, gelse iyi olur amma gelmiyor yāni,
 10 memlekette ğıymetli yoğ. şimdi ali babā kırk harāmī tinasa girmiş yāni. otuz doğs
 denesi girmiş, kırhı dā girmiş dē ō otuz doğuzu ğalmış içerdē. o ğözü açığ çığmış,
 ğapıyı örtmüş. ötekinler ölmüş içerde yāni. ani biz duydūmuzı söylüyoruz. biz eskileri
 bilmiyoruz yāni. şey var yāni tābi. vallā tinas işdē yīma gibi daşdan, toprağdan yīma
 gibi, yapma gibi bi şey yāni. bunu niye gullandını biz bildimiz yok yāni. dúven
 15 sürülürmüş, at var, öküz var, dúven sürülürmüş. heralda o yönden yapmışlar tınazī.
 onuñ depesine yāni harman çekilir, yāni poyraz deysin, şeyini tozunu kevinı alsın diyi
 öyle yapıklar tāminim yāni. hani samanını, çöpünü yāni, kevi, kevi. işte saman maman
 yāni, misal kevik yāni. evet.

M100

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Kayaönü Köyü

Anlatan : Süleyman Altın, 1937 doğumlu

Konu : Hatıralar, tarla bahçe işleri

çarığ giyerdik o zaman. çobancılığ yapar, hālā gine yapılıyor yāni. yav, geşliē, doğuma giyerdik. bōle çulfalığla doğunuyordu. ip çeket de ondan olurdū pontil de ondan olurdū. hā, ayağgabımız hayvan göñ olurdū. hayvan göñünden olurdū. göñ, göñ, hayvanıñ derisi yāni. ondan biz çarığ yapardıg. o zaman bu lastig filan yōdu hiç. o da yuğalırdı, altımız

5 delerdī daşları keskinlerī, sekeler yōrürdük anam anam deyi ayāmıza diken batardı. böyle halıla geldik geşdik yāni. ondan sora da lastig çıgdī. sırtımızda işde kepenek vardı, keçe, keçeden, hē, işd_o vardı yāni. göyun, göyun, göyun güderdik. kōpekler hem çit kōpek olurdu yanım. iki üş kōpē olurdū. mudlağā oranıñ bōcüsü çoğ sıkı oranıñ. çoğ yā, ardıcıñ içi orası, ormanıñ içi yā. göyuna salardı canavar, kōpekler bunu sürerdī

10 gāri, gövardī. bāzi uyuyan, uyuyan çobanlarıñ göyununu, içine girermiş bōcū, gıradı yāni. vurduğmu, vurduğma dillerdi, gıradī. yırtar, yırtar öldürüdü. dişler, dişler öldürüdü. vurduğdu dillerdi, hā, onuñ adı vurduğdu dillerdi. öyl_oluyordu yāni. azıg ekmek gōtürüdük, yā, peynīr, gōtürüdük. başga ne gōtürecēz dē? evel darıdı millet, şimdi her şey bolardı tabi dē. anca işte, peynir gōtürüdük. bulan bi yumurta gāynadırdıg,

15 onlardan gōtürüdük. sūt, yōrt peynir bu yiniyodu. hālā onlar devam idiyor ginē. oranıñ şiyī bōle. gidişatı ōle hani. geçeleri dā gideriz. ormanıñ içine gideriz, göyunuñ başına, onuñ tasından gēdiyoruz. geçe orda olur, āzzīmız dalımızda olurdū. şimdi dalda azzıg gōtürmüyollar. şimdī sözüüm yabana eşşeg gōtürüyollar. şimdi her, su_ābıñ filan çekediñ filan çıkar. heb eşşē göy şimdī. evel hep sırtımızda gōtürüdük. çoğ zor olurdu.

20 hani yāmi°rda yaşdā. o keçe ıslanırdı, kepenek, otuz gırk elli kilo olurdu yāni. yāmi°r, yā yā yā, yāmi°rıñ altındasın. mezbūr, tamam maf olurduñ vallā yā. hāstalanırdıg, bāzi burda bi nūri beğ vardı, ona gelirdik, getirillerdī, babamgil. işte o da bi ilaş milaş, oranıñ hastalī ne ki? souğlamış, souğ doğandı, bū. yā gelmeye de gāri pek şī_ demiyom heral hayvanlarla gelirdik heralde. gelmesek orda çekerdik yā. daş gızdırıllardı gōllardī. işte

25 keklik gāynadıllardı, içirillerdī. o içini genişlediyor hanī. böyle yapallardı eski göcā_ı sanıtası. bi şey yoğ işte, bi kekik gāynadır içerdik yā. dā çayırından, dāda dā çayırları

olur. başğa bi şey yok. vāde yitirse ölürdük, yitmesse bi şey olmazdı yā. yok, şükür ben
 öle bir ben tā inne de görmedim hap da atmadım. şu yaştayım ben, yō, görmedim. ne
 innē yidim, bir asgerdē ğoldan vurullar yāni. şükür ben şu yaştayım, ne hap attım ne
 30 inne yidim tā heç. allahtandır tabi, hastalanmıyorum şükür. yā ğurban düştü zaman bir
 tābi oğumuş hocalarımız var zaytī. onlar, onlara kestiririz. hocanıñ gendi kesiyoru zaytī.
 o kesiyoru. ben abdes alır, iki rekat namazı ğılarıñ. hoca keser. ben gendim kesmem
 hēç. heç, kesmedim. hoca kesiyorū. sōrā ben iki rekat namazını ğılarıñ. hoca kesiyoru
 iştē. / ekiliyor bōle. bi ğarış ğaş santim gelir yāv. yim beş santim aralı, sığalayın ekiliyor
 35 darağ gibi fen üzerinē. güzün ekiliyor ammā ondan sora bahara bitiyor bū. suluyoñ üş
 sefer dört sefer. içiniñ otunu alıyoñ, heç çeşit ot çıkıyor yāni. onu çıkarıyoñ çekıyoñ.
 vallā işte biz od diriz ğayrı. hanğ ot ayırd idmeyiz. her çeşit ot bitiyor işiñ içindē. bi
 düze ot bitmiyor kī. her çeşit bitiyor hani. onu ayıtlıyoruz. ondan sōrā çapalıyoruz,
 suloyoruz. öle duruyor ğayrı, hepizi var, hepizi var. gögbāş, eşşek turpū, sarmaşık,
 40 ayrık, hepizi var. su dikenini de var yāni. hē, bunlar otlar. çıkarıyoruz onū. ondan sōrā bi
 de çapalama yapıyoruz, dibini yumşadıyoruz. yeñiden bi su viriris. öle ğalır ğayrı. o
 büyüyor ğāri, şöle bayā oluyor şöle. ondan sorā çıkarıyoruz ğayrı. bi gün bellıderiz.
 şindi çığığ benikī tarladā. gün döndükten sora sökölür. ondan sōrā toplayacāz, müşteri
 bulup satacaz ondan sorā allā izim virise. yō, bi şey yok ben. dā bū sarımsā biz
 45 bilmiyoruz da yanī usulunu da bilmiyoruz. usulunu bu seneden sōrā örenecez kār
 idersek de zarar idersek dē. tā ilk defā, dā nası olacağ bilmem şindī. toplu tarlada
 duruyor şimdī.

M101

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Küçükkoraş Köyü

Anlatan : Hasan Akbulut, 1925 doğumlu

Konu : Yaylacılık, tarım, cenaze işleri

adım hasan ağbulūt. yaşım yetmiş doğūz. biz yaylaya göçeris, güccügoraştan evel atla eşşēle arabayla göçerdik. at arabamız vardı. arabayı goşardıg. ondan sōrā yükümüzü yügledirdig, varırdıg. e işte yēcemizi, çādırımızī, yatāmızī hepisini bōle tek tek yügledirdig. orda yatacāz yā göçü gideriz. ne ilāzımsa yēcek, çādırımızī, direklerini, sōenlerini hep onları dā toplarız. orā varrız. mesela çadır herkeş dutar, böyle bir araya bir mahalle oluruz, mahalle mahalle. oba diyelim gāri, oba diyelim. gāri garişig olmaz bađ. şindī bi sürünūñ sābi bura dutar, bi sürünūñ sābi daha az bi ileri dutar, elli metre gırğ metre ilerisine, bōle her sürünūñ çādırı olur. orda obası olūr. orda gāri biz iki ay galarız. bu ekin olūr, nohud olmadan ekin derildi miydi aşşa aşşa köye ineriz. ēkinlerī

5

10

15

20

25

esgiden makineyle dererdik. goca orağ varıdı, goca orāla. gavi°c orā diriz biz. bi de ufağ orağlar var hindī. onlarla enlik de olur, barnağlarımıza dağardığ. bağ, bu barnağlarıñ dōrdüne enlik dağardığ. bōle çevrilik miydi pırnaz diriz biz onā. pırnaz yapardığ yāni. hōle bir gücāg, sapī gücāmıza toplardığ bu orāla dere dere dere, ondan sōrā hora gattıñ mı bir gücağ sap çıkardı. böylē, şimdi ona gelecez tā, bōle sapī yīn diriz, yīn yapardığ.

ondan sōrā arabayla, deveyle esgiden benim günümde deveydi. ondan sōrā at arabası çıgdī, deveyle bu sapı birleriz. ora harman yaparız. ondan sōrā atı olan atla sürer, öküzü olan öküzüle sürer. biz öküzle çoğ düen sürdük. mesela atla düen sürdük, düeni süreriz. yaba diriz bir yaba vardı, selep bunlarla gariştiririz, atarız, harman düven oldu muydu saman oldu muydu yā, bunu gariştirir gariştirir saman iderdik. ondan sōrā yıarız, öñüne bir çöp dikeriz. çöpden bu yana tene gaçırmayiz. tene bi yanna gider, saman bi yanna gider. āyırdıđ, galburumuz, gözerimiz olurdū. biz bunları çalğardığ. gözer, onuñ biraz büyüğü, galbur sıg, gözer seyrek. galburdan ince otunu, toumunu geçiririz, gözerden dē arpa buyday çalğardığ. bōlē yilırdı, ondan sōrā gayri bunları biz deveyle atla arabayla çekerdik, köye. ondan sōrā samandan harer olurdu bađ, oraya da gelelim. harar, bōle gıldan harar, basardığ, çuval deil böyūk, dē seksen doğsan havay atmış kilo yüg galdırırdığ. onlar bōle şīderdik. hararlara samanı basardığ, eşşē olan eşşēni yügledir

götürürdü. devesi olan devesini, sōrā sōra araba çığdı, arabayla çekerdik. hindi de motur
 çığdı, moturla çekeriz. işte hep bizim eski, hē, çuvalları birbirine çatarığ, deveniñ
 üstüne bālardıđ onları. bālaları olurdu iki tarafında çuvalıñ, deveniñ üstüne bāladiđ mıydı
 30 yā, düşmezdi. öle giderdi yāni. yayladan işte bōle inerdik, harman da bōle ğağardı.
 yayladan indik mi bu harmanı ğaldırmayıncağ yāni şiy olmaz. harman ğağdı mıydı
 ondan sōrā hindi bi de nohud çığdı, noud ekeriz. harman ğağdı mī, gideriz onu elimizle
 yolarız. ollarā yīn yaparız onları dā. ğāri moturla filan çeker geliriz onu da patoza atarız
 ayni. hindi patoz çığdı esgiden ğara patoz varıdı. hē, hindi bi bōle savrucu filan deilidi.
 35 hindi tenē ayırıyor, samanı ayırıyor. o ğara patoza atardığ. aynı gine yabayla atardığ.
 bōle bōle oluyordu. hāvancılıđ esgiden at olurdu çoğ fazlacā, eşek olurdu sözüm
 yabanā. ğoyun, ğuzu olurdu, işte bunlarlā mal çoğudu. bö ün gine çoğ dā ama şimdī at
 ğısmī tükendī. nesli kesiliyor, eşşekleriñ nesli azaldı, çoğ azaldī. peynir, süt hindi ora da
 gelelim. şimdi biz yaylaya çığdığ mıydı, evel hep ğatī iderdik, tulumlara basardığ
 40 peyniri, yāi. hindi ondan sōrā böyle naylon çığdı, naylonlara basılıyor, o bidonlara
 diyelim ğayrı. yalnız 'esgiden tuluğ olurdu bōle ācīñ üç ācı çatarığ. onunla yoğurtları
 yayardığ, yāni çıkarırdığ. peynirini alırdığ, çökelēni alırdığ, çökelek, o yourttan olan,
 peynir olan mayadan yālı olurdu. onuñ yāni iderdik. ğışın sığma sıkdığ. çöggeleg, o
 keş dinir. peynir ayrı, peynir ayrı. diyecēm işte böyle, ğatīni da malīñ böyle alırdığ yāni.
 45 gelib geğerke arabayla gideris, sözüm yabana eşşēle gideris. araba devireni mi arāñ, hē,
 sızılayanı mı arāñ. gidiP gelike eşşē binerlerdi türküyü asılırlardı, türkü de sōlellerdi. hē,
 ardıç, orman yāni bizim ğöstümüz yiller, yaylalarıñ suyu souk olur, ğuyudan içerdik
 suyū. altından ğaynar su. aynı buzdolabī bi su olurdu yienim. bōle ordan ğaynardı,
 mala dökerdik. gendimiz içerdik, böyle oluyordu. / şindī esgiden böyle aporlo yođudū,
 50 yalnız cenāze oldūnda bir hocā çığırıldığ. hoca gelirdī, bi selā virivir dirdik, hoca selā
 virirdī, dam başına yümseğe çıkardı. her yir duyulsun diyi orda virilirdī. yalnız iki köy,
 biz birbirimize yakınız, ğayaōñū, divās hep gelillerdi kōyē. toplum olarak bōle yüz, iki
 yüz ğişi cenāze namazı ğılarınz. cenāzeyi ğaldırırız. ondan sōrā biz yimek yapallār, kōfte
 yapallardı. fasilla bişirillerdi, pata bişirillerdi. pelāv, hē, üş beş şeşit yourt ayran
 55 idellerdi yanınā. yourt, ayran yapallardı. ondan sōrā gelip giden aş gitmesin diyi hani
 ordan seni cenazeye geldi yā, aş gitmesin diyi orda bi yimek virirdik. yimē yillerdī, bi
 şerbet viridik. şeker viridik. bunlarla cenāzeyi de bōle ğaldırıldığ. hē, mezerlie ğorduğ.
 hoca orda cenazesini ğıldırıldı. ondan sōrā gelirke de bi emirallah dinirdī, yani emir

60 allahtan dinirdi. işte ordā bi şerbet merbet ola mola ıılı hindi onlar viriliyor, byle
 cenāzeyi byle aldırıdığ. āŝam oldu mu oraya yemek iletiller hep. āŝam oldu mu
 varıllardı birer ap yemek gtrllerdi cenāze ivinē. ordā bir işte onunla da bir oullardı
 uran oullardı. yiller icellerdi adınlar, oraya erkekleler gitmezdi adınlar giderdi.
 abirden geldimizde de erkekleler ourdu. cenaze_yine gelirdik. orda hocalar bilenler bir
 65 da ourd. uran ourdu, dilerdik, bir baŝı saolsun dir, hindı, şindi o zaman da hani
 bir āyeti vardır onu. ırgı yāsin diriz biz. onu ırındā bir yāsin oudullar, bir
 dā_dellē, onu ŝıdeller, bi de ellikinci_n geesi diriz, ellikinci_n geesinde de bir
 byle dā_deller.  ısa bi dā, onu da yapallar. ondan srā cenāze rahat yatır. cenāze
 merāsimleri byle olurdu yāni.

M102

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Melikli Köyü

Anlatan : İlyas Değle, 1959 doğumlu

Konu : Köyün tarihi, etnik yapısı ve geçim kaynakları, atasözleri

ismim ilyas deyle, ilyas deyle. karamanıñ deyle köyünüñ ismi. melikli, bin doğuz yüz beş yılındā silifkeden çoban alı, hıdır apdillah, hacı mustafa diye üç gişi gelmiş, melikliniñ olduğu yerı divleden, divleniñ yöneticisinden o zamanki idāre āmirinden kırk sarı liraya almışlar. melikliniñ bulunduğu yerı, kırk meci diye mi diniyor ona, gırg meci diye olarak satın almışlar. oradan gelme nedenleri dē şındaki türkiyedē bankayı dolandırıp da dışa gāçınca nası cezasız gālıyorsā o zaman da bi suç işlendi zaman il sınırını çıkınca gānun dutmaz imiş. kānundan kaçmak düşüncesiyle melikliye kaçmışlar. silifkeden vilāyet hāricine geliş nedenleri dē öyle olmuş. o zamandā goyun geçi daşırklarımış göçebe haldē. goyun geçi küçükbaş hayvan. öylelikle oraya yerleşilmiş, oraya yerleşildinde o hudud divleden bölünmüş melikli köyü olarak. ondan sōrā da şimdiki oldū gibi o tārihten berı tāminim yūs senedir filan, toroslara yaylaya giderler. mayıs, haziranda giderler, temusuñ otuzū, āstosuñ om beşi gibi geri dönerler. çadır gurarlar, gara çadırdır. eski bildimiz gıl çadırı, mesela bi ayileniñ tek oda diye bildimiz tek çadır, bir dē deyişik denir. süt, gōmşular birbiri arasında südü deışmeye alıp verme işine deyişik yaparlar. bi de onuñ için uvağ çadır gurallar. orda bir iki ay peynir yaparlar. bir gısmı busāneyē, bir gısmı divleye oPruā goyarlar. divle obrūna. üç arman şimdiki ismiylē. üç arman obrūna goyulur. yayladan dönüş zamanları geneldē köyleriñ arpa buğday biçim zamanını bekleller. arpa būday biçimi bittikten sōrā köye gelirler. goyuna gūzuya māni olmasın diye. benim yaşıım gırg bēş. om beşini çocuğluğ düşersek otuz yıldır dā bu yukarı köylerle oldū gibi melikliniñ de silifke hudud gāvğası bitmedi bi türlü. üç adım öteyē, beş adım beriyē. hākimi savcıyı da geştiler, tarafsız vāliler geldi, başka illerden vāliler keşif çıkardı. yine hallēdemediler, hālen o sınırda yayla sınırında insan bile gātledildi. vuruldu, yine de bitmedi. bū ayrancınıñ yirminci köyü içerisinde dē hem ekonomik yönden hem de devlet hizmeti alma açısından eñ geri galmış köylerden bir numara. iki numara deil, bir numarā. hizmet alma azınlı yönünden. halkıñ topluma açılmayışı yönünden bir evde beş çocuğ varısa beşi de orda galmış. beş cocūñ beşi de

evlenmiş, beşer de onların olmuş, onlar da ordā. ekonomik yönden onun için eñ kısıtlı geri ğalmış türkiyenin başka illerine gerek okuma oranı olarak gerek iş hayatı olarak çıkma oranı yüzde beş de o çıkmāz. sādece bi ğaraman il olduğdan sōrā bisküvüt fabrikaları açıldı, biras çocuklar orda çalışıyor. bi de kıbrıs harbinden sōrā kıbrısa vatandaş gitti, birazı da orda. yoksa geri ğalan tüm köyde başka bi ile gitmiş yok. anğara ne tarafta deşēn köyün yarısı ne tarafta oldūnu da bilmez. öle geri ğalmış bi yer. / tuluğ ayranı, tuluğ ayranı, hā yourt çalınır, tuluğ ayranında. yourt duttu mū büyük keçi derisinden veyāt teke derisinden veyaut ta küçük dana derilerinden deri hazırlanır. çevt denir onu hazırlama maddesine. deriyi, çevt, palamuduñ ğılıfı, dışının ğılıfı, onu sürterek tabakānede deri besleme gibī, ona benzer muamele görür. ona da eileme, deriyi eileme denir. halğ arasında çam ğabū da ğatılırsā dahā deri yumşaq ğadifemsi olur. o yourt duttuğdan soñra ğazanlarla o tuluğun üş köşesinden yukarı āca bālanır. içine yourt dökülür, bişyek dedimiz bişyēle çalkalanır, döğülür. döe döe döe ayren yay ortaya toplanır, o yōrdun yāsız ğısmı su hālinde ayran hālinde ğalır. yay ayrıca tortopağ olur. hindi makine yay gibi filan olmaz o. daha lezzetli olur. ayranı da öyle köpürür bölē. onun için o şimdiki süt makinalarından veyāt mandıralarda yapılan ayranıla onun arasında büyük fark var. / bir ğısmı boynu inceli yörügün boynu inceli yörügü denir. bir ğısmına dā ğarakeşli yörügü denir. iki ğavimden ğarışma. yörügün dier ğolları dā çok dā melikliyi teşkil eden toplum, esas boynu inceliyle ğarakeşliden oluşun yörükler. yörükler olanı ğızı everince “yörük göcünü gide gide düzer.” derler. yani onun söylemegden mağsat iki genç evlendi zaman böyle göçe göçe ğoyun ğuzuyu çoalda çoalda ekonomiyi düzeldir annamında. bi dē “anañdan evel ahıra girme.” derler. yāni büyüğünden evel bir söze dalmā, büyüğ görüşünü almadan küçüğ olarak her söze ortaya atma kendini. veyaut bir sofraya oturulduğı zaman büyüğe hürmeten hemen ileri atılmā. yāni anañdan evel ahıra girme sözünden hani onnar, o tip şeyler küçüklerin haddini bilmesi gerektiğini hatırladılar. benim ebem de dirdi onu çok. ebem öyle dirdi: “bakmaz eşşēniñ ğuşgununa da ğıbrısa düğüne gider.” dirdi. yāni bakmaz hāline vağdınā, ğariban ğariban gibi yaşamaz dā kendinden gelir seviyesi yüksek insanlarla yarışmaya ğalğar. onū anımsatmağ için yani onū, hē, ğuşgununa, palğun diller, ğuşgun diller şeyine, eşşēn üstünde palan olur, palan. palanı hayvanın boynuna doğru gitmemesi için arğa bacāndan bi ip çekik olur, ona ğuşgun derler. “bakmaz eşşēniñ ğuşgununa da ğıbrısa dūne gider.” der. yāni eşşēn ğuşgunu bile yōğ, yola gider. hē, yapti işe yāni. ğücün nē, yarıştin insan nē? yani haddini bilmes, demek ister. bi lafi,

- 60 bilinçsiz veyā bir işi bilinçsiz bir şekilde yapmaya deller. şōle bi şey var onda dā. “dūn evinden haberi yoğ da ğadın tanğırtısına gider.” diller. yāni olayı bilmiyor dā bi başğaları dimiş. onuñ da ğulāna gitmiş, o da millet yaptı için yapıyor. bi şeyi bilinçsiz yapmağ. başğaları yaptı için yapmaya, düğün evinden haberi yoğ da esas varılacak yerden haberi yoğ dā ğadın tanğırtısına gidiyor. bi tanğırtı geliyor, orā dōru ğediyor.
- 65 yani bi şeyiñ gerçek mānāsını bilmeden ğabala iş yapmaya veyaut başğaları yaptı için yapmağ. bir şeyiñ neticesini nasıl yaptıñı bilmeden bilinçsizce körü körüne gitmeyi, dile getirmeg için öyle diller.

M103

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Üç Harman Köyü

Anlatan : Emine Tülüoğlu, 1942 doğumlu

Konu : Çeyiz, kıyafetler

ğıza çehiz yaparız her şeyi. alıruz naķışā der çehizini yapar, çorabını öreriz. herbi şeyini öreriz, doldururuz sandiā çehiz götürüyüz. işlemē, süveter öreriz, yelek öreriz, çehiz yaparız, bir yaparız. işte bazı şeylerden birer bohca dürü yaparız. hani akrabalarā göndeririz, onlar da taķı filan daķallar. ordan işte ğız çehizi de onlara viririz. yeği halı
5 yastı varıdı, üki°ç kilim varıdı, hindi ... sesē bi filikli fazla da çehizim yōdu. esgiden fazla āded deilidi, işlemem filan çoğudu hanī, ciri de varıdı. ğanafçe işlerdik, dantel örerdik, evē hani yasdığ felan işlerdik. yayğı, perdē öte bete elbise örtüsü filan, onları evi süslerdik. evlendik mi yā öle yapardığ. hazırlardığ, belēni filan işler, yorğanını yapar, işte elbiselerini giyecē şeyleri bezini neyi hazırlardığ. / esgiden bi topraĥ varıdı,
10 topraĥ elerdik. iki çuval getirir hazırlardığ. toprā belerdik, çocuğ oldu muydu, çocuğ toprā var hususüyle. onu ısıdırdığ soğūla ğarıştırır, çocū belerdik onuñ içine. iyi olur, güzel қоқар dillerdi, esgiden ādet gelenek öleydi. soñara ben iki çocua yaptım, ğerisine dē bez dutmaya alıştım ğayrı. bezilen böyüttüm. iki düñürüñ onar çocū var, işte bezile böyüttük. e, tuzlayollar, yıķanıyor, dōdu muydu yā yıķarız, duzlallar, ğundā sarallar.
15 ğucāña viriller. sen yatıñ yā. hindiki bi hastāneye ne gitmezdik biz. arada ğarılar doum yaptırıydı, ara ğarıları yaptırıldı. vādeñ yiterse ölürsün, vādeñ yitmesse ğaķadıñ. om bir dāne çocua bağdım, bi şey olmadı. şimdikinler canı şey, biliyoñ mu? hemen iki çocuğ yapıyollar, tamam.

M104

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Üç Harman Köyü

Anlatan : Memiş Tülüoğlu, 1931 doğumlu (Kore Gazisi)

Konu : Kore hatıraları, düğün, oyunlar, atasözleri, yörenin tarihi, Divle peyniri, arabaşı çorbası

adım koreli memiş tülüölu. bin doğuzüz otuz bir doumluyum. bin doğuzüz otuz bir doumluyum. bin doğuz otuzdā şeyde, çatköyde, çatköyünde dünyaya gelmişim. ordan sōrā iki üş sen ğaldığdan sōrā babam şıye gelmiş, üç harman köyüne gelmiş. divleyē, ayrancınıñ divle köyünē. ordā ğalmışlār, biz şıy olmuşuz, iki ğız iki ölandı. kardaşım, güccüg ğardeşim öldü, iki ğız ğardeşim var, o da orda, divlede, üç harmandā. şimdi ordan şıye gittim. bin doğuz elli ikidē askerēttim. malatyā, malatyadan ordan gönüllü koreye ayrıldım. bin doğuz elli ikidē. ondan sorā kore ayrıncak elazıa gittik. elazıda dörd ay ğaldığ, ordan izmir seferisara gittik. elazıda eitim yaptık. kore birli yani ayrıldığ, bi tabur ayrıldığ. ikincüordu ordaydī, şey erzulumdā, onuñ adınī ordudan şıy oldu, bi tabur ayrıldı. ordan izmir seferisarda birleştik, bi tuğay gidiyor orā, beş bin beş şüz ğışı orda birleştik. ordā hağıgi mermilerden dörd ay ordā şey yaptık, tatbıkāt yaptık. ordan sorā şey, menderes, şıy dīl ki menderes dēl, celal bayār, ordan sorā milli savınma bakanı etem menderēs, ordan sora ameriķa generalları ordan şıye geldiler, oraya tatbıkāta geldiler. ordan sora şıy, ayhan ışığ geldi, bizim filimimizi çekti ordā. şimal yıldızı diyi bi filim. evet, yılbaşında ne bāzı gösterir. ben de varım ordā. yanımızdan ğeştī, ordan sora bin doğuz elli üşdē şıye gittik, koreyē. bi senelik olduğ yā, elli kide gittik, elli üşde şıy ittik. oraya vardık, orda sasoba diyi bi şey var, vilāyet. tusan, tusan. ordā şeitlikler var birleşik devlet şeitli, ordā mevlid oķuTTurduķ şeitler için. parsellemişler bōle şıyī, ğabristanī. öteki adamlarıñ istavruzu var, bizimkinde ay yıldız var. tāmam mī? ordan sorā şıye gittig ğayrı, koreyē. gemiylen, general lankibit diyi bi gemiylen. burdan şeyden gittik, izmir pasaporttan. o heykeliñ oldü yerden ordan, ağdenizden dolaşdığ, süveyşden ğeştik, ğızıldenize, ğızıldenizden hint oķyanusları filipin, yemēn, añadıñ mı? otuz yēdi günde vardığ, koreye. ordan ğayrı şe_yaptık, biz vardık, cepeye gittik. cependē adamlar konyalım, ermeneklim, felan diyi soran yok. türkiyeli diyi şıy soruyo. üzerleri ğan her taraf, ileş yimiş gibi. tabi harpden çıķmış, añadıñ mı. ordan bi şey geldī, bi albay geldi, bize müzdeledi, didi, tamam didi. burada

harp soña erdī, gözünüz aydın, geçmiş olsun didi. biz cepeden geri çektiler, şeyē seülün
 bi kenarınā. orda ğaldıḡ ġāri, ordan ben caponyaya gittim. mükāfāt izni, ben orda çinli
 ne yaḡaladıydım, işte bu madalyā dā bu ġış daġdılar. dē ġaş sene evel yazdılar işte
 30 ordā, ondan sorā bu öle geldi madalyalār. biz Őiye gittik, aydın hōver, ameriġan başkanı
 geldi bi tarafsız bölgeyē. on altı devlet, Őiye gittik biz, merāsimine. oraya vardıġ,
 adamlar, ameriġalılar adamlar parsellemişler araziyi kireşlen, on altı devlet ordā. biz
 Şeye gittik, resmi geçidē, adam geldi, heliġopterlen bōle uġaġlar güneşi duTTu. keşif
 uġaġlarī, heliġopterlēr, o cetlēr, adam tabi, ġoruma için her tarafı Őiden ġosteri yaptılar.
 35 ordan sorā gezdi adam bizim üstümüzden indī, aġıġ arabaya bindi, bütün birlikleri
 gezdi, on altı devlet sekiz devleti bölmüşlēr, çüngü bando hepsine gidip gelemez. oraya
 Őitmiş, o, o orda duruyor, birliklēr. birer bölük amma her Şiyden, on altı devletten birer
 bölük, ondan sorā biz ordā resmi geçittē on altı devletiñ içinde birinci geldig. eñ yüksek
 madalyayı bize daġdılar ordā. añadıñ mī, general āladī, general, ameriġan başkanı
 40 dimiş, birinci geldī. eñ büyük madalyayı, hepsi general de ordā. Şiy, baŐkanıñ yanda
 oturuyollar orda Őiydē. ordan Őiy oldū, seule geldik, seulden dē ġāri askellik bitmiş
 sayılır. hani altı ay orda ġaldıġ yā, on altı devletiñ işte sekizi bir gidiyor cepeyē. biri
 savı°nmada, biri taarruzda ġalıyor. ordan biz Şeyi bitirdik, geri çekildik, seülün kenarına
 Őittik. ordan ġayrı caponyaya gittik. o caponyadā ordā türkler de çoġ. ġözel cāmiler neyi
 45 var orda, yaptırmışlār. ondan sorā gemiyi bekledik. temmusuñ ġaÇındā ordan döndük,
 izmirē geldig ġayrı ordan, Şiyden, gemiylen ordan ġoyduġ geldik. ben sōrā gittim ġāri
 tekrar. fākir āle çocūydum, allah her Őeyi vērđi, mücādele vērđim. / Őimdi divleye
 gelince divlē, altı mālleymiş, üç harman divle. eski ilk ismī divle. divlē, üç harman üç
 harman. ora altı mālleymiş, Şimdi ikisini unuttum ya birisi taşbaşı māllesi, birisi
 50 medrese māllesi, birisi melikbeġ māllesi, birisi de halil efendi māllesi. atmış dane oda
 varımış zamanında. sancaġdarımış orā. evēt, buradan bu Şahabettin harputġiliñ
 aġrabalarī dedeleri yani oraya medrese ġurmuşlar. yani Őimdiki yüksek islam ensisūbi.
 ordā çoġ adamlar, büyük insanlar yetmiş. ordan sōrā nasıl olduysa daılım olmuş, bu
 adamlar Őiyitmiş, erēliye ġöçmüş ġitmiş. kimisi ölmüş tabi harp Őeylerinde. ben dedem
 55 yemende ġalmış, memiş dedem. benim ismim de memiş, dedem de yemende ġalmış.
 Şeit ġitmiş orda, Şey ne künye neyi yok. ordan sorā ordā bir Şey varımış, aşkıya gelmiş,
 ġirġ atılan divleyē. o zaman sancaġtarġan ġazayġana belalı adamlarımış. bi de dimişler,
 atlarımıza ġısrāġ bulacañ, bize ġadın bulacañ felan. bi de ki de çobanları varımış,
 mersinden gelmiş, erdemli tarafından. Şimdi ālar düşünürümüş, ġorġularından odaya

60 gelmişler adamlar. yedi belalı, ülen nōrelim nāpalım? yā nāpacañ iştē, bulacaşsınız
 bunlarī. o çobanlar gelmiş, yā ā, ne düşünürsünüz yā? gölay dimiş. yā, yā ne var
 durumuz, başımızda bōle bōle bi felāket var, nāpicāz? gölay dimiş, siz dimiş şey yapıñ.
 iki dene iyi satır buluñ dimiş. biz onları hallēderiz dimiş. olur mu olur. ordan sorā
 adamları çārılarınmış. gel ismiñiz neydi? memet, āmet gel, seniñ yiriñ tesbit idildi. atñıza,
 65 şey, isteyikleriñiz yirine geliyor. atñ arçasına 'godular mı kelle bi tarafā, göğde bi
 tarafā. gırķını da bōle orda öldürmüşler. onlar ayrı ayrı eve gidiyoz zannēdiyor. halbuki
 vardıkları celat, aynı eve gidiyollar. ordan sorā bitirmişler. o adamlar ordā epiy bi
 devran sürmüşler. helimōlu diller. ondan sorā ordan halkıñ da gözünü görķutma için
 bazı, bi ceviz var şimdi varisağ görüñ. ğanlı ceviz diller, ceviz durur. dā ceviz duru. ğaç
 70 senelik bilmiyorum. içi boş şimdi ğurumağ üzerē. oraya ķopek, at asarımış eşşe
 asarımış. yani seni beni görķutma için. ondan sorā dutār, soñ zamandā ne zaman cahil
 insanlar çoğ, bunu harcama için, harcama için şıtmışler. bi ramazan bayram gün
 varmışlar, yav askeri de o gönderirmiş ordan. o ķāza o zaman buranıñ şiyi, oraya
 bālıymış. soñra ordan geliyor buraya, nahiyelik. divleden, üç harmandan. ondan sōrā
 75 varıyor, diyor kin adamlarına, dēnekçilerine. yā, söyle helimōluna dā bizar ğün asker
 gitmesin, bayram yapalım öyle gitsin. adamıñ hiç haberi yok. içerde oturu, bizim burda
 oturdumuz gibi. adam araıra giriyor, ne oluyor, yā adam kesinlikle ğabul itmiyor. asker
 ille gidecek diyor. adamıñ hiçbi şiyden haberi yok. bōle dirkene adam millet sarmış
 ortālī, elli yüz asker gidecek. tābi ķāza orā. kesinlikle ğabul itmiyor diyor. adam ateş
 80 bacayı sarmış, ata binmiş. se-soķā diyi bi soķaķ vār, şimdi gittimizde görüñ. ordan atıla
 ğaçarken tek tūfēle vurmüş arçasından. cenāze ğabiri de yōğ şimdi adamıñ. ğanlı ceviz
 diller, o ceviz daha durur. nihat harman neyi geldi, şeyle ali tālip özdemirlē. ollarda
 gezdirdim bēn. siz didim görev yapmassanız baķ bu cevizler beğimizi yidik, sizi de yiriz
 didim bēn. yoğ, güzel bi yer. orda mağaralar var. / divle peyniri peyniri türkiyede
 85 mēşurdur. oranıñ peyniri, divle peyniri. ufağ ufağ bi tulum yapallar, beş kileyi geşmez.
 hedaye gider şiyē, oraya buraya. eşe dostā. bir, bi yere işiñ düştünde eşe dostā hatıra
 götürüñ, avrı°paya neyi gider bū. bunū fransızlar ne ālet koydular, bi şey yapamadılar.
 bulamaz, bir evela küf geliyor deriniñ dışınā. deri tamamen ğazınmış olur. tüy yōğ, tüy
 yoğ dışındā. ordan sorā onu şeydeller, bir pamuğ hālinde bir mavi bi şiy meydana gelir.
 90 ordan sorā onu ğaybider, lahanı gibi ğızarı. tulumlār, ordan sōrā ameriķasına, asyasına,
 bütün avrupa devletine dünyada yoğ eşī. bōle satılıyor yani. ordan gezelim görelim

geldi. o sarı bi ğadın var yā, onu gezdirdim ben. o tulumlarıñ şiyini aldı, resimlerini aldı.
 kıamaracı da var, çekimciler var. devlet gönderdi, ğaş sefer geldiler, ondan sorā çığdığ
 obrūñ depeyē. dışarı çığdığ, şimdi bōle gezemeñ obrūñ içinde doñañ. yazın na ğadar
 95 sıca olsa ora o ğadar soūr. ğışın da böyle yat, cırlıclağ ordā, mārada. bi mārā, şimdi
 asansör var. esgiden urğanlan çekellerdī, atıla urğan, halatıla. bālallardı, aşşādan çorlara
 dolduru, atılan bi maķara var, su çekiyōñ yā, onuñ gibi ordan onlan çekiyollardı. simdī
 asansör ğondu, asansörle şī_diyollar. ordan sorā bū on dört on beş şey, köy divleden
 dailmiş. üç harman köyünden. adamlar, ambār, bütün bu köyler burda çiflik halinde
 100 gelillermiş. eker, dikēr, yēceni alır gider, ğerisini burda ğor gidellermiş köylerinden.
 köylerden, divleden gelme hepsi divleden gelme. ordan sorā bunū şī_derkenē adamlar
 dimişler, böyle olmayacaķ. sarınc, biz mavsan diriz de bōle şilen kireşlen sarınc
 yapmışlar, su doldurmuşlar. divleden gelir su dā. öleñsurā adamlar ğalmış. borzalā
 şimdi doķuzyol, höyükburun, sarāy, ordan sorā ķarāç, ğalē, ambār, ğavuğlār, böecik,
 105 aızboāz, burdan dailma. divleden dailma, divleden dailma. o altı mālleden. dē yıķan
 gitmiş, yıķan gitmiş, cāmileri sökmüşler ğötürmüşler. anadıñ mı, dā yıķıķlar durur.
 cāmilerini herkez köyünē, o zaman arayan soran ğalmamış. hani çadır söķüp atlarıñ
 ğaşıp gittī_bı şey yapmışlar, söken gitmiş, söken gitmiş. bizim köy eskiden didim gibi
 atmış mālle varımış, şey oda, misafir odası, ğāve neyi yoķ o zaman. / çoğ tārī bi yir
 110 oldūndan sıra olur, arabaşı, arabaşı çekeller çoğ, ordan sorā arabaşı, şiy yapallar. suyu
 ğaynadıllar, suyu ğaynadıllar. şiyī tuzunu atallar, unu elerler. bir ğadın iki oķlaylan,
 elinde oķlaylan ğarıştırır. birisi de unu dōker. ār ār inceden dōke dōke dōke o öle
 ğarıştırır. tam oķlayı şī_dip de ğaldırıp dā tāne tāne teker teker dōkmē başlayıncā
 ārlaşınca ordan sorā durudullar, ocāñ üstünden indiriller, bi ateşin üstüne ğollar. biraz dā
 115 souķ su dōkeller. bi dā ğarıştırıllar, sinilere şe_yapallar. bi su dōkeller. yāni altı
 dutmasın sinilere şiy diyī, ordan suyu süzeller. ordan sōrā üstüne dōkeller, o doñañ.
 hamır doñañ ordā. doñañcā tavī şī_deller, temizleller, tencereyē ğazana atallar. tabi o
 zaman on altı on yēdi sini şī_dellerimiş ğalıbalıķ on yirmi ğişi. esgiden dört ğişi bi
 siniyi ğaldırıydı, millet babayīt. añađıñ mı? ordan sorā onu şe_yapallar, su ğaynār,
 120 salçasını şī_deller. eridiller, içine dōkeller. ğaynar, ğaynar, ğaynar, adamaķıllı tarilleşir.
 ordan sōrā indirilēr, şey, ğüzel, salçadan ğoyulaşır yāni şey, sasılı gider. tavıķ da şī_der.
 iki üş tene tavıķ da keseller. köy tavī. ordan sōrā ğayrı zamanı gelir, oynallar. tora
 oynallar, torā. torā, şiy havlıyı bālallar, adamaķıllı eskiden ğenişligdē bi adamı ortaya

125 galdırılar şöle şuraya şî_deller, tora aradan dönüyor. halka şeklinde oturuyollar, bi dā ō
 le kimde şiy olsa adamıñ sırtına vurā vurā adam o yandan o yanna ğapdı mı çıġacaġ
 amnā adamlar çabıġ şî_diyor, epiy zopa yiyor. ondan sorā buluyor adam, oynuyor,
 kimde yaġalandı, sen dē, seni ortaya çıkarıyollar ordan sorā şiydē. ondan sorā kim
 vurdū, ġoreye giderken de oldu kim vurdu diyi yunanlarla şî_ttik ōle. şöle şittiñ mī,
 yan yana duruyor ōle ġolunu bi vuruyor, hemen indiriyor. kim vurdu, hangi elim vurdu
 130 diyor. ordan adam ġapanıyor, bi ton zopa yiyor adam. hangi elim vurdu diyi bi vuruyor,
 añadıñ mı, ālayasıya_dar gidiyor adam. vura vurā, köyde esgiden çoġ şiyler vardı yā.
 arap şî_dellerdi, gelinler de düġünlerde şiy nīnik dillerdi, nīnik, bōle başı şiyli, ġırmızı
 honi şeklindē, süsleller, ġırmızı şe_yapallar. üstünü yüzünü örteller, burġu dillerdi.
 ġümüšten eski tarī şiyler, bōle başına burġu, burġu dillerdi ōle, pul şeklinde. bōle
 135 onlarī geliniñ başına şî_deller, ordan sorā oraya gideller, ġına geçesi sabā_dar ġadını
 hazıllallar, at arabası. o zaman şiy nārasıñ? vāsıta yoġ, bi şiy yoġ. atı iyi bir şiy arabaya
 bindiriler, om beş yirmi arabā, gelini alılar, gelin arabası arġadā, bayraġtar öndē,
 devamlı bayraġdarıñ ġonturolü altında olur arabalar. nira_dar o nire giderse sen de ora
 gideceñ. o ġün dolanılar, mezarlı dolanı, eski ürüsüm, dolandırılar. epiy gittikten sōrā
 140 ġōşū, serōş, ġavġā, nizāh bi görseñ tabi şede durduru, dur nerdē, ordan sōrā mācerālī,
 ordan sōrā şe_yapar, gelir, gelini indiriler, sādıc olur gelin dē dāmadıñ dā. tām ne
 zamanā_dar, şiyē ġadar, yassı namazınā_dar. yassı namazındā sādıc onu götürür, hocā
 namazını kılar, herkeş gider, hocaylan berāber dāmat şey ōlan tarafı içeri getiriller,
 duasını ideller. anadıñ mı, iki de yumruġ vurullar, usul işde öyle. hasım tarafı da olur,
 145 şimdi saġıncalı o yāni. yumruġ vurular, içeri ġatarġa ōlan gendini zor atar içeriye. ondan
 sorā oturular, şimdi var yoġ, bilmiyorum. iki reġat de allah rızası için gelin ōlan çerez
 ġollar namaz ġılar. ordan sōrā allahıñ şeyiyle emrini işleller. böylelikle biter yāni.
 tāmam mī. / saġla sarı samanı, gelir onuñ zamanı; bir ġarış ġar yādı ġiras samānı. tē
 mayısta ġar yāmış, temustā ġar yāmış, adam öküzüñ biri ölmüş, döeni gölgelik yapmış,
 150 derisi yüzerkenē ġüneş dōmuş. ordan sōrā ġopē sormuşlar. ġünde ġaş daş yiñ adam
 dimişler. valla dimiş, o ġırıġ dölünüñ deg gelmesine baġar dimiş. / şindī avlıyalılar
 varımış, āzboazdan tarafta. divle tarī bir ġayalġlı şeyli, tabi adamlar saf yāni, avlıyallı
 demek saf insanlar. bir şeyde oturullarmış, derenıñ içindē. dimişler gidelim dē divleniñ
 ġayasını halbıķı ne üzerine gerek? ġaç adam boyu sırā bāġ, ölçelim gelelim, boyunu
 155 dimişler. oraya varırlar ġayaya, uçurum. oraya iki ġazıġ çaçallar. birisi dir kin ben

elimlen dutāym, si benim aya_cuma sarılıñ, ayağdan ayā dutacağlar ayāni, öyle aşşa zincire şeylē incekler. adam gaç adam boyu sırā diyī ölçekler gayanıñ şeyini uzunlunu, yüksekini o zamanā iki üç olunca adam cizilince ārliq yapar. adam dimiş, siz benden iyi dutuñ da ben ellerime bi tüküreyim dimiş. ordan sorā gaziğdan elini goyunca
160 al aşşā hepsi gidiyor, anadıñ mı? dē ordan sōrā ülen bi şey yapar, her taraf fāre alır, fāre çok, şiydincē fāreden alamazlar köyüñ şeyini diller, nāpalım nāpalım, bi adam dir yā bizim orda bi kedi var. kediyi getirelim, bunlarī defterini dürer dir. ordan sōrā kediyi getiriller, orā birağıllar. kedi ilan, çayan goymaz, yalar, yur. ordan sōrā ulan dir, bū kedī her tarafı yidi, fāreler, şimdi bizi yīcek diller. dā gaçallar, avlıyalı yā işte saf oldukları
165 için ondan sōrā giderler. bi dāñ başından baqallar bu nāpıyor diyī. elini yüzünü şī_der, yıkarımış şiy. ulan şimdi bizi de yiyecek diyī ordan gaçarlar giderler. öyle yāni.

M105

Derleme Yeri : Karaman, Ayrancı İlçesi, Üç Harman Köyü

Anlatan : Meryem Divleli, 1927 doğumlu

Konu : Çeyiz, kıyafetler, baklava, kadayıf, Ayran dede hikayesi

yaş yetmiş yedī. divleli, soyadım da divleli, gendim de divleliyim. e ben onlara bağlavı da yapıdım, ğadef de yapıdım. arabaşı da çegdīm, tavığ da kesdīm. ondan sōrā ğoyun da kesdīm, geçi de kesdīm, neler oldu, neler oldu. şiler geldī, turislēr, kimse almadı. bi ev duTTuğ onlara ben çoğ bağdım allāñ izniylen. heral onların çoğ da selamı geldī. e, 5 bağlavı hamırını yuğururduğ yağınan sūdūnen. ondan sōrā ište eñ baştan hamırını, hamırınī yağınan sūdūnen yoğururduğ. ondan sōrā ufācīğ bezeleye alırdığ. açārdığ, siniye sererdik. cevīz, şekēr, ekmek, bekmez, bi ğatını onu saçardığ. bi ğatınī ekmek ğorduğ. bi ğatınī ondan sōrā dā keserdik. ondan sōrā yağī yaķardığ, ğoyun yağını, yüzüne dōkerdik. o hindi fas fas ğabardır. hē, ğabardır. ondan sōrā fırın neyi yoğudu, 10 saşlara, tandıra ataşı yaķardığ, yaķardığ. sacıñ üstüne ğorduğ, altına da tepsileri ğorduğ sinileri. o da ğızarırdı. şerbetini dē sōrā şekeri eridirdik, o zamanlar şiy varıdı. ğāri hindi gine var mı bilmēyom, kestirme varıdı yā tenikeynen adam getirirdī, o kestirmeyi ısındırır dōkerdik. gelen misāfire ğorduğ. onlar da ortadan alıllardı, kenardan almazlardı. ādet öleymiş. ortadan alıllardı, öyle dēl mi? e, ğadeyifi dē şī derdik, 15 yuķadan, yuķayı haşlardığ yāni. dūrerdik. ondan sōrā bıçālan incecik keserdik. bi ceviz bī bağlava, bi ceviz, bi hamır iştē kendirik de pek itmezdim ben, ceviz iderdim. ceviz çoğudu yā, kenevir. ondan sōrā işde onu da aynı sürerdik, ölē gelene gidene ğorduğ. bağ, benim hindim gelinlīmi kimse bēnmēyo. diyorlar gelinlīñ bōleymiş de gendiñ nasılıdñ yā diyollar o zaman diyollar. e ben gendim ben on yēdi yaşında gelin oldum, e 20 dayımınñ öluna virdiler beni. adam otuz yaşındaydī, ben on yēdi yaşındaydım. oldu tabi, e söylediler tabi. yaķın söylediler iştē, ğnā ğoydular türküsünü söylediler, ište aynı televizonda yapıyollar yā, elbise olarak e ište duvağ yaptılar. o zaman duvağ varıdı, şavlar işliydī. biz niynik giydik o zaman, onu yaptılar. ondan sōrā edirafına da ište burğu yapıdılar, onuñ üstünē yazmā, ğılağ bāladılar. ondan sōrā işde arabaya bindirdiler, 25 o zaman arabaydı, hindī hē, ō, mezerlī dolandırılılar, ište çalgısını çalallardı, türküsünü söyledilerdi, ondan sōrā da bici virillerdi, hindi o biciyi ğaldırdılār, cīer, davar keserdik

yā, ona ondan sōrā yarmayı atallardı içine, yālıca bişirillerdi. gelin geldigden sōrā seğmene de ekmek virillerdi, hindi o da ğağdī. yengeye bici virillerdi, seğmene de ekmek virillerdi, gelin geldigden sōnrā yengeyi, daitmazlardı, arabaya binenleri daitmazlardı. seğmen dillerdi, hē, arabaya binenlere yenge dinirdi. onlarā bici virillerdi, seğmene de ekmek virillerdi. 'sōlellerdi yā, ben pek iyi bilemem. hē, düğün günü işte fasilya bişiriller, davar kesellerdi o zaman. bir iki davar kesilirdi muağgağ iki davar kesilirdi. çorbā, kóftū işte fasillā hindi patatısı ğaldırdılar. o zaman patatis de bişirillerdi, erikli bişirillerdi. onlar ğağdı hindī. ondan sōrā hē gelin ala gidellerdi. yimē yıllerdı, 35 olan evi işte davar getiridi arabanın öñe, kesellerdi on dā yıllerdı. seğmen yenge işte ğoñu ğoñşu birikillerdi yıllerdı davarı da. gelini arabanın öñü kesellerdi ya, ğoyunū, hē, işte çalgı çalallardı, türkū sōlellerdi. onlar hōle dillerdi amma ğızınızı aldığ, enik yalasin yüzünüzü diyi enik yalasin yüzünüzü diller. hē, gelin geldi ğapımıza / dürüsü var hepimize hē, ğapında çifte görümcesi diyi böyle sōylellerdi.o zaman helki virillerdi, 40 hindī zār ne viriller, ne bilēm taķı virillerdi.

Memiş Tülüoğlu:

baķır hazırlanırdı, baķır helki. yandaki bunuñ yandaki şiy, gelini getirenler bunuñ vekili olurdu. gelin ğonuşmazdı. dur bağalım, ney vireceñ? işte yā ben yā olan tarafı dir, yā saña işte tosun viriyom gözelim, nideceñ şeyi diller. olan yā, tosun viriyom. yō, o dēl 45 diyor. tarla tapan ğoyun kaç tene vireceñ? şura bura dirken ğāri göñlü ideller, ne virirse ğayrı, şey olan tarafı. ordan sorā hādi diller, inerler. ondan sorā içeri girdigden sorā dā gelin şey güvey cāmiden geldikten sora yüzünü aşmaz. olandan bi şey istiyor, yā niye şī_ deñ? seslenmez hiç. ahraz gibi tat gibi durur, anadıñ mı, bi şiy virece olullar, ona ne **meryem divleli:** güyē alıriz işte, güyē alıyollar yā, ben güyeyi alıyom yā, güyē alma 50 diller. bi şiyler alır dā işde geliniñ göñlünü idecekler işte. yā, ahraz mısıñ ğızım sen, niye seslenmeñ? ses, lal gibi durur. ordan ğāri şunu virecem, bunu virecem. göñlü ider, ordan açar yüzünü ğāri. daraşırlar, iş biter yāni şiy de dā öyle.

Meryem Divleli

e işde beni sıtma duTTu yēdi yaşındayķana. toħdura moħdura götürmüşler, ondan soñra 55 beni o ğavı°ra göturdüler kimyona, o didi kin sıtma sıtma didi. hu ipi duTma, dutarsañ da titiretme didi. bi iplik bāladı ğoluma, işde iyi oldum ben. yā, elimile ğurban olayım, evel öleydi. toħdur mu vardı dā. benim duydūma göre imine didim irahmetlik añladırdı o ğarı da şiydi yā şiyi burayā şiyi virmişler tatarlarī. tatarlar gelmiş buraya ğonmuş, devlet ev yaptırmış hepisine. tatarlara virmişler, tatarlarıñ da çoğunu ğovmuşlar heral

60 burdan, góçen gitmiş.

Memiş Tülüoğlu:

şimdi oranın ayran dedenin mánası o şiyde meyrem abanın anlattı siyefendi köprüsünden orduyu geçitmemiş. o da siyefendi dillerdi o adamā. gabiri var burdā. ordan sorā adam irişgin oldūndan içinde, ordunun içinde çingene varımış aPdāl. veyātta
 65 bi düzdaban. adama tabi irişgin oldū için geçitmem dimiş, köprüyü yeñi yapmış. geçme nāmert köprüsünden seller alsın beni dimiş, askeri vurmuş yavus sultan selim. ordan vurup askeri geçincē ordan sorā adam ölmüş o, geçmiş buraya gelmiş. buraya gelmiş, ayran virmişler. çoğu dā burda durur, ben sā göstereyim ordā. ordan sorā dutār, ayrendede, o da irişginimiş. o dā şiy virir, ayran virir. dimiş yā sen, nirdeñ, biter mi bu
 70 ayran, bu ādar milletē, çoğ yiter oña dimiş. orduya şiyi ayranı virir, ayran daha bitmez. ordan sora burdā siyefendi şeye gönderir. oña ferman gönderir. āşamki işiñi sabā goyma iş olur, āşamki aşıñı sabā goy aş olur, dir. ferman yazar şiyeye yavus sultan selime. o dā ondan çok bir örnek alır. āşamki işiñi sabā goyma şey olur, iş olur, āşamki aşıñı sabā goy, bir aş olur, diyor. hadi uğurlar olsun dyor, yavus sultan selimī burdan ũrluyorlar.
 75 ayran dedenin mánası o yāni. ayrancı da öyle ğalıyor yāni. eskiden derbentidi, divleden geldi° için ayrancı, ora nahiye imiş. evela kázaymış, sōrā nāhiye Je, ordan sōrā buraya gelince buraya alıyolar. ordan sōrā derbent oluyor. şimdi ğaldırdılar, ayrancı oldu ğāri. ğānun çıktı, ayrancı oldu ğāri.

**TAŞELİ BÖLGESİ'NDEN
(BAŞYAYLA, ERMENEK, SARIVELİLER İLÇELERİ VE KÖYLERİ)
DERLENEN METİNLER**

M106

Derleme Yeri : Karaman, Başyayla İlçesi, Merkez

Anlatan : İbrahim Ulutaş, 1933 doğumlu

Konu : Hatıralar, definecilik, bitkiler, kıyafetler

başka sōle, ne istiyōñ? ğırĝ beşde oĝula gittim. elli birdē ğurbete düşdüm, izmire yanī.
 bu allāñ çaĝdī ğazıĝları sōküydüm yanī. ondan sōrā burda yetmiş üşde on doĝuz bin
 liraya bir talla aldım, altı yüz elli marĝıla hollandaya çıĝış yaptım yanī. hollandadā üç
 gün durdum yaĝaladılar benī, türkiyē attılar yanī. çok ārımā ğetti yanī. yetmiş altıda
 5 gene bastım. yanımda bi ğenç arĝadaş ğötürdüm bekār, kölüne vardıĝ. amıcası kölünde
 tabī, biz de burdan kölünde amıcası yanī. dedī ki arĝadaş dedī şurda dedī bi saz asılı,
 şunu bi çalıver filan dedī. dedī arĝadaş amıca dedī, ben bobam öleli beri bunu elime
 almadım dedī yanī. izmiriñ uzunĝuyuda trafik ĝazasından öldü bobası yanī. şindi bizi
 10 hollandaya ğötürücek bu adām, işe ĝirersek beşer yüz marĝ verecēz yanī. işe ĝirmesek
 anamıñ aĝ süt ĝibi helal olsun dedī, sizi atacam dedī. şindi ĝece yataĝ odasına ĝirdik
 biz. iki yatā tımışlar tabi amıcası ya bēn, bu çocuĝ da aydın ĝermencikten evli. bi
 baldızı var, ülen vardım soyundum ben. o öyle evtikliyōr şimdi. laapları da ŝōle birez
 ünlüler yanī. şindi burda muhtarı vār, filān, dedī. dayı dedī ben dedī bu ĝızı alacām
 dedī. ulan dedim boĝunu yeşen pezevengden mi sen dedim, len dedim. sığılmaz adam,
 15 ülen ben burda ekmēni yidim, çayını işdım, yatānda yatıyom dedim. sığıl bi defā filan
 dedim ben. hollandaya bizi ğötürdü. iş aldıĝ, dōrd ay beş ay ĝaldım. dōrd ay iş aradım o
 zamanıñ parasına dōrt bin ĝulden artırdımıdım yanī. hollandada filorini yanī. şimdi üroya
 ĝeşdi yanī. ēr, bu altı yüz elli, altı yüz elli bu on üş bin marĝi bozdurur da ĝonyadan yer
 alaydım on üş dönüm yer alırdım yanī. şindi iki dene almanyacı alamazdı yanī. ondan
 20 sōrā bizim nasip ĝısaymış, yalıñız bi bıyım varıdı, türkeş bıyī, ŝōle aşşā. om bir ĝişi
 ...noterdam dedimiz yerden tıraĝ, kaĝ didi bañā, dil bilmem ki, öyle camızıñ mandaya
 baĝdī bi baĝıyom yani, camızıñ mandaya baĝdī bi, yā işde añla yā, şindi bizi bī
 ĝaraola ĝattılar. yemek sānını eyi biliyom, atmadım, yıĝamadım o ün yanī. şindi bi
 fırsat buldum, ĝaidī şindi biz aynı işciydik. sikiyos ĝaidımız var yanī. hastāne ĝaidı,
 25 yıttım yıttım içine basıverdim. arĝadan da barıyom, ülen ...evine ĝirmeñ. evinde
 yaĝalallarsa pastaya çeviriller o evi, diyom yanī. şindi varılār, benim sikiyos ĝaidını
 yırtıp atallar yanī dōru varıllar. ...evine ĝireller yanī. şimdi arĝadaşıñ biri çatıattan

30 gaşmış. çekmili bi arkadaş yanî. bizim burdan birisi var, arayollar arayollar bulamıyolar.
 biri demiş ülen demiş tuvalete bağıñ demiş. ya cavırlarıñ sulu tuvaleti var yā, tuvaletiñ
 üstünde ğaste okurmuş yanî. gülerimiş bi dē. ondan sōrā biz tabî genē yaķalandık, geri
 geldik. tabi yaş geşdi deyi bırakıverdik. ēr şimdî, şimdi şu andā işci yapacaķlar yav gel
 deşeler hemen basarım yanî. hā, şimdi çüñgü nedēn? şindi işte yaķalarķanā çalışırķanā
 35 āilesi gelir, şōle terini siler, labstam labstam yanî. yavaş yavaş çalış deyorū. bugün
 deilsin deyor bañā, her gün için baña lazımsın diyor. işde şindî insan haķları, insan
 haķları deye orda var yāni. evel dün āşam burda düğün vardî, bizim hoca anlatıyor yāni.
 ğadın haķlarıyla erkēñ haķları, işte erkek eyi olusa, ğadın da eyi olusa işte iyi geçinilsin
 filan. ē şimdi çocū ğuran ğursunda okutmassañ ilkoķulda zaten anasını unudurmuş,
 ortaķoķda babasını unudurmuş, lisede allahı unudurmuş. üniversitede peyğamberi
 40 unudurmuş yanî. hā, bu adam aş köpek ne yapar, furun deler demiş yanî. hā, furun deler,
 yanî. hā, şindî parası olmayan adam ne yabacaķ? bangaya hücum eğecek. o zaman para
 çalacaķ yanî. / alî ehliz deyi bi arkadaşıla antiķa arıyoruz şū ağbelendē. şindî ev iki
 ğatımış yanî. tabi göşmüş, birinde ēseri çıkıyo, birinde bi eser daha çıkıyo. ēseriñ birini
 böyle çaķsañ geçer yāni. birisi eiliyor yani. şindi o anda bi çölmek göründü yanî. bu şindi
 45 eyvah deđi amına ğoyayıñ deđi, zengin olduķ falan deđi. o anda ben buna bi toķat
 vurdum ulan didim seni didim masar osmana mı götürecem ben filan didim ben şindi
 çıkardık çölmei, bi şiy bulduķ aynı bi, bi şey çölmei yanî. sapı yok, ğarıştırıyoruz,
 ğarıştırıyo döküyo bi şey yok. 'ğarıştırıyo 'ğarıştırıyo döküyo bi şey yok. ülen amına
 ğodūmuñ ğavuru deđi. sen bunu neye boş ğoduñ, bi çaldı daşā. kūt etti ğırıldı. şindi
 50 pozantı değimiz yerde çalışıyo ikimiz. amma onuñ gözü çok algın yanî. ben şimdi
 kürēle atıyom, o inceliyor yanî. şindi bi ğaşlı yūsülē şindi şū ğaba ğümüş ğabartması
 para var yā, ōle bi para bulduķ. şindi getirdik onu, eviñe ğoduğ. şindi amma sattı amma
 satmadı yanî, amma satmadı heraldā, evelki ün bi ōlan evermeye gitti ķonyadan izmirē,
 burda şavķı deyi bi kiraz āsı var. elma āsıyla ondan bi milyar çekti ğetti yāni. ammā
 55 belki de ğurnazlıa ğaçar, babası bi heykel buldū. bizim burda davudzan deyi bi arkadaş
 vardî, istanbolā adanayā her şeye götürdü para yapmadı yanî. ē, bis şindi şurda yoķarda
 bi meccit var, birinci meccit dēl ikinci meccite, şindiki arkadaşın ikisi almanyalı. gece
 ğazarız, dabana eñdik, ğabristana; bi fener yağdığ. 'aTTığ 'aTTığ bi şey yok. sabahtan bi
 tat arkadaş geliyor, bi baķıyorū, şurdan mūnen toprāñ içinden tuştan heykel bulmuş
 60 yanî. şindi bunnar şiket ittiler burdan, burdan şiket ittiler yanî. ermenekten bi polis geldi
 sifil, bu āmanıñ evine varır, diyorū heykeli neñtin diyorū. āma çıkarı ōñe ğoyuveri yani.

şimdi bunu gelepçelep eviñ õñe indirir. arķadaşñ birine sorarımış yā, biz bunu götürsek nasıl ifade alcaz dimiş yāv. bu adam ğonuşmuyor. yılmaz bulut, mustafa deĝirmenci iki arķadaşı götürdüler, anķaraya dıĝdılar. mapusāneye yanī, ondan sōrā o yanna soruştular bu yanna soruşturdular, 'salıverdiler. şimdi antide mantide şindi, yüz on sekize bastıñ mıydı beş tene candarma gelir orā, yasaķ yanī, yasaķ. babıÇ hē. bobam ırāmetli on iki sene yesir içinde ĝalmış. harpde yanī. annem de yavuglusuymuş. tabī, ĝelmiş evlenmiş. bi çivili çizmesi varımış şōlē. şimdi ĝocā ayaĝĝabıyı silme için çabıt istemiş. ānnem bilmemiş çabıdı yanī. o anda dimiş kī pala parsa, pala parsa demiş yani biliyoñ mu, ayaķķabıñı silecek yā, ĝayrı ordan bi esgi buluvermiş ĝarı silmiş yanī. bōle bi durumlar oldu yanī. yūñ çorap, yūñ, hē, yūñ pontul, yūñ çeket; şimdi bitleriñ biri şu yanna ĝederdi, biri şu yannā ĝederdi. şindi kōz yaķardıķ şōle yanī ĝömlek tabi şindikī bi atlet deil. mālikan ĝömlē, şōle bastıñ mıydı, şōle şittiñ mī tıraķ tıraķ tıraķ patıladı yanī. bitler, Püreler yanī. köpen, köpen. hā, çēkēt paltū, şapĝā, biz gendimīz şōle alacalı bir malıķan doķullardī. alay diktirirdik biz burdan mesela terziyē. ē, soñrā ĝettik, tabī eski bit bazarı değimiz bi yer vār. şimdi bizim bi arķadaş da vār, ismail sōbü deyī. bi arķadaş dā. münib ergün şapĝası yanī, ķasket yanī, ķasket. hē, muña ĝazaĝ deļler, süveter deļler, daha incesi oldu muydu ĝadınlar ĝeyer yā ve yaķa yani şōle. çocuĝluĝda patlıcan diriz yanī, şōle keserdik yanī. aynı et gibi olurdu yāni. ē, şimdi formol ĝullanıyollar, beş kilo domatis bi milyon lira yani. burda salatalıķ yetiştir, bi ber yetiştir, kiraz yetiştir, ondan sōrā elma yetiştir, ondan sōrā işde baķ kōlgesine oturdumuz, meşe aĝacı var, ardıc aĝacı var, ileden ācı var, baķ şuna deli ĝavaĝ deļler yanī. şu bizim çalda çıkar yanī. hē, baķ burası evel muhtarlıķanā mungarızdı yanī. burā belediyeniñ, hē, mesele şurdan şu muhtar vardı meselē. şu arķadaşñ yanında bi kirez varıdī. kirezi yeğirtmezdi bize yanī. kirez daşlanı mī? o ĝaşdıĝdan sōrā kirezi daşladıĝ yerdik yāni. burdā çayır var, yonca var, ondan sōrā yoĝurtçiçē diyi bi çiçek vār. hē, dālarda kekik var yanī. şimdi kekik de toplallar yanī. vār. bizim dönemlerde ĝız ĝaçırmaĝ mēşurdu yanī. mesele şimdi hacıyla ĝederdik tabī. ĝızıñ ammā ĝöñlü var, ammā ĝöñlü yoķ. on sekiz yaşından aşşāsını ĝız götürüseñ mahkemeye veriller. dutuķlallar sen yanī. on sekiz yaşını geçersē meselē ĝızıñ da ĝöñlü olmassā oluna teslim eđerseñ mecbur olarak ĝöñlü olur yanī. bizim bildimiz bu ĝadar yanī. / ĝaçırdım, ĝaçırdım. seneyi bilmiyom şimdi. ohō, sen üşteydi yanī. yā işte, sen atmış sekizdeydi yanī. biz yirm beş ĝişi ĝızı vardıķ. keben didimiz yerde vardıĝ. ĝum alırdıĝ, ĝumuñ altın orda oturduķ. şimdi arķadaşñ

95 birinī, ŧurda aŧŧāda ğayayı kebir deyi bi yer var. biri de yoğarı dikme deyi bi yer var
yani. orā keklik kumesi deŧler dikme deye. ŧindi iki ğadın bir erkek geldiler çeŧmeyē.
bis tabī ŧōle yōrüyerek vardığ. hemen ğardaŧını bi yoğladığ. silah var mı deye. yōmuŧ
yāni. ğızī uŧ sefer elimizden aldılar, biz uŧ sefer elinden aldığ. ŧindi biz yim beŧ kiŧiydik
yā, uŧ serseri ğalmıŧız yanī. biri ŧonyalı mustafā, biri abit doğanāy, birisi ipraim. ŧindi
100 bu ğadınıñ birisi abit doğanay, ŧurā daŧı vurdu muydu ğorğudan süser yani. bi
alman...salıvermiŧ, onu aldım, ben belime soğdüm. yelli yurt deyi bi yere vardığ. didim
ki arğadaŧ sen burdan ğaŧ didim. yōrükler dutarsa sizi öldüröler didim. ağgedik diyī bi
yere vardığ. dayısı geldi ölanıñ. ayāndan ağğabıyı ıkardıp ğadına geydirdik. geymem
didī, bu kim deđī. bu değim, öz dayısı değim ölanıñ değim. geydi yanī. ondan sōrā bis
105 tabi dāñ başına götürdük, ŧindi ekmek yōğ. güz günū, bazar inine endik bi su var, suyu
ben, buzu ğırdım, ben bi su yuTTum. ŧindi bunlarıñ barsin yaylasına ğediyoz biz yanī.
vārdığ, orda bi arğadaŧ odun ēlermiŧ sarıvelilerli. baltā hōle ğāldırmasıyla dāp
yağaladım yanī. ābi, didim. bōle bōle didim, ben didim molla kerimgilden ğoyun
alacādım didim biliyo musuñ, bōlamadım didim. ekmēñ varısa ekmek vir filan didim.
110 bā uŧ dilim ekme ile bi keŧ bi de soan verdi yani. ŧindi geldik, yemē yidik, ölane göz
ettim. ğuru kēŧ. yanī madde olur yanī. peyniriñ ğurusu yanī. mēmet didim, yarın biz
mahkemelik olurüz. bu ğızı sen kendine bend et, didim. yani biliyo musun, ğızī götürdü
ğetti, ben ŧimdi oturuyom, tabi iñli bi yerdē yanımdā sulu pezevek ğetmiŧ ğızıñ
üstünden bağmiŧ yanī ğız da görmüŧ yanī. ŧimdi ğeri geldilēr, memede göz ettim ben.
115 bōle_tti yanī. o anda ğız aığladı. āŧam olmadığtan sōrā gendimi teslim etmem deđī.
bura köye getirdik, bi de āmağ ŧeyi var yanī. eltisi var, burā ekmē vardım ben. ne oldu
didi bañā. 'ğaçırdığ didim. tū size didī yanī. yim beŧ ğiŧiyiz yā. ğayrı vardım ay aydın,
gündüz gibi ğodüm yerde ğızıla ölan yoğ. birez yoğarı çığdım, bizim mülkiyet var, ora
vardımıdım, bağdımıdım ölanla ğız geliyorū. ğızıñ üstünde bi palto var, yani siyah.
120 bağdımıdım ölane, bastī yere basıyor yani, gendine bend itmiŧ yanī. devilkesi_ün
babası yoğ burdā. ŧonyā ğetmiŧimiŧ. biz de bi yere kesmeye gidiydik. habar geldi hallā
gelmiŧ filan didiler. halāyılı bizim bu mēmediñ babası arıyor yanī. gel de miŧ
mahkemeye vermē, o zamanıñ parasıyla dōrt yüz bin lira verelim sañā dimiŧ yani. hē,
dōrt yüz lirayı vermiŧ, ŧindi bunlarıñ ğabinesiniñ yanna varmiŧ. herkezē diyelim onar
125 bin lira para daıtmiŧ, anamurdan ğöŧdükten sōrā burā ığtımızda herkez dimiŧ. birer
ğoyun verecek bu ğulizare dimiŧ. ne ğoyun verdilēr, ne para verdilēr. o da ğetti yāni.
iŧde ğızı bōle ğaçırdığ biz yani.

M107

Derleme Yeri : Karaman, Başyayla İlçesi, Kışla Köyü

Anlatan : Hasan Çoban, 1931 doğumlu

Konu : Av hatıraları, terzilik, türkü

esgiden benim küçüklümdē tabī şimdiki bi bōle iyi gelişmiş tüfek de yoğdū. efendim barıt saşma bulamazdık. yeñi avcılā başladımızda saşma yerinē tel keserdik. telden keserdik, şeyiñ üstüne gördüğ. çapaniñ āzinā, ordan keserdik onlarī tağardık. saşma yerine onu gullanırdıg. bazı yerde gum gatarıdığ, derelerdeki ufağ gumlardan varsa bazı yerde onları gullandıg. tabi şindī teknik gıvetleştī. şindi her insaniñ var. her çeşit silahlar çıgdī esgiden çağmağlı tüfekler gullanırdıg. bu tüfekler, gırma tüfekler yoğdū benim küçüklümde. ama av dā inadına çoğdū. şindi benim şu oturduğum eviñ dibindē duvarıñ dibinē kekliek sürüleri inerdī gış günlerindē. far, far, far, far gece bağarsın yığılır gelirdi sabahtan da gāğalar, öñ yanlarınā gedeller. gār gibi bārişillardī. sürū yani, göyun sürüsū bi. şindi bi tane arasañ bulunmaz. temelli bitti. esgiden avcılık öleydi öle işde. şimdī, esgiden her av bulunurdu, geşik dahā vardı. ben kendim vurmadım dā gettim. bi avına gettim argadaşla ufağdım yeñi geliştimde. büyükler varıdı yanımızdā. geyik deg getirdik bū izvit tarafında, şu gārşığı. orda öldürdüler dereniñ içine düştü, enilmez çıkılmaz bir yere düştü. hurdā arkadaşın birini o ün gece galdı, sabah gettiler. gırk elli şı getti burdan. hayvanlarıñ iplerini topladılar, dan başından sarğıttılar arkadaşın birini, orda geyiğın ölüsünü kesti, yüzdū, parça parça yoğarı verdi. öle geyikler vardı esgiden vardı, her şey vardı. keklie filan az tüfeg atallardı yāni. beğenmezlerdi küçük diyē. davşān, davşaniñ dā derisi para iderdī. derisinī para yapacāz deyī onuñ çin havas edellerdi davşana. davşan da çoğdu. işdē avcılık, eski avcılıklar öleydi, şimdi yoğ. bī tane arasañ bulamassıñ. mesele iki sānedir dā bi tūf ātmadım ben, birgaş sefer gettim. heşbi şiy deg gelmedi. yoğ tükendi, temelli bitti. esgiden ayı varıdı, üzümü çoğ severdi ö. ayı gelir gece yer gederdi, beklerdik bütün bağlardā. birgaş arkadaş bir olurduk, beklerdik. sabā dar teneke çalar, bağıırır çağırırdık filan. domuz varıdı, birgaş sene tükendiydi, şimdi gene çoaldı. aynı eskiki bi çoaldı, şindi domuz. gara böcü deşler, bir 25 de domuz deriz işde. bunlar var şimdī. çoğ gāyet çoaldı domuz şimdī. yāni bugün ben

harman sürdüm geldim şurda bahceye beş dağğa yakın. nohut harmanı varıdı, böcü gelmiş yemiş birazını. berekat dağıtmamış o ğadar çoğ. burda köyüñ öñlerine geldi, sullara, bahcálere. bu ğadar çoğ. bu ğış avaçettik dilce dedimiz yere. arkadaşlarıñ birazı dā şu ğarşığı inileyen daşdan taraftā ben o inğilde buñarıñ yandan şöle dedim şū dasos
30 bentlerini bi ğarıştırāym davşan endi mi deyi ğar var, gidiyodum. ğarşımdan baırmaya başladılar, varıyor varıyor deyi amma ne varıyor deyi duyamassıñ tabi ne dediklerini, varıyor dediklerini duydum. hemen bi sırta çığdım. şöle bi daş varımış, şöle bi. bi iki metre yükseklikte filan. onuñ başına atlayıverdim şölē. bakıyorum acaba bu ne diyē?
35 tūfēñ içinde de saşmā. yanī ne idini bilmedim için deıştirmedim. doñuzudunu bilmedim çünkü. bi de bağdım önümden çamlık ormanlık 'çıka düştü ğafasī. hēmen deıştirmeye bi imkan yoğ. ğaldırdım bunu ğoltuğ bi attım, bi de öteki attım. amā om metre ancaçetti, düştü. ğayri vardık arkadaşlar geldi, ne oldu? ē, doñuzudu didim, attım öldü. alıştık as soñrā arkadaş vardı yanımdā. dağıldık şöle sen didim, şöle et, ben de şöle daşıñ başına çığdıydığ, bağdım tüfek atıldı. bi de onuñ yanna geldi, bi de o attı, o da öldürdü. bu ğış,
40 bu ğış, bu ğış. bu ğış öldü. / esgiden kadınlar pambī ekerdi. bu köyde pambığ da olurdu pambığ ekerdik, pambī makinedē çekerdik tabī. çekirdēni makine çeker, ondan soñrā kadınlar yay deriz bi şey varđ. onūla atallardī pambığđ. dulup deriz bi şey olurdu aynı ğabardıllardı. ondan sōrā eğirillerdi çıkırıkla, ondan sōrā çıkırıkla eirdikten sōrā onu bi suda güzel bi çinellerdi. felan, döveller, çinellerdi. ondan sōrā ğumaş doğullardı
45 dezhahda, şındī ğumaşlar doğullardī. şu benim pantuluñ dā buçibi ğumaş doğullardı. doğurcum deriz biz bunā, doğurcum deriz. dōrd ayağçağ olurdu dezhahdā. dōrt tene ayağçağ bölē dōrdüne de basallar bölē doğullardı. bu şekildē ğumaş olurdu. hani buñdan işde pantul, çeket, yelek hepsini dikedik. kadın elbisesi dahī dikedim ben. o zamanlardā ğadınlarıñ elbisesini de ben dikedim. mesele çeket, pantul geymezerdi dē
50 şındī fistān, çekēt, bunları dikedik ğadınlarā. aşşā yoğarı yirmbeş otus sene yaptım. ondan sōrā işte beş sene avusturyada ğaldım. ordan geldigden sōrā az yapıdđ. şeyler deışti, bütün konfeksiyonā geşti şeyler. pantul, çeket, ğadın işleri. tamam mı?

şu yalan dünyayā geldim geleli
şaқыıp gülmedim ey zalım felēk
55 her ne duTTum ise aldıñ elimdēn
nice bīn dīvanā dolandım felēk/
eller göçün çekdi bense göşmedim

yarenden dolup bade işmedim
 bilmem hatâ ertim kusur işledim
 60 cahilîñ kıymetin bilmedim felek/
 arac l n der k  ezelden ezel
 duruldu suyum d  azıldı mezer
  llere y r verdi n el ele gezer
 her d im ba na m  arez n felek/
 65 sultan s leymana almayan d nya
 bu dağlar yerinden ayrılır bir g n
 nice bin senedir  r y n canlar
 hađđn emriyle dirilir bir g n/
 ne g zel yapıld  cennet yapısı
 70 oğ aradım g r medin apısi
 benim orc cağım sırat g pl s 
 cehennem  st n  gurulur bir g n/
 arşıki dağlarda arşı dağ olsa
 evre yan  mor s mb ll  bağ olsa
 75 ağa olsa paşa olsa beğ olsa
 yaasız g mleğe sarılır bir g n/
 bu d nyada adamoğluyum dersin
 helalı har mı durmay p yersin
 yeme el malını er ge verirsin
 80 iğneden ipliğe sorul r bir g n/
 g gde yıldızların  n  ter zi
  lkerile ağar gider birazı
 yarın mahşarda d  sorarlar bizi
 hağ miz n terezi sorul r bir g n/
 aracoğlan der k  konup g chersin
 85 ecel Şerbetini bir g n iersin
 sen sırat k pr s n bir g n geersin
 amalin eline verilir bir g n

M108

Derleme Yeri : Karaman, Başyayla İlçesi, Kışla Köyü

Anlatan : İbrahim Keskin, (H) 1333 doğumlu

Konu : Köyün tarihi

ğara bekir paşanıñ vurub ğırdı yerde yaptım askerlî. bu köy ğaramanoğullarından
ğalma, halil beyden, añlasam çok dā dedem, benim dedem çok zengindir. o ğadar
zenginmiş ondan sōrā oğlu olmamış doğuz tāne ğızı varmış. o rumlar heP birercik sāb
olmuşlar. ğavurlar yā, ondan Sōrā dedem, dedem, ālim adammış mehmet ismindē ondan
5 sōrā hemen ğaramanōluna haber virmiş, ğaramanōlu beş yüz asker ğara_ıñiñ günündē
ğaramandan çıkar. daşkente geliller, ğar bir metireyi bulur. bildiñ daşkente, yürüyerek
şura başköye, başyaylaya enerler. başyayladā işde aşiret kim burdā. cevap yok, o aşiret
...,gelir burā dedemiñ yannā. hoş geldiñiz safā geldiñiz. annadır meseleyi. buraya çadır
ğurallar, binā, uvağ uvağ binalar yapallar beş yüz esgeri dedem besler burdā, benim
10 dedem. ezdādım çoğ güzeldi benim, sā deyeyiñ. baharā_dar besler. bahar geldi miydi
arçadan ğuvvet gelir, doğuz ğardaş onlar yā, halil beğ, ondan sōrā vurullar, yıķallar
ondan sōrā işde teslim ahıllar. dedeme deñler paşalık mı istēñ, beğlik mi istēñ, ne isterseñ
verecēz, ben bi şey istemem. sālınızı isteriñ, deñmiş. baña bi hudud çiziveriñ der. bi
hudud çiziveri, şindikī yāñi şindikī şu arķadaşlar, şu duyan arķadaşlar yāni bunu misal
15 sannēdiyollar. bizim hududumuz ōle ğayası, geç şey deyiver meriçtē depeniñ ismi
neyidi, öteki bi daha var ötedē, neyse dede beleñi, devenlik depesē, gēç, sığır uşdū, sığır
uşdū, şey, heyecanlandım ağlıma gelmedī. ğuşu daşı, ğuşu daşından dönēr, yarıķ buñār.
yarıķ buñardan dönēr, ondan sōrā şō dindeboluñ şū bizim çalıñ içindē dereyē almalı
dere derler yā, almalı derede şeyden şindosdan gene ōle ğayasını bulur. bundan içerdē
20 ğonuşan haddini billah yalan sōlemes.bu hududnāma bizde bōle varıdı. oķunurdu amma
yediler çaldılar. bu hududname, buranıñ hududu böylē. bizi şōle ğapsın ğutunuñ içine
aldılār.

M109

Derleme Yeri : Karaman, Başyayla İlçesi, Kışla Köyü

Anlatan : Musa Dağdelen, 1927 doğumlu

Konu : Askerlik hatıraları, çiftçilik

- yetti mi ediyor yaş, hah, işde o tārıhteyiz. ne annadayın ben dē? yā, geşlimizi ne annadalım ābī? geşlik, o devir öleymiş. allaha şükür, yoğluğ da gördük varluğ da gördük yāni. arpa kellesi ğırgdığ zamanıyla. ğırgdığ yāni ilkbahar ağarırkā. yāni yeme uçun. o ğıtlı da gördük. soñradan bolluğ oldu ortalığ tabi deışti. allaha şükür. her şeyi gördük. o devir öleydi. o devir, tabi deışiyor. hah, devre uyacağsın, nōreceñ. işde askerē, ğırg yedi mi ediyorū, ğırg yedide ğettik. ellidē üs sene askerlik yaptıñ biz. o zaman davıl mavıl yoğudu, işde burdan şo dere boyunda bi ırağı işdik. annadıñ mī? ahırda ırağı çıkarıyordum ben. eviñ altındā, annadıñ mī? hē, ırağıyı çıkarıp da ırağıyı, kādımız geliverdi. gece şo dere boylarında ırağı işdik. bārdığ, çārdığ sabah gittik. ermenē vardıñ.
- 10 ermenektē gece bizī sevk ettiler ğaramanā. gece çıkardılar, yassın yōrüyerek gittig ğaramanā. askere öle gittik. karamana vardıñ, jamıdā mutuñ askeri dolū. bis sıamadığ. eyi kötü bi ğat girdig, orda bi ğavğa çıkardılar mut askeriyle o bizim acemī, birbirimizi ğırdığ. ğaçabilen ğaçdı, ğaçamayan orda bi ğavğā, dōğüş, işde sabah oldu ğayrī, 'ayırdılar bizi bi yere, onları bi yere. orda üş gün durduğ. üş gün sonra sevk ettiler
- 15 isTanboldan geliboluyā. işde ordan şeyle geşcez, vapırla çanağgaleden, vapırla. vapır da isTanboldan bindiñ mī çanağgaleden geliboluyu dutarsıñ. geliboluya endik. hōle dōru deniziñ içinde ilgilī gelibolu. bōle az yoğarısı. arğası da denis, saros körfezi. dış denize bağı. ordā üç ay ğaldığ biz acemilikte. üç ay soñra ordan doğuya ğettik. elazize, elazize. elazizdē işdē üç ay orda ğerisi elazizde askellik yaptım ben anadıñ mī?
- 20 yoğarısında harputtā, anadıñ mī, on sekiz ğişi depo askeriydik biz. yüz ğişıydik deponuñ askerī. biz on sekiz ğişi, benimki onlarıñ onbaşı vardı başımızda, yazısını yazar, yoğlama yapardım. yazı telefoncuydum. masa telefonu, her şey bañaydı. orda üş senē irahat ettik. yaşadığ. askerlī üş sene yapığ biz. depo askerlī, mermi var, depodā, gündüz alettirīle çalırsın, gece, şindi alettirīle gündüz, depo her şey, annadıñ mī, eñ
- 25 hafif şey elli kilo, elli kilō top mermisi, annadıñ mī, içine sandī böylesi yığarsın. onuñ hesāb edēr bi enini uzununū, girerke yoğlamazlar. çıkarğa cebini yoğlalları, annadıñ mī?

fişek var mı, bi şey çalıyo mu deyî, yapmadık onu, yapmayız. işde ōrdā böğle ğaraol vardı ğarşımızda harpıt, şōle beleñde yan başımızdan bi hāsker çıkmış, nöbetçi dedî. burdan bi dedî, çavış geliyor, askeriye çavuşu dedi. vārdıh onbaşıyla ikimiz. dēh, bōylū

30 bi çavış. getirdik yemekaneye yemek yedirdik. elinde bi dē şey var, bülbül. şōle bi yanna çevirdiñ miydî tā ğarşidā öñe getiri. bi yanı çevirdiñ miydî burayı ileri götürü. deyverceñ sañā. ondan ğeri yedirdik içirdik, hadin ğet. çekdi ğetti. üş gün soñrā arğadāş elaziz vilāttan aşşādan süvari candarma bi yandan şey candarma, bi yandan ovada aşşāda elaziz, bir geldilēr, ondan ğeri bir telefon süvariler yoğarı, ğāri onu arayollarımış.

35 bu dedim çavışı ğayrı ondan soñrā onbaşı, candarma onbaşısı şōle ğapınıñ öñe diñelmiş, tağ tağ ęderimiş ayağı, ora bi ğapağ yaptırmış ō, ğaçağımış, asker ğaçā. hemen ōle bi şey oldu mu ğaldırıveriymiş, içine girermiş. ğapatıverimiş ocāñ öñüne, heç, inañ bunu vallā bağ. ora diñeldi miydi bōlē onbaşı tağ tağ ęderkē teslimiñ, teslimiñ demiş altından. ğaldırıveriler ğāri, tāğ tāğ tāğ süvari candarmalar yağalallar. ğāri, getirmişler

40 ...candarma ğumandanı, bizim depo müdürü albay, candarma ğumandanı deyōr. siziñ askeller deyōr bütün bunū fişek satarımış deyōr. annadıñ mī, tamam. şōle içeri ğattılar onū, içeri pençereniñ öñüne bizim bütün depo askeri de bütün sıralandı, ordan emir verdi. gel, başta bi işi, onuñ ğarşısına geldi mi dūr, durusuñ. tanıyor muñ bunū, tanımayom, tanımayom, geş geş geş. sıradan geştik, birinde tanıyom bunu dedi. gel

45 işeri, onu işeri aldılār. ondan sōrā asker ğaçağıymış ō, sen dağlar candarmanıñ kilimini milimini çaldılar mıydı onlar diyōr, o diyōr, asker ğaçā bunu çalan diyōr. dedim albām bu bizim yanımıza geldinde elinde bi de dürbün varıdı dūn, bi yanı dudduñ mu dā vilātıñ öte yanını gösterir, bi yanını dudduñ mu dedim ileriye. işde sifili askeri seçerdi o dedi candarma ğumandanı. dēycēm orda ırahat askerlik yapığ elazizde, yaşıdığ ordā,

50 yemek hastāneden çıkar, annadıñ mī? her şey boludu ordā. her şey bōl. bi çarşı var, ora ğettiñ mī, üzüm satarıñ, uzun satarıñ, ne satarsañ heP ğapıda beklellerdı. oranıñ felan fakiriydi ora, annadıñ mī? ondan sōrā geldik. işde burda birini bālamasağ ordan birini getirecēdik. sözleidydik. vallaha ğırğ gün burda nişanlandım. yā, işde emmimiziñ ğızını söz ęTTik dē ōle giTTik orā. orda biriniñ felēne götürüdüm şeyi, bir afta emmimiñ ora

55 vardım, tek ev. bahcada gezdirdi benī. bi haftā on gün sōra eve ōle götürdüm. ammā sözlūdük. sözlü olmasay ęiyidik. çinemedik, sōrā ğızōlangızıdı, ğapandı. dul ğarılar olsa nēsedē ğızlara doğanılmaz. ğünahı vār. hağğat bāğ, siziñ şeye vardığ, vilātā. sinemaya ğedecēñ. onlar bürgünüñ içindē zer. böylen, gelin olacağım bürgüsü varıdı

evel, ğara bürgü. o elaziziñ heP bürgünüñ içinde, ammā geçip geğerke döner bölē
60 bağarlar. sinemanıñ öñde bağdım, ğolumdan dutuverdi. ...sinemaya girdi ğız. çoğ oldu
ammā uymadığ, ğıymadığ. biri ğıydı, alatalı bi ombaşı, inañ vallā trenle ğettik,
bindiriverdik. alatalı bi ombaşı varıdı. ğızıñ birinī ğandırmış, dingin, trene vardığ,
bindiriverdik. annadıñ mı? tren ğağdı mıydı geçiyor birī, haber veriyoy, ğardařınıñ biri
askerdeydi, birī şeydē çalışırdı kerhanede oğlan ğardaşı askerdeydi. ordan bi taksi
65 dutuyör, ğoşuyoy treniñ geçmeden iskelē beklıyor. durdu muydu yoğladı mıydı adam
yanına oturtmamış onū, ayrı 'oturmuş. ordan dudmuş ğolundan getirmiş ğeri ö. burda
ğaramana falan ğoşdı o şeyi dē ülen onuñ dēdim hacıya ğetti fila ğabil dēl. onuñ
ğünahımı nerde verecek ö. sarardı soldu yā, şöle geğerke biz ğörüdük. / evel burdā heş
ğaldırmayan om beş kile iri ğara ğaldırıdı, kilē. şurda yoğardā baimız vardı bī, orāyı
70 soñra orman askeri vardı, şu ğarşığı dağı belıştırdı, beşer sıra o ğoca muhdār burda
durudū, askerler geldi mi burdan bi ... annadıñ mı? / ābey bācılığ üzüm bekmez burda
boludu evel. yalıñız üzüm satılırdı, bekmez ğaramana merkeb ile bekmez ğötürüdük biz,
ğaramanā. bekmez satmayā. hah orā tabi altı ünde varı gelirdik orā. ora varır bazar
yerine ğötürüdük. ne satabilisek satār, alır döner gelirdik yörüyerek. ābey bekmez
75 deřirdiñ miydi üzümü, büyük dařa doldurusuñ, annadıñ mı? řıramanā, řıramanā daşı,
onuñ içine çinediñ mi ağar önünē ğazanda kestirisin onū. ağdaya dökersin. ğaç batman
alır ağdā. otuz. otuz batman veyāt yimi. onu ğaynadı ğaynadı beş batmān, altı batmān
řıranıñ çoğlūna öre bekmez çıkar. bekmez çıkar. üzümüñ dadına ğöre bekmez çıkar.
anadıñ mı? bekmez ğayet bol olurdu evel. şindi o yök. o ādar yok. öhō köpün köķüsü
80 yarım sātlik yere duyulurdu. köpü içerkē, valla ğaşıla iç, onu yaprağdan düzersin řölē.
veriverisin içersin. ğaşıla da içersin onuñla da içersin. tütüsü dē şeyden bura duyulur
tütüsü. şimdi geřlerdē bekmezcilik yok sayılır. şimdi almacılığa düşdü millet. almacılığ
almacılığ. çıbığları dā hastalığı geldi, ço az. vallā. bitti, 'esgi bekmeccilik bitti. şindi çam,
ben bobamdan üç çıbığıdı, ben yetiştirdim masala, otuz batmandan ařřā ğaynatmadım,
85 senelerden. geçer sene ğaynadamadım veriverdim birinē, yarıya ğaynattı. yapamadığ,
tabi bağamadıñ mıydı olmuyor. fağat soñra hastalığı geldi o çıbık öle çıbığ ğalmadı. şu
ğarşıya orman askeri zamanında bağıdı, bağ dikdiydik, bölē ordayķā orman askeri geldi,
bir dellal çağrılırdı burdan, ülen gel çocuk.

M110

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Merkez

Anlatan : Fatma... (soyadı tespit edilemedi)

Konu : Düğün

ğızī evel ne ister ğuzum ğedellerdi, istemey_edellerdi, işde düğür ğederdi, ğız olan görmez, hindi olan ğızı görüyorū. esgiden görmezdi, seni isteyen bi tāne, ben isteye vardım, sen isteyen ğız olanı görmezdi. esgiden ōleydi ğuzūm. ğayinnā ğaynatā işte hısım aqrābā ğedilirdi. yāni ğızıñ babasınıñ annesiniñ gönlünü yapallardı, ğızı istellerdi, 5 tabi. dūn merasimini iki taraf ğarar vererekten yapallardı. önce bi nişan ğoyuyollardı. böyleliklē yūsük dağallardı. bi de küpe dağıyollardı. bilezik dağıyollardı felan. şimdi de gene aynı ōle devam ediyor. düğüne hazırlık önceden yemek felan veriyollardı. şimdi yemek usūlu ğağdı. esgiden biraz bi çeşitli yemekler hazıllanıyordū. erkeklere ğadınlarā onu ikram ediyorlardı. ondan sonrā dailiyor tabi. ara veriyollardı. o aradā düğün 10 yapılıyor, nikah ğıyılıyor, gelin ğediyordu. gelin dē şimdī o toplum hālindekī getirdikleri gelin icabında ğeçe ğediyor. yalnız o zaman eve geliyollardı, gelini çıkarıyollardı ğapınıñ ōñde bi dūa ediyorlardı bürümcē örterek ondan sōra gelini hocalarıñ dūası şeyiyle eve götürüyollardı yāni gelin alaca olan adam gelini götürüyor, ondan sorā iş bitiyor.

M111

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Merkez

Anlatan : Ali Çoban, 1957 doğumlu

Konu : Demircilik

adım ali çoban. gırg yedi yaşındayın. bin dokuzüz yetmiş birdē çırağ olarağ başladım
 bu meslē. yetmiş birde, yetmiş birdē. yetmiş sekizde düggan aştık. askerden geldik,
 düggan aştık. işte bu mesleğin baştakı şeyi demir, kömür, yani bi şey malzemeleri başta
 ana başlıları bunlar. dier işte hep el emē bizimki. şimdī her şeyin gendine göre tabi bi
 5 yapılış şekli var, şeyi var. bizim malzemelerimiz çekic, gısaç, örs bunlar, körük. şimdī
 evel elle çekerdik körü, şimdi ceryan, ceryanla çekiliyor. körük şonlar oluyorü, bu örs
 oluyorü. bunlar gısaşlarımız çekişlerimiz işte hepsinin ayrı ayrı yeri var. hepsi ayrı ayrı,
 garşı çekici deriz. el çekici, başgī ondan sōrā bi de gısaşlarımız genē aynen farğlı farğlı.
 alıglı gısaş vār, ēri gısaş vār. her gızmanıñ, baltanıñ ayrı ayrı gısaşları olur. ayrı ayrı
 10 şe yaparız. malzemeleri aşşā yoğarı aynı. yani aynı şeyden. yalnız bunların çelini
 goruz, çeliniñ burdağı bu meslēñ baştakı nedeni çelin suyunu verebilmek. malzemeniñ,
 çelin suyunu, çelik evel hep bi bilen de yoğudu, şe yapan da yoğudu. ama şimdī hepsi
 numaralı çelig oldü için numarasına göre çelik veriyoruz. malzemesine göre işliyor,
 şe yapıyor gullanıyoz. normalda suyunu ayarlıyoruz, şeyler, suyunu ayarlaması,
 15 gızdırır sularız. suladığdan sōrā suyunu ayallarız. esas meslēñ sırrı orda zāten. yani
 yapmadan ziyāde. çüngü malzemeyi yaparsın, suyunu deg getiremediñ miydi olmas.
 şe yapmıyorü. durumlar ögle yāni. biz kızmā, baltā, çekic, sabān. bunlār, biz bunlara
 zincirlik deriz. bi de bunlar gullep var, bunlar gıpılara dağılır. gıpıyı gitleme için,
 gıpınıñ menteşe yerine gullanılır. tahrā, satır, nāl, hepsini işte bu demir āletleriniñ
 20 hepsini yapmaya çalışırız, yaparız. bizi bizim ermenegde yani ...üzerine çalışma iyi
 olmaz. çünkü hepsine cevap vereceksin. durumlar böle işte. bizim dedim gibi ana
 maddelerimiz kömür, demir. çelik sāten demir gıpsamına gēdiyor. şimdi elettirik gāynā
 gullanırız. evel ocağda gāynadırdıg. gāynağlar yōkana ocağda gāynadır, yapardıg. bi
 şekilde gēdiyor işte. durumlar böle yāni şey olarağ. şimdī bizde biz hem güne işe hem
 25 yeñiye çalıştımız için bizde iş olmaz diye bi şey yok. yalnız çalışma isterseñ ufağ tefeg

gendini ēlersiñ. ama tabi eski işleriñ durumu yoğ, şey olarağ. ama gene de idāre ediyor. boş ğalmama, ğedip ğāvede kād dövecēne burda ufağ tefeg işini yapmasī, idāre ediyor yāni. o şekilde ğediyor. boş kalmıyoruz. yani durumlar bōle amā tabi illā müşteri gelecek deyi bizde bi şey yok. hazıra yaparsıñ, bu_ün başka bi mesleg gibi diyelim ki
30 berber gibi müşteri gelip de tıraş edecez deyi bi şey yoğ. biz de hazıra yaparız, bö_ün olmassa yarın satılır. heç olmassa müşteri geldindē hazır olmuş olur. kömür zonguldağdan gelir. zonguldağdan gelir, oranıñ dā şeyi dā deşik. türkiyede sanayi kömürü deyi geçēn ordan daılır. ğonyada bunuñ bāyisi vār, bāyiden alıruz. yāni rasgele de olmaz bu. bizim ermenek kömürü yanmıyoru burdā. vār, o da tos kömürü aynı. yāni
35 ermenek kömürüyle bunuñ seşmesi de çoğ zor amā şe_yapmaz bunuñ şeyi. demiri de ğonyadan alıruz. ğonyadaķı tüccarlardan alıruz. ana ğaynā iskenderundan gelir. ereğliden, zonguldağ ereğliden gelir. işte deşik yerlerden geliyor. demiriñ şeyi çoğ. yalıñız kömür tek zonguldağdan gelir.

M112

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Merkez

Anlatan : Ali Ücretci, 1932 doğumlu

Konu : Serbest

esgiden demirciydim. onları bırağdığ. ğaraman ve köylerine çoğ gezdik oralarda dā
ondan şey ędiyordum. bū ğaledeki ermenileri ğaramanoğulları istilā ędip böyle
yaptıklarındā bi aķça meccit dęriz. buraya meccit yapıyorlar, cami yapıyorlar. orda ilk
ezan-ı muhammediyeyi oķuyorlar. bunu da mı duyacādı ğulāmız dęyi ordan atı
5 atıveriler gendilerini. benim dedemiñ dedesī demirciymiş yani. benim sūlāleme ana
sūlālemē demirci hidır ōlū şıh fadimelerden memed usta dęllerimiş. ocuklarınınñ üzerini
hiç şafaķ attıttırmazımış küçüğünden bōyüğüne ğün doğana ğadar ğaldırırmiş.
sūlālemden demircilik böyle yani. benim babam da demirciymiş. ben de demirci
oldum, hā, ğırğ beş yaşınā dar demircilik yaptım. ğırğ beş yaşından sōrā ermeneğe
10 buradan ğaramandan gelme bi mevlūd doğruer dęller bi müezzin vardı, onunlā illā şū
profil işlerini ğapı pençere başla dędi, dudduğ. profil demir dōramacılığa başladığ.
ōmrümüzü ordā bitirdik. şindi demiri, demiri birbirinē ğaynadır, hallēdēr, hamır gibi
yuğurur o şekilde. dūğğanda ōrs deye bi şey vardır. demir dōvülen ōrs eki vardır.
soñra şōle demiri dutacaķ ğısa vardır. meselā demiri atar ocağa, körüğü çekeller. e
15 şindikī bi ceryan yoķtu o zamanlar. körük el ile ğullanılan bir malzemeydī. körüğü
ekēr, ğızdırır, ğıscıla dutār, ōrsün üstüne ğor. ekicile vuru dōvēr, ne yapacaķsa orada
yapār. demircilik bōle. ağlınā ne gelirsē. baltā, ğazmā, tahrā, kesēr, af ędersin hayvan
nalı, hayvan mihı. heP bunları yapallār. ivi, yāni çivi, hayvanıñ ayāna duddurulan çivi.
ne olursa olsun, oraķ yapılır, satır yapılır. et ğıydığları bi malzeme vardır, satır.
20 müşteriñ istēne bağlı. ne olursa yapardığ. bizim yapmadımız youdu. müşteriñ istē
bālı, hālā bōylē mahlūkatlı canavar ayı duzā daha yapardım. yoķ, onları yapmazdım.
onlarıñ ustası āyrıdır. hā, burda yapılmazdı onlar. heç görmedim ben.

M113

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Merkez

Anlatan : Hüseyin Çiftçi, 1937 doğumlu

Konu : Kız isteme, nişan, düğün

dün olarak başlanğıç meselā bi yerden bi gız haberi alındı zaman gidip bi görülür. meselā gızın annesi filan gider bi görür. olanın annesi gider görür. sonrā uygun görürse tekrar damatlıkla beraber tekrar anne baba gider, bi dā görüller. orda açarlardı şey sözü. meselā. allān emri, peygamberin gavli biz gızınıza düğür olmaya geldik deller. tamam, 5 gabul edellerse düşünelim deller. bu düşünce bi zaman veriller. bi zaman zarfındā tabi bi düşünüller, cevap veriller. büyürün tekrar deller. bu gittikleri zaman birinci gidişlerindē bi tatlı bi hediye götürüller. bu hediyeyi orda bırağıllar geliller. ēr bu şey olmassā gabul etmezlerse bu şeyi, düğürü, tekrar o şeyi geri gönderiller. o tatlıyı geri gönderiller. gabul edellersē buyur edeller, tekrar görüşüller. ālaşillar. dūn zamanını 10 bell edeller, işde dūnū yapallar. nişanı da yapallar. esgiden, nişan da yapallar. nişan usulları deşik tabi. dos ahbap toplanır, yūsük dağallar, bilezik tağallar. bi şeyler yapallar. ğurān-ı kerim oğullar. işde bi dua edeller. dūn tārini beliller, dūnū yapallar. dūnde de yemek yaptıkları zaman çoğ olurdu ama şimdi yapmaz oldular. eskilerde yapallardı. meselē yemek hazıllallar, çeşitli yemekler hazıllallar. baklava börek. ğına 15 geçesi yapallar. dāvet edeller, yemē yedigden sonrā erkek kınası yapallar. gız ğınası da ayrıcā gız tarafı yapar. erkē de yağallar. hālā da yağallar. āşamları toplanıllar, yimek yeşler. yedikten sōrā bu ğınayı yağallar. tābi, dāmadın sādıcı ğınada olur. dāmadın yardımcısı olur, yanında sādıcı olur yāni. onu ufağ defeg gelin gelinceyā dar destekler. her yönüyle, bilgi yönüyle de maddi yönüyle de her yönüyle de destekler o 20 gelinceyā dar. ondan sora teslim eder. gelin almaya esgiden atlarla giderlerdi. esgi, atlarla giderlerdi. önünde işte sādıc olur. sādış atın başını çekēr. gelini getiriler, eve indirmezden evel bī para usülü var. para atallar geliniñ başınā. şemsiyeniñ üzerinden atallar. çor çocuk onu toplār. ondan sōrā tekrar çıkar gelin. dāmatla sādıc ordan geçer ener, bi hoşbeşten sōrā. işte bōle devam eder, biter. gelin nazlanır, nazlandı zaman 25 olanevi tābi indirmelik bi şeyler verir. bā bacce yaut āç. indirmelik deller. işte öle bi şeyler yapallār. geliniñ üzerini örtellēr. ona vele dellerdi. vele. kōmpile üzeri örtülür.

onu geldî zaman dâmad açâr, dâmad açâr geliniñ velesinî. dâmad orda bi şey vermēz. orda birbillerine bi şey verdîni bilmiyorum. yalnız gerdē girdî zaman bi şeyler verir idi. şimdi bilmiyorum. dūnden sonra el öpmek ānlaşillar. uygun zamanda gideller. birinci
30 dāfā dūn sabāhî ō zamanıñ usūlündē gelin dâmad gidellēr. kıızıñ babasınıñ annesiniñ elin
öpeller. veyautta ğız getmeye de bilir, geçe de bilir ğız. ğız ekseriyet soñra gedebilir.
dāmād gider, sabah ęrkēn ğayınbabasınıñ ğaynanasınıñ elini öper gelir idi. tâbi şimdi
usuller deışdı. ōlanıñ evine getmezlēr. ōlanıñ evine zaman sonrā dāvet ędeller. yemek
davet ędeller, o zaman ędellēr. geliller tâbi. aynı öbür taraf davet ęder, ğıs tarafı dāveti
35 yapar, onlara gideller. böyle işde durumlar.

M114

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Merkez

Anlatan : Mehmet Pınarbaşı, 1931 doğumlu

Konu : Yörenin tarihi

- şimdi benim duydūma görē yāni ermeneğīñ kıaramanoğulları tarafından zaPd edilmesi. ermeniler varımış o zaman şu kıālede ermeniler yaşarımış. hā, ğaramanōlu abdıraman bey üş dāfā basğın düzenliyor burayā, alamıyor. ğaleye giremiyor. bu sefēr burdakī ğıralıñ bi ğızı varımış. ğıralıñ bi ğızı varımış. ğızını oğluna istiyor, düğürçü oluyor. bu
- 5 sefēr o dā seksen yük para istiyor, ğıral. seksen yük paráyī ğabul ediyor. ğaramanoğulları. şimdī seksen hayvana yüz atmış sandık yüklüyōr, çemenbaşı deriz bi yer vār. o ğaleye ğeden yoluñ şeyī, oraya 'geliyor ikindīn. yüz atmış tāne asker yerleştiriyor her sandığa bi askēr. para deyī içeriye soķuyor, tabi ğecē başındaķı adam sandıķları açırıyōr, bu ermeneğī ermenilerden kıaramanoğulları alıyor, zaPd ediyor.
- 10 işte ōle, ermenēñ alınış, zaPd edilmesi böyle. evet, böyle olmuş.

M115

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Merkez

Anlatan : Mehmet Uzun, 1941 doğumlu

Konu : Bakır ve kalay işleri

ğalayī yapariken evvelā ocaқта tavlamız. sōrā ilaşlarīz duzrūyla. onu da ğumla sūrterīz. temizledigden sōrā düzeldiriz, ondan sōrā ğalaylarımız. tencere olsūn, sān dabağ meselā ağda ğazān, bunlar bekmez ağdaları meselā bulğur ağdası, bekmez ağdası, bunları ğalaylarımız. ğalay işi bölē. bakır işine gelince levha olarak alırız şeyden, fapliқadān. dövē

5 dövē dövē bunu ölçü üzerinē ğazandīr, ağdadīr, bunları çekişten çıkarrız. ondan sōrā bunları tekrar gene yıkarīz ğalaylarımız. ğalay şimdī ğalay olmassa ekşi bakır zehirler. tatlıya bi şey yapmas, onuñ çün bi ğalaylanması lāzım yāni. sālīқ bakımından daha eyi olur. lehen, meselā şimdi ocaқта tavlamız evlā, ondan sōrā duzrū çalarız ilaşlarımız. o kirini yumşadīr. kirini yumşadīr. ondan sōrā ğumulā sūrteriz. tābi ğumula olması lāzım. ō kirī

10 götürür yāni. nasıl banyoya girersin de kiriñ yumşār, ondan sōrā keskiyle sūrtersin. kiri aқar geğer o şekildē temizleriz. yani temiz olmassa ğalay duTmāz, duTmāz. o da ğalay temiz yere dutar yāni. temizledigden sōrā ērisi varsa düzeldiriz, toқmālan olsun, çekicilen olsun, düzeldiriz. ondan sōrā ocā atarız. körüklen, körüklen tābi āteştē, ateşin üzerinde ğalay yaparız. ata meslē tabī. kırık senē, aşşā yoқarī. o mū? onuñ adı desdi. hī,

15 hangisi, İprīқ. buna hamır ilēni deղlēr. o bekmez ağdası, bulğur ağdası, bekmez ağdası. ğısaşlar ocaқта meselā ğab ğalaylarқан ğısaç ğullanırız. hī, ğısaç. bū ağda demirī bekmez ağdasınıñ demirī. şekişlerden nāri vār. berdaz şekicī, nāri, perdaz şekicī, nallamā, ağda demirī, malzeme bunlar. toқmāқ, āş toқmaқ. kevgir deղler onā. bekmezi savırırız. başқā süzek vazifesi görür yani bī bekmezde ğullanılır. bulğurda ğullanılır. bu

20 iş bölē. māden erğanide çıkar. diyarbakır erğanidē. onā etibanқ el ğor tābi. onu fapliқalarā külçe hālinde dağıdır. bölē tezeg gibī. ondan sōrā fapliқalar bunu eridir, қota yapar. ondan sōrā silindire verilēr. silindire bö ekmek yazar gibī, yufğa ekmek yazar gibī. biraz sertelincē fırına verilēr. fırında yumşar bū. ondan sōrā bi havuz vār, havuza 'batırılār, ğıpgırmızı bakır yumşār. tekrar gene verilēr silindirē uzatma şeyli bölē veře

25 veře seniñ veřdīñ milim üzerinē uzadılar ğısadılar. sonra makineye veşiller, değirme olursa değirme keseller bölē yuvarlaқ levhā. dabağ hālinde olusa dabağ hālindē. seniñ

verdīñ çeşide göre yapallar. bizimki döğmē, biz imālātçıyız yāni. fapriқанiñki õle. o kösure, çekiciñ āzını sürteriz onlā. daş, kösure, kösure, kösure. hē, sürteriz, küflenince sürteriz.

M116

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Merkez

Anlatan : Tahsin Erdoğan, 1935 doğumlu

Konu : Hayvancılık

ben emekli olduktan ayrıldım, boş galmayıñ diyē bunlara merak ęttim. önce Şunları
 5 ۆrendim. bũ hamit, diyoruz bunlara. ata arabalara dağdığları hamitlerden. fayton
 arabaları vardı. şaramanda yā, onların hamitleri bũ. fayten dedī hayvanlara dađıyoruñ,
 burda ireşbellik yapanlara veriyoruñ. bunlar dā atlarıñ arķa ğısmına dağılıyor, bunlar
 10 ęolā, semere bağlanıyor felān, böyle bi Şeylerle meşgul oluyorum. başka yaptım bi iş de
 yok. bunlarıñ adı yulār, hayvana tağılıyor. başka bi Şey yoğ iřtē. bunuñ adī mengene,
 mengene. ufağ tefek yāni bunlarla ӯrařıyoruz. ben bunũ hemen hemen om beş senedir
 ӯrařıyorum, yapıyorum. hamit onuñ adı, aşıtmağ diyoruz ona, aşıtmağ, aşıtmağ hī. şuna
 belleme diyoruz. řunā semeri duTma_çün ğarın ęolan deyoruz. hē, bende buluna
 10 bunnar. onlar ufađ tefek řaislar alıyor. Őeylerde ęullanma_çün. yular olūr, at ēr yük
 vurulmuyorsa eyer olur. eyeriñ sırtındā Őey olur, ayānı bastıñ özengi olūr, özengi
 diyoruz. bunlar bulunur atta. řimdī semer olur. ipler olūr. orğan diyoruz, iplere orğan
 diyoruz. başka bi Şeyi yok. daha önceden burdā gelini atıla ğötürüyollardī. gelinī, yāni
 15 ata bindiriyollardī. dũasını filan şunu bunu yapıp ğötürüyollardī. şimdi onlar ğağdī.
 şimdi sinimadā bis sürũ ālemler yapılıyor, ğediyor. bunnar felan yoktu o zaman tabī.
 onu bilmiyom. onu dēze anlatsın. ben onu bilmem.

M117

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Merkez

Anlatan : Mustafa Usta, 1943 doğumlu

Konu : Eski hastalıklar ve tedavisi, bandırma, etlik yapma, sucuk

ismim mustafa usta, bin doğuz_üz ğırķ ũş doumluyum. bin doğuz_üz atmış ũştē asker
 olduğ. burdan ilk ũnce balıkesirē, balıkesir eTremite gittik. eTremite iki ay ğaldığ.
 temel eitimindē ondan soñrā iki ay soñrā ihtisasa izmire gittik, narlıdereye. iki buçuğ ay
 izmir narlıderedē sıhiye eitimi gŕrdŕđ. iki buçuğ ay soñra ordan datım olduğ. sarıamış
 5 ũc cüz yatağlı askerī hastāne, hā, sarıgamışa gittik. ordā, ordā askelliñ devamını yirmiki
 ay orda ğaldığ. orda ombaşı olduğ. sālġ ġurulunda çalıştım ben. yazıcı olarağ çalıştığ
 ordā. izine gelemedik heç. bi izine hazıllandığ, o ũn ağşam geleceđđ. geçeden kıprıs
 işi bi ġarıřtı, o ġıprıstaki olay, o soñrā. gedenleri de çevirdiler yoldan. ordā askerlik
 tamamladığ, yirmi dŕrd ay ikmal eттіk, ordan tāyin olduğ, orda ne arđadařlarımız varıdı.
 10 onlarla ġāri vedālařdıđ, istesyona_dar geldik. istesyonda ağızladılar om birdē. trene
 biniyoduğ, om birde ağızladılar ġayri, bizi ũđurladılar. ũđurlama deniliyor şimdi yā,
 işde ordan teris olduğ geldik. bi buçuğ ay izin verdiler, izin ġullanmadımıdı, izini sonra
 veriyollardı o zaman. o ũ ay verdiler ordā, bura gelincē om beş ġŕnlŕne gelmiştik o
 zaman. sonra aylī da istedik. askelli o şekilde bitirdik. ordan kŕyŕmŕze geldik, ağaatı
 15 kŕyŕnē. ağaatı kŕyŕnde bir sene ğaldığ. bir sene sonrā bir sene çitçilile ũrařtıđ.
 itilile, iřdē_kin ekdik. ondan soñrā bācılıđ yapığığ, malcılığ yapığığ, besicilik yapığığ,
 bunlarla ũrařdıđ. bir sene soñrā şonyaya ġeттіm. şonyada seluğ ezzā deposunda on
 dŕrd ay ğaldığ. on dŕrd ay ordā ilaç işleriyle ũrařtıđ. biz dā dā ŕñcesini bilmiyoruz dā
 ařřā yoğarı o zaman zaten iki hastalığ varımış. bi verem hastalī varımış bi dē havalı
 20 sıtma diye bi sıtma varımış, biz bŕyŕklerden duyarız onu. bu iki hastalığ meşurumuş. bu
 da işde veremiñ şeyle tŕberkiloz antibiyotiyle şe_yapıyollarımış. ŕtekinde de bi sarı
 kinin diye bi sarı hap, biliyom ben onu, onuñla savı_ştırılıyormuş. he, kinin, kinin
 diyollar. sarı ufağ bi şey, zehir gibi bi hapıdı. gŕrŕyorum işde ocuđlŕmda ilk
 zamanlarda, saten başka da yayġın hastalığ yoğtu. bir miktar ũzŕm çinnendikten sŕrā
 25 şırası bir miktar ġaynanır. ġaynandıđtan sŕrā bŕday nişastası ile ġarıřtırılır. biras
 ġatılařıncā ġadar pişirilir, ġatılařtıđtan soñrā daha ceviz daha ŕnceden ipe dizilir. ipe

dizilen o ceviz ̄ gätınıñ içerisinde batırılır, bi dāfā ikinci kez yine batırılır. o ğalın seviyesini aldī zaman ğurumaya bırakılır, bu şekilde bandırma yapardık. sōrā etlik yapardık. etlik, kışlık etlik. inek, dana geçi bunları kesiyoduğ. bunlardan ğavurma 30 yapardık ğış hazırlı için. bi ğismını sucuğ yapıyoduğ. inek kesdimiz zaman bastırma yapıyoduğ. sucū da et ğıyılıyor, ğıyıldıktan sōrā içerisinde onuñ şiyi var, kiloya göre içine ğatğı maddesi ğatılma şekli var. onu sucuğ malzemesi satanlar bilir, sarımsāğ, ğara biber, ondan sōrā bir de onu kızartması için bi boya ilāve edilir, bu şekilde bārsā basılır, makinesi var onuñ. o makineyle bārsā basılır. o şekile ğurumaya bırakılır. bu da işde ğış 35 hazırlı olurdu.

M118

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Aşağı Çağlar Köyü

Anlatan : Durmuş Ali Kestirici, 1951 doğumlu

Konu : Askere gönderme, batırma, hatıralar

şimdi aşşa çālardā askerē gönderilirken dūnlerde yapılan yemekleriñ aynısı yapılır. köy dāvet edilir, mesele keşkek, bir de bizim orda yahni diye bi şey yapılır. bunlar köy halkına yedirilir. bāzen kızadan müftü davet edilir. bazen kıyama gelır, hepsi deil. ama bazı geşlik te kendine hās afidersin işte içip bilmem ne yapıyor, öle geçiyor. bunlar

5 hısım akraba dolaştırılır, dolaşır. cebine haşlık verır. öle gönderilir, güle güle gider gelir. askere gideller. ben amasyaya gittim. biziñki de öyle oldu aynen. ben ermenē vardım. tabi ondan sōrā kıonyayā, kıonyadan ankaraya gittim. ankaradan amasyaya gittim. amasyada acemi birlinden sonrā ben şeye, babeskiyē gittim. babeskiyē gittim. giderken trenden 'kıaştım. attım trenden yaralandım. köye geldim üç gün kıaldım, ondan sonra geri

10 gittim. benim askerlik bōle oldu. / batırmanıñ yapılışı, düğürçük diyoruz. bazı yerde bulğurdan yapıyollar, bazı yerde dūrcüğden yapıyollar. yani önce ıslıyolar, o biras şışıyō. bunuñ içerisine kıatğı olarak cevız, fıncık fıncık kıoyuyollar. güzelce hanımlar yuñuruyor onū, domates kıurusu kıoyuyollar ve başka kıatkılar kıataraktān o kıızartılıyō. mesele işte domates kıurusu kıoyuyollar, ceviz kıoyuyollar, fıncık fıncık kıoyuyollar. çoğ

15 güzel yuñuruyollar onū. bōle tamamen eritiyollar. ondan sonrā lahana veya kıbık yapıyla beraberindē onu yiyollar. batırmanıñ yapılışı benim bildim kıadarıyla bu. sulu da oluyō. onu kıısır olarak da yapıyollar aynısını amā, yaptıkları benim tarif ettiim sulū. bi şey döküyollar yapıp mesela lahana veya kıbık yapı. bunlar beñzer salata kıoyollar, domates kıoyollar. ekşi mekşi kıoyallarsa onu da kıoyollar. sumā ekşisi, limōn, nar ekşisi

20 kıoymazlar bizim burda. on yapıklı bi defter olurdū. silgi olmazdı, elimizi böyle yaşlardık. tükürle silerdik tükürük yerinē, kıalemimiz biterdi, incir dallarından bi şey kıoparırdık. onuñ içerisi bōle şey olur, kıovan olur. biliyo musun, o kıalan kıalemi onuñ içerisine geçiri, onuñla yazı yazardık. pantul yōk, gömlek yōk. esgiden doñ varıdı, dōñ. biz eski adamlarız, onu geyerdik. af edersin, zıbın deyə bi şey varıdı, erkek çocū olarak

25 onu geyerdik. e bōle bitirdik biz ilkökölü. tabi nābacāñ, bunla tāsili nerde yapacāñ? başarılı olabilir misin, olamassıñ. defter yōğ, kıalem yōğ. yüz kıüsür tene talebe. tek

30 ̄retmen. tek sınıf, ama Şimdiki lise mezunlarından yine hepsi bilgilidir. Şimdi eğitim
ȳk. efendim? tabiki hesap kitāp, dışarı ııktımız zaman herkes teneffüstē kitabıyla
ıııardı yā. dışarıda ıalıŐırdī, ezbere bi kitab oğurduğ. ya Őimdī benim ōlum var. liseye
gidiyōr, benim yaptım hesabı yapmıyōr, yapamıyōr. bū, bōle. altı senede bitirdim
ilkođulu. inañ, o zaman bi sene ıaldım, onu bilmiyorum artıđ. nasıl oldūnu
bilemiyorum. işte ıaldığ demek ki baŐarisızmıŐız bi Őeydē. bi sene ıaldığ sınıftā,
ilkoğulu bōle bitirdik.

M119

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Elmayurdu Köyü

Anlatan : Ali Şahin, 1935 doğumlu

Konu : Meyvecilik

ali şāin, nasīl? dün üş gişi yanımızda diplerinde ot yaprak çıktıysa yaptırdım. bin tene maşallāh, o nasıl içindeki elma yetişen bi görseñ. elmayurdu deyişdē bū köyde birez önemli oluyor şey elmā. tabi olanıñ yükü var. benimkī suyu şurdan çıkar, önünde beş altı metre havuzū hiş kimse ğarışmaz. hīç, muazzam bahçemiz fazla ğalabalığ oldūndan

5 oraya gidersin. efendim havuzā dolu olur, suyu başından akar. bōle hiç yani kimse ğarışmaz. bahçemiñ mesafası epey vār. ğayrı dün dışdan arabamız da var bizim. hem büyük motur vār, hem şey var, uzaklara gidip gelme işi vār. ordan iki üş de şey bulduğ, orda kinarlarından çıkan otlarī temizletmek için filan, eve geldik. olan var yanımda bi tāne, bi tānesi istamboldā. bu sefer dedi ki yav ben gece dedi, oraya bi ğedesim var dedi

10 olan. gendisi şey, berber. ğet ğedecēseñ dedim yāv. erzu eddiñ de ğetmēcek miñ? bahcemize ğetti gene ğecē. velāsılı yēn, yanī bin kere maşallah yani, üzerine gelinmēs, çoğ. izinebol dedim yer işte. hē, bahcē ben ne diyim sañā cenāballah utandırmasın, şimdi eñ iri maddelī āşta, pīnar bōle dibi de şu boylu çocuk, gene dē eliniñ yetiştiiği yerlerden düşürü tapır tapır yere, bōle. efendim türū, cinsī işde bir kıoldeni vār, bi de

15 daha başka çeşidi var bunuñ. yani kimse öle giriyim dē şurda şurda dolandırırım dēmez. arabıyla gireriz içinē, üş motur, üç motur içinde dolu olarak şey yapıdğ. dışarıya yani verdimiz adam. yō, bizim bahcemiz köyümüzde yetişmeyen yōğ, neden yoğ. efendim her aş çoğ şeylerī yayla mefkisinde vār. anadıñ mı? belki bu dedim istanboldā olanıñ dā “ölum, ben şimden ğerī yaylalara enip çıkmam dedim onlarā, gidiñ gendiñiz felan yerde

20 bahcemiz vār, belişiñ, ūleşiiñ kardeşleriñ ilē ne görürseñiz görüñ filan dedim dē işte bi arā kirez varıdı devamlı yayla dedim yerde. bu sefer kirazlarī mülkiyetī zabdēdenler deşirdiler yēn, yāni ne diyem sañā. bünlarıñ bir ğısımlarī bōle dabi ğızmet, şeylerī yani oralı olmadılar. iki tane ğız var, üzüm olur az ammā. nedēn, öteki şeyler oluncā şimdi o mevkiñiñ içine öle cıbık mıbık atmazlar. örülüverir dallarınā, bu dilimdē. cıbık şiyini

25 üretmezler, amā gendiñ heves gelecesin, çoluğ çocuk vardında yeşin içsin diyē olusā hepsi gelişir. buraya büyük ...ordan çıkıp da suyuñ bütun o dedim bahceleri bürür. hiç

yanī sādan soldan fiaraya gētmesin, su, hīç. gēder gāş gişiniñ o mevkide bahcesi vār.
 farz eğelim om beş gişiniñ bahcesi var. om beş gişī sırayla şey yapar. sular yani. güzel
 çeşitli elmalar aşılız. gendimiz yani. aşıyı şimdi aşı mevsimi geldi miydi, işde efendim
 30 bahar mevsimī eyi olur. bahar mevsimī iyi olur, gidersin orayā, elinden kimiñ iyi gelir,
 kim aşılabilir bunū. sorarsın varır icābında adam biçer şöle, şu bileg gibi oldurur şeyī. bu
 dedim āşlar, şöle biçēr, gendisi yani. yapan bunlarī, burdan bişti miydī ondan sōrā kaş
 tene var o bahcelerdē farz eğelim hangi arkadaşın bahcesindē erzu ettiler, otuz denē,
 yirmi denē, şey alırsın, kalem deriz onā, yani aşı yapılan yerē duTTurulur, duTTurulur
 35 efendim. onlar şū şeyler var, ilaş gibi, bi böylē, siyah maddeler, eskilerden köy yerinde
 şeyler olmazdı böyle bir ilaş durumū, ancā böyle oraya sürüp dē ilaş gibi şeyī vurduñ
 muydu, o aldın şeylerī çeşme deriz onlarā, onları aldı dā yani çeşit çeşit yerleştirmeye
 başladı mıydı mecbur galır kī gelen arkadaş arkadaş benim şurda om beş yirmi ācım var.
 aşılabilir verdiğin dē bi kere ne yazım der o? dabi onuñ arkadaş buraya icābında mācun
 40 ilazım dēr, mācun var, ayrı bak. mācunū getirdi miydi böyle gıyınığ şeyin ucuyla alıverī
 şöle sürēr. ondan gēri çoğ muazzam gelişir yēn, bak benim şimdi ölümüñ birisi dē
 istambolda dedim, demin. istambolda üç seneden beri durur. hatta bu sene bi şölē om
 beş yirmi gün veyāt bir ay arasında hanımıyla barabar geldi bi gezdi gētti yanımī,
 elmayurdunū. gendisi istambolda durūr, velāsılı ağır kelim bi tānesi evde köyündē. o da
 45 berber. hayvancılığ yoğ. herkeziñ eviniñ öñündē bir hayvanī vesāre bir merkep gibi böyle
 bi şeyler bulunur. şimdi farz eğelim benim evimiñ öñdē benim hanımī mefāt ittiydi
 benim bu olan var bi tāne berber gendisī. bunu dedim bi yerē sürüvereço dēlim ben,
 güzelce bi inek vardı. al dedim beslē, ne görüsen gör. yani kümes hayvanı yok. kümes
 hayvanını bilirim ben, hē, olabilir. yani bu dedim benim yanī. şe_yapallar, besleller,
 50 atasında yetişgin inekler var, ineklerī beslerke atasından genē onuñ bir cinsleri meydana
 geliyorū, onlar meydana geldigden sonra gāyri satā. büyür bu şekilde boğaya çekeller
 felan, böyle böyle bulunur eyisini dutunabilirse. ama beriki dedim gibi şey var, zirāT
 dāresiniñ yanına aşāda bizim köye girerkē şeyler var, güzelcē. onlarla baña şu ilazım
 der dē. köye gezmek erzu eđerseñiz aradınız çeşitlerden bulunur.

M120

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Güneyyurt Kasabası

Anlatan : Ahmet Bozdemir, 1933 doğumlu

Konu : Çobanlık, Balkusan Yaylası Şenlikleri, Kıyafetler, Bulgurca, Yörenin Tarihi

meselâ güccük yaşta bobamızıñ yandâ devam ettik çobanlıâ. yâni ğırğ yaşına ğadar biz çobanıdığ. ğırğ yaşınâ dar yaylasındâ sehilindê ondan sôrâ soğuk sular var balğusan deriz bi yer var yoğardâ, ora göçerdik. üş buñar deller bi yer var, ora göçerdik. yâ, şu yoğarı ğuşağ buñar deller bi yer var, ora göçerdik. yâni, yoğardaki sapancalarâ. ondan

5 sôrâ hüyük yerlere her tarafa biz göçerdik. hep güzün dē eylul veya ekim aylarında bura sehile ęnerdik. sehile ęnerdik, burâ, sehilde çardağlar var, bağlarda. orlara davarlar yatarđı, biz yanlarında gece ğalırdığ ordâ. anadıñ mı, sıreyle mesele iki arğadaş olursâ bir afta o güderdi, bir afta biz güderdik. sıraylâ. ondan sôrâ meselâ ğar ğış çoğ olurdu bullardâ. o zaman şu mesela üç ay filan bu memlekette ğar çinerdik biz. ğâr, ocağ bahar

10 ayları diyim, mart ayındâ gene tekrar bis şey yapmağ için oğlağları yani döl alır deriz biz onâ. geçiler ğuzlamaya başladı mıydı döl al derdik. o mağsayla gene geçerdik yaylayâ. her taraf ğarığâ, ğar olurdu o memlekettê. ğarığâ gezerdik ordâ geçiler ğuzlardı, ğonum ğonşudağı olurdü. ollardan 'gezerdig, 'güderdik yerdik içerdik. işde ôlê. çobanlık bölê. yâ üç cüz olurdu, iki yüz olurdü. dört yüz olurdü, sürü. gücügbaş, ğoyun,

15 geçi bunlar olurdü. ğoyunuñ ğuzusu olurdu, geçiniñ oğlağı olurdü. ğopê olurdü, şimdi evel onü ekim ayınıñ onundâ bis ğatardığ ęrkêni dişiyê. mart ayınıñ onunda ğuzulallardı. yani heP berâber deil de üş beş gün areylê üçü böün beşi yarın ôle ôle ğuzulallardı. ğuzulamasınıñ şekli bölê olur. yaylada ğalırdığ işte. üç ay yaylada ğalırdığ. ollardâ bizim böyüg ğayalar var, diplerinde in deriz, inler vâr. ollarda ğalırdığ biz. işde

20 ôlê. çıkardı, köylüler de çıkardı. reşbeller de çıkardı ollara, çit sürellerdı. mallarını güdellerdı, odladıllardı. ona da çıkallardı, bizim yaylamız. çoğ eyi. balğusan yaylası deriz bizim yaylayâ. yâni çok süper yaylamız var bizim. şimdi ollar hele bütün fidan dikdiler. balğusan işte şeyiñ orda, türbesi var. yâ , bal iyi olurmuş. balı güzel olurmuş. işde memet beyiñ türbesi var balğusandâ. karamanlı memet beyiñ türbesi var. hem balı

25 da çoğ güzel olur balğusanıñ. çoğ güzel balı olur. onuñ çün balğusan deller. yani yayla

bizim orda da çoğ dā işte oralar komple balğusan yaylası deşler. işte öle. karamanlı
 memet beyiñ türbesi var balğusandā. her sene bu dil bayramı yapallar. orda dil bayramı
 yapallar. bu sene vali geldi, bağanlar gelir, hep ora gelillēr. şenlik yapallar, yemek
 veriller. meselā piriş pilavı pişiriller, kebab yapallar, veriler orda halğa daıdıllar. burdan
 30 da geğeller, doñdurmacılar geçer, çaycılar geçer, işde ordā dağıdıllar milletē. çārik çoğ
 geydik, çizme geydik, lasdik babıÇ geydik. amma yalnız biz ovadā bi kepenek yōdu
 bizdē. kepenek yōdu. o arķaya aldıkları şeye kepenek deriz onā. bizde o youdū. bizim
 bildim pantul, çeket yaptırdıq goyunlarıñ yuñu eiridik, gendimiz doğudurduq. geyerdik
 arķamıza. içine bildiñ şiy, gömlek derdik biz, ona şindi atleT deşler yā biz oña gömlek
 35 derdik. şu, şuñā da killik derdik. kirlik. bunlarē geyerdik biz işte. çobanlar bunları
 geyerdi. köylüler, hē, çarē çoğ geyerdik çarē. çariğ sığırıñ gönünden yapılırdı,
 derisindēn. derisinden yapılırdı çariğ. şöle kesellerdi şölē, kenarları dilellerdī, dilellerdī,
 ondan sırim diye bi şey varıdı. şöle barmağ gibi. sırim deşlerdī, onu dağallardī, onla
 bālallar geşyellerdī. işine yuñ dolağ dolallardı, yuñ bulamayan çapıt dolardī. onlarla
 40 giyerdik geçim sālardıq. çorap bulunmazdı, çorabı nerde bulacañ? hē, ben mesele girğ
 sene çobancılığ yaptım, ben ayāma hiç çorap gelmemiştir. nerde gelecek? youdū
 memlekettē. pambı ekerdik. ğumaş gendimiz yapardıq. pambı ekerdik, onu bozar bozar
 yolardıq. içini çekerdik. onu faplikada ğurdurduq, çekirdēni ayıtlardıq. getiridik evdē
 ğadımlar atardı onū, yayılā. duluP atar gibi atallardı. ondan sōrā tütün sürtellerdī, dola
 45 yapallardī. dola, dola deşlerdi. çıkrıkta eirilerdi, çıkrıkta eirdikten sōrā suyula ısladıllardı
 döğellerdi onū. ğayrı onu döğellerdi, bazısını boyallardī. boyaylē irekli olacağ deşyi,
 hayır, hazır boya satılırdı. boyallardı, soñrā doğulardı. elbise yapallardı, ğumaş
 yapallardı, ceket pantul yapallardı, gömlek yapallardı. killik yapallardī, yapallardı bölē.
 yāni her şeyimiz gendimiz yapardıq biz. dışardan bi şey gelmezdi bizē. ğumaş gelmezdi
 50 hepisi gendimiz yapardıq. çarē gendimiz yapardıq. ayağğabıyı burdā dikellerdi. şapğayı
 gendimiz dikerdik, elbiseyi gendimiz dikerdik, terzilerimiz vardī, hiç dışarıya bi şey
 bizden sızmazdı. şindi heP dışarıya geğilir. evel şu bizim ğısacığ māllesi vardı, çölbaşı
 māllesi deşlerdi, ordā ğüp yapallardī, çanağ yapallardī, çölmek yapallardı, bardağ deriz
 şöle ülüglü yapallardı. ülüğsüz, onlara bodana deşlerdī, bodana, yani şöle normaline
 55 bodana deşlerdī. ufāna çalkayacağ deşlerdī. dā güccūne çölmek deşlerdī, hā, göveç
 çencere yapallardī. hep onda yerdik, yemeği, işde öle. toprāk toprağı dövellerdi,
 ufadıllardı, elellerdī elekdēn. çamır eđellerdī, yuñurullardı çinellerdī, onlar çarğları var

onlarıñ. çarqıñ üstünde elleriylē şöle ellē ellē yapallardī. ondan sōrā onlarıñ fırınları var, orda ora yıǵallardı, altını yaqallar orda bişerdī. güb olurdu, onu satallardī, dā anamuruñ, 60 gülnarıñ ondan soñrā mutuñ köylükleri bütün satıya gelirdī. alıllardı, şindi plastik çıqalı onlar bitti. o zanāt bitti. festival olarak başladı mıydı ermenektē bulǵurca yapallār, tarhana yapallār, börek yapallar ottān peynirdēn. ondan sōrā keş deriz biz. keşdēn onlardan börek yapallar, her çeşit yemē yapallar ordā. yāni tuluǵlu ayran yayallar, böyle onu daǵdıllār, buyūr. bulǵurcayı eti ǵıyallar, içine bulǵuru dökeller, sinitlere düǵürçük 65 deriz onu dökeller, yuñurullar ǵāri. çoǵ güzel bi yuñurullar onū, tam yuǵurullār. oyuldu muydu şöle şöle yapallar, biber atallar, başǵa şeyler de atallar. şeyiñ üstte bişiriller. biz ekserī kömürde bişiriyiz dē şindi tüpde de bişirilēr, sacıñ üstünde de bişirilēr, kömürüñ lezzeti onar vermez tabi. vār. çoǵ kömür ocā var şunuñ ǵarşısında, ben ordan emekliyim. kömür ocā çoǵ. dē sekiz on yerde kömür ocā var burdā. çalışıyor. kömür 70 fāliyetleri yetmişden evel başladı. yāv, deliyolar işde, şöle bi delik deliyolar ǵapī bi. giriyollar içinē. aşşā eniyorlar üç cüz metire aşşā. devam edī ileri ǵedeller. ǵeri ǵedeller. bulduǵları yerde kömürleri alıllar çıkarıllar. vincile çıkarıllar, bunlarıñ elekleri vār, orda eeller. ufānı bi yerē, irisini bi yerē satallar. / esgiden köyūke ǵarǵara köyü deñerdī. ǵarǵara, burda bī ǵavur varımış. ili ǵavur deñlerimiş onuñ ismi ǵarǵuruymuş. ǵarǵuru. 75 ondan sonrā ǵarǵara ǵalmış bunuñ ismi. hā, atmışda dā ihtilaldā buranıñ ismini güneyyurt olaraǵ ǵoydular. yani yerli milletten mi, onu ǵeçici mi, eñ eskileri ǵaraqayalar varımış burdā, ǵaraqayalar, hasanālar, mustā fendiler, bunlar varmış bullarıñ yerlileri. hē, mesela bizim mālle var şu ilerdē, orda ik üş ǵabile varımış, burda heralda ermeniler varımış burdā. burda ermeniler oldū çün ermenek adı ǵonmuş 80 dediler. ermeniler ǵeşmiş burdan, ermenē vardıñ mı sēn? ermenē girmeden şöle oraya arabayı duracaqsın, beride şöle üs yandaǵı ǵayaya baqacaqsın. orda ǵale vār. beridē, ötē, orda ǵavur orda yaşarımış. orda ǵörüsüñ. şurdan şöle şöle iki de delik var orda. beride yüksekdē ollara baqarsıñ. tamam, baqarsıñ orda. oranıñ şeyini ǵörüsüñ. ermenek demişler vallā orasınıñ tārini bilmiyoruz. esgi tārini bilmiyoruz. yorǵo, petro varımış, iki 85 tāne ǵavur. şu ǵarşidā oturullarımış onlār. onlar çölmek yapmasını bilirmiş, ondan örenmişler.

M121

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Güneyyurt Kasabası

Anlatan : Mehmet Bahçeci, 1939 doğumlu

Konu : Düğün

şimdi esgiden bizim burdā düğünler bi köyüñ büyüklerinden birini düğüre gönderillerdī. ğızı istedilerdī. verillersē yaud da bi müdded bi düşünelim. gelecek hafta bi dā geliñ felān, bōle biraz şe yapallardı. getmezdi o zamanlardā ğızılā olanı göstermezlerdi birbirlerine, onū gizli gizli görüşillersē görüşüllerdi dē göstermezlerdi yani. bi ötecab

5 bi şey varıdı, bi ötecab bōle bi şey varıdı, bi terbiye varıdı. şindikī bi deil. bir afta sonra bi da ğedellerdī, ölumlu bi cevap alıllarsā nişan yapallardı. köyüñ hocalarından büyüklerinden bi aş ğişi götürüllerdī. sözlüsü ğeder, yūsük alıllardī. nişan yapallardı, bi dūn tārini ayallallardī. felan zaman dūnümüzü yapalım deyə bi ğarar verillerdī. ğeder, ondan sōrā millet birbiriyle dudğunudū. odun dūnū deřlerdi, bizde bi odun dūnū varıdı,

10 mahalleli herkez eşşēni olan, hayvanını alan, baltasını alan, omuzu tūfē olan, tūfēni alırdī, ormana oduna ğedellerdi. ormandan herkez eşşēne birer yük, bayā kırk ellī şı olurdu belki yüz kişi de olurdu. eşşeklerine herkez bi odun yükledirdi, getirillerdī dūn sābınıñ evine yıķallardı. dūn hē, evine yıķallardı, tūfē atallardı, çıkarlar yerler içeller bi sohbet yapallardı. ondan zōrā dūn zamanı ayarlandında feñan zaman deyi o ünde dūne

15 hazıllanıllardī. esbab görelim deşlerdi. o zaman esbab deşlerdi, şimdī çamaşır şeyi de var yā, esbab göre ğedellerdi. varıllardı, ğız olurdu, ğızın anasī babasī, olanıñ anası babasī veyattā birer yakın akrabalarından götürüllerdī. baķallardı tüccara manifaturacıya vardıkları zaman şunu alalım, şunu alalım, şunu alalım bi şeyler alıllardī. o zamanda burda kadın terziler varıdı getirillerdī onā. elbisesini yaptırılırdı, dikellerdi o zaman

20 hazır elbise yoktu. şindikī bi konfaksiyona varıp da işini görüp gelme yōdu. herkez şey alırdī. pāzen deřlerdī, işde o zamanıñ ğumaşları, o ğumaşlara pāzen deşlerdi. ipekli bi de ğadifē, o zamanlarıñ mēşur şeyleri bunlarıdī. getiriller diktirillerdī, dūn yapılırdı. o zamanlardā ekseri işki felan içellerdi ğeşler. 'davi'l, zurnā damlara çıkallar ğalenin ğabızı dē bi şeyler oluyodu bizdē. onları oynallardī, hē, ğüreş bilenleri ğüreşillerdī. gelin

25 ala ğedellerdi, yemek bişirillerdī, keşge ekseri keşgegilē fasüllā veya nout yemē bi şey daha yapallardı. ağdaları alıllardı, tatlı olmazdı. şimdi yeniyor tatlı bizim burda zaten.

yemē yeŕler gelin ala geğeller. tābi gelin alıllardı geçi dönüşlerinde herkezde bi silah
 olur. tüfeg, dabanca mabanca olmazdı o zamanlar. şöle barıtlı sıkılallardı, ātarağ
 geğellerdi. bārarag çārarag işde. gelini alıllardı, geşisin geçi gelillerdi şeyē. gelini eve
 30 getirillerdi, olan evine getirillerdi. olan dama çıkardı. dam olurdu o zaman, hep toprağ
 damıdı evleriñ üstü. dama çıkardı çekirdē atardı, gelin aşşā durur eviñ öñe yoğardan şey
 atar, çekirdē atardı dāmāt. dāmādiñ bobasına sorallardı. ne vırecēsın gelin geldi, şey
 istellerdi. ayağ basdı parası mı değer, işte neydi bi şeyler. neydi onuñ adı yā? görülık
 gibi bi şey olurdu, nēySe, o zamanıñ örf ve ādeti öleymiş. ō da çıkardı işde bi bā
 35 verdim, bilmem bi ögüz verdim, bi tosun verdim. tosun deyi ğāri damada değer. tosun
 deyi dāmāda niyet alıllardı. bi tosun verdim, değer ondan sōra ādet idi, bi destiye bi su
 doldurullar. bi de çarpallar geliniñ öñe. bi evde de bi su dā ğollar, gelin de onu deperdi
 ayağıylā. dāmāt ğoltuğdan alır, evine götürü geğerdi. ertesı günü erkekler deil de
 kadınlar tekrar toplanır, bi dūn daha yaparlardı. ondan sōra hepsi biter. bir afta sōra el
 40 öpe geğeller. şimdi dāmāt dāmādiñ anası bobası yakınlarıyla geğellerdi ğizevinē. ora
 vardı mıydı orda yemek yeğerdi yemē dāmāt verirdi o zaman. o da bi şey istiyor, işde
 ğizevi de işde felan yerde bi çıbık verdim, felan yerden bi tarla verdim. o da bi şeyler
 verirdi. gelecek hafta da onlar tekerer ğız ardısına değerdi ona da, ğızlar, ğız tarafı da
 şeye gelirdi. olan tarafına. orda da yeñir, içilir, efendim, yō, yō o yoğtu. orda bi şey
 45 olmaz. böyle biterdi dūn işte. olan o zamandā o zaman anası bobası olan zāten şe
 sōlemezdı bobasına. bi ıçıcağ tābi, esgiden biz babamızıñ yanında biz sağ başımızı ağığ
 gezemezdik biz eskiden. böyle ...bobamıza beni everivir felan demē yoğ. annesine değer.
 anne felancanıñ ğızını bañā isteyiveriñ değer. geğeller istellerdi işde. ō dā varıdı, şimdi
 bi olan sōlēmedı zaman annesine de sōlēmez icābındā. bi pilav bişirildi zaman birazını
 50 ğatar gelirmiş, pilāvñ üstüne ğaşı şöle dikeyor. getirdi miydi tamam olan beni everiñ
 demek yerine geçiyomuş. ölē şāpiyollarımış. vallā ayağğabıyla ilgili bi şey yoğ. zāten
 dāmādiñ ayağğabısını çalallardı. dūnde sādıç olurdu yandā, cāmiye felan geğellerdi.
 cāmiye geçti miydi izlellerdi. ayağğabıyı nerē ğoydu dāmād, çalallardı. fağat sādıcı dā
 onu bi torbaya veyāt bi şeye ğatardı. yanna bi yere ğordu çaldırtmācañ diyē. dāmādı da
 55 çalallar. yā bu, anlaşmalı olurmuştur heralda, bi dāmādı ğız ğaçırı bi götürecek hāli
 yoğ yā. böylē aralarında şey, latife olsun sağalaşmā için. ğoltuğlarla götürüllermiş,
 sādışdan bi davar alıllar yemē için. bi işgi mişgi almā için, bi şey ğopartmā için. bu,
 anlaşmalı olurmuştur tabı. ğocaman herifi nası.

M122

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Katranlı Köyü

Anlatan : Fatma Çağlar, 1931 doğumlu

Konu : Yöresel yemekler

yetmişe varıyoruyūñ. yetmiş iki yaşındaym. batırmayī imriğini ğatarsiñ. cevizini
 döğersiñ, ğırsiñ biliñ. soğan dođrarsiñ. maydunuz, fesliķan dođrarsiñ. güzelce
 yuđurusuñ. ister ğaşıla ister bostanıla yerşiñ. bostanı da dođrarsiñ, ğaşıla yerşiñ. işte
 bunları atarīz. bībēr, cēvīz, tomatis dođrarsiñ, soğan dođrarsiñ güzel yuđurusuñ. ğaşıla
 5 bunu bostanıla yerşiñ. bunuñ adı batırık. yapallar, sıkma yapallar. onu da bunuñ
 ğoyusunu işdē sıkma sıkma yapallār, çayıla yeñler. bunuñ üstüne içeriz çāyī. olūr olūr,
 ğışın olur. turşu da ğollar yannā. ilāna turşusu olursa dā tomatis biber turşusu olursa dā
 ğollar o sıkmayī. ben o sıkmayī mīdem hasta dā yapmam, batırī hafif bi su dökerīz,
 yumşak. onu yēyoruyuz. buyūr, yapan yapar yapmayan yapmaz. ğısırī bōle işde
 10 yuğurullar yā ben ğısır yapmam. hastalıklyiñ. batırmayı yaparım. batırık, ikisi aynı bi
 isim yā, işde biz batırma deriz, batırık diyen de vār batırma deyen de vār. pilavımız da
 vār. keşgek dōveñ keşgek de buğday dibekde 'dōversiñ adamaķıllı. dōversiñ yursuñ
 tencereye vurursuñ, bişdi miydi yağını da dōkersiñ güzelce, ayrıñıñ varsa da tereyağsa
 da neyse ğayrı ğorsuñ yerşiñ. ayran olursa yanda ayran. yeñeklerī tomatisi dođrarsiñ.
 15 soğanı dođrarsiñ, patetizi dođrarsiñ. yeñeg idersiñ. bazı yahnī, ğızartırsiñ pateyi yađdā.
 onu yerşiñ sabahlayı. bōle bōle yeñekler yapılır. / bayramlarda dā ğadeyif yapardığ.
 ekmē ğıyardığ, cevizinile ğarıştırır, ğadeyif yapardığ. şindi yapmayıverdik. evel
 buyudu, keşgek döğerdik değim gibi, onu bişirisiñ. geçi keserseñ kebab yaparsıñ, kebab
 eti dođrarsiñ. şöylē şöylē bir iyi ğavırırsiñ, kebab, kebab olur. soğan da dođrarsiñ, kebab
 20 öyle olur. eti ğıyar da ğavırırsañ ğavırma yerşiñ. böyle yaparız.

M123

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Katranlı Köyü

Anlatan : Mehmet Arıkan, 1943 doğumlu

Konu : Hatıralar, hava tahmin yöntemleri

zamānıñ birindē ben atmış altı atmış yedi senelerindē anamur kıanalınā çalışmaya gittim. anamur ğanalında çalışırkēn bēlē yolda geğerken bir ebē gördüm, ğarı. olen bende de az bi şeylik vār, ebē didim sorayñ, ebē ğaç yaşındasñ diyēñ didim. ...ne vazifeñ eliñ ğaç yaşında olusa osün, ben de birez şilik var diyeyñ. şindi şöle deynē dayanmış dā tıķır tıķır tıķır geđiyorū. řu da şöle lapır lapır şöle sallanıp geğer. hē, hāni řunu sorayñ yaşadım, ebe nōrūñ? nerden gelip nereye geđeñ ebe değim. şöle dōruldu. yüzüme bi bağdı, ğuzum deđi şōrda ğuzular var da onlarıñ yanna geğiyorum deđi. ğuzu mu güdeñ ebe didim, ğuzu güderiñ ğuzum didi. ebe ğaç yaşındasñ didim, ne vazifeñ eliñ yaşını dā, fağad bende de dussuzluğ var yā, ğuzum didi, tam yüz on yaşındayñ didi, ğarı.

10 ğuzum bağ deđi, iki tene ğuzu dişim çığdı benim didi. dişlerini de bōlece azarındā gevdirep ğarı da 'gōsteriverdi, ğuzu dişini gōsteriverdi. māřallah māřallah, ebe māřallah māřallah māřallah bārekallah māřallah değik. ğarıya bi şey verdik, hadi ebe değim, güle güle ebe değim, ğarınıñ arķasından şöle bi geğtim. saol ğuzum deđi. haydi saña da uğurlar olsun, baña da. çekti geçti. / benim askerlik ēzircanda. ēzircanda yapardığ.

15 ēzircandā bir ğün bir ğış ğünü tam zemheriniñ bi şey ğünü geçe bir üş nōmetine gittim. odunluğa, odunluğa. geçe bir üş nōbetinde odunluğdā geçe az bi üşüdüüm, hava şey dē, ğulubeye girdim. ğulubedē kürkü, tabi soğuķ ya dışarı, kürkü sırtıma büryanıverdim, oturdum. oysam nōbette oturmak var mı? 'oturdum, otururķanā uyya ğalmıřıyñ. sen nē uyuñ diyi uyķumuñ içerisinde beni ğulubeden aşşa sarķıttılār. rüyamdā, uyķumuñ

20 iđerindē, o zamana ğadar gendi sesimi gendim uyandım. hemen uyandım, 'hemen ğağdım eüzü besmeleyi çekdim yā, “eüzübillāhimineřşeytānırracım bismillāhirrahmānırrahim” diye ğağdım ğırçıldı her taraf. ğöz ğözü görmüyor hā. o şekildē bi bağdım, ğulubeniñ penceresinden ğarşıdan bi hayal geliyor. hemen indim. mermi de yok bizdē. süngü daķılı dā mermi yok. hemen ğulubeden aşşa endim. maķarızmayı bi çevirdim,

25 maķarızma eskī şeyler varıdı bizdē. ğırķaleler, ğırķaleler. öteden bir hayal geliyor. parlō, dur, kim durū, geliyor. parlō, dur kim durū, geliyor. lan ğucāma geldı, parloyu

soruyom, cevap vermiyör. ulan ben saña parloyu soruyom kaçınıcı yol bu didim. deh
 dimiş bi.. ta burayā, boşluğā. ben nöbetçi subayıñ didi. ben nöbetçi subayıñ. ne olursañ
 ol didim, parloya neye cevap vermiyosuñ? parlo? o zaman parloyu söledi. parlayı
 30 söledi. niye söylemiyosuñ, hah, eşşöleşsek dedī. baña süngü ne kaçayıoñ eşşöleşek, beni
 öldürmeye ğasdıñ mı var seniñ dedī. hayır dedim, ğasdım yoğ dedim. bi ğağdım
 'açıverdi şurayī, ğan burdan akıyorū. ülen çocuğ eşşöleşsek sorarıñ ben saña dedī. sen
 sordūnda ben de cevābımı veriyiñ. ölüm baña duşmanlıñ ne seniñ dedī. benim saña
 duşmanlım yoğ. seniñ baña var dedim. neye dedī, hadi sen burda bi cesus olaydıñ, bu
 35 taburu yaqaydıñ, veyāt beni öldüreydiñ beni öldüreñ taburu yaqaydıñ taburu yaqaydıñ o
 zaman iyi miydi? hadi ğet o zaman dedī, ğet. saña sorarıñ dedī. sen sor, ben cevābımı
 veriyiñ dedim. nöbeti bıraktıñda dedī dōru yazāneye gel, dedī. tamam didim, yazānede.
 bi ğorqu içime düşdü yā, geldim ğouşā. nöbeti deıştikten sonra ğouşā. ğouş çavışına
 dedim ki arğadaş benim didim bōle bōle tabur nöbetçi subayı istiyor. ğedeyi mi ğetmeyi
 40 mi didim. ğetme, yat bağalım dedī. hā, nöbetçi çavış deyelim ğayrı. yat bağalım,
 yaTTığ. yaTTığ, çārmadı ğayrı. o arada yattım. yattığdan sonra sabahtan, sabahtan
 iştımaya çığdığ. dedī dedī felan yerdē nöbetçi çıkısın dedī. as dā çekinmeye başladığ.
 çığdığ, elbette çıkmasa daha çıkılacağ. bi selām, üç adım ileri. ğel ğel eşşöleşsek gel
 dedī. geldim, vardım yannā. benim şurdan duTTu, bağıñ arğadaşlar dedī. bu eşşöleşsek
 45 dedī, bu ğece beni öldürecēdi dedī. beni öldürecēdi bu eşşöleşsek dedī. aş şurayı dedī,
 burā, burā bant yapıştırmış bōle, ihi, bağıñ arğadaş süngünüñ yeri dedī. len neydi baña
 duşmanıñ ule seniñ dedī. ...ulan arğadaşlar dedī, ben bu adama ne cezā vereyiñ dedī.
 ses yoğ. ne cezā vereyiñ? gene ses yoğ. üçüncüsündē hemen dönüverdi, arğadaşlar dedī,
 evet gene eşşöleşsek dedī, evet, gene eşşöleşsek dedī, hah, o zamana ğadar baña dedī kī
 50 ben didim kinī seni öldürmedīme gene enāyiyiñ ğomutanım dedim. neyē didī, evet ben
 enāyiyiñ seni öldürmedīme dedim. sen didim parolama neye cevap vermediñ sen didim.
 sen parolama cevap vermediñ üçün gene enāyiyiñ saña didim. dōru didi. hağlı didi bu
 eşşöleşsek didī_bı, hağlı didi. çünkü dedī ben o souğtan didi o issiden benim āzım
 açılmıyo souğtan dedī, temām üşümüşüñ didī, beş dene ne°betci uyur yağaladım dedī,
 55 bu eşşöleşşē gelince süngüyü yēdim işde dedī, 'asker bōle olacağtır, bōle asker isterim
 ben dedī. tamam o zaman ğayrı millette bi şağ şağ oldu o adar. / evel adam ēsgi
 zamanlardā sāt olmadī sıralardā adam yıldıza bağār, yıldızıla ğeder. şimdī adam şōle bi
 bağār yıldızā. ülen ıldız ülker dōmuş. sabahyıldızı çıkmış. bu yıldızla dağa ğedilir.
 bunuñ āşamı sabahı ğecesi ğündüzüñ eri sabahı ordan tākib edeller. er dedimiz saur. er

60 ekmē. mesele savurdā veyāt ğaķıp yemek yēcek. veyāt bir yola ğedecek. o zamanda sāt
 yok yā. tahmin űzerinē sāt, űş dōrt sātı veyāt iki sātı, o sıralarda. űindi yıldıza baķıyor,
 hah, yıldıza bağdı mı, hah, tamam, horazlar da űtűyor. horazlar da űttű mű, tabı, yalnız
 horaz űş nōbet űter hā. birinci nōbeti ilk horaz, ikinci nōbeti orta deydōr, soñ űeyı soñ
 horoz. o zaman űafā tmiűtır. soñ űeydē űafā tmiűtır. o űeyile onu tākib ederek bu iűler
 65 olurdu evel. burda ğıűıñ azlını çoķlınu eskilerden tahmin űzerı iledin ğozānıñ
 çoķmasından tecrűbe edellerdi, iledin ğozānıñ. ve bir, bi dē ğarınca ocağından. ğarınca
 ocağı űimdı ğıű çoğ olacağ olsā ğarınca ocağınıñ űzerine palta yığaraķ yaparımıű.
 iűlemiű oldű yerē, yığaraķ yapığını demek kinı yığaraķ tű fazla ğıű olsā yuvasına
 enmesin aűűağı. onla tecrűbe idilirdi, o tecrűbeymiű. ve yōrűkler buranıñ, yōrűklēr,
 70 ğoyunuñ yatıűındān yełiñ esmesindēn, ondan, ğırānıñ ğıűın ğırānıñ olmasından, az olub
 çoğ olmasından tecrűbe ideller. ğıűıñ geliűini, az erken gelecēni, geű ğedecēni ğoyunuñ
 yatıűından ıldızlarıñ sığ gōrűnűp sēreg gōrűnmesinden deyamlı dāda yaűayan kiűi
 ıldızıla tākib eder, ıldızıla tecrűbeder. poyrazıla, yełile ondan sōrā ğuűlarıñ űtűűnden,
 ğuűlarıñ o yanna bu yanna gelip ğediűindēn o űekilde tecrűbe ile tecrűbe ede ede
 75 onlardan oluyodu o zamanlarda. o zamanlarda bi űey yok ķu. sāt yōķ, televezon yōķ,
 baűķa bi űey de yok heķ. ...deyi bi űey yok. hepsi ğara ğuytuyā. bu űekilde iűte gelip
 ğediyoruz.

M124

Derleme Yeri : Karaman, Ermenek İlçesi, Katranlı Köyü

Anlatan : Zahide Arıkan, 1946 doğumlu

Konu : Geleneksel yemekler, kış hazırlıkları, bitkiler, hayvanlar

batırma gülüm nahıl yapılacak? ibdin cevizini döğemiz. ondan geri fireğini görüz. ğuru, ya ğışdan etsek ğuru tomatizini. ilānasını getiriyiz, öldürüyüz, haşlariz. cevizini atariz, soanını atariz. kendirini atariz, kendir var böyle bi kendir. eşgiden bizde olurdü, cēviz atariz o olmassā işte ğoñu ğoñşu arkadaşlarıyla da çiriyiz, yuñuruyüz, ederiz, dutariz, 5 suyunu dökeriz, selini dökeriz. ğarerini bildiriyiz, yeriz içeriz arqasına bi keş ıslatırız, soan keseriz. yersek ondan ğeri çay bişiriyiz. işte öle şelerden yaparız gülüm. heyē, batırık böyle olur. allā izim verise işallah. düğünlerdē döğme döğölür, nohut yahnisi bişer, davar kesilir. içine salçasını ötesini berisini ğonür, etli pilav olur. çocua çolua dağıdıılır gelir. sitil sitil baķır baķır getirilir, ğatıverilir aşcılar, yeller içellē, dūn yemē 10 böyle olur. ğış için işdē kinlerimizi dereriz, ğoruz içeriyē, odunlarımızı ğatarız ğoruz içeriyē. e bekmezlerimiz ğatarız ğüz ğünündē, ekeriz. ondan ğeri ğōzağ mōzağ deşiriyiz, odun getiriyiz, ot getiriyiz çıra getiriyiz, bulğur bulamaç hēr şeyleri yaparız, hazırlarız, ahıllara baķarız, damları yuvariz, işte biribirimize top atariz, nōrüyüz, neyeleriz, ğoñum ğoñşuyla. her şeylerle ōraşırız işde gülüm. bitmez alışığ gibi, işde her şeylerle ōraşırız. 15 evleri ğaldıriz, suvariz, döykeriz, ğorüz, zobaları ğurariz, fırınlı zoba olur, şindi hamır mayalariz, içine ğorüz. ğavırğa ğavıriz, ğavırğa diyi patlağ darı çığdı şindi. eskiden youdu yā, onlardan çığdı pambığ gibi ğabarī. müsāfir gelir, ğonum ğoñşu. onlarla işte yeriz içeriz. hamır mayalarız. içine tabi mayalayı mayalayıp şora ğoduğ da ğabardında ceviz döğemiz, içine ğoyarız. beze beze atarız, yaylā ekmē bi yaparız. ğıvrım ğıvrım 20 ederiz. yayla mayası denir. üstüne yoğurt getiriyiz, yımırta getiriyiz, süreriz üstüne pambığ gibi bişer fırındā. bekmez ğatariz o yanna çay ğatarız, çay bişiriyiz. onlarla yeriz içeriz ğülüşürüz, ederiz. ğarlı bekmez dē yaparız ğışın, yazın da yaparız. yourtlu bekmezi ğışın da yaparız, her zaman yapallar. haz edeller, işte öle öle şeylerden ne bilēym yapıp duruyuz işdē. ekmek yaparız ēleriz. ğadiyef ekmēni yumşak bişirilir, 25 yığallar şorayā, üş beş dürüm. ğadiyef edeller. bıçāla, evel bıçāla ğıyılırdı yā şindi savan çığdı, savanla ğıyılır. cevizini atarız, yāda bişiriyiz, kōmürde bir eyi bişiriyiz.

döndürüyüz. gaş, başka tepsiye çekeriz. bişiriyiz, ondan gerî sovuduruz. bekmezini getiriyiz, ilidiriz. onu üstüne dökeriz, bir eyi güzel olur. çatalıla şeyile yeriz. çor çocuk. savan deyi bilmem bi gadiyef giyacağ şöle bi şey oluyor. onda giyılıyor. aynı et

30 makinesiniñ ekē. böyle dürüm ekmē beş ekmē on ekmē daşıyorsun böyle böyle şey ediyorusuñ. biçiyorusuñ ediyorusuñ tel giyılıyor. onu bişiriyorusun cevizile öteyle beriyle. kimisi bekmezi haz etmez, şindi yeñi çıgdılar, bekmezi haz etmez, bekmez kestiriyiz. şeker kestiriyiz, şekerilē gaynadırız onu da tabi. onu haz edeller çocuklar, çocū olsun, uslu olsun, ğuran okudurkā onları yeller oldular şindi. esgiden bizler anam

35 bobam zamanında bekmezile yelirdi, şekerı aded dēldi, youdu bilenē. çaya bilen dē şeker at, bekmez gaynadırdı bekmez atılırdı, çay kara, bekmez ğara. o da ğara olurdū, şindi şeker atılır, hatā bi içimli olūr, şehreli olūr, evel öleydi, şimdī get get deşti ortalık, öyle oluyorū. köyümüzde yaşayan hayvanlar: inēk olūr, geçi olūr, sarı geçi, ğoyun olūr, geyik de olurumuş evel. geyik de olurumuş. şindi bāttı getti geyik. ondan gērī inēk, ğatır

40 olūr, eşşe olūr, tosun tanası olūr, düve olūr. dālarda yaşayan ilan olūr, keltenkele olūr, ākreb olūr, ğoşmar olūr, dilki olūr, ayı olūr, ğara böcü olūr, günāh, ğara böcü deyi dēdimiz, günāh, çoğ, ğara böcü deyi doñuza dēller. tōbe yarabbi, denmez ismi, eñ kötü isimimiş dē, eñ kötü isimimiş, ğara böcü deyi ondan dēriz biz. canavar olūr, ğablan olurumuş evel, şindi bulunmāyoru. ğablan, zırtlan onlar olmāyor şindi. evel ğablan

45 olurumuş. zırtlan olurumuş. onu bilmēz. öyle dēller. bi de sümürücü olurumuş, bir üf deyi sömürdü müydü dālar insanlar hep gelir geğerimiş āzına. böylē bir at olurumuş şey olurumuş. babam ırahmetli dēr idi bizler bilmēz. ondan gerı işdē bülüşlü tavık olur, bülüş olur. civciv, hī, civciv bizim ahırda vār, görmedik taha yā. horāz olūr, işte horāz, tavīk, inēk, tanā, tosun tanası, evel başlık dērdik eski tanalara, tosunlara başlık dērdik.

50 hani yetkilī tosunlara, onlar olur işde. hayvan olur, eşşeg olur, köpeg olūr, kedi olūr. sıçān, hē, sıçān, kelaf, kelaf, ilan olūr, ilan olūr, ğoşmar, keltenkele olūr, bunlar var. işde ilan ebesi olūr. aynı o ilan ebesi dē ğoşmar gibi bi şey. yeşillik, öle bi şeyler.

M125

Derleme Yeri : Karaman, Sarıveliler İlçesi, Merkez

Anlatan : Halil Köksal, 1944 doğumlu

Konu : İlçenin adı, tarihi, geçim kaynakları

bizim burası biraz dā başı oluncā geçim biraz zōr. sarıvelilerde būday, ğuru būday ekilir. suyu olanlar yaş būday ekēr. hēyē, elması olūr, üzümü olūr, armudu olūr işte böyle. şeFtālisi olur. kiraz başladı şimdī. biraz ilerlemeye başladı kiraS. işte geşleriñ bi kısmī efendīm istambulā hücum etti. işte orda terzilik yapıyolar. kōnceciyoļuq yapıyolar. bōle bōle geçiniyolar işdē. bizim zamanımızda pek şey olmazdı. hoca bi dova ederdi, şūbeden gelirdiñ, kiyadını alır geçderdiñ. köyde hoca bi dova ederdi, şōle bi iştima yapardı, hoca bi dova ederdi, herkez arabasına binerdī, geçderdi. ōlē olurdu. şimdī bizdē cenāze töreni çoğ ğuvetli olur. cenāze töreni şindi bizdē cenāze törenine çoğ önem verilir. şindī yüz ğişi, iki yüz ğişi üç cüz ğişi belki beş yüz ğişi oldū zaman olur. meselā haporlolarda camilerde selā verilir. herkes toplanır işini ğücünü bırakır. onu yataklıyasıya ğadar onu devam ettiriler. yıķamasını, ğazanını ğurallar, sabını dōrallar. işte buna benzer ne hazırlıkları varısa kefinini biçellēr, buna benzer şeylerī ayarlallar, yıķar. hoca yıķadığdan sonrā alıllar şeyē, taputa omuzlarındā tabi bizdē cenaze arabası yok dā. hālen henūz mezerlie ğötürüller ğollar, mezerlikte işi bittikten sonrā kimisi de 15 eyicē acığlı olur, meselā askerde ölmüş ğibi, tāze gelin ölmüş taze ōlan olmuş, kimisi evine tekrar geçer. başsālī dilēr, ēvlerinde bi şeyler yēdiriller içiriller mesele. cenāze töreni bū. ğötürüler, bāzisi bazan bi ğün ğötürüler, bazan āşamları ğötürülēr. onu da yapallar. e işte oraları eyice incelemezler bizdē. birez haliyle dā başı oldukları için, şehir gibi olmaz tabi. yā, onları hocalara hacılara oķutturular. neyise dovası neyise, onuñ 20 hatimini indirilēr, efendīm bī, biliyosuñuz, tespīh meselesi var, tespīh çekellēr. otuz beş ğişi, ğırğ ğişi toplanır, elli ğişi ne ğadar olursa olsun, onuñ tesbihini çekeller işte. arķasından bī fātiha gönderiler. ēvet, dūn töreni dēseñ biğaş ğündür bizim köyde ğaynāyoru. sarıvellerde meselā hē, sarıvellerde işte ğız isteme mesele bizim orada şehir gibi pek olmāz. uşta ğıydā adam ğörür, evine varır. ōlan ğızı ğördü bēndi miydi evine 25 varır, yalvarır yaķarır meselā. tabi haliyle bi sefer de olmaz bu işler. meselā ōlanıñ bobası gider veyaut tā yaķını gider, daha başķa bi yaķını gidēr, biter. bittikten sonra

önce bî efendim bi önce sös kesme deller, bî dadlı yęnir, soñrā bî efendim nişan
 merāsimi yapılır. biraz geç alacaķsā yāni biğağ ay bi senē alt_ay mekseleliksē bi nişan
 töreni yapılır. efendim gelinlik alıllar, şey nişanlıķ alıllar, yüsük alıllar, bilezik alıllar.
 30 icābındā altın alır, boynuna taķar bunuñ gibī. ondan soñrā beş alt_ay ğalır. beş alt_ay
 soñrā neyise günü geldinde tekrar ğınası yakılır, düğünü yapılır. düğün yapılmāķ mevlit
 olacaķsa mevlitlē olūr. böyleliklē alınır. düğün yemeği şimdī esgiden bizdē yemektī.
 fāsilla gibī, bulğur gibī nohut gibī böylē salata gibi böyle yemekler döşenirdi helva
 gibī. şimdī_se biğaş senedīr etlemek meydana çığdī. tabi bunuñ biraz yapması basit,
 35 yedirmesī içirmesī colaya ğaçıyollar. plastik tabaqlardan, plastik bardaqlar alınıyor.
 bunlarā ayran yapılır, efendim ayranla şey etlemek verilir. şimdī efendim, benim hiçbi
 işim yok. şimdī efendim bizim köyümüzüñ ğuruluşunu kesin olarak bi bilen yok. ben
 bin doķuz_üz elli yedide çocūķana anamura çalışmaya gittik. göplü yapıyorduk.
 göprüde çalışırķan bi yaşlı adam geldi. layn efeler dēdi, hem öle ğonuşuyor yani. efeler
 40 dēdī, nerelisiñ ulan siz dēdi. biz dēdik, sarıvelilerliyiz. tabi o zaman ğonyuyu falan ne
 bilecēz? tā ufacīz şölē. onlara orda çivi dōradıyoz ufaķ tefek motur çalıştırıyoz filan.
 onları yapıyoruz. bizim dēdi ezdadıñ yerine dēdi, oturduñuz dēdī. bizim ezdadları biz
 burdan ğedēmez olduğ. siz oraya oturduñuz, siz bizim yere sahib olduñuz dēdī. amcam
 dēdim ben, nasıl bi şey de oraya sahib olmuşuz, bunda ne var kī? şimdī dēdi bizim
 45 ezdadlar dēdī anamuruñ böle batısında alanyaya dōru bizim köyüñ üzerindeki isimler
 heb orda. meselē dudmuş adam, sēfili diyor, göşmēli diyor, ğıcığlı diyor, efendim
 armağanlı diyor, orda köyler vār. bu isimler de bizim orda vār. oraya evel onlar yaylaya
 çıkarmış. herāl bunlar biraz āsabi cinsindenimiş. yoldan gelirken sürülerlen gelirken
 giderken vatandaşıñ ekinini otunu avarını zavarını bunlar biraz şe yaparımış. zarardā
 50 ūradıllarımış. soñrā burda bi ilamos dēyi bi yer var, eñ eski köy oruymuş. cilver ilamos,
 şindikī esentepe ismi heralda yā, şindi orda bī adam varımış. şu darandā bu dañ
 yoķarisındā daran köyü var, ordā, orda bi göprü varımış. o göprüden çalışıllarımış
 bunlar göçlē. o ilamoslu adam bu göprüyü yığmāra ğalmış. yığma ğararī, ğararını
 aldınıñ sebebi de bu zararçı olduklarından. bunları bu yanna geçitmeyelim, bu vaşiki
 55 dālarda ğalsınlar hesabıylan o cilver köyüne dimiş ki onlarda davar çōmuş o
 zamanlardā. siz südü bir müddēd baña vereceksiñiz. ben burda ğaynadacāñ. bu göprüyü
 yıķacāñ dimiş. kireşile daşdan yapılmışımış. daha göprünüñ ayakları duruyor dāda. bu
 göprüyü yıķar adam. yıķtıktan sonra bunlar geçemeyivermiş burdan. bū çay, ağastos

bitiminā dar davara, sığıra geçit vermez, onuñ için orda ğalmışlar. soñra oradan üş
60 ğardaş diyollar. kimisī, kimisi iki ğardaş, kimisi üş ğardāş, orda bi dedigodu olmuş.
adam ölüsü ğonmuş. adam ölüsü olmuş anamurdā. bunlar ğaşmışlar, bizim oraya
yerleşmişler, o üş ğardaş. kimisī sarıveli ismī, kimisī ali ismi dēr, yani kesin olarak bi
belli dēl. yalıñız iki üş ğardaşımıñ bunlar. onlarıñ yerleşmesiylē ama ğac cüz sene geşdī,
beş şüz sene mi geşdī, biñ sene mi geşdī, orasını bilmiyoruz tabī. bñ, tabi bu şeyler
65 osmanlılardan evelimiştir bu tahmin idersem. soñra mıydı, evel miydī. bizim ilk
guruluşumuzun gelişi böyleymiş yani. bu sarıveliler adı, ordan gelmiş. hālen bo isimler
vār, o isimlerde orda köyler var yani. yörük değildir. yörük değildir. ordan gelmiş, ora
yerleşmiş. yörüklüle hişbi alākası yōķ. sarıvelileriñ biricik kendi ğazası sarıveller, ē,
adilleri var, efendim mençek var, cilveri var, civanderesi var, fariskesi vār, daranı var,
70 buzvadısı vār, muğlusu vār, efendim, bu esentepe lamos dedim yer var. uğurluyu
sōledik mi? uğurlu var, işte bu köyleri var.

M126

Derleme Yeri : Karaman, Sarıveliler İlçesi, Göktepe Kasabası

Anlatan : Mustafa Usta, 1951 doğumlu

Konu : Semercilik ve malzemeleri

oduncū dağma adı mustafā, semerci mustafa demesseñ kimse bilmez aşşā yoğarı, mēsleg ustamdan ğalmā, atmış dört yıllarından beri devam ediyoruz hāl-i hāzır. o gündür bugündür işte askerlik çağını yapığ geldik aynen meslekte çalışıyoruz. geçimiz semerciliktēn. ācı bi yerden zor bulmağ amā zor ğolay, eyi kötü köylü getiriyor, kendimiz icad ediyoruz, āşları buluyos, semeriñ āşları, hā, onuñ āşları biledin ācı olsa daha güzel olur, yani çenar dedimiz āç, pelid ācı olūr, hangisinden olsa ceviz ācı olūr, biz ekseriyetle ceviz ācı buluyorus, onu da burda kütükçüler kestiçin ordan daha ziyade fazla buluyorus. ondan sōrā otu afyondan geliyor, afyon yağasinekten geliyor. ondan sōrā āfyon, afyondan geliyor, afyon yağasinēk. telefon ederiz getiriveriler, burda arkadaşlarla belişir, paylaşırız. bi ğamyon ot gelir, alırız. şindi se işler azalmaya durdū. işte gene idāre ediyoruz, ekmēmiz burdan. teris ğonyā bi toptancıdan veya alır getiriller arkadaşlar. ondan sōrā ordan ğullanıyoruz, zāti yāni burda çıkarımlar vardı. deri didimiz ğullandımız deriyi hāl-i hazır çıkamaz oldū. 'çadır ğullanıyoruz, bāzi arkadaşlar deri isterse bulup geliyor. artık fabriğasyon olan yeğlerden getiriyollar, ğullanıveriyoruz. yeter mī? var. çekicimiz var, çuvaldızlarımız vār. her çeşit demirlerimiz vār, bizimkiler el meslei işte. sanayi olan bi şeyimiz yoğ. eski düzen, eskiden gelen gölenekler, aynen ustamızdan gördümüzü ğullanıyoruz. bicēz deıştirdimiz bi şey varsa bi motur bāladiğ şurayā, mağğab olarağ ğullandımız, āşları onuñla belebiliyoruz o ādar. önceden ise şō gördümüz şeyler, malzemeler, onların aTlarī iğ demirī, meselā çatal demir, ondan sōrā bizim keserlerimiz özel olur, yapımlarī, çü özel yapımdır yani. bunu herkez ğullanmaz. bunuñ amacı da şudūr. şu aız, şu tarafı biraz daha içe büğgün. bū sırtüstü dedimiz yer çelik olması mejbūrī bāzen demir ağsamlarını ğocacığ dağarkēn ğocacığ demirlerini güzel eğmesiçin çeli olması mejbūrī. ufağ çivileri icābında vurdumuz zaman çekiciñ üstüne kesmemiz mejbūrī. keseriz, bu keserimizdir bizim. işte o kadar, bu kefene diye eñ ...şeyimiz var bizim, buradā. şu yūsük, kefene değler bunuñ eski adınā. şöle barmāmıza dağariz şölē, çuvaldızı bura

dutarız, bununla kullanırız şöle. gullandımız bu, semerē. dikişini dikerken, dikişini dikerken. çuvaldız da bñ. işte bizim āletlerimiz bunlardır. bunlar bizim āletler. bu işler yaygın da deil sayılır dā. köylerde hemen hemen nerdeyse ğağmağ üzere ammā biz de
30 işte hemen yirmi yim beş senedir otus senedir çalıştımız için āzami gittiksıra çoğ düşüş oldu. idāre ediyoruz hālādır işde nāpalım. hizmet. başğa ğurtarır bunuñ bi şeyi yoğ. görmüş olduğuñ şey, iğ demiriniñ şo iğ demiriyle bunu öñceden yapardığ. āş delme için. ācın deliklerini delme için bunu gullanırdığ. toğmağ bñ. herangi bi āştan olması, sert āştan olması çoğ önemli. biraz düğümlü, bağ şuraları düğümlü. işte bunlar
35 şöle çoğ aşınmayacağ diyē toğmağ bunuñ adı. gene de ufağ tefeg gullanıyoruz biz bunı, ara yerde. ēri gelen yer oldu muydñ iğ demirini alıyor, üstüne vurup düzeltme yapıyoruz. toğmağ bñ. başka bilecēñ bi şey varsa onu deyivereysiñ. hā, maraştan da gelir, keçemiz, semere çektimiz keçemiz maraştan da gelir, bizim burdağı yayladağı yürüklerimiz ğoyunlarını ğırkallar, getiriller, güz devresi. bize keçe olarak satarlār.
40 keçeyi de ordan gullanıyoruz. fapriķasyon imalatı bñ meslē çoğ az, yoğ deşek olur. el emē, göz nürü. o ğadar.

M127

Derleme Yeri : Karaman, Sarıveliler İlçesi, Göktepe Kasabası

Anlatan : Hakkı Aydemir, 1943 doğumlu

Konu : Askerlik hatıraları

ondan gērim, köyde, haĝĝı aydemir, ondan sōra dōven sürerdik, öküzlerlē, öküzlerle
 motur yoĝudu o zamāt. ondan sōra ordā harman yaparız, harman yaparız. ondan gērim
 dōven süreriz öküzlerle yabıyla atarız, atardıĝ. ondan sōra sürdüm dōvenlerī. temosuñ
 yirmi yeğisi miydi nē, onda askellik çıĝdı, askellik çıĝdı. harmanın ĝerisini sürdüm,
 5 birini dē gece gündüz. hemen kimse yoĝudu evde, bobam varıdı yaşılydı ondan gērim.
 hemen onları bi ĝat sürüverđim. köyden yoĝarı çıĝdım, ora otopis de yoĝudū. bi gücüĝ
 bi araba varıdı, dolmuş gibi bi şey varıdı. ordan bindik, ĝaramanā. ĝaramana vardıĝ,
 şübeye dēl, orda bi otel varıdı, bi esgi otellerden varıdı, oraya doldurdular bizī. ondan
 gērim oraya doldurdular, sabā_dar yaTTıĝ. sabah tren istosuna vardıĝ. orda bekledik
 10 trenī, bekle yavrım, bekle yavrım, bekle yavrım, ondan burda bi arĝadaş varıdı benim.
 ordan bi ĝafa aldıĝ. davar ĝafası satallarımıñ ordā. tren istosyonunda yiyeceiz, ĝannımız
 acıĝdı, kellē, ĝāri orda āşam namazınıñ sırası geçip geğerke yassı ezeniniñ öñünde tren
 geliyoru dediler. ben treni fełan bilmeyordum o zamat, görmedimidim canım. köyden bi
 yere çıĝmadım, iki daşıñ arası bizim orā, köy. ĝāri ordan bi bindik, tren geldi durdu,
 15 tamam dediler. buna bineceiz dediler. millet ta şōlē. içine bi çıĝdıĝ, içi dolū. neyse o
 araboĝazlara felan şōle dikildik. bizim burdan on beş ĝişi vār, asĝēr. ĝāri ordan
 ĝonyanıñ, ĝonyanıñ ibine varmışız. yani ĝonyadā ĝirişine şeye varmışız, istasyona
 varmışız ĝāri. ordan dediler, arĝadaşlar dedi. yā, bacāmız yoruldu, biz burdan atalım
 burdan dediler. duTTuĝ, treniñ ĝapısından mı pençeresinden mi addıĝ. beş altı ĝişi
 20 aTTı, ermenekli beş altı ĝişi. ondan gērim dediler otele geğelim dediler. otele geçtik.
 ondan gērim ordan bi bilet aldıĝ, yattıĝ sabā_dar. sabah dediler, haydin dediler ĝaraca
 geğelim, ĝaraştan dediler şe_yapalım. şeye geğiyoruyuz, burdura geğiyoruyuz, askelliē.
 hē, uzaĝ deil. ĝāri vardıĝ otobüs ĝaracınā. otobüs ĝaracında bi biled aldıĝ. adı askeriye
 götürecek yā, biz gendi paramızıla. ĝāri ordan bi bindik, neye ĝadar, şeyē_dar,
 25 ĝonyadan. burduruñ bu yanda bi yer vardı yā, isparta, ispartaya vardıĝ. dediler, teslim
 olmayalım dediler, bö_ün de burda yatalım didiler. dā iki günümüz var teslim olmaya.

ğāri dört beş arkadaş o ecede orda yaTTığ. devkesi çün dediler yā dediler, şōle bi
 gezeleyelim, bi tur atalım filan dediler. tamam dedik, çığdığ. bu zēl ollarda yollarda
 gezerkē ō inzibatlar gezermiş orda. bizi yağaladılar. siz nesinēz, sifiliz yā. biz askeriz
 30 dedik. e, askeriseñiz hādin sizi gōtūrecēz. yā biz teslim olacās sāten. olmaz dediler,
 gōtūrecēz bis sizi. duTTuğ, beş gişiydiğ, tāmam ğedelim dedik. yalnız otelde öte
 berimiz var, alalım gelelim. tamam ğedelim dedi, ğettik öteberileri aldığ geldik.
 nizāmeden girdik, vardığ, ondan ğeri āsker dolmuş adamağıllı hepsi ağğuş gibi,
 elbiseleri deiştirmişler. bizi oraya sıraya bi ğoydular, ondan ğerim beş altı bin gişi var bi
 35 uştan bi ucu görükmez hep. ō, doşañ, şey elbiseler var, kimisine bol gelmiş, hē, doşan
 deil dē yeni elbise vermişler. ğāri vardığ şura oturuñ bālım, oturuñ bālım, oturuñ bālım,
 hep oturduğ bōle. ondan ğerim elbise de verdiler, öteberi verdiler. banyo yapacāz,
 ondan ğerim ē, banyoya bi doldurdular bizī, om beş yirmi gişi su yok. şiril şiril bi su
 ağār, ondan sōra yarı yıķanır, yarı yıķanmazlar. ondan kimisi yıķandı, kimisi yıķanmadı.
 40 elbiseleri ğeydik, ondan ğerim çığ dıŗarī, orda da heş su yōmuş sāten. burdurda su yōķ.
 burdurda o işme sularımız vardı şōle. ğāri orda iki ay ğaldığ. iki ay sōra da ğursa ettim.
 şeyē, santiral ğursuna ttim. buna iki ayda santiral ğursuna ğettik. ordan bi ün bizim
 dōrd ay ğeşdi, iki ay dā acemi eitimi gördüğ. iki ay da ğurs gördüğ. dōrd ay ğeşdi, ordan
 bizim tāyin bi ığdı, ondan ğerim, nerē adanaya, muābere ğursundan adanaya vardığ.
 45 adanada eyi bi arkadaşım var, muābere avışımış. yassın vardığ trene bindiğ, afyona
 vardığ, afyondan trene bindiğ, ondan ğerim ğecē sāt ğaşda on ikide mī ğaşda bilmem,
 tren istosyonuna varmışıyız. bi yer bilmem dē geldik geldik dediler. bağdığ askerī
 arabalar hep hazır olmuş orayā, ondan sōrā bindik ō askerī ravırlar varıdı, o adılı
 şeyler. onlara bindik, vardığ, alaya vardığ. ğāri vardığ, sen nerelisiñ, sen nerelisiñ, sen
 50 nerelisiñ, ondan ğerim oturuñ bālım, ellerimizde antalarımız vār. ondan ğerim bi avış
 var, bilal avış deyi. bu dedi benim hemşeri dedi bañā. onu dedi ben yanıma alacāñ
 dedī. o da muābere avışımış sāten. ondan ğeri herkez dedi ayāni yīķasın dedi. herkez
 ayāni uzatsın bağalım dedi. ondan herkez dıŗarda bi su var, orda ayaklarını yīķadı, bañā
 dedi hemşerim sen tā şuraya bi otur bağıyım dedi. şuraya bi otur. hē yanda üs ğarula
 55 varımış, ora boşumuş. saten teris olmuşlar biz, onların yerine ğediyoruyuz. ğāri buraya
 otur bağalım dedi. uzat bağalım ayāñı dediler. ondan ğerim ellerinde bi palasğā. ondan
 ğerim lēn ayāñ koķar der. ondan ğeri şeye bi ğoyuyorū, palasğayı bi ğoyuyor adam, şu,
 ülen çekme diyoru. ekerse bi dā vuruyor, ekmesse bicēz vurup ğeçiyorū. orda benim
 dedi hemşeriye dedi, ēr dedi, bicēz dedi, toķat vuruñ dedi, hēpiñizi ğırar ğeçiriyiñ dedi.

60 oranın ğıdemli çavışıymış mēr, o muābere çavışıymış. ğonyalī, ben de ğonyalıyın ğāri.
yā, şey etti, şey etti, şey etti, şey etti. ondan ğērim hēpsini falağadan geçirdiler, bi ben
ğaldım. ğāri delkesi ün sabah oldu, iştımaya çığdığ. hemşerim dedī, sen tā şuraya dūr,
seni dedī ben yanıma alacāñ. tāmam dedim. durduğ, benim askellik çoğ ğıyağ geştī,
ammā iki ay da bayā sızıldılar yanī. su yōğ, yēcek yoğ, ičecek yoğ. bi ekmek bi arkadaş
65 var gölmenli, bi ekmek çalar gelir. ben de ğantinden bi şey alırın, halva zeytin bi şey
alırın, onuñla idāre ediyoruyuz. iki ay öyle geştī günümüz. ğāri sabah oldū, iştımā
bitirdik. bi yüzbaşı vār, bilal çavış dedī. buyur efendim dedī, amma bi boynu var, kırış
gibi, yüzbaşı filan ğorķuyor adamdān. yüzbaşı teknil veremēz, büyük subay geldi miydi
bu teknil verī. yüzbaşı teknil veremez. öle, ilanın ğabūna girecek. ondan ğērim,
70 yüzbaşım dedī, bu benim hemşerim dedī. ben bunu yanıma alacāñ, dedī. ondan ğērim
santralci mi bu dedī, santralci dedī, tamam dedī, al dedī. nōrüseñ ğör dedī. ğāri emşerim
dedī, biz dedī. cibē şeyi yüklettik, santiralları yüklettik, bī on dağğalığ bi yer var, oraya
geştik cibilē, orda dirē çıkarız, ondan ğēri birbirimize telefon eğeriz. bāları çatarız,
ondan ğēri atar yemek zamanı geliriz. hemşerim dedī, ben seni orduevine göndereceñ,
75 dedī, bi ün aradan bi afta geştī, nōreceñ orda dedim. irezilsem ben ğetmem dedim.
irezil dēl ora dedī. tā şöle dedī, başbarnağ dedī. tamam dedim. bi ün ğāri bi cip geldī,
sen dedī orduevine ğedeceksin dedī. tāmam, vārdım. orda iki arkadaş dā var. adana
ord_evinde, bis iki santiral vār, on ikiden yimi dōrd abōnelik. bi dē telefon var. onlara
bağdığ, bize heş ğarışan yoğ. yemēmiz gelir. yersek yeriz, yemessek yemeyiz. şiyden
80 yeriz, orda bi loğanta var, ordan yeriz. subaylar ğonuşursa onları yazarız. onlardan ay
başında paralarını toplarız. sabah bi çıkarız çarşıyā, onda tam sinema da varıdı o zaman.
çoğ māsurudu sinemalar. girdiñ miydi yā, altıda girersin, altı sāt devam eğer. o ādar
şiyidi, bōle televizion melevizion yoğudu o zaman yeñi çıkıp gelir. ğāri orda bis sabah
şeye bi girerdik, sinemayā, bi girerdik. tam sāt on ikide girersek altıda sekizde çıkardık.
85 bizi hiç arayan soran olmazdı. birimiz telefona baķardık, orda santiralde, ikimiz
çıkardık. devamlı çıkardık. sōrā yanımızda hastāne varıdı. bi kişiyile tanıştık. hemşeri
varıdı, telefon idellerdī. işde beķar mıñ, evli miñ; şöle miñ, bōle miñ? ondan sōrā
onlarla tanıştık. ondan sōrā felan yerde buluşalım filan dedik, çekirdek üzüm öte fıstı
alılıardı onlār. bizde inzibat şiyi varıdı, bizden saten para almazlarıdı, herkez ğorķardı
90 bizden. inzibat dabanca burdā. ondan ğērim bōle şeyli. foturaf var, ğörseñ bī, ğāri ğızları
ğolumuza daķar, bu neyiñ olūr, memleketten geldi bū, ondan ğēri hemşerimiz olur, yā

aPlam ğardaşım filan. ğapıdan girdik miydi yā heş kimse bi şiy sormazdı. varır orda yer içerdik. ondan ğerim āřam sāt on ikidē, ondā, om birdē ne zaman gelirsek bize soran olmazdı dā biz bōle bi askellik yapığı.

KÂZIMKARABEKİR
İLÇESİNDEN DERLENEN METİNLER

M128

Derleme Yeri : Karaman, Kâzımkarabekir İlçesi, Merkez

Anlatan : Hüseyin ... (Soyadı tespit edilemedi)

Konu : Serbest

ğırğ yedide döndük. dört senē. otuz altı aylıka om beş gün izinim çığdı, buraya geldim. geldim gündē rahmetli annem ölmüş, ne oldūnu bilemedim, om beş gün durdum giri gittim. bi sene dā yaptım, dört seneyi doldurduğ, ondan teriz olduğ. geldik işte, görevimiz giderke piyādeydi. bir, bir buçuk sene sōra topçuya çevirdiler bizī, dörtüz

5 bin tanşsavar alayı teşkil ettik, bizim devre arkadaşlarımız doğuya gitti, bizi oraya seştiler. ıstanbulda ğaldım dört sene, ıstanbulda ğaldım. çobançışmede durduğ, rāmis kışlasında durduğ, işte durduğ yāni. ondan sonra ğırğ yedide geldik. ğırğ yediniñ onuncu ayında evlendik burdā. şimdi altı yedi çocumuz oldu beş on sene sonra da avrupaya gittim. yim beş sene de orda ğaldım, çocuklarıñ beşi orda, ikisi burdā. işte

10 bōle hayatımızı sürdürüp gideriz şimdi bi ğarı ğoca evde ğaldığ. hepisī kimseden kimseye ha fayda yok, gitti. gitti. ne diyeceñ, avrı°padan gel de bizi bekle diseñ gelmes. ötegi biri ğonyada, biri hanyada mezbur. kendimizi bi ğarı ğoca halı hazırda idāre ediyoruz bağalım soñumuz ne olacağ. işallah.

M129

Derleme Yeri : Karaman, Kâzımkarabekir İlçesi, Merkez

Anlatan : Abid Gürsoy, 1932 doğumlu

Konu : Serbest

buraya haziranın yirmüçü geldi mi gün döner burdā. gün döndü mü buraya bazar
gurulurdu, ırağ bazarı. 'herkez ihtiyacı olanlar ırānı dutardı. elleriynden yolallar,
elleriynden dē hādım tarafından şordan burdan o yūşak elmalardan gelirdi, alırdığ. başka
bi şey yok. onda da herkez ırānı dutardı, götürü giderdi ġāri, elleriynden yola yola yola
5 yola, ē, geşti ġar yāncayādar ōraşillardı. ō, orda yatıllar adamlar, nirde görecek. orda
yatıllar ōba, ġatığ yōğ, nōrsün, yem yok, yiyim yok. hepsi hava, hani. millet aım aım
ālardı. çok eziyet çekti, bu millet çok. hā, düğünlerimizde bizim bizim paşamız olurdu,
ani paşaya gezellerdi düğünde de. há, paşa yapallardı. ō, gece ġağallar bütün düğün
sāibiniñ akrabalarını gezelellerdi, būday, arpa, para ne virillerse alılla geliller, toplanan
10 şeye bi findık fıstık alıllardı, ġızevinde yıllardı alıp āranlar. ondan sōra zabāası zāti dūn
ġāri. dūnde etli pilavla nahni yapallar, çorba yapallar, yourtlu çorba yapallar
ekseriyetten, nahni yapallar. etinen işte nout ġıvır zıvır bişiriller, nahni yapılır, nahni
diriz. pilav bişiriller, piriş pilavı veyat bulğur pilavı, neyse, bamya pallar, dadlı,
helvadır ne bulursa adamın yani gücü neye yeterse dahın mahın ne yaparsa onu
15 getir çeçel meçel onu yidirillerdi dadlı yirine. yemē dökellerdi. ondan sōra işde gelin
alınmaya gider, alılla geliller. hā, düğünler bōle işde, bizim bōle gelmiş, bōle gider.

M130

Derleme Yeri : Karaman, Kâzımkarabekir İlçesi, Merkez

Anlatan : Ali Gür, (H) 1322 doğumlu

Konu : I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı hatıraları, Delibaş isyanı

bin üç cüz yirmi_kî, yaşım yüz iki esas. bin üç cüz yirmi_kiler, bin üç cüz on dokuzuz
yanî. o zaman böyle osmanlı padişah zamanında okuryazar nārāycağ? kimsē, çok
çocuklar herkez gırıldı, dört çocuk vār, bizi çōklar aşşık oynarğa duTTular,
yazdırıverdiler. mekteb nārasıñ o zaman canım, nüfuza, nüfuzā, nüfuza. nüfuza
5 yazdırıverdiler işde öle. yüz iki yaşındayım. āzımdan ğuzu dişi çığdı, evēt, sōr.
görmedim dē balқан harbini bilirim. balқан harbindē yāni bu beyaz lele diye kitaP
okudum onula barabar dēl mi yāni. bağ beyaz lāle bizim o büyük bulğarları önüne
ğatmış, boārağ gelirmiş. benim de ğapıdır ğoñşum var, halamıñ ölu, o da varmış
işlerinde bütün direklere yazmışlar. türk osmanlı ordusū bütün bulğarı önüne ğatmış,
10 ğovarağ giderirmiş deyi yazmışlar. halbiki bizi ğovalattiri diyolar, milletiñ ğuvesi
ğırılmasın deyi. milletiñ ğuvesi ğırılmasın deyi gelmişler, beyaz lāle deyi bi şere
girmişler. beyaz lāle. onların eviñ gelmişler şehirine. bütün ğadınları toplamış bulğarlar
zenginleri toplatmış. çıkarıñ o beyaz lāleliniñ ğapıya dā iki bulğar nebetçisi ğoymuş. iki
bulğar nebetçisi, gendi varacağı, beyaz laleye de. şimdî çıkarıñ paraları dimişler, āliniñ
15 parasını çıkartmışlar ğadınlara soyunuñ ğadınlar, ğadınlar soyunur mu hıç, soyunabilir
mi müslüman ğadınlar, ordan ğadınıñ biriniñ ğucāndan çocū almış, fırınā_tmiş. fırına
çocuk yanınca bārabar çocūñ anası velvele, çocūñ anasını yatırtmış, ğasaturayı ğarnına
kağmış şōle çekmiş, onu da atmış fırınā. bu sēr ğadınlar soyunuvirmişler. askerler birem
birem dārtmışlar. ondan soñrā ata binmiş gendisi onuñ alay ğumandanı mı paşası mı
20 bulğarıñ. dōru beyaz lāleniñ ğapıya varmış. şimdi ğapıya varmış, dayanmış ğız ğapıyı
aşmamış, beyaz lāle ğapıyı aşmamış. ğızım şimdi anañıla babañ da gelecek, biz burā
ihtiyarları dutacāz, eviñizi birez gezecēz, ondan soñrā ... ğız zorlatmış aşmış. bir ki o
yanna bu yanna gelmiş dalāvere. ğıza tecavüz itmeye ğağmış, ğız buna boyun virmemiş,
virmeyince ğurtulamācāna aklı esince ğtS çocū dimiş, ki böyle kinsî münāsebetten sōrā
25 cinsî münāsebetten bi şî añlaşılmaz. bi°rağ iki reğat namaz ğılayım beraber yatā yatalım
dimiş. çocuk apdes alır, iki reğat namazdan dōrdüncü ğattan pençereden dā aşşā gendini

'bi atār, atınca gızgınlıla çıkmış, çocūñ cesedine ilişmiş, bulgarlar. cesedine ilişmiş. duşman adamı öle yapar. çok añladırsam faķat dilim. ismim ali gür. /

çanağgaleyi de biliyōm. çanağgaleyi de biliyōm, yōnan harbini de biliyōm. ishali de

30 biliyōm, vebayı da biliyōm. vebā, bi hastalığ geldi, bi evden beş gişī on gişī üş gişī beş gişī hebisi ikişer ikişer günde tavi°ķ hastalī gibi ölü ölüvirdiler vesselām. ben de hastalandım, ğırğ gün yattım. ölmedim, vādem yitmemiş, şimdi yüz iki yaşına hatta yüz üÇ yā, o yanı saymıyom. ğırğ yaşında askere gittim bēn. ğırķ yaşında, hastaydım baķ, hastaydım saķat çıkardılar benī, alman harbi çıkıncā hüķōmet bütün saķatları sıhiyeden

35 geçirdī, benim gittim, ğonyaya gittim, şey sıhiye beni sālām çıkardılar, ğırğda askere gittim. ğırķ ikide geldīm, işte bū, atmış sene oldu geleli bēn. atmış üş sene oldu geleli. işde bōle. çanağgale savaşları orada bizim bi çarlık yurdu vār. o sālık yurda ben on dört yaşında filandım. sālık yolunda her gün asker urlardık, giden gelmez, giden gelmez, giden gelmez, çanağgalē iki yüz elli bin şehit virdik. üç cüz ingilizlerden, ingilizleriñ

40 gendī gendilīnden bi tane gelmez, bütün müstemlekelerinden anzavı°r mı diller ne diller, onlar da geldi müsülmān. bunlar german german diyi diyi bizim şilere. harb ittik ordā, harb ittikten soñrā ingilizīñ o çörçil miydi nedir ō başındaki çörçil, osmanlıñ bi neferi ğalıncā daķ, ōraşsāķ çanağgaleye giremiycēz didi, istanbula giremiycēz didi. çekti arabistanā, arabistana çekti, arapları ğandırdı, isyan ittirdi bizē, araplar isyan idince tabī

45 nōlacaķ alamanlarla biz cepe arķadaşıydık. alamanlar burdan ğaşdılar. ekim ayındaydı burda, ğamyonlar yiti tekerli ğamyon, demir tekerliydi ğamyonlar. demir tekerli. dönüyorlar şimdi almanlar. ekim ayında. mart ayında da bizim askerler altışar, bundan sarı oküzleri göşme toplara, bizim şurda ğale var. ğaleden geldiler hanımız varıdı, yıķtılar, han, han. yıķtılar, orda yattılar. millet baķtı, çektiler gittiler. onlar da öle

50 çanağgale muārebesinde öle oldu. burdan, bizim burdan çōķ, burda kimse ğalmadı. üş tane subayımız varıdı yōnan harbinde. üş tane subayımız varıdı, ğırğ elli asker hiş kimse ğalmadı, herkeş gitti. benim dāyım var, orda öldü, ellinci alaydā. halamıñ ölu varıdı çanağgalede öldü bütün. kimse ğalmadı, dört çocuğ ğaldı burdā. kimse yōdu. ısyanıdı ō, ısyān. ō ısyanda yaķtılar. hā ısyanı da şōle annadıvirem şimdi. isyan padişah şiy öldü,

55 yıķıldī, yıķıldı vahdettin yıķıldıktan sōrā ondan sōrā bū dimiş kī atatürk hindi geldi ağlımā, ōv başından añlatsam çoğ dā ..atatürk dimiş kī her memlekette aķıllı cesur adamlardan elli atmış adam toplayalım, adamları toplayalım. bugün ...memlekette dimiş. bu delibaşı dā cesur adammış, çumralı bū, alibeyüñlü. cesur adammış. bunu çarırmışlar, çarırmış dimiş ki elli atmış atlı toplālım dimişler, toplamış adam. toplayınca

60 ğonyada zeynel abidin diyi bi müftüyne bi vâli varımış. dimiş ki õ, delibaşā, ülen, altı
yüz senelik osmanlı imparatorlūna ğarşı gelinir mī? kemal paşa bizim öz namıs
düşmanımız. sen bunuñ eseriñ nası düşeñ diyī herifi çevirip de isyan ittirdiler. isyan
ittirdiler, her yanna bastılar. hatta buraya da geldiler, bizim şu daşlı ...var, daşocā var.
asker geldi oraya, alayla asker geldi, topları ğurdu. topları ğurdu, ondan soñrā o zaman
65 k̄azım ğarabekir gaferiyad, k̄azım ğarabekiriñ adı. ondan soñrā d̄ermeniñ yanna, kimse
yoğ, irkek yoğ. çanağgalede ğırıldı. yimekleri yığdığ, yimekleri yidi. iki asker geldī,
çoluğ çocuğ askere geldi mi, biri askere küFrider boyunā. biri küFrider, biri de dir ki
õlum küfür itme, bağ. dört çoluğ çocuğ hurmetine bağ, yimekleri yığmışlar buraya,
rahatlık. biri birine darılıyor. ondan s̄ora topçu ğumandanı ordan atāş itmiş, şıye buraya,
70 buraya. ate gitmiş. topçu ğuman o da nefer de itmiş. efendim nası ateş idēyñ? bağ yişil
yişil sarıqlılār şıyē topuñ õñe dönü dönüvirmiş, ateşlememiş. halbiki o yişil sarıqlılar
vardī da yoğ, durdū da yoğ. hemen bozğır isyan itmiş ordan da habār gelmiş. hemen
oraya askeri çektiler döndüler gittiler. buraya hişbi zarar. şurda bi ... bi yer varıdı, onuñ
sekisini ataşladılar. ğarılara didiler sizi biz ataşlayalım dā emir aldık ataşlayacāz diyi,
75 siz de s̄öündürüñ didiler, s̄öündürdüler, isyan isyan da işde b̄õle oldu yāni, b̄õle oldu
geşdi.

M131

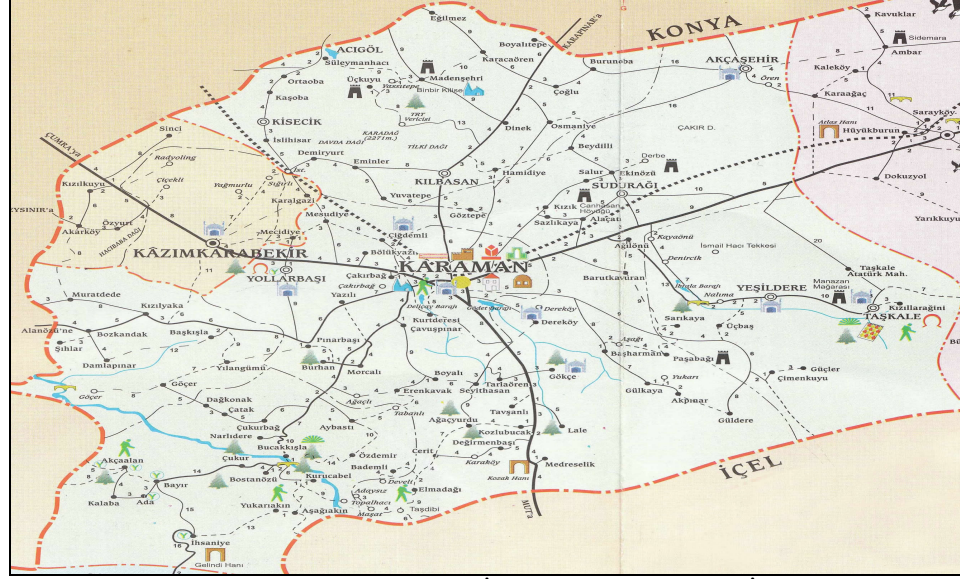
Derleme Yeri : Karaman, Kâzımkarabekir İlçesi, Merkez

Anlatan : Mehmet Nezir Yetiştı, 1933 doğumlu

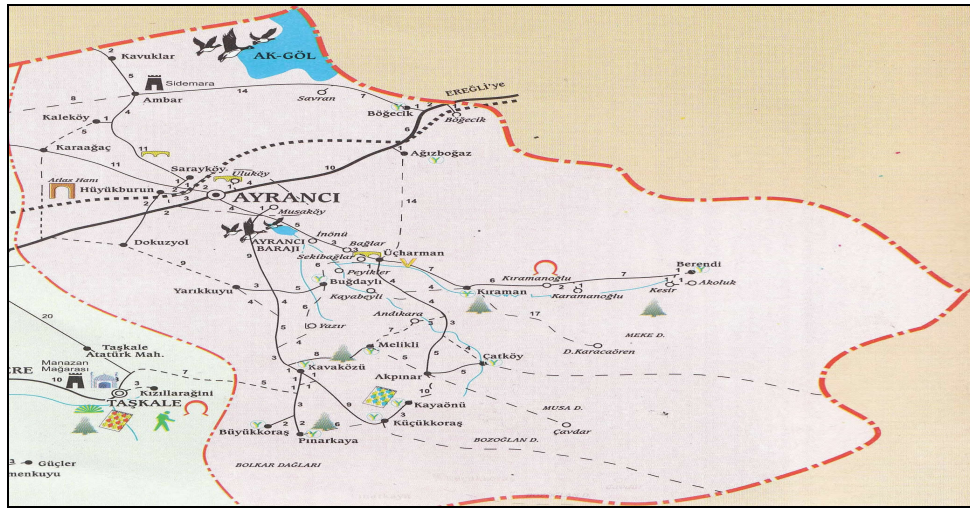
Konu : Düğün

- gızını ister, beğeniller, nişan gollar rāzı galıllarsā aradan bi müddet durullar, ondan sōrā bi müddet soñra evlenmeye düğüne varır, düğün istemeye varıllar. müsāde edellerse ikisi birden ayarlallar, düğünde mi? o gāri şimdi ōlaneviniñ yapacā altın halısı, ötesi berisi, hepsi var. onuñ yapacā ayrı. gız ne getirī? onuñ getirecē bi halī, virise bi yatağ
- 5 yorğan, bi de bilezik daķıvirise dā, dā başķa bi şey vermez. ē, ārlık ekserī ōlan tarafınıñ olurdu eveli. bir hafta bazartesi başlār, perşembeye ğadar yemek dökellerdi. ğoñu ğoñşu davı'l zurna, perşembe_ün ōleden sōra çıkarılar gelini, varılar ğizevine, alıllar, arabaya bindiriler, mālleyi dolandırılar getiriler, tabi oturmazlar dā gelini ğapallar, ...alıllar bahşiş. ğizevinde dōa edeller, arabaya bindiriller. dolanır geliler ōlanevine iner.
- 10 ōlanevine indi midi ōlan damdan iner, goltūna daķar götürü. desti atallar, atallar. para öteberi iştē şekēr, öteberi atar. eve gireller, biraz durduktan sōra çıkallar elini öpeller gelin ğalı, güyei çekēr gidēr. aķşam yatsın namazından sōrā namazını ğıllar, hocayı götürüller dōayı yapallar dāmādı ğatallar içeri. vurullar, iyi vurullar em. zabah, zabahleyin de ğaķacaķ ırkenden gelin tabī. ğaynataya hediye getirdiyse onu ayānı
- 15 giydirecek, çamaşırını giydirecek onō, hōrmet idecek, yēmēni hazırlāyacaķ işde. el öpmeye devirtesi āşam gideller. ğizevine yiñiden el öpmeye gideller. ğırğ gün arı sōler, gelin ğāyet arı, nāzik sōlerdi evel. şindi ümūnü sıķar şimdik. bū nişan ğonduğdan sōra da yeđi sülālesinden ğız gelin ğaçar. onlarıñ hepisinden ğaçar. güyeiden de ğaçar, ğaynadan da ğaçar, ğaynatadan da ğaçardı eveli. niye bilem işde, bōle bi ādetti o,
- 20 görünmez. evleninceye ğadar, evlendikten sōra, evlendikten sōra tabi.

HARİTALAR

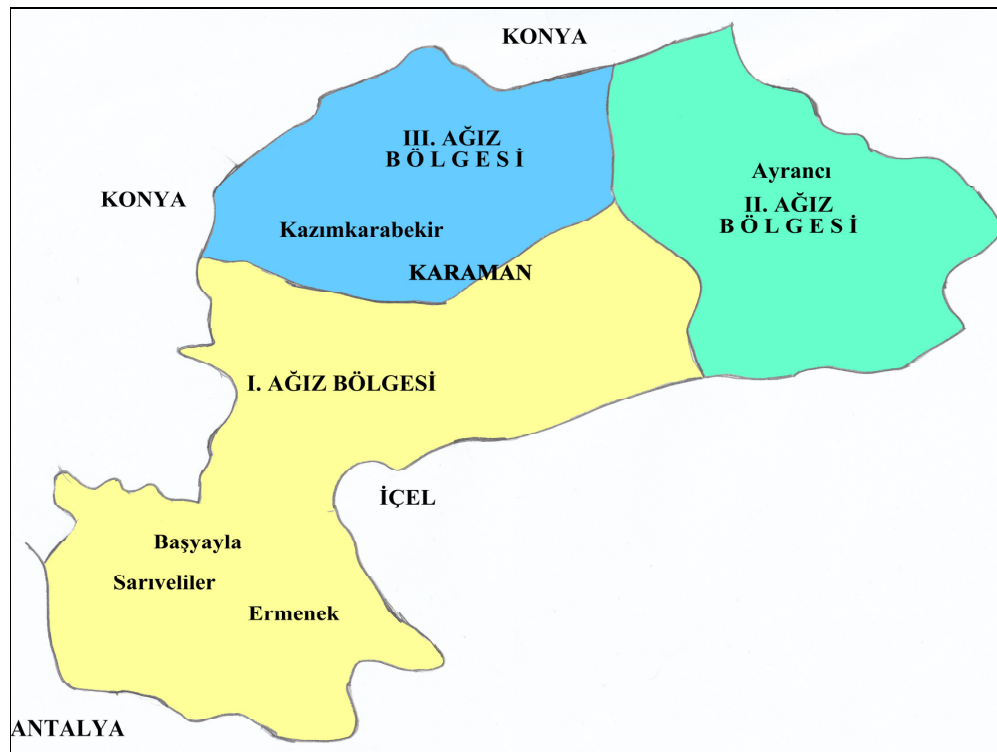
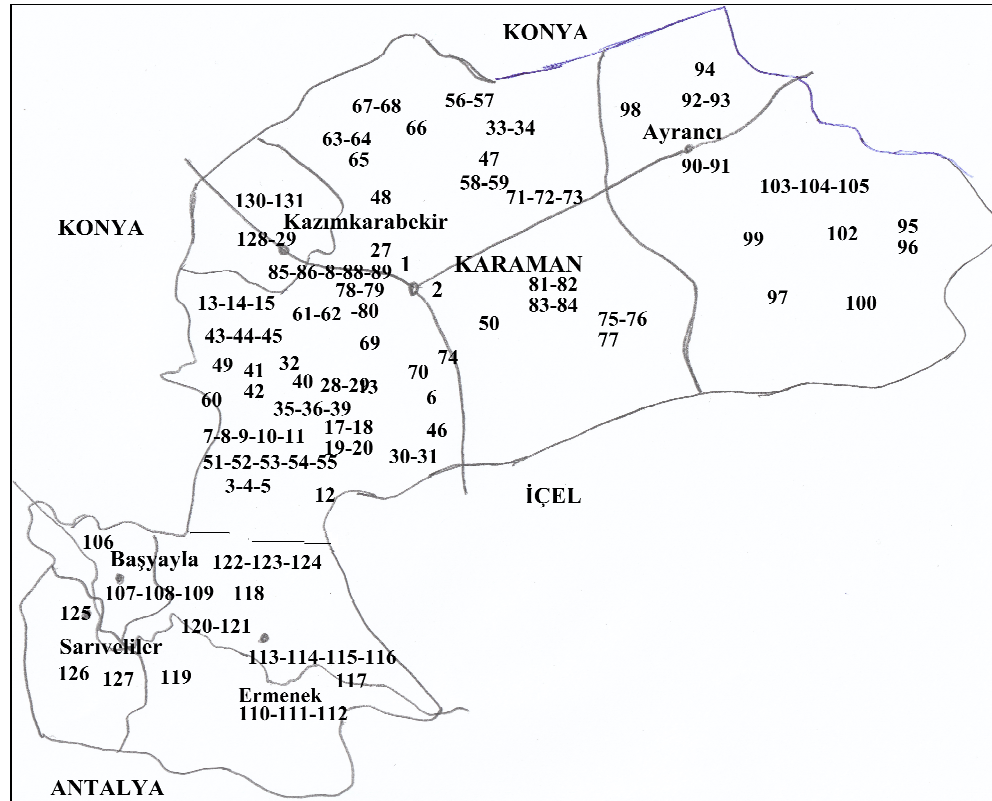
Harita 1: Karaman Merkez İlçe ve Kâzımkarabekir İlçesi

Harita 2: Karaman İli Ayrancı İlçesi

Harita 3: Karaman İli Başyayla, Ermenek ve Sarıveliler İlçeleri

EKLER

EK-1. DİLBİLGİSEL DİZİN

Karaman ili ağızlarında yer alıp Standart Türkiye Türkçesinde bulunmayan, söyleniş ya da kullanılış yönüyle Standart Türkiye Türkçesinden farklılık gösteren ve metinlerde geçen bütün sözcüklerin yer aldığı bu bölüm hazırlanırken şu hususlar dikkate alınmıştır.

1. Ünlüyle başlayan ekler aldıklarında sözcüklerde meydana gelen ses değişimleri, gerektiğinde parantez içerisinde ( ) gösterilmiştir.

2. Yabancı kökenli sözcükler, alındıkları diller tespit edildiği ölçüde belirtilmeye çalışılmış ve bu diller kısaltılmış biçimleriyle verilmiştir. (*Ar.* , *Far.* , *Fr.*, *Yun.* gibi)

3. Yapım eklerinden biriyle işletilmeyen ve kök durumunda bulunan yabancı kökenli sözcükler, tespit edildiği ölçüde aslî şekilleri ile verilmiştir.

4. Fiiller kök veya gövde halinde alınmış ve fiillerin bu durumları, sonlarına konan (-) işareti ile belirtilmiştir.

5. İsimler kök veya gövde durumunda alınmış, ekli yapıların sonuna (+) işareti konmuştur.

6. Şekil ve anlam bakımından birlik gösteren sözcükler, yazı dilimizdeki doğru biçimleri ya da bölgemiz ağızlarında karşılaşılan en yaygın söylenişleri altında toplanmıştır. Bu sözlerin ikinci ve daha sonraki sıralarda yer alan söylenişleri ise o sözcüğün hemen altında verilmiş ya da alfabetik sırada gösterilerek en yaygın söylenişe gönderme yapılmıştır.

7. İkinci sözcüğün ilk harfi “m” ile değiştirilerek elde edilen ikilemeler, ilgili maddede parantez içinde gösterilmiştir.

8. Söyleniş olarak Standart Türkiye Türkçesinden farklılık gösteren sözcükler ile alınma sözcüklerin aslî şekilleri < işareti içinde eğik olarak verilmiştir.

9. Sözcük başlarında özel isimler de dâhil olmak üzere büyük harf kullanılmamıştır. Ancak bölgenin ses özellikleri itibarıyla sözcük başında tespit ettiğimiz ara seslerin (Ç, F, S, T gibi) gösterilmesinde büyük harflerden yararlanılmıştır.

10. Kişi, yer, dağ adları vb. özel adlar verilirken *öz. is.* şeklindeki kısaltmadan, sözcüklerin türleri verilirken *is.*, *sf.*, *zm.*, *zf.*, *e.*, *bağ.* gibi kısaltmalardan yararlanılmıştır.

11. Sözcükler, metin numaraları ve beşer cümleden oluşan satır numaraları ile verilmiştir. Aynı bölümde birden fazla geçen sözcüklerin sayısı, parantez içinde verilmiştir. (032/15, 109/75(3) gibi)

12. Karışma olasılığı bulunan çekim ekleri verilirken bunların ne tür bir ek olduğu parantez içinde gösterilmiştir.

13. Kısaltmaların yazımında Türk Dil Kurumu tarafından Türkçe Sözlük'te belirtilen esaslar dikkate alınmıştır.

A, Ā

- a** *ünl.* şaşma, hatırlama, kızma vb. duyguları güçlendiren bir söz
a. 017/15, 036/20, 054/15, 055/25, 067/65, 071/40, 075/55, 09/150, 017/15 (ā) 025/32, 030/15, 062/35, 010/85, 038/5, 068/55, 068/55 104/65
- ā** bk. ağa
ā.+lar 064/60 104/60
ā.+larımñ 073/35
ā.+larıñ 096/45(2)
ā.+m 060/5, 060/10, 060/40, 060/50, 075/45
ā.+ma 068/55
ā.+mıla 060/5
ā.+mıla 041/10
ā+ñ 010/75
ā.+ñı 068/55
ā.+nıñ 010/40, 047/85(2), 072/45
ā.+sı 106/55
ā.+sına 068/55
ā.+sıyla 106/55
ā.+ya 047/85
- ā** bk. o
ā+ndan sōrā 065/5
- aba** *is.* abla
a. 007/15, 078/10, 082/10
a.+m 007/40, 009/155, 047/105
a.+mıñ 008/50, 009/145
a.+mız 007/65
a.+mıza 007/45
a.+mıñ 105/65
a.+ñ 007/20, 008/25, 008/30(2)
- abā** *ünl.* seslenme, dikkat çekme, şaşma sözü
a. 098/20
- abdes** bk. abdest
a.+ini 096/5
- abdes al-** < *abdest almak*
ibadet için temizlenmek
a.a.-ır 100/35
- abdesli** *sf.* < *abdestli*, abdesti olan kişi
a. 096/5(2), 096/10
- abdest** *is.* < *Far. āb+dest*
a.+ini 049/5
- abdi'llah** bk. Abdullah
a. 085/28
a.+mış 060/80
(abdillā) 008/10
(abdillāñ) 060/105
- abdırahman** bk. abdıraman
a. 007/30(2)
- abdıraman** *öz. is.* < *Abdurrahman*, kişi adı
a. 003/10, 003/15, 008/15, 008/20, 036/30, 062/35, 062/40, 114/5
a.+ıñ 020/5
- abdullah** *öz. is.* Abdullah, kişi adı
a. 028/5
- abduraman** bk. abdıraman
a. 061/5
- abdülazim** *öz. is.* Abdülazim, kişi adı
a. 025/32
- abdülğadir** *öz. is.* < *Abdülkadir*, kişi adı
a.+imiş 068/15
- ābey** *is.* < *ağabey*
ā. 109/75(2)
ā.+si 032/15
- ābi** bk. ābey
ā. 048/10, 062/40, 069/55, 106/110, 109/5
ā.+m 032/20
- abidin** *öz. is. Ar.* Abidin, kişi adı
a. 130/60
- abit** *öz. is. Ar.* Abit, kişi adı
a. 106/100(2)
- abönelik** *is.* < *abonelik*, abone sayısı kadar olan
a. 127/80
- aböv** *ünl.* şaşma ve korku ünlemi
a. 096/40
- āc** bk. ağaç
ā. 056/15
ā.+a 047/130, 047/135, 102/40
ā.+ı (iye.) 033/35, 095/25(2), 106/85, 126/5, 126/10(3)
ā.+ı 047/10(2), 101/45, 126/5
ā.+ım 119/40
ā.+ımızda 098/5
ā.+ınā 058/15
ā.+ındā 024/20
ā.+ından 091/15
ā.+ımı 047/15
ā.+ıñ 024/26, 047/130(2), 101/45, 126/35
ā.+ım 024/26
- acaba** *zf.* < *Ar. 'aceba*, accep
a. 009/15, 053/5, 107/35
- acap** *zf.* < *Ar. 'aceb*, acaba
a. 009/10
- acar** *sf. Ar.* çevik, atılğan
a. 018/25
- acayib** bk. acāyib
a. 046/5(2)
- acāyib** *sf.* < *Ar. 'acā'ib*, tuhaf, garip
a. 015/5
- acemi** bk. acemī
a. 118/10
- acemī** *sf.* < *Ar. 'acemī*, yeni, toy
a. 109/15
a.+leri 052/30
- acemi eītimi** *is.* < *acemi eğitimi*, acemi birlikte görülen eğitim
a.e. 127/45
- acemilik** *is.* acemi olma durumu
a.+te 109/20
- acı** *is.* dert, sıkıntı

	a.+larımdan 042/35(2) a.+sı 009/115 a.+sını 067/85		
acı-	1. merhamet etmek a.-yacağ 047/35 2. acılı, ağrılı olmak (acıydı) 065/80	açıkla-	(açıdı) 081/20 < <i>açıklamak</i> a.-dī 106/115
acığ	bk. azcığ a.002/40, 010/85, 028/20, 057/40	açıklık	<i>is.</i> < <i>açıklık</i> a(ğ).+ı (iye.) 071/30
acığ-	< <i>acıkmak</i> , karnı aç olmak a.-dığ 010/50 a.-dığ mıydı 006/30 a.-dī 127/15	açık ol-	açık olmak a.o.-sun 033/10
acığlı ol-	< <i>acıklı olmak</i> a.o.-ur 125/15	açıl-	açılmak a.-asıya 064/55 a.-amayışı 102/25 a.-dı 029/30, 043/10, 043/35, 073/35 a.-dī 043/65, 0102/30 a.-ır 039/15 a.-ıyuru 075/60 a.-sın 011/85 a.-mazımışımış 037/55 a.-mıyo 123/55
acıır	<i>is.</i> < <i>acıır</i> a. 024/20	açıl-	bk. açılmak a.-ıvermiş 037/55
acıt-	ağrıya, acıya sebep olmak a(d).-ırsañ 017/28 'a.-massañ 017/26	açılığ	bk. açılık a.+dan 058/10
aç	<i>sf.</i> aç a. 043/5 a(c).+ımış 081/5 (aÇ) 058/10	açlık	<i>is.</i> < <i>açlık</i> , aç kalma durumu a. 005/20(3)
aç-	açmak a. 047/150, 068/5 a.-açağ 074/20 a.-alım 037/15 a.-ar 105/55 a.-ār 113/30(2) a.-ardı 028/35 a.-ārdığ 105/10 a.-arīz 071/45 a.-arқан 019/15 a.-arları 113/5 a.-arsa 083/40 a.-ıp 026/30, 060/90 a.-sam 009/140 'a.-ıverdi 123/35 a.-ıveriyör 114/10	açtır-	< <i>açtırmak</i> , açmasını sağlamak a.-mışlar 009/180
āç	bk. ağaç a. 038/13, 040/30(2), 073/75, 113/25, 126/10 (āÇ) 031/25(2) ā.+tan 028/55	ad	<i>is.</i> ad, isim a. 013/45 a.+ı(iye.) 029/31, 003/20, 007/60, 008/50(3), 008/55, 008/60, 009/150, 010/45, 012/10, 024/5, 037/15, 043/40, 050/25, 053/10, 057/50(2), 060/110, 062/40(2), 062/40, 062/41, 062/42(2), 068/15, 068/60(2), 070/5 070/10, 091/15, 095/10, 095/15, 095/83, 097/5(2), 100/15, 115/15, 116/10(2), 120/80, 121/35, 122/5 125/70, 126/5, 127/25, 130/65 a.+ī (iye.) 008/50, 012/10(3), 016/15, 047/25, 047/30, 060/105, 062/5, 097/5, 116/10, 126/35 a.+ım 009/5, 068/5(3), 075/5, 083/40, 085/28, 089/25, 101/5, 102/25, 104/5, 111/5 a.+īm 013/5 ā.+ım 041/5, 057/5, 043/5 a.+ımız 012/5 a.+ına 040/30, 065/5, 072/25(2) a.+ınā 126/30 a.+ımı 007/60(2), 008/60, 030/5, 036/35, 047/85, 047/140, 048/10 060/75, 072/25 'a.+ımı 013/45 a.+inī 104/10 ā.+in 082/20 a.+ıyla 007/60 (aTlarī) 126/20
aç çoğ	bk. az çok a. 061/20	ad-	bk. atmak (dışarıya çıkarmak) a.-dığ 047/60
açı	<i>is.</i> aç, yön, bakım a.+sından 102/25		
açığ	bk. açık a. 002/25, 010/40, 010/55 069/45, 099/15, 104/35		
açığgöz	<i>sf.</i> < <i>açığgöz</i> , uyanık a. 096/35		
açığgöz ol-	< <i>açığgöz olmak</i> a.o.-massañ 096/35 a.o.-ursañ 096/35		
açık	<i>sf.</i> açık a. 009/45, 073/98, 121/50 a(ğ).+ıdı 062/30		

ada	<i>öz. is.</i> Ada, bir köy adı a. 053/20 a.+ya 019/5 a.+ylan 019/5(2)	037/15, 050/10, 060/105, 062/40, 070/5, 095/30, 096/5, 104/25, 104/35(2), 104/55(2), 104/60, 104/70, 104/100(3), 104/120, 104/150, 129/5
adağ	<i>is. < adak</i> , nezir a. 068/60	a.+lār 027/50, 082/15
ad al-	kendisine ad verilme a.a.-mışımış 007/20	a.+lardan 005/25, 130/60
adahlı	<i>sf.</i> ada köyünden olan a. 001/65, 008/60	a.+ları(yük.) 003/90, 104/65, 130/60
adam	<i>is. < Ar. ādem</i> , insan, kişi a. 001/15, 001/35, 002/25, 003/65, 009/65, 009/170, 010/45, 010/85, 010/95, 011/95(2), 020/20, 021/30, 027/40, 028/15, 029/30, 030/5, 030/15, 034/20, 036/30, 036/37, 037/5, 037/45, 037/50, 042/10, 043/10(2), 043/15, 043/45, 043/60, 047/60, 047/190, 048/35, 049/15, 049/35, 049/40, 049/45(2), 050/105, 057/5, 057/40, 057/60, 060/85(2), 060/95, 060/110, 062/40, 064/5, 064/20, 065/15, 068/15, 068/20, 068/55, 070/15, 070/35, 073/5, 073/50, 083/10, 089/20, 091/15, 092/10, 092/20, 092/30, 095/10, 096/10, 104/25, 104/35(2), 104/80(4), 04/120, 104/125(4), 104/145(2), 104/145, 104/150, 104/155(4), 104/160, 105/15, 105/20, 105/65, 105/70, 106/15, 106/40(2), 106/65, 109/70, 110/13, 114/10, 119/20, 119/35, 123/60(3), 125/25, 125/40, 125/50, 125/55(2), 125/60, 125/65(2), 127/60, 130/60(2) (adām) 001/70, 075/75, 106/10 a.+a 037/25, 105/65, 123/50 a.+ā 073/10, 105/65 a.+ā (yük.) 009/75 a.+cāz 068/30 a.+cāziñ 047/65 a.+dan 073/85 a.+dān 127/70 a.+ı(iye.) 005/25, 020/20 a.+ı(yük.) 076/15, 083/20, 104/120, 130/30 ā.+ı 049/10 a.+ıdı 030/15 a.+ılan 060/50 a.+ıñ 003/40, 003/55, 016/15, 020/35, 049/35(2), 060/60(2), 068/30, 089/20, 092/20, 095/70, 104/80(2), 104/85, 104/120, 129/15 ā.+ıñ 057/55 a.+ıñız 043/70 a.+ısa 060/100 a.+lar 003/80, 010/115, 020/10,	a.+larımış 104/60 a.+larına 104/75 a.+larında 016/5 a.+larımıñ 068/50 a.+larıñ (ilgi) 009/185, 047/85, 047/90, 104/20 a.+larınız 118/25 a.+mış 108/5, 130/60(2) a.+mışımış 037/40
adamağlıllı	<i>zf. < adamakıllı</i> a. 025/5, 104/115, 104/120, 127/35, 017/5, 122/15	
adamoğlu	<i>is. < ādemoğlu</i> , kişi, insan a.o.+yum 107/80	
adana	<i>öz. is.</i> Adana ili a. 097/10, 127/80 a.+da 127/45 a.+dan 027/50, 057/61, 062/5 a.+ya 073/15, 127/45(2) a.+yā 106/55	
adar	bk. kadar a. 017/25, 031/35(2), 031/40, 084/13, 123/60	
ādar	bk. kadar ā. 047/15, 047/145, 047/165 ā.+ mı 047/15	
aded	bk. ādet a. 124/35	
āded	bk. ādet ā. 022/10, 103/10	
adem	<i>öz. is. < Ādem</i> , ilk peygamber a. 011/80	
adet	bk. ādet a. 011/104, 022/10, 067/40	
ādet	<i>is. < Ar. 'āded</i> , töre, örf, kural ā. 031/15, 047/100, 050/75, 063/10, 078/10, 103/15, 105/15, 121/40 ā.+ı (iye.) 065/20, 121/35 a.+ı (iye.) 042/20 a.+ımız 048/30 ā.+lere 050/70 ā.+ti 131/20, 078/20(2) ā.+tūr 063/10(3)	
adım	<i>is.</i> adım a. 085/15(2), 102/25(2), 123/45	
adıyaman	<i>öz. is.</i> Adıyaman ili a.+da 095/5 a.+da 095/10 a.+dan 095/10	
ādī	<i>sf. < Ar. 'ādī</i> , sıradan	

adiller	ā. 066/15 öz. is. Sarıveliler ilçesinin bir köyü	a.-dı 095/65 2. toprağın altını üstüne getirmek
adliye	a.+i(iye.) 125/70 is. < Ar. 'adliyye	a.-ıllar 073/75 a.-ır 001/70 a.-rız 031/30
afet-	a.+niñ 001/20 < Ar. 'afv + T. etmek, affetmek, bağışlamak	ağdarıl- < aktarılmak, nakledilmek
afı	a(d).-ersin 028/10, 083/10, 095/40, 112/20, 118725 (afidersin)009/40, 060/15, 060/55, 060/75, 096/35, 118/5	ağdeniz bk. akdeniz a.+den 104/25
afı	bk. hafta a. 003/80, 003/85, 025/25, 032/5(3), 032/10(2), 032/20, 042/20, 044/15, 062/20, 072/5, 074/5(5), 074/10, 074/70, 085/20, 109/55, 120/10(2), 121/5, 121/40, 127/75	ağgabu bk. ayakkabı a.+yı 106/105
afyon	a.+da 003/85 öz. is. Afyon ili a. 126/10(2) (afyon) 005/10 (āfyon) 126/10 a.+a 127/45 a.+da 005/10 a.+dan 126/10(2), 127/50 a.+u (yük.) 005/10	aggeçi bk. akkeçi a. 044/25
afyon cepesi	öz. is. < Afyon cephesi a.c.+ni 005/10	aggedik öz. is. < Akgedik, bir yer adı a. 106/100
ağ	bk. aq a. 002/30, 007/50, 009/185, 009/186, 009/187, 009/187, 009/187, 009/188, 009/189, 051/5(3), 051/10, 062/40, 065/55, 067/5, 074/50, 074/55(2), 094/10, 106/10	ağguş is. < akkuş, atmaca kuşu a. 127/35
ağ-	bk. aqmak a.-dı 065/65	ağıl bk. akıl a(i).+m 047/155 a(i).+ıma 012/10 a(i).+ımā 130/60 a(i).+ımdan 054/35 a(i).+ıma 040/30, 054/30 a(i).+ınā 112/20
ağbelen	öz. is. < Akbelen, bir yer adı a.+dē 106/45	ağlı başına gel- < aklı başına gelmek, doğru olanı anlamak a.+m b.+ma g.-di 060/80
ağbulüt	öz. is. < Akbulut, bir soyadı a. 101/5	ağlı er- bk. aklı ermek a.+ım e.-er 006/10 a.+ımız e.-dinde 019/40
ağcalan	öz. is. < Akçaalan, bir köy a. 018/15, 069/15 a.+a 018/15, 020/5 a.+da 018/20, 018/25 a.+dā 018/25 a.+iñ 052/5	ağlına gel- < aklına gelmek, hatırlamak a.g.-di mi 047/10 a.g.-eni 071/40 a.+ma g.-medī 108/20 a.+ma g.-miyor 071/5
ağcalanlı	sf. < Akçaalanlı, Akçaalan köyünden olan a. 030/30 a.+mısıñız 035/5	ağraba bk. akraba a.+lar 094/35
ağcalan	bk. ağcalan a. 011/5, 026/15 a.+da 011/20	ağsam is. < Ar. aqşam, kısımlar a.+larını 126/25
ağdar-	bk. aktarmak 1. nakletmek	ağşam bk. aqşam a. 117/10 a.+ā_dar 006/65 a.+dan 072/45
		ağyoğuş öz. is. < Akyokuş, Konya'da bir mevki adı a.+da 001/72
		ağ bk. aq a. 077/20, 077/25
		ağa is. ağa a. 107/75 a.+ları 026/10(2) a.+m 009/155(2) a.+mıñ 009/150 a.+yadı 030/15
		ağaç is. ağaç a. 031/20 a.+ı(yük.) 047/20, 106/85(2) a(c).+ımı 047/20
		ağaççatı öz. is. Ağaççatı, bir köy adı

ağar-	a. 117/15(2) 1. yüz ağartmak a.-ımsıra 055/10 2. gelmek, başlamak a.-ırķā 109/5		
ağastos	bk. austos a. 125/60 (austos) 005/10		
ağda	<i>is.</i> ağda, bir tür kazan a. 115/5 (ağdā) 109/80 a.+dīr 115/5 a.+ları 121/30 a.+ya 109/80		
ağda demiri	<i>is.</i> ağda demiri a. d. 115/20(2)		
ağıl	<i>is.</i> 1. hayvan barınağı a.+lara 095/15 2. ayla, hale a. 027/70(2)		
ağılı ol-	ayın etrafı haleli olmak a.o.-ursā 027/70		
ağır	<i>sf.</i> 1. yavaş a. 027/50 2. uzun a. 119/45 3. kısık, alçak (aır) 131/20(2)		
ağırılık	<i>is.</i> 1. sıkıntı a. 008/15, 080/5 a.+ımdan 008/20 2. çeyiz parası, kalın (ārılık) 063/12(2), 064/5, 064/10 ā.+ı (iye.) (ārī) 064/10		
ağıt	<i>is.</i> ağıt a. 067/30 a.+larına 009/175 a(d).+ıla 082/30, 082/35		
ağız	<i>is.</i> 1. ağız a. 071/20 a(i).+ı(iye.) 027/70(2) ā(i).+ı(iye.) 082/25 a(i).+ıma 007/20 a(i).+ıylan 071/20 a(i).+ıynan 071/25(2), 071/35 a(i).+larına 009/175 2. <i>is.</i> kesici aletlerin keskin tarafı (aız) 126/25		
ağızla-	uğurlamak, yolcu etmek a.-dılar 117/10, 117/15		
ağla-	ağlamak a.-dığım 055/20 a.-dım 082/30(3) a.-r 082/5(3) (ağlār) 009/140 a.-rdı 067/30 a.-rīn 082/15 'a.-rķa 077/50(3)		
			a.-yödu 067/45 a.-yivērdiler 082/25(2) (ağlayıvirrim) 071/5 birlikte ağlamak a.-ı 009/85(2) a.-tılar 082/25
			ağrı- ağrımak a.-yan 019/50, 019/55
			āh <i>ünl.</i> pişmanlık, özlem vb. duyguları anlatan bir söz a. 068/15(3), 075/30, 082/40 (āḥ) 082/45(2)
			aḥ- bk. akmak (çok olmak) a.-ardı 030/20
			ahā <i>e.</i> < <i>aha</i> , işte burada a. 073/45
			ahāli <i>is.</i> < <i>Ar. ahālī</i> , topluluk, halk a.+siyle 003/100
			ahara <i>zf.</i> buraya a. 011/25
			ahbap <i>is.</i> < <i>Ar. ahbāb</i> , dost, arkadaş a. 113/15
			ah et- acı ile içini çekmek a.e.-iyor 077/25
			ahıl bk. ahır a.+dan 065/55 a.+lara 124/15
			aḥıl bk. akıl a.+ıma 070/20
			ahır <i>is.</i> < <i>Far. āhūr</i> , ahır, hayvan damı a. 031/35, 067/70(2), 095/35 a.+a 092/5, 102/50, 102/55 a.+da 020/30, 030/31, 065/50, 109/10, 124/50 a.+dan 092/20 a.+ımda 020/25 a.+ıñ 047/60 a.+ıydı 075/25 (āira) 020/15
			aḥır bk. ahır a.+a 047/50 a.+da 047/60
			ahmet <i>öz. is.</i> Ahmet, kişi adı a. 001/5, 003/25, 003/55, 003/90, 013/45, 050/20, 069/30, 075/5, 080/10
			ahraz <i>sf.</i> < <i>Ar. ahres</i> , sağır a. 105/50 a.+mısıñ 105/50
			aḥşam bk. akşam a. 077/20(2)
			āil bk. ağıl (hayvan barınağı) ā.+ı (iye.) 075/30 ā.+ıñ 065/55(2) ā.+larıñ 065/55
			arızboāz <i>öz. is.</i> < <i>Ağızboğaz</i> , bir köy a. 104/105
			aím aím <i>zf.</i> acı acı (?) a. 129/10
			āile <i>is.</i> < <i>Ar. 'ā'ile</i>

	ā. 009/95		a. 012/5
	ā.+m 009/100, 060/25(2), 060/25	aķıt-	< <i>akıtmak</i>
	ā.+m ile 068/35		a(d).-ıllar 044/15
	ā.+si 106/35	akkeçi	öz. <i>is.</i> Akkeçi, soyadı
	ā.+siniñ 010/35		a. 044/25
	ā.+siyle 094/5	aķlı ır-	< <i>aklı ermek</i> , akılca olgunlaşmak
āile ol-	evlenmek		a.+ım e.-dinde 037/40
	ā.o.-muşlar 009/65		a.+ım ır.-meyor 069/40
āit	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'ā'id, ait, has		a.+ım ır.-mez 069/25
	a. 095/40		(a.+ım i.-iyor) 069/50
ajlīme gel-	aklına gelmek, hatırlamak	aķlı es-	(a.+ım i.-mez) 069/60
	a.g.-di 002/55		< <i>aklı esmek</i>
aķ	<i>sf.</i> ak, beyaz		a.e.-ince 130/25
	a. 009/186, 040/35, 071/5	aķlıña ğel-	< <i>aklına gelmek</i> , düşünmek
aķ-	1. sıvı maddeler bir yere doğru gitmek		a.+ıña g.-en 064/20
	a.-ar 006/30, 019/40, 026/10, 047/55, 069/60, 109/80, 115/10, 119/5	aķlında ğal-	< <i>aklında kalmak</i> , unutmamak
	a.-ār 127/40		a.+ımda ğ.-dı 032/41
	a.+arımış 009/45	aķoluķ	öz. <i>is.</i> < <i>Akoluk</i> , Berendi köyünde bir mahalle
	a.-ıp 092/15		a. 095/45
	a.-ıyırū 123/35	aķrağa	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>akribā</i> , akraba, hısım
	2. kayıp gitmek		a. 070/35, 025/30, 064/50, 118/5
	'a-ıp 017/20, 017/25		(aķrağā) 110/5
āķa	bk. arka		a.+lar 015/30, 015/35
	ā.+andan 096/30		a.+lara 003/75, 003/75
aķadaş	bk. arķadaş		a.+larā 103/5
	a. 027/60, 029/15		a.+lardan 061/15
	a.+ıñ 048/25		a.+ları(iye.) 025/30, 055/5
	a.+ları 025/20		a.+ları(yük.) 072/15
āķadaş	bk. arķadaş		a.+larım 082/5
	ā.+ıñ 029/10		a.+larımız 065/25
	ā.+ları 050/40		a.+larımızıñ 045/25
aķademi	<i>is.</i> < <i>Fr.</i> <i>academie</i> , akademi		a.+larından 032/20, 121/20
	a.+lerine 084/12		a.+larını 011/5, 129/10
aķarsu	<i>is.</i> akarsu		a.+larıñ 012/20, 013/40
	a. 053/20		a.+larī 104/55
aķçalanlı	<i>sf.</i> < <i>Aķcaalanlı</i> , Akķcaalan köyünden olan		a.+nıñ 047/115, 047/190
	a. 016/16		a.+ñı 047/150
aķça meccit	öz. <i>is.</i> < <i>Aķça Mescit</i> , Ermenek merkezde bulunan tarihi bir meccit	aķran	a.+sı 003/110, 006/40, 096/5
	a. 112/5		a.+sına 011/60
aķçe	<i>is.</i> aķça, para, altın		a.+sıydī 065/45
	a.+sini 064/5		a.+yī 074/75
aķdeniz	öz. <i>is.</i> Akdeniz		<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>akrān</i> , yaşıt, arkadaş
	a.+ā 005/15		a.+ları 050/40
aķıl	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'aķıl, akıl, us		a.+larına 003/45(2)
	a. 074/30(2), 075/75	ākreb	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'akreb, zehirli bir böcek
	a.+a 066/10		a. 124/45
	a.+da 051/10	aķseki	öz. <i>is.</i> < <i>Aķseki</i> , bir ilçe adı
	a.+ı(iye.) 065/35		a.+ye 028/15
	a.+ıma 008/20	aķşam	<i>is.</i> < <i>aķşam</i>
	a.+ımız 004/5		a. 002/45, 006/30, 009/15,
aķıllan-	< <i>akıllanmak</i>		010/65(2), 011/60, 019/10(2),
	a.-madan 010/105		025/20, 049/5, 050/50, 067/80,
aķıllı	<i>sf.</i> < <i>akıllı</i>		078/10, 131/15
	a. 043/70, 130/60		a.+a 053/10, 067/50
aķım	öz. <i>is.</i> < <i>Aķın</i> , soyadı		a.+ā_dar 032/20, 040/10
			a.+dan 016/15, 019/50
			a.+ında 094/30
			a.+ları 072/5
			a.+larī 006/25

- ağşam namazı** *is.* < *ağşam namazı*
a.n. 009/10
- ağşamüzeri** *zf.* < *ağşamüzeri*, ağşamüstü
a. 034/5
- ağtarıl-** < *aktarılmak*, taşınmak
a.-ılır 023/5(2)
- al** 1. *sf.* kırmızı
a. 011/5(4), 060/35, 093/25,
2. *is.* geline örtülen kırmızı örtü
a. 013/25, 032/10
a.+iñ 032/10
- al-** 1. bir şeyi el veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak
a. 050/55, 050/65
a.-alım 127/35
a.-dı 001/60(2), 017/15
a.-diğ 016/10
a.-dılar 082/15(2)
a.-dım 001/70, 052/5,
065/80(2), 085/25, 106/5
a.-dı mı 002/35
a.-dñ 119/40
a.-ilār 077/20
a.-illar 120/75, 125/15
a.-illardı 013/40, 121/30
a.-ıp 027/5(2), 037/50,
048/20, 050/55
a.-ır 047/155, 047/185, 048/15
a.-ırdı 067/25
a.-ırdığ 074/70
a.-ırız 095/15
a.-ırkâ 006/45
a.-ıyor 126/40
a.-mış 057/45, 067/50,
068/55, 082/10, 130/20
a.-amas 048/15(2)
a.-amaz 048/15
a.-ıveri 119/40
'a.v.-dim 017/5
2. bir şeyi, bir kimseyi yerinden ayırmak
a. 052/10
a.-dı 010/95, 078/33, 119/40
a.-diğ 106/100, 127/35
a.-dık 010/100(3)
a.-dılar 043/30, 106/100
a.-ıp 042/30
a.-ır 045/26, 060/60, 121/40
a.-mış 007/50, 019/10
3. birlikte, beraberinde götürmek
a. 060/40, 060/110(2),
092/60(2), 119/50, 127/75
a.-an 121/10(2)
a.-dı 020/35, 068/25,
104/95(2)
a.-dñ 010/10, 059/5(2),
098/5
a.-diğ 065/60, 105/40
a.-dık 083/45
a.-dılār 058/10
a.-dım 017/5, 046/5
a.-illar 079/5, 131/10
a.-illār 012/5
a.-illardı 072/10(2), 121/30(2)
a.-iñ 001/10, 060/110, 083/45
a.-ıp 003/5(2), 019/10,
065/50, 075/55
'a.-ıp 001/65
a.-ır 001/10, 025/20, 042/25,
047/190, 072/10, 104/100
a.-ırğ 076/10
a.-ırdñ 121/25
a.-mā- 050/55
a.-maya 001/65
a.-mış 047/145, 067/55
a.-ıvir 060/60
4. satın almak
a.-acādım 106/110
a.-acağ 057/10, 089/10
a.-acañ 009/75, 057/10, 070/30(2)
a.-ahım 121/20(3)
a.-allar 047/140
a.-an 043/60
a.-aydım 106/20
a.-ayım 009/65, 009/70
a.-dı 060/110, 075/70(2)
a.-dñ 002/25(2), 020/15
a.-diğ 025/20(3), 061/24, 127/15,
127/25(2)
a.-dık 056/15, 060/20, 061/5(2),
061/21(2), 061/22(2), 061/24,
062/5, 062/15, 065/20, 069/55(2),
075/30
'a.-dık 056/15
a.-dıklarımı 048/30
a.-dılar 073/75
a.-dım 002/20, 042/20, 057/30,
106/5
a.-dımız 028/40
a.-dñ 061/5
a.-dñda 075/70
a.-dıydı 066/15
a.-illar 003/65, 025/15, 025/25,
047/195, 048/25, 065/30, 050/125,
064/10, 095/50, 096/5, 125/30(4)
a.-illār 048/25
a.-illardı 120/60, 127/90, 129/10
a.-illardñ 073/85, 121/10, 121/20
a.-illarıdı 057/50, 057/55
a.-iñ 070/25(6)
a.-ıp 050/105, 057/60, 102/15
a.-ır 028/45, 047/185, 054/45,
056/21, 078/15(3), 089/15, 105/50,
109/75, 125/30, 126/15
a.-ır 078/15(3)
a.-ırdı 075/70, 078/20
a.-ırdñ 121/15
a.-ırdığ 060/10, 074/70, 106/95

- a.-ırdık 129/5
a.-ırdım 011/55, 016/17, 106/20
a.-ırdın 061/21
a.-ırın 127/65
a.-ırın 127/70
a.-ırız 054/45, 078/25, 103/5,
111/35, 111/36(2), 115/5, 126/10
a.-ırız 027/45
a.-ırlar 072/10
a.-ırmış 091/20
a.-ırsā 019/60
a.-ırsañ 043/50, 060/5, 070/30
a.-ırsıñ 070/35
a.-ıyor 027/55, 116/10
a.-ıyorS 022/15
a.-iyos 022/15
a.-mā 121/57
a.-madık 061/23
a.-madım 069/55
a.-mağ 022/15
a.-mış 009/70, 010/40,
010/65, 068/35
a.-amiyoduğ 001/15
a.-amazdı 106/20
5. kabul etmek
a. 089/25
(āl-) 017/5
a.-dī 085/10
a.-dīmñ 125/55
a.-illa 129/10
a.-ır 010/45, 010/55
a.-ıyor 064/10
a.-maz 010/45
a.-mazlar 064/10(2)
6. erkek, kadınla evlenmek
a.-a 105/35, 121/25
a.-acaqsıñ 009/35, 009/40,
009/55, 009/80
a.-acaqsıñ 009/35
a.-acam 009/65, 009/95
a.-acām 003/50, 067/65,
106/15
a.-acañ 009/90, 070/30,
070/35
a.-acāñ 018/15, 018/20(3)
a.-alık 018/15
a.-alım 018/15
a.-an 018/20, 082/5
a.-dı 089/10
a.-dī 059/5
a.-dığım 018/5, 018/10
a.-dığ 060/10
a.-dığdan 060/10
a.-dık 058/16, 065/45
a.-dım 056/20, 069/50(2),
075/10
'a.-dım 018/25
a.-dın 007/15
a.-ılar 104/140
a.-illa 129/16
a.-illār 013/15, 013/20
a.-ıllardı 013/15(2)
a.-ınca 011/55
a.-ır 064/15(3), 076/20
a.-ırsañ 070/35
a.-mācañ 018/25
a.-madığ 060/10(2)
a.-mağ 067/65
a.-mam 018/20(2)
a.-mayız 018/15
a.-mış 037/30, 065/30(2)
a.-mısmış 007/55
7. ele geçirmek, fethetmek
a.-acam 006/35
a.-acaz 047/170
a.-dī 005/5(7)
a.-dılar 005/20
a.-ıyor 114/10
a.-amıyor 114/5
8. karşılığını almak, karşılamak
a.-acaz 032/10
a.-dī 057/55
a.-ıllar 032/10
a.-ır 043/50
a.-ırmış 043/45
9. para çekmek, tahsil etmek
a.-ana 043/70
a.-dım 073/95
a.-ırdı 043/50
a.-ırdı 043/50
a.-ırım 016/15
a.-ırlar 073/55(2), 073/60
a.-mazlarıdı 127/90
a.-mış 073/95
10. zaman almak
a.-acaqsā 125/30
11. içeri girmesini sağlamak
a.-dılar 043/25
a.-ıllar 074/20
12. bahşış almak, koparmak
a.-ıllar 121/57, 131/10
a.-mağ 096/25
13. yemek, yutmak
a.-dı 085/25
a.-ıllardı 105/15(2)
a.-ıllarımış 009/175(2)
a.-ır 011/35, 011/95
a.-mazlardı 105/15
14. kazanç sağlamak
a.-dıysam 016/15
a.-ıllardı 073/85
a.-ırdı 006/35
a.-ıvırdım 016/15
15. iletilmek, ulaştırılmak
a.-dım 068/45
a.-ıllarsā 121/10
16. örtmek, koymak
a.-dık 031/40
a.-dıkları 120/35
a.-ı 09/20

17. kısaltılmak
a.-ıp 074/60
18. yerini değiştirmek, çekmek
a.-dı 083/20
a.-ırız 021/20
19. ulaşmak
a.-dī 117/30
a.-dı mı 051/15
20. teslim almak
a.-dığ 011/25
a.-ır 125/10
a.-ırdık 072/35
a.-ırız 076/20, 105/50
a.-ırlar 048/5
a.-ıyollar 105/50
a.-ıyom 105/50
a.-maya 003/105, 072/15
21. sahip olmak
a.-dığ 106/20
a.-mağ 070/55
22. özellik değiştirmek
a.-dıgdan 021/25
a.-ır 092/30(3)
a.-ırdığ 105/10
a.-ırız 021/20
23. sokmak
a.-dılār 108/22
24. hapse atmak
a.-dılār 109/45
25. bir belge verilmek
a.-acādık 068/10(2)
a.-dıķ 029/10, 069/5,
069/10
a.-dım 032/40, 070/20
a.-ırdık 052/20
a.-ıyoduñ 001/40
26. ceza vb. verilmek
a.-ır 003/30
27. yol almak
a.-ır 047/40
28. temizlemek
a.-ır 074/45, 074/70
a.-ırız 044/20
a.-ırsıñ 038/10
a.-ıyoñ 100/40
a.-ıyorsuñ 027/5
a.-sın 099/16
29. ses, görüntü almak,
kaydetmek
a.-ır 078/10(2)
a.-ıyor 078/10
a.-ıyoruñ mu 035/10
30. temin etmek, elde etmek
a.-ır 095/60
a.-ırdığ 101/45(3)
a.-ıyosaķ 081/5
a.-ıyoz 065/45
a.-ma 053/5
31. dolmak, çok olmak,
basmak
a.-ır 104/160
a.-ırdı 073/30
32. içine almak, sığmak
a.-ır 109/80
33. doldurmak
a.-ırız 006/35
a.-ma 010/20
34. nakletmek, taşımak
a.-ıyolar 105/77
a.-saķ 047/55
35. yararlanmak
a.-ma 102/25(2)
a.-madan 102/50
36. misafir etmek
a.-madı 105/5
37. soluklanmak
a.-maya 073/30
38. çalmak
a.-mazlar 026/20
39. yok etmek
a.-dılar 073/5
a.-mış 075/15
a.-mışlar 034/30
a.-sın 105/70
40. gidermek
a.-sın 092/15
41. kurtulma imkanı bulmak
a.-amazlar 104/155
- āla-**
bk. ağlamak
ā.-dī 104/40
ā.-r 093/25(2), 093/25, 009/50(2)
ā.-rdı 129/10
ā.-rım 047/10(2)
ā.-rız 074/35
ā.-rmuş 067/80, 067/85(2)
ā.-yaraķ 013/50
ā.-yasıya 104/125
ā.-yasıya_{dar} 104/130
ā(ı).-yoñ 067/85
ā.-yiveriñ 054/30
- alabalık** *is.* < *alabalık*, bir balık türü
a.+lardan 094/10
- alabildiğine** *zf.* olanca hızı ile
a.-dine 027/50
- alaca** 1. *is.* ağaçta ilk olgunlaşan meyve
a. 026/30
2. *is.* bir tür kumaş, pamuklu bez
a. 032/30
- alacaķ** *is.* < *alacak*, para vb.
a.+ıñ (alacāñ) 020/40
- alacalı** *sf.* alaca olan
a. 106/75
- alaca ol-** < *alacak olmak*
a.o.-an 110/13
a.o.-dum 075/25
- al almanıñ biri bin parçā** *dey.* < *al elmanın biri bin parçā*, dert, sıkıntı çok
a.a.b.b.p. 060/35
- alaman** bk. alman
a. 058/10, 077/60

	a.+lar 130/45 a.+larla 130/45		
alāmet	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'alāmet, iz, nişan a. 064/40(3)	aldırış çet-	aldırış etmek, ilgilenmek a.e.-mezdi 030/30
alan	<i>is.</i> 1. saha, yer a.+da 029/25 a.+ı(iye.) 094/5 2. İnsanların toplandığı yer a. 059/15	aldirin	<i>is.</i> < <i>aldrin</i> , bir bitki ilacı a. 027/5
alanya	<i>öz. is.</i> Alanya adlı ilçe a.+dan 073/85 a.+ya 125/45	äle	bk. aile ā. 104/50 ā.+lere 021/60 ā.+niñ 009/35 ā.+si 009/40(2), 063/10, 085/15
alāka	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'alāka, ilgi a.+sı 125/70	alefendi	<i>öz. is.</i> < <i>Ali efendi</i> , hz. Ali için söylenen bir söz a.+miz 062/15
ālaş-	< <i>ağlaşmak</i> a.-ıllar 113/10	alem	bk. ālem a.+ile 021/64
al aṣṣā	<i>zf.</i> < <i>al aṣağı</i> , aṣağı a.a. 104/160	ālem	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'ālem, 1. evren a.+e 049/5 2. eğlence ā.+ler 116/15
alata	<i>öz. is.</i> Alata(Balcılar) adlı belde a.+ya 052/5	āl çet-	< <i>al etmek</i> , belirlemek a.e.-miş mi 036/35
alatalı	<i>sf.</i> Alata beldesinden olan a. 010/10, 109/65(2)	ālet	<i>is.</i> <i>Ar.</i> cihaz, aygıt ā. 104/90 ā.+ī (iye.) 047/100 ā.+ile 015/15 ā.+ler 126/30 ā.+lerimiz 126/30 ā.+leriniñ 111/20
alay	<i>is.</i> 1. herhangi bir törende veya gösteride yer alan topluluk a. 032/15 a.+iñ 032/15 a.+la 032/15, 130/65 2. üç tabur ve buna bağlı birliklerden oluşan asker topluluğu a. 041/5, 052/35, 052/40, 083/25, 083/30, 103/20 a.+a 127/50 a.+dā 130/55 a.+ı (yük.) 052/35 a.+ı (iye.) 128/5 3. bir tür elbise a. 106/75	alettirik	bk. elektrik a.+ile 109/25(2)
alay turası	<i>is.</i> düğünlerde oynanan bir oyun a.t. 070/50	aleyh	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'aleyh, bir şeyin veya bir kimsenin karşısında olma a.+iñizdē 019/5
alba aplaḡ	<i>sf.</i> yakışıklı, yüzü güzel, parlak. ("ablak" sözcüğü Trabzon ve yöresinde "yüzü güzel, parlak, yakışıklı" anlamında geçiyor.) a.a. 055/20	aleyhisselām	<i>is.</i> <i>Ar.</i> "selam onun üzerine olsun" anlamında bir söz a.+dan 011/80 (aleyisselāmıñ) 061/20 (aleyisseniniñ) 061/20
albay	<i>is.</i> albay 052/35, 104/30, 109/40 (albāy) 069/10 a.+ım (albām) 109/50 a.+ımış 052/40	aleyküm selām	<i>is.</i> <i>Ar.</i> selam sözü a.s. 003/105(2), 020/5(2) (āleyküm selām) 073/10 (aleykümüsselam) 011/10
alcāde ol-	< <i>alacak olmak</i> a.o.-ursam 018/15	alfābe	<i>is.</i> < <i>Fr.</i> <i>alphabet</i> , alfabe, abece a. 043/40 a.+miz 043/40
alçaḡ	<i>sf.</i> < <i>alçak</i> , soysuz, rezil a. 089/20	algın	<i>is.</i> alıcı, alan a. 106/50
aldır-	aldırmak a.-acaḡ 070/60 a.-dım 060/15, 064/50 a.-ıllar 003/130 a.-mamā 057/25	alıḡlı ḡısaṣ	<i>is.</i> < <i>alıklı kısaç</i> , demircilikte kullanılan maşa türü bir araç a. 111/10
		ālḡ	<i>is.</i> < <i>ağalık</i> , ağa olma durumu ā. 010/115(2)
		alın-	1. bir yerden ayrılmak a.-dım 002/05 2. satın alınmak a.-dım 057/40 a.-ır 047/110(3), 047/115, 094/30, 095/81 a.-ıyor 125/40 3. gelmek, iletilmek a.-dī 113/5

	4. getirilmek, kız almak a.-ır 047/180, 047/185, 096/5, 125/35 a.-acaç 077/5 a.-maya 129/16 5. dahil edilmek a.-dī 050/25 a.-ması 050/30 6. elle tutulup kaldırılmak a.-acādīnı 028/30		a.+ām 001/70, 013/55, 021/55(2), 021/60, 035/10, 074/30(3), 089/32, a.+ñ 002/50, 003/55, 011/15, 011/25, 013/5(2), 015/15, 015/20, 015/30, 015/35, 021/35, 042/10, 042/15, 042/30, 049/5, 056/20(2), 064/5(3), 064/15, 069/50(2), 082/5, 105/5, 106/5, 113/5
alınış	<i>is.</i> ele geçirme, fethetme a.+ı 114/11	allah	bk. allāh a. 001/20, 001/30, 001/45, 002/30, 010/115(2), 011/100, 013/55(2), 015/10, 015/15, 015/25(2), 015/35, 020/20(2), 021/55, 021/60(4), 026/20, 033/5, 033/10(3), 033/15, 033/20, 042/30(3), 043/15, 043/20, 043/60, 047/130, 053/20, 057/55, 060/85, 061/15(2), 061/20, 062/40, 063/5(2), 065/20, 070/15, 069/25, 071/20(3), 071/30(2), 071/35, 071/40, 071/45, 071/52, 072/10, 075/75(3), 075/90, 078/20, 078/25, 078/31, 082/50, 086/5, 088/10, 096/15, 104/50, 104/145 a.+a 069/20, 071/20, 071/30(2), 109/5(2) a.+ı (yük.) 106/40 a.+ım 013/55, 071/30, 071/35, 071/40, 078/30 a.+ñ 072/45, 096/10(2), 104/145 a.+tan 101/60 a.+tandır 100/30
alış-	1. alışmak a.-tık 107/40 2. yadırgamaz duruma gelmek ā.-tık 089/25, 103/15 3. intibak etmek, uyum sağlamak a.-tıkça 050/20		allāh <i>öz. is. Ar.</i> Rab, Yaradan a. 015/5, 042/30(2), 075/90 a.+ım 009/115
alışığ	<i>sf.</i> < <i>alışık</i> , alışmış a. 124/15		allah bk. allāh ā. 011/90
alışık	<i>is.</i> < <i>alışık</i> , alınacak para vb. şey a. 092/25, 092/55 a.+ı (yük.) (alışī) 092/55		allah bk. allāh a. +ım 082/25(2)
alıştır-	alıştırmak a.-dıkça 050/20		allah aşkına < <i>Allah aşkına</i> , “Allah’ını seversen” anlamında bir söz a.a. 027/40
alışveriş	<i>is.</i> < <i>alışveriş</i> , alım satımı işi a. 011/45		allahıñ işine bağ ünl. < <i>Allah’ın işine bak</i> , şaşkınlık bildiren bir söz a.i.b. 002/50
ali	<i>öz. is. Ar.</i> Ali, erkek adı a. 062/15, 007/55, 008/10, 034/35, 043/45, 044/25, 049/15, 049/20, 065/30(3), 065/35, 075/65, 089/30 094/5, 099/10, 104/85, 111/5, 119/5, 125/65, 130/30, 003/20, 075/80 (alī) 003/10, 008/10, 043/45, 0102/5, 106/45 a.+niñ 060/60, 082/15 ā.+niñ 130/15 a.+de 020/5		allah ne verdiyse < <i>Allah ne verdiyse</i> “ne varsa” anlamında söz a.n.v. 049/30(2)
alibeyüñlü	<i>sf.</i> < <i>alibeyhüyükli</i> , Alibeyhüyüğü beldesinden olan a. 130/60		allā izim virise < <i>Allah izin verirse</i> , “inşallah” anlamında bir söz a.i.v. 100/45 (alla izim verise) 070/63, 124/10
ālim	<i>öz. is.</i> Ālim, kişi adı a. 108/5 (ālim) 052/5, 052/10		allāsmarladık ünl. < <i>Allah’a ismarladık</i> , hoşça kal anlamında söz a. 002/40, 017/10
alime	<i>öz. ad.</i> Alime, bayan adı a. 009/5(2), 009/10(4), 009/30		allah aşkına bk. <i>allah aşkına</i> a.a. 001/15
alimiyon	<i>sf.</i> < <i>Fr. aluminium</i> , alüminyum a. 092/50 a.+dan 075/60 (alümüyon) 047/25, 047/30, 047/95		almacılık bk. <i>elmacılık</i>
alla	bk. allāh a. 001/30, 070/63		
allā	bk. allāh a. 021/55, 029/25, 045/5, 045/25, 057/60, 069/20, 075/75, 085/5, 089/31(2), 124/10		

a. 109/85(2)
a(ğ).+a 109/85
almalı dere *öz. is. < Elmalı Dere, bir dere*
a.d. 108/20
a.d.+de 108/20
alman *öz. is. Alman, bu ırktan olan*
a. 068/10(3), 075/10, 075/80(2),
075/85(2), 106/100
a.+lar 005/5, 130/50
alman harbi *öz. is. İkinci Dünya savaşı*
a.h. 068/10(2), 130/35
almanya *öz. is. Almanya*
a. 005/5
a.+dā 041/15
a.+dān 005/5
a.+dānlar 024/5
almanyacı *sf. Almanya'da oturan kişi*
a. 106/20
almanyalı *sf. Almanyada oturan kişi*
a. 106/60
al saña bi ... *< al sana bir "işte" anlamında söz*
a. 009/60
alt 1. *sf. aşağı*
a. 050/80, 065/75, 074/65
2. *is. bir şeyin yere bakan yanı*
a.+ı(iye.) 019/15, 047/55, 064/30,
104/115
a.+ım 019/30
a.+ımda 065/80
a.+ımdan 019/30
a.+ımız 100/5
a.+ımıza 028/20, 054/55(2)
a.+ına 003/65(2), 003/115,
007/50, 013/35, 028/55, 031/45,
031/50, 032/10, 044/20,
047/65(2), 047/80, 047/185,
065/60, 068/10, 073/65,
073/75, 105/10
a.+ınā 047/185, 065/60,
068/10, 073/95
'a.+ına 017/5
a.+ınā (iye.) 064/10
a.+ında 009/150, 009/155,
009/180, 017/15, 031/45,
031/50, 043/5, 043/10,
043/20, 047/65, 049/45
050/25, 050/40, 050/110, 052/25,
072/20, 075/110, 094/10
a.+ındā 065/65, 067/15, 109/10
a.+ındaki 050/25, 050/740
a.+ındakī 050/25
a.+ından 002/55, 009/90,
047/60(2), 050/60, 047/55
075/20, 101/50, 109/40
a.+ındasın 100/25
a.+ımı 072/20, 120/60
a.+ıyla 048/30
a.+ıylan 047/190
a.+la 047/185
a.+ları 050/80

alternatif *is. Fr. seçenek*
a. 088/10

alternatif ol- *< alternatif olmak,*
seçenek olmak
a.o-arak 088/21

altı 1. *sf. altı sayısı*
a. 001/5(2), 005/10, 005/25,
007/45, 008/5(2), 010/5,
010/20, 021/50(2), 027/40(5),
031/5, 032/15, 032/25, 032/40,
036/5(2), 036/10, 037/25, 045/10,
050/120, 060/10(2), 060/55,
065/50, 065/75, 067/20,
068/10(2), 069/25, 069/50,
070/50(2), 071/15, 073/40,
074/55, 075/50, 075/85, 077/15,
083/30, 094/25, 095/15, 104/45,
104/50(2), 104/105, 106/5,
106/20(2), 109/75, 109/80,
118/30, 119/5, 125/30(2),
127/20(2), 127/35, 127/85,
128/5, 128/10, 130/60
(alti) 072/40
(altā) 097/10

2. *is. altı sayısı*
a. 002/05, 002/20, 005/10,
008/5, 010/5, 013/40, 043/25,
050/45, 069/5, 077/15, 080/10,
104/35(2), 104/40(3), 104/45,
104/120, 123/5
(altī) 041/5, 057/5, 066/5,
069/5(2)
a.+mı 065/20
a.+da 062/5, 084/10, 085/5,
085/27, 106/5, 127/85(2),
a.+dā 062/5
a.+sı 067/15
a.+sī 067/15
a.+sında 070/20
a.+sındā 070/25
a.+ya 069/5

altın *is. altın*
a. 003/65, 011/55, 013/25(2),
013/25, 013/55, 025/30, 026/20,
047/100(3), 047/185, 055/10,
055/15(3), 066/15, 067/40, 069/55,
076/25, 078/10, 079/10, 096/40,
106/95, 125/30, 131/5
(āltın) 056/21
(altīn) 055/15
a.+ī 096/40
a.+mı 047/100, 065/20
a.+a 012/5
a.+ı(yük.) 011/45
a.+ımı 021/50(3), 064/5, 076/5

altıncı *sf. altıncı sırada olan*
a. 047/10(3), 053/15

altın ol- *değerli olmak*
a.o.-sun 033/10

altlı üslü *zf. < altlı üslü, alt ve üst katta*

	olmak üzere, birlikte a.ü. 047/80		a. 098/10
altışar	<i>sf.</i> altılı a. 130/50		a.+da 118/10 a.+dā 029/10 a.+nūñ 010/30 a.+ya 029/10, 118/10(2)
altlarına bas-	altlarına almak a.b.-tılar 026/30	āmat	bk. Ahmet a. 036/10
am	<i>is.</i> dişilik organı a.+ına 106/45, 106/50	ambar	<i>is.</i> < <i>Far. anbār</i> 1. depo a. 027/55 a.+a 073/95, 083/5 a.+lar 097/25 2. <i>öz. is.</i> Ayrancı ilçesine bağlı bir köy a. 094/5(3), 094/10 (ambār) 104/100, 104/105 a.+da 094/10 a.+dā 094/20 a.+dan 094/5
ama	<i>bağ.</i> < <i>Ar. ammā</i> , fakat a. 001/45, 002/20(2), 002/25, 002/35, 010/55, 012/25, 016/10, 016/17, 016/18, 018/15, 018/25, 019/5, 026/30, 027/50, 037/45, 039/5, 047/190, 048/20, 048/25, 049/5, 049/10, 049/25, 049/40, 049/48, 050/45, 050/50, 050/75, 053/10, 064/15, 065/10, 065/40, 065/70, 065/75, 071/50, 072/30, 073/95, 075/60, 081/15, 089/15, 089/25, 091/20, 092/15, 095/70, 101/40, 107/10, 111/15, 111/30(2), 113/15, 118/5, 118/30, 119/52, 125/65 (a'ma) 018/10(2), 018/25 (amā) 088/20, 037/35 (amā) 001/45, 002/45, 015/25, 019/50, 026/25, 050/30, 050/70, 050/90, 050/110, 050/118, 052/40, 079/10, 081/31, 107/40, 111/30, 111/35, 118/20, 119/25, 126/5	amca	<i>is.</i> amca a. 003/25(2), 011/25, 093/10 (amcā) 011/10 a.+ları 072/5 a.+larımız 093/15 a.+larıñız 003/10 a.+m 125/45 a.+mız 093/15 a.+mızıñ 065/35, 093/5(2) a.+ñ 003/20(4) (amcāñ) 003/45 a.+ñız 003/10(3), 003/15(2) a.+sı 003/125, 032/15 a.+sında 003/50 a.+sındā 003/45
āma	<i>sf.</i> < <i>Ar. a'mā</i> , kör ā.+a 106/60 a.+nūñ 106/60	amed	bk. ahmet a.+iñ 019/10
amaç	<i>is.</i> gaye, erek a(c).+ı 126/25	āmed	bk. ahmet a. 028/5, 036/15 ā.+iñ 060/65
āmağ	<i>sf.</i> < <i>Ar. ahmak</i> , bön, budala ā. 106/115	āmed ā	<i>öz. is.</i> < <i>Ahmet ağa</i> , kişi adı ā.ā. 011/85
amal	<i>is.</i> < <i>Ar. amel</i> , dinin emirlerini yerine getirmek için yapılan şeyler a.+iñ 107/88	amel	<i>is.</i> < <i>Ar. 'amel</i> , ishal a. 029/30, 029/31(3)
aman	<i>ünl.</i> < <i>Ar. amān</i> a. 009/20, 009/155, 047/60, 047/85, 054/30, 071/15, 077/20, 077/25, 077/30(2), 077/40(2), 077/45, 077/50, 077/55(2) 077/60(2), 081/30 (amān) 055/5, 077/20, 077/25, 077/30(2), 077/40(2), 077/45, 077/50, 077/55(2), 077/60(2), 082/35 a.+ā 109/75(2)	amel ol-	< <i>amel olmak</i> , ishale yakalanmak a.o.-muş 029/30
amānet	bk. emanet a.+imiz 011/80 a.+imizi 003/105 a.+iñizi 003/65	amele	<i>is.</i> < <i>Ar. 'amele</i> , işçi a. 073/45
amānet it-	< <i>emanet etmek</i> a.i.-mişler 060/5	ameliyat	<i>is.</i> < <i>Ar. 'amelīyāt</i> , operasyon a.+ı (iye.) 065/10(2)
amanın	<i>ünl.</i> korkma ve şaşma sözü a. 009/20, 010/70, 012/25	amelāt ettir-	< <i>ameliyat ettirmek</i> a.e.-dik 065/40
amasya	<i>öz. is.</i> Amasya ili	ameriqa	<i>öz. is.</i> < <i>Amerika</i> a. 104/15 a.+sına 104/90
		ameriqañ	<i>is.</i> < <i>Amerikalı</i> a.+lar 104/35
		ameriqañ	<i>is.</i> < <i>Amerikan</i> a. 104/40
		ameriqañ başkanı	<i>is.</i> < <i>Amerika başkanı</i> a.b. 104/30, 104/40

āmet	bk. ahmet a. 001/55, 060/65, 104/65	008/25, 008/30(2), 008/40, 008/55, 032/40, 047/55, 047/75, 054/20, 059/10, 068/15(3), 068/20, 076/25, 077/45, 082/5, 082/15, 093/25, 100/5(2), 124/35
āmet būdayı	<i>is.</i> < <i>ahmet buğdayı</i> , bir tür buğday ā.b. 028/65(2)	a.+larımız 030/25 a.+mdan 060/15 a.+mgil 007/10, 007/55 a.+mgile 047/35 a.+mı 081/30 a.+mī 068/20 a.+mıla 009/150 a.+mīñ 007/40, 008/50, 008/55, 018/10, 037/20, 060/5(2), 068/20, 106/10 a.+mız 030/25, 047/75 a.+mızī 059/5 a.+mla 003/5 a.+ñ 007/45, 008/25, 033/5, 048/25, 077/45, 092/60 a.+ñdan 0102/50, 0102/55 a.+ñıla 130/25 a.+sı 002/15, 007/25, 007/30(2), 007/35(5), 007/55(2), 007/60, 008/5(2), 008/30, 009/165, 033/35, 047/180, 064/15, 065/30, 082/20, 121/20, 120/40, 120/45, 130/20 a.+sı mı 070/40 a.+sıgil 080/12 a.+sıgile 067/65 a.+sına 012/20 a.+sından 047/75 a.+sımı 012/5, 067/30, 075/10, 081/31, 106/40, 130/20 a.+sımñ 008/50, 009/165, 013/15 a.+sımññ 082/50 a.+sī 008/5, 065/30, 121/20 a.+yıñ 007/40, 071/40 <i>sf.</i> 2. temel, esas a. 019/60, 111/5, 111/25, 111/36, 112/5
amıca	bk. amca a. 106/10 a.+sı 106/5, 106/10, 106/15	
āmin	<i>ünl.</i> < <i>Ar. āmīn</i> , duaların sonunda söylenen söz a. 003/135(4), 011/85, 064/25, 071/35, 089/5	
āmin di-	< <i>āmīn demek</i> , dua yapmak ā.d.-dikten 003/115 ā.d.-rler 003/115(2)	
āmır	<i>is.</i> <i>Ar.</i> amir, yönetici a.+inden 102/5	
amma	<i>bağ.</i> < <i>Ar. ammā</i> a. 005/20, 006/60, 010/55, 010/105, 017/10, 017/15, 019/40(2), 019/55, 020/25, 020/40, 022/5(2), 029/25, 032/35, 042/35, 047/70, 049/40, 062/40, 064/10, 067/80, 070/40, 070/62, 075/30, 089/20, 089/25, 099/5(4), 099/10, 104/40, 105/40, 106/50, 106/55(3), 107/35, 108/21, 120/35, 127/70 (ammā) 001/30, 005/20, 005/30, 008/20(2), 009/10, 009/75, 010/90, 016/15, 017/26, 028/30, 030/20, 034/15, 036/15, 047/75, 049/40, 052/15, 052/30, 052/30, 065/75, 068/30, 069/10, 069/25, 075/10, 075/15, 075/110, 078/15, 078/25, 081/30, 083/55, 100/35, 104/120, 106/55, 106/90(2), 109/60(2), 109/65, 119/25, 126/30, 127/65	
amman	<i>öz.</i> <i>is.</i> Amman, Ürdün'ün başkenti a.+dan 062/10(2)	
an	bk. ān a. 011/40, 033/5, 073/65, 085/10, 095/35 a.+a 047/40 a.+da 009/50, 011/30, 019/40, 053/20, 088/20, 106/45, 106/45, 106/70, 106/115 a.+dā 019/55, 088/15, 098/5, 106/35	
ān	<i>is.</i> <i>Ar.</i> an, lahza ā.+ına 009/60	
añ	<i>is.</i> iki tarla arasındaki sırım a.+lardan 034/20	
ana	<i>is.</i> 1. anne a. 008/15, 026/5, 075/5, 082/30, 084/10, 089/15 a.+dan 007/15(2), 008/5 a.+m 002/15, 007/15, 007/25, 007/60, 07/65, 008/5,	
āna	bk. ana a. 047/55 a.+m 077/50	
ānā	<i>ünl.</i> korku, şaşma anlamlı bir söz a. 072/30	
ana-	bk. anlamak a.-dīñ 002/05, 002/10(2), 002/15, 002/30(3), 002/45(2) a.-dīñ mı 002/10(2), 002/15(5), 002/25(2), 002/40, 002/50(3), 060/10, 060/35, 072/5, 072/45, 072/55(2), 072/55, 073/25, 073/30, 073/65, 089/20, 092/61, 104/105, 104/140, 104/155, 105/50, 109/80, 119/20, 120/10, a.-dīñ mī 002/5, 002/5(2), 057/40,	

	085/5(2), 109/20(2) ā.-dın mı 073/35 ā.-dır 012/15 bk. anlamak a.-dı mı 058/10(2) a.-dı mī 058/5 a.-dın 058/10 a.-dın mı 057/45, 057/50, 058/10(2), 058/15, 104/25, 104/30, 104/115, 104/125 a.-dın mı 057/35, 057/60 a.-dın mī 104/40, 057/35, 057/55		
aña-		anşaralı	a.+ya 010/35(2), 106/65, 118/10 a.+ylan 010/40 sf. < <i>Ankaralı</i> , Ankara ilinden olan a. 052/35
anahtar	<i>is. Rum.</i> açar, açkı a. 060/45, 061/10 a.+ı (yük.) 060/40(2) a.+ımıza 060/45 a.+ını 061/15	anla-	kavramak (anlācāñ) 036/10 a.-dık 029/30 a.-dın mı 073/95 a.-mam 020/25, 044/15 a.-r 070/20(2), 075/110 a.-rımış 031/55(2) a.-yacağ 047/45 a.-yacāñ 072/25
anahı	sf. anası olan a. 013/45, 071/20(2), 071/45	añla-	bk. anlamak a. 106/25 (añlācağsınız) 060/85 a.-da 054/30(2) a.-dın mı 026/30, 083/56 a.-mam 031/55(2), 038/10, 070/35 a.-mañ 035/15 a.-rdı 030/25 a.-sam 108/5
anahıq	<i>is.</i> < <i>anahık</i> , üvey anne a. 018/5(4), 059/5 a.+ımıñ (anahımıñ) 018/10 a.+ımız (anahımız) 060/40	añlad-	bk. anlatmak a.-acāñ 054/10 a.-amam 082/35(2) a.-ayım 035/15, 054/15 a.-ayın 035/10 a.-ırdı 105/60 a.-ırsam 130/30 a.-ıyım 085/20
ānam	<i>is.</i> < <i>Ar. aḡnām</i> , sayım vergisi a.+ını 075/70	anlam	<i>is.</i> mana a.+ı(iye.) 044/5, 049/15 a.+ına 049/20
anamur	<i>öz. is.</i> Anamur ilçesi a. 123/5(2) a.+a 125/40 a.+dā 125/65 a.+dan 073/85, 106/125 a.+uñ 120/60, 125/45	anlaş-	düşünce, duygu, amaç bakımından birleşmek a.-ıllar 027/55 a.-ıllār 064/5
anca	zf. o kadar, öyle, bu biçimde a. 027/55, 028/60, 031/45, 038/13, 044/15, 047/140, 100/15, 107/40(2) (ancā) 057/10, 119/40	añlaş-	bk. anlaşmak a.-amayız 076/5 ā.-ıllar 113/30
anen	zf. < <i>Ar. ‘aynen</i> , olduğu gibi a. 002/55	anlaşıl-	anlaşılmak, belli olmak a.-ır 027/65 a.-ıyor 027/50
anğara	bk. anşara a.+da 010/35, 073/20, 073/30 a.+dan 062/20 a.+daydım 085/10 a.+ya 062/20, 085/5(2) a.+yā 073/35	añlaşıl-	bk. anlaşılmak a.-maz 130/25
anğarya	<i>is. Rum.</i> angarya, yükleni a. 074/10	anlaşmalı ol-	anlaşmaya dayalı hareket etmek a.o.-urmuştur 121/55, 121/57
añıl-	< <i>anılmak</i> , bahsedilmek a.-ıyor 049/20	anlat-	açıklama yapmak, izah etmek, bilgi vermek a.-acam 035/15 a.-ayım 003/30, 067/5(2) a(d).-ayın 041/10 a.-amam 006/25 a.-ıllar 010/90 a(d).-ırdı 070/10, 072/55 a.-ırdı 047/40 a.-ırım 006/25 a(d).-ıyım 089/30 a.-ıyım 056/5
anımsat-	hatırlatmak a.-arağ 088/15 a.-mağ 102/55		
ānında	zf. < <i>anında</i> , derhal, o anda ā. 081/30		
ani	bk. hani a. 091/20(2), 091/23, 099/10, 099/15, 129/10		
anşara	<i>öz. is.</i> Ankara ili a. 010/55, 0102/35 a.+da 010/45, 056/5 a.+dan 010/45, 118/10		

- a.-ıyom 067/60
a.-ıyor 047/65, 106/35
a.-maya 015/36
a.-māyım 067/5
a.-sın 116/16
a.-tım 020/35, 044/15
a.-tıviriyim 047/150
- añlat-** bk. anlatmak
a.-sam 130/60
a.-tī 105/65
- añlatacağ ol-** < *anlatacak olmak*
a.o.-ursağ 086/5
- anlatış** *is.* anlatma, takrir
a.-a 047/5
- añlayışlı** *zf.* < *anlayışlı*, hoşgörülü
a. 011/10
- anna-** bk. anlamak
a.-dım 009/105
a.-īm 065/20(2)
a.-dın mı 016/10, 109/75
a.-dın mī 109/10(2), 109/25(2),
109/30, 109/45, 109/50, 109/55,
109/65, 109/75
a.-madiñ 009/30
a.-yabildiñ mi 040/15
- annad-** bk. anlatmak
a.-acam 044/20(2)
a.-acañ 016/10
a.-acāsañ 085/5
a.-alım 036/5, 109/5
a.-an 003/55
a.-ayın 109/5
a.-cam 005/10
a.-ır 028/30(2), 108/10
a.-ırdı 075/80, 075/105
a.-ıyım 034/5
a.-ıyorum 013/35
a.-ıvirem 130/55
- ännäh** *ünl.* < *annah*, üzüntü sözü
a. 020/25
- annam** bk. anlam
a.+indā 102/50
- annat-** bk. anlatmak
a.-ayın 040/10
a.-ıyorus 003/85
a.-maya 009/75, 009/85
a.-mayla 096/53
a.-tı 034/20
a.-tıklarım 048/25
a.-tılar 034/20
a.-tım 060/90(3), 060/105
a.-tī 049/15, 062/5
- anne** *is.* anne
a. 048/15(2), 113/5, 121/50
a.+ler 015/20, 015/30, 050/55
a.+lerimiz 072/45
a.+leriyle 050/50
a.+m 019/55, 009/80, 009/85,
031/55, 060/35, 069/50, 106/70,
128/5
- (ā.+m) 106/70
a.+me 009/80
a.+mgil 009/85, 047/5
a.+mi 037/30
a.+miziñ 093/5
a.+ñ 050/55
a.+ñe 042/46, 042/47
a.+si 009/50(2), 113/5(2)
a.+sine 003/70, 003/75, 009/50,
121/50(2)
a.+siniñ 110/5, 113/30
- an(ı)n** *is.* < *alın*
a.+imñ 066/15
- anons yap-** < *anons yapmak*, anons etmek
a.y.-allardī 040/10
- ansız sansız** *sf.* sanı, ünü olmayan
a.s. 075/100
- ansiklopedi** *is.* *ansiklopedi* < *Fr. encyclopedie*
a.+de 088/15
- antalya** *öz. is.* Antalya ili
a. 064/60
a.+da 037/25, 095/5, 095/10
a.+ya 052/5, 052/10
- antep** *öz. is.* Gaziantep ili
a. 038/13
a.+ten 037/50
- antep fıstı** *is.* < *Antep fıstığı*
a.f. 029/15(2), 037/45(2), 039/15
- anti** bk. antika
(antide mantide) 106/65
- antibiyoti** *is.* *antibiyotik* < *Fr. antibiotique*
a.+yle 117/25
- antiqa** *is.* *antika* < *İt. antica*
a. 106/45
- anzavı r** *is.* < *Erm. aznavur*, gaddar,
azgın, aksi kişi (bk. TDES, s.30)
a.+mı 130/40
- aoov** *ünl.* korku, şaşma sözü
a. 004/5
- apala-** emeklemek
a.-r 025/25, 069/20
a.-ya 031/45(2)
- aPdāl** *is.* < *Ar. abdāl*, dilencilikle
geçinen bir topluluk
a. 009/55(2), 009/90(3), 009/65,
009/100
(aPdāl) 105/65
- apdes** bk. abdes
(apdesT) 009/90
(aptes) 065/80, 066/15(2)
- apdes al-** < *abdest almak*
a.a.-ayım 009/60(2)
a.a.-ır 130/30
a.a.-maya 009/60
- apdesi bozulmak** < *abdesti bozulmak*,
yeniden abdest alması gerekmek
a.+im b.-du 009/90
- apdesli** bk. abdestli
a. 096/5
- apdillā** bk. abdullah

apdillah	a. 001/55 bk. Abdullah a. 102/5	ara-	aramak, bulmaya çalışmak (arācağsınız) 081/30 a.-dık 083/35
apdulla	bk. Abdullah a. 001/30(2)		a.-dım 060/100(2), 106/20 a.-dīm 107/70
aPla	<i>is. < abla</i> a. 068/55 a.+m 001/65(2), 068/55, 127/92 a.+sīnīn 068/50		a.-dīniz 119/54 (arāmasañiz) 081/30 a.-masın 008/25 a.-may 031/25
aporlo	<i>is. hoparlör < Fr. haut-parleur</i> a. 101/50		a.-maya 034/30, 034/35, 060/100 a.-miş 009/70(2) a.-mişlar 001/55 a.-mīş 009/70(2)
ar	<i>is. üst</i> a.+ında 013/25		a.-n (sen) 010/110(2), 075/30(2), 101/45, 101/50 a.-rķā 060/100 a.-sañ 107/10, 107/20 a.-sın 008/25 a.-yan 104/105 (arāyollar) 106/30(2) (arāyollarımış) 109/35 a.-yorus 106/45 a.-ycağı 008/25 (arābilirseñiz) 081/30 (arıyıvermiş) 075/45
ār	bk. ağır a. 060/85	araba	<i>is. kara taşıtı, araç</i> a. 010/5(2), 010/40(2), 010/50, 010/55(2), 010/65, 028/10, 034/30, 034/35(2), 045/20, 047/70, 052/20, 058/5, 064/20, 069/15, 073/40, 073/90, 076/25, 089/20, 101/30, 101/45, 127/10 (arabā) 010/55, 104/135 a.+lar 025/25, 104/135, 127/50 a.+lara 116/5 a.+ları 067/40, 072/20, 116/5 a.+larına 010/45 a.+larıñ 002/40 a.+mız 119/10 a.+mıza 027/10, 072/35 a.+nıñ 105/35, 105/40 a.+sı 010/40, 010/45, 073/40 073/90, 125/15 a.+sına 010/40, 073/95, 125/10 a.+sını 047/190 a.+ya 010/45, 010/55, 010/60, 020/10, 067/40, 072/35, 072/40, 104/35, 104/135, 105/25, 105/35(2), 131/10(2) a.+ydı 105/25 a.+yı 101/5, 120/85 a.+yla 045/20, 101/5, 101/15, 101/25, 101/30, 101/45 a.+ylan 072/35, 073/90
ara	<i>is. 1. mesafe, uzaklık, yer</i> a.+da 103/15 a.+dağı 082/40 a.+ya 028/50, 043/55, (arāya) 068/20 a.+sı 010/35(2), 010/40, 047/45 a.+sī 065/65, 094/5 a.+sına 040/10, 040/15, 065/45, 075/40, 085/15(2), a.+sında 042/20, 065/45 a.+sını 085/15 a.+sını 040/10 2. zaman, fasıla a.+da 003/85, 011/101, 019/5, 022/10, 028/60, 034/10, 092/10, 110/10, 123/45 a.+dan 060/100, 127/75, 131/5 a.+daydı 066/5 a.+lar 011/70 a.+larda 056/15 a.+sında 027/25, 119/45 (areylē) 120/20 3. kişilerin veya toplulukların birbirine karşı olan durumu veya ilgisi a.+da 019/10 a.+larında 011/30, 093/15, 121/56 a.+larında 003/80 a.+mdā 081/25 a.+mız 001/50 a.+mızda 011/15, 049/45 a.+nda 048/25, 048/45 a.+nızda 011/15 a.+sı 081/20, 094/10, 127/15 a.+sında 019/5, 019/10, 102/15, 102/45 a.+sındā 019/5 4. toplu bulunan nesnelerin, kimselerin içi a.+da 022/21, 030/5, 068/45 a.+dan 104/125 a.+sına 077/10 a.+sındā 086/5, 060/35, 102/40 a.+sından 054/35		a.-rķā 060/100 a.-sañ 107/10, 107/20 a.-sın 008/25 a.-yan 104/105 (arāyollar) 106/30(2) (arāyollarımış) 109/35 a.-yorus 106/45 a.-ycağı 008/25 (arābilirseñiz) 081/30 (arıyıvermiş) 075/45 <i>is. kara taşıtı, araç</i> a. 010/5(2), 010/40(2), 010/50, 010/55(2), 010/65, 028/10, 034/30, 034/35(2), 045/20, 047/70, 052/20, 058/5, 064/20, 069/15, 073/40, 073/90, 076/25, 089/20, 101/30, 101/45, 127/10 (arabā) 010/55, 104/135 a.+lar 025/25, 104/135, 127/50 a.+lara 116/5 a.+ları 067/40, 072/20, 116/5 a.+larına 010/45 a.+larıñ 002/40 a.+mız 119/10 a.+mıza 027/10, 072/35 a.+nıñ 105/35, 105/40 a.+sı 010/40, 010/45, 073/40 073/90, 125/15 a.+sına 010/40, 073/95, 125/10 a.+sını 047/190 a.+ya 010/45, 010/55, 010/60, 020/10, 067/40, 072/35, 072/40, 104/35, 104/135, 105/25, 105/35(2), 131/10(2) a.+ydı 105/25 a.+yı 101/5, 120/85 a.+yla 045/20, 101/5, 101/15, 101/25, 101/30, 101/45 a.+ylan 072/35, 073/90 <i>is. hamurla birlikte içilen çorba</i> a. 104/105, 105/5 a.+yı 072/50 (arabaşī) 104/105(2) arabaşı çorbası <i>is. arabaşı çorbası</i> a.ç. 072/50

arabı	bk. araba a.+yla 119/20	arayı gör-	< <i>arayı görmek</i> , sürekli aramak a.g.-düm 075/35(3)
arabistan	öz. is. Arabistan a.+a 130/45 a.+ā 130/45	arazi	bk. arāzi a. 015/5, 073/35 a.+lerimiz 095/70 a.+miz 015/15 a.+mizi 027/10 a.+ye 066/10 a.+yi 073/35, 104/35
ara boğaz	is. trenlerde vagon araları, hol a.+lara 127/20	arāzi	is. < <i>Ar. arāzī</i> , yer, toprak a.+de 064/50 a.+miz 068/62, 095/60
arabuluculuğ	is. < <i>arabuluculuk</i> , uzlaştırıcılık a.+ta 089/20(2)	arbağ	öz. is. < <i>Arbak</i> , bir soyadı a. 083/55
araç	is. araba a(c).+ıla 038/5	arcandin	is. bir elma türü a. 098/10
arada ğal-	< <i>arada kalmak</i> , iki tarafı uzlaştırmak üzere araya girme girme dolayısıyla güç duruma a. ğ.-mayım 047/80	ardıc	bk. ardıç a. 040/30, 095/25(3), 106/85 a.+ın 100/10
ara ğarıları	is. < <i>ara karıları</i> , köylerde doğum yaptıran kadın, ebe a.ğ. 103/16	ardıç	is. ardıç ağacı a. 092/30, 095/25, 101/50 (ardış) 006/60(2)
ara göz	is. evlerde ara bölüm a.g. 008/60	arēfe	bk. arife a. 094/30
aralama	is. arasını açma a. 027/15	arēfe günü	bk. arife günü a.g. 094/30
aralı	zf. ara vererek a. 100/35	arğadaş	bk. arkadaş a. 010/40, 011/80, 020/10, 020/25(2), 022/20, 057/10, 106/105 (arğadāş) 012/25 a.+dan 072/50 a.+ım 040/5 a.+ından 001/25 a.+ın 010/50 a.+la 107/15 a.+lan 010/50 a.+lar 123/50, 127/20
arap	öz. is. <i>Ar. Arap</i> a. 045/25, 077/5, 104/130 ('arap) 077/5 a.+lar 130/45 a.+ları 130/45 a(b).+ın 077/5	arğışle-	< <i>alkışlamak</i> a.-yor 075/105
arapğızı	is. < <i>arapğızı</i> , bir elma türü a. 098/10(2)	arı	1. is. arı, meliz a. 002/55 2. sf. saf, halis a. 027/5
ār ār	bk. ağır ağır a.a. 104/115	ārı	bk. ağırı ā.+lar 069/25
ara_ra	zf. < <i>ara ara</i> , zaman zaman a.a. 104/80	ārı-	< <i>ağrımak</i> ā.-yo 047/110
ara sıra	zf. bazen a.s. 031/25	arıburnu	öz. is. Çanakkale'de bir yer a. 075/80
araş	bk. araç a.+ları 086/5	arıcılık	is. < <i>arıcılık</i> , arı ve bal işi a. 050/35
araş gereş ol-	< <i>araş gereş olmak</i> a.g.o.- aragdan 091/5	arıkören	bk. arıkören a. 068/45
araştır-	soruşturmak a.-acañ 009/75 a.-mağ 011/35	arıkören	öz. is. < <i>Arıkören</i> , Konya'ya bağlı bir köy a.+e 067/35
arat-	aratmak a.-masın 033/10	arılık	is. < <i>arılık</i> , askerlik, düğün gibi hallerde verilen bahşiş a. 029/10(2), 063/11(3), 063/12
ara ver-	< <i>ara vermek</i> , bir işi bir süre bırakmak a.v.-iyollardı 110/10		
arayā	zm. < <i>oraya</i> a. 075/80		
arayan soran ol-	arayanı soranı olmak a.s.o.-mazdı 127/85		
ara yerde	zf. < <i>ara yerde</i> , arada sırada a.y. 126/40		
arayı bir et-	< <i>arayı bir etmek</i> , birlik olmak a.b.ē.-mişler 081/10		
arayı bul-	uzlaştırmak, barıştırmak a.b.-mak 089/20		

arın-	uzaklaşmak a.-ip 015/25	a.+dā 106/80 a.+ı(yük.) 096/50, 106/65
ārına gēt-	< <i>ağırna gîmek</i> ā.+ma g.-ti 106/5	a.+ıla 081/5, 106/45 a.+ılā 046/5
ārif	öz. <i>is.</i> Ārif, kişi adı ā. 060/80	a.+ım 001/55, 026/32, 127/45 a.+ımıdī 073/10 a.+ına 072/55
arife günü	<i>is.</i> bayramdan önceki gün a.g. 015/30	a.+iñ (ilgi) 006/35, 020/15, 046/5, 062/5, 070/30, 072/50, 106/30, 106/60, 106/65, 106/85, 106/95, 107/15(2), 119/35
arķ	<i>is.</i> ark a. 073/30 a.+ı(iye.) 052/15	a.+ıydıķ 130/45 a.+la 070/30 a.+lar 003/135, 043/10, 043/15, 072/45, 072/50, 074/75, 081/5, 081/25, 107/40, 108/15(2), 123/45, 123/50, 126/15(2)
arķa	< <i>arka</i> 1. <i>sf.</i> arkada olan, geri a. 009/60, 017/15, 102/60, 116/5 2. peş, art, arka a.+dā 007/45, 032/15(2), 104/135, 062/10, 062/35, 065/65, 106/25, 108/15 a.+mda 018/25 a.+mdan 082/25 a.+mı 019/15 a.+mıza 010/50, 032/30, 052/20 a.+mızā 120/35 a.+mızda 082/20 a.+mızdā 032/25 a.+ñ 009/70 a.+ñdan 047/130 a.+sı 009/105, 063/5, 067/20, 075/105, 109/20 a.+sına 005/35, 008/45, 009/70, 011/30, 015/15, 028/45, 031/20, 065/65, 073/75, 104/65, 124/5 a.+sında 011/75, 032/15(2), 064/50(2), 068/20, 083/25 a.+sındā 028/55 a.+sından 003/135, 011/75, 013/50, 047/130, 049/5, 049/10(2), 065/70, 064/55, 069/15, 072/40, 104/85, 123/15, 125/25 a.+sını 009/75 a.+ya 050/70, 075/35, 076/20, 120/35	a.+lār 077/55(2) a.+lardan 069/10, 081/5 a.+larıla 011/50, 124/5 a.+larım 026/30 a.+larımız 117/10, 128/5 a.+larına 003/45 a.+larından 032/20 a.+larımızıñ 036/25 a.+larıñ 077/50, 107/30 a.+larī 032/10 a.+larla 073/25, 126/10
arķadaş	<i>is.</i> < <i>arkadaş</i> , eş, dost, yaren a. 001/20, 001/25, 003/55, 003/60, 003/80, 003/65, 003/110(5), 010/80, 010/90, 011/20, 020/20, 020/25, 027/60, 036/20, 036/25(2), 036/30, 040/5(2), 046/5, 057/15, 062/15, 062/20, 065/85, 068/35, 069/35, 069/50(3), 075/35, 081/33, 083/45, 097/20, 106/5, 106/10(2), 106/30, 106/55, 106/60, 106/100, 107/25, 107/40, 119/40(3), 120/10, 123/40, 123/50, 127/10, 127/30, 127/65, 127/80 (arķadāş) 065/50, 109/35 (arķadaş) 029/15 a.+da 020/5, 106/75	arķadaş ol- < <i>arkadaş olmak</i> a.o.-duķ 062/20 arķalı ol- < <i>arkalı olmak</i> , devamı olmak, arkası bulunmak a.o.-uncaķ 030/25 ārla- < <i>ağırlemek</i> , konuk ağırlemek ā.-llardī 050/40 ā.-r 095/30 ā.-rız 095/30 ārlan- < <i>ağırlemek</i> , konuk ağırlemek ā.-ır 095/35 ārlaş- < <i>ağırleşmek</i> , koyulaşmak a.-ınca 104/115 arlık <i>is.</i> < <i>arlık</i> , kız isteme, düğün gibi merasimlerde verilen altın, para a. 003/65, 063/12 (ārlık) 104/155, 131/5 a.+tā 052/15 armağanlı <i>öz. is.</i> Yörük aşiretlerinden biri a. 125/50 armut bk. armut a. 054/20(2) a.+ī (yük.) 098/5 armı^ot bk. armut a. 091/15(2) a.+lardan 091/15 armut <i>is.</i> < <i>Far. emrūd</i> , armut a. 074/50 a(d).+u 125/5 a.+lardan 054/20 a.+larımız 054/20

- arpa** *is.* arpa
a. 030/20(2), 049/30, 056/5,
058/5, 073/40, 073/60, 073/70(2),
101/25, 102/20(2), 109/5, 129/10
(arpā) 073/60, 094/15, 097/25
a.+nın 049/30
a.+ya 027/75
a.+yla 027/40
a.+ynan 030/20
- arsa** *is.* < *Ar.* 'arsā
a.+m 047/15
a.+ya 047/20
a.+larıñ 073/25
- arşı** bk. aş
a. 037/50, 037/55
a.+nın 037/55
a.+sı 037/45
a.+ya 037/55
a.+yı 037/55
- arşıla-** bk. aşlamak
a.-dı 037/50
a.-dık 037/50
a.-dım 037/55
a.-maya 037/55
a.-miş 037/50(2)
- arşılan-** < *aşılanmak*, *aşılanmak*
a.-dı 037/50
- art** *is.* arka, geri
a.+ına 007/55, 082/45
a.+ında 071/35
a.+ından 074/15, 074/35
- artık** *zf.* < *artık*, bundan böyle
a. 040/40, 064/30, 073/70,
118/31, 126/15
- artır-** çoğaltmak, biriktirmek
a.-dı 075/70
a.-dım dım 106/20
- artvin** *öz. is.* Artvin ili
a.+de 029/10
a.+ē 029/10
- as** bk. az
a. 073/55(2), 107/40, 123/45
(aS) 009/150, 050/40(2)
- as-** 1. sarkıtmak
a.-allār 050/105, 050/115
2. öldürmek
a.-arımış 104/70(2)
- āsabi** *sf.* < *Ar.* 'asabī, sinirli
a. 125/50
- asansör** *is.* < *Fr.* *ascenseur*, asansör
a. 104/95, 104/100
a.+le 104/100
- asas** bk. esas
a.+i (iye.) 047/65
- asbab** *is.* < *Ar.* *esvāb*, gelin için alınan
giysi
a. 011/50, 011/55(2), 072/10(2)
a.+a 055/5
a.+ı(yük.) 032/10, 074/5
(asbap) 042/20(2)
- asbaba ğağ-** < *esvaba kalkmak*, düğün
alışverişine başlamak
a.ğ.-allar 074/5(2)
- asbab kes-** < *esvap kesmek*, düğün alışverişini
yapmak
a.k.-eriz 012/5
a.+ını k.-eriz 055/5(2)
- asbab kesil-** < *esvap kesilmek*, düğün alışverişini
yapmak
a.k.-ir 011/50(2), 011/55
- asbap biç-** < *esvap biçmek*, düğün alışverişini
yapmak
a.+lar b.-ilir 074/5
- asbap gör-** < *esvap görmek*, alışveriş yapmak
a.+ımız g.-elim 011/45
- asger** bk. asker
a.+dē 100/30
a.+e 010/10
a.+ler 010/15
(asgēr) 127/20
- asıl-** 1. çekmek, götürmek
(asıl) 047/10
a.-acağ 028/50
a.-dı mıydı 031/25
a.-ir 047/140
2. söylemek
a.-ırlardı 101/50
- asıl** *is.* < *Ar.* *asl*
1. gerçek, gerçeklik
a(ı).+ı(iye.) 083/55
2. *is.* *Ar.* soy, sop, nesil
a(ı).+ı(iye.) 019/5
a(ı).+ım 068/15
a(ı).+ımız 062/35
3. *is.* *Ar.* öz
a(ı).+ından 026/15
- asılı** *sf.* asılmış olan
a. 010/95, 106/10
- asit** *is.* < *Fr.* *acide*, asit
a.+lē 092/25
- asiye** *öz. is.* Asiye, bayan adı
a. 047/105
- askel** bk. asker (er)
a.+ler 109/45
- askellik** bk. askerlik
a. 009/175(2), 009/180, 026/15,
047/15, 052/25, 059/10, 104/45,
109/20, 117/5, 127/5(2), 127/65,
127/94
a.+i (askelli) 117/15
a.+e (askelliē) 127/25
- askellik yap-** bk. askerlik yapmak
a.y.-an 009/180
- asker** *is.* < *Ar.* 'asker
1. er
a. 005/5(2), 010/10, 075/30
075/100, 081/5(2), 083/15
083/20, 083/10, 085/10,
104/75, 104/80(2), 108/5,
109/40, 109/45, 109/50,

- 14/10, 123/55, 130/40,
130/55, 130/65(2), 130/70
(‘asker) 123/55
(askēr) 114/10
(āsker) 127/35
a.+i (iye.) 109/15, 109/45,
109/70, 109/87, 109/88
a.+ī (iye.) 109/25
a.+i (yük.) 075/85, 083/40,
095/70, 104/75, 105/70(2),
109/50, 130/75
a.+sē 095/70
2. askerlik yeri
a.+de 001/55, 005/20,
089/30, 125/15
a.+dē 001/55, 057/5, 069/10
a.+deī 029/30
a.+deki 002/20
a.+den 002/10(2), 018/15,
058/10(2), 058/15, 060/10(2),
070/25(2), 075/10, 111/5
a.+dēnler 029/30
a.+deydi 109/65(2)
a.+deykē 010/60
a.+deyken 085/10
a.+deykene 068/30
a.+deymiş 009/150
a.+dīm 085/5
a.+e 002/15, 002/20(2), 009/145,
010/5(5), 010/10, 014/5, 016/5,
089/5, 018/5, 018/15, 018/20,
021/60, 029/5, 029/10, 037/35,
042/5, 042/10, 048/15, 050/40(3),
052/20, 052/35, 059/5, 060/5,
060/10, 065/15, 068/5, 068/30,
070/10, 070/15, 070/25, 069/55,
074/30, 085/27, 089/5, 095/75,
104/10, 118/10, 130/35(2),
130/70(2)
a.+ē 002/05, 010/5(2), 043/5,
068/5, 069/5, 084/10, 109/5, 118/5
ā.+e 050/40(2)
a.+idim 058/5
a.+imiz069/10
a.+inden 049/25(2)
a.+ne 041/5
a.+ini 005/10
a.+iniñ 075/105, 083/35
a.+iñ (ilgi) 069/15
a.+iseñiz 127/30
a.+iydik 065/10, 109/20
a.+iyle 109/15
a.+iz 010/45, 127/30
a.+le 081/25
a.+lē 057/5
a.+ler 029/30, 109/75,
130/20, 130/50
a.+leri 010/10
- asker ğaçā** *is.* < *asker kaçaġı*, askerden kaçan
a.ġ. 109/40, 109/50
- askerī** *is.* < *Ar.* ‘*askerī*, askerlikle ilgili,
askere özgü
a. 117/5, 127/50(2)
- askeriye** *is.* < *Ar.* ‘*askerīyye*, askerlik
a. 010/30, 010/65, 109/30, 127/25
a.+de 010/25, 058/10
a.+niñ 083/15
a.+yē 083/20
- askerlik** *is.* askerlik hizmeti
a. 001/50, 005/5(2), 009/160,
010/5(2), 014/5, 018/5, 018/25(2),
052/40, 057/5, 065/5, 068/10(2),
069/5, 075/5, 075/15, 081/33,
084/13, 085/10, 096/50, 109/10,
109/50, 117/10, 118/10, 123/15,
126/5
(askerlī) 005/20, 016/5, 040/5,
043/20, 075/112, 108/5, 109/25(2)
(askerlig) 018/5
(askerlīh) 029/5
a.+e 009/170
a.+e 059/5, 096/50
a.+ī 069/5
a.+imde (askerlīmde) 096/45
a.+imi (askerlīmi)
001/50, 018/20, 042/5
a.+imiz (askerlīmiz) 010/75
a.+imi (askerlīmizi) 085/26
a.+iñ (askerlīñ) 029/5
a.+te 001/65, 081/32
a.+ten 01/10
- askerlik yap-** askerlik görevini yapmak
a.+ni y.-ar 003/40
- asker ol-** askerlik ödevine başlamak
a.o.-duġ 069/5, 081/5, 117/5
- asla** *zf.* < *Ar.* *aslā*, hiçbir zaman
a. 048/15(2)
- aslan** *zf.* < *Ar.* *aslan*, asıl olarak
a. 040/40
(aslān) 003/15
- aslanköyü** *öz. is.* Mersine baġlı bir köy
a. 095/25
- aslı faslı yok** *sf.* < *aslı faslı yok*, uydurma
a.f.y. 072/55
- aslında** *zf.* asıl olarak, esasında
a. 067/85, 081/20, 095/30
(aslīndā) 095/20
- asliyet** *is.* < *Ar.* *asliyyet*, esas, asıl
a.+inde 037/55
- assiya** bk. asiye
a. 047/70
- assubay** *is.* < *astsubay*
a. 001/50, 016/15
- astar** *is.* < *Far.* *āster*, astar
a. 006/50
a.+ını 045/5
- astım** *öz. is.* Astım, bir mevki adı
a.+iñ 064/60
- āstos** bk. austos
a. 060/55

	ā.+ta 096/45	074/5, 074/10, 074/20(2),
	ā.+uñ 061/5, 097/30, 102/15	076/5, 076/20, 076/25, 080/5,
asya	öz. <i>is.</i> Asya kıtası	101/60, 101/65, 106/35,
	a.+dan 095/5	106/115, 127/93, 131/20,
	a.+sına 104/90	ā.+a 047/95(3), 071/51
aş	<i>is.</i> aş, yemek	ā.+ā 092/15
	a. 076/20, 077/35	ā.+ā_dar 017/10, 060/40
	a.+ıla 008/40	ā.+dan 060/40
	a.+ını 011/102	ā.+gi 083/40(2)
	a.+ıñı 105/75(2)	ā.+ı 123/60
	ā.+ını 077/45	ā.+ki 105/75(4)
	a.+larını 011/103	ā.+ları 069/35, 113/20, 125/20
aş	bk. aç	āşam namazı bk. akşam namazı
	a. 001/15, 101/55, 101/60	ā.n. 065/50, 075/40
aş	bk. ağaç	aşcı <i>is.</i> aşçı
	a. 073/75	a.+lār 124/10
āş	bk. ağaç	aşdır- < açtırmak, aştırmak
	a. 028/45, 031/20, 047/10,	a.-dım 073/20, 073/35
	074/40, 15/20, 126/35	aş gal- < aç kalmak, günlerce yemek
	ā.+lar 029/15, 047/10, 098/15,	yememek
	119/35	a.ğ.-acām 026/25
	ā.+lara 098/15(3)	a.ğ.-dık 043/5(2)
	ā.+larda 098/15	a.ğ.-mişlār 047/35
	ā.+ları 029/15, 047/10, 126/5(3),	a.ğ.-miş 075/45
	126/20	aşğar <i>is.</i> < aşkar, eskiden sabun yerine
	ā.+ta 119/15	kullanılan küllü su
	ā.+tan 006/45(2), 028/40,	a. 057/30
	031/25(2), 091/5(2), 092/15,	a.+ıdı 057/30
	126/35(2)	(aşkar) 057/30(2)
āş	bk. avuç	aşı 1. <i>is.</i> aşı (ağaçlar için)
	a. 074/40	a. 005/35, 023/5(2), 027/5,
aş	bk. az	027/25, 039/15, 119/30, 119/35
	a. 119/20	a.+ları 039/15
aş-	bk. aç-	ā.+larıñ 039/15
	a. 074/25, 067/70, 085/15, 123/45	a.+ıyı 119/30
	a.-dı 082/25	2. <i>is.</i> aşı, (insan ve hayvanlar için)
	a.-mā 068/5(2)	a. 075/75
	a.-mamış 130/25(2)	aşığ ali öz. <i>is.</i> < Aşık Ali, kişi adı ve lakabı
	a.-miş 009/125, 009/150,	a. 020/10
	028/25(2), 130/25	āşık <i>is.</i> Ar. 1. âşık
	a.-maz 105/50	a. 069/50
	a.-tı 009/155	2. ozan, halk ozanı
	a.-tık 111/5(2)	(aşığdan) 057/65
	a.-tım 009/15, 009/85(2), 057/30,	aşıla- istenen herhangi bir ağacın bir
	085/15, 082/40	parçasını anaç üzerine
	a.-tıysa 009/50, 009/55	kaynaştırarak üretmek
	a.-ıvemiş 028/30	a.-dı 075/65
aş-	geçmek, gitmek	ā.-mişlar 039/5
	a.-amamış 095/10	ā.-nır 039/15
	a.-amıyor 075/55	a.-rız 119/30
	a.-ār 107/85	a.-yuru 075/65
	a.-ardı 028/35	a.-yıverdiydiñ 119/40
	a.-muşlar 009/180(2)	aşılama <i>is.</i> aşı yapma işi
aşā	bk. aşşā	a.+sında 075/75
	a.+da 119/53	aşılan- aşı işi yapılmak
āşam	bk. akşam	a.-ır 119/35
	ā. 001/15, 004/5, 006/40(2),	aşılattır- aşı işi yapmasını sağlamak
	009/75, 010/65, 013/40, 017/10,	a.-ıyoruz 027/10(2)
	031/25, 043/45, 045/25, 047/90,	aşın- yıpranmak
	058/15, 067/45, 071/51,	a.-mayacak 126/35

aşırı	<i>zf.</i> aşırı, fazla, çokça a. 038/14, 039/5		
aşıtmağ	<i>is.</i> < <i>aşırtmak</i> , kayış, kemer a. 116/10(3)		
aşiret	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'aşîret, oymak a. 095/5(2), 108/10(2) a.+inden 064/60 a.+leriñ 075/70		
aşkıya	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>eşkıyâ</i> , haydut a. 104/60 a.+lar 037/15(2)		
aş köpek furun deler	<i>dey.</i> < <i>aç köpek fırın deler</i> "aç kimse karnını doyurmak için her şeyi yapar" anlamında kullanılan bir deyim a.k.f.d. 106/40(2)		
aşlıg	bk. açlık a.+dan 030/15		
aş ol-	yemek olmak a.o.-ur 105/75(2)		
aşşa	bk. aşşâ a. 084/5, 101/10(2), 104/155, 118/5, 123/20, 123/25		
aşşâ	< <i>zf.</i> <i>aşağı</i> a. 008/30, 008/55, 09/165, 010/70(2), 010/100(3), 010/105, 017/10(2), 017/20, 020/5, 020/10, 030/5, 050/45, 050/60, 054/20, 060/40, 083/10, 089/25, 095/45, 097/20, 097/32, 099/5, 104/155, 106/20, 109/85, 120/75, 121/35, 120/75, 130/30 a.+da 007/40, 008/60, 066/10, 106/95, 109/35 a.+dâ 003/55(2) a.+dan 010/105, 104/100, 109/35 a.+lar 095/45 a.+lara 095/45(2) a.+m 069/25 a.+sını 106/90 a.+ya 003/120, 009/55, 020/5, 097/31		
aşşâ akın	<i>öz. is.</i> < <i>Aşağı Akın</i> , bir köy a.a. 012/5		
aşşâ baş	<i>öz. is.</i> < <i>Aşağıbaş</i> , Akçaalan köyünde bir yer, mevki a.b.+ta 009/165		
aşşa çâlar	<i>öz. is.</i> < <i>Aşağı Çağlar</i> , bir köy adı a.ç.+dâ 118/5		
aşşağı	bk. aşşâ a. 008/25(2), 077/30 (aşşağı) 077/30, 123/70		
aşşâ yoğarı	<i>zf.</i> < <i>aşağı yukarı</i> , yaklaşık olarak a.y. 002/5, 002/20, 039/5, 039/10, 107/50, 111/10 (aşşâ yoğarı) 115/15, 117/20, 126/5		
aşşik oyna-	< <i>aşık oynamak</i> , bir oyun a.o.-rka 130/5		
aştır-	< <i>açtırmak</i>		
			a.-dım 073/30 a.-illar 047/150
		aşyurdu	<i>öz. is.</i> < <i>Ağaçyurdu</i> , bir köy a.+ndan 074/15
		at	<i>is.</i> at a. 007/10, 008/45, 015/5, 030/5, 034/35, 045/20, 047/45, 047/50(2), 047/70(2), 047/155, 047/160, 047/190, 057/40, 057/50, 058/5, 065/40, 065/45, 065/50(2), 067/35, 067/40, 071/10, 072/35, 073/70, 073/75(2), 073/90, 078/34(2), 078/34, 085/15(2), 086/5(2), 094/10, 096/15, 099/15, 101/15, 101/40(2), 101/70, 116/10, 124/40, 124/50 a.+a 003/40, 003/95, 003/100, 003/115(2), 008/45, 011/85, 013/5, 013/10, 013/15, 030/30, 030/30, 030/31, 030/32, 032/10, 032/15(3), 037/40, 042/30(3), 047/190, 050/65(3), 057/35, 074/15(2), 078/25, 094/10, 095/75(2), 104/80, 115/15, 116/5, 116/15, 130/20 a.+â 073/70, 074/15 a.+ı 101/20, 104/140, a.+ıla 064/25(3), 085/15, 101/5, 101/20(2), 101/25, 104/80, 104/100, 116/15 a.+ılan 104/60 â.+ıla 012/15 a.+iñ 003/120, 007/45, 013/15, 032/15, 047/195, 074/15, 085/25, 104/65, 113/25 a.+iñıza 104/65 a.+ına 047/190, 075/20 a.+ınan 095/75(2) a.+ıyla 075/20(2) a.+la 090/5, 095/40 a.+lar 003/95(2), 003/100, 096/15 a.+larımıza 104/60 a.+larıñ 104/110, 116/5, a.+larla 027/15, 095/40, 113/20, 113/25 a.+ta 035/15, 116/15 a.+tan 003/120(2), 011/85, 070/45
		at-	1. atmak, fırlatmak a.- acağ 031/35, 047/60 a.-allar 048/30(2), 073/50, 131/10(2), a.-amasın 047/165 a.-ar 048/30, 070/40 a.-ardığ 072/40 a.-ardī 013/20 a.-arız 008/35 a.-arız 124/15 a.-iñ 019/25 a.-ınca 019/25

- a.-iyom 106/50
a.-iyoru 075/60
a.-iyoruz 047/70(2)
a.-madım 106/25
a.-mazlar 119/25
a.-miş 130/20
a.-tı 075/105
a.-tıkları 061/20
a.-tıktan 003/120
a.-tılar 019/25
a.-tım 017/20
a.-ıver 010/100
a.-ıveriler 112/5
a.-ıvermiş 010/90, 010/95
2. götürmek
a.-cam 106/10
3. terk etmek
a.-alım 127/20
a.-tım 118/10
4. ilaç kullanmak
a.-allar 019/45
a.-madım 100/30
a.-tım 100/30
5. koymak
a.-allar 024/10(3),
104/115, 104/120,
105/30, 120/70(2),
a.-allardı 067/25,
a.-aî (sen) 074/45
a.-ar 054/30, 092/5
a.-ardım 021/15
a.-arıñ 021/15
a.-arız 021/20, 024/20(3),
047/100, 051/16, 074/40, 074/75,
124/5(2), 124/30
a.-arîz 024/20(2), 122/5, 124/5
a.-arsaî 074/45
a.-ıncağ 092/45
6. saçmak
a.-acaî 002/40
a.-allar 113/25(2)
a.-allardı 082/40
a.-âr 047/190
a.-ar 003/120(2), 047/190(2),
121/35, 131/15
a.-ardı 121/35(2)
a.-ardığ 027/25, 027/35
a.-arız 124/5
a.-ıp 023/5
a.-tı mı 002/35
a.-tîñ 027/30
7. örtmek, dolamak
a.-allardı 013/30, 013/35,
a.-arlar 077/35
8. yapmak
a.-allardı 028/10, 072/5
a.-arız 024/10, 124/20
9. ditmek, kabartmak
a.-allardı 120/45
a.-allardı 107/45
a.-ar 120/45
a.-iyoruz 032/30(2)
10. sille, tokat vurmak
a.-allar 089/25
a.-amaz 089/25(2)
a.-ardî 089/20
a.-tı 065/60, 107/40
11. silah vb. patlatmak
a.-allardı 012/20,
â.-arağ 121/30
a.-tığ 084/13
a.-tım 065/55, 107/40(2)
*a.-tım 065/65
12. ekmek, saçmak
a.-amazdîñ 028/50
a.-ar 092/10(2)
a.-arız 023/10, 027/20, 027/30,
027/35(3), 098/15(2), 098/10,
a.-arlar 073/55
a.-arsîñ 038/11
a.-âsaî 028/50
a.-mağ 073/50
a.-tığdan 073/55
13. uzatmak, vermek
a.-an 057/40
a.-ardı 057/40
14. kaçarak hızla girmek,
a.-ar 104/145
15. yerleştirmek
a.-ar 112/15, 115/15
a.-arlar 003/115
a.-ıp 047/195
a.-tığ 056/15(2)
16. gezmek, dolaşmak
a.-ar 127/75
17. boyamak
a.-ar 054/50
a.-arız 054/45, 054/50
18. savmak, yüklemek
a.-ar 041/20
19. atlamak, yüksek bir
yerden atmak
a.-âr 130/30
a.-ı 112/5
a.-ınca 130/30
20. savurmak
a.-ardığ 028/60
073/90, 101/35(2), 127/5
a.-arız 127/5
21. oturmak için bir şeyler
koymak
a.-ardığ 028/20
22. girmek
a.-ardığ 052/40
23. yükletmek, taşımak
a.-arız 101/35, 101/20
a.-arsîñ 038/5(2)
24. yutmak, yemek
a.-miş 067/55
a.-ıyım 067/55

25. (aşı) yapmak, uygulamak
a.-iyoruz 027/5, 027/10
26. kovmak, ilişğini kesmek
a.-tılar 106/5
27. uzak yere göndermek
a.-tılar 065/5
a.-tılar mī 065/5
- aT-**
bk. atmak
1. atmak, fırlatmak
a.-Tığ 047/55
'a.-Tığ 106/60(2)
2. terk etmek
a.-Tı 127/20
a.-Tığ 127/20
3. saçmak
a.-Tılar 082/40
a.-Tılār 082/40
4. yerleştirmek
a.-Tı 081/10
5. kovmak, ilişğini kesmek
a.-Tılar 081/32
- ata**
1. *is.* ata, ced
a.+dan 015/30
a.+lar 027/25
a.+larımıs 027/65
a.+larımızdan 019/60
a.+ñ 033/5
a.+sında 119/50
a.+sından 119/50
- at arabası**
is. at ile çekilen araba
a. 001/5, 073/95, 078/34,
101/15, 104/135
a.a.+sī 072/35
a.a.+mız 101/5
a.a.+na 034/35, 045/20, 065/40
a.a.+yla 078/34
a.a.+ylan 001/5, 47/190
a.a.+ynan 034/30, 057/50
- atasözü**
is. atasözü
a. 063/5(2), 070/10
- ataş**
bk. ateş
a. 009/180, 031/30, 035/10,
061/20, 065/70
a.+ı 105/10
a.+ım 009/115
- ataş it-**
bk. ateş etmek
a.e.-miş 130/70
- ataşla-**
< *ateşlemek*, yakmak
a.-dılar 130/75
a.-yacāz 130/75
a.-yalım 130/75
a.-yiverirler 077/5
- atatürk**
öz. is. Atatürk
a. 005/10(2), 005/15(2), 075/65,
075/70, 075/85(3), 075/90,
130/55, 130/60
a.+ülē 075/75
a.+üñ 015/25, 075/75
- ateş**
is. < *Far. āteş*
a. 006/25, 091/5(2), 091/10(5)
- a.+den 050/115, 091/5
a.+i (yük.) 006/25, 091/5
a.+iñ 006/25, 104/110, 115/15
(atēş) 009/145
ā.+tē 115/15
- ateş bacayı sar-** bir olay önüne geçilemez,
tehlikeli bir durum almak
a.b.sar-mış 104/80
- ateş çık-**
alev çıkmak
a.ç.-iyordu 091/5
- ateş it-**
< *ateş etmek*, mermi atmak
a.i(d).-ēyñ 130/70
- ateşle-**
top, tüfek patlatmak
a.-memiş 130/75
- atıl-**
1. konmak
a.-acāk 047/130, 082/10
a.-ır 124/40
a.-ırdı 124/40
a.-miş 053/10
2. patlamak, ateş etmek
a.-arağ 011/85, 107/40
a.-ır 008/45
a.-ır 008/45
a.-ırdı 067/20, 012/15
3. fırlatılmak
a.-dı 084/5(2)
ā.-ır 090/5
a.-ır 090/5
4. saçmak, dökmek
a.-ır 023/10, 027/30, 027/35,
023/10(4)
a.-ırdı 047/50
5. örtülmek
a.-ır 067/40
ā.-ırdı 067/40
6. yapmak, pişirmek
a.-ır 074/10
7. bir şeye doğru birden gitmek
a.-mā 0102/50
8. bir işe başlamak, girişmek
a.-miş 047/30
- atik**
sf. çevik, çabuk
a. 050/80
- atik ol-**
çevik olmak
a .o.-acağ 050/65(2)
- atla-**
atlamak
a.-dı 077/40
a.-dī 050/65
a.-dım 002/55
a.-yiverdim 107/35
- atlat-**
1. atlatmak, geçiştirmek
a(d).-ırız 092/20
2. geçirmek, taşımak
a.-tılar 075/110
- atlet**
is. < *Fr. athlete*, kolsuz askılı
fanila
a. 032/30, 106/75
a.+inden 048/25
(atleT) 120/35
- ath**
sf. süvari

	a. 028/30, 047/160, 130/60 a.+lar 047/155, 047/160, 047/165 a.+yā 047/160		
atmış	<i>is.</i> < <i>altmış</i> , altmış rakamı a. 002/05, 003/5, 013/5, 029/10, 032/35, 033/5, 035/10, 037/45(2), 043/20, 043/25(2), 049/25, 050/5(2), 050/10, 052/20, 053/15, 060/10(2), 060/60, 069/15, 073/10, 073/25, 088/15(2), 098/5, 098/20, 101/25, 104/50, 104/105, 106/95, 114/10(2), 117/5, 123/5(2), 130/40(2), 130/60(2) (atmîş) 126/5 a.+a 047/5(2) a.+da 120/75 a.+ı (yük.) 082/35 a.+mı 035/10 a.+tan 039/5	avğan	(avcılıdı) 065/40 <i>öz. is.</i> eski adı Avgan, yeni adı Narlidere olan köy a. 010/10, 037/45(2), 089/30 a.+dan 037/50
attır-	(ilaç vb.) yutturmak a.-ilār 019/45	avı °Çla-	< <i>avuçlamak</i> a.-dīñ 033/10
austos	<i>is.</i> < <i>Lat. aġustos</i> , aġustos ayı a. 060/55	avit	<i>is.</i> hediye, armağan a. 076/10, 076/15(2)
australya	<i>öz. is.</i> < <i>Avusturalya</i> a.+yı 005/5	aviyit	bk. avit a. 077/10(2)
austurya	bk. avusturya a. 005/5 a.+yı 037/10 a.+dā 037/10	avlıyalı	<i>is.</i> saf kişi a. 104/160 a.+lar 104/165 (avlıyalılı) 104/155
austurya cepesi	<i>öz. is.</i> < <i>Avusturya cephesi</i> a.c.+nde 037/10(2)	avrad	bk. avrat a. 018/25, 047/30, 070/30 a.+a 047/140 a.+dan 010/85 a.+ı 018/10, 075/25, 082/15 a.+ıydı 082/25
av	1. <i>is.</i> yakalama, vurma işi a.+a 046/5, 065/50 a.+a 107/30 a.+ına 107/15 2. <i>is.</i> av ile yakalanan hayvan a. 046/5(2), 065/55, 107/10, 107/15	avrat	< <i>Ar.</i> 'avret 1. <i>is.</i> <i>Ar.</i> karı, eş a. 009/155, 018/5, 033/5, 047/30, 047/165, 060/70, 093/5 a.+tan 047/30, 075/15 2. kadın (avrāt) 077/20
avans	<i>is.</i> < <i>Fr. avance</i> , öndelik a. 073/50	avrı °pa	bk. Avrupa a.+da 080/10(2) a.+dan 078/20, 086/5(2), 128/11 a.+ya 056/5, 086/5, 104/90
avans çıkar-	< <i>avans çıkarmak</i> a.ç.-illar 073/50(2)	avrupa	<i>öz. is.</i> Avrupa a. 104/90 a.+ya 128/10
avar	<i>is.</i> bağ, bahçe işi a. 009/165(2), 017/5(3)	avrupalı	<i>sf.</i> < <i>Avrupalı</i> , Avrupa'da oturan a. 068/35(2)
avarahık	<i>is.</i> < <i>avarelik</i> , işsizlik, başıboşluk a.+ta 011/40	avuç	<i>is.</i> elin iç tarafı a. 057/10
avar zavar	<i>is.</i> tarladaki sebze, tahıl a.+ını z.+ını 125/50	avusturya	<i>öz. is.</i> Avusturya ülkesi a.+da 107/55
avavav	<i>ünl.</i> bir seslenme sözü a. 082/25	ay	1. <i>is.</i> ay, otuz günlük süre a. 002/10(3), 002/15, 003/15(2), 005/10, 006/45(2), 010/20(2), 010/30(2), 014/5(2), 020/25, 020/30(3), 022/15, 038/10, 040/5(2), 040/20, 043/5, 043/20(2), 043/70, 044/15, 050/120, 052/25(5), 052/30, 053/15, 056/10, 057/5, 058/10, 065/10, 065/5(2), 065/25, 065/75, 068/10, 069/5, 070/20, 073/55, 073/60, 073/70, 083/30(2), 083/50, 083/55(2), 083/57, 084/11, 089/5(2), 096/15(3), 101/10, 102/15, 104/10, 104/15, 104/20, 104/45, 106/20(3), 109/20(3), 117/5(4), 117/10(2), 117/15(2), 117/20(2), 119/45, 120/10, 120/20, 125/30(2),
avay	bk. havay a. 027/40(3), 049/30(2), 057/40, 074/35(2)		
avcılığ	bk. avcılık a. 065/87		
avcılık	<i>is.</i> < <i>avcılık</i> a. 107/10, 107/20 a.+lar 107/20 (avcılā) 107/5		

- 125/35(2), 127/45(6), 127/65, 127/70, 127/80
a.+ mı 032/40(2), 083/45
a.+a 028/30(2), 069/10
a.+dan 043/20, 068/10
a.+dır 047/5(2)
a.+ı (iye.) 002/15
a.+ıdı 069/5, 083/30
a.+ımı 002/10
a.+ını 065/5
2. is. yılın on iki ayından her biri
a. 011/30
a.+da 002/10, 038/10(2), 038/11, 069/10, 089/5, 127/45
a.+ı (iye.) 047/5(2), 073/70
a.+ında 006/5(2), 011/40, 027/70, 030/20, 039/15, 047/5, 073/55, 128/10, 130/50(2)
a.+indā 003/10, 120/10
a.+ından 047/5, 073/55
a.+ındaydı 130/45
a.+ınıñ 039/15, 120/20(2)
a.+ıñ 001/73, 011/30, 015/25, 038/10, 053/5(2), 065/5, 070/25
a.+lara 033/10
a.+larda 011/40, 073/55
a.+ları 120/10
a.+larıñ 015/20, 015/25
a.+larında 027/20(2), 027/30, 027/70, 098/10, 120/5
3. ay, dünyanın uydusu
a. 027/70(2), 106/115,
a.+ıñ 027/70(2)
4. ünl. ay
a. 008/40, 066/5
- ayā altı** is. < *ayakaltı*
a.a.+nda 067/50
- ayā ayak üstüne at-** < *ayak ayak üstüne atmak*, bir bacağı ötekinin üstüne atmak
a.a.a.-ar 070/40
- ayağ** bk. ayak
a. 057/45
a.+da 035/10
a.+dan 104/150
ayā (ayağa) 011/85, 013/30, 048/25, 050/60, 067/75, 069/20, 104/155
a.+a (ayāma) 120/45
a.+a (ayāmda) 030/31
a.+ı (ayāmı) 047/110, 047/140, 065/75, 096/30
a.+mıza (ayāmıza) 006/55, 100/5
a.+mızda (ayāmızda) 006/10, 006/55, 075/110
a.+ıñ (ayāñ) 004/10, 050/65, 127/60(2)
a.+ına (ayāna) 112/20
a.+ında (ayāndā) 013/35
a.+ından (ayāndan) 006/50,
- 034/10, 034/15, 106/105
a.+ını (ayānı) 003/50, 050/50, 104/155, 116/15, 127/55(2), 131/15
a.+ınıñ (ayānıñ) 009/150(2), 037/10, 052/25, 075/15
a.+ınla (ayānla) 044/15
(ayāzım) 065/70
- ayağbasdı** is. < *ayakbastı*, bir kişinin bir yere ilk kez gelmesi
a.b. 121/35
- ayağçağ** is. < *ayakçak*, dokuma tezgahı ayaklığı
a. 107/50(2)
- ayağgabı** bk. ayakkabı
a. 003/50, 003/105, 006/10
a.+mıydı 013/35
a.+lar 003/60
a.+mız 100/5
a.+sı 003/75
(ayāğgabısından) 021/5
a.+sını 003/130, 050/60, 096/25, 121/55
a.+yı 003/50(2), 003/130(3), 096/25, 106/70, 120/50, 121/55
(ayağgablarıñ) 085/20
- ayağ** is. < *ayak*
a. 057/40, 067/45
a.+ı (yük.) 082/15
a.+ı (iye.) 109/40
a.+ım 009/115
a.+ınıñ 082/5
a.+ıylā 121/40
a.+ları (yük.) 070/40
a.+ları (iye.) 125/60
a.+larını 089/25, 127/55
a.+ta 003/40
- ayağkabı** is. < *ayakkabı*
a. 013/35
(ayağkabı) 056/21
a.+lar 013/35
a.+ñı 106/70
a.+sını 001/15
a.+yla 121/55
- ayağla-** < *ayaklanmak*
a.-yırdı 061/15
- ayal** is. ayar < Ar. 'ıyār, yaşıt, akran
a.+lerinkiyle 021/61
- ayalla-** bk. ayarlamak
a.-İardı 121/10
a.-rız 111/15
- ayallan-** bk. ayarlanmak
a.-ır 011/45, 011/65
- ayāña düş-** < *ayağına düşmek*, durumuna düşmek
a.d.-dü 081/25
- ayarla-** belirlemek
a.-İlar 125/15, 131/5
a.-rız 025/5
a.-yoruz 111/15

ayarlan-	a.-ması 111/15 belirlenmek		a.-ıverin 011/102 ā.-ıveriyiz 011/103
aya ucu	a.-dında 121/15 <i>is.</i> < <i>ayak ucu</i> , kenar, uç a.u. 009/15 a.u.+ma 104/150, a.u.+na 044/15	ayırd it-	< <i>ayırt etmek</i> , birbirinden ayırmamak a.e.-meyiz 100/40
aybastı	<i>öz. is.</i> Aybastı adlı köy a. 013/5	ayıtla-	< <i>ayıklamak</i> , temizlemek a.-ma 001/55 a.-rdık 120/45 a.-rız 025/10 a.-rkanā 067/75 a.-yoruz 100/40
aybaşı	<i>is.</i> maaş günü a.+nda 127/85	ayıtlan-	< <i>ayıklanmak</i> , temizlenmek a.-acāmış 001/55
ayçiçe	<i>is.</i> < <i>ayçiçeği</i> a. 044/10	ayile	bk. āile a.+m 048/20 a.+niñ 102/15
aydemir	<i>öz. is.</i> Aydemir, soyadı a. 127/5	aylık	< <i>aylık</i> 1. <i>sf.</i> belirli aydan beri var olan a. 005/25, 069/60 (aylığ) 008/5(2) a.+ıka (aylık) 014/5(2), 128/5 2. <i>is.</i> otuz günlük a.+ı(yük.) (aylı) 117/15 3. <i>is.</i> kazanç, maaş a. 031/20
aydın	1. <i>öz. is.</i> Aydın ili a. 106/15 a.+da 047/25 2. <i>is.</i> parlak, ışıklı a. 106/115	ayna	<i>is.</i> < <i>Far. āyine</i> , ayna a. 047/150, 067/70 a.+lar 047/150
aydınlı	<i>sf.</i> < <i>aydınlı</i> , Aydın'dan olan a. 047/25	aynas	<i>is.</i> < <i>aynaz</i> , bataklık a.+ dan 091/5
aydın höver	<i>öz. is.</i> Amerikalı bir yetkili adı a. 104/30	aynen	<i>zf.</i> < <i>Ar.</i> 'aynen, olduğu gibi, aynıyla a. 006/15, 095/65, 111/10, 126/5, 126/20, 118/10
āyet	<i>is.</i> Ar.1. kurandaki sureleri oluşturan bölümlerden her biri a.+i (iye.) 101/65 2. <i>is.</i> vakit, zaman ā.+inde 060/30(2)	aynı	<i>sf.</i> aynı a. 002/55, 003/5(2), 003/85, 003/95, 003/100, 006/5, 006/60, 007/60, 009/80, 009/185, 011/20, 019/40, 019/60, 021/20, 025/5, 025/10(3), 025/25, 025/30(3), 025/31, 028/30(2), 028/50, 030/25, 031/55, 032/10, 034/15, 038/11, 038/12, 062/10, 043/35, 043/65(2), 048/5(2), 048/25(3), 048/30(3), 048/35(4), 049/20, 048/40(2), 048/50(3), 049/5, 050/60, 051/5, 051/10(2), 058/10, 072/20, 074/75, 078/5, 094/35, 101/35, 101/50, 104/70, 105/20, 106/25, 106/50, 106/80, 107/25, 110/10, 111/10(2), 113/35(2), 122/10, 124/30, 124/52 'a. 019/45(2), 019/50, 049/10, 062/10, 064/45, 069/35 ā. 036/5, 057/55 a.+sı 003/75, 118/20, 118/5 a.+ydı 003/40 (ayni) 101/35 (aynı) 025/30, 105/25, 107/45
ay güyrü	<i>is.</i> < <i>ay kuyruğu</i> , ay şeklinde yapılan kıvrım, hareket a. ğ. 065/70	ayran	<i>is.</i> ayran
ayhan	<i>öz. is.</i> Ayhan, erkek adı a. 104/15		
ayı	<i>is.</i> ayı a. 107/25(2), 112/21, 124/45		
ayıb ol-	< <i>ayıp olmak</i> , utanılacak iş yapmak a.o.-ur 042/30		
ayıp	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'ayb, utanç veren durum a. 019/30, 047/135, 081/31		
ayır-	1. saklamak, bir tarafa koymak a.-alım 081/5 a.-diğ 081/5 2. nitelik değişikliğini fark etmek, anlamak a.-dık 036/5 3. seçmek, ayırmak ā.-diğ 101/25 a.-dılar 052/25 'a.-dılar 109/15 a.-ıyor 101/35(2) a.-ıncağ 104/10 4. uzaklaştırmak a.-dılar 069/40, 069/45 a.-dım 034/30, 034/35 a.-ip 039/5 5. sıyırmak a.-ıllar 050/100 6. yerlerini değiştirmek		

- a. 025/15, 061/10, 097/15, 101/55, 102/40, 105/65, 105/70(4), 105/75, 122/15(2), 125/40 (ayrān) 097/10
a.+ı (iye.) 089/15, 102/35(2), 102/45
a.+ı (yük.) 105/70
a.+ıla 102/45
a.+indā 102/35
a.+ını 057/60
a.+niñ 122/15
a.+la 091/15, 125/40 (ayren) 102/40
ayrancı öz. is. Ayrancı ilçesi 105/75, 105/76, 105/77, 105/78
a.+dan 094/20,
a.+niñ 095/10(2), 097/10, 097/15, 102/25, 104/5
a.+ya 095/60, 097/10
ayran dede öz. is. Ayrancı'ya adı verilen kişi a. 105/70
a.+niñ 105/65, 105/75 (ayrendedē) 097/15
ayran it- < *ayran etmek*
a.i(d).-ellerdi 101/55
ayranlı çorba is. ayranla yapılan çorba a.ç. 021/5
ayrı 1. *sf.* başka, başka türlü a. 021/20, 031/20, 045/20, 063/11(3), 065/30, 119/40, 050/50, 101/45(2), 131/5 (ayrī) 050/45, 063/11
ā. 057/60
ā.+dır 112/22
2. *sf.* yerleri bir olmayan a. 002/25(2)
3. *zf.* yalnız, tek başına a. 109/70
ayrı ayrı 1. *zf.* her biri ayrı olarak a.a. 047/125, 050/95, 111/10 ('ayrı 'ayrı) 040/35
2. *sf.* birbirinden ayrı olan, değişik a.a. 095/40(2), 104/70, 111/10(3) ('ayrı 'ayrı) 009/50
ayrıca *zf.* ayrıca, ayrı olarak a. 102/40 (ayrıca) 027/5, 113/20
ayrıç is. yol kavşağı a(c).+ına 010/55
ayrı düş- birbirinden uzakta kalmak a.d.-düm 070/10
ayrıl- 1. bir yerden, bir kimseden, bir şeyden uzaklaşmak a.-dı 056/5, 068/60, 104/10
a.-dığ 060/5, 060/45
a.-dih 068/25
a.-dığdan 060/50(2)
a.-dik 059/10
a.-dım 116/5
a.-dih 068/60
a.-dım 041/10
ā.-ır 003/20
a.-dı 064/15
a.-ir 107/70
a.-maS 049/5
ā.-dih 059/10
a.-mişlar 009/50
2. seçilmek
a.-dığ 104/10(2)
a.-dım 104/10
3. boşanmak
a.-illar 055/10
4. ayrılmak, ikiye ayrılmak
a.-ır 031/30
a.-ıyuru 075/60
a.-ması 090/5
5. bölünmek, parçalanmak
a.-miş 095/45
a.-mişlar 095/5
ayrıntı is. ayrıntı, detay a.+sını 091/15
ayrık is. < *ayrık*, bir tür ot a. 100/40
a.+ı (ayrī) 040/30
ayriyeten *zf.* ayrı olarak a. 095/25, 095/30
ayşa bk. Ayşe a. 082/20 (ayşā) 003/20, 077/60
a.+sı 065/35
ayşe öz. is. Ayşe, bayan adı a. 007/5, 007/35, 009/185, 009/180
a.+niñ 060/110
a.+yi 080/10
ayvalık öz. is. < *Ayvalık*, bir zeytin türü a. 039/10
ayz is. a. 031/5
az *sf.* nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik a. 009/60, 010/50, 017/25, 027/15, 027/35, 028/65(3), 029/20, 035/5, 040/35, 043/45, 062/30, 073/55, 074/35, 078/10, 095/65(2), 101/10, 107/20, 107/55, 109/20, 109/85, 119/25, 123/75, 126/40 (āz) 031/5 (az uz) 050/30
a.+dan 040/35
a.+dır 095/60
a.+dī 001/60
a.+ısa 047/105
a.+cığ 044/5, 044/10, 096/30
ā.+cık 044/10
az- 1. yoldan çıkmak, sapınmak a.-acağ 047/70
2. azalmak, eksilmek

āz	a.-ar 047/135 bk. ağız 1. yüzde bulunan organ ā. 060/110 ā.+ım 123/55 ā.+ımā 067/55 ā.+ımdan 130/5 ā.+ımı 026/30 ā.+ımıñ 073/20, 073/30 ā.+ına 067/55 2. <i>is.</i> laf a.+ına 018/10(3) 3. <i>is.</i> giriş ā.+ına 019/15, 065/60 4. <i>is.</i> üst tarafı, kapak ā.+ına 010/115(2), 047/150 ā.+ını 092/61(2) 5. <i>is.</i> kesici aletlerin keskin tarafı ā.+ını 115/28 ā.+ınā 107/5	azıġ	a.d. 065/5 bk. azık
		azık	a. 001/10, 001/65, 100/15 <i>is.</i> < <i>azık</i> , yemek a.+larına 021/10, 021/15(2)
		āzını dait-	< <i>aġzını daġıtmak</i> , konuyu daġıtmak a.d.-mayalım 047/15
		azınlıġ	<i>is.</i> < <i>azınlık</i> , az olma durumu a.+daydı 001/60 (azınlı) 102/25, 123/65
		az ol-	az olmak a.o.-acaġ 030/25 a.o.-an 030/30 a.o.-dündan 098/5 a.o.-ub 123/70
		azzıġ	bk. azık a. 100/20 (āzzımız) 100/20 (azzını) 001/10
āz_açık	<i>is.</i> < <i>aġzı açık</i> , kapaksız duvar dolabı. (Metindeki anlamı etrafı açık, kapısı duvarı olmayan yer) a. 066/10		
azal-	az denecek miktara inmek a.-dı 050/5, 050/35, 101/40 a.-dī 050/35, 101/40 a.-ır 047/135 a.-maya durdū 126/10		
āzālī	<i>is.</i> < <i>azalık</i> , üyelik a.+ı(iye.) āzālīġı 073/25		
āzami	<i>sf.</i> < <i>Ar.</i> <i>a'zamī</i> , en fazla a. 126/30		
azarındā	<i>is.</i> < <i>aġız arasında</i> a. 123/10		
azarlan-	paylanmak, ikaz edilmek a.-ır 003/30		
az bir	<i>sf.</i> biraz, bir parça, azıcık a.b. 096/10 (az bi) 123/5, 123/20		
az birāz	<i>zf.</i> biraz a.b. 062/30		
āzboaz	<i>öz. is.</i> < <i>Aġızboġaz</i> , Ayrancı ilçesine baġlı bir köy a.+dan 104/145		
az buçuġ	<i>zf.</i> < <i>az buçuk</i> , bir parça, biraz a.b. 038/13		
āzı burnunda	<i>is.</i> < <i>aġzı burnunda</i> , hamile a. 047/5		
azcıġ	<i>sf.</i> < <i>azıcık</i> , çok az, biraz <i>sf.</i> 044/5, 044/10, 096/25		
az çok	<i>zf.</i> < <i>az çok</i> , bir parça, oldukça a.ç. 001/45, 001/50, 005/20, 044/5, 058/5, 073/10		
āz dadı	<i>is.</i> < <i>aġız tadı</i> , nişan veya düġünde oġlan tarafından kız evine gönderilen şeker, tatlı, yemiş gibi hediyeler a.d. 060/110		
az daha	<i>zf.</i> az kalsın, neredeyse		

B

ba	bk. bağ b.+ı(yük.) 009/155(2) b.+ım 044/5 b.+ımız 109/70	babalı	b.+sı 050/55 b.+sına 121/35 <i>sf.</i> babası olan b. 071/20(2), 071/45
bā	bk. 1. bağ (üzüm bağı) b. 009/15, 049/25, 049/30, 074/10, 113/25, 121/35 b.+dā 011/20 b.+larā 060/15 b.+larda 040/25 b.+ları(iye.) 029/15 2. <i>is.</i> bağ b.+ları 101/30 3. <i>is.</i> bana b. 042/10, 042/40, 106/110 4. <i>is.</i> baba b.+dan 008/5 b.+sı 007/25 b.+sımı 012/5	babahıç	<i>is.</i> < <i>babalık</i> , üvey baba b.+ım (babalīm) 068/60 b.+ımda (babalımda) 068/45
ba'	bk. bakmak (dinlemek) b. 005/10, 005/20, 005/25, 005/30, 005/35(2)	babayit	<i>sf.</i> < <i>babayıgit</i> , güçlü b. 104/115
baba	<i>is.</i> baba b. 069/50, 073/96, 075/5, 082/30, 113/5 (babā) 050/50(2), 050/55, 099/10 b.+dan 068/60, 069/50 b.+lar 015/30 b.+larımız 057/50, 072/45 b.+larımız 057/50, 072/45 b.+m 001/20, 003/5, 030/10, 034/35, 068/15(2), 092/60, 104/5, 112/10, 124/50 b.+mgil 100/25 b.+mıñ 001/25, 002/15, 065/45, 078/33 b.+mız 065/10(2), 067/5 b.+mızıñ 093/10, 121/50 b.+mī 001/20 b.+nıñ 093/10 b.+ñ 062/30, 130/25 b.+sı 009/45, 033/35, 060/80, 064/5, 082/20, 106/55, 106/120(2) b.+sımı 106/40 b.+sımñ 110/5, 113/30 b.+sımñ 082/50 b.+sī 121/20(2) b.+yıñ 071/40	babeski	<i>öz. is.</i> < <i>Babaeski</i> , bir ilçe b.e.+yē 118/10(2)
boba	bk. baba b. 031/55(2) b.+lar 050/50(2) b.+larımız 030/25 b.+m 018/5, 030/10, 030/15, 068/15, 075/15, 075/45, 124/35 b.+ma 030/15 b.+mıñ 030/10, 030/15(2) b.+mız 030/25 b.+nıñ 050/50	babı	bk. baba b.+cım 011/40
		babıç	< <i>Far. pabuç</i> , ayakkabı b. 106/65, 120/35
		bacha	<i>is.</i> < <i>Far. bāce</i> b.+lar 050/110(2) b.+sı 009/145 b.+ya 050/110
		bacā	<i>is.</i> < <i>bacak</i> b.+mız 127/20 b.+na 069/55 b.+ndan 102/60
		bacā bat-	< <i>bacāğı batmak</i> , bir işte zarara uğramak b.+m b.-acaç 060/20
		bacaksız	<i>sf.</i> < <i>bacaksız</i> , kısa boylu, bodur a. 081/30
		bacanaç	<i>is.</i> < <i>bacanak</i> b. 042/30
		bacca	bk. bahçe b.+lardan 021/10 b.+sın 016/17 (bacce) 113/25 (bāçe) 049/25
		baççavış	<i>is.</i> < <i>başçavuş</i> b. 001/50
		bacı	<i>is.</i> 1. kız kardeş b.+m 093/25 b.+mız 047/80 b.+sından 047/80 2. bir seslenme sözü b.+m 004/5, 004/10, 007/5(2), 007/10, 007/15, 007/20(2), 007/30, 007/35, 007/45(2), 007/60, 007/65, 007/55(2), 007/60, 007/66, 008/5, 008/10, 036/35, 047/60, 047/80, 047/85, 082/35, (bācım) 007/55(2) (bacım) 007/50, 082/30
		bacı dayı	<i>öz. is.</i> bacı dayı, kişi ünvanı b.d. 003/10, 003/15
		bācılıç	<i>is.</i> < <i>bağcılık</i> , bağ işi b. 038/12, 039/10, 109/75, 117/20 b.+ı (bācılı) 005/25(2)
		baç	<i>is.</i> esir alma , esir olma b. 007/50
		bādat	bk. bağdat b. 060/50(2)

	b.+a 052/5 b.+ta 010/110, 052/5		b. 062/40(2), 062/42 b.+mı 062/40
bādāT	bk. bağdat b.+Taydığ 010/50	bağlavy	bk. baklava b. 105/5
bade	<i>is.</i> < <i>Far. bāde</i> , şarap	bağ	<i>is.</i> < <i>Far. bāğ</i> , üzüm bağı b. 009/15, 014/10, 044/15, 053/15, 107/75, 109/87 b.+a 009/125, 009/130 b.+dan 044/20(2) b.+ı(yük.) 031/10 b.+ıdı 109/87 b.+ım 044/5 b.+larā 082/40, 082/45 b.+larda 120/10 b.+lardā 107/25
bağ	bk. bak 1. işte b. 007/5, 007/30, 007/35, 026/5, 094/15, 123/10 2. şaşma anlatan bir söz b. 047/45 (bāğ) 002/50, 047/5 3. mesela, örnek olarak b. 048/25	bağdat	<i>öz. is.</i> Akçaalan küyünde bir yayla adı b. 061/10 b.+da 061/20
bağ-	bk. bakmak 1. bakmak b.-dı 020/15(2) b.-dī 123/10, 106/25(2) b.-dı mı 123/65 b.-dığ 008/20, 036/20, 127/50 b.-dım 002/55, 008/20, 034/10, 052/5, 071/15, 107/35, 107/40 b.-dīm 060/30 b.-dıysā 009/65 2. incelemek b.-dığ 020/5 b.-dılar 061/15 3. meşgul olmak, ilgilenmek b.-dığ 127/80 b.-dım 105/5 4. anlamak b.-dım 060/20 5. bebeğin veya çocuğun eğitim ve bakımıyla ilgilenmek b.-dım 047/25, 103/17 6. dikkat etmek b.-dım 109/60, 123/25 7. düşünmek b.-dım 073/20 8. dikkat etmek b.-dımıdım 106/120(2) 9. dinlemek b.-madı 060/70 10. emek vermek b.-mışlar 070/5	bağır-	bağırarak b.-ır 107/25 b.-ıyom 009/20 b.-ıyöm 009/20
bağalım	bk. bakalım (içinde yer aldığı cümlenin güvensizlik, kuşku, merak, uyarma vb. anlamlarını pekiştiren bir söz) b. 012/20, 047/105, 047/155(2), 083/5, 083/35, 105/45, 127/55, 127/60(2), 128/13 (bağayım) 019/10, 020/15, 020/35 (bağryım) 083/45, 127/55	bağla-	bağlamak b.-llar 032/10(2) b.-rlar 077/5, 077/10
bağğal	bk. baqqal b. 092/20	bağlan-	1. bağlanmak b.-ıyor 116/5 2. konuşamamak 'b.-ıverdi 008/25
bağla	bk. bağla	bağlı	1. <i>sf.</i> bağlı b. 075/55, 109/20 (bağlī) 075/50 (bālī) 011/30 2. görelilik b. 112/20 (bālī) 112/21 3. tābi, yetkisi altında b.+ymış 104/75
		bağırına bas-	sahiplenmek b.b.-mış 068/20
		bağ	bk. bak b. 050/10, 075/20, 075/60, 075/70, 092/45
		baha	<i>is. paha</i> < <i>Far. bahā</i> , fiyat (metindeki anlamı değerinin altında verilen fiyat) b.+sına 020/25
		bahalı	<i>sf.</i> < <i>pahalı</i> b. 080/5(2)
		bağalım	bk. bakalım b. 020/5, 047/85, 075/40, 083/5, 075/40(2)
		bahar	<i>is.</i> < <i>Far. bahār</i> , ilkbahar b. 003/20, 017/20, 019/40, 019/45, 009/110, 047/95, 056/20, 078/25, 108/10, 119/30(2), 120/10 b.+a 073/45, 100/35 b.+ā _{dar} 108/10 b.+ın 023/5, 038/12, 073/45,

	092/55, 098/10, 098/15		130/70
baħar	bk. bahar		(bāħ) 023/12
	b.+ın 053/5		3. <i>ünl.</i> küçümseme bildiren söz
bahca	bk. bahçe		b. 047/40
	b.+da 109/55		4. <i>ünl.</i> kabul edip etmeme
	b.+dan 028/5		anlamında bir söz
	b.+ardā 073/60		b. 042/20, 078/15, 130/35
	(bahcālere) 107/30		(bāħ) 109/60
	b.+lırımız 043/55	baħ-	< <i>bakmak</i>
	b.+mız 098/20		1. bakışını çevirmek
bahce	bk. bahçe		b.-acağsın 120/85
	b. 095/65		b.-alardı 121/20
	(bahcē) 053/15, 095/65, 119/15		b.-allar 104/160
	b.+lerdē 119/35		b.-amıyom 034/20
	b.+lerī 119/30		b.-ar 123/60
	b.+m 044/5(2)		b.-ār 026/10, 123/60
	b.+miz 119/20(2)		b.-ardı 057/40
	b.+mize 119/15		b.-ardıħ 089/20
	b.+si 119/30(2)		b.-arsıñ 120/85(2)
	b.+sindē 119/35		b.-ıñ 106/30, 123/45, 123/50
	b.+ye 107/30		b.-ıyollarımıñ 050/15
bahcecilig	bk. bahçecilik		b.-ıyom 106/25
	b.+le 050/30		b.-ıyor 034/35(2), 123/65
bahça	bk. bahçe		b.-ıyorum 107/35
	b. 068/30		b.-mıñ 067/55
	b.+larda 068/30		b.-mıñımıñ 009/55
	b.+sı 082/50		b.-mıñlar 009/165, 009/175
bahçalī	<i>sf.</i> < <i>bahçeli</i> , bahçesi olan		b.-sa 009/70
	b. 082/55		b.-tığın 027/60
bahçe	<i>is.</i> < <i>Far. bāğ-çe</i>		b.-tısa ki 009/90
	b.+de 044/10		b.-tım 065/75
	b.+lerde 011/20		2. dinlemek, anlamak
	b.+miñ 119/10		b. 031/30, 047/85, 067/70(2),
	b.+miz 119/5		069/25, 077/15, 079/5, 101/15,
	(bāħçeye) 004/5		101/25, 105/20, 119/45, 130/70(2)
bahçecilik	<i>is.</i> bahçe işi		3. görmek, ilgilenmek
	b.+lē 050/25		b. 060/25, 083/20(2), 106/80
	b.+lē 050/35		(bāħ) 104/150
	b.+imiz (bahcecilimiz) 050/25		b.-acağ 070/60(2)
bahçelevler	<i>öz. is.</i> < <i>Bahçelievler</i> , Ankara'da		b.-acağsıñ 003/95(2)
	bir semt		b.-acañ 003/95, 009/75
	b.e.+dē 056/5		b.-acaz 047/100(2)
bahşet-	< <i>bahsetmek</i> , anlatmak		b.-ar 030/15
	b.e.-erdi 034/20		b.-arıñ 007/65
bahşayıñ	<i>öz. is.</i> İstanbul'da bir köy		b.-arız 021/45
	b. 075/110, 075/111		b.-arlar 003/95
bahşıñ	<i>is. Far.</i> para		b.-asım 008/15
	b. 002/40, 131/10		b.-madılar 060/60
baht	<i>is. Far.</i> şans, talih		b.-madım 037/50
	b. 057/60		b.-maya 047/195, 047/200,
	b.+ı (iye.) 007/60		067/50
baır-	bk. bağırarak		b.-maz 102/55(2), 102/60
	b.-ıyom 106/25		b.-tı 130/50
	b.-maya 107/30		b.-tım 017/10
baħ	< <i>bak</i> 1. <i>ünl.</i> tamam		b.-amadıñ mıydı 109/86
	b. 005/20, 010/90		4. dönmek, yüzünü çevirmek
	2. <i>ünl.</i> işte		b. 085/10(5)
	b. 023/10, 043/50, 047/45,		b.-tılar 010/100
	101/10, 104/85, 106/85(2),		b.-madan 061/20
	109/40, 119/40, 126/35, 130/10,		5. dikkat etmek

	b. 065/70		b.+ı(ıye.) 104/15
	b.-arsıñ 003/55, 107/10		b.+lar 120/30
	b.-miş 067/85	baқан ol-	< <i>bakan olmak</i> , ilgilen(il)mek
	b.-mişlar 095/45		b.o.-madı 060/90
	b.-tım 019/20, 020/10,	baқар	bk. bekere
	034/25, 052/5		b. 009/185
	b.-tıydım 009/185	baқар	e. göre
	6. incelemek, kontrol etmek		b. 104/155
	b.-a 017/25	baқара	bk. bekere
	b.-arız 124/15		b. 009/186
	b.-arlar 073/50	baқıl-	1. misafir edilmek, ilgilenilmek
	b.-arsıñ 003/75		b.-acaқ 057/50
	b.-ıyörü 106/60		2. görülmek
	b.-miş 037/50		b.-ır 096/5
	b.-tı 085/20	baқım	is. < <i>bakım</i>
	b.-tılār 062/10		1. beslenme
	7. emek vermek		b.+a 050/50
	b.-acam 030/31, 030/32		2. bakım, tamir
	8. seyretmek		b.+a 085/20
	b.-allar 047/200(2)		3. emek, çaba
	b.-ar 047/105, 076/26	baқımından	b.+ı(ıye.) 023/5(2)
	b.-ardıқ 007/20		zf. < <i>bakımından</i> , açısından
	b.-arız 011/100		b. 115/10
	b.-arlar 109/60	baқın-	< <i>bakınmak</i> , çevreye göz
	(bāқıyıldıқ) 057/15		gezdirmek, araştırmak
	b.-miş 106/115		b.-ırım 009/10
	b.-sam 009/140	baқınca	e. < <i>bakınca</i> , göre
	9. bebek veya çocuğun		b. 006/60
	bakımı ile ilgilenmek	baқma	< <i>bakma</i> , “boşver” anlamında söz
	b.-ar 050/60		b. 069/45, 083/20, 069/50, 071/30
	b.-arımış 007/15		(baқmā) 003/80
	b.-sın 050/55	baқma sen	< <i>bakma sen</i> , “boşver, aldırış
	b.-ıyom 080/12		etme” anlamında
	b.-ıyoru 082/30		b.s. 008/25, 057/15, 069/35,
	b.-ıyormuşmuş 047/30		082/35
	10. uymak	baқmışıñ	< <i>bakmışsın</i> , “fark etmişsin”
	b.-araқ 018/10(3)		anlamında bir söz
	b.-tıқ 018/10		b. 049/30
	11. bir işle görevli olmak	baқsanā	ünl. < <i>baksana</i> , seslenme sözü
	b.-ardıқ 127/85		b. 041/15
	b.-tīm 066/5	baқır	< <i>bakır</i>
	12. ceza vermek		1. sf. bakır
	b.-arım 052/15		b. 002/45(2), 047/30, 092/50(3),
	13. başlamak		105/45(2), 115/5, 115/10
	b.-sın 003/80		b.+dan 091/15
	14. beslemek, geçimini sağlamak		(baқır) 047/25, 115/25
	b.-ıyomuş 065/50		2. is. tarımda kullanılan bir ilaç
	b.-ıyoruñ 018/25		(baқır) 023/10
	b.-ıyoruyuz 022/15	baқır baқır	zf. < <i>bakır bakır</i> ,
baқalım	ünl. < <i>bakalım</i> , içinde yer aldığı		tepsi tepsi, tepşiler dolusu
	cümlenin güvensizlik, kuşku,		b.b. 124/10
	merak, uyarma vb. anlamlarını	baқire	is. Ar. evlenmemiş kız
	pekiştiren bir söz		b. 065/25
	b. 003/45, 003/110(3), 003/125,	baққал	is. < <i>bakkal</i>
	010/15, 017/5, 071/51, 123/40(2)		b. 057/30
	(baқayım) 036/15(2)	baқла	is. < <i>bakla</i>
	(baқayın) 010/50, 041/20,		b. 062/40
	062/40		b.+larıñ 047/60(2)
	(baқayım) 089/25		b.+m 044/10
baқан	is. < <i>bakan</i> , vekil		b.+sı 040/35

baqlava	<i>is.</i> < <i>baklava</i> b. 015/35, 105/20, 113/15	balgusan	b.+ı(iye.) 065/35, 106/15 <i>öz. is.</i> < <i>Balkusan</i> , bir yer adı b. 120/5, 120/25(3), 120/30 b.+dā 120/25, 120/30 b.+nī 120/25
baqlavı	<i>bk.</i> baqlava b. 051/5, 067/70, 105/5 b.+sı 011/95	balık	<i>is.</i> < <i>balık</i> b. 094/10(2)
baıra	<i>is.</i> < <i>bakra</i> , bakırdan yapılan küçük kova b. 092/50(2), 092/55	balıkesir	<i>öz. is.</i> Balıkesir ili b. 117/5 b.+ē 066/5, 117/5
baıra	<i>bk.</i> baıra b.+lara 006/20	bālm	<i>bk.</i> bakalım b. 010/50, 046/5, 047/155, 127/40(3), 127/50
bal	<i>is.</i> bal b. 081/25, 120/25 b.+ı (iye.) 120/25(3)	balқан	<i>öz. is.</i> < <i>Balkan</i> , Balkan bölgesi b. 075/20 b.+lardan 030/5
bala-	<i>bk.</i> bağlamak 1. tutturmak b. 060/40 b.-dı 105/60 b.-dık 043/65, 126/20 b.-dık mıydı 101/30 b.-dılar mı 047/185 b.-dılar 105/25 b.-lar 047/125 b.-llar 003/100, 011/5, 047/125, 047/130(2), 072/30, 104/120, 120/40 b.-llardı 013/30, 013/35(2), 072/35, 104/100 b.-llardī 072/30 b.-madılar mı 047/185 b.-masak 109/55 b.-ması 028/40 b.-mazlar 047/130(2) b.-r 011/10, 011/40, 043/55 b.-rız 006/50, 047/95(2), 072/30 b.-rdıg 101/30 b.-rdīn 074/65 2. sarmak b.-rdık 045/15(2) 3. tutmak, oluşmak, meydana gelmek b.-rdı 031/50 4. telefonla görüştürmek b.-rı 127/75	balқан harbi	<i>öz. is.</i> < <i>Balkan Savaşı</i> b.h.+ndē 130/10 b.h.+ni 130/10
		balқar	<i>öz. is.</i> < <i>Balkar</i> , dağ adı b.+dan 030/5
		balon	<i>is.</i> < <i>balon</i> b. 009/105
		balta	<i>is.</i> balta b.+nīn 111/10 b.+sımı 121/10 b.+ylan 019/35 (baltā) 106/105, 111/20, 112/20
		bambaşka	<i>sf.</i> < <i>bambaşka</i> b. 026/5, 026/20
		bamya	<i>is. Ar.</i> bamya sebzesi ve yemeği b. 002/30, 025/5, 025/10 095/80(3), 129/15 b.+yı 025/5(4) (bamyā) 094/25
		bandırma	1. <i>is.</i> sucuk şeklinde lokum b. 117/30 2. <i>öz. is.</i> Bandırma, bir ilçe b.+yā 043/35
		bando	<i>is. İt.</i> bando b. 104/40
		banğa	<i>bk.</i> banka b.+ya 106/40
		banқа	<i>is.</i> < <i>İt. banca</i> , banka b.+yı 102/5
		bant	<i>is.</i> < <i>Fr. bande</i> , yara bandı b. 123/50
		banyo	<i>is.</i> < <i>İt. bagno</i> , banyo b.+ya 115/10, 127/40
		banyo yap-	yıkanmak b.y.-acāz 127/40
		bar	<i>is.</i> mal (hayvan vb.) b.+ī (iye.) 058/5
		bār	<i>bk.</i> bahar b.+m 073/70
		bār-	< <i>bağır</i> b.-arağ 121/30 b.-dık 109/10 (bārdım mārđım) 034/10
		barabar	<i>bk.</i> beraber
bālan-	< <i>bağlanmak</i> , tutturulmak b.-nır 011/5, 011/30, 047/185, 102/40 b.-nırdī 067/40		
balasan	<i>öz. is.</i> Balasan, bir lakap b. 009/165, 009/170, 009/175, 009/180(2), 009/185(2)		
bālattır-	< <i>bağlattır</i> b.-ılar 011/5		
bālcağ	<i>is.</i> ? b. 057/50		
balcan	<i>bk.</i> patlıcan b. 021/5, 035/5(2), 074/50(2) b.+ı(iye.) 009/185(2) b.+la 028/60		
baldız	<i>is.</i> baldız b. 007/20		

	b. 020/15, 021/25, 021/55, 036/20, 040/5, 062/30, 119/45, 130/10, 065/85 (bárabar) 130/20 (bārābār) 021/61(2) (barāber) 037/25		
baraj	<i>is. Fr.</i> baraj b.+ı 050/25(2) b.+ñ 050/25, 050/40		
baralgin	<i>is. Lat.</i> bir ilaç b. 019/45		
baran ol-	< <i>viran olmak</i> , yıkılmak b.o.-acağ 009/70		
barboros hayreddin	<i>öz. is.</i> Barboros Hayrettin b.h. 075/80		
barbünyā	<i>is. < Rum. barbunya</i> b. 040/35		
bardağ	<i>is. < bardak</i> b. 024/25, 120/55 b.+ı (yük.) (bardā) 057/55, 066/15(2) b.+lar 070/55, 125/40 b.+lār 047/95 b.+ñ (bardāñ) 050/60		
bardas	<i>öz. is.</i> Bardas, bir köy adı b. 026/10		
bārekallah	<i>Ar.</i> "Kutlu olsun" anlamında söz b. 123/15		
barın-	barınmak b.-amamışlar 095/45 b.-dı 095/10(4) b.-dī 095/15 b.-mağ 097/25 b.-mişlar 097/20(2)		
barınağ	<i>is. < barınak</i> b. 097/20(2)		
barıncağ	<i>is. < barın(a)cağ</i> , barınak b.+lar 095/15		
barındır-	barındırmak b.-miş 095/5 b.-rız 095/40		
bārış-	< <i>bağrıışmak</i> b.-ıyosuñuz 010/70 b.-madılar 010/70 b.-mayıñ 010/70 b.-ıllardī 107/10		
barış gücü	<i>is.</i> barış gücü askeri birliği b.g.+ne 069/10(2)		
barıt	bk. barı't b. 107/5 b.+la 121/30		
barı't	<i>is. < Far. bārūd</i> , barut b. 065/50		
bāri	<i>zf. < Far. bārī</i> , bari, hiç olmazsa b. 007/20, 010/110, 028/25		
barğ	<i>is. < bark</i> , ev bark b.+ım 067/70 b.+ımız 062/25		
barmağ	bk. parmak b. 019/35, 120/40		
		b.+larımızı 006/45(2) (barmāmıza) 126/30	
barnağ	bk. parmak b.+larımızı 101/15 b.+larıñ 101/15 (barnāñı) 075/15		
bārsağ	<i>is.</i> hayvan (inek vb.) b. 060/50		
bārsıq	<i>is. < bağırısak</i> b. 005/35 b.+tır 005/35(3) b.+ı (yük.) (bārsā) 117/35(2)		
barsin yaylası	<i>öz. is. < Barçın Yaylası</i> b.y.+na 106/105		
bas	bk. baş b. 001/10 (bas soğan)		
bas-	1. sıkıştırarak yerleştirmek b. 074/70 b.-ardığ 074/70, 101/25, 101/30, 101/40 b.-arız 054/55 b.-allardı 057/60 b.-ıyoz 010/110 b.-tıqtan 010/115 b.-ıverdi mi 075/60 2. basmak b.-allar 072/25, 107/50 b.-dı 070/55 b.-arsa 017/28, 096/35 b.-ıyor 106/120 b.-mışıyın 017/20 b.-tım 096/35(3) b.-tıñ mıydı 017/20 b.-ıverdim 106/25 3. gitmek b.-arım 106/35 b.-tım 106/5 4. basmak, çökmek b.-ıyor 031/55 b.-tī 106/120 b.-tı mıydı 043/15 5. kuvvetle itmek b.-tı mıydı 075/65 5. çevirmek, telefon açmak b.-tıñ mıydı 106/65 6. vurmak b.-tıñ mıydı 106/75 7. görmek, ilgilenmek b.-mazlar 030/20 8. baskın yapmak b.-tılar 130/65 9. koymak b.-tıñ 116/15 10. karşılaşmak b.-dık 009/30		
basbayā	<i>zf. < basbayağı</i> b. 025/10		
basğī	<i>is. < baskı</i> , saban demirini tutmaya yarayan öne doğru eğri demir b. 111/10		

başgın	<i>is.</i> < <i>baskın</i> , saldırı b. 114/5	b.+ına 009/80, 009/110, 009/115, 049/40, 065/65, 069/50, 070/55, 101/55, 106/105, 107/35, 107/40 b.+ında 009/160 b.+ından 104/165, 107/15, 119/5 b.+ındasın 001/70 b.+ındā 020/40 b.+ī (iye.) 065/45 b.+larına 054/20 b.+larında 097/20 b.+tā 077/10 9. bir şeyin yakını, çevresi b.+ına 009/180, 100/20 b.+inā 032/25 b.+ında 001/60, 009/180, 009/185, 027/35, 027/55(2), 031/40(2), 033/35, 052/15, 068/50 b.+larınā 097/20 10. bir şeyin kullanım yeri, noktası b.+ına 089/20, 092/35(2), 11. üzeri b.+inā 082/10, 082/15 12. başlangıç b.+ında 062/30 b.+tan 105/5 13. önde olan b.+ını 007/45, 032/15, 113/25 b.+ından 073/70, 130/60 b.+ıysam 095/30 b.+ta 109/45, 111/5 b.+tā 096/5 b.+taķı 111/15 b.+taki 111/5 14. bir şeyin ucu, uç b.+ını 037/55(2) 15. bitkileri üst kısmı b.+ları 065/75
basıl-	yerleştirilmek, içine konmak b.-ır 117/35(2) b.-ıyor 01/40	
basit	<i>sf.</i> Ar. basit, kolay b. 125/35	
başkı	<i>is.</i> < <i>baskı</i> , tahakküm b.+sıylā 002/15	
basmacı	<i>öz. is.</i> Basmacı, bir soyadı b. 027/40(2) b.+larıñ 027/40	
bastırma	bk. pastırma b. 050/105, 117/30	
baş	<i>is.</i> 1. adet, sayı b. 096/40 2. kişi b. 060/10, 061/21 3. baş, kafa b. 069/55 b.+ı (yük.) 047/20 b.+ı (iye.) 104/135 b.+ım 001/65 b.+im 060/95 b.+ıma 066/15, 082/40 b.+ımā 082/40 b.+ımda 065/80, 065/85 b.+ımı 001/70 b.+ımıza 031/40 b.+ımızā 050/75 b.+ımızda 072/5 b.+ımızı 121/50 b.+ına 013/25, 013/40, 055/10, 067/40(3), 077/35, 104/135(2) b.+inā 047/195, 113/25 b.+ından 011/5 b.+ını 074/15 b.+inī 077/45 b.+larına 067/25 b.+larınā 013/25 b.+tan 013/30, 048/25, 064/45 4. yanında, refekatinde b.+ımdaydı 041/20 b.+ına 032/5, 032/10, 047/185, 064/60 b.+ında 009/180 b.+ındaki 114/10 b.+ındaki 130/45 5. yönetici, baş b.+ımızda 062/25, b.+ında 041/10, 085/20 b.+ındā 041/10, 075/80, 109/25 6. üzeri b.+ımızda 104/65 b.+ıñıza 071/40 7. taraf, yan b.+ımızdan 109/30 b.+ına 047/150 b.+ında 009/55(2), 009/85(2) 8. tepe, zirve, bir şeyin üst noktası	
baş çıkıl-	bir şeye gücü yetmek b.ç.-maz 001/45	
başadar	<i>is.</i> mutlu, huzurlu b. 071/45	
başadar it-	< <i>başadar etmek</i> , mutlu etmek b.i.-sin 071/20(2), 071/45	
başarılı ol-	başarılı olmak b.o.-abilir misin 118/30	
başarısız	<i>sf.</i> başarısız b.+mışız 118/32	
başbakan	<i>is.</i> < <i>başbakan</i> b.+ı(iye.) 073/15	
başbarnağ	<i>is.</i> < <i>başparmak</i> b.p. 127/80	
bāşe	bk. bahçe b. 094/15	
başğa	bk. başka b. 011/20, 028/35, 049/15, 058/10, 059/5, 073/60, 100/15, 100/30, 120/70, 126/35 b.+ları 102/65	

- başgent** b.+larından 050/10
bk. başkent
- başğışla** b.g.+miş 097/5
öz. is. < *Başğışla*, bir köy
b. 014/10
- başımıza iş aç-** üzücü bir işin çıkmasına
yol açmak
b.i.a.-allar 050/15
- başına gel-** kötü bir şeyle karşılaşmak
b.g.-dik 060/65
b.g.-di 060/70
- başına iş getir-** başına iş açmak
b.i.g.-eceksiniz 009/30
b.i.g.-eceñ 009/35
- başında dur-** yanında durup gözetlemek
b.d.-du 041/20
- başından geş-** < *başından geçmek*, daha
önce aynı şeye uğramış olmak
b.g.-ti 031/20, 060/90
(başımıza geşti) 060/25(2)
- başını körle-** evlendirmek
b.k.-yelim 060/70
- başınız buñar olsun** dey. < *başınız pınar
olsun*, evlenenlere söylenir
b.b.o. 011/100
- başñ saolsun** < *başın sağolsun*, taziye sözü
b.s. 022/10(2), 101/65
(baş sā ossun) 048/40
- başı sağ ol-** rahat olmak, sıkıntısı olmamak
b.s.o.-an 008/40
- başka** < *başka*
1. sf. diğer, farklı
b. 001/10, 001/50, 002/30,
005/30, 010/45(2), 010/85,
011/70, 013/20(2) 014/10, 015/25,
021/60, 024/5, 024/10, 024/15(2),
025/15, 025/20, 026/20(2),
026/33, 028/50, 035/5, 039/10,
039/15, 040/5, 040/30(2), 040/40,
043/40, 045/26, 047/120, 048/10,
048/40, 049/5, 049/15, 049/35,
051/15, 053/15, 054/10, 056/5,
057/35, 057/40, 060/35,
061/15(2), 064/10, 064/40,
065/40, 065/70, 068/40, 073/15,
073/60, 079/5(2), 080/5, 081/5,
088/10, 095/25, 102/25, 102/30,
102/35, 111/30, 116/5, 118/15,
119/15, 123/76, 124/30,
125/30, 129/5, 131/5,
(başkā) 010/85, 026/5, 069/15
2. e. ayrıca, bundan başka
b. 040/20(2), 056/10, 057/30,
057/35, 064/10, 066/5, 070/10,
071/20(2), 071/25(2), 071/30,
089/10, 095/25, 106/5, 116/10,
116/15, 117/25, 126/40,
(başkā) 012/5, 021/35, 021/50,
039/15, 054/5, 068/5, 071/35,
078/5, 115/20
3. is. ayrı
b. 069/60
4. is. başka, diğer
b.+ları 102/65(2)
b.+larından 064/50
b.+sından 001/25
b.+sını 018/20
b.+sınıñ 050/55
- başkaca** zf. < *başkaca*, ayrıca
b. 071/15
- başkan** is. < *başkan*
b.+ı (iye.) 050/20
b.+ñ (ilgi) 104/40
- başkara** öz. is. < *Başkale*, Van ilçesi
b. 083/25
- başkent** is. başşehir
b.+i (iye.) 096/51
- başğışla** öz. is. < *Başğışla*, bir köy adı
b. 016/19
b.+da 047/185
b.+nñ 026/10
- başköy** öz. is. Başyayla'nın bir köyü
b.+e 108/10
- başla-** 1. harekete geçmek, işe girişmek
b. 112/15
b.-dı 015/15, 025/20, 029/10,
043/45, 054/25, 060/95
b.-dığ 112/15
b.-dık 009/25, 058/10, 074/5,
081/20
b.-dık mı 021/40
b.-dık mıydı 021/40
b.-dıkñtan 003/100, 072/5
b.-dılar 054/25, 073/80,
073/85, 107/35
b.-dım 002/10(2), 060/70, 111/5
b.-dı mıydı 119/40, 120/15,
120/65
b.-dımız 072/15
b.-dımızda 107/5
b.-dında 095/50
(başlālim) 025/25, 039/5
b.-llar 003/65, 012/10
b.-rız 021/40, 054/5
b.-llardı 013/5
b.-llardı 013/5
b.-ma 067/5(2)
b.-miş 009/55, 009/75, 009/80,
009/85(2), 009/100
b.-mışlar 009/45
b.-mış 037/30
b.-r 003/55, 003/60, 003/75,
003/85, 003/100, 073/55
(başlār) 079/5, 131/10
b.-rdığ 006/5,
b.-rdık 072/5, 072/10
b.-dım 021/5, 060/55
b.-rız 015/5, 072/15
b.-yalım 024/5, 072/20, 073/70
b.-yarağ 011/100

	b.-yincā 104/110 b.-yacāmız 072/15 2. hoş olmayan bir davranışa koyulmak, hoş olmayan bir şeyin ortaya çıkması b.-dı 001/65, 043/65, 052/10 b.-dığ 123/45 3. olmak, ortaya çıkmak b.-dı 054/25, 073/75, 095/65, 125/5(2) b.-dī 120/70 b.-dı mı 025/25 b.-dığ 054/20 4. görünmek b.-rdı 037/15		
başlan-	başlanmak b.-ır 047/165 b.-dı 094/20		
başlangıç	<i>is.</i> başlangıç b. 113/5		
başlangış	<i>bk.</i> başlangıç b.+larındā 097/5		
başlat-	başlatmak b.-mazlar 073/55		
başlı	1. <i>sf.</i> başlanmış b. 011/20 2. <i>sf.</i> başı olan b.+sı 070/30 b.+sımı 070/30		
başlıg	<i>is.</i> < <i>başlık</i> , madde, malzeme b.+ları 111/5		
başlık	<i>is.</i> < <i>başlık</i> , büyük tana, tosun b. 124/50(2)		
baş ol-	baş etmek, gücü yetmek b.o.-mayan 098/5		
baş örtüsü	<i>is.</i> baş örtüsü b. 003/70 b.+yle 032/10		
başörtülü	<i>sf.</i> başı örtülü kadın b. 032/20		
başsālī dile-	< <i>başsağlığı dilemek</i> b.d.-ēr 125/20		
baştan başā	< <i>zf.</i> <i>baştan başa</i> b.b. 77/60		
baştaş	<i>öz. is.</i> Baştaş, bir soyadı b. 005/5		
baş ucu	<i>is.</i> baş ucu b.+nda 007/25		
başvur-	başvurmak b.-duğ 065/25, 065/35 b.-maya 060/70		
başyayla	<i>öz. is.</i> Başyayla ilçesi b.+dā 108/10 b.+ya 108/10		
baş yoğarı	<i>zf.</i> < <i>baş yukarı</i> , yukarı doğru b.y. 026/10		
bat-	1. saplanmak b.-ardı 100/5 2. yok olmak b.-tı 057/15		
batağ	<i>is.</i> < <i>batak</i> , çamurlu yer b.+dan 073/20(2), 073/35		
batağcı	<i>is.</i> < <i>batağcı</i> , borcunu ödemeyen kimse b. 020/40(2)		
batarya	<i>is.</i> < <i>İt. bataria</i> , batarya b. 085/10		
batı	<i>is.</i> batı b.+sında 125/45		
batığışla	<i>öz. is.</i> < <i>Batığışla</i> , bir yer adı b.+da 052/25		
batır-	1. iflas etmek b.-dım 020/40 2. batırmak, içine daldırmak b.-ılār 115/25 b.-ır 009/175(2) 3. saplamak, değdirmek b.-ınca 096/30 b.-ır 096/30		
batırık	<i>is.</i> < <i>batırık</i> b. 048/50, 060/110, 122/5, 122/10, 122/15, 124/10 b.+ı(yük.) 060/110, 122/10		
batırıl-	batırılmak b.-ır 117/30(2)		
batırma	<i>is.</i> batırık b. 122/15(2), 124/5 b.+mñ 118/10, 118/20 b.+yı 122/10 b.+yī 122/5		
batlıcan	<i>bk.</i> patlıcan b. 013/10, 015/35, 025/5(2), 040/35 b.+ımı 025/5		
batman	<i>is.</i> 7,692 kg olan ağırlık ölçü birimi b. 109/80(2) b.+dan 109/85		
batmān	<i>bk.</i> batman b. 109/80(2)		
battal ol-	kullanılamaz duruma gelmek. b.o. 049/35		
battāne	<i>is.</i> < <i>Ar. battaniye</i> b. 083/15		
bāttı getti	< <i>battu gitti</i> , “yok oldu, kalmadı” anlamında bir söz b.g. 124/40		
bavı'l	<i>is.</i> < <i>bavul</i> b.+ları 010/50 b.+ımñ 061/15		
bayā	<i>zf.</i> < <i>bayağı</i> , epey b. 019/20, 029/30, 034/15, 034/30, 035/5, 035/15, 041/10, 051/15, 074/45, 099/10, 100/45, 121/15, 127/65 (bayağı) 098/21, 098/22 (bayağı) 002/25		
bayan	<i>is.</i> bayan b.+a 050/75		
bayār	<i>öz. is.</i> < <i>Bayar</i> , soyadı		

baygüş	b. 104/15 <i>is.</i> < <i>baykuş</i> b. 033/25	bayramlaş-	(bayramlâcaz) 024/15 bayramlaşmak b.-illar 094/35
bayıllı	bk. bayırlı b. 008/60		b.-ır 069/30, 094/20, 095/80 b.-ırız 015/30, 022/20(2), 094/30 b.-ıyoz 022/20 b.-maya 015/35, 095/80
bâyım	bk. bakayım b. 083/55	bayram namazı	<i>is.</i> bayram namazı b.n. 069/30
bayır	<i>öz. is.</i> Bayır köyü b. 019/5(3), 019/10 b.+a 010/65, 019/5, 060/75(2) b.+da 019/30 b.+dan 018/25	baytar	<i>is.</i> Ar. veteriner b.+ı (iye.) 075/50
bayırlı	<i>sf.</i> Bayır köyünden olan b. 060/100	bazan	bk. bâzen b. 010/20, 125/20(2) (bazen) 028/5
bâyi	<i>is.</i> < Ar. <i>bâyi'</i> , dağıtım yapan b.+den 111/35 b.+si 111/35	bazar	<i>is.</i> < Far. <i>bâzâr, pazar</i> 1. pazar günü b. 011/45, 011/50, 074/5(2), 074/75(2), 106/105, 109/75 (bazâr) 062/40 2. pazar yeri b. 129/5 b.+a 006/35, 020/25, 043/55 b.+da 020/25 b.+ına 043/55 b.+ındâ 043/55 b.+iñ 028/25
baykara	<i>öz. is.</i> < <i>Baykara</i> , bir soyadı b. 059/5	bazar ertesi	bk. bazartesi b.ê. 076/15 b.ê.ün 077/5
baypas	<i>is.</i> İng. < <i>by pass</i> , baypas, bir ameliyat b. 065/10	bazarlama	<i>is.</i> < <i>pazarlama</i> b.+da 026/30
bayrak	<i>is.</i> < <i>bayrak</i> b. 011/45, 011/50, 032/5, 047/165, 047/195, 072/15(2), 074/5, 076/15, 076/20, 093/15, 093/20, 093/25(2), 096/15 (bayrağ) 047/160, 096/15 b.+ı (iye.) 011/50 b.+ı (yük.) 011/50, 011/75(2), 047/160, 047/165, 072/15 (bayraı) 047/170 b.+ını (bayrâni) 077/5	bazarlığ	<i>is.</i> < <i>pazarlık</i> b. 020/20, 042/15
bayrak düz-	< <i>bayrak düzmek</i> , davet edilen bir düğün için hazırlanmak b.d.-er 030/30	bazartesi	<i>is.</i> < Far. <i>bâzâr+T.ertesi</i> , pazartesi b. 013/5, 072/15(2), 096/15, 131/10
bayraktar	<i>is.</i> < T. <i>bayrak+Far.dâr</i> , bayrak taşımakla görevli kişi b. 003/35, 003/85(3), 003/100(3), 104/135 b.+ı (yük.) 011/75, 067/45 b.+iñ (ilgi) 003/85 (bayrağdariñ) 104/135	bâzen	<i>zf.</i> < Ar. <i>ba'zen</i> , ara sıra b. 006/10, 006/25, 006/30(2), 011/60, 073/60(2), 118/5, 126/25 (bazen) 052/40, 118/5
bayram	1. <i>öz. is.</i> soyadı b. 001/5, 001/55 2. <i>is.</i> bayram b. 007/5(2), 010/55(2), 010/60(3) 034/20, 060/20, 069/30, 069/35, 094/25(2), 094/30, 104/75(2) b.+a 010/55, 015/30, 022/23 b.+da 024/15(3), 094/20 b.+dan 095/80 b.+ı (yük.) 010/55, 015/30 b.+iñ (ilgi) 015/30 (bayramlar) 069/25 b.+lar 069/25 b.+larda 028/25, 048/30, 051/10(2), 057/10, 094/20, 122/20 b.+lardâ 095/75	bazı	bk. bazı 1. <i>sf.</i> kimi, birtakım b. 062/40, 062/42, 107/5(2), 118/5 (bâzi) 092/50, 092/55, 093/5(3), 103/5, 118/10, 118/15 2. <i>zm.</i> bazı, birkaçı b.+larınıñ 072/25 b.+sı 011/65(2), 065/15, 092/55 b.+sını 120/50
bayramla-	bayramını kutlamak	bâzi	1. <i>zm.</i> bazı, birkaçı b. 049/15, 095/25, 126/15 b.+ları 064/30(2), 064/35 b.+larına 072/30 b.+sı 028/65(2) 2. <i>zf.</i> bazen b. 012/5, 024/25, 027/55, 031/25, 047/125, 057/30, 071/40, 096/10, 100/25, 104/70, 122/15 (bâzi) 104/15 (bâzin) 095/65

	(bazī) 031/55 (bāzī) 050/50, 097/15		b.+i(iye.) 083/15(2) 2. beylik b.+mī 108/15
bazıları	<i>zf.</i> < <i>bazıları</i> , bazen b. 040/15	beğlikler günü	<i>is.</i> < <i>beylikler dönemi</i> b.g. 030/5
bazılayı	<i>zf.</i> bazen b. 040/10	bekār	<i>is.</i> Ar. evlenmemiş kimse b. 042/10(2), 056/5, 106/5 b.+mūñ 127/90
bāzi	bk. bāzı 1. birkaçı b.+si 125/20 2. bazen b. 100/10	bekci	1. <i>is.</i> < <i>bekçi</i> b. 019/10, 064/60 (bekcī) 019/20 b.+ye 019/10, 019/20 b.+yi 019/10 2. <i>is.</i> pekmez yapma işlerinde sıraları ayarlayan, kendisine pay verilen kişi (begci) 006/30, 006/35(2)
bazlama	<i>is.</i> sacda pişirilen yuvarlak ekmek b. 095/83(2) b.+lar 092/10(2) (bazlamā) 092/5	bekere	<i>is.</i> Ar. makara, dikiş ipliği b. 009/186(2)
bē	<i>ünl.</i> ey, hey, yahu anlamında bir söz b. 001/50, 008/5, 016/10, 016/15, 041/10, 066/15, 075/55	bekir	<i>öz.</i> <i>is.</i> Bekir, kişi adı b. 008/10(2), 008/50, 008/55(2), 043/5, 043/45, 073/15, 108/5 b.+i (yük.) 008/50, 008/55 b.+ile 008/55 b.+im 008/10 (bekilleriñ) 065/55
beç	bk. beş b. 007/30	bekiral	<i>öz.</i> <i>is.</i> < <i>Bekir Ali</i> , kişi adı b.a. 043/45
becer-	çözüm bulmak, üstesinden gelmek b.-emedim 017/10	be'le-	bk. beklemek b.-dim 001/20
beddua	<i>is.</i> < <i>Far.bed+Ar.dua</i> , ilenç b.+lar 033/20	bekle-	1. bir iş oluncaya, biri gelinceye dek bir yerde kalmak, durmak: b. 127/10(3) b.-dik 127/10, 062/35, 075/110, 104/45 b.-lledi 109/55 b.-rimiş 010/100, 075/45 b.-yor 109/65 2. bir şeyi, bir kimseyi gözetmek, korumak, muhafaza etmek b. 128/11 b.-r 003/130(4), 028/25, 059/15 b.-rdik 057/15, 107/25(2) b.-rim 080/5(2) b.-yodum 034/5 b.-yordum 034/5 3. acele etmemek b.-ller 102/20
bedel	<i>is.</i> Ar. askerlik süresini kısaltmak için ödenen para b. 068/10	beklen-	1. umulmak b.-ir mi 005/25 2. süre tanınmak b.-ir 011/20
bedelci	<i>is.</i> bedel ödediği için askerliğini kısa süreli olarak yapan kimse b.+ydim 068/10	beklet-	durdurmak b.-tiler 014/5
bedelli	<i>sf.</i> bedeli olan, bedelli yapılan b. 068/10	bekmeccilik	bk. bekmezcilik b. 109/85
beden	<i>is.</i> Ar. vücut, beden b.+ine 050/80	bekmez	bk. pekmez b. 006/30(2), 006/35, 006/40, 021/20, 031/5(2), 047/175, 051/10(2), 067/25(2), 105/10,
beğ	<i>is.</i> 1. küçük bir topunun veya devletin başkanı b. 030/5 b.+imizi 104/85 2. damat b. 057/25(2), b.+den 057/25 b.+iñ (ilgi) 057/10, 057/15 3. eş, koca b. 074/25 4. saygı sözü b. 100/25, 108/15 6. erkek özel adları yerine kullanılan bir söz b.+ler 077/30		
beğ bozma	<i>is.</i> düğünden sonra damada yapılan kısa tören b.b. 057/25		
beğen-	beğenmek b.-iller 131/5 b.-mezlerdi 107/20 b.-miş 070/5 b.-mişler 070/5		
beğlik	1. <i>is.</i> asker battaniyesi b. 083/15(2)		

- 109/75(5), 109/80(4), 124/25(2),
124/35, 124/40(3)
(bekmēz) 057/55
b.+de 115/20
b.+dē 047/170
b.+den 044/15, 051/15
b.+i(yük.) 021/10, 021/20,
031/5(2), 047/175(2), 051/15,
115/20, 124/25, 124/35(2)
b.+ī 044/15, 044/15
b.+ile 076/15, 124/35
b.+ini 124/30
b.+iñ (ilgi) 047/170, 057/55
b.+le 042/25(2)
b.+lē 057/55
b.+lerimiz 124/15
b.+liydi 051/5
- bekmez ağdası** *is.* < *pekmez kazanı*
b.a.+ları 115/5
b.a.+sı 115/15(3)
b.a.+nıñ 115/20
- bekmezcilik** *is.* < *pekmezcilik*
b. 109/85
- bekmezli** *sf.* < *pekmezli*, *pekmezi* olan
b. 042/30, 047/175, 047/180
- bel** *is.* *bel*
b.+i(iye.) 047/10, 074/65
b.+ime 106/100
b.+inde 009/145, 009/180, 019/55
b.+ine 019/15, 019/50
b.+inē 012/10
b.+iñe 074/65(2)
b.+lerim 069/25
- bel-** < *bölmek*, *parçamak*, *kesmek*
b.-ebiliyoruz 126/20
- bēl** *bk.* *bel*
b.+imden 069/25
b.+iniñ 009/150
- belā** *is.* *Ar.* *bela*
b.+dan 071/30, 071/35(2)
- belalı** *sf.* *belalı*, *şirret*, *kavgacı*
b. 104/60(2)
- belāñı vēr-** < *bela vermek*, *belaya uğramak*
b.v.-sin 033/20
- belçiqa** *öz. is.* < *Belçika*
b.+yı 005/5
- belde** *is.* *Ar.* *ilçeden küçük yer*
b. 088/20
- bele** *bk.* *böyle*
b. 047/115, 067/60, 068/10
(bēlē) 123/5
- bele-** *sarmak*, *kundaklamak*
b.-rdik 045/15, 103/10, 103/15
- belede** *bk.* *belediye*
b. 075/25
(beledē) 075/25
- belediye** *is.* *Ar.* *belediye*
b. 050/20, 097/10
b.+ niñ 106/85
- belediye başkanı** *is.* < *belediye başkanı*
- belek** b.b. 097/10, 050/20
is. *kundak*
b. 045/15
b.+leri 045/15
(belēni) 103/10
- belen** *is.* *tepe*, *yüksek yer*
b.+e 037/35
- beleñ** *bk.* *belen*
b. 036/10
b.+de 109/30
b.+e 020/30, 036/35
b.+lere 065/50
- belille-** < *belirlemek*, *tespit etmek*
b.-r 113/15
- belini bük-** *çaresizlik içinde bırakmak*
b.b.-tüñ 019/25(2)
- belirlen-** *belirli duruma getirilmek*
b.-iyor 088/10
- belirli** *sf.* *belirli*
b. 003/90, 028/55, 088/5
- belirsiz** *sf.* *belirsiz*
b. 007/40
- beliş-** *bk.* *bölüşmek*
b.-iller 003/95
b.-iñ 119/20
b.-ir 126/10
- beliştir-** < *bölüştürmek*, *paylaştırmak*
b.-dī 109/70
- belki** < *Ar.* *bel* + *Far.* *ki*
b. 017/28, 030/30, 039/17, 057/30
058/15, 062/30, 062/35, 075/65,
088/15, 106/55, 119/20, 121/15,
125/10
(belkī) 049/20
- belle-** 1. *öğrenip akılda tutmak*
b. 059/10
b.-diğim 055/20
b.-dik 037/55
b.-dim 064/50
b.-dimiz 032/40
b.-miş 064/50(2)
b.-mişler 064/55(2)
b.-yen 043/40
b.-yene 064/50
b.-yenler 043/35
2. *dürtmek*
(bellēceñ) 028/45
- belleme** *is.* *at vb. hayvanların sırtına,*
eyerin altına konulan keçe, meşin
veya kalın kumaş parçası
b. 043/15
b.+ler 116/10
- bellet-** *öğretmek*
b.-irdi 001/30
b.-iyollardı 001/35, 001/45
- belli** *sf.* *belli*, *bilinen*
b. 028/45, 037/10, 054/10,
095/60, 125/65
b.+ydi 070/35(2)
- belli et-** < *belli etmek*

	1. belirlemek, tespit etmek	052/25, 054/30, 054/35(2),
	b. -eller 113/10	056/5(2), 056/10, 056/20, 057/15,
	b.i.-eriz 100/45	057/15, 057/35, 057/40,
	2. hissettirmek, sezdirmek	057/45(2), 057/50, 057/60, 058/5,
	b.-ti miydi 021/35	059/5(2), 059/15, 060/5(2),
belli ol-	belli olmak, anlaşılmak	060/10, 060/20, 060/40, 060/45,
	b.o.-maz 017/25, 063/5(2)	060/60, 060/70, 060/80,
	b.o.-urdu 027/75	060/85(4), 060/90(2), 060/95(3),
	b.o.-urdü 013/25	060/100, 060/105, 060/110,
bel yaylası	öz. is. Bel Yaylası, bir yayla	061/15, 062/35, 063/12,
	b.y. 095/40	064/50(2), 065/5, 065/25,
bembeyaz ol-	bembeyaz olmak	065/35(2), 065/40, 065/70,
	b.o.-ur 024/25	065/75, 066/15, 067/55, 067/60,
ben	zm. ben, teklik birinci kişi	067/65(5), 067/70(2), 067/80(4),
	b. 001/5, 001/15, 001/20,	067/85(4), 068/5, 068/10,
	001/30, 001/40(2),	068/20(3), 068/25, 068/30,
	001/45(2), 001/50, 001/55,	068/35(4), 068/40, 068/55,
	002/10, 002/15(2), 002/20(3),	068/61, 069/20(3), 069/30(3),
	002/50, 002/55(3), 003/5,	069/10, 069/35(3), 069/50,
	003/25(3), 003/35, 003/40(2),	069/55(4), 069/60, 070/50,
	003/45, 004/10, 004/15, 005/10,	070/55(2), 071/5(2), 071/20,
	005/20, 005/25, 005/30(2),	071/25, 071/30, 071/50, 072/40,
	005/35, 007/30, 008/10(2),	073/10(2), 073/15, 073/30,
	008/20, 008/50(4), 008/55(2),	073/95, 074/15, 075/5(3),
	008/60, 009/10, 009/15,	075/10, 075/20, 075/45, 075/50,
	009/20(3), 009/30(2), 009/40(2),	075/85, 075/111, 077/35, 078/10,
	009/60(2), 009/65, 009/75,	078/20, 078/25(2), 080/5, 080/12,
	009/80, 009/85, 009/90,	081/5(2), 081/10, 081/15(3),
	009/95, 009/100, 009/145,	081/20, 081/25(4), 081/30(3),
	009/155, 009/170, 010/40(4),	082/5(2), 082/20, 082/35,
	010/45, 010/90(2), 010/105(2),	083/10(3), 083/15(2), 083/20,
	010/110, 010/115, 011/10,	083/25, 083/30, 083/40,
	011/55(2), 013/20, 013/35,	083/45(2), 083/50(3), 083/55(2),
	013/50, 014/10, 016/5(4),	085/26, 088/10, 088/15(4),
	016/10, 016/15(4), 016/17,	089/25(2), 089/30, 089/32,
	016/19, 017/10, 117/15(2),	092/40, 095/30, 095/70,
	018/5(4), 018/10, 018/15(4),	096/30(2), 096/35(3), 096/45,
	018/20(3), 018/25(2), 019/20,	096/50, 100/30(4), 100/35(3),
	019/25, 019/30, 019/60,	100/45, 103/15, 104/15,
	020/10(2), 020/15(2), 020/20(3),	104/30(2), 104/50, 104/55,
	020/25(3), 020/30(5), 020/40(3),	104/95, 104/150, 104/155,
	021/35, 025/15, 025/20(3),	105/5(2), 105/20(2), 105/20(2),
	025/30, 025/32, 026/15(2),	105/35, 105/45, 105/60, 105/50,
	026/20, 026/25, 026/30, 026/32,	105/70, 106/10, 106/15(3),
	027/15(2), 027/40, 027/60,	106/20, 106/45(3), 106/50,
	028/5, 028/20(6), 028/35,	106/100, 106/105(2), 106/110,
	029/5, 029/10, 029/15, 029/25,	106/115(3), 107/15, 107/20,
	030/10(2), 030/30(2), 031/55,	107/25, 107/30, 107/40,
	032/35(2), 034/10(2), 034/35,	107/50(2), 108/15, 109/5, 109/10,
	035/5, 035/10, 036/5,	109/20, 109/85(2), 110/5,
	036/10(3), 036/20(2), 036/25	112/10, 112/22, 116/5, 116/10,
	037/35, 037/50(3), 040/5,	116/16, 117/10, 117/25,
	040/10(2), 040/40, 041/15(3),	118/10(3), 119/10, 119/15,
	043/5, 043/25, 043/45(2),	119/20, 119/50(2), 120/40,
	044/15(2), 047/5, 047/25(2),	120/45, 120/70, 122/10(2),
	047/30, 047/35(2), 047/65,	123/5(2), 123/30(3), 123/35(2),
	047/70(4), 047/75(2), 047/110,	123/40, 123/50(3), 123/55,
	048/10, 048/20, 048/45, 049/20,	123/60, 125/40, 125/45,
	049/25(2), 049/47, 050/90,	125/60, 127/15, 127/55,
	051/15, 052/5, 052/10, 052/15,	127/60, 127/65(3), 127/70,

127/75(2), 130/35, 130/40
 (ben < benim) 047/80
 (bēn) 002/50, 008/10, 009/75,
 012/5, 027/15, 041/15, 047/10,
 047/20, 047/25, 065/40,
 077/55, 080/5, 104/85(2),
 106/15, 130/35, 130/40
 b.+mi 008/10
 b.+de 008/15, 020/5, 020/35,
 020/40, 047/70, 095/65, 116/10,
 123/5, 123/10
 b.+dē 033/20
 b.+den 003/5(2), 003/35, 020/15,
 035/15, 067/85, 069/20, 104/155
 b.+e 065/55, 065/60, 065/80
 (baña) 002/45, 007/20, 007/50,
 009/20, 009/35, 010/95, 009/60,
 009/70, 009/90, 009/100(2),
 010/105, 010/115, 019/20,
 020/15, 020/20, 020/25, 020/40,
 026/30(2), 027/40, 027/60,
 028/30, 034/10, 037/50, 047/70,
 047/80, 047/155, 067/70, 067/80,
 069/25, 070/50(2), 070/55, 071/30,
 075/15, 076/25, 081/25(2), 082/15,
 089/20, 106/35, 108/15, 119/53,
 123/15, 123/30, 123/35(2),
 123/50(2), 125/60, 127/55
 (baā) 047/20, 068/5, 068/35
 (bañā) 001/20(2), 010/110,
 016/15(2), 018/20, 034/30,
 040/10, 071/50, 075/80, 075/105,
 106/25, 106/35, 106/115, 121/50,
 127/55
 (bañā) 030/30
 b.+mı 009/105
 b.+mī 107/65
 b.+yđı 109/25
 b.+i 001/25, 001/60, 002/50,
 005/10, 005/30, 009/25, 009/30,
 010/100, 018/5, 018/25, 019/25,
 020/15, 020/40, 026/30, 030/30,
 034/20, 034/30(2), 034/35(2),
 035/10(2), 035/10, 035/15,
 052/10, 060/15, 060/90, 065/75,
 067/85, 068/20, 068/60, 069/20,
 069/40, 069/45, 075/45, 081/15,
 081/25, 082/20, 082/30(2),
 083/20(2), 083/50, 089/10,
 104/70, 105/55(2), 105/70,
 121/50(2), 123/20, 123/30,
 123/35(2), 123/45(2), 130/35
 b.+i 020/35, 020/41, 060/90,
 068/20(2), 068/25, 078/33,
 082/5(2), 083/25, 089/32, 105/20,
 106/5, 109/55, 130/35
 b.+im 001/55, 002/15(3),
 002/25, 002/45(3), 002/50,
 003/5(2), 003/50, 006/10,
 007/25, 008/5, 008/25(2),

009/20, 009/30(2), 009/100,
 009/125, 010/40, 010/85, 010/70,
 010/100, 010/110, 009/40,
 011/55, 012/10, 013/45,
 015/10(2), 016/15, 018/10(2),
 019/55(2), 019/60, 020/30,
 020/35(2), 024/5(2), 026/15,
 026/20, 026/32, 027/60, 028/15,
 030/10, 030/20, 030/25, 031/5,
 036/30, 037/20, 037/40, 037/55
 040/10, 044/5, 044/10, 044/25(2),
 047/20, 047/75, 047/140,
 047/155, 048/15, 048/20, 052/5,
 054/30, 055/15, 057/45(2),
 057/55, 057/60, 058/10, 059/10,
 059/18, 060/60, 060/85, 060/90,
 061/10, 064/45, 064/60,
 065/5, 065/15(2), 065/25, 065/30,
 065/35(3), 065/40(4), 065/55,
 065/85, 065/87, 067/65, 067/70,
 067/85(2), 068/5(2), 068/15(3),
 068/35, 068/45, 068/60, 070/30,
 069/25, 069/35(2), 069/40,
 069/50, 071/10, 071/15,
 071/25(4), 071/35, 071/50,
 073/10(2), 073/15, 073/40(3),
 073/95, 074/55, 075/5, 075/25,
 076/5, 077/25, 077/55, 077/60,
 078/10, 078/25, 080/5, 080/10,
 081/15, 081/20, 081/25, 082/5(2),
 082/15, 083/20, 088/5, 089/20,
 093/10, 095/35, 096/25, 101/15,
 102/20, 102/55, 104/55, 104/150,
 105/20, 105/60, 106/30, 107/5,
 107/10(2), 107/45, 107/75, 108/5,
 108/10(2), 110/115, 112/5(2),
 112/10, 114/5, 118/10, 118/20(2),
 118/30(2), 119/40, 119/45,
 119/50(4), 123/10, 123/15, 123/35,
 123/40, 123/45, 123/55, 125/40,
 127/10, 127/55, 127/60, 127/65,
 127/70, 130/10, 130/35, 130/55
 (bēnim) 042/40(2)
 (bem < benim) 092/25
 (benikī) 100/45
 b.+imki 109/25
 b.+imkī 119/5
 b.+imkinde 005/30
 b.+imkinlere 071/25
 b.+len beraber 047/5(2)
 b.+se 107/60
 < beğnemek
 b.-di miydi 125/25
 b.-ilersē 048/5
 b.-ir 074/5(2)
 b.-irdi 010/80, 010/85
 b.-irseñ 003/45
 b.-iřseñ 003/45
 b.-ise 048/5
 b.-meñ 010/80

bēn-

	b.-mēyo 105/20		b.+den 017/20
	b.-mez 057/10		b.+yē 102/25
	b.-mezler 005/20		3. <i>sf.</i> beri
	b.-miş 070/5		b. 075/110
bent ət -	< <i>bent etmek</i> , kendine bağlamak	beriki	1. <i>zm.</i> beride olan şey veya kimse
	b.ç. 106/110		b. 047/130
	(bent itmiş) 106/120		2. <i>sf.</i> beride olan
benze-	benzemek	besicilik	b. 075/85, 119/52
	b.-mez 050/50		<i>is.</i> besicilik
	b.-r 063/5, 099/5(2), 102/40,	besili	b. 117/20
	125/15(2)		<i>sf.</i> besili, semiz
beñze-	bk. benzemek	besle-	b. 019/45
	b.-mezdi 007/50		1. yiyecek, içecek sağlamak
	b.-r 118/20		(beslē-) 119/50
benzin	<i>is. Fr.</i> benzin		b.+yeceğiz (beslēcez) 028/5
	b. 010/20		b.-ller 119/50
berāber	<i>zf. Far.</i> birlikte, bir arada		b.-r 108/10(2)
	b. 003/5, 003/95, 009/25, 009/60,		b.-rke 119/50
	011/35, 050/15, 050/85,		b.-rdik 030/10
	061/15(2), 063/10, 068/30,		2. bir şeyi korumak
	071/45(2), 072/55, 092/10,		b.-me 102/40
	104/140, 120/20		b.-meg 097/25
	(beraber) 002/25, 003/25, 003/55,		b.-mesi 097/25
	003/100, 003/130, 011/40, 047/5,		b.-r 097/25
	047/10, 047/165, 048/10(2),	beslen-	saklanmak
	050/50, 060/5, 068/35, 083/35,		b.-irdi 095/50
	098/5, 113/5, 130/25	beş	1. <i>sf.</i> beş
	b.+indē 118/20		b. 002/10, 002/15, 003/110,
	(berāber) 075/5		003/120, 006/60(2), 007/20(2),
beraberlik	<i>is.</i> birlik, beraberlik		007/55, 008/25(2), 010/30,
	b. 070/35		010/40(3), 013/15, 018/25,
berāber ol-	< <i>berāber olmak</i> , birlik olmak		019/20, 019/55, 019/60, 020/30,
	b.o.-duğ 009/30		025/15, 027/50, 039/16, 040/43,
berber	<i>is. Far.</i> berber		043/15, 043/30, 043/50(3),
	b. 111/30, 119/10, 119/45, 119/50		047/40, 047/85, 047/105, 047/110,
berdaz şekicī	<i>is.</i> < <i>perdaz çekici</i> ,		047/125, 047/180, 049/30, 049/40,
	demircilikte kullanılan bir çekiç		060/55, 060/60, 060/105, 062/30,
	b.ç. 115/20		064/5, 064/40(2), 067/20, 068/10,
bereket	<i>is. Ar.</i> bereket, bolluk		068/35, 068/40, 073/15,
	b. 015/35, 027/30, 057/60		073/85(2), 074/20, 074/55,
	b.+i (iye.) 016/18		075/65, 083/30, 085/15, 092/25,
	(berekat) 107/30		093/10, 093/15, 094/25, 096/15,
berendi	<i>öz. is.</i> Ayrancı ilçesine bağlı köy		097/20, 099/10, 102/25,
	b. 095/5(3), 095/10(2), 095/35		102/30(2), 104/10(2), 104/85,
	(berendī) 095/5		104/140, 106/20, 106/65, 106/80,
	b.+dē 095/75		106/115, 107/30, 107/55, 108/5,
	b.+niñ 095/10, 095/50		108/10, 109/80, 123/55, 124/30,
	b.+ye 095/40		125/10, 125/20, 125/65, 127/20,
beri	1. <i>e.</i> -den bu yana		127/30, 127/35, 130/30(2)
	b. 002/35, 011/80, 021/55, 042/10,		(beş) 065/82
	106/10, 119/45, 126/5		2. <i>is.</i> beş
	(berī) 039/5, 102/15		i. 005/15, 005/35, 007/65,
	(bēri) 028/65		009/145, 016/15, 017/25, 019/40,
	2. <i>is.</i> konuşanın önündeki iki		021/50, 027/40, 030/15, 032/35,
	uzaklıktan kendisine daha yakın		032/40(2), 036/10(3), 043/5,
	olanı		043/25, 043/30(2), 047/165(2),
	b. 010/45, 031/45, 035/15, 057/40,		049/25, 050/15(2), 050/35(3),
	065/70		052/25, 052/30, 053/15, 053/20,
	b.+de 120/85(2)		055/5, 055/10(2), 060/5, 060/105,
	b.+dē 120/85		064/15, 064/40(2), 067/5, 067/15,

- 075/10, 078/15, 083/30, 084/10, 088/15, 092/25, 095/60, 098/5, 098/20, 102/5, 102/30, 104/100, 106/100, 109/70, 112/10(2), 116/10, 117/15, 119/30(2), 119/40, 119/45, 126/30, 127/40, 128/5(2), 128/10
(bēş) 005/20, 059/5, 102/20, 079/10
b.+de 060/10(2), 060/60
b.+dē 005/5, 031/35, 106/5
b.+i(yük.) 008/10, 047/10
b.+i(iye.) 102/15, 102/30(2), 120/20, 128/10
b.+inde 038/10
b.+inden 039/15
b.+ini 077/15(2), 102/20
b.+mi 065/20
b.+te 056/10, 057/5
b.+te mi 056/10
- beş altı** *sf.* biraz, birkaç
b.a. 010/5(2), 013/40, 032/15, 032/25, 036/5(2), 054/35, 060/55, 065/50, 069/25, 070/50(2), 080/10, 119/5, 127/20(2), 127/35
(beş alt_ay) 125/30(2)
(beş alti) 072/40
b.a.+sı 067/15
b.a.+sī 067/15
- beşer** *sf.* her birine beş
b. 029/5, 102/30, 106/10, 109/70
- beşi** bk. beşik
b.+ē 045/10
- beşibirlik** *is.* kadınların süs için takındıkları, beş altın lira değerinde olan altın, beşibiryerde, beşibirarada
b. 096/40
- beşik** *is.* beşik
b. 045/10
b.+leri 045/10
- beşiktaş** *öz. is.* Beşiktaş, İstanbul'da bir ilçe
b. 084/12
- beşinci** *sf.* beşinci
b. 053/5
- beşli** *is.* beşibirlik, beşibirarada
b. 078/20(3)
- beş on** *sf.* az sayıda, biraz
b.o. 069/30, 069/35, 092/50, 128/10
- beşşig** bk. beşik
b. 006/40
- beton** *is. Fr.* beton
b. 001/70
(beton) 065/7
- betun** bk. beton
b. 065/75
b.+dan 068/40
- bey** *is.* erkekler için bir saygı sözü
b. 052/40, 065/5, 073/10, 081/30, 114/5
- b.+den 108/5
b.+i (iye.) 049/25(4),
b.+ iñ 049/20, 049/25, 120/25
- beyaskent** *öz. is.* < *Beyazkent*, Karaman merkezde bir mahalle adı
b.+e 002/35
- beyaz** *is.* < *Ar. beyāz*, ak
b. 024/15, 047/110(2), 050/100, 052/20, 098/10
- beyaz lāle** *öz. is.* < *Beyaz Lale*, öykü kahramanı
b. 130/10, 130/15(2), 130/20, 130/25
b.l.+niñ 130/15, 130/20
b.l.+ye 130/15
- beyaz ol-** < *beyaz olmak*, beyaz hale gelmek
b.o.-ur 024/25
- beyazlaş-** buğday dövülerek beyaz renk almak
b.-ır 074/35, 074/45
- beyin** *is.* beyin
b.+i(iye.) 075/60
b.+ine 075/60
- beyle** bk. böyle
b. 013/45, 098/10
- beylik** *is.* beylik, emirlik
b. 049/25
- bez** *is.* < *Ar. bezz*, 1. bebekler için kullanılan alt bezi
b. 009/155(2)
b.+ile 103/15
b.+ilen 103/15
b.+ini 103/10
b.+leri 045/15
2. herhangi bir kumaş parçası, çaput
b. 075/50, 075/55
b.+den 052/20
b.+ini 070/25
b.+leriñ 050/105
- bez dut-** < *bez tutmak*, bebeklere altlarını kirletmesinler diye bez koymak
b.d.-maya 103/15
- beze** *is. Rum.* hamur topağı
b. 067/70, 124/20(2)
(bezē) 067/75
b.+ler 067/75
- bezele-** hamur topağı yapmak
b.-ye 105/10
- bezirgan** *is.* < *Far. bāzergān*, tüccar
b.+dan 057/30
- bıçak** *is.* < *bıçak*
b. 002/50
b.+ı (bıçā) 010/90, 010/95
b.+ı (bıçai) 009/100, 010/90
b.+la (bıçāla) 124/25(2)
b.+lan (bıçālan) 092/10, 105/15
b.+iñ (bıçāñ) 009/100(2)
- bıçak çal-** kesmek, boğazlamak
b.ç.-dık 005/35

bırağ-	bk. bırakmak (vazgeçmek) b.-dılar 002/55, 005/30	029/10, 029/25(2), 031/25, 031/35(2), 032/25, 032/35(2), 034/20, 035/15(2), 036/15,
bırağ-	b.-dığ 112/5 bk. bırakmak	036/20, 036/35(2), 037/15, 037/20, 037/35, 038/5, 039/10,
	1. ara vermek b.-dı 001/60(2)	040/10, 040/15(2), 040/20(2), 040/25(3), 040/30, 040/35,
	2. bir şeyden, işten vazgeçmek b.-dılar 005/25(2), 050/122	040/41(2), 043/5(2), 043/10(2), 043/40, 043/45, 043/70, 044/5,
bırağ-	1. boşvermek b.-alım 065/45	044/15(2), 044/20(2), 044/25, 045/5, 045/20, 047/5, 047/15,
	2. bir şey ara vermek b.-ır 125/10	047/20, 047/35, 047/40, 047/45, 047/50, 047/65, 047/70, 047/75,
	3. bir şeyden, işten vazgeçmek b.-ıverdik 106/35	047/80(4), 047/85(2), 047/100, 047/130(4), 047/135, 047/140,
	4. tayin etmek, ayarlamak b.-ıllar 064/5	047/160, 047/175, 047/185, 047/200(2), 048/10, 048/15(2),
	5. koymak b.-ıllar 091/10, 113/10	048/20, 048/30, 049/5, 049/10(2), 049/15, 049/45(5), 050/10,
	b.-ıyollâr 027/60	050/35, 050/55, 050/60, 052/15, 052/20(2), 053/15, 054/15,
	6. salıvermek, salmak b.-ıllar 104/165	054/20(2), 056/10, 057/30, 057/45, 057/50, 057/60(2),
	7. devretmek b.-tında 123/40	060/5(2), 060/40, 060/45, 060/50, 060/70, 060/90(2), 060/105,
	8. terk etmek, ayrılmak b.-yorum 034/15	060/110(3), 061/10, 061/23, 062/25, 063/5(2), 063/12, 064/10,
	8. izin vermek (bı ^o rağ) 130/25	064/15, 064/25, 064/35, 064/40, 064/50, 064/60, 065/10, 065/55,
bırağıl-	bir durumda bekletilmek b.-ır 117/30, 117/35	065/65(2), 065/70, 067/10(2), 067/25(3), 067/35, 067/50,
bıyı	<i>is. < bıyık</i> b.+ ĩ(iye.) 106/20	067/55(2), 067/65, 067/70(2), 068/40, 068/50, 068/55, 069/35,
bi	bk. bir	069/55, 070/10(2), 070/25, 070/35(2), 070/40, 070/50(2),
	1. <i>sf.</i> (herhangi) bir b. 001/10(3), 001/20, 001/40, 002/15, 002/20, 002/35, 002/40, 002/45, 002/50, 003/5, 003/30, 003/40, 003/45, 003/60(3), 003/70, 003/105, 003/110(2), 003/115, 003/125(2), 003/130(3), 004/5(2), 006/25, 006/45, 007/15, 007/20, 008/60, 009/15(3), 009/20, 009/60(3), 009/70, 009/80(2), 009/85, 009/90(2), 010/5, 010/30, 010/40, 010/50, 010/55(3), 010/60, 010/75, 010/80, 010/90(2), 010/110, 011/10, 011/15, 011/20, 011/25(3), 011/30, 011/65, 011/75, 011/80(2), 011/90(3), 012/5(2), 012/10, 13/10(3), 013/20(3), 013/25, 013/45(3), 013/55, 015/25, 015/35, 017/5, 017/25, 17/26, 019/15, 019/35, 019/45, 019/50, 019/55, 020/20, 021/5, 021/15, 021/30, 021/35, 021/61, 022/20, 023/11, 023/13(2), 024/15, 025/20, 025/30, 025/34, 026/10, 026/20, 026/31, 027/70(2), 028/45,	070/55, 070/60, 071/25, 072/25(4), 072/30, 072/40, 072/50, 073/10, 073/97, 074/65, 074/70(2), 074/76, 074/77, 075/65, 076/10, 078/10, 078/20, 079/5, 079/10(2), 080/5, 080/10(2), 081/5, 081/20, 082/15, 083/5, 083/20(2), 083/25, 083/30, 083/40, 085/25, 085/26, 088/5, 088/10, 088/20, 088/21, 090/5(3), 091/20, 092/10, 092/25(2), 092/45, 092/60, 093/15, 094/5, 094/30, 094/35(2), 095/20, 095/25, 095/60, 095/70, 097/10, 097/20(3), 098/5, 098/10, 099/5(4), 099/10, 099/15, 100/25, 100/30(3), 100/45(2), 101/10(2) 101/60(4), 102/10, 102/15, 102/35, 102/60(2), 102/65(4), 103/17, 104/20, 104/30(3), 104/35, 104/65, 104/75, 104/85, 104/90(3), 104/115, 104/125, 104/135, 104/160, 104/165, 105/50(3), 105/65, 106/5, 106/45, 106/50(4), 106/60(3),

106/70(2), 106/75, 106/100,
 106/105, 106/115, 106/120(2),
 107/15, 107/35, 107/45(3),
 108/15, 109/30(3), 109/35,
 109/40, 109/50, 111/5, 111/10,
 111/25(2), 111/30(3), 112/15,
 113/5(2), 113/5(2), 113/10(2),
 113/15, 113/25(2), 113/30(3),
 114/5(2), 114/10(2), 115/10,
 116/5(2), 116/10, 116/15, 118/5,
 118/20, 118/25(2), 118/32,
 119/50(2), 120/5(3), 120/40,
 120/50, 120/55, 120/75(2),
 121/5(3), 121/20, 121/25(2),
 121/35(2), 121/40(2), 121/45(3),
 121/50, 121/55(5), 121/57(2),
 123/15(2), 123/25, 123/35,
 123/40, 123/75, 123/76(2),
 124/30(2), 124/52(2), 125/20,
 125/30, 125/40, 125/45,
 125/65(2), 126/5, 126/20(2),
 126/35, 126/40, 127/10(5),
 127/15, 127/25, 127/45, 127/50,
 127/55, 127/65(3), 127/75,
 127/92, 129/5, 129/10, 130/25,
 109/15(2), 131/5(2)
 (bī) 004/5, 023/11, 048/25,
 049/35, 099/5, 106/25, 125/30,
 125/55
 2. sf. (sayı sıfatı) bir
 b. 001/60, 001/65(4), 002/20,
 002/25(3), 002/30, 002/40,
 002/45(2), 002/55, 003/10,
 003/30, 003/50, 003/70(3),
 003/95, 005/25, 006/20, 006/35,
 006/40, 006/55, 007/15, 009/5,
 009/10, 009/45(2), 009/50,
 009/85, 009/90(2), 009/95,
 009/155(3), 009/165, 009/180,
 010/20, 010/35, 010/65,
 010/110(2), 011/20, 011/25,
 011/50, 013/15, 013/20, 013/35,
 016/15, 017/25, 019/25, 026/5,
 026/20(2), 027/15, 027/20,
 027/25, 027/35, 027/40(3),
 027/55, 027/60, 027/70, 028/10,
 028/15, 028/20, 028/45(2),
 028/50(5), 028/55, 029/25, 031/5,
 031/20, 031/30, 032/5, 032/10,
 032/30, 034/35(3), 036/10,
 037/20, 037/40, 037/45(3),
 039/5(2), 039/10(2), 040/5(2),
 040/10, 040/15(2), 040/20,
 040/30(2), 043/15(2), 043/20,
 043/30, 043/40(3), 043/55,
 043/60(2), 046/5(2), 047/30(2),
 047/100(3), 047/105(2),
 047/150(3), 047/155(2), 047/180,
 047/185, 049/15, 049/25, 049/45,
 050/20, 050/35, 050/80,

050/115(2), 051/18, 052/5(2),
 052/20, 053/10, 053/15,
 053/20(2), 054/30, 055/5, 056/20,
 057/15, 057/30, 057/40,
 057/50(3), 057/55(4), 057/60(4),
 058/15(2), 059/10, 060/5, 060/15,
 060/50, 060/80, 060/85,
 060/95(2), 060/105, 061/15(2),
 062/15, 062/20, 062/30, 062/35,
 062/40, 064/10, 064/35(2),
 065/5(3), 065/10, 065/15, 065/25,
 065/35(3), 065/65, 067/5, 067/20,
 067/35(4), 068/25, 068/35,
 068/50(2), 068/55, 069/55(2),
 069/60, 070/30, 070/50(4),
 073/15, 073/20, 073/30, 073/55,
 073/60, 073/75, 073/80, 074/20,
 074/25, 074/45, 075/30, 075/65,
 078/32, 079/5, 079/10(2), 080/5,
 080/10, 081/5, 083/10, 083/15(2),
 083/25, 083/35, 083/40, 083/55,
 084/5(2), 085/15, 085/25,
 085/27(2), 088/15(2), 088/20,
 089/20(2), 089/30, 095/15,
 095/25(2), 095/35, 095/45,
 095/60, 098/10, 100/15, 100/25,
 100/35, 101/67, 102/35, 102/60,
 103/5, 103/10, 104/10(3), 104/15,
 104/20(2), 104/65(2), 104/70,
 104/80, 104/85, 104/95(2),
 104/100, 104/110, 104/120,
 104/165, 105/5, 105/10(3),
 105/20, 105/60, 106/10, 106/15,
 106/20, 106/25, 106/30,
 106/45(3), 106/50, 106/55(6),
 106/60(2), 106/70, 106/75,
 106/80(2), 106/85(2), 106/95(2),
 106/100(2), 106/105, 107/35(2),
 108/15(2), 109/15(2), 109/30,
 109/40, 109/50, 109/55,
 109/65(3), 111/5, 112/5,
 112/10(2), 112/20, 115/25,
 117/15, 117/20(3), 117/25(4),
 118/20, 118/30, 118/31, 118/32,
 119/45, 119/50, 120/70, 121/5,
 121/10(4), 121/30, 121/35(3),
 121/40(2), 121/45, 121/57,
 123/45, 125/20, 125/30(2),
 125/50(2), 125/55, 126/10,
 126/20, 127/15, 127/25(2),
 127/35(2), 127/45, 127/50,
 127/60, 127/65(2), 127/70(2),
 127/75, 127/80, 127/90, 127/94,
 128/5, 128/10, 128/12, 130/15,
 130/30(2), 130/40, 130/45,
 130/60(2), 130/75, 131/5(2), 131/20
 (bī) 013/15, 013/20, 026/15,
 043/45, 044/15, 047/40, 047/201,
 078/20, 088/5, 088/20, 113/25,
 120/75, 121/5(2), 125/20,

125/25,125/30(2), 127/75
 3. *z.f.* bir defa, bir defasında
 b. 001/65, 002/50, 002/55(2),
 007/10, 008/40, 009/15,
 009/25(2), 009/55, 009/60,
 009/70, 010/15, 010/35(2),
 010/110, 011/25, 011/30,
 011/50, 011/85, 011/90,
 011/95(2), 012/5, 012/20,
 014/5(2), 016/5, 017/5, 017/10(2),
 017/15(2), 017/20(4), 018/15(2),
 019/10, 019/15, 019/25, 019/30,
 020/5, 020/25(2), 021/35(3),
 022/10, 025/25, 027/75, 027/78,
 028/20, 028/30(2), 028/35,
 028/50, 029/30, 030/30, 031/25,
 031/50(2), 035/5, 036/15(2),
 036/30(2), 036/35, 045/5,
 046/5(2), 047/25, 047/80, 047/85,
 047/130, 047/175, 047/180,
 049/30, 051/15, 052/10, 052/30,
 052/35, 053/5, 055/5, 056/21,
 060/30, 060/75, 061/10,
 063/10(2), 064/60, 065/5(2),
 065/30, 065/55, 065/60,
 065/65, 065/70, 065/75, 067/25,
 067/65, 067/85, 069/20, 069/55,
 070/10, 074/5(2), 075/40, 081/10,
 084/5, 092/45, 093/5, 101/50,
 104/160, 106/10, 106/50, 106/60,
 106/95, 107/30, 107/40, 109/75,
 110/5, 110/12, 113/5(2), 113/10,
 113/15, 113/25, 115/10, 117/10,
 119/5, 119/10, 120/65, 121/50,
 123/10, 123/15, 123/25(2),
 123/35, 123/60(2), 125/5,
 125/10(2), 127/15(2), 127/25,
 127/35, 127/40, 127/45,
 127/60(2), 127/85(3)
 ('bi) 130/30
 (bī) 017/5, 020/5, 020/15, 020/35
 089/25(2), 127/90
 4. *sf.* aynı,eş
 b. 013/55, 071/45
 5. *sf.* tek
 b. 100/40, 122/10, 130/45
 6. *z.f.* birlikte
 b. 091/15
 7. *e.* yalnız, sadece
 b. 020/25, 031/55, 049/40, 037/55,
 065/20, 057/40, 065/70, 073/15,
 085/25, 102/30, 127/65
 (bī) 115/20
 8. *z.f.* biraz
 b. 040/20, 044/10, 049/10,
 052/10, 052/15, 057/10, 063/12,
 071/40(2), 073/50, 074/45,
 077/10, 082/40, 083/50(2),
 083/55, 083/56, 100/30, 100/45,
 101/10, 104/115, 105/15, 105/20,

106/105, 106/110, 107/45, 109/10,
 117/10, 119/35, 119/45, 121/5(2),
 121/15(2), 121/40(2), 121/45,
 121/50, 122/10, 124/5(2),
 127/30(2), 127/40, 127/55(2)

(bī) 105/20

9. *z.f.* çok

b. 124/40

10. bin

(bī) 050/5

bi arā *z.f.* < bir ara, kısa bir süre

b.a. 119/20

bi araba *z.f.* < bir araba, çok

b.a. 089/20

bi arada ol- < bir arada olmak, birlikte olmak

b.a.o.-mazlar 011/40

bi arada yap- < bir arada yapmak, birlikte yapmak

b.a.y.-ar 022/20

bi araya topl- < bir araya toplamak

b.a.t.-rdık 028/50

biazcığ *z.f.* < bir+az+cık

b.a. 044/10

biber

is. biber, bir sebze

b. 015/35, 024/20, 025/10, 029/15,

035/5, 051/16, 074/50, 120/70

(bibēr) 040/20

(bibēr) 122/5

(bi'ber) 106/80

b.+den 024/20

b.+im 044/10

b.+ine 024/5

biber turşusu *is.* biber turşusu

b.t. 122/10

bibirimiz bk. birbirimiz

b.+ē 067/85

b.+i (yük.) 067/80

bicecik

< bir+ce+cık

1. *z.f.* sadece

b. 011/65

(biceğiz) 028/25

(biceci) 007/45

2. *sf.* biricik

(bicecig) 007/55

bicēz

< birceğiz

1. *e.* sadece

b. 126/20

2. *z.f.* bir defa, bir kez

b. 127/60

(bicēzi) 035/10

bici *is.* düğünde seğmene verilen

ekmek

b. 105/30(2), 105/35

b.+yi 105/30

bicik

is. meme

b.+ini (bicini) 009/165(2)

biç

bk. biz

b. 057/35

biç-

1. ekin kesmek

b.-elderdi 073/80

- b.-eller 066/10
b.-ellerdi 073/80(4), 073/85
b.-enlerlen 034/10
b.-er 001/71, 049/35, 119/35
b.-ēr 001/72, 119/35
b.-erler 073/80
b.-mē 015/5
b.-meye 028/66
b.-iyorusuñ 124/35
2. değer vermek, paha biçmek
b.-eller 047/135
3. kumaş kesmek
b.-ellēr 125/15
- biçer** *is.* biçerdöver makinesi
b. 015/15, 015/20, 027/50(3),
027/55, 049/35, 073/70,
073/75, 073/95
b.+ilen 073/75(2)
b.+ile 015/20
- biçerdöver** *is.* < *biçer*+*döver*, tarım aracı
b.d. 027/45, 027/50
b.+le 027/5
- biçim** 1. *is.* buğday biçme işi
b. 102/20(2)
2. *sf.* kötü
b. 034/15
3. *is.* şekil, biçim
b.+indē 019/35
- bi dāfe** < *bir defa*
1. *zf.* öncelikle, hele
b.d. 026/5, 026/20(2), 106/15
2. *zf.* bir kere
(bi dāfā) 117/30
- bi daha** *zf.* < *bir daha*, ikinci kez, yine
b.d. 009/95, 011/80, 011/85(2),
047/100, 047/105, 047/110,
047/115, 108/20
(bi da) 019/30(2), 069/20,
(bi dā) 002/55, 003/30, 003/60(2),
005/30(2), 005/35, 003/125,
009/85, 010/25, 010/30, 010/35,
010/45, 012/5, 019/20(2),
019/25(2), 019/30, 020/10,
020/35, 021/35, 026/32,
036/20, 043/60, 043/70,
047/125, 049/45, 065/75(2),
069/20, 069/25, 073/45, 073/70,
075/55(2), 083/25, 104/115,
104/125, 113/5, 121/5, 121/10,
121/40, 127/60
- bi de** *e.* < *bir de*, bununla birlikte
b.+de 003/10, 003/20(2), 003/30,
006/20, 008/40, 009/50,
011/65, 013/25, 017/20,
019/15(2), 021/55, 028/45,
029/20, 032/20, 034/20, 039/10,
040/15, 040/40(2), 042/20,
043/40(2), 044/5, 047/10,
047/120, 047/140, 048/45,
050/70, 050/85, 050/115,
- 054/40(2), 057/25, 057/50,
057/55, 059/16, 060/110(2),
062/20, 064/30(2), 064/35(2),
064/60, 065/10(2), 065/30,
065/70(3), 067/25, 067/50,
068/30, 068/40(2), 069/15,
069/50, 069/60, 070/40,
073/95, 083/5, 083/40, 084/5,
091/20, 092/5, 092/35, 095/10,
099/5, 100/45, 101/10, 101/35,
101/66, 102/15, 102/30, 131/5,
104/60(2), 106/110, 106/115,
107/35, 107/40(3), 109/50,
110/10, 111/10, 111/20, 117/35,
119/15, 121/25, 124/45, 125/5
(bi dē) 029/20, 030/25, 042/20,
075/85, 102/50, 106/30, 109/30,
123/70, 127/80
- bidecik** *sf.* < *bir tanecik*, biricik
b. 008/5
- bi dene** *sf.* < *bir tane*
b.d. 098/5
- bidon** *is.* Fr. bidon
b.+a 024/20
b.+lara 024/25, 054/30, 101/40
b.+larıñ 024/25
- bi dünya** *sf.* < *bir dünya*, pek çok
b.d. 080/5
- bi ğat** *zf.* < *bir kat*, bir şekilde
b.ğ. 109/15, 127/10
- bi ğısım** bk. bi kısım
b.ğ.+ī(iye.) 050/30
b.ğ.+ımı 073/75, 117/30
- bi güzel** *zf.* < *bir güzel*, çok iyi
b.g. 006/60, 047/100
- bi hanyadan bi de ğonyadan git-** < *bir hanyadan bir Konya'dan gitmek*, gelişigüzel olmak
b.h.b.ğ.g(d).-er 069/40
- bi hāl al-** < *bir hal almak*
b.h.a.-ır 092/30
- bi iki** *sf.* < *bir iki*, birkaç
b.i. 064/15, 070/5, 107/35,
107/35
- bi kere** *zf.* < *bir kere*, aslında
b.k. 119/40
- bi kısım** *is.* < *bir kısım*
b.k.+ī(iye.) 050/5, 050/25,
095/65(2)
- bil-** 1. bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak, tanımak, bilmek (bīl) 007/25
b.-di miydi 067/45
b.-diğim 043/5
b.-dīm 045/26, 064/45, 080/5,
088/5, 088/10, 118/20, 120/35
b.-dim 017/15, 008/20, 034/30,
069/15(3)
b.- dīmiz 015/36, 029/20, 047/45,
050/30, 099/15, 102/15(2), 106/90

- b.- dīmizden 096/30
 b.-dīñ 019/40, 097/10, 108/10,
 120/35
 b.-ecēñ 126/40
 b.-ecēz 125/45
 b.-elim 067/80
 b.-em 131/20
 b.-en 002/35, 049/45(2), 064/55,
 068/50(2), 096/10, 111/15, 125/40
 b.-enler 101/65
 b.-enleri 121/25
 b.-erek 015/25
 b.-i miyim 013/50
 b.-iller 003/35
 b.-iñ 027/60, 059/16,
 082/5(2), 082/35, 096/30, 122/5
 b.-iñ mi 006/45, 078/20, 057/5,
 062/30, 082/5, 083/35
 b.-ir 027/25, 027/65(2), 082/35,
 096/30, 117/35
 b.-diklerini 027/65
 b.-ir misiñiz 051/10
 b.-ir miyiñ 054/10
 b.-irdim 001/30
 b.-irdir 075/65
 b.-irim 078/25, 083/55, 119/50
 b.-iriz 027/65
 b.-irmiş 078/20
 b.-irsiñ 064/40
 b.-irsiñdir 037/45, 054/40
 b.-irsiñiz 035/15
 b.-iseñ 083/55
 b.-iyo musuñ 106/110(2), 118/25
 b.-iyollar 048/50
 b.-iyom 032/40, 088/20, 117/25
 b.-iyoñ mu 065/40, 069/60,
 069/63, 083/50, 103/17, 106/70
 b.-iyoñ mū 017/15
 b.-iyor 078/15
 b.-iyorduğ 001/45
 b.-iyorsuñ 073/90
 b.-iyoru 075/55
 b.-iyorū 013/45
 b.-iyorum 003/25, 088/15
 b.-iyosuñuz 125/20
 b.-iyoz 091/5
 b.-meden 102/65, 102/66
 b.-medim 107/35
 b.-medim 107/35
 b.-medim 107/60
 b.-mem 011/5, 013/20, 025/30,
 025/32, 036/35, 044/15, 057/45,
 068/40, 071/50, 083/55, 099/5,
 116/16, 127/50
 b.-mēm 056/10
 b.-me miñ 008/55
 b.memiş 009/150, 106/70
 b.-meñ (ben) 007/45
 b.-meñ mi (sen) 020/20, 020/35
 b.-meñ 001/35(2), 070/25(2),
 b.-meS 030/20
 b.-mesi 102/55
 b.-messek 036/35
 b.-messiñ 003/10
 b.-messiñiz 075/70
 b.-meş 064/45
 b.-meyen 050/65(2)
 b.-meyibiz 007/60
 b.-meyiz 040/40, 070/5, 070/10,
 083/20
 b.-meyom 040/40, 066/15
 b.-meyordum 127/15
 b.-meyorum 012/25
 b.-meyoruñ 013/40
 b.-mēyorus 029/25
 b.-mez 001/30, 001/35, 040/40,
 102/35, 126/5
 b.-mez 023/11
 b.-mēz 007/30, 124/45, 124/50
 b.-mezdi 031/10, 031/10(3)
 b.-mezler 001/20, 026/20
 b.-mezlerdi 013/45
 b.-miş 062/43
 b.-miyo 001/25
 b.-miyollar 050/125
 b.-miyom 116/16
 b.-miyor 001/40, 102/65
 b.-miyorum 026/5, 026/10,
 049/20, 049/25, 049/47(3),
 049/48, 063/13, 069/15, 104/70,
 104/150, 113/30(2)
 b.-miyoruñ 075/100
 b.-miyorus 003/125(2), 099/15,
 100/45(2), 117/20, 125/65,
 125/85(3)
 b.-miyoz 063/10(2)
 b.-sin 050/45(3)
 b.-emiyoruz 095/25
 b.-emēcem 026/10, 029/20
 b.-emēcez 091/15
 b.-emedi 020/15, 096/51
 b.-emedik 043/73(2)
 b.-emedim 007/45, 042/35(2),
 047/175, 060/100, 080/5, 128/5
 b.-emediñiz mi 010/70
 b.-emem 049/25, 105/35
 b.-emeycem 063/11, 063/12,
 097/5
 b.-emēyiverdik 043/15
 b.-emēyom 037/20
 b.-ēmeyorum 037/35
 b.-emiyom 048/45(3), 091/5,
 047/110, 047/185, 047/195
 b.-emiyorum 088/15, 088/20,
 094/5, 072/40, 118/32
 b.-emiyoruz 099/5
 b.-emiyoz 029/25, 095/5
 2. inanmak, kabul etmek
 b.-diğim 026/15,
 b.-iyorusuñuz 037/40

	b.-me- 020/30		2. <i>z.f.</i> üstelik
	b.-mem 020/30		b. 028/60
	3. işini yapmak, farkında olmak		(bilenē) 124/35
	b. 016/15		3. <i>z.f.</i> birlikte
	b.-ecek 050/65(2), 050/70(2)		b. 031/50
	b.-ecekler 013/45, 074/25		(bilē) 032/15
	4. yaşamak, görmek	bile bile	<i>z.f.</i> bilerek
	b.-dīñizi 081/15		b.b. 026/25
	b.-irsek 081/15	bilecik	<i>öz. is.</i> Bilecik ili
	5. bir bilim,sanat vb. dalda		b.+iñ (bileciñ) 010/25
	yeterli olmak	biledin	bk. ladin
	b.-en 065/5		b. 126/5
	b.-ir 025/32, 032/25, 054/10,	bileg	<i>is. < bilek</i>
	054/15, 063/5(2)		b. 119/35
	b.-irmiş 120/85		(bilēnden) 009/95
	b.-iyodu 049/15	bilet	<i>is. < Fr. billet</i> , bilet
	b.-iyöm 130/30(5)		b. 073/15, 127/25
	b.-mem 037/35, 106/25,		(bileT) 127/25
	6. hatırlamak	bilezik	<i>is.</i> bilezik
	b.-ir 007/20, 028/55, 040/10		b. 021/50, 025/15(3), 060/105,
	b.-ir miñ 007/40		066/15, 079/10(2), 096/40,
	b.-ir miñ 007/5		110/10, 113/15, 125/30, 131/5
	b.-ir misiñ 007/30		b.+ten 060/105
	b.-ir miydiñ 007/45		(bilezig) 060/105
	b.-irim 027/40, 057/35, 057/40,		b.+i (bilezi) 021/50(4)
	130/10		b.+e (bileziē) 021/50
	b.-iyom 068/61, 106/25	bilgi	<i>is.</i> malumat
	b.-iyoruñ 017/5		b. 037/45, 075/75, 113/20
	b.-mem 008/10(3), 008/15,		b.+miz 006/60
	060/35(2)		b.+ye 040/10
	b.-meyom 032/40	bilgili	<i>sf.</i> bilgisi olan
	b.-miyırım 057/30		b.+dir 118/30
	b.-miyom 106/90	bilgisizlik	<i>is.</i> bilgisizlik
	b.-miyorum 060/5, 118/31		b. 050/10
	7. istemek, ısrarla istemek	bilimsel	<i>sf.</i> ilmi, bilimsel
	b.-iriñ 020/25		b. 037/45
	8. uygun görmek	bilin-	1. bilinmek
	b.-irsiñiz 083/55		b.-en 085/25
	9. haberi, bilgisi olmamak		b.-mezdi 076/25(3)
	b.-mēyom 105/15		2. anlaşılmaq, öğrenilmek
	b.-miyordum 001/55		b.-ir 063/5(2)
bilāder	bk. birāder		b.-memiñ 009/150
	b. 001/40, 002/45, 017/10		b.-mez 084/5
	b.+imiñ 001/15	bilinçsiz	<i>z.f.</i> bilinçsiz, düşünmeden
bilal	<i>öz. is.</i> Bilal, kiñi adı		b. 102/60(2), 102/65
	b. 127/55, 127/70		b.+ce 102/66
bilāre	1. <i>z.f.</i> < <i>Ar. bi'l āhire</i> , daha sonra	bilis-	birbirini tanımak, öğrenmek
	b. 001/5, 003/20		b.-elim 074/5
bildir-	1.bildirmek, haber vermek	bilmem	1. önemli/anlatılması gereksiz
	b.-dik 043/30		şeyler için kullanılan bir söz
	b.-diler 043/30		b. 002/20, 006/45, 012/5, 012/10,
	2. belli etmek, çaktırmak		012/15, 012/20, 013/20, 020/25,
	b.-medim 010/105		026/10, 029/5, 029/30, 031/25,
	3. sunmak, arz etmek		031/55, 035/10, 038/5, 041/20,
	b.-riz 049/10		043/45, 047/100, 047/120,
bile	1. <i>bağ.</i> bile, da, de, dahi		051/15, 052/40, 056/10(2),
	b. 006/35, 006/55, 007/30,		060/15, 060/50, 065/5, 065/82,
	027/75, 031/15, 047/35, 048/50,		067/45, 068/30, 083/25, 083/35,
	049/45, 070/20, 102/25, 102/60		096/50, 100/46, 118/5, 121/35,
	(bilen) 124/35		127/50

bin	<p>1. <i>is.</i> bin b. 001/5, 002/05, 005/25, 019/5, 020/25, 029/10, 033/5, 034/5, 039/5, 041/5, 042/5, 043/5, 043/25, 043/30(2), 044/25, 050/5, 050/10, 052/20, 060/5, 060/10, 060/60, 061/5, 062/25(2), 062/30, 062/35(2), 064/5, 065/20, 069/5(2), 073/20, 073/30, 073/35, 075/5, 075/85, 089/5, 089/25, 094/15, 095/15, 095/35(2), 099/5(2), 099/10, 102/5, 104/5(3), 104/10(3), 104/20, 106/5, 106/20(2), 106/125(2), 111/5, 117/5(2), 125/40, 127/35, 128/5, 130/5(3), 130/40 (bim) 099/10 (biñ) 059/5, 068/5(2), 095/15, 125/65 (biñ) 059/5 b.+e 050/35</p> <p>2. <i>sf.</i> bin b. 039/16, 107/70, 119/5, 119/15 (bin) 107/60</p>	
bin-	<p>1. binmek (at, eşek, araba) b.-di 009/25, 017/5, 104/35 b.-di mī 061/20 b.-dī 028/20, 052/5 b.-dī 003/115 b.-dig 074/15, 127/45, 127/50(2) b.-dik 010/35(2), 010/40, 010/60(2), 010/65, 010/75, 043/71, 062/5, 127/10, 127/15, 127/25, 127/50 b.-diler 074/15 b.-dim 030/30, 034/25, 046/5, 078/25 b.-dimiz 028/25 b.-diñ mī 109/20 b.-diydi 052/10 b.-ecez 127/15 b.-ecēmizde 028/66 b.-elim 010/45 b.-eller 072/40, 074/15 b.-enlere 105/30 b.-enleri 105/30 b.-er 003/115, 043/50, 074/15 b.-erdi 011/85, 030/32 b.-erdī 095/75, 125/10 b.-erdik 045/20, 052/20 b.-eriz 042/30(2) b.-erlerdi 003/95, 101/50 b.-ersin 047/190, 070/45 b.-iñ 028/20 b.-ip 034/15 b.-iyoduğ 117/15 b.-iyor 003/95, 027/45 b.-medik 010/45 b.-miş 008/20, 104/80, 130/20 b.-mişler 034/35</p>	
	<p>2. üzerine kalmak b.-di 057/35(3)</p>	
	binā	<i>is.</i> Ar. bina, yapı b. 009/45, 062/15, 068/35, 108/10 b.+lar 043/20
	bina	bk. binā b. 040/15 b.+lar 108/10 b.+ları 068/35 b.+nıñ 009/45 b.+sı 040/15 b.+sını 075/25 b.+ya 009/80
	binaāt	<i>is.</i> < Ar. <i>bināāt</i> , binalar b. 068/35
	bīnamaz	<i>sf.</i> < Far. <i>bī+namaz</i> , namaz kılmayan kimse b. 096/5
	binar	bk. pınar b.+ımız 047/45
	binarcılığ	bk. pınarcılık b. 047/45
	binbaşı	<i>is.</i> binbaşı b.+m 089/20 b.+mız 085/15
	biñ biñ parça	<i>zf.</i> < <i>bin bin parça</i> , çok fazla b.b.p. 060/35
	bindir-	bir araca binmesini sağlamak, b.-di 010/45, 043/30 b.-dik 065/40 b.-diler 014/5, 075/110, 105/25 b.-elim 028/20 b.-idik 072/35 b.-iler 104/135, 131/10 b.-iller 032/10, 032/15(2), 047/190, 074/15, 131/10 b.-illerdi 013/5, 013/10, 013/15 067/40 b.-ir 032/15, 042/30 b.-irdik 095/75 b.-iyollardī 116/15 b.-me 003/40 b.-diler 083/25 b.-mem 028/20 b.-iver 028/15 b.-iverdik 109/65(2) b.-iverir 070/15 b.-ivir 060/55
	bindiril-	bindirilmek b.-ir 003/115
	binek	<i>is.</i> binmeye yarayan araç b(ğ)+im 028/15 b.+lerimiz 085/20
	bingöl	<i>öz. is.</i> Bingöl ili b.+de 083/45 b.+ē 083/35(2)
	binil-	binilmek b.-mez 008/45
	binme	<i>is.</i> binme işi (at, eşek vb.) b.-mesini 050/65(2)

- b.-meyi 050/65
bi parça ol- < bir parça olmak, iyileşmek
b.p.o.-duğ 069/25
bir 1. *sf.* (herhangi) bir
b. 001/15, 001/20, 001/55,
001/65, 001/71, 002/15
003/65, 003/75, 004/10, 007/20,
008/5, 008/30, 009/15, 009/20,
009/35, 009/40(3), 009/45(2),
009/50, 009/55(2), 009/65,
009/80(3), 009/100, 009/160(2),
009/165, 009/175(2), 009/180,
010/15, 010/20, 010/45, 010/85,
010/95, 010/110, 011/75, 011/103,
015/10, 021/25, 021/60, 030/5,
031/25, 031/30, 031/40(2),
034/5(2), 034/25, 037/15, 037/35,
040/15, 040/30, 045/20, 047/155,
047/155, 048/10, 049/10, 049/15,
049/20(3), 049/35, 050/5, 050/20,
050/40(2), 050/50, 050/55, 050/70,
050/75(3), 050/90, 050/115(2),
056/5, 060/110, 064/55, 065/15,
065/25, 066/5, 067/10, 067/25,
067/50, 067/55, 067/65(2),
075/35, 075/90, 076/10, 076/15,
076/20, 077/15(2), 077/35,
077/40(2), 078/20, 083/35, 088/5,
091/10, 092/20, 095/30(2),
096/50, 097/10, 097/15, 100/35,
101/20(2), 101/65(2), 102/30,
102/50(2), 102/60, 102/66,
104/60, 104/90, 104/140,
104/155, 107/70(2), 107/75,
107/80(2), 107/85, 107/86,
107/87, 107/88, 112/15, 119/40,
119/45(2), 123/15(2), 123/60
2. *sf.* (sayı) bir
b. 001/5(2), 002/20, 002/25,
003/15, 003/30(4), 003/40(2),
003/60, 003/65, 003/80,
003/70(2), 003/85(2), 003/100,
003/115, 003/120, 005/25(3),
006/5, 006/45, 007/10, 007/15(2),
007/20, 007/30, 007/45(2),
007/50, 007/60, 008/30, 009/15,
009/35(4), 009/45, 009/55(2),
009/70(2), 009/75, 009/85,
009/160(2), 009/180, 009/185,
009/188, 010/10(3), 010/15(4),
010/20, 010/25, 010/40, 010/45,
010/75, 010/100(2), 011/5(4),
011/10, 011/45, 011/60, 011/65,
011/75, 011/90(4), 011/95(3),
012/20, 013/5, 015/20, 020/25,
022/10, 022/15(2), 023/5(2),
025/25, 027/78(2), 028/45,
028/50(2), 028/55, 030/15,
030/30(2), 031/15, 032/5(4),
032/10, 032/20, 034/10, 036/5,
036/25, 037/5(3), 037/25, 037/40,
040/20(2), 042/5, 042/20, 042/25,
042/35(2), 043/5, 043/10, 043/15,
043/70, 044/15, 047/80(2),
047/95(2), 047/125, 047/155,
047/185, 047/190, 047/200,
048/20, 050/5, 050/50, 052/10,
052/35, 053/5(2), 053/10, 053/15,
056/5, 057/10, 057/40(3),
060/45, 062/20, 064/5, 065/25,
065/40, 065/80, 066/5, 067/10,
067/55, 067/70(2), 067/80,
067/85, 068/10, 068/15(2),
068/20, 069/15, 072/5, 073/10,
073/70, 074/5(2), 074/10, 074/35,
074/45, 074/70, 074/75(2),
075/15, 075/30, 075/50(2),
075/60(2), 075/80, 075/85(2),
076/10, 076/15(3), 076/20,
077/10(3), 077/40, 077/15,
077/35, 077/60, 079/10,
080/10(2), 081/10(2), 081/30,
082/5, 082/10(2), 082/15, 083/15,
083/30, 083/45, 083/55(2),
084/11, 088/15(2), 092/25,
095/10(3), 095/20(2), 095/45(2),
095/60, 095/65, 095/75, 096/5,
096/15, 096/25, 096/35, 097/5,
097/20, 101/10, 101/15(2), 101/50,
101/65(2), 101/66, 102/25(2),
102/60, 104/90(2), 104/115,
104/150, 104/155, 105/75(2),
106/5, 106/75, 106/95, 107/15,
108/10, 109/55, 109/88,
117/15(3), 117/20, 119/45,
120/10(2), 121/5, 121/40, 123/5,
123/25, 124/50, 128/5(2), 131/10
(bir) 060/40
b.+cecik 060/70
3. *z.f.* bir kez, bir defa
b. 004/5, 008/20, 009/50, 009/55,
009/65, 009/90, 009/100,
009/165, 009/185, 009/186(3),
009/188, 009/189, 010/25, 010/65,
010/100, 011/30, 011/35, 031/40,
037/35, 056/20, 062/15, 073/20,
076/5, 076/25, 077/50, 082/25(2),
100/30, 101/65, 09/35(2), 124/45
4. *is.* bir
b. 005/5(2), 015/25, 021/40,
028/5, 033/5, 041/15, 066/5,
067/20, 072/50, 103/17,
104/5(2), 106/20, 123/15, 123/20
b.+de 001/50, 043/5, 075/5,
111/5, 117/15
b.+dē 056/20, 058/5, 106/5,
111/5(2), 117/10, 127/93
b.+de mi 020/25
b.+e 043/5
b.+inde 070/25

5. *zf.* biraz
b. 008/15, 009/160(2),
010/30, 010/55, 011/25,
022/15, 047/45, 057/30,
082/10(2), 104/90
6. *zf.* birlikte
b. 009/185, 103/5, 104/45
7. *e.* sadece, yalnız
b. 010/115, 037/5
8. bir tane, tek
b. 011/65
9. *sf.* bütün, tüm
b. 047/90
10. *sf.* aynı
b. 068/45(2), 069/35
11. *sf.* değişik, ayrı
b. 119/50
12. bir de, bunun dışında
b. 123/70
13. *sf.* birinici, birinci
sırada
b. 005/10, 073/60
- bi°r** bk. bir (sayı sıfatı)
b. 001/70(2)
- birāder** *is.* *Far.* erkek kardeş
b. 034/35
b.+le 096/50
- bir an evvel** *zf.* hemen, olabildiğince
ivedi
b.a.e. 003/55(2)
- birant** *öz. is.* Birant, soyadı
b. 050/20
b.+lar 050/15
(birand) 050/15
- bir araya gel-** birlikte olmak
b.a.g.-mek 101/5, 101/10
b.a.g.-mesin 033/30
- bir araya gelin-** toplanmak
b.a.g.-inmek 074/5
- bir araya getir-** bir araya getirmek
b.a.g.-iverisin 055/10
- biras** bk biraz
1. *zf.* kısa bir süre için
b. 009/30, 011/80
2. *zf.* yeterince değil
b. 050/80, 117/25, 118/15
- biraz** 1.*zf.* kısa bir süre için
b. 003/60, 003/120, 026/31,
027/50, 050/40, 121/5,
125/50, 131/15
2. *zf.* yeterince değil
b. 007/65(2), 011/10,
015/35, 029/30, 034/20,
039/15, 040/20, 043/65,
050/25(2), 050/110, 072/10,
081/5, 115/25, 125/5
3. *sf.* az, az miktarda
b. 006/25, 015/10, 092/60,
101/25, 125/5(2), 125/30,
125/35, 125/50, 126/35
4. *zm.* bir parçası, bir kısmı
b. 102/35, 107/30
- b.+ı(iye.) 107/85
b.+ını 050/100, 107/30, 121/50
- biraz az** *zf.* azdan az, daha az
b.a. 095/25
- biraz bi** *zf.* < biraz bir, biraz
b.b. 110/10
- biraz da** *zf.* biraz da
b.d. 040/25(2), 050/30, 061/21
(birez de) 010/5, 081/31
- biraz daha** *zf.* biraz daha
b.d. 037/20, 095/20, 095/82, 126/25
(biraz dā) 028/65, 034/15
065/75, 104/110
(birez daha) 094/25
- birbilleri** bk. birbirleri
b.+ne 050/40, 113/30
b.+ni 070/55
b.+yle 011/40
- bir...bi de...** hem...hem...
b.b.d. 119/15
- bir...bir...** hem ...hem...
b.b. 076/25
- bir...bir dē.** hem ...hem...
b.b.d. 095/10
- birbiri** *zm.* birbiri
b. 102/15
b.+lerine 037/15, 045/25, 048/35,
048/40
(biribillerine) 010/85, 010/90,
072/50
(biribirlerine) 121/5
b.+mize 101/55
(biribirimize) 009/85, 124/15,
127/75
(biribirimizi) 006/30, 109/15
(biribirinden) 070/35
(biribirlerinden) 070/62
b.+ne 019/10, 030/5, 037/15,
093/15, 094/25, 094/35(2), 101/30
(biribirine) 047/135
b.+nē 112/15
b.+yle 121/10
(biribiriyle) 089/15
(biribirini) 074/5
- bir dā** bk. bir daha
b.d. 020/40
- bir de** *bağ.* bunun dışında
b.d. 009/5, 077/60, 095/10, 107/25,
117/35, 118/5
(bir dē) 047/135, 050/65, 050/90,
050/95, 092/50, 095/10, 102/15
- birden** 1. *zf.* ansızın
b. 029/5, 074/25
2. *zf.* hepsi bir arada
(birdēn) 032/5
- birdenbire** *zf.* ansızın
b. 096/10
- birek-** bk. birikmek
b.-ir 047/155
- birem birem** *zf.* birer birer, tek tek
b.b. 130/20
- birer** *sf.* birer

- b. 003/70, 003/100,
010/45, 010/50(3), 010/55,
013/35, 052/20, 076/10,
101/65, 103/5, 104/40(2),
106/125, 121/15, 121/20
b.+cik 108/5
b.+i 098/10
- birer birer** *zf.* teker teker
b.b. 076/20
- birer ikişer** *zf.* tek veya birkaçı birlikte
b.i. 076/25
- birey** bk. bir iyi
b. 065/55
- bir eyi** bk. bir iyi
b.ē. 011/100, 021/25
(bir eyi) 124/30(2)
- birez** bk. biraz
1. kısa bir süre için
b. 010/45, 011/80(2),
043/70, 050/30, 083/15
(birēz) 059/5
(bires) 031/25
2. yeterince değil
b. 005/25, 013/50, 037/15,
106/120, 125/20, 130/25
3. az, az miktarda
b. 050/115, 067/60,
106/15, 119/5, 123/5
4. bir parçası, bir kısmı
b.+i (iye.) 022/5(2)
b.+imiziñ 052/25(2)
- bir ğısım** *sf.* < bir kısım
b.ġ+ı 102/20(2), 102/45
b.ġ+a 102/45
- biri** *zm.* 1. biri, birisi
b. 001/60(4), 008/25,
009/185(2), 010/70,
020/15, 024/5(2), 028/25,
034/35, 036/15(3),
041/15(2), 041/20(2),
047/25, 047/10(2),
047/155, 057/40, 060/20,
072/50, 074/60, 075/90,
077/60(2), 078/30(3),
082/10(2), 082/15,
082/25(2), 089/25(4),
106/30(2), 106/100(2),
109/65(2), 130/70(4),
047/125
(birī) 012/15, 041/15,
082/15, 109/65(2)
b.+ne 021/45, 047/160,
060/20, 069/30, 078/20,
078/25, 130/70
b.+nē 047/90, 109/86
b.+ini 007/15, 009/155(2),
009/180, 041/10, 041/20,
109/55(2), 121/5
b.+nī 106/95, 107/20,
109/65
b.+niñ 020/15, 109/55,
130/20
- b.+ñizi 018/15
2. bir tanesi
b. 001/5, 001/35, 009/150(2), 017/25(2),
028/50, 037/10, 064/10, 065/55, 065/65,
075/35, 082/5, 104/45(2), 104/145,
106/95
(birī) 001/35, 060/50
b.+miz 127/85
b.+nde 009/75, 064/15, 077/15
b.+ndē 123/5
b.+nden 007/50(2)
b.+ne 092/55, 106/65
b.+nē 060/20, 075/50
b.+ni 009/150, 040/35, 064/10, 065/40,
081/5, 082/5(2), 106/45, 107/15, 127/5
b.+nī 060/50
b.+niñ 017/20, 070/5, 070/10, 075/35
3. bir kısmı, bir grubu
b. 106/70, 106/75
- biricik** *sf.* eşi benzeri olmayan, çok
sevilen, tek, yegane
b. 060/70 125/70
- biri ğonyada biri hanyada** *dey.* “hepsi
ayrı ayrı yerlerde” anlamında
b.ġ.b.h. 128/12
- birik-** toplanmak
b.-ir 029/5, 074/25(2), 076/15,
092/15, 097/15
b.-irdi 013/40
b.-irler 077/5
b.-tiklerindē 050/50
b.-tiler 082/15
b.-illerdi 105/40
- bir iki** 1. *zf.* biraz, birkaç defa
b.i. 034/10, 048/10, 050/123
(bir gi) 037/25
(bir ki) 007/40, 037/50, 045/10(2),
130/25
(bir kī) 082/5
2. *sf.* birkaç
b.i. 003/15, 011/95, 021/40, 042/25,
044/15, 045/20, 054/30, 056/10,
067/65, 074/20, 074/40, 096/50,
102/15, 105/35
(bir iki ün) 011/20, 011/50
(bir ki) 035/5
(bir gi) 037/25
- bir iki üş** *sf.* < bir iki üç, birden fazla
b.i.ü. 036/5
- birin** bk. birinci
b. 083/45, 085/15
- birinci** *sf.* birinci 001/45, 001/73, 015/10,
015/30, 022/21, 030/10, 034/5,
053/20, 067/35, 085/10,
089/30, 104/40(2), 106/60,
113/10, 113/30, 123/65
- birinci dünya savaşı** *öz. is.* Birinci Dünya Savaşı
b.d.s. 075/20
- birinciye gel-** birinci olmak
b.g.-ir 099/10(2)
- birinde** *zf.* bir defasında

- birisi** b. 001/5(2), 009/5, 028/15(2), 085/20, 106/45(2)
zm. birisi
b. 007/45, 009/5, 009/25, 009/160, 010/65, 019/55, 034/35, 047/115(2), 047/150, 062/40, 068/50(2), 072/40, 095/5(3), 095/10(3), 104/50(3), 104/110, 104/150, 106/30, 106/100(2), 119/45 (birisî) 009/160, 010/70, 068/50, 104/50, 106/45
b.+ni 041/5
b.+niñki 053/10
- bir it-** < *bir etmek*, bir tutmak
b.i.(d)-iyor 015/10
- bir iyi** zf. güzelce
b.i. 122/20
- birkaç** sf. < *birkaç*
b. 027/60, 083/50, 088/10, 088/20
(birgâç) 107/25
- birkaç** bk. birkaç
b. 034/15, 067/70, 088/10, 088/15, 107/25, 121/10
(biğaş) 062/20
- birle-** bir etmek
b.-rîz 101/20
- birleş-** birleşmek
b.-tik 104/10, 104/15
b.-tîni 088/15, 088/20
- birleşik devlet şeitli** öz. is. < *Amerika Bir. Devletleri Şehitliği*
b.d.ş. 104/20
- birleştir-** birleştirmek
b.-mē 028/40
- birlik** 1.is. birlik beraberlik
b. 070/35
2. bölük, tabur, alay vb. bir bütün sayılan topluluk
b.+i (iye.) (birli) 104/10
b.+iñ (birliñ) 069/5
b.+inden (birliğinden) 027/45, 118/10
b.+lēr 104/40
b.+leri 104/35
- birlik un fabrikası** öz. is. Karaman'da bir fabrika adı
b.u.f.+nda 002/10
- birlikte** zf. beraberce
b. 067/40, 075/80
(birliktē) 094/5
- bir miktar** sf. bir miktar
b.m. 117/25(2)
- bir müddet** zf. bir zaman, bir müddet
b.m. 019/50
(bir müddēd) 125/60
- bir nevî** sf. bir çeşit, bir diğer
b.n. 095/5(2)
- birol** öz. is. Birol, kişi adı
b. 094/5
- bir ol-** birlikte olmak
b.o.-du 070/30
b.o.-urduğ 069/35, 107/25
- bir sehil** zf. bir müddet, biraz
b.s. 007/65
- bir tene** < *bir tane*
b.t.+sini 075/105
(bitecik) 056/20
- bir türlü** zf. hiçbir biçimde
b.t 009/50
- bir zaman** zf. 1. eskiden, vaktiyle
b.z. 005/35
b.z.+larda 067/50
2. bir müddet, bir süre
b.z. 031/35, 031/55
- birzaT** zf. < *Ar. bi'z-zāt*, kendisi
b. 005/10
- bis** bk. biz
b. 050/50, 065/45(2), 075/110
083/35, 095/15, 095/45, 106/55, 106/95, 106/105, 109/15, 120/10, 120/20, 127/35, 127/80, 127/85
b.+ē 060/20
- bi sefer** zf. < *bir sefer*, bir kez
b.s. 027/45, 125/25
- bi sēl** zf. < *bir sehil*, bir müddet, biraz
b.s. 007/20, 012/15, 030/20, 076/5(2)
(bi seil) 077/35
- biskevit** is. < *Fr. biscuit*, bisküvi
b. 057/30
(bisküvüt) 102/30
- bismillāhirrahmānirrahim** is. *Ar.* besmele
b. 123/25
- bis sürü** zf. < *bir sürü*, aynı özelliklere sahip ve çok sayıda, pek çok
b.s. 012/25, 065/20, 116/15
- biş-** bk. biçmek
b.-ellerdî 073/85
b.-iyon 043/20
- biş-** < *pişmek*
b.-di miydi 122/15
b.-ecek 082/10(3)
b.-er 008/45(2), 047/120, 051/5, 074/45(6), 124/25
b.-ēr 008/45(2), 124/10
b.-erdi 050/110, 067/15, 067/20, 072/25(2), 072/30
b.-erdî 067/20, 050/115, 067/15, 067/20, 120/60
b.-ir 010/75(3), 010/80(4)
b.-ir 010/80
b.-iyır 003/60
b.-iyor 047/195
b.-meye 003/55, 003/60, 073/80, 073/85
b.-ti 021/25, 047/195
b.-ti miydi 024/10
b.-ti miydî 119/35
b.-tiler 073/85
b.-iriverir 036/15
b. şey et-

	vermek		(bişyek) 074/70
	b.ş. ç.-mezler 017/29		b.+le (bişyēle) 102/40
bişi	<i>is.</i> < <i>pişi</i> , tuzlu ve yağda kızartılmış bir ekmek türü	bit	<i>is.</i> bit
	b. 015/30(2), 024/10, 059/16		b. 106/75
	b.+yī 059/17		(biT) 030/20
bişir-	bk. pişirmek		(bit) 001/70
	b.-dī 010/85		b.+ler 106/75
	b.-digden 050/100	bit-	b.+leriñ 106/70
	b.-dik 010/80, 021/25		b.+ten 043/15
	b.-dim 009/5(2), 071/50		1. sona ermek
	b.-dīm 010/85		b.-er 001/70, 003/60, 003/65, 012/5(2), 064/25, 067/45, 074/25, 074/30, 077/35, 104/150, 105/55, 113/25, 121/40
	b.-dīni 010/80		b.-ēr 003/135
	b.-ecek 010/80		b.-erdi 003/30, 067/50, 072/45, 121/45
	b.-eceñ 010/75		b.-erse 012/5
	b.-i 010/85		b.-iyodu 001/40
	b.-ibiñ 009/185		b.-iyor 027/60, 110/14
	b.-idik 021/10, 021/20(3), 076/20		b.-medi 102/20, 102/25
	b.-idim 021/5(9), 021/10, 021/15, 121/50		b.-mesē 012/5
	b.-iler 011/65, 025/30(2)		b.-mez 096/53, 105/70, 124/15
	b.-ilēr 120/70(2)		b.-mēz 047/95
	b.-iller 024/5(3), 024/10, 025/30(2), 032/5, 048/50, 050/110, 074/35(3), 105/35, 120/70, 129/15(2)		b.-miş 009/60, 104/45
	b.illerdi 050/100, 078/5, 101/55(2), 105/30, 105/35(2), 121/25		b.-ti 001/40(2), 003/60, 006/55, 022/21, 062/20, 062/35, 076/25, 076/26, 083/30, 083/40, 120/65(2)
	b.-illerdī 013/40		b.-tī 001/72, 047/155, 047/195
	b.-iñ 024/20(2), 074/70		b.-ti mi 006/15
	b.-iñ 024/20		b.-ti mī 055/25
	b.-ir 042/25, 076/20		b.-tikten 003/65, 003/75, 003/130, 072/5, 102/20, 125/15, 125/30
	b.-irdi 071/50		2. bitki, tūy, saç vb. şeyler çıkıp yetişmek
	b.-irdik 006/20, 021/30		b.er 029/15, 029/20(2), 031/15
	b.-iriz 021/25, 074/75		b.-iyor 015/5, 100/35, 100/40(2)
	b.-isiñ 122/20		b.-miyor 100/40
	b.-iydim 016/15		3. tükenmek
	b.-iyiz 008/40(2), 008/45, 025/5, 025/10(2), 025/25, 038/5, 120/70, 124/30(2)		b.-er mi 105/70
	b.-iyiz 124/10, 124/25		b.-erdi 118/25
	b.-iyorusun 124/35		b.-ti 035/10(3), 054/50(2), 107/10, 107/25, 109/85(2)
	b.-iyoruz 051/5(2)		b.-tī 089/30, 098/5
	b.-iyoz 091/21		4. kız verilmek
	b.-me 072/20		b.-er 125/30
	b.-medim 071/50		b.-miş 047/85(3)
	b.-meg 091/10		b.-tikten 003/60(3), 003/65
	b.-mīş 009/65		b.-tīne 003/70
	b.-riz 071/50, 074/10		5. sönmek, sonuna gelmek
bişiril-	< <i>pişirilmek</i>	bi tam	b.-inceye 040/10
	b.-ir 024/10, 094/25, 124/25		6. kalmamak
	b.-irdi 067/10		b.-ti 038/12, 054/52, 057/55, 089/30, 089/31
bişmiş ol-	< <i>pişmiş olmak</i>	bi tane	<i>zf.</i> < <i>bir tam</i> , tam olarak
	b.o.-ur 051/17		b.t. 026/10
bişsek	<i>is.</i> yayık döğmede kullanılan araç		<i>is.</i> < <i>bir tane</i>
	b. 102/40		b.t. 130/40
			b.t.+si 037/45
			(bi tāne) 025/20, 028/30, 107/10, 110/5, 119/10, 119/50
			(bī tane) 107/20
			(bi tānecik) 009/35
			(bi tānesi) 119/10, 119/45

bit bazarı	<i>is.</i> < <i>bit pazarı</i> , eski eşya pazarı b.p. 106/75		<i>bir yandan</i> b.y.b.y. 099/10, 109/35
bitim	<i>is.</i> son, nihayet b.-ine 125/60	biz	<i>zm.</i> biz b. 001/40, 002/25, 002/25, 002/30, 003/5(4), 003/10, 003/15(3), 003/25(2), 003/45, 003/55, 003/60, 003/80(3), 003/90, 003/105, 003/125, 004/10(3), 005/5, 005/20, 005/35, 006/10, 006/20(3), 006/40, 006/55, 006/60, 006/65, 008/5(2), 008/30, 008/40, 009/80, 010/5(2), 010/5, 010/15, 010/20(2), 010/30, 010/35, 010/45(3), 010/55, 010/60, 010/80, 010/100(5), 010/105, 011/15, 011/25(2), 011/80, 011/100, 014/5, 015/30, 016/5, 018/15(2), 019/60, 020/5, 020/20, 020/25, 021/63, 022/20, 023/11, 024/5, 025/15, 025/25, 025/32, 026/25, 027/20, 028/5, 028/20, 028/40, 028/50, 028/65, 028/66, 029/10, 029/25, 029/30, 030/10, 030/15(3), 030/20, 030/25, 030/30, 031/20, 031/55(2), 032/5, 032/10(2), 032/20, 032/25(2), 036/5, 036/25(5), 036/30, 036/35, 037/55, 038/10, 039/10, 040/5, 040/30, 040/43, 041/5, 042/15, 042/25, 042/30(2), 043/20, 043/25(2), 043/35, 043/40, 043/65, 044/15, 044/20, 047/15, 047/50, 047/55, 047/75, 049/10, 048/20, 049/30, 050/15, 050/15, 050/30, 050/116, 051/5, 052/5, 052/20, 052/35, 053/15, 054/15, 054/20, 054/30, 054/35, 054/40, 055/15, 056/15, 056/23, 057/5, 058/15, 059/5, 060/5, 060/20, 060/80(2), 060/85, 064/61, 065/10, 065/20(2), 065/45(2), 065/70, 067/85, 068/60(2), 069/10(2), 069/45, 069/50, 070/5, 070/35, 072/55, 073/97, 074/5, 074/75, 075/5(2), 075/35, 075/110, 076/5, 076/15, 076/20, 078/25(2), 081/10, 081/15, 081/30, 081/32, 082/30(2), 083/5, 083/30, 091/20(2), 091/20, 091/21, 092/20, 092/25, 095/25, 095/25, 096/10, 096/50, 098/15, 098/15, 099/10, 099/15, 099/15(2), 100/5, 100/40, 100/45, 101/5, 101/10(2), 101/15, 101/20, 101/25(2), 101/40, 101/55(2), 101/65, 103/15, 104/5, 104/25, 104/30, 104/35(2), 104/40, 104/45, 104/65, 104/75, 104/100, 105/25, 106/10, 106/15, 106/25, 106/30, 106/65, 106/75(2), 106/95, 106/100, 106/100, 106/105, 106/110, 106/120, 106/125, 107/45, 109/10, 109/20(2), 109/25(2), 109/70, 109/75, 111/20(2), 111/25, 111/30, 113/5, 115/27, 117/20(2), 118/25(2), 120/5(2), 120/10(3), 120/15, 120/20, 120/35(4), 120/50, 120/65, 120/70, 121/50(3), 122/15, 124/45, 125/40, 125/45, 126/10, 126/30, 126/35, 127/20, 127/25, 127/30(2), 127/55,
bitir-	1. tamamlamak, sonuçlandırmak b.-di 001/40, 020/5, 075/65 b.-dik 029/10, 043/20, 056/10, 089/5, 104/45, 112/15, 117/15, 118/25, 118/33, 127/70 b.-dim 001/30, 001/40, 042/5, 070/20, 118/30 (bitidiñ) 001/30 b.-diñ mī 001/35 b.-eyim 009/60 b.-ince 001/35 b.-ir 092/10(2) b.-ir 001/71 b.-irdik 006/5 b.-iyör 001/25 b.-miş 001/35, 001/40 b.-mişler 104/70 2. kız isteme işini tamamlamak b.-dikten 072/5 b.-dilër 064/5 b.-diñiz mi 065/25 b.-emedik 065/30 b.-iller 048/5 b.-miş 047/85 b.-rik 056/20 3. (yaş)doldurmak b.-ir 003/40		
bitirme imtihanı	<i>is.</i> < <i>bitirme imtihanı</i> b.i.+ları 001/40		
bitişik	<i>sf.</i> bitişik b. 001/55, 037/15		
bitki	<i>is.</i> bitki b.+ler 029/15		
bitlis	<i>öz.</i> <i>is.</i> Bitlis ili b. 083/25 b.+e 040/5, 083/25(2) b.+iñ 083/25		
bitme	<i>is.</i> sona erme b. 009/60		
bitmiş ol-	bitmek, bitmiş olmak b.o.-ur 003/60, 011/104		
bi tā	bk. bir daha b.t. 096/10		
bi ton	<i>zf.</i> < <i>bir ton</i> , çok b.t. 104/130		
bi türlü	1. <i>zf.</i> < <i>bir türlü</i> , değişik, tam tersi b.t. 019/5, 060/30 2. <i>zf.</i> 102/25		
bi yandan	<i>zf.</i> < <i>bir yandan</i> , bir taraftan b.y. 075/25		
bi yandan bi yandan	<i>zf.</i> < <i>bir yandan</i>		

127/75, 127/94, 130/25,
130/45, 130/75
(bīz) 043/5, 043/10
b.+de 001/30, 022/10,
026/20, 026/25, 034/35,
049/30(2), 095/25(2),
095/81, 108/20, 111/25,
111/30, 120/35, 121/10,
124/5, 127/90
b.+dē 047/170, 067/20,
095/30, 111/25, 120/35,
121/25, 123/25(2),
125/10(2), 125/15,
125/20, 125/35
b.+deyimiş 001/55
b.+den 001/60, 011/100,
028/20, 054/10, 060/20,
20/55, 127/90(2)
b.+e 010/25, 010/35(2),
010/45, 010/50, 010/100,
021/55(3), 021/60(2),
026/30, 036/20, 043/15,
043/40, 043/70(2),
047/60, 048/20, 058/15,
060/100(2), 067/60(2),
069/45, 072/55, 081/20,
085/20, 092/20, 098/15,
104/30, 104/40, 104/60,
106/85, 126/40, 127/80,
127/93
b.+ē 008/30, 010/50,
043/10, 043/20, 043/40,
070/10, 093/15(2),
095/20, 120/50, 130/45
b.+i 001/30, 001/55,
002/20, 005/5, 010/10,
010/15(3), 010/20(2),
010/25(2), 010/55,
015/10(2), 031/45, 043/30,
057/60, 062/10, 065/5,
068/10, 068/15, 068/30,
070/30, 072/55(2), 074/5,
083/5, 083/20, 084/5,
096/15, 104/160(2),
106/10, 106/20, 106/25,
108/21, 109/15, 111/20,
117/15, 127/30, 127/35,
127/85, 128/5, 128/11,
130/5, 130/10
b.+ī 001/30, 005/20,
043/25(2), 060/15)
068/10, 075/80, 078/30,
085/15, 109/10,
127/10, 127/40, 128/5
(bīzi) 107/85
b.+i mi 017/29
b.+im 001/5582), 002/20,
002/30, 002/35, 003/5(3),
003/20, 004/5, 006/60(2),
010/25, 010/30, 010/35,
010/45, 010/50, 010/55,
010/65,

010/75(2), 010/85, 010/95, 010/105
010/110, 011/15(2), 011/20(2), 011/40,
011/85, 011/101, 013/10, 013/30,
013/35, 015/10, 015/30, 017/10, 018/10,
019/5, 019/10, 019/40, 019/55(2),
021/55(2), 021/60, 021/61, 022/10,
026/5, 026/25(3), 028/5(2), 028/15,
028/20, 028/25(2), 028/30, 028/65(2),
030/5, 030/20, 030/25, 031/40, 031/45,
031/45, 032/20, 034/20, 034/35, 036/10,
036/15, 036/20, 036/25, 036/30, 036/35,
037/5, 037/20, 037/30, 037/40,
037/45(2), 040/10, 040/15, 040/25,
040/35(2), 042/20, 042/30, 043/10,
043/30, 043/45, 043/55, 043/71, 045/5,
047/4583), 047/50, 047/120, 048/20(2),
048/50, 049/10, 049/15, 049/45,
049/46, 050/10, 050/15(2), 050/45,
050/118, 051/5, 051/10, 051/15(2),
052/30, 052/35(2), 053/5, 053/10,
053/15, 054/10, 054/20(2), 054/30,
054/51, 055/10, 056/20, 057/60, 059/17,
063/10(2), 064/10, 064/50, 064/55(2),
064/60, 064/63, 065/25, 065/30(3),
065/35, 065/50, 065/60, 068/25, 068/45,
068/62, 070/20, 069/5(2), 069/10(3),
069/35, 069/50, 072/5, 074/25,
074/60, 075/5, 075/50(2), 077/55,
081/5, 081/10, 082/35, 082/40, 083/30,
085/10, 089/10, 089/15, 091/20, 092/40,
092/50, 093/15, 095/5, 095/50, 096/5(3),
096/30, 098/5(2), 099/10(2), 101/30,
101/50, 104/15, 104/35, 104/80,
104/105, 104/160, 106/20, 106/30,
106/35, 106/55, 106/75, 106/85,
106/90(2), 106/120(2), 108/15, 108/20,
109/15, 109/40, 109/45, 109/50, 111/5,
111/20, 111/25, 111/35, 112/20, 118/5,
118/20, 119/10, 119/20, 119/53,
120/20, 120/25(3), 120/30, 120/35,
120/55, 120/80, 121/5, 121/30, 124/50,
125/5(2), 125/25(2), 125/40, 125/45(5),
125/50, 125/65, 125/70, 126/20,
126/25(2), 126/30(2), 126/40, 127/15,
127/20, 127/45(2), 128/5,
129/10(2), 129/16, 130/10, 130/40,
130/45, 130/50(3), 130/65(2)
b.+iki 021/61, 047/165, 064/50
b.+imki 004/15, 115/27
b.+imkī 064/40, 111/5
b.+imkiler 126/20
b.+imkinde 104/20
b.+imkini 021/60
b.+inki 118/10
b.+ler 040/40, 082/25, 124/35,
124/50
b.+lerde 030/20, 055/15
b.+lere 060/60
b.+leriñ 076/25
b.+mī 008/5
bi zaman *zf.* < *bir zaman*, bir süre
b.z.+lar 049/20

bluz	b.z.+lar 048/10, 048/40(2) <i>is. Fr. bluz</i> b. 074/65	boğaz	<i>is. boğaz</i> b.+iñ 032/10
bo-	bk. boğmak b.-acāz 075/90, 075/95(2) b.-ārağ 130/10	boğün	bk. bugün b. 073/95
boaz	bk. boğaz b.+ım 056/5 b.+ında 075/80 b.+ınıñ 073/25 b.+iñ 040/15	bohca	bk. bohça b. 103/5
boba	bk. baba b. 001/20, 018/5, 031/55(2), 048/15(2) b.+lar 050/50(2) b.+larımız 030/25 b.+m 018/5, 018/10, 018/20, 029/30, 030/10, 030/15, 034/35, 037/30, 059/5(2), 059/10, 060/35, 068/15, 075/15, 075/45, 075/50, 127/5, 075/110, 082/15, 106/10, 106/65, 124/35 b.+ma 018/10, 030/15 b.+mdan 001/25, 031/15, 109/85 b.+miñ 002/20, 018/10, 030/10, 030/15(2), 037/5, 037/10, 059/10, 075/15, 075/30(2) b.+mız 030/25, 059/5, 082/30 b.+mıza 121/50 b.+mızıñ 120/5 b.+niñ 050/50 b.+sı 003/50, 003/105, 009/50, 032/15, 050/55, 064/15, 106/10, 121/40, 121/45, 125/30, 003/110 b.+sına 003/45, 003/70, 003/75, 121/35, 121/50 b.+sıyla 003/55, 011/15	bohcali	< <i>bohçalı</i> , bohçası olan b. 082/55
		bohça	<i>is. bohça</i> b.+sı 082/50
		bohçu	bk. bohça b.+yu 076/10
		boğ	<i>is. < bok</i> , hayvan dışkı b. 047/45(2), 047/65 b.+u 047/45 b.+unu 106/15
		boğlu	<i>sf. < boklu</i> , boku olan, pis b. 033/25
		bol	1. <i>zf. alışılandan çok</i> b. 050/105, 056/5, 057/5, 067/30, 074/30, 094/15, 109/80 (böl) 109/50 b.+udu 085/5, 109/50, 109/75 2. <i>sf. büyük, geniş</i> b. 127/35
		bolar-	çoğalmak, artmak b.-dı 100/15
		bolayır	<i>öz. is. < Bolayır</i> , bir yer adı b. 043/5
		bol bol	<i>zf. fazlasıyla</i> b.b. 040/25, 056/15, 071/30
		bolluğ ol-	< <i>bolluk olmak</i> , bereket olmak b.o.-du 109/5
		bol ol-	çok olmak b.o.-dü 043/20
		bomba	<i>is. İt. bomba</i> b. 075/20
		boncuğlu	<i>sf. < boncuklu</i> , boncuğu olan b. 012/10
		borc	<i>is. < borç</i> b.+la 060/5
		borçak	<i>is. < borcak</i> , sarı çiçekli bir ot b. 091/22 (borcāh) 091/22 b.+la (borcāla) 091/22
		borzalā	<i>öz. is. < Borzala</i> , Dokuz Yol köyü b.104/105
		boS	bk. boz b. 026/15(2)
		bostan	<i>is. Far.</i> 1. bostan, bahçe b. 034/5, 034/20, 044/10 2. salatalık, hıyar b. 040/35 b.+ı (yük.) 122/5 b.+ıla 122/5(2)
		bostanözü	<i>öz. is. Bostanözü</i> adlı köy b. 053/20(2) b.+ndē 036/20 b.+ñ 069/15
		boş	1. <i>zf. boşu boşuna</i> b. 046/5, 075/35 2. <i>sf. yüksüz, boş</i>
bodana	<i>is. yüksüz bardak; toprak kap</i> b. 120/55(3)		
bodur	<i>sf. bodur, kısa</i> b. 094/15		
boğ-	yok etmek b.-muşlar 075/100		
boğa	<i>is. boğa</i> b.+ya 119/51		

	b. 077/35 b.+umuş 056/15, 127/55 3. <i>is.</i> oyuk, boş b. 104/70 4. <i>zf.</i> içinde bir şey olmayan b. 106/50 5. <i>zf.</i> işsiz b. 111/30(2), 116/5		uzun olan (böylü) 109/30
boşa-	boşamak b. 047/40 (boşā) 018/10 b.-dı 059/5, 069/25 b.-yıp 047/40	boynu inceli	<i>öz. is.</i> Yörüklerde bir oymak b.i. 102/45(2) b.i.+yle 102/45
boşan-	eşinden ayrılmak b.-dı 069/20 b.-dık 018/15 b.-ıyor 002/25, 047/40	boynunuñ borcu ol-	< <i>boynunun borcu olmak</i> , vecibe, ödev olmak b.b.o.-sun 081/31
boşla-	bırakmak, yapmaz olmak b.-ız 006/55	boynuz	<i>is.</i> < <i>boynuz</i> b.+undan 063/5
boşlan-	bırakılmak, yapılmaz olmak b.-dı 054/51	boyu devrilescē	< <i>boyu devrilesice</i> , “ölsün” anlamında ilenme sözü b.d. 033/20
boşluğ	<i>is.</i> < <i>boşluk</i> b. 083/10 b.+ā 123/30	boyun	<i>is.</i> 1. boyun b.+ā 012/10 b.+u (iye.) 127/70 b.+una 013/30, 013/35, 031/20(2), 070/35, 073/75, 125/30 b.+una doğru 102/60 b.+undā 028/45 b.+a 055/10 2. bir yerin yakını, kenarı b.+una 004/5
boşöluboş	<i>is.</i> < <i>boş oğlu boş</i> , boşama durumunda söylenen söz b. 036/36	boyunā	<i>zf.</i> < <i>boyuna</i> , durmadan, sürekli b. 130/70
boün	bk. bugün b. 047/150, 053/5, 072/45 (bōn) 003/80	boyunduruğ	<i>is.</i> çift süren veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen bir tür ağaç çember b. 028/45 b(ğ).+a 031/20 b(ğ).+u 031/25
böün	bk. bugün b. 011/40	boyun vir-	< <i>boyun vermek</i> , kabul etmek, pes etmek b.v.-memiş 130/25
bova	bk. baba b.+m 075/105	boz	<i>sf.</i> açık toprak renkli b. 017/15, 017/25, 044/5(2), 054/15(2), 091/15(2)
boy	<i>is.</i> 1. boy b.+larında 109/10 b.+u(iye.) 104/155, 104/160 b.+ū (iye.) 013/55, 068/35 b.+umu mu 060/95 2. bir yerin kenarı, yakını b.+unda 109/10 3. taraf, bölüm b.+unda 052/5 4. uzunluk b.+unda 031/40 b.+unu 104/155	boz-	1. bir ürünü toplamak b.-ar 120/45(2) 2. döviz almak b.-duğ 047/20, 047/25
boya	<i>is.</i> boya b. 054/45(3), 117/35, 120/50 (boyā) 075/55 b.+sı 047/100	bozdur-	1. yabancı parayı Türk parasına çevirmek b.-ur 106/20 2. altını paraya çevirmek b.-duğ 055/15
boyá	bk. boya b.+ylē 120/50	bozğandağ	<i>öz. is.</i> < <i>Bozkandak</i> , bir köy adı b. 026/5, 026/10, 026/20, 044/5 b.+a (bozğandā) 060/60 b.+ıñ (bozğandāñ) 026/5(2)
boya-	boyamak b.-llardı 120/50 b.-llardī 120/50 b.-rız 054/45(2)	bozğır	bk. bozğır b. 026/15, 130/75 b.+dan 073/85
boylu	<i>sf.</i> 1. boylu, boyu olan b. 083/20, 089/20, 119/15 2. boyu benzerlerinden	bozğırh	<i>sf.</i> < <i>Bozkırlı</i> , Bozkır ilçesinden olan b. 001/30
		bozğır	<i>öz. is.</i> < <i>Bozkır</i> , Konya'nın bir ilçesi b. 026/15 b.+dan 078/30
		bozuğ	<i>is.</i> < <i>bozuk</i> , buzuk madeni para b. 002/35(3)
		bozul-	1. taşıt arızalanmak b.-du 010/40 2. kokmak, ekşimek

	b.maz 050/115 b.-mazdī 050/115 3. işe yaramaz olmak b.-muş 052/15	019/50, 027/70, 028/40, 031/40, 031/45, 031/50, 034/10(2), 034/15, 037/15, 037/35, 037/55, 043/35, 047/20, 047/60, 047/120, 047/150(2), 047/170, 048/40, 049/15(2), 050/15, 050/65(2), 050/100, 051/5, 054/10, 060/20, 061/10, 062/30(2), 064/15, 064/55, 065/55, 067/10(2), 067/15, 067/35, 067/50(2), 067/55, 067/75(2), 067/85, 068/60, 072/55, 074/15, 075/45, 078/30, 083/45, 094/35, 094/37(2), 095/81, 097/33, 100/5, 100/35, 101/5, 101/10, 101/15(2), 101/30(3), 101/35, 101/50, 101/55, 101/60, 104/20, 104/35, 104/65, 104/80, 104/95(2), 104/105, 104/130(3), 106/45, 106/125, 107/50(2), 108/20, 109/40, 109/60, 109/88, 113/25, 115/25(2), 115/26, 118/10, 118/15, 118/25(2), 118/33, 119/5, 119/25, 119/40(2), 120/20, 121/5, 121/45, 121/50, 122/10, 123/50, 123/55, 124/10, 127/40, 128/10, 129/16(2), 130/75(2)
bozuş-	araları açılmak, kavga etmek b.-acağtım 020/35	
bozüyük	öz. is. < <i>Bozüyük</i> , bir ilçe b. 010/25(2) b.+e 010/25, 010/30	
böcek	is. böcek b. 023/13 b.+leri 023/12 b.+i(yük.) (böcā´) 023/12 b.+(böcēñ) 023/13	
böcü	is. domuz, hınzır b. 075/40, 107/25 (böcü) 100/10 (böcü) 107/30 b.+ler 009/15 b.+sü 100/10	
böcecik	öz. is. < <i>Böğecik</i> , Ayrancı ilçesine bağlı bir köy b. 104/100	
böelek	is. < <i>böğelek</i> , gübre sineği b. 031/25	
böğle	bk. böyle 1. sf. böyle, bu şekilde b. 007/30, 007/50, 007/65, 109/30 2. zf. böyle, bu şekilde b. 054/40 (böğlē) 045/25	(bölē) 092/30, 120/50 (bóle) 017/20(4) 2. sf. bunun gibi, buna benzer b. 002/45, 010/105, 009/50, 009/160, 019/35(3), 019/55, 028/60, 031/45, 032/25, 037/20, 037/45, 043/35, 047/50, 051/10, 052/15, 064/45, 067/20, 067/25, 067/35, 081/20, 095/81, 101/45, 106/70, 119/45, 121/5, 123/55, 127/85, 127/90, 130/5, 131/20 (bölē) 083/40 3. sf. bu şekilde b. 002/55, 015/5, 009/180, 028/55, 037/20, 040/15, 050/80, 047/40, 053/15, 124/5, 127/94, 130/25 (bölē) 050/85 4. is. bu şekilde, böyle b. 001/15, 015/35, 032/40, 044/5, 045/10, 048/30, 049/40, 058/10, 059/10, 064/50, 065/83, 067/45, 075/20, 089/15, 095/75, 095/84, 097/25, 100/20, 111/25(2), 111/30, 112/20, 118/30, 119/15(2), 129/16, 130/40 b.+miñ 127/90 b.+dir 063/5 b.+siñ 009/40 b.+ydi 032/35, 032/30, 060/15 b.+ymiş 037/20, 081/5, 105/20 (bölē) 115/5, 115/20, 120/15 5. sf. bu derece b. 031/50, 032/35(2), 043/20, 050/5, 065/65, 067/10, 107/5, 109/20 6. zf. fazla b. 051/5
böğle böğle	bk. böyle böyle b.b. 055/15	
böğlece	bk. böylece b. 011/45	
böl-	bölmek, parçalara ayırmak b.-eller 047/175(2), 092/10 b.-müşlēr 104/40	
böle	bk. böyle 1. sf. bunun gibi, buna benzer b. 006/5, 010/25, 034/25, 067/35, 101/25 (bölē) 067/40 2. zf. bu şekilde b. 034/15, 067/15, (bölē) 047/165, 050/95, 101/25	
böle	bk. böyle 1. zf. bu şekilde, bu yolla b. 002/25(2), 002/55, 009/175, 006/10, 006/20, 006/35, 006/60, 010/85, 010/110, 010/115, 011/15, 011/35, 012/25, 013/25, 015/20, 019/25, 019/30, 019/35(2), 009/20, 009/40(2), 009/150, 009/180(2), 009/185,	

	7. <i>zf.</i> biraz b. 125/45		2. <i>zf.</i> bu devirde, bu zamanda b. 101/40, 111/30
böle böle	bk. böyle böyle 1. <i>zf.</i> böylelikle b.b. 006/20 2. bilindiği üzere b.b. 013/30 3. bu şekilde b.b. 020/5, 020/20, 050/100, 060/20, 060/80, 065/35, 101/40, 104/65, 106/110, 119/52, 122/20, 123/40, 125/5 (böle bölle) 060/10(2)	böyle	1. <i>zf.</i> bu şekilde, bu yolla b. 010/90, 013/45, 019/20, 021/20, 021/60, 027/60, 027/70(2), 028/55, 029/10, 030/15, 030/25, 031/20, 031/35, 031/40, 032/10, 036/36, 037/10, 037/15, 037/35(2), 037/55, 040/15, 054/50, 064/30, 070/10, 074/30, 074/35, 074/40, 075/80, 075/110, 078/20, 088/10, 093/10, 096/50, 100/10, 100/25, 101/5, 101/45, 101/50, 101/60, 101/67, 101/68, 102/50, 104/95, 104/100, 105/40, 112/5, 114/10, 118/20, 120/65, 122/20, 124/10 (böylē) 012/10, 013/50, 031/30, 101/15, 101/60, 121/56 (böyle) 011/75, 011/80(2), 037/55(2), 064/50, 073/85 2. <i>sf.</i> bunun gibi, buna benzer b. 010/110, 011/60, 013/55(2), 047/75, 074/40, 088/20, 092/5, 094/35, 101/40, 116/5, 124/30, 125/35 (böyle) 036/25 (böylē) 112/21, 119/35 3. <i>sf.</i> bu şekilde b. 010/75, 011/75, 081/32, 101/50, 119/40 (böylē) 013/30, 094/25, 124/50 4. <i>is.</i> bu şekilde, böyle b. 006/40, 072/56, 096/5, 096/45, 098/21, 101/45, 112/10, 113/35, 114/10, 125/5 (böyle) 022/10 (böylē) 012/25, 028/50, 108/21 b.+ydi 013/15(2), 030/30 b.+yimiş 125/70 5. <i>sf.</i> bu derece b. 098/10 6. <i>zf.</i> şaşma anlamı olan bir söz (böylē) 035/5
bölece	bk. böylece <i>zf.</i> bu biçimde b. 011/70, 123/10		böyle böyle <i>zf.</i> bu şekilde b.b. 052/10, 075/30(2), 096/52 (böyle böyle) 075/50, 124/30
böle et-	< <i>böyle etmek</i> , böyle yapmak b.ē-tim 047/145, 106/115		böylece <i>zf.</i> bu biçimde b. 011/30, 011/103
böleliksirē	<i>zf.</i> < <i>böyleliksirā</i> , bu biçimde b. 068/30		böylele <i>zf.</i> bu biçimde b. 047/165
bölge	<i>is.</i> yöre b. 015/5 b.+siniñ 037/45 b.+yē 104/35		böylelikle <i>zf.</i> bu biçimde, en sonunda b. 016/15, 092/55, 104/145 (böyleliklē) 022/21, 110/10, 125/35
bölme	<i>is.</i> bölme işlemi b.+sini 001/35		böylen <i>zf.</i> bu biçimde b. 109/60
bölük	<i>is.</i> askeri birlik b. 052/35, 081/5, 085/15, 104/40(2) b.+leri 052/35 b.+te 001/55 b.+teymiş 001/55 b.+ünde (bölünde) 001/55 b.+üne (bölüne) 081/10, 083/25 b.+nün (bölünün) 052/40 b.+ün (bölün) 043/15, 052/40, 081/10		böylesi <i>zf.</i> bu biçimde b. 109/25
bölün-	parçalara ayrılma b.-me 056/10 b.-müş 095/10, 102/10		böyü- bk. büyümek 1. yetişmek b.-dük 060/45 b.-düm 059/5 b.-dükten 025/25 b.-müş 007/10, 045/10
bölüş-	bölüşmek, üleşmek b.-üyollar 034/30		
börek	<i>is.</i> börek b. 068/55, 071/45, 095/80(3), 113/15, 120/65(2), (börēk) 097/15 b.+i(iye.) (börē) 048/50, 068/55(3), 068/60 (börā) 021/10		
böün	bk. bugün 1. <i>zf.</i> bugün b. 009/188, 010/15, 047/90(3), 053/10, 057/50(2), 057/65, 075/10(2), 120/20, 127/30 b.+kū 083/45		

- (böyür) 025/25
b.-sün 082/50, 082/55
b.-sün 055/25
2. büyümek, irileşmek
b.+mesi 073/55(2)
b.-r 119/51
böyük
bk. büyük
1. *sf.* büyük, makro
b. 008/45(2), 047/150,
073/80, 074/40, 109/75
(böyüg) 120/20
(böyük) 101/25
b(ğ).+üdü 073/80
b(ğ).+üdü 073/80
2. yaşça büyük
b. 034/35, 060/65
(böyüne) 078/20
(böyüğü) 016/5
3. üstün nitelikli
b. *sf.* 075/100, 127/70
4. yetişkin
b. 011/95, 069/30
b.+ler 022/20, 047/125,
107/15
b.+lerden 117/20
b.+leri 073/80
b.+lerimiz 070/10, 072/55
b.+lerimizi 072/15
b.+lerine 050/60
b.+lerini 050/55
b.+leri 069/30
b.+ü(iye.)(böyü) 011/5,
011/15
(böyün) 050/60
(böyünden) 050/55
(böyüyle) 011/20, 011/75
5. aile reisi
b. 047/85
b.+ünün (böyünün) 050/90
böyük
bk. büyük
1. *is.* yetişkin
b. 070/35(3)
b.+lerimizden 070/5
b.+leri 050/55
b.+mü 070/40
2. *sf.* ciddi
b.+ünü (böyünü) 065/40
3. *is.* yetişkin
b.+üne (böyüne) 050/50
4. *sf.* büyük, makro
b.+üdü 073/80
(böyü) 095/82(2)
böyüg güccüg *is.* < *büyük küçük*,
herkes
b. 094/30
böyükal bk. büyükal
b. 010/75
böyükbaş bk. büyükbaş
b. 095/65
böyükçekmece *öz. is.* < *Büyükçekmece*,
İstanbul'da bir ilçe
b. 058/10
- b.+de 058/10
böyüt- bk. büyütmek; (büyütmek,
yetiştirmek)
(böyüt) 013/45(2)
b.-müş 007/15(2), 007/35
b.-sün 071/20, 071/45
b.-tük 008/5, 069/50, 103/15
b.-tüm 103/15
b(d).-ürdük 045/15
böyle bk. böyle (*zf.* bu şekilde)
b. 052/20(2)
bu 1. *sf.* bu, işaret sıfatı
b. 001/35, 001/55, 001/60, 002/50,
003/30, 003/60(2), 003/85, 003/115,
003/134, 005/25, 005/35, 006/5,
006/10(2), 007/55(2), 008/5, 008/15,
008/30, 009/55(2), 009/75, 009/85(2),
009/90(2), 009/100, 009/145, 009/155,
009/170, 009/180, 010/10, 010/30,
010/75, 011/75(2), 015/5, 015/10(2),
015/15, 015/20(2), 015/25, 017/25,
018/10, 019/20, 019/40, 019/50, 020/30,
020/35, 020/40, 022/20, 023/12, 026/25,
027/20, 027/25, 027/30, 027/65(2),
029/30, 030/10, 031/40(2), 032/5(2),
033/10(2), 036/5, 036/10(3), 036/30(2),
036/35(2), 037/5(6), 037/10, 037/15,
037/20(3), 037/35, 037/40, 037/45,
037/50, 039/10, 040/5, 040/10, 040/40,
040/41, 043/35, 047/5, 047/10(3),
047/15(2), 047/70, 047/140(4), 047/175,
049/10, 049/15, 049/45, 050/5(4),
050/10(3), 050/20, 050/35, 051/15,
052/10, 053/20, 054/30, 054/45,
055/15(2), 060/5, 060/25(2), 060/40,
060/45, 060/60(2), 060/65(2),
060/105(3), 062/30, 063/5, 064/10(2),
064/30, 064/45, 064/55, 064/60, 065/10,
065/50, 065/60, 065/65, 067/10(2),
067/20, 067/35(3), 067/65, 067/80,
068/25, 068/45, 068/50, 068/55(2),
068/60, 069/60, 069/62, 070/5,
070/58, 073/5, 073/15, 073/20(4),
073/25(2), 073/30, 073/35(4), 073/60,
075/15, 075/25, 075/35, 075/50, 075/55,
075/60, 075/75, 075/85, 075/95, 077/15,
077/45, 078/25, 080/11, 081/5, 081/10,
081/20, 081/25, 083/15, 088/15, 091/5,
092/55, 094/5(3), 094/10(2), 094/35,
095/15, 095/50, 098/5(2), 098/15,
098/20, 100/5, 100/45, 101/10,
101/15(2), 101/20(2), 101/35, 102/20,
104/30(2), 104/55(2), 104/85, 104/100,
105/70, 106/5, 106/10, 106/15(2),
106/20(2), 106/40, 106/60, 106/65(2),
106/100, 106/110, 106/120, 106/125,
107/10, 107/30, 107/40(5), 107/50,
107/70, 107/80, 108/5, 108/21, 111/5(2),
111/15, 111/20, 113/5, 113/10(4),
113/20, 115/20, 117/20, 119/20,
119/45, 120/10, 120/30(2), 123/35,
123/45(3), 123/50, 123/55(2), 123/60,

123/65, 123/75, 125/25,
125/50, 125/55(5),
125/60(2), 125/65,
125/70(2), 125/71,
126/30, 129/10, 130/10,
130/25, 130/60
(bú) 074/55(2)
(bū) 008/15, 011/15,
026/15, 028/40, 047/80,
050/25, 050/30, 060/40,
060/55, 060/90, 060/100,
073/40, 075/65, 075/75,
092/10, 096/5, 096/52(2),
100/45, 102/25, 104/100,
104/160, 107/15, 112/5,
119/5, 125/60, 126/25,
126/40, 131/20
(bo) 125/70
2. *zm.* bu, işaret zamiri
b. 002/05, 002/15, 002/35,
003/60, 004/5, 007/60,
008/15, 009/10, 009/40,
009/125, 010/25, 010/90,
010/95, 011/10, 011/75,
017/25, 019/20, 019/55,
021/55, 022/15, 026/5,
026/25, 030/20, 032/20,
032/25, 034/10, 034/25,
037/25, 037/35, 038/5,
038/10, 038/11, 040/5,
040/10, 041/20, 045/5(2),
047/40, 048/40, 048/45,
050/75, 053/20, 054/15,
054/40, 054/45(2),
055/20(2), 056/5, 057/10,
057/55(3), 058/10,
058/16(2), 060/10,
060/65(2), 060/95,
063/5(2), 065/40,
065/45(3), 065/65,
066/15(2), 067/5, 067/10,
067/70, 067/75, 067/80,
068/35(2), 072/45,
073/5(2), 073/65(3),
077/55, 077/61, 079/5,
080/12, 081/15, 081/20(2),
081/25, 081/30, 082/35,
092/62, 096/30, 100/15,
104/30, 104/165, 106/45,
106/105(2), 107/35,
109/35, 109/50, 111/10,
111/35, 114/10, 117/20,
117/35, 118/20, 119/25,
119/35, 119/50(2), 121/55,
121/57, 125/65, 126/25(2),
126/30, 127/25, 127/55,
127/70(2), 127/75, 127/91
(bō) 019/20
(bū) 007/65, 010/85,
010/95, 017/20, 019/5,
019/60, 028/25, 029/15,
027/15, 037/10, 038/10,

040/5, 042/20, 045/10,
045/15, 047/35, 047/65,
047/165, 049/20,
050/40, 058/5(2),
058/10(2), 060/90,
063/5, 064/60, 067/35,
072/45, 073/40, 073/5,
073/45, 078/10(2), 080/10,
081/25, 083/57, 088/15,
091/15, 094/10,
095/70, 096/30, 100/25, 100/40, 104/90,
115/20, 115/25, 116/5(2), 118/30,
125/20, 125/65, 126/30, 126/35, 126/40,
127/91, 130/40, 130/55, 130/60
b.+lar 050/80
b.+lar 070/5, 095/40, 054/51
b.+llara 013/35, 043/35
b.+llarda 010/5, 010/65, 028/60,
069/61, 092/50, 095/40
b.+llardā 069/35, 120/10
b.+llarıñ 011/40, 120/80
b.+na 003/60, 003/90, 009/95, 040/30,
054/35, 060/15, 060/105, 063/5, 064/50,
066/15(2), 068/50(2), 073/5, 073/50(2),
074/78, 079/10, 081/25, 088/20, 106/45,
115/15, 125/15(2), 127/15, 127/45,
130/25
b.+nā 019/45, 028/5, 045/10, 053/10,
107/45
b.+ncacıkta 009/80
b.+nda 009/95, 125/45
b.+ndā 054/40
b.+ndan 009/40, 015/25, 054/45,
073/60, 073/65, 073/70, 075/25, 080/10,
092/20, 095/75, 097/5, 108/20, 130/50
b.+ñdan 107/50
b.+nla 118/25
b.+nlar 001/45, 002/25, 002/30, 003/35,
005/20, 007/20, 011/102, 026/20,
029/20, 031/20, 037/40, 039/5, 049/35,
050/105, 055/15, 057/40, 064/35(2),
064/63, 065/50, 067/60, 070/5, 070/55,
069/30, 072/55(2), 075/75, 075/85,
080/10, 081/30, 083/20, 084/13, 092/50,
094/15(2), 094/25, 095/5, 095/80,
100/40, 107/25, 111/5(2), 111/10,
111/20(2), 115/5, 115/20, 116/5(3),
116/15, 118/5(2), 118/20, 120/15,
120/80, 124/52, 125/50(2), 125/55,
125/60, 125/65(2), 126/30, 126/35,
130/45
b.+ñlar 039/15
b.+nlār 045/10, 111/20
b.+nlara 007/30, 029/10, 074/30,
086/5, 111/20, 116/5
b.+nlarā 125/40
b.+ñlarā 007/25
b.+nlardan 016/5, 095/70, 117/30
b.+nlardı 064/10
b.+nlardır 126/30
b.+nları 001/10, 005/20, 012/15, 019/40,
019/45, 021/10, 027/10, 028/55, 040/35,

041/5, 055/15, 055/20,
060/35, 060/65, 072/50,
083/45, 094/25, 094/35,
101/25, 107/50, 112/20,
115/5(2), 115/10, 117/30,
120/35, 122/5, 125/55
b.+nlarī 005/5, 027/20,
054/45, 101/25, 104/60,
104/160, 119/35, 120/35
b.+nlarıdı 086/5
b.+nlarıdı 121/25
b.+nlarıñ 005/20, 007/5,
011/102, 019/61, 022/22,
064/40(2), 086/5, 096/52,
106/105, 106/125, 111/10,
116/10, 120/75
(būnlarıñ) 119/25
b.+nlarla 053/15, 075/80,
101/20, 101/60, 116/10,
117/20
b.+nlarlā 075/75, 101/40
b.+nlarlan 095/30
b.+nnar 029/15, 029/20(2),
030/5, 040/40, 067/40,
106/60, 116/10, 116/15
b.+nnardan 028/10
b.+nu 002/35, 003/30,
003/45, 005/15,
005/25, 005/30, 009/35,
009/60, 009/65, 009/70,
009/75(2), 009/105,
010/80, 010/90(2),
011/15, 013/20, 013/45,
018/10, 019/10(3), 019/25,
021/55(2), 027/25(2),
027/40, 032/15, 032/30,
040/5(3), 047/40, 047/65,
051/10, 052/5, 054/40(3),
054/45, 064/35, 065/20,
065/45, 067/70, 073/40,
073/45, 073/50, 073/55,
077/25, 078/10, 078/15,
083/55, 088/5, 088/21,
092/5(2), 096/51, 099/15,
100/10, 101/20, 104/75,
105/55, 106/10, 106/50,
106/65(2), 107/40, 108/15,
109/40, 109/45, 109/50,
112/5, 115/5, 115/25,
116/15, 119/50, 122/5,
126/25, 126/35(2), 127/70,
130/60
b.+n 045/5
b.+ñu 067/65
b.+nū 009/35, 017/15,
025/32, 026/25(2), 028/20,
032/30(2), 035/5, 037/50,
060/20, 060/75, 067/70,
073/50, 084/5, 088/5,
104/90, 104/100,
109/45(2), 116/10, 119/35,

126/35
b.+nulā 015/5
b.+nunla 126/30
b.+nuñ 003/45, 005/25, 009/40, 009/105,
009/150, 010/80, 019/60, 023/11(2),
027/20, 028/30, 033/36, 039/5, 042/20,
047/40, 047/45, 049/15, 049/20,
055/20, 060/80, 062/40, 062/41,
062/42(2), 067/10, 073/5(2), 073/45,
075/10, 078/15, 081/10, 081/30,
083/55, 088/15, 099/10, 105/45(2),
111/35(3), 116/10, 118/15, 120/75,
122/5(2), 122/10, 123/60, 125/30,
125/35, 126/25, 126/30, 126/35(2),
130/65
b.+nuñki 047/105
b.+nuñla 045/5, 065/15
b.+ydu 009/30
b.+ylā 046/5
b.+yudu 122/20
b.+yumuş 009/100
buba
bk. baba
b. 009/160, 075/60,
b.+dan 007/55, 008/5
b.+lar 084/10
b.+larī 007/30
b.+m 002/25, 003/5, 007/15, 007/30,
007/35(2), 007/45, 007/50, 008/55,
009/35, 009/80, 009/145, 009/150(2),
009/155, 045/10, 047/5
b.+ma 009/35, 009/80
b.+mgiliñ 007/35, 007/45, 047/30
b.+mı 007/15
b.+mıñ 007/15, 007/20, 007/40, 007/45,
007/50, 008/50, 009/30, 018/10, 054/35
b.+mızıñ 045/25
b.+ñ 008/25
b.+sı 007/25, 007/35, 009/45, 042/30,
045/10, 047/35
b.+sı mı 070/40
b.+sıyla 011/20
b.+yı 007/15
bubalık
bk. babalık
b. 036/10
bucağışla
bk. bucağışla
b. 019/5, 028/5
b.+nıñ 037/20
bucağ
is. < *bucak*, köşe, kenar
b.+a (bucā) 084/5
bucağ bucağ
sf. köşeli, dağlıklı
b.b. 009/120
bucağışla
öz. is. Bucakışla beldesi
b. 029/15, 053/20
buça
bk. bıçak
b. 084/5
buçuk
sf. ...ve yarım, buçuk
b. 011/70, 018/25, 028/50,
030/10, 038/13, 046/5,
068/10, 068/15(2),
068/20, 074/35, 075/40,
083/45, 083/57,
117/5(2), 128/5

	(buçug) 001/5(2), 002/40, 061/20(2), 117/15 (bucuk) 062/25 b.+u(yük.) (buu) 028/20 ağaçların dallarını kesmek, kısaltmak b.-ma 023/5 (budā budā) 029/30	b.-up 126/15 b.-urduğ 028/15 b.-uyom 047/25 b.-uyoñ 001/70 b.-uyorus 126/10(2) b.-yos 126/5 b.-uver 020/30 b.-uvermiş 106/70 2. arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak b.-acañ 068/55 b.-dū 106/55 b.-duğ 040/5, 095/70 b.-duğları 120/75 b.-duğ 083/35, 106/50 b.-dular 001/55 b.-dum 040/5, 034/25, 060/100, 075/40(2) b.-muş 009/75, 067/50(2), 106/60 b.-ursa 091/20 b.-uyor 104/130 b.-uyum 067/55 3. bir şeyi elde etmek b.-acañ 069/55, 120/40 b.-acañ 001/10 4. olmak, sahip olmak, var olmak b.-an 100/15 b.-ursağ 095/30 5. (yaşa) ulaşmak, erişmek b.-du 082/35 b.-du muydu 050/45 6. bir yere ulaşmak, varmak b.-dūm 060/50 b.-muş 060/50, 064/62 b.-ur 108/10, 108/20 b.-urdu 031/25 b.-ursuñ 038/5 b.-uviriyolar 064/63 7. kötü bir şeye rastlamak b.-du 057/60 8. öğrenmek, tespit etmek b.-dular mıydı 067/45 b.-dum 092/40 b.-muş 092/45 9. karşısında görmek b.-dum 009/65 b.-ursa 071/51, 129/15 10. cezaya uğramak b.-ma- 033/20 11. sürmek (zaman bakımından ulaşmak) b.-ür 044/15(2) b.-urdu 004/10 b.-urduğ 004/10 b.-amadı 029/25 b.-amadı mıydı 047/70 b.-amadıh 046/5 b.-amadım 075/45 b.-amadınız 047/25 b.-amadı 047/30 b.-amamış 009/70(2), 092/35
buda-		
büday	bk. buğday b. 005/20, 014/10(2), 027/35, 028/60, 028/65, 029/15, 031/30, 049/30, 073/40, 090/5(2), 094/15, 097/25, 102/20, 117/25, 125/5(2), 129/10, (būdā) 056/5 (būday mūday) 002/35 b.+ı 027/10 b.+ī 027/35 b.+ımızı 027/5(2) b.+ımı 031/30 b.+ıñ 027/40, 028/65 b.+lar 028/65(2)	
bu gibi	zf. bunun gibi b.g. 107/45 (bu güb) 064/40	
bugün	1. bugün, yaşanan gün b. 009/130, 067/70, 067/80, 073/60, 106/35, 107/25, 130/60 (būgün) 053/5 2 içinde bulunulan çağ b.+lere 037/55	
buğday	is. buğday b. 031/5, 073/60(2), 073/70(2), 102/20, 122/15 b.+ına 031/5 b.+ı(yük.) 006/5, 006/45(2)	
buhurcular	öz. is. Buhurcular, aile adı b. 037/25	
bu kadar	zf. < bu kadar b. k. 023/10(2), 095/82 (bu adar) 031/40, 059/18 (bu 'adar) 084/12 (bu ādar) 032/41, 047/15, 047/165, 069/63 (bu ādār) 013/20 (bu ğadağ) 042/48, 078/30 (bu ğadar) 043/40, 048/45, 052/15, 078/5, 078/25, 106/90, 107/30	
böl-	bk. bulmak (sürmek) b.-amadım 106/110	
bul-	1. temin etmek, sağlamak b.-acağ 003/75 b.-acağsınız 104/60 b.-acañ 104/60(2) b.-ayıñ 020/30(2) b.-duğ 062/30(2), 119/10 b.-duğ 075/25 b.-mağ 126/5 b.-uñ 104/65	

- b.-amañ 070/45
b.-amasa 012/25
b.-amassā 070/55
b.-amassıñ 107/20
b.-amayan 120/40
b.-amaz 104/90
b.-amaz 065/75
b.-amazdıg 006/60, 047/45
b.-amazdıķ 107/5
b.-amıyolar 106/30
bula- bulamak, batırmak
b.-ñ 074/70
b.-rdıg 074/70
bulamaç *is.* bulamaç
b. 124/15
bulasıķ makinesi *is.* < *bulasıķ makinesi*
b.m.+ni 078/15
bulğar *öz. is.* Bulgar ırkına ait
b. 130/15(2)
b.+ı(yük.) 130/10
b.+ıñ 130/20
b.+lar 130/15, 130/30
b.+ları 130/10
bulğaristan *öz. is.* Bulgaristan
b.+ı 005/5
bulğur 1.*is.* bulgur
b. 002/05, 008/35(2),
014/10, 025/30(3), 027/40,
028/60, 051/17, 69/15,
072/50, 125/35
b.+da 115/20
b.+dan 048/45, 118/15
b.+dur 011/70, 069/35,
088/5
b.+u (yük.) 032/25(2),
072/50, 074/25, 074/77,
094/35, 120/65
b.+ula 021/5
b.+umuzu 054/5
b.+unu 038/5
b.+uyla 011/65
2. *is.* çeşitli merasimlerde
kaynatılarak ceviz, badem
gibi yiyeceklerle yenen
bulgur
b. 072/50, 074/25, 074/75,
094/35, 124/15
bulğur ağdası *is.* < *bulğur ağdası*,
bulgur kaynatılan kazan
b. 115/5, 115/15
bulğurāne *is.* < *T. bulğur + Far. hāne*
b.+de 002/05(2)
bulğurca *is.* < *bulğurca*, bir bulgur
yemeği, köftesi
b. 120/65
b.+yı 120/65
bulğur çek- < *bulğur çekmek*, buğdayı
bulgur haline getirmek
b.ç.-eriz 032/25(2)
bulğur çorbası *is.* < *bulğur çorbası*,
bulgurla yapılan bir çorba
b.ç. 021/5
bulğurlu *sf.* < *bulğurlu*, bulguru olan
b. 072/25
bulğurlu yaylası *öz. is.* < *Bulğur Yaylası*
b.y. 095/40
bulğur pilavı *is.* < *bulğur pilavı*
b.p. 025/10(3), 064/20, 076/20, 095/30,
095/80, 129/15
b.p.+nı 009/175
bulun- 1. mevcut olmak, yer almak
b.-an 011/100, 116/10
b.-duğu 102/5
b.-māyuru 124/45
b.-maz 026/10, 107/10
b.-mazdı 028/60, 120/40
b.-ur 019/60(2), 038/13, 095/30,
116/15, 119/50, 119/52
b.-urdu 107/15
b.-urdū 028/5
b.-ursa 025/25(2), 072/45
2. korunmak, saklanmak
b.-dū 085/20(2)
3. açılmak, boş yer tespit etmek
b.-du 029/30
4. kayıp bir şey ortaya çıkmak
b.-du 052/15
5. talipli çıkmamak
b.-maması 050/35
b.-mayıncā 050/121
6. satılmak, kullanılmak
b.-ur 011/55
7. anlaşılmak
b.-urdu 008/35
buluñ- bk. bulunmak (mevcut olmak)
b.-ur 119/54
buluş- bir araya gelmek
b.-alım 127/90
bulut *öz. is.* 1. Bulut, soyadı
b. 106/65
2. *is.* bulut
b. 019/45
buñal- < *bunalmak*, sıkılmak
b.-dım 083/5
buñar bk. pınar
b. 120/5
b.+a 010/70
b.+dā 010/70
b.+ıñ 009/165(2)
buñarbaşı bk. pınarbaşı
b. 069/60, 073/25(2)
b.+da 069/61
b.+nı 047/40
b.+nıñ 026/10, 069/60(2)
b.+ya 043/70(2)
b.+dan 043/71
buñar olsun *dey.* < *pınar olsun*, iyi
dilek sözü
b.o. 011/95
bura *zm.* bu yer
b. 003/30, 004/10, 007/20, 008/15(2),
008/25, 011/20, 024/15, 030/5, 030/10,
031/5, 031/45, 036/30, 037/35, 038/5,
042/25, 047/15, 052/10, 054/35, 070/10,

	070/62, 074/40(2), 075/25, 080/10, 083/15(2), 083/30, 088/20, 097/15, 101/10, 105/45, 106/115, 109/85, 117/15, 120/5, 126/30 (burā) 003/90, 004/10, 015/10, 017/10, 019/55, 022/15, 028/30, 036/30, 036/35, 043/20, 043/30, 043/65, 060/95, 061/22, 064/40, 081/5, 097/10, 106/85, 106/115, 106/125, 108/10, 120/10, 123/50(2), 130/25 (burā dağ) 036/30 b.+lar 037/40, 050/45, 050/80, 064/55 b.+larda 015/30, 037/15, 037/30, 037/35, 037/45(2), 057/5, 086/5 (burlarda) 098/5 b.+ları (yük.) 073/30 b.+mî 040/40, 042/20, 048/50, 049/10, 051/15, 064/30, 066/10, 070/5, 070/10, 076/5, 104/75, 108/21, 120/75, 123/70 b.+ya 001/30, 006/40, 008/25, 018/20, 019/55, 037/35, 046/5, 047/70, 050/10, 050/115, 060/15, 064/30(2), 064/63, 065/10, 070/5(3), 073/85, 077/10, 078/30, 104/75, 104/90, 105/76, 108/10, 112/5, 119/30, 119/40, 127/55, 128/5, 130/70, 130/75 b.+yā 009/45, 082/35, 114/5, 123/30 b.+yadı 047/65 b.+yı 047/20, 050/20, 109/35 b.+yî 073/30	
burā	bk. bura b.+ya 031/55, 034/5, 050/20, 060/60, 064/60, 065/10, 065/35, 072/10, 085/25, 097/10, 105/60, 105/70(2), 105/77, 129/5(2), 130/65, 130/70(2) b.+yā 047/85, 047/90, 050/5(2), 060/35, 065/25(2), 085/28, 105/60	
burada	<i>zf.</i> bu yerde b. 010/40, 037/20, 057/35, 095/5, 104/30 (boradā) 075/80 (buradā) 022/15, 126/25 b.+mî 025/5	
buradan	<i>zf.</i> bu yerden b. 060/35, 075/50, 104/55,	112/10
burah	<i>sf.</i> bu yerden olan b. 018/20, 031/45, 057/50(2) b.+yım 069/5	
burası	<i>is.</i> bu yer b. 008/30, 106/85, 125/5 b. 015/5, 088/20	
burda	bk. burada b. 002/45, 002/50(2), 006/50, 007/25, 008/60, 009/60, 010/5, 018/20, 019/20, 019/25, 019/55, 022/5(2), 022/5, 025/31, 027/10, 028/65, 030/5, 030/10, 032/40, 034/30(2), 035/10, 037/30, 038/5, 039/5, 039/10, 040/25, 040/30, 040/35(2), 041/15, 042/10, 047/35, 047/80, 049/25, 050/20(2), 050/35, 050/45, 050/115, 050/116, 050/119, 051/5, 051/10, 052/15, 057/61, 060/15, 063/10(2), 064/10, 064/35(2), 064/50, 064/55, 064/60, 064/61, 065/35, 065/50, 067/70, 068/40, 068/60(2), 069/10, 069/30, 069/35, 070/5, 072/55, 073/35, 073/60, 073/98, 075/45, 078/30, 082/30(2), 083/35(2), 088/10, 088/15, 088/20(2), 095/10, 100/25, 104/80, 104/100(2), 105/70, 106/5, 106/15(2), 106/35, 106/55(2), 106/80, 107/30, 109/55(2), 109/70(2), 109/75, 111/30, 112/22, 116/5, 118/20, 120/75, 120/80(2), 121/20, 121/30, 123/35, 123/65, 125/50, 125/60, 126/10(2), 126/15, 127/10, 127/30, 130/50(2) (burdā) 009/35, 019/60, 029/25, 032/40, 036/5, 039/5(2), 039/10, 039/16, 039/17, 043/25, 047/120, 047/195, 049/5, 049/15, 050/5(3), 050/10, 050/15(2), 050/20, 050/90, 050/118, 051/15, 056/5, 059/15, 062/35, 063/10, 070/25, 073/40, 073/85, 074/50, 075/50, 088/5(2), 089/30, 105/65, 105/75, 106/85, 106/120, 108/10(2), 109/70, 111/35, 116/15, 120/50, 120/70, 120/80(2), 121/5, 127/90, 128/10(2), 129/5, 130/55 (burdu) 056/5 b.+kı 111/15, 126/40 b.+kî 114/5 b.+yık 057/5	
burdan	bk. buradan b. 002/45, 003/10, 008/25, 010/5(2), 010/10, 017/5(2), 018/15, 020/5(2), 022/5, 026/32, 027/40, 027/50, 028/15, 030/25, 031/5, 042/5, 042/10, 043/60, 043/65, 047/45, 048/20, 049/5, 050/20, 052/5, 052/20, 056/10, 057/55, 058/5, 059/15, 060/75(2), 060/95, 061/5, 061/10, 061/21, 062/5, 062/10, 062/20, 064/10, 064/61, 064/63, 065/65, 068/35, 070/15, 070/20, 069/5, 069/10, 069/20, 073/45, 074/40, 075/20, 075/30(2), 079/5, 088/15, 094/10(2), 104/25, 104/100, 105/60, 105/75, 106/10,	

- 106/30, 106/60(2), 106/75, 106/100, 107/15, 109/10, 109/30, 109/75, 109/88, 117/5, 119/35, 120/30, 120/80, 123/35, 125/45, 125/60, 126/15, 127/20(3), 129/5, 130/45, 130/50(2) (bordan) 064/50
- burdur** *öz. is.* Burdur ili
b.+a 127/25
b.+da 127/40, 127/45
b.+uñ 127/25
- burġu** bk. bürgü
b. 104/135(3), 105/25
- burı** bk. bura
b.+yā 027/55, 068/20
b.+yı 075/25
- burqa** *is.* < *burka*, kafa
b.+yı 041/15
- burma** *is.* burma bilezik
b. 078/20
- burnundan** *gel-* çok sıkıntı çekmek
b.g.-di 060/15
- busāne** *is.* < *T. buz + Far. hāne*, soğuk hava deposu
b.+yē 102/20
- bu sefer** *zf* < *bu sefer*, bu kez, defa
b.s. 010/40, 010/55, 017/5, 043/25, 060/70, 060/100, 062/25, 075/105(2), 075/110, 114/5(2), 119/10, 119/25
(bu Sefer) 010/45, 010/100
(bu seFēr) 017/15
(bu sefēr) 060/70, 060/100, 114/5(2)
(bu sever) 003/115
- bu seil** < *bu sehil*
b.s. 003/65, 003/105, 003/130
- bu sēl** bk. bu sehil
b.s. 003/130, 047/20, 047/30, 047/35
(bu zēl) 127/30
- bu sēr** bk. bu sefer
b.s. 003/50, 021/40, 043/10, 043/15, 130/20
- bus gibi** *sf.* < *buz gibi*, çok soğuk
b.g. 061/10
- bu şekilde** *zf.* bu biçimde
b.ş. 019/5, 019/30, 053/15, 064/55, 094/35, 117/30, 117/35, 119/51, 123/76
- but** *is.* hayvanda etli bölüm
b.+ları (yük.) 050/90
- buün** bk. bugün
1. bugün
b. 003/55, 010/105, 046/5, 080/13
b.+kü 010/70
2. günümüzde, bu devirde
- b. 111/30
- buva** bk. baba
b.+m 020/35(2), 047/10, 075/20, 075/75, 075/80, 075/100
b.+mñ 003/15, 009/160, 020/35
b.+sı 002/25
- buy-** hayvanlar soğuktan donmak
b.-ar 027/79(2)
b.-mazdı 027/76
b.-mazımış 027/75
- bu yana** *e.* bu zamana, -den beri
b.y. 015/10
b.y.+na 050/5
b.y.+ı 073/70
b.y.+ā 094/5
- buyday** bk. buğday
b. 013/20, 027/40(3), 033/10, 040/20, 047/75, 058/10, 072/40, 074/10, 074/35(2), 074/75, 101/25 (buydāy) 058/5
b.+dan 024/10
b.+ı(yük.) 030/20, 074/35, 074/40
b.+ı 006/45
b.+ları 047/75
- buyuzlū** *sf.* < *boynuzlu*, boynuzu olan
b. 075/50
- bu yönden** *zf.* bu açıdan, bu bakımdan
b.y. 050/40
- buyruntu yemē** *is.* < *buyruntu yemeği*, düğünlerde düğüne başlama, davet yemeği
b.y. 067/5
(buyuruntu) 067/5
- buyuntu** *öz. is.* Ağaçyurdu köyünün eski adı
b. 074/15
- buyur** 1. “anlamadım, sözünüzü tekrarlayınız” anlamında bir seslenme sözü
b. 035/5
(buyūr) 069/15, 120/65, 122/10
2. “emrediniz, emret” anlamında bir seslenme sözü
b. 052/10, 127/70
3. “buyurun” anlamında bir söz
b. 060/100
- buyur-** 1. girmek, geçmek, gelmek
b.(u)-uñ 003/105,
2. sofraya çağırarak, davet etmek
b(u)-uñ 011/50, 011/55(2)
b(u)-uñ 047/95(2), 047/110, 074/75 (büyürüñ) 113/10
3. bir işin yapılabileceğini söylemek, bir şey teklif etmek
b(u)-uñ 011/85, 011/90, 047/85
b(u)-uñ 011/20, 011/75
- buyur ət-** çağırarak, davet etmek
b. e(d)-eller 113/10
- buz** *is.* buz
b. 070/5
(‘buz) 065/70
b.+u (yük.) 106/105
- buzdolabı** *is.* buzdolabı
b. 042/15, 050/90, 064/10, 101/50
b.+nı 078/15

buz vadısı	<i>öz. is. < Buz Vadisi, bir vadi adı</i> b.v. 125/70	bütün ekseriyet	<i>is. < bütün ekseriyet, herkes</i> b.e. 094/20
büggün	<i>sf. < bükkün, bükük</i> b. 126/25	bütün kimse	<i>is. herkes</i> b.k. 130/55
bügün	bk. bugün b. 067/60	büyü-	1. yetişmek b.-dük 078/30 b.-düm 001/5 2. saç vb. uzamak b. 001/20 3. büyümek, gelişmek b.-yor 100/45 4. artmak, çoğalmak (böyyerek) 037/25
bük-	bükmek b.-eriz 054/40 b.-erriz 006/55	büyüg	bk. büyük b. 102/50
bükül-	bükülmek b.-üyormuş 047/15	büyüggoraş	<i>öz. is. < Büyükkoraş, Ayrancı ilçesi köyü</i> b.g. 097/5 b.+ıñ 097/20
büküş	<i>is. pamuğun ip durumuna gelmeden önceki durumu</i> b. 032/30	büyük	<i>sf. 1. büyük</i> b. 019/35, 077/40, 092/50, 094/5, 095/65, 095/75, 102/35, 119/10, 119/30 (büyük) 009/45 (büyük) 098/20 b.+ünü (büyünü) 002/40 b.+ü (iye.) 101/25 2. önemli, mühim b. 001/40, 102/45, 3. üstün niteliği olan b. 003/55, 104/40, 104/55 4. yaşça büyük b. 010/10, 015/30, 048/10, 060/65 5. yetişkin, belli bir yaşa gelmiş b. 050/90 (büyük) 026/5 b.+e 102/50 b.+ler 003/35(2), 015/30, 015/35, 022/20, 027/30, 027/60, 094/30 b.+lere 048/20 b.+leri 003/85 b.+lerimiz 027/77, 027/79 b.+lerimize 027/10 b.+lerinden 121/5, 121/10 b.+leriñ 003/35 b.+leriydi 003/20 b.+ünden 102/50
bülbül	<i>is. < Far. bulbul, bülbül</i> b. 109/30		
bülüç	<i>is. tavuk yavrusu, piliç</i> b. 124/50		
bülüş	bk. bülüç b. 065/50		
bülüşlü	<i>sf. < bülüçlü, bülücü olan</i> b. 124/50		
bürgü	<i>is. örtü, çarşaf, düğünlerde gelinlere başları üzerine atılan bir örtü</i> b.+nüñ 109/60(2)		
bürokrat	<i>is. < Fr. bureaucrate, bürokrat</i> b.+lar 097/15		
bürü-	<i>< bürü-, örtmek, kapatmak (bürür) 119/30</i>		
bürümcek	<i>is. düğünlerde geline örtülen örtü</i> b. 013/15, 013/25 b.+e (bürümcē) 110/12 b.(ğ)+inî 013/40		
büryan-	<i>< bürünmek, örtünmek.</i> b.-ıvırdım 123/20		
bütçe	<i>is. < Fr. budget, bütçe</i> b.+sine 003/40, 003/70(2)		
bütün	1. <i>z.f. sürekli, daima</i> b. 019/45, 109/45 2. <i>z.f. tüm, bütün olarak</i> b. 019/35, 074/65, 107/55 3. <i>z.f. tamamen, tamamıyla</i> b. 019/60, 040/15, 043/25, 109/45, 120/25, 120/60 4. <i>sf. bütün, tam, hepsi</i> b. 019/60, 069/15, 069/30, 072/15, 075/65, 075/90, 088/10, 092/55, 094/15, 092/55, 095/10, 097/15(2), 104/35, 104/90, 104/100, 107/25, 109/45, 129/10, 130/10(2), 130/15, 130/35, 130/40 (bütun) 119/30 (bütün) 009/50 5. parçalanmamış b. 032/25		
		büyükal	<i>öz. is. < Büyük Halil, bir kişi adı ve unvanı</i> b. 003/25
		büyükbaş	<i>sf. büyükbaş</i> b. 041/10

C

cağğdı	<i>is.</i> çamura basınca çıkan ses c. 008/40(2)	candırma	c.+yı 057/5 bk. jandarma
cahil	bk. cāhil c. 096/52 (cahilīn) (iye. I.t.ş.) 107/60	canı iste-	c.+ydık 041/5 heves duymak c.i.-rse 003/55(2) c.i.-messe 003/60 c.+ım i.-rdi 089/25 c.+ın i-rse 025/25
cāhil	<i>sf. Ar.</i> okumamış (cahil) 104/75 2. bilgisiz c. 096/50, 096/51	canım	<i>ünl.</i> 1. sevgi bildiren bir söz c. 001/40, 002/40, 003/80, 010/50, 013/15, 025/25(2), 028/55, 032/40, 041/5, 042/25, 043/35, 043/60, 044/25, 061/22, 065/30, 067/40, 068/40, 070/35, 072/25, 083/25, 089/10, 089/25, 089/30(2), 130/5 (canīm) 042/20, 044/25 2. hoşnutsuzluk bildiren bir söz c. 044/10, 055/26, 057/45, 071/35, 078/15, 082/35, 083/30, 084/10, 127/15 (canīm) 042/5
cāhillik	<i>is.</i> bilgisizlik, cehalet c. 019/30	canımıñ sıkı	<i>is.</i> can sıkıntısı c.s.+ndan 047/20
cahil ol-	< <i>cahil olmak</i> , okumamak, okumamış olmak c.o.-unca 029/5	canına değ-	ruhu şad olmak c.d.-sin 071/40
cāhit	<i>öz. is.</i> Cahit, kişi adı c. 050/5	canıñ sa olsun	<i>dey.</i> < <i>canın sağ olsun</i> c.s. o. 075/45
camız	<i>is.</i> < <i>Ar. cāmūs</i> , manda c. 094/5 c.+ın 106/25(2)	canı sıçıl-	< <i>canı sıkılmak</i> , huzuru kaçmak c.+ım s.-ınca 047/20
cami	bk. cāmi c. 031/40, 112/5 c.+lerde 125/10 c.+nıñ 031/40 c.+niylen 047/45 c.+si 040/15	canlı	1. <i>zf.</i> canlı c. 005/30 2. <i>is.</i> diri, görünür c.+yımış 092/40
cāmi	<i>is.</i> < <i>Ar. cāmi'</i> , ibadet yeri c. 002/50, 050/5, 088/5, (cāmī) 050/5(3), 050/20(3) (camī) 031/40 c.+de 011/90 c.+den 011/75, 060/30, 105/50 c.+ler 104/45 c.+leri 104/105 c.+lerini 104/105 c.+niñ 022/20(3), 031/40, 074/40, 094/30 c.+sinde 003/130 c.+sindē 001/20 c.+sinden 062/5 c.+ye 003/130, 011/90, 022/20 094/30, 121/55(2),	caponya	<i>öz. is.</i> < <i>Japonya</i> c.+dā 104/45 c.+ya 104/30, 104/45
can	<i>is.</i> < <i>Far. cān</i> 1.can, madde dışı varlık c.+ı(iye.) 103/17 c.+ından 017/27 2. kişi, birey c.+lar 107/70	car	<i>is.</i> < <i>Ar. izār</i> , kadınların boydan boya örtündükleri çarşaf c. 047/190(2) 2. dışa giyilen bir giysi c. 069/55(3) c.+ın 069/55 c.+ları 069/55
canavar	<i>is.</i> < <i>Far.cān-āver</i> , yırtıcı hayvan c. 034/10, 034/20, 034/25, 034/30(2), 075/35, 075/40, 075/45, 100/10, 112/21, 124/45 c.+a 028/20 c.+lar 075/45	cāra	bk. sigara c.+yı 057/40
candarma	bk. jandarma c. 084/5(2), 106/65, 109/35(3), 109/40(2), 109/50 c.+lar 109/40 c.+nıñ 109/45	cāriye	<i>is. Ar.</i> hizmetçi c.+sine 067/60
		cavır	<i>is.</i> < <i>gāvur</i> < <i>Ar. kāfir</i> , düşman c. 007/50, 099/5 c.+ımış 007/50 c.+larıñ 106/30
		cayır cayır	<i>zf.</i> şiddetli ve etkili bir biçimde c.c. 058/15
		cē	bk. cep c.+mize 011/10
		cē	bk. ceviz c.+ini 024/15
		cebboy	< <i>Fr. depot</i> , depo c. 085/20(3)

cēbe	c.+uñuz 085/15 öz. is. < <i>Cebe</i> , soyadı c. 056/5	101/55, 101/60(2) 2. cenaze töreni c.+de 049/10
cebelfi	<i>sf.</i> < <i>Ar. cebelī</i> , dağlık ve uzak c. 009/45	c.+deyse 048/35 c.+ye 101/60
cehennem	<i>is. Ar. cehennem</i> c. 107/75	3. cenaze namazı c.+sini 101/60
çehiz	bk. çeyiz c. 013/20, 077/20, 103/5(2) c.+i (iye.) 013/20, 013/30(2), 103/5 c.+i (yük.) 077/10, 077/35 c.+im 103/5 c.+inde 021/40 c.+indē 077/10 c.+ine 021/40(2) c.+inē 021/40 c.+ini 021/40, 103/5	cenaze arabası <i>is.</i> cenaze taşınan araba c.a. 125/15
ceket	<i>is.</i> < <i>Fr. jaquette</i> , ceket c. 120/50 (cekēt) 064/45 c.+e 057/35	cenaze evi <i>is.</i> ölü evi, cenaze evi c.e.+ne 022/10(2), 049/5 (cenāze ivine) 101/65(2)
celal	öz. <i>is.</i> Celal, erkek adı c. 104/15	cenāze ğabiri <i>is.</i> < <i>cenaze kabri</i> , mezar c.ğ. 104/85
celat	<i>is.</i> < <i>Ar. cellāt</i> c. 104/70	cenāze merasimi <i>is.</i> < <i>cenaze merasimi</i> c.m.+leri 101/67
cemāt cemiyet	<i>is.</i> < <i>Ar. cemā'at cem'iyet</i> , herkes, tüm ahali c.c. 095/75	cenaze namazı <i>is.</i> cenaze namazı c.n. 101/50
çember	bk. çember ç+de 069/10	cenaze namazı ğıl- < <i>cenaze namazı kılmak</i> c.n.ğ.-am 101/55
cemil	öz. <i>is.</i> Cemil, erkek adı c. 082/10	cenaze töreni <i>is.</i> cenaze töreni c.t. 059/15(2)
cemile	bk. cemre c.+ler 030/10 c.+lere 030/10	cenāze töreni bk. cenaze töreni c.t. 125/10(2), 125/20 c.t.+ne 125/10
cemle	bk. cemre c.+lerde 004/15 c.+lerdē 004/10	cennet <i>is. Ar. Cennet</i> c. 107/70
cemile	öz. <i>is.</i> Cemile, bayan adı c.+niñ 082/15	cep <i>is.</i> < <i>Ar. ceyb</i> c. 067/75 c.+lerinden 047/40 c.+lerinē 029/5 c(b).+ime 002/50(2) c(b).+indeki 011/30 c(b).+ine 011/10, 052/5, 095/75(2), 118/5 c(b).+ini 109/30 c.+ te 091/15
cemre	<i>is. Ar. cemre</i> c. 015/10(2) c.+lerde 004/10	çep bk. cep c(b).+i (yük.) 067/80 c(b).+inden 001/20 c(b).+ine 029/5 c(b).+iñā 067/75 c(b).+iñe 067/75
cenābağ	öz. <i>is.</i> < <i>Ar. cenâb-ı hakk</i> c. 088/10	cepe <i>is.</i> < <i>Ar. cebhe</i> , cephe c. 075/5, 130/45 c.+dē 104/25 c.+den 005/10, 104/30 c.+deydim 075/5 c.+ye 005/10, 104/25 c.+yē 104/45
cenāballah	öz. <i>is.</i> < <i>Ar. cenâb-ı Allah</i> c. 015/10, 015/20, 055/10, 070/62, 119/15 (cenāballām) 021/55(3), 021/60(2)	cepli <i>sf.</i> < <i>cepli</i> , cebi olan c. 050/80
cenaze	<i>is.</i> < <i>Ar. cenāze</i> 1. ölü c. 022/15, 060/40 (cenāze) 022/5(2), 022/10, 022/15, 048/35, 049/5, 060/40, 101/55, 101/67 (cenāzē) 059/15 c.+niñ 049/5, 049/10 c.+yi 012/25, 049/5, 069/30,	ceremez öz. <i>is.</i> Ceremez, bir lakap c. 060/110
		ceres <i>is. Ar.</i> hayvan boynuna takılan çan c. 091/5
		cerid bk. cerit c.+den 006/65
		cerit öz. <i>is.</i> Cerit adlı köy c. 006/60, 030/5

- ceryan** (ceriT) 030/5
is. < *Ar. cereyan*, elektrik
c. 111/10(2), 112/15
c.+la 111/10
- ceryen** bk. ceryan
c.+iñ 034/35
- cesâret** *is.* *Ar. cesaret*
c. 009/55, 011/95, 075/75
- ceset** *is.* < *Ar. cesed*
c.+ine 130/30(2)
- cesur** *is.* < *Ar. cesūr*
c. 130/60(3)
- cesus ol-** < *casus olmak*
c.o.- aydın 123/35
- cet** *is.* < *İng. jet*
c.+lēr 104/35
- cevap** *is.* < *Ar. cevāb*, yanıt
c. 108/10, 121/10
- cevap ver-** < *cevap vermek*
c.v.-eceksin 111/25
c.v.-eceñ 060/85, 060/95
c.v.-eyiñ 040/20
c.v.-iller 113/10
c.v.-iyiñ 123/35, 123/40
c.v.-mediñ 123/55(2)
c.v.-miyōr 123/30
c.v.-miyosuñ 123/30
- cevdet** *öz. is.* Cevdet, erkek adı
c. 081/30
- ceviz** *is.* < *Ar. ceviz*
c. 050/115, 054/25, 104/70(4),
104/85(2), 105/15, 105/20(3),
117/30(2), 118/15, 124/20,
126/10(2)
(cevizdir mevizdir) 072/50
(cēviz) 124/5
(cevīz) 105/10, 118/15, 122/5
c.+dır 072/50
c.+ile 124/35
c.+iñ 009/160
c.+ler 104/85
- çeviz** bk. ceviz
c.+ini 122/5, 124/5(2),
124/30
c.+inile 122/20
- çeyiz** bk. çeyiz
c. 045/10
(ceyis) 003/110
c.+imizde 045/10
c.+imiñ 035/15
c.+inde 078/10(2), 003/75
c.+ini 003/75
- cezā** *is.* *Ar. ceza*
c. 003/30
- cezasız ğal-** < *cezasız kalmak*, cezadan
kurtulmak
c.ġ.-ıyorsā 102/10
- cezā ver-** < *ceza vermek*
c.v.-eyiñ 123/50(2)
- cezve** *is.* *Ar. cezve*
c. 010/75
- cıġıdı cıġıdı** *sf.* çamur sesi
c.c. 009/25
- cık** *is.* < *cık*, yansıma ses
c. 034/25(3)
- cınġa** *is.* < *çınġı*, kıvılcım
c.+dan 091/5
- cınġan çakmā** *is.* < *çınġı çakmaġı*, bir tür
çakmak
c.ç.+nı 091/5
- cınġırık** *is.* salıncak
c.+ları 058/15
- cırılıçıplaġ** *sf.* < *cırılıçıplak*
ç. 104/95
- cırtlak** *is.* < *cırtlak*, hortlak, korkunç
yaratık
c. 072/55(2)
- cızı** *is.* < *çizi*, saban demirinin izi,
çizgi, dizi, sıra
c.+nıñ 092/15(3)
- cian** bk. cihan
c.+ā 026/10
- ciara** bk. sigara
c. 031/45
c.+yı 040/10
- cib** bk. jip
c.+ē 127/75
c.+ilē 127/75
(cip) 127/80
- cibiliyetsiz** *sf.* < *cibiliyetsiz*, soysuz
c. 033/25
- cici** *is.* yenge, dayı ya da amca karısı
c. 093/5(3)
- cidde** *öz. is.* Cidde, Arabistan'da bir
şehir
c.+dē 062/25
c.+den 062/35
c.+ye 062/25, 062/35
- ciddi** *zf.* < *Ar. ciddī*, gerçek olarak
c. 001/60
- cīer** *is.* < *Far. ciger*, ciġer
c. 105/30
- cīeri sızıla-** < *ciġeri sızlamak*, acımak
c.s.-rdı 057/40
- ciġeri aci-** acımak, üzülmek
c.a.-dı 009/35
- cihan** *is.* < *Far. cihān*, dünya, insanlık
c. 075/100
- cihan harbi** *öz. is.* Dünya Savaşı
c.h.+ne 030/10
c.h.+nde 030/10
(cian harbinden) 030/15
- cihanbeyi** *öz. is.* < *Cihanbeyli*, Konya iline
baġlı bir ilçe
c.+ne 010/40
c.+nde 010/45, 010/50
- cilver** *öz. is.* Cilver adlı köy
c. 125/55(2)
c.+i (iye.) 125/70
- cincik boncuġ** *is.* < *incik boncuk*

- cingil** c.b. 072/35
is. < *cingil*, boncuk, gümüş veya altın para ile yapılmış, başlığa veya giysiye takılan süs
c.+ı(iye.) 011/55
- cin misiri** *is.* < *cin mısırı*, bir tür mısır
c.m. 040/35
- cinni** *is.* < *Ar. cinn*, cin
c.+den 034/20
c.+ler 034/20, 034/25
c.+leriñ 034/20
c.+lerden 039/10
c.+leri 119/50
- cins** *is.* *Ar.* tür
c.+î 119/15
c.+indenimiş 125/50
- cinsî** *sf.* *Ar.* cinsel
c. 130/25
- cipdir-** hareket etmek, sallanmak
c.-di 017/25
- ciri** *is.* ciri
c. 103/10
- cirid oyn-** < *cirit oynamak*
c.o.-rkene 030/5(2)
- ciritci** *sf.* < *ciritçi*, cirit oyuncusu
c.+ymış 030/5
- cirmala-** < *cirmalamak*, tirmalamak
c.-ydım 065/75
- civanderesi** *öz.is.* Civanderesi köyü
c. 125/70
- civar** *sf.* < *Ar. civār*, yakın
c. 088/5
- civciv** *is.* civciv
c. 124/50(2)
- ciz-** < *çizmek*, sıralamak
c.-diler 083/40
c.-eller 047/115
- cizelen-** sıralanmak
c.-ir 076/20
- cizi** *is.* sıra
c. 044/10(2)
(cizî) 044/10(2)
c.+leriñ 092/15
- cizil-** < *çizilmek*, sıralanmak
c.-iller 077/20
c.-ince 104/155
c.-ir 047/100
- cizin-** < *çizilmek*, sıralanmak, konmak
c.-ir 047/180
- cizme** bk. çizme
c. 075/110
(cizmēne) 006/30
- cop** *is.* < *Far. cūb*, sopa
c(b).+u(yük.) 019/30
c(b).+ū(yük.) 019/20
c(b).+udu 019/15(2)
- cöp** *is.* bir ses, suya girme sesi
c. 017/10
- colaya geç-** < *kolaya kaçmak*
c.ğ.-ıyollar 125/35
- cökçayırı** *öz. is.* < *Gökçayırı*, bir yer
c. 075/80
- cömät** bk. cemaat
c. 011/85, 056/23, 011/95(2)
c.+e 011/80
c.+iñ 011/75, 011/95, 011/100(2)
- cuhurbaşkanlı** *is.* < *cumhurbaşkanlığı*
c. 005/15(2)
- cühuriyetli** *is.* < *cumhuriyetlik*
c. 005/15(2)
- cuma** *is.* < *Ar. cum'a*
1. cuma günü
c. 047/175, 054/15, 096/15(2)
(cumā) 052/35
2. cuma namazı
c. 054/15
- cumártesi** *is.* cumartesi
c. 025/20
(cúmertesi) 011/60(2)
(cumērtesi) 076/10
(cümertesi) 047/165(2), 047/195
- cumaya** bk. cuma (gün)
c. 011/60, 032/20, 047/200(2),
076/10
- cumayalığ** *is.* < *cumalık*
c. 076/10(2)
- cumayası** *is.* < *cuması*, düğünden sonraki
cuma günü yapılan merasim
c. 013/45
(cumaysınî) 013/40
- cumurbaşkanı** *is.* < *cumhurbaşkanı*
c.+m 085/10(2), 085/15, 085/25
- cumuriyet** *is.* < *Ar. cumhuriyet*
c. 030/15(2)
- cüher** *is.* < *Ar. cevher*, öz
c.+e 083/20(2)
c.+ē 083/20
- çük** bk. yük
c. 006/35(2)
- cümbür** bk. cümbüş
c. 047/180
- cümbüş** *is.* < *Far. cunbiş*, eğlence
c. 003/115
- cümle** *is.* *Ar.* cümle, hep, herkes
c. 021/55, 021/60(2), 021/64
c.+mize 021/60, 071/35, 089/5(2)
c.+ye 021/55(2), 071/35, 071/52
c.+yi 071/30
- cüz** bk. yüz
c. 036/5, 041/5, 043/5, 059/5,
062/25, 062/30(2), 068/5,
095/65, 117/5, 120/15, 120/75,
125/10, 125/65, 130/5(3),
130/40
(cüs) 095/15
(cüz) 075/5
c.+e 068/61, 068/62
- cüngü** bk. çünkü
c. 047/130

Ç

çabala-	çabalamak ç.-dık 031/20, 060/10, 075/10 ç.-yivirdik 060/10	çair-	bk. çağırmaq 1. gelmesini istemek, davet etmek ç. 083/55 ç.-dım 060/100 ç.-iñ (emir II. çok.) 019/10 ç.-ısın 047/150 ç.-miş 019/15, 130/60 ç.-mişlar 130/60
çabırlık	<i>is.</i> < <i>çabukluk</i> ç. 083/5	çağ-	< <i>çakmak</i> 1. sokmak, yerleştirmek ç.-allar 104/155 ç.-allardı 028/55 ç.-arız 054/5, 054/10 ç.-dī 106/5 2. çivi ile tutturmak ç.-ar 003/50(3) 3. vurmak ç.-sañ 106/45
çabıt	<i>is.</i> < <i>çaput</i> ç. 106/70 ç.+ı(iye.) 106/70	çağal	<i>sf.</i> < <i>Far. şağāl</i> , çakal, kurnaz ç. 092/60
çabuğ	<i>zf.</i> < <i>Far. çābuk</i> , çabuk ç. 009/20(2) (çabığ) 104/120	çağı	<i>is.</i> < <i>çakı</i> , bıçak ç. 091/15
çādaşlaş-	< <i>çağdaşlaşmak</i> ç.-iyor 015/25	çağıl	<i>is.</i> < <i>çakıl</i> 1. kayalık, taş ç.+iñ 075/35 2. küçük çakıl taşları ç.+la 043/40
çādaşlık	<i>is.</i> < <i>çağdaşlık</i> ç.+ına (çādaşlīna) 015/25	çağıl-	< <i>çakılmak</i> , tutturulmak ç.-ırdı 028/45
çadıllı	<i>sf.</i> < <i>çatılı</i> ç. 127/50	çağır	<i>sf.</i> < <i>çakır</i> , kızgın ç. 007/15
çadır	<i>is.</i> < <i>Far. çāder</i> ç. 006/15(2), 006/20, 043/5, 043/10, 054/5, 060/45, 063/10, 064/35, 095/15, 095/20, 101/5, 102/15(2), 104/105, 108/10 (çadır) 126/15 (çadīr) 102/15 ç.+a 043/25 ç.+da 043/15, 043/25, 083/50 ç.+dır 095/15, 102/15 ç.+ı(iye.) 038/5, 043/25, 064/40 ç.+ını 054/5 ç.+iñ 006/20(2), 006/25(2) 038/5, 043/20 ç.+lardan 097/10 ç.+ları 053/15 ç.+larımı 095/45(2)	çağır āmet	<i>öz. is.</i> < <i>Çakır Ahmet</i> , kişi adı ç.ā.+iñ 052/5
çādır	bk. çadır ç. 064/40, 095/45 ç.+dan 064/40 ç.+ı (yük.) 101/10 ç.+ımızı 101/5(2) ç.+ında 046/5, 064/40	çağıma	<i>is.</i> < <i>çakma</i> , pullu, yıldızlı ve kadifeden yapılmış bir bayan kıyafeti ç. 061/22, 061/24
çağmağlı tüfek	<i>is.</i> < <i>çakmaklı tüfek</i> , bir tür eski tüfek ç.t. 107/10	çağımağ	<i>is.</i> < <i>çakmak</i> 1. bk. çakma ç. 061/21 2. bir buğday çeşidi ç. 028/65
çağ	<i>is.</i> 1. görev, ödev, hizmet ç.+ını 126/5 2. zaman, dönem (çai) 010/5(2)	çağımağ daşı	<i>is.</i> < <i>çakmak taşı</i> , kesici taş ç.d. 028/55
çağır-	1. gelmesini istemek, davet etmek ç.-dı 034/20, 083/40 ç.-ı 008/15 ç.-ılar 025/30 ç.-ıldardı 109/88 2. şarkı, türkü söylemek ç.-ilār 077/5 3. yüksek sesle konuşmak ç.-ırdık 107/25	çağımağla-	< <i>çakmaklamak</i> , tüfek ile av vurmak, avlamak ç.dık 065/55
çağımağ	bk. çakmak ç. 091/5	çağıtır-	< <i>çaktırmak</i> , sokup yerleştirmek ç.-ıdık 028/30
		çal	<i>is.</i> taşlık yer, çıplak tepe ç. 067/70, 067/75 ç.+da 106/85 ç.+iñ 108/20
		çal-	1. hırsızlık yapmak ç.-acağ 106/45 ç.-an 109/50 ç.-dılar mıydı 109/50 ç.-ar 047/40, 127/65 ç.-diklarım 067/80 ç.-dīñ 052/10

	ç.-ıyo mu 109/30		ç.+lar 074/10
	2. bir müzik aletini çalmak		ç.+larī 013/10
	ç.-a ç.-a 047/115		ç.+sı 078/5, 096/25
	ç.-allar 010/10, 032/20, 025/20,	çalğılı	<i>sf.</i> < <i>çalğılı</i> , çalgı ile yapılan
	025/30, 048/30, 072/45,		ç. 016/5, 078/5
	074/10(2), 074/20, 074/40(2),	çalğı orağı	<i>is.</i> < <i>çalğı orağı</i> , bir tür orak
	074/76, 079/10		ç.o. 073/80(2)
	ç.-allardı 070/30, 105/25, 105/40	çalı	<i>is.</i> çalı
	ç.-allardī 012/20		ç. 065/75
	ç.-ar 077/20, 107/25		ç.+lardan 006/20
	ç.-arağtan 003/115	çalın-	1. çalınmak, hırsızlığa uğramak
	ç.-ardı 076/15		ç.-dı 036/30
	ç.-ardık 014/5, 057/5		2. bir müzik aleti çalmak
	ç.-arğan 057/45, 069/63		ç.-ır 047/95
	ç.-arlar 077/35	çalış-	1. çalışmak, işi veya görevi olmak
	ç.-dılar 058/15, 070/30, 108/21		ç. 106/35
	ç.-ıver 106/10		ç.-acām 047/35
	3. kaçırmak		ç.-an 073/95
	ç.-allar 003/130(2), 121/55		ç.-dım 002/10, 002/15
	ç.-allardı 096/25, 121/55(2)		ç.-ıllarımış 125/55
	4. kapıyı tıklatmak, çalmak		ç.-ırdı 109/65
	ç.-ar 003/105		ç.-ırdım 002/15(2)
	ç.-dı 020/35		ç.-ırka 096/45
	5. üzerine sürmek		ç.-ırkan 125/40
	ç.-arız 115/10		ç.-ırkanā 106/35
	6. yoğurt yapmak için sütü		ç.-ırkēn 123/5
	mayalamak, katıp karıştırmak		ç.-ıyollar 011/40
	ç.-arız 054/30		ç.-ıyollarımışımış 047/25
	ç.-dığdan 054/30		ç.-maya 125/40
	7. vurmak, çarpmak		ç.-ıyom 026/25
	ç.-dı 106/50		ç.-ıyor 056/5, 102/30, 120/70
çalaca ol-	< <i>çalacak olmak</i>		'ç.-ıyordun 001/15
	ç.o.-dular 096/25		ç.-ıyoz 126/5
çalayan musTafa	<i>öz. is.</i> < <i>Çağlayan Mustafa</i>		ç.-ıyoz 106/50
	ç.m. 010/35		ç.-ma 037/45(2), 111/20, 111/25
çaldır	<i>is.</i> altın vb. birbirine değerek		ç.-mā 094/20
	çıkardığı ses		ç.-mamış 047/35
	ç. 096/40(5)		ç.-miş 099/5
çaldır-	1. bir müzik aleti çaldırmak		ç.-maya 002/05, 123/5
	ç.-ıllar 013/10, 070/15(2)		ç.-tım 002/10, 016/18(3),
	2. kaptırmak		073/15, 073/25(2), 117/10
	ç.-ısa 003/130		ç.-tımız 003/20, 111/25, 126/30
çaldıran	<i>öz. is.</i> Çaldıran adlı ilçe		2. emek harcamak
	ç. 083/25		ç.-acañ 016/15
çaldırt-	kaptırmak		ç.-ayın 016/15
	ç.-mācañ 121/55		ç.-dık 031/20
çaldırtı	<i>is.</i> at arabası sesi		ç.-mayos 014/10
	ç.+sıymış 034/30		ç.-tık 010/20, 060/10, 075/10
çalğı	<i>is.</i> < <i>çalğı</i> , müzik aleti		3. işlemek, gitmek
	ç. 057/15, 070/30, 072/45, 074/10,		ç.-ı 010/65
	074/40, 076/15(2), 078/5, 105/40		4. iş görmek
	('çalğı) 078/5		ç.-ır 037/40
	ç.+larımızınan 072/5		ç.-ırsın 109/25
	ç.+sım 105/25		ç.-tığ 117/10
	ç.+yı 069/63		5. bir şeyi yapmak veya
	ç.+yla 070/30, 095/75		öğrenmek için emek vermek
	ç.+ynan 072/15		ç.-ır 049/10, 064/15
çalğıcı	<i>sf.</i> < <i>çalğıcı</i> , çalgı çalan kişi		ç.-ırdı 118/30
	ç. 003/115, 013/5, 078/5, 095/75		ç.-ırız 111/20
	(çalğıcı) 096/25		ç.-ıyoz 015/15

	ç.-abildik 015/36		ç. 013/50, 052/20
	ç.-amirim 056/5		ç.-larımız 127/50
çalıştır-	çalıştırmak, kullanmak	çañ	<i>is.</i> < <i>çan</i>
	ç.-ıyoz 125/45		ç. 009/15
çalıştırmış ol-	çalıştırmış olmak, kullanmak	çap	<i>is.</i> genel
	ç.o.-duğu 027/5		ç.-ında 029/25
çalğa-	< <i>çalkamak</i> , tahıl elemek	çapa	<i>öz. is.</i> Çapa, İstanbul'da bir semt
	ç.-rdığı 101/25(2)		ç.-dā 066/10
	ç.-rız 008/45		ç.-nıñ 107/5
çalğalan-	< <i>çalkalanmak</i> , sulu bir şeyi sarsarak veya çırparak karıştırmak		ç.-yna 031/10
	ç.-ır 102/40	çapala-	ç.-ynan 023/5(2)
çalğama	<i>is.</i> < <i>çalkalama</i> , temizleme		çapa yapmak
	ç. 027/5(2)		ç.-rdık 031/10
çalğat-	< çalkatmak, tahıl eletmek	çapalama	ç.-yoruz 100/40
	ç(d).-ıyoruz 027/5		<i>is.</i> çapalama işi
çalğayacak	<i>is.</i> < <i>çalkayacak</i> , çalkalama gereci	çapıt	ç. 100/45
	ç. 120/55		<i>is.</i> < <i>çaput</i> , bez
çam	<i>is.</i> çam		ç. 003/75, 048/30, 076/15,
	ç. 095/25(2), 102/40, 109/85		077/35, 120/40
	ç.-ları 019/35		ç(d).+ı(yük.) 047/125(2)
	ç.-larıñ 019/35		ç(d).+ıla 076/15
çamānelele ?		çār-	ç.-tan 006/50, 070/50
	ç. 018/25		bkz. çağırarak
çamaşır	<i>is.</i> < <i>Far. cāme-şūy</i> , çamaşır, giysi		1. davet etmek
	ç. 057/30, 121/15		ç.-ıyız 025/25(2)
	ç.-ımı 131/15		ç.-dılar 074/20
	ç.-lar 043/15		ç.-diñ mı 025/25
çamur et-	< <i>çamur etmek</i> , çamur yapmak		ç.-dik 109/10
	ç.ç(d)- ellerdī 120/60		ç.-iñ 067/30(2)
çamur	<i>is.</i> çamur		ç.-ılar 003/125, 010/110
	ç. 010/25		ç.-ıldardı 003/30
	(çamı rd) 006/10		ç.-ıların 104/65
	(çamı ^r) 008/40(2)		ç.-ılar 027/55,
çamlık	<i>is.</i> < <i>çamlık</i> , çam korusu		ç.-ıllardı 013/50, 072/15
	ç. 107/35		ç.-ılmaya 081/20
çanağgale	bk. çanakkale		ç.-iñ 067/60
	ç. 075/80, 130/40		ç.-ıyor 106/120
	(çanağgalē) 130/40		ç.-madı 123/45
	ç.+de 130/55, 130/70		ç.-madım 057/45
	ç.+dē 075/80		ç.-mānca 092/25
	ç.+den 109/15, 109/20		ç.-maya 057/45
	(çanağgāleye) 130/45		ç.-mıñ 062/42
	ç.+yi 130/30(2)		ç.-ız 072/15
çanağgale harbi	<i>öz. is.</i> < <i>Çanakkale Harbi</i>		2. şarkı, türkü söylemek
	ç.h.+de 068/15		ç.-ılar 010/10, 079/11
çanağgale muārebesi	<i>öz. is.</i> < <i>Çanakkale Muharebesi</i>		ç.-ıllar 074/10(2), 074/77
	ç.m.+nde 130/50		ç.-arağ 121/30
çanağgale savaşları	<i>öz. is.</i> < <i>Çanakkale savaşı</i>	çāracağ ol-	3. seslenmek
	ç.s. 130/40		ç.-ır 093/5
çanak	<i>is.</i> < <i>çanak</i>		çāracağ ol- < <i>çağırarak olmak</i>
	ç. 064/15, 120/55		ç.o.- uyom 034/20
çanakkkale	<i>öz. is.</i> < <i>Çanakkale</i>	çardağ	<i>is.</i> < <i>çardak</i>
	ç.+dē 043/5		ç.+lar 120/10
	ç.+niñ 043/5		(çardağ) 047/180
çangaya	<i>öz. is.</i> < <i>Çankaya</i> , Çankaya Köşkü	çāre	ç.+a(çardā) 075/35
	ç.+da 085/5		<i>is.</i> <i>Far.</i> çare, derman
çanta	<i>is.</i> çanta		ç. 042/20
			ç.+si 029/30
		çāresiz ol-	çāresiz olmak
			ç.o.-dūmuz 026/25

çarıķ	<i>is.</i> < <i>çarık</i> , eski ayakkabı ç. 030/31, 057/40, 064/40(2), 120/40 (çarığ) 006/10(4), 057/35, 100/5(2), 120/40 ç.+ı(çārī) 056/22 ç.+ı(çārī) 056/22, 065/55, 120/40(2), 120/50 (çārik) 120/30	çatıla-	ç.ķ.+tan 106/30 çatı yapmak ç.-dı 008/40 ç.-yamadık 008/40
çārıl-	< <i>çağırılmak</i> , davet edilmek ç.-ır 011/5, 096/15	çatılan-	çatılı hale getirilmek ç.-sın 008/40
çarķ	<i>is.</i> < <i>çark</i> ç.+ıñ 120/60 ç.+ları(iye.) 120/60	çatılı	<i>sf.</i> çatısı olan ç. 040/15
çarlık yurdu	<i>öz. is.</i> < <i>Çarlık Yurdu</i> , bir yer adı ç.y. 130/40	çatırtı	<i>is.</i> çatırdama sesi ç. 017/5
çarp-	1. atmak, vurmak, kırmak ç.-allar 121/40 2. karıştırmak ç.-ar 051/15(2)	çatköy	<i>öz. is.</i> Çatköy, Ayrancı'da bir köy ç.+de 104/5(2)
çarpı	<i>is.</i> işaret, bellik ç. 067/80, 067/85	çatla-	çatlamak ç.-miş 041/20
çarpışma yap-	savaş yapmak ç.y.-miş 030/5	çatma	<i>is.</i> ağaçlar birbirine çatılarak yapılan kır evi, beşik ç. 006/40(2)
çarpma	<i>is.</i> çarpma işlemi ç.+sını 001/35	çatmatı	<i>is.</i> yörük çadırı, küçük çadır ç. 060/45
çarşamba	<i>is.</i> < <i>Far. çār-şenbe</i> ç. 011/50, 011/55, 047/165, 047/175(2), 072/15(2), 072/20(2) 076/15, 096/25	çav	<i>is.</i> hayvan erkeklik organı ç.+ını 075/60
çarşav	<i>is.</i> < <i>Far. çāder-şeb</i> , çarşaf ç.+ını 074/25	çavdar	<i>is.</i> çavdar ç. 057/40 ç.+a 057/40
çarşı	<i>is.</i> < <i>Far. çār-sū</i> ç. 109/55 ç.+da 019/55 ç.+dā 019/55, 050/15, 060/100 ç.+dan 073/80 ç.+yā 127/85	çavi ş	bk. çavuş ç. 001/60(4), 020/5, 020/10, 020/25, 084/5, 084/11(2), 085/20 ç.+a 084/5 ç.+ıdı° 083/35
çataķ	<i>öz. is.</i> < <i>Çatak</i> , bir köy adı ç. 032/5	çaviş	bk. çavuş ç. 030/31, 037/5, 037/10, 081/20, 081/25, 109/30(2), 123/40, 127/50, 127/55, 127/70 ç.+ı 016/5 ç.+ı (yük.) 109/35 ç.+ıdı 083/50 ç.+ıdım 085/5, 085/10 ç.+ına 123/40 ç.+ıñ 081/20 ç.+ıymış 127/45, 127/55, 127/60(2)
çatal	<i>is.</i> en az iki kollu değnek ç. 050/95 ç.+ıla 124/30	çavuş	<i>is.</i> çavuş ç. 081/25, 083/45 ç.+u(iye.) 109/30 ç.+uydum 001/50
çatal inne	<i>is.</i> < <i>çatal iğne</i> ç.i. 055/15	çavuşölu	<i>öz. is.</i> < <i>Çavuşoğlu</i> , kişi unvanı ç.+na 007/40 ç.+nuñ 007/35(2)
çatal demir	<i>is.</i> < <i>çatal demir</i> , demircilikte kullanılan bir araç ç.d. 126/20	çavuşölugil	<i>öz. is.</i> < <i>Çavuşoğlugil</i> , sülale adı ç. 007/50
çatalca	<i>öz. is.</i> İstanbul'da bir ilçe ç.+dā 075/110 ç.+da 075/5 ç.+nıñ 075/111 ç.+ydı 075/5	çay	1. <i>is.</i> Çin. çay bitkisi içeceği ç. 002/40, 003/55, 003/105, 006/20, 010/75(3), 011/25(3), 022/10, 022/15, 028/5, 047/175, 056/23, 060/111, 061/20, 078/32, 091/20, 096/45, 095/80, 124/10, 124/25(2), 124/40 (çāy) 095/30 ç.+a 124/35 ç.+ından 054/5 ç.+ıla 122/10
çat-	1. kereste vb. tutturmak ç.-ardığı 101/30, 101/45 2. parçaları bir araya getirmek ç.-arız 127/75 3. rast gelmek, denk gelmek ç.-tı 018/10		
çatı kat	<i>is.</i> çatı katı		

	ç.+ını 070/25, 095/30, 106/15	ç.-dik 005/20, 031/20
	ç.+ını 089/25(2)	ç.-dig 001/65
	(çāyī) 122/10	ç.-erdik 100/25
	(çāyimizi) 091/21	ç.-eriñ (I. tek.) 007/65
	2. küçük akarsu	ç.-iyosuñuz 065/40
	ç. 125/60	ç.-tiğim 009/115
çayan	is. yılan, çıyan, akrep vb.	ç.-tim 041/20
	ç. 104/160	ç.-tımız 065/40
çaycı	is. çay demleyip satan kimse	4. ziyafet vermek , iktam etmek
	ç.+lar 120/30	ç.-dīm 105/5
çaydanlık	is. < çaydanlık	ç.-eller 104/105
	ç.+ıla 006/20	5. bir şeyi yukarıya doğru almak
çaydaşlık	bk. çādaşlık	ç.-eceñ 001/70
	ç. 015/25	ç.-ellerdī 104/100
çayır	is. ot	ç.-iyon 104/100
	ç. 106/85	ç.-iyollardı 104/100
	ç.+a 019/45, 064/60	6. asmak, bayrağı çekmek
	ç.+da 019/45	ç.-eller 011/75, 076/20
çaylak	is. < çaylak, çayırın olduğu yer	ç.-er mi 093/25
	ç.+ın(ilgi) (çaylāñ) 054/20	7. benzemek
çebic	is. çebic, 1 yaşındaki keçi yavrusu	ç.-eller 119/51
	ç. 013/15, 020/5, 065/60	8. öğütmek
	(çebic) 020/15	ç.-ellēr 032/25
	ç.+i(yük.) 020/5, 020/15(2),	ç.-eriz 032/25
	020/42	9. süt yapmak
	ç.+e 020/5	ç.-eñ 074/70
çehiz	bk. çeyiz	10. bir şey elde etmek
	ç. 103/5	ç.-er 107/45
çek-	1. bir şeyi tutup kendine veya	ç.-erdik 107/45, 120/45
	başka bir yöne doğru yürütmek	11. aktarmak
	ç. 047/10, 092/60(2)	ç.-eriz 124/30
	(çēk) 047/10	12. uzatmak
	ç.-eller 112/15	ç.-erse 127/60
	ç.-ellerdī 073/65, 073/70	ç.-tim 068/10
	ç.-ene 077/10	ç.-me 127/60
	ç.-er 074/15, 077/10, 077/20,	ç.-messe 127/60
	077/35, 092/35	13. emmek, içine almak
	ç.-ēr 112/15, 113/25	ç.-iyorū 075/60
	ç.-erdi 094/37	14. kesmek
	ç.-erdik 111/10	ç.-miş 010/90, 010/95, 130/20
	ç.-iyon 092/35, 100/40	15. kaldırmak
	ç.-tim 017/20(2)	ç.-tī (çektīgi) 019/40
	ç.-iverişmiş 010/90(2)	16. parasını almak
	2. taşımak, götürmek	ç.-tī 036/20, 106/55
	ç.-dī 107/60	15. görüntüyü kaydetmek
	ç.-diler 073/90	ç.-tī 104/15
	ç.-elim 047/55	16. geri çekmek
	ç.-eller 032/15	ç.-ti 130/45(2)
	ç.-er 094/37, 101/35	ç.-tiler 104/30
	ç.-erdi 007/45	17. yaşamak, görmek
	ç.-erdik 006/5, 006/30, 006/35,	ç.-tik 009/155, 052/35, 060/65(2)
	030/30, 031/10, 101/25, 101/30	ç.-tīm 075/20
	ç.-eriz 031/30(2), 101/30	18. kullanmak, döşemek
	ç.-eriz 017/5	ç.-tımız(çektığımız) 126/40
	ç.-erkenē 017/5	19. gitmek, uzaklaşmak
	ç.-me 034/15	(çektı getti) 020/20, 109/35,
	ç.-meylen 098/5	123/15
	ç.-tik 001/5	(çeker giderdik) 084/10
	ç.-tiler 010/15	(çekmiş gitmişler) 092/62
	3. katlanmak, dayanmak	(çektik geldik) 075/30

	(çektik gittik) 081/32 (çektiler gittiler) 130/50, 130/75 (çektim gittim) 002/50, 002/55		
çeket	bk. ceket c. 089/25, 100/5, 106/70, 106/75, 107/50(2) 107/55, 120/35, ç.+iñ 100/20 (çekēt) 107/50	çektir-	ç. 106/30 1.taşıtmak, çektirmek ç.-di 049/45 ç.-mediler 043/15 2. resim çekirmek ç.-iler 003/85 3. para çaldırmak ç.-miş 036/20(2)
çeki	is. baş örtüsü ç. 013/25 (çekī) 055/15(2)	çeleñ	is. < çelen, yüksek ve düz yer ç.+de 060/35, 077/5 ç.+e 077/5
çekiç	is. çekiç ç. 068/35, 112/15, (çekīç) 111/5, 111/20 ç.+ile 112/20 ç.+ilen 115/15 ç.+imiz 010/25, 126/15 ç.+iñ 115/28, 126/25	çeler	is. ev saçağı ç. 031/50(2) ç.+i(iye.) 031/50
çekik ol-	çekilmiş, gerilmiş olmak ç.o.-ur 102/60	çelik	is. çelik ç. 039/5, 111/15(2), 111/25 (çelig) 111/15 ç.+leri 075/95 ç.+ini (çelini) 111/10 ç.+iniñ (çeliniñ) 111/15 ç.+iñ (çeliñ) 111/15(2)
çekil-	1. geri gitmek ç.-dik 104/45 ç.-elim 075/85 ç.-ince 075/110 2. bir köşeye geçmek ç.-dim 007/65 3. öğütülmek ç.-ir 008/35 4. kendini geriye veya bir yana çekmek ç. 048/15 ç.-iyor 070/40 5. asılmak ç.-ir 096/15 6. savrulmak ç.-ir 099/16 7. taşınmak ç.-irdi 017/10, 047/50, 073/90 ç.-iyor 111/10	çelik ol-	çelik olmak ç.o.-ması 126/25(2)
çekimci	is. kameraman ç.+ler 104/95	çember	is. < Far. çember, baş örtüsü, örtü ç. 055/15, 066/15(2) ç.+e 011/5 ç.+i(yük.) 011/30 ç.+i(iye.) 066/15
çekinme	tedirgin olma, rahatsız olma ç.+ye 123/45	çemenbaşı	öz. is. Çimenbaşı adlı yer ç. 114/10
çekirdek	is. çekirdek ç. 127/90 (çekirdē) 121/35(2) ç(k).+ilene 012/15 (çekirdēni) 107/45, 120/45	çenar	bk. çınar ç. 126/10
çekirdekli	sf. çekirdeği olan ç. 011/65	çencere	bk. tencere ç. 074/45, 074/75, 120/60 ç.+den 047/70 ç.+lerlen 047/115 ç.+ye 074/70 ç.+yi 047/125
çekirdek ol-	çekirdek şeklinde olmak ç.o.-araç 023/5	çenesi çok	sf. < çenesi çok, çok konuşan ç.ç. 047/40
çekiş-	ağız kavgası yapmak ç.-iyolar 010/70	çengi	is. ağrı ç. 019/50
çekiş	bk. çekiç ç.+lerimiz 111/10 ç.+ten 115/5	çereg	is. < Far. çār-yek, çeyrek, çeyrek altın ç. 074/75 (çērek) 025/30
çekmeli	sf. çekmeli, sürüklemeli ç. 015/15	çerez	is. Yun. çerez ç. 047/110(2), 047/190, 072/45 074/75, 104/145 ç.+e 067/20
çekmili	sf. ?	çeri	bk. içeri ç.+sinde 022/10
		çerkes	bk. Çerkez ç. 047/196, 050/10, 050/75, 050/80, 050/85(2), 050/110 (çerkeS) 050/85
		çerkez	öz. is. Çerkez, Kafkasya'da yaşayan bir boy veya bu boydan olan kimse ç. 050/5, 050/10(2), 050/15,

	050/45, 050/110(2) ç.+ler 050/10, 050/40, 050/90, 050/105, 050/115, 050/116	çerkezce	öz. <i>is.</i> Çerkez dili
	ç. 050/85	çeşit	<i>is.</i> tür
	ç. 006/55(2), 027/35, 028/40, 028/65, 040/30(2), 045/20, 064/20, 064/40, 094/25, 095/55, 096/20, 100/40(3), 107/5, 120/65, 126/15	çeşit çeşit	<i>sf.</i> çeşit çeşit, türlü türlü
	ç.+e 115/27	çeşitli	<i>sf.</i> türlü, çeşitli
	ç.+i (iye.) 119/15	çeşme	<i>is.</i> <i>Far.</i> çeşme
	ç.+ini 054/45		ç. 009/45, 119/40
	ç.+ler 039/10		ç.+de 006/45, 006/50
	ç.+lerden 119/54		ç.+den 009/10
	ç.+leri (iye.) 028/65, 040/35, 049/30	çevir-	ç.+si 049/40
			ç.+ye 006/45, 031/40(2), ç.+yē 106/95
			1. döndürmek
			ç.-di 034/10, 062/10
			ç.-diler 117/10,
			ç.-dim 123/25
			ç.-diñ miydī 109/35(2)
			(çevir) 009/135
			ç.-ip 130/65
			2. düzeltmek
			ç. 050/60
			3. görevini değiştirmek
			ç.-diler 128/5
			4. yönünü değiştirmek
			ç.-dim 060/25
		çevre	<i>sf.</i> 1. civar, çevre
			ç. 088/15
			2. çevre, etraf
			ç. 107/75
		çevrili	<i>sf.</i> çevrilmiş
			ç. 040/15
		çevrilik	<i>is.</i> çevrilik, çevrilmiş olan
			ç.+miydi 101/15
		çevt	<i>is.</i> tuluk için deriden yapılan kılıf
			ç. 102/35(2)
		çeyiz	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>cihāz</i> , çeyiz
			ç.+i (iye.) 055/5, 064/10(2)
			(çeyis) 003/110
			ç.+lerini 032/5
		çez-	bk. çizmek
			ç.-dim 037/50
		çez-	bk. çözmek
			ç.-eriz 032/30
		çıbık	<i>is.</i> üzüm çubuğu, asma
			ç. 109/87, 118/15, 119/25, 121/45
			(çıbığ) 109/87
			ç.+ıdı 109/85
			ç.+ını (çıbını) 060/20
			ç.+ları 109/85
			(çıbık mıbık) 119/25
		çıbık yaprā	<i>is.</i> < <i>çubuk yaprağı</i> , asma yaprağı
			ç.y. 118/20
		çığ-	bk. çıkmak
			1. dışarı varmak, gitmek
			ç. 127/40
			ç.-dı 017/20, 017/25
			ç.-dī 001/20
			ç.-dığ 040/20, 041/5, 083/10, 104/95
			ç.-dığ mıydı 101/40
			2. kurtulmak
			ç.-acağ 104/120
			3. ortaya çıkmak
			ç.-acağ 068/25
			ç.-dı 057/65, 101/30(2), 101/35, 101/40, 124/20(2), 124/30, 130/5
			ç.-dī 045/15, 045/20, 057/60, 073/70, 073/75, 073/90(2), 074/65, 100/10, 101/20, 101/35, 107/10
			ç.-dığ 123/45
			4. verilmek
			ç.-dı 010/35(2), 073/99, 128/5
			ç.-dī 085/20
			5. görünmek
			ç.-dı 010/55, 094/5, 123/10
			ç.-dī 020/10
			6. ulaşmak, varmak
			ç.-dı 068/61
			ç.-dī 068/61, 068/62(2)
			ç.-dığ 028/15, 060/75
			7. gelmek
			ç.-dı 070/15
			ç.-dī 127/5(2), 127/45
			ç.-dim 010/65
			8. bir sebeple bulunduğu yerden ayrılmak
			ç.-dığ 010/70, 020/5, 043/70, 043/71, 052/25, 123/45, 127/30, 127/65
			ç.-dim 002/45, 060/30(2)
			ç.-madım 127/15
			9. yukarı doğru yürümek
			ç.-dığ 104/95
			ç.-dim 106/120, 107/35, 127/10
			ç.-dirdiğ 107/40
			10. girmek, binmek
			ç.-dığ 127/15
			11. bitirmek, tamamlamak
			ç.-dığdan 095/80(2)
			12. yetişip satışa sunulmak
			ç.-dığdan 073/45

	13. karaya ayak basmak ç.-dī 005/5,	4. üstesinden gelmek ç.-acañ 001/30, 001/35(2)
	14. başlamak ç.-dī 068/40, 096/50	5. üretilmek, imal edilmek ç.-alı 028/65, 120/60
	ç.-miş 051/15	ç.-ılı 101/60
	15. davranışta bir niteliği çıkmaq	ç.-ıp 127/85
	ç.-miş 099/15	ç.-madan 027/25, 028/40
	16. imal edilmek, üretilmek ç.-miş 010/30	ç.-tıydı 013/35
çığğ	<i>is. < çıkık, yetişmiş, bitmiş</i>	ç.-tıydī 013/35
	ç. 100/45	6. yüksek bir yere yürümek, çıkmaq
çığ bas-	çığ yuvarlanıp basmak	ç.-allar 003/100, 121/25,
	ç. 031/55	ç.-allardı 120/25
çığır-	1. çağırmaq, seslenmek	ç.-ar 031/45, 077/10, 095/40
	ç.-ıdık 101/50	ç.-ār 047/195
	2. türkü söylemek	ç.-ardı 067/45, 072/40,
	ç.-ıllar 077/50	120/20(2), 121/35
	ç.-ıllar 032/20, 077/25, 077/45	ç.-ardī 013/20, 101/55, 120/20,
	ç.-ıllār 077/5	121/30, 121/35
çığrış-	1. bağrışmaq	ç.-arıS 097/5(2)
	ç.-ır 075/45	ç.-arız 053/5, 054/5, 054/10(3),
	2. karşılıklı türkü söylemek	127/75
	ç.-ırlar 077/35	ç.-arğa 009/35
çih-	bk. çıkmaq	ç.-ıp 097/15
	1. dışarı varmak, gitmek	ç.-miş 125/50
	ç.-ardı 067/35	ç.-mayıp 083/10
	2. yetişip satışa sunulmak	ç.-mazlar 006/15, 074/50(2)
	ç.-dı 021/15	ç.-tığ 065/65
	3. imal edilmek, üretilmek	ç.-tīğ 084/5
	ç.-dī 073/90	ç.-tığ mı 054/5
çik-	1. dışarı varmak, gitmek	ç.-tım 009/110, 009/115
	ç.-acam 001/60	ç.-tīm 034/30
	ç.-allar 064/25, 131/15	ç.-tīmızda 106/125
	ç.-ar 037/15(2), 037/20,	ç.-tım mı 083/10
	113/25	7. görünmek, ortaya çıkmak
	ç.-arlardı 077/10	ç.-an 094/5
	ç.-arağdan 050/65	ç.-ar 025/25(2)
	ç.-mazlar 077/10	ç.-masa 123/45
	ç.-ardı 118/30	ç.-maya 025/25
	ç.-dık 045/25, 127/85	ç.-miş 040/40, 109/30
	ç.-dılar 065/5	ç.-sın 043/10, 123/45
	ç.-arıñ 081/20	ç.-tı 094/5
	ç.-arız 047/95, 127/85	ç.-tī 034/10, 043/10
	ç.-arğa 059/5, 072/35, 109/30	ç.-tı mı 025/30(2)
	ç.-arlar 003/115(2), 077/20,	ç.-tığ 083/45
	121/15	ç.-tūnda 074/78
	ç.-miş 017/25, 075/20	8. elde etmek, alınmak, sağlamak
	ç.-miş 130/30	ç.-an 097/25
	ç.-tılar 081/30	ç.-ar 109/80(3), 115/20
	ç.-tīmız 072/15, 118/30	ç.-ardı 101/15
	2. bir sebeple bulunduğu yerden ayrılmak	9. yetişmek, bitmek, büyümek
	ç.-acāndā 050/60	ç.-an 119/10
	ç.-arız 011/75	ç.-ar 044/15, 106/85
	ç.-ıp 050/60	ç.-iyor 100/40
	ç.-tığ 082/35	ç.-maz 044/10
	3. davranışta bir niteliği çıkmaq	ç.-tıysa 119/5
	ç.-acāmiş 096/35	10. yetişip satışa sunulmak
		ç.-ana dağ 057/60
		ç.-ar 073/45(2)
		ç.-ār 095/50

ç.-tı 044/15
ç.-tî 057/61
11. olmak, bir hale gelmek
ç.-ar 019/45(2)
ç.-ardı 047/45
12. ulaşmak, varmak
ç.-ar 031/45, 069/30
13. girmek, gelmek
ç.-ar 003/125, 003/130
ç.-ār 003/130
ç.-incā 043/25
ç.-sın 083/45
14. yola koyulmak, çıkmak
ç.-ar 043/65, 108/10
ç.-mış 067/55
ç.-mışlar 009/45(2), 009/165
ç.-tıŝ 043/65, 061/5, 061/10
15. yapılmak, hazırlanmak
ç.-ar 109/50
16. akmak, kaynak olmak
ç.-ār 119/5
ç.-ıp 119/30
17. karşılamak
ç.-ār 047/165
ç.-dık 072/20
18. verilmek, dağıtılmak
ç.-ardı 081/30(2), 085/5,
ç.-ardî 085/5
ç.-ıyorudu 052/30
ç.-tı 043/20
ç.-tî 043/20, 043/25
19. cevaplamak, karşılık vermek
ç.-dık 127/90(2)
20. evlenmek, kız evermek
ç.-inca 025/20
ç.-tı 080/10
ç.-tım 082/30
21. geçmek, aşmak
ç.-inca 102/10
22. başlamak, patlak vermek
ç.-incā 130/35
ç.-tî 068/10(2)
ç.-tıydı 032/35
23. doğmak, yükselmek
ç.-ıp 075/35
ç.-madan 027/60
ç.-mîş 123/60
24. bulunmak
ç.-ıyo 106/45
ç.-ıyō 106/45
25. yayınlanmak
ç.-ıyor 050/85
26. olmak, oluşmak
ç.-ıyoru 006/25
ç.-māz 102/30
ç.-mış 009/145
27. kullanılmak
ç.-ıyordu 068/25
28. kopmak, yerinden oynamak
ç.-madı 065/80

ç.-tı mıydı 009/100
29. unutamamak
ç.-maz 054/35
30. yetişmek, yeterli gelmek
ç.-mazdı 027/40
31. geçmek, ileri gitmek
ç.-mış 040/20
32. kanamak
ç.-mış 065/85
33. ayak basmak
ç.-sa 075/90
34. canı çıkmak
ç.-sın 009/25(2)
35. duyulmak
ç.-tı 009/15
36. bitirmek, mezun olmak
ç.-tım 003/25, 003/30,
37. kullanılmaya başlanmak
ç.-tî 031/35(2)
38. uygulamaya konmak
ç.-tî 105/78
çıkacak ol- < *çıkacak olmak*, çıkmak istemek
ç.o.-dum 001/60
çıkadüş- < *çıkadüşmek*, birden çıkmak
ç.-tü 107/35
çıkagel- < *çıkagelmek*, beklenmedik bir
anda gelmek
ç.-di 082/25, 082/30
ç.-mış g.-mış 065/25
çıkār- < *çıkarmak*
1. taşımak
ç.-alım 047/55
ç.-ıllar 120/75(2)
2. götürmek
ç.-alım 020/30
ç.-dı 085/15
ç.-dık 020/25
ç.-dılar 109/15
ç.-dım 075/35
3. üretmek, yapmak, elde etmek
ç.-aranlar 126/15
ç.-ıyordum 109/15
ç.-ıp 109/15
ç.-r 024/25(2)
ç.-ıllardı 045/25(2), 072/30,
072/50
ç.-ıp 024/26
ç.-ırdıg 101/45
4. başlatmak
ç.-ardı 032/35
5. çıkmasını sağlamak, çıkmasına
sebepl olmak
ç.-dı 062/10
ç.-dık 106/50
ç.-dılar 062/10
ç.-ı 106/60
ç.-ıdıg 047/50
ç.-ıllar 003/110
ç.-dım 085/25
ç.-ıp 001/20

- ç.-rız 074/45, 115/5
ç.-ivermiş 009/175
6. giysi, ayakkabı vb. vücuttan ayırmak, soymak
ç.-ar 100/20
ç.-ılar 032/10
ç.-illar 032/10
ç.-iñ 130/15
7. artırmak, yükseltmek
ç.-dı 075/70
8. evlendirmek, kız evermek
ç.-dī 082/30
ç.-dık 045/5
ç.-dım 056/5
9. geçirmek
ç.-dık 043/20
10. yüksek bir yere taşımak
ç.-dıysa 009/90
ç.-miş 009/90
11. ayırmak, uzaklaştırmak
ç.-ardım 034/30
12. gelin almak
ç.-ılar 131/10
ç.-ıyız 042/30
ç.-ıyollardī 110/12
13. ayrılmak, toplanmak
ç.-ılīr 090/5
14. vermeye karlanmak
ç.-iñ 130/15
15. yukarılara ulaştırmak, akıtmak
ç.-ıyız 049/45
ç.-madılar 049/45
16. koparmak
ç.-ıyoñ 100/40
ç.-ıyozuz 100/40, 100/45
- çıkaraca ol-** < *çıkaracak olmak*, uzatmak
ç.o.-unca 096/30
- çıkarıl-** < *çıkarılmak*, elbiseleri soymak
ç.-acaç 043/15
- çıkar ol-** < *çıkar olmak*, çıkmaya başlamak
ç.o.-dular 077/10
- çıkart-** < *çıkartmak*
1. elbiseyi soydurmak
ç.-ıp 106/105
ç.-mışlar 130/15
2. bulunduğu yerden almak
ç.-ıp 055/15
ç.-ır 054/25
3. yüksek bir yere gitmek, taşımak (çihardır) 083/10
4. intikam almak
ç.-tuñ 067/85
5. elde etmek, çıkarttırmak
ç.-ı 024/25(2)
ç.-ıyız 024/25
- çıkıl-** < *çıkılmak*
1. ortaya çıkılmak
ç.-acaç 123/45
2. dışarı gidilmek
ç.-ınca 029/5
- ç.-ır 077/20
- çıkıla-** < *çıkılmak*, sarmak, bohçalamak
ç.-llar 003/65
ç.-rlar 076/10
ç.-yor 003/65
- çıkış yap-** < *çıkış yapmak*, ülke dışına çıkmak
ç.y.-dım 106/5
- çıkma** *is.* < *çıkma*, dışarı gitme
ç. 083/10, 102/30
ç.+mız 095/40
- çıkmaç** *is.* < *çıkmaç*, yukarı çıkmak
ç. 083/10
- çıkamaz ol-** < *çıkamaz olmak*, üretilmemek
ç.o.-dū 126/15
- çıkırık** *is.* < *çıkırık*, iplik bükme, iplik sarma vb. işlerde kullanılan, el veya ayakla çevrilen dolap
ç.+la 107/45(2)
ç.+ta 120/45(2)
(çıkırıda) 032/30(2)
- çıldır çıldır** *is.* sürtünme sonucu çıkan ses
ç.ç. 096/40
- çınar** *is.* < *Far. çenār*, çınar ağacı
ç. 029/20
- çınğır-** < *çınkırmak*, asılmak, çekmek
ç.-dım 065/80
- çıplak** *zf.* < *çıplak*, semersiz ve eyersiz
ç. 034/25, 077/15
- çİR-** bk. çİğirmek
ç. 036/30
ç.-dılar 070/30
ç.-ılar 074/20
ç.-ıllardı 070/10
ç.-ıyız 124/5
ç.-rız 076/15
- çıra** *is.* < *Far. çerāğ*, çıra
ç. 019/35, 124/15
(çirā) 019/60
ç.+dan 019/60(2)
ç.+nıñ 019/40
- çıraç** *is.* < *Far. çerāğ*, çıraç, işçi
ç. 031/20(2), 092/35, 092/45, 129/5
(çırağ) 058/10, 092/40, 111/5
(çirā) 092/35
(çirāñ) 092/25
(çirālan) 092/55
(çirāna) 092/40
(çirānı) 129/5(2)
- çıraç bazarı** *is.* < *çıraç pazarı*, amele pazarı
ç.b. 129/5
- çıraççılık** *is.* < *çıraççılık*
ç. 069/50
- çitlik** *is.* < *çitlik*, menengiç bitkisi ve meyvesi
ç. 040/30
- çiçek** *is.* çiçek
ç. 106/85
- çiçekli** *sf.* çiçeği olan

çifçi	(çiçekli mişekli) 072/40 bk. çiftçi ç.+lerimiz 027/15 ç.+sine 073/35 ç.+ye 073/20, 073/35 ç.+yim 049/25	çini	ç. 105/65 sf. < Far. <i>çînî</i> , parlak ç. 027/70
çiftçilik	is. < <i>çiftçilik</i> ç. 049/25	çinli	sf. Çin'den olan ç. 104/30
çiflik	is. < <i>çiftlik</i> ç. 104/100	çinnen-	< <i>çiğnenmek</i> , ezilmek ç.-dikten 117/25 ç.-mesî 067/50
çift	sf. < Far. <i>cuft</i> 1. çift, iki ç. 092/35 2. is. toprağı ekip biçme işi ç.+e 031/20, ç.+i(yük.) 031/10 (çiFti) 028/40	çirli	is. et ve meyve kurusu ile yapılmış bir yemek ç.+miz 047/115
çiftabağ	is. < <i>çiftabağ</i> , bir zeytin türü ç. 039/10	çirp-	1. çirpmek, kuşların başaklara zarar vermesi ç.-erdi 028/66 (sirperdi) 028/66 2. çirpmek, yün veya pamuğu temizlemek için sopa ile vurmak ç.-eriz 006/50, 021/40 ç.-tik miydi 021/40
çiftçi	is. çiftçi ç. 059/10	çirpele-	çirpmek ç.-dim 009/15
çifte	sf. < Far. <i>cuft</i> , ikili, ikisi bir arada ç. 093/15, 093/20, 105/40	çirpiştirmek	is. hafif döğmek ç. 001/50
çiğ	is. < <i>çiğ</i> , kar kümesi ç. 027/75 (çi) 024/15	çiş	is. çiş ç.+ini 009/150
çiğ düş-	< <i>çiğ düşmek</i> , yuvarlanmak ç.d.-üyor 043/10	çit	bk. çift (çift, iki) ç. 094/5, 100/10 bk. çift (tarım işi) ç. 027/15, 070/25, 082/50, 082/55, 120/20 ç.+iylen 094/10
çiki	is. < <i>çeki</i> , baş örtüsü ç. 013/25(2)	çitçi	bk. çiftçi ç. 031/20 ç.+ydi 034/35
çikilotalı	sf. çikolataş olan ç. 057/10	çitçilik	bk. çiftçilik ç. 014/10, 037/40 (çitçilile) 117/15, 117/20
çil basma	is. çil basma, bir fasulye türü ç. 040/35	çivi	is. çivi ç. 112/20(3), 125/45 ç.+leri 126/25
çilbir	is. < <i>çilbir</i> , yoğurtlu yumurta ç. 028/10 (çilbir) 028/10	çivili çizme	is. çivili çizme ç.ç.+si 106/70 bk. çift is. toprağı ekip biçme işi ç. 006/5(4), ç.+i(iye.) 073/75 ç.+i(iye.) 006/10, 073/75 ç.+iylen 073/75(3) ç.+ten 006/10
çili	is. < <i>çilli</i> , sarı renkli kağıtlar ç. 047/196	çivan	is. < <i>çivan</i> , akrep ç. 004/10, 060/25
çille	is. < Far. <i>çile</i> , sıkıntı ç.+ler 075/20	çiz-	çizivermek ç.-iverî 108/15
çille dolgunlû	is. < <i>çile dolgunluğu</i> ç.d. 055/10(2)	çizgili	sf. < <i>çizgili</i> , çizgisi olan ç. 050/80 ç.-iñ 108/15
çilleli	sf. < <i>çilleli</i> , sıkıntılı ç. 055/26	çizme	is. çizme ç. 120/35
çillesi dolgun	sf. < <i>çilesi dolgun</i> , çile çekmiş ç.d. 055/25	ço	bk. çok ç. 036/15, 109/85
çilleyi çek-	< <i>çile çekmek</i> , sıkıntıyı yaşamak ç.ç.-tik 060/65		
çimen	öz. is. Çimen, soyadı ç. 032/35		
çine-	< <i>çiğnemek</i> , ezmek ç.-diñ mi 109/80 ç.-llerdi 107/45(2), 120/60 ç.-medik 109/60 ç.-rdik 120/10 (çinar) 006/35 (çinârız) 006/30		
çingene	öz. is. Çingene		

	(çō) 011/55 (çō lmasından) 123/70		ç. 002/05, 102/20
çöal-	bk. çöğalmak ç.-dı 023/11(2), 028/65, 57/60, 057/61, 107/25(3) (çöaldı'çā) 023/11 (çöadısā) 023/10 ç.-ır 003/55, 047/135 ç.-ıyor 023/13	çocuğ ol-	ç.+da 106/80 (çocuğlümüz) 006/25 < <i>çocuk olmak</i> , çocukluğunu bilmek ç.o.-acağ 050/70
çöalt-	< <i>çöğāltmak</i> , arttırmak ç.-a ç.-a 102/50	çocuk	< <i>çocuk</i> 1. <i>is.</i> küçük yaştaki oğlan, kız ç. 009/80, 003/5, 028/25(2), 028/30, 082/20, 130/5 ç.+a (çocua) 025/30, 060/90 (çocūk) 009/35(2), 009/40, 119/15 (çocūkā) 009/145 (çocūkā) 057/10, 072/55 (çocūkāna) 125/40 ç.+lar 003/120, 013/25, 082/25, 082/30, 082/35, 082/40, 124/35, 130/5 ç.+lar (çöğklar) 130/5 ç.+ları(yük.) 082/30 ç.+lār 001/25 ç.+ları (yük.) 047/160 ç.+larıñ 077/10 (çocūdum) 057/5 ç.+um(çocūm) 065/35
çöban	<i>is.</i> < <i>Far. çübān</i> , çöban ç. 004/15, 009/5(2), 009/20(2), 009/25, 037/25, 050/117, 102/5, 111/5 (çöban) 075/55 ç.+ı(yük.) 009/25(2), 009/30 ç.+ı(iye.) 097/20 ç.+ıdığ 120/5 ç.+ıñ 003/15, 009/20, 050/35 ç.+ıñız 009/25 ç.+lar 064/35, 091/20, 104/60, 120/35 ç.+ları (iye.) 075/50, 104/60 ç.+larıñ 003/10, 100/10		2. <i>is.</i> kız veya oğlan evlat ç. 011/55, 025/25, 048/15, 061/21, 065/15, 065/20(2), 080/10, 130/20 ç.+a (çocua) 103/15, 103/17 ç.+lar 033/35, 054/35, 094/30 ç.+lara 030/20, 061/21, 062/5 ç.+larā 050/60, 094/30 ç.+ları (yük.) 009/155 ç.+larım 068/30 ç.+larımızı 007/35 ç.+larımı 003/25 ç.+larıñıñ 112/10 ç.+larıñ 128/10 ç.+ları 045/15 ç.+larla 045/15 ç.+u(yük.)(çocū) 006/20, 007/20, 007/65, 047/30, 057/45, 057/50, 103/15, 106/40 ç.+u(iye.)(çocū) 009/165(2), 018/15, 021/60(2), 048/15, 050/50, 063/10, 066/5, 069/60, 070/25, 071/20, 078/30, 103/15, 130/20 (çocūla) 075/10 ç.+um (çocūm) 031/5, 047/10, 048/15(2), 068/30(2), 069/60, 073/97, 085/27 ç.+umu 008/25(2) ç.+umuz (çocūmuz) 128/10 ç.+uñ (çocūñ) 013/45, 052/15, 130/20(2), 130/30 ç.+uydum (çocūydum) 104/50 ç.+uylā (çocūyla) 021/62 ç.+uyum (çocūyum) 016/15 ç.+una (çocūna) 050/55 ç.+unan (çocūnan) 047/10
çöbanlık	<i>is.</i> < <i>çöbanlık</i> ç. 120/15 (çöbanlığ) 050/35(2), 098/20 ç.+a (çöbanlıā) 120/5		
çöbancılık	<i>is.</i> < <i>çöbancılık</i> ç. 069/50 (çöbancılığ)091/21, 100/5, 120/45 (çöbancılıdı) 065/40		
çöbançişme	<i>öz. is.</i> < <i>Çöbançişme</i> , İstanbul'da bir semt ç.+de 128/10		
çocuğ	bk. çocuk 1. <i>is.</i> küçük yaştaki oğlan, kız ç. 036/10(2), 047/25, 130/55 2. <i>is.</i> kız veya erkek evlat ç. 006/40, 007/30, 047/40, 050/50, 050/55, 050/70, 058/15, 065/15, 102/30, 103/10, 103/15, 103/18 ç.+dür 050/40 ç.+lar 050/50, 093/15 ç.+lara 002/45, 006/40, 093/15 ç.+larıma 071/35 ç.+larımız 047/80 ç.+larına 050/50 ç.+larla 050/50 ç.+muş 047/10 3. genç erkek, kız ç. 060/110 4. çırak ç. 092/45, 092/60		
çocuğ çoluk	<i>is.</i> < <i>çoluk çocuk</i> , herkes ç.ç. 047/100 (çocua çolua) 124/10		
çocuğluğ	bk. çocukluk		

- ç.+unu (çocūnu) 048/15, 050/55(2)
 3. *is.* genç erkek , kız
 ç. 049/45, 057/25, 065/50, 083/40
 106/15, 109/89, 123/35, 130/30
 ç.+lar 102/30
 ç.+u (iye.)(çocū) 130/25
 ç.+uñ (cocūñ) 047/75(3), 060/70,
 060/85
 5. kardeş
 ç.+lardı 007/20
 ç.+u (iye.) 003/5
 6. gelişme döneminde bulunan kız
 veya erkek
 ç+u (iye.)(çocū) 011/55
 ç.+uñ (çocūñ) 102/30
 6.torun
 ç.+umuñ (çocūmuñ) 074/79
- çocuk çömlek** *is.* < *çocuk çömlek*, çoluk
 çocuk, aile
 ç.ç. 059/10
- çocuklar** *is.* < *çocuklar*
 1. hanım ve çocuklar, ev halkı
 ç. 017/10
 ç.+lar (çoğlar) 002/35(2), 036/15
 ç.+lara (çoğlara) 036/15
 ç.+ı (yük.) 064/60
 ç.+ıñ 010/80
 2. gençler
 (çoğlar) 040/42
- çocuklu** *sf.* < *çocuklu*, çocuğu olan
 ç. 009/105
- çocukluk** *is.* < *çocukluk*, küçüklük
 ç. 018/10, 034/25(2)
 (çocuklümde) 031/15, 034/5(2),
 034/35, 117/25
 (çocuklümüzda) 072/55
 (çocuklūñ) 006/30
- çoğ** bk. çok
 1. *sf.* çok
 ç. 002/35, 003/80, 006/10, 006/25,
 010/15, 029/25, 030/20, 036/15,
 047/45, 047/50, 094/10, 104/45,
 104/55, 104/75, 104/135,
 107/30(2), 111/37, 119/15,
 119/20, 120/70, 124/45
 2. *zf.* çok, aşırı
 ç. 006/30, 006/60(4), 010/110,
 016/10, 026/20, 031/20, 031/30,
 033/15, 048/50, 050/70(3),
 050/105(2), 050/120, 053/20,
 054/30, 054/35(2), 061/20(2),
 067/55, 067/60(2), 069/10,
 071/25, 073/10, 073/45, 078/15
 089/5(2), 091/23(2), 092/30,
 095/10, 095/65(2), 095/65,
 096/20, 096/53, 098/10(4),
 098/15, 100/10(2), 100/20
 101/20, 101/40(3), 104/110(2),
 105/5(2), 105/70, 107/25, 108/10,
 111/35, 112/5, 118/15, 119/45,
 120/25(3), 120/30, 120/40,
 120/65, 123/70, 125/10(2),
 126/30, 126/35(2), 126/40,
 127/65, 127/85
 (çöğ) 010/110, 061/20, 089/5
 095/25
 3. *is.* çok
 ç. 120/30, 130/60
 ç.+du 107/20
 ç.+dū 047/45, 107/10
 (çödu) 040/5, 085/5
 ç.+udu
- çoğdan** *zf.* < *çoktan*, uzun zamandır
 ç. 060/25
- çoğ ol-** < *çok olmak*
 ç.o.-acağ 050/105
 ç.o.-du 109/65
 ç.o.-masından 123/75
 ç.o.-urdu 113/15, 120/10
- çoğal-** artmak
 ç.-anıñ 047/45
 ç.-dī 008/25
- çoğu** *zm.* çoğu
 ç.+nu 105/60
 ç.+umuz (çömuz) 015/15
 ç.+unuñ (çönuñ) 028/60
 (çou) 028/15, 083/25
 (çou) 064/35
 (çounda) 055/15
- çok** < *çok*
 1.*sf.* çok
 ç. 001/15, 010/105, 015/5, 036/5,
 041/15, 048/20, 069/10, 130/5,
 2. *zf.* çok, aşırı
 ç. 001/20, 001/45, 001/50,
 001/55, 005/30, 009/155,
 009/187, 019/55, 027/30,
 028/65, 028/66, 029/20,
 030/25, 041/20(2), 048/40,
 049/35, 050/10, 050/65(2),
 053/15, 053/20(2), 061/10,
 064/55, 065/35, 067/55,
 067/75, 068/55, 075/110,
 078/10, 078/34, 081/5, 085/20,
 086/5(2), 088/15, 089/20(2),
 089/25, 092/30, 102/45, 102/55,
 105/75, 106/5, 106/50, 107/25,
 107/70, 108/5, 120/25, 129/10(2),
 130/30
 (çöğ) 009/20, 032/40, 056/5,
 062/30, 075/15, 130/50
 3. *is.* çok
 ç. 007/25, 042/35, 077/60,
 083/40, 104/160, 108/5, 120/70
 (çöğ) 080/10
 ç.+mu 075/45
 ç.+udu 007/35, 008/60, 047/45,
 055/15, 101/40, 103/10, 105/20
 ç.+udū 037/55, 047/160, 092/50
 ç.+umuş 007/55(2), 007/45

	(çõmuş) 125/60 (çousa) 047/110		
çokça	<i>zf.</i> < çokça, aşırı, fazla ç. 027/77	çökelek	ç.-tüm 073/30 <i>is.</i> çökelek, bir çeşit peynir ç. 095/55(2) 101/45 ç.+ten 092/5 (çökelēni) 101/45
çokçu	bk. çokça ç.+ydu 036/5	çölbaşı	<i>öz. is.</i> Güneyyurt'a bağlı mahalle ç. 120/55
çokları	<i>zm.</i> < çokları, birçoğu ç. 049/35	çölmek	<i>is.</i> < çömlək 1. testi ç. 003/120 ç.+i (yük.) (çölmei) 072/40 ç.+iñ (çölmēñ) 003/120 ç.+iñ (çölmeiñ) 072/40 2. toprak kap ç. 106/45 ç.+i (yük.) (çölmei) 106/50(2) 3. küçük toprak kap ç. 120/55(2), 120/85
çokluk	<i>is.</i> < çokluk, çok olma durumu ç.+una (çoklūna) 019/40 ç.+una (çoklūna) +göre 028/55, 109/80 ç.+unu (çoklūnu) 123/65	çömçü	<i>is.</i> < çömçe, tahta kaşık, kepçe ç. 091/15 (çömçē) 091/15 dizlerini bükerek oturmak ç.-dim 019/20
çoku	<i>is.</i> < soku, taş dibek, çukur ç. 105/70	çömezî	<i>öz. is.</i> < Çömez'in Rukiye, bir bayan adı ve unvanı ç.u. 065/25
çolak dayı	<i>öz. is.</i> < Çolak dayı, kişi ünvanı ç.d.+niñ 009/165	çöp	<i>is.</i> 1. değnek, sopa ç. 101/20(2) 2. çöp, saman çöpi ç.+ünü 099/17
çolak ol-	< çolak olmak, eli veya kolu sakat olmak ç.o.-unca 037/10	çörçil	<i>öz. is.</i> < Churcill, İng. başbakanı ç. 073/15, 130/45 ç.+miydi 130/45
çölu	<i>öz. is.</i> < Çoğlu, bir köy ç. 033/5, 034/5	çörək	<i>is.</i> < çörek, hamur işi ç. 097/15
çoluş çocuk	bk. çoluş çocuk ç.ç. 075/25	çöz-	çözgü ipini tezgâha yerleştirmek. ç.-eriz 032/30
çoluş çocuk	<i>is.</i> 1. çocuklarla birlikte aile topluluğu, çocuklar ç.ç. 041/15, 054/20, 119/25 (çolūñ çocūñ) 071/40 (çolūñ çocūm) 081/15 2. Bir işte gereken deneyimi kazanmamış yaşça küçük kimseler, gençler ç.ç. 075/95, 076/20 130/70(2)	çukur	< çukur 1. <i>is.</i> çukur ç. 023/5 2. <i>öz. is.</i> Çukur adlı merkez köyü ç.+uñ 036/30
çomallan-	kümelenmek, toplanmak ç.-miş 009/150	çukurbā	<i>öz. is.</i> < Çukurbağ, merkeze bağlı bir köy ç. 040/5
çor	<i>is.</i> tuzlu deri (?) ç.+lara 104/100	çul	<i>is.</i> kıldan yapılmış kaba dokuma ç. 006/20(2), 006/55, 031/35, 054/45, 054/50(3), 067/70, 072/35 ç.+larımız 072/35 ç.+larımıza 006/55 ç.+(yük.) 003/75, 054/50 ç.+umuz 006/20 (çul mul) 064/10
çorap	<i>is.</i> Far. çorap ç. 003/70, 032/35, 064/40, 106/70, 120/40, 120/45 (çorab) 006/50, 006/55(2) ç.+ı (yük.) 032/35(2), 064/40, 120/40 ç.+ını 103/5	çulhalıg	<i>is.</i> < çulhalık, el tezgahı ile dokuma ç.+la 100/5
çorba	<i>is.</i> Far. çorba ç. 021/5, 042/25(3), 042/30(2), 071/51, 072/25, 096/20, 129/15 (çorbā) 094/25, 105/35 ç.+dan 072/20 ç.+dīr 048/5 ç.+sını 008/40, 049/5, 071/50(2)	çumra	<i>öz. is.</i> Çumra, bir ilçe ç.+da 073/5 ç.+dan 037/20 ç.+niñ 037/20(2)
çor çocuk	<i>is.</i> çoluk çocuk ç.ç. 065/15, 113/25, 124/30	çumralı	<i>sf.</i> Çumra ilçesinden olan ç. 130/60
çorum	<i>öz. is.</i> Çorum ili ç.+a 010/35 ç.+dan 010/35		
çöggeleg	bk. çökelek ç. 101/45		
çök-	sarsılıp dinçliğini yitirmek		

çuval	1. <i>is.</i> büyük torba, çuval ç. 054/50, 101/25 ç.+a 092/10 ç.+ı (iye.) 055/5 ç.+ in̄ 010/110, 010/115, 101/30 ç.+lara 024/25, 028/60, 073/95, 090/5 ç.+ları (yük.) 101/30 2. <i>sf.</i> çuval ç. 052/5, 057/55, 103/10 (çuvāl) 047/30(2), 057/50
çuvaldız	<i>is.</i> < <i>Far. cuvāl-dūz</i> , çuvaldız ç. 126/30 ç.+ı(yük.) 126/30 ç.+larımız 126/15
çuvallan-	çuvallara doldurulmak ç.-ır 028/60
çuvallıg	<i>is.</i> çuvallık ç. 032/30
çü	bk. çünkü ç. 126/20
çün	bk. çünkü ç. 075/105
çüngü	bk. çünkü ç. 019/60, 039/10, 040/10, 074/50, 104/40, 106/35 (çüngü) 092/50, 111/20
çünkü	<i>bağ.</i> zira, şu sebeple ç. 002/20, 010/45, 010/110, 088/20, 107/35, 123/55
çünkü	bk. çünkü ç. 003/45, 088/20, 111/25
çüñü	bk. çünkü ç. 075/105
çürü-	çürümek ç.-yēn 107/70

D

da

bağ. da

d. 001/20, 001/25, 001/30, 001/40, 001/50, 001/65(3), 002/10, 002/15, 002/25, 002/40, 003/5, 003/20(2), 003/35, 003/70, 003/75, 003/85, 003/90, 003/95(2), 003/100, 003/105(2), 003/132, 004/10, 005/20, 005/25(2), 006/5, 006/10, 006/15, 006/25, 006/35, 006/45, 006/60(3), 007/5, 007/10(2), 007/15, 007/50, 007/55(2), 007/60, 008/5, 008/40, 009/10, 009/35, 009/60, 009/70, 009/75, 009/90, 009/105(2), 009/110, 009/115(4), 009/120(3), 009/125, 009/150(2), 009/155(2), 009/170, 009/175, 009/187, 010/20, 010/30, 010/40, 010/50, 010/55, 010/65(2), 010/80(2), 010/95, 010/100, 011/10, 011/20, 011/25, 011/30, 011/50, 011/85, 011/90, 011/95(2), 011/102, 011/103, 013/25, 013/40, 014/5, 014/10(2), 015/10, 015/30, 016/15(2), 017/20, 017/27, 018/10, 018/15, 018/25, 019/20, 019/25, 019/55, 019/60, 019/61, 020/30(4), 020/40, 020/41, 021/20, 021/25(4), 021/30(3), 021/40(2), 021/45(6), 021/50, 021/60, 024/15(2), 024/20, 024/25(2), 025/5(2), 025/10, 025/31, 026/5, 026/30, 026/31, 027/10, 027/25, 027/30(2), 027/45(2), 027/77, 028/5, 028/30, 028/35, 028/40, 028/65, 029/15, 029/30, 030/15(2), 030/20, 030/25, 031/30(2), 031/35(2), 031/40(2), 031/55(2), 032/15, 032/30(2), 034/10, 035/5, 035/10, 036/5, 036/10, 036/15, 036/20, 036/30(2), 037/35, 038/5, 039/15, 040/10, 040/15(2), 040/20(3), 040/25(5), 040/30(4), 040/40(3), 040/43(2), 042/15, 042/20, 042/25, 042/30, 042/45(2), 042/46, 042/47, 043/15(3), 043/40, 043/45(3), 043/65, 044/10, 045/5, 045/15, 046/5(4), 047/5(2), 047/10, 047/25(2), 047/30(2), 047/35, 047/40(3), 047/45, 047/50(3), 047/65, 047/70, 047/85, 047/90, 047/105, 047/115(2), 047/120(2), 047/130, 047/135, 047/150, 047/155, 047/170, 047/190,

047/195(2), 048/15(2), 048/20(2), 048/30(4), 048/35(2), 048/45, 048/50, 049/15, 049/35(4), 050/30(2), 050/35(2), 050/40, 050/45(2), 050/70(2), 050/85, 050/90, 050/110(2), 050/120(2), 050/123, 051/10, 051/15, 051/16, 051/17, 052/5, 052/10, 052/30, 054/20, 054/50(5), 055/10, 055/15(3), 056/10, 056/15, 056/20(2), 056/22, 057/30, 057/55(2), 057/60(4), 058/5, 058/10, 058/15(2), 059/5, 059/10, 059/15, 060/20(2), 060/35, 060/40(2), 060/50, 060/80, 060/90, 060/95, 060/110(3), 061/15(2), 061/20, 062/10, 062/40, 063/5, 064/10, 064/25, 064/30, 064/35, 064/55, 064/60, 065/5(2), 065/10(2), 065/20, 065/25, 065/30, 065/35(2), 065/40, 065/45, 065/55(2), 065/60, 065/65(2), 065/75(2), 065/80(3), 065/82, 066/5(2), 066/15(3), 067/5, 067/25, 067/55, 067/65(2), 067/75(2), 067/85, 068/5, 068/10, 068/20, 068/30, 068/35(2), 068/40(2), 068/45(2), 068/50, 068/55, 069/50, 069/55, 069/60(2), 070/35, 070/40, 070/50(2), 071/20, 071/25(3), 071/50, 072/20, 072/40, 072/50, 073/10, 073/30, 073/45, 073/55, 073/75, 073/80, 073/95, 073/98, 074/40, 074/45, 074/50, 074/55, 074/70, 074/77, 075/10, 075/15, 075/25, 075/35, 075/45, 076/5, 076/10, 076/15, 076/25, 077/10, 077/25, 077/35, 077/61, 078/15, 078/20(2), 079/10, 080/10, 081/25, 082/25, 082/30, 082/40(2), 083/5, 083/10(2), 083/20, 083/35, 083/40, 083/45, 083/56, 084/5, 084/12, 085/15, 085/25, 086/5, 090/6, 092/5, 092/15, 092/20, 092/25, 092/55, 092/62, 093/5, 094/15, 094/30, 094/35, 095/5, 095/15, 095/25, 095/30, 095/35, 095/45, 095/50, 095/55, 095/65, 095/70, 095/80, 095/82, 096/10, 096/25(2), 096/30, 096/35, 096/40, 096/45(2), 096/50, 096/53, 097/5, 097/10, 098/5, 098/10(3), 099/5(3), 100/10, 100/25, 100/30, 100/45(2), 101/25, 101/30, 101/35, 101/40, 101/45, 101/65(2), 101/67, 102/10(3), 102/25, 102/30,

- 102/35(2), 102/40(2), 102/45,
102/55, 102/60, 102/65(4),
103/5(2), 104/5, 104/65, 104/70,
104/95(2), 104/125(2), 104/140,
104/155, 105/5, 105/10,
105/15(2), 105/20, 105/25,
105/30(2), 105/40, 105/55,
105/60(2), 105/65, 105/70,
105/75, 106/15(2), 106/20,
106/25, 106/40, 106/90, 106/115,
106/125, 107/10, 107/20,
107/40(2), 109/5, 109/10,
109/20(2), 109/85, 111/15,
111/35, 112/10, 113/10(2),
113/15, 113/20, 115/5, 115/15,
117/25(2), 117/35(2), 118/20(3),
119/10, 119/30, 119/45, 120/25,
120/30(2), 120/35, 121/5, 121/10,
121/20, 121/35, 121/45(6),
121/55, 122/5(2), 122/10,
122/15(2), 122/20(2), 123/5,
123/10, 123/15, 123/65(2),
124/5, 124/20, 124/35,
124/40, 125/20, 126/10, 126/25,
126/30(2), 126/40(2), 127/40,
127/45(2), 127/55, 127/65,
127/85, 128/10, 129/5, 130/10,
130/20, 130/25, 130/45,
130/50(2), 130/55, 130/65,
130/70, 130/75(2), 131/20
d.+mı 054/40, 067/75, 112/5
(da...da...) *bağ.* 1. hem...hem...
d.d. 004/5, 009/25, 011/45,
023/10, 025/30, 036/10, 105/5
068/15(2), 078/10, 109/5, 122/15,
123/15, 124/25, 130/75, 131/20
(de...da...) 015/15, 057/50(2),
065/30
(da...de...) 018/10, 047/80,
105/5(2)
(da...da...de...) 105/5
(da...de...da...) 044/5
2. ister...ister
(da...dā...) 047/95
- dā**
bk. da
1. “da” bağlacı
d. 001/25, 002/25, 002/45, 003/55,
006/5, 006/25, 006/40, 006/55,
007/20, 007/55, 008/5, 008/40,
008/55(2), 010/15, 010/95,
011/30, 011/55, 012/25, 014/10,
015/5, 016/16, 017/25, 017/27,
017/28, 019/10, 019/45, 019/50,
022/5, 024/5, 024/15, 024/25,
025/10, 027/35, 027/40, 028/25,
029/10, 031/55, 032/35, 033/30,
034/5, 036/25, 039/15, 042/5,
044/15, 047/15, 047/25, 047/50,
047/65, 047/85, 047/95, 047/145,
047/165, 047/190, 047/195,
047/202, 048/15, 049/30,
050/20, 050/25, 050/35, 050/45,
024/15, 050/110, 053/10, 053/20,
054/45(2), 056/5, 056/15,
058/15, 060/50, 060/55, 065/20,
065/35, 065/80, 066/5, 066/15,
067/55, 067/60, 067/86, 068/15,
068/40(2), 072/15, 073/35,
073/40, 073/50, 073/85, 074/70,
075/60, 075/90, 077/35, 077/60,
078/20, 083/15, 085/10, 085/20,
085/28, 092/10, 092/55, 093/5,
092/60(2), 094/10, 094/35,
095/20, 095/70, 095/75, 096/50,
098/10, 099/15, 101/5, 101/35,
101/40, 102/20, 102/45(2),
102/55, 102/60, 102/65(2),
104/75, 104/105, 104/115,
104/165, 105/10, 105/35,
105/50(2), 105/60, 105/70(2),
105/75, 107/10, 107/15, 107/20,
107/30, 107/45, 107/65, 107/85,
108/5, 109/85, 111/35, 112/5,
114/5, 116/5, 117/20, 119/20,
119/40, 120/30, 120/75, 121/50,
121/55, 122/10(3), 122/20, 123/5,
123/10, 123/25, 125/15, 126/30,
127/45, 127/94, 130/15,
130/60(2), 130/75, 131/10
2. bk. daha
d. 002/20, 002/25, 002/55, 006/30,
006/35, 008/45, 009/15, 009/170,
010/80, 010/115, 011/50, 011/55,
016/16, 017/25, 019/55, 020/15,
028/20, 029/20, 030/25, 034/5,
036/35, 040/25, 040/35,
043/45(2), 044/15, 047/10,
047/100, 049/15(2), 049/30,
049/40, 052/15(2), 054/20, 057/5,
060/35, 060/90, 062/35(2),
065/10, 068/15, 069/25, 073/75,
073/97, 075/30, 075/40, 075/100,
078/25, 080/5, 083/45, 089/10(2),
089/20, 100/45, 100/46, 102/45,
104/30, 104/70, 104/110, 105/55,
107/20, 111/35, 120/55, 123/45,
127/30, 127/80, 128/5, 131/5(2)
(dā_cı) 065/65
(dā...dā...) 117/20
(dā...dē...) 004/5, 056/15
3. bk. dağ
d. 006/40
d.+a (dā) 065/15, 067/10, 067/15,
100/20, 104/165
d.+da 031/15, 070/35,
100/30, 123/75, 125/60
d.+dā 006/25, 006/30, 006/45,
006/60
d.+dan 006/15, 053/10, 091/22
d.+dayka 036/5

- d.+lar 124/50
d.+lara 031/50
d.+larda 006/25, 006/50, 031/10, 031/15, 054/15(2), 095/20, 106/85, 124/40, 125/55
d.+lardaki 091/15
d.+lardan 072/20(2)
d.+ları 042/45(2)
d.+larıñ 065/45, 075/40
d.+ñ 009/160, 049/45, 065/45(2), 065/55, 070/55, 083/30, 104/160, 106/105
d.+na 006/40
4. bk. tā
d. 034/35, 078/25, 109/50, 120/60, 130/30
- dabağ** bk. tabak
d. 032/10, 074/75, 115/5, 115/26(2)
d.+a (dabā) 043/50
d.+lara 074/50
d.+ñ (dabāñ) 032/10
- daban** *is.* < *taban* 1. toprağın altı
d.+a 027/35, 049/45, 106/60
d.+ā 083/5
d.+da 092/30
d.+dan 049/45
d.+ına 073/50
2. tavan karşıtı
d.+nımı 060/105
- dabanca** *is.* < *tabanca*
d. 002/45, 002/55, 084/5, 127/90
(dabanca mabanca) 121/30
- daban gúpresi** *is.* < *taban gúpresi*, bir gúpresi
d.ğ. 073/50
- dā başı ol-** < *dağ başı olmak*, uzak olmak
d.o.-dukları 125/20
d.o.-uncā 125/5
- dabi** bk. tabi
d. 119/25, 119/40
- dā çayırı** *is.* < *dağ çayırı*, dağlarda yetişen bir ot, çayır
d.ç. 100/30
d.ç.+ndan 100/30
- dad** *is.* < *tat*
d. 071/20, 071/25(2), 071/35
d.+ına 109/80
d.+ynan 071/20
- dad-** < *tatmak*, yemek, tadına bakmak
d.-mazdığ 057/65
- dadlı** bk. tatlı
d. 011/30, 011/65, 011/80, 047/120(2), 064/20(2), 071/50, 077/61, 096/15, 098/10, 125/30, 129/15
(dādlı) 082/20
(dadlı) 051/10, 129/15
d.+mız 042/30
d.+sımı 011/95, 048/5
(daTlısımı) 011/35
- dadlı çorba** *is.* < *tatlı çorba*, bir tür çorba
d.ç. 042/25
- dadlılık** *is.* < *tatlılık*, tatlı yeme durumu
d.+a 011/35
- daTsızlık** *is.* < *tatsızlık*, tatlı alma ihtiyacı
d.+a 011/35
- dāfā** *zf. Ar.* < *def'a*, kez
d. 113/30, 114/5
- dağ-** bk. takmak
d.-allardı 012/10
d.-dığları 012/10
d.-dılar 073/80, 081/30, 104/30, 104/40
d.-mazdı 052/40
- dağğa** *is.* < *Ar. dağğa*
d. 052/15, 107/30
- dağğalığ** *sf.* < *dakikalık*
d. 127/75
- dağ** *is.* dağ
d. 009/5, 009/110, 009/115, 045/10, 107/75
d.+a 009/45, 045/15, 123/60
d.+da 009/15, 027/65
d.+dan 009/20, 080/12
d.+ı (iye.) 009/10
d.+ı (yük.) 109/70
d.+ñ 047/165, 082/45
(daiñ) 001/70, 009/45, 009/160, 040/10, 049/40, 069/50, 107/15, 125/55
d.+lar 003/80, 109/45
d.+lār 077/25, 077/30, 107/70
d.+larā 082/40
d.+larda 078/32
d.+lardā 107/75
d.+larıñ 009/15, 009/80
- dağa taş git-** iş için dağa, bayıra gitmek
d.t.g(d).-erdik 045/15
- dağarcık** *is.* < *dağarcık*, deriden yapılan kese
d. 009/105(5)
- dağıl-** 1. ayrılmak, uzaklaşmak
'd.-dı 080/10
(daildı) 002/55
d.-dığ 107/40
d.-ıllar 079/11
(dailıllar) 013/20, 013/45
(dailıp) 024/15
d.-ır 079/5
(dālır) 074/77, 094/30
(dailır) 002/55, 069/35
(dālırdı) 072/45
(dailırdı) 045/25
(dailırız) 022/20, 049/10
2. dağıtılmak
(dāılacağ) 061/5
(dālır) 011/60(2)
(dailır) 047/175111/35
(dailıyor) 110/10
3. bölünmek

dağıt-	<p>(daılmış) 104/100</p> <p>1. bırakmak, ilgilenmemek d.-dığ 016/5</p> <p>2. herhangi bir şeyi ayrı ayrı kimselere vermek d.-ıllar 073/50(2) d.-ır 115/25, 076/25 (daıdır) 047/95, 096/25(2) (daıdırlar) 003/35 d.-ırız 055/5(2), 076/10 (daıdırız) 055/10 (daıtırız) 015/30 d.-ıyor 083/40</p> <p>3. pay etmek, bölüştürmek (daıdır) 050/90 d.-ıllar 120/30 (daıdıllar) 120/30 d.-ıllār 120/65</p> <p>4. düzenini bozmak, dağıtmak d.-mamış 107/30</p> <p>5. ulaştırmak (daıtır) 011/60</p> <p>6. uzaklaştırmak, ayırmak (daıtmazlardı) 105/30(2) (daıtmış) 106/125 (daıtmışlar) 130/20</p>	<p>d. 011/20, 011/70(2), 027/35, 027/65(2), 028/40, 047/105, 050/80(2), 057/60, 073/80(2), 081/25, 094/10, 094/15(2), 094/25, 095/20(2), 095/45(2), 095/82, 097/25, 101/10, 102/45, 106/80, 115/10, 116/15, 117/30, 119/15, 125/30, 126/10(2) (daha) 117/30 (dahā) 089/15, 102/40 (dāha) 047/145 (dahı) 037/15, 037/20</p> <p>6. var olana, elde bulunana ek olarak, olana katarak d. 009/80(2), 009/85, 011/40, 044/15, 047/15, 047/45, 047/95, 047/160, 050/115, 075/30, 076/15, 082/10, 106/45, 121/30, 121/40 (dāha) 009/5</p> <p>7. dahi, bile d. 112/21 (dahā) 107/15</p>
dağıtıl-	<p>verilmek d.-ılır 124/10 (dātılır) 094/35</p>	<p>daha da <i>zf.</i> hâlâ, hâlen d.d. 002/55</p>
dağıtım	<p><i>is.</i> dağıtım d. 083/20 (dātıma) 052/30 d.+ dā 083/20</p>	<p>dahın <i>is.</i> < <i>tahin</i> (dahın mahın) 129/15</p>
daha	<p><i>zf.</i> 1. kendisinden sonra üçüncü kişi iyelik eki alan bir sıfatla birlikte sözü edilen konuda en önemli durumu belirtmek için kullanılan bir söz d. 003/35(2), 047/20 (dāha) 054/10</p> <p>2. şimdiye kadar, henüz, hâlâ d. 002/45(2), 002/55, 009/188, 018/25, 036/10, 036/25, 037/35, 051/15, 055/15, 060/45, 089/5, 104/85, 105/70, 125/60 (daha) 007/65 (dahā) 009/125, 080/10 (dahā) 047/50 (dahı) 007/20, 007/30 (dahī) 009/189, 042/45 (dahı) 044/10(2), 044/15(2)</p> <p>3. ileride, sonra d. 007/25(2), 123/45</p> <p>4. bundan başka, bunun dışında d. 009/95(2), 009/170(2), 054/10, 055/25, 060/45, 060/90, 085/20, 089/32 (dahī) 077/30</p> <p>5. karşılaştırma ve üstünlük anlamı veren bir söz</p>	<p>dahi <i>e.</i> da, de, bile d. 010/10 (dahı) 009/160 (dahī) 019/60, 107/50</p> <p>daılum <i>is.</i> < <i>dağılum</i>, ayrılma d. 104/55</p> <p>daılma < <i>dağılma</i> 1. <i>is.</i> ayrılma, uzaklaşma d. 030/10 d.+sına 050/30 2. <i>is.</i> bölünme d. 104/100(3)</p> <p>daıtım ol- < <i>dağıtım olmak</i>, görev yerleri belirlenmek d.o.-duğ 117/5</p> <p>daıttır- < <i>dağıttırmak</i>, paylaştırmak d.-dım 073/25(2)</p> <p>dāim <i>zf.</i> <i>Ar.</i> daima, sürekli d. 107/65</p> <p>dāir <i>sf.</i> <i>Ar.</i> dair, ait, ilgili d. 003/70</p> <p>dāire <i>is.</i> <i>Ar.</i> 1. kat d. 002/25 2. bir çemberin içinde kalan düzlem parçası d. 027/70</p> <p>dağ- bk. takmak 1. düğün vb. törenlerde takı armağan etmek d.-acağsa 011/45 d.-allar 003/125(2), 003/130, 021/45, 021/50, 025/30, 064/5, 064/25(3), 103/5, 113/15</p>

- d.-allār 064/25
d.-allardı 028/45(2), 045/20, 110/10
d.-allardī 045/20, 073/75, 120/40
d.-āñ 001/10
d.-ar 011/35(3), 025/30(3), 079/10(3), 127/91, 131/10
d.-lar 076/20
d.-arlardī 072/5
d.-ıyollardı 110/10
d.-ıyollardī 110/10
d.-madan 003/125
d.-ıvirise 131/5
2. asmak
d.-allar 053/10
d.-arağ 053/10
d.-arız 054/30(2)
d.-ıyollar 053/10
3. geçirmek, tutturmak
d.-arız 054/40
d.-ardık 101/15(2)
d.-arız 031/20(2)
d.-arız 126/30
d.-arkēn 126/25
d.-arsañ 028/45
d.-dıqları 116/5
d.-dım 065/75
d.-ıyoruñ 116/5
5. yerleştirmek
d.-ıyorsun 124/30
- dağıl-**
bk. takılmak
1. geçirilmek, tutturulmak
d.-an 015/15
d.-ırdı 028/45
d.-ır 047/100(2), 111/20
d.-ıyor 116/5
2. isim verilmek
d.-miş 044/5
- dağılı**
sf. < *takılı*, takılmış
d. 123/25
- dağım**
is. < *takım*, takım elbise
d. 069/55
d.+ā 057/35
- dağın-**
< *takınmak*, giyinmek
d.-ır 003/105
- dağma**
is. < *takma*, takma işi
d. 013/20, 027/50
- dağma ad**
is. < *takma ad*, lakap
d.a.+ı 126/5
- dağtilo**
is. < *Fr. dactylo*, daktilo
d.+nuñ 089/20
- dal**
is. 1. sırt
d.+da 100/20
d.+ıma 017/20
d.+ımızda 031/30, 100/20
d.+ına 017/25, 028/35, 074/25
d.+ında 047/165(3)
d.+larınā 075/55
2. ağacın kollarından her biri
d.+ı (iye.) 040/40
- (dālī) 028/35
d.+ından 006/65(2), 039/5
d.+inden 069/40, 069/45
d.+larınā 119/25
d.+larından 118/25
- dal-**
1. su kaynarken dalga dalga olmak
d.-a d.-a 009/135
2. girmek
(dālma) 065/60
d.-ıvirdi 065/60
3. karışmak, girmek
d.-mā 102/50
- dala-**
köpek, kurt vb. hayvanlar
dişlemek, ısırarak
d.-dī 075/30
- daláveře**
is. < *dalavere*, yalan dolanla
gizlice görülen kötü iş, gizli oyun
d. 130/25
- dalgın ver-**
< *telkin vermek*
d.v.-iller 012/25
- dāhğ**
sf. < *dağlık*
d. 015/5
- dallandır- pürlendir-**
çocuk sahibi olmak
d.p. 074/30
- dam**
is. 1. toprak dam, çatı
d. 008/35(2), 077/10, 101/55, 121/30
d.+a 003/100, 003/105, 013/20, 047/195, 067/45, 072/15, 121/30, 121/35
d.+ ā 032/5
d.+da 003/105, 074/15
d.+dan 008/40, 011/75, 050/65, 072/40, 131/10
d.+ıdı 121/35
d.+ında 008/60
d.+ında 033/25
d.+lara 121/25
d.+larda 006/45
d.+lardā 012/20
d.+ları 124/15
2. üzeri toprak kaplı ev, küçük ev, köy evi
d. 095/20
d.+lar 095/15, 095/20(2)
- damal**
is. < *damar*
d. 041/20(2)
- dāmāt**
is. < *Far. dāmād*, güveyi
d. 003/100, 011/95, 011/100, 067/45, 121/35, 121/40(2), 121/45
(dāmād) 047/190, 113/30(4)
(dāmād) 003/120(2), 016/10, 047/190, 056/23, 079/10, 113/35, 121/55d.+a 025/20, 121/40
(damad) 076/25
(dāmaT) 003/130, 067/45
(dāmāt) 016/10, 072/40, 104/140
d.+ı (yük.) 003/75, 003/130(2), 067/45, 121/55(2), 131/15

	d.+la 045/25		d.+ı (iye.) 001/65
	d.+dan 032/5		d.+ı (yük.) 001/70
	d.+ıñ 003/120(2), 121/35, 121/55		2. değirmen
	d.+ı (yük.) 072/30		d.+dan 090/5(2)
	d.+ımız 072/40		3. dokuma tezgahı tarağı
	d.+ımızı 072/40		d.+dan 054/35
	d.+ıñ 104/140, 113/20(2), 121/40	darah	bk. darağ (saç tarama aracı)
	d.+a 121/35		d. 067/70
	d.+ıñ 012/15, 013/30	daral-	1. sıkışmak, bunalmak
	d.+la 113/25		d.-dışsıra 055/15(2)
	d.+lar 015/35		d.-ırsa 017/28
dāmātlık	<i>is.</i> < <i>damatlık</i> , damat elbisesi		2. dar duruma gelmek, küçülmek
	d. 072/10		d.-dī 050/25
	d.+la 113/5		d.-masī 050/35
dam deliği	<i>is.</i> küçük ev, küçük köy evi	darar	<i>öz. is.</i> Darar adlı köy
	d.d+nde (dam delinde) 060/70		d. 125/55
dam dibi	<i>is.</i> ahır		d.+dā 125/55
	d.d.+ndē 060/5		d.+ı (iye.) 125/70
damla	<i>is.</i> katre	daraş-	yaklaşmak, yakınlaşmak
	d. 057/55, 073/30		d.-ırlar 105/55
damlapınar	<i>öz. is.</i> Damlapınar (Manyan) köyü	däre	bk. daire (kat)
	d. 044/5		d. 002/20
dana	<i>is.</i> dana	darıl-	azarlamak, paylamak
	d. 102/35, 117/30		d.-dī 043/70
	d.+sı 005/25		d.-ıyor 130/70
dānāğ	<i>zf.</i> < <i>dağınık</i>	dasos bentleri	<i>öz. is.</i> Dasos bentleri, bir yer
	d. 030/25		d.b.+ni 107/30
dāne	bk. tane	daş	<i>is.</i> < <i>taş</i> , 1. sert ve katı madde
	d. 103/17		d. 001/60, 030/10, 057/35, 065/65,
	(dane) 104/50		070/50, 094/5(2), 094/37, 100/25,
	d.+si 005/25, 055/20		104/145, 107/35
danış-	istişare etmek		d.+a 070/55
	d. 042/46, 042/47		d.+ ā 017/20, 077/60, 106/50
	d.-acāmız 011/20		d.+da 068/40(2)
	d.-alım 003/60(3)		d.+dan 006/20, 068/40(2),
	d.-dığ 036/35		077/60, 095/20, 097/20, 099/15,
	d.-ır 047/80		125/60
	d.-ıyım 047/80		d.+ı(yük.) 047/160, 094/5, 106/100
	d.-tıysā 060/95		d.+ī (yük.) 094/5
dantel	<i>is.</i> < <i>Fr. dantelle</i> , ince oya işi		d.+ıla 017/20
	d. 103/10		(dāşımı) 047/150
dāp	<i>is.</i> < <i>tap</i> , tutma yakalama sesi		d.+ıñ 037/20, 065/65, 107/40
	d. 106/105		d.+lan 043/40
dar	1. <i>zf.</i> güçlükle, ucu ucuna		d.+lar 077/55
	d. 043/65		d.+ lār 077/25
	2. <i>sf.</i> dar		d.+larī (yük.) 068/40
	d. 050/80		d.+ları (iye.) 100/5
	3. yetersiz, az		2. mezar taşı
	(dār) 066/10		d. 007/25(2), 007/40
	4. fakir, imkanı dar		d.+ī (iye.) 077/60
	d.+ıdı 100/15		3. kimyasal bir taş
dār-	farkına varmak (?)		d. 027/25
	d.-dıysam 009/5		4. değirmen taşı, zımpara
dara-	< <i>taramak</i>		d. 028/55, 115/28
	d.-dışsıra 001/70		d.+lar 028/60
	d.-rız 054/35		5. üzümlerin ezildiği taş tekne
daracığ	<i>sf.</i> < <i>daracığ</i>		d.+a 109/75
	d. 060/45		5. kaya
darağ	<i>is.</i> < <i>tarak</i> , 1. saç tarama aracı		d.+ıñ 127/15
	d. 001/65, 075/80, 100/35	daş-	< <i>taşmak</i>

	1. sığmayıp kenarını aşmak d.-acağ 047/75 2. bir yere sığmamak d.-dī 047/75	2. koyun keçi sürüsü d. 003/20, 030/10, 030/15, 030/25, 035/5, 035/15(2), 065/45, 125/60 d.+ı (yük.) 003/10, 004/5(2), 009/25, 009/30, 054/25, 058/5, 105/40 d.+ımız 003/5, 003/15, 004/5, 054/5 d.+ımız 054/5 d.+ımız 047/45 d.+ınız 009/25 d.+lar 120/10 3. keçi d. 064/35 d.+a 037/25, 075/70 d.+dan 054/35(2), 054/45 d.+ın 009/20, 028/40 d.+la 064/35(2)
daşgaleli	<i>sf.</i> < <i>Taşkaleli</i> , Taşkele'den olan d.-yim 076/5	
daşı-	bk. taşımak (götürmek) d.-dı 043/30, 043/35(2) d.-llar 028/30 d.-ma 028/15 d.-rdık 028/55, 031/5 d.-rlar 092/50 d.-rlarımış 102/10 d.-ymca 028/35	
daşın-	< <i>taşınmak</i> , götürülmek d.-ırdı 091/15	
daşkale	<i>öz. is.</i> < <i>Taşkale</i> , bir belde adı d.+deki gibi 097/25	
daşkent	<i>öz. is.</i> < <i>Taşkent</i> , bir belde adı d.+e 108/10 d.+ē 108/10	
daş kömürü	<i>is.</i> < <i>taş kömürü</i> d. 092/30	
daşköprü	<i>öz. is.</i> < <i>Taşköprü</i> , bir köprü adı d. 053/5, 053/10(2)	
daşla-	< <i>taşlamak</i> , taş atarak düşürmek d.-dığ 106/85 d.-nı mī 106/85	
daşlı	<i>sf.</i> < <i>taşlı</i> , taşı olan d. 130/65 d.+sı 070/30 d.+sını 070/30	
dāşlığ	<i>sf.</i> < <i>taşlık</i> d. 011/85	
daş ocā	<i>is.</i> < <i>taş ocağı</i> d. 130/65	
dāvā	<i>is.</i> < <i>Ar. da'vā</i> d. 003/30(2) d.+sına 003/40(2)	
daval	bk. davar d.+lar 011/60 d.+ları(yük.) 054/30	
davar	<i>is.</i> koyun, keçi d. 008/45, 009/5(3), 011/60, 012/20, 027/75, 030/30, 036/5, 041/10(3), 042/25, 050/35, 051/5, 053/5, 054/10, 059/10, 062/10, 065/45, 076/20, 079/10, 105/30, 105/35(4), 121/57, 124/10 (davar) 059/10 (davār) 035/10, 065/45 (dāvar) 036/10 d.+a 009/20, 019/40, 125/60 d.+ın (yük.) 054/10 d.+ın 013/40 d.+lā 065/45 d.+lar 050/115 d.+ları 047/55 d.+larımız 006/10 d.+ların (yük.) 073/35	
davarcı	<i>is.</i> davar işi ile ilgilenen kişi d.+sī 035/10 d.+ydı 009/30 d.+ydī 030/15 d.-ydık 030/10	
davarcılık	<i>is.</i> < <i>davarcılık</i> , davar işi d. 054/35 (davarcılığ) 050/123, 073/40 d.+ı (yük.)(davarcılığ) 050/116 054/30, 054/35	
davarcı ol-	davar sahibi olmak d.o.-dūmuz 095/30	
davarcılık	bk. davarcılık d. 036/10	
davar ğafası	<i>is.</i> < <i>davar kafası</i> , kelle d.g. 127/15	
davar güit-	sürüyü otlatmak, korumak, gerektiğinde süt sağmak d.g.-erdim 030/10(2) d.+ını g.-erdim 030/15 d.g.-mey 050/121	
dāvet	<i>is.</i> < <i>Ar. da'vet</i> , çağrı d. 047/90 d.+e 047/105 d.+i (iye.) 047/90, 113/35 d.+lerine 048/30	
davet edil-	< <i>davet edilmek</i> , çağrılmak d.ē.-ir 095/75, 118/5(2) (dāvet idilir) 097/15	
dāvet et-	< <i>davet etmek</i> , çağırarak d.ē.-eller 113/15, 113/35(2) d.ē.-er 047/105, 113/35 d.ē.-iyollar 003/90	
dāvet it-	bk. dāvet etmek d.i(d).-eler 079/5 d.i(d).-er 094/25, 095/70 d.i(d).-erdi 050/40 d.i(d).-erdik 072/30 d.i(d).-erim 095/70	
dāvetiye	<i>is.</i> < <i>Ar. da'vetiyye</i> d. 003/90(2)	

- dāvetli** *sf.* < *davetli*, davet edilmiş
d. 072/20
- dāvetli ol-** < *davetli olmak*
d.o.-araç 072/15
- davet olun-** < *davet olunmak*, çağrılmak
d.o.-ur 047/85
- davgandoslu** *sf.* Davgandos köyünden olan
d. 040/5
- davı'l** *is.* < *Ar. tabl, davul*
d. 003/115(2), 032/5(3),
032/10(2), 032/20(2), 063/10,
070/15, 074/20, 074/76, 121/25,
131/10
d.+lar 093/15
- davı'lı** *sf.* < *davulcu*, davul çalan kişi
d. 067/35
(davı'lıcī) 067/15
d.+lār 074/10
- davıl** bk. davı'l
d. 045/20, 074/20, 074/40,
077/20, 082/15
(davıl mavıl) 014/5, 109/10
d.+ı (yük.) 074/20
d.+ı (yük.) 032/5
d.+la 025/32
d.+lar 093/20
- davılcı** bk. davı'lıcı
d. 012/20
- davran-** 1. harekete geçmek
d.-dım 002/50
d.-amadım 009/120
- davıştı** *is.* kıpırdanma, hareket
d. 003/65
- davşan** *is.* < *tavşan*
d. 065/60, 065/65(2), 107/20
107/30
(davşān) 065/50, 107/20
d.+a 107/20
d.+ıñ 065/55, 065/65, 107/20
- davşanlı** *öz. is.* < *Tavşanlı*, bir köy adı
d.+nıñ 074/15
- davıd** bk. davud
d.+a 052/10
- davud** *öz. is.* Davut, erkek adı
d. 052/10
- davud zan** *öz. is.* Davut Zan, kişi adı soyadı
d.z. 106/55
- daya-** 1. yaşlamak
d.-dım 019/15
d.-llar 032/20
2. düşünlerde gelini atla getirirken
geline destek olmak
d.-r 012/15
d.-rdı 007/45
- dayağ** *is.* dayak
d.+a (dayā) 001/45, 089/20, 089/25
- dayağ yi-** < *dayak yemek*, döğölmek
d.y.-dim 056/5
- dayan-** 1. varlığını korumak
d.-amadı 098/5
2. dayanmak, tahammül etmek
d.-amamış 009/40
d.-amayıp 009/85, 009/95, 009/105
d.-ıç 065/50
3. ulaşmak, varmak
d.-dık 075/105
d.-ması 040/40
4. yüklenmek
d.-iñ 047/190
d.-miş 130/20
5. yaslanmak, dayanmak
d.-miş 123/5
- dayanağlı** bk. dayanağlı
d.+dır 050/115
- dayanağlı** *sf.* < *dayanıklı*, sağlam
d. 015/15
- dayat-** direktmek, ısrar etmek
d.-maz 011/90
- dayı** *is.* 1. annenin erkek kardeşi
d. 093/5, 106/15
d.+ım 007/10, 030/25, 093/15
(dāyım) 037/10, 130/55
d.+mıñ 093/15, 105/20
d.+mız 060/40, 060/45, 060/55
d.+mızıñ 093/5
d.+ñ 007/5, 007/55, 007/65,
047/155
(dāyıñ) 007/25, 007/30
(dayıñ) 003/45
d.+ña 060/40
d.+ñgil 060/55, 060/60
d.+nıñ 007/60, 010/75, 047/190,
065/60
d.+sı 003/125, 007/30(3), 037/5,
074/75, 106/105(2)
d.+sılarınñ 037/10
d.+sına 003/60
d.+sındā 003/45
2. yaşlı erkeklerle söylenen bir
seslenme sözü
d. 003/25, 035/5, 035/10, 060/30,
(dayı) 020/40, 035/10
(dāyı) 020/30
d.+ñ 066/5, 071/50
- dayı gızı** *is.* < *dayı kızı*
d.g. 007/20
- de** *bağ.* de (da)
d. 001/10(2), 001/25, 001/35(2),
001/40(2), 001/45(2), 001/50,
001/55, 001/60, 001/65, 001/70,
001/71, 002/15, 002/25, 002/30,
002/35(2), 002/40, 002/45,
002/50, 002/55(3), 003/5(2),
003/10, 003/35, 003/50(2),
003/70, 003/75, 003/110,
003/115, 004/10(2), 005/10(2),
005/30, 006/40, 007/10,
007/15(2), 007/30, 007/40,
007/60(2), 007/65(2), 008/5,
008/15(2), 008/50, 008/55(3),

009/5(2), 009/15(2), 009/30,
 009/35, 009/100, 009/110(4),
 009/115, 009/120(2), 009/125,
 009/155, 009/165, 009/185(2)
 010/15, 010/20, 010/30,
 010/35(2), 010/55, 010/65,
 010/70, 010/85, 010/100(3),
 010/110(3), 011/15(2), 011/25,
 011/35, 011/55, 011/70, 011/85,
 011/100, 012/15(2), 013/5,
 013/30(2), 013/50(2), 014/5,
 015/10(2), 015/15, 015/20(2),
 015/30, 016/5, 016/10, 016/15(2),
 017/15(2), 017/25, 018/5(2),
 018/10, 018/20, 018/25, 019/25,
 019/45, 019/50, 019/61, 020/10,
 020/15, 020/40, 021/20, 021/25,
 021/55(4), 021/60, 021/61(2),
 021/63, 023/11, 023/13, 024/5(3),
 024/10, 025/10, 025/25, 026/25,
 026/30, 027/25, 027/35(2),
 027/40, 027/60, 027/65,
 027/75(2), 028/5, 028/15,
 028/25(2), 028/50, 028/65
 029/10, 029/15, 029/31, 030/20,
 030/25, 030/30, 031/25, 031/30,
 031/35(3), 031/50, 031/55,
 032/35, 034/10, 034/30, 035/15,
 036/15, 036/30, 037/15, 037/35,
 037/45, 039/5, 039/10(2), 039/17,
 040/20, 040/25, 040/30, 040/35,
 040/40, 040/41, 041/5, 041/15,
 042/20, 042/40, 043/20, 043/30,
 044/5, 044/10(2), 045/26, 046/5,
 047/25(2), 047/35(2), 047/45(2),
 047/50, 047/55(2), 047/60(4),
 047/70(3), 047/80, 047/85(2),
 047/125, 047/130(2), 047/150(3),
 047/155(2), 047/170, 047/175,
 047/180, 047/190(2), 047/200(3),
 048/10, 048/15, 048/20, 048/25,
 048/35(2), 049/5, 049/10, 049/15,
 049/20, 049/25(2), 049/30,
 049/35(3), 050/15, 050/20,
 050/30(2), 050/40, 050/45,
 050/70, 050/85(2), 050/90,
 050/110, 050/115, 050/120,
 050/121, 051/5, 052/5, 052/30,
 052/35, 052/40, 054/20(2),
 054/35, 054/50(2), 055/5, 055/25,
 056/5, 056/15(2), 057/15, 057/25,
 057/40, 057/55(2), 059/15,
 060/20(2), 060/25(2), 060/30(2),
 060/45, 060/65(2), 060/70(2),
 060/85, 060/95, 060/100,
 060/105, 061/22, 064/10, 064/20,
 064/30, 064/50, 064/62, 065/20,
 065/25, 065/30, 065/35, 065/55,
 065/60, 065/65, 065/70, 065/75,
 066/10, 067/60, 067/70,
 067/80(2), 068/5(2), 068/15,
 068/20, 068/25, 068/35(2),
 068/45, 068/55, 068/60, 068/61,
 069/20(2), 069/25(2), 070/20,
 069/30(2), 069/35, 069/40,
 070/25, 070/45, 071/20, 071/25,
 071/30, 071/40(3), 072/10,
 072/15, 072/25, 072/45, 073/15,
 073/25(2), 073/35, 073/60,
 073/70, 073/75, 073/95, 074/20,
 074/25, 074/30(3), 074/50,
 074/70, 074/75(2), 075/15,
 075/30, 075/65, 076/5(2), 077/10,
 077/15(4), 077/20, 077/35,
 077/45, 077/61, 078/5(2),
 078/10(2), 078/15, 078/20,
 078/25(2), 078/30, 080/10(2),
 080/11, 081/10, 081/15, 081/25,
 082/5, 082/10, 083/15(2), 083/20,
 083/25, 083/30, 083/50,
 083/55(2), 085/15, 086/5,
 089/10(2), 089/20, 091/15,
 092/10, 094/10, 094/25, 094/30,
 094/35, 094/36, 095/5(4), 095/10,
 095/15, 095/30(2), 095/30,
 095/50, 095/80, 095/84, 096/20,
 096/30(2), 096/40, 096/45,
 097/20, 098/15(2), 099/10,
 100/25, 100/30, 100/40, 101/15,
 101/30, 101/50, 101/60(2),
 101/65, 101/66, 102/20,
 102/25(2), 102/30(4), 102/55,
 103/5, 103/10, 104/15, 104/40,
 104/45, 104/50, 104/55(2),
 104/60, 104/75, 104/85(2),
 104/105, 104/115(2), 104/130,
 104/140, 104/145, 104/150,
 104/160, 105/20(2), 105/30,
 105/35(2), 105/55, 106/10,
 106/55, 106/70, 106/90, 106/95,
 106/120, 107/5, 107/35, 107/40,
 107/50(2), 109/45, 110/10,
 111/15, 111/30(3), 111/35(2),
 111/36, 112/10, 113/15, 113/20,
 115/10, 116/5, 117/10, 117/25,
 118/10, 119/10(2), 119/15,
 120/20, 120/70, 120/85,
 121/15(2), 121/40(3), 121/45,
 121/50, 122/15, 123/5(2),
 123/10(2), 123/25, 123/35,
 123/76, 124/40(2), 124/45,
 125/15, 125/25, 125/45, 125/50,
 125/55, 126/30, 126/35, 126/40,
 127/10, 127/30, 127/40, 127/60,
 127/65, 128/10, 128/11, 129/10,
 130/10, 130/15, 130/30, 130/35,
 130/65, 130/70(2), 130/75,
 131/15, 131/20
 de...de.. bağ. hem...hem...
 d.d. 009/75, 019/60, 020/5, 026/5,

- 031/10, 058/5, 070/55, 096/50, 100/5, 120/20, 120/70, 122/15, 130/30
(de...de...de...) 113/20
(de...dē...) 100/46
(de...da...) 130/30
- de** *inl.* ta, tā
d. 044/5, 066/5
(dē) 067/35
(dē) 004/5, 008/10, 040/25, 066/5, 066/10, 072/40, 101/25, 104/30, 120/70, 129/5
- de** bk. değil
d.+mi 003/40
- dē** bk. değil
d. +mi 025/15, 059/5, 059/16, 069/15, 071/45, 094/36
d.+mī 047/5, 047/10
d.+misiñiz 062/40
- dē-** < *değmek*
1. değerinde olmak
d.-r 096/40(3)
2. değmek, ulaşmak
d.-medik 068/35
- dē-** bk. demek (söylemek)
d.-cem 059/18
d.-cēmiz 021/35
d.-ceñ 038/5
d.-cez 029/20(2)
d.-n 075/105
d.-r 119/40, 125/65
d.-ycem 021/10
d.-ycēm 109/50
d.-yem 028/35
d.-yom 020/30(2)
d.-yoru 020/30
d.-yorū 007/45(4)
- dē** bk. de (bağlaç)
d. 001/45, 001/50, 001/55, 001/60, 001/70(2), 002/15, 002/30, 002/35, 003/20, 005/15, 007/30, 007/35, 007/55, 007/65, 008/45, 008/50, 008/55(2), 009/30(2), 010/45, 012/20, 013/20, 013/25, 013/30(2), 015/25, 016/5(2), 019/40, 020/40, 026/5, 026/20, 026/25, 027/15, 027/50, 028/5, 030/25, 030/30, 032/10, 034/20, 036/30, 036/36(2), 036/37, 041/15, 041/20, 042/5, 043/20, 043/25, 043/45, 043/50, 044/5, 044/25, 045/10, 045/25, 047/20, 047/45, 047/100, 047/125, 047/195, 050/5, 050/45, 050/70, 050/75, 050/85, 050/120, 053/10, 054/10, 054/50, 055/15, 056/23, 057/5, 057/10, 057/35, 060/80, 060/85, 061/15, 061/20, 063/5, 064/60, 065/10, 067/5, 068/25(2), 068/45,
- 069/10, 069/60, 070/15, 070/40, 074/50, 075/30, 075/50, 075/110, 076/5, 076/20, 077/5, 077/10, 081/20, 081/25, 086/5, 088/5, 092/25, 092/50, 093/5, 093/10(2), 095/10, 095/25, 095/60, 096/10, 099/15, 100/15(2), 100/46, 101/25, 102/5, 102/10, 102/25, 103/15, 104/45, 104/105, 104/155, 104/160, 105/15(2), 107/50, 109/5, 109/30, 109/55, 109/70, 109/85, 110/10, 119/15(2), 119/20, 119/40(2), 119/45, 119/54, 120/70, 121/5, 121/25, 123/20, 124/25, 124/35, 124/45, 124/52, 127/5, 127/40, 127/50, 130/10
dē...dā *bağ.* hem...hem...
d.d. 084/13, 104/145
- dē** bk. diye
d. 070/50
- dē-** 1. demek, söylemek, söz söylemek
d. 065/55, 067/25, 081/15(2)
d.-di 001/20, 005/10, 005/10(2), 007/25(2), 008/15(2), 008/20(2), 008/30, 008/35, 008/50(6), 008/55(3), 010/40(2), 010/70, 010/90, 010/95(2), 010/100, 010/105(3), 017/15(4), 018/5(2), 018/10(3), 020/15, 020/20(2), 020/30, 020/40, 036/15, 036/30(4), 036/35(4), 036/36(4), 049/15, 052/10(2), 052/15(4), 052/35(2), 073/96, 075/35(5), 075/45, 075/50, 078/25, 081/5(2), 081/15(4), 081/20(5), 081/30, 083/10(2), 083/15, 083/20, 083/35, 083/40(4), 083/45(4), 083/55(2), 083/56, 084/5, 084/10, 106/10(7), 106/15(4), 106/45(2), 109/30(2), 109/50, 109/45, 112/15, 119/10(3), 123/15, 123/40(2), 123/45(5), 123/50(2), 123/55, 125/40(2), 125/45(3), 127/20, 127/35, 127/55(4), 127/55(3), 127/60(7), 127/65(2), 127/70(5), 127/75(7), 127/80(4)
d.-dī 060/85, 062/10, 081/5, 081/15, 081/20, 081/25, 083/10(3), 083/15(2), 083/20, 083/40, 083/45, 083/50, 083/55, 090/5, 106/10(2), 106/45, 106/50, 106/105, 106/115, 109/30, 116/5, 123/10(3), 123/30, 123/35(4), 123/40(3), 123/45(4), 123/50(6), 123/55(3), 123/60, 125/40, 125/45(3), 127/55(2), 127/75(2), 127/80
d.-di°+gibi 021/5(3), 021/25

- d.-dî+gibi 062/35, 075/95
d.-digden 012/10
d.-diğîn 030/20
d.-diler 007/30, 008/60,
010/70(2), 010/100, 018/15,
018/20, 028/15, 028/20(2),
061/5, 065/25(2), 065/30, 081/25,
120/80, 127/15(3), 127/20(3),
127/25(4), 127/30(5), 127/50,
127/60
d.-dilêr 008/15
d.-diler mi 021/50
d.-diler miydi 074/5
d.-dik 010/45, 016/18, 018/15,
021/55(2), 046/5, 066/10, 081/15,
083/35, 123/15, 125/40,
127/30(2), 127/35, 127/90
d.-di kin 052/5, 052/35
d.-di kini 036/15
d.-diklerini 107/35(2)
d.-dikten 003/115, 003/135
d.-dim 007/5, 007/20, 007/25(3),
007/45, 008/15, 008/20(3),
008/30(5), 008/40(2), 008/55,
009/25, 009/30(4), 009/100,
010/45, 010/70(4), 017/15,
017/20, 018/5, 018/15, 018/20(4),
020/15(3), 020/20(3), 020/25,
020/30(3), 020/35(4), 020/40(3),
028/20(2), 029/15, 052/10(8),
052/15(2), 060/100, 075/35,
075/45, 081/15, 081/20,
083/15(2), 083/20(3), 083/50(5),
083/55, 106/15(4), 106/20,
106/105(3), 107/30, 109/50(2),
109/70, 119/10, 119/20(2),
119/45, 119/50(2), 123/10,
123/15(2), 123/35(3), 123/40(2),
123/50, 123/55, 125/45, 127/65,
127/75(2), 127/80
d.-dîm 019/5, 068/60, 109/35,
119/15, 119/20, 119/25, 119/30,
119/35, 119/50, 125/70
d.-dîm+gibi
009/175, 051/10, 111/25, 119/52,
122/20,
d.-dîmi 009/30
d.-dîmiz 015/5,
015/10, 015/15, 015/20,
015/30(2), 015/35, 070/50,
102/40, 106/25, 106/50, 106/75,
107/30, 123/60, 124/45, 126/10,
126/25
d.-dîni 029/5
d.-dimidi 007/40
d.-lîl 003/105, 009/105, 011/25,
011/45, 011/75, 011/80(2),
011/85, 011/90, 011/101, 012/20,
021/35(2), 054/20, 064/25,
064/30, 095/5, 102/50, 102/60,
108/15, 113/5(2), 113/10, 121/40,
124/45
d.-lîlîrdi 029/30, 070/15, 121/15
d.-lîlîrdî 070/15(3)
d.-lîlîrimiş 037/15
d.-mê 121/50
d.-memişiñ 008/25
d.-mesi 009/105, 019/30
d.-messeñ 126/5
d.-mez 119/15
d.-mêz 048/15
d.-mezdik 007/15
d.-miş 007/60(2), 009/40(2),
009/75(2), 009/155(2), 009/100,
009/170, 010/90(4), 019/10,
019/20, 019/25(4), 036/35,
062/40, 067/55(2), 067/60(5),
067/65, 067/70(2), 067/75(4),
067/80, 067/85(3), 068/55(3),
068/60, 070/50, 070/55, 075/90,
106/30(3), 106/40, 106/70,
106/120, 108/15, 109/40
d.-miş mi 036/35(2)
d.-mişler 007/60, 009/90, 037/30
067/85, 075/85, 120/85
d.-mişleyi 036/5
d.-miyolar 003/80
d.-ñ 020/5, 021/35, 055/25
d.-r 003/40(2), 003/45(2), 003/55,
003/60(2), 003/65, 003/135(3),
007/30, 007/40(3), 007/45(2),
007/65(2), 007/70, 008/30(4),
011/103, 012/20, 017/10, 020/20,
054/30(3), 081/20, 096/40,
102/60, 107/65, 107/85, 108/15,
119/40(2), 119/54, 127/60
d.-rdi 004/10, 007/5(2), 007/20(2),
007/30, 007/35(2), 007/50(3),
007/55, 009/155, 010/85(3),
010/105, 010/110, 010/112(2),
030/25, 047/65, 052/40, 068/25,
121/50(2)
d.-rdik 007/15
d.-dim 004/10, 010/110(2)
d.-dî 012/25
d.-rdiñ 021/30
d.-r idi 124/50
d.-rim 007/25, 007/30, 030/30,
074/30(4), 074/35, 082/25
d.-rîm 074/30
d.-rimiş 020/10
d.-riñ 007/10, 074/30(2)
d.-riz 011/80, 011/100(2),
021/60(2), 021/64, 074/5, 074/75,
d.-rîz 064/5, 111/20
d.-rke 008/35, 009/90, 009/95,
052/15
d.-rkê 008/30, 008/35, 009/5,
009/50, 009/80, 009/95, 009/100,
009/170, 011/10, 081/5

- d.-rken 034/15, 067/65
 d.-rkenē 017/20
 d.-rler 003/35, 077/35
 102/50,
 d.-rlerdi 027/65
 d.-miş 067/80
 d.-rseñ 003/40, 021/35,
 d.-rsiñ 021/35, 107/80
 d.-rsiñiz 003/105, 011/15
 d.-sek 126/40
 d.-seler 106/35
 d.-señ 052/25, 102/35, 125/25
 d.-señe 084/5, 084/10
 d.-sinler 021/63
 d.-ycēm 027/40
 d.-ye 021/5, 049/25, 049/45,
 112/15
 d.-yē 050/55, 070/10, 106/35,
 106/95(2), 118/25, 121/10
 d.-yē mi 055/25
 d.-yecek 010/80, 060/60
 d.-yecēmiz 021/60
 d.-yecēñ 074/30, 081/15
 d.-yelim 003/45, 005/30, 007/5,
 007/10, 007/70, 011/30,
 021/60(3), 053/15, 123/40
 d.-yelim kinī 030/20
 d.-yem 057/40, 071/40
 d.-yen 122/15
 d.-yeñ 007/5, 007/65, 055/15
 d.-yerekten 030/5
 d.-yeyiñ 055/5
 d.-yēyiñ 021/10, 021/20
 d.-yeyiñ 108/10
 d.-yi 003/135, 005/25, 007/20,
 007/50, 007/15, 009/5(2), 009/10,
 009/15(3), 009/25, 009/35,
 009/55, 009/90, 009/100, 009/170,
 010/10, 010/15, 010/35, 010/105,
 011/55, 011/85, 017/25, 017/29,
 019/55, 021/30, 021/60,
 024/25(2), 029/30, 030/31,
 030/32, 031/15, 039/10(2), 040/5,
 040/30, 040/40, 043/5, 053/5,
 053/10, 055/20(2), 070/30,
 070/50, 070/62, 074/25, 074/30,
 080/5(2), 089/20, 089/30, 106/55,
 106/95, 107/35(2), 111/30,
 111/35, 112/5, 121/40, 123/76,
 124/45(2), 124/50, 125/50,
 130/10, 130/15(2)
 d.-yī 005/30, 020/42, 021/55,
 021/62, 028/35, 074/78, 080/10,
 100/5, 106/35, 106/45, 106/55,
 106/80, 106/95, 106/100, 107/20,
 107/30, 109/30, 111/30, 114/10,
 120/50, 121/15, 121/35, 124/30,
 124/45, 127/55, 130/15
 d.-yīm 082/50
 d.-yince 009/105, 019/10
 d.-yincek 018/5
 d.-yīñ 082/55
 d.-yó 036/25
 d.-yollar 005/30, 029/5
 d.-yor 020/20, 020/30(4), 020/40,
 106/35, 109/40, 109/45(3),
 d.-yör 123/65
 d.-yoru 019/20, 020/41
 d.-yorü 106/35
 d.-yoruz 116/10
 d.-yebilir 040/30
 d.-yemedim 008/25(2)
 d.-yemezleridi 040/10
 d.-yemeyiverdim 055/25
 d.-yivē 064/55, 108/15
 d.-yivēreyiñ 055/25, 126/40
 d.-yivēmeseydiñ 052/15
 d.-yivēmiş 009/40
 d.-yivirdim 009/35
 d.-yivireyim 005/35
 d.-yverceñ 109/35
 2. ad vermek
 d.-dīmiz 070/50
 d.-dīñ 075/110
 d.-İler 009/105(3), 019/45, 027/50,
 037/25, 037/45, 040/30(3),
 040/35(5), 063/11, 064/50,
 065/25, 070/50, 073/50, 074/78,
 102/60, 106/80(2), 106/85,
 106/95, 107/25, 112/10, 113/25,
 115/20, 120/5(2), 120/25, 120/30,
 120/35, 121/35(2), 125/30,
 126/30
 d.-İlēr 019/10, 115/15
 d.-İlerdi 003/90, 012/10, 028/10,
 065/30(2), 120/45, 120/55,
 121/10, 121/15, 121/25, 121/45
 d.-İlerdī 074/65, 113/30, 120/40,
 120/55(4), 120/75, 121/25
 d.-İleremiş 112/10, 120/75
 d.-İlermiş 011/95
 d.-rdi 072/45
 d.-rdik 028/40, 028/45, 030/10,
 067/40(2), 076/20, 120/15,
 120/35(3), 124/50(2)
 d.-riz 006/20(4), 006/40, 006/45,
 006/55, 011/70, 028/66, 031/20,
 040/30, 040/30, 051/5(2), 051/16,
 054/35, 067/35(2), 067/70,
 074/50, 075/35, 076/15, 084/10,
 107/25, 107/45(3), 107/50,
 111/10, 112/5, 114/10, 119/35,
 119/40, 120/5, 120/10, 120/20,
 120/25, 120/35, 120/55,
 120/65(2), 122/15, 124/45
 d.-rler 003/90, 003/95, 037/5,
 049/15, 050/85, 054/50, 064/20,
 064/50, 108/20
 3. ısmarlamak, sipariş vermek
 d.-diklerini 009/70

	d.-dini 009/70		d.+i (iye.) 049/10
deām ęt-	bk. devam ętmek		bk. defnetmek
	d.ę.-er 049/15(2)		d.i.-deriz 049/5
deām ęttir-	bk. devam ęttirmek		defnet-
	d.ę.-i 049/10		< <i>defnetmek</i> , ölüyü gömmek
deām it-	bk. devam ętmek		d.e.-eller 022/10, 048/40
	d.i.-tik 059/10		defnetmiş ol- < <i>defnetmiş olmak</i>
debeli	<i>sf.</i> < <i>tepeli</i> , başında süsü olan		d.o.-ur 022/10
	d. 045/10		defol-
dede	<i>is.</i> 1. dede		çekilip gitmek
	d. 009/185(2), 009/175, 057/45		d.-dular 070/30
	d.+leri 024/5, 104/55		defter
	d.+lerimiz 064/60		<i>is.</i> Ar. defter
	d.+lerimizden 053/5		d. 043/40, 092/55, 118/20, 118/30
	d.+m 007/35, 007/40, 007/55(2),		d.+dē 092/25
	027/30, 037/5, 037/15, 037/25(2),		defterini dü- öldürmek, yok etmek
	037/40, 104/55(3), 108/5(4)		d.d-er 104/160
	108/10(2)		deg gel-
	(değem) 037/35		< <i>denk gelmek</i>
	d.+me 108/15		1. fırsat bulmak
	d.+mgiliñ 007/40		d.g.-diksire 010/90
	d.+miñ 007/50, 007/55, 027/40,		d.g.-ise 012/15
	037/30, 037/35, 047/45, 108/10,		2. bulmak, karşılaşmak
	112/5		d.g.-irse 071/50
	d.+miz 040/40		d.g.-mesine 104/145
	d.+mizden 040/25		d.g.-medi 107/25
	d.+mle 068/15		deg getir-
	d.+niñ 074/15, 105/65, 105/75		< <i>denk getirmek</i> , uygun
	d.+ñ 065/30		zamanını ve durumunu bulmak
	d.+ñiz 003/10		d.d.-dik 107/15
	d.+si 007/5, 008/50, 008/55,		d.g.-emediñ miydi 111/20
	057/45(2), 057/50(2), 082/55		değil
	d.+sī 112/5		<i>is.</i> değil
	d.+ye 015/30		d. 007/65, 030/30, 051/10
	d.+yī 009/180(2)		(değil) 009/110, 009/115, 009/120
	d.+yle 009/165		d.+di 031/40
	2. yatr		d.+dir 125/70(2)
	d. 042/10(2)		d.+mi 007/55
	d.+niñ 042/10(2)		değirme
dedē	bk. dede		<i>is.</i> yuvarlak, topağ
	d. 068/20, 009/170		d. 115/25, 115/26
	d.+m 007/40		değirmel
dede beleñi	<i>öz. is.</i> < <i>Dede Beleni</i> , bir yer		bk. deirmen
	d.b. 108/20		d.+le 032/25
dedeğavağ	<i>is.</i> < <i>dedekavak</i> , bir kavak türü		değirmenci
	d. 029/20		<i>sf.</i> değirmen işi ile ilgilenen kişi
	d.+ı (iye.) 029/20		d. 106/65
	(dedeğavāi) 029/20		deh
dedegülü	<i>is.</i> sapanda okun ucuna geçirilip		<i>ünl.</i> binek veya koşum
	boyuduruk ve sapamı bağlayan çivi		hayvanlarını yürütmek için
	d. 028/45(2)		söylenen bir söz
değiğodu ol-	< <i>dedikodu olmak</i>		d. 123/30
	d.o.-muş 125/65		dēh
def	<i>is.</i> < <i>Far. def</i> , bir çalğı		<i>ünl.</i> bir şaşma ve abartma sözü
	d. 012/20		d. 109/30
defa	<i>is.</i> < <i>Ar. def'a</i> , kez, kere		dehanā
	d. 073/20, 073/55, 073/70,		<i>ünl.</i> < <i>dahana</i> , işte
	085/5(2)		d. 029/20
	(defā) 027/45, 100/46		dehmenler
defin	<i>is.</i> < <i>Ar. defn</i> , ölüyü gömme		<i>öz. is.</i> Dehmenler, bir sülale adı
			d.+iñ 008/60
			deil
			bk. değil
			d. 001/45, 001/50, 002/15, 002/30,
			008/15, 019/15, 022/10, 026/20,
			032/40, 039/5, 040/15, 040/30,
			047/20, 047/45, 047/65, 047/95,
			049/15, 049/35(2), 049/40, 050/5,
			050/50, 050/105, 060/90,
			060/110(3), 064/45, 064/55,
			065/10, 065/10, 065/80, 068/45,
			072/25, 075/15, 075/30, 075/35,
			075/50, 096/30, 101/25, 102/25,
			118/5, 120/20, 121/5, 121/40,

	126/30, 127/25, 127/40 (deil) 009/185, 073/95, 106/75 d.+dik 001/50 d.+idi 013/25, 040/10, 047/75, 089/15, 096/35, 101/35, 103/10 d.+idim 025/20 d.+im 002/25 d.+imiş 037/10 d.+isē 017/29 d.+ise 075/110 d.+se 009/20 d.+sē 001/45(2) d.+siñ 106/35 d.+siñiz 026/32		
deirmen	<i>is.</i> < <i>değirmen</i> d. 010/70 d.+de 050/85 d.+mene 010/65(2) d.+iñ 032/25, 052/5 d.+lere 090/5		
deiş-	< <i>değişmek</i> 1. gelişmek d.-dī 086/5 d.-ig gidig 064/35 d.-tī 109/5 d.-iyor 109/5 2. başka bir biçime girmek d.-dī 091/23, 113/35 d.-iyor 092/61 d.-mesiylē 050/30 d.-miş 049/20 d.-ti 053/20, 107/55, 124/40 3. yerine başka biri gelmek, dönüşümlü olmak d.-e d.-e 028/20 d.-tikten 123/40 4. karşılıklı alıp vermek d.-iller 028/60 d.-meye 102/15		
deişik	<i>sf.</i> < <i>değişik</i> , 1. alışılmışın dışında d. 088/5, 113/15 2. farklı, çeşitli d. 111/35, 111/37		
deişil-	< <i>değişilmek</i> , gelişmek d.-dī 091/23		
deiştir-	< <i>değiştirmek</i> d.-dīmiz 126/20 d.-ir 048/10 d.-iseñ 036/30, 036/35 d.-medim 107/35 d.-meye 107/35 d.-miş 067/75 d.-miş mi 036/35 d.-mişler 127/35 d.-emiyollar 070/10		
dekar	<i>is.</i> < <i>Fr. decare</i> , dekar, ölçü birimi d. 073/20, 073/35(2)		
deke	bk. teke d. 030/10		
deklebil-	< <i>denkleyebilmek</i> , imkan bulmak		
		dēl	d.-irse 048/45 bk. değıl d. 012/20, 017/10, 017/20, 028/40, 047/15, 047/70, 051/15, 057/5, 066/15, 069/35, 075/5, 083/5, 085/25, 104/15, 105/45, 106/60, 109/70, 125/65, 127/10, 127/80 d.+di 028/15, 031/15, 124/35 d.+dim 069/50 d.+im 057/15(2), 119/50 d.+mi 008/10, 010/95, 035/15, 105/15, 130/10 d.+ mī 008/15, 017/5 d.-miş 057/10(2), 060/75
		dēl-	< <i>delmek</i> d.-diler 041/15 d.-eller 074/40 d.-erdī 100/5 d.-erdik 028/45 d.-iyolar 120/70(2) d.-me için 126/35(2) d.-miş 031/45(2)
		delānlı	bk. deliğanlı d. 018/25, 074/20 d.+lar 067/45
		delānlı ol-	< <i>delikanlı olmak</i> d.o.-dum 018/5
		deldir-	deldirmek, delik açtırmak d.-di 041/15
		deli	<i>sf.</i> mecnun d. 070/45, 106/85 (delī) 068/55 d.+si 037/55
		delibaş	<i>öz. is.</i> Delibaş, kişi adı d.+ā 130/60 d.+ı 130/60
		delibaşı harbi	<i>öz. is.</i> Delibaş ile yapılan mücadele d.h. 075/20
		deliğanlı	<i>is.</i> < <i>delikanlı</i> d. 032/25 (deliğanlī) 068/55
		delik	1. <i>sf.</i> delinmiş d. 003/120 2. <i>is.</i> dar, küçük açıklık d. 028/45, 031/45(2), 092/30, 120/70, 120/85 d.+e 075/60 (delē) 065/80 (delie) 017/15 d.+ine (delīne) 060/25 d.+leri 089/15 d.+lerini 126/35 d.+ten 031/45, 031/50 3. biçerdöverin buğdayları boşaltan kısmı d.+iñ (delīñ) 073/95
		delikli	<i>is.</i> kevgir d.+dē 024/20 (deliklīne) 006/35

delil	<i>is.</i> < <i>Ar. delīl</i> , rehber, kılavuz d.+imiz 062/30	011/30, 011/40, 011/45, 011/55, 021/35(2)
delin-	delinmek d.-memiş 092/30	d.-irsē 011/20 d.-iyor 095/10(3)
delkesi ün	<i>is.</i> ertesi gün d.ü. 127/65 d.ü.+ndē 047/175	d.-mez 064/50, 124/45 d.-miş 063/5
dellal	bk. tellal d. 109/88	dene bk. tane 1. tane, adet t. 007/40, 008/45, 030/30, 041/5, 041/15(2), 082/20, 090/5, 104/65, 106/20, 123/55 (denē) 119/35(2)
demek	< <i>demek</i> 1. <i>bağ.</i> şu halde, öyle ise d. 035/15 2. anlamına gelmek d. 121/55	2. tohum, tane d. 073/90 d.+si 099/15 d.+yle 090/5 3. çekirdekli küçük meyve d.+si 067/50 d.+sī 067/50 d.+sini 067/55
demek iste-	bir şeyi anlatmak istemek d.i.-r 102/60	dēnek <i>is.</i> < <i>değnek</i> , sopa d. 083/40
demek ki	<i>bağ.</i> demek ki, öyle anlaşılıyor ki d. 003/60, 050/10, 075/75, 118/32 (demek kinī) 123/70	dēnekçi <i>is.</i> < <i>değnekçi</i> , yardımcı, adam d.+lerine 104/75
demil	bk. demir d. 073/80	deng deng <i>zf.</i> < <i>denk denk</i> , eşit, birlikte d. 028/50
demin	<i>zf.</i> az önce d. 049/30, 089/25, 119/45 d.+ki 050/85 d.+ki 009/175	deng get- < <i>denk gitmek</i> , rast gelmek d.g.-ti 018/10(2)
demir	<i>is.</i> demir d. 001/50, 009/100, 044/25(2), 047/30, 111/20, 111/25, 112/15(2), 111/25, 126/25, 130/50(2) (demīr) 047/25, 111/5 d.+i (iye.) 031/20 d.+ī (iye.) 115/20 d.+i (yük.) 111/36, 112/15(4) d.+iñ 111/37 d.+lerimiz 126/20	dengine gel- aynı düzeye, yere ulaşmak d.g.-dim 034/30
demirci	<i>is.</i> demirci d. 112/10(2) d.+ydık 010/20 d.+ydim 112/5 d.+ymış 112/5, 112/10	dengi dengine <i>zf.</i> uygun olanı ile d.d. 047/160
demircilik	<i>is.</i> demircilik d. 112/10(2), 112/20 (demircilimiz) 010/20, 010/25	dēnil- < <i>denilmek</i> 1. ad verilmek d.-irdī 029/10 2. söylenmek, sözü edilmek d.-ir 003/65, 011/5, 011/15, 011/50, 011/60, 011/75, 011/80, 074/5 d.-irdi 003/80(3) d.-iyor 053/10 3. anlamca karşılık gelmek d.-iyor 117/15
demirölu	<i>öz. is.</i> < <i>Demiroğlu</i> , bir ünvan d.+na 020/10	deniz <i>is.</i> deniz d. 052/35 (denis) 109/20 d.+de 075/95 d.+den 075/80 d.+e 052/35(4), 052/40, 109/20 d.+ē 052/40 d.+iñ 052/35(2), 109/20
demiryolları	<i>is.</i> demiryolları d.+nda 073/15(2)	deñiz bk. deniz d. 075/105 d.+de 075/105 d.+lere 075/110
demuğrat parti	<i>öz. is.</i> < <i>Demokrat Parti</i> d.p. 050/15	denkeş <i>öz. is.</i> Denkeş, kişi ünvanı d.+iñ 034/35
dēn-	1. ad verilmek d.-cek 041/20 d.-ir 006/55, 095/80, 102/15, 102/35, 102/40, 102/45(2), 124/20 d.-irdi 051/10 d.-irdī 006/55 2. söylenmek, sözü edilmek d.-dinde 007/30 d.-ir 011/10, 011/20, 011/25(2),	dep- vurmak, tepmek d.-erdi 121/40
		depe <i>is.</i> < <i>tepe</i> , yüksekçe yer

	d.+niñ 108/15 2. başın üst kısmı d.+sine 047/115 3. bir şeyin en üstteki bölümü d.+sinden 072/40 d.+sine 009/160, 072/40, 099/16 d.+yē 104/95		d. 065/55, 109/10(2) d.+de 060/50 d.+den 075/55 d.+lēr 009/110 d.+lerdeki 107/5 d.+miziñ 074/55 d.+niñ 009/10, 074/55, 104/150, 107/15 d.+ye 075/40, 108/20 d.+ye kadar 031/50(2) d.+yi 060/50, 075/55
depeden dırnā	<i>zf.</i> < <i>tepeden tırnağa</i> , baştan aşağı, her yanı d.d. 048/30 d.d.+kadar 047/185	derece	<i>is. Ar.</i> derece, ısı d.+den 075/65 d.+si 075/60
depesi yoqarı	<i>zf.</i> < <i>tepesi yukarı</i> , baş aşağı d.d. 069/60	dereköyü	<i>öz. is.</i> Dereköy adlı köy d.+nden 060/75 d.+ne 060/75
depo	<i>is.</i> < <i>Fr. depot</i> , ardiye d. 109/20, 109/25, 109/40, 109/45 d.+ dā 109/25 d.+nuñ 109/20 d.+sunda 117/20	derhal	<i>zf.</i> < <i>Far. der + Ar. hāl</i> , hemen d. 073/10
depo	bk. depo d. 109/25	deri	<i>is.</i> deri, hayvan derisi d. 092/30, 092/35, 102/35, 102/40(2), 104/90, 126/15(2) d.+den 006/10 d.+lerden 009/105 d.+lerinden 009/105, 102/35 d.+niñ 104/90 d.+si 054/30, 100/5, 104/145, 107/20 d.+sinden 006/10, 102/35(2), 120/40 d.+sindēn 120/40 d.+sini 054/30 d.+sinī 107/20 d.+siniñ 050/95 d.+yi 102/35, 102/40, 126/15 d.+ylen 092/30
depoçu	<i>is.</i> < <i>depocu</i> , depo görevlisi d. 096/50	deril-	toplanmak d.-di miydi 101/10
depu	bk. depo d. 010/20(2) d.+ları 010/20	derin	<i>sf.</i> 1. dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan d. 037/25 2. en ileri durumda olan d. 036/35
der-	dermek, toplamak d.-cek 049/35, 049/40 d.-dik 015/15, 043/25 d.-dim 066/5 d.-e 074/65, 101/15(3), d.-eller 066/10, 073/85 d.-ellerdi 037/50 d.-ellerdi 037/50, 073/65 d.-er 027/55, 097/32 d.-erdik 028/50(2), 031/10(2), 045/15, 101/10 d.-eriz 006/40, 006/45(4), 031/30, 124/10 d.-eriz 001/65 d.-erke 045/15 d.-ermiş 074/60 d.-erse 027/55 d.-esiye dekli 038/10 d.-iyoñ 043/20	dērlī	<i>sf.</i> < <i>değerli</i> , kıymetli d. 019/60, 026/20
dēr vēr-	< <i>değer vermek</i> d.v.-iller 050/70	derman	<i>is.</i> < <i>Far. dermān</i> 1. ilaç, çare d. 033/10 2. güç, mecal, takat d.+ım 073/30
derbent	<i>öz. is.</i> Derbent adlı köy d. 105/77 d.+idi 105/75	derme	<i>is.</i> toplama d. 034/5
derd	<i>is. Far.</i> 1. sıkıntı, üzüntü d. 060/10 d.+im 009/40 2. hastalık d.+e 019/40	dērmēn	bk. deirmen d.+dē 020/10 d.+i 006/50 d.+imiz 006/50 d.+iñ (ilgi) 130/65
derdir-	toplatmak d.-dik 015/15 d.-iñ 027/55 d.-iyoñ 074/55 d.-iyor 049/40	dernek	<i>is.</i> eğlence d.+le 050/40
dere	<i>is.</i> küçük akarsu	ders	<i>is. Ar.</i> ders

	d. 043/15, 043/40(2), 050/55(3) d.+den 001/35		d.i.-iyon mu 089/5 d.i.-iyor 039/5, 100/15 d.i.-iyoruz 098/15
ders vçr-	< <i>ders vermek</i> , öğretmek d.v.-ir 050/55(2) d.v.-irse 050/15	devamlı	<i>çf.</i> devamlı, sürekli d. 001/15, 019/61, 028/35, 037/40, 071/50, 095/30, 095/81, 104/135, 119/25, 127/90
dert vçr-	< <i>dert vermek</i> , hastalık vermek d.v.-ip 033/10	deve	<i>is.</i> deve d. 009/150, 064/60, 075/30, 077/5(2), 077/15(2), 082/10
desdekle-	bk. desteklemek d.-r 113/20	devē	bk. deve d. 057/35, 077/10, 077/15 d.+leri 064/35 d.+m 075/25, 075/30 d.+miz 057/35 d.+niñ 057/35, 077/15, 101/30(2) d.+si 101/30 d.+sini 101/30 d.+ydi 101/15 d.+yle 101/15, 101/20, 101/25
desde	<i>is.</i> < <i>deste</i> , demet, bağlam d.+yi 006/40 d.+si 043/50 d.+yi 006/5	devenlik depesī	<i>öz. is.</i> < <i>Devenlik Tepesi</i> d.d. 108/20
desdi	bk. destī d. 002/30(2), 013/20, 115/15	devi	bk. deve d.+yi 077/10(2), 077/35
destek	<i>is.</i> yardım d. 052/40	devir	<i>is.</i> < <i>Ar. devr</i> , dönem, zaman d. 109/5(3) d(i).+e 109/5 d.+de 065/25 d(i).+imize 018/10 d(i).+inde 097/20
destekle-	destek vermek d.-r 113/20 d.-rimiş 075/110	devir-	1. devirmek, yatay hale getirmek d.-eni mi 101/45 2. tarlanın altını üstüne getirmek d.-iris 031/25
desti	<i>is.</i> < <i>Far. destī</i> d. 047/190, 131/10 d.+sini 057/55 d.+ye 121/40	devir çevir-	ölünün ardından dua okumak d.ç.-illerdi 012/25 d.ç.-mezler 012/25 d.+ini ç.-iller 022/5
deş-	kazmak, karıştırmak d.-dik 047/60 d.-iyom 047/25 d.-sek 047/55	devkesi	<i>sf.</i> ertesi d.ün 003/95, 047/110, 047/170, 047/195, 047/200(3), 127/30 (devilkesi_ün) 106/120 (devirtesi) 131/20 (devlesi_ün) 020/35 (devlī) 037/50 (devlikesi_ün) 083/40 (devliki) 010/60, 043/20 (devlikisi) 043/65 (devsi) 067/10, 067/15
deşet	<i>is.</i> < <i>Ar. deşet</i> d. 031/55	devlet	<i>is.</i> <i>Ar.</i> yönetim organı d. 073/15(2), 095/20, 102/25, 104/35(2), 104/40, 104/95, 105/60 d.+i(yük.) 104/40 d.+ine 104/90 d.+iñ 104/40, 104/45 d.+ten 104/40
deşir-	< <i>deşirmek</i> , toplamak, derlemek d.-di 082/40 d.-diler 082/40, 119/25 d.-diñ miydi 109/75 d.-i 021/10 d.-ip 024/26 d.-iyiz 124/15		devran sür- dört başı mamur yaşamak d.s.-müşler 104/70
devā	<i>is.</i> <i>Ar.</i> çare, ilaç d. 019/40		devre
devam	<i>is.</i> < <i>Ar. devām</i> , sürme d. 058/10 d.+ımı 117/5		<i>is.</i> <i>Ar.</i> dönem d 128/5
devam çt-	< <i>devam etmek</i> , sürmek d.ç.-en 002/35 d.ç.-er 011/35, 113/25, 127/85 d.ç.-ī 120/75 d.ç.-ip 037/45, 037/55 d.ç.-iyor 110/10 d.ç.-iyorduğ 098/20 d.ç.-iyoruz 126/5 d.ç.-mediler 040/42(2), 040/43 d.ç.-miş 037/35 d.ç.-ti 031/35(2), d.ç.-tik 120/5		
devam çttir-	< <i>devam ettirmek</i> , sürdürmek d.ç.-iler 125/15 d.ç.-mek 037/55		
devam it-	bk. devam etmek d.i.-er 094/35 d.i.-eriz 001/15		

	d.+mde 002/05 d.+niñ 001/60 d.+sı 126/40		d.+indā 104/90 d.+iniñ 074/35, 102/35 d.+ta 074/75
devril-	devrilmek d.-escē 033/20 d.-mez 095/35 d.-miş 073/65	dışar	bk. dışarı d.+da 009/50, 009/85, 027/75, 083/25, 127/55 d.+dan 047/65, 094/20(2), 120/50 d.+lara 067/15
dey-	< <i>değmek</i> , ulaşmak d.-sin 099/16	dışarı	<i>zf.</i> dış taraf, dışa, dış çevre, dış d. 017/20, 047/45, 064/25, 081/30, 083/10, 104/95, 118/30, 047/50 (dışarī) 123/20, 127/40 d.+da 003/130, 011/85, 118/30 d.+dā 009/80, 047/65 d.+ya 003/115(2), 049/5, 119/20, 120/55(2) d.+yā 003/130, 083/10, 042/30, 083/10
deyamlı	bk. devamlı d. 123/75	dışkı	<i>is.</i> dışkı d.+sı 091/10 d.+sına 091/10
dēyi	bk. deġil d.+mişimiş 007/55	di-	bk. dēmek 1. söylemek, söz söylemek d. 060/30, 092/40 d.-di 001/20, 018/10, 036/15, 036/20, 036/25(4), 036/30(4), 036/35(3), 041/20(2), 043/10, 043/70(4), 047/45, 047/50, 047/55(4), 047/60, 049/20, 060/20(2), 060/70, 060/80(3), 060/85(3), 060/95(4), 060/105(2), 060/110(4), 065/25(2), 065/30(2), 065/35(6), 065/40(2), 073/97, 078/25, 081/5, 081/25(5), 081/31, 083/20, 083/40, 085/15(2), 085/25(2), 096/30, 096/53, 104/30(3), 105/55, 105/60, 106/25, 106/115, 123/10(2), 123/30, 123/55(4), 130/45(2) d.-di mi 059/15 d.-dī 047/55, 047/60, 060/30(2), 060/85, 060/95(3), 060/100(2), 073/97, 078/25(2), 085/15(2), 096/52, 106/105, 106/115, 123/10(2), 123/50, 123/55 d.-dī gibi 075/60, 123/55 d.-dik 016/17, 036/25, 060/80, 065/35(2), 073/97 d.-di kin 043/10, 043/70, 105/55 d.-di kinī 036/30 d.-diler 043/25, 060/20, 082/5, 083/35, 106/120, 127/30, 130/75(2) d.-dim 001/20, 001/25(2), 010/100, 018/5, 026/32(2), 034/10(2), 034/30(2), 036/15, 036/20(2), 036/25(2), 042/40, 047/25(2), 060/20, 060/30(2),
deyil	bk. deġil d. 015/25, 062/5		
dēyiş	<i>is.</i> deyiş, söyleyiş d.+dē 119/5		
dēyişik	<i>is.</i> < <i>değişik</i> , süt deġişme işi d. 102/15(2)		
deyle	<i>öz. is.</i> 1. Deyle, soyadı d. 102/5(2) 2. Deyle adlı köy d. 102/5		
dēynē	<i>is.</i> < <i>değnek</i> , sopa d.+e (dēynē) 047/160, 123/5		
deyze	bk. teyze d. 007/15 d.+m 007/25, 018/15 d.+me 009/185 d.+miñ 007/10, 018/15, 018/20(2), 018/25(2), 082/5 d.+niñ 007/30 (deyzēñ) 003/45 d.+ñ 007/65 d.+ñiz 010/70(2) d.+si 003/50, 007/10, 060/5 d.+si mi 070/40 d.+sinde 003/45 d.+sine 003/60, 060/5 d.+siniñ 007/20		
dēze	bk. teyze d. 116/16		
dezgah	<i>is.</i> < <i>Far. tezgah</i> < <i>dest</i> + <i>gāh</i> üzerinde genellikle el veya küçük makinelere iş görülen yer d.+da 107/45 d.+dā 107/50		
dıġ-	< <i>tıkmak</i> , sokmak, atmak d.-dılar 106/65 d.-ardık 031/35		
dıkaç	<i>is.</i> < <i>tıkaç</i> , tıkama aracı d.+ı (iye.) 019/40(2)		
dış	1. <i>sf.</i> dış d. 009/45, 075/30, 109/20 d.+dan 119/10 2. <i>is.</i> dış, iç karşıtı d.+a 102/10 d.+ına 047/185, 067/35 d.+inā 104/90 d.+ında 017/25, 094/30		

- 060/70(2), 060/80(4), 060/85,
060/90(9), 060/95(5), 060/100,
060/105(8), 060/110(6), 065/60,
065/80, 065/75, 073/30, 075/45,
078/15, 081/15, 081/30(2),
083/15(2), 083/55(3), 085/15(2),
104/85(2), 105/60, 106/45(3),
106/100(3), 106/110(8), 106/115,
107/40(2), 123/5(2), 123/30(3),
123/40(3), 123/55(3),
d.-dīm 016/5, 034/30, 050/90,
123/10(2)
d.-dīm gibi 078/10, 104/105
d.-dim kinī 123/50
d.-dīndē 092/40
d.-dīñ gibi 094/25
d.-liler 026/10(2), 027/55, 027/75,
027/77, 032/5, 032/10, 042/10,
042/15(2), 047/85, 047/155,
093/10, 095/10, 102/65, 102/67
104/160, 104/165, 105/40, 105/45,
105/50
d.-llēr 013/45, 032/10, 042/30(2)
d.-lilerdi 027/30(3), 027/60,
027/65, 027/70, 027/79,
030/25(3), 048/45, 060/45(2),
073/10(2), 057/40, 013/5,
103/15, 105/40
d.-lilerdī 027/25, 027/65
d.-lilerdir 013/50
d.-lilermiş 050/80
d.-lilersē 060/80
d.-mē 022/10, 060/95
d.-medi 048/25(2)
d.-mesi 047/70
d.-mesinler mi 060/20
d.-meyincek 048/10
d.-mezler 093/15
d.-miş 009/10, 009/40, 009/60(3),
009/65(3), 009/70(2), 009/80(2),
009/85, 009/90(3), 009/95,
009/170(2), 019/20, 019/25(3),
036/30, 037/30, 047/25(4),
047/30(4), 047/35(2), 047/40(3),
047/40, 057/50(2), 060/40(2),
060/85, 060/100, 062/40(4),
062/41, 062/42(2), 067/55(2),
067/60(3), 067/65(9), 067/70,
067/75, 067/85, 068/55(2),
075/85(3), 075/90, 092/40(4),
092/45, 092/60(3), 092/61,
092/62, 096/45(2), 104/40,
104/65(5), 104/145(2),
104/155(2), 105/65, 105/70(3),
106/65, 106/70, 106/125(3),
123/30, 125/55, 125/60, 130/25,
130/30, 130/55, 130/60(4)
d.-miş 068/55
d.-miş kin 092/60
d.-mişler 009/45, 009/60, 044/5,
050/15, 050/20(2), 060/100,
069/60, 104/60, 104/100, 104/145,
104/150(2), 130/15, 130/60
d.-mişleyin 032/41
d.-miyom 047/65
d.-ñ 041/10
d.-r 009/85, 011/85, 042/15(2),
047/70, 047/80(4), 047/145(12),
047/150, 048/10, 048/40, 075/80,
075/100, 083/55(2), 092/40,
092/60(6), 093/5(3), 093/15(2),
101/65, 104/165(3), 105/45,
105/75, 130/70
d.-rdi 001/30, 047/45(3),
047/70(5), 089/25, 102/55(2)
d.-rdī 047/75(2), 073/10, 102/55
d.-rdik 101/50
d.-rim 048/10, 071/20(2)
d.-riz 047/145, 092/25,
d.-rken 105/45
d.-rkēn 069/25
d.-rkene 104/80
d.-rkenē 047/180
d.-rkin 104/150
d.-rler 003/115(2)
d.-miş 047/5, 092/60,
d.-rse 092/40
d.-rsē 050/50, 056/20
d.-rseñ 060/30
d.-saña 092/45
d.-sem 071/50, 088/15, 088/20
d.-señ 128/11
d.-yceek 003/50(2)
d.-ycez 025/15
d.-ye 003/120, 003/130, 006/35,
010/60, 015/35, 030/20, 031/15,
033/10, 034/20, 047/90,
047/140(2), 047/190, 050/45,
050/85, 052/30(2), 053/10,
054/20, 056/20, 065/20, 083/30,
088/21, 094/10, 095/60, 102/5,
102/15, 102/20, 111/25, 117/20,
117/25, 118/5, 120/40, 123/25,
126/25, 130/10
d.-yē 002/50, 015/15, 031/35,
050/15, 050/45, 050/90, 064/60,
065/80, 068/60, 069/20, 073/30,
088/5, 107/20, 107/35, 116/5,
119/25, 126/35
d.-yecēdik 043/75(2)
d.-yecek 003/60
d.-yecekler 001/50
d.-yecem 071/35
d.-yecem 026/5, 060/65, 101/45
d.-yecēñ 081/25
d.-yecēñ 128/11
d.-yecez 063/11
d.-yek 071/35
d.-elim 003/15, 003/35(2), 003/45,
003/55, 003/70(4), 003/75,

003/90, 003/115, 010/70, 014/10,
 019/50, 030/5, 045/10(2),
 037/5, 037/20, 037/30, 037/40,
 057/25, 057/35, 071/20, 072/25,
 075/70, 091/10, 091/15, 096/10,
 101/10(2), 101/45, 106/125,
 111/30
 d.-yēm 082/55
 d.-yem 071/35, 071/40(3), 119/25
 d.-yemecem 026/10
 d.-yemēcem 026/5
 d.-yemedim 042/35
 d.-yemem 071/25(2)
 d.-yemez 048/15, 048/20
 d.-yemiyom 034/25
 d.-yen 022/10, 122/15
 d.-yēñ 123/5
 d.-yeyim 028/50, 060/35, 060/45,
 078/15
 d.-yeyñ 123/5
 d.-yi 001/65, 006/65, 013/20,
 013/25, 013/35, 013/55, 019/20,
 027/70, 032/35, 034/25, 034/30,
 043/5, 043/10(2), 043/40, 043/45,
 047/165, 047/170(2), 048/20(2),
 050/100, 060/45, 062/35, 062/43,
 069/35, 069/55, 069/60, 072/45,
 073/15, 073/65, 075/65, 092/45,
 096/45, 096/51, 099/16,
 101/55(2), 104/15, 104/20(2),
 104/25(2), 104/80, 104/125(2),
 104/160(2), 105/40(2), 106/85,
 123/20, 130/45(2), 130/60, 130/75
 d.-yī 001/50, 001/60, 013/20,
 015/10, 015/15, 024/15,
 026/15(2), 032/10, 032/30,
 034/10, 034/30, 043/70, 043/5,
 044/5, 047/25, 047/95,
 047/160(2), 057/45, 060/40,
 060/45(2), 067/5, 069/60, 069/61,
 069/62, 074/20, 079/10, 083/55,
 092/15, 096/20, 101/60, 104/110,
 104/155, 106/100, 121/55, 124/20,
 130/65
 d.-yiler 067/80
 d.-yim 016/5, 047/5, 047/85,
 068/15, 071/5, 071/15(2), 071/20,
 071/25(2), 071/30, 071/35(2),
 089/30, 089/32, 119/15, 120/10
 d.-yince 009/100, 043/20, 050/15,
 057/50, 060/100, 096/52
 d.-yincē 060/30, 081/30
 d.-yiñ 082/25, 082/50
 d.-yip 048/15
 d.-yirdik 057/30
 d.-yolar 130/10
 d.-yollar 096/30, 099/5,
 105/20(2), 125/60
 d.-yollardı 072/25
 d.-yom 001/35, 009/15, 034/20,
 047/20, 047/75, 047/85, 060/35,
 065/55, 106/30
 d.-yoñuz 047/85
 d.-yor 001/30, 011/15, 009/40,
 019/15(4), 019/20(4), 019/25,
 019/30(4), 020/25, 027/60(3),
 047/30(3), 047/40, 047/45,
 075/105(4), 075/110(5), 083/40,
 092/45(3), 104/80(2), 104/125,
 105/45, 105/75(2), 106/35,
 109/50(3), 125/50(4)
 d.-yör 075/105
 d.-yorduk 075/70
 d.-yor kin 019/20, 104/75
 d.-yor kini 019/15
 d.-yorlar 105/20
 d.-yorlardı 072/25
 d.-yuru 019/15(4), 019/25,
 019/30(8), 075/90, 075/105,
 075/110(3), 127/60,
 d.-yorü 019/15, 019/20,
 019/30(3), 106/60(2)
 d.-yuru kin 019/15
 d.-yorum 001/30, 001/40, 001/45
 d.-yoruz 053/20
 d.-yosun 064/15
 d.-yiver 057/45
 d.-yiverdiler 073/15
 d.-yiverillerdi 013/50
 d.-yivirim 075/20
 d.-yivirmişler 044/5
 2. ad vermek
 d.-dikleri 050/85(3), 050/90
 d.-dikleri 001/65, 050/85
 d.-dikler ile 050/105
 d.-diklerinden 050/85
 d.-dikleriniñ 068/50
 d.-dimiz 015/5, 032/30, 050/95,
 099/5, 106/95, 126/15
 d.-diñ 050/65
 d.-ller 001/30, 023/10, 026/15(2),
 027/25, 041/5, 043/45, 043/55,
 044/20, 047/85, 047/202, 049/15,
 050/75, 050/90, 056/22,
 060/40(2), 060/40(2), 060/50,
 065/35, 066/10, 066/15(2), 068/5,
 092/5(2), 092/50, 092/55,
 093/10(5), 093/15(2), 096/20,
 102/55, 102/60, 104/70(2),
 104/85, 130/40(2)
 d.-llēr 043/55, 066/15, 068/5
 d.-lledi 001/65, 013/25, 030/15,
 041/20, 057/35(2), 057/60(2),
 060/45(4), 073/80(2), 100/15(3),
 104/130(2), 105/65, 098/20
 d.-lledi 013/5, 073/90
 d.-lledir 001/50
 d.-riz 042/25, 047/60, 047/175(2),
 047/190, 049/10, 065/70, 072/30,
 091/10(2), 100/40, 101/10,

- 101/15(2), 101/20, 101/65,
101/66, 104/105, 106/80, 129/15
d.-rîz 016/17
d.-rler 005/35, 015/30, 050/110,
092/50(3), 092/55(3), 093/5(4),
093/15
d.-rler 093/5(7), 093/10(4)
d.-yolar 063/12
d.-yorlar 063/12
d.-yollar 117/25
d.-yollardı 001/40
d.-yorlardı 001/50
d.-yorsuñuz 047/50
d.-yoruz 003/90(2), 047/50,
047/60, 116/5, 116/10(2),
116/15(3), 118/10
d.-yoz 065/65
3. başlamak
d.-dîndē 050/95
- dî-**
bk. dēmek
dî.-m 082/45
dî.-r 065/30, 083/55(2)
- dî**
bk. diye
d. 056/10, 067/50, 067/60
- dibeg**
bk. dibek
d.+de 074/35
d.+den 074/45
- dibek**
is. taştan, ağaçtan yapılmış büyük
havan
d. 024/10, 074/40
d.+de 122/15
d.+dē 074/35
d.+e (dibē) 074/40
- dibek daşı**
is. < *dibek taşı*
d.d.+nda 024/10
- did-**
< *ditmek*, parmakları ile atmak
d.-eriz 006/50(2)
d.-iyom 045/5
- dier**
bk. diğē 050/50
d. 026/5, 095/80, 102/45, 111/5
d.+ine 031/30
d.+lere 050/90
d.+lerine 050/50
- dîggāt**
ünl. < *Ar. dikkat*, dikkat
d. 085/10(2)
- diggatli**
sf. < *dikkatli*, hassas
d.+ydi 010/110
- diğē**
sf. < *Far. diğē*, başka
d. 011/5
- dik-**
1. biçilmiş veya yırtılmış kumaş,
deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş
iplikle tutturmak
d.-dikleri 064/45
d.-ecem 045/5(2)
d.-eller 032/15, 064/40, 064/45
d.-ellēr 064/35
d.-ellerdi 012/10, 013/25(2),
013/50, 052/20, 074/65, 120/50,
121/20
d.-ellerdi 006/10, 013/20, 013/30
- d.-eñ 031/35
d.-er 064/45
d.-er mi 065/65
d.-erdi 028/30
d.-erdik 045/15, 070/50, 076/15,
107/50(2), 120/55(2)
d.-erdim 107/50(2)
d.-erken 126/30(2)
d.-ip 045/5, 064/45
d.-iyom 067/80
d.-mek 013/50
d.-miş 067/75
d.-tim 045/5
d.-tîm 045/5, 067/80
2. yetiştirmek için bir bitkiyi
toprağa yerleştirmek
d.-diler 120/25
d.-diydik 109/88
d.-er 074/60
d.-ēr 104/100
d.-iyorsuñ 039/5
d.-iñ 005/30
d.-meye 054/20, 054/25
d.-meyollar 005/30
d.-miş 009/155
d.-ti 005/30
d.-tim 005/30
3. bir cismi dik olarak durdurmak
d.-e 007/25
d.-eller 011/45, 032/5, 011/75
d.-er 011/50, 003/50(2)
d.-eriz 072/15, 101/20
d.-erler 003/85
d.-erlerdi 077/5
d.-esicē 033/35
d.-iyor 121/50
d.-meye 047/170
d.-tîm 065/75
4. beklemek için birini bir şeyin
başına getirmek
d.-tiler 083/10
- diken**
is. diken
d. 100/5
d.+ler 042/35(2)
- dikil-**
1. bir cismi dik olarak durdurmak
d.-di 047/200
d.-dikten 011/50
d.-ir 011/50, 047/170, 074/5,
096/15
2. ayakta durma
d.-dik 127/20
- dikim**
is. bitki dikme işi
d. 064/35
d.+leri 047/40
d.+i (iye.) 039/5
- dikiş**
is. dikiş, dikme işi
d.+ini 031/35, 126/30(2)
- dikkat ęt-**
< *dikkat etmek*
d.ę. 052/10
- dikme**
sf. dikme, dikilmiş

diktir-	d. 013/35 1. biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak d.-dim 065/45 d.-iydik 045/10 d.-irdik 106/75 d.-illerdi 121/25	d.-irdi 101/60(2) d.-iyordu 043/70 d.-meyince 047/45 2. ad verilme d.-ir 090/5, 091/15, 093/15, 101/45 d.-irdi 105/30 d.-iyor 102/5
dil	<i>is.</i> 1. lisan d. 065/5, 106/25 2. konuşma ve tat alma organı d.-im 042/40, 042/45, 130/30 d.+imde 006/25(2) d.+imdē 119/25 d.+iñ 077/61 d.+iñizi 062/40	dināyet <i>is. Ar. < diyānet</i> d. 062/25 d.+ile 062/25
dil-	yarmak, dilmek d.-eller 050/95 d.-ellerdi 120/40(2) d.-er 027/15	dinç <i>öz. is. Dinç, Soyadı</i> d. 013/5
dil bayramı	<i>öz. is. Dil Bayramı</i> d.b. 120/30(2)	dindebol <i>öz. is. Dindebol adlı yer</i> d.+uñ 108/20
dilce	<i>öz. is. Dilce adlı yer</i> d. 107/30	dindir- kıvamına gelinceye dek bekletmek d.-rir 044/20
dile-	istemek, zikretmek d. 071/25	dinēl- < <i>dikelmek</i> , ayakta durmak d.-di miydi 109/40 d.-irdim 020/15 d.-miş 109/35
dile getir-	anlatmak, belirtmek d.g.-meg 102/67	dinēlt- < <i>dikeltmek</i> , dik durdurmak d(d).-lerdi 013/40
dilim	<i>is. dilim, ince yassı parça</i> d. 042/40(2), 106/110	dingin <i>sf. bir argo ünvan</i> d. 109/65
dilim dilim dilim	<i>zf. parça parça parça</i> d.d.d. 050/95	dīni <i>sf. Ar. dinle ilgili</i> d. 011/30
dilin-	dilinmek, kesilmek d.-miş 050/95(2)	dinle- dinlemek d. 005/30 (dinlē) 005/30 d.-rkē 072/55 d.-ceksiñiz 060/85
diliniñizi eşşē arısı soksun	<i>is. < dilinizi eşşē arısı soksun, bir ilenç sözü</i> d.e.s. 062/40, 062/41	dinle- bk. dinlemek d.-rdik 101/65 d.-rdim 048/20(2) d.-señ 069/35
dilki	<i>is. < tilki</i> d. 124/45 d.+niñ 070/40	dinlen- mola vermek d.-dik 052/10 d.-ir 001/10
dim	bk. dip d.+ini 023/5(2) d.+ini 031/10	dinšik <i>sf. < dinsik, sıkıcı, boğucu</i> d. 009/187, 009/188
dimek	<i>is. < demek</i> 1. söylemek d. 026/20 2. şuhalde, öyle ise d. 047/140 3. anlamına gelmek d. 070/10, 071/45, 104/150	dip <i>is. 1. bir kısım, kenar</i> d.+i (iye.) 009/45, 030/10 d.+inde 009/15 d.+lerinde 120/20 2. oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü d.+i (iye.) 119/15 3. dikili duran bir şeyin yerle birleştiği nokta ve çevresi veya bir şeyin yanı başı d.+inde 007/40, 009/160, 047/130(2), 057/35, 065/65 d.+indē 107/10 d.+inē 107/10 d.+inden 084/10(2) d.+indeymiş 007/10 d.+ine 042/10(2), 075/35 d.+ini 038/10(3), 038/11, 100/45 d.+iniñ 023/5(2)
dimek ki	bk. demek ki d. 057/50	
din	<i>is. Ar. din, inanç</i> d.+ i(iye.) 033/25	
din-	kıvamına gelinceye dek beklemek d.-er 044/20	
din-	< <i>denmek</i> (söylenmek) d.-i 096/20	

	d.+lerinde 119/5 4. kapalı bir yerin kapıya göre en uzak bölümü d.+te 009/55		
diploma	<i>is. İt.</i> diploma d. 032/40 d.+m 032/40 d.+yı 001/40		
direk	1. < <i>Fr. directe</i> , direkt, doğrudan d. 001/35, 020/35 2. <i>is.</i> direk d. 064/40 d.+e (dirē) 127/75 d.+i (iye.)(dirē) 064/40 d.+lere 130/10 d.+lerini 101/5		
direkli	<i>sf.</i> direği olan d. 064/40		
dirgen	<i>is.</i> çatallı tarım aracı d. 028/55(2) d.+ne 031/30		
diri	<i>is.</i> 1. diri, canlı d. 070/55 d.+mi 008/20 2. <i>sf.</i> iri, büyük d. 090/5		
diril-	canlanmak d.-dim 009/65 d.-ecek 009/90 d.-en 009/65 d.-ip 009/55 d.-ir 107/70 d.-miş 009/65, 009/95, 099/10		
dirlikli	<i>sf.</i> mutlu, birlikte d. 071/20		
dirsek	<i>is.</i> dirsek d.+lerimi 065/75		
disiplin	<i>is. Fr.</i> disiplin, sıkı düzen d. 003/30 d.+ince 048/15		
disiplinli ol-	disiplinli olmak d.o.-ması 001/45(2)		
diş	<i>is.</i> 1. diş d. 025/30 d.+i (iye.) 025/25(3), 074/78(2) d.+iniñ 009/160 d.+leri 025/25 d.+lerini 123/10 2. çıkıntı d. 092/30 d.+lerī 092/5		
diş bulguru	<i>is.</i> diş bulguru töreni d.b. 025/30(3), 074/77 d.b.+umuz 074/75		
dişi	<i>is.</i> dişi (hayvan) d.+yē 120/20		
dişle-	ısırmak, koparmak d.-r 100/15(2)		
ditire-	< <i>titremek</i> , korkmak d.-rdim 060/55		
dīvan	<i>is.</i> < <i>Ar. dīvān</i> , divan, meclis d.+ā 107/60 d.+dā 075/90		
divaz	<i>öz. is.</i> Divaz adlı köy d. 097/5 (divās) 101/55 d.+iñ 097/10		
divazlı	<i>sf.</i> Divaz'da oturan kişi d.+lar 097/10		
divle	<i>öz. is.</i> Divle adlı köy, Üç Harman köyünün eski adı d. 102/20, 104/5, 104/50(2) 104/85(2), 104/145 (divlē) 104/50(2) d.+de 104/5 d.+den 102/5, 102/10, 104/75, 104/100(6), 105/75 d.+niñ 102/5, 104/150 d.+ye 102/20, 104/50 d.+yē 104/5, 104/60		
divleli	1. <i>öz. is.</i> Divleli, soyadı d. 05/5 2. <i>sf.</i> Divle'den olan kişi d. 105/5 d.+yim 105/5		
diyarbakır	<i>öz. is.</i> < <i>Diyarbakır</i> d. 040/15(2), 040/20, 115/20		
diyār-ı gurbet	<i>is. Ar.</i> gurbet, Avrupa d.g.+te 026/30		
diyce ol-	bk. diyecek olmak d.o.-sam 065/40		
diyecek ol-	< <i>diyecek olmak</i> d.o.-ullarsā 060/80 d.o.-ursa 003/60		
diyel	bk. diğer d.+lerini 037/5(2)		
diyil	bk. değil d. 065/10		
diyin-	< <i>deyinmek</i> , söylenmek d.-irdi 060/45		
dīyne-	< <i>dinlemek</i> d.-dim 057/60		
diz-	dizmek, sıralamak d.-e 047/105(2)		
diz	<i>is.</i> diz d.+inde 052/25 d.+iñ 033/20 d.+leriñ 065/40		
dizil-	dizi durumuna getirilmek d.-en 117/30 d.-ir 117/30		
diziñe gözüne dursun	<i>ünl.</i> < <i>diziñe gözüne dursun</i> , bir ilenme sözü d.g.d. 033/25		
dō	bkz doğru d. 064/63		
do-	bk. doğmak (dünyaya gelmek) d.-ān 058/5 d.-anlara 013/45 d.-arken 013/45		

dō-	bk. doğmak 1. dünyaya gelmek d.-dū 027/76 d.-du muydu 103/15 d.-duktan 057/35 d.-dum 001/5 2. güneş, yıldız doğmak d.-muş 104/145, 123/60		
doa	bk. dua d. 042/10 d.+da 029/5 d.+lar 042/5 d.+yı 013/45(2) (doā) 064/25		
dqa	bk. dua d. 011/85, 011/95(2), 101/65 d.+lar 029/5 d.+yı 131/15		
dqā	bk. dua d. 011/95, 101/67 d.+sı 011/35		
dqa çt-	bk. dua etmek d.ē.-elim 011/30 d.ē.-eller 131/10 (dōā _{delēr}) 101/66, 101/67 d. ē.-dellerdī 013/50 d.ē.-er 029/5, 063/10(2) d.+sını ē.-er 011/50(2) d.+sını ē.-eriz 022/21 d.ē.-iveri 011/90 d.ē.-iñ 011/85 d.ē.-ir 011/30		
doa yap-	< <i>dua yapmak</i> d.y.-allar 042/10 d.y.-allār 042/10		
doç	<i>is.</i> Dodge marka kamyonlar (doş) 010/65 d.+u (iye.) 010/65		
dōğışla	<i>öz. is.</i> < <i>Doğukışla</i> d.+yā 052/25		
doğs	bk. dokuz d. 099/10		
doğuz	bk. dokuz d. 001/5(2), 059/5(3), 060/5, 060/60, 094/15, 104/5, 104/10(2), 104/20 (doğūz) 101/5 (doğuz _{üz}) 002/05, 060/10, 104/5(2) d.+u (iye.) 099/15 d.+umuz 031/45		
doğ-	1. dünyaya gelmek d.-an 027/78 d.-ana 112/10 d.-duğu 027/75 d.-duktan 025/25 d.-dūñ 047/65(2)		
dōğ-	bk. dövmek(davul) d.-eller 032/5 bk. dövmek(canını acıtmak)		
		doğan	d.-erdig 006/65(2) <i>öz. is.</i> Doğan, soyadı d. 073/15
		doğanay	<i>ös. is.</i> Doğanay, soyadı d. 106/100(2)
		dōğen	bk. düven d.+len 073/90
		doğra-	parçalara ayırmak d.-rsiñ 122/5(5), 122/15(3), 122/20(2)
		doğruer	<i>öz. is.</i> Doğruer, soyadı d. 112/10
		doğu	<i>is.</i> doğu d.+dan 030/5 d.+dānlar 031/55 d.+ya 109/20, 128/5
		doğum	<i>is.</i> doğum d.+a 060/5 d.+um 075/5
		doğumlu	<i>sf.</i> doğumlu d. 019/5 d.+yum 081/30
		doğuracak ol-	< <i>doğuracak olmak</i> , doğurmak d.o.-an 027/78
		dōğüş	bk. dōğüş d. 109/15
		doğan-	bk. dokanmak d.-ma 070/40
		doğuz	bk. dokuz d.+da 001/50
		doğan-	< <i>dokunmak</i> 1.içine batmak, etkilemek d.-dı 052/15 2. etkilemek d.-dı 100/25 3. el sürmek, kullanmak d.-mayız 076/10
		doğanıl-	< <i>dokunulmak</i> , el sürülmek d.-maz 109/60
		doğsan	<i>is.</i> < <i>doksan</i> d. 065/35, 068/35, 075/20, 101/25 (doğsān) 068/5(2) d.+daydı 062/35 d.+larıñ 015/30(2)
		doğtur	<i>is.</i> < <i>Fr. docteur</i> , doktor, hekim d. 003/85, 009/115, 069/25 d.+a 001/60, 021/55, 080/5(2) d.+dan 021/55 (doğturu) 083/35
		doğu-	< <i>dokumak</i> , tezgâhta ipliği, çözgü ve atkı durumunda kullanarak kumaş yapmak d.-duğ mu 054/40 d.-lardı 120/50 d.-llar 032/35(2), 064/40, d.-lardı 107/45(2), 107/50 d.-llardī 032/30(2), 106/75, 107/45 d.-mayiverdik 054/50 d.-maz 032/35 d.-r 064/40(3)

- d.-rdüĝ 006/50
d.-rmuş 010/85
d.-ruz 032/30, 054/40(2),
054/50(8), 055/5(3)
d.-rüz 006/55
- doğuma** < *dokuma*
1. *sf.* dokunarak elde edilen kumaş
d. 013/30
(doğumā) 013/30, 097/10
2. *is.* dokuma işi
d. 100/5
- doğun-** < *dokunmak*, dokuma işi yapılmak
d.-ur 008/40
d.-uyordu 100/5
- doğurcum** *is.* dokumada kullanılan bir araç
d. 107/50(2)
- doğut-** < *dokutturmak*, dokuma yaptırmak
d.-urduĝ 120/35
- doğuz** < *dokuz*
1. *is.* dokuz
d. 008/10, 010/5, 027/50, 043/35,
043/40, 049/25, 088/15, 106/5
d.+da 010/5, 043/25, 084/10
d.+da mı 059/5
d.+dā 005/10
d.+dan 047/5
d.+uz 130/5
2. *sf.* dokuz
d. 005/5, 005/10(5), 005/15(4),
005/20, 020/10, 029/30, 031/45,
037/5, 037/10, 042/5(2), 056/20,
061/15(2), 062/35(2), 069/5,
069/60, 075/55, 075/65, 078/30,
081/30, 089/25, 102/5, 108/5,
108/15
(doğus) 075/15
(doğüz) 058/5
(doğüz) 019/5, 029/10, 042/5
(doüz) 033/5
- doğuzlü** *sf.* < *dokuzlu*, dokuz tane olan
d. 061/5
- doğuzuncu** *sf.* < *dokuzuncu*
d. 038/10, 042/5(2)
- doğüz** < *dokuz yüz*
d. 016/18, 028/5, 039/5, 040/5,
043/5, 044/25, 049/25, 052/20,
061/5, 068/5, 069/5, 075/5, 085/5,
089/5, 111/5, 117/5(2), 125/40
(doğüz_üz) 034/5
- doğuz yol** *öz. is.* Dokuz Yol adlı köy
d.y. 104/100
- dol-** doluşmak, toplanmak
d.-ar 094/30
d.-ardı 047/50
d.-ardī 047/45, 047/50
d.-du 043/15
d.-muş 009/65, 009/100, 127/35
d.-up 107/60
d.-urdū 067/25
d.-uyor 091/20
- (döldü ğaldı) 065/20
dola *is.* dolanmış, sarılmış ip
d. 120/45(3)
- dola-** 1. sarmak, kundaklamak
d.-dıĝım 055/20
2. sarmak
d.-llardı 120/40
(dolār) 012/10
d.-rdī 120/40
d.-ycañ 070/35
- dolağ** *is.* < *dolak*, sarılmış ip, makara
d. 120/40
- dolan-** 1. gezmek, dolaşmak
d.-dıĝ 074/15(2)
d.-dım 107/60
d.-ı 104/140
d.-ıllar 104/140
d.-ır 047/110, 047/140, 131/10
d.-ır 047/105
d.-ırdı 057/40, 067/45
d.-ıyor 083/40
2. tur atmak, etrafını dolaşmak
d.-ır 028/60
d.-ırdıĝ 028/55
d.-ız 022/20
- dolandır-** gezdirmek, dolaştırmak
d.-dılar 002/30
d.-ıdıĝ 072/35
d.-ıllar 104/135, 131/10
d.-ıllar 047/170, 105/25
d.-ıp 102/10
d.-ıyım 119/15
- dolap** *is.* dolap
d. 075/60
- dolâsıyla** *zf.* < *dolayısıyla*, baĝlı olarak
d. 011/35
- dolaş-** 1. dolaşmak, gezmek
d. 042/45(2)
d.-dıĝ 104/25
d.-ır 047/95
d.-ır 118/5
d.-ırdıĝ 045/20
d.-sın 071/35, 083/56
d.-tī 075/90
2. başka yönden gelmek
d.-mışlar 009/50
- dolaşıĝlıĝ** *is.* < *dolaşıklık*, zihnini
toplayamama, hastalık
d. 007/65(2)
- dolaştır-** gezdirmek
d.-ıllar 012/15
- dolaştırıl-** gezdirilmek
d.-ır 118/5
- dolayı** *zf.* dolayı, ötürü
d. 053/20
(dolayā) 053/5
- doldur-** 1. tamamlamak, bitirmek
d.-dum 002/10,
d.-duĝ 128/5
2. dolu hale getirmek

- d.-dular 082/10
d.-dum 009/10(2)
d.-maya 009/45
d.-muş 082/10
d.-muşlar 104/100
d.-ruz 074/45
d.-u 104/100
d.-uduğ 047/55
d.-ullar 121/40
d.-up 027/10
d.-ur 073/95
d.-uruz 103/5
d.-usuñ 024/20, 109/75
d.-uyoñ 096/40
3. toplamak
d.-dular 010/15, 127/10(2), 127/40
- dolğun** *sf.* < *dolgun*, dolmuş, dolu
d. 055/25
- dolma** *is.* dolma, bir yemek türü
d. 051/10(2)
(dolmā) 094/25
d.+lār 015/35
d.+larī 015/35(2)
- dolmuş** *is.* küçük yolcu taşıma aracı
d. 060/75, 127/10
- dolu** *sf.* içi boş olmayan, dolu
d.+ymuşumuş 008/60
(dolū) 109/15, 127/15
- dolu ol-** dolu olmak
d.o.-araç 119/20
d.o.-ur 119/5
- domad** bk. domates
d. 039/10
- domates** *is.* *Rum.* domates
d. 118/20
- domates kurusu** *is.* < *domates kurusu*
d.k. 118/15(2)
- domatis** bk. domates
d. 025/10, 029/15, 040/30, 106/80
d.+im 044/10
d.+ler 024/20
- domatiz** bk. domates
d. 035/5, 074/50
- domurcağ** *is.* < *tomurcuk*
d. 009/125
- domuz** *is.* hıncır
d. 107/25(4)
- don** 1. *is.* suyun buz tutması
d. 065/75, 098/5
(doñ) 118/25
(dōñ) 118/25
d.+u (iye.) 033/35
d.+uma mı 083/10
2. iç giysisi, külot
(dōn) 057/35
- doñ-** < *donmak*, buz tutmak
d.-añ 104/95
d.-ar 019/50(2), 104/115
d.-ār 104/115
d.-mazdı 027/76
- d.-uncā 104/115
(dōnmuş ğalmış) 062/40
- dōn-** bk. dönmeç
d.-arımış 067/55
- don al-** bitkilerin dondan dolayı zarar görmek
d.a.-dı 098/5
(doñ alır) 049/30
- doñdurmacı** *sf.* < *dondurmacı*
d.+ar 120/30
- doñuz** bk. domuz
d.+e 124/45
d.+udu 107/40
d.+udūnu 107/35
- doñ yā** *is.* < *don yağı*, kuyruk yağı
d.y. 074/45
- dōra-** bk. doğramak
d.-llar 125/15
d.-rdım 021/10(4)
d.-rīñ 021/15
d.-rız 021/15(2), 021/20
- dōramacılık** *is.* < *doğramacılık*, bir yapının kapı, pencere, raf vb. ağaç, metal veya plastik bölmelerini yapma işi
d.+a 112/15
- dōrat-** < *doğratmak*, kestirmek
d.-ıyoz 125/45
- dōru** < *doğru*
1. *zf.* doğruca, dosdoğru
d. 002/40, 034/35, 038/5, 049/25, 061/20, 062/25, 065/80, 106/30, 109/20, 123/40, 130/20
2. *e.* karşı yönünce
d. 009/15, 034/10(3), 034/30, 036/35, 040/20, 047/170, 049/25, 052/10, 067/35, 102/65, 125/45
3. *is.* dürüst, namuslu
d. 026/20, 026/25
d.+cası 047/20
d.+dur 026/20
d.+sunu 092/30
d.+ymuşuñuz 020/20
4. *ünl.* "haklı, haklısın" anlamında
d. 047/115, 123/55
5. *zf.* yanlışsız
d. 065/20
- dōru dürüs** bk. doğru dürüst
d.d. 006/55, 048/5
- dōru dürüst** *zf.* < *doğru dürüst*
d.d. 024/15(2), 040/30
- dōrul-** < *doğrulamak*, ayağa kalkmak
d.-du 123/10
- dōruluğ** *is.* < *doğruluk*, dürüstlük
d.+tan 026/15
- dōrult-** < *doğrultmak*, düzeltmek
d.-uñ 092/30
- dos ahabap** *is.* < *Far. dūst* + *Ar. ahabap*, eş dost
d.a. 113/15
- dōsan** bk. doksan
d. 043/25, 056/10

dost	<i>is.</i> < <i>Far. dūst</i> , dost d.+umu 009/120	d.-e 102/40(4) 3. toz durumuna getirmek, ezmek
dosya	<i>is.</i> < <i>Fr. dossier</i> , dosya d.+lar 083/40 d.+ları 083/40 d.+yı 083/40	d.eller 024/10(2), 050/85 d.-eriñ 035/5
doşan	<i>is.</i> eski, kullanılmış elbise, eşya d. 127/35 (doşañ) 127/35	döen bk. düven d.+i (yük.) 104/145
dou	bk. doğu d.+da 031/55	dög- bk. dökmek d.-düler 026/30 d.-dün mü 051/15
doubeyazıt	<i>öz. is.</i> < <i>Doğu Beyazıt</i> , bir ilçe d.+a 042/5 d.+ta 001/50 (doubeyazıtT) 042/5	dög- bk. dövmek 1. davul vb. çalmak, vurmak d.-dük 032/5, 032/10 d.-e 006/65(2) d.-eller 032/5(2), 032/20 d.-er 032/20
doum	bk. doğum d. 103/16	2. dövmek, canını yakmak d.-düler 001/55, 001/60 d.-eydi 047/145 d.-üverir 074/40
doumlu	bk. doğumlu d. 030/20(2), 028/5 (doūmlu) 014/5 d.+yum 001/5, 002/05, 033/5, 016/19, 034/5, 049/25, 060/5, 062/35(2), 104/5(2), 117/5 d.+yuñ 035/10 d.+yuz 030/15	3. toz durumuna getirmek, ezmek d.-eller 050/100(2), 074/35(2), 074/40 d.-ellerdi 120/50(2) d.-en 074/35 d.-erdik 031/15, 122/20 d.-eriz 124/5, 124/20 d.-erkē 074/40(2) d.-ersiñ 122/5
dova	bk. dua d. 071/25 d.+lar 013/55 d.+mız 021/60 d.+sı 125/20 (dovası) 013/50 d.+sını 013/50, 059/15	döge <i>is.</i> < <i>döve</i> , oyunda dövülecek kişi d. 047/145(2)
dova ödil-	< <i>dua edilmek</i> d. ę.-ir 047/175	dögme 1. <i>is.</i> döğme, dövülerek kabuğu çıkarılmış buğday, yarma d. 124/10 d.+yı 074/40
dova ęt-	bk. dua etmek d.ę.-eller 013/15 d.ę.-ellerdi 070/15 d.ę.-erdı 125/10(2) d.ę.-erdı 125/5 d.ę.-eriz 021/62, 074/35	2. kızgın durumdayken dövülerek biçim verilmiş (metal eşya) (dögme) 115/27 < <i>dövülmek</i>
döven	bk. düven d. 008/45, 028/55(2), 127/5(2) d.+lerı 127/5	dögül- 1. (ayran vb.) çalkalamak d.-ür 124/10 2. ezilmek, dövülmek d.-ür 102/40
doy-	doymak d.-ar 011/50 d.-dün 047/65(2)	dögüş <i>is.</i> < <i>dövüş</i> , kavga d. 060/20
doyur-	doyurmak d.-muş 009/75 d.-u 011/50 d.-ullar 074/20 d.-uñ 001/10	dögüş- bk. dövüşmek d.-me 021/64 d.-mē 021/62, 021/63
dozer	<i>is.</i> <i>İng.</i> dozer, yoldüzler d. 010/30 d.+iñ 010/30 d.+leri 010/30	dök- 1. yok etmek için atmak d.-dū 005/15 2. sıvı veya tane durumunda olan şeyleri buldukları yerden başka bir yere boşaltmak d.-dük müydü 021/25 d.-e 104/110(3) d.-eller 019/50(2), 024/10, 050/90, 074/35, 091/10, 104/115(2), 104/120(2), 120/65(2) d.-ellerdi 045/20, 091/10 d.-ellerdi 028/10 d.-eñ 051/15, 074/45
dö-	bk. dövmek 1. dövmek d.-e 001/45(2) d.-ēr 047/150(2) 2. çalkalamak	

	d.-er 104/110		
	d.-ēr 042/25		
	d.-erdik 006/30, 105/10, 105/15	döme	bk. döğme
	d.-erdim 007/45		d. 024/10
	d.-erimiş 007/20		d.+sini 024/10
	d.-eriz 021/25, 024/25(2),	dön-	1. geri gelmek, geri gitmek
	025/5(2), 031/30, 047/175,		d.-dü 062/25(2)
	074/45(2), 076/15, 122/10,		d.-dük 010/20, 104/45, 128/5
	124/5(2), 124/30		d.-düler 034/35, 130/75
	d.-erler 050/115		d.-düm 034/30
	d.-erseñ 074/50		d.-elim 075/85
	d.-ersiñ 051/5, 109/80, 122/15		d.-eller 048/30
	d.-eydim 054/30		d.-er 009/70, 070/25, 109/75
	d.-meye (dökmē) 104/115		d.-ēr 108/20(2)
	d.-üyollar 051/10, 118/20		d.-erdik 043/60
	d.-üyo 106/50(2)		d.-eriz 095/15, 097/30
	d.-üver 010/110		d.-erkē 004/10
	2. koymak, yemek vermek		d.-erler 102/15
	d.-erimiş 007/20		d.-ersem 005/10
	3. depolamak, doldurmak		d.-mediñ 075/45
	d.-ecek 027/55, 047/50		d.-mem 009/130, 009/135,
	d.-erdik 073/95		009/140, 009/145
	d.-üyor 073/95		d.-müş 009/70(2), 067/60
	5. üstünde olan bir şeyi düşürmek		d.-müşler 068/60
	d.-tü mü 030/25		d.-sün 071/35
	6. sunmak, ikram etmek, vermek		d.-üñ 075/85
	d.-ellerdi 045/25, 129/15, 131/10		d.-üp 034/20, 065/25
	d.-erdī 045/25		d.-üyorlar 130/50
	d.-erdik 101/50		d.-üverdi 123/50
	d.-eriz 051/16		d.-üveriyo 065/75
	7. < döğmek, davul vb. çalmak		2. yönelmek
	d.-er mi 093/20		d.-dü 017/20
döktür-	dökme işini yaptırmak		d.-ü dönüvirmiş 130/75
	d.-mezler 010/115		3. ulaşmak
dökül-	1. düşmek		d.-düm 047/5
	d. 001/70		4. benzemek
	(dökül) 001/70		d.-dü 047/55
	d.-üyo 067/80		d.-dū 047/55
	d.-meyecek 047/115		5. değişmek
	d.-üviri 092/45		d.-dü 067/20
	d.-üvirmiş 067/75		6. kendi eksenini etrafında dönmek
	2. doldurmak		d.-ē 009/140(2), 049/40
	d.-ürdü 067/20		d.-medim 065/75
	3. boşaltmak		d.-müşüm 065/70
	d.-ür 102/40		7. düzelmek
dökülü	<i>sf.</i> dökülmüş		d.-er 003/60
	d. 001/70		8. olmak, oluşmak
döküntü	<i>is.</i> döküntü		d.-erdi 074/70
	d. 082/10		9. gittiği yönün tersine bakmak
	d.+sü 082/10		d.-er 109/60
	(dökündü) 082/10		10. dolaşmak
döl al-	döllenmek, döl almak	dönder-	bk. döndürmek
	d.a.-ır 120/10, 120/15		d.-meg 075/70
	d.a.-ma 053/5	döndür-	çevirmek
döllük	<i>is.</i> hayvanların döllendiği yer		d.-dük 040/25
	d.+ten 054/10		d.-e 031/10(2)
dölüm	1. <i>ünl.</i> bir seslenme sözü		d.-üyüz 124/30
	d. 047/60		d.-ebileceğimizi 074/40
	2. <i>is.</i> atım, atımlık	dönem	d.-üvermiş 007/60
	d. 065/50		<i>is.</i> dönem, devir
			d.+de 097/5

	d.+indē 094/10 d.+lerde 106/90	120/15, 123/65, 127/30, 128/5(2), 128/10, 130/5, 130/55, 130/70 (dört) 049/5 (dört_üz:dört yüz) 128/5
dönmek	<i>is.</i> geri gelmek d. 075/90(2)	2. <i>is.</i> dört d. 002/05, 003/5(2), 007/55, 009/155, 034/5, 043/35, 050/10, 064/5, 068/5, 068/25(2), 073/15, 073/30, 088/15, 104/100, 126/5, 130/40
dönü	<i>is.</i> kocasından ayrılıp gelen kadın d. 065/25	d.+e 092/10 d.+te 069/15 d.+tē 050/5, 069/15 d.+ten 050/5 d.+ü (iye.) 024/5, 042/20 d.+üne 101/15, 107/50
dönük	<i>sf.</i> dönmüş, dönülmüş d. 009/185	dörder <i>sf.</i> dörtlü, dörder d. 078/20, 083/5
dönül-	geri gelinmek d.-dü mü 022/10 d.-ür 038/10(2), 088/10 d.-cek 097/31	dörtgöz <i>öz. is.</i> Dörtgöz, bir kişi ünvanı d. 001/65
dönüm	<i>is.</i> dönüm, ölçü birimi d. 027/15(2), 027/40, 027/55(2), 066/10(2), 073/85, 106/20 d.+ mü 074/55(2)	dördüncü <i>sf.</i> dördüncü d. 085/10, 130/30 d.+ye 053/20
dönüş	<i>is.</i> dönüş, geri gelme d. 003/135, 097/30, 102/20 d.+lerinde 121/30 d.+ümüz 061/20 d.+ümüzde 053/15	döşe- sermek d.-rîz 071/45
dönüş-	değişmek d.-tü 094/10	döşeli <i>sf.</i> döşenmiş, yerleştirilmiş d. 083/5
dönüşül-	değişilmek d.-dü 094/15	döşen- özenle yerleştirmek, sunmak d.-irdi 125/35
dönüş yap-	dönmek, dönüş yapmak d.y.-allar 003/135	döül- bk. dövülmek d.-mēyor 035/5
dörd	bk. dört 1. <i>sf.</i> dört d. 007/10(2), 010/20, 010/30, 014/5, 020/30, 024/5, 031/20, 032/40, 040/5(2), 041/15, 052/25(2), 052/30, 058/10, 065/5(3), 069/10(2), 070/20, 089/5(2), 104/10, 104/15, 106/20(2), 107/50, 117/10, 117/20(2), 127/45(2), 127/80 2. <i>is.</i> dört d. 075/5 d.+de 085/26	döüş- bk. dövüşmek d.-müš 089/20 d.-tüm 041/10
dörd ol-	< <i>dört olmak</i> , dört adet olmak d.o.-ur 060/105	döv- 1. davul vb. çalmak d.-dük 032/10 2. vurmak, canını acıtmak d.-e 001/30(2) d.-erdi 001/30 d.-erdik 006/60 d.-eydi 001/25 d.-messeñ 001/45 3. şekil vermek için vurmak d.-ē 115/5(3) d.-ēr 112/20 4. ezmek, yumşatmak d.-eller 042/25, 107/45 d.-ellerdi 120/60 d.-eñ 122/15 d.-eriz 074/10 d.-ersin 122/15(2)
dört	1. <i>sf.</i> dört d. 001/72, 005/5(2), 005/20(2), 005/30, 005/35, 006/60(2), 007/55, 009/155, 009/160(2), 010/30, 010/40, 010/50, 011/5, 013/15, 018/15, 018/25, 020/10, 020/25, 020/40, 021/45, 021/50(3), 021/55(2), 025/15, 031/40, 031/45(2), 032/25, 034/30, 036/5, 037/5(6), 039/16, 041/15, 042/10, 042/20, 043/20, 047/15, 060/35, 061/15(2), 062/35, 065/5(2), 065/55, 068/40, 069/15, 071/45, 073/25(2), 074/20, 075/5, 075/10(3), 075/20, 078/25, 078/30(4), 095/15, 096/40, 099/5, 100/40, 104/120, 106/20, 106/125(2), 107/50,	dövdür- davul çaldırmak d.-düm 093/15
		dövlet bk. devlet d. 071/40 (dövlēt) 071/40 d.+e 033/10, 043/20 d.+imiz 026/25
		dövül- şekil vermek için vurulmak d.-en 112/15

dövüş-	dövüşmek	017/20, 109/45
	d.-ürdük 006/30	d.-acağsın 120/85
döyke-	sağlamlaştırmak	d.-arağ 085/25
	d.-rüz 124/15	d.-du 010/55, 127/15
driple	<i>is.</i> bir tarım ilacı	d.-dū 034/10
	d. 027/35	d.-du muydu 075/55, 109/65
dua	<i>is.</i> < <i>Ar. du'ā</i>	d.-ū 123/30(2)
	d. 063/10, 094/30	d.-usuñ 109/45
	d+lar 033/5	d.-uyor 104/130
	d.+sı 047/95, 088/5, 088/10	d.-uveriş 065/60
	d.+sında 072/15	2. acele etmemek
	d.+ydı 011/30	d. 013/30(2)
dua ęt-	< <i>dua etmek</i>	3. beklemek, dikilmek
	d.e.-eller 113/15	d. 036/15(2), 050/60, 052/10,
dua idil-	< <i>dua edilmek</i>	057/10, 067/45, 105/45
	d.i.-erek 095/75	(dūr) 020/25, 057/10
	d.i.-ir 072/15	d.-du 065/60
dua it-	bk. dua ętmek	d.-dū 084/5
	d.i. 095/75	d.-duğ 109/15, 127/65
	d.+sını i(d).-eler 104/140	d.-duktan 003/100, 003/105,
	d.i(d).-ivir 060/110	003/120, 131/15
	d.i(d).-ivirdi 060/110	d.-du muydu 047/135(2), 074/70
dud-	bk. tutmak	d.-ma 060/100
	1. yapmak, girişmek	d.-masam 057/15
	d. 047/160(2)	d.-mu 065/25
	d.-duğ 112/15	d.-sañ 031/50
	d.-muş 125/50	d.-u 047/135
	2. kiralamak	d.-ullar 003/130, 070/10, 131/5
	d.-duğ 083/5	d.-ullardı 057/15
	3. çevirmek, bakmak	d.-uñ 011/80(2)
	d.-duñ mu 109/50(2)	d.-ur 003/100(3), 003/105(2),
	4. yakalamak	003/120, 003/125, 073/45, 074/15,
	d.-muş 109/70	105/50, 105/55, 121/35
	5. çıkmaz olmak	d.-urdu 057/15
	d.-sun 032/10	d.-urduğ 057/15
duddur-	< <i>tutturmak</i> , çakılmak	d.-uyor 003/120(2), 100/40, 100/47
	d.-ulan 112/20	d.-uyum 034/15
dudğun	<i>sf.</i> < <i>tutkun</i>	4. geçmek
	d.+udū 121/10	(dūr) 127/65
dudu	<i>öz. is.</i> Dudu, bayan adı	5. görevde olmak, görev yapmak
	d. 009/185, 082/5	d.-an 006/35
düğün	bk. düğün	d.-duğ 031/20(3), 065/5, 083/30,
	d. 032/20	083/45(2), 083/50, 128/10
	d.+den 032/5	d.-dūğ 128/10(2)
	(dūğün) 077/45	d.-duğ 083/25
dul	<i>is.</i> dul	d.-dum 016/10, 070/20
	d. 109/60	d.-madığ 083/25
	(dül) 069/50	d.-udū 109/75
dul ğal-	< <i>dul kalmak</i>	6. yaşamak, hayatta olmak
	d.ğ.-mış 068/15(2)	d.-dū 130/75
dulup	<i>is.</i> < <i>tulup</i> , atılmış, eğilmeye	d.-u 007/20
	hazır top biçiminde yün, pamuk	d.-ur 119/45
	d. 107/45	d.-ür 119/45
	(duluP) 120/45	7. konmak
duman	<i>is.</i> duman	d.-dū 027/75
	d. 009/70	d.-muş 009/35
	d.+ım 009/115	d.-uyoru 009/40
dur-	1. hareketsiz durumda kalmak	8. yerleşmek, kalmak
	d. 009/95, 104/140, 123/30(2)	d.-dum 002/20, 106/5, 128/5
	(dūr) 009/80, 009/85, 009/95,	d.-sa 050/115

	d.-sun 065/45		d.+da 021/15
	d.-uncā 037/30		d.+dā 050/5
	9. başlamak		d.+daydı 040/20
	d.-dū 126/10		d.+lar 095/75, 106/70, 111/20,
	d.-dular 040/25		111/25(2), 111/30, 113/35
	10. var olmak		d.+ları 028/5, 050/80
	d.-ū 002/45		d.+u(iye.) 010/85, 040/10, 095/70
	d.-uyor 047/55		111/30
	11. varlığını sürdürmek		d.+ū (iye.) 119/40
	d.-u 104/70		d.+umuz 021/15, 095/70
	d.-ur 104/70, 104/85, 104/110,		d.+una 078/10
	105/70		d.+unā 073/20
	d.-urmuş 050/5		d.+uñ 050/30
	d.-uyollar 050/5		d.+uz 104/65
	d.-uyor 062/15(2), 125/60	durud-	1. bekletmek
	12. bir yerde bir süre oyalanmak		d.-ullar 050/95(2), 104/115
	d.-duğ 061/20, 075/80		2. ayakta bırakmak, durdurmak
	13. görünmek		d.-ullar 077/10
	d.-uyor 083/55		d.-tū 083/20
	14. düşünmek, ilgilenmek	dussuz	<i>sf.</i> < <i>tussuz</i>
	d.-duğlarını 088/10		d. 071/15
	15. sergilenmek, korunmak	dussuz yağ	<i>is.</i> < <i>tuzsuz yağ</i> , tereyağı
	d.-uyor 094/5		d.y.+ıyla 009/175
	16. bir yerde olmak, bulunmak		(<i>dussuz yā</i>) 009/175
	d.-ur 097/25	dussuzluğ	<i>is.</i> < <i>tuzsuzluk</i> , lüzumsuz, tatsız
	d.-uyomuş 001/70		şeyler yapmak
	17 ara vermek		d. 123/10
	d.-mayīp 107/80	duşman	bk. düşman
durak	<i>is.</i> 1. durak		d. 130/30
	d.+ından (<i>durāndan</i>) 058/5		d.+ıñ 123/50
	2. bölüm, kısım	duşmanlık	bk. düşmanlık
	d.+ı (iye.) (<i>durā</i>) 085/10		d.+ım (<i>duşmanlīm</i>) 123/35
durali	<i>öz. is.</i> Durali, erkek adı		d.+ıñ (<i>duşmanlīñ</i>) 123/35
	d. 057/50(2)	dut-	bk. tutmak
duran	<i>ös. is.</i> Erkek adı		1. yapmak, girişmek
	d. 066/10(2)		d.-ar 092/5
	(<i>durān</i>) 066/10(2)		d.-ār 104/75, 105/70
durayda	<i>öz. is.</i> Durayda adlı köy		d.-arız 054/5, 076/10
	d.+mñ 026/10		d.-arız 124/5
durdur-	bekletmek		d.-arsañ 060/60, 060/65
	d.-acağ 047/45		d.-massañ 060/65
	d.-u 104/135		d.-mayız 004/5
durğun aşı	<i>is.</i> bir çeşit bitki aşısı		d.-tū 004/10
	d.a. 039/15		d.-tüm 004/10
durmazer	<i>öz. is.</i> Durmazer, soyadı		d.-uyolar 068/40
	d. 034/5		d.-uveriş 109/60
durmuş hoca dayı	<i>öz. is.</i> kişi adı ve ünvanı		d.-uviriyorū 075/60
	d.h.d. 003/15, 003/25		2. hizmetine almak, kiralamak
durmuş ali	<i>öz. is.</i> Durmuş Ali, erkek adı		d.-allar 078/5(2)
	d.a. 049/15, 049/20		d.-ardı 129/5(2)
durul-	1. duru duruma gelmek		d.-ardıñ 043/55
	d.-du 107/65		d.-arız 006/30
	2.. uyulmak, kalınmak		d.-tuğ 062/30
	d.-sa 018/10		d.-tum 060/75
	3. beklemek, dikilmek		d.-up 018/20
	d.-urdu 031/50		d.-uyör 109/65
durum	<i>is.</i> durum, hâl,		3. iş görebilmek
	d. 015/35, 032/35, 032/40, 049/15,		d.-maz 069/25, 080/10
	060/25, 060/30, 060/45, 060/65(2)		d.-māz 009/115, 069/15
	d.+a 006/10, 050/30		d.-māyor 069/20

4. karar vermek, niyetlenmek
d.-tular 018/5
d.-tum 075/25
5. bir yerde kalmasını sağlamak
d.-arsā 027/55
6. ele almak, elde bulundurmak
d. 050/60
d.-acaç 112/15
d.-acaçlar 104/160
d.-allardı 067/40
d.-ar 032/15, 042/30, 047/130(3),
047/135(2), 047/140, 047/190
d.-ār 047/135, 112/20
d.-arsaī 105/55
d.-āym 104/150
d.-massa 069/40, 069/45
d.-muş 009/95, 009/100, 028/25
d.-uñ 104/155
7. sunmak, ikram etmek
d.-allardı 028/25
d.-mazlardı 028/25
d.-muş 028/25
8. uymak, uygulamak
d.-ardıh 030/25
d.-madık mıydık 030/25
9. başlamak
d. 040/30, 054/5
10. ele geçirmek, yakalamak
d.-acañ 041/5
d.-amasın 047/165
d.-maz imiş 102/10
d.-araç 047/150
d.-arsa 106/100
d.-tuğ 041/10
d.-abilirse 047/130, 070/50
d.-abildī 047/130
d.-amasa 070/50
d.-uverişim 017/15
11. giymesine yardım etmek
d. 050/60
d.-ar 089/25
12. kapatmak
d.-allardı 072/35
13. kullanmak
d.-acāz 130/25
d.-allardı 073/65
d.-arız 126/30
d.-maya 103/15
14. yapışmak, çıkmaz olmak
d.-ar 115/15
d.-mamış 092/35(2)
d.-maz 092/45
d.-muş 092/45
15. kurmak
d.-allar 095/45
d.-ar 101/5, 101/10(2)
16. kıvamına gelmek, olmak
d.-tuğdan 102/40
d.-tu mü 102/35
17. yemek hafifçe yanmak
d.-masın 104/115
18. ulaşmak, varmak
d.-arsıñ 109/20
duT *is.* < *Far. tūt*, dut ağacı veya meyvesi
d. 030/25(2)
duT- bk. tutmak
1. yapmak, girişmek
d.-Tu 052/10, 075/25
d.-Tuğ 127/20, 127/35
d.-Tular 060/15(2), 075/25
d.-Tum 107/55
2. hizmetine almak
d.-Tuğ 105/5
3. karar vermek, niyetlenmek
d.-Tu 042/5, 075/25, 075/70
d.-Tuğ 018/15
d.-Tum 018/10
4. bir yerde kalmasını sağlamak
d.-Tuğ 047/60
5. ele almak, elde bulundurmak
d.-ma 105/55
d.-ma için 116/10
d.-Tu 123/45
d.-Tular 130/5
d.-Tum 034/10, 034/15
6. kar, çığ vb. görünür olmak
d.-Tū 031/40
7. ele geçirmek, yakalamak
d.-Tu 047/130, 065/60
d.-Tū 047/150
d.-Tuysa 047/135
8. yapışmak, çıkmaz olmak
d.-māz 115/15(2)
duTğun *sf.* < *tutkun*, bağı
d. 036/25(2)
duTTūñ altın olsūn *dey.* < *tuttuğun altın*
olsun, bir iyi dilek sözü, dua
d.a.o. 013/55
duttur- < *tutturmak*
1. tutturmak
d.-muşumuş 037/50
d.-amadık 037/50
2. tutuşturmak, yakmak
d.-ullardī 091/10
duTTur- bk. dutturmak
1. tutuşturma, yakmak
d. 091/10(2)
2. tutturabilmek
d.-amadık 037/50
duTTurul- < *tutturulmak*
d.-ur 119/35(2)
dutuğla- < *tutuklamak*
d.-llar 106/90
dutul- < *tutulmak*, yapılmak
d.-acaç 004/10
d.-uyor 076/10
d.-uveriş 008/25
dutun- < *tutunmak*
d.-abilirse 119/52

dutuş-	d.-amadık 075/110 < <i>tutuşmak</i> , kavga etmek		
duva	d.-muşlar 047/35 bk. <i>dua</i>	duyuş	2. kokusu ulaşmak d.-ur 109/85 d.-urdu 109/80 <i>is.</i> <i>duyuş</i> , bilgi
duvağ	d.+sı 072/15 <i>is.</i> < <i>duvak</i> , gelin örtüsü	duz	d.+um 064/60 bk. <i>tuz</i> d. 010/45(2), 032/25, 051/16 074/40 (<i>düz</i>) 057/55 d.+larını 009/175 d.+u 032/25 d.+ü 032/25 d.+ula 074/40 d.+unu 024/25, 070/25
duvar	d.+iñ (duvāñ) 047/185 <i>is.</i> < <i>Far. dīvār</i> d. 009/50(2) d.+a 001/30, 019/15, 027/70(2), 027/75, 032/20 d.+ı (yük.) 043/10 d.+iñ 002/55, 047/10, 056/15, 060/35, 107/10 d.+ında 017/5 d.+ınıñ 019/15 d.+lara 043/40	duzā	<i>is.</i> < <i>tuzak</i> d.+ı 112/21
düven	bk. <i>düven</i> d. 099/15(2)	duzcu	<i>is.</i> < <i>tuzcu</i> d. 019/10
duy-	1. işitmek, ses almak d.-acādı 112/5 d.-acak 034/25(2) d.-an 108/15 d.-ar 034/20(2) d.-ār 060/85 d.-dum 061/15, 064/30, 075/45, 107/35 d.-dümüzu 099/15 d.-madān 008/5 d.-madım 026/20 d.-maz 001/60 d.-düm 088/5 d.-unca 009/35, 028/20 d.-amassiñ 107/35 d.-mayıverdi 007/65 2. öğrenmek, haber/bilgi almak d.-an 048/40 d.-ar 022/5 d.-arız 117/20 d.-dum 007/30, 034/10, 060/75, 088/20 d.-dūma göre 073/60, 081/5, 105/60, 114/5 d.-du mü 077/50 d.-dūmuz 019/60 d.-duñ 089/30 d.-muş 019/10 d.-sun 011/30 3. bilmek, tanımak d.-arsiñiz 049/20 4. anlamak d.-duñ mu 077/5, 077/35(2), 077/50, 089/5, 089/15, 089/30	duzla-	< <i>tuzlamak</i> , bebeği tuza belemek d.-llar 103/15 d.-rdığ 074/70
duyrul-	ilan edilmek, bildirilmek d.-uyor 088/5	duzrū	bk. <i>tuzruhu</i> d. 115/10 d.+yla 115/5
duyul-	1. işitilmek d.-mamış 007/50 d.-madān 064/62 d.-sun 101/55	düa	bk. <i>dua</i> d. 110/12 d.+sı 110/13 d.+sını 116/15 d.+ynan 096/5(2) bk. <i>dua</i> edilmek d.i.-ir 096/15
		düa idil-	bk. <i>dua</i> edilmek d.i.-ir 096/15
		düiden	<i>öz. is.</i> <i>Düiden</i> adlı yer d.+de 075/65
		düüdüg	<i>is.</i> < <i>düüdük</i> , korna, araba sesi d. 070/15
		düüdüklü	<i>sf.</i> çok konuşan kadınlar için söylenen bir kızgınlık sözü d.+ye 009/170
		düien	bk. <i>düven</i> d. 101/20(2) d.+i (iye.) 101/20
		düüggan	bk. <i>dükkan</i> d. 057/30, 111/5(2) (<i>düüggan müüggan</i>) 092/20 d.+a 047/85 d.+da 112/15
		düügün	bk. <i>düügin</i> d. 074/5, 096/15(2), 096/20 d.+de 129/10 d.+e 074/5, 079/5 d.+lerde 070/40 (<i>düügün</i>) 066/5
		düügüm	<i>is.</i> <i>düügüm</i> d. 011/10
		düügümle-	<i>bağlamak</i> d.-r 011/10, 047/145
		düügümlü	<i>sf.</i> <i>düügümlü</i> d. 126/35(2)
		düügün	<i>is.</i> <i>düügün</i> d. 011/55, 012/5, 012/15,

- 013/15(2), 016/5, 025/20,
042/15, 047/155, 047/185,
074/10, 074/30, 077/35(2), 078/5,
096/15(2), 102/65, 105/35, 106/35
110/10, 125/35, 129/10, 131/5
d.+de 030/31
d.+dē 045/25
d.+de mi 131/5
d.+den 079/10
d.+e 013/5, 030/30, 102/55,
110/10, 131/5
d.+ē 016/5
d.+ler 011/40, 012/25, 047/185,
121/5, 129/16
d.+lerde 008/45, 025/10, 049/10,
104/130
d.+lerdē 074/35, 124/10
d.+lerimizde 129/10
d.+ü(iye.) 070/30(2), 077/5, 125/35
d.+üle 025/32
d.+üm 070/30
d.+ümüzü 089/10
d.+üne 030/30
- düğün ət-** < *düğün etmek*, evermek
d.ē.-ecēñ 018/10
- düğür** bk. düñür
is. evlilikte kız veya erkek tarafı
d. 021/45, 042/10, 076/5,
089/10(2), 096/10, 121/5
d.+ū(yük.) 113/10
- düğürçük** *is.* ince bulgur
d. 118/10, 120/65
- düğürcü ol-** düñür olmak
d.o.-uyor 114/5
- düğür gel-** bk. düñür gelmek
d.g.-diler 096/10
d.g.-insire 068/15
d.g.-mişler 068/15
d.g.-sinler 096/10
- düğür gidil-** kız istemek için gitmek
d.g.-ir 047/85
- düğür git-** kız istemek için gitmek
d.g.-ti 047/80
(düğür geçerdı) 110/5
- düğürriye gel-** düñürlük için gitmek
d.g.-dik 042/15
- düğürlüe git-** kız istemek için gitmek
d.g.-eller 048/5
- düğürlüe gel-** kız istemek için gelmek
d.g.-dik 042/15
- düğür ol-** < *düğür olmak*
d.o.-maya 113/5
- düğür var-** < *düñür varmak*
d.v.-illar 096/5
- dükkanacı** *is.* dükkān sahibi
d. 009/75
- dükkan** *is.* < *Ar. dükkān*
d.+ı(iye.) 057/30
d.+ıñ 009/70
d.+ıña 043/60
- dün** *zf.* dün
d. 047/25, 052/10, 073/95, 106/35,
119/5, 119/10
- dün** bk. düğün
d. 003/30, 003/35, 003/40, 003/75,
003/80(2), 003/85(3), 003/95(3),
003/100(3), 009/100, 011/35,
011/50, 011/65, 013/5, 013/10,
035/15, 047/150, 048/5, 048/25,
056/5, 059/5, 064/15(3), 064/25,
066/5(3), 067/15, 067/35, 067/50,
068/25, 072/45, 089/15, 095/75,
102/60, 109/50, 110/5, 113/5,
113/10, 113/15, 113/30, 121/10,
121/15(3), 121/25, 121/40,
121/45, 124/10, 125/25, 129/15
d.+de 042/25, 072/10, 113/15,
121/55, 129/15
d.+den 042/20, 113/30
d.+e 003/95, 012/10, 057/15,
057/25, 072/5(3), 072/15, 102/60,
121/15
d.+le 011/80, 050/40,
d.+ler 057/15, 089/15(2)
d.+lerde 003/90, 024/5, 050/80,
097/15, 118/5
d.+lerdē 097/15
d.+leri 050/45, 050/50
d.+lerimiz 050/50
d.+lerimiz 050/45, 067/5, 095/75
d.+lerimizñ 072/5
d.+nerimize 067/5
d.+ü (yük.) 003/30, 003/85,
113/10, 113/15,
d.+ü (iye.) 011/40, 066/5, 067/70,
d.+ümü 067/65
d.+ümüz 002/20, 002/25, 011/45,
068/25(2)
d.+ümüzü 121/10
d.+ünü 048/5
d.+ün 003/40, 003/85, 011/75(2),
033/15
- dünden** *zf.* dünden
d. 047/105
- dün it-** bk. düğün ətmetmek
d.i.-ellē 013/5
d.i.-tim 042/10
- dün ol-** < *düğün olmak*
d.o.-uyor 089/15
- düñür** *is.* < *düñür*
d.+ün 103/15
- düñür gel-** düñür gelmek
d.g.-diler 025/15
- düñürlük** *is.* düñürlük
d.+e (düñürlüe) 072/5
- düñya** bk. dünya
d. 007/35, 007/50
- dünya** *is.* < *Ar. dünyā*
1. hayat, yaşam
d. 007/20, 007/45(2), 007/60

- (dünyā) 060/35
d.+da 007/35, 010/115
2. yaşayan insanlar, herkes
d.+niñ 007/55, 009/170(2)
3. yer yuvarlağı, yer küre, dünya
d. 008/20, 107/65
d.+yā 107/55
d.+da 099/10, 104/95
d.+dā 107/80
d.+niñ 009/170(2)
4. dış, çevre, ortam
d.+ya 008/15
- dünyaya en-** < *dünyaya inmek*, doğmak
d.ē.-mişiz 003/5
- dünyadan geç-** gitmek, ölmek
d.g.-eceñ mi 010/105
- dünyadan get-** < *dünyadan gitmek*, ölmek
d.g.-ti 008/5
- dünyaya gel-** doğmak
d.g.-dik 018/5
d.g.-dim 018/5, 107/55
d.g.-mişim 104/5
d.+da 007/50
- dür-** sarmak, katlamak
d.-erdik 105/15
- dürbün** *is.* < *Far. dūr-bīn*, dürbün
d. 109/50
- dürcüğ** bk. düğürçük
d.+den 118/15
- dürt-** hafifçe itmek
d.-ersin 028/45(2)
- dürü** *is.* çeyiz ve hediye bohçası
d. 055/5, 103/5
d.+sü 105/40
- dürüm** *is.* yuvarlanmış ekmek
d. 124/25, 124/30
- dürün-** ekmek sık(ın)mak
d.-ür 091/20
- düş-** 1. bulunduğu, durduğu yerden
aşağı inmek, düşmek
d.-dü 017/10
d.-ecek 050/50
d.-erdī 001/72
d.-ersin 083/15
d.-mem 083/15
d.-messeñ 083/15
d.-mezdi 101/30
d.-müş 009/165, 052/10
d.-tü 031/5, 107/15(2), 107/40
d.-üyor 043/10
2. yere serilmek
d.-ecek 003/50
3. takip etmek, ilgilenmek
d.-eñ 130/65
d.-erseñ 005/35
d.-müş 075/35
4. başlamak
d.-ünceyā_dar 006/10
d.-esiye 006/15
5. yola çıkmak, yollanmak
- d.-dük 010/50
d.-müş 009/10
6. yerleşmek
d.-müş 009/150
d.-üyor 075/65(2)
7. olumsuz şeylerle karşılaşmak
d.-dü 047/40, 050/30
d.-müşlēr 047/40
8. pay düşmek
d.-tü 047/80
d.-tū 047/80
9. yere serilmek, devrilmek
d.-erse 047/140
d.-meden 047/140
d.-müş 073/65
10. azalmak, inmek
d.-ersek 102/20
d.-tük 069/10
d.-üyoñ 089/25
11. isabet etmek
d.-müş 075/20
12. zorunlu olarak ayrılmak
d.-düm 106/5
13. heves etmek, ilgi duymak
d.-dü 109/85
- düşman** *is.* < *Far. duşmān*
d. 075/80
d.+dan 097/25
d.+ımı 009/120
d.+ımız 130/65
- düşül-** takip edilmek
d.-ür 008/45
- düşün-** düşünmek
d.-dü 052/15(2)
d.-dū 020/35(2)
d.-elim 003/60, 113/5, 121/5
d.-üller 113/10
d.-üñ 021/35(2), 083/50
d.-ürüz 011/15, 021/40
d.-üyom 009/15, 019/20
d.-üyorusuñ 021/35
d.-ürümüş 104/60
d.-ürsüñüz 104/65
- düşünce** *is.* düşünce
d. 113/5
d.+siyle 102/10
- düşünceli** *zf.* endişeli
d. 083/55
- düşünme** *is.* düşünme
d.+niñ 060/35
- düşüp gâğ-** < *düşüp kalkmak*, birlikte vakit
geçirmek
d.-dük ğ.-dığ 036/30
- düşür-** 1. ekmek, atmak
d.-mek 027/30
d.-ebilirseñ 027/30
2. üzerinden atmak
d.-müş 034/25
d.-ü 119/15
- düşüş ol-** azalmak

düürçülük	d.o.-du 126/30 <i>is.</i> < <i>dünürçülük</i> d.+e (düürçülē) 003/55	düzle-	sade ve basit bir şekilde temin etmek, hazırlamak d.-yiverisiñ 021/50
düve	<i>is.</i> 1-2 yaşındaki dişi sığır d. 124/40 d.+yi 020/30	düzlen-	aynı hizaya, düzeye gelmek d.-miş 031/50
düven	<i>is.</i> harmanda ekinlerin sapı ve tanelerini ayırmak için kullanılan, önüne koşulan hayvanlarla çekilen, alt yüzünde keskin çakmak taşları dikine çakılı bulunan, kızak biçiminde araç d. 073/65, 101/20 d.+ile 006/5 d.+iyle 073/65 d.+le 031/10(2)	düz ol-	düz olmak d.o.-uyoru 040/40
düz	1. <i>sf.</i> sade, gösterişsiz d. 009/180 2. <i>zf.</i> zayıfsız d. 074/30 3. düz, dik (düz) 009/50	düzülü	<i>sf.</i> < <i>düzülü</i> , düzölmüş süslenmiş d. 077/20
düz-	1. tertip etmek, organize etmek d.-erdik 030/30 2. tamamlamak d.-er 102/50 d.-erdik 045/10 3. süslemek, hazırlamak d.-erler 077/5(2) d.-erlerdi 077/5(2) 4. yapmak d.-ersin 109/85	düzün-	süslenmek, kuşanmak d.-ür 077/20, 077/35
düz daban	<i>sf.</i> < <i>düz taban</i> , uğursuz d. 105/65		
düzel-	onarılmak, düzenli hale gelmek d.-memiş 062/15		
düzelt-	1. düzgün hale getirmek d.-iller 073/70 d.-iriz 115/5, 115/15(2) 2. iyileştirmek, toparlamak d.-ir 102/50		
düzeltme	<i>is.</i> düzeltme d. 126/40		
düzen	<i>is.</i> 1. düzen, nizam, sistem d. 003/30, 011/80, 045/10, 070/35, 070/63, 126/20 d.+ini 045/10 d.+imiz 054/10 d.+i (iye.) 054/10, 054/15 d.+ler 054/10 2. örtü d.+ini 045/15		
düzen dut-	< <i>düzen tutmak</i> 1. işler olacağı yere gelmek d.d.-tü 089/30 2. düzen tutmak, yapmak d.+leri d.-alım 054/5 d.+leri d.-arız 054/5		
düzenle-	yapmak, gerçekleştirmek d.-yor 114/5		

E, Ē, Ē

- e** *ünl.* çeşitli duyguları anlatan bir seslenme sözü
e. 003/40, 010/105, 011/25, 021/5, 021/10, 026/30(2), 035/15, 045/15(2), 049/40, 049/45, 050/60, 050/105, 057/40, 076/20, 076/25, 081/5, 084/5, 086/6, 095/25, 096/25, 098/15, 101/5, 103/15, 105/5(2), 105/15, 105/20(2), 105/25(2), 105/55, 112/15, 118/25, 124/15, 125/20, 127/30
(e_şde: e işte) 096/15
- ē** bk. e
ē 001/30, 004/5, 007/5, 010/85, 012/20, 015/10, 020/5(2), 021/20, 021/25, 021/30(2), 021/35(2), 021/45, 021/50(2), 021/55, 028/10, 028/25, 032/40, 035/5, 049/40, 060/55, 062/20, 062/25, 063/5, 066/10, 067/65, 067/85, 071/35, 081/5, 081/15, 083/10, 083/30, 083/55, 091/20, 096/45, 094/25, 098/5, 098/15, 099/10, 106/40, 106/55, 106/75, 106/80, 107/40, 125/70, 127/40, 129/5, 131/5, 047/75(2), 047/85, 047/180, 047/185
- ē** bk. ev
ē.+mi 075/25
ē.+miz 047/20, 047/70
ē.+mize 092/60
ē.+mizi 054/5
ē.+miziñ 054/5
- ē-** bk. eġmek
ē.-dikten 028/30
- ebe** *is.* 1. büyük anne, nine
e.+ñgili 007/5
e.+ñi 007/5
e.+leri 007/25
e.+leriyle 007/30
e.+m 007/15(2), 007/35, 032/20, 057/55, 102/55(2)
e.+m ile 037/25, 009/180
e.+miñ 037/30
e.+miz 040/40
e.+mizden 040/25
e.+ngiliñ 007/60
e.+ñiz 007/30
e.+si 065/60
e.+sī 007/35
e.+yñ 007/25, 007/60
2. yaşlı kadınlara hitaben söylenen bir söz
e. 123/10(4), 123/15(3)
(ebē) 123/5(3)
e.+ler 057/30
3. çocuk oyunlarında sorumlu, cezalı çocuk
e. 047/135
- ebelen-** salça yaparken domates ile dolu kabin üst kısmı beyazlaşmak
e.-ir 024/25
e.-mesin 024/25
- ebū bekir** *öz. is.* Ebu Bekir, erkek adı
e.b. 008/50
- ecel** *is. Ar.* ecel, ölüm zamanı
e. 107/86
- ecir** *is. Ar.* ecir
e. 033/5
- edep** *is. Ar.* edep, terbiye
e.+tir 069/62
- ēdil-** yapılmak
ē.-ir 011/60(2)
- ediraf** bk. etraf
e.+dan 072/30
e.+ına 105/25
e.+ını 032/10
- ediye** bk. hediye
e.+ler 061/5
e.+si 061/20
- edremit** *öz. is.* Edremit adlı ilçe
e. 084/10
e.+tē 084/10
- efe** *is.* yiğit, delikanlı
e.+ler 125/40(2)
- efendi** *is. Yun.* 1. erkekler için kullanılan bir söz, ünvan
e. 017/15, 026/10, 036/30, 069/61(2), 104/50
2. koca
e.+m 093/5(2)
- efendim** *bağ.* 1. mesela, örnek olarak
e. 003/10, 003/20, 003/25(2), 003/30, 003/50, 003/60, 003/70(4), 003/75, 003/80, 003/100, 003/115, 011/55, 011/60(2), 011/65, 011/100, 028/35, 125/30, 125/50, 125/70
(eFendim) 057/35
(efendim) 125/70
(ēfendim) 064/10
(ēfendim) 094/20
2. söz söylerken gerekli kelimeyi bulamayan bir kimsenin kullandığı bir söz
e. 003/85, 003/90, 003/135, 010/5(2), 011/35, 011/40, 011/45, 011/65, 011/90, 026/20, 027/25, 031/10, 044/5, 057/5, 062/20, 073/85, 075/20, 095/75, 107/5, 119/5, 119/15, 119/30, 125/20, 125/30(2), 125/40, 047/15
(eFendim) 049/45
(ēfendim) 057/15
(ēFendim) 057/5
(efendim) 125/5
- efendime söyle** e. < *efendime söyleyeyim*

	e.s. 060/5 (efendime söylēñ) 060/5, 060/45, 060/55, 060/75 (ēfendime söylīm) 057/25 (efendime söylēy) 031/10 (efendime söyleyeñ) 060/50, 060/55 (efendime söyleyēñ) 060/15, 060/25, 060/30(2), 060/35(3), 060/110 (efendimize söyleyēñ) 060/75 (efendime söylēym) 031/5(2), 031/10 (efendime söyleyāñ) 060/45 3. <i>ünl.</i> saygı sözü e. 015/20, 019/20, 019/25, 049/20, 049/35, 049/40(2), 057/25, 070/5, 081/25, 118/30, 119/20, 119/35, 121/45, 125/40(2), 127/70, 130/70 (efendīm) 011/20 (efendimā) 062/41	ēh	<i>ünl.</i> “efendim, anlamadım” anlamında bir söz ē. 011/40, 047/15, 069/15
eferlen-	toparlanmak, hazırlanmak e.-miş 009/40	ehi	<i>ünl.</i> “işte” anlamında bir söz e. 054/25
eftal	<i>sf.</i> < <i>Ar. efdāl</i> , uygun, iyi e. 027/30	ehliz	<i>öz. is.</i> Ehliz, bir soyadı e. 106/45
eg-	bk. ekmek e.-dī 074/55	ehsan	<i>öz. is.</i> İhsan, erkek adı e. 043/10(2)
eğ-	1. sert bir cisim bükmek e.-eriz 031/20 e.-mesi için 126/25 e.-iveriş 028/25, 028/30 2. eğirmek, iplik haline getirmek e.-eriz 054/45	ehtiyar	< <i>Ar. ihtiyār</i> 1. <i>öz. is.</i> lakap, ünvan ē. 003/10(2), 003/15, 003/20, 003/25 2. bk. ihtiyar ē. 062/40
eğef	<i>is.</i> yük yüklerken ip geçirilen halka e. 028/45	ehven	<i>sf. Ar.</i> daha az kötü, yumuşak e.+mi 027/65
eğer	<i>bağ. Far.</i> eğer, şayet e. 009/70	eil-	bk. eğilmek 1. bir yöne doğru eğilmek e.-dinde 050/80 e.-ereğden 050/60 e.-iyor 106/45 e.-miş 067/50
eğil-	1. yürümek, yola koyulmak e.-di 020/20 e.-dim 010/65 2. bir yöne doğru eğilmek e.-ip 027/60	eileme	<i>is.</i> < <i>eğileme</i> , peynir basılan deriyi hazırlama e. 102/40(2)
eğir-	pamuk veya yünü iplik haline getirmek e.-illerdi 107/45 e.-ir 006/50, 006/55 e.-iyiz 054/40(2) e.-iz 054/40 e.-riz 006/55	eir-	bkz eğirmek e.-dikten 107/45, 120/45 e.-idik 120/35 e.-ilerdi 120/45 e.-iyoruz 032/30(2) bkz eğitim
eğirtmen	<i>is.</i> öğretmen, eğitici e. 006/55(2) ē.+idī 006/55	eitim	e. 084/10, 089/5, 096/50, 104/10, e.+lerī 050/50
eğitim	<i>is.</i> eğitim e. 118/30	ejdād	<i>is.</i> < <i>Ar. ecdād</i> , ata e.+ım 073/30
eğri güney	<i>öz. is.</i> Eğri güney, yer adı e.+ē 004/10	ek-	tohum atmak, ekmek e.-dik 027/30, 058/10, 117/20 e.-dīmiz 027/45 e.-dīmizdē 027/20 e.-ē 006/5(3) e.-ecekse 073/70(2) e.-ecēmiz 027/5, 027/25(2), e.-eller 040/20, 040/35, 073/75 e.-ellēr 066/10(2) e.-ellerdi 050/40 e.-ellerdī 006/10, 073/70, 073/75 e.-enler 049/35 e.-eñ 023/5, 049/30 e.-er 044/10, 054/10, 074/60, 087/5, 092/15(2), 092/20, 104/100 e.-ēr 001/71, 125/5 e.-erdī 107/40 e.-erdik 028/65, 030/20(3), 054/25(2), 074/55, 107/45, 074/55, 120/45(2) e.-erdik 027/15 e.-eriz 027/30, 031/30, 040/20, 054/10(2), 056/10(2), 101/35 e.-eriz 015/5(2), 027/20, 074/55
eğşile-	< <i>ekşilemek</i> , ekşisini atmak e.-rsiñ 051/5		
eh	<i>ünl.</i> eh e. 007/65, 008/25, 075/25		

	124/15		ē.+lerī 101/10
	e.-erken 073/75		e.+lerimiz 015/5
	e.-erler 092/20	ekip	<i>is. Fr.</i> ekip
	e.-erseñ 040/20, 074/50(2)		e. 073/35
	e.-incē 006/5	ekiz	<i>sf.</i> < <i>ikiz</i>
	e.-iyollar 040/35(2), 040/40		e. 008/55(3)
	e.-iyoruz 027/10, 039/10	ekli ol-	bitişik olmak
	e.-mem 044/5		e.o.-urdu 037/15
	e.-meyē 015/5	ekmák	bk. ekmek
	e.-mezler 040/35		<i>is.</i> ekmek, nan
	e.-miyoruz 039/10		e. 018/15
	e.-señ 035/5	ekmā' t-	< <i>ekmek atmak</i> , ekmek pişirmek
	e.-tiğimiz 011/65		e.-ar 036/15
	e.-tik 027/10		e.-alar 017/10, 017/15
	e.-tikten 027/20		e.-arımış 068/55
	e.-tim 044/10	ekmā t-	< <i>ekmek atmak</i> , ekmek pişirmek
	e.-ebilseñ 040/20		e.-arқанā 068/55
ekbār çeşit	<i>sf.</i> < <i>Ar. ekbār + T. çeşit</i> , çeşit		e.-ıyor 068/55
	çeşit, çok çeşitli		e.-miş 068/55
	e.ç. 014/5	ekme gavağ	<i>is.</i> < <i>ekme kavak</i> , ekerek elde
ekdir-	< <i>ektirmek</i> , tohum attırmak		edilen kavak
	e.-ir 073/45		e.ğ. 029/20
ekē	<i>is.</i> < <i>eke</i> , büyük, iri		e.ğ.+lar 029/20
	e. 124/30	ekmek	<i>is.</i> 1. ekmek, nan
eker ol-	ekmeye başlamak		e. 006/30, 009/160, 011/60,
	e.o.-dular 074/55		014/10, 018/15(2), 036/5(4),
ekil-	ekilmek		047/160, 052/30, 056/10, 069/20,
	e.-dikten 028/50		088/5090/5, 091/20, 092/5,
	e.-en 040/40		092/10, 092/20, 100/15,
	e.-ir 011/40		105/10(2), 105/30(2), 105/35,
	e.-ir 125/5		106/105, 106/110, 115/25(2),
	e.-iyor 100/35(3)		124/25, 127/65(2)
	e.-meye 073/75		(ekme) 061/15, 106/110
ekim	<i>is.</i> 1. ekim ayı		e.+e (ekmē) 106/115
	e. 003/10, 006/5(2), 027/25,		e.+i (iye.) (ekmē) 069/50, 124/30
	073/55(2), 073/70, 120/5, 120/20,		e.+i (yük.)(ekmē) 001/65, 001/70,
	130/45, 130/50		030/20, 122/20, 124/30(2)
	e.+de 027/25		e.+i (yük.) (ekmá) 028/10
	e.+den 073/55(2)		e.+le (ekmēle) 006/5
	e.+iñ 015/5, 027/25(2)		e.+ler 052/30, 074/10
	e.+ini 027/10		e.+leri 072/20
	2. ekme işi		e.+lerini 077/5
	e. 050/25, 050/30, 064/35		e.+iñ (ekmēñ) 106/110
	e.+ē 006/5		e.+ini (ekmēni) 024/15(2), 065/15,
	e.+e 027/10, 027/20, 027/25		091/20, 124/25
ekin	<i>is.</i> ekin		e.+tēn 051/5
	e. 001/65, 006/40, 006/45(2),		2. yemek, aş
	027/45, 031/30, 034/5, 034/10,		e. 059/16, 072/15, 092/25(2)
	037/50(2), 043/20, 045/15(2),		e.+i (iye.) (ekmē) 079/5, 092/20
	066/5, 066/10(2), 073/65, 097/26,		e.+i (yük.) (ekmá) 069/30
	101/10(2)		e.+imizi (ekmēmizi) 072/15
	e.+i (yük.) 006/40, 015/5, 027/45,		e.+ini (ekmēni) 031/35, 069/30,
	031/10, 038/5		092/10, 106/15
	e.+i (yük.) 073/75		3. iş, kazanç
	e.+imizi 043/20, 074/65		e.+imiz (ekmēmiz) 126/15
	e.+ini 073/85, 092/15, 125/50	ekonomi	<i>is.</i> < <i>Fr. economie</i> , ekonomik
	e.+iñ 001/65, 027/20, 027/55(2)		durum
	e.+lē 097/31		e.+yi 102/50
	e.+ler 011/40	ekonomik	<i>sf.</i> < <i>Fr. economique</i> , ekonomik
	e.+leri 027/45		e. 102/25, 102/30

ekrem paşa	<i>öz. is.</i> Ekrem paşa e.p. 075/85	e.+lerime 104/155 e.+lerimizde 127/50
ekseri	<i>zf. < Ar. ekserī,</i> genellikle e. 011/40, 121/25 (ekserī) 050/105, 050/115(2), 096/15, 120/70, 121/25, 131/5	e.+lerinde 127/60 e.+lerindē 064/45 e.+lerinden 070/55 e.+lerine 013/45, 077/20, e.+lerini 011/100 e.+leriyle 009/175(2), 049/40 e.+leriyle 120/60 e.+leriynen 073/85, 129/5(3)
ekseriyet	<i>is. < Ar. ekseriyyet,</i> çokluk e. 026/25, 049/10, 094/15, 094/20, 113/35 e.+le 040/40, 126/10 e.+len 037/40, 129/15	bk. el ē.+ini 065/55, 065/60(2)
eksik	<i>sf.</i> noksan (eksimiz) 026/25	el
ekşi	<i>sf.</i> limon ya da sirke tadında olan e. 098/10, 115/10 (ekşi mekşi) 118/20	el
ekvator	<i>öz. is. < Fr. Equateur,</i> Ekvator e.+a 009/170 e.+uñ 009/170	<i>is.</i> yabancı, başkası, dıştan e. 048/40, 065/15(2), 107/80 e.+den 075/25 e.+e 021/55, 021/60, 031/20, 075/15, 075/30 e.+ile 021/62 e.+iñ 009/15, 057/45, 123/5, 123/10 e.+le 021/61 e.+ler 008/40, 107/60 e.+lere 021/55(3), 031/20, 107/65 e.+lerle 021/55 e.+leriñ 009/125 e.+lerinkiyle 021/60
el	<i>is.</i> el e.+de 032/25(2), 073/80, 095/80(2) e.+i (iye.) 013/40, 019/50 e.+im 068/35, 104/130(2) e.+imde 096/30 e.+imden 042/35(2), 107/55 e.+ime 085/25, 106/10 e.+imi 065/80 e.+imile 065/75, 105/60 e.+imiz 019/45 e.+imizde 010/100, 032/25 e.+imizdē 092/55 e.+imizden 002/25, 106/100 e.+imizi 072/5, 118/20 e.+imizile 015/15 e.+imizle 027/20, 101/35 e.+imlen 104/155 e.+in (yük.) 113/30 e.+iñ 001/15, 001/30, e.+inde 018/5, 028/45, 0477135, 047/150, 057/20, 083/40, 104/115, 109/30, 109/50 e.+indeki 019/20, 019/30 e.+inden 009/100, 018/20, 067/40, 106/100 e.+ine 012/20, 013/40, 017/15, 019/50, 025/20, 047/130, 048/20, 057/60 e.+inē 077/40, 083/40, 085/25, 107/88 e.+inen 073/80 e.+ini 011/95, 042/25, 045/25, 069/30, 069/60, 104/160, 104/165, 113/35, 131/15 e.+iñi 050/60, 089/25 e.+iñi 001/70 e.+iniñ 001/30, 119/15 e.+iñlen 092/35 e.+le 049/40, 050/90, 111/10 e.+leri 071/5	başlamak, girişmek e.a.-mā 050/55
		el ayā
		<i>is. < el ayak,</i> el ve ayağı e.a.+1 (iye.) 065/15
		elazı
		<i>öz. is. < Elaziğ</i> e.+a 041/5, 083/45(2), 104/10 e.+da 104/10(2) e.+iñ 041/5
		elaziz
		<i>öz. is.</i> Elaziğ ilinin eski adı e. 065/5, 109/3(2) e.+de 065/15, 083/50, 109/20 e.+dē 109/20, 109/50 e.+e 109/20(2) e.+iñ 109/60
		elbette
		<i>zf. Ar.</i> elbette, elbet e. 123/45
		elbise
		<i>is. Ar.</i> elbise, giysi e. 003/100, 010/15, 013/25, 042/20, 048/25, 048/30, 052/20, 103/10, 105/25, 120/50, 121/20, 127/40(2), 047/110(2) (elbisē) 013/25, 042/20, 056/21 (elbise melbise) 096/35, e.+ler 094/30, 127/35 e.+leri 052/25, 127/35, 127/40 e.+lerimiz 050/75, 085/20 e.+lerimiz 013/30 e.+lerimiz 043/25, 072/10 e.+lerini 072/10(2), 103/10 e.+liyiñ 075/30 e.+mizi 076/5 e.+si 107/50 e.+sini 003/75, 025/20(2), 048/30, 072/10(2), 107/50, 121/20

- (elbisesini melbisesini) 013/50
e.+yi 048/30, 075/30, 120/55
e.+yi 074/65
- el çabı'hlığı** *is.* < *el çabukluğu*, sezdirmeden ve hızlıca işini yapmak
e.ç. 083/5
- el çekici** *is.* bir tür çekiç
e.ç. 111/10
- elçilik yap-** iki taraf arasında laf taşımak
e.y.-ıyomuş 019/10
- elçim** *is.* tutam, demet, bir parça
e. 006/45
e.+inî 006/45
- elden gel-** yapabilmek
e.g.-eni 071/40
- ele** bk. hele
e. 062/42, 089/25
- ële** bk. öyle
ē. 071/50
- ele-** elekten geçirmek, ayıklamak
e.-ller 120/75
e.-llerdi 120/60
e.-rdik 028/60, 073/95, 103/10
e.-rlr 104/115
- ële-** < *eğlemek*, vakit geçirmek
ē.-riz 124/25
ē.-rsiñ 111/30
- elek** *is.* elek
e.+dēn 120/60
e.+leri 120/75
- elektirik** *is.* < *Fr. electrique*, elektrik
e. 034/15
- el ele gez-** el ele gezmek
e.e.+e g.-er 107/65
- el emē** *is.* < *el emeği*
e.e. 111/5, 126/41
- elen-** ayıklanmak, elekten geçirilmek
e.-ir 008/35
- ēlen-** bk. eğlenmek
1. hoşça vakit geçirmek
ē.-ir 096/25
2. vakit geçirmek
ē.-irdik 031/55
- ēlence** *is.* < *eğlence*
e. 067/25
ē.+ydi 067/35(2)
- ēleş-** < *eğleşmek*, oturmak, yaşamak
ē.-irke 037/30
- ēlet-** bk. iletmek
ē.-illerdî 006/30
ē.-ir 006/45
- el et-** < *el etmek*, el işareti ile çağırmak
e.e.-tik 010/55
e.ē.-tim mî 060/100
- elettirik** bk. elektrik
e. 010/25, 031/30, 031/35
e.+leri 010/30, 073/35
- elettirik ğaynā** *is.* < *elektirik kaynağı*
e.ğ. 111/25
- el gibi gibi** *sf.* ele benzeyen
- e.g.g. 008/40, 047/175
< *el koymak*, almak
e.ğ.-r 115/20
- el günü** *is.* < *el günü*, nişan, düğün gibi herkesin karşısına çıkıldığı gün
e.g. 074/20
- elhamdülillah** *ünl. Ar.* "hamd" sözü
e. 057/15
(elhamdullah) 057/60
- elhāsılı** *bağ. Ar.* hasılı, kısaca
e. 075/90
- el hediyesi** *is.* küçük hediye
e.h. 061/22
- elif** *öz. is.* Elif, bayan adı
e.+imiz 007/25
- el ile** *zf.* el yardımıyla
e.i. 112/15
- elinden gel-** yapabilmek
e.g.-dî 095/75
e.g.-irdi 047/45
e.g.-eni 048/35, 078/10
e.g.-iyorsa 095/75
- elinden iyi gel-** bir işi iyi yapmak
e.i.g.-ir 119/30
- elinden ne ğop-** imkanı el vermek
e.n.ğ.-arsā 072/55, 074/76
- eline bak-** bir kimsenin yardımıyla geçinmek
e.b.-ması 033/36
- eline düş-** buyruğu altına girmek
e.d.-tüm 018/5
e.d.-ünce 018/5
- elini ilan deline soğ-** < *elini yılan deliğine sokmak*, tehlikelere girmek
e.+imizi i.d. s.-duk 060/25
- eli uygun** *sf.* müsait, imkanı olan
e.u. 048/40
- elke** bk. helke
e.+ye 067/25
- elle-** dokunmak, karışmak
e.-ye e.-ye (ellē ellē) 120/60
e.-me 009/90
e.-meñ 012/25
- elli** 1. *is.* elli, 49'dan sonra gelen sayı
e. 001/50, 003/5, 003/110, 008/5,
011/70, 020/25, 020/40, 029/10,
032/40, 047/5, 050/10, 056/20,
065/50, 068/40, 069/55, 070/20,
070/25, 073/10, 084/10, 088/15,
092/20, 092/25, 098/20,
104/10(2), 104/20(2), 106/5(2),
106/20(2), 109/25(2), 125/40,
130/40
(eli) 003/125
(ellî) 084/10
(ell_ altı: elli altı) 045/5
(elli_ki: elli iki) 002/40
(ellî_ki: elli iki) 002/40
(elli_kide) 042/5, 104/20
e.+de 010/60, 037/30
e.+dē 056/20, 059/10, 109/10

- e.+yi 008/5, 082/35
2. *sf.* elli
e. 027/20, 030/20(2), 031/20, 039/16, 050/35, 050/100, 065/50, 068/20(2), 073/10, 085/10, 095/60, 098/20, 100/20, 101/10, 104/80, 125/25, 130/55, 130/60(2) (elli_şi: elli kişi) 107/15, 121/15
- ellikinci gün** *is.* < *elli ikinci gün*, ölümden sonra elli ikinci günde verilen hayır yemeği
e. 048/40
- ellikinci_ün geçesi** *is.* < *elli ikinci gün gecesi*, ölünün ardından dualı, yemekli anma günü
e.g. 101/66
e.g.+de 101/66
- ellinci** *sf.* ellinci
e. 130/55
- ellişer** *sf.* ellişer
e. 038/13
- elma** *is.* elma
e. 039/15, 074/50, 098/10, 098/15(2), 098/20, 106/55, 106/80, 119/5
e.+lar 040/20, 119/30
e.+lardan 129/5
e.+mız 094/15, 098/20
e.+sı 125/5
- elmā** bk. elma
e. 039/15, 073/60, 094/15, 098/10, 119/5
- elmacılık** *is.* < *elmacılık*
e. 040/25
- elmas** *is.* elmas
e. 071/5
- elmayurdu** *öz. is.* Ermenek'te bir köy
e. 119/5
e.+nū 119/45
- el meslei** *is.* < *el mesleği*, elle yapılan iş
e.m. 126/20
- el öp-** el öpmek
e.ö.-enleriñ 033/15
e.ö.-erdik 029/5
e.ö.-e 121/40
e.ö.-mek 113/30
e.ö.-meye 131/15, 131/20
- el öpmelik** *is.* düğünden sonra el öpmek için gelen çifte verilen armağan, para
e.ö. 013/40
- elti** *is.* elti
e. 093/15(3)
(elti) 093/10
e.+si 106/115
- elvan çeşit** *sf.* < *Ar. elvan + T. çeşit*, çeşit çeşit
e.ç. 009/55, 009/65
- elverişli ol-** uygun olmak
e.o.-uyor 097/25
- em** bk. hem
- e. 131/15
- em-** emmek
e.-dīm 060/15
e.-erimiş 009/165(2)
- emānet** *is. Ar.* gelin
e.+i 011/30
e.+imiz 011/85
e.+imizi 011/85, 042/30
- emānet ol-** < *emanet olmak*
e.o. 071/30(2)
e.o.-uñ 071/20
- emdir-** bebeğe süt vermek
e.-ebilir 048/15
- e'me'** bk. ekmek (*is.*)
e. 001/10, 098/21
e.+den 098/21
- emek** *is.* çaba
e. 065/40
- emeğini yağlı çıkar-** karşılığı iyi olmak (emēni yağlı çıkarsın) 071/30(2)
- emekli** *sf.* emekli
e.+miñ 089/5
e.+yim 120/70
- emekli ol-** emekli olmak
e.o.-dum 002/15
e.o.-duğ 086/6
e.o.-duktan 116/5
- emekliye ayrıl-** emekli olmak
e.a.-diñ mı 089/5
- emi** *ünl.* emi
e. 007/60
- emin** *öz. is.* Emin, erkek adı
e. 083/45, 083/50
e.+e 083/45
- emine** *öz. is.* Emine, bayan adı
e. 009/5
- emān eyle-** < *emin eylemek*
e.e.-sin 033/5
- emir** 1. *öz. is.* Emir, lakap, unvan
e. 036/15
2. *is. Ar.* buyruk, talimat
e. 041/5, 101/60
e.+e 085/10
e.+i (*iye.*) 003/55, 011/25, 013/5, 021/35, 042/30, 056/20, 064/5, 064/15, 069/50, 096/10(2), 113/5
e.+i (*iye.*) 011/15, 056/20, 042/10(2)
e.+indeydik 075/80
e.+ini 003/35, 104/145
e.+iyle 069/50
e.+iylē 013/5, 107/70
e.+ler 049/5
e.+leriye 043/25
3. *is.* erkek, adam
e.+i 047/135
- emir al-** < *emir almak*
e.a.-dık 130/75
- emirallah** *ünl.* cenaze törenlerinde cenaze sahibine söylenen taziye sözü

	e. 101/60 e.+n̄ (emirallān) 022/10	ē.-erimiş 009/95 5. dağ, yayla vb. yerden gelmek
emir vçr-	< <i>emir vermek</i> e.v.-di 109/45 e.v.-iler 003/35	ē.-erdik 004/10 ē.-eriz 054/10(2) ē.-ip 009/35, 119/20
emiş-	süt emmek e.-ir 097/20	6. (güneş) batmak ē.-ip 075/40
emmē	bk. ama e. 021/50	enāyi <i>sf.</i> < <i>enāyi</i> , avanak, budala e.+yiñ 123/50, 123/55(2)
emmi	<i>is.</i> amca, emmi e. 010/35, 027/25, 027/65, 036/15, 052/10, 052/15 (emmī) 034/20 e.+m 010/60 e.+mgile 010/60 e.+mgiliñ 010/60 e.+miñ 109/55 e.+miziñ 109/55 e.+mle 036/10 e.+niñ 007/30 e.+ñ 007/30(3), 007/35, 008/30, 010/90, 054/15 e.+ñi 007/5, 007/10 e.+ñiz 010/10(2) e.+si 010/35, 074/75 e.+siniñ 073/98	encümen <i>is.</i> <i>Far.</i> encümen, alt kurultay e. 073/25
		endir- bk. indirmek 1. taşıt, hayvandan aşağı almak ē. 028/25 ē.-dik 028/25, 052/5 ē.-ecēz 003/120 2. fiyatını azaltmak, düşürmek ē.-dī 075/70 3. yüksekte aşağı almak ē.-diler 083/5 ē.-dirdim miydi 021/15 ē.-idim 021/15 ē.-iz 021/25 ē.-isiñ 051/15
emsāl	<i>is.</i> <i>Ar.</i> yaşıt e.+im 073/15(3)	enik <i>is.</i> köpek yavrusu e. 105/40(2)
emsal	bk. emsāl e. 043/45 e.+larımızla 043/30	enilmez çıkılmaz <i>sf.</i> < <i>inilmez çıkılmaz</i> e.ç. 107/15
emşeri	bk. hemşeri e.+m 127/75	enişte <i>is.</i> enişte; teyze, abla kocası e. 020/40
en	<i>sf.</i> en, genişlik e.+ini 109/30	enlik <i>is.</i> < <i>ellik</i> , ekin dererken eli korumak için kullanılan eldiven e. 101/15(2)
en-	bk. inmek 1. aşağı doğru gelmek ē.-dī 020/5 ē.-dik 106/60 ē.-dim 123/25 ē.-er 003/120, 113/25 ē.-iyorlar 120/75 ē.-mesin 123/70 2. taşıt veya hayvandan aşağı basmak ē.-di 052/5 ē.-dik 010/65 ē.-dikten 010/65 ē.-dim 017/10(2) 3. bir yere varmak, gitmek ē.-dī 052/25 ē.-di mi 107/30 ē.-dik 010/10(2), 052/20(2), 052/25, 106/105, 109/20 ē.-er 008/45, 011/50 ē.-erdik 120/10(2) ē.-erimiş 031/45 ē.-erler 108/10 ē.-emedim 007/65 4. alçalıp eski durumuna gelmek	eñ <i>zf.</i> < <i>en</i> , üstünlük zarfı e. 003/20, 007/5, 011/40, 019/35, 026/5(2), 026/31, 028/50, 039/5, 048/45, 050/10, 060/65(4), 061/10, 065/40, 068/40, 073/5, 073/60, 073/70, 073/80, 078/20, 078/30, 078/31, 095/60, 095/65, 102/25, 102/30, 104/40(2), 105/5, 109/25, 119/15, 120/80, 047/140, 124/45(2), 125/50, 126/25
		eñ az <i>zf.</i> < <i>en az</i> e.a. 027/45, 073/40
		eñ az az <i>zf.</i> azın azı, çok çok az e.a.a. 073/40
		ennik bk. enlik e. 006/45(3) e.+lerimiz 006/45
		ep- bk. öpmek e.-e (ep_epe) 074/35
		epey <i>zf.</i> epeyce e. 011/70, 119/10
		epiy bk. epey e. 104/120, 104/135 (epiy bi) 104/70 (epiy bir) 082/25
		er <i>is.</i> 1. er, asker ē. 001/55, 029/10

	2. erkek, adam e. 049/20(4) e.-miş 049/20 3. sahur e. 123/60 4. sabah, sabahın erken saatleri e.+i (iye.) 123/60		
ēr	bk. eğer ē. 010/55, 011/15, 018/15, 019/30, 036/35, 037/30, 043/45, 047/75, 048/35, 069/40, 069/45, 096/35(2), 106/20, 106/35, 113/10, 116/10, 127/60		
eraydın	öz. is. Eraydın, soyadı e. 081/25		
erbişim	öz. is. Erbişim adlı köy e. 031/45 e.+_ādar 031/40 e.+de 031/40		
erdemli	öz. is. İçel'in Erdemli ilçesi e. 104/60		
ereğli	öz. is. Ereğli ilçesi e.+den 111/37(2)		
er ekmē	is. < er ekmeği, sahur yemeği e.e. 123/60		
erēli	bk. ereğli e.+de 095/65 e.+den 094/20 e.+ye 095/65(2), 104/55		
eren	öz. is. Eren, soyadı e. 061/5		
ergani	öz. is. < Ergani, bir ilçe e.+de 115/20 e.+dē 115/20		
er geç	zf. < er geç, sonunda e.g. 107/80		
ergin ol-	ergin olmak e.o.-unca 043/72		
ergün	öz. is. Ergün, erkek adı e. 106/80		
ēri	sf. < eğri ē. 006/45, 028/55, 126/40 ē.+si 115/15 ē.+sini 092/30		
eri-	erimek e.-di miydi 024/20 e.-ir 050/120(2) e.-yip 050/115		
ēri ğısaş	is. < eğri kısaş ē.ğ. 111/10		
ēri güney	bk. eğri güney e.+de 003/15 ē.+e 003/10 ē.+e 003/10		
erik	is. erik e. 039/15, 074/50 e.+inen (erinen) 067/10		
erikli	sf. 1. içinde erik olan e. 096/20(2) e.+nen 096/20		
		erişte	2. erik kullanılarak yapılan tatlı e. 096/20, 105/35 is. ev makarnası e. 064/20
		erit-	eritmek e.-iller 104/115 e.-ir 115/25 e.-irdik 006/5, 105/15 e.-irsiñ 051/15 e.-iyollar 118/15
		ērit-	bk.eritmek ē.-iñ 092/45(2)
		erkeÇ	is. < erkeç, üç yaşından büyük erkek keçi e. 036/10
		erkeğ	bk. erkek e. 008/60
		erkek	is. < erke 1. adam e. 008/5, 011/35, 047/165, 050/65(4), 050/70(2), 076/10, 092/5, 092/10, 097/27, 106/40, 106/95, 113/15 e.+e 072/10 e.+e (erke) 050/70, 093/5, 113/20 e.+ler 002/25, 003/90, 011/70, 013/30, 022/5, 044/15, 054/15, 067/35, 074/25, 092/5, 097/15, 101/65(2), 121/40 e.+lere 013/30, 110/10 e.+lerē 073/50 e.+leri 003/90, 073/35 e.+leri 032/30 e.+lerine 050/70 e.+leriñ 096/25 e.+leriñki 013/35, 047/195 e.+iñ (erkeñ) 106/40 2. mert, güvenilir e. 010/95 3. (hayvan) erkek olan cinsi e.+ini (erkeñi) 120/20
		erkek çocū ol-	< erke çocuğu olmak e.ç.o.-arağ 118/25
		erkeklik	is. < erkeklik 1. yiğitlik e. 010/90(2) e.+i (yük.) (erkeklī) 010/90 2. erkekçe davranış e.+ini (erkeklīni) 050/70 3. bir erkeğin fizyolojik görevini yerine getirme gücü e.+ini (erkeklīni) 073/5
		erkek ol-	< erke olmak e.o.-acağ 050/70 e.o.-ur 081/20
		erken	< erken zf. 1.vaktinden önce e. 004/15, 030/25(2), 123/75 2. sabahın erken saatleri e. 113/35

- erkenden** *zf.* < *erkenden*
e. 006/25, 067/50, 131/15
- erken ol-** < *erken olmak*, vaktinden önce çıkmak
e.o.-dū 040/40
e.o.-uyor 040/40
- ermenek** *öz. is.* Ermenek ilçesi
e. 111/35(2), 120/80, 120/85
e.+de 111/20
e.+e 112/10
e.+e (ermenē) 001/5(2), 010/65(3), 109/10, 118/10, 120/80(2)
e.+i (yük.) 114/10
e.+iñ 114/5
e.+iñ (ermenēñ) 114/11
e.+te 003/25
e.+tē 109/10, 120/65
e.+ten 003/5, 028/30, 106/60
- ermenekli** *sf.* Ermenek'ten olan
e. 127/20
e.+m 104/25
- ermeni** *öz. is.* Ermeni uyruklu olan
e.+ler 114/5(2), 120/80(3)
e.+lerden 114/10
e.+leri 112/5
- ertesi** *sf.* < *ertesi*, sonraki
e. 025/20, 050/95, 056/24, 061/10, 067/35, 076/25, 121/40
(ertesi) 027/75
e.+ün 009/165, 076/10, 094/30
- erzağ** *is.* < *Ar. erzāğ*, yiyecek içecek
e.+ları 062/10
- erzincan** *öz. is.* Erzincan ili
e.+a 010/20(2), 069/5
e.+da 010/20, 069/5
e.+dan 010/20
- erzorum** bk. Erzurum
e.+da 069/5
e.+uñ 069/5
- erzu et-** < *arzu etmek*, istemek
e.ē.-diñ 119/10
e.ē.-erseñiz 119/54
e.ē.-tiler 119/35
- erzulum** bk. erzurum
e.+a 070/20
e.+dā 070/20, 104/10
- erzurum** *öz. is.* Erzurum ili
e. 010/15, 042/5
e.+a 010/15
e.+uñ 010/15, 042/5, 069/5
- es-** esmek
e.-iyor 065/65
e.-mesinden 123/70
e.-ti 068/30
e.-ti miydi 073/90
- esas** < *Ar. esās*
1. *sf.* asıl, gerçek, temel, öz
e. 009/100, 019/50, 049/20, 050/25, 050/85, 062/40, 065/30, 102/45, 102/65, 111/15, 130/5
2. *zf.* *Ar.* aslında, esasında
e. 003/25
- esbab** *is.* < *Ar. esvāb*, giysi
e. 121/15
- esbab gör-** < *esvap görmek*, düğün için alışveriş yapmak
e.g.-e 121/20
e.g.-elim 121/15
- esentepe** *öz. is.* Esentepe, yer adı
e. 125/55, 125/70
- eser** *is.* *Ar.* 1. tarihi, antika eser
e. 106/45
ē.+i (iye.) 106/45
ē.+iñ 106/45
2. iz, işaret (çocuk, torun)
e.+i (iye.) 007/50
3. *mec.* ürün
e.+iñ 130/65
- eserini kes-** arkada kimse bırakmamak
e.k.-ecēdik 075/105
- esfele sāfilin** *is.* < *Ar. esfel-i safilin*, ekvator kuşağı
e.s.+ādar 009/170
- esger** bk. asker
e.+ē 007/5
e.+i(iye.) 108/10
- es geş-** < *es geçmek*, önemsememek
e.g. 069/45
- esgi** bk. eski
e. 003/15, 028/5, 070/10, 106/70, 113/20, 120/85, 127/10
(esgi) 109/85
(esgī) 003/15, 070/10, 097/20
(ēsgī) 123/60
(esgī püsgū) 067/55
- esgiden** bk. eskiden
e. 001/65, 001/72, 003/30, 003/60(2), 011/85, 021/55, 027/35, 028/5, 031/50, 037/5, 048/40, 048/45, 050/35, 050/40, 050/45, 050/80, 050/85, 064/10(2), 064/25(2), 070/10, 070/15, 070/35, 070/55, 073/50, 073/80, 073/90(2), 074/65, 091/5, 091/15, 092/30, 092/35, 092/50, 095/55, 096/40, 096/45, 101/10, 101/15, 101/35, 101/40, 101/45, 101/50, 103/10(2), 103/15, 104/100, 104/115, 104/130, 107/5, 107/10(2), 107/15, 107/20, 107/25, 107/40, 110/5(2), 110/10, 112/5, 113/10, 113/20, 118/25, 120/75, 121/5, 121/50, 124/35, 125/35
(ēsgiden) 124/5
- esgiki bardaklar çarda oldu dey.** < *eski çamlar bardak oldu*, devir değişti
e.b.ç.o. 070/55
- ēsik** bk. eksik
ē. 075/45

ēsil-	< <i>eksilmek</i> , inmek, şişliği gitmek ē.-irmiş 009/85	(eskidēn) 013/20, 019/45, 095/40, 070/5
esinlen-	esinlenmek e.-mişler 064/55 e.-se 064/30	eskilerden <i>zf.</i> eskiden e. 119/35, 123/65
esker	bk. asker e.+ē 013/50	eskişehir <i>öz. is.</i> Eskişehir e.+den 010/25
eskerlig	bk. askerlik e. 008/15	eski yazı <i>is.</i> Arap harflerine dayalı yazı e.y. 043/35
eski	<i>sf.</i> üzerinden zaman geçmiş, eski e. 002/25, 002/35, 003/80, 003/120, 028/65, 029/5, 037/20, 037/35, 047/75, 050/5, 054/51, 058/5, 063/10, 065/45, 067/70, 068/35, 068/40, 069/55, 072/35, 072/40, 073/65, 075/20, 088/15, 091/10, 094/5, 095/15, 095/45(3), 097/5, 097/10, 100/30, 101/30, 102/15, 104/135, 104/140, 106/75, 111/30, 118/25, 126/20 (eskī) 030/10, 050/10, 068/40, 095/10(2), 123/25 e.+ki 002/35, 070/35 e.+kileri 120/80 e.+ler 047/5 e.+lerde 113/15 e.+leri 063/10, 099/15 e.+lerini 028/30 e.+si 002/55, 050/105 e.+yi 095/40 2. önceki, sâbık e. 009/185, 059/5, 065/45, 069/25(4), 094/20, 095/10, 096/30, 104/50, 107/20, 125/50, 126/30 e.+kī _ı bi 107/25 e.+ler 003/90, 027/75 3. yaşça büyük e. 124/50 e.+lerden 096/30 e.+yiñ 016/5 4. kullanılmış, yıpranmış eşya <i>is.</i> 082/5, 085/15 (eskī) 082/5, 096/35 e.+sī 096/35 5. işinde uzmanlaşmış e. 084/5	esnaf <i>is.</i> < <i>Ar. esnāf</i> , tüccar e. 027/55 e.+a 027/55(3)
		esrāl-ı kef <i>öz. is.</i> < <i>Eshab-ı Kehf</i> e.k.+i 061/20
		eş <i>is.</i> benzer e.+ī (iye.) 104/95
		eşdē bk. işte e. 096/15
		eş dos bk. eş dost e.d. 022/21 e.+e d.+a 061/23
		eş dost <i>is.</i> tamdık e.+e d.+a 019/61, 022/23, 104/90(2) e.+i d.+u 048/35, 048/40
		eşe <i>öz. is.</i> Eşe, bayan adı e. 060/40(2)
		eşek <i>is.</i> eşek e. 015/5, 101/40 e.+i (yük.) 070/45
		eşenölu <i>öz. is.</i> < <i>Eşenoğlu</i> , lakap e.+nuñ 034/10
		ēşi bk. ekşi e. 008/40
		eşik <i>is.</i> eşik e. 036/35(3) e.+i (yük.) 036/30, 036/35 e.+ine (eşine) 036/35 e.+ten 036/35 e.+tir 036/35
		eşirgen- < <i>eşirgenmek</i> , eş tutmak, edinmek ē.-dim 009/20(2) ē.-irkē 009/5 ē.-iyom 009/5
		eşşe bk. eşek e. 038/5, 104/70, 124/40
		eşşeg bk. eşek e. 100/20, 124/50
		eşşegülā <i>is.</i> < <i>eşekkulağı</i> , karakafes e.ğ. 029/20
eskiden	<i>zf.</i> eskiden, geçmiş zamanlarda e. 002/35, 003/20, 003/90, 003/95, 003/115(2), 006/5, 013/50, 023/10, 025/33, 030/10, 032/30(2), 032/35(2), 032/40, 037/35, 037/45, 037/55, 050/75, 050/90, 068/25, 074/15(2), 074/70, 090/5, 091/10, 091/20, 092/50(2), 094/10, 094/25, 094/35(2), 094/36, 095/50(2), 096/35, 104/105, 104/120, 105/75, 121/50, 124/20, 126/20 e.+miş 065/55	eşşek bk. eşek e. 028/15, 047/45, 047/70, 047/165, 060/5, 060/55, 067/45, 075/35, 091/20(3) e.+e 070/45 e.+e (eşşē) 006/5, 006/40, 008/20, 009/25, 015/15, 031/5(2), 038/5, 092/10, 100/20, 101/50 e.+i (yük.) (eşşē) 034/20, 034/30 e.+i (iye.) (eşşē) 101/30 e.+ilen (eşşēlen) 073/65

	e.+im (eşşēm) 041/15	e(d).-ellerdi 076/25
	e.+imiz (eşşēmiz) 028/15, 047/45	e(d).-ellerke 018/15
	e.+imizi (eşşēmizi) 031/5	e(d).-ellerse 021/50(2)
	e.+ine (eşşēne) 006/30, 006/35, 031/5, 031/10(2), 031/30, 121/15	e(d).-eñ 021/50(2)
	e.+ini (eşşēni) 101/30, 121/10	e(d).-er 076/5
	e.+iniñ 047/165, 102/55, 102/60	e(d).-erdi 077/40
	e.+iñ (eşşēñ) 047/165(2), 060/35, 102/60(2)	e(d).-erdik 074/65
	e.+le 006/5, 095/40	e(d).-erekten 037/25
	e.+le (eşşēle) 006/5, 038/5, 101/5, 101/45	e(d).-eriz 008/40(3), 006/45, 055/15, 124/20
	e.+ler 037/55	e(d).-eriz 124/5
	e.+lere 009/40	e(d).-erse 021/50
	e.+lerine 121/15	e(d).-icēmiz 004/5
	e.+leriñ 101/40	e(d).-iyō 057/25
	e.+lerle 095/40, 095/55	e(d).-iyollardı 110/12
	e.+lernen 067/10, 067/15	e(d).-iyor 109/5
eşşek turpu	<i>is.</i> < <i>eşşek turpu</i> , bir tür bitki	e(d).-iyorusuñ 124/35
	e.t. 100/40	e.-mem 005/25
eşşöleşşek	<i>ünl.</i> < <i>eşşöğlueşşek</i> , hakaret sözü	e.-mesinler 054/20
	e. 123/30(2), 123/35, 123/45(3), 123/50(2), 123/55	e.-mez 017/27, 050/120
	e.+e (eşşöleşşē) 123/55	e.-mezler 076/20
	e.+lere 096/52	e.-miş 007/30(2), 007/35
eşya	bk. eşyā	e.-sek 009/50, 124/5
	e. 065/40, 078/10	e.-ti 008/10, 075/80, 008/15(3)
	e.+larını 009/75	e.-tig 029/25
eşyā	<i>is.</i> Ar. eşya, nesnelər	e.-tik 008/30
	e. 042/15	e.-tiler 005/20, 096/50
	e.+lar 006/15, 009/50	e(d).-emediler 080/5
et	<i>is.</i> insanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka	e(d).-iverişiller 021/50
	e. 009/160	2. ses çıkarmak
	2. et, besin maddesi	e(d).-erimiş 009/165, 109/40
	e. 025/25(3), 067/10, 067/20(2), 085/5, 089/15(2), 095/30, 095/80(2), 096/20, 106/80, 112/20, 117/35, 124/30	3. sürmek
	e.+ē 050/85, 050/95	e(d).-eris 031/30
	e.+i (iye.) 008/45	3. göreve getirmek
	e.+i(yük.) 050/85, 050/95, 120/65, 122/20(2)	e(d).-erseñ 081/25
	e.+i 029/25, 050/105	4. vermek
	e.+ine 024/5	e(d).-ebilirse 003/115
	e.+inen 129/15	bk. etmek (bir işi yapmak)
	e.+ini 025/5(2), 025/10, 050/95	e.-Ti 007/15, 008/10
	e.+iyle 011/65, 022/23	e.-Tik 036/5
	e.+iylen 051/5	e.-TTiler 005/10
	ē.+le 095/30	e.-Tim 007/5(2)
	e.+ler 094/25	etek
	e.+herden 050/110	<i>is.</i> etek
	e.+leri 050/105(2)	e. 013/20, 013/30, 055/15, 074/65
	e.+lerle 074/35	e.+iñ (eteñ) 074/65
	e.+ten 050/105	e.+ini (etēni) 028/30, 042/30
et-	1. bir işi yapmak	eteklik
	e. 107/40	<i>sf.</i> eteklik
	e(d).-eller 011/80, 012/5, 018/15, 055/10(2)	e. 048/30
		etem
		<i>öz. is.</i> < <i>Ethem</i> , erkek adı
		e. 104/15
		etibanķ
		<i>öz. is.</i> < <i>Etibank</i>
		e. 115/20
		ētim
		bk. eğitim
		ē. 029/10, 040/5
		etiraf
		bk. etraf
		e.+a 060/70
		e.+tan 003/95, 060/90
		etlekmek
		<i>is.</i> < <i>etli ekmek</i> , etli pide
		e. 048/40, 094/25, 125/35, 125/40
		etlendir-
		etli, besili hale getirmek

etli	e.-ir 095/70 <i>sf.</i> eti olan e. 015/35, 047/120(3), 047/125, 078/5, 079/5, 089/10, 124/10 (etlî) 074/10	011/55, 033/25, 037/25, 047/40, 060/105, 067/50, 082/35 e.+i (yük.) 004/5, 036/10, 036/35, 047/15, 047/20, 092/60, 103/10, 106/30
etlik	<i>is.</i> kış için kesilen ve ayrılan et e. 117/30(3)	e.+im 030/10, 067/70 e.+imde 019/60
etli ol-	etli olmak e.o.-acag 025/10 e.o.-masâ 025/10	e.+imi 068/35 e.+imiñ 119/50 e.+imiz 062/25
etli pilav	<i>is.</i> üzerine et dökülerek yapılan pilav e.p.+la 129/15	e.+inde 020/5, 025/25, 095/50, 106/25 e.+indē 060/75 e.+indeki 049/5
etme eyleme	<i>dey.</i> < <i>etme eyleme</i> , yapma, boşver e.ç. 060/70	e.+inden 013/15, 019/10, 021/45, 064/10, 102/65(2)
etmedik eziyet koyma-	<i>dey.</i> her türlü eziyeti yapmak e.e.ğ.-(ma)zları 067/45	e.+ine 003/55(2), 003/105, 003/115, 003/120(3), 011/100, 024/15, 036/35, 045/25, 057/45, 060/55, 060/60, 060/100, 064/25, 067/15, 067/50, 072/45, 094/35, 106/25, 106/30, 106/60, 113/35(2), 121/15(2), 121/40, 125/20, 125/25(2)
etraf	<i>is.</i> < <i>Ar. etraf</i> , çevre e.+ında 067/55	e.+ine bile 031/50 e.+inē 056/20, 060/75(2) e.+iniñ 008/60, 068/25, 074/15, 119/45
eTremit	bk. edremit e.+e 117/5 e.+te 117/5	e.+iñ 003/50, 003/100, 003/120, 008/40(2), 009/180, 020/10, 031/45, 043/20, 047/130, 060/105, 067/30, 065/40, 077/10, 096/40, 106/65, 107/10, 109/10, 121/35, 130/15 e.+iñe 021/30, 031/30 e.+iñe 106/55 e.+iñiz 003/15 e.+iñizē 082/30 e.+iñizi 130/25 e.+ler 010/75, 037/15(3), 068/35, 094/25(2), 095/20 e.+lerde 092/50, 094/35 e.+lere 072/50, 090/5, 095/80 e.+leri 037/15 e.+lerimize 006/15 ē.+lerinde 125/20 e.+lerine 003/135, 006/60, 015/35 065/30 e.+lerini 009/65 e.+leriniñ 003/135 e.+leriñ 037/15, 121/35 2. aile, hane halkı e.+iñ 009/35, 009/75, 009/185, 047/80, 065/5, 066/5, 077/40 e.+leri 011/35
ettariye	<i>öz. is.</i> Ettariye, bir cami adı e. 001/20	
ettēn	<i>zf.</i> iyice ē. 074/55	
eüzü besmeleyi çek-	eüzü besmele çekmek e.b.ç.-tim 123/25	
eüzübillāhimesşeytānirracīm	<i>is.</i> eüzü sözü e. 123/25	
ev	<i>is.</i> ev, hane, konut e. 002/20, 003/75(2), 031/40, 036/30, 036/35, 047/5, 047/15, 047/20(2), 050/105, 054/15, 059/10, 060/30, 062/30(2), 068/35, 082/35, 105/5, 105/60, 106/45, 109/55 e.+de 008/30(2), 018/15, 031/25, 033/15, 045/25, 065/35, 069/35, 072/45, 075/15, 080/12, 102/30, 119/45, 127/5, 128/10 e.+dē 120/45, 121/40 e.+den 003/125, 036/30, 047/15, 050/60, 130/30 e.+deyim 025/20 e.+deykē 008/25(2) e.+e 003/125, 003/130, 010/105, 019/55, 022/20, 025/25(3), 027/75, 036/35, 048/5, 050/50, 050/60, 060/25, 060/30(2), 060/100, 065/35, 065/80, 067/55, 067/80, 071/30, 082/25, 104/70(2), 109/55, 110/11, 110/13, 113/25, 119/10, 121/30, 131/15, 011/50 e.+ē 045/20, 065/50, 065/60, 067/45, 103/10 e.+i (iye.) 002/20, 002/55, 003/75,	
evel		bk. evvel e. 003/25(2), 003/80, 006/60, 007/35, 007/45, 007/55, 008/40, 009/75, 023/10, 025/31, 025/32, 027/65, 028/40, 028/50, 032/5,

	035/10, 035/15, 037/45, 040/5, 043/20, 043/35, 043/45, 044/20, 045/10(2), 047/185, 050/10, 050/40, 050/45, 050/55, 051/5, 051/10(2), 054/20, 054/25, 055/15, 057/15, 057/45, 057/60, 058/5, 058/10, 058/15, 064/35, 065/15, 066/10, 067/50, 069/5, 069/35, 069/55, 073/5, 073/30(2), 073/55, 073/60, 074/55, 076/20, 078/20, 085/26, 094/10, 094/15, 100/15, 100/20, 101/5, 101/40, 102/50(2), 102/55, 104/30, 105/60, 106/35, 106/85, 109/60, 109/70, 109/75, 109/80, 110/5, 111/10, 111/15, 111/25, 113/25, 120/20, 120/55, 120/70, 122/20, 123/60, 123/65, 124/25, 124/40(2), 124/45(2), 124/50, 125/50, 131/20 e.+de 057/10, 065/25 e.+miydī 125/65	
evela	bk. evvela e. 104/90, 105/76	
evelā	bk. evvela e. 072/5, 072/15, 092/25, 096/35	
evelce	<i>zf.</i> < <i>evvelce</i> , önce (evelcē) 060/15 e.+ki 064/15(2) e.+si 003/5, 003/95, 003/125, 041/15	
evelden	<i>zf.</i> < <i>evvelden</i> , önceden e. 042/10, 057/50, 069/60	
evele	bk. evvela e. 023/10	
eveli	< <i>Ar. evveli</i> 1. <i>zf.</i> önceden e. 006/30, 006/35, 006/45, 006/55, 012/15, 012/20, 014/5, 028/5, 028/40, 030/30(2), 035/15, 036/5, 057/60, 064/5, 064/20, 064/25, 074/5, 074/65, 095/30, 131/10, 131/20 (evelī) 006/50, 012/25, 067/40, 082/40 e.+miştir 125/65 2. <i>sf.</i> önceki e. 049/45	
evelki	<i>sf.</i> < <i>evvelki</i> , önceki e. 001/60, 028/15, 028/25, 057/15 e.+ün 007/65, 106/55	
evelleri	<i>zf.</i> < <i>evvelleri</i> , önceleri e. 028/40, 047/195, 047/201, 067/70, 078/5 (evellerī) 028/5, 028/25, 067/5 e.+nde 037/15	
evel zaman	<i>zf.</i> < <i>evvel zaman</i> , çok eskiden e.z. 009/35 e.z.+da 012/10	
evendi	bk. efendi e.+miz 011/65	
ever-	evermek, evlendirmek e.-di 068/30, 078/30 e.-digden 060/25 e.-dik 045/5, 047/25, 080/10 e.-dikten 018/5, 068/30 e.-diler 018/5 e.-dim 056/5, 060/25, 060/65(4) e.-ecēñ 018/10 e.-eli 078/31(2) e.-elim 018/5 e.-ince 102/50 e.-iñ 121/50 e.-irse 060/70 e.-ivir 121/50 e.-meye 106/55 e.-meyeñ 060/70 e.-sin 060/70	
evet	e. evet e. 002/35, 006/5, 006/25, 010/85, 013/5, 014/5(3), 025/5, 025/25, 025/30, 027/10, 027/35, 039/10(2), 039/15, 039/15, 039/18, 040/30, 050/5, 069/5, 075/5, 076/15, 076/25, 078/5(3), 078/15, 091/15, 091/22, 093/15, 097/15, 097/20, 099/18, 104/15, 114/11, 123/50(3) (evēt) 012/5(2), 014/10, 015/35, 076/5, 104/55, 130/5 (ēvet) 049/25, 125/25 (ēvēt) 012/10, 039/5, 056/10	
ev ev gez-	ev ev, tek tek dolaşmak e.e.g.-meyiz 022/20	
evil-	bk. eğilmek e. 077/30(2)	
evlā	bk. evvelā e. 115/10	
evlāt	<i>is.</i> < <i>Ar. evlād</i> , bir kimsenin oğlu, kızı e. 071/40(2) (evlat) 075/15 e.+ım 078/30, 085/15, 085/20 e.+ımızı 011/25 e.+ıña 021/45 e.+ıñızı 011/25	
evlen-	evlenmek e.-cēnde 003/45 e.-di 010/60(2), 035/10 e.-dī 060/5, 0102/50 e.-dik 002/20, 002/25, 003/5, 031/55, 041/15, 042/15, 045/10, 059/5(2), 065/20, 065/15, 065/15, 075/25, 089/5, 128/10 e.-dik mi 103/10 e.-dikten 003/5, 066/5(2), 131/20(2) e.-dim 002/15, 042/10(2), 056/20, 057/5, 058/10, 058/15, 065/25,	

	069/55(2), 069/60(2), 070/25, 075/5, 085/26, 085/27 e.-dīm 057/5 e.-dīmde 069/60 e.-dīmi 073/10 e.-eceğini 073/10 e.-eceñ 073/10 e.-eli 002/40 e.-emedi 073/5 e.-ene 013/55 e.-enler 089/30 e.-enlere 021/60(2) e.-incē 096/30 e.-inceye 131/20 e.-irke 075/5 e.-iyormuş 030/30(2) e.-me 003/50, 011/5, 065/20 e.-meden 003/5, 073/5 e.-medi 073/5 e.-mek 003/50 e.-mem 018/5(2) e.-memişim 073/10 e.-memiz 003/5(2) e.-mesi 011/5 e.-meye 131/5 e.-meyle 065/20 e.-mezlerdi 050/45 e.-miş 009/100, 102/30, 106/70 e.-mişler 003/5, 009/95 e.-sin 003/80		
evlendir-	evlendirmek e.-mezlerdi 050/40		
evleri ğaldır-	< <i>evleri kaldırmak</i> , temizlik yapmak e.ġ.-ıyız 124/15		
evlet	bk. evlāt e.+ten 075/15		
evli	<i>sf.</i> ve <i>is.</i> bekar olmayan kişi e. 106/15 e.+miñ 127/90 e.+ydım 041/10(2), 043/20(2)		
evlilik	<i>is.</i> evlilik e. 089/25 e.+ten 070/20		
evsiz evsiz	<i>zf.</i> evi olmadan e.e. 047/20		
evtiği daral-	sıkılmak, duramamak e.d.-ırdı 010/110		
evtikle-	kışkırtmak, tahrik etmek e.-yör 106/15		
evvel	<i>zf. Ar.</i> önce, evvel e. 03/55, 073/55, 073/65, 073/80 e.+linde 037/20		
evvelā	<i>zf. Ar.</i> önce, ilkin e. 003/5, 003/105, 023/10, 060/85, 072/20, 073/55, 115/5		
ey	<i>ünl.</i> ey, seslenme sözü e. 077/20(2), 077/25, 107/55 (ēy) 009/40		
ey	bk. eyi		
		eyer	e. 058/10 <i>is.</i> hayvanlarda oturmaya yarayan nesne e. 116/15 e.+iñ 116/15
		eyi	bk. iyi 1. <i>sf.</i> sağlıklı, esen, huzurlu e. 007/65 e.+ydi 008/25 e.+ydik 109/60 (eyiydik) 036/5 e.+yiz 089/5 e.+misiñiz 089/5 2. <i>zf.</i> istenilen şekilde, uygun e. 011/90, 027/65(2), 028/65(3), 035/15, 052/10, 068/20, 070/15, 074/40, 074/50, 082/35, 096/10, 106/25 (eyi) 120/25, 124/30 3. <i>sf.</i> bol, yararlı, kazançlı e. 015/15, 039/17(2) e.+ydi 074/55 4. <i>zf.</i> ağır, etkili e. 009/25 5. <i>sf.</i> iyi, istenen nitelikleri taşıyan e. 021/63, 054/25, 064/55, 075/30, 095/20, 096/10, 127/45 e.+sini 054/15, 119/52
		eyice	bk. iyice 1. <i>zf.</i> çok, tamamen e. 017/28, 070/40, 096/35, 125/15 2. yeterince e. 029/20, 095/5 3. gereği gibi e. 042/25, 125/20
		eyi kötü	<i>zf.</i> < <i>iyi kötü</i> , şöyle böyle e.k. 021/5, 109/15, 126/5
		eyileş-	bk. iyileşmek (artmak) e.-ti 028/65
		eyi ol-	bk. iyi olmak 1. iyi geçinmek e.o. 021/64 e.o.-dünu 021/64 e.o.-mañız 021/63 e.o.-ullar 011/40 e.o.-ursun 060/65 2. uygun gelmek, olmak e.o.-acağ 011/75 e.o.-masına 011/75 e.o.-ur 036/15, 115/10, 119/30 e.o.-uyuru 035/15(2) e.o.-usa 106/40 (ey_öldü) 061/20 3. rahat ve huzurlu olmak e.o.-ullar 055/10 e.o.-uruğ 021/63 e.o.-usañ 021/63(2) 4. bol olmak, bereketli olmak e.o.-ur 073/60 <i>is.</i> bir hastalık ?
		eyis	

eyle-	e. 073/5(2) kabul etmek
eylül	ç.-sin 015/25 bk. eylül
eylül	e. 120/5 e.+dā 005/15 <i>is.</i> eylül
eyvah	e. 027/25 e.+de 095/15 e.+ün 015/5 <i>ünl.</i> hayıflanma ünlemi
ezan	e. 106/45 <i>is. Ar.</i> ezān
ezan-ı muhammediye	e. 011/90 <i>is. Ar.</i> ezan
ezbere	e.m.+yi 112/5 <i>zf.</i> ezberleyerek
ezberle-	e. 118/30 ezberine almak
ezdād	e(i).-yecek 002/25 < <i>ecdād</i>
ezdad	e.+ım 108/10 < <i>ecdād</i>
ezel	e.+n 125/45 e.+lar 125/45 e.+ları 125/45 <i>is. Ar.</i> eskiden, öncede, önce
ezen	e. 077/5, 077/15, 077/35, 107/65 e.+den 107/65 bk. ezan
ēzircan	e. 013/45 e.+iniñ 127/15 <i>öz. is.</i> Erzincan
eziyet it-	ē.+da 123/15(2) ē.+da 123/15 < <i>eziyet etmek</i>
eziyet çek-	e.i.-me için 072/50 sıkıntı çekmek
eziyetli ol-	e.ç.-ti 129/10 sıkıntılı olmak
ezzā deposu	e.o.-uyor 039/10 <i>is.</i> < <i>ecza deposu</i> , ilaç deposu
ezzāne	e.d.+nda 117/20 <i>is.</i> < <i>eczane</i> , ilaç satılan yer
	e.+lerden 019/50

F

fabrika	<i>is.</i> < <i>It. fabrica</i> , fabrika f.+ları (iye.) 102/30 f.+sında 002/10 f.+ya 002/55	faliyet	f. 065/70(3) <i>is.</i> < <i>Ar. fa'aliyyet</i> , faaliyet, etkinlik f.+leri 120/70
fabrikasyon	<i>is.</i> < <i>Fr. fabrication</i> , fabrika ürünü f. 126/15	faplika	bk. fabrika f.+da 120/45 f.+dān 115/5 f.+lar 115/25 f.+larā 115/25 f.+nīki 115/27 f.+ya 002/10
fadime	<i>öz. is.</i> Fadime < <i>Fātma</i> , bayan adı (fadimē) 008/50 f.+niñ 008/50 (fadimēy) 008/50 f.+yi 008/55	faprikasyon	bk. fabrikasyon f. 126/40
fadimá	bk. fadime f. 008/5, 008/10	far	<i>is.</i> kuşların kanat ses f. 107/10(4)
fağad	bk. faqat f. 050/30, 050/110, 123/10 (Fağad) 094/20 (fāğad) 050/105 (fāğād) 050/5	fāre	<i>is. Ar.</i> sıçan f. 104/155(2) f.+den 104/155 f.+ler 104/160
fağat	bk. fakat f. 003/35, 003/45, 003/60, 073/60, 088/15, 095/20, 121/55 (Fağat) 039/10	fargh	bk. farklı f. 111/10(2)
fağır	bk. fakir f.+ıs 082/5 f.+yıs 082/5	fariske	<i>öz. is.</i> Fariske, yer adı f.+si 125/70
fağat	<i>bağ. Ar.</i> fakat, ama f. 003/135, 009/15, 109/86, 130/30	farq	<i>is. Ar.</i> fark, ayırım f. 102/45 f.+ma 009/150
fağır	bk. fakir f.+lar 050/105 f.+ları 094/25	farqlı	<i>sf.</i> < <i>farklı</i> , değişik f. 065/20
fağırılıq	bk. fakirlik f.+tan 041/10	farz	<i>is. Ar.</i> namazın farz olan kısmı f.+ı (iye.) 026/5
fakir	<i>sf.</i> < <i>Ar. faqīr</i> , yoksul f. 104/50 f.+iydi 109/55 f.+lere 022/24	farz davafi	<i>is.</i> < <i>farz tavafi</i> , hacda yapılması farz olan tavaf f.d. 062/20
fakirlik	<i>is.</i> yoksulluk f.+te 066/15 f.+tē 066/15	farz et-	< <i>farz etmek</i> , varsaymak f.ē.-elim 119/30, 119/35, 119/50 (farz idelim) 019/55
falağadan geçir-	< <i>falakadan geçirmek</i> , dayak atmak, dövmek f.g.-diler 127/65	fas fas	<i>zf.</i> kabaran hamurdan çıkan ses f.f. 105/10
falan	< <i>Ar. fulān</i> 1. <i>zm.</i> falan, filan f. 001/10, 003/125, 109/70, 125/45 f.+cāziñ 003/55 2. <i>is. Ar.</i> ve benzeri anlamında f. 002/50, 003/15, 054/20, 106/45 (fālan) 040/25 (falān) 003/120 3. yaklaşık, kadar anlamında f. 052/15	fasi°lle	bk. fasulye f. 096/20
falañ	<i>is.</i> tavşanın koşarken çıkardığı ses	fasilla	bk. fasulye f. 044/10(2), 051/5, 051/10, 074/10, 101/55, 074/55 f.+mı 062/40 f.+yı 074/55 f.+yī 051/5(2) (fasillā) 074/50, 095/80, 105/35 (fasillā _{bi}) 013/10
		fāsilla	bk. fasülyā f. 125/35
		fasille	bk. fasülyā f. 002/30, 024/15(2), 025/5, 025/10(2), 040/25, 040/35, 040/40, 054/10(2), 054/25, 062/43, 074/55 (fasilē) 029/15, 040/20, 057/60 f.+dir 040/20, 050/40 f.+niñ 024/15(2), 040/35
		fasilya	bk. fasülyā f. 002/30, 014/10, 062/41, 062/43,

	072/25, 105/35 f.+sını 071/45		f. 020/20, 060/80, 119/20, 125/10
fasüllā	bk. fasülyā f. 001/55, 047/125, 121/25 (fasülle) 085/25 (fasüllē) 047/120, 067/5, 094/25		2. <i>is. Ar.</i> “ve benzeri” anlamında f. 003/40, 003/135, 010/100, 012/5(2), 012/15, 012/25, 013/10, 031/10, 043/40, 045/15, 047/115, 049/25, 050/122, 056/15, 081/15(2), 087/5, 091/5, 103/10, 104/25, 104/60, 107/45, 109/55, 110/10(2), 116/15, 119/52, 121/25, 121/50, 121/55, 127/20 (felān) 013/10, 116/5, 121/5 (felan) 097/25, 097/30, 127/15
fasülyā	<i>is. Rum.</i> fasulye f. 085/5, 094/15, 094/25		3. yaklaşık, kadar anlamında f. 047/130
fāT	bk. fakat f. 049/20		4. <i>sf.</i> tarih, yer, kişi vb.nin önüne gelerek tekrarlanmak istenmeyen sözlerin yerine kullanılan kelime f. 121/10, 121/45(2), 123/45, 127/90
fātī	<i>öz. is.</i> < <i>Fatih</i> , kişi adı f. 078/20		(felan) 121/15
fātiha	<i>is. Ar.</i> Kuran’da bir sure f. 011/10, 125/25		felanca <i>zm.</i> falan kişi f.+nıñ 121/50
fatma	<i>öz. is.</i> Fatma, bayan adı f. 007/40(2), 013/5, 076/5		felan filān <i>is. Ar.</i> falan filan f.f. 074/20
fatmaba	<i>öz. is.</i> < <i>Fatma aba</i> , Fatma abla f.+nıñ 047/90		felç <i>is. Ar.</i> felç olan kişi f. 069/15, 041/20 (2)
faul	<i>is.</i> favori , sakal demeti f. 050/70		felc ol- < <i>felç olmak</i> , inme inmek f.o.-muş 008/30 f.o.-du 041/20, 080/10 f.o.-dum 041/15
fayda	<i>is.</i> < <i>Ar. fā’ide</i> , yarar f. 128/11		feleğīñ çemberinden gelip geş- <i>dey.</i> çok şey görmek, yaşamak f.ç.g.g.-dik 098/20
faydalī	<i>sf.</i> < <i>faydalı</i> , yararlı f. 019/60		felēk <i>is. Ar.</i> felek, talih, baht f. 107/55, 107/60(2), 107/65
fayten	bk. faytun f. 116/5		felēne götür- < <i>feleğine götürmek</i> , ırzına geçmek f.g.-üdüüm 109/55
fayton	bk. faytun f. 116/5		felezli <i>sf.</i> ? f. 032/35(2)
faytun	<i>is.</i> < <i>Fr. phaeton</i> , fayton, atlı araba f. 002/30 f.+a 002/30 f.+du 002/30 f.+laydı 002/30(2) f.+uñ 002/40(2)		fēmi <i>öz. is.</i> < <i>Fehmi</i> , erkek adı f. 060/30(2)
fazla	<i>zf. Ar.</i> aşırı, gereğinden çok, çok f. 001/20, 011/25, 011/55, 027/15(2), 027/50, 028/15, 028/50, 037/45, 039/10, 040/15, 040/20, 040/35, 043/45, 044/5, 047/30, 048/10, 048/45, 050/40, 050/115, 061/10, 062/25, 062/35, 065/5, 065/10(2), 068/40, 073/60, 073/65, 088/20, 094/25, 095/65, 103/5, 103/10, 119/5 , 123/70, 126/10 (fazlā) 062/35		fen <i>is. Ar.</i> toprak f. 100/35
fazlaca	<i>zf.</i> gereğinden biraz daha çok olarak f. 044/25, 094/25 (fazlacā) 101/40		fena <i>sf.</i> < <i>Ar. fenā</i> , zor, ağır şartlar f. 031/30 (fēna) 031/50
fedākār	<i>sf. Far.</i> fedakar, özverili f. 065/35		fener <i>is. Rum.</i> fener f. 106/60
felāket	<i>Ar. 1.is.</i> bela f. 104/65 2. <i>sf. Ar.</i> çok kötü f. 001/20		ferman <i>is.</i> < <i>Far. fermān</i> , buyruk f. 105/75(2)
felan	bk. falan 1. <i>zm. Ar.</i> falan, filan, özel isimlerin yerine		fes <i>is.</i> fes f. 0011/55, 13/25, 026/10, 032/35(2), 032/35, 047/185 f.+e 013/25, 065/85 f.+i (iye.) 047/185 f.+iñ 047/185
			fesliqan <i>is.</i> < <i>Yun. basilikion, fesleqen</i> f. 024/20(2), 029/20, 122/5
			festival <i>is. Fr.</i> festival, şölen

fetēt-	f. 120/65 < <i>feth etmek</i> f.-tī 062/15	001/65, 002/5(2), 002/15, 002/30, 003/130, 004/10, 007/50, 008/35, 010/5(3), 010/70, 010/85(2), 010/100, 010/110, 011/25, 011/50, 012/15, 013/15, 013/50, 024/5(2), 024/10, 024/15(2), 024/20(2), 027/35, 028/25, 028/50, 028/60, 030/20, 032/40, 034/10, 034/15(3), 034/20, 037/20, 037/30(2), 042/15, 045/10, 047/100, 047/145, 047/185, 048/5, 048/20(2), 050/100, 050/118, 051/15, 053/5, 054/20, 055/20, 057/10, 059/16, 060/30, 060/110, 062/15, 062/40, 064/45, 065/15, 065/25, 065/30, 065/35, 065/40, 065/45, 067/80, 068/45, 069/50, 072/5, 072/10, 072/20, 072/30, 072/55, 074/55(2), 076/10, 078/5(2), 078/20(2), 080/11(2), 083/15, 083/20(2), 083/30, 083/35(4), 083/50(2), 087/5(2), 087/10(2), 088/20, 095/30, 096/35, 096/50(2), 097/20, 099/10, 100/5, 100/20(2), 101/35(2), 102/45, 103/5, 103/10(3), 106/10, 106/10, 106/40, 106/45, 106/110, 106/120, 107/25, 107/20, 113/5, 116/15, 119/10, 119/20, 125/45, 127/30, 127/70, 127/90, 127/92 (Filan) 034/5, 034/25(2) (filān) 052/10, 083/50, 106/15 f.+a 043/40 f.+mī 024/15 3. "yaklaşık, kadar" anlamında f. 010/20, 024/25, 039/16, 043/10, 043/70, 062/25, 068/40, 074/70, 083/25, 083/30, 095/10, 102/15, 107/35, 120/10 (filān) 015/15 f.+dım 130/40 4. <i>sf.</i> falan f. 011/5(2), 047/75 5. tarih, yer, kişi vb.nin önüne gelerek tekrarlanmak istenmeyen sözlerin yerine kullanılan kelime f. 011/30(4), 011/45, 069/60, 069/61, 072/55
fēzi çakma	öz. <i>is.</i> < <i>Fevzi Çakmak</i> f.ç.+ıla 075/80	
fî°rı°n	bk. fırın f.+larda 050/85	
fıdāhla-	< <i>fıdālamak</i> , atmak, fırlatmak f.-llardī 067/25	
fıkra	<i>is.</i> <i>Ar.</i> fıkra, nükteli anekdot f.+sı 092/62	
fındık	<i>is.</i> fındık f. 118/15(2), 129/10	
fırın	<i>is.</i> <i>Yun.</i> 1. fırın, ekme satılan yer f. 105/10 2. ocak, pişirme yeri f.+a 071/45, 115/25, 130/20(2) f.+ā 130/20 f.+da 115/25 f.+dā 124/25 f.+ları 120/60	
fırıncı	<i>is.</i> fırın işi olan kişi f.+ydım 016/10	
fırın ekme	<i>is.</i> < <i>fırın ekmeği</i> , hazır ekme f.e. 016/15	
fırınlı zoba	<i>is.</i> < <i>fırınlı soba</i> f.z. 124/15	
fırıla-	hızla koşmak, ayrılmak f.-ñ 096/35	
fırsat bul-	fırsat bulmak f.b.-dum 106/25	
fırsatımı bul-	fırsat yakalayabilmek f.b.-abilse 070/55	
fırsat vir-	< <i>fırsat vermek</i> , imkan vermek f.v.-medi 047/15	
fısdık	bk. fıstık f. 118/15(2)	
fıstık	<i>is.</i> < <i>Ar. fustūk</i> , fıstık f. 037/45(2), 039/5, 129/10 f.+tan 039/5 f.+ı (fıstī) 038/13, 127/90	
fî°lan	bk. filan f. 076/5	
fiara	<i>zf.</i> boşuna f.+ya 119/30	
fidan	<i>is.</i> fidan f. 054/20, 120/25	
fikir	<i>is.</i> < <i>Ar. fikr</i> f. 074/30 (Fikir) 074/30	
fila	bk. filan f. 109/70	
filan	1. <i>zm.</i> <i>Ar.</i> falan, filan f. 011/10, 069/61 f.+a 096/10 f.+cāziñ 003/45 f.+giliñ 060/55 f.+ıñ 011/10, 096/5 2. <i>is.</i> <i>Ar.</i> ve benzeri anlamında f. 001/10, 001/20, 001/45, 001/60,	
filanca	1. <i>sf.</i> falanca f.060/95 2. <i>zm.</i> falanca f.+nıñ 047/145(2), 053/15	
filan filan	<i>is.</i> < <i>falan filan</i> f.f. 002/55, 049/40	
fildişi	<i>sf.</i> fildişi renk f. 001/65	
filik	<i>is.</i> tiftik keçisi f.+e 075/70 f.+iñ 075/70(2), (filig) 075/70(2)	

filikli	<i>sf.</i> < <i>filikli</i> , filik yününden yapılmış f. 103/5
film	<i>is. Fr.</i> film f. 104/15 f.+imizi 104/15
filipin	<i>öz. is.</i> Filipinler adlı ülke f. 104/25
firek	<i>is.</i> domates f. 009/185(2), 040/30 f.+ini 124/5
fistan	<i>is. Rum.</i> tek parça kadın giysisi f. 042/20(2), 055/15, 074/65 f.+ı(ıye.) 082/15
fistān	bk. fistan f. 042/20, 107/50
fişek	<i>is.</i> < <i>Fr. fişeng</i> , fişek f. 109/30, 109/45
fişne	<i>is.</i> < <i>vişne</i> f. 074/50
fiyat	<i>is.</i> < <i>Ar. fi'ât</i> , bedel, malın bedeli f. 027/50, 027/55 f.+ı (yük.) 027/60 f.+ına 027/55, 027/60 f.+ımı 027/55 f.+ı 075/70
fiyet	bk. fiyat f.+inî 075/70
folklor ekibi	<i>is.</i> < <i>folklor ekibi</i> , halk oyunları ekibi f.e. 097/10
formol	<i>is.</i> < <i>Fr. hormone</i> , hormon, yapay madde f. 106/80
foter	<i>is.</i> < <i>Fr. feutre</i> , fötr, şapka f. 050/75
fotograf	bk. faturaf b. 029/10
faturaf	<i>is.</i> < <i>Fr. photographe</i> , fotoğraf, resim f. 127/90 f.+ı (yük.) 029/10 f.+larını 003/85
fransa	<i>öz. is.</i> Fransa f.+yı 005/5
fransız	<i>öz. is.</i> Fransız f.+la 075/110 f.+lar 104/90
fuğara ol-	< <i>fukara olmak</i> , fakir olmak f.o.-uncağ 057/40
furma	<i>is.</i> < <i>Far. hurma</i> f. 056/15 (furmā) 061/20 f.+yı 061/21
fürü	<i>öz. is.</i> < <i>Huriye</i> f. 008/25, 008/30(2), 009/145, 009/155

G, Ğ, Ğ

ğab	bk. ğap ğ. 047/120, 115/20		
ğaba	< <i>kaba</i> , 1. <i>zf.</i> çirkin, kötü ğ. 060/85 2. <i>sf.</i> özentisiz, gelişigüzel ğ. 106/50	ğabul it-	ğ.ç.-diyor 114/5 ğ.ç.-mezlerse 113/10 ğ.ç.-miş 067/65 ğ.ç.-sin 061/15, 061/20 ğ.ç.-Tik 011/25 bk. ğabul etmek ğ.i.-mem 067/65 ğ.i.-miyor 104/80(2)
ğabağ	<i>is.</i> < <i>kabak</i> ğ. 008/45, 011/65(2), 029/15, 029/20(2), 063/5(2), 082/10(4) ğ.+ıñ 082/10 ğ.+ıñ (ğabāñ) 057/55 ğ.+lar 011/65	ğac	bk. kaç ğ. 125/65
ğabala	<i>zf.</i> < <i>kabala</i> , götürü, hepsi birden ğ. 073/85, 102/65	ğaç	bk. kaç ğ. 006/35(2)
ğabar-	< <i>kabarmak</i> , şişmek, genişlemek ğ.-dīnda 124/20 ğ.-ī 124/20	ğaç	bk. kaç ğ. 003/110, 011/60, 047/105, 047/125, 048/45, 058/10, 064/20, 064/40, 067/20, 078/25, 104/70, 104/155, 104/160, 109/80, 123/5(2), 123/10, 125/30 ğ.+ında 020/25
ğabarcık ol-	< <i>kabarcık olmak</i> ğ.o.-maması 023/10	ğaç	bk. kaç ğ. 052/40 ğ.+ındā 104/45
ğabart-	< <i>kabartmak</i> , şişirmek ğ.-ıllardı 107/45 ğ.-ır 105/10(2)	ğaç-	bk. kaçmak 1. hızla koşup saklanmak ğ.-acañ 017/29 ğ.-acaz 047/165 ğ.-allar 104/160 ğ.-ardık 070/50 ğ.-ardī 070/55 ğ.-arım 070/50 ğ.-armışımış 037/15 ğ.-ıñ 030/25 ğ.-abilen 074/25, 109/15 ğ.-amayan 109/15 2. hızla koşmak ğ.-ar 031/25 ğ.-ar 047/135(4), 074/25 ğ.-arağ 047/150 3. kendini göstermemek, rastlaşmamaya çalışmak ğ.-ar 092/55, 131/20(2) ğ.-ār 131/20(2) ğ.-ardı 131/20 4. ayrılmak, firar etmek ğ.-arken 104/80 ğ.-arlar 104/166 ğ.-dı 109/15 ğ.-ınca 102/10
ğabartma	<i>is.</i> < <i>kabartma</i> , işi, yağda kızartılan hamur ğ. 015/30	ğaçak	<i>sf.</i> < <i>kaçak</i> , firari ğ.+ımış 109/40 ğ.+ıymış 109/45
ğaba yel	<i>is.</i> < <i>kaba yel</i> , lodos ğ.y. 068/30 (ğaba yel) 065/65	ğaçamağ	bk. kaçamak ğ. 048/45
ğabī	<i>is.</i> < <i>kabuk</i> ğ. 074/35 ğ.+nı 037/55	ğaçır-	< <i>kaçırmak</i> , 1. zorla götürmek ğ.-dığ 106/125 ğ.-dık 106/115 ğ.-dım 106/90(2) ğ.-dī 121/55 ğ.-dīmız 003/125 ğ.-ıllardī 045/25
ğabil	<i>is.</i> < <i>Ar. kabūl</i> ğ. 109/70 ğ.+i (iye.) 036/36		
ğabil it-	bk. ğabul etmek ğ.i.-ersēñ 059/5		
ğabil ol-	< <i>kabul olmak</i> ğ.o.-maz 036/25		
ğabile	<i>is.</i> < <i>Ar. kabīle</i> , boy ğ. 120/80		
ğabine	bk. ğabile ğ. 099/5 ğ.+siniñ 06/125		
ğabir	<i>is.</i> < <i>Ar. kabr</i> , mezar ğ.+den 101/65 ğ.+e 069/30 ğ.+i (yük.) 069/30, 105/65		
ğabiristan	bk. kabristan ğ.+a 022/5 ğ.+da 072/55		
ğablan	<i>is.</i> < <i>kaplan</i> ğ. 124/45(3)		
ğabristan	<i>is.</i> < <i>Ar. kabir</i> + <i>Far. istan</i> , mezar ğ. 022/5(2), 094/30, 106/60 ğ.+ī (yük.) 104/20		
ğabul et-	< <i>kabul etmek</i> ğ.ç.-ellerse 113/5 ğ.ç.-ellērsē 113/10		

- ğ.-madım 069/50
ğ.-mağ 106/90
ğ.-mamıza 003/80
2. kaçmak zorunda bırakmak
ğ.-ısıñ 065/60
3. ölçüyü, sınırı aşmamak
ğ.-mayınca 043/5
4. kaçmasına imkan vermek
ğ.-mayız 101/20
- ğadā** bk. ğadar
ğ. 083/20
- ğadağ** bk. ğadar
ğ. 068/40, 078/30
- ğadar** e. < Ar. *ğadar*
ğ. 001/73, 003/30, 006/60, 008/55, 010/25, 010/35, 010/40, 015/30, 019/15, 023/10(2), 034/25(2), 039/10(3), 039/16, 040/10(3), 040/15, 040/20(2), 040/25(2), 043/30, 049/40, 050/15, 050/35, 050/100, 052/5, 052/40(2), 055/5(2), 060/10, 064/15, 064/45, 064/55, 065/5, 065/10, 065/55, 067/50, 068/30, 069/50, 072/10, 072/50, 073/10, 073/45, 074/10, 075/45, 078/5, 078/25, 089/15(2), 092/30, 096/50, 096/51, 104/95(2), 104/140, 107/30, 108/5, 112/10, 117/30, 120/5, 123/20, 123/50, 125/15, 126/41, 127/25, 131/10, 131/20
ğ.+ımı 040/30
ğ.+ıyla 015/36
- ğadastro** is. < İsp. *catastro*, kadastro
ğ. 037/30
- ğadāyf** bk. ğadeyif
ğ. 051/10
- ğadayıf** bk. ğadeyif
ğ. 051/5(2)
- ğadef** bk. ğadeyif
ğ. 024/15(2), 105/5
- ğademsiz** bk. kademsiz
ğ. 093/20
- ğaderini ğymetini bil-** < *kadrini kıymetini bilmek*, değerini önemini bilmek
ğ.ğ.b.-erek 015/25
- ğadeyif** is. < Ar. *ğatā'if*, kadayıf
ğ. 122/20(2)
ğ.+i (yük.) 105/15
- ğadı ğızı** öz. is. < *Kadı Kızı*, bir lakap
ğ.ğ. 010/70
- ğadın** bk. kadın
ğ. 010/70, 013/40, 028/30, 059/5, 065/25, 065/60, 073/65, 076/10, 092/5, 092/10, 093/5, 102/65(2), 104/60, 104/95, 104/110, 106/40(2), 106/95, 107/55
ğ.+a 092/61, 106/105
ğ.+ı(iye.) 009/165
ğ.+ı(yük.) 04/130
ğ.+ıdı 065/35
ğ.+ıñ 010/70, 010/85, 041/10, 096/5, 106/100, 130/20
ğ.+lar 002/25, 003/90, 003/95(2), 011/35, 011/70, 032/15, 032/25, 032/30, 032/35(2), 044/15, 053/10, 056/22, 058/15, 072/5, 074/25(2), 092/5, 092/50, 096/25, 097/15, 101/65(2), 106/80, 120/45, 130/15(2), 130/20(2)
ğ.+lara 073/50, 130/15
ğ.+larā 107/50, 110/10
ğ.+larda 013/20
ğ.+ları 003/90, 130/15
ğ.+larıñ 001/65, 011/5, 073/65, 107/50
- ğadın aba** öz. is. < *Kadın Aba*, bayan adı
ğ.+m 007/35, 007/45
ğ.+mgil 007/15
ğ.+mı 007/10
- ğadife** is. < Ar. *ğatīfe*, kadife
ğ. 042/20
(ğadifē) 056/21, 121/25
ğ.+msi 102/40
- ğadiyef** bk. ğadeyif
ğ. 124/25, 124/30
- ğadiyef et-** < *kadayıf etmek*, yapmak
ğ.ē.-eller 124/25
- ğafa** bk. kafa
1. kafa, baş
ğ. 075/85(2)
ğ.+ları 069/15
ğ.+m 041/15
ğ.+mda 007/65(2), 080/5
ğ.+ñ 001/30
ğ.+ña 001/30
ğ.+sındā 072/40
2. zeka, zihin, bellek
ğ. 069/35
ğ.+dan 089/30
ğ.+mı 007/10
3. kelle, hayvan kellesi, kafası
ğ. 127/15
ğ.+sī 107/35
ğ.+sına 017/25
4. nesnelerin uç kısmı
ğ.+sı 074/40
- ğafası dön-** < *kafası dönmek* sersemlemek
ğ.+m d.-er 008/30, 008/35, 065/70
- ğafasını ğaldır-** < *kafasını kaldırmak*
ğ.ğ.-mı 067/55
- ğafasını ğır-** < *kafasını kırmak*, dövmek
ğ.ğ.-alım 083/40
- ğafasını toparla-** < *kafasını toplamak*, kendine gelmek

ğafası var-	ğ.+mı t.-yım 057/10 < <i>kafası varmak</i> , fark etmek	ğah-	bk. kalkmak 1. uyanarak yataktan ayrılmak
ğafaya göre	ğ. v.-miş 028/30 <i>zf.</i> < <i>kafaya göre</i> , kendine göre		ğ.-alım 083/5 ğ.-iñ 083/5
ğafe	ğ.g. 015/25(2) bk. <i>kafe</i>	ğahb_ıvratlı	bk. <i>kahta_ıvratlı</i> ğ. 026/10
ğaferiyad	ğ.+yi 065/45 <i>öz. is.</i> Kazım Karabekir ilçesinin eski adı	ğahr_ıtmiş ol-	< <i>kahretmiş olmak</i> , sitem etmek ğ.i.o.-uyor 093/25
ğafı	ğ. 130/65 bk. <i>kafe</i>	ğahve	<i>is.</i> < <i>Ar. kahve</i> ğ. 068/30
ğafile	ğ.+yi 075/85(2) <i>is.</i> < <i>Ar. kâfile</i>	ğahveci	<i>is.</i> < <i>kahveci</i> ğ. 096/25
ğag-	ğ. 037/5 bk. <i>kakmak</i>	ğâib ol-	< <i>ğayb olmak</i> , belli olmamak ğ.o.-an 063/5
	1. sokmak ğ.-dı mı 075/60	ğaç-	bk. kalkmak 1. uyanarak yataktan ayrılmak
ğag-	2. vurmak ğ.-dım 123/35		ğ. 020/35 ğ.-acağ 131/15 ğ.-allar 012/20, 032/25 ğ.-añ 070/25 ğ.-ar 043/55, 092/5 ğ.-ār 096/5 ğ.-arız 074/75 ğ.-ınca 067/75 ğ.-ıp 123/60
	bk. <i>kalkmak</i>		2. gitmek üzere yerinden ayrılmak (ğāğ) 012/20 ğ.-dığ 083/5 ğ.-dım 123/20, 123/25 ğ.-dım 075/35 ğ.-miş 067/75
	1. gitmek üzere yerinden ayrılmak ğ. 040/10		3. doğrulmak, dikelmek ğ.-acāmız 070/40 ğ.-ınca 034/10 ğ.-ıyolar 067/80 ğ.-ıyom 067/80
	ğ.-dı 060/110		4. hasta iyileşip ayağa kalkmak ğ.-adıñ 103/17 ğ.-amaz 069/20(2) ğ.-amıyam 071/40 ğ.-mār 069/15
	ğ.-dığ 010/60		5. uçmak, havalanmak (ğāğalar) 107/10 ğ.-ıvirdi 065/55
	ğ.-mācañ 060/110		6. taşıtlar yola çıkmak ğ.-ar 010/45, 010/65
	ğ.-miş 067/75		7. ekin, hasat toplamak ğ.-ār 008/35 ğ.-ar 001/72, 028/60, 096/15 ğ.-ardı 101/30
	2. uyanarak yataktan ayrılmak (ğāğ) 012/20		8. gitmek, başka yere taşınmak ğ.-ar 077/20
	ğ.-dığ 083/5	ğaçacağ ol-	< <i>kalkacak olmak</i> , gitmek istemek ğ.o.-dum 060/110
	ğ.-dım 123/20, 123/25	ğakül	<i>is.</i> < <i>Ar. kākul</i> , kākül ğ.+üñ 009/120
	ğ.-dım 075/35	ğal-	bk. <i>kalkmak</i> 1. konmak, konaklamak
	ğ.-miş 067/75		
	3. güncelliğini yitirmek ğ.-dı 008/45, 025/34, 032/35, 069/30(2), 069/55, 078/5(2), 105/35		
	ğ.-dī 105/30, 110/10, 116/15		
	ğ.-mağ 126/30		
	4. yapılmaz olmak ğ.-dı 074/55		
	5. uçmak, havalanmak ğ.-dı 075/35		
	6. taşınmak, başka yere gitmek ğ.-dı 083/45		
	ğ.-dığ 065/5		
	ğ.-dih 083/35		
	ğ.-miş 009/5		
	7. ekin, hasat toplamak, kaldırmak ğ.-dı mı 092/55		
	ğ.-dı mī 101/35		
	ğ.-dı mıydı 101/35		
	8. girişmek, davranmak, yeltenmek ğ.-miş 009/45, 130/25		
	9. doğrulmak, dikelmek ğ.-mañ 012/25		
	10. taşıtlar yola çıkmak ğ.-dı mıydı 109/65		
ğağmı	<i>is.</i> < <i>kağmı</i> ğ. 073/90 ğ.+ylan 073/85, 073/90		

- ğ.-acāñ 038/5
 ğ.-acaz 060/80
 ğ.-ırsıñ 038/10(2)
 ğ.-miş 104/100
 ğ.-mişlār 104/5
 2. herhangi bir durumda olmak, bulunmak
 ğ. 033/15
 ğ.-dı 008/5(2), 009/85, 078/30
 ğ.-dī 037/10, 058/10
 ğ.-dīçin 091/10
 ğ.-dıķ 031/45
 ğ.-dıķ 046/5
 ğ.-dım 009/15, 009/85, 047/20, 060/5, 075/15
 ğ.-dīm 040/10
 ğ.-dīma 009/20
 ğ.-ı 131/15
 ğ.-ı mī 038/5
 ğ.-ıncā 050/40
 ğ.-ıncādaķ 130/45
 ğ.-ınsırā 068/61
 ğ.-ıp 033/35
 ğ.-ır 038/10, 091/10, 092/15, 100/45, 102/40
 ğ.-ıyım 075/85
 ğ.-ıyor 104/45, 105/75
 ğ.-ma 027/30
 ğ.-mama 111/30
 ğ.-mamış 009/160
 ğ.-mayıñ 116/5
 ğ.-maz 004/10
 ğ.-māz 019/20
 ğ.-maz 027/30
 ğ.-miş 007/10, 009/50, 037/10, 099/15
 ğ.-mişim 060/35
 ğ.-mişız 106/100
 3. bir durumu sürdürmek
 ğ.-an 007/15, 009/60, 068/35
 ğ.-dı 055/20(2), 067/30, 069/10, 073/5
 (ğāldı) 077/40
 ğ.-dı mı 020/40
 ğ.-mācadı 075/110
 ğ.-mācadı 019/30
 ğ.-madı 076/25
 ğ.-miş 009/60(2), 031/45, 068/15(2), 068/60(3), 070/10, 120/75
 ğ.-dı g.-tı 084/10
 4. artmak
 ğ.-an 026/30
 5. hayatını sürdürmek, yaşamak
 ğ.-an 062/35(2)
 ğ.-dı 062/35(2), 065/15
 ğ.-dī 041/15
 ğ.-mācāmıř 060/20
 ğ.-madı 130/50, 130/55(2)
 ğ.-miş 007/55, 037/5(3), 058/15(2)
 (ğālmıř) 058/15
 6. bozulmak, işlemez olmak
 ğ.-dı 010/50
 7. eğleşmek, oturmak, yaşamak
 ğ.-dı 040/5
 ğ.-dığ 010/15, 010/20(2), 010/30(2), 010/75, 040/5, 040/20, 043/5, 043/10, 043/25, 043/70, 062/20(2), 109/20, 117/5, 117/10, 117/15, 117/20
 ğ.-dıķ 010/10, 010/15, 069/5
 ğ.-dīķ 043/5
 ğ.-dıķ 104/30
 ğ.-dığdan 104/5
 ğ.-dım 083/25
 ğ.-ıñ 007/45
 ğ.-ırdı 045/25
 ğ.-ıyoz 064/61
 ğ.-madı 007/5, 008/10(2)
 ğ.-madım 008/20(2)
 ğ.-mişlar 049/25(2), 125/60
 ğ.-sınlar 125/55
 8. zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarlarda bulunmak
 ğ.-dı 094/20, 130/55
 ğ.-dığ 049/5, 050/121, 060/5, 060/70, 069/50, 104/10, 104/45, 127/45, 128/10
 ğ.-dıķ 043/10, 043/30(3), 065/5
 ğ.-dılar 005/10
 ğ.-dım 026/15, 026/30, 043/25, 052/25(2), 056/10, 068/30, 075/10, 106/20, 107/55, 128/10(3)
 ğ.-ır 042/25, 125/35
 ğ.-ırdığ 043/60(3), 120/10, 120/20(3)
 ğ.-ırız 101/10
 ğ.-ıyor 053/10
 ğ.-mazdıķ 043/60
 ğ.-miş 007/10, 007/15, 007/60(2), 030/10
 ğ.-mīř 068/61
 ğ.-mişlar 068/60
 9. başında beklemek
 ğ.-dı 107/15
 10. dışta, hariçte tutulmak, tutmak
 ğ.-dī 060/70(2), 073/15(2)
 ğ.-dım 127/65
 ğ.-mamış 075/15
 ğ.-maz 022/20
 11. ertelenmek
 ğ.-dī 060/20
 12. geride kalmak, arta kalmak
 ğ.-ı 064/35(2)
 ğ.-ır 009/100, 058/15
 (ğālir) 037/45
 ğ.-miş 005/35
 13. ayrılmak
 ğ.-ırdı 073/90

	14. yadigar olmak ğ.-ma 108/5, 126/5		ğ.-rız 115/5, 115/10 ğ.-rız 115/5
	15. alacaklarını tahsil etmemek ğ.-madı 020/40	ğalaylan-	ğ.-rқан 115/20 < <i>kalaylanmak</i>
	16. varlığını sürdürmek, korumak ğ.-madı 028/65, 037/40, 049/25, 064/45, 094/20(3), 096/25, 080/10, 109/87	ğalay ol-	ğ.-ması 115/10 < <i>kalay tutmak</i>
	ğ.-madī 091/23	ğalbur	ğ.o.-massa 115/10 <i>is.</i> < <i>Ar. girbāl</i> , kalbur
	17. sınırlanmak, bitmek ğ.-madı 060/25, 060/65		ğ. 009/35, 101/25 ğ.+dan 101/25 ğ.+umuz 101/25
	ğ.-mamış 104/110	ğaldır-	bk. kaldırmak
	18. başlamak, girişmek ğ.-madı 069/25		1. yukarı doğru hareket ettirmek ğ. 047/5, 047/10, 085/25
	ğ.-miş 125/55		ğ.-acağ 003/50 ğ.-acāmış 047/10 ğ.-dih 084/5 ğ.-dım 085/25, 107/40 ğ.-iñ 084/5 ğ.-ıp 104/110 (ğaldırmasıyla) 106/105 ğ.-miş 067/55 ğ.-ıverdim 017/15 ğ.-ıveriler 109/40 ğ.-ıveriymiş 109/40
	19. miras olarak geçmek ğ.-miş 040/25		2. ürün toplamak, taşımak ğ. 028/10 ğ.-an 073/40 ğ.-diklerinden 015/10 ğ.-ırdı 006/5 ğ.-ıdı 109/70 ğ.-ıdığ 037/40 ğ.-dığ 070/25 ğ.-iñ 049/30 ğ.-ısañ 028/10 ğ.-ıyı 073/40 ğ.-ıyız 008/45, 054/15 ğ.-ıydık 054/25 ğ.-ıylar 073/35 ğ.-mā 015/5 ğ.-mayan 109/70 ğ.-mayıncağ 101/35 ğ.-rız 053/15
ğala	ğ.-miş 104/55(2) <i>zf.</i> < <i>kala</i> , kaldığında ğ. 011/50		3. son vermek, yok etmek ğ.-dılār 105/30 ğ.-dılar 105/35 ğ.-mişlar 012/25
ğalaba	<i>öz. is.</i> < <i>Kalaba</i> , bir köy ğ. 052/10, 052/15, 053/20 ğ.+niñ 060/50		4. uyandırmak ğ.-dı 020/35 ğ.-ır 031/25 ğ.-ırmış 112/10
ğalabalaş-	< <i>kalabalıklaşmak</i> ğ.-tiğ 059/10		5. yükseltmek ğ.-dığ mī 043/10 ğ.-ıp 043/10
ğalabalı	<i>sf.</i> < <i>Kalabalı</i> , Kalaba köyünden ğ. 009/25		6. tören yaparak ölüyü gömmek ğ.-ıdığ 101/60(2) ğ.-iñ 059/15(2) ğ.-ırız 101/55 ğ.-mayıncağ 049/5
ğalabalığ ol-	< <i>kalabalık olmak</i> ğ.o.-dündan 119/5		7. alıp başka yere götürmek
ğalabalıq	<i>is.</i> < <i>kalabalık</i> ğ.+inan (ğalabalınan) 072/35		
ğalacağ ol-	< <i>kalacak olmak</i> ğ.o.-ursañ 005/25		
ğalağ	<i>is.</i> < <i>kalak</i> , gelin tacı ğ. 067/40		
ğalan	<i>zf.</i> < <i>kalan</i> , artık ğ. 003/40		
ğalay	<i>is.</i> < <i>kalay</i> ğ. 092/25, 092/30, 092/35(3), 092/40, 092/45(2), 092/60, 115/5, 115/10, 115/15(3), (ğalāy) 092/25, 092/30 ğ.+ı (yük.) 092/50 ğ.+ımı 092/35 ğ.+ī 115/5		
ğalaycı	<i>is.</i> < <i>kalaycı</i> , kalay işi yapan ğ. 003/15, 092/60 (ğalaycī) 092/35 ğ.+da 092/5 ğ.+niñ 092/35, 092/60		
ğalaycılıq	<i>is.</i> < <i>kalaycılık</i> ğ. 003/15 (ğalaycılığ) 003/15 ğ.+a (ğalaycılā) 092/5 ğ.+dā 092/20 ğ.+iñ (ğalaycılıñ) 092/62		
ğalayla-	< <i>kalaylamak</i> , kalay yapmak ğ.-dığ 092/40 ğ.-diñiz mī 092/40		

- ğ.-dılar 052/35
ğ.-ırdığ 101/30
8. yemek
ğ.-ıydı 104/115
9. değiştirmek
ğ.-dılar 105/77
10. tutmak
(ğäldırıp) 002/25
ğaldırıl- < kaldırılmak, ekin toplanmak
ğ.-ır 011/40
ğale bk. kale
ğ. 004/5, 062/15, 066/10,
099/5, 120/85, 130/50
(ğalē) 097/25, 104/100
ğ.+deki 112/5
ğ.+den 130/50
ğ.+niñ 066/10
ğ.+si 097/5
ğ.+ye 114/5, 114/10
ğaleli *sf.* < *kaleli*, kale gibi surları olan
ğ. 040/15
ğalem *is.* < *kalem*, bitkilerde aşı yapmak
için alınan küçük dal parçası
ğ. 037/50
ğalem bk. kalem
ğ. 043/40(2), 118/30
ğalender *is.* < *Far. kalender*, fakir, yoksul
ğ. 057/60
ğ.+ler 030/20
ğalenderlik *is.* < *kalendirlik*, yoksulluk
ğ. 031/20
ğ.+imden 056/20
ğalender ol- < *kalender olmak*, fakir olmak
ğ.o.-ursa 049/15
ğaleninğabızı *is.* < *kalenin kapısı*, bir oyun adı
ğ.ğ. 121/25
ğaleyle- bk. galaylamak
ğ.-dik 092/40
ğ.-diñiz mi 092/40
ğ.-rsek 092/20
ğ.-ye 092/55
(ğaleylevverriz) 092/25
ğ.-yemedik 092/40
ğalg- bk. kalkmak
1. uyanarak yataktan ayrılmak
ğ.-dı mī 092/10
ğ.-dīñ 022/5
2. gitmek üzere ayrılmak
ğ.-dīm 034/20
ğalıbalıq bk. galabalıq
g. 104/115
ğalın *sf.* < *kalın*, sert
ğ. 009/135, 057/40, 117/30
(ğālın mı) 057/40
ğ.+ına 095/82
ğalın boz- < *kalın bozmak*, çeyiz almak
ğ.b.-duğ 042/15
ğalıp bk. kalıp
ğ. 067/35, 081/30
ğ.+ıñ 050/110
- ğalibā** *zf. Ar.* galiba
ğ. 001/35
ğalk- bk. kalkmak
1. başlamak, girişmek
ğ.-ar 102/55
2. yeltenmek
ğ.-allar 050/15
ğamera *is.* < *Fr. camera*, kamera
ğ.+ya 035/10
ğamış *is.* < *kamuş*
ğ.+ları (yük.) 056/15
ğamyon bk. kamyon
ğ. 083/5, 126/10, 130/50
ğ.+a 084/10(2)
ğ.+lār 130/50
ğ.+lar 130/50
ğan *is.* < *kan*, damarlardaki sıvı
ğ. 041/15, 041/20, 065/65, 065/85,
069/20, 069/25, 104/25, 123/35
ğanal bk. kanal
ğ. 073/20, 073/35
ğ.+ı (yük.) 073/20, 073/30(2)
ğ.+ında 123/5
ğ.+ları (iye.) 094/15
ğanalgazili *sf.* < *Karalgazili*, Karalgazi
köyünden olan
ğ. 060/30
ğanāt et- < *kanaat etmek*
ğ.ç.-iyoruz 015/20
ğanatlı *sf.* < *kanatlı*, kanadı olan
ğ. 006/40
ğandır- < *kandırmak*
1. inandırmak
ğ. dı 130/45
2. aldatmak
ğ.-miş 109/65
ğanefçe *is.* < *kanefçe*
ğ. 103/10
ğanepe *is.* < *Fr. canape*, kanepa
ğ.+sī 025/15
ğ.+yi 047/25
ğanı bk. gağrı
ğ. 073/65
ğ.+larlan 073/70
ğ.+ylan 073/65
ğanlı *sf.* < *kanlı*, kanlanmış
ğ. 104/70, 104/85
ğannı *is.* < *karın*, mide
ğ.+mız 127/15
ğ.+nı 011/50, 074/20
ğannıbahār *is.* < *Rum. karna* + *Far. bahar*
ğ. 029/20
ğannımuza gel- < *karnına gelmek*, başına
gelmek, karşılaşmak
ğ.g.-diyse 060/65
ğantar *is.* < *Ar. kintār*, kantar, tartı
ğ.+a 073/55(2)
ğ.+dan 073/55
ğantin *is.* < *Fr. cantine*, kantin
ğ.+den 127/65

ġānun	bk. kanun ġ. 102/10, 105/78 ġ.+a 011/45	ġ.+nıñ 019/15, 065/60, 089/15, 109/35, 111/20 ġ.+sı 040/15, 107/70 ġ.+sına 077/25, 011/95 ġ.+sında 068/30 ġ.+sından 040/15, 040/20 ġ.+sından 019/15 ġ.+sından mı 127/20 ġ.+ya 037/20, 047/145(2), 065/60, 084/5, 130/15, 130/20(2) ġ.+yı 003/105, 009/55, 009/85, 009/180, 019/15, 020/35, 037/15, 099/15, 111/20, 130/20, 130/25 ġ.+yī 096/30, 074/25 (ġapībi) 120/70
ġan ver-	< <i>kan vermek</i> , enjekte etmek ġ.v.-diler 069/25(2)	
ġap	<i>is.</i> < <i>kap</i> , kap kacak ġ. 002/45(2), 091/5, 092/55, 092/60(2), 101/65 ġ.+a 092/45 ġ.+ı (iye.) 092/30 ġ.+ı (yük.) 092/40(2) ġ.+ını 092/20 ġ.+ıñ 092/25 ġ.+lar 002/45 ġ.+lara 006/35 ġ.+larına 021/25 ġ.+larını 092/25	
ġap-	< <i>kapmak</i> ġ.-acaz 003/120, 047/165 ġ.-allar 131/10 ġ.-dı mı 104/120	
ġapa-	< <i>kapamak</i> , doldurmak ġ.-dılar 043/35	
ġapaġ	<i>is.</i> < <i>kapak</i> ġ. 109/40	
ġapalı	<i>sf.</i> < <i>kapalı</i> ġ. 013/15, 031/45, 072/40 (ġapalı) 080/5	
ġapan-	< <i>kapanmak</i> , 1. izin vermemek ġ.-dı 109/60 2. eğilmek, iki büklüm olmak ġ.-ıyor 104/125 3. mahsur kalmak ġ.-diğ 031/40 4. açık kalmak ġ.-mayor 069/40	
ġapat-	< <i>kapatmak</i> 1. kapatmak ġ.-ırdı 092/15 ġ.-ıvermiş 109/40 2. borç ödemek, bitirmek ġ.-tığ 020/25	
ġapçık	<i>is.</i> < <i>kapçık</i> , kabuk ġ.+ını (ġapçımı) 074/45	
ġap ġacağ	<i>is.</i> < <i>kap kacak</i> , mutfak eşyası ġ.ġ.+lardā 091/10	
ġapı	bk. kapı ġ. 009/85, 037/15, 083/15, 096/30(2), 112/15 ġ.+da 070/40, 109/55 ġ.+dan 010/100, 037/15(2), 037/20(2), 043/15, 072/35, 127/92 ġ.+dır 130/10 ġ.+lar 009/50(3), 009/80 ġ.+lara 111/20 ġ.+ları 082/25 ġ.+mdā 075/45 ġ.+mı 060/90 ġ.+mıza 105/40 ġ.+nda 105/40	
ġapıcı	bk. kapıcı ġ. 009/100	
ġaplıġ	<i>is.</i> < <i>kaplık</i> , mutfakta tabak vb. konan dolap ġ.+da 085/15	
ġapsam	<i>is.</i> < <i>kapsam</i> ġ.+ına 111/25	
ġapsın	<i>is.</i> ġ. 108/21	
ġar	bk. qar ġ. 008/35, 009/110, 027/75, 031/40(2), 031/45, 031/50(2), 043/15, 043/65(3), 043/72, 065/45, 065/50, 065/55, 065/65, 065/70, 081/5, 095/20, 104/150(3), 107/30, 108/10, 120/10(2), 120/15, 129/5 ġ.+a 043/15 ġ.+da 030/30, 075/110 ġ.+dan 043/73 ġ.+ı (yük.) 031/50 ġ.+ıka 120/15 ġ.+ıkā 120/15 ġ.+ıñ 009/160, 031/45 ġ.+lar 031/50(2) ġ.+dan 030/25	
ġār	bk. qar ġ. 006/15, 031/50, 065/65, 107/10, 120/10 ġ.+lar 049/40	
ġara	bk. qara 1. <i>sf.</i> kara, siyah ġ. 001/70, 006/15, 006/20(3), 017/25, 074/50, 075/50, 095/15, 102/15, 124/40(2) (ġarā) 001/70 2. <i>öz. is.</i> Kara, lakap ġ. 008/15, 008/20, 019/10, 019/20, 019/25 3. <i>is.</i> kara üzüm ġ. 109/70 4. <i>sf.</i> kötü (ġarā) 066/10 5. <i>is.</i> toprak parçası ġ.+dan 075/90	

- ğarabekir** öz. is. < *Kāzım Karabekir*, ilçe
ğ.+in̄ 088/20
- ğarabiber** is. < *karabiber*
ğ. 117/35
- ğara böcü** is. < *kara böcü*, domuz
ğ.b. 107/25, 124/45(4)
- ğarabuñar** bk. *ğarapınar*
ğ.+a 068/45
ğ.+da 073/5
- ğara bürgü** is. < *kara bürgü*, bir bayan giysisi
ğ.b. 109/60
- ğaraç** is. < *Fr. garage*, garaj, terminal
ğ.+a 127/25
- ğaracören** öz. is. < *Karacaören*, bir köy adı
ğ. 056/10, 057/5
- ğaracörenli** sf. < *Karacaörenli*, o köyden olan
ğ. 057/5
- ğaradağ** öz. is. < *Karadağ*, bir dağ adı
ğ.+ı (yük.) 064/62
ğ.+ı (ğaradā) 064/63
ğ.+da (ğaradāda) 064/61
ğ.+dan (ğaradādan) 057/60,
068/25
- ğaradeniz** öz. is. < *Karadeniz*
ğ.+den 075/5
- ğaraduman** öz. is. < *Karaduman*, soyadı
ğ. 057/5
- ğaraduman ol-** < *karaduman olmak*,
kapkaranlık olmak
ğ.o.-acağ 009/70
- ğara ğış** is. < *kara kış*, şiddetli kış
ğ.ğ.+da 054/10(2)
ğ.ğ.+in̄ 108/5
- ğarağol** is. < *karakol*
ğ. 062/10
ğ.+daydım 081/10
- ğara göller** öz. is. < *Kara Göller*, bir yer
ğ.g. 095/20(3)
- ğara göprü** öz. is. < *Kara Köprü*, yer adı
ğ.g.+den 027/20
- ğara ğuytu** zf. < *kara kuytu*, gelişigüzel
ğ.ğ.+yā 123/76
- ğara hekim** is. < *kara hekim*, pise, zift
ğ.h. 019/45(2), 019/50
- ğarağayalar** öz. is. < *Karakayalar*, bir aile
ğ. 120/80(2)
- ğarakeşli yürüğü** öz. is. < *Kara keçili yürüğü*,
bir Yörük aşireti
ğ.y. 102/45(2)
- ğaraköse** öz. is. < *Karaköse*, lakap
ğ. 042/5
- ğaraltı** is. < *karaltı*, karanlık
ğ. 027/77
- ğaraman** bk. *ğaraman*
ğ. 027/45, 037/45, 052/20, 057/5,
073/65, 102/30, 112/5
ğ.+a 007/65, 007/70, 010/10,
010/40, 010/60(3), 011/45,
031/5(2), 031/40, 043/55, 043/60,
043/65, 050/25, 056/20, 057/50,
- 057/60, 060/10, 060/25(2),
060/80, 060/85, 060/95, 072/10,
109/70, 109/75, 127/10
ğ.+ā 109/10, 109/75, 127/10
ğ.+da 010/40, 012/25, 017/10,
019/25, 022/5, 024/5, 041/15,
043/55, 043/60(2), 043/60,
050/35, 062/40, 065/30,
066/10(2), 068/5, 070/15, 077/60
ğ.+dā 041/15, 042/15
ğ.+dalar 035/10
ğ.+dan 005/35, 006/35, 028/5,
028/30, 054/45(2), 061/5, 069/15,
079/5(2), 084/10, 108/10, 112/10
ğ.+daydığ 008/30
ğ.+in̄ 053/20, 060/60(2), 073/25
- ğaramanlı** sf. < *Karamanlı*
ğ. 049/20, 081/30, 083/35(2)
ğ.+mı 069/15
- ğaramanoğulları** bk. *karamanoğulları*
ğ. 112/5, 114/10
ğ.+ndan 108/5
- ğaramanölu** bk. *karamanölu*
ğ. 049/20, 108/5, 114/5
ğ.+na 108/5
- ğaramık** is. < *karamık*, saçma
büyüklüğünde meyvesi olan
dikenli bir bitki
ğ.+larıñ 054/30
- ğaranlığ** is. < *karanlık*
ğ. 034/15, 034/20, 034/35
ğ.+a (ğarannā) 006/25
- ğarañlık** < *karanlık*
ğ.+da 010/65
- ğarañı** is. < *karani*, çok karanlık
ğ.+ya 046/5
- ğaraol** bk. *ğarağol*
ğ. 109/30
ğ.+a 106/25
ğ.+u 062/10
ğ.+undan 062/10
- ğara patoz** is. < *kara patoz*, tarım aracı
ğ.p. 101/35
ğ.p.+a 101/35(2)
- ğarapınar** öz. is. < *Karapınar*, bir ilçe
ğ. dan 094/20
- ğarar** is. < *Ar. qarār*, karar
ğ.+ı (iye.) 011/50
ğ.+ī (iye.) 125/55
ğ.+mı 125/55
(ğarār) 068/45
- ğararğah** is. < *Ar. qarār + Far. gāh*
ğ. 001/55
ğ.+ına (ğararğāna) 083/45(2)
- ğararlaştır-** < *kararlaştırmak*
ğ.-ır 011/30
- ğarasaban** bk. *ğarasaban*
ğ. 037/40
ğ.+la 037/40
- ğaraş** bk. *ğarac*

ğara tren	ğ.+tan 127/25 <i>is.</i> < <i>kara tren</i> ğ.t.+e 052/20 ğ.t.+le 084/10	ğ.+sı 003/25, 007/15, 008/30, 010/85, 036/30, 036/35, 060/105 ğ.+sınā 093/5 ğ.+sına 009/30 ğ.+sını 036/30 ğ.+sınıñ 009/70 ğ.+ıyla 036/30, 045/5 2. yaşlı kadın ğ. 105/60, 123/5, 123/15 (ğarī) 123/10 ğ.+nıñ 123/15 ğ.+lar 103/16 ğ.+ya 123/15 3. kadın ğ.+lar 109/60 ğ.+lara 130/75 ğ.+larī 073/35 ğ.+sı 009/165
ğara vağon	<i>is.</i> < <i>kara vagon</i> , <i>kara tren</i> ğ.v.+la 002/10 ğ.v.+lara 010/15	
ğaravana	bk. <i>çaravana</i> ğ.+yı 085/20, 085/25	
ğarar vey-	< <i>karar vermek</i> ğ.v.-erekten 110/5 ğ.v.-illerdī 121/10	
ğarar veril-	< <i>karar verilmek</i> ğ.v.-ir 011/45	
ğardaş	bk. <i>kardeş</i> ğ. 008/5(2), 108/15, 125/60(2), 125/65 (ğardāş) 125/60 ğ.+dan 037/10(2) ğ.+ı (iye.) 007/45(2), 007/50, 007/55, 007/60, 042/30, 083/35, 083/45, 109/65 ğ.+ıdığ 069/50 ğ.+ım 001/15, 001/25, 001/35, 007/50(2), 008/5, 127/92 ğ.+ımış 037/5(2), 125/65 ğ.+ımı 067/30, 106/95 ğ.+ımıñ 068/50, 109/65 ğ.+ıñ 068/50 ğ.+ları 037/30, 068/50 ğ.+larım 010/110, 010/115 ğ.+larımış 068/50(2) ğ.+larımız 030/15	
ğardaşçılığ	<i>is.</i> < <i>kardeşçilik</i> , süt veya kan kardeşliği ğ. 011/30	
ğardeş	bk. <i>kardeş</i> ğ.+ım 104/5(2), 044/20 ğ.+imiziñ 011/15 ğ.+ine 003/70, 093/10(5)	
ğardolap	<i>is.</i> < <i>Fr. garde-robe</i> , gardırop ğ.+ı (iye.) 078/15 ğ.+ı (iye.) 025/15 ğ.+ımı 078/15	
ğarlerini bildir-	< <i>kararını bildirmek</i> , ayarlamak ğ.b.-iyiz 124/5	
ğarez	<i>is. Ar.</i> kin ğ.+ıñ 107/65	
ğarğara	<i>öz. is.</i> Güneyyurt ilçesinin eski adı ğ. 120/75(3)	
ğarğuru	<i>öz. is.</i> Güneyyurt ilçesine adını veren yabancı kişi ğ. 120/75 ğ.+ymuş 120/75	
ğarı	bk. <i>karı</i> 1. eş, hanım ğ. 056/20, 065/60, 106/70 ğ.+cīm 093/5 ğ.+m 075/10, 075/20	
ğarı	bk. <i>gayri</i> ğ. 018/25	
ğarı goca	<i>is.</i> < <i>karı koca</i> ğ.ğ. 128/10, 128/12(2)	
ğarın	<i>is.</i> < <i>karın</i> , mide ğ. 011/50 ğ(ı).+ına 130/20 ğ(ı).+ıñ 001/15 ğ(ı).+ımı 001/10	
ğarınca	<i>is.</i> < <i>karınca</i> ğ. 123/70(3) (ğarınca) 096/45 ğ.+dan 096/45	
ğarınca gaderince	<i>zf.</i> < <i>karınca kadarınca</i> ğ.ğ. 015/36, 049/5	
ğarın golanı	<i>is.</i> < <i>karın kolanı</i> , eşeğe semeri yerleştirmek için kullanılan ip ğ.ğ. 116/10	
ğarınlı	<i>sf.</i> < <i>karınlı</i> , karını olan ğ. 003/10, 003/15	
ğarış	<i>is.</i> < <i>karış</i> ğ. 060/5, 100/35, 104/150	
ğarış-	< <i>karışmak</i> 1. karışmak, müdahale etmek ğ.-an 127/80 ğ.-ır 096/30 ğ.-ma 068/55 ğ.-maz 119/5, 119/10 ğ.-ıverir 011/10 2. arasına girip zarar vermek ğ.-ınca 075/40 ğ.-miş 075/35, 075/45 3. birleşmek, bir araya gelmek ğ.-ma 102/45 4. bozulmak, birbirine girmek ğ.-tī 117/10	
ğarışığ	<i>sf.</i> < <i>karışık</i> , karışmış ğ. 101/10	
ğarıştır-	< <i>karışmak</i> 1. birbirinin içine girdirmek, dağıtmak ğ.-ı 027/40, 101/20(2)	

	ğ.-idih 027/25		102/55(2)
	ğ.-idik 027/35, 028/55		ğ.+lar 015/5
	ğ.-dik mi 030/20	ğarik	bk. gayrı
	ğ.-ilär 019/45		ğ. 026/31
	ğ.-illar 024/10(2)	ğarip	<i>sf.</i> < <i>Ar. ğarīb</i> , zavallı
	ğ.-iñ 028/60, 074/45		ğ. 077/25
	ğ.-ip 051/10	ğarq-	bk. kalkmak (havalanmak)
	ğ.-ir 076/25, 103/15, 122/20		ğ.-anlar 075/35
	ğ.-ız 024/25	ğarlı	<i>sf.</i> < <i>karlı</i> , soğuk
	ğ.-rız 101/20		ğ. 124/25
	2. bir şeyi yanmaması için	ğarne	<i>is.</i> < <i>Fr. carnet</i> , karne, belge
	alt üst etmek		ğ.+ñ 001/40
	ğ.-idim 002/05(2)		ğ.+ñde 001/35
	ğ.-illar 104/110	ğarpız	<i>is.</i> < <i>karpuz</i>
	ğ.-ır 104/115(2)		ğ. 057/60
	3. içinde ne olduğunu anlamak	ğarşı	bk. karşı
	veya aradığını bulmak amacıyla		1. <i>e.</i> -e doğru
	elle yoklamak		ğ. 027/70, 042/10, 065/80
	ğ.-āym 107/30		(ğarşı) 060/5, 060/15
	ğ.-illardı 067/25		ğ.+sındā 060/25, 060/30, 060/45,
	ğ.-ıyo 106/50		060/65(2)
	ğ.-ıyoz 106/50		2. <i>is.</i> bir şeyin, bir yerin vb. ilerisi
	'ğ.-ıyo 106/50(2)		ğ.+dā 097/25, 109/35, 120/85
	4. <i>mec.</i> kurcalamak		ğ.+dan 067/25, 123/25
	ğ.-ma 069/50		ğ.+mdan 107/30
ğarıştırıl-	< <i>karıştırılmak</i>		ğ.+mızda 109/30
	ğ.-ır 117/25		ğ.+mızdan 075/110
ğari	bk. gayrı		ğ.+sında 120/70
	ğ. 082/10		ğ.+sındaki 001/20
ğari	bk. gayrı		3. <i>sf.</i> bir yere göre önde olan
	ğ. 005/30, 008/5, 008/20, 010/10,		ğ.+ğı 006/65, 107/15, 107/30,
	010/100, 010/110, 011/20,		109/70
	011/35(2), 011/40, 011/45,		4. <i>is.</i> ön, kat, huzur
	011/55, 011/90, 011/95, 011/100,		ğ.+sına 109/45
	012/25, 014/10, 017/10, 018/5,		5. <i>is.</i> ~ <i>sf.</i> muhalif, zıt
	019/35, 020/10, 020/25, 021/40,		ğ.+yım 001/45
	024/10, 024/27, 025/20, 025/34,		6. <i>is.</i> yol, deniz vb.nin öbür kıyısı
	027/45, 028/60(2), 028/65,		ğ.+ya 109/87
	029/5(2), 029/15, 029/20, 029/30,	ğarşı çekici	<i>is.</i> < <i>karşı çekici</i> , bir çekiç türü
	037/30(3), 040/10, 041/20,		ğ.ç. 111/10
	043/60, 045/5, 049/47, 054/5(2),	ğarşı gelin-	< <i>karşı gelinmek</i>
	054/35, 054/40(2), 054/50(2),		ğ.g.-ir mi 130/65
	055/26, 062/30, 070/40, 074/45,	ğarşıla-	bk. karşılamak
	075/45, 075/85, 082/30(2),		1. istikbal etmek
	083/15, 089/30, 091/15, 100/10,		ğ.-r 003/90(2)
	100/25, 100/45, 101/10(3),		ğ.-lardı 067/15
	101/35, 104/30, 104/45, 104/50,		ğ.-llar 047/165
	105/15, 105/45, 105/55(2),		ğ.-llardı 068/30
	105/77, 105/78, 109/35,		ğ.-llardī 067/35
	109/40(2), 117/10, 120/65,		ğ.-maya 072/20
	121/35, 127/15(2), 127/20(2),		ğ.-r 047/160
	127/25(2), 127/30, 127/40,		2. temin etmek, tekabül etmek
	127/45, 127/50, 127/55, 127/60,		ğ.-yamañ 070/61
	127/65, 127/70, 127/75, 127/80,		ğ.-ycañ 070/61
	127/85, 127/90, 129/5, 129/15,	ğarşılan-	< <i>karşılanmak</i>
	131/5		ğ.-ır 022/15
	(ğārī) 011/10, 019/10, 020/20,	ğarşılaş-	< <i>karşılaşmak</i>
	045/10		ğ.-madığ 061/10
ğariban	<i>is.</i> <i>Ar.</i> yoksul, kimsesiz	ğarşılaştır-	< <i>karşılaştırmak</i>
	ğ. 049/5, 070/25, 095/25,		ğ.-masın 071/30

ğarşılığlan	<i>zf.</i> < <i>karşılıkla</i> , kaşılıklı ğ. 074/40	ğ.-ma 018/20 ğ.-miş 036/15, 075/40, 106/30 ğ.-mişlar 009/165, 036/15, 125/65 2. kız veya kadın yasalara ve aile karşı gelerek evden ayrılmak ğ.-dı 036/30 ğ.-dık 003/80 ğ.-ma 003/5(2) 3. saklanmak ğ.-dı 065/55, 065/65 4. kaytarmak, işten kaçmak ğ.-dın 001/60 ğ.-ma 070/15 5. firar etmek, kaçmak ğ.-ıp 104/105 ğ.-Tı 082/30
ğarşılık	<i>is.</i> < <i>karşılık</i> , mukabele ğ.+ı (iye.) (ğarşılı) 011/70 ğ.+ına (ğarşılına) 003/75 ğ.+ımı (ğarşılını) 011/65	ğaş <i>ünl.</i> “hayır” anlamında biz söz ğ. 124/30
ğarşılıklı	<i>zf.</i> < <i>karşılıklı</i> ğ. 003/70	ğaşā <i>is.</i> < <i>kaşağı</i> ğ. 092/5(2)
ğart	<i>is.</i> < <i>Fr. carte, kart</i> , davetiye kartı ğ. 076/10	ğaşāla < <i>kaşağılamak</i> , taramak ğ.-r 092/5
ğarton	<i>is.</i> < <i>Fr. carton</i> , karton, zarf ğ.+a 002/35	ğaşığ bk. ğaşıq ğ. 085/25(2), 097/10 ğ.+ı (iye.) (ğāşığī) 077/40 ğ.+ı (iye.)(ğāşī) 003/50, 067/30, 085/25, 121/50
ğartopu	<i>is.</i> < <i>kartopu</i> ğ. 008/35	ğaşık <i>is.</i> < <i>kaşık</i> ğ. 003/50 ğ.+ıla (ğāşīla) 044/25(5), 109/80, 109/85, 122/5(3)
ğarula	bk. ğaryola ğ. 127/55	ğaşlı yūsū <i>is.</i> < <i>kaşlı yüzük</i> ğ.y.+lē 106/50
ğaryola	<i>is.</i> < <i>İt. carriola</i> , karyola ğ. 045/10 ğ.+sı 078/15 ğ.+sına 021/45 ğ.+sını 078/15 ğ.+sınıñ 021/45(3) ğ.+ya 021/45	ğaşmaca <i>is.</i> < <i>kaçmaca</i> , bir oyun ğ. 070/50
ğas	bk. kaç ğ. 037/10, 080/5	ğaşşığ bk. ğaşıq ğ. 091/5
ğas	bk. gaz ğ. 081/30	ğat < <i>kat</i> 1. <i>sf.</i> takım ğ. 006/20, 021/45(3), 021/50, 042/20(2), 069/55 2. <i>is.</i> ev, apartman ğ. 068/40 3. <i>is.</i> kat, apartman katı ğ.+ımış 106/45 ğ.+tan 130/30 3. sıra, tabaka ğ.+ımı 105/10 ğ.+ımī 105/10(2)
ğasaba	bk. kasaba ğ. 068/50 ğ.+dan 028/5	ğat- bk. katmak 1. koymak, yerleştirmek (ğāt) 083/50 ğ.-ar 007/40, 011/10(2) ğ.-ardı 121/55 ğ.-ardım 021/10 ğ.-arımış 009/155(2) ğ.-arız 076/10(3), 124/10 ğ.-arsañ 013/50054/5 ğ.-ıyollar 002/40 ğ.-mişim 002/50
ğasatura	<i>is.</i> < <i>İt. kasatura</i> , bıçak ğ.+yı 130/20	
ğas(ıt)	<i>is.</i> < <i>Ar. kaṣt</i> , kasıt ğ.+ım 123/35 ğ.+ın mı 123/35	
ğas ğas gez-	< <i>kas kas gezmek</i> , havalı havalı gezmek ğ.ğ.-ēr 026/10	
ğasget	bk. kaşket ğ. 050/75	
ğasım	<i>is.</i> < <i>kasım</i> , 11. ay ğ. 004/10, 030/20 ğ.+da 054/10(2) (ğāsımı) 004/10	
ğasnağ	<i>is.</i> < <i>kasnak</i> , enli çember ğ. 028/40	
ğaste	<i>is.</i> < <i>İt. gazzetta</i> , gazete ğ. 106/30	
ğaş	bk. kaç ğ. 007/65, 008/10, 020/5, 075/60, 083/25, 100/35, 104/30, 104/95, 104/150, 119/30 ğ.+da 127/50(2) ğ.+larda 094/15 ğ.+taydı 043/65	
ğaş-	bk. kaçmak 1. ayrılmak, gitmek ğ. 106/100 ğ.-dığdan 106/85 ğ.-dılār 130/45	

	ğ.-mişlār 060/50		ğ. 129/10
	ğ.-tī 060/15		ğ.+ımı (ğatfını) 101/45
	ğ.-tığları 012/10	ğati it-	< <i>katık etmek</i> , katık yapmak
	ğ.-tūn mı 101/15		ğ.i.-erdik 101/40
	2. damadı düğün gecesi eve almak	ğatıl-	bk. katılmak
	ğ.-acağı (ğatacā) 011/95		1. damat içeri alınmak
	ğ.-acağlar 074/20		ğ.-ır 067/45, 074/25
	ğ.-allar 131/15		2. koymek
	ğ.-allardī 057/25		ğ.-ır 095/75
	ğ.-allardı 072/45		ğ.-ırdī 095/75
	ğ.-arğa 104/140		3. ilave edilmek, eklenmek
	ğ.-mişlar 067/85		ğ.-ırdı 096/20
	ğ.-ıvçerdi 070/30	ğatılaş-	ğ.-ırsā 102/40
	ğ.-ıvirillerdi 076/25		ğ.-ma 117/35
	3. bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak, ilave etmek	ğatır	< <i>katılaşmak</i> , katı duruma gelmek
	ğ.-allar 012/15		ğ.-ıncā 117/30
	ğ.-allardī 013/20		ğ.-tıktan 117/30
	ğ.-arıyız 124/25	ğatır	bk. katır
	ğ.-arız 054/30		ğ. 015/5, 060/55, 124/40
	ğ.-arsıñ 122/5		ğ.+a 015/15, 037/40
	ğ.-ıp 027/10	ğatlan-	ğ.+dan 037/40
	ğ.-māyollar 051/10		ğ.+ım 041/15
	ğ.-tı 075/50		< <i>katlanmak</i> , dayanmak
	ğ.-tī 020/10	ğatleğil-	ğ.-ır 009/110
	ğ.-tığ 020/10(2)		< <i>katledilmek</i> , öldürölmek
	4. doldurmak	ğatlı	ğ.-di 102/25
	ğ.-añ 024/25, 074/50		<i>sf.</i> < <i>katlı</i> , katı olan
	ğ.-ar 021/15, 021/20, 024/25, 121/50	ğav	ğ. 068/40
	ğ.-ardığ 045/10, 076/5, 107/5		ğ.+ydı 031/40
	ğ.-ardığ 021/20(2), 045/15		<i>is.</i> < <i>kav</i> , çabuk yanan madde
	ğ.-ardım 021/15	ğavağ	ğ.+dan 091/5
	ğ.-arız 006/50, 021/25, 024/25, 054/5(2), 074/40, 124/15, 124/25		ğ.+la 091/5
	ğ.-arlar 050/100		bk. kavak
	ğ.-arsañ 074/50	ğavaltı	ğ. 029/20(2), 106/85
	ğ.-ıvçerdim 021/15		<i>is.</i> < <i>kahvaltı</i>
	ğ.-ıvçerilir 124/10	ğāve	ğ. 022/10
	5. döllenmeyi sağlamak için erkek hayvanı dişinin yanına salmak		bk. ğahve
	ğ.-ardığ 120/20		1. kahve
	ğ.-ardığ 030/10		003/55, 003/105, 010/75(5), 010/80(2), 010/85, 010/90, 010/95, 104/105
	ğ.-ardım 075/25		ğ.+niñ 010/80
	6. yanına almak	ğavğa	ğ.+si 010/80
	ğ.-ardığ 076/5		ğ.+yi 010/85(2)
	7. bir yere, içeriye almak		2. kahvehane
	ğ.-mam 083/10		ğ.+de 084/5, 111/30
	ğ.-mamağ 073/15		ğ.+ye 084/5(2)
	ğ.-tım 020/15	ğavğa	bk. kavga
	ğ.-tılar 083/5		ğ. 026/10
	ğ.-tılar 106/25, 109/45		(ğavğā) 104/135, 109/15
ğatğı	<i>is.</i> < <i>katkı</i> , katkı maddesi	ğavğa çıkar-	ğ.+sı 010/70, 102/20
	ğ. 117/35		< <i>kavğa çıkarmak</i>
ğatı	<i>sf.</i> < <i>katı</i> , sert	ğavğa yap-	ğ.ç.-dılar 109/15
	ğ.+mūñ 117/30		< <i>kavğa yapmak</i> , kavga etmek
ğatığ	<i>is.</i> < <i>katık</i> , yiyecek	ğavi°c orā	ğ.y.-mişlar 030/5
			<i>is.</i> < <i>kavuç orağı</i> , bir orak türü
		ğavi°n	ğ.o. 101/10
			<i>is.</i> < <i>kavun</i> , ğavun
			ğ. 057/55(2)
			ğ.+ı (yük.) 057/55

ğavı r	bk. ğavur	104/155
	ğ.+a 105/55	ğ.+sı 108/15
ğavır-	< <i>kavurmak</i>	ğ.+sını 104/155, 108/20
	ğ.-arağ 051/5	ğ.+ya 104/155, 120/85
	ğ.-dıktan 025/5	ğ.+ydım 009/120
	ğ.-ıllar 024/5	ğ.+yı 106/95
	ğ.-ır 025/10	ğayalğ
	ğ.-ırsın 122/20	<i>is.</i> < <i>kayalık</i>
	ğ.-ısañ 122/20	ğ. 011/85
	ğ.-ıyız 025/5(2), 025/10, 124/20	ğayalğlı
ğavırğa	<i>is.</i> < <i>kavurga</i>	<i>sf.</i> < <i>kayalık</i> , kayalık olan yer
	ğ. 006/30, 072/45, 124/20(2)	ğ. 104/145
ğavı rma	bk. kavurma	ğayaönü
	ğ. 061/10	<i>öz. is.</i> < <i>Kayaönü</i> , bir köy
ğavı ştır-	bk. ğavuşturmak	ğ. 101/55
	ğ.-sın 033/10	< <i>kaybetmek</i> , yitirmek
ğavı ştır-	bk. ğavuşturmak	ğ.-er 104/90
	ğ.-sın 071/40	< <i>kaybolmak</i>
ğavırma	bk. kavurma	ğ.-a 037/40
	ğ. 122/20	ğ.-du 010/10, 037/40
ğavım	<i>is.</i> < <i>Ar. kavm</i> , kavim	ğ.-ur 092/55
	ğ. 095/5, 095/10	ğaye
	ğ.+den 102/45	<i>is.</i> < <i>Ar. gāye</i> , amaç
ğavl	<i>is.</i> <i>Ar.</i> sünnet	ğ. 075/75
	ğ.+i (iye.) 003/55, 011/25, 013/5,	ğayet
	021/35, 056/20, 064/5, 096/10,	bk. ğāyet
	113/5	ğ. 109/80
	ğ.+i (iye.) 042/15, 056/20	ğāyet
ğavla-	< <i>kavlamak</i> , soyulmak	<i>zf.</i> <i>Ar.</i> çok, pek
	ğ.-r 074/35, 074/40	ğ. 107/25, 131/20
ğavluğ	<i>is.</i> < <i>kavluk</i> , para kesesi	ğayfe
	ğ.+mu 012/10	bk. ğahve
ğavrama	< <i>kavrama</i> , ekin biçerken	ğ. 030/30, 069/35, 078/32, 079/5
	kavrama, elle sıkıca tutmak	(ğayfē) 030/30
	ğ.+ya 073/65, 073/80(3),	ğayğay
	073/85(2)	<i>is.</i> < <i>gaygana</i> , bir omlet türü
ğavuglār	<i>öz. is.</i> < <i>Kavuklar</i> , köy adı	ğ. 072/45
	ğ. 104/100	ğayllaş-
ğavur	<i>is.</i> < <i>Ar. kāfir</i> , Müslüman olmayan	< <i>kavilleşmek</i> , anlaşmak
	ğ. 120/75(2), 120/85(2)	ğ.-dık 020/10
	ğ.+lar 108/5	<i>is.</i> < <i>kayın</i> , kayın birader
	ğ.+u(iye.) 106/50	ğ. 048/10
ğavurma	bk. kavurma	ğ.+i (iye.) 074/15
	ğ. 062/10, 062/15, 117/30	ğ.+ım 048/20
ğavuş-	< <i>kavuşmak</i> , ulaşmak	ğ.+ın 060/105
	ğ.-alım 021/55	ğ.+ıymış 060/10
ğavuştur-	< <i>kavuşturmak</i>	ğ.+ları 037/30
	ğ. 096/15	ğ.+larını 048/10
ğay-	< <i>kaymak</i>	ğayınbaba
	1. üst üste koymak	<i>is.</i> < <i>kayınbaba</i> , kayınpeder
	ğ.-allār 019/35	ğ. 015/35, 064/10, 093/10
	ğ.-dıktan 019/35	ğ.+sını 113/35
	2. dengesini kaybetmek	ğ.+ya 072/10
	ğ.-ıvırmāsın mī 065/70	bk. ğayınbaba
ğaya	bk. kaya	ğ.+sı 064/20
	ğ. 084/10(2), 097/20	ğ.+ya 064/25
	(ğayā) 091/20	bk. ğayınbaba
	(ğāya) 077/25	ğ.+nıñ 074/15
	ğ.+lar 089/15, 120/20	ğ.+sı 074/15
	ğ.+nıñ 020/40, 065/55, 065/65,	ğ.+yı 074/20
		ğayınna
		<i>is.</i> < <i>kaynana</i> , kayınvalide
		ğ. 019/55, 048/10(2), 048/20
		(ğayinnā) 074/20, 110/5
		(ğaynadan) 131/20
		ğ.+nıñ 048/20, 079/11
		ğ.+ña 042/25
		ğ.+sı 064/20
		ğ.+ya 072/10
		ğayınpeder
		<i>is.</i> < <i>kayınpeder</i> , kaynata
		ğ. 037/5, 093/10

	ğ.+ē 065/30 ğ.+im 065/25 ğ.+ine 042/25 ğ.+iñ 002/45, 065/30		ğ.+ımız (ğaynāmız) 040/20, 073/65(2) 2. <i>sf.</i> kaynamış, fokurdamış ğ. 024/10 3. <i>is.</i> metalleri ısı ile kaynaştırma ğ. 092/30 ğ.+lar 111/25 4. çıktığı yer ğ.+ı (iye.) (ğaynā) 111/36
ğayıt	bk. kayıt 1. kayıt, yazıya geçirme ğ.+ı(iye.) 037/10(2) 2. eşya ğ. 096/40(2) ğ.+ımız 054/5 ğ.+imiz 091/20 ğ.+larını 049/25	ğaynan-	< <i>kaynanmak</i> ğ.-dıktan 117/25 ğ.-ır 008/35(2), 117/25
ğayisi	bk. ğayısı ğ.+yī 098/5	ğaynana	<i>is.</i> < <i>kaynana</i> , kayınvalide ğ. 093/10(2), 093/25 013/15 ğ.+m 058/15 ğ.+nıñ 013/40, 048/5, 058/15 ğ.+sınıñ 113/35
ğaymağamlıĝ	<i>is.</i> < <i>kaymakamlık</i> ğ. 059/10	ğaynat-	< <i>kaynatmak</i> , yiyecek içecek pişirmek, haşlamak ğ.-ırdık 021/15 ğ.-ırka 006/40 ğ.-madım 109/85 ğ.-ması 001/10 ğ.-mazlardı 028/10 ğ.-tı 109/86
ğaymaĝlı	<i>sf.</i> < <i>kaymaklı</i> , kaymağı olan ğ. 057/10	ğaynata	<i>is.</i> < <i>kaynata</i> , kayınpeder ğ. 048/10, 093/10(2) (ğaynatā) 076/20, 110/5 ğ.+dan 131/20 ğ.+m 058/15 ğ.+m 078/30, 078/33 ğ.+nıñ 048/20, 079/11 ğ.+sı 003/125 ğ.+ya 131/15
ğayna-	< <i>kaynamak</i> , pişmek ğ.-dı mıydı 024/10 ğ.-r 024/25, 051/15(2), 104/120(3) 2. su vb. fokurdamak ğ.-r 009/135 3. yerden çıkmak ğ.-r 101/50 ğ.-rdı 101/50	ğayret	<i>is.</i> <i>Ar.</i> <i>gayret</i> , çaba ğ.+le 010/55
ğaynā-	bk. ğaynamak ğ.-r 104/115 ğ.-yuru 125/25	ğayrı	<i>zf.</i> < <i>Ar.</i> <i>gayr</i> , artık, bundan sonra ğ. 006/55, 007/70, 009/15, 009/20, 009/25, 009/30, 009/65, 009/75, 009/85, 009/95, 009/155, 009/180(2), 010/10, 010/15, 010/35, 010/55, 010/60, 010/75, 013/35, 013/50(2), 017/25, 018/25, 019/30, 019/45, 019/50 031/25(2), 031/50, 032/40, 045/5, 045/10, 045/20, 057/35, 057/50, 057/60, 060/65, 060/85, 062/43, 065/86, 067/45(2), 073/40, 074/10, 074/25, 076/20, 076/25, 078/20, 079/10, 082/15(2), 083/15, 083/25, 094/35, 100/40, 100/45, 101/45, 103/15, 104/20, 104/45, 104/50, 104/125, 105/50, 106/70, 106/115, 109/35, 119/10, 120/50, 122/15, 123/40, 123/45, 123/60 (ğayri) 028/25, 050/45, 060/45, 060/75, 060/90, 060/100, 077/5, 060/110, 071/15, 074/70, 076/15,
ğaynad-	bk. kaynatmak 1. yiyecek içecek pişmek, haşlamak ğ.-acañ 010/75 ğ.-acāñ 125/60 ğ.-ı 109/80(2) ğ.-ıllardı 057/60(2), 072/50, 100/25 ğ.-ır 021/20, 100/30, 111/25 ğ.-ırdı 072/45, 124/40 ğ.-ırdıĝ 031/5(2), 100/15 ğ.-ırdık 076/15 ğ.-ırız 024/25, 032/25, 044/25, 124/35 ğ.-ıyoruz 091/22 ğ.-amadım 109/85 2. fokurdamak ğ.-ıllar 050/85, 104/110(2) ğ.-ıllār 019/50 ğ.-ıllardı 057/30 ğ.-ırdı 057/30 3. kaynak yaptırmak ğ.-ır 112/15 ğ.-ırız 092/30 4. metalleri ısı ile yapıştırmak ğ.-ır 111/25 ğ.-ırdıĝ 111/25		
ğaynaĝ	bk. kaynak 1. <i>is.</i> gelir, kazanç sağlayıcı öge ğ.+ı (iye.) (ğaynā) 058/5		

	077/20, 077/50, 081/15, 082/35, 095/25, 096/15, 101/25, 107/40, 117/15 (ğayrī) 008/20, 009/130(2), 009/135(2), 009/140(2), 009/145(2), 013/10, 019/10, 028/45, 028/50, 028/35, 052/25, 060/10, 060/30, 060/35, 060/50, 060/100, 060/105(2), 060/110, 069/35, 074/10, 082/15, 082/25(3), 082/57, 091/10, 100/40, 100/45, 104/25, 109/15, 119/51	ğ.+tī 092/25 ğ.+lara 044/25, 074/65 ğ.+larā 074/65 ğ.+larda 013/10, 076/20 ğ.+larıñ 072/20 ğ.+larla 102/40 ğ.+narnan 067/15
ğaysı	bk. ğaysı ğ.+dan 096/20(2) ğ.+ylan (ğaysılan) 096/20	ğazan- kazanç sağlamak ğ.-dığ 016/10
ğaysılı	<i>sf.</i> < <i>kayıslı</i> , kayısı ile yapılan ğ. 096/20(3) (ğaysılı) 096/20	ğazanç <i>is.</i> kazanç ğ. 096/20 ğ.+ına 015/35
ğaysi	<i>is.</i> kayısı ğ. 029/15 (ğaysī) 039/15 ğ.+miz 094/15	ğazan ğağması <i>is.</i> < <i>kazan kalkması</i> , akşam vakti, kazanların kalktığı zaman ğ.ğ.+nda 010/65
ğaytar-	< <i>kaytarmak</i> , işten kaçmak ğ. 070/15	ğazanş bk. ğazanç ğ.+larını 074/30
ğaz	<i>is.</i> <i>Fr.</i> gaz yağı ğ. 057/55(2), 081/5 ğ.+ını 070/25	ğaza ol- < <i>kaza olmak</i> , meydan gelmek ğ.o.-muş 073/60, 073/97
ğaz-	< <i>kazmak</i> , toprağı açmak ğ.+acañ 023/5(2) ğ.-ardık 031/15(2) ğ.-arız 023/10, 106/60 ğ.-arsıñ 038/10, 038/11 ğ.-madan 023/10 ğ.-maya 022/5, 059/15	ğaze bk. ğaza (üzücü olay) ğ. 021/60
ğazā	bk. kaza 1. mal veya can kaybına yol açan üzücü olay ğ. 057/5 ğ.+dan 071/30, 071/35(2), 073/97 ğ.+sı 058/15 ğ.+sından 106/10 2. ilçe, kaymakamlık ğ.+sından 073/25	ğazentep <i>öz. is.</i> < <i>Gaziantep</i> ğ.+ten 062/5
ğazā geçir-	< <i>kaza geçirmek</i> , kaza yapmak ğ.g.-dik 062/30	ğaze ol- bk. ğaza olmak (başına iş gelmek) ğ.o.-muş 036/20
ğazağ	<i>is.</i> < <i>kazak</i> ğ. 106/80	ğazığ <i>is.</i> < <i>kazık</i> ğ. 104/150 ğ.+dan 104/155 ğ.+ları 106/5
ğazan	<i>is.</i> < <i>kazan</i> ğ. 009/135, 019/40, 032/5, 035/15, 044/25, 057/60(3), 067/20, 074/75 (ğazān) 092/50(2), 115/5 ğ.+a 044/20, 054/25, 057/30, 074/45, 104/115 ğ.+da 021/10, 074/45, 109/80 ğ.+dan 021/15 ğ.+dīr 115/5 ğ.+ı 035/10 ğ.+ımı 125/15	ğazıl- < <i>kazılmak</i> ğ.-ır 023/5
		ğazın- < <i>kazınmak</i> ğ.-miş 104/90
		ğazi <i>is.</i> <i>Ar.</i> 1. gazi, savaşa katılmış ğ. 075/20 2. bir seslenme sözü ğ.+ler 077/20 ğ.+ēr 077/20, 077/25
		ğazi okulu <i>öz. is.</i> Gazi İlköğretim okulu ğ.o.+nda 001/40
		ğazma bk. kazma ğ. 017/25 (ğazmā) 112/20 ğ.+nıñ 111/10 ğ.+yī 017/5
		ğaz yay <i>is.</i> < <i>gaz yağı</i> ğ.y. 057/5
		ge bk. gelmek g. 062/40, 071/40
		geç- bk. geçmek g.-di 016/5
		geçe <i>zf.</i> gece g. 009/100, 012/20(3), 022/15, 028/10, 032/25, 043/60, 043/65, 043/72, 065/45, 067/20(3), 067/75, 070/25, 075/45, 083/5, 083/35, 100/20, 106/10, 106/60, 107/10, 107/15, 107/25, 109/25, 109/10(3), 110/11, 119/10, 120/10, 123/15, 123/20(2),

	123/45, 127/5, 129/10 (geçē) 050/95, 064/60, 067/25, 075/55, 083/5, 083/35, 114/10, 119/15, 127/50 g.+den 117/10 g.+si 083/25, 123/60 g.+yī 043/60		
gēcek	bk. giyecek g. 054/5		
gēceleri	<i>zf.</i> < <i>gēceleri</i> , gece vaktinde g. 100/20		
geç	<i>zf.</i> kararlaştırılan zamandan sonra g. 125/30		
geç-	1. söylemeden ve bitirmeden atlamak g. 108/15 (gēç) 108/20 g.-eriz 092/25 2. bir yerden başka bir yere gitmek g.-di 020/15 g.-en 010/105 g.-erke 109/70 g.-incē 105/70 g.-ip 009/175, 060/30, 109/60, 127/15 g.-emeyivermiş 125/60 3. uğramak g.-ecek 053/10 4. zamanı aşmak, geride bırakmak g.-ecek 006/30 g.-ecēk 027/65(2) g.-er 006/40, 011/101, 097/33 5. bahsedilmek, adı geçmek g.-ēn 111/35 g.-er 094/10 6. yer almak g.-er 073/20 7. iz bırakmak g.-er 106/45 8. yaşanmak, yaşamak g.-erdi 031/30, 031/40 g.-erdik 006/20, 010/25 g.-ersin 107/87 g.-iyor 069/20 9. yol, araç veya akarsu bir yerin yakınından veya içinden gitmek g.-erdik 031/40(2) g.-erken 009/55 g.-ermiş 009/90 g.-iyor 009/55 g.-me 105/70 10. geride bırakmak, öne geçmek g.-ersē 030/32 11. doldurmak g.-ersē 106/90 12. işin içinden çıkmak g.-iyolar 068/40 g.-iyorū 127/60 13. bir duruma uğramak		
		geÇ	g.-miş 037/30 14. devredilmek g.-miş 068/45 15. başarılı olmak g.-dim 089/30(2) g.-yoduñ 001/35 bk. geñç g.+ler 003/35(2), 003/65
		geÇ-	bk. geçmek 1. zamanı aşmak, geride bırakmak g.-di 003/40, 008/10(5) g.-dī 034/15(2) g.-medi mī 008/10 g.-miş 034/15(2) 2. yaşamak, yaşanmak g.-di 018/15 g.-mesi 029/5 3. hatırlamak, düşünmek g.-dī 034/25
		geçe	<i>is.</i> karşılıklı iki yandan biri, yaka g.+ye 060/15
		geçen	1. <i>sf.</i> bir önceki g. 005/25, 020/15, 109/85, 2. <i>zf.</i> geçenlerde, geçen günlerde g. 002/35, 020/10, 020/40 g.+den 021/55
		geçerli	<i>sf.</i> geçerli g. 061/10 g.-erlidir 067/10
		geçi	bk. keçi g. 008/40, 011/90, 013/40, 009/15, 031/10, 031/15(2), 064/60, 075/70(3), 102/10, 105/5, 117/30, 122/20 (geçī) 027/75, 102/10, 120/15, 124/40(2) (geçi meçi) 031/10 g.+ler 074/10, 120/15(2), g.+leriñ 009/105 g.+niñ 027/30, 063/5(2), 064/50, 064/55, 120/15 g.+niñkini 075/70
		geçici	<i>sf.</i> geçici, muvakkat g.+mi 120/80
		geçil-	yaşanmak g.-irdi 028/10
		geçili	<i>sf.</i> < <i>keçili</i> meçili (geçili meçili) 074/35
		geçim	<i>is.</i> geçim, maişet g. 050/25, 073/40, 073/65(2), 097/5, 120/40, 125/5 g.+i (iye.) 058/5, 074/30, 094/10 g.+i 066/10 g.+i mi 066/10 g.+imiz 073/65, 095/70(2) (geçimiz) 126/5 g.+ini 050/25
		geçimdirlik	<i>is.</i> huzur g. 071/20, 074/30
		geçimli	<i>sf.</i> geçimli, iyi geçinen

geçimsiz	g. 071/20 sf, geçimsiz, şirret g. 093/28	g. 001/15(2), 001/20(2), 005/30, 009/186, 009/187, 009/188, 009/189, 016/15, 020/5, 020/15, 020/41, 021/35, 027/55, 029/30, 060/110(2), 104/65(2), 109/45(2), 109/89, 120/30, 121/35 (gēl) 009/185, 009/186, 009/20(2), 009/187(2), 042/45(3), 042/46, 042/47, 081/25 g.-di 008/20(2), 008/25, 008/30, 009/20, 009/30(2), 009/80, 010/75, 010/80, 010/85, 010/105, 020/5, 020/15, 020/35, 034/35, 036/10(2), 036/20, 043/65, 052/10, 052/45, 057/45(2), 060/100, 065/35(2), 065/55, 065/60(2), 066/5(3), 074/65, 080/10, 081/5, 081/10, 083/5, 083/20(2), 097/10, 102/25, 104/15, 104/30(2), 104/35(2), 104/85, 104/95, 105/40, 106/60, 106/105, 107/30, 107/40(2), 109/88, 125/40, 127/15, 127/91, 130/45, 130/55, 130/65(2) g.-dī 008/15(2), 010/80, 019/20, 043/15, 056/23, 068/25, 063/35, 076/25, 082/5, 083/5, 095/30, 104/30, 105/5(2), 113/30, 127/80, 130/70 'g.-dī 020/15, 064/25 g.-dig 074/15, 104/50 g.-digden 002/30, 074/10, 105/30, 105/35 g.-diğimde 081/30 g.-dik 003/55, 003/105, 006/10, 008/20, 010/20, 010/30, 010/35(3), 010/50, 010/55, 010/60(5), 011/80, 014/5(2), 031/40(2), 031/45(3), 037/35, 042/30, 043/5(2), 043/20(2), 043/35(3), 043/70, 043/71, 043/72(3), 054/35, 056/15, 058/5, 058/10, 060/80, 062/20, 062/30, 062/35(3), 065/10(3), 065/40, 065/50, 069/5, 074/15(3), 075/25, 078/30, 078/32, 082/35, 083/25(4), 083/45, 089/5, 096/10, 104/45, 106/110, 113/5, 117/10, 117/15, 119/10, 127/50(2) g.-dik 009/80, 010/40 g.-dikleri 003/90 g.-diklerinde 050/5 g.-diklerindeki 050/75 g.-dikten 003/70, 003/85, 003/120, 048/5, 105/50 g.-diler 001/55, 002/30, 016/5, 034/20, 034/35, 050/20, 060/60, 104/15(2), 106/95, 106/115, 130/65, 130/50 g.-dim 001/65(2), 002/10(2),
geçimsiz ol-	geçimsizlik çıkarmak g.o.-ursā 093/28	
geçin-	1. geçinmek g.-iyolar 125/5 2. kısa süre uyumak g.-mişiyiñ 017/5	
geçindir-	geçinmesini sağlamak g.-ip 050/30	
geçinil-	anlaşılmaq, uzlaşılmaq g.-sin 106/40	
geçir-	1. bir işi birden çok kişi üzerinde uygulamak g.-dī 130/35 2. yaşamak, başından geçmek g.-dik 060/35, 065/10(2) g.-diler 010/115 g.-dim 034/35 g.-dīm 060/15 g.-iyoruz 053/15 g.-miş 010/115 3. koymak, yerleştirmek g.-i 118/25 4. borç atlatmak g.-iyiñ 020/30(3) 5. yün gibi şeyleri işlemek g.-iyiz 054/35, 054/40(2) 6. elemek g.-riz 101/25	
geçit-	geçirtmek, geçmesini sağlamak g.-mem 105/65 g.-memiş 105/65 g.-meyelim 125/55	
geçit ver-	< <i>geçit vermek</i> , geçecek yer olmak g.v.-medi 075/80 g.v.-mez 125/60	
geçmiş	is. tarih g. 088/20	
geçdemez ol-	< <i>gidemez olmak</i> g.o.-duğ 125/45	
gedik	is. 1. askerde rütbe anlamı taşıyan semboller g. 001/50(2) g.+lere 001/50	
gedikli	is. astsubay g. 001/50(2)	
gedil-	bk. gidilmek 1. bir yere gidilmek g.-ir 011/45, 011/70(2), 120/55, 123/60 g.-irdī 110/5	
gediş	bk. gidiş 1. bir yere gidiş g.+im 084/10 g.+īm 070/15 g.+indēn 123/75	
gel-	1. bir yere gitmek, varmak, ulaşmak	

009/30, 009/170, 016/10, 018/20,
021/35, 035/5, 043/20, 056/15,
060/10(2), 060/15, 060/25(2),
060/35, 060/60, 060/95(2),
065/80, 078/25, 083/30(3),
084/12, 085/25, 107/30, 118/10,
123/40, 123/45, 128/5
g.-dīm 065/70, 28/5
g.-di mi 010/95, 072/45, 076/15,
109/45, 109/75, 130/70
g.-di miydi 004/10, 013/15,
048/45, 067/80, 127/70
g.-di miydī 073/5
g.-dīmiz (geldiğimiz) 030/5
g.-dīnde (geldiğinde) 021/35(2),
037/15, 092/40, 109/50
g.-dīndē (geldiğinde) 111/35
g.-dīni 037/20, 037/30, 056/10,
068/50(2), 088/15
g.-diñ 078/20
g.-dīñiz 075/35
g.-diydik 043/25
g.-diyise 010/90
g.-diysē 009/65
g.-ecek 001/70, 111/30, 130/25
g.-ecem 034/5, 034/15
g.-ecetin 119/25
g.-eez 060/80
g.-ele 057/66
g.-eli 107/55
g.-elim 104/155, 127/35
g.-en 050/10, 052/30, 060/30,
067/80, 073/30, 083/25, 083/40,
083/50, 119/40
g.-enleri 050/10, 081/15
g.-eydī 020/35
g.-i 071/10
g.-ib 101/45
g.-iler 131/10
g.-iller 054/20, 074/75(2), 108/10
g.-illerdi 052/40, 054/15(2),
067/50(2), 073/85
g.-illermiş 104/100
g.-ince 027/55, 043/71, 053/20,
123/55
g.-incē 083/55, 117/15
g.-incek 019/55
g.-inceyā_dar 003/105, 047/170,
098/20, 113/20(2)
g.-inceye 043/30
g.-ip 026/20, 064/63, 111/30,
123/10
g.-ir 003/115(2), 003/120, 006/40,
008/45, 010/70, 011/90, 019/5,
019/55, 022/10, 025/25, 025/33,
028/30, 043/50, 056/23,
057/25(2), 070/55, 071/5,
072/20(2), 074/10(2), 074/15,
074/20(2), 092/35, 094/35,
095/55, 106/35, 106/65, 107/25,

009/140
g.-irdi 006/15, 006/60(2),
028/30(3), 045/20, 064/15,
089/20, 107/10, 121/45
g.-irdī 006/65, 043/45, 095/75
g.-irdik 006/30, 031/25, 043/55,
043/60, 043/65, 072/10, 072/15,
100/25(2), 101/65, 109/75(2)
g.-irdim 021/10
g.-ir idi 113/35
g.-irimiş 092/35
g.-iriz 044/20, 065/50, 101/35
g.-iriz 044/20
g.-irke 009/70, 009/175,
096/40(2)
g.-irkē 007/5, 085/20
g.-irken 043/35, 125/50(2)
g.-irler 073/45
g.-irmiş 121/50
g.-irse 010/55
g.-irsiñ 070/25
g.-iyim 068/55
g.-iyo 034/35
g.-iyollar 024/26, 034/35, 075/60
g.-iyollardī 110/11
g.-iyor 015/20, 027/50(2), 034/35,
092/45, 094/20(2), 095/25,
102/65, 114/10
g.-iyordum 034/5
g.-iyormuş 034/30
g.-iyoru 106/60, 106/120
g.-iyorum 034/25
g.-iyorumuş 062/40, 062/41
g.-mēceñ mi 020/40
g.-meden 057/45(2)
g.-medi 020/35, 060/100, 080/10
g.-mes 128/11
g.-mesek 100/25
g.-mesin 010/110
g.-meyecek misifiz 009/189
g.-meyip miñ 009/189
g.-meyip miñ 009/185
g.-mez 035/5, 074/25
g.-miş 001/65, 003/5(2), 020/35,
020/45, 036/30, 037/35, 040/45,
049/45, 060/100, 065/25, 067/60,
068/60, 070/5(2), 082/25,
092/40(2), 095/35, 102/5,
104/5(2), 104/60(2), 104/65,
105/60, 105/70, 106/120, 107/30,
130/25
g.-mişiyiñ 068/20
g.-mişiz 043/73
g.-mişler 068/60, 104/60,
130/15(2)
g.-miştik 117/15
g.-miyor 099/10(2)
g.-se 099/10
g.-señiz 043/70
g.-sin 003/125(3), 096/10

- g.-emedik 117/10
g.-emedim 060/30
g.-emez 048/15
g.- iverdi 109/10
g.- iveri 008/35
g.- iverdi 060/55
2. dönmek
g. 001/5, 037/30, 052/10, 060/55, 060/60, 067/70, 071/30, 074/30, 074/35, 092/60(2), 106/35, 128/11
g.-cek 065/45
g.-di 002/55, 007/65, 041/10, 060/10, 060/85, 060/110
g.-di 029/25
g.-dig 060/55
g.-digden 002/05, 107/55
g.-dik 009/30, 010/5, 010/100, 018/15, 029/10, 041/20(2), 043/30(2), 046/6, 052/40, 057/5, 061/5, 061/20(3), 062/5, 075/10(2), 083/30, 085/5, 085/26, 086/5, 086/6, 089/5, 089/10, 104/50, 106/35, 109/55, 111/5, 117/15, 126/5, 127/35, 128/5, 128/10
(gēldik) 059/10
g.-dikden 060/55
g.-dikten 048/35, 084/11
g.-diler 043/45
g.-dim 018/20, 042/10, 060/10, 070/20(2), 070/25, 073/20(2), 075/20, 082/5, 085/28
g.-dīm 002/10, 042/5, 130/40
g.-di mi 047/30
g.-di miydi 021/35
g.-dīmizde 101/65
g.-dinde 009/160
g.-e 027/15(2)
g.-eceedig 117/10
g.-eli 036/5, 130/40(2)
g.-en 065/25
g.-ene 075/45
g.-enlere 067/40
g.-esiye 080/12
g.-esiyā`dar 009/155
g.-eyim 009/60
g.-i 003/125
g.-ike 101/50
g.-ikē 007/5
g.-iler 055/5
g.-iller 003/65, 024/30, 025/25, 048/30, 059/15, 065/30, 079/5, 113/10, 129/10, 129/16
g.-illerdi 006/65(2), 028/60, 121/30
g.-ince 016/5, 061/23, 080/5
g.-iñ 071/20
g.-ir 003/40, 003/85, 003/125, 012/5, 012/15, 022/5, 036/35, 048/40, 070/15, 081/15(2), 092/10, 092/15, 092/20(2), 104/145, 118/5
g.-irdi 006/10, 067/45
g.-irdik 001/10, 004/10, 006/15(2), 045/20, 045/25, 045/26
g.-irdiñ 043/50, 125/10
g.-iriñ 065/35
g.-iriz 024/25(2), 038/5(2), 094/30, 127/75
g.-irke 101/60
g.-irken 061/20
g.-irkene 056/15
g.-irler 077/35, 102/20
g.-irsek 127/93
g.-irsin 002/40, 042/25
g.-iyorduğ 001/5
g.-iyorduğ 072/10
g.-iyorum 015/20
g.-iyorumuş 009/70
g.-meden 009/160
g.-mem 009/130, 009/135, 009/140, 009/145
g.-memiz 028/10
g.-mez 130/40
g.-mēz 130/40(3)
g.-mezdik 006/15
g.-miş 007/5, 009/75, 009/155, 009/160, 030/10, 047/15(2), 106/70
g.-sin 071/35, 083/56
g.-emez 081/15, 104/40
3. çağırmaq, buyur etmek
g. 060/80
g.-irdi 101/50
4. yaklaşmaq
g. 062/40(2), 062/42(2), 083/45, 089/20, 093/5(2), 123/40, 123/45 (gēl) 123/45(2)
g.-di 123/30
g.-dim 034/25
g.-di miydi 047/170
g.-diydi 017/25
g.-ē 009/20(4)
g.-iller 035/15
g.-illermiş 034/30
g.-iñ mi 036/35
g.-ir 096/45
(gēlirke) 009/20(2)
g.-irken 034/35
g.-iyor 008/20(2), 009/25, 010/45, 034/10, 042/40(2), 109/30, 123/25(2), 123/30(2)
g.-iyoru 037/15, 127/15
5. "vazgeç, boşver" anlamında
g. 060/70, 106/120
6. etkisini göstermek
g.-di 019/40, 019/45, 043/10
g.-di miydi 003/10
g.-eceği 027/75

- g.-eceğini (geleceğini) 027/65, 123/75
g.-ecek 027/70
g.-ince 009/110
g.-ir 027/70
g.-mesin 031/35
g.-miş 009/55
7. dökülmek, düşmek
g.-di 009/120
8. (zaman) yaklaşmak, başlamak, ulaşmak
g.-di 010/5, 018/5(2)
g.-dî 020/20
g.-dik 037/55, 091/20
g.-dikten 003/20
g.-di mi 001/71, 023/5, 073/75, 077/45, 077/50, 078/25, 129/5
g.-di miydi 055/5, 060/55, 073/70, 108/10, 119/30
g.-di miydî 030/15
g.-dinde (geldiğinde) 025/20, 027/45, 030/15, 064/20(2), 125/35
g.-ince 010/5, 027/55
g.-incē 027/50, 081/10, 081/20
g.-ir 009/110, 011/40, 011/45, 053/15, 104/125, 104/150
g.-iğ 008/35
g.-irdî 060/55
g.-iyoru 010/55
g.-iyorü 008/35
g.-meden 015/20, 047/50, 047/55
9. yanında getirmek, birlikte gelmek
g.-di 020/35, 083/20, 119/45
g.-dî 068/25
g.-dik 041/10
g.-diler 082/5, 082/15, 082/40
g.-dilër 109/35
g.-dim 018/25
g.-incē 019/10
g.-ir 067/50, 077/10
g.-irdim 060/55, 060/60
g.-iriz 076/20, 089/15
g.-iyir 057/60
g.-miş 019/10, 019/15(2), 082/10
10. bir konuya tekrar dönmek
g.-di 003/110
g.-ecek 006/40
g.-eez 060/80
g.-elim 037/40, 037/45, 101/25, 101/40
g.-ince 003/40(2), 003/50, 104/50, 115/5
g.-incē 003/80
11. getir(il)mek
g.-di 028/30, 060/55
g.-dî 043/20
g.-ecek 061/20
g.-en 021/50
g.-ince 028/30
g.-iñ 060/110, 070/25
g.-ir 003/70(2), 024/25(2), 049/5, 055/10(2), 057/25, 077/35(2), 124/10, 127/65, 127/80
g.-ir 048/35
g.-irdi 065/45
g.-irdî 120/60
g.-irse 022/15
g.-iyor 053/10
g.-mezmiş 081/5
g.-miş 003/75(2)
g.-miyosa 022/15
12. ulaşmak, varmak
g.-di 029/10, 029/30, 041/5, 048/20, 106/120
g.-ir 104/105
g.-irdi 048/20, 067/25
g.-medi 048/20
g.-mezdi 048/20, 120/50(2)
g.-mezdî 048/20
g.-miş 009/60, 009/90, 130/75
g.-se 048/20
13. ortaya çıkmak
g.-di 031/35, 037/30, 049/40, 057/65, 109/87
g.-iyor 104/90
14. yerleşmek
g.-dim 060/10(3), 060/15
g.-enler 050/125(2)
g.-içce 050/10
g.-ir 054/5, 108/10
g.-irdi 054/15
g.-meden 060/15
g.-miş 037/10(2), 037/25, 050/15, 064/60, 095/5, 099/10, 105/60
g.-mişler 030/5(2), 050/15, 064/30
15. duyulmak
g.-di 075/90
16. takip etmek, izlemek
g.-di 082/25
17. baskın yapmak
g.-di 084/5
18. katılmak, iştirak etmek
g.-di 101/60
g.-illerdi 101/55
g.-ir 011/100(2), 074/75, 079/5(2), 097/15, 120/30
g.-ir 079/5(2), 118/5
g.-irdî 059/10
g.-iriz 097/10
g.-mezdi 059/15
19. bulaşmak
g.-dî 005/35
20. içeri girmek
g.-dî 050/60
g.-ir 070/40(6), 124/50
g.-mēcek 036/36
21. olmak, -e uğramak
g.-dî 109/85, 130/30

- g.-dim 001/60
g.-en 126/20
g.-esicē 033/35(3)
g.-irdi 028/15
22. nakledilmek, taşınmak
g.-di°çün 105/76
g.-dik 008/25
g.-ince 105/77
g.-iyor 104/75
23. ziyarete gitmek
g.-diğinde 073/15
g.-dik 008/30
g.-diler 104/95
g.-en 003/90(2), 003/95, 006/35,
010/80, 010/95, 010/110, 021/10,
021/25(2), 021/30, 072/30,
094/35, 095/25, 095/35(2),
097/15, 105/15
g.-ēn 076/20
g.-ene 010/75(2), 030/15, 048/50,
105/20
g.-enē 010/75
g.-eniñ 021/30
g.-enler 027/70, 037/20
g.-enlere 021/5
g.-enleri 003/90
g.-enleriñ 021/25
g.-iller 006/35, 006/40, 022/10,
048/40, 096/35, 113/35
g.-illēr 042/25, 120/30
g.-iñ 003/60, 011/20, 074/75,
121/5
g.-ir 006/35, 022/21, 048/35,
054/35, 076/26, 124/20
g.-irdi 072/30
g.-irler 048/35
g.-irse 021/30
g.-me 060/80
g.-medi mi 010/110
g.-mēs 021/30
g.-messe 010/110
g.-sinler 060/85
24. yaşa(n)mak
g.-dik 078/30, 100/10
g.-diyse 060/65
g.-ecē 063/5
g.-ep 064/55
g.-ip 069/20
g.-ir 010/25, 037/55, 097/29
25. geçmek
g.-diksirā 086/5
g.-ecek 027/70
26. verilmek
g.-diyse 075/75
27. saldırmak
g.-ecek 075/10(2)
28. giyilmek
g.-ecek 120/45
g.-memiştir 120/45
29. türemek
g.-en 049/15, 064/35
30. varlığını sürdürmek
g.-en 126/20
g.-miş 037/10(2), 129/16
31. söz konusu olmak
g.-ince 092/61
32. kabul etmek
g.-iñ 088/20
g.-ir 036/30
g.-mez 036/30
33. akmak
g.-ir 027/20
34. ulaştırılmak
g.-ir 111/35(2), 111/36, 111/37,
111/38, 126/10, 126/40
g.-ir 126/40
g.-irdi 028/40
g.-irdi 030/30
g.-iyor 126/10(3), 126/15
g.-iyoru 111/37
35. takılmak
g.-ir 054/30
g.-irse 040/30
g.-irsē 112/20
g.-medi 070/20
g.-mez 012/10
36. demek olmak
g.-ir 049/20
37. herhangi bir sırada olmak
g.-di 104/40
g.-dig 104/40
g.-ir 053/20, 099/10(2)
g.-irsē 067/35
38. temeli, kaynağı olmak
g.-ir 064/63
g.-iyo 064/30, 064/62
g.-miş 125/70(2)
39. bir şekil, hal almak
g.-ir 090/5
g.-miş 075/55, 127/35
40. kadar olmak
g.-ir 100/35
41. kullanılır olmak
g.-ir 127/85
g.-miş 057/60
42. yetişmek
g.-ir 108/15
43. satılmak
g.-irdi 129/5
44. ilerlemek
g.-irimiş 130/10
45. göç etmek
g.-irke 095/5
g.-miş 030/5(2), 037/20, 064/60
46. rast gelmek
g.-iyor 053/5
47. yeterli olmak
g.-iyor 095/70
48. eşi benzeri olmamak
g.-memiş 026/10

	49. ihtiyaç anlatmaya yarar g.-medi 017/10 50. kavuşmak g.-mesin 033/30 51. uygun düşmek g.-mez 026/30 g.-mēz 060/80 52. çıkmak, ayrılma g.-miyor 017/15 53. belli bir süre dolmak g. 026/20	003/115, 003/120, 012/15, 013/10, 013/20, 013/40, 032/10(2), 032/20, 047/190, 047/195, 047/200, 048/5, 064/25, 067/50(2), 070/30, 072/35(2), 074/15, 074/20, 076/20, 079/10, 104/140(2), 105/40, 105/45, 110/11, 110/12, 110/13, 113/25, 116/15, 121/30(2), 131/10 g.+i 002/30, 003/125, 013/5, 013/15(2), 032/10, 067/45, 078/10, 116/15, 131/10 g.+idi 013/25 g.+imiz 072/40 g.+imize 072/10 g.+imizi 072/15 g.+imiziñ 067/40 g.+iñ 003/115, 003/120, 003/135, 008/45, 013/15, 032/5, 032/15(2), 048/15, 067/40, 067/50, 072/10, 072/40, 074/20(2), 074/25, 096/35, 104/130, 105/50, 113/25, 113/30(2), 121/40 g.+le 003/125 g.+lē 041/10 g.+ler 095/75, 104/135 g.+lerde 013/20 g.+lere 082/40 g.+leri 095/75 g.+lerimiz 095/75 g.+mi 078/25 (‘gelin) 079/5 (gelin) 110/11, 113/25 g.+mi 077/60 2. aileye evlenme yoluyla girmiş kadın g. 017/15, 036/30, 036/35, 057/45, 057/50 g.+e 009/105(2) g.+imiş 057/50 g.+iyiñ 035/5 g.+ler 054/35, 056/5, 009/110 g.+lēr 032/25, 045/20
gelecek	<i>sf.</i> bir sonraki g. 039/15, 096/15, 121/5, 121/45	
gelenek	<i>is.</i> gelenek. görenek, töre g. 096/5, 103/15 g.+ler 084/5 g.+lerimiz 067/5 g.+imiz (gelenemiz) 015/30, 019/60, 032/20	
gelenekselleş-	geleneksel hale gelmek g.-elleri 097/15	
gelepçele-	< <i>kelepçelemek</i> g.-p 106/65	
gelibolu	<i>öz. is.</i> Gelibolu g. 043/5(2), 109/20 g.+ya 109/20 g.+yā 109/15 g.+yu 109/20	
gelin	<i>is.</i> 1. gelin g. 003/105(2), 003/110(2), 003/115(3), 003/120, 003/130, 007/15, 007/45, 008/30, 008/45, 011/55, 011/95, 012/5, 025/15, 025/20, 030/32, 032/20, 035/15, 041/10, 042/45, 045/25, 048/5, 055/10, 056/21, 056/23, 064/15(5), 064/20, 064/25, 067/40, 067/45(2), 067/50(2), 071/5, 072/30, 072/40(2), 072/45, 074/15, 076/20, 076/25(2), 077/5, 077/10, 077/60, 078/5, 079/10(3), 082/20, 082/35, 093/10(2), 093/20, 093/25(2), 093/27, 096/15, 096/25, 096/30(2), 096/35(2), 096/40(2), 096/45, 104/140, 104/145, 104/150, 105/30, 105/35(2), 105/40, 105/45, 105/50, 110/10(2), 110/13, 113/2, 113/25, 113/30, 121/25, 121/30, 121/35(2), 121/40, 125/15, 129/15, 131/15(2), 131/20(2) g.+di 041/20 g.+e 003/125, 003/110, 011/90, 048/20, 048/25(2), 067/15, 071/20, 076/25, 093/15 g.+ē 013/25(2), 082/20 g.+i (yük.) 003/105, 003/110,	
gelin-	gelinmek g.-ip 048/25 g.-ir 022/10, 028/10, 043/50, 072/35, 074/5, 097/20 g.-ir mī 130/65	
gelin al-	gelin almak g.a.-a 121/30 g.a.-ma 072/35 g.a.-maya 048/5, 056/23, 064/20(3), 072/35, 079/5, 113/20	
geline bakma	<i>is.</i> dğünden sonra gelini görme g.b. 047/202, 047/200	
gelin et-	< <i>gelin etmek</i> , kızı evlendirmek g.ē(d).-ecek 055/5 g.ē.-mişler 007/45 g.ē(d).-iverdiler 082/30	
gelin evi	<i>is.</i> gelin evi	

gelin it-	g.+ne 064/25 bk. gelin etmek		g.+î (iye.) 125/70 g.+ini 123/75
gelin it-	g.i(d).-ecöz 067/85 bk. gelin etmek	geliş-	1. yeterli olmak, yeterli gelmek g.-ir 119/30 g.-mez 015/15
gelinlik	g.i.-Tim 025/15 <i>is.</i> gelin giysisi g. 072/10, 125/30		2. gelişmek, ilerlemek g.-miş 107/5 3. büyümek, yetişmek g.-ir 119/45 g.-timde 107/15
gelin ol-	g.+i (yük.) mi (gelinlimi) 105/20 g.+iñ (gelinliñ) 105/20 kız evlenmek g.o.-alı 078/15 g.o.-dū 013/25 g.o.-duğ 082/25 g.o.-dum 008/10, 078/25, 105/20 g.o.-duñ 078/25(2) g.+mi o.-duñ 077/10 g.o.-mam 067/85 g.o.-madım 082/35 g.o.-maz 042/20	geliş geçiş	<i>is.</i> < <i>geliş gidiş</i> g.g. 062/30
gelin olacağıım bürgüsü	<i>is.</i> gelin kıyafeti g.o.b. 109/60	gelme	1. <i>sf.</i> gönderilen, getirilen g. 003/100 2. <i>is.</i> gelme g. 011/45, 112/10, 119/10, 121/20 g.+ydi 065/45 g.+ye 015/15, 100/25 3. <i>sf.</i> geçmişten kalma g. 053/5 g.+yimiş 049/20(2), 056/10 4. <i>is.</i> yerleşme g. 095/5 5. <i>is.</i> göçme, ayrılma g. 102/5, 104/100(2) 6. <i>is.</i> çoğalma g.+dir 070/10
gelin sabası	<i>is.</i> < <i>gelin sabahu</i> , düğünden sonra geline bakma g.s. 032/20	gelmek	<i>is.</i> gelmek g. 009/65
gelinyüzü	<i>is.</i> gelini görme günü, merasimi g. 074/25, 079/10, 096/35(3) g.+müz 067/45, 067/50 g.+nū 074/25	gemi	<i>is.</i> gemi g.+yi 104/45 g.+ylen 104/20, 104/25, 104/50
gelinyüzü et-	< <i>gelinyüzü etmek</i> g.y.ē(d).-erlerdi 076/25	genc	bk. genç g. 011/95
gelip geç-	yaşamak, günlerini geçirmek g.-ir g.-erdik 006/20 (geldi geçdi) 041/10, 042/35(2), 066/5(2), 066/10 (geldi geçti) 069/50 (geldik geçdik) 031/55, 058/15, 059/5, 098/20	genç	<i>sf.</i> yaşı ilerlememiş g. 011/100, 011/103, 102/50, 106/5 g(c).+î (iye.) 050/40 g(c).+imış 007/30 g(c).+imiz 067/15 g(c).+iñ 011/5
gelip get-	bk. gelip gitmek 1. ziyaret etmek g.g(d).-en 021/30 g.g(d).-enim 021/5 g.g(d).-işindēn 123/76 2. gününü geçirmek g.g(d).-iyoruz 123/75	gendi	bk. kendi g. 006/15, 006/55, 009/50, 010/95, 011/15(2), 12/25, 018/20, 021/35, 027/55, 028/30, 029/20, 030/5, 037/50, 043/5, 048/25, 048/45, 060/60, 060/90, 064/50, 074/60, 075/20, 075/75, 080/5, 082/20, 083/25(2), 095/60, 100/35, 123/20, 127/25, 130/15 (‘gendi) 036/25 (gendî) 130/40 g.+leri 025/33, 064/20 g.+lerini 112/5 g.+m 009/5, 009/50, 029/5, 034/20, 089/30(2), 100/35, 105/5, 105/20, 123/20 g.+me 009/80 g.+me mi 009/100 g.+mi 081/15, 106/115
gelip git-	ziyaret etmek g.g(d).-enler 057/25 g.g(d).-en 101/55		
gelir	<i>is.</i> kazanç g. 030/15, 050/40, 073/60, 102/55 g.+î (iye.) 094/20 g.+imiz 073/65		
geliş	<i>is.</i> 1. dönüş g.+im 083/30 g.+iñ 033/30 g.+inde 037/35 2. yürüyüş g.+ine 089/20 3. gelme g. 102/10 4. yaklaşma, başlama		

	g.+mim 009/60 g.+miz 003/125, 025/15, 091/21, 101/50, 119/30, 120/35, 120/45, 120/50(3), 120/55(2) g.+miz 036/25 g.+miz 106/75 g.+mizden 095/50 g.+mize 054/20 g.+nden 043/50 g.+ne 021/35, 064/50, 071/25, 106/120, 111/5 g.+ni 048/50, 081/10, 104/140, 111/30, 130/30 g.+nı 010/80, 042/45, 043/50, 105/20, 119/25 g.+niz 119/20 g.+si 010/95, 029/20, 092/35, 119/10, 119/35, 119/45, 130/20 g.+sı 119/50		
gendi başa	bk. gendi başına g.b. 062/25		
gendi başına	<i>zf.</i> < kendi başına, yardım almadan g.b. 009/35, 047/10 g.b.+ma 080/11 g.b.+mıza 054/15(2)		
gendilinden	bk. kendiliğinden k. 130/40		
gene	<i>zf.</i> gene, yine g. 002/35, 003/100, 006/65, 021/30(3), 021/35, 021/60, 022/10, 036/5, 037/50, 048/35, 049/30, 054/35, 065/50, 065/80, 067/20, 067/75, 068/5, 076/10(2), 106/5, 107/25, 108/20, 110/10, 111/30, 115/10, 115/25, 119/15(2), 120/10, 120/15, 123/50(4), 123/55, 126/15, 126/35 (genē) 012/10, 065/86, 106/30, 111/10, 119/50 (gēne) 077/25 (gene) 003/40(2), 006/40, 006/65, 022/10		
geneldē	<i>zf.</i> < <i>genelde</i> , genel olarak g. 015/35, 102/20		
general	<i>is.</i> <i>Alm.</i> general g. 104/20, 104/40(3) g.+den 083/50 g.+e 083/50(2) g.+ıdı 083/55 g.+ım 083/55(2) g.+ları 104/15		
geniş	<i>sf.</i> geniş g. 015/10, 029/25		
genişlet-	rahatlatmak g(d).-iyor 100/25		
genişlik	<i>is.</i> genişlik g.+i (genişli) 023/5 g.+dē 104/125		
geñdi	bk. kendi		
		geprele-	g.+ni 070/61 taramak, tozunu silmek g.-r 092/5
		ger-	ayırarak, yana doğru açmak g.-er 070/40
		gerçek	<i>sf.</i> gerçek, asıl g. 088/20, 102/65
		gerçi	<i>zf.</i> <i>Far.</i> her ne kadar, ise de g. 036/20
		gerdek	<i>is.</i> <i>Far.</i> zıfah gecesi g.+e (gerdē) 057/25, 067/45, 072/45
		gerdē gir-	< <i>gerdeğe girmek</i> g.g.-di 113/30
		gerek	<i>sf.</i> gerek, icap, lazım g. 054/50, 064/30, 075/85
		gerek-	icap etmek, lazım olmak g.-en 022/10, 022/15, 062/20, 088/10 g.-ir 001/45, 040/40, 053/5 g.-tiğini 0102/55
		gerek gerek	<i>e.</i> ister... ister, hem...hem g.g. 102/30
		geri	1. <i>zf.</i> geri, geriye doğru g. 001/5(2), 009/70, 022/10, 029/25, 038/10, 043/60, 047/75, 062/10, 095/15, 102/15, 106/30, 106/115, 109/70, 113/10(2), 118/10, 120/75, 121/30 g.+ye 009/70, 028/10, 053/15, 083/20 2. <i>sf.</i> arka g. 017/25 (geri) 028/45 3. <i>zf.</i> ~e. sonra g. 011/35, 017/10, 032/10(2), 032/15, 037/5(2), 037/20, 037/30, 048/25, 048/40, 055/5(2), 055/10(2), 055/20, 059/5, 075/15, 075/25, 075/30, 076/10, 076/15(3), 076/20, 077/10, 077/35, 077/40, 081/5, 084/10, 124/50 (geri) 012/15, 024/5, 032/5, 032/10, 032/15, 032/20, 032/25, 032/30(2), 055/5, 055/15, 075/25(2), 076/10, 076/15, 077/15, 077/50, 124/5, 124/30 4. <i>zf.</i> tekrar, bir daha g. 004/5, 043/45, 047/40, 047/75, 054/40(2), 067/80, 5. <i>sf.</i> bir şeyden kalan, diğer g. 047/65, 064/55, 068/55 g.+si 040/15, 042/15(2), 042/20(2), 109/20 g.+sı 067/15 g.+sine 103/15 g.+sini 002/25, 104/100, 127/5
		geri	bk. geri <i>zf.</i> ~e. sonra

	g. 007/5, 007/20, 008/35, 037/25(3), 037/35(2), 037/40(2), 037/45, 037/50, 037/55(3), 054/5, 054/40, 109/35(2), 119/45, 127/35 127/55, 127/60, 127/75(2), 127/91 (gērī) 008/45, 008/50(2), 037/10, 037/15, 042/30, 124/10, 124/15, 124/40		
geri çek-	ricat etmek		
	g.ç.-tiler 104/30		
geri çekil-	< <i>geri çekilmek</i> , savaşta başka bir yere, mevziye "hareket etmek		
	g.ç.-dik 104/45		
	g.ç.-elim 075/85		
	g.ç.-ince 075/110		
geri gal-	< <i>geri kalmak</i>		
	1. çağdaşlarına göre geride olmak		
	g.ğ.-an 102/35		
	g.ğ.-miş 102/25, 102/30, 102/35		
	2. arkada kalmak		
	g.ğ.-anıñ 028/45		
	g.ğ.-dı mı 028/50		
	g.ğ.-miş 028/45		
geri geri	<i>zf.</i> < <i>geri geri</i>		
	1. geride, arkada		
	g.g. 050/60		
	2. arka arka		
	g.g. 050/65, 065/70		
gërim	bk. geri		
	<i>e.~zf.</i> sonra, müteakiben		
	g. 012/10, 127/5(3), 127/10, 127/20, 127/25, 127/35, 127/40(3), 127/45, 127/50(3), 127/60(2), 127/65, 127/70, 127/75, 127/90, 127/93		
gerisin geri	<i>zf.</i> < <i>gerisin geri</i> , tekrar		
	g.g. 002/10, 002/55, 020/20, 043/15, 043/55, 043/60, 047/65, 060/80, 083/30, 121/30 (gerisin gerī) 097/30		
	g.g.+ye 003/85, 003/125, 003/135		
german	<i>öz. is.</i> Alman		
	g. 130/45(2)		
germencik	<i>öz. is.</i> Germencik adlı ilçe		
	g.+ten 106/15		
ges-	bk. gezmek		
	g.-seler 027/75		
geş	bk. geç		
	1. <i>zf.</i> geç, erken olmayan		
	g. 004/10, 004/11, 004/12, 123/75		
	2. <i>sf.</i> belli zamandan sonra olan		
	g. 009/110		
geş	bk. genç		
	g. 022/5, 047/95, 047/160, 048/25		
	g.+ler 047/130, 047/150, 048/30, 048/50, 121/25		
	g.+lër 064/45		
	g.+lerdë 109/85		
geş-	g.+lerimiz 067/15, 067/25, 094/20		
	g.+leriñ 125/5		
	bk. geçmek		
	1. olmak, vuku bulmak, cereyan etmek		
	g.-di 010/105, 066/5, 075/20		
	g.-medi 075/20		
	g.-mez 050/105		
	g.-ti 002/55, 066/5		
	2. zamanı aşmak, geride bırakmak		
	g.-di 008/5, 010/60(2), 020/25, 054/50, 127/45, 130/76		
	g.-dī 125/65(3), 127/45		
	g.-diksırā 086/5		
	g.-miş 037/10		
	g.-se 026/20		
	g.-ti 016/15, 047/200, 075/30, 082/35, 127/70, 127/75, 129/5		
	g.-tikten 027/77		
	3. yaşamak		
	g.-di 031/20, 041/10, 042/35(2), 066/10		
	g.-dik 031/55, 058/15, 059/5, 098/20(2), 100/10		
	g.-diler 010/115		
	g.-miş 105/70, 120/80		
	g.-ti 069/45, 069/50		
	4. bir yerden başka yere gitmek		
	g. 109/45(3)		
	g.-cez 109/15		
	g.-dik 062/10(3)		
	g.-miş 053/10, 099/10		
	g.-ti 060/30, 069/15		
	g.-tī 060/30, 104/20		
	g.-tik 104/25, 109/45		
	g.-tim 016/10(2), 084/10		
	g.-tımızde 095/25		
	5. bırakmak, vageçmek		
	g.-dik 036/30		
	6. konum değiştirmek		
	g.-dī 068/45		
	g.-dig 037/40		
	g.-dik 037/40		
	g.-ti 083/5		
	7. yazılmak girmek		
	g.-miş 044/5		
	g.-tiğini (geştini) 088/20		
	8. gelmek		
	g.-ti 060/75		
	9. başarılı olmak		
	g.-sinler 074/30		
	10. başka yer almak		
	g.-ti 099/5		
	11. söylemeden atlamak		
	g.-tiler 102/25		
	12. aşmak, fazla gelmek		
	g.-mez 104/25		
	13. kullanımda olmak		
	g.-di 106/20		
	14. ilerlemek		

- g.-di 106/35
15. içinden geçmek
g.-mezdi 083/5
16. yapmak, uygulamak
g.-tî 127/65
- geşlik**
is. < *gençlik*
g. 094/20(3), 109/5, 118/5
g.+e (geşliē) 100/5
g.+imden (geşlimden) 031/15
g.+imizi (geşlimizi) 109/5
- geşmiş olsun** *ünl.* hastalara iyi dilek sözü
g.o. 013/45, 104/30
- geşt(d)-**
bk. gitmek
1. bir yere doğru yönelmek
g. 021/35, 070/15, 074/30(2),
074/35, 109/35, 119/10, 123/40(2)
g.-e 065/55
g.-eceim 009/170
g.-ecek 123/60
g.-eceansin 127/80
g.-eceansiñiz 009/188
g.-ecem 009/5
g.-ecēm 009/170
g.-eceñ 042/5
g.-ecēñ 109/60
g.-ecēseñ 119/10
g.-ecēz 075/30
g.-elim 009/5, 009/10, 010/45,
011/45, 011/90, 030/30, 127/20,
127/25, 127/35(2)
g.-elīm 060/95
g.-elimiñ 030/30(2)
g.-eller 003/65, 011/95, 012/5,
074/77, 107/10, 120/30,
120/75(2), 121/30, 121/40, 121/50
g.-ellēr 113/35
g.-ellerdi 012/20, 004/16, 110/5
121/15, 121/20, 121/25, 121/40,
121/55
g.-ellerdī 121/10, 121/30
g.-en 003/30, 003/105, 021/30,
094/35
g.-ēn 076/20
g.-eñ 007/20, 007/25(2), 007/45,
020/15, 036/20, 123/10
g.-ene 030/15
g.-enim 021/5
g.-eniñ 021/30
g.-enlere 013/50, 021/60(2)
g.-enleri 117/10
g.-er 003/100, 004/5, 011/5,
011/20, 012/15, 017/15, 036/20,
017/20, 017/25, 019/45, 028/5,
028/15, 043/55, 054/20, 054/35,
064/20, 074/10, 074/35, 074/77,
077/20, 081/15(2), 094/35,
113/25, 121/10(2), 123/60, 125/20
g.-ēr 007/20, 012/5, 120/30(2),
123/5
g.-erdi 028/10, 028/30, 031/25,
069/30, 076/20, 076/26,
106/75(2), 107/25, 121/40
g.-erdī 125/10
g.-erdik 028/10, 030/30(2), 031/5,
043/55(3), 043/60, 069/35, 076/5,
106/90, 120/15
g.-erdim 040/10
g.-erdiñ 125/10
g.-erimiş 007/40, 009/175
g.-ermiş 036/15
g.-eriz 006/40, 011/10, 011/75,
020/15, 021/45, 038/5, 055/10,
055/20
g.-erke 061/20, 062/15, 075/40,
081/30, 127/15
g.-erkē 010/5, 075/20, 101/45,
109/60
(gēderke) 008/15(2)
g.-erken 003/130(2), 052/5, 123/5
g.-erkenē 017/5
g.-erse 010/55
g.-ersiñ 022/22, 070/45
g.-esim 119/10
g.-eyi mi 123/40
g.-eyim 009/15(3), 009/170
g.-eyiñ 052/5
g.-ip 111/30
g.-ipsiñ 009/186
g.-iyollar 020/10
g.-iyor 020/40, 102/65, 109/65,
110/11, 116/15
g.-iyordu 003/40(2), 110/10
g.-iyoru 010/55, 024/15
g.-iyorū 123/5
g.-iyorum 123/10
g.-iyoruyuz 127/25(2), 127/55
g.-iyoruz 010/45, 022/20,
052/30(2), 100/20
g.-iyoz 010/10, 106/105
g.-me 074/30, 123/40
g.-mē 004/5
g.-mēcek miñ 119/10
g.-meden 003/95
g.-medi 020/20
g.-mek 081/20
g.-me miyiz 058/15
g.-meyi mi 123/40
g.-mezdi 121/5
g.-mezdik 030/25
g.-miş 007/65, 007/70, 019/10,
037/45, 068/55
g.-miş 037/40
g.-mişmiş 075/20, 106/120
g.-sem 036/5
g.-ti 010/100, 020/35, 031/25,
036/20, 036/30, 074/60, 074/65,
106/115(2), 106/125, 107/15,
119/15, 119/45
g.-tî 040/5, 107/40, 109/70
g.-tik 031/45

- g.-tiler 035/10, 083/25, 107/15
g.-tim 005/35, 017/25, 046/5
g.-ti miydi 062/30
g.-tiydik 062/25
g.-meye de bilir 113/35
g.-meyiverdim 054/35
g.-ebilir 113/35
g.-e de bilir 113/35
g.-emedim 007/65
g.-emedimiz 030/25
g.-emem 028/20
g.-emeyiz 004/5
g.-emiyom 080/11(2)
g.-iverriz 077/10
2. götürülmek, gönderilmek
g.-ecek 010/105
g.-en 069/10
g.-erdi 035/15, 076/15
g.-miş 010/30
3. devam etmek, sürmek
g.-ecek 011/80
g.-eller 055/10(2)
g.-er 037/45, 037/55, 055/15
g.-erdig 006/60
g.-iyor 118/5
4. yürümek, yol almak
g. 083/35
g.-ecek 028/50
g.-eller 077/20
g.-er 028/50
g.-erken 002/40
g.-iyor 083/15
g.-ti 028/20
g.-ticēñ 021/60
g.-tik 010/15, 084/10
g.-ti mi 007/10
5. etkisi azalmak
g.-ecēni 123/75
6. ayrılmak, terk etmek,
uzaklaşmak
g.-ellerimişimiş 037/20
g.-en 046/5, 050/35
g.-er 011/10
g.-me 036/15
g.-mem 127/75
g.-miş 007/50
g.-ti 106/55
g.-tikten 003/65, 021/35, 081/5
g.-tiler 070/30
g.-tiñiz 009/25
7. çıkmak, ulaşmak, varmak
g.-en 114/10
g.-er 119/30
g.-meyiz 018/15
g.-mez 011/85
g.-ti 029/25
g.-tik 010/10, 010/15, 031/40,
036/20(2), 040/5, 043/35,
052/5(2), 052/30, 061/5,
061/10(2), 061/15, 062/5(4),
062/20(2), 062/25, 062/30,
082/15, 107/30, 109/10, 109/20,
109/65, 127/20, 127/35, 127/45,
127/75
g.-tim 017/25, 029/10, 037/50,
040/5, 070/20(4), 082/40, 082/45,
117/20
g.-ti miydi 121/55
g.-timiz 062/15
g.-tiñ 007/65, 010/105
g.-tiñ 021/63, 036/5
g.-tiñ mi 109/55
8. göçmek, yerleşmek
g.-er 006/50
g.-erdik 004/10, 030/25(2),
9. yetmek, yetişmek, yeterli olmak
g.-er 011/60
10. sona ermek
g.-er 074/30
11. götürmek
g.-er 074/45
12. yenmek
g.-er 074/50
13. kir vb. çıkmak
g.-er 115/10
14. belli bir amaçla bir yere
devam etmek, bir işle uğraşmak
g.-erdi 080/12
g.-erdim 004/10, 016/15
g.-eridim 009/80
g.-eriz 006/40, 017/5, 017/10,
031/25
g.-eriz 017/5
g.-erkē 009/40, 009/80
g.-meden 002/15, 018/5, 069/55,
070/25, 109/65
g.-mem 054/35
g.-meyiz 004/5
g.-mēyuru 080/13
g.-miş 009/145, 009/155, 030/10,
036/25
g.-tik 010/5, 016/5, 018/15(2),
029/10
g.-tim 018/20, 060/10, 104/10
15. yutmak
g.-erimiş 124/50
16. herhangi bir durumda olmak
g.-erse 011/90
g.-iyor 111/25, 111/30
17. dönmek
g.-iñ 082/30
18. evlenmek
g.-iyom 077/55
19. içerisine, kapsamına girmek
g.-iyor 111/25
20. yok olmak, elden çıkmak
g.-mesin 119/30
g.-ti 029/30, 03
21. yok etmek
g.-miş 075/15

22. takip etmek
g.-miş 106/115
23. ölmek
g.-ti 008/5
g.-tiñ 009/30
24. geçmek
g.-ti 066/5
25. göçmek
g.-ti 094/20
g.-ti 080/10
26. değerlendirmek, saymak
g.-ti 106/5
g.-ti 020/5
27. katılmak
g.-tiler 069/10
g.-tim 107/15(2), 107/20
28. dönmek
g.-ti miydi 021/25, 021/35
29. bakmak
g.-tim 123/15
- geT-**
bk. gitmek
1. ayrılmak, terk etmek,
uzaklaşmak
g. 009/110(2), 009/115(2),
009/120(2), 009/170
2. çıkmak, ulaşmak, varmak
g.-tik 010/10, 010/30
- geT geT**
z.f. < *git git*, gittikçe, zamanla
g.g. 124/40(2)
- getir**
1. gelmesini sağlamak
g.009/70, 009/100, 011/25,
060/110, 085/25
(getir) 009/185, 009/186
(getir_çel meçel) 129/15
g.-di 002/45, 028/25, 082/10
g.-di 002/45, 003/75, 060/105
g.-dik 011/85, 021/55, 053/20,
064/25, 075/45, 106/55, 106/115,
109/30
g.-dikleri 110/11
g.-diler 034/35, 043/30, 049/45,
061/10, 065/15, 069/20
g.-dim 005/35, 009/10, 010/100,
056/15(2), 056/20, 068/55,
073/20, 073/25(2), 073/35,
093/20, 093/27
g.-dimidi 037/50
g.-di miydi 119/40
g.-di miydi 121/50
g.-diñ 060/20
g.-diyse 131/15
g.-ecē 131/5
g.-ecēdik 109/55
g.-ecekler 074/60
g.-ecēm 081/25
g.-ecēñ 081/25(2)
g.-eceñ 009/35
g.-elim 104/165
g.-enlēr 105/45
g.-i 072/35, 064/10
- g.-i 131/5
g.-idi 105/35
g.-idik 007/20, 028/5, 073/95,
085/25, 120/45
g.-idim 021/10
g.-ike 085/20
g.-ikē 072/20
g.-iler 092/25, 113/25, 131/10
g.-ilerdi 003/115
g.-iller 019/50, 073/45, 074/76,
095/55, 104/145, 104/165, 121/25,
126/15, 126/40
g.-illēr 013/5
g.-illerdi 013/5, 067/15, 068/25,
072/20, 073/85, 121/15, 121/20,
121/30(2)
g.-illerdī 068/25, 100/25
g.-iñ 027/55, 060/20
g.-ip 015/20, 027/10, 037/35,
064/60
g.-ir 006/30, 103/10, 074/75,
097/10
g.-ir 074/75(2)
g.-irdī 105/15
g.-irdig 006/5
g.-irdik 095/55, 095/75
g.-iriz 006/50
g.-irse 074/76
g.-isin 024/20
g.-iyiz 124/15(2)
g.-iyiz 124/5, 124/15, 124/20(2),
124/30
g.-iyollar 126/15
g.-iyor 073/95, 126/5
g.-iyoruz 022/15
g.-iyoz 015/20, 065/45
g.-medim 056/15(2)
g.-messeñ 009/70
g.-meye 064/20, 072/20
g.-meyē 085/20
g.-meyiñ 092/25
g.-miş 037/50(2), 082/10(3),
109/70
g.-mişler 001/55, 109/40
g.-riz 056/22
g.-sek 006/35
g.-iver 080/10
g.-iveriler 126/10
g.-iverisin 055/10
g.-ivermemişler 007/10
g.-iversin 020/40
2. yanında, üstünde bulundurmak
g.-irmiş 027/40
3. tutmak, işçi tutmak
g.-illerdi 073/80
4. bir sayıya çıkarmak
g.-illerdi 076/25
5. yakınlaştırmak
g.-i 109/35
6. hatırlamak

getiri	g.-emiyorum 072/25 <i>is.</i> yarar, kazanç g.+si 016/16	g.-meyiz 022/20 g.-ebilirdiñ 040/10 g.-emezdik 121/50
getiril-	getirilmek g.-ir 090/5, 124/10	2. hava alma, hoş vakit geçirme vb. amaçlarla bir yere gitmek, seyran etmek
gevdir-	çiğnetmek g.-ip 123/15	g.-di 119/45
gevret-	kolay kırılır duruma getirmek g(d).-iller 028/10	g.-dik 010/5(2) g.-e 036/30
gevşek	<i>sf.</i> düşüncesiz, kayıtsız g. 057/50	g.-en 010/95 g.-erdik 036/35
geçy-	bk. giymek g.-di 106/105 g.-dik 010/15, 032/10, 052/25, 120/35(2), 127/40 g.-dim 042/35(2) g.-diñ 052/15 g.-ecek 069/55 g.-eller 028/30, 032/5, 061/22, 064/45 g.-ellerdi 032/35, 120/40 g.-er 106/80 g.-ër 003/105 g.-erdi 120/40 g.-erdik 118/25(2), 120/35(2), 120/40 g.-mem 106/105 g.-mezlerdi 107/50 g.-iverdik 065/55	g.-ersin 042/25 g.-mek 119/54 g.-meye 057/45 3. bir yerde gezi yapmak g.-ecëz 130/25 g.-di 104/40 g.-dik 061/20(2), 062/15, 112/5 4. yaşamak g.-iyoruz 069/20
geçydir-	bk. giydirmek g.-dik 106/105 g.-diler 082/5, 082/15 g.-ecekler 082/15 g.-direyiñ 052/10	gezdir- tanıtmak amacıyla dolaştırmak g.-di 109/55 g.-dim 104/85, 104/95
geyik	<i>is.</i> geyik g. 065/50, 107/15(2), 124/40(3) g(ğ).+iñ 107/20 g.+ler 107/20	gezele- gezinmek, dolaşmak g.-lledi 129/10 g.-yelim 127/30 g.-yiP oturü 017/15
geçyili	bk. giyili g. 009/185	gezelet- gezdirmek, dolaştırmak g.-tim 009/25
geçyim	bk. giyim g.+i (iye.) 011/100	gezelim görelim <i>is.</i> bir tv programı adı 104/95
geyri	bk. gayrı g. 075/10	gezev bk. gezevi g. 009/5 g.+de 009/5(2) g.+den 009/10 g.+e 009/15 g.+ë 009/5 g.+iñ 008/20, 009/15, 009/180
gez-	1. dolaşmak, yürümek g.-di 104/35 g.-eller 003/105 g.-ellerdi 129/10 g.-en 002/30 g.-er 018/25, 057/10, 083/20 g.-ër 107/65 g.-erdig 120/15 g.-erdik 120/15 g.-erd_ordā 076/25 g.-erkē 127/30 g.-ermiş 020/10, 127/30 g.-eyoruz 091/22 g.-iyoruz 035/10, 091/22 g.-emeñ 104/95 g.-meye 037/30	gezevi <i>is.</i> yaylalarda oturmak için yapılan yazlık geçici ev g. 009/15, 060/45(2) (gezevi_bi) 009/180 g.+ni 060/45 g.+niñ 008/20 dolaşılmak g.-iyordu 012/25
		gezin- dolaşmak g.-ip 065/65
		ğıbış <i>is.</i> < <i>kıbış</i> , hareket sesi ğ. 009/165(2)
		ğıbrıs bk. kıbrıs ğ.+a 102/55, 102/60
		ğıcığlı <i>öz. is.</i> < <i>Gıcıklı</i> , bir Yörük aşireti ğ. 125/50
		ğıcıç <i>is.</i> < <i>gıcık</i> , bir koyun türü ğ. 028/5
		ğıç <i>is.</i> < <i>kıç</i> , kaba et ğ.+ına 028/45 ğ.+ını 028/45

ğidemli	<i>sf.</i> < <i>kıdemli</i> , eski, deneyimli ğ. 127/60		
ğıl	bk. kıl ğ. 028/40 ğ.+dan 101/25 ğ.+ından 028/40		
ğıl-	< <i>kılmak</i> , namaz kılmak ğ.-dıktan 022/20 ğ.-diñ 094/30 ğ.-ıp 026/5 ğ.-abilirseñ 031/35		
ğılağ	<i>is.</i> < <i>kalak</i> , gelin tacı ğ. 105/25		
ğılbasan	bk. kılbasan ğ. 057/5 (ğılbasān) 068/45 ğ.+ā_dar 028/5 ğ.+da 056/10, 068/15, 068/35, 068/45 ğ.+dā 068/15 ğ.+dan 048/40		
ğılbasanlı	<i>sf.</i> < <i>Kılbasanlı</i> , Kılbasan beldesinden olan ğ. 068/15(2)		
ğıl çadır	<i>is.</i> < <i>kıl çadır</i> ğ.ç. 097/10 ğ.ç.+ī 102/15		
ğıl davar	bk. kıl davar ğ.d. 041/10		
ğıldır-	< <i>kıldırmaq</i> , namaz kılınmasını sağlamak ğ.-ır 012/25 ğ.-irdī 101/60		
ğıldırıtı	<i>is.</i> < <i>kıldırıtı</i> , çan sesi ğ.+sına 009/20		
ğıl geçi	<i>is.</i> < <i>kıl keçisi</i> , karakeçi ğ.g. 075/70 ğ.g.+niñkini 075/70		
ğılıç	bk. kılış ğ. 028/40, 057/20 ğ(c).+ı (iye.) 031/25		
ğılıf	<i>is.</i> < <i>Ar. kılıf</i> , özel kap ğ.+ı (iye.) 102/35 ğ.+ī (iye.) 102/35		
ğılış	bk. kılış ğ.+lā 057/25		
ğılışlı	<i>sf.</i> < <i>kılıçlı</i> ğ. 057/15		
ğınma-	< <i>kınamak</i> , ayıplamak ğ.-mayıñ 093/20, 093/26		
ğına	bk. kına 1. <i>is.</i> kına adlı toz ğ. 025/20, 067/15(3), 077/45, 077/55, 077/61, 096/25(3) (ğınā) 082/10, 105/25 ğ.+ñ 077/45, 077/50, 082/20 ğ.+sı 125/35 ğ.+sımı 076/10 ğ.+yı 025/20(2), 113/20 ğ.+yı mı 025/20		
			2. <i>is.</i> kına gecesi, merasimi ğıl.+da 113/20 ğ.+mız 067/15, 067/20 ğ.+sı 113/15
		ğına geçesi	bk. kına gecesi ğ.g. 096/25, 104/140, 113/15 ğ.g.+mızı 067/5 ğ.g.+nde 082/10, 096/25 (ğına_çesindē) 082/15, 082/25
		ğına yaq-	< <i>kına yakmak</i> ğ.y.-allār 012/15, 032/5 ğ.y.-arız 056/22 ğ.y.-arlar 077/40
		ğına yaqıl-	< <i>kına yakılmak</i> ğ.y.-ır 067/25 ğ.y.-ırdı 067/30
		ğını	bk. ğına ğ.+yı 077/50
		ğıpğırmızı	<i>sf.</i> < <i>kıpkırmızı</i> ğ. 115/25
		ğıpırdama	<i>is.</i> < <i>kıpırdama</i> , hareketlenme ğ. 029/30
		ğıPle	<i>is.</i> < <i>Ar. kable</i> ğ.+ye 027/70
		ğıPrıs harbi	bk. kıbrıs harbi ğ.h. 069/10
		ğıprıs	bk. kıbrıs ğ.+taki 117/10
		ğır	<i>is.</i> < <i>kır</i> , şehir ve köy dışında kalan geniş düzlükler, yayla ğ.+a 006/15, 063/5(3) ğ.+ındā 060/50 ğ.+ındaydım 060/50
		ğır	<i>is.</i> su için koyunun çıkardığı ses ğ. 096/45 (ğırt) 096/45
		ğır-	< <i>kırmak</i> , 1. öldürmek, yok etmek ğ.-ardı 100/10 ğ.-ardī 100/15 ğ.-dı 075/80 ğ.-dī 108/5 2. vurarak parçalamak ğ.-ardıg 006/65 ğ.-arız 071/45 ğ.-arsıñ 122/5 ğ.-dı 031/25(2) ğ.-dılar 002/30(2), 061/10 ğ.-dım 106/105 ğ.-mışlar 002/35 3. iri parçalara ayırmak ğ.-arım 067/55(2) ğ.-ır mısıñ 067/60 ğ.-ıyom 067/60(3) ğ.-rız 067/60 ğ.-sın 067/60 4. zarar vermek ğ.-dıg 109/15 5. vücut kemiklerinden birini parçalamak ğ.-mış 037/10(2)

ğırā	<i>is.</i> < <i>kırağī</i> ğ. 001/72 ğ.+nūñ 123/70(2)	ğırığ	<i>sf.</i> < <i>kırık</i> , kırılmış ğ. 042/35(2)
ğırac	<i>is.</i> < <i>kıraç</i> , verimsiz, susuz toprak ğ. 092/15 ğ.+ım 044/10 ğ.+inā 092/20	ğirtle-	“ğirt” sesi çıkarmak ğ.-rdiñ 096/45
ğıral	bk. <i>ķral</i> ğ. 114/5 ğ.+iñ 114/5(2)	ğırķ	bk. <i>ķırķ</i> 1. <i>is.</i> kırk ğ. 005/5(3), 005/20, 005/35, 014/5(2), 016/5(2), 032/40, 033/5, 037/35, 043/5(2), 056/10, 057/5, 069/5(3), 069/55(2), 085/5(2), 085/26, 085/27, 085/28, 112/10, 117/5, 128/10 ğ.+ımı 104/65 ğ.+ī 082/35 ğı.+indā 101/65 ğ.+ta 043/5, 068/5(2) ğ.+ta mı 056/10 2. <i>sf.</i> kırk, 40 ğ. 009/85, 009/100(2), 041/20, 043/70, 049/10, 052/15, 084/10, 092/25, 094/15, 100/20, 107/15, 130/35(2)
ğıraş	<i>is.</i> < <i>kıraç</i> ğ.+da 027/50 ğ.+lar 027/50 ğ.+lardā 092/15 ğ.+ları 092/20	ğırķale	<i>is.</i> < <i>Kırkkale</i> , Kırkkale yapımı silah ğ.+ler 123/25(2)
ğırat	bk. <i>ğırāt</i> ğ. 043/40	ğırķ-	< <i>ķırķmak</i> , koyun vb. hayvanların tüylerini kesmek ğ.-allar 126/40 ğ.-arız 006/50, 054/35, 054/45(2) ğ.-dığ mıydı 054/35
ğırāt	<i>is.</i> < <i>Ar. Kerrāt</i> , çarpım tablosu ğ. 043/40 ğ.+ıdı 043/40	ğırķıncı	<i>sf.</i> < <i>ķırķıncı</i> ğ. 009/55
ğıravğa	<i>öz. is.</i> Gıravga, bir köy adı ğ. 020/10	ğırma	<i>sf.</i> < <i>ķırma</i> , ortasından kırılarak doldurulan ğ. 107/10
ğırçıl	<i>is.</i> < <i>ķırçıl</i> , kır renkli ğ.+dı 123/25	ğırmalī	<i>sf.</i> < <i>ķırmalı</i> , üstünde kırmaları olan, pilili ğ. 074/65
ğırğ	bk. <i>ķırķ</i> 1. <i>is.</i> kırk ğ. 001/50, 010/5(2), 029/25, 029/30(3), 058/5, 073/35, 075/5, 082/35, 106/5, 109/5, 111/5, 112/10, 128/5, 128/10 ğ.+da 130/35 2. <i>sf.</i> kırk ğ. 043/35, 048/45, 052/25(2), 092/20, 094/5, 101/10, 101/65, 102/5, 102/20, 104/60, 109/55, 120/5(2), 120/40, 125/25, 130/35(2), 130/55, 131/20	ğırması	<i>sf.</i> < <i>ķırmızı</i> ğ. 032/10, 045/20, 098/10, 104/135(2)
ğırğ-	bk. <i>ğırķmak</i> ğ.-dığ 109/5(2) ğ.-dım 045/5(2) ğ.-dīmız 054/45	ğırmasılı	<i>sf.</i> < <i>ķırmızılı</i> ğ. 045/20
ğırğıra sar-	dalga geçmek, alay etmek ğ.s.-maya 052/10	ğırttūķ	<i>is.</i> keçinin, koyunun bir şey yerken çıkardığı ses ğ. 009/15(2)
ğırğları	<i>öz. is.</i> < <i>Kırlareli</i> ğ.+nūñ 016/10	ğıs	bk. <i>ķız</i> 1. <i>ünl.</i> kadınlar için bir seslenme sözü ğ. 007/25 2. dişi çocuk ğ. 009/45, 009/60, 009/80, 069/60, 113/35
ğırğ dölü	<i>is.</i> < <i>kırık dölü</i> , evlilik dışı ilişkiden doğan çocuk ğ.d.+nūñ 104/150	ğısa	<i>sf.</i> < <i>ķısa</i> , 1. uzun olmayan ğ. 074/40, 075/30 ğ.+ydı 009/150(2) ğ.+ymış 106/20 2. ayrıntısı olmayan, az süren ğ. 101/67
ğırıķ	<i>sf.</i> < <i>kırık</i> , kırılmış ğ. 067/70	ğısacığ	<i>öz. is.</i> < <i>Kısacık</i> , mahalle adı
ğırıl-	< <i>kırılmak</i> 1. parçalanmak ğ.-dı 106/50 2. çok sayıda insan ölmek ğ.-dı 029/30, 130/5, 130/70 ğ.-ıp 075/85(2) ğ.-masın 130/15(2)		
ğır- geçir-	< <i>kırıp geçirmek</i> , sert davranmak ğ.-ar g.-iyiñ 127/60 ğ.-ıp g.-ecek 033/30		

ğısac	ğ. 120/55 <i>is.</i> kıskaç, demircilerin kızgın demiri tuttıkları maşa vb. araç ğ. 115/20(2) (ğısāç) 111/5 (ğısaÇ) 112/15 ğ(c).+ıla 112/20	043/65, 051/15, 057/60, 081/5, 081/10, 096/45, 098/10, 098/15, 101/45, 104/95, 122/10, 123/70, 124/25(2) (ğışıñ) 011/40
ğısad-	< <i>kısatmak</i> , kısaltmak ğ.-ıllar 115/25	ğışla <i>is.</i> < <i>kışla</i> , askeri barınak ğ. 010/10 ğ.+sı 010/10 ğ.+ya 010/10
ğısaş	bk. <i>ğısac</i> ğ.+lar 115/20 ğ.+ları 111/10 ğ.+larımız 111/10(2)	ğışla- < <i>kışlamak</i> , kışı geçirmek ğ.-rdık 065/45
ğısıqlan-	< <i>kısıqlanmak</i> , kısıtlanmak ğ.-dı 050/40	ğışlığ < <i>kışlık</i> 1. <i>sf.</i> kışa özgü, kışa ait ğ. 014/10 2. <i>is.</i> kış için yapılan hazırlık ğ. 057/55
ğısım	bk. <i>kısım</i> ğ(ı).+ı (iye.) 102/20(2), 102/40, 102/45 ğ(ı).+ı 097/31, 101/40 ğ(ı).+ına 019/35, 090/5, 102/45, 116/5 ğ(ı).+ından 019/35 ğ(ı).+ımıs 040/25 ğ.+ları 119/25	ğıt <i>sf.</i> < <i>kit</i> , az, yetersiz ğ. 015/10 bk. <i>kıta</i> ğ. 001/50
ğısır	< <i>kısır</i> <i>is.</i> 1. <i>kısır</i> , küçükbaş hayvan ğ. 011/60, 042/25 2. bulgurdan yapılan bir tür yiyecek ğ. 122/10 ğ.+ı (yük.) 122/10	ğıtığ bk. <i>ğıtlık</i> ğ. 001/15
ğısırak	bk. <i>ğısrağ</i> ğ. 065/50	ğıtılık < <i>kıtlık</i> <i>is.</i> 1. <i>kıtlık</i> , yiyecek darlığı ğ.+ı (iye.) (ğıtlı) 109/5 ğ.+lar 027/40 ğ.+ları 027/40 2. <i>kıt olma durumu</i> , azlık ğ.+ı (iye.) (ğıtlı) 009/155
ğısrağ	<i>is.</i> < <i>kısrak</i> , dişi at ğ. 104/60	ğıvam <i>is.</i> < <i>Ar. kıvam</i> ğ.+ını 051/15
ğıS	bk. <i>kız</i> <i>is.</i> dişi çocuk ğ. 130/25	ğıvırcık <i>öz. is.</i> < <i>Kıvırcık</i> , bir yer adı ğ. 067/35
ğış	bk. <i>kış</i> ğ. 003/10, 006/10, 008/35(3), 021/5, 027/70, 030/25(2), 031/40, 031/55, 043/10, 043/20, 043/65, 069/35, 098/5(2), 104/30, 107/10, 107/30, 107/40(4), 117/30, 117/35, 120/10, 123/15, 123/70(2), 124/10 ğ.+a 008/35, 098/5 ğ.+da 054/10 ğ.+dan 124/5 ğ.+ıñ 027/65, 027/75, 123/65, 123/75 ğ.+lar 031/30 ğ.+tan 030/25	ğıvır zıvır <i>is.</i> < <i>ıvır zıvır</i> , önemsiz şeyler ğ.z. 129/15
ğış al-	< <i>kış almak</i> , don vurmak ğ.a.-ır 049/30	ğıvran- < <i>kıvrınmak</i> , acı çekmek ğ.-ırdı 073/80
ğışa dutul-	< <i>kışa tutulmak</i> , yakalanmak ğ.d.-muş 095/5	ğıvrat- 1. < <i>kıvrınmak</i> , bükmek, burmak ğ(d).-a 031/10(3) ğ(d).-ıllar 070/50 ğ(d)-ırka 065/60 2. <i>oyunmak</i> , dans etmek ğ(d).-ı 074/40(2)
ğışın	bk. <i>kışın</i> ğ. 008/35, 008/40(3), 015/5, 027/20(2), 027/70, 027/76,	ğıvrım ğıvrım et- < <i>kıvrım kıvrım etmek</i> ğ.ğ.ğ(d).-eriz 124/20
		ğıy- bk. <i>kıymak</i> 1. <i>ince ince doğramak</i> ğ.-acağ 124/30 ğ.-allar 019/35, 120/65 ğ.-ar 076/25, 122/20 ğ.-ardığ 072/10, 122/20 ğ.-arız 025/10(2), 051/5 ğ.-dığları 112/20 2. <i>acımayaarak kötülük etmek</i> ğ.-dī 109/65 ğ.-madığ 109/65
		ğıyāfet bk. <i>kıyāfet</i> ğ.+i (iye.) 013/35

ğıyağ	ğ.+inden 009/185 <i>is.</i> < <i>kıyak</i> , rahat ğ. 127/65	ğ.+ā 011/20 ğ.+da 025/31 ğ.+ı (yük.) 001/15, 003/55, 009/35, 011/20, 048/5(3), 055/5, 056/20, 064/5(2), 064/10, 067/80, 072/5, 077/40, 102/50, 106/15, 106/95, 106/110, 106/125, 110/5(2), 121/5, 125/25 ğ.+ı (iye.) 003/45(3), 007/5, 007/10, 007/20, 007/55, 009/90, 009/185, 018/25(2), 030/30, 067/30, 067/50, 067/65, 073/97(2), 078/30, 085/15, 093/10, 093/20, 093/25, 096/5, 108/5, 114/5(2) ğ.+ī (yük.) 067/85, 106/100, 106/110, 110/5 ğ.+ıdı 078/30 ğ.+ıla 074/5, 075/10, 106/120 ğ.+ılā 121/5 ğ.+ım 007/50, 009/35, 009/40, 009/187(2), 009/188, 009/189, 025/20, 036/30, 048/15, 057/50, 060/90, 066/10, 068/35, 071/15, 071/20, 073/97, 077/60(2), 078/31, 082/45, 105/50, 130/25 ğ.+īm 009/130, 009/186 ğ.+ımı 025/15 ğ.+ımıñ 025/20 ğ.+ımız 001/65, 048/25 ğ.+ımıza 011/45 ğ.+ımızı 011/85 ğ.+ını 003/45, 009/100, 011/5, 018/15, 018/20(2), 065/30(2), 096/5, 109/55, 114/5, 121/50, 131/5 ğ.+ınıñ 024/5 ğ.+ınıñkini 009/75 ğ.+ınıza 113/5 ğ.+ınızı 056/20 ğ.+ıñ 003/70(2), 003/105, 007/55, 009/45(2), 009/65, 009/95, 011/35, 012/5, 013/20, 025/20(3), 032/5(2), 032/10, 032/15(2), 036/35, 055/5, 056/20, 060/80, 064/5, 064/15, 067/30(2), 070/30, 077/35, 077/40, 077/45, 078/10(2), 082/20, 106/90(2), 106/115, 106/120, 109/65, 110/5, 113/5, 121/20 ğ.+ıña 021/50, 042/15(2) ğ.+ıñı 003/55, 013/5 ğ.+ıñızı 096/10, 105/40 ğ.+ıñla 033/15 ğ.+ısın 067/65 ğ.+ıydı 007/60, 065/45 ğ.+ıydım 009/75 ğ.+ıyla 007/5 ğ.+ıymış 007/55 ğ.+ılar 008/25, 032/5, 032/35(2), 041/15
ğıydır-	< <i>kıyurmak</i> , nazlanmak ğ.-ır 096/10	
ğıyı	<i>is.</i> < <i>kıyı</i> , kenar ğ.+da 049/35 ğ.+dā 125/25	
ğıyıl-	< <i>kıyılmak</i> , doğranmak ğ.-dıktan 117/35 ğ.-ır 124/30 ğ.-ırdı 124/25 ğ.-ıyor 117/35 ğ.-ıyuru 124/30 ğ.-ıyorū 124/35	
ğıyımğ	<i>sf.</i> < <i>kıynık</i> , kıyılmış ğ. 119/40	
ğıyımā	<i>is.</i> < <i>kıyma</i> ğ. 024/10(2), 071/45 (ğıymā) 014/10, 024/10 (ğīyma) 064/20	
ğıymat	bk. kıymet ğ. 068/40(2) ğ.+ı(iye.) 020/41(2), 099/10	
ğıymatlı	bk. kıymetli ğ. 036/20	
ğıymet biç-	< <i>kıymet biçmek</i> , değer vermek ğ.b.-ellerdi 073/25	
ğıymetli	bk. kıymetli ğ. 073/10, 099/10	
ğız	bk. kız 1. dişi çocuk ğ. 003/5, 003/20(2), 003/40, 003/60(3), 003/65(3), 003/75, 003/80, 007/10, 007/25, 007/30, 007/45, 008/25, 008/30(2), 009/35(4), 009/40, 009/50(2), 009/60, 009/65, 009/75, 009/80, 009/85, 009/90 011/90, 012/5, 013/5, 018/15, 018/25, 021/35, 025/25, 032/25, 036/30, 040/43, 045/25, 054/30(2), 056/5, 058/15, 060/10, 060/65, 060/100, 065/25, 067/30, 067/55, 067/60, 067/75, 067/80, 067/85, 072/10, 074/5(3), 076/25, 077/5, 077/45(2), 077/50(3), 077/60, 078/30, 080/5, 080/10(2), 089/15, 093/5, 093/10(2), 096/5(3), 103/5, 104/5(2), 106/90(2), 106/115(2), 106/120, 109/65, 110/5(2), 113/5, 113/15, 113/20, 113/35(3), 119/25, 121/20, 121/45, 121/55, 125/25, 130/20, 130/25(2), 131/10, 131/20 (ğīz) 009/186, 064/10 ğ.+a 009/60, 009/90(2), 011/35, 042/30, 056/21, 072/5, 073/96, 103/5, 130/25	

	ğ.+lara 061/23, 109/60 ğ.+ları 045/5, 065/25, 127/90 ğ.+larım 068/35, 078/15 ğ.+larımā 078/20 ğ.+larına 065/25 ğ.+larını 065/25(2), 065/35 ğ.+mı 018/20 2. bakire ğ.+mıymış 074/25 3. kadınlara yönelik bir seslenme (ğīz) 009/186, 010/85 < kızmak, sinirlenmek ğ.-dīn 042/40		
ğız-			
ğızag	<i>is.</i> < kızak ğ. 094/5		
ğizar-	1. < kızarmak, kırmızılaşmak ğ.-dı mıydı 024/20 ğ.-ı 104/90 ğ.-ırdı 105/15 2. yağda ğ.-dī 089/30 ğ.-ıncaya 050/105		
ğız ardısı	<i>is.</i> < kız ardısı, düğünden sonra geline bakma işi ğ.a.+na 121/45		
ğızart-	1. < kızartmak ğ(d).-ılar 050/85 ğ(d).-ır 071/50 ğ(d).-ırız 071/45, 071/50 ğ.-ırsın 122/15 2. kırmızılaştırmak ğ(d).-ırsın 024/20 ğ.e.+yle 011/40		
ğızbaşı ol-	< kız başı olmak, düğünlerde kızların başı olmak ğ.o.-uyorur 032/5		
ğızdır-	< kızdırmak, ısıtmak ğ.-ıllardı 100/25 ğ.-ır 111/15, 112/20		
ğız evi	bk. kız evi ğ.e. 011/15, 011/60, 047/120, 067/25, 067/30, 078/10, 078/15, 121/45 (ğız evī) 079/10 ğ.e.+nde 011/50(2), 032/5, 067/25, 072/5, 077/20, 077/35, 129/10, 131/10 ğ.e.+nden 003/70(2), 003/100(2) 047/120, 047/155, 047/180, 067/20 ğ.e.+ne 003/70, 003/100, 011/10, 011/70(2), 011/80, 047/180(3), 047/185, 067/15, 072/5, 076/15, 076/20, 077/20(2), 077/25, 077/35, 131/20 ğ.e.+nē 047/120, 067/20, 077/35, 121/40, 131/5 ğ.e.+ninkī 047/185 ğ.e.+niñ 003/75, 011/50, 077/25, 078/10		
ğızgınlık	<i>is.</i> < kızgınlık, sinir ğ.+ıla (ğızgınlıla) 130/30		
ğızılalan	<i>öz. is.</i> < Kızılalan, soy adı ğ. 042/5		
ğızılca	<i>öz. is.</i> < Kızılca, bir köy ğ.+dan 060/75 ğ.+ya 010/85(2), 060/75		
ğızılcalı	<i>sf.</i> < Kızılcalı, bu köyden olan ğ. 010/80, 019/20, 019/25, 043/45 ğ.+yın 019/25		
ğızıldeniz	<i>öz. is.</i> < Kızıldeniz ğ.+den 104/25 ğ.+e 104/25		
ğızillar	<i>öz. is.</i> < Kızillar, bir köy adı ğ.+dan 073/30		
ğızıl ol-	< kızıl olmak, kırmızı olmak ğ.o.-dū 044/5		
ğızılöz	<i>öz. is.</i> < Kızılöz, bir köy adı ğ.+üñ 069/15		
ğızılтан	<i>is.</i> < kızılтан, bir buğday türü ğ. 028/65		
ğızilyaқа	<i>öz. is.</i> < Kızilyaka, bir köy adı ğ. 044/5 ğ.+dā 026/10		
ğızilyaқalı	<i>sf.</i> < kızilyaқalı, bu köyden olan ğ. 062/35, 062/40 ğ.+lıyım 062/35		
ğız iste-	< kız istemek ğ.i.-me 003/40(2), 012/5, 096/5, 125/25 ğ.i.-yeyim 003/45 ğ.i.-llerdi 013/5 ğ.i.-ye 021/35 ğ.i.-meye üjiller 074/5		
ğızlı	<i>sf.</i> < kızlı, kız olan yer ğ. 057/15		
ğızmēt	<i>is.</i> < Ar. kismet ğ. 119/25		
ğızölanğız	<i>is.</i> < kız oğlan kız, bakire ğ.+ıdı 109/60		
gi	bk. iki g. 037/25		
gibi	<i>e.</i> gibi g. 001/60, 002/10(2), 002/40, 002/55(2), 003/5, 008/60, 009/105, 011/10, 011/20, 011/25(2), 011/60, 011/80, 011/90(2), 011/101, 013/55, 016/15, 019/35(3), 019/45(3), 019/50, 026/10, 026/15(2), 027/15, 027/30(2), 028/40, 029/15, 029/25, 031/50, 031/55(2), 035/10, 036/25, 036/30, 040/15, 044/5, 050/85, 050/90, 050/100(3), 050/105, 050/115, 051/5, 052/30, 055/15, 060/110, 062/10, 064/45, 065/15, 065/50, 065/70(4), 067/10, 067/25, 068/55, 070/5, 072/25, 075/50, 075/95, 078/25, 083/10,		

	083/45, 085/20, 089/15, 092/25, 092/30, 092/40, 096/45, 099/5(2), 099/15(3), 100/35, 102/15, 101/50, 102/45, 102/55, 104/25, 104/80, 104/90, 104/100, 105/50(2), 105/55, 106/10, 106/25(2), 106/80, 106/120, 107/10, 111/30(2), 112/15, 117/25, 119/35, 119/45, 120/40, 120/45, 121/35, 124/15, 124/20, 124/25, 124/52, 125/20, 125/25, 125/35, 127/10, 127/35, 127/70, 130/35 (gibî) 022/10, 032/10, 043/73, 048/25(2), 096/40, 102/40, 115/25(3), 119/35, 119/40, 125/15, 125/30, 125/35(4) (gibî_bî) 008/40 g.+dir 026/5 g.+ydi 062/5 g.+ymiş 075/80	
gice	bk. gece g. 075/40	
gidecek ol-	gitmek g. o.-an 050/40	
gide gele	<i>zf.</i> sürekli gidip gelerek g.g. 027/15(2)	
gide gide	<i>zf.</i> gidip dolaşarak g.g. 102/50	
giden ol-	giden olmak g.o.-du 069/10	
gidil-	gidilmek g.-ir 013/40, 095/80 g.-irdi 043/50, 084/10 g.-iyo 003/80	
gidiş	<i>is.</i> gidiş, gitme g.+i (iye.) 037/35 g.+iñ 033/30 g.+lerindē 113/10	
gidişat	< <i>T. gidiş + Ar. āt</i> ; durum g.+i (iye.) 100/20	
gidişme	<i>is.</i> kaşınma, kaşıntı duyma g.+ye 001/65	
gimi	bk. gibi g. 057/45, 057/55	
gina	<i>is.</i> bir bitki türü (?) g. 040/40 (gīnā) 040/40	
gine	<i>zf.</i> gene, yine g. 001/35, 001/45, 002/10, 002/35, 005/35, 007/55(2), 007/65, 007/70, 009/85, 009/175, 011/20, 017/10, 020/35, 020/40, 020/41, 025/30(2), 029/30, 034/15, 041/20, 050/30, 050/35, 050/120, 058/5, 058/10, 060/75, 060/100, 069/35, 070/15, 075/95, 078/5, 081/15, 085/20, 094/10, 095/65, 100/5, 101/35, 101/40, 105/15	
gir-	(ginē) 050/50, 070/15, 085/25(2), 100/15 1. dışarıdan içeriye geçmek g.-di 031/25, 065/55, 074/25, 085/15(2), 109/60 g.-dig 109/15 g.-digden 105/50 g.-dik 010/100, 060/25(2), 062/10(2), 062/20, 106/10, 127/35 g.-dik miydi 127/92 g.-diler 043/10 g.-dim 001/65, 009/125, 009/130, 019/15, 081/25, 123/20 g.-diñ 050/60 g.-diñ mi 037/20 g.-diñ miydi 127/85 g.-ecekler 052/35 g.-eler 077/35 g.-elim 078/32 g.-eller 003/105, 106/30, 131/15 g.-eñ 037/20 g.-er 003/135, 011/90, 036/35, 077/10 g.-erdik 045/20, 127/85(2) g.-erim 056/20 g.-eriz 119/20 g.-erke 109/30 g.-erkē 119/53 g.-ersek 127/85 g.-ersin 127/85 g.-ersiñ 040/20, 115/10 g.-ince 009/75 g.-ip 009/15, 017/15 g.-iyim 119/15 g.-iyollar 120/75 g.-iyor 073/95, 104/80 g.-me 102/50, 102/55 g.-meden 120/80 g.-medik 041/10 g.-mek 052/35(2) g.-meñ 106/25 g.-miş 009/75, 068/20, 075/20, 099/10, 099/15(2) g.-emedim 060/30 g.-emezdik 070/40 g.-emiycēz 130/45(2) g.-emiyor 114/5 g.-emeyivirdim 060/25 2. destek olmak g.-dī 082/35 3. bulaşmak g.-dī 033/30 4. (zaman) başlamak g.-dik 015/25 g.-dim 047/5 g.-dīm 068/35 g.-diydi 062/15 g.-iyoz 015/20, 015/30 g.-meden 027/79 g.-mişim 073/10(2)	

	5. katılmak, dahil olmak g.-dik 083/35, 083/45 g.-eli 098/15 g.-ermiş 100/10 g.-me 016/15 g.-medî 075/15 g.-medik 075/110 g.-miş 075/20 6. işe başlamak g.-dim 002/05, 002/10(2) g.-ersek 106/10 g.-messek 106/10 7. saklanmak g.-ermiş 109/40 8. dahil edilmek, alınmak g.-incē 050/25 9. girişmek, başlamak g.-illerdi 067/25 g.-mişler 009/165 10. sokmak g.-iyor 075/60 11. almak, ele geçirmek g.-mişler 130/15 12. kavgaya tutuşmak g.-mişler 030/5		
giras	bk. kiraz g. 104/150		
giri	bk. geri 1. <i>z.f.</i> geriye, geriye doğru g. 034/35, 128/5 2. <i>z.f.</i> sonra g. 076/10, 081/20, 095/60 (giri) 059/15, 075/70 g.+ciğim 082/25(2), 082/30, 082/35 g.+m 082/5, 082/10, 082/15 3. <i>z.f.</i> tekrar g. 077/20 4. <i>is.</i> kalan g.+sini 073/50		
giriş	<i>is.</i> 1. uç, üst g. 090/5 2. giriş g.+ine 127/20		
gişi	bk. kişi g. 011/5, 031/45, 037/5(2), 043/20(2), 043/35, 060/70, 068/60(2), 068/61, 070/50(2), 072/45, 074/40, 076/5, 082/35, 096/51, 101/55, 102/5, 104/15, 104/120(2), 106/20, 119/5, 121/10, 125/10(4), 125/25(2), 127/20(2), 127/35, 127/40 (gişi) 002/55, 037/5, 069/30, 106/95, 109/20, 109/25, 119/30, 127/20, 130/30(4) g.+den 037/5 g.+dēn 037/5 g.+niñ 119/30(2) g.+sini 076/5	git-	g.+ydid 127/35 g.+ydik 109/20 g.+yi 037/5, 043/30 g.+yiz 106/115 g.+yle 011/95 1. yürüme, yol almak g. 010/15, 013/50, 071/30(2) g(d).-ē 009/45(3) g(d).-eller 053/10 g(d).-en 013/40 g(d).-er 027/50(2), 095/40, 107/85 g(d).-erdi 064/25, 101/30 g(d).-erke 009/35, 009/160 g(d).-erkē 060/100, 062/10 g(d).-erken 034/20, 063/10(3), 065/70, 118/10 g(d).-erken 065/70, 104/130 g(d).-erkenē 062/30 g(d).-ermiş 067/50 g(d).-ermişimiş 009/165 g(d).-iyodum 107/30 g.-miş 037/5, 067/65, 067/70 g.-mişler 049/25 g.-tik 084/5 g(d).-ememişler 095/5 g.(d)-ivirdik 065/60, 065/65 2. belli bir amaçla bir yere devam etmek veya bir işle uğraşmak g. 057/35 g(d).-ecek 104/80(2) g(d).-ecēnde 050/40 g(d).-eller 118/10 g(d).-en 130/40(3) g(d).-enler 050/120 g(d).-er 092/5 092/10, 092/15 g(d).-erdik 006/60, 031/5 g(d).-erdim 092/5 g(d).-eriz 092/20, 092/55 g(d).-erke 128/5 g(d).-erken 085/27 g(d).-erkene 070/10 g(d).-erkenē 048/15 g(d).-erler 092/50, 097/32 g(d).-iydik 106/120 g(d).-iyor 048/15, 104/10, 104/45 g(d).-iyör 118/30 g(d).-iyorum 034/5 g.-meden 050/40, 065/15, 070/20, 089/5 g.-medim 001/40(2), 043/45, 096/45, 069/10(2) g.-mem 002/20 g.-mesin 104/75 g.-mezdi 101/65 g.-miyōs 014/10 g.-ti 056/5, 069/5, 128/5, 130/55 g.-tī 043/15, 060/5, 073/5, 102/35 g.-tik 009/5, 014/5(2), 029/10, 032/40(2), 043/5(2), 050/30,

058/5(2), 058/10, 061/15(2),
062/20, 086/5(2), 096/50(3),
001/50, 109/15, 125/40
g.-Tik 010/5(2)
g.-tiler 069/10
g.-tim 001/5, 002/20, 034/5,
041/15, 042/10(2), 056/5, 057/5,
059/5, 060/5, 068/5, 068/30,
069/5, 075/5, 084/10, 085/5(2),
085/27, 089/30, 104/10, 106/5,
128/10, 130/35(2), 130/40
g.-ti mi 091/20
g.-timizde 085/10
3. bir yere doğru yönelmek
g. 060/110, 092/55
g(d).-ē 065/55
g(d).-ecēdik 025/15
g(d).-ecekler 067/80
g(d).-ecem 067/85(2)
g(d).-eceñ 104/135
g(d).-ecez 047/90(2), 060/100(2)
g(d).-elim 060/100
g(d).-eller 092/5
g(d).-ellerdi 072/20, 105/35
g(d).-en 060/30
g(d).-eniñ 063/5(3)
g(d).-er 022/5(2), 096/45
g(d).-erdi 067/15
g(d).-erdī 067/15(2)
g(d).-erdim 060/30
g(d).-erim 067/70
g(d).-er misiñ 067/70
g(d).-ermiş 091/20(2)
g(d).-erse 104/140
g(d).-ersēm 032/40
g(d).-ersin 022/22, 042/20, 119/5,
119/30
g(d).-ersiz 035/5
g(d).-ince 009/60, 009/95
g(d).-iyo 065/65(2)
g(d).-iyollar 067/70(2), 104/70
g(d).-iyoz 065/45, 104/70
g.-me 072/55
g.-medik 065/10
g.-memesi 102/60
g.-meniñ 065/75
g.-meñ 065/40
g.-mes 022/5
g.-mesēm 009/15
g.-meye 009/95
g.-meyi 102/66
g.-mezdik 103/15
g.-miş 057/45, 068/50(2), 073/95,
130/70
g.-mişimiş 065/15
g.-miştir 002/55
g.-sem 009/15
g.-sin 104/80
g.-ti 034/15, 060/30, 060/85,
060/110, 062/35, 065/35,

085/15(2)
g.-tī 020/25, 060/40, 060/70
g.-tī_bī 104/105
g.-tik 065/45, 104/30, 104/35
g.-tikten 104/140
g.-tiler 009/85, 075/35
g.-tim 009/10, 009/25, 123/15
g.-tīn 065/70
g.-tiydi 002/35
g.-tiydī 002/35
g.-tiydik 061/15
g.-tiydim 001/55
g.-tiyidi 066/5(2)
g.-esi geldi 057/45(2)
4. bir yerden veya işten ayrılmak
g(d).-elim 092/60(3), 092/61,
092/62
g(d).-eller 013/20, 025/25,
025/33, 059/16
g(d).-ellerdi 013/45
g(d).-en 054/30
g(d).-er 022/10, 042/10, 069/45,
101/20, 101/25
g(d).-ēr 131/15
g(d).-erdi 067/45, 129/5
g(d).-erdī 073/95
g(d).-erler 095/35, 104/166
g(d).-icez 043/25
g(d).-ince 092/40
g(d).-iyom 092/40
g(d).-iyor 034/35
g(d).-iyorum 026/32
g.-meden 083/30
g.-memiş 037/30(2)
g.-meS 049/5
g.-mesin 101/55, 101/60
g.-mez 026/5
g.-miş 009/5(3), 092/45,
104/55(2), 105/60
g.-mişler 009/50, 009/60
g.-ti 009/30, 106/55
g.-tī 069/15
g.-tik 082/25
g.-tiler 002/55, 082/20
g.-tim 026/33, 056/10(2), 069/60,
082/5
5. geçmek
g.-medī 095/70
g.-tī 095/65
6. yok olmak, elden çıkmak
g.-memesi_çin 092/15
7. işlemek, çalışmak
g.-mez 049/35
8. devam etmek, sürmek
g(d).-ecek 070/63
g(d).-er 129/16
g(d).-eriz 128/10
g(d).-iyorlar 050/30
g.-miş 044/5
9. göç etmek

- g(d).-erler 102/15(2)
g.-miş 102/35, 104/105(2),
104/110(2)
g.-ti 050/35, 094/20
10. duymak, işitmek
g.-miş 102/65
11. ölmek
g(d).-iyorum 009/130, 009/135,
009/140, 009/145
g.-ti 029/30, 060/40, 078/30
12. kaçmak
g(d).-iyollar 050/45
g(d).-iyor 065/70
g.-ti 065/60
g.-tî 082/30(2)
13. yaşanıp sona ermek
g.-ti 066/5, 128/11(2)
14. yok olmak
g(d).-er 092/55(2), 104/125
g.-ti 098/5
g.-tî 032/35
15. ulaşmak, varmak
g(d).-ecēdik 062/25
g(d).-ecek 047/70
g(d).-ecēme 001/25
g(d).-ecēz 083/35
g(d).-elim 104/155
g(d).-eller 003/55, 003/80,
003/85, 003/100, 032/20, 042/30,
048/5(2), 059/15(2), 064/20,
069/30, 079/5, 079/11(2), 095/45,
104/135, 113/30, 131/20(2)
g(d).-ellër 113/30
g(d).-ellerdi 067/35(2)
g(d).-en 003/65
g(d).-enleri 067/35
g(d).-eñ 001/15, 027/55
g(d).-er 001/70, 001/71(3),
056/21, 070/40, 081/15, 094/35,
102/55, 102/60, 102/65, 104/145,
113/5(3), 113/35, 125/30(2),
129/16
g(d).-ër 064/20, 125/30
g(d).-erdi 057/50, 101/65
g(d).-erdik 072/5, 072/10, 072/35
g(d).-erdim 060/60
g(d).-eris 100/20(2), 101/45(2)
g(d)-eriz 001/10, 047/85, 047/95,
056/23, 059/15, 064/20, 094/30,
100/20(2), 101/5, 101/35
g(d).-erken 056/10
g(d).-erler 048/40, 104/165
g(d).-erlerdi 073/65
g(d).-erlerimişimiş 068/45
g(d).-erlerdi 113/20, 113/25
g(d).-eyim 009/170
g(d).-ig gel- 034/5
g(d).-iñ 003/60, 071/20, 119/20
g(d).-ince 009/100
g(d).-ip 053/10, 060/80, 080/11,
104/40, 113/5, 119/10
g(d).-ip 101/50
g(d).-iyir 057/60
g(d).-iyim 047/35, 047/75, 065/75
g(d).-iyom 082/40(2)
g(d).-iyor 102/65
g.-tig 104/20, 109/10
g.-tik 002/10, 002/30, 014/5,
042/15, 043/35, 043/65, 060/100,
084/10, 085/20, 089/5(2),
104/10(2), 104/20(2), 104/25(2),
104/35, 104/45, 109/10, 117/5(3),
g.-tikleri 113/10
g.-tiler 043/35, 069/10
g.-tim 016/10(2), 056/15, 060/15,
073/35, 073/96, 085/5(2), 104/30,
104/50, 118/10(6), 123/5, 130/35
g.-tîmdē 062/20
g.-time 001/25
g.-tîmiz 072/50
g.-tîmizde 104/80
16. gönderilmek, götürülmek
g(d).-er 104/85, 104/90
g(d).-erdi 067/20(2)
g(d).-erimiş 094/10(3)
g(d).-iyor 085/20
g.-tikten 060/40
17. görünmek
g.-tik 080/5
g.-tim 080/5(2)
18. dönmek
g(d).-ecez 001/65, 042/30
g(d).-ecēz 060/80
g(d).-ellerdi 006/65, 073/85
g(d).-ellerimiş 104/100
g(d).-en 101/55
g(d).-ene 105/20
g(d).-enler 057/25
g(d).-er 092/35, 104/100
g(d).-erken 125/50
g.-tim 128/5
19. gezmek
g.-tiñ 073/75
20. yanında götürmek
g(d).-er 025/20
g(d).-erdî 085/20
g(d).-iyor 034/35
21. yapmak
g(d).-er 118/5
g(d).-ër 078/5
22. ilerlemek
g(d).-erimiş 130/10
23. herhangi bir durumda olmak
g(d).-ik 064/35
24. dengesi bozulmak
g(d).-iyor 065/75
25. dayanmak
g(d).-iyor 104/130
26. düşmek
g(d).-iyor 104/160

giT-	bk. gitmek (bir yerden/işten ayrılmak)	ğ.-llardı 013/45
	g.-Tik 109/55	3. vurmak
gitleme	<i>is.</i> < <i>kilitlemek</i>	ğ.-dular mı 104/65
	(g. için) 111/20	ğ.-dum 017/5
gittiksıra	<i>zf.</i> gittikçe, gün geçtikçe	4. <i>argo.</i> ırzına geçmek
	g. 126/30	ğ.-dümüñ 106/50
giy-	örtünüp korunmak için bir şeyi üstüne geçirmek	5. bir şeyi, kişiyi bir yere bırakmak, yerleştirmek
	g.-diği 003/50	ğ.-duğ 106/55, 124/20
	g.-dik 056/22(2), 057/35, 105/25	ğ.-düm 106/120
	g.-dikleri 050/75	ğ.-duñ 106/50
	g.-dikleri 050/80(2)	ğ.-llar 012/25, 013/25, 019/40, 024/10, 032/10, 044/15, 073/45, 092/5, 104/115, 104/150, 121/40, 122/10(2), 125/15
	g.-dim 001/15	ğ.-llardı 013/45, 072/50
	g.-di miydi 075/60	ğ.-llardı 073/75, 100/25
	g.-ecē 103/10	ğ.-ñ 031/35
	g.-ecek 042/15, 050/70, 050/75	ğ.-r 011/30, 044/20, 104/100, 112/20
	g.-ellerdi 013/35	ğ.-du 121/55
	g.-ellerdi 032/30, 050/75	ğ.-madı 098/5
	g.-er 013/30, 026/10	ğ.-rduğ 031/20, 101/60, 105/10(2), 107/5
	g.-erdik 006/10(2), 050/75, 100/5(2), 120/40	ğ.-rduğ 021/20, 021/25(2), 021/30
	g.-erler 050/75	ğ.-rdum 021/15(3)
	g.-iyoruz 050/75(2)	ğ.-rsuñ 051/15
	g.-mezler 050/80	ğ.-ruz 006/40, 021/20(2), 021/40(3), 021/45, 124/10(2)
	g.-miş 067/55	ğ.-rüz 044/20(2), 044/25, 124/15
giydir-	giymesini sağlamak	6. eklemek, katmak
	g. 050/60	ğ.-llardı 002/35
	g.-ecek 131/15(2)	ğ.-ruz 024/20(4), 111/15
	g.-illerdi 013/25	ğ.-rüz 071/45, 071/50, 124/5, 124/20
	g.-ir 067/50	7. sunmak, ikram etmek
giyecek	<i>is.</i> giysi	ğ.-llar 072/50
	g. 009/50	ğ.-rduğ 105/15(2), 105/20
giyil-	giyilmek	ğ.-rdum 021/5
	g.-ecek 043/15	ğ.-rsuñ 122/15
giyili	<i>zf.</i> giyilmiş	8. yapmak
	g. 013/25	ğ.-rduğ 031/35
giyili ol-	giyili olmak	9. bırakmak
	g.o.-urdū 013/20	ğ.-rlar 013/20
giyim	<i>is.</i> giyim	10. süreklilik ve çokluk anlamı katar
	g. 050/70, 050/75	ğ.-r 077/50
	g.+ler 050/70	<i>is.</i> < <i>göbek</i> , karındaki çukur
giyisi	bk. giysi	ğ.+i(yük.) 075/55
	g. 056/21	ğ.+inden (góbēnden) 075/50
giysi	<i>is.</i> elbise	< <i>koca</i>
	g.+ler 050/75, 050/85	1. <i>is.</i> eş, kadının evlendiği erkek
	g.+leri 032/25	ğ. 004/5
	g.+lerini 032/10	(ğoca moca) 045/25
	g.+ni 013/50	ğ.+dan 065/25
gizlen-	saklanmak	ğ.+m 036/30, 048/15, 093/5(2)
	g.-miş 097/25	ğ.+sı 041/10(2), 048/15
gizli gizli	<i>zf.</i> saklı olarak	ğ.+sıñıñ 060/110, 093/10(2)
	g.g. 121/5	ğ.+sıyla 048/10
go-	bk. komak	
	1. bırakmak, terk etmek	
	ğ.-du 060/30, 082/30	
	ğ.-rlar 073/85	
	2. isim vermek	
	ğ.-duğ 024/5	
	ğ.-llar 013/45	

- ğ.+yā 045/5
ğ.+yūñ 007/60
2. *sf.* kocaman, büyük, iri
ğ. 017/15, 049/45, 074/10, 074/45, 077/10, 101/10(2)
3. *sf.* ihtiyar, yaşlı
ğ. 020/35, 037/45, 037/50, 057/50, 060/100, 078/33
(ğocā) 106/70
ğ.+lar 036/35
ğ.+sı 053/10
4. *sf.* eski
ğ. 109/70
- ğoca-** < *kocamak*, yaşlanmak
ğ.-dığ 089/30(2)
ğ.-r mıydım 041/15
- ğocacığ** *is.* < *kocacık*, semerin arka kısmında urgan takılan demir çengel
ğ. 126/25(2)
- ğoca doñ** *is.* < *koca don*, pantolon
ğ.d. 066/15
- ğoca ğoca** *sf.* < *koca koca*, büyük büyük, iri
ğ.ğ. 067/20(2)
- ğocaman** *sf.* < *kocaman*, büyük, iri
ğ. 075/25, 121/58
- ğocar** *öz. is.* < *Kocaer*, soyadı
g. 041/5
- ğocā_rı** *is.* < *koca kari*
ğ. 100/30
- ğocā_san** *öz. is.* < *Koca Hasan*, kişi adı
ğ. 036/15
- ğocat-** < *kocatmak*, yaşlanmak
ğ.-sın 071/45
ğ.-sīn 013/55
- ğocataş** *öz. is.* < *Kocataş*, soyadı
ğ. 019/5
- ğoç** *is.* < *koç*, 1. damızlık erkek koyun
ğ. 048/30, 075/50
ğ.+larıñ 075/50
ğ.+u (iye.) 075/50(2)
ğ.+uñ 075/55
2. *öz. is.* Koç, soyadı
ğ. 065/30
ğ.+uñ 065/30
- ğóç-** bk. göçmek
g.-en 105/60
- ğol** bk. göl
ğ.+ünde 083/15
- ğol** < *kol*
1. *is.* tutup çekmeye, çevirmeye yarayan parça
ğ. 028/55
2. *is.* kol, vücudun omuz-parmak ucu arasında kalan bölümü
ğ.+da 013/25
ğ.+dan 100/30
ğ.+larımızdan 072/30
ğ.+larından 072/30
ğ.+larıñız 084/5
- ğ.+u (iye.) 037/10
ğ.+uma 105/60
ğ.+umdan 109/60
ğ.+umuza 006/55, 054/40, 127/91
ğ.+una 013/30, 009/65, 009/105
ğ.+undā 001/50
ğ.+undan 032/15, 109/70
ğ.+unu 104/125
ğ.+unū 037/10
ğ.+unuñ 009/150
ğ.+uña 067/80
3. *is.* bir şeyin bölümleri, dal
ğ.+ları 102/45
bk. göl
ğ. 068/50(2)
ğ.+de 094/10
ğ.+üñ 068/50
- ğolā** bk. ğolan
ğ. 116/5
- ğolan** *is.* < *kolan*, hayvanların semer veya eyerini bağlamak için kullanılan kemer, kayış
ğ. 116/10
bk. kolay
ğ. 104/65(2), 126/5
- ğolay** *is.* < *kolay gelsin*, iş yapanlar söylenen bir iyi dilek sözü
ğ.g. 67/75(2)
- ğolaylan-** < *kolaylanmak*, işi kolaylaşmak
ğ.-dī 073/90
- ğolayha ğaçıl-** < *kolaylığa kaçılmak*, kolayı tercih edilmek
ğ.ğ.-dī 067/10
- ğolaylığ** bk. ğolaylık
ğ. 013/55
- ğolaylık** *is.* < *kolaylık*
ğ. 045/15
- ğolbaş** *is.* < *kolbaş*, kola takılır
ğ. 054/40
- ğolcağ** *is.* < *kolcak*, eğreti kolluk
ğ. 006/55
- ğolden** *is.* bir elma türü
ğ. 098/10
- ğol ğola** *zf.* < *kol kola*
ğ.ğ. 064/25
- ğollū** *sf.* < *kollu*
ğ. 092/35
- ğolordu** *is.* < *kolordu*
ğ.+muz 043/15
ğ.+nuñ 043/30
ğ.+yā 043/30
- ğol saati** *is.* < *kol saati*
ğ.s. 061/24
- ğoltua dak-** < *koltuğa takmak*, koltuğa girmek
ğ.d.-maya 047/190
- ğoltua ğat-** < *koltuğa katmak*, koltuğa girmek
ğ.ğ.-mā için 072/40
- ğoltua gir-** < *koltuğa girmek*, gelin ile damat düğünde kol kola girmek
ğ.g.-eller 056/24

ğoltuğ	< <i>koltuk</i> , 1. gelini koluna takma ğ.+dan 121/40 2. <i>is.</i> omuz ile başın birleştiği yer ğ.+larla 121/56 ğ.+uma (ğoltūma) 082/35 ğ.+umuzuñ (ğoltūmuзуñ) 031/45 ğ.+uñ (ğoltūñ) 013/35 3. <i>is.</i> koltuk takımı ğ(ğ).+unu 078/15	ğ.-urdū 067/20 3. verilmek, belirlenmek ğ.-muş 120/80 4. bırakılmak ğ.-muş 125/65 5. kuş, kelebek, uçak vb. bir yere inmek ğ.-du 009/80
ğoltuğ at-	< <i>koltuk atmak</i> , kaldırmak ğ.a.-tım 107/40	ğonāevi <i>is.</i> < <i>konak evi</i> , düğünlerde misafir için hazırlanan ev ğ. 003/90(2)
ğoltuğla-	< <i>koltuklamak</i> , damat gelini koluna takmak ğ.-r 003/125	ğonduktör <i>is.</i> < <i>Fr. conducteur</i> , konduktör ğ. 073/15 ğ.+ü (iye.) 073/20
ğoltūna ğat-	< <i>koltuğuna katmak</i> ğ.ğ.-ar 131/10 ğ.ğ.-arğa 072/40	ğondura <i>is.</i> < <i>İt. kundura</i> , ayakkabı ğ. 013/35 ğ.+mıydı 013/35
ğoluna ğir-	< <i>koluna ğirmek</i> ğ.g.-iñ 041/20	ğonşu bk. ğomşu ğ.+dağı 120/15 ğ.+lar 082/10 ğ.+nuñ 036/15 ğ.+ñ 048/45
ğolundan ğop-	< <i>kolundan kopmak</i> , imkanı olmak ğ.ğ.-anı 076/20	ğonşu bk. ğomşu ğ. 011/103 ğ.+lar 003/90, 082/30 ğ.+lār 027/55 ğ.+lara 030/30, 061/23 ğ.+larımız 030/20 ğ.+m 071/50, 130/10 ğ.+muz 049/48 ğ.+muzuñ 011/5(2) ğ.+nuñ 069/30 ğ.+yla 070/55(2) ğ.+yu 071/25
ğóm-	bk. ğömmek g.-ecekler 074/60	ğonturol bk. ğonturol ğ.+de 003/45 ğ.+ünü 073/20, 073/35
ğomandan	bk. ğumandan ğ.+larım 040/10	ğonturol et-
ğomisyon	<i>is.</i> < <i>Fr. commission</i> , komisyon ğ.+u (iye.) 073/25 ğ.+unda 073/25	< <i>kontrol etmek</i> ğ.ç.-ti 062/10
ğomser	<i>is.</i> < <i>Fr. commissaire</i> , komiser ğ.+i (iye.) 057/60	ğoñu ğoñşu
ğomşu	bk. ğomşu ğ. 003/90(2) ğ.+lar 072/45, 094/35, 102/15 ğ.+lardan 028/15 ğ.+ları 063/10, 072/15, 072/30 ğ.+larım 093/20, 093/26 ğ.+larımız 072/30(2) ğ.+larımızı 072/15 ğ.+larımızıñ 072/30 ğ.+larla 003/95 ğ.+m 002/15 ğ.+muzuñ 067/70 ğ.+nuñ 028/25 ğ.+suydu 002/15 ğ.+ydu 002/50	<i>is.</i> < <i>konu komşu</i> , tüm komşular ğ.ğ. 105/40, 124/5, 131/10 ğ.ğ.+yu 011/30
ğomşu ol-	< <i>komşu olmak</i> , komşuluk kurmak ğ.o. 033/15	ğoñum ğoñşu
ğon-	bk. konmak 1. yerleşmek ğ.-ardı 054/20 ğ.-muş 105/60 ğ.-üğ 077/55 ğ.-uviriyolar 064/63 2. yerleştir(il)mek ğ.-du 104/100 ğ.-duğ 022/10 ğ.-ür 124/10 ğ.-urdu 067/40	bk. ğonum ğonşu ğ.ğ.+yla 124/15 <i>is.</i> < <i>konu komşu</i> , tüm komşular ğ.ğ. 120/15 (ğonum ğoñşū) 124/20
		ğonuş- bk. ğonuşmak 1. karşılıklı söz etmek, sohbet etmek ğ.-acağ 047/150 ğ.-acāz 021/30 ğ.-duğ 011/25, 026/31 ğ.-tular mı 089/15 ğ.-tūmuz 083/40 ğ.-ullar 011/40, 063/13, 064/30 ğ.-unsi°rā 068/20 ğ.-uñ 021/35 ğ.-ur 077/10, 096/10 ğ.-urğānā 002/55

	ğ.-ursa 127/80		
	ğ.-urumuş 068/20		ğonyu bk. konya
	ğ.-uruz 076/5		ğ.+yu 125/45
	2. belli bir konudan söz etmek		ğopar- bk. koparmak
	ğ.-acām 018/5		1. daldan ağaçtan toplamak
	ğ.-alım 095/40		ğ.-dılar 069/40, 069/45
	ğ.-an 108/20		2. kopmasını sağlamak
	ğ.-ayım 078/25		ğ.-ı 031/25
	ğ.-duğlarını 003/125		ğ.-ıllar 050/115
	ğ.-mas 048/10(2)		ğopart- < <i>kopartmak</i>
	ğ.-maz 048/10		ğ(d).-ıllar 032/5
	ğ.-sun 048/25		ğopartma <i>is.</i> < <i>kopartma</i> , zorla alma
	ğ.-ullardı 027/70		ğ. 121/57
	ğ.-ullardır 003/125		ğór- bk. görmek
	ğ.-ur 003/125, 011/80		g.-medik 075/10, 091/20
	ğ.-urumuş 019/5, 019/10		g.-medim 100/30(2)
	ğ.-uruz 011/15		ğora <i>is.</i> anahtar
	ğ.-uyum 047/5, 047/50		ğ. 060/45(3)
	ğ.-tu 019/5		ğoraş <i>öz. is.</i> < <i>Koraş</i> , bir köy
	ğ.-tular 020/20		ğ.+dan 073/30
	ğ.-tuğtan 060/95		ğóre bk. göre
	ğ.-tum 060/90		ğ. 021/45, 021/50
	ğ.-amaz 048/15		ğörenek bk. görenek
	ğ.-amazdık 048/20		g.+lerimiz 053/5
	ğ.-amaıcam 006/25(2)		ğörg- bk. korçmak
	ğ.-uğerēñ 035/15		ğ.-dü 009/30(2)
	ğ.-uğerir 011/80		ğ.-düm 009/20(2), 009/25, 009/30
	3. düşüncelerini sözle anlatmak		ğ.-mācağ 011/95
	ğ.-alım 047/15		ğörgüslük <i>is.</i> < <i>korçunç</i>
	ğ.-maları 067/60(2)		ğ. 037/20
	ğ.-mazdı 105/45		ğorç- bk. korçmak
	ğ.-muyor 106/65		ğ.-a 034/25(2), 054/15(2)
	ğ.-urūñ 060/85		ğ.-acañ 010/85
	ğ.-uyom 047/20		ğ.-añ 017/27
	ğ.-uyor 125/40		ğ.-ar 017/27(2)
	ğ.-uyum mū 047/140		ğ.-ār 017/28
ğonuştur-	< <i>konuşturmak</i>		ğ.-arağ 034/25
	ğ.-muyduñ 035/10		ğ.-ardı 127/90
ğonuşul-	ğ.-uyorsuñuz 035/15		ğ.-ardığ 072/55
	< <i>konuşulmak</i> , görüşülmek,		ğ.-ardığ 054/20(3)
	kararlaştırılmak		ğ.-ardıñ 010/85
	ğ.-ur 011/45		ğ.-arıñ 009/15
ğonuşul-	bk. ğonuşulmak		ğ.-arıñ 010/65
	ğ.-duğ 040/5		ğ.-ma 067/80
ğonya	bk. konya		ğ.-mazdıñ 010/85
	ğ. 097/10		ğ.-tuğundan 078/20
	(ğonyā_bī) 126/15		ğ.-tūmu 034/5
	ğ.+da 011/55, 041/15, 064/60,		ğ.-tūndan 078/25
	073/20, 111/35, 128/12, 130/60		ğ.-tuñuz 075/85
	ğ.+dā 036/15, 058/5, 127/20,		ğ.-uyom 009/15(2), 034/10,
	ğ.+dağı 111/36		034/20
	ğ.+dan 007/5, 061/5, 094/5,		ğ.-uyoñ 010/85
	111/36, 127/25		ğ.-uyor 127/70
	ğ.+nūñ 127/20(2)		ğ.-uyorum 034/20
	ğ.+ya 020/40, 130/35		ğorçala- < <i>korkalamak</i> , korkar gibi olmak
ğonyalı	bk. kıonyalı		ğ.-mış 057/50
	(ğonyalī) 127/60		ğorçu <i>is.</i> < <i>korku</i>
	ğ. 034/30, 065/20, 083/35(2)		ğ. 034/5, 123/40
	ğ.+lılar 081/20, 083/40		(ğorçū) 034/25, 034/35
	ğ.+lıyıñ 127/60		ğ.+dan 106/100
			ğ.+larından 001/65, 104/60

	ğ.+sundan 017/28		
	ğ.+ynan 034/30	ğouş	<i>is.</i> < <i>koğuş</i>
ğorküt-	< <i>ğorküt</i>		ğ. 123/40
	ğ.-ma 104/70(2)		ğ.+a 001/55, 083/5
	ğ(d).-ullardı 072/55		ğ.+ā 123/40(2)
ğorkuš	<i>is.</i> < <i>ğorkunç</i>	ğov-	ğ.+ta 083/5
	ğ. 009/10, 009/20		< <i>kovmak</i>
ğoru-	< <i>korunak</i> , 1. muhafaza etmek		1. bir yerden sürmek
	ğ.-ma 094/10, 104/35		ğ. 075/105(2)
	ğ.-r 006/45(2)		(ğōv) 075/105
	ğ.-rdu 057/20		ğ.-araç 130/10
	ğ.-suñ 071/30(2), 071/35		2. savmak, defetmek
	2. korumak, savunmak		ğ.-ardī 100/10
	ğ.-mağ 085/5		ğ.-dular 089/30
ğosa	<i>is.</i> < <i>Rus. kosa</i> , uzun saplı orak		ğ.-muşlar 105/60
	ğ.+ylan 073/80(3)		3. kovalamak
ğoster-	< <i>ğöstermek</i>		ğ.-allardı 070/55
	g.-mesin 001/20	ğova	ğ.-ardım 070/55
ğoş	1. <i>öz. is.</i> < <i>Koç</i> , soyadı		<i>is.</i> < <i>kova</i>
	ğ. 065/30		ğ. 092/50
	2. <i>is.</i> koç, erkek koyun		ğ.+dan 021/20
	ğ. 075/60		ğ.+lara 021/20
	ğ.+tan 075/55	ğovalat-	< <i>kovalatmak</i>
ğoş-	1. koşmak, hızla gitmek		ğ.-tiri 130/10
	ğ.-allar 003/135	ğöver-	bk. <i>ğoyuvermek</i> (oluruna bırakmak)
	(ğoşallar moşallar) 003/120		ğ.-eyiñ 082/30
	ğ.-duğ 065/60		ğ.-sem 082/30
	ğ.-uyor 109/65	ğovul-	< <i>kovulmak</i> , uzaklaştırılmak
	ğ.-uvirdim 065/70		ğ.-dum 089/30
	2. hayvanı çekeceği arabaya, sabana vb.ne bağlamak	ğoy-	bk. <i>koymak</i>
	ğ.-allardı 072/20, 073/70, 073/90		1. yerleştirmek, bırakmak
	ğ.-ardığ 101/5		ğ. 100/20
	ğ.-ardıķ 031/20		ğ.-arız 025/10
	ğ.-arlār 064/20		ğ.-arlar 102/20
	ğ.-duķ 031/20		ğ.-aydım 054/30
	ğ.-up 027/10		ğ.-du 082/10, 083/55(2), 121/55
ğoşatla-	< <i>koşatlamak</i> , halı ve kilim dokumak için ıstara çözüğü etmek		ğ.-dular 007/10(3), 082/10, 105/25, 127/35
	ğ.-rız 054/40		ğ.-dum 003/65, 052/5, 083/50
ğoşmar	<i>is.</i> < <i>koşmar</i> , iri kertenkele		ğ.-du mu 003/65
	ğ. 124/45, 124/52, 124/51		ğ.-muş 067/75
ğoşu	<i>is.</i> < <i>koşu</i>		ğ.-muşlar 029/10, 037/5, 094/5
	(ğōşū) 104/135		ğ.-uveri 106/60
	ğ.+dan 067/40		ğ.-uverdik 021/20
	ğ.+usunā 067/35		ğ.-uverdım 021/10(2)
	ğ.+ya 067/35(3)		ğ.-veriydik 043/60
ğōşu	bk. komşu		ğ.-uverişmişmiş 037/35
	ğ.+mduydu 065/15		ğ.-uvir 026/20
ğoşul-	< <i>koşulmak</i> , hayvan çekeceği arabaya bağlanmak		ğ.-uvirdiler 060/35
	ğ.-urdū 067/40		ğ.-veriyyiñ 021/15
ğoşun-	< <i>koşunmak</i> , giyinmek		2. ayırmak, saklamak
	ğ.-ur 077/20, 077/35		ğ. 105/75(2)
ğötür-	bk. <i>ğötürmek</i>		3. isim vermek
	ğ.-ecēz 100/15		ğ.-allar 048/15
	ğ.-müşler 094/5		ğ.-ar 048/10
	ğ.-üdük 100/15(3)		ğ.-arlar 048/10
	ğ.-üken 073/65		ğ.-caç 024/5
	ğ.-üllerimiş 073/60		ğ.-du 008/50(3), 008/55(2), 008/60
			ğ.-dular 120/80

	ğ.-dum 008/50(3), 008/55		ğ.-ur 102/20
	ğ.-muşdur 008/55	ğoyulaş-	< <i>koyulaşmak</i>
	ğ.-muşlar 030/5		ğ.-ır 104/125
	ğ.-ubudum 008/50, 008/55	ğoyun	bk. koyun
	ğ.-upsun 007/60		ğ. 005/30, 005/35(6), 006/10,
	ğ.-uveriñ 007/60		013/15, 027/75, 027/78(2),
	4. eklemek, katmak		034/10, 039/16, 041/10,
	ğ.-arız 124/20		045/25(2), 053/5, 057/30, 064/35,
	ğ.-duğ mu 021/20		065/50, 065/55, 073/60, 075/15,
	5. <i>argo</i> . ırzına geçmek		075/25(2), 075/30, 075/35,
	ğ.-ayın 106/45		075/45, 075/55(2), 075/65(4),
	6. terk etmek, bırakmak		075/75, 076/25, 079/10, 096/40,
	ğ.-du 060/70		096/45(3), 097/32, 098/20,
	ğ.-duğ 046/6, 089/5, 089/10,		100/10(3), 101/40, 102/10(2),
	104/50		102/50, 105/5, 105/10, 105/45,
	ğ.-dum 059/5, 069/60		106/110, 106/125(2), 120/15,
	ğ.-duñ 009/30		124/40
	ğ.-duñuz 009/25		(‘ğoyun) 083/10
	ğ.-muş 009/165		(ğöyun) 107/10
	ğ.-up 007/20, 007/25, 026/5		ğ.+a 005/20, 005/35(2), 015/15,
	7. ertelemek		073/60(2), 075/60, 091/15,
	ğ.-ma 105/75(2)		100/10, 102/20
	8. saklamak, korumak		ğ.+ā 005/35
	ğ.-mağ 097/25		ğ.+dan 045/5(2), 054/45, 097/25
	ğ.-uyollar 097/25		ğ.+dān 045/5
	ğ.-uyorlardı 097/25		ğ.+lā 064/35
	9. sağ bırakmak		ğ.+lar 075/50, 095/20, 096/45,
	ğ.-mācādıķ 075/105		097/20, 097/30
	ğ.-maz 104/165		ğ.+lardan 054/45
	10. görevlendirmek		ğ.+ları 075/55, 095/15
	ğ.-muş 130/15		ğ.+larını 126/40
	ğ.-muşlar 009/95, 009/100		ğ.+larıñ 120/35
	ğ.-oduķ 065/60		ğ.+mū 005/30
	ğ.-yōlar 064/60(2)		ğ.+narı 065/80
	11. serbest bırakmak		ğ.+u (iye.) 037/25, 075/50
	ğ.-unca 104/160		ğ.+u (yük.) 005/35, 006/15,
	12. belirlemek		006/50(2), 034/30, 037/25,
	ğ.-uyollardı 110/5		056/10, 065/45, 075/35,
	13. hızla vurmak, darp etmek		075/40(2), 075/45, 075/65(2),
	ğ.-uyor 127/60		075/75, 096/45
	ğ.-uyorū 127/60		ğ.+ū(yük.) 075/50, 075/55, 105/40
ğoya	bk. güya		ğ.+um 071/15
	ğ. 057/5		ğ.+uma 071/15
	(ğōyā) 043/70, 074/20, 096/35		ğ.+umuz 074/60
	(gōyā) 053/10		ğ.+un 096/15
ğoydur-	< <i>koydurmak</i>		ğ.+uñ 005/25(2), 027/30, 064/50,
	ğ.-duğ 045/10		075/35, 075/55, 075/60(5),
ğoynügışla	<i>öz. is. < Göynükışla</i> , bir köy		097/20, 100/20, 120/15, 123/70,
	g.+dan 060/75		123/75
	ğ.+ya 060/75		ğ.+unu 075/30, 096/45, 100/10
ğoyşu	bk. komşu	ğoyuncu	<i>is. < koyuncu</i> , koyunları olan
	ğ.+larla 021/64		ğ.+yuñ 005/25
	ğ.+nuñ 021/62	ğoyunculuğ	bk. koyunculuk
ğoyu	<i>sf. < koyu</i> , yoğunluğundan dolayı		ğ. 056/10
	güç akan, sulu karşıtı		ğ.+lā 050/25, 050/30
	ğ.+sunu 122/10	ğoyunçuluğ	bk. koyunculuğ
ğoyul-	< <i>koyulmak</i>		ğ. 098/20
	1. yemek koyulaşmak	ğóz	bk. göz (görme organı)
	ğ.-du muydu 021/25		g.+ü(iye.) 099/15
	2. konmak, yerleştirilmek	ğözag	<i>is. < kozak</i> , kozalak

	(ğōzağ mōzağ) 124/15		
ğozalağ	ğ.+n̄ (ğozān̄) 123/65, 123/70 öz. <i>is.</i> < <i>Kozalak</i> , bir unvan ğ. 019/20, 019/25		g. 074/55 2. öz. <i>is.</i> Gök, soyadı g. 089/25 3. <i>is.</i> sema, gökyüzü g.+de 107/85
ğōzel	bk. güzel ğ. 050/90(2)		gōgbāş
ğōzle-	bk. gözlemek (beklemek) g.-d̄i 018/25		<i>is.</i> < <i>gōkbaş</i> , bir ot g. 100/40
ğozlubucağ	öz. <i>is.</i> < <i>Kozlubucak</i> , bir köy adı ğ. 006/60, 006/65 ğ.+a (ğozlubucā) 031/40 ğ.+n̄ (ğozlubucān̄) 031/40		gōgdaş
gōbek daşı	<i>is.</i> < <i>gōbek taşı</i> g.d.+na 067/80		<i>is.</i> < <i>gōktaş</i> , bir tür ilaç g. 027/25(3) g.+ıla 027/25 g.+ımız 027/35 g.+ıyla 027/25
gōbekli	<i>sf.</i> göbeği olan g. 003/15(3)		gōg fasille
gōcer	öz. <i>is.</i> Göcer adlı köy g. 049/15, 049/20(2), 049/25(2) g.+n̄ 049/25 g.+le 049/20		bk. gök fasille g.f. 025/5, 025/10
gōç	<i>is.</i> kervan g.+ü (iye.) 009/55(2), 009/90(2) 2. göçme sırasındaki eşyası, yük g.+l̄e 125/55 g.+ün 107/60 g.+ünü 102/50		gōg soan
gōç-	1. yer değiştirmek g.-e 102/50(2) g.-ecēnde 038/5 g.-er 049/15(2), 049/20, 049/25 g.-erdiğ 004/5 g.-erdik 004/5 g.-erdik 004/10, 101/5, 120/5(4) g.-eris 101/5 g.-eriz 053/15, 095/15(3) g.-mek 049/15 g.-müş 104/55 g.-ü 101/5 g.-ün̄ 030/25(2) g.-üp 046/5, 050/120, 050/122, 075/35 2. ölmek g.-ersin 107/85		<i>is.</i> < <i>gōk soğan</i> , taze soğan g.s. 001/10
gōçebe	<i>sf.</i> göçer, göçkün g. 037/30, 053/15, 102/10 g.+den 049/15		gōggöz
gōç it-	< <i>gōç etmek</i> g.i.-miş 050/5 g.i.-tindē 050/10		öz. <i>is.</i> < <i>Gōkğöz</i> , bir lakap g. 019/55
gōçül-	gōç edilmek g.-üyor 095/65		gōgseki
gōde	<i>sf.</i> iri, şişman g. 003/10, 003/15		öz. <i>is.</i> < <i>Gōkseki</i> , bir yer g.+ye 054/10
gōdet	öz. <i>is.</i> Gōdet, bir baraj adı g. 050/25(2)		gōğ
gōer	<i>is.</i> < <i>gōğer</i> , küçük soğan g. 040/20, 040/25 (gōēr) 040/20		bk. gök <i>is.</i> gökyüzü, sema g.+den 013/55
gōg	bk. gök 1. <i>sf.</i> olgunlaşmamış		gōğde
			<i>is.</i> < <i>gōvde</i> , bedeninin üst kısmı g. 104/65
			gōğerli yaylası
			öz. <i>is.</i> Göğerli Yaylası g.y. 095/40
			gōğerte
			<i>is.</i> < <i>İt. coverta</i> , güverte g.+ye 083/10
			gōğ_usta
			öz. <i>is.</i> < <i>Gök Usta</i> , kişi g. 037/5
			gōğüs
			<i>is.</i> vücudun ön kısmı g.+lerle 075/95 g.+ü (iye.) 050/90 g(ü).+ünü 050/90(3)
			gök
			1. öz. <i>is.</i> Gök, soyadı g. 019/10 2. <i>sf.</i> maviye çalan renk g. 075/50
			gökbeleñ
			öz. <i>is.</i> < <i>Gōkbelen</i> , bir tepe adı g.+den 010/65
			gökcedaş
			öz. <i>is.</i> < <i>Gökçetaş</i> , bir köy adı g. 046/5
			gökçe
			öz. <i>is.</i> Gökçe köyü g. 050/5
			gökçebuñar
			öz. <i>is.</i> < <i>Gōkpmar</i> , bir yer adı g.+da 010/65(2)
			gökçınar
			öz. <i>is.</i> Gökçınar, soyadı g. 076/5
			gök fasilla
			<i>is.</i> < <i>gōk fasulye</i> , taze fasulye g.f. 044/10(2)
			göksu
			öz. <i>is.</i> Göksu, bir nehir adı g.+nuñ 030/10 g.+yuñ 060/15
			göl
			<i>is.</i> göl g. 094/10(2) g.+de 031/15 g.+den 094/10 g.+ler 095/20
			gölenek
			bk. görenek

- gölgelik** g.+ler 126/20
is. gölgelik
g. 104/150
- gölmenli** *sf.* gölmen adlı yerden olan (?)
g. 127/65
- göm-** gömmek, defnetmek
g.-düklerimiz 059/15
g.-eller 059/15
- gömleg** bk. gömlek
g. 011/60
g.+i (gömlē) 106/75
- gömlek** is. gömlek
g. 003/70, 003/100, 106/75,
118/25, 120/35(2), 120/50
g(ğ).+ē 107/80
g.+iñ (gömlēñ) 052/5
- gömül-** batmak
g.-ecek 043/15
- gön** is. hayvan derisi
g.+den 006/10
g.+ünden 057/40, 120/40
- gönder-** 1. yollamak, ulaşmasını sağlamak,
bir yere doğru yola çıkarmak
g. 083/55
g.-sek 083/55
g.-di 042/5, 056/15, 104/95
g.-dī 042/5(2), 097/10
g.-dik 009/30, 089/10
g.-dim 081/20, 081/25
g.-diydik 040/43
g.-ecēñ 127/75
g.-idik 003/10
g.-iler 003/70, 003/90
g.-iller 048/30, 113/10(2)
g.-illerdī 121/5
g.-iñ 083/50
g.-ir 003/75, 105/75(2)
g.-iriz 103/5
g.-isñ 042/10(2)
g.-iydi 010/95
g.-iydiñ 010/105
g.-miş 009/170(2), 019/10,
030/30
g.-mişler 009/35
g.-riz 024/25, 047/160
2. yetki vererek gitmesini
sağlamak
g.-dī 042/5
g.-diler 010/25
g.-ilerdi 010/20
g.-iyor 010/30
3. yolcu etmek, uğurlamak
g.-i 070/15
g.-illerdi 070/15
g.-illerdī 050/40
g.-irke 074/30
g.-irmiş 104/75
g.-riz 095/30
4. öbür aleme yollamak
g.-dik 060/70
- g.-riz 049/5
5. arkasından dua okumak
g.-iler 125/25
- gönderil-** yolcu edilmek, uğurlanmak
g.-ir 095/35, 118/5
g.-irdi 029/10, 095/75
g.-irken 118/5
- göndür-** bk. göndermek (yollamak,
ulaşmasını sağlamak)
g.-rüz 076/5
g.-ürdüg 006/30
g.-üşdük 076/15
g.-ürdük 076/5
- göndüre** *öz. is.* Yazılı köyünün diğeri adı
g.+niñ 069/60
- gönül** is. gönül, kalp
g.+ünden 072/55
- göñ** bk. gön
g. 100/5(3)
g.+ünden 100/5
- göñül** bk. gönül
g. 069/25, 070/45
g.+leri 075/95
g.+ü (iye.) 003/110, 042/15,
106/90(2)
g.+ünü 110/5
- göñlü bi parça ol-** < *göñlü bir parça olmak*,
razı olmak
g.b.p.o.-dū 060/70
- göñlü it-** < *göñlünü etmek*, razı etmek
g.i(d).-eller 105/45
g.i(d).-er 105/55
- göñlünü it-** < *göñlünü etmek*, razı etmek
g.i(d).-ecekler 105/50
- göñlünü yap-** < *göñlünü yapmak*, birini razı ve
hoşnut etmek
g.y.-allardı 110/5
g.o.-massañ 021/30
- göñlü ol-** 1. sevip istemek
g.o.-du 042/15
g.o.-du mu 089/15
g.+müz o.-du 089/10
g.+ü o.-massā 106/90
2. razı olmak
g.o.-du 089/10
g.o.-maz 036/25
g.o.-ur 036/25, 106/90
g.+üñ o.-massā 060/90
g.+üñ o.-usa 060/90
- göñülleme** < *göñülleme*, göñlünü hoş etme
g. 021/25
- göñüllü** *sf.* < *göñüllü*
g. 003/80, 042/30, 081/25, 104/10
- göplü** bk. köprü
g. 125/40
g.+sü 107/75
- göprü** bk. köprü
g. 062/30, 125/55
g.+de 062/30, 125/40
g.+den 027/20

	g.+müz 053/5	g.-medik 036/25(2)
	g.+nüñ 125/60	g.-medim 112/22
	g.+yü 125/55	g.-üp 036/25
göpüg	g.+yü 062/30, 125/60(2)	5. yaşamak, tanık olmak
	<i>is.</i> < <i>köpük</i> , pekmez kaynatılırken	g. 060/70
	üzerinde oluşan tatlı köpük	g.-dük 057/50, 098/22(2),
	g. 006/35	109/5(3)
gör-	1. yapmak, etmek	g.-düm 016/5, 027/15, 071/30
	g. 036/25, 119/50, 127/75	g.-dün 041/10, 073/75
	g.-dük 082/25	g.-ecek 129/5
	g.-ecē 063/5	g.-medi 060/70
	g.-ecek 010/80	g.-medik 014/5, 031/55, 053/10,
	g.-enler 067/75	064/60, 082/35
	g.-eyñ 082/30	g.-medim 008/60, 016/5, 025/30,
	g.-ülerdi 072/10	026/20, 059/10, 061/15, 069/50,
	g.-üller 011/35, 096/35	130/10
	g.-ün 001/15, 119/20	g.-meg 097/20
	g.-üp 121/20	g.-meyince 031/55, 054/30
	g.-ür 115/20	g.-müşler 034/35
	g.-ürke 072/10	g.-emedik 015/10
	g.-ürlerimiş 068/45	g.-emediñ 107/70
	g.-ürseñiz 119/20	6. anlamak, kavramak, sezmek
	g.-üseñ 119/50	g.-dün mü 010/90
	g.-üydük 045/15	g.-müşsündür 075/5
	g.-emem 056/5	g.-üyoñ mu 083/40
	2 göz yardımıyla bir şeyin	7. öğrenmek
	varlığını algılamak, seçmek	g.-dümüzü 126/20
	g.-dü 020/40, 125/25	8. konuşmak, görüşmek
	g.-dümüz 126/20	g.-mez 003/75, 110/5
	g.-dün 067/10	g.-mezdi 110/5(2)
	g.-düm 020/40, 034/25, 123/5	g.-üyörü 110/5
	g.-dün mü 007/25(2)	g.-üyüm 083/40
	g.-dünüz 075/25, 075/55	9. nasiplenmek, faydalanmak
	g.-düydüm 009/180	g.-mezdim 060/55, 060/60
	g.-ecēz 089/20	10. bakmak
	g.-eceğñ 077/35	g.-müş 067/55
	g.-meden 042/15(2)	g.-üler 011/20
	g.-medik 124/50	g.-üller 113/5
	g.-medimidim 127/15	g.-ür 012/5, 113/5, 125/25
	g.-meme_üçün 072/35	g.-ür 113/5
	g.-memiş 007/15, 065/45(2)	11. değerlendirmek
	g.-meye 048/5, 067/50	g.-müşler 070/5
	g.-mezdi 067/40	12. karşılamak
	g.-müş 106/115	g.-sün 070/62
	g.-señ 104/140, 119/5, 127/90	13. hatırlamak
	g.-üyük 109/70	g.-üyorum 117/25
	g.-ün 104/70, 104/80	14. özlemek
	g.-ür 017/29, 083/55	g.+esim g.-di 083/50
	g.-üsüñ 120/85(2)	< <i>gör bak</i> , “görürsün, göreceksin”
	g.-üyom 040/15	g.b. 002/25
	3. almak	
	g.-düg 117/5, 127/45(2)	göre
	g.-dük 052/25, 089/5	<i>e.</i> göre
	g.-düm 084/10	g.003/70(2), 003/75, 011/60,
	g.-medik 096/50(2)	015/25, 021/30, 025/15, 027/55,
	4. karşılaşmak, rastlaşmak	027/60, 049/5, 054/5, 054/15,
	g.-dük 010/30	075/65, 078/10(2), 078/15,
	g.-düm mü 047/10(2)	095/65, 097/10, 109/80, 111/5,
	g.-dümüzde 070/35	111/15(2), 115/27, 117/35
	g.-eceñ 001/15(2)	(görē) 019/40, 027/55(2), 028/55,
		031/5
		görenek
		<i>is.</i> gelenek, töre

	g. 053/15		g.-elim 027/60
	g.+lerimiz 067/5		g.-eyim 105/70
görese	<i>is.</i> görenek		g.-iller 048/30, 074/25
	g.+i 026/5		g.-ir 109/50
görev	<i>is.</i> görev, iş		g.-iyim 073/10
	g. 104/85		g.-iyollar 027/60
	g.+i (iye.) 081/25		g.-meye 060/95(2)
	g.+imiz 128/5		g.-mēz 019/55
	g.+ini 085/10		g.-miyoz 011/20
	g.+lerimizi 062/20		g.-iğerdi 123/15(2)
görevli	<i>is.</i> görevli		g.-iğerdiler mi 007/25
	g. 011/35, 011/95		g.-iğereyiñ 054/40
	g.+ye 064/62		3. gerektirmek, ortaya çıkarmak
görmüş ol-	görmek		g.-ecek 071/51
	g.o.-duğūñ 126/35		g.-irdi 021/15
görnek	bk. görenek		4. yaşatmak
	g.+ler 030/30		g.-mesin 043/60
görük-	gözükmek, görünmek		4. gerçekleştirmek, etmek
	g.-dü 010/55		g.-diñiz 075/105
	g.-mez 127/35		5. yayınlamak
görül-	1. yapılmak		g.-ir 047/40, 104/15
	g.-mez 076/10	gösteri	<i>is.</i> gösteri
	2. görülmek, bakılmak		g. 104/35
	g.-ür 113/5	göş-	bk. göçmek
görülük	<i>is.</i> geline verilen para, hediye		1. yer değıştirmek
	g. 121/35		g.-dü 050/5, 109/70
görüm	bk. görümce		g.-dük 036/5
	g. 093/10(5)		g.-dükten 106/125
görümce	<i>is.</i> kadının kocasının kız kardeşı		g.-düm 060/10, 060/25, 060/60, 077/55
	g. 093/10		g.-me 130/50
	g.+lerine 072/10		g.-medim 107/60
görün-	gözükmek, görülmek olmak		g.-mē mi 038/5(2)
	g.-dü 077/20, 106/45		g.-müş 037/25
	g.-mesinden 123/75		g.-müşler 050/25
	g.-mez 032/20, 082/45, 131/20		g.-tüğümüz (göştümüz) 101/50
	g.-en 050/5, 085/25		2. çökmek
	g.-üp 123/75		g.-müş 106/45
	g.-ür 007/40		g.-tü müydü 031/50
	g.-üyor 065/70, 065/75		3. ölmek
görüş	1. <i>is.</i> görme, görüşme		g.-müş 075/40(2)
	g. 002/25	göşmeli	<i>öz. is.</i> < <i>Göçmeli</i> , bir aşiret adı
	2. düşünce, fikir		g. 125/50
	g.+ünü 102/50	göt	<i>is.</i> 1. anüs
görüş-	1. müzakere etmek		g.+ünden 075/65
	g.-elim 074/5		2. popo, kaba et, kış
	g.-tümde 049/15		g.+üne 077/5
	g.-üller 113/10	götür-	1. ulaştırmak, taşımak
	2. buluşup konuşmak, konuşup sohbet etmek		g. 020/30, 020/42, 027/60, 047/25, 058/10
	g.-tümüz 083/40		(götür) 020/40
	g.-üllerdi 121/5		g.-dü 035/5, 056/15
	g.-üllersē 121/5		g.-dük 061/10(3)
göster-	1. işaretle belirtmek		g.-düler 065/5
	g.-dim 009/5, 085/20		g.-düm 001/5(2), 017/20, 056/10
	g.-ince 009/10		g.-dümüz 062/10
	g.-mişler 050/20(2)		g.-dün 010/105
	2. görülmesini sağlamak, görülmesine yol açmak		g.-ecek 127/25
	g.-dikleri 050/45		g.-medim 056/10
			g.-mē uçün 028/35

- g.-meyollar 100/20
g.-müş 067/65, 067/70
g.-müşler 104/110
g.-rüz 006/40
g.-sek 031/5
g.-ü 011/65, 028/15, 069/30, 085/25
g.-ücek 106/10
g.-ücez 003/65
g.-üçük 001/10, 003/20, 006/20, 031/5, 100/15, 100/20, 109/75(2)
g.-üler 011/45, 125/20(2)
g.-ülër 125/20
g.-üller 012/5, 022/5(2), 048/30, 050/120(2), 073/55, 095/40, 095/45(2), 113/10, 125/15
g.-üllerdi 101/65
g.-üñ 104/90
g.-üp 027/10
g.-ür 006/35, 011/10
g.-ürdü 006/15, 072/5, 095/50, 101/30
g.-ürdü 072/5
g.-ürmüş 027/40
g.-ür 104/145
g.-üyollar 100/20
g.-üyor 073/95
g.-üyo 003/60
g.-üyüm 067/65, 068/55
g.-üyüz 103/5
2. birinin yanında gidip ona arkadaşlık etmek, birini yürütmek
g. 009/155
g.-dü 060/40, 083/20, 106/20, 106/55
g.-dük 021/55, 106/105
g.-düler 069/25(2), 082/20, 105/55, 106/65
g.-düm 106/5, 109/60
g.-ecek 052/35
g.-ecem 106/45
g.-ecem 010/40
g.-eceñ 018/20
g.-ecöz 011/80, 127/30, 127/35
g.-eyi mi 010/40
g.-eyiñ 010/40
g.-mediñ 009/30
g.-müşler 105/55
g.-sek 106/65
g.-ü 121/40, 129/5, 131/10
g.-üçük 065/15
g.-üller 048/25, 048/30(3), 131/15
g.-üllerdi 121/10, 121/20
g.-üllermiş 121/56
g.-ürdü 067/45
g.-üyollardı 110/13, 116/15(2)
g.-üyor 110/13
3. kaçırmak
g.-dü 106/110
- g.-ecek 121/55
g.-üseñ 106/90
4. uzağa götürmek
g.-ü 109/35
5. ırzına geçmek
g.-üdü 109/55
6. yok etmek
g.-ür 115/10
götürül- taşınmak, ulaştırılmak
g.-mez 022/10
g.-ür 090/5
göv bk. gök
g. 065/70
g.+den 071/15
göveç *is.* < *güveç*, toprak kap
g. 120/55
göyā *zf.* < *Far. gūyā*, sanki
g. 010/55
göynek *is.* göynek, iç kıyafet
g. 057/40
(göynək) 082/10
g(ğ).+iñ 082/10
göz *is.* 1. oda
g. 002/20, 008/60
2. yara ucu
g. 009/115(2)
3. görme organı
g. 065/10
g.+ler 082/5
g.-lerim 069/40, 069/45
g.+ü (iye.) 106/50
g.+üm 009/130
g.+ünen 071/45
g.+ünü 104/70
g.+üñü 074/25
göz at- dikkat etmeden bakmak
g.a.-tım 018/15
gözel bk. güzel
g. 035/15, 104/45, 122/5
gözelce bk. güzelce
zf. iyice, adamakıllı
g. 072/45, 122/5, 122/15
gözelim *ünl.* < *güzelim*, seslenme sözü
g. 105/45
gözellik bk. güzellik
g.+lī (iye.) 060/85
gözel ol- < *güzel olmak*, hoş olmak
g.o.-ur 011/55
gözer *is.* iri gözlü kalbur
g. 101/25(2)
g.+den 101/25
g.+imiz 101/25
g.+len 028/60, 073/95
göz et- < *göz etmek*, gözle işaret etmek
g.e.-tım 106/115, 106/110
göz gözü görme- hiçbir şey görülememek
g.g.g.-üyor 123/25
gözle- beklemek
g.-yī 009/115(2)
göz nürü *is.* < *göz nuru*, yoğun emek

- sonucu yapılan iş
g.n. 126/41
- göz önüne al-** < *göz önüne almak*, hesaplamak, dikkate almak
g.ö.a.-araç 088/20
- gözü çıkasica** *is.* < *gözü çıkasica*, ilenme sözü
g.ç. 033/30
- gözü dut-** < *gözü tutmak*, beğenmek
g.+leri d.-arsâ 089/30
g.+üm d.-Tü 018/20
g.+üñ d.-düna 050/45
- gözünüz aydın** *is.* < *gözünüz aydın*, müjdeli haber vermede kullanılan bir söz
g.a. 104/30
- gram** *is.* < *Fr. gramme*, gram
ğ.+ımı 019/60
- gravat** *is.* < *Fr. cravate*, kravat
ğ. 032/10
- ğucağ** bk. kucak
1. *sf.* kucağa sığacak kadar olan
ğ. 101/15
(ğucāğ) 101/15
2. *is.* kucak, ağuş
ğ.+ıma (ğucāma) 123/30
ğ.+ımıza (ğucāmıza) 101/15
ğ.+ına (ğucāna) 048/15(2),
057/45, 078/33
ğ.+ında (ğucānda) 009/165
ğ.+ından (ğucāndan) 130/20
ğ.+ıña (ğucāña) 103/15
- ğucağ ğucağ** *zf.* < *kucak kucak*, bol bol
ğ.ğ. 009/125
- ğucağla-** < *kucaklamak*
ğ.-dım 082/30(6)
- ğucağlaş-** < *kucaklaşmak*
ğ.-ıllardı 070/15
- güccüg** bk. küçük
g. 082/10(2)
- güccü goraş** *öz. is.* < *Küçük Koraş*, bir köy adı
g.+tan 101/5
- ğudur-** < *kudurmak*
ğ.-dū 075/30(2)
- ğuduz** *sf.* < *kuduz*
ğ. 075/30
- ğul** *is.* < *kul*, insan, kişi
ğ.+lara 021/61
ğ.+ū 026/5
- ğulağ** bk. gulağ
ğ.+larım 080/5
- ğulağ** *is.* < *kulak*
ğ.+ı (iye.) (ğulā) 074/20
ğ(ğ).+ında 071/5
ğ.+ım (ğulām) 007/65, 060/85
ğ.+ıma (ğulāma) 060/75
ğ.+ımı (ğulāımı) 060/85
ğ.+ımız (ğulāmız) 112/5
ğ.+ımıza (ğulāmıza) 052/25
ğ.+ına (ğulāna) 013/45(2), 102/65
ğ.+ımı (ğulāını) 074/20
- ğulā çinlesin** *is.* < *kulağı çınlasın*, bir söz
ğ.ç. 036/20
- ğulānı dik-** < *kulağını dikmek*, dikkat kesilmek
ğ.d.-dī 034/10
- ğulden** *is.* *Fr.* florin, hollanda parası
ğ. 106/20
- ğule** *is.* < *Ar. kule*, yüksek yapı
ğ.+den 016/10(2)
ğ.+lerde 016/10
- ğullan-** bk. kullanmak
1. bir şeyden yararlanmak
ğ.-acāz 081/10
ğ.-dığ 107/5
ğ.-dīmız 126/15, 126/20, 126/30
ğ.-dīmı 099/15
ğ.-īlar 063/13
ğ.-ıllar 019/40
ğ.-ıllār 019/40(2)
ğ.-ırdı 091/10
ğ.-ırdığ 006/20, 107/5, 107/10,
126/35
ğ.-ırlardı 057/30
ğ.-ıyollar 106/80
ğ.-ıyorus 126/15(2), 126/40
ğ.-ıyorus 126/20
ğ.-ıyoz 111/15
ğ.-maçün 116/10
ğ.-madımıdı 117/15
ğ.-mağ 091/15
2. harcamak, sarf etmek
ğ.-dığ 055/20
ğ.-ıp 055/20
3. araç, alet işletmek, yönetmek
ğ.-dım 055/15, 086/5
ğ.-dığ 086/5(2)
ğ.-ırız 111/25, 115/20
ğ.-ıyorus 126/35
ğ.-maz 126/25
ğ.-ıveriyorus 126/15
4. değerlendirmek
ğ.-ıyor 049/40(2)
5. çalıştırmak, hizmette bulundurmak
ğ.-mağ mı 010/115
- ğullanıl-** < *kullanılmak*, yararlanılmak
ğ.-an 112/15
ğ.-ılır 090/6, 111/20(3)
ğ.-ılırdı 091/10, 091/15
ğ.-ılırdı 091/15(3)
- ğullep** *is.* < *Ar. kullāb*, bir tür menteşe
ğ. 111/20
- ğulube** *is.* < *Far. kulbe* kulübe
ğ.+dē 123/20
ğ.+den 123/20, 123/25
ğ.+niñ 123/25
ğ.+ye 123/20
bk. gülüşmek
g.-tük 096/30
- ğum** bk. kum
ğ. 092/30, 094/37, 106/95, 107/5
ğ.+la 115/5

	ğ.+lardan 107/5		
	ğ.+ula 115/10		
	ğ.+ulā 115/10		
	ğ.+uñ 068/30, 106/95		
ğuman	bk. kıumandan		2. monte etmek, parçaları birleştirmek
	ğ. 130/70		ğ.-allar 102/15, 108/10
ğumandan	bk. kıumandan		ğ.-ardığ 006/15
	ğ.+ı (iye.) 041/5, 075/85, 081/20, 109/40(2), 109/50, 130/70		ğ.-arız 006/40, 038/5, 053/15, 097/10
	ğ.+ı mı 130/20		ğ.-arız 124/15
	ğ.+ım 084/5		ğ.-arlar 102/15
	ğ.+ıyla 081/15		ğ.-ur 064/40
ğumar	<i>is.</i> < <i>Ar. kimār</i> , kumar		3. gereken şartları hazırlayıp kendi kendine olmaya bırakmak
	ğ. 084/5(2)		ğ.-arız 024/20
	ğ.+ı (iye.) 096/10		4. tesis etmek
ğumaş	bk. kıumaş		ğ.-dū 015/25
	ğ. 107/45(2), 107/50, 120/50(2),		ğ.-dulār 005/15(2), 058/15
	ğ.+ı 120/45	ğura	ğ.-muşlar 009/95, 104/55
	ğ.+lar 107/45		<i>is.</i> < <i>Ar. kur'a</i> , ad çekme
	ğ.+lara 121/25		ğ.+mñ 069/10
	ğ.+ları 121/25	ğurağlığ	<i>is.</i> < <i>kuraklık</i>
ğumpūl	bk. ğumpūr		ğ. 039/10
	ğ. 009/185(2)	ğura çek-	< <i>kura çekmek</i> , ad çekmek
ğumpūr	<i>is.</i> < <i>Bulg. kumpir</i> , patates		ğ.+ları ç.-tik 052/30
	ğ. 057/50	ğuran	bk. kıuran
	ğ.+idi 057/50		ğ. 009/35, 009/55, 049/10, 101/65(2), 106/40, 124/35
ğun	bk. ğun		ğ.+a 009/40
	<i>is.</i> 24 saatlik zaman dilimi		ğ.+ı(yük.) 009/55, 009/85, 009/90
	ğ. 001/20		ğ.+mñ 009/55, 009/60, 009/90, 009/95
	(ğunñ) 074/5(2)	ğuran-ı kerim	<i>öz. is.</i> < <i>Kuran-ı Kerim</i>
	ğ.+dē 032/20		ğ.k. 020/5, 022/10, 113/15
ğunağ	<i>is.</i> büyük lokma		ğ.k.+i (yük.) 020/5
	ğ. 077/55(2)		ğ.k.+ini 022/10
ğundağ	<i>is.</i> < <i>kundak</i>	ğurbā	<i>is.</i> < <i>kurbağa</i>
	1. bebek kundağı		ğ. 096/45
	ğ.+a (ğundā) 103/15	ğurban	bk. kıurban
	2. silah kılıfı		ğ. 010/55, 020/20, 022/15, 030/10, 094/35
	ğ.+ına (ğundāna) 065/75		ğ.+ı 022/15
ğundağla-	< <i>kundaklamak</i> , bebeği kundağa sarmak		ğ.+ını 048/30
	ğ.-rdığ 045/15		ğ.+lar 094/35
ğupđuru	<i>sf.</i> < <i>kupkuru</i>		ğ.+ları 022/20
	ğ. 050/115	ğurban bayramı	<i>is.</i> < <i>kurban bayramı</i>
ğúpre	bk. ğübre		ğ.b. 022/20
	ğ. 073/45	ğurban bayramı namazı	<i>is.</i> < <i>kurban bayramı namazı</i>
	(ğúprē) 073/50(2)		ğ.b.n. 022/15
	ğ.+si 073/50(2), 073/55	ğurban dūř-	< <i>kurban dūřmek</i> , kurban kesmeye uygun olmak
	ğ.+sini 038/11, 073/45, 073/55(2)		ğ.d.-tū 100/30
	ğ.+siyle 038/10	ğurban kes-	< <i>kurban kesmek</i>
ğúPrele-	< <i>ğübrelemek</i> , ğübre atmak		ğ.k.-dik 008/60(2)
	ğ.-rsiñ 038/10, 038/12	ğurban ol-	< <i>kurban olmak</i> , uğruna ölmek
ğur-	< <i>kurmak</i>		ğ.o.-ayım 105/60
	1. hazırlamak, koymak		ğ.o.-uyum 071/40
	ğ.-allar 035/15, 074/20, 074/76, 125/15	ğurbet	<i>is.</i> <i>Ar.</i> ülkeden uzak yer
	ğ.-allardı 035/15		ğ.+e 106/5
	ğ.-ardığ 074/70		ğ.+te 026/15
	ğ.-arız 092/20	ğurd dūř-	< <i>kurt dūřmek</i> , çok hastalanmak
	ğ.-du 130/65(2)		ğ.d.-müş 007/20(2)
	ğ.-dular 077/45		

ğurdur-	< <i>kurdurmak</i> , yaptırmak ğ.-duğ 120/45	ğuru	< <i>kuru</i> 1. <i>sf.</i> suyu, nemi olmayan ğ. 025/5, 028/60, 106/110, 124/5(2), 125/5 2. <i>is.</i> kuru sebze, meyve ğ. 051/10(2) ğ.+su 057/55(2), 106/110 ğ.+sü 014/10 3. <i>is.</i> kuru yaprak ğ.+larını 038/10
ğurnazla	ğaç- < <i>kurnazlığa kaçmak</i> , kurnazlık etmek ğ.ğ.-ar 106/55	ğuru-	< <i>kurumak</i> 1. göl, akarsu suyu kalmamak ğ.-du 068/50, 094/10 ğ.-muş 037/25 ğ.-yunca 037/25 2. bitki suyu çekilip kurumak ğ.-mağ 104/70 3. ıslaklığını yitirmek ğ.-maya 117/30, 117/35 ğ.-muş 065/85 ğ.-ur 050/120 4. konuşamaz olmak ğ.-su lüzüm 042/40, 042/45
ğurrâ	bk. <i>ğura</i> ğ. 069/10	ğurucabelli	<i>sf.</i> < <i>Kurucabelli</i> , Kurucabel köyünden olan ğ. 019/5
ğurs	<i>is.</i> < <i>Fr. cours</i> , kurs 1. kuran kursu ğ. 008/60(2) ğ.+u (iye.) 008/60 2. derslere dayalı eğitim etkinliği ğ. 010/30, 052/25, 127/45 ğ.+a 010/25 ğ.+da 040/41 ğ.+una 010/25, 029/10, 052/25, 081/25, 127/45 ğ.+unda 106/40 ğ.+undan 084/11, 127/45 (ğursa_ettim) 127/45 (ğursuna_ettim) 084/11, 127/45	ğurucu	<i>is.</i> < <i>kurucu</i> ğ.+larından 073/30
ğurşun	bk. <i>ğurşun</i> ğ. 075/20	ğurup	<i>is.</i> < <i>Fr. grup</i> , küme ğ. 061/15 ğ(b).+a 069/5 ğ.+uduğ 061/15 (ğurup_ğurup) 097/15(2)
ğurt	<i>is.</i> < <i>kurt</i> ğ. 034/10, 034/30 (ğürt) 065/50, 070/40 ğ(d).+umuş 034/10 ğ(d).+uñ 070/40	ğurut-	< <i>kurutmak</i> ğ(d).-ullardı 057/55 ğ(d).-urduğ 006/45 ğ(d).-urlardı 076/25 ğ(d).-uruz 008/40, 008/45 ğ(d).-uyor 097/25
ğurtar-	< <i>kurtarmak</i> 1. düğünlerde gelini, çeyiz sandığını evden çıkarmak ğ. 003/110(2) ğ.-acağlar 003/105 ğ.-ır 003/115, 126/35 ğ.-ma 003/105, 003/110 2. felaketten, zor durumdan, tehlikeden uzaklaştırmak ğ.-acām 081/15 ğ.-dık 060/50 ğ.-dım 060/50, 073/20, 073/35, 081/15 ğ.-isañ 081/15 ğ.-ma 073/20 ğ.-muşlar 009/180 ğ.-sıñ 078/25 3. kazandırmak, yeniden ele geçirmek ğ.-dık 005/35	ğurul	<i>is.</i> < <i>kurul</i> ğ.+unda 117/10
ğurtul-	< <i>kurtulmak</i> 1. istenmeyen, hoşla gitmeyene bir durumdan, sıkıntıdan uzaklaşmak ğ.-acaz 026/25 ğ.-duğ 035/15 ğ.-du 073/30 2. tehlikeli durumu atlatmak ğ.-amācāna 130/25 3. düğünlerde gelin, çeyiz sandığı evden çıkarılmak ğ.-du 003/115 ğ.-ur 003/110	ğurul-	< <i>kurulmak</i> 1. tesis edilmek ğ.-muş 011/80, 030/15, 053/5, 056/10, 070/63 ğ.-unca 030/15 2. inşa edilmek ğ.-sa 026/25 3. hazırlanmak ğ.-ur 059/15 ğ.-urdū 067/15 4. oluşturulmak, yapılmak ğ.-ur 097/20, 107/75 ğ.-urdu 073/80, 129/5
		ğuruş	<i>is.</i> < <i>kuruluş</i> , ortaya çıkış ğ.+ū (iye.) 068/40 ğ.+umuzuñ 125/70 ğ.+unū 125/40
		ğuruş	<i>is.</i> < <i>Alm. groschen</i> , kuruş ğ. 003/110, 003/120(3), 022/15,

	029/5, 031/5, 043/50, 060/55 ğ.+a 031/20, 075/70(2) ğ.+ā 031/5 ğ.+larını 060/60		ğ.+ydim 068/25(2) bk. ğuvvet ğ.+si 130/10, 130/15
ğurut-	< <i>kurutmak</i> 1. kuru hale getirmek ğ.-tüm 045/5(2) 2. bitki canlılığını yitirme ğ.-ma 009/155(2) 3. yok etmek ğ.-sun 033/30	ğuvetli	bk. ğuvvetli 1. <i>sf.</i> bereketli, verimli ğ. 015/15 2. <i>sf.</i> güçlü ğ. 049/20 3. <i>zf.</i> önemli, ciddi ğ. 125/10 4. <i>sf.</i> bilgili, üstün
ğuşgun	<i>is.</i> < <i>kuskun</i> , eyeri koltuk altına bağlayan kayış ğ. 102/55, 102/60 ğ.+u (iye.) 102/60 ğ.+una 102/55(2), 102/60	ğuvvet	<i>is.</i> < <i>Ar. kuvvet</i> , 1. askeri destek ğ. 108/15 2. maddi imkan ğ.+in 027/45 bk. kuvvetleşmek (güçlenmek) ğ.-ti 107/5
ğusura bakma	< <i>kusura bakmamak</i> , hoş görmek ğ.b.-ma 086/5	ğuvvetleş-	<i>sf.</i> < <i>kuvvetli</i> , üstün ğ.+ydi 036/35
ğuş	<i>is.</i> < <i>kuş</i> ğ. 009/35, 009/40, 009/45, 009/80, 028/65(2) ğ.+lar 027/70 ğ.+larıñ 027/70, 027/75, 123/75(2)	ğuvvetli	bk. kıyuy ğ.+larımız 094/15
ğuşadası	<i>öz. is.</i> < <i>Kuşadası</i> , bir ilçe ğ.+nda 007/10, 007/15	ğuy	<i>is.</i> < <i>kuyruk</i> ğ. 017/15 ğ.+u(iye.) (ğuyrū) 034/10, 075/50
ğuşağ	bk. ğuşağ ğ. 012/10, 120/5	ğuyruğ	<i>is.</i> < <i>kuyruklu</i> , akrep ğ. 009/15
ğuşağ	<i>is.</i> < <i>kuşak</i> , bele bağlanan kumaş ğ. 032/30(3) ğ.+a (ğuşā) 042/20 ğ.+in (ğuşāñ) 060/40	ğuyruğlu	<i>sf.</i> < <i>kuyruksuz</i> , kuyruğu olmayan ğ.+udu 075/50
ğuşan-	< <i>kuşanmak</i> , giyinmek ğ.-in 074/65 ğ.-irdin 074/65	ğuyruksuz	bk. kıyuy ğ. 095/20, 097/20 ğ.+dan 001/70, 101/50 ğ.+lar 037/25, 095/70 ğ.+arı 073/35 ğ.+larımız 094/15 ğ.+muz 094/15 ğ.+yu 037/25
ğuşbaşı	<i>is.</i> < <i>kuşbaşı</i> , bu şekilde olan et (ğuşbaşı_b_i_b_i) 008/45	ğuyul-	bk. koyulmak ğ.-du 073/35
ğuşluğ	<i>is.</i> < <i>kuşluk</i> , sabah öğle arası ğ. 075/55	ğuzgun	<i>is.</i> < <i>kuzgun</i> , yırtıcı kuş ğ. 075/35
ğuşşag	bk. ğuşağ ğ. 074/65 (ğuşşāk) 009/180	ğuzla-	bk. ğuzulamak ğ.-dı 005/35 ğ.-maya 120/15 ğ.-rdi 120/15
ğuşu daşı	<i>öz. is.</i> < <i>Kuşu Taşı</i> , bir yer adı (ğuşu daşı) 108/20 ğ.d.+ndan 108/20	ğuzluğ	<i>is.</i> < <i>kuzuluğ</i> , kuzu ağılı ğ. 054/5 ğ.+umuzu (ğuzlūmuz) 054/5
ğuş yürei	<i>is.</i> < <i>kuş yüreği</i> , iri bir zeytin türü ğ.y. 039/10(2)	ğuzu	<i>is.</i> < <i>kuzu</i> 1. koyun yavrusu ğ. 020/10, 027/75, 027/79, 067/35, 074/20, 092/50, 097/20, 101/40, 123/10 (ğuzū) 075/65 ğ.+lar 075/45, 123/10 ğ.+mu 123/10 ğ.+nu 006/15 ğ.+nuñ 005/25, 064/45(2) ğ.+su 120/15 ğ.+sunu 095/15 ğ.+ya 015/15, 102/20
ğút-	bk. ğütmek g.-tüm 075/30(2)		
ğutlu ol-	< <i>kutlu olmak</i> ğ.o.-sün 082/20		
ğutmu	bk. ğutnu ğ. 011/55(3), 013/20, 013/25		
ğutnu	<i>is.</i> <i>Ar.</i> bir tür bayan elbisesi ğ. 012/10, 042/20		
ğüttür-	< <i>gütmek</i> ğ.-üdü 075/15		
ğutu	<i>is.</i> < <i>kutu</i> ğ.+nuñ 108/21		
ğuvátli	bk. ğuvvetli		

- ğ.+yu 020/10, 102/50
2. *ünl.* çocuklar için söylenen bir sevgi sözü, yavru
ğ.+larım 055/25, 055/26, 071/10, 071/15, 071/20
ğ.+larıma 071/15, 071/25
ğ.+m 009/185, 009/187, 013/50, 021/64, 035/10, 048/25, 048/45, 054/15, 054/20, 054/25, 054/51, 055/20, 071/20, 071/25(2), 071/30, 071/35, 071/45, 073/15, 073/40, 074/30, 074/50, 078/10, 078/15, 078/20(2), 078/25, 078/32, 079/5, 082/35, 082/55, 082/57, 110/5, 123/10(4), 123/15 (ğuzüm) 009/125, 035/15, 074/35, 078/15, 078/30, 082/50, 082/56, 110/5
g.+yu 007/25
- ğuzu dişi** *is.* < *kuzu dişi*, ileri yaşlarda çıkan diş, süt dişi
ğ.d.+m 130/5
ğ.d.+m 123/10
ğ.d.+ni 123/15
- ğuzula-** < *kuzulamak*, koyun yavrulamak
ğ.-r 004/15
ğ.-rdı 004/15
ğ.-llardı 120/20(2)
- ğuzulama** *is.* < *kuzulama*, kuzulama işi
ğ. 030/10
ğ.+sımñ 120/20
- ğuzulat-** < *kuzulatmak*
koyun kuzulamasını sağlamak
ğ(d).-ırız 095/15(2)
- ğüb** *is.* < *küp*
g. 120/60
- ğübbüdü** *zf.* güpürdeme sesi
g. 009/85(3)
- ğübre** *is.* *Yun.* hayvan dışkısı, bitkisel atık
g. 073/50
g.+mizi 027/10
- güccüg** bk. küçük
g. 012/10(2), 048/10, 060/90, 104/5
g.+leri 060/65
- güccük** bk. küçük
g. 001/45, 003/5, 007/55, 007/60, 048/10, 057/25, 060/80, 070/35, 120/5
g.+ler 022/20
g.+süñ 042/45
g(ğ).+ü (iye.) 060/65(4)
g.+üm (güccüm) 078/31
g.+üne (güccüne) 120/55
g.+ünü 078/31
- güccüklük** bk. küçüklük
g(ğ).+ündē 037/35
- güccücük** *sf.* < *küccücük*
g. 060/90
- güccüg** bk. küçük
g. 047/80, 127/10
- güccügbaş** bk. küçükbaş
g. 120/15
- güccükal dayı** *öz. is.* < *Küçük Halil Dayı*
g.d.+mñ 008/5
- güccüne git-** gönülü kırılmak
g.g.-miş 067/55
- güccüne get-** bk. güccüne gitmek
g.g.-ti 052/15
- güccü yet-** üstesinden gelebilmek
g.y.-erse 129/15
g.+ñ yeterse 021/45
g.y.-miyor 049/35
g.+m y.-miyor 029/5
g.y.-ti 021/50, 049/15
g.+ñ y.-memiş 021/50
g.+ñ y.-messe 021/45
g.+ñ y.-ti mi 021/45
- güccü yit-** bk. güccü yetmek
g.y.-erse 042/25
- güç** 1. *is.* zor
g(c).+üdü 028/15
g(c).+üne 060/40
2. *is.* yardım ve destek gücü
g(c).+üne 069/10
3. *is.* iş
g(c).+ünü 125/10
4. *is.* imkan
g(c).+ün 027/45
5. *sf.* güçlü
g. 049/20(3)
- güç** bk. güç
g.+ün (iye.) 102/60
- güççü** bk. küçük
g. 036/10
- güççüg** bk. küçük
g.+lere 094/35
g.+üne (güççüne) 050/50
- güçük** bk. küçük
g. 065/65, 094/30
- güdü** *is.* sürü
g.+sü 098/20
- güdü-** sürü otlatılmak, sürülmek
g.-ür 097/20
- güey** bk. güveyi
g. 003/125(3), 055/10
g.+i (yük.) 003/130, 003/135
g.+ine 003/125
g.+iniñ 003/100
g.+iñ 057/20
- güey** bk. güveyi
g.+e 011/95
- güfin** *is.* < *Rum. küfe*, sepet
g.+ē 021/15
- güğüm** *is.* güğüm
g. 002/45
- gül** 1. *is.* gül, bir çiçek
g. 009/125
g.+ü (iye.) 009/125

	g.+üm 009/125	043/25(2), 043/30(4), 043/70(2),
	2. <i>is.</i> bir sevgi sözü	047/160, 047/170, 048/40, 048/45,
	g.+üm 006/25, 124/5, 124/10,	047/195(3), 049/5(2), 049/10,
	124/15	050/100, 052/25, 052/35, 060/100,
	g.+üm 042/40(2)	062/20(2), 065/5, 065/40, 065/55,
	3. <i>öz. is.</i> Gül, bayan adı	067/20, 072/15(6), 072/20,
	g. 078/10	074/75(2), 075/65, 076/10(2),
gül-	gülmek, tebessüm etmek	076/15, 079/11, 083/30(2),
	g.-erdi 028/30	084/10, 089/25(2), 095/60,
	g.-erdik 089/20	095/70, 096/25(3), 104/140,
	g.-erekten 078/25(2)	106/5, 106/35, 107/70(2), 107/75,
	g.-erimiş 106/30	107/80(2), 107/85109/15(2),
	g.-medim 107/55	109/35, 109/55(2), 118/10,
	g.-miş 067/55	119/45, 120/20, 128/5(2),
	g.-üverdim 052/15	130/35, 130/40, 131/20
gül-	bk. gülmek	g.+de 001/5(5), 001/10(2),
	g.-me 005/25	001/70, 001/71, 001/72, 006/5,
güle güle	1. <i>zf.</i> gülere, mutlu bir şekilde	009/160, 027/15, 028/10, 028/55,
	g.g. 078/32, 118/5	028/60, 061/20(3), 071/30,
	2. <i>ünl.</i> uğurlama sözü	072/15, 073/85(2), 076/15,
	g.g. 123/15	076/25, 083/25, 083/30, 104/25,
güle güle	bk. güle güle	104/150, 109/75, 130/35
	1. <i>zf.</i> mutlu, huzurlu şekilde	g.+dē 052/30
	ğ.ğ. 013/45, 013/55, 071/30(4),	g.+de mi 010/15
	071/35	g.+den 079/10
	2. <i>ünl.</i> vedalaşma sözü	g.+dür 125/25
	g.g. 013/50	g.+ler 027/70
gülhuy	<i>öz. is.</i> Gülhuy, soyadı	g.+mü 010/15
	g. 077/55	g.+ü (iye.) 015/30, 067/35,
gülizar	<i>öz. is.</i> Gülizar, kişi adı	072/15, 072/35, 094/30, 121/40,
	g.+e 106/125	123/15(2), 125/35
güllü	<i>öz. is.</i> Güllü, bayan adı	g.+ü (iye.) 067/10, 067/15,
	g. 060/65, 078/15	072/15(2), 072/20
	g.+nün 060/65	g.+ümüz 127/30
gülnar	<i>öz. is.</i> Gülnar, yer adı	g.+ün 005/35
	g.+n 120/60	g.+ünün 008/35
gülüş-	gülüşmek	g.+ünde 011/30
	g.-üllerdi 010/90	g.+üne 015/30
	g.-ürüz 124/25	2. <i>is.</i> tarih
gülüslü	<i>zf.</i> < <i>güçlü</i> , zor	g. 001/20, 001/55(2), 001/65,
	g.+ydu (gülüşlüdü) 028/15	009/40, 009/55, 009/65, 009/90,
gümrük	<i>is.</i> <i>Rum.</i> gümrük	009/160, 009/175(2), 009/180,
	g. 065/10	010/80, 010/85, 010/95,
	g.+e (gümrüē) 065/5	011/30(2), 011/45, 011/50,
gümüş	<i>is.</i> gümüş	031/40, 043/25, 064/5, 065/25,
	g. 055/15(2)	065/55, 088/5, 100/45, 107/86,
	g.+ten 104/135	107/87, 107/88, 123/15, 125/20
gümüş ğabartma	<i>is.</i> < <i>gümüş kabartma</i>	g.+dür 126/5
	g.ğ.+sı 106/50	3. <i>is.</i> dönem, devir
gün	1. <i>is.</i> 24 saatlik zaman dilimi	g. 027/55(2), 027/60, 052/40
	g. 001/5, 001/15, 001/65, 001/70,	g.+dē 030/31
	003/30, 003/80, 007/65, 009/35,	g.+den 072/35
	009/40, 009/80, 009/100, 010/10,	g.+ler 002/25, 036/30, 066/10
	010/110, 010/115, 011/45(2),	g.+lerde 070/30
	011/50, 011/55, 011/60(3),	g.+lere 033/10
	012/20, 020/10(2), 020/15,	g.+leri 001/20
	020/25, 022/15, 022/21(2),	g.+lerimiz 016/5
	025/20(2), 027/30, 027/75,	g.+lerindē 107/10
	028/55, 031/40, 031/45(2), 034/5,	g.+lerindeymiş 030/5
	034/15(2), 041/20, 043/20(3),	g.+ü (iye.) 043/60

- g.+ümde 101/15
g.+ümüz 040/15, 069/50
g.+ümüzde 006/60, 042/30,
048/20, 059/17, 064/10, 069/35,
g.+ümüzde 013/35
g.+ümüzdeydi 054/51
g.+üñ 030/15, 030/20, 050/30
g.+ünde 054/35, 058/10
g.+ündenimiş 066/15
4. *is.* zaman, vakit
g. 056/23, 078/5, 104/75
g.+de 128/5
g.+ü (iye.) 003/95(2), 010/50(2),
030/15, 030/20, 053/5, 064/20(2),
069/35(2), 081/10, 081/20, 105/35
g.+ü (iye.) 004/10, 008/35,
017/20, 046/5, 106/105
g.+üm 016/15
g.+ümüz 006/40, 062/35, 127/70
g.+ündē 021/5, 108/5, 124/15
g.+üydü 062/15
5. *is.* güneş
g. 057/35, 065/50, 075/35,
075/40, 112/10
g.+e 074/45
6. *is.* sıra
g.+ü (iye.) 001/55
7. *is.* özel gün
g.+ü (iye.) 096/25(2)
8. *is.* bugün, yaşadığımız zaman
g.+e 111/25
- gün** bk. gün
g. 043/5
- gún** bk. gün
ğ. 032/10, 077/5, 082/35
(ğün) 104/75
ğ.+de 077/5
ğ.+ünde 076/25
- günaçık** *is.* < *günaçık*, ayçiçeği
g. 044/10(2)
- günah** *is.* < *Far. günāh*
g. 003/80(2), 067/50
(günā) 003/80
(günāh) 124/45(2)
g.+ı (iye.) 109/60
g.+ını 109/70
- günahına gir-** birisi için kötü düşünmek
g.g.-emem 082/35
- gün al-** randevu almak
g.a.-dılar 041/15
- günay** *öz. is.* Günay, soyadı
g. 019/25, 060/40
g.+gil 060/55
g.+iñ 019/25
- günde** *zf.* her gün
g. 010/105, 052/35
- gün dön-** gündüz ile gece eşit olmak
g.-dü mü 129/5
g.d.-dükten 100/45
g.d.-er 129/5
- gündüz** *zf.* gündüz vakti
g. 078/10, 089/30, 106/120,
109/25(2), 127/5
(*gündüz) 043/73
g.+üñ 123/60
- güneş** *is.* güneş
g. 027/60, 077/40, 104/145
g.+iñ 009/170(2)
- güneşi duT-** < *güneşi tutmak*, gökyüzünü
kaplamak
g.d.-Tu 104/35
- güney** 1. *is.* cenup
g. 010/5
2. *öz. is.* Güney, bir soyadı
g.+iñ 007/55
- güneyyurt** *öz. is.* Güneyyurt kasabası
g. 120/80
- günlük** *zf.* üzerinden gün geçmiş veya
geçecek
g.+ke (günlüke) 009/145
g.+üne (günlüne) 043/25, 117/15
- günlükçü** *is.* işçi
g. 073/85
- günnerce** *zf.* < *günlerce*
g. 006/55
- günü geç-** zamanı geçmek
g.g.-erse 043/70
- güp** *is.* çarpma, vurma sesi
g. 009/165
- güp** *is.* < *küp*
g. 120/55
- güpeşde** *is.* < *küpeşte*, toprak taşımaya ve
hayvan gübrelerini atmaya
yarayan tahta araç, teskere
g. 040/15
- güpre** bk. gübre
g. 027/20, 028/65, 091/10, 098/10
(güprē) 091/10
g.+sini 023/5, 027/30, 073/45
g.+yi 073/45
- güPre** bk. gübre
g. 027/35(2)
g.+si 027/35, 023/10
g.+sini 027/30
- güpürdeme** *is.* güp güp sesi çıkarma
g.+ye 009/85
- gür** *öz. is.* Gür, soyadı
g. 130/30
- güreş** *is.* güreş
g. 121/25
- güreş-** güreşmek
g.-illerdi 121/25
- güşlü** bk. güçlü
g. 049/20, 068/25(2)
- güt-** hayvan ya da hayvan sürüsünü
önüne katıp otlatmak
g(d).-ellerdi 120/25
g(d).-eñ 123/10
g(d).-erdi 006/15, 120/10
*g(d).-erdik 120/15

	g(d).-erdik 006/15, 006/25, 031/25, 100/10, 120/10		
	g(d).-erdik	güzel	g.+den 073/40, 073/45
	g(d).-erimiş 065/60		g.+e dekilin 038/10
	g(d).-eriñ 123/10		1. <i>sf.</i> iyi, hoş
	g(d).-erke 064/50		g. 006/60(2), 074/45, 089/5(3), 092/30(2), 095/45, 095/80(2), 098/10(3), 104/85, 104/120, 119/30
	g(d).-erkē 006/50, 064/50		g.+di 108/10
	g(d).-üyöz 065/55		g.+idī 006/60
	g.-tük 060/50, 064/50		g.+lerini 048/50
	g.-tükten 060/50		2. <i>zf.</i> adamakıllı
	g.-tüm 060/50, 075/15(2), 098/20(2)		g. 006/60
	g.-tüm 041/10, 060/50, 098/20		3. <i>sf.</i> hayranlık uyandıran, göze ve kulağa hoş gelen
güt-	bk. gütmek		g. 021/60, 029/5, 048/10, 065/50
güt-	g.-Tük 036/5, 075/50(2)		4. <i>sf.</i> hoş (zaman)
	bk. gütmek		g. 027/70
	hayvanları otlatmak, sürmek		5. <i>zf.</i> hoş giden, beğenilen, hoşça
	g(d).-erdik 031/10		g. 029/5, 039/10, 047/25, 047/30, 047/40(2), 047/100(2), 047/140, 047/145, 048/50, 067/60(2), 074/70, 096/20, 096/40, 103/15, 107/45, 107/70, 118/15, 120/25(3), 120/65, 124/30, 126/10, 126/25
güttür-	güttürmek		
	(güttürüler müttürülerdi) 050/122	güzelce	1. <i>zf.</i> iyice, adamakıllı
güvā	bk. güveyi		g. 048/35, 048/40, 050/85, 118/15
	g.+yi 057/20, 057/25		(güzēlce) 038/5, 042/25
güven-	güven duymak		g.+ne 047/175
	g.-dī 081/20		2. <i>sf.</i> güzele yakın
	g.-iyor 081/25		g. 119/50
güvenlik	<i>is.</i> güvenlik		(güzēlcē) 119/53
	g. 019/30	güzelleş-	güzel bir duruma gelmek
güves	bk. güveste		g.-ti 053/20
	g.+e 083/45	güzellik	<i>is.</i> güzellik
	g.+ē 083/50		g.+ī (iye.) 097/20
güveste	<i>öz. is.</i> Güveste, soyadı	güzle-	sonbahar geçirmek
	g. 083/35		g.-yor (güzlēyor) 015/5
	g.+niñ 083/45	güzün	<i>zf.</i> güzün, sonbaharda
güvey	bk. güveyi		g. 004/10, 031/30, 033/15, 050/110, 057/50, 073/70(2), 092/15, 095/50, 096/15, 100/35
	g. 105/50		g.+dē 120/5
	g.+si 060/105	gün	bk. gün
güveyi	<i>is.</i> damat		ğ. 011/45, 011/60, 067/15(2), 067/20, 067/45, 075/55
	g. 011/90		ğ.+dē 031/30
güyā	<i>zf. Far.</i> güya, sanki		
	g. 005/35, 010/95, 011/95		
güye	bk. güveyi		
	g. 070/30, 072/30, 074/20, 074/25, 077/10		
	g.+niñ 013/30		
	g.+yi 105/50		
	g.+yle 074/15(2)		
güyē	bk. güveyi		
	g. 077/10, 096/30(3), 105/50(3)		
	g.+m 007/25		
	g.+niñ 012/15, 074/25, 096/25		
güyei	bk. güveyi		
	g. 013/20, 131/15		
	g.+den 131/20		
güyeği	bk. güveyi		
	g.+me 075/25		
güz	<i>is.</i> güz, sonbahar		
	g. 003/10, 008/35, 010/50, 030/20, 030/31, 046/5, 062/15, 098/10, 106/105, 124/15, 126/40		
	g.+ā' dar 006/15		

H, Ĥ

- ha** *ünl.* bir seslenme sözü
h. 030/5, 030/10, 035/10, 054/45, 057/5, 057/15(2), 069/50, 075/10, 079/5, 128/11
- hā** *ünl.* bir seslenme sözü
h. 002/05, 002/30, 002/45, 003/50, 005/15, 005/20, 005/30(2), 005/35, 006/60, 007/25, 008/30, 010/70(2), 011/35, 011/70, 016/5, 018/15, 018/25, 020/5, 020/10, 020/40, 024/5, 026/15, 028/50, 029/30, 038/5, 040/35, 040/40, 044/20, 048/10, 048/25, 048/45, 048/50, 049/15, 052/30, 053/15, 057/10, 057/45, 057/55, 057/60, 059/5(3), 060/5(2), 060/15, 063/10(3), 063/11, 064/10, 064/40, 064/45(2), 068/30, 069/30, 069/35, 069/55, 072/5(2), 072/15(2), 072/30, 072/45, 073/70, 073/75, 075/5, 078/20, 083/5, 085/25, 089/10, 089/15, 096/5, 096/10, 096/25(2), 096/50, 100/5, 100/15, 102/35, 106/35, 106/40(3), 106/75, 112/10, 112/22, 114/5, 117/5, 120/55, 120/75, 123/25, 123/40, 123/65, 126/5, 126/40, 129/10, 129/16, 130/55
- há** *ünl.* < *ha*, bir seslenme sözü
h. 129/10
- habā** bk. *aba* (giysi)
h. 055/15(2)
- habar** bk. *haber*
h. 057/25, 106/120
(*habār*) 130/75
- habar di-** < *haber demek*, haber vermek
h.d.-ller 059/15
- habayı yaq-** < *abayı yakmak*, aşık olmak
h.y.-tı mı 089/15
- habel** bk. *haber*
h. 011/20
- haber** *is.* Ar. haber, bilgi
h. 008/30, 068/45
h.+i (iye.) 070/15, 102/65(3), 104/80(2), 113/5
h.+im 001/55, 010/100, 068/45
- haber al-** haber ulaşmak
h.a-amadığ 073/97
- haber gönder-** haber göndermek
h.g.-miş 009/170(2)
- haber ver-** haber vermek, bilgilendirmek
h.v.-iyo 109/65
(*haber virmiş*) 108/5
- haber veril-** < *haber verilmek*, bilgilendirilmek
h.v.-ir 003/80
- habib** *öz. is.* Habip, erkek adı
h. 029/25
- hac** *is.* < Ar. *hacc*, dini vazife
h. 062/25
h.+a 061/15
- hacca** bk. *hatice*
h. 007/60
- haccah** *öz. is.* < *Hatice Ali*, kişi adı
h. 082/25
h.+yadı 082/25
- hacebe** *is.* < *hacı ebe*
h.+niñ 065/55
- hacemmī** *is.* *hacı emmi*, hacı amca
h. 078/5
- hacı** 1. *sf.* < Ar. *hācc*, hacca gidip gelen kimse
h. 061/20, 068/60
(*hacī*) 069/45
h.+lara 125/20
h.+ya 048/35
h.+yı 048/35
2. *is.* hac ibadeti
h. 062/20
h.+da 036/20, 048/30
h.+dan 048/35(2)
h.+ya 062/20(2), 036/20, 050/115, 068/50(2), 068/60, 109/70
h.+yā 062/30
3. *öz. is.* Hacı, lakap, unvan
h. 036/5, 036/20, 075/60, 102/5
h.+yla 106/90
- hacı hasan** *öz. is.* kişi adı
h.h. 075/45
- hacı kerim Hüseyin** *öz. is.* kişi adı ve ünvanı
h.k.h. 010/80, 010/85(2)
- hacı köse** *öz. is.* Hacı köse, ünvan
h.k. 068/5(2), 068/20, 068/25
(*hacı kösē*) 068/15
h.k.+ye 068/20
h.k.+niñ 068/20
- hacılığ** *is.* < *hacılık*, hacı olma durumu
h. 036/25
- hacır** *öz. is.* Hacır, bir lakap
h. 036/20
- hacı sülüman** *öz. is.* < *Hacı Süleyman*
h.s. 068/60
h.s.+a 068/60
(*hāc sülümana*) 068/60
- had** *sf.* alt
h. 060/105
- haddini bil-** ölçülü olmak
h.b.-mes 102/60
h.b.-mesini 102/55
- haddini billah** *zf.* Ar. asla, kesinlikle
h.b. 108/20
- hadımköy** *öz. is.* Hadımköy, İstanbul'da semt
h. 075/111
- hadi** bk. *haydi*
h. 003/110(2), 009/5, 009/10, 010/50, 016/15, 060/40, 060/55(2), 060/95, 060/100,

	060/110, 071/20, 071/30, 071/35, 083/50, 105/75, 123/15, 123/35, 123/40 (hadī) 081/30 (hādī) 012/20, 052/20, 105/50 (hādī) 011/95	ha ha ha	<i>is.</i> gülme sözü h. 067/55(3)
hadice	bk. hatice h. 066/5	hağ	<i>is.</i> < <i>Ar. hakk</i> 1. pay, hisse h. 006/35(2) 2. doğruluk, adalet h. 107/85 3. hak h.+iñızı 077/55 h.+ları 106/35(2), 106/40 h.+larıyla 106/40
hadim	bk. hādīm h. 010/60	hağ bayram	<i>dey.</i> < <i>hak bayram</i> , bir temenni sözü h.b. 060/20
hādīm	<i>öz. is.</i> Hādīm, ilçe adı h. 026/15(2), 129/5	hākim	<i>is. Ar.</i> yargıç h. 073/5(3) h.+i (iye.) 102/25 h.+im 073/10
hādīmli	<i>sf.</i> Hadīmli olan h. 010/40	hağğat	<i>zf.</i> < <i>Ar. hakikaten</i> , gerçekten h. 028/20
hadin	bk. haydi h. 003/125, 077/20(5), 082/30, 109/35 (hādīn) 083/5(2), 127/30 (hādīn) 011/75, 011/90	hağğında	<i>e.</i> ..ile ilgili, üzerine h. 020/20
hādise	<i>is. Ar.</i> olay h.+m 002/56	hağlı	<i>sf.</i> hakkı olan h. 123/55(2)
hafız	<i>öz. is.</i> Hafız, ünvan h. 007/10, 007/35, 010/35, 010/60(3)	hal	<i>is.</i> < <i>Fr. halle</i> , hal, meyve sebze pazarı h.+iñ 028/25
hafif	1. <i>zf. Ar.</i> biraz, bir miktar h. 050/80, 050/105, 050/120 091/10, 122/10 2. <i>sf. Ar.</i> ağır olmayan h. 109/25	hal	bk. hāl 1. <i>is. Ar.</i> zaman, vakit h.+de 027/76 2. <i>is. Ar.</i> durum, şekil, biçim h. 060/65, 081/30 h.+dē 102/10 h.+e 001/60 h.+ıla 100/10 h.+inde 019/35, 037/5, 043/5, 104/100 h.+le 050/5 h.+leri 050/65
hafif ol-	ağır, hantal olmamak h.o.-acağ 050/85	hal-	bk. almak h.-acağ 064/15
hafta	<i>is.</i> < <i>Far. hefte</i> , hafta, yedi gün h. 009/160, 013/5, 015/20, 028/55, 032/5, 047/65, 047/200, 055/5, 065/40, 077/35, 077/40, 121/5, 121/45, 131/10 (haFta) 009/160 (haftā) 109/55 h.+sından 015/5	hāl	<i>is. Ar.</i> durum, vaziyet h.+i (iye.) 096/40, 121/55 h.+imize 006/10, 086/6 h.+imizi 036/25 h.+inde 019/35, 022/20, 037/30, 050/5, 053/15, 102/40(2), 104/90, 115/25, 115/26 h.+indekī 110/10 h.+ine 078/10, 078/15, 090/5, 102/55 h.+ini 021/20
haftasoñu	<i>zf.</i> < <i>hafta sonu</i> h.s. 013/40	hala	<i>is.</i> < <i>Ar. hāle</i> , hala h. 009/5, 009/30, 093/10(2) h.+m 007/40 h.+mdan 007/40 h.+mı 007/45 h.+mıñ 007/40, 065/25(2), 082/5 130/10, 130/55 h.+mızı 065/30
hağ	bk. hağ h.+ımız 050/30 h.+ımı 081/10 h.+iñ 107/70		
hağğat	bk. hağğat h. 109/60		
hağğı	<i>öz. is.</i> < <i>Hakkı</i> , erkek adı h. 127/5		
hağğ	<i>is.</i> ? h. 050/105		
hagigi	<i>sf.</i> < <i>Ar. hakiki</i> , gerçek h. 104/15		
hah	<i>ünl.</i> "tamam" anlamında bir söz h. 002/30, 008/15, 014/5, 018/20, 026/30, 032/35, 037/15, 041/5, 057/30, 057/55, 057/50, 063/5, 068/5, 083/45, 088/20, 109/5(2), 109/75, 123/30, 123/50, 123/65(2) (hāh) 008/15, 089/25		

	h.+mî 007/60, 009/10(2) h.+ñ 003/20(4), 007/5, 007/35(2), 007/65 h.+ña 022/22 h.+ñıdı 007/5 h.+sı 007/15, 007/60(2), 074/75 h.+sındā 003/45 h.+sımî 007/5, 078/33 h.+yî 007/5		
halā	bk. hala h. 009/5, 009/10(2) h.+ñ 065/25, 065/30		
hālā	<i>zf. Ar.</i> hālā h. 019/60, 043/45(2), 049/30, 057/5, 067/10, 095/20, 100/5, 100/15, 112/21, 113/20 h.+dır 073/65, 126/35		
halāl ęt-	bk. helal ętmek h.ę.-iñ 077/55		
halallaşıl-	< <i>helallaşılmak</i> h.-ır 029/10		
halat	<i>is. Yun.</i> halat h. 043/15 h.+ıla 104/100		
halaylı	<i>öz. is.</i> Halaylı, bir lakap h. 106/120		
halbıķı	bk. halbuki h. 104/150 (halbiki) 130/10, 130/75		
halbukî	<i>bağ.</i> < <i>Ar. hal + T. bu + Far. ki</i> h. 104/70		
halep	<i>öz. is.</i> Halep şehri h.+e 062/5 h.+ten 062/5		
hālen	<i>zf. Ar.</i> şu anda, şimdi h. 102/25, 125/15, 125/70		
hal ğalma-	< <i>hal kalmamak</i> , güç bulamamak h.ğ.-dı 047/60		
halğ oyunları ekibi	< <i>halk oyunları ekibi</i> h.o.e. 102/40		
halı	<i>is.</i> halı h. 002/25(2), 064/10(2), 077/35, 078/15, 081/25, 096/40, 103/5 (halı) 045/10, 131/5 h.+ılar 013/30 h.+ları 077/15 h.+larını 072/10 h.+larıñ 013/30 h.+mî 064/10 h.+sı 025/15, 131/5 h.+sımı 025/20		
halıcılık	<i>is.</i> halıcılık h.+a (halıcılā) 040/42		
halıcölu	<i>öz. is.</i> < <i>Halıcıoğlu</i> , bir semt h.+nda 010/30(2)		
hal-ı hazır	bk. hāl-i hazır h.h.+da 128/12		
hal-i hazır	<i>zf.</i> < <i>Ar. hāl-i hâzır</i> , şu an h.h. 095/35, 126/5, 126/15 h.h.+da 040/40, 095/65		
halil	<i>öz. is.</i> Halil, erkek adı h. 104/50, 108/5, 108/15		
hālile	bk. hāliley h. 060/70		
hālīm	<i>öz. is.</i> < <i>Ālim</i> , erkek adı h. 052/10, 052/15		
hālinde ol-	biçiminde, durumunda olmak h.o.-usa 115/26		
hālī vaķtı ol-	< <i>hālī vakti olmak</i> , imkanı olmak h.v.o.-an 050/110		
hālī vaķtı yerinde ol-	< <i>hālī vakti yerinde olmak</i> , maddi imkanı iyi olmak h.v.y.o.-anlar 050/110		
hālī vakti iyi ol-	imkanları iyi olmak h.v.i.o.-anā 057/50		
hāliley	bk. hāliley h. 125/20, 125/25		
hāliley	<i>zf.</i> doğal olarak h. 023/14		
halķ	<i>is. Ar.</i> insanlar h. 029/5, 097/15, 097/10 h.+a 083/40, 088/5, 104/120, 120/30 h.+ımızıñ 088/5 h.+ına 118/5 h.+ımñ 094/10 h.+ıñ 102/25, 104/70 h.+ı (iye.) 064/20(2), 064/25 h.+tan 077/30		
halķa	<i>is. Ar.</i> halka (halķā_ibi) 028/45		
halķa çevir-	< <i>halķa çevirmek</i> , halka şeklinde durmak h.ç.-mişler 050/15		
halķ oyunları	<i>is.</i> < <i>halk oyunları</i> , yöresel oyunlar h.o. 097/10		
hallā	<i>öz. is.</i> < <i>Halil Ağa</i> h. 106/120		
hallęt-	< <i>hall etmek</i> , halletmek h.-er 055/10 h.-ēr 112/15 h.-eriz 104/65 h.-emediler 102/25		
hallemmi	<i>öz. is.</i> < <i>Halil Emmi</i> h.e. 037/5 h.+mgiliñ 007/40		
halliprām bereķati	<i>is.</i> < <i>Halil İbrahim bereķeti</i> h.b. 071/35(2)		
hallol-	< <i>hall olmak</i> h.-ür 077/10		
hāl ęt-	hāl etmek h.ę.-mesin 008/25		
hāl işle-	kariştırmak h.i.-mēñ 019/25		
halva	bk. helva h. 076/5, 127/65		
ham	<i>sf.</i> < <i>Far. hām</i> , olgunlaşmamış h. 069/40, 069/45		
hamam	<i>is.</i> < <i>Ar. hammām</i> , hamam		

	h.+a 067/70, 067/80		
	h.+ā 052/20		
	h.+dan 052/25		
hamballıg	bk. hamallıg		
	h. 002/05(2)		
hamballıg	<i>is.</i> < <i>hamallık</i>		
	h. 001/5, 043/60		
	h.+a 002/10(2)		
hamur	bk. hamur		
	h. 032/30(2), 089/30, 092/10,		
	098/20, 104/115, 105/20, 112/15,		
	124/15, 124/20		
	h.+dan 098/21		
	h.+ı 071/45, 105/5		
	h.+ımı 092/5, 096/5, 105/10(2)		
	h.+ıñ 032/30		
hamur ilēni	<i>is.</i> < <i>hamur leğeni</i>		
	h.i. 115/15		
hamur işi	<i>is.</i> < <i>hamur işi</i>		
	h.i. 095/80		
hamit	<i>is.</i> < <i>havut</i> , harman sürerken		
	beygirlere takılan saptan yapılmış		
	boyunduruk		
	h. 116/5, 116/10		
	h.+lerden 116/5		
	h.+leri 116/5		
hamma	bk. amma		
	h. 019/40		
hamur	<i>is.</i> < <i>Ar. hamīr</i> , hamur		
	h. 001/15		
han	<i>is.</i> < <i>Far. hān</i> , konaklama yeri		
	h. 130/50(2)		
	h.+a 043/55		
	h.+da 043/45		
	h.+ımız 130/50		
hana	bk. ana		
	h.+sımñ 089/10		
hancı	<i>is.</i> han sahibi		
	h. 043/45		
hāne	<i>is.</i> <i>Far. ev</i>		
	h. 050/15, 050/35(2), 050/95,		
	050/116(2), 056/10, 095/65(2)		
	h.+miz 050/35		
	h.+niñ 050/15		
	h.+si 095/65		
	h.+yiñ 052/15		
hānelik	<i>is.</i> hanelik		
	h. 050/35		
hangı	bk. hangi		
	h. 119/35		
	h.+sımı 059/5		
	h.+sımñ 017/25		
	h.+sıydı 008/25		
	(hangı_at) 030/32		
	(hangı_ılanıñ) 017/25		
	(hangı_ot) 100/40		
hangı biri	<i>zm.</i> hangi biri		
	h.b.+ni 040/5, 075/30(2), 085/5		
hangi	<i>sf.</i> hangi		
	h. 104/125(2)		
hangisi	<i>zm.</i> hangisi		
	h. 003/45, 115/15		
	h.+nden 126/10		
	h.+ni 003/45		
hanım	<i>is.</i> 1. hanım, karı, zevce		
	h. 018/10, 031/45, 036/15, 060/70,		
	065/10, 065/25, 065/45, 065/50,		
	068/55, 093/5(3)		
	h.+a 065/80		
	h.+ı(iye.) 060/105, 092/60		
	h.+ı(iye.) 119/50		
	h.+ıñ 092/60		
	h.+ına 009/65, 093/5		
	h.+ınıñ 009/75		
	h.+ıyla 119/45		
	h.+ıylan 060/5		
	h.+ıynan 096/10		
	h.+lar 090/5		
	2. bayanlar için bir saygı sözü		
	h. 065/35		
	h.+ıñ 011/95, 028/25		
	h.+lar 118/15		
	h.+ları 096/5		
hānım	bk. hanım		
	1. hanım, karı, zevce		
	h. 065/15		
	h.+ım 018/25		
hanım ol-	hanımlık yapmak		
	h.o.-abildi 018/10		
hanım tıraşlı	<i>is.</i> genç erkek		
	h.t.-lar 003/35		
hani	<i>zf.</i> hani		
	h. 003/65, 007/25(2), 008/60,		
	009/150, 010/10, 015/10(4),		
	015/20, 015/30(3), 015/35,		
	023/12, 024/15, 031/25, 031/45,		
	031/50, 031/55(3), 034/10,		
	034/20, 034/25, 034/30, 037/15,		
	037/20, 037/25, 038/10, 038/13,		
	043/45, 057/10, 057/15, 057/50,		
	057/60, 073/80, 074/55, 093/28,		
	095/10, 095/30, 095/35, 096/10,		
	096/15, 096/45(3), 096/53,		
	099/5(3), 099/10, 099/17,		
	100/20(2), 100/40, 101/55,		
	101/65, 102/55, 103/5, 103/10,		
	104/45, 104/105, 107/50,		
	124/50, 129/10		
	(hanı) 038/12, 100/25, 103/10		
	(hāni) 001/45, 123/5		
hanifi	<i>öz. is.</i> Hanifi, erkek adı		
	h. 056/5		
hanım	bk. hanım (zevce)		
	h.+ē 036/15		
hanya	<i>öz. is.</i> Hanya, bir şehir		
	h.+da 128/12		
	h.+dan 069/40		
hap	<i>is. Ar.</i> hap		
	h. 019/45(2), 100/30(2), 117/25		
	h.+ıdı 117/25		

hap	h.+lar 080/5 bk. kap h. 077/10	h.+da 010/110, 031/10 h.+dā 104/5 h.+dan 104/75
haporlo	bk. hoporlor h.+larda 125/10	h.+dayıdı 008/15 h.+ı(yük.) 031/10, 070/25, 101/35, 107/30
haralda	bk. herhalde h. 017/5	h.+ındaydı 008/15 h.+iñ 127/5 h.+lar 098/5 h.+larımızı 053/15
haram	<i>is.</i> < <i>Ar. harām</i> , helal olmayan h. 026/25 h.+ı 107/80	<i>is.</i> < <i>Ar. harb</i> , savaş h. 009/180, 075/10, 104/30, 104/55 h.+de 106/70 h.+e 041/5, 075/110 h.+iñ 075/85
haram-ı şerif	<i>öz. is.</i> harem-i şerif, kabe h.ş.+ē 062/30	harP bk. harp h. 005/20, 014/5 h.+de 075/15
harāmī	<i>sf. Ar.</i> eşkiya, harami h. 099/10	harPden çık- < <i>harpten çıkmak</i> , savaştan çıkmak h.ç.-miş 104/25
harani	<i>is.</i> < <i>Far. harānī</i> , büyük tencere h.+ye 082/10(2)	harput bk. Harput h. 109/30
harar	<i>is. Ar.</i> büyük çuval h. 054/50(5), 101/25(2) h.+ı(yük.) 054/50 h.+lara 101/30	harput <i>öz. is.</i> Harput ili h.+tā 109/20
harb	bk. harp h. 084/11 h.+ler 005/20	hart <i>is.</i> hart, ısırma sesi h. 031/25
harb it-	< <i>harp etmek</i> , savaşmak h.i.-miş 075/80(2) h.i.-tik 041/5, 130/45 h.i.-tikten 130/45	has <i>sf.</i> < <i>Ar. hās</i> 1. özel h. 082/50, 082/55 2. özgü h. 118/5
harca-	sarf etmek h.-yacağ 057/35 h.-yollar mı 015/10 h.-ıyamadımız 015/10	hasad bk. hasat h. 015/5
harcama	<i>is.</i> kullanma h. 104/75(2)	hasad it- < <i>hasat etmek</i> , ekmek, toplamak h.i.-eriz 015/20 h.i.-meye 015/15
harcan-	ihtiyaç görmek h.-sınlar 043/70	hasan <i>öz. is.</i> Hasan, erkek adı h. 003/55, 003/95, 007/20, 010/70, 010/75, 010/80, 010/85(2), 010/95 010/100, 010/105, 016/16, 016/17, 036/30, 040/5, 058/5, 060/65, 075/45, 082/15, 092/60, 092/61, 101/5 (hasān) 024/5 h.+a 010/80 h.+ımış 070/5 h.+iñ 009/25, 010/85, 036/30 h.+la 078/20 h.+mı 010/80
harcat-	sarf ettirmek, kullanırmak h.-sın 078/32	hasan ā <i>öz. is.</i> < <i>Hasan Ağa</i> h. 054/10
hareketli	<i>sf.</i> canlı, diri h. 092/40	hasan ālar <i>öz. is.</i> < <i>Hasan ağalar</i> , sülale adı h. 120/80
hareni	bk. harani h.+ye 074/70	hasan ali <i>öz. is.</i> Hasan Ali, erkek adı h.a.+niñ 082/25
haren	bk. harar h.+lere 074/65	hasanölu <i>öz. is.</i> < <i>Hasanoğlu</i> h. 005/5
harer	bk. harar h. 101/25	hasat <i>is.</i> < <i>Ar. hasād</i> , ürün
harf	<i>is. Ar.</i> harf h.+i (yük.) 043/40 h.+ini 043/35	
hăriç	<i>is. Ar.</i> dış h.+ine 102/10	
harman	<i>is.</i> < <i>Far. hirmen</i> , harman h. 001/72, 008/45, 010/50, 015/5, 026/15(2), 028/55, 069/30, 092/55, 096/15, 099/16, 101/20(3), 101/30, 101/35(2), 104/5, 104/50(3), 104/85, 104/100, 107/30, 127/5(2) (harman) 090/5 (harmān) 008/35 h.+a 001/70, 028/55, 031/30	

	h. 027/5(2), 027/20, 027/45, 027/50 h.+ımız 027/5 h.+larımızı 027/5		
hasbihal	çt- < <i>Ar. hasb-i hāl + T. etmek</i> h.ç.-mek 037/35		
hasılat	<i>is. Ar. hasılat, ürünler</i> h. 098/10		
hasıl	<i>is. Ar. başak tutmaya başlamış ekin; ürün, mahsül</i> h. 008/35		
hāsılı	<i>bağ. Ar. kısaca, kısacası</i> h. 010/105, 062/30, 065/30 (hāsılī) 062/35		
hasım	<i>is. < Ar. hasm, düşman</i> h. 104/140		
hasır	<i>is. Ar. hasır</i> h. 056/15		
hasiyeti	<i>is. < Ar. haysiyet</i> h. 040/15		
hāsker	bk. asker h. 109/30		
hasta	<i>is. < Far. haste, hasta</i> h. 028/15, 028/20, 069/50, 092/60(2), 122/10 h.+mız 028/20 h.+rām 080/5 h.+rāmı 080/13 h.+ydı 007/65 h.+ydım 130/35(2) h.+yım 080/5 h.+ymış 092/60(2)		
hastalan-	hastalanmak h.-dı 021/55 h.-dik 065/5 h.-dım 041/15, 069/20, 130/35 h.-irdiğ 100/25 h.-mayla 069/20 h.-mazdım 036/5 h.-mıyorum 100/30 h.-sañ 070/55		
hastalığ	bk. hastalık h. 005/35, 007/65, 109/86, 130/30		
hastalığ	<i>is. < hastalık</i> h. 023/10, 083/30, 109/85, 117/20(2), 117/25 h+ı (iye.) (hastalī) 029/25, 073/5, 100/25, 117/20 h.+ımız 069/20 h.+ından 073/5 (hastalīndan) 029/25		
hastalıklı	<i>sf. < hastalık</i> h.+yīñ 122/10		
hastalığ ol-	< <i>hastalık olmak</i> h.o.-maması 023/10		
hastāne	<i>is. < Far. hasta + hāne</i> h. 106/25, 127/90, 117/5, h.+den 069/20, 109/50 h.+sindē 073/65 h.+ye 029/25, 065/15, 069/25,		
			103/15
		haşar	bk. haşare h. 023/10 (hāşar) 023/10
		haşara	bk. haşare h. 023/10, 023/12, 023/13
		haşarat	<i>is. börtü böcek</i> h. 023/10
		haşare	<i>is. börtü böcek</i> h. 023/11(2)
		haşacı	<i>is. < aşçı</i> h. 011/65
		haşıl	<i>is. Erm. dokunacak iplikleri tezgaha vermeden önce ipliklerin düzgün çıkması için batırılan unlu su</i> h. 032/30
		haşıla-	bk. haşlamak h.-rız 071/45
		haşır	bk. haşıl h.+dā 032/30
		haşır-	< <i>aşırmaq</i> , kurtarmak h.-dım 060/50
		haşıl	<i>is. börtü böcek</i> h.+ler 027/25
		haşım	<i>öz. is. Haşım, erkek adı</i> h. 083/55
		haşıla-	haşlamak h.-dıktan 025/5 h.-llar 048/45 h.-llār 048/45 h.-maya 096/20 h.-rdiğ 105/15 h.-rız 025/5(2) h.-rız 124/5
		haşlan-	haşlanmak h.-ır 051/5 h.-muş 050/85
		haşlığ	bk. haşlık h. 095/75(2)
		haşlık	<i>is. < harçlık, para</i> h. 029/5, 118/5
		haş ol-	yok olmak, kaybolmak (?) h. 054/50
		hat	<i>is. < Ar. hatt, çizgi, çizik</i> h. 065/65
		hatā	<i>is. Ar. hata, kusur</i> h. 019/30, 124/40
		hatā çt-	< <i>hata etmek</i> h.ç.-tim 107/60
		hatçála	<i>öz. is. < Hatice hala</i> h.+ñ 008/55
		hatçebe	<i>öz. is. < Hatice ebe</i> h.+si 008/45
		hatıP dayı	<i>öz. is. < Hatıp dayı</i> h.d. 008/30 h.d.+ñ 008/30
		hatıp	<i>öz. is. < Hatip, bir unvan</i> h. 060/75(3)
		hatır	<i>is. Ar. 1. güzel haslet</i> h. 069/25

	2. akıl h.+ımda 083/45		
hatıra	<i>is.</i> < <i>Ar. hātıra</i> 1. anı h.+larım 075/20 h.+sı 002/45 2. hediye h. 104/90	havay	<i>h.ē.-meyiz</i> 040/25 <i>is.</i> ölçü birimi h. 027/40, 028/50(5), 060/10, 074/35, 101/25 h.+dan 028/50 h.+lan 028/60 h.+ā_dar 074/75
hatırla-	anımsamak h.-dīm 088/10 h.-yorum 088/15(2), 088/20(2), 088/21	haviç	<i>is.</i> < <i>havuç</i> h. 024/20
hatırla-	bk. hatırlamak	havıt	<i>is.</i> < <i>havut</i> , deve semeri h. 077/15(3)
hatırlat-	h.-yamacām 050/75 hatırlatmak, anımsatmak h.-illar 102/55	havıtlı	<i>sf.</i> < <i>havutlu</i> h. 077/15(2)
hatırlı	<i>sf.</i> sözü geçen h. 096/5	haviz	<i>öz. is.</i> < <i>Hafız</i> , bir ünvan h.+iñ 018/20, 018/25
hatice	<i>öz. is.</i> Hatice, bayan adı h. 032/35	havlı	1. bk. havlu h. 011/60 (havlı°) 067/35 h.+sını 021/40(2) h.+yı 104/120 2. avlu, bahçe h.+mız 047/50
hatim in-	kuramı baştan sona okumak h.i.-eceksiñ 009/55	havlu	<i>is.</i> havlu h. 003/100
hatimini indir-	ölünün ardından hatim yaptırmak h.i.-ilēr 125/20	havta	bk. hafta h. 022/10
hatta	bk. hattā h. 063/10, 119/45, 130/35, 130/65	havuz	<i>is.</i> < <i>Ar. havz</i> , havuz h. 115/25 h.+a 115/25 h.+ā 119/5 h.+ū 119/5
hattā	<i>bağ. Ar.</i> üstelik h. 002/05, 002/35, 002/45, 009/160, 010/100, 028/5, 028/15, 061/10, 069/15, 069/60, 073/60, 094/15, 096/25, 096/50, 097/10 (haTTā) 028/40, 029/25	havva	<i>öz. is.</i> Havva, bayan adı h. 007/20, 007/25, 007/30
hätun	<i>is.</i> < <i>hatun</i> , hanım h. 093/5	hay	<i>iñl.</i> hay h. 007/20, 007/45(2), 007/55, 007/60(2), 009/35 (hāy) 067/55
hava	<i>is.</i> < <i>Ar. hevā</i> 1. hava h. 009/187, 123/20 h.+lar 038/10 2. gök yüzü h.+ya mı 026/10 3. oksijen h. 036/5 h.+sı 050/20 h.+sını 036/5, 070/5 4. <i>mec.</i> üstünlük, gurur h. 129/10	hayā	<i>is.</i> < <i>aya</i> , avuç içi h.+sı 001/30 h.+sını 001/30
havadar	<i>sf.</i> < <i>Ar. hevā+Far.dār</i> , havası bol h. 085/15	hayāl	<i>is.</i> <i>Ar.</i> hayal h. 007/30(2) (hayal) 123/25(2)
havāle	<i>is.</i> <i>Ar.</i> bölge, civar h.+de 098/5 h.+sinde 019/5	hayat	1. bk. hayāt h. 013/55, 074/30 h.+ı (iye.) 102/30 h.+ımda 002/05 h.+ımız 036/5, 054/50 h.+ımız 128/10 h.+indā 084/13 2. avlu, bahçe h. 047/55 h.+ımız 047/50
havahı	<i>sf.</i> havası olan, oksijeni bol olan h. 050/20	hayāt	<i>is.</i> <i>Ar.</i> yaşam h. 030/10
havahı sıtma	<i>is.</i> sıtma hastalığının bir türü h.s. 117/20	hayatta	<i>zf.</i> kesinlikle, hiç h. 026/20
hāvancılığ	bk. hayvancılık h. 101/40	haydar galesi	<i>öz. is.</i> < <i>Haydar Kalesi</i> h.ğ. 062/15 h.ğ.+ne 062/15
havas çt-	< <i>heves etmek</i> , istemek h.ē.-ellerdi 107/20		

- haydi** *ünl.* haydi
h. 013/50, 042/45, 065/50,
070/15, 123/15
(haydi) 065/50
(haydin) 127/25
- hayıllı olsun** *ünl.* < hayırlı olsun
h.o. 011/100
- hayıllı uğurlu olsun** *ünl.* < hayırlı uğurlu olsun
h.u.o. 011/100
- hayır** 1. *e.* hayır, evetin zıddı
h. 010/80, 018/5, 042/15, 050/80,
069/50, 073/60, 120/50, 123/35
2. *is. Ar.* hayır, hasenat
h. 049/15
(hāyır) 005/25, 036/20
- hayırlı** *sf.* iyi, hayırlı
h. 065/20, 070/15, 071/40(3)
- hayrolsun** *ünl.* “hayırdır, hayrolsun”
h. 008/20
- haysiyet** *is.* < *Ar.* *haysiyyet*, şeref, onur
h.+leri 060/60
- hayta** *öz. is.* bir Yörük ailesi
h.+sı 064/40
- haytalı dayı** *öz. is.* Haytalı Dayı
h.d. 007/20
- hayvan** *is. Ar.* hayvan
h. 019/45, 028/60, 034/10(2),
034/25, 038/10, 038/12,
095/35(2), 095/60, 095/65,
095/70, 100/5(2), 102/10,
112/20(2), 124/50
h.+a 034/10, 043/50, 114/10,
116/10
h.+ā 019/45, 028/25
h.+dan 017/10
h.+ı (yük.) 034/35, 043/55(2),
119/50
h.+ī (yük.) 034/30, 119/45
h.+ımız 028/10, 043/15
h.+iñ 006/10, 017/5, 028/35,
028/55, 034/10, 034/15, 112/20
043/50(2), 091/10, 100/5, 102/60
h.+iña 043/50
h.+ina 095/35
h.+ımı 119/50, 121/10
h.+ıyna 006/5(3) 091/10
h.+la 006/45, 017/10, 028/10,
028/55, 043/50
h.+lā 028/5
h.+lan 034/5
h.+lar 001/10, 019/60, 027/75,
035/5(2), 058/10, 090/6, 124/40
h.+lara 010/75, 019/40, 019/45,
043/71, 116/5
h.+ları 043/65
h.+larıñ 001/10, 028/30, 107/15
h.+larını 092/5
h.+larla 015/5(3), 100/25
h.+larlā 015/5
h.+na 006/15
- hayvancı** *is.* hayvan sahibi olan
h.+dır 095/35
- hayvancılığ** bk. hayvancılık
h. 057/35, 095/40, 097/5, 098/20,
119/45
- hayvancılık** *is.* hayvancılık, hayvan işleri
h. 027/65, 039/15
- hazār** *zf. Far.* her halde, galiba
h. 026/5(2), 065/20, 070/10
- haz ət-** zevk almak, beğenmek
h.ə(d).-eller 124/25, 124/35
h.ə.-mez 124/35(2)
- hazilla-** bk. hazırlamak
h.-dım 034/15
h.-llar 014/10(3), 049/5,
073/40(2), 104/130, 113/15(2)
h.-llār 048/35, 073/45
h.-r 003/75(3)
h.-rdiğ 021/30(2)
h.-rız 021/40(4), 021/45
h.-rsiñ 038/10
h.-yuru 080/5
h.-yavremeyom 080/5
- hazıllan-** bk. hazırlanmak
h.-dığ 117/10
h.-dım 034/5
h.-ıllardı 121/15
h.-ır 073/40, 073/45, 094/30
h.-ıyordü 110/10
- hazır** *is.* < *Ar.* *hāzır*, hazırlanmış
h. 011/85, 027/25, 028/15, 028/25,
044/25, 061/5, 067/10, 120/50,
121/20
h.+dır 011/70, 085/10
h.+mī 011/85
h.+sa 011/80
(hāzır) 021/25
- hazıra yap-** hazır için yapmak
h.y.-arız 111/30
h.y.-arsiñ 111/30
- hazırla-** hazır etmek
h.-llar 074/25
h.-r 003/85, 078/5, 097/32
h.-rdiğ 103/10(3)
h.-rdiğ 027/20
h.-rız 124/15
(hazırlāyacağ) 131/15
h.-yacağsıñız 067/65
h.-yan 078/5
- hazırlama** *is.* hazır etme
h. 102/35
- hazırlamış ol-** hazırlamak
h.o.-duğumuz 027/10
- hazırlan-** hazırlanmak, hazır edilmek
h.-dıktan 003/80
h.-ılar 003/80
h.-ır 048/35, 102/35
h.-ırdı 105/45
h.-ıyom 034/15
- hazırlat-** hazırlatmak

hazırlık	h.-tı 010/95 <i>is.</i> hazırlık h. 008/35, 022/15(2), 110/10 h.+ı(iye.) (hazırlı) 003/75, 003/85, 008/35, 015/20(2), 038/5, 038/11, 094/25, 096/15, 117/30, 117/35 h.+ına (hazırlına) 003/80 h.+ını (hazırlını) 038/10 h.+lar 094/25 h.+ları 125/15		
hazır ol-	< <i>hazır olmak</i> h.o.-acağ 021/30 h.o.-duğumuz 027/10 h.o.-muş 127/50 h.o.-ullār 042/10 h.o.-ur 011/55, 038/12, 042/10, 072/40		
hazır olmuş ol-	hazırlanmış olmak h.o.o.-ur 111/35		
haziran	<i>is.</i> haziran ayı h.+da 095/15(2), 102/15 h.+n̄ 039/15, 129/5		
he	<i>İnl.</i> onay, kabul sözü h. 007/10, 008/40, 010/25, 030/5, 060/25(2), 083/10, 083/56(3), 084/10(2), 117/25 (hē) 002/30, 006/20, 007/5, 008/10, 008/15, 008/25, 009/160, 010/5, 010/15, 010/20(2), 010/30, 010/50(2), 011/30, 011/50, 011/85(2), 012/20, 013/35(2), 017/15, 017/27, 021/10(2), 021/25(2), 022/5, 022/15, 028/10(2), 028/15(3), 028/55, 029/10, 031/30, 032/40(2), 034/25, 044/5, 044/10(4), 044/25, 045/5(2), 045/20, 045/25, 045/26, 048/10, 048/30, 050/80, 052/25, 056/21, 057/40, 059/17, 060/25, 060/55, 060/110, 063/5, 064/15, 064/20, 064/25, 064/35, 064/45(2), 064/50, 066/5, 066/10, 066/15(6), 068/25, 069/5, 069/10, 070/25, 070/55, 071/50, 073/65, 074/35, 074/60, 074/65, 074/77, 076/25, 081/10, 083/10, 083/15, 089/10, 091/10, 091/15, 095/20, 095/55, 097/30, 100/10, 100/40, 101/30, 101/35, 101/45, 101/50, 101/55, 101/60, 102/55, 102/60, 105/10, 105/25, 105/35(3), 105/40(3), 106/65, 106/70, 106/80, 106/85(3), 106/125, 109/10, 115/28, 116/10, 119/15, 119/50, 120/40(2), 120/80, 121/15, 121/25, 123/5, 124/51, 125/25, 127/25, 127/35, 127/55		
heb	bk. hep 1. <i>zf.</i> sürekli, her zaman		
			h. 100/20 2. <i>zm.</i> hepsi, tümü h. 125/50 h.+isi 130/30
		hebe	bk. heğbe h.+niñ 009/155
		heç	bk. hiç h. 007/50, 123/76 (heÇ) 008/20 (heÇ) 008/15, 031/50 (heç) 031/45, 034/10, 036/5, 065/50, 070/20, 100/30, 100/35, 109/40, 117/10, 112/22 (hēç) 008/20, 024/15, 100/35
		heç olmassa	<i>zf.</i> < <i>hiç olmazsa</i> h.o. 111/35
		hedaye	bk. hediye h. 104/85
		hedef	<i>is.</i> Ar. hedef h. 003/95
		hediye	<i>is.</i> < Ar. <i>hediyye</i> h. 002/20, 003/70(2), 003/110, 011/70, 025/30, 062/5, 074/76, 113/10, 131/15 h.+lerden 061/10 h.+miz 056/15 h.+si 061/22 h.+yi 113/10
		heğbe	bk. heğbe h. 028/35, 054/50(2) h.+ğē 076/10(2) h.+ye 007/40, 092/10
		hel	bk. el h.+lerine 082/15
		helal	<i>is.</i> < Ar. <i>helāl</i> h.+ı (yük.) 107/80
		helal et-	< <i>helal etmek</i> h.ē.-iñ 009/130
		helallaş-	< <i>helalleşmek</i> h.-ir 069/30
		helal ol-	< <i>helal olmak</i> h.o.-sun 106/10
		hele	<i>İnl.</i> hele h. 001/45, 007/55, 009/186, 029/30, 030/20(2), 036/10, 054/35, 083/5, 089/25, 093/5(2), 120/25 (helē) 009/187, 009/189, 030/20
		heligöpter	<i>is.</i> < Fr. <i>helicoptere</i> , helikopter h.+len 104/35 h.+lēr 104/35
		helim ā	<i>öz. is.</i> < <i>Helim Ağa</i> h. 062/40, 062/41(2), 062/42
		helimölu	<i>öz. is.</i> < <i>Helimoğlu</i> h. 104/70 h.+na 104/75
		helke	<i>is.</i> Yun. küçük kova h. 006/20, 073/65, 092/50, 092/55 (helkē) 092/50 (helki) 105/40, 105/45

	h.+ler 053/10 h.+leri 054/30 h.+lerini 053/10(2)		
helva	<i>is.</i> < <i>Ar. helvā</i> , <i>helva</i> h. 050/85(2), 059/17(2), 064/20, 072/5, 125/35 (<i>helvā</i>) 051/10, 085/5, 096/20 h.+dır 129/15 h.+sı 051/15		032/25, 035/10, 037/20, 095/40(2), 108/5, 109/60 2. <i>z.f.</i> sürekli, her zaman h. 019/45, 064/55, 075/15, 075/75, 109/55, 112/20, 120/55 3. <i>z.f.</i> hep birlikte h. 022/20, 120/20
hem	<i>bağ.</i> <i>Far.</i> hem de, üstelik h. 006/65, 050/10, 060/60, 073/40, 078/20, 100/10, 120/25, 125/40	heP	< <i>Far. heb</i> 1. <i>zm.</i> herkes, hepsi, tamamı h. 022/5(2), 022/20, 028/30, 040/15, 047/60, 064/35, 064/55(2), 074/75, 075/75, 075/80, 075/85, 077/20, 082/5, 083/5, 101/5, 101/30, 101/55, 101/65, 111/5, 111/15, 124/50, 127/35, 127/40, 127/50 h.+imiz 001/60 h.+imize 105/40 h.+inden 036/30 (<i>hēpiñizi</i>) 127/60 h.+isi 003/25, 007/15 (<i>hePisi</i>) 032/5 (<i>hePiSi</i>) 058/5 h.+isi 071/20, 080/10(2), 095/45, 120/50, 129/10 h.+isî 128/10 h.+isinden 131/20 h.+isine 105/60 h.+isini 071/50, 098/5, 101/5 h.+izi 100/40(3)
hemen	<i>z.f.</i> < <i>Far. hemān</i> 1. hemen, derhal, o anda h. 002/30, 009/50, 009/60, 009/65, 009/100, 009/105, 009/165, 009/175(2), 009/185, 010/90, 017/5, 017/15(2), 027/75, 028/10, 028/30, 034/5, 034/15, 036/20, 037/15, 043/30, 048/35, 050/45, 050/95, 057/55, 060/20, 065/55, 065/80, 074/25, 081/10, 081/30, 083/10, 102/50, 103/18, 104/130, 106/35, 106/95, 107/35, 108/5, 109/40, 123/20, 123/25(2), 123/50, 127/5, 127/10, 130/75(2) (<i>hemen</i>) 009/180, 123/20 (<i>hēmen</i>) 107/35 (<i>hemēn</i>) 008/35 2. <i>z.f.</i> sürekli h. 009/165(2) 3. <i>z.f.</i> yaklaşık h. 126/30	heP	2. <i>z.f.</i> sürekli, her zaman h. 019/55, 024/20, 024/26(2), 025/25, 036/35, 065/40, 075/20, 075/110(2), 083/40, 100/20, 101/40, 120/5, 120/30, 120/60, 121/30 3. <i>z.f.</i> hep birlikte h. 047/95, 092/10, 095/80, 4. <i>sf.</i> bütün, tüm h. 072/30, 074/25, 074/45, <i>zm.</i> hepsi, tamamı h. 007/5, 008/40, 008/45, 014/10, 016/5, 017/25, 025/34, 026/25, 028/30, 040/30, 044/10, 050/15(2), 057/55, 057/60, 060/25(2), 060/35, 060/70, 068/40, 078/10, 083/56, 085/5, 095/50, 104/100, 104/40, 104/155, 111/10, 111/15, 118/5, 118/30, 119/30, 121/40, 123/76, 127/35, 131/5 (<i>hepsi</i>) 016/5 (<i>hepsî</i>) 017/26, 068/35 h.+nden 064/20, 095/15 h.+ne 060/25(2), 104/40, 111/25 h.+ni 003/75, 014/10, 029/30, 060/90(2), 069/35, 071/30, 072/10, 107/50, 111/20(2), (<i>hePsini</i>) 005/20 (<i>hēpsini</i>) 127/65
hemen hemen	<i>z.f.</i> neredeyse h.h. 027/15, 049/5, 050/15, 050/50, 050/100, 098/10, 116/10, 126/30		
hem hem	<i>bağ.</i> <i>Far.</i> hem...hem h.h. 001/45, 009/95, 019/60, 037/10, 064/50, 074/60, 077/20, 078/30, 102/25, 111/25, 119/10	hepsi	
hemi	bk. hem h. 068/20		
hemşeri	<i>is.</i> < <i>Far. hem</i> + <i>Ar. şehir</i> , hemşehri, aynı şehirden olan h. 127/55, 127/90 h.+m 026/5, 127/55, 127/65, 127/70, 127/75 h.+miz 127/91 h.+ye 127/60		
hendek	<i>is.</i> < <i>Ar. handak</i> , <i>hendek</i> h. 027/50(2)		
hendekli	<i>sf.</i> hendeği olan h. 027/50		
henüz	<i>z.f.</i> <i>Far.</i> henüz h. 125/15		
heP	bk. hep 1. <i>zm.</i> herkes, hepsi h. 003/135, 007/25, 010/10,		

	h.+niñ 111/10 h.+yle 042/10		
her	1. <i>sf. Far.</i> her, tüm, bütün h. 002/45, 003/100, 007/45, 007/55, 008/20, 008/25, 009/35, 009/40, 009/50, 009/80, 009/90, 009/110, 010/20, 010/75(2), 010/80, 010/85, 010/95, 010/105, 010/115, 011/35, 011/55, 011/65, 011/95, 015/35, 019/55, 020/25, 032/15, 035/5, 039/5(2), 040/10, 040/20, 040/30, 043/10, 043/50, 044/5, 045/20, 047/45, 047/120, 047/165, 047/190, 048/30(2), 048/50, 049/30, 049/46, 054/15, 060/85, 066/10, 067/20, 071/35, 073/20, 073/35, 074/50(3), 075/65, 075/95, 075/105, 077/15, 078/15(2), 085/10, 085/20, 085/25, 086/5, 089/25, 093/25, 096/20, 097/20, 098/10, 098/15, 100/15, 100/20, 100/40(3), 101/10, 101/55, 102/50, 103/5, 104/25, 104/35, 104/40, 104/50, 104/160, 104/165, 106/35, 106/55, 107/5(2), 107/15, 107/20, 107/55, 107/65, 109/5, 109/25(2), 109/50(2), 111/5, 111/10, 113/20(2), 114/10, 119/20, 120/5, 120/15, 120/30, 120/50, 120/65, 123/25, 124/15(2), 124/25, 126/15, 130/40, 130/60, 130/65 (‘her) 040/30(2) (hēr) 124/15 2. <i>zm.</i> “her şey” anlamında h. 003/60		
hēr	bk. her (<i>sf</i>) h. 089/25		
heral	bk. her halde h. 078/25, 100/25, 105/5, 105/60 (herāl) 125/50		
heralda	bk. her halde h. 001/20, 001/50, 002/20, 002/35, 010/85, 011/75, 020/35, 025/15, 028/65, 029/15, 039/16, 065/70, 099/15, 120/80, 121/55, 125/55 (heraldā) 008/35, 034/10, 040/40, 050/35, 106/55		
heralde	bk. her halde h. 075/85, 100/25		
herangi	<i>sf.</i> < <i>herhangi</i> h. 126/35		
her bi	<i>zm.</i> her bir h. 003/75, 078/10, 103/5		
her biri	<i>zm.</i> her biri h.b.+ne 075/20 h.b.+ni 009/85		
her halde	<i>zf.</i> galiba h.h. 064/30		
her kim	<i>zm.</i> her kim h.k.+e 060/95		
her neysē	<i>e.</i> < <i>her neyse</i> h. 044/5		
hergez	bk. herkes h. 094/30		
herif	<i>is.</i> < <i>Ar. herif</i> , adam h. 008/20, 065/15, 080/10, 093/5, 096/10 (herif) 093/5 h.+e 082/5 h.+i (iye.) 121/58, 130/65 h.+iñ 026/15, 065/15, 065/20,		
herifiñ harman ğağtī yir	<i>is.</i> < <i>herifiñ harman</i> <i>kalktığı yer</i> , adam olunan yer h.h.g.y. 026/15 (herifiñ harman oldū yir) 026/15		
heriflik	<i>is.</i> erkeklik, adamlık h.+ini (herifini) 050/45		
heriv ol-	< <i>herif olmak</i> h.o.-abildim 018/5		
herkec	bk. herkes h.+e 071/25		
herkes	<i>zm. Far.</i> herkes h. 003/95, 019/50, 048/30, 048/40, 076/20, 076/26, 078/5, 078/15, 094/30, 095/50, 095/75, 097/10, 097/15, 118/30, 125/10 (hērkesē) 076/10 h.+i(yük.) 048/40 h.+iñ 025/10, 048/40, 095/20(2)		
herkeş	bk. herkes h. 006/50, 007/20, 011/30, 013/45, 013/50, 022/5, 022/10, 024/15, 069/30, 072/50, 073/90, 074/40(2), 074/77, 091/20, 101/5, 104/140, 130/55 h.+e 011/60, 076/25 h.+iñ 006/40, 010/80, 050/90(2) h.+te 038/13, 039/17		
herket	bk. herkes h. 057/10		
herkez	bk. herkes h. 006/10, 045/25, 048/35(2), 060/60, 078/10(3), 094/20, 094/30(3), 094/35(2), 094/37, 095/40, 095/75, 104/105, 106/125, 121/10, 121/15(2), 121/20, 125/10, 126/25, 127/55(3), 127/90, 129/5, 130/5 (‘herkez) 129/5 h.+de 121/30 h.+ē 106/125 h.+inkini 071/45 h.+iñ 069/30, 083/40, 095/30, 095/40, 119/45		
hesab al-	1. dikkate almak, ilgilenmek h.a.-madan 034/15 2. düşünmek h.a.-maz 070/40		

hesāb ʕt-	< <i>hesap etmek</i> , düşünmek h.ʕ.-ēr 109/30	hırsız	<i>is.</i> hırsız h. 054/20
hesāb it-	bk. hesap ʕtmek h.i.-erdik 072/5 (hesāb it) 068/5	hırsızlık	<i>is.</i> < <i>hırsızlık</i> h. 026/20(2)
hesap	<i>is.</i> < <i>Ar. hisāb</i> 1. hesap h.+ı (yük.) 118/30 2. anlayış, düşünce h.+ına 027/55 h.+ıylan 125/55 3. <i>e.</i> gibi h. 055/10	hısım	<i>is.</i> <i>Ar.</i> hısım, akraba h. 025/30, 070/35, 074/75, 110/5, 118/5 h.+lardan 061/15 h.+larım 082/5 h.+larımı 072/15
hesāp	<i>e.</i> gibi h. 062/43 (hesabı) 011/40, 049/30 (hesabı) 048/50	hısmılık	<i>is.</i> akrabalık, evlilik yolu ile yakınlık h.+ıma (hısmıma) 021/35
hesap kitāp	<i>is.</i> < <i>hesap kitap</i> , okuma yazma h.k. 118/30	hış	<i>is.</i> hış sesi h. 074/70(3)
heş	bk. hiç h. 036/35, 109/70, 127/40 (heş) 007/15, 009/160, 018/20, 036/25(2), 074/25, 127/80, 127/92	hışılı	<i>is.</i> hışılı, ses h. 003/55
heşbi	bk. hiçbir h. 107/25	hışırıtı	<i>is.</i> hışırıtı, hışırdama sesi h. 034/25
hēt	<i>ünl.</i> bir korkutma, uyarı sözü h. 010/70	hıvben	<i>is.</i> Çerkezlere özgü bir yemek h. 050/85
heves	<i>is.</i> <i>Ar.</i> istek h. 119/25	hıyar	<i>is.</i> salatalık h. 040/35
heyá	bk. heye h. 035/10	hıyet	<i>is.</i> < <i>Ar. hey'et</i> , kurul, ekip h. 011/20
heybe	<i>is.</i> küçük dokuma çanta h. 028/20 h.+yi 028/25	hızlı	<i>zf.</i> 1. yüksek sesle h. 048/10 2. hareketli, çabuk h. 050/80
heyecanlan-	< <i>heyecanlanmak</i> h.-dım 108/20	hızlı hızlı	<i>zf.</i> çabuk çabuk h.h. 034/25
heyē	<i>ünl.</i> evet h. 011/35, 013/55, 021/50, 030/10, 035/5(4), 055/10, 124/10 (hēyē) 066/10, 125/5	hızmaT dut-	< <i>hizmet tutmak</i> , hizmet etmek h.d.-ar 009/185 h.d.-uveri 009/185
heykel	<i>is.</i> <i>Ar.</i> heykel h. 106/55, 106/60 h.+i (iye.) 106/60 h.+iñ 104/25	hızmat	bk. hizmet h.+ı (iye.) 068/60 h.+ı (iye.) 008/35
hezār	<i>zf.</i> hazar, galiba, herhalde h. 044/5	hızmat-	hizmet etmek h.-mañ 068/60
hı	<i>ünl.</i> "evet" anlamında h. 054/30, 055/25	hızmatçı	bk. hizmetçi h.+nıñkini 009/75 h.+sı 068/55(2) h.+sına 009/70 h.+sımñ 009/70
hıdır	<i>öz. is.</i> 1. Hıdır, erkek adı h. 102/5 2. Hızır peygamber h.+ıñ 053/10	hızmat it-	bk. hizmet ʕtmek h.i(d).-er 071/5 h.i(d).-erdı 078/34
hıdrellez	<i>öz. is.</i> Hıdrellez h. 053/5, 053/10(2), 097/10(2) h.+mi 053/5 h.+de 053/5 h.+e 048/25	hızmat ʕt-	< <i>hizmet etmek</i> h.ʕ.-er 009/185
hırılı	<i>is.</i> hayvan sesi h. 034/25	hızmecci	bk. hizmetçi h.+leriydi 073/35
		hızmet	bk. hizmet h. 073/40 h.+im 073/20
		hızmet it-	< <i>hizmet etmek</i> h.i.-ellerdi 057/25 h.i.-erdik 057/15 h.i.-tim 073/20
		hi	<i>ünl.</i> hi, bir seslenme sözü

- h. 053/5, 067/60, 079/5, 081/15(2)
(hî) 013/55, 052/10, 053/10,
058/5(2), 060/15, 062/10(2),
074/78, 077/15, 077/60, 084/5,
115/15, 115/20, 116/10, 124/50
- hiç** *ünl.* < *hiç*, olur mu
h.canım 057/45
- hiç** < *Far. hiç*
1. *zf.* asla
h. 003/30, 009/90, 026/20, 027/65,
028/65, 047/40, 048/15, 054/35,
048/20(2), 065/45, 067/20,
067/65, 073/5, 080/5, 082/35(4),
092/30, 100/5, 105/50, 112/10,
119/30, 120/45, 120/55
(hiÇ) 007/50(2)
(hiç) 007/50, 065/5, 119/30,
130/15
2. *sf.* hiçbir, hiç
h. 009/25, 019/15, 043/70, 065/15,
065/45, 104/80, 127/85
(hiÇ) 022/20
(hiç) 119/5
- hiçbi** bk. hiçbir
- h. 027/35, 046/5, 048/15, 080/5,
104/80, 125/40
- hiçbir** *sf.* hiçbir
h. 003/30(2), 026/5, 048/5
- hiç kimse** *zm.* hiçbir kişi
h.k. 119/5
- hiç olmasa** *zf.* en azından
h.o. 050/45
- hidâyet** *öz. is.* Hidayet, erkek adı
h. 007/35
- hidrölü** *öz. is.* < *Hidroğlu*
h. 112/10
- hikâye** *is. Ar.* hikaye, öykü
h.+sini 049/47, 049/48
- hilmi** *öz. is.* Hilmi, erkek adı
h. 050/20
- himâye** *is. Ar.* koruma
h.+mizde 096/50
- hindi** bk. şimdi
h. 003/45, 004/5, 004/10, 006/10,
006/25, 006/50, 006/55, 007/5,
007/15, 007/20, 007/35, 007/50,
007/55, 008/25, 008/45, 013/5,
013/30, 017/10, 021/50, 023/11,
024/26(2), 024/27, 028/20,
030/20(2), 030/30, 032/40, 035/5,
035/10(3), 052/5, 052/15,
054/25(3), 054/30(2), 054/50(6),
054/51, 055/15, 055/20, 057/45,
057/61, 064/15, 064/40, 068/45,
068/50, 071/50, 073/65, 074/5,
074/15, 074/70(3), 079/5, 080/10,
080/13, 096/30, 098/5, 098/15,
101/30, 101/35(3), 101/40(2),
101/60, 102/45, 103/5, 105/10,
105/15, 105/30(2), 105/35, 110/5,
- 130/55
(hindî) 004/5, 013/5, 055/5,
057/35, 070/15, 101/65, 101/15,
105/25, 105/35, 105/40
(hindî_bî) 008/35, 013/25,
013/50, 101/35, 103/15
h.+ki 007/45, 017/10, 019/50,
028/40, 031/55, 035/15
h.+kinlër 070/40
h.+kinlere 006/60
h.+m 105/20
- hindicik** *zf.* < *şimdıcik*
h. 083/35
- hindilik** *zf.* < *şimdilik*
h. 080/10, 080/12
- hint okyanusları** *öz. is.* < *Hint Okyanusları*
h.o. 104/25
- hristiyan** *öz. is.* hristiyan
h.+lar 094/5
- his** bk. hiç (sf)
h. 001/35
- hisar mahallesi** *öz. is.* Hisar Mahallesi
h.m.+nde 001/5
- hiş** bk. hiç
1. *zf.* asla
h. 001/40(2), 010/100, 035/5,
047/10, 048/20(2), 060/100,
067/80, 075/15, 075/20, 075/110,
082/35
2. *sf.* hiçbir
h. 057/45
- hişbi** bk. hiçbir
h. 046/5, 061/10, 067/65, 080/5,
083/5, 125/70, 130/75
- hişbir** bk. hiçbir
h. 021/60, 049/5
- hiş kimse** bk. hiç kimse
h.k. 119/5, 130/55
- hiyer** bk. hıyar
h. 074/50
- hiyet** *is.* < *Ar. heyet*
h. 011/20
- hiza** *is. Ar.* hiza, düzey
h.+da 028/50
- hizmecci** bk. hizmetçi
h.+sine 067/60
- hizmet** *is. Ar.* hizmet
h. 102/25, 126/35,
h.+i (iye.) 102/25
h.+ler 010/95
h.+leri 095/25
- hizmetçi** *is.* hizmet eden kişi
h. 009/75, 009/95
- hizmetçi ol-** hizmetçi olmak
h.o.-müş 009/65
- hizmet eri** *is.* komutanın hizmetinde olan er
h.e. 081/10
- hoca** *is.* hoca
h. 001/30, 003/25, 003/40,
003/135(2), 008/55, 008/60(4),

- 011/10(3), 011/30(2), 011/50,
011/80(4), 011/85, 011/90(2),
011/95, 012/25, 013/50, 022/10,
036/20, 037/5, 063/10, 074/20,
076/25, 080/13, 088/10, 095/75,
096/15, 096/30, 100/35(3),
101/50(2), 101/60, 106/35,
125/5, 125/10(2), 125/15
(hocā) 001/20, 011/50(3), 011/75,
089/32, 101/50, 104/140
h.+dan 011/100
h.+lar 008/55, 008/60, 036/15,
036/37, 059/15, 062/35, 094/30,
101/65
h.+lara 125/20
h.+larımız 100/35
h.+larından 121/10
h.+larıñ 110/13
h.+m 011/80, 011/85, 036/35(2),
h.+mñ 007/60(2), 100/35
h.+ñ 036/30
h.+sı 003/55, 011/35
h.+sıyla 011/15, 011/20, 011/75
h.+ya 011/5, 011/55, 036/35,
080/12
h.+yı 011/45, 013/50, 070/10,
131/15
h.+yıla 011/95
h.+yla 003/130
h.+ylan 104/140
- hocāfendi** *is.* < *hoca efendi*
h. 057/10
(hocāfendi) 057/20
- hocāil** *is.* < *hocagil*
h.+iñ 007/35
- hocalı** *sf.* ilahili mevlitli (düğün vb.)
h. 035/15
- hocalık** *sf.* hocalı, dini (düğün vb.)
h. 035/15
- hoceşşe** *öz. is.* < *Hoca Eşe*, bayan adı
h. 060/40(2)
- hollanda** *öz. is.* Hollanda
h.+dā 106/5
h.+ya 106/5, 106/10, 106/20
h.+yı 005/5
(hollanda_jibi) 088/15
- hollanda florini** *öz. is.* Hollanda florini
h.f. 106/20
- hollar** bk. oralar
h.+dan 031/15
- honanlı** *öz. is.* Honanlı, bir Yörük aşireti
h.+sı 064/40
- hondur** *is.* hondur, bir oyun
h. 070/50(4)
h.+u(yük.) 070/55
- honi** *is.* *Rum.* huni
h. 104/130
- hopla-** hoplamak
h. 042/45
h.-dında 050/85
- hopöle** h.-yiverdiydim 017/20
bk. hoporlor
h.+den 011/70
- hoporlar** bk. hoporlor
h.+dan 088/10
- hoporlor** *is.* < *Fr. haut-parleur*, hoparlör
h.+dan 088/5
h.+undan 088/5
- hoppala** *zf.* çocuğu yukarı kaldırma
h. 050/55(2)
- hora** *zm.* ora, o yer
h. 009/30, 054/5, 054/25, 054/30,
101/15
h.+yā 060/20
- horalet** *is.* < *oralet*, meyve suyu
h. 011/90
- horanta** *is.* < *Far. hōrende*, aile bireyleri
h.+larla 054/15(2)
- horaz** bk. horoz
h. 092/5, 123/65(2)
(horāz) 124/50(2)
h.+ımız 074/60
h.+lar 123/65(2)
(horqz moroz) 003/130
- hortlağ** *is.* < *hortlak*
h. 072/55(3)
- hortum** *is.* *Ar.* uzun, esnek ve plastik boru
h. 049/45
h.+la 049/45
- hoşaf** *is.* < *Far. hoş + āb*, komposto
h. 012/15, 024/5
h.+dīr 048/5
h.+ımız 067/10
- hoşbeş** *is.* hoşbeş, sohbet
h. 010/40, 083/35,
h.+ten 113/25
- hoşbeş it-** < *hoşbeş etmek*
h.i.-tik 001/65
- hoşbeş yap** hoşbeş yapmak
h.y.-dığ 010/70
- hoşef** bk. hoşaf
h. 025/15
- hoş ət-** < *hoş etmek*, memnun etmek
h.ē.-messeñ 021/30
- hoş gel-** hoş gelmek
h.g.-di 010/80, 082/25
h.g.-diñ 067/80, 069/15
h.g.-diñiz 035/5, 108/10
- hoş geldiñe gel-** “hoş geldiniz” demek için
gelmek
h.g.g.-irler 048/35
- hoşuna get-** < *hoşuna gtmek*
h.g.-en 024/15
h.g.-er 024/15
(hoşumuza getti) 020/5
- hotamış** *öz. is.* Hotamış, bir köy
h.+tan 056/10
- hotqraf** bk. fotoğraf
h.+iñ 029/15
- hqbubat** *is.* < *Ar. hubūbāt*, hububat

hōġlĕ	h. 073/60 bk. öyle h. 017/10	husus	<i>is.</i> < <i>Ar. husūs</i> , konu h.+lar 026/5 h.+ları 026/20
ħoyben	<i>is.</i> Çerkezlere özgü bir yemek h. 050/85	hususı	bk. husüsi h. 062/10
höyü	<i>ünl.</i> bir seslenme sözü, hani ya h. 007/30	husüsi	<i>sf.</i> < <i>Ar. husūsī</i> , özel h. 057/60 (husüsi) 075/50 (hususu) 054/45(2), 094/10
hökümet	bk. hükümet h. 064/60 h.+iñ 064/60 h.+ler 047/15, 047/20	hususüyle	<i>zf.</i> < <i>hususıyle</i> , özellikle h. 103/15
hökümet meydanı	<i>is.</i> < <i>hökümet meydanı</i> , merkezdeki büyük meydan h.m.+nıñ 064/60	hücrā	bk. ücra h. 095/60
höle	bk. öyle h. 109/20	hücum ęt-	< <i>hücum etmek</i> h.ę(d).-ecek 106/40 h.ę.-ti 125/5
höle	bk. öyle h. 013/50, 040/10, 040/40, 068/30, 101/15, 105/40, 106/105	hücum it-	bk. hücum etmek h.i(d).-rsē 027/75(2)
hörmĕt it-	< <i>hörmĕt etmek</i> h.i.-ecek 131/15	hüdüd	bk. hudud h. 019/5(3) h.+ü 095/25 h.+ümüş 068/45(2), 068/50 h.+üne 095/25 h.+üz 095/25
hötü	bk. kötü h. 003/115	hükümü geşmiş geşmiş	<i>sf.</i> < <i>hükümü geşmiş</i> <i>gitmiş</i> , önemi kalmamış h.g.g. 040/25
höyle	bk. öyle h. 070/35 (höyle) 055/10	hükümet	bk. hükümet h. 130/35
höyükburun	<i>öz. is.</i> < <i>Hüyükburun</i> , köy adı h. 104/100	hükümet	<i>is.</i> < <i>Ar. hükümet</i> , hükümet h. 072/10
hu	<i>zm.</i> bu, şu, o h. 017/25, 054/45(3), 055/15(2), 065/40, 105/55 (hū) 054/45 h.+na 055/15 h.+nu 013/15, 078/10	hürmeten	<i>zf.</i> <i>Ar.</i> hürmeten h. 0102/50
hudud	<i>is.</i> < <i>Ar. hudūd</i> , hudut, sınır h. 102/10, 102/20, 108/15(2) h.+da 081/10 h.+daydım 081/5(2) h.+u 108/21 h.+umuz 108/15 h.+unda 061/10, 081/10	hüsĕn	bk. Hüseyin h. 003/55, 060/55
hududġār	<i>is.</i> < <i>Ar. hudūd</i> + <i>Far. kār</i> , muhafız h.+ıdıķ 065/10	hüseyn	<i>öz. is.</i> Hüseyin, kişi adı h. 014/5, 019/25(2), 041/5, 060/30, 060/40, 060/55, 003/95 (hüseyn) 060/55
hududnāma	<i>is. is.</i> < <i>Ar. hudūd</i> + <i>Far. nāme</i> , sınırları gösteren belge h. 108/20 (hududname) 108/21	hüsüsü	bk. husüsi h. 019/15, 048/5 (hüsüsü) 032/15, 050/110
hunda	<i>is.</i> (?) h.+yla 074/60	hüüü	<i>is.</i> aġlama sesi h. 082/15(2)
hunlar	<i>zm.</i> şunlar h.+ı (yük.) 054/45	hüyük	<i>is.</i> yüksek, tepecik h. 120/5
hurda	<i>zm.</i> şurda h. 066/10, 070/10 (hurdā) 107/15		
hurmet	<i>is.</i> < <i>Ar. hürmet</i> h.+ine 130/70		
hurun	bk. fırın h.+unu 078/15		

I

ıccık	bk. azcığ 1. 080/10		
ıcığ	bk. azcığ 1. 006/55, 012/20, 051/16, 074/45(2)	ıraz	Al Atrak adlı eserde “beşik veya ona benzer bir şeyi sallamak” anlamında geçmektedir. s. 42) <i>öz. is. < Raziye</i> , bayan adı 1. 007/45
ıcık	bk. azcığ 1. 017/25, 024/25(2), 036/15, 057/15, 057/30, 057/55	ırbuğ	(ırāziya) 024/5 bk. ıprık 1. 066/15(2)
ıç-	bk. açmak (konuşmak) 1.-ıcağ 121/50	ısdanbul	bk. istanbul 1.+da 007/10 1.+uñ 058/10
ıç	bk. iç 1.+ıñızda 067/75	ısdar	bk. ıstar 1.+ıla 008/40
ıddırıl-	kırılmak, üzülmek 1.-dı 007/15	ısıcağ	<i>sf. < sıcak</i> 1. 009/188, 010/50 (ısıcāk) 009/188
ıhu	<i>ünl. “işte”</i> anlamında bir söz 1. 077/10	ısmındır-	ısıtmak 1.-ır 105/15
ıl-	bk. almak 1.-alım 018/25	ısr-	ısırmak 1.-dı mıydı 031/25
ıldız	bk. yıldız 1. 123/60 1.+ıla 123/75(2) 1.+larıñ 123/75	ısrınca	bk. ıstıranca 1:+ya 016/10(2)
ılğın	<i>öz. is. < Ilgın</i> , Konya'nın ilçesi 1.+dan 073/45, 073/50	ıst-	ısıtmak 1.-ırdığ 103/15 1.-ıverişeñ 050/105
ıltar	<i>is. çoban köpeklerinin boğazına takılan çivilili kayış</i> 1. 075/50	ıstmağ	<i>is. < ısıtmak</i> 1. 091/10
ıncıglı boncuğlu	<i>sf. < incikli boncuklu</i> 1.b. 012/10	ısla-	nem vermek 1.-rız 074/35(2) 1.-yolar 118/15
ıprık	<i>is. < Ar. ibrık</i> 1.+ı (yük.) (ıprī) 009/5(2) (ıPrīnı) 007/45 (İprık) 064/10 (İprık) 115/15	ıslan-	ıslanmak 1.-ırdı 100/20
ırābiyē	<i>öz. is. < Rabia</i> , bayan adı 1. 024/5	ıslat-	ıslak duruma getirmek 1.-ıllardı 120/45 1.-ırdık 027/35 1.-ırız 124/5
ırahat	<i>zf. < Ar. rāhat</i> , kolaylıkla 1. 109/50	ıslatıl-	ıslatılmak 1.-ır 092/30
ırahat et-	<i>< rahat etmek</i> 1.ē.-tik 109/25	ısmalla-	bk. ısmarlamak 1.-dıñ 020/41
ırahatmetli	bk. rahmetli r. 009/25, 018/5, 036/10, 045/10, 075/15, 075/20, 124/50 1.+niñ 009/150, 018/15, 1.+ye 018/20	ısmarla-	sipariş vermek 1.-ñ 009/100
ırahatmetlik	<i>is. < rahmetlik</i> r. 078/25	ısmayil	bk. ismail 1. 040/5
ıraq	<i>öz. is. < Irak</i> , ülke adı 1. 061/10	ısparta	<i>öz. is. Isparta ili</i> 1.+dan 028/40 1.+yā 040/43
ıraqı	bk. rakı 1. 109/10(3) 1.+yı 109/10(2)	ıssız	<i>sf. تنها</i> 1. 009/15
ırāmetli	bk. rahmetli 1. 106/65	ısTanbul	bk. istanbul 1.+a 008/15(2) 1.+uñ 007/10
ıran-	sallanmak 1.-amadım 009/120 (ıra- fiili, Kitab Al İdrak Li-Lisan	ıstanbul	bk. istanbul 1.+a 094/20(2), 010/25
		ıstar	<i>is. Rum. dokuma tezgahı, dokuma</i> 1. 008/40, 010/85, 010/95 1.+a 054/40 1.+da 054/40

	1.+dan 054/40
	1.+1 (yük.) 010/90(2), 010/95
ıstır-	< <i>ıstırmak</i> , sokmak
	1.-ır 017/28
ıstıranca	öz. <i>is.</i> İstıranca, İstanbul'da bir belde ve orada bulunan dağın adı
	1.+da 016/10
ıstırğan otü	<i>is.</i> < <i>ıstırğan otu</i>
	1.o. 029/20
ısyān	bk. <i>ısyān</i>
	1. 130/55
	1.+da 130/55
	1.+1 (yük.) 130/55
	1.+ıdı 130/55
ışığ	öz. <i>is.</i> < <i>Işık</i> , soyadı
	1. 104/15
ışıklar	öz. <i>is.</i> < <i>Işıklar</i> , bir yer adı
	1. 026/10
ız	bk. <i>az</i>
	1. 074/55
ızal-	bk. <i>azalmak</i>
	1.-dı 074/55(2)
	1.-ınca 074/55
ızar	<i>is.</i> < <i>Ar. ızār</i> , gelinin üzerine atılan bir örtü
	1.+nan 067/40
ızğara	<i>is.</i> < <i>Yun. ızgara</i>
	1. 050/95
	1.+larıñ 050/100

İ, İ°, J

i	bk. iyi i. 019/45		
i	<i>ünl.</i> “işte” anlamında bir ünlem i. 053/5		
iāşe	<i>is.</i> < <i>Ar. i'āşe</i> , yedirip içirme, besleme i. 081/5		
ibāret	<i>sf. Ar.</i> oluşan i. 095/75		
ibdi	<i>zf.</i> önce i. 096/35, 071/25(4), 071/35, 071/40 (ibdin) 124/5 (ibti) 004/5 (ibtima) 021/60		
ibik	<i>is.</i> köşe, kenar, uç i.+lerinī 074/60 i.+ine (ibine) 127/20		
ibrahim dayı	<i>öz. is.</i> < <i>İbrahim dayı</i> , kişi adı i.d.+m 007/35, 007/40 i.d.+mgil 007/50		
ibrām	<i>öz. is.</i> < <i>İbrahim</i> , kişi adı i. 054/25		
icab et-	bk. icāb etmek i.ē.-erse 095/83		
icāb et-	< <i>icāb etmek</i> , gerekertirmek, gerekmek i.ē(d).-iyorsa 011/60		
icabında	<i>zf.</i> gerekirse, gerektiğinde i. 110/11 (icābında) 119/35, 119/40, 126/25 (icābında) 121/50, 125/30		
icad et-	< <i>icad etmek</i> , icad etmek i.ē.-iyorus 126/5 i.ē.-mişler 040/35		
iç	1. <i>is.</i> dahil, dışın karşıtı i. 037/15(3) i.+e 126/25 i.+i (iye.) 047/185, 050/100(2), 074/10, 100/10(2), 104/70, 127/15 i.+ī (iye.) 095/45 i.+inde 003/120, 009/45(2), 016/10, 017/25(2), 027/70, 033/5, 039/15, 047/55, 047/60, 047/100, 047/185, 050/90, 050/100(2), 062/15, 069/5(2), 073/45, 074/70, 083/25, 092/15, 094/30, 104/95, 107/35, 109/20, 109/60 i.+indē 001/10, 032/30, 050/110, 104/150, 108/20, 109/60 i.+indeki (içindē) 065/85 i.+indeki 119/5 i.+inden 034/20, 106/60 i.+indeydi 081/10 i.+indeyiz 015/20 i.+ine 006/40, 006/50, 009/15, 013/20, 013/50, 021/10, 021/15, 021/25, 024/10, 036/30, 037/15,		
			043/72, 043/73, 044/15, 045/15, 047/65, 047/110, 047/130, 047/175, 048/20, 050/105, 050/115, 051/16, 051/17, 062/10(2), 065/55, 065/60, 067/25, 071/45, 072/40, 074/45, 074/75, 076/5, 076/10, 076/15, 092/5, 092/15, 095/83, 096/20, 096/40, 100/10, 100/20, 102/40, 103/15, 104/120, 105/30, 106/25, 107/15, 108/22, 109/25, 109/40, 109/80, 117/35, 119/25, 120/65, 124/10, 124/20(3), 127/15 i.+inē 006/20, 011/55, 024/20, 050/100, 119/20, 120/75 i.+ini 072/35 i.+iniñ 100/40 i.+iñizdē 043/10 2. <i>sf.</i> içsel, dahili i. 037/5 3. <i>is.</i> akıl, gönül i.+imden 001/25 4. <i>is.</i> nesne veya kişilerin arası i.+inde 009/160, 071/10(3), 071/25(3), 071/30, 071/35, 071/40, 104/40, 105/65(2) i.+indē 009/35, 057/45, 100/40 i.+ine 020/10(2), 073/45, 082/10, 083/35 5. <i>is.</i> ten ile dış giysiler arası i.+ine 120/35 6. <i>is.</i> eşya i.+ini 065/40 7. <i>is.</i> bazı bitki ve yiyeceklerde öz, kabuğun sardığı bölüm i.+ini 120/45
		iç-	1. içmek i. 089/25(2), 109/80 i.-elim 078/32(2) i.-elim 011/25 i.-eller 072/50, 079/5, 121/15 i.-ellēr 124/10 i.-ellerdi 068/30, 101/65, 121/25 i.-ellerdi 068/30 i.-er 076/20 i.-erdik 006/30, 006/35, 100/30, 101/50(2), 120/15, 127/93 i.-eriz 044/25(6), 056/23, 122/10, 124/5, 124/25 i.-eriz 124/20 i.-erkē 009/80, 109/80 i.-erler 077/35 i.-ermiş 091/20 i.-ersin 002/40, 109/85(3), 107/86 i.-eyim 009/50 i.-iyim 071/40 i.-iyor 091/20 i.-mesi 010/80 i.-sin 119/25 2. içki kullanmak

iç çamaşırı	i.-ip 118/5 is. iç çamaşırı i.ç.+ndan 048/25	053/5(3), 053/15, 063/5, 067/15, 067/25, 070/55(2), 072/30, 073/20, 073/50, 073/55(2), 073/65, 074/55, 075/70, 089/20, 090/5, 091/10(4), 091/15, 095/25, 095/30, 096/25, 097/25(3), 102/15, 102/30, 102/45, 102/55, 102/60, 102/65(3), 102/67, 104/20, 104/35, 104/70, 104/75(3), 104/160, 106/35, 107/35, 111/25, 117/30, 117/35, 119/10, 120/10, 121/56, 121/57(3), 124/10, 125/20, 125/60, 126/30 (için) 009/130 i.+dir 049/35
içecek	1. is. meşrubat i. 095/35, 127/65 i.+leri 062/10 2. sf. içilmeye elverişli i. 069/20	
içeri	1. zf. iç yana, iç yana doğru i. 001/65, 003/135, 011/90, 013/20, 067/45, 070/40, 074/20, 077/10, 083/10, 096/35, 104/140(2), 105/50, 109/45(2), 131/15 2. is. iç yan, iç bölüm i(i).+de 003/125, 009/50(2), 031/50, 099/15, 104/80 i(i).+dē 009/80, 083/5, 096/30, 099/15, 108/20 i(i).+deki 083/20 i(i).+den 003/105, 020/20 i(i).+desiñiz 081/15 i.+si 018/5, 118/25 i.+sinde 011/65, 039/15, 102/25, 123/20 i.+sindē 027/30, 053/20, 095/60 i.+sine 027/70, 050/25(2), 050/30, 117/30, 118/15, 118/25 i.+sinē 117/35 i(i).+sindēn 027/5 i(i).+sine 027/10 i.+ye 003/105, 045/20, 114/10, 104/140 i.+yē 124/10, 124/15 3. is. gönül, yürek i.+miz 011/25	
iç içe	sf. birbirinin içinde i.i. 009/45	
iç içi	zf. < iç içe, birbiri içinde i.i.+nde 050/85	
içil-	içilmek i.-di 010/105 i.-ir 011/25(2), 022/10, 096/5, 121/45 i.-irdi 096/15 i.-irdi 096/15	
içimli ol-	içilmesi hoş olmak i.o.-ür 124/40	
için	e. için i. 001/25, 002/45, 003/110, 003/105, 003/125(2), 008/50, 010/20, 011/5, 011/10, 011/35, 011/60, 014/10, 015/10(3), 015/35, 019/10, 022/15, 023/10(3), 026/25, 027/10, 027/20, 027/35, 028/15, 029/5(2), 035/5, 037/55, 039/10(2), 040/10, 040/40, 043/30, 044/5(2), 048/5, 049/10, 049/45(2), 050/30,	
i° çün	bk. için i. 085/5, 085/10	
içi°n	bk. için i. 018/25	
içinde	zf. 1. süresince, zarfında i. 005/35 (içindē) 009/35, 123/20	
içinden çık-	üstesinden gelebilmek i.ç-acañ 001/30, 001/35	
içine düş-	hissetmek, tasalanmak i.+me d.-dü 123/40	
içini genişlet-	rahatlatmak i.g.-iyor 100/25	
içir-	içirmek i.-dik 109/35 i.-i 079/5 i.-iller 125/20 i.-illerdī 100/25 i.-ir 065/15 i.-irsin 071/25 i.-irmesi 125/35	
içki	is. içki i.+si 096/10	
içme suları	is. < içme suları i.s.+nı 095/20	
içün	bk. için i. 021/25, 057/25, 104/150	
idāre	is. Ar. 1. yönetim i. 102/5 2. is. herhangi bir kurum, kuruluş i.+de 073/15 3. is. gelenek, görenek i.+den 015/25 4. is. idare kandili, lambası (idare midare) 031/35	
idāreci	is. yöneten, çekip çeviren kişi i.+si 003/85	
idāre et-	1. yönetmek, çekip çevirmek i.ē(d).-er 003/85 2. yetişmek, yetmek, yetinmek i.ē(d).-iyor 111/30(2) i.ē(d).-iyoruz 126/15, 126/35 i.ē(d).-iyoruyuz 127/70	

	3. geçinmek, geçinip gitmek i.ē.-iyoruz 128/12		
idayet	bk. hidāyet i. 030/30(3)	ihtiyacı ol-	i.+ımı 095/60(2) i.+ıñ 070/60 gereksinim duymak i.o.-anlar 129/5
idiris	öz. <i>is.</i> < <i>idris</i> , erkek adı i. 065/5, 069/25	ihtiyar	<i>sf.</i> < <i>Ar. ihtiyār</i> , yaşlı i. 088/10 i.+ıñ 088/20 i.+lar 003/65, 094/20 i.+ları 130/25
ifade	<i>is.</i> < <i>Ar. ifāde</i> , yargı organlarına yapılan açıklama i.+m 081/25 i.+sine 081/20 i.+ye 081/20 i.+yi 081/20	ihtiyaş	bk. ihtiyaç i.+larımı 070/62
ifade al-	sorguya çekmek i.a.-acaz 106/65	ikaz et-	< <i>ikaz etmek</i> , uyarmak i.ē.-tig 029/15
ifade ver-	< <i>ifade vermek</i> i.v.-meye 084/5	iki	1. <i>is.</i> birden sonra gelen sayı i. 008/10(2), 009/170, 009/175, 009/180, 019/40, 031/5, 036/25, 043/30(2), 071/35, 073/35, 075/50, 078/25, 080/10, 089/5(2), 089/10, 089/25, 099/10, 130/5(2), 130/35 (ikī) 017/5, 063/5, 067/20, 068/5, 073/60 i.+de 016/5(2), 017/5, 043/50, 127/85, 130/35 i.+de mī 127/50 i.+dē 104/10(2), 127/93 i.+den 127/80 i.+miz 109/30, 127/85 i.+miz 106/50 i.+miziñ 070/30 i.+si 003/80, 003/100, 003/105, 007/30, 009/185, 028/50, 041/15, 042/20, 075/40, 106/60, 122/10, 128/10 i.+sī 041/20(2), 042/20 i.+sini 028/40, 104/50 i.+siniñ 019/10, 089/15 i.+ye 072/50, 074/10 2. <i>sf.</i> birden bir artuk, iki i. 001/5, 001/35, 001/60(3), 002/5(2), 002/20, 002/25, 003/5, 003/15, 003/40, 005/15, 005/25(2), 007/5, 010/15, 010/70, 011/5, 011/115, 013/40, 016/5, 019/10, 020/25, 020/41, 021/40, 023/5, 023/10, 025/25, 025/30, 026/15, 027/35, 027/45(3), 027/50, 028/10, 028/15, 028/40, 028/45, 028/50, 028/55(3), 028/60, 030/5, 030/10, 030/15, 031/20(2), 031/30, 033/30, 035/15, 036/10(2), 037/40, 040/15, 041/10, 041/15, 042/25, 043/55, 044/10(3), 046/5, 047/5, 047/65, 047/95, 050/25, 050/35, 050/120, 050/121, 054/30(2), 057/20(2), 057/30, 057/50, 057/60, 058/15(2), 059/5, 060/5, 060/10(2), 060/20, 060/50(2), 060/70, 061/20(2), 062/20,
iftar	<i>is.</i> < <i>Ar. iftār</i> i.+da 024/10 i.+larda 094/25		
igtisat it-	< <i>iktisat etmek</i> , tasarruf yapmak i.i.-elim 081/5		
iğde	<i>is.</i> iğde i. 057/10, 094/35 (iğdē) 057/10		
iğ demiri	<i>is.</i> demir eksen, ip geçirilen demir çark; ip eğirmeğe mahsus şiş i.d. 126/20 i.d.+ini 126/40 i.d.+iniñ 126/35 i.d.+iyle 126/35		
iğne	<i>is.</i> iğne, dikiş dikme aracı i.+den 107/80		
ih	<i>ünl.</i> “anlamadım” anlamında söz i. 011/35		
ihale	<i>is.</i> <i>Ar.</i> ihale i.+ye 073/20		
ihbar et-	ihbar etmek, gizlice bildirmek i.ē.-tiler 096/50		
ihi	<i>ünl.</i> “işte” anlamında bir söz i. 035/5, 054/45, 123/50 (ihī) 035/5		
ihlas	<i>is.</i> <i>Ar.</i> kuranda bir sure i. 011/10		
ihmal et-	< <i>ihmal etmek</i> i.ē.-iyoruyuz 005/30		
ihsan	öz. <i>is.</i> İhsan, erkek adı i. 075/80		
ihsaniye	öz. <i>is.</i> İhsaniye, bir köy adı i. 010/10		
ihtilal	<i>is.</i> < <i>Ar. ihtilāl</i> , darbe i.+dā 120/75		
ihtiraz	<i>is.</i> < <i>Ar. i'tirāz</i> , açıklama, ifade i.+ımı 081/20		
ihtisas	<i>is.</i> < <i>Ar. ihtisās</i> , uzmanlık i.+a 117/5		
ihtiyaç	<i>is.</i> < <i>Ar. ihtiyāc</i> , gereksinim i. 092/60 i.+ı(ıye.) 095/60 i.+ımız 039/10(3) i.+ımızıñ 085/20		

- 062/25(2), 064/10, 065/10, 065/25, 065/35, 065/40, 065/50(2), 065/65, 066/10, 067/75, 068/35, 068/63(2), 069/15, 070/20, 070/30, 071/5, 072/40, 073/20(3), 073/30(2), 073/35, 073/45, 073/55, 073/60, 073/70(2), 073/75, 074/35, 074/40, 074/78, 075/10, 075/15(2), 075/50, 076/10, 077/20(2), 078/30(2), 080/5, 081/5, 081/10, 081/30, 082/5, 082/10, 082/20, 082/35, 083/30, 083/45, 083/57(2), 084/12(2), 085/5, 085/10, 089/20(2), 089/25, 095/15, 096/15, 096/30, 096/50, 099/5, 100/10, 100/35(2), 101/10, 101/30, 101/55(2), 102/25, 102/50, 103/10, 103/15(2), 103/18, 104/5(4), 104/65, 104/115, 104/125, 104/145, 104/150, 104/155, 104/160, 105/35(2), 106/15, 106/20, 106/45, 106/65, 106/70, 106/95, 107/20, 110/5, 117/5(4), 117/20(2), 119/10, 119/25, 120/10, 120/15, 120/85(2), 122/5, 123/10, 123/65, 125/10, 125/60, 125/65, 127/15, 127/30, 127/45(5), 127/65, 127/70, 127/80(2), 130/15(2), 130/25, 130/30, 130/40, 130/70
(iki) 040/10, 102/45
(ik_ay) 006/45, 020/25, 038/10, 052/25
(ik_aydan) 038/10
(ik_ayımı) 065/5
(ik_ay mı) 083/45
(ik_ıç) 037/50
(iki_aP) 010/95, 010/100
(iki_at) 021/45, 021/50(2), 069/55
(iki_ece) 022/15
(iki_ışı) 012/5
(iki_ün) 011/20, 011/50, 025/20, 078/30
(ik_ışı) 012/15
(ik_ışıye) 081/30
(ik_üç) 036/25, 041/20
(ik_üç_ün) 057/15
(ik_ün) 042/25
(ik_üş) 036/5, 066/10(2), 120/80
- iki buçug** *is.* < *iki buçuk*, iki buçuk lira değerinde para
i.b. 002/40
i.b.+u (yük.) (iki buçū) 028/20
- ikile-** tarlayı ikinci kez sürmek
i.-ller 073/75
i.-llerdı 073/70
- i.-llerdı 073/70
(ikilēr) 001/71
- ikili** *sf.* ikili, iki olan
i. 011/60, 055/15
- ikinci** *sf.* ikinci
i. 001/30, 001/45(2), 015/30, 022/21, 038/10, 038/11, 053/20, 062/20, 070/25, 075/5(2), 080/10, 106/60, 117/30, 123/65
i.+ yē 027/35
- ikinci dünya savaşı** *öz. is.* II. Dünya Savaşı
i.d.s. 075/5
- ikinci ordu** *öz. is.* İkinci Ordu
i.o. 104/10
- ikindin** *zf.* ikindi vakti
i. 010/65, 027/60, 031/45, 034/5(2), 043/60, 043/65, 072/20, 094/30
(ikindin) 114/10
- ikindi namazı** *is.* ikindi vakti kılınan namaz
i.n. 011/90
- ikindin namazı** bk. ikindi namazı
i.n.+ına 031/45
i.n.+ndan 094/30
- ikisi birden** *zf.* birlikte
i.b. 131/5
- ikişer** *sf.* ikişer, ikili
i. 052/25, 130/30, 130/35
- iklim** *is.* < *Ar. iklīm*, hava
i.+ini 070/5
- ikmal et-** < *ikmal etmek*, tamamlamak
i.ē(d).-iyollardı 110/10
i.ē.-tik 061/23, 117/10
- ikrām** *is.* *Ar.* ikram
i.+ı(iye.) 022/15
- ikrām edil-** < *ikram edilmek*, sunulmak
i.ē.-ir 011/90
i.ē.-ir 015/35, 095/80(2)
- ikrām et-** < *ikram etmek*
i.ē(d).-eller 011/70
i.ē(d).-ellerse 011/80
i.ē(d).-er 011/90
- ikram idil-** bk. ikram edilmek
i.ē.-ir 097/15
- ikrām it-** bk. ikrām etmek
i.i(d).-eller 003/105
i.i(d).-ellerdi 094/35
i.i(d).-iyollar 094/35
- il** *is.* 1. il, vilayet
i. 073/25, 102/10, 102/30
i.+lerden 102/25
i.+lerine 070/20, 102/30
2. yurt, ülke
i.+i (iye.) 120/75
3. bk. el (yabancı)
i.+ikinlere 071/25
i.+iñ 021/60, 075/15, 093/20, 093/25

	i.+ler 071/10 i.+lere 071/25(2), 071/40 i.+leriñ 071/35		
ilā	bk. ilāi i.+sı 009/125	ile	i. 119/40, 119/53 i.+ıdı 012/10 i.+sa 101/5 <i>bağ.</i> ile i. 032/35(2), 038/5, 049/45, 050/15, 060/10, 071/25, 081/10, 102/35, 106/110, 109/75, 112/15, 117/25, 123/75 (ilē) 062/15, 119/20
ilac	bk. ilaç i. 023/10, 023/13	ileden	<i>is.</i> < <i>ladin</i> , ladin ağacı i. 106/85, 123/65, 123/70
ilaç	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'ilāc, ilaç i. 023/10, 023/12, 027/35, 069/25, 092/25, 117/20 i.+ı (iye.) 023/10(2), 027/20 i.+ını 027/30, 038/11	ilēn	<i>is.</i> < <i>leğen</i> i. 064/10 i.+e 021/15, 074/35(2) i.+lere 074/45
ilaÇ	bk. ilaç i. 023/10 i.+ları 023/10	ileri	1. <i>z.f.</i> öne doğru, ileri doğru i. 028/45, 083/40, 085/15(2), 101/10, 102/50, 109/35, 120/75, 123/45 2. <i>is.</i> öte i(i).+de 009/5, 009/45, 028/20, i(i).+dē 062/30, 120/80 i(i).+den 009/15, 034/35, 072/40, 083/20 i.+mizdē 095/20 i.+sine 101/10 3. <i>is.</i> geçmiş i.+den 053/5 i.+sini 070/5 i.+ye 109/50 4. <i>is.</i> fazla, daha fazla i(i).+sine 069/50 i(i).+sini 070/10 meydana gelmek, olmak i.g.-di 005/20
ilaÇla-	< <i>ilaçlamak</i> , ilaç vermek i.-ñ 092/25	ileri gel-	<i>is.</i> sözü geçen, saygı kişi i.g.+lerden 070/5
ilāi	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> ilāhi, kaside i.+le 011/85 i.+ler 011/85	ileri geri	<i>z.f.</i> rastgele, gelişigüzel i.g. 028/45 gelişmek i.-dī 073/70
ilamos	öz. <i>is.</i> < <i>Lamos</i> , yer adı i. 125/50, 125/55	ilerle-	<i>is.</i> gelişme i. 086/5(2) i.+ye 125/5
ilamoslu	<i>sf.</i> < <i>Lamoslu</i> , Lamos'tan olan i. 125/55	ilerleme	<i>is.</i> < <i>Far.</i> lāşe, leş i. 104/25
ilan	bk. yılan i. 004/10, 017/15(3), 017/25(2), 017/26, 060/25, 104/160, 124/40, 124/51(2) i.+ıdını 017/15 i.+ıñ 017/25	ilet-	götürmek i.-iller 101/65 i.-ivirdim 060/25
ilāna	bk. lahana i. 013/10, 024/20, 122/10 i.+sını 124/5	ilg	bk. ilk i. 096/25
ilançık	<i>is.</i> < <i>yılançık</i> , kemik veremi i. 009/150(2)	ilgi	<i>is.</i> ilgi, alaka i.+m 070/35
ilan ebesi	<i>is.</i> < <i>yılan ebesi</i> , bir sürüngen i.e. 124/52(2)	ilgile-	yapmak, hazırlamak i.-llerdī 013/10
ilang	bk. ilangili i. 049/45	ilgili	<i>sf.</i> ilgili i. 011/30, 011/80, 121/55 (ilgili) 109/20
ilangili	öz. <i>is.</i> İlangili (yılanözü) köyü i. 049/46(3), 049/47	ilit-	< <i>iltmak</i> , ılık duruma getirmek i.-rdik 054/25
ilamñ ğabūna gir-	< <i>yılanın kabuğuna girmek</i> , korkudan saklanmak i.g.g.-ecek 127/70		
ilañ köyü	öz. <i>is.</i> Yılanözü köyü i.k. 049/48		
ilaş	bk. ilaç i. 119/35, 119/40(2) i.+lar 027/20 (ilaş milaş) 100/25		
ilaşla-	bk. ilaçlamak (ilaçlamak) i.-rız 115/10 i.-rız 115/5 i.-rsiñ 038/12		
ilaşlama	<i>is.</i> < <i>ilaçlama</i> i. 023/5		
ilāve edil-	< <i>ilave edilmek</i> , eklenmek i.ē.-ir 117/35		
ilazım	bk. lāzım		

ilısira	i.-iriz 124/30 öz. <i>is.</i> İlısıra, Yollarbaşı	ımanına top dikil-	camı sıkılmak, kızmak i.t.d.-di 052/15
ılış-	i.+yı 088/15 tecavüz etmek	ımâret cāmisi	öz. <i>is.</i> İmâret Camii, Karaman merkezde bulunan tarihi bir cami i.c.+nden 062/5
ılış-	i.-miş 130/30(2)	ımece	<i>is.</i> iş paylaşma i. 094/36(2), 094/37
ılış-	<i>is.</i> sebze fidesi i. 037/50	ımine	bk. emine i. 082/20, 105/60
ilk	<i>sf.</i> ilk i. 002/05, 009/45, 015/5, 018/10, 029/10, 050/20, 064/30, 067/5, 073/20, 074/78, 084/10, 097/5, 100/46, 104/50, 112/5, 117/25, 125/70	ımkān	bk. imkān i. 107/40 i.+ımı 049/40 i.+lar 049/40, 049/45 i.+larımızılan 053/20
ilk-	ineği ikinci kez sağmak i.-erdik 074/65(2)	ımkān	<i>is.</i> Ar. olanak i.+ı (ıye.) 009/50 (‘ımkānı) 017/15(2), 065/75 i.+ı (ıye.) mı 019/30, 028/20
ilkbahar	<i>is.</i> ilkbahar i. 023/10, 109/5 i.+dā 073/40	ımkānı ol-	ımkānı olmak i.o.-an 049/40 i.o.-massa 049/35
ilkbahar yurdu	<i>is.</i> yayla, yayla evi i.y.+na 053/5	ımlı çatal inne	<i>is.</i> < çatal iğne, bir tür iğne i.ç.i. 055/15
ilk evel	<i>zf.</i> < <i>ilk evvel</i> , ilk önce i.e. 037/45	ımrık	<i>is.</i> < <i>ırmık</i> i.+ını 122/5
ilk horaz	<i>is.</i> < <i>ilk horoz</i> , sabahın ilk saatleri i.h. 092/5, 123/65	ımtian	<i>is.</i> < Ar. <i>ımtihān</i> , sınav i.+a 001/35, 001/40, 096/50 i.+ları 001/40
ilkin	<i>zf.</i> ilk önce i. 021/55, 021/60	ımza at-	< <i>ımza atmak</i> , imzalamak i.+yı a.-ıyorum 032/40
ilkoğul	<i>is.</i> < <i>ilkoğul</i> i. 045/5 i.+a 034/5 i.+da 106/40 i.+u (yük.) 001/40, 003/25, 118/31, 118/33 i.+ū 118/25	ın	<i>is.</i> in i. 031/25, 120/20 i.+ine 106/105 i.+ler 120/20
ilk önce	<i>zf.</i> ilk önce, en başta i.ö. 047/80, 117/5,	ıñ	bk. in i. 031/50
illā	<i>zf.</i> < Ar. <i>illā</i> , ne olursa olsun i. 010/80, 027/40, 111/30, 112/10	ın-	1. yüksek bir yerden gelmek i.-di 075/35 i.dik mi 101/35 i.-er 075/55, 097/26, 131/10 i.-erdik 101/30 i.-eriz 101/10 2. gelin gelmek i.-dī 078/5 i.di mi 076/20 i.-digden 096/25 i.-di midī 131/10 i.-er 096/15, 131/10 3. dönmek, değışmek i.-dī 021/50(2) 3. alçalmak, yere inmek i.-dī 104/35 4. yüksekten aşağı doğru gelmek i.-dim 123/25 i.-ecekler 104/160 i.-erdī 107/10 i.-melerī 095/45 i.-mişler 095/45 5. bir yerden başka bir yere gitmek
ille	bk. illā i. 010/110, 042/20, 047/5, 048/15, 104/80		
ilmelik	öz. <i>is.</i> İlmelik, dağ adı i. 065/55, 065/65		
ilmik	<i>is.</i> ilmek, düğüm i.+ile (ilmile) 013/30		
ilyas	öz. <i>is.</i> İlyas, erkek adı i. 102/5(2)		
imalat	<i>is.</i> Ar. imalat i.+ī 126/40		
ımalātçı	<i>is.</i> üretici i.+yız 115/27		
ımam	1. <i>is.</i> Ar. imam, cami hocası i. 029/5(2), 037/5 i.+ı (ıye.) 011/5 2. öz. <i>is.</i> İmam, bir unvan i. 008/5, 008/15, 008/20 i.+ıñ (ilgi) 008/5(2), 008/20, 008/50		
ımām-ı āzām	öz. <i>is.</i> İmam-ı Azam Ebu Hanife i.ā. 011/15 (ımām-ı āzām alefendi) 011/25		

- i.dig 060/55
i.-dik 084/5
i.-dim 010/65, 077/30
i.-ip 060/55
6. taşı veya binekten yere basmak
i.-ecēnde 079/10(3)
i.-erler 105/50
i.-mez 079/10
7. getirilmek
i.-erdi 067/15
8. *mec.* düşmek
i.-ersin 070/45(2)
- inan-**
1. kabul etmek
i.-acañ 009/30
i.-amadı 009/20(2), 009/30
2. güvenmek, itimat etmek
(inañ) 001/60, 109/40, 109/65, 118/31
i.-maz 075/15
- inanç** *is.* inanç
i.+ımız 011/65, 053/5(2), 053/10
- inanslı** *sf.* < *inançlı*
i. 092/5
- inat** *is.* < *Ar.* 'inād
i.+ına 107/10
- ince** *sf.* kalın olmayan
i. 050/80(2), 101/25
(incē) 050/80
i.+ce 021/15
i.+den 104/110
i.+mi 057/40
i.+si 106/80
- incecik** *sf.* çok ince
i. 019/35(2), 105/15
- incele-**
incelemek
i.-diler 061/10(2), 061/15
i.-mezler 125/20
i.-yor 106/50
- inci** *is.* inci
i.+sinī 076/5
- incidece ol-** < *incitecek olmak*
i.o.-sañ 021/30
- incir** *is.* incir, yemiş
i. 033/35, 039/10(2), 118/25
i.+i (yük.) 021/10(2), 021/20, 021/25
i.+iñ (ilgi) 021/20
- incit-**
üzmek
i.-miyelim 021/61
- indir-**
1. binek veya taşıttan aşağı almak
i.-diler 070/30
i.-iler 104/140
i.-iller 074/20, 104/110
i.-illerdi 013/15, 067/40, 067/45
i.-illerdi 078/34
i.-iyor 104/125
i.-mez 079/10
i.-mezden 113/25
2. yüksekten veya yukardan aşağı inmesini sağlamak
- i.-i 083/10
i.-ilēr 104/115
i.-iller 024/10
i.-ir 106/65
indiril-
indirilmek
i.-ir 079/10
i.-irdi 067/15
i.-iverilir 074/5
- indirmelik** *is.* geline attan inerken erkek tarafından verilen armağan
i. 113/25(2)
- ineda** *öz.is.* < *iğneada*, Kırklareli beldesi
i.+da 016/10
i.+ya 016/10
- ineda** bk. ineda
i.+ya 016/10
- inegcilig** *is.* < *inekçilik*
i. 050/35, 095/65
i.+iē 050/25, 050/30
- inek** *is.* inek
i. 008/40, 039/16, 054/10(2), 065/50, 070/30(2), 074/20, 079/10(2), 098/20, 117/30, 119/50
(inēk) 020/25, 117/30, 124/40(2), 124/50
i.+e (inē) 015/15, 058/5
i.+ler 074/55, 119/50
i.+lere 074/60, 075/75
i.+leri 119/50
i.+leriñ 098/20
i.+im (inēm) 041/10, 041/15
i.+imiz (inēmiz) 074/60
i.+iñ (ineñ) 054/10
- iñgilde buñar** *öz.is.* < *İngilde Pınar*, bir su adı
i.b.+iñ 107/30
- iñgiliz** *öz.is.* İngiliz ırkına mensup
i. 075/80, 075/110
i.+i (yük.) 075/90
i.+iñ 073/15, 130/45
i.+lerden 130/40
i.+leriñ 130/40
- iñgimli** *sf.* < *engimli*, alçak, inişli
i. 026/15
- ini** *is.* ini, kocanın erkek kardeşi
i. 093/10
i.+m 093/10(2)
- iñileyen daş** *öz.is.* < *İnileyen Taş*, bir kaya adı
i.d.+dan 107/30
- iñli** *sf.* < *inli*, in şeklinde olan
i. 106/115
- iñli köyü** *öz.is.* < *İnli Köyü*, bir köy
i.k.+ndeymiş 037/20
- inmelik** *is.* geline attan inmesi için verilen para, altın vb. hediyeler
i. 011/90
- inne** bk. iğne
1. *is.* zerk yoluyla vücuda verilen ilaç
i. 069/25, 100/30(2)

	(innē) 100/30 2. <i>is.</i> dikiş dikme aracı i.+yi 096/30 i.+yî 096/30		
inne yi-	< <i>iğne yemek</i> , iğne yapılmak i.y.-dim 100/30(2)		
inönü	<i>öz. is.</i> İnönü, İsmet İnönü i. 005/5, 005/15, 075/20 i.+ylē 075/75		
insan	<i>is. Ar.</i> insan, kişi i. 019/60, 026/15, 065/65, 069/20, 102/25, 102/60, 106/35(2) i.+a 017/27 i.+ı 026/25 i.+ımız 026/20 i.+ımızdaki 026/5 i.+ın 065/30, 107/5 i.+lar 006/10, 015/30, 026/20, 058/10, 070/35, 088/10, 091/23, 092/5, 104/55, 104/75, 104/150, 124/50 i.+lara 019/45, 019/60 i.+larda 086/5 i.+larıla 0102/55 i.+larıñ 026/5		
inşaat	<i>is. < Ar. inşā'āt</i> , yapı işleri i. 010/20(2), 010/30, 068/35(2)		
inşallah	<i>ünl. Ar.</i> inşallah i. 011/25(2)		
inşāt	bk. inşaat i.+tan 043/10		
intizar	<i>is. < Ar. intizār</i> , beddua i.+la 009/170		
inzibat	<i>is. Ar.</i> inzibat, görevli asker i. 127/90(2) i.+lar 127/30		
ip	<i>is.</i> ip i. 028/35, 028/40, 100/5, 102/60 i.+e 117/30(2) i.+i (yük.) 105/55 i.+ler 028/40, 116/15 i.+lēr 028/40 i.+lere 116/15 i.+lerini 107/15 i.+lerle 045/15 i.+ten 064/40(2), 064/45		
ipek	<i>is.</i> ipek i. 013/30		
ipekli	<i>sf.</i> ipekli, ipek bulunan i. 121/25		
ipicē	<i>zf. < epeyce</i> , epey i. 034/15		
iplik	<i>is.</i> ip, iplik i. 105/60 i.+ē 107/80 i.+i (iye.) (iplī) 009/185 i.+inī 013/45		
ipraim	bk. ibrahim i. 106/100		
iprala deresi	<i>öz. is. < ibrala Deresi</i> , bir dere i.d.+ne 073/30		
iprām	bk. ibrahim i. 060/105, 061/20(2), 070/30, 072/45 (iPrām) 081/20 i.+iñ 078/20		
iptal	<i>is. < Ar. ibdāl</i> , iptal i. 049/35		
irahmetli	bk. rahmetli i. 032/20		
irahmetlik	<i>is. < rahmetlik</i> i. 105/60		
īral	bk. iriyal i. 062/25(2)		
iran	<i>öz. is.</i> İran adlı ülke i. 081/10		
īran	bk. iran i. 061/15(4) i.+da 061/15		
iraz	<i>öz. is. < Raziye</i> , bayan adı i.+ı (yük.) 005/30(2)		
ireçel	bk. reçel i. 021/15, 021/20, i.+î (yük.) 021/20		
irekli ol-	< <i>renkli olmak</i> i.o.-acağ 120/50		
ireşbellik	<i>is. < rençperlik</i> , ırgatlık, işçilik i. 014/10, 056/5, 058/10, 116/5 i.+e (ireşbellie) 059/10		
irezil	bk. rezil i. 127/80 i.+sem 127/75		
irezil ol-	< <i>rezil olmak</i> i.o.-madık 030/15		
irezillik	<i>is. < rezillik</i> i. 035/15(2), 052/30		
iri	<i>sf.</i> kocaman i. 109/70, 119/15 i.+sini 120/75		
irişgin	<i>is. < erişkin</i> , veli, ermiş i. 105/65(2) i.+imiş 105/70		
iriyal	<i>is. < İsp. Real</i> , riyal, Suud para birimi i. 062/30		
irkek	bk. erkek i. 130/70		
is	<i>is.</i> duman lekesi i. 050/95, 050/100		
isābet edil-	< <i>isabet edilmek</i> , vurulmak i.ē.-iyosa 011/75		
īsaniye	bk. ihsaniye i.+den 035/5		
īsār	<i>is.</i> tören i.+ıla 074/35		
isde-	bkz. istemek i.-miş 085/15		
ise	<i>e.</i> ise i. 011/5, 011/35, 107/55, 126/20		

ishal	(isē) 011/25, 048/5, 078/10 <i>is.</i> < <i>Ar. ishāl</i> i. 130/30	i.+da 119/45(3) i.+dā 119/10 i.+ā 125/5
isim	<i>is.</i> < <i>Ar. ism</i> , ad i. 048/10(2), 088/15, 088/20, 122/15 i.+i (iye.) 003/20, 010/50, 064/61, 067/10, 088/20, 102/5, 108/15, 120/75, 125/55, 125/65 i(i).+i (iye.) 073/5, 104/50, 120/75, 124/45, 125/65 i(i).+im 005/5, 102/5, 104/55, 117/5, 130/30 i.+imiş 124/45(2) i(i).+indē 108/5 i(i).+ini 070/10, 088/10, 088/15, 120/75 i(i).+iñ 088/15 i(i).+iñiz 104/65 i(i).+iñiz 069/25 i(i).+iyılē 102/20 i.+ler 024/5, 048/10, 125/50(2), 125/70 i.+lerde 125/70 i.+leri 024/5 i.+lerini 029/25	istanbol bk. istanbul i.+ā 106/55 i.+dā 119/20 isTanbol bk. istanbul i.+dan 109/15, 109/20 istanbul öz. <i>is.</i> İstanbul i. 052/30(2), 084/11 i.+a 010/25, 052/30(2), 130/45 i.+ā 029/25, 043/30, 043/35 i.+da 010/30, 010/25, 128/10(2) i.+dan 029/30 i.+uñ 052/30 istasyon <i>is.</i> < <i>Fr. station</i> , istasyon i.+a 127/20 i.+uñ 073/25 istavruz <i>is.</i> < <i>Yun. istavroz</i> , haç i.+u (iye.) 104/20 iste- l. talep etmek, dilemek i.-dī 050/60 i.-dik 025/15, 117/15 i.-dim 026/20 i.-dīñ 055/10 i.-dīne göre 021/50 i.-lledī 121/35 i.-meyeydim 001/25 i.-miş 009/45, 009/65, 096/45, 106/70 i.-mişler 050/10 i.-ñ 021/50, 058/10 (istēñ) 108/15(2) i.-r 064/5 i.-rdī 067/25 i.-rse 021/50 i.-rseñ 021/50, 028/15, 028/20, 108/15 i.-ersin 021/50 i.-mesi 001/25 i.-meye 131/5 i.-rsiñiz 011/85 i.-yen 088/5 i.-yince 009/45 i.-yo 002/20 i.-yoñ 106/5 i.-yor 002/25, 105/50, 114/5, 121/45 i.-yosa 047/140 i.-yiveriñ 121/50 2. evlenmek dileğinde bulunmak i. 003/45, 089/10 i.-diler 060/90(2) i.-diler 042/15 i.-lledī 013/5, 122/50 i.-lledī 110/5 i.-me 003/50 i.-meye 096/10, 110/5 i.-meyi 056/20 i.-r 110/5, 131/5
iskan	<i>is.</i> < <i>Ar. iskān</i> , yurt tutma i.+a 050/30	
iskan it-	< <i>iskan etmek</i> , yerleşmek i.i.-iyollar 050/5	
iskān ol-	< <i>iskān olmak</i> , yerleşmek i.o.-muşlar 068/50(2)	
iskele	<i>is.</i> <i>İt.</i> tren yolu durağı i.+e (iskelē) 109/65 i.+ye doğru 040/20	
iskenderun	öz. <i>is.</i> İskenderun adlı ilçe i.+a 089/5 i.+ā 073/15 i.+da 073/5 i.+dā 073/5(2) i.+dan 062/5, 111/36	
islam ensisü	öz. <i>is.</i> < <i>İslam Enstitüsü</i> i.e.+gibi 104/55	
islen-	islenmek i.-ir 050/110 i.-irdi 050/110	
ismail	öz. <i>is.</i> İsmail, erkek adı i. 068/5(3), 106/75 i.+iñ 016/16	
ismet	öz. <i>is.</i> İsmet, kişi adı i. 005/5, 005/15	
ismet paşa	öz. <i>is.</i> İsmet Paşa i.p. 085/5 i.p.+mñ 058/10, 073/15, 085/25	
isparta	bk. ısparta i. 127/25 i.+ya 127/25	
issi	<i>is.</i> < <i>ıst</i> , sıcak i.+den 123/55	
istambol	bk. istanbul	

	i.-riz 056/20		
	i.-ye 110/5		
	i.-yecēñ 013/5		
	i.-yeceiz 011/5		
	(isteyelim) 003/45		
	i.-yen 110/5(2)		
	i.-yom 047/80, 067/65		
	i.-yor 114/5		
	i.-yoruz 003/55		
	3. çağırmaq		
	i.-diler 010/5		
	i.-dilēr 042/5		
	4. istek duymak, arzulamak		
	i.-di 081/20		
	i.-diğini 027/65(2)		
	i.-dīm 040/10		
	i.-mem 108/15,		
	i.-meyen 025/30		
	i.-meyene 095/84		
	i.-meyincē 050/30		
	i.-rim 123/55		
	i.-riñ 083/10, 108/15		
	i.-riz 021/64		
	i.-rlerse 050/119(2)		
	i.-rse 126/15		
	i.-rseñ 019/40(2), 089/10, 111/25		
	i.-rsiñiz 010/115		
	i.-yen 025/30		
	i.-yenē 095/84		
	i.-yeyidi 011/55		
	i.-yo 003/50(2)		
	5. görmek istediğini bildirmek		
	i.-yor 123/40		
istek	<i>is.</i> istek, talep		
	i.+e (istē) 112/20		
	i.+ine (istēne) 112/20		
isten-	talep edilmek		
	i.-dī 003/35		
	i.-di 067/20		
	i.-diyse 047/105(2), 047/110		
	i.-ir 011/20		
ister...ister	<i>bağ.</i> ister ...ister		
	i.i. 020/30, 020/40, 060/90,		
	095/35, 122/5		
istesyon	bk. istasyon		
	i.+a 010/15(2)		
	i.+ā _{dar} 117/10		
	i.+da 117/10		
istet-	evlenme talebini iletmek		
	i.-ilerdī 121/5		
isteyik	<i>is.</i> istek, talep		
	i.+leriñiz 104/65		
istiğāmet	bk. istikāmet		
	i.+inde 099/10		
istiķāmet	<i>is.</i> Ar. istikamet, yön		
	i. 052/35		
istiķam	<i>is.</i> < Ar. <i>istihkām</i>		
	i.+ıdık 010/20		
istilā ęt-	< <i>istila etmek</i>		
	i.ę.-ip 112/5		
istimlak	<i>is.</i> < Ar. <i>istimlāk</i>		
	i. 050/25		
istimlak it-	< <i>istimlak etmek</i>		
	i.i.-tiler 075/25		
istosyon	bk. istasyon		
	i.+una 127/50		
isyan	<i>is.</i> < Ar. <i>'isyān</i>		
	i. 130/55, 130/75(2)		
isyan it-	< <i>isyan etmek</i>		
	i.i.-ince 130/45		
	i.i.-miş 130/75		
isyan ittir-	< <i>isyan ettirmek</i>		
	i.i.-di 130/45		
	i.i.-diler 130/65(2)		
iş	<i>is.</i> 1. sorun, mesele, konu		
	i. 003/30, 003/60, 003/65(2),		
	003/75, 003/110, 003/130,		
	003/135, 010/55, 012/5(2),		
	031/55, 053/20, 057/35, 057/60,		
	067/20, 067/45, 092/61, 105/55,		
	110/14		
	i.+i(iye.) 011/35, 016/10, 036/20,		
	057/55, 117/10, 119/10		
	i.+imiz 011/20, 074/5		
	i.+iñ 009/105, 063/5		
	i.+ler 003/60, 037/20, 094/35,		
	123/65, 125/30		
	i.+lerden 031/55		
	i.+leri 095/84		
	2. çalışma, etkinlik		
	i. 001/70, 005/35, 037/45, 067/75,		
	076/10, 102/65, 111/25		
	(iş) 008/35		
	i.+e 001/15(2), 016/15, 057/35		
	i.+i (yük.) 001/71, 016/5, 102/60,		
	125/15		
	i.+ile 008/40		
	i.+im 056/5, 125/40		
	i.+iñ 027/35, 100/40		
	i.+iñi 105/75(2)		
	i.+ine 102/15		
	i.+ini 013/55, 054/15		
	i.+lerini 011/35		
	i.+leriyle 117/20		
	i.+ten 050/55		
	3. davranış, yapılan şey		
	i. 063/5		
	i.+e 102/60		
	i.+inle 063/5		
	4. meslek		
	i. 089/5, 102/30, 115/20, 116/5		
	i.+i (iye.) 050/123		
	i.+imiz 075/10		
	5. hizmet, görev		
	i. 106/20(2)		
	i.+e 106/10(2)		
	i.+i (iye.) 006/15		
	i.+i (iye.) 008/35		
	i.+ini 060/60(2), 060/65,		
	092/10(2)		

	i.+leri 073/10, 107/55	işde	bk. işte
	6. ekonomik etkinlik		i. 001/10, 002/40, 003/60, 006/10,
	i.+i (iye.) 095/65, 095/70(2),		006/40, 006/60, 006/65, 007/10,
	115/5		007/45, 007/70, 008/40, 008/45,
	i.+ine 098/15, 115/5		010/10, 010/105, 011/15, 012/5,
	i.+ini 111/30		013/15, 013/40(3), 013/45,
	i.+inî 095/50		013/50, 014/10, 015/10(2),
	i.+ler 126/10, 126/30		015/20(2), 016/10, 024/10,
	i.+leriñ 111/30		025/15(2), 025/20, 028/5, 029/20,
	7. günlük yaşama yönelik çalışma		030/5, 030/10, 031/5(2), 031/20,
	i.+iñe 066/5		031/55(2), 034/35, 035/10,
iş	bk. iç		035/15, 037/10, 037/15, 040/43,
	1. iç, dahil		041/10, 043/60, 043/65, 044/5,
	i. 019/35, 037/15		044/15, 045/10(2), 045/20(2),
	i.+ine 029/10, 050/85, 120/40		045/26, 047/70, 047/85, 048/25,
	i.+lerinē 097/25		048/30(2), 048/40(3), 048/45(3),
	2. kişilerin arası		048/50, 049/10, 051/10, 051/15,
	i.+lerinde 036/25, 130/10		054/15, 055/15, 056/5, 057/5(2),
iş	bk. işte		057/10(2), 057/25, 057/40,
	i. 014/5, 054/5		058/5, 058/10(2), 059/10,
iş-	bk. içmek		062/5(2), 062/15, 062/25, 064/15,
	1. içmek, bir sıvıyı yutmak		064/20(2), 064/61, 065/5,
	i.-digden 050/60		065/10(2), 065/87, 066/10, 069/5,
	i.-dik 056/15, 060/111		070/20, 070/62, 074/25, 074/35,
	i.-dim 068/25		074/60, 075/20, 075/25, 075/30,
	i.-diğim (işdīm) 106/15		075/50, 075/90, 076/15, 076/20,
	i.-me 062/15		076/25(2), 078/5, 079/5, 080/5,
	i.-mede 099/10		081/5, 081/25, 082/40, 083/50,
	i.-medim 107/60		083/56, 083/57, 084/12, 088/20,
	i.-melerimiz 050/110		089/10, 089/15, 089/30, 091/5,
	i.-mesin 010/80		094/30, 096/5, 096/20, 097/15,
	i.-meye 001/70		100/10, 104/140, 105/20, 105/25,
	i.-miş 009/45, 009/50		105/50, 105/55, 105/60, 106/25,
	i.-tik 061/10		106/35, 106/80, 106/125, 107/10,
	i.-ti mi 070/40		107/25, 107/50, 108/10, 108/15,
	i.-tim miydi 071/40		109/5(2), 109/10, 109/15(2),
	2. içki içmek		109/30, 109/50, 109/55(2), 110/5,
	i.-dik 109/10(2)		113/10, 113/15, 113/35, 117/15,
	i.-miş 082/25(3)		117/25(2), 117/35, 119/15,
işallah	bk. inşallah		119/30, 120/15, 120/20, 120/30,
	i. 021/60		120/60, 120/70, 121/25, 121/30,
	(işallah) 011/15, 011/90, 021/55,		121/50, 122/10, 122/15, 123/55,
	043/5, 071/51, 124/10, 128/13		124/15(2), 124/50, 124/52,
işâret	is. Ar. işaret, iz		126/35, 127/90, 129/15, 129/16,
	i.+i (iye.) 067/85		130/5, 130/40, 130/75, 131/15,
	(işâreTTir) 011/75		131/20
işâret it-	< işaret etmek		(işdē) 001/65(2), 003/75,
	i.i.-ti 085/25		006/20(2), 008/5, 008/35(2),
işâretli	.sf. işaretli		008/45, 012/25, 014/5(2), 024/5,
	i. 050/75		024/15, 028/35, 031/20, 035/5,
işbirliği	is. işbirliği		044/5, 045/10, 045/15, 045/20,
	i. 080/10		050/10, 050/85, 057/5, 057/35,
işçi	bk. işçi		058/16, 059/10(2), 059/15,
	i. 106/35		061/20, 062/5, 064/10, 064/25,
	i.+miz 094/20		065/10, 065/30, 066/10, 074/20,
	i.+si 043/30		074/75, 075/5(2), 075/20,
	i.+ydik 106/25		075/80, 076/25, 081/25,
işçi	is. işçi		082/35(2), 089/10, 097/31,
	i.+ler 094/20		099/15, 107/20, 109/20,
	i.+si 009/95		120/25, 121/35, 121/45(2),

	122/10, 124/25, 124/50, 125/5 (işd_efendim) 031/10 (işd_o) 100/10 (işd_ekin) 117/20 (işd_ekinlerimiz) 124/10		
işe yara-	elverişli olmak i.y.-maz 029/25		
işeri	<i>is.</i> < <i>işeri</i> , hapishane i. 109/45(2)		
işgal	<i>is.</i> < <i>Ar. iřgāl</i> i. 005/10		
işgi	bk. işki i. 026/30(2), 026/31 (işgi mişgi) 121/57 i.+yi 026/30 i.+yle 070/30		
iş g_ör-	işini, g_örevini yapmak i.+i g_-dük 082/25 i.+imizi g_-üydük 045/15 i.+ini g_-ün 001/15 i.+ini g. 036/25 i.+ini g_-üp 121/20		
işi d_üş-	birisine ihtiyaç duymak i.+n d_-tünde 104/90		
iřiñ ucu	<i>is.</i> işin özü, temel i.u.+nda 010/65		
işini aşını ayır-	ayrı bir ev tutmak i.a.a.- veriñ 011/105 i.+lerini a.+larını a.- veriyiz 011/105		
işini g_ücünü bırağ-	her şeyi boşlamak i.g.b.-ır 125/10		
işki	bk. işki i. 121/25		
işle-	1. nakışlamak i.-di 013/35 i.-llerd_ı 013/30 i.-ller 021/45 i.-meye 021/40 i.-r 103/10 i.-rdik 103/10(2) i.-riz 021/45(2) 2. yerine getirmek i.-ller 104/150 3. yapmak, suç işlemek i.-m_ēceñ 019/25 i.-r miyim 019/30 i.-miş 123/70 4. bir şeye emek verip daha elverişli hale getirmek i.-yor 111/15		
işlem	<i>is.</i> iş, muamele i.+i (iye.) 039/5		
işleme	<i>is.</i> işleme, el işi işler i.+dir 045/10 (işlem_ē) 103/5 i.+m 103/10 i.+sine 021/45		
işlemeli	<i>sf.</i> işlenmiş, işli olan i. 082/10		
işli	<i>sf.</i> işlenmiş i.+ydi 105/25		
işme suları	<i>is.</i> < <i>işme suları</i> , kaynak suları i.s.+mız 127/45		
iş ol-	iş olmak i.o.-ur 105/75(2)		
işte	<i>e.</i> işte i. 001/10, 001/15, 001/20, 001/50, 001/55, 002/10(2), 002/15, 002/30(2), 002/35, 002/40, 002/45, 003/10, 003/40, 003/45, 003/120, 003/125, 004/10, 004/15, 005/30, 006/10(2), 006/20, 006/30, 006/35, 006/40(2), 006/45(2), 006/50, 006/55(2), 006/60, 006/65, 007/25, 007/35, 007/45, 007/50(2), 007/55(2), 007/60(3), 007/65(2), 008/5, 008/25, 008/30, 009/65, 010/5, 010/10, 010/25, 010/30(3), 010/35(2), 010/50, 010/80, 010/90(3), 010/95(2), 010/100, 010/110, 011/40, 011/115, 012/15(2), 012/20, 012/25, 013/5, 013/10, 013/15(5), 013/20, 013/25(2), 013/30(2), 013/35, 013/55(2), 015/5(2), 019/15, 019/25(2), 021/50, 021/55, 022/5, 022/23, 024/10, 024/20, 026/10, 029/5, 030/25, 031/25, 032/20, 032/25, 032/40, 036/10, 036/30, 037/15(2), 037/20, 037/35, 037/40(3), 037/55(2), 038/13, 039/5, 039/10, 039/15(2), 040/10, 040/20, 043/40, 048/10, 048/25, 050/75, 051/5, 052/15, 052/40, 054/10(3), 054/15(2), 054/20(3), 054/25(2), 054/30, 054/40, 054/45(2), 054/50, 054/51, 055/10, 055/15, 055/26, 057/60, 058/5, 060/10, 060/15(3), 060/25(2), 060/35, 060/45(3), 060/50, 060/60, 060/65, 064/10, 065/40(2), 065/65, 066/5(2), 067/35, 067/40(3), 067/45(3), 067/70, 067/75, 067/85, 067/86, 068/5(2), 068/35, 069/10, 069/20(2), 069/25(2), 069/35, 069/50(2), 069/55(2), 069/63, 070/5, 070/10(2), 070/15, 070/25, 072/25, 072/30, 072/35, 072/45, 072/55, 073/30, 073/45, 073/65, 074/55, 075/10(2), 075/15, 075/20, 075/25(2), 075/45(2), 075/50(3), 075/65(2), 075/75(2), 075/80(2), 075/95, 075/100, 075/110, 075/112, 077/10(2), 077/20, 077/35, 077/55, 078/15(2), 078/20, 078/25(2), 078/30(2), 079/10(2), 080/10,		

<p>080/11, 091/10, 093/15(2), 094/15, 094/25(2), 094/30, 094/35(2), 095/30(2), 095/60, 095/70, 095/75, 096/10, 096/15, 096/20, 096/30, 096/40, 096/50, 097/10, 097/15(2), 097/20, 098/20, 098/21, 099/17, 100/15, 100/25(2), 100/40, 101/5, 101/30(2), 101/40, 101/45, 101/60, 101/65, 103/10, 104/30(2), 104/160, 105/5, 105/25(4), 105/35, 105/40, 105/45(2), 105/50, 106/35, 106/95, 107/55, 110/5, 111/5, 111/10, 111/20, 111/25, 111/37, 113/25(3), 114/11, 118/5, 118/15, 118/32, 119/20, 120/25, 120/30(2), 121/35, 121/45, 122/5, 123/76, 124/5, 124/10, 124/15, 124/25, 124/50, 125/5(3), 125/15, 125/20, 125/71, 126/15, 126/30, 126/35, 128/10, 129/15, 130/40 (ište_fendim) 003/65 (iştē) 001/50(2), 001/70, 002/20, 002/25, 002/50, 004/5, 004/10, 006/35, 006/45, 007/10, 007/45, 008/10, 010/25, 011/80, 011/90, 012/10, 012/15(3), 013/5, 013/10(3), 013/20(2), 013/30, 013/35, 013/45, 013/50, 013/55(2), 021/55, 024/5(2), 024/15, 028/15, 028/50(2), 029/5, 029/20, 029/30, 031/15, 031/30, 031/35, 031/55(2), 034/25, 036/36, 037/40, 037/45, 037/55, 042/30, 050/75, 050/85, 050/105, 052/40, 053/15, 055/15, 055/20, 056/5(2), 056/20, 057/30, 057/35, 057/45, 060/5, 060/45, 060/55(2), 060/65, 065/30(2), 066/5, 067/30, 067/40, 067/45, 067/50, 068/30, 069/25, 070/10, 070/20, 070/25(2), 074/25, 074/30, 074/60, 075/10, 075/25, 075/30, 075/45, 075/55, 075/75(2), 075/80(2), 075/90, 075/105, 078/25, 078/30, 094/20(2), 094/25I(2), 094/30, 094/35(3), 096/10, 096/25(2), 096/50, 100/30, 100/35, 103/5(2), 103/15, 104/45, 104/60, 105/20, 105/25, 105/35(3), 105/50, 106/40(2), 111/5, 111/25, 116/10, 119/15, 120/20, 120/35, 124/20, 125/25(2), 126/5, 126/20, 126/25, 126/30, 128/5, 128/10, 131/15</p>	<p>iştihād <i>is.</i> < <i>Ar. icthāt</i>, fikhî karar i.+ıyla 011/15, 011/25</p>	<p>iştīmā <i>is.</i> < <i>Ar. ictimā'</i>, toplanma i. 127/70</p> <p>iştīma bk. iştīmā i. 125/10 i.+ya 123/45, 127/65</p> <p>it- bk. etmek 1. bir işi yapmak i.-elim 096/10 i.-ellerdi 013/55 i.-ellerdi 013/20 i.-erdik 101/45 i.-erdim 105/20 i.-eriz 092/20 i.-eyîñ 013/20 i.-mezdim 105/20 i.-miş 130/70 i.-ti 068/55, 096/10 i.-tim 060/50, 065/75</p> <p>itibāren <i>zf.</i> < <i>Ar. i'tibāren</i> i. 015/5</p> <p>ītiya gel- < <i>ihtiyaca gitmek</i>, iş için gitmek i.g.-dik 060/80</p> <p>itne <i>sf.</i> argo bir söz i. 009/170</p> <p>īy <i>ünl.</i> bir seslenme sözü i. 009/30(2)</p> <p>iyi 1. <i>sf.</i> istenilen nitelikte, iyi i. 016/10, 016/15, 019/60, 027/5, 035/5, 044/25, 050/20, 065/35, 075/20, 088/15, 089/15, 095/70(3), 096/50, 104/65, 104/140 (iyî) 050/20(2), 095/45, 095/70(2), 098/10 i.+dir 089/25 i. miydi 123/40 i.+sî 026/5 i.+ydi 001/35, 001/50(2), 006/60, 096/40 i.+dik 096/50 2. <i>sf.</i> sağlıklı, esen i. 048/20 i.+miş 007/30 i.+yîz 048/20 3. <i>zf.</i> istenilen nitelikte, iyi i. 027/35, 039/5, 065/50, 068/55, 092/30, 095/65, 104/160, 105/35, 106/40, 107/5, 131/15 4. <i>sf.</i> yeterli i. 094/20</p> <p>iyice <i>zf.</i> 1. iyice, gereği gibi i. 012/10, 024/20, 047/115, 047/190, 048/50, 096/20</p> <p>iyi gün <i>is.</i> refah ve huzurlu zaman i.g.+de 071/30</p> <p>iyi kötü <i>zf.</i> şöyle böyle i.k. 058/15, 069/50</p> <p>iyi ol- 1. yerinde olmak i.o.-dü 085/20</p>
--	---	---

	i.o.-maz 111/20
	i.o.-ur 070/30, 070/35, 103/15
	i.o.-ur mu 089/31
	2. iyileşmek
	i.o.-dum 105/60
	3. uygun olmak
	i.o.-ur 099/10, 119/30
	4. iyi geçinmek
	i.o.-urlar 011/35
	5. kaliteli olmak
	i.o.-urmuş 120/25
iyisi mi	<i>zf.</i> en iyisi
	i. 048/45
izah it-	< <i>izah etmek</i>
	i.i.-tim 089/25
izâh it-	bk. izah itmek
	i.i(d).-ivirdim 081/25
izin	<i>is.</i> < <i>Ar. izn</i>
	i. 010/35(3), 043/20, 083/30(2), 083/50, 083/56, 117/15(2)
	i.+e 002/10, 010/45, 014/5(2), 066/5(2), 083/30(2), 083/50, 083/55, 117/10(2), 119/15
	i.+i (iye.) 043/20(2), 104/30, 117/15
	i.+î 043/20
	i.+im 128/5
	i(i).+iylen 105/5
izin al-	izin istemek
	i.a.-maya 025/15
	i.a.-ivirdik 083/56
izinnama	<i>is.</i> < <i>Ar. izin + Far. nâme</i> , evlilik için resmi izin, evlilik cüzdanı
	i.+mız 011/45
izin ver-	< <i>izin vermek</i>
	i.v.-diler 117/15
izle-	takip etmek
	i.-diydik 081/10
	i.-lledi 121/55
	i.-yi 009/110
	i.-yin 009/110
izmir	<i>öz. is.</i> İzmir ili
	i. 028/40, 104/10(2), 104/25, 117/5
	i.+e 005/15, 106/5, 117/5
	i.+ē 043/35, 068/10(2), 104/50 106/55
	i.+iñ 106/10
izvit	<i>öz. is.</i> İzvit köyü
	i. 107/15
izzet	<i>öz. is.</i> İzzet, erkek adı
	i. 060/65
	i.+e 073/96
	i.+iñ 060/65
jamı	bk. cami
	j.+dā 109/15
jandarma	<i>is. İt.</i> jandarma
	j.+ydık 057/5

K, K

kabı	bk. kapı k.+ya 065/60
ka bul it-	< <i>kabul etmek</i> k.i.-mişler 050/20
kaç	<i>sf.</i> < <i>kaç</i> , soru sıfatı k. 056/10, 069/5 k.+ına 053/5
kaç-	< <i>kaçmak</i> k.-iyollar 050/45
kaçamak	<i>is.</i> < <i>kaçamak</i> , mısır unundan yapılan ekmek k. 050/85, 050/90, 050/105(2) k.+la (kaçamāla) 050/105 k.+ınki (kaçamānki) 050/105
kaçınca	<i>sf.</i> < <i>kaçınca</i> k. 123/30
kaçmak	<i>is.</i> < <i>kaçmak</i> k. 102/10
ka d	bk. kard k.+ımız 109/10
ka dar	<i>e.</i> < <i>Ar. kadar</i> k. 049/15, 095/60, 095/82(2), 126/25 k.+dı 026/30 k.+ı (iye.) 095/65 k.+ıyla 088/10, 118/20 k.+ıylā 088/5(2), 088/10
ka d döv-	< <i>kağıt dövmek</i> , oyun oynamak k.d.-ecēne 111/30
ka demsiz	<i>sf.</i> < <i>ka demsiz</i> , uğursuz k. 093/27, 093/28
ka dın	<i>is.</i> < <i>kadın</i> k. 022/5, 050/45(2), 050/70(2), 107/50, 121/20 k.+lar 050/70, 095/50, 097/32, 107/40, 107/45, 121/40 k.+larına 050/70
ka dınlık	<i>is.</i> < <i>kadınlık</i> , kadın olma durumu k.+ı (iye.) (ka dınlı) 050/70 k.+ını (ka dınlını) 050/45
ka dın ol-	< <i>kadın olmak</i> , evini, kocasını yönetmeyi bilmek k.o.-acaç 050/70
ka dro	<i>is.</i> < <i>İt. quadro</i> , kadro k. 001/60
ka fa	<i>is.</i> < <i>Ar. kafā</i> 1. kafa, insan başı k. 065/65 k.+m 065/75 k.+mdan 034/25 2. hayvan başı k.+sī 075/60
ka fir	<i>ünl.</i> < <i>Ar. kāfir</i> , birisine sitem etmek için söylenen bir söz k. 057/45
ka fka s ekipleri	<i>öz. is.</i> Kafkas Oyun Ekipleri k.e.+niñ 050/45, 050/75

ka fka sya	<i>öz. is.</i> < <i>Kafkasya</i> k.+dan 050/5, 050/10, 050/20, 050/75
ka hpa avratlık	<i>is.</i> < <i>ka hpe avratlık</i> , bir kızgınlık sözü k.a. 062/43 k.a.+niñ 062/40
ka t	<i>is.</i> < <i>ka ğıt</i> k. 009/55 k.+ı (yük.) 009/60(2), 106/25 k.+ı 106/25 k.+ımız 106/25 k.+ını 106/30 k.+la 085/25
ka k-	bk. ka lkmak 1. aya ğa kalkmak k. 106/25 k.-tım 065/75 2. güncelli ğini, önemini yitirmek k.-tı 064/10 3. uyanarak yataktan kalkmak k.-tı 065/55
ka k-	< <i>ka kmak</i> 1. saplamak k.-ayım 009/105(2) k.-ayniñ 009/100(2) k.-ıyoñ 123/30 k.-maya 009/80 k.-miş 130/20 2. itmek k.-ıveriyor 073/95
ka ki l	<i>is.</i> < <i>Far. kākul</i> , kākül k. 096/35 (kākil) 096/35(3)
ka klık	<i>is.</i> < <i>ka klık</i> , kaya ve a ğaç oyuklarında su birikintisi (ka klık ma klık) 091/20 k.+tan 065/45 k.+ımız (ka k lımız) 091/20
ka l-	< <i>ka lmak</i> 1. herhangi bir durumu sürdürmek k.-an 049/35, 050/35, 118/25 k.-caç 049/40 k.-dı 050/35(2) k.-māyān 107/65 k.-mıyoruz 111/30 2. oturmak, e ğleşmek k.-dım 118/10 3. başarısız olmak k.-dık 118/32(2) k.-dım 118/31 4. varlığını sürdürmek, yaşamak k.-ma 088/15 k.-madı 050/25, 050/45 k.-madı çin 050/115 5. konmak, yerleşmek k.-miş 095/5
ka ldır-	< <i>ka ldırmak</i> , yukarı doğru hareket ettirmek k.-amıyor 068/30

- kale** 2. dik durdurmak
k.-dım 093/15
is. < *Ar. kal'a*, kale
- kalem** k.+de 114/5
is. *Ar.* 1. kalem, yazma aracı
k.+i (iye.) 118/25
k.+imiz 118/25
2. bitkilerde aşı yaparken kullanılan ince dal parçası
k. 119/35
- kalıp** *is.* < *Ar. kālīb*, kalıp
k.+ı (iye.) 050/115
k.+ın 050/115
- kalk-** < *kalkmak*
1. dik duruma gelmek, doğrulmak
k. 050/60(2)
k.-acāñ 050/60
k.-ıp 050/60
2. uçmak, havalanmak
k.-an 065/65
3. dik durdurmak
k.-ar mı 093/20, 093/25
4. güncelliğini, önemini yitirmek
k.-tı 050/75
- kalpağ** bk. kalpak
- kalpak** k. 050/75(2)
is. < *kalpak*, kesik koni biçiminde deri, kürk veya kumaştan yapılmış başlık
k.+tı 050/75
- kâm** *is.* < *Ar. gamm*, gam, tasa, keder
k. 008/25
- kamaracı** *is.* < *kameracı*, kameraman
k. 104/95
- kamil** *öz. is.* Kamil, erkek adı
k. 008/60(2)
- kamyon** *is.* < *Fr. camion*, kamyon
k.+larlan 098/5
- kanal** *is.* < *Fr. canal*, ark, su yolu
k.+ınā 123/5
- kanatlı makine** *is.* < *kanatlı makine*, traktörün arkasına takılan makine
k.m. 015/15
(kanatlı makine) 015/15
- kandağ** *is.* < *kandak*, ormanın inişli çıkışlı yerleri
k. 026/15(4)
k.+lara 026/15
- kânun** *is.* < *Ar. kânūn*, yasa
k.+dan 102/10
- kapı** *is.* < *kapı*
k. 009/45, 009/50
k.+lar 009/45
k.+mñ 009/45(2), 009/50, 110/12
k.+sı 009/140, 050/5
k.+ya 033/15
- kapıcı** *is.* < *kapıcı*, hizmetçi
k.+sı 009/95
- kar** *is.* < *kar*
k.+lar 015/10
- qara** k. 095/20
sf. < *kara*, siyah
k. 006/20, 009/135, 124/40
- qarabuñar** *öz. is.* < *Karapınar*, köy adı
k. 068/40
- qaracoğlan** *öz. is.* < *Karacaoğlan*
k. 107/85
(qaracölān) 107/65
- qarāç** *öz. is.* < *Karaağaç*, bir köy
k. 104/100
- qara kış** *is.* < *kara kış*, şiddetli kış
k.k. 050/95
- qaralı** *sf.* < *karalı*, matemli, hüznü
k. 093/15, 093/20, 093/25
- qaraltı** *is.* < *karaltı*, hafif karanlık
k. 034/25
- kār it-** < *kar etmek*
k.i.-ersek 100/46
- qaraman** *öz. is.* < *Karaman*
k. 029/15
(qaramān) 062/35
k.+a 001/10(2), 003/80, 003/85,
049/25, 050/10, 050/20, 109/15
k.+da 003/80, 010/10, 050/35,
068/10, 116/5
k.+dan 010/60, 062/5
k.+ın 050/20, 102/5
- qaramanlı memet bey** *öz. is.* < *Karamanoğlu Mehmet Bey*
k.m.b.+ın 120/25, 120/30
- qaramanoğulları** *öz. is.* < *Karamanoğulları*
k. 114/5, 114/10
- qaramanölu** *öz. is.* < *Karamanoğlu*
k. 049/25
- qarasaban** *is.* < *karasaban*
k. 049/35
- qaravana** *is.* < *İt. carovana*, karavana yemek
k. 085/20
- qardeş** *is.* < *kardeş*
k.+im 023/5, 104/5
k.+leriñ 119/20
- qarene** *öz. is.* bir yer adı
k. 067/35
- qarı** *is.* < *karı*, eş
k.+sı 007/15
k.+sına 009/65
- qarşı** *sf.* < *karşı*
k. 009/10, 107/75
k.+ki 107/75
- qarşıla-** < *karşılama*, ihtiyacını görmek
k.-r 095/60
- qarşıit** *is.* < *karşıit*, zıt, kavgalı
k. 019/5
- qartal** *is.* < *kartal*
k.+lar 075/35, 075/40
- qas-** kasmak
k.-arımış 009/150
- qasaba** *is.* Kazım Karabekir ilçesinin önceki resmi konumu ve adı

	ç.+dan 068/45 ç.+ya 068/45		
kaşefet	<i>is.</i> < <i>Ar. kasāvet</i> , sıklık keder ç. 008/25	kayıtlı	<i>sf.</i> < <i>kayıtlı</i> , kayda geçirilmiş ç. 019/5
kasket	<i>is.</i> < <i>Fr. casquette</i> , kasket, başlık ç. 106/80(2)	kaymaçam	<i>is.</i> < <i>Ar. kâ'im-i maḳām</i> , kaymakam ç. 118/5
kaş-	bk. kaçmak ç. 034/30 ç.-mişler 102/10 ç.-tım 118/10	kaynaç	<i>is.</i> < <i>kaynak</i> , gelir, kazanç kapısı ç.+ı (iye.) 073/60, 097/5 ç.+ı (iye.) (kaynā) 050/25, 073/40 < <i>kaynatmak</i> ç.-illār 019/50
kaş	bk. kaç ç. 035/10, 060/5, 069/55, 105/45, 119/35	kaynat-	kayseri
kaşar peyniri	<i>is.</i> < <i>kaşar peyniri</i> ç.p. 095/55	kayserili	<i>öz. is.</i> < <i>Kayseri</i> ç.+niñ 073/25 <i>sf.</i> < <i>Kayserili</i> ç. 062/20
kaşoba	<i>öz. is.</i> < <i>Kaşoba</i> , bir köy ç. 067/35	kaza	bk. kaza ç. 104/75, 104/80 ç.+ymış 105/76
kat-	< <i>katmak</i> , eklemek, dökmek ç.-raḳtān 118/15	kaza	<i>is.</i> < <i>Ar. kaḳā</i> , ilçe, kaymakamlık ç.+dan 118/5 ç.+sı 125/70 ç.+sından 073/25 ç.+yḳana 104/60
katğı	bk. katkı ç. 118/15	kazıl-	< <i>kazılmak</i> ç.-dī 107/65
katıç	<i>is.</i> < <i>katık</i> ç. 050/110 ç.+ı (iye.) (kaḳf) 050/110	kazan-	< <i>kazanmak</i> , kazanç sağlamak ç.-dī 016/16 ç.-dım 016/16
katıl-	1. iştirak etmek, girmek ç.-ması 088/5 2. ilave edilmek ç.-miş 050/85	kazım	<i>öz. is.</i> < <i>Kāzım</i> , erkek adı ç. 001/15, 001/40
katır	<i>is.</i> < <i>katır</i> ç. 015/5	kazım ğarabekir	<i>öz. is.</i> < <i>Kāzımkarabekir</i> , ilçe adı ç.ğ. 130/65 ç.ğ.+iñ 088/20, 130/65
kātip	<i>is.</i> kayınbirader için söylenen bir söz k. 048/10	kazım ğarabekir paşı	<i>öz. is.</i> < <i>Kazım</i> <i>Karabekir Paşa</i> ç.ç.p.+ylā 075/75
katkı	<i>is.</i> < <i>katkı</i> , bir şeye katılan madde ç.+lar 118/15	kāzi	<i>is.</i> < <i>Ar. gāzi</i> ç.+ydi 075/15
katkıda bulun-	< <i>katkıda bulunmak</i> ç.b.-duktan 088/10 ç.b.-uyollar 088/5 ç.b.-uyorlarmış 088/5	kazmā	<i>is.</i> < <i>kazma</i> ç. 111/20
kavaç	<i>is.</i> < <i>kavak</i> ç.+iñ (ḳavāñ) 031/40	kebab	bk. kebab k. 122/20(4)
kavgā	<i>is.</i> < <i>Far. ğavgā</i> , kavga ç.+sı 019/5(3)	kebab	<i>is.</i> < <i>Ar. kebāb</i> k. 120/30, 122/20 k.+dīr 048/5 (kebāp) 002/30
kavgā ḳop-	< <i>kavga ḳopmak</i> , döğüş başlamak ç.ç. 060/20	keben	<i>öz. is.</i> Keben, yer adı k. 106/95
kaḳı r-	< <i>kavurmak</i> ç.-ıllar 050/85	kebir	<i>öz. is.</i> Kebir, yer adı k. 106/95
kaḳırma	bk. kaḳırma ç. 059/10	keçe	<i>is.</i> keçe k. 075/110, 091/20, 100/10, 100/20, 126/40 k.+den 100/10 k.+miz 126/40(2) k.+yi 126/40
kaḳrı°l-	< <i>kavrulmak</i> ç.-miş 050/85	keçe	bk. keçe k.+den 064/45(2)
kaḳurma	<i>is.</i> < <i>kavurma</i> , et kavurması ç. 022/23	keçi	<i>is.</i> keçi k. 102/35
kaḳaya	bk. gaye ç. 075/70		
kaḳaya	<i>is.</i> < <i>kaya</i> , taş parçası ç. 099/5		
kaḳapınar	<i>öz. is.</i> < <i>Kayapınar</i> , soy adı ç. 049/20(2)		
kaḳayıt	<i>is.</i> kayıt, yazılı belge ç.+larımı 049/25		

- kederlen-** (keçî) 039/16
üzülmek
k.-miş 009/35
- keci** *is.* kedi
k. 104/165(2), 124/51
(kedî) 104/165
k.+yi 104/165(2)
- keci bairsî** *is.* < *keci bağıracağı*, bir ot türü
k.b. 040/30
- kef** bk. keyif
k.+ten 070/20
- kefcē** *is.* < *kepçe*
k. 091/5
- kefen** *is.* Ar. ölü sarılan bez
k.+im 009/135
- kefene** *is.* semercilerin kullandığı bir araç
k. 126/25, 126/30
- kefin** bk. kefen
k.+ini 125/15
- kek dök-** kek yapmak
k.d.-üyollar 051/10
- kekik** *is.* kekik
k. 100/30, 106/85, 106/90
(kekîk) 029/15
- keklik** *is.* keklik
k. 100/25, 106/95, 107/10
(keklik) 065/50
(kēklik) 077/60
k.+e (keklic) 107/20
- kel** *is.* kötü
k. 067/70
- kelaf** *is.* bir hayvan
k. 124/51(2)
- kelam** bk. kelām
k. 119/45
- kelām** *is.* Ar. kelam, söz
k. 099/10
- kel bayram** *öz. is.* Kel Bayram, bir kişi adı
k.b. 034/20
- kelek** *is.* olgunlaşmamış kavun
k. 057/55
- kelek kesen** *is.* sözü geçen, etkili kişi
k.k.+i (iye.) 060/60
- kelepçe** *is.* kelepçe
k.+yi 081/30
- kelepe** *is.* gariban, fakir
k. 031/55
- kelerle-** yığılmak, birikmek
k.-rdi 031/50(2)
- kel hasan** *öz. is.* Kel Hasan, kişi adı
k.h. 016/17
- keli** bk. geri
k. 030/15
- kelim** bk. gerim
g. 048/5
- kelin** bk. gelin
k.+i (yük.) 072/35
- kelle** *is.* 1. koyun, kuzu ve keçinin
pişirilmiş başı
(kellē) 127/15
- k.+sini 013/40
2. ekinlerde başak
k.+lerî 028/66
k.+si 109/5
3. baş, kafa
k. 104/65
- kelleş-** kötüleşmek, hastalanmak
k.-miş 009/40
- keltenkele** *is.* < *kertenkele*
k. 124/40, 124/51
- kemal** *öz. is.* Kemal, erkek adı
k.+e 048/10
- kemal paşa** *öz. is.* Kemal Paşa, Atatürk
k.p. 130/65
- kemer** *is.* kemer, (metinde hörgüç)
k.+i_ubi 009/150
- kemiğ** bk. kemik
k. 082/10
- kemik** *is.* kemik
k. 009/150(2), 065/65
(kemik memik) 072/35
k.+i (iye.) 051/17
k.+ile 051/5
k.+lernen 067/20
k.+ten 050/95
- kemir-** kemirmek
k.-ince 037/55
k.-miş 037/55
- kemran** *öz. is.* Kemran Köyü
k. 013/5
- kenan evren** *öz. is.* Kenan Evren
k.e. 032/35(2)
- kenar** *is.* < *Far. kenār*
1. köşe, kıyı, kenar
k.+a 028/55, 048/15
k.+da 048/10, 049/35
k.+dā 048/15
k.+dan 105/15
k.+dānlar 055/15
k.+ına 027/70
2. *is.* yan
k.+ı (iye.) 055/15
k.+ına 009/40
k.+ları 050/80, 120/40
k.+larına 010/20
3. *is.* ıssız, merkezden uzak yer
k.+ına 104/45
k.+ınā 104/30
k.+ındayım 009/10
- kendi** *zm.* kendi
k. 003/20, 027/50, 050/55, 050/90,
053/20, 064/15(3), 064/40(3),
064/50, 093/15, 094/20, 095/60,
125/70
k.+leri 049/5, 064/45(2)
k.+lerini 050/30
k.+m 107/15
k.+miz 019/61, 095/55, 126/5
k.+mizi 050/15, 128/12
k.+nden 102/55

	k.+ne 064/50, 095/35, 097/10, 106/110, 118/5 k.+ni 065/60 k.+ñ 001/10 k.+ñi 102/50 k.+si 095/60		
kendilinden	<i>zf. < kendiliğinden</i> k. 034/15	kerim	1. <i>öz. is.</i> Kerim, erkek adı k. 060/110(2) 2. <i>öz. is.</i> Allah'ın isimlerinden biri k.+dir 011/90
kendine pay çıkar-	kendisine pay çıkarmak k.+me p.ç.-mıyım 065/40	kerime	<i>is. Ar.</i> kız evlat k.+ñizi 011/15 k.+yi 011/10
kendir	<i>is.</i> kendir k. 072/30, 124/5(2) k.+den 028/40 k.+ini 124/5 k.+ler 028/40	kerpiç	<i>is.</i> kerpiç k. 056/15 k.+inen 056/15
kendirik	<i>is.</i> kenevir k. 105/20	kerpiş	bk. kerpiş k.+ten 068/40
kendirli ip	<i>is.</i> kendirli ip k. 047/150	kerrat	<i>is. < Ar. kerrāt,</i> çarpım tablosu k.+ñi 001/25, 001/30(2), 001/35(2), 001/40, 001/45
kenevir	<i>is.</i> kenevir k. 105/20	kervansaray	<i>öz. is.</i> Kervansaray, bir yer adı k.+dan 010/65
kep	<i>is.</i> kep, asker başlığı k.+ler 052/25	kes-	1. boğazlamak k.-dīm 105/5(3) k.-dīmiz 117/30 k.-eller 059/10(2), 104/125 k.-ellēr 042/25 k.-ellerdi 105/35(2) k.-eñ 025/25 k.-eñ 025/25 k.-er 042/25, 049/10, 100/35 k.-ēr 042/25 k.-erdik 076/20, 105/30 k.-eriz 022/20 k.-erseñ 122/20 k.-iyoduğ 117/30 k.-iyoru 100/35(3) k.-iyorū 100/35 k.-medim 100/35 k.-mem 100/35 k.-meyen 022/23 k.-meyenlerē 094/35 k.-sin 050/110 k.-tik 062/10(2) k.-tikten 022/20 2. dibinden ayırmak k.-eceñ 023/5 k.-elleler 044/20 k.-er 044/20(2) k.-erkē 089/10(2) k.-meye 031/5 k.-mez 044/15(3)
kepāzelik	<i>is.</i> rezillik, rezalet k. 001/70 k.+ti 001/70(2)		3. dağıtmak k.-eller 074/5 k.-sek 044/10 4. kesmek, doğramak, parçalara ayırmak k.-eller 115/26 k.-ellerdi 120/40 k.-emedik 043/10 k.-eñ 070/25 k.-er 050/100 k.-erdik 059/10, 105/10, 105/15, 106/80, 107/5(3) k.-eriz 124/10
kepçe	<i>is.</i> kepçe k.+ler 091/15		
kepek ğar	<i>is. < kepek kar,</i> susuz yağın kar k. 065/70, 065/75		
kepenek	<i>is.</i> kepenek k. 064/45, 100/10, 100/20, 120/35(3) k.+tir 064/45		
kepir	<i>öz. is.</i> Kepir, bir ünvan k.+mi 043/45		
kerbiç	bk. kerpiç k. 043/10 k.+i (yük.) 043/10		
kerde	<i>is.</i> sebze fideliği, hendek k. 027/50		
kerdeli	<i>sf.</i> tümsekli, hendekli k. 027/50(2)		
kere	<i>sf. Ar.</i> kere, kez, defa k. 041/20, 067/75, 119/15		
kereste	<i>is.</i> kereste k. 001/5, 043/20,		
kerhane	<i>is. < Ar. kerih + Far. hane,</i> genelev k.+de 109/65		
kəri	bk. ğeri k. 021/15, 021/25, 021/35(2), 021/40, 021/45(2), 021/50, 021/55, 024/20(2), 024/25, 048/10, 048/35, 056/10, 056/20, 066/5, 073/70, 079/5, 079/5, 079/10 (kēri) 024/10, 074/45 (kērī) 074/10 (kerī) 048/5, 056/5, 056/20, 077/5		

	k.-eriz 126/25	kesil-	< <i>kesilmek</i> , benzeterek anlatmak
	k.-memiz 126/25		k.-irdi 019/30
	k.-meye 106/120	kestir-	1. boğazlatmak
	k.-miş 010/95		k.-iriz 100/35
	k.-ti 107/20		2. limon sıkılarak şerbetin
	k.-tiğin 126/10		koyulaştırılması
	k.-tik 056/15		k.-riz 006/30
	5. durdurmak, önüne geçmek		k.-isiñ 109/80
	k.-ellerdi 002/40, 105/40		k.-iyiz 124/35(2)
	k.-tiklerinde 002/40	kestirme	3. sünnet ettirmek
	6. ucunu almak		k.-iviriler 025/33
	k.-ip 037/55		<i>is.</i> kaynatılıp limon sıkılarak
	k.-medimiz 037/55		koyulaştırılmış limon şerbeti
	k.-mezdik 037/55		k. 105/15
	k.-tim 037/50		k.+yi 105/15
	7. önüne geçmek	keş	<i>is.</i> keş
	k.-mē 050/60		k. 057/60, 101/45, 106/110,
kesdāne	<i>is.</i> < <i>Rum. kestane</i>		120/65, 124/5
	k. 074/50		(kēş) 106/110
kese	<i>is.</i> < <i>Far. kīse</i> , küçük torba	keşfet-	k.+dēn 120/65
	k.+leri 054/30		k.+ten 092/5
	k.+leriñ 012/10		< <i>keşfetmek</i>
	k.+si 065/10		k.-eriñ 018/10
	k.+sini 054/30(2)	keşge	bk. keşkek
	k.+yi 013/50, 044/20		k. 074/45
keser	<i>is.</i> kesici bir alet	keşgeg	bk. keşkek
	k. 019/15(3), 019/30		k. 074/35, 121/25
	(kesēr) 112/20		k.+ilē 121/25
	k.+ilen 019/35	keşgek	bk. keşkek
	k.+lerimiz 126/20		k. 096/20, 122/15(2), 122/20
	k.+imizdir 126/25	keşif çıkar-	keşif çıkarmak
kesil-	1. durmak, verilmez olmak		k.ç.-dī 102/25
	k.-di 081/30	keşif uçağı	<i>is.</i> keşif uçağı
	k.-mezdi 067/20		k.u.+larī 104/35
	2. boğazlanmak	keşik	<i>is.</i> Moğ. sıra, nöbet
	k.-ir 008/45, 011/60, 011/65,		k. 065/55(2)
	047/175, 074/10, 094/35	keşir mahallesi	<i>öz. is.</i> Keşir Mahallesi
	k.-ir 124/10		k.m. 095/45
	k.-irdi 050/100, 105/35(2)	keşke	<i>ünl. Far.</i> keşke, bari
	3. parçalanmak, kesilmek		k. 001/25
	k.-ir 094/25	keşkek	<i>is.</i> < <i>Far. kāşkāk</i> , keşkek
	k.-miş 050/100		k. 013/10, 024/5, 042/25, 064/20,
	4. ucu alınmak		074/10, 074/35, 118/5
	k.-ir 096/35(2)		k.+i (iye.) (keşkē) 024/10
	5. sona ermek, tükenmek		(keşkē olur) 024/10
	k.-iyor 101/40	kev	<i>is.</i> harman çöpü, tozu
	6. süttten ayrılmak		k.+i (iye.) 099/17(2)
	k.-meye 050/110		k.+ini 099/16
kesin	<i>sf.</i> kesin, kati	keven	<i>is.</i> dikenli bir ot
	k. 049/25		k. 031/15(2)
kesinlikle	<i>zf.</i> elbette		k.+i (yük.) 031/15(2)
	k. 104/80(2)	kevgir	<i>is.</i> süzgeç
kesin olarak	<i>zf.</i> < <i>kesin olarak</i> , kesinlikle		k. 115/20
	k. 088/15, 125/40, 125/65	kevik	<i>is.</i> kalburda kalan iri taneli saman
keski	<i>is.</i> bir çeşit bıçak		ve başak taneleri
	k.+yle 115/10		k. 090/5(2), 099/18
keskin	<i>sf.</i> keskin	keyif	<i>is.</i> < <i>Ar. keyf</i>
	k.+lerī 100/5		k.+ine 070/45
kesmik	<i>is.</i> başakla karışık saman		k.+ine göre 021/30, 025/10
	k. 090/5(3)	kez	<i>is.</i> defa, kere

kı'lağ	k. 117/30 bk. kulak k.+ânâ 013/45	kısım	<i>is.</i> < <i>Ar. kısım</i> 1. bölge, yer k.+larda 095/25 k.+larına 090/5 2. cins, tür k.+ı (iye.) 039/10
kıbrıs	<i>öz. is.</i> < <i>Kıbrıs</i> k.+a 102/35	kısır	<i>is.</i> < <i>kısır</i> , bir tür yemek k. 118/20
kıbrıs harbi	<i>öz. is.</i> < <i>Kıbrıs Harbi</i> k.h.+nden 102/30	kısıtlı	<i>sf.</i> < <i>kısıtlı</i> , sınırlı k. 102/30
kıl	<i>is.</i> < <i>kıl</i> , keçi tüyü k.+ı (iye.) 054/35, 054/45 k.+ıñ 054/45	kış	<i>is.</i> < <i>kış</i> k. 014/10, 050/95, 050/100, 057/55, 067/5
kılbasân	<i>öz. is.</i> < <i>Kılbasan</i> , bir kasaba adı k. 068/45 k.+a 068/45	kışın	<i>zf.</i> < <i>kışın</i> , kış mevsiminde k. 050/100, 095/50
kıl darak	<i>is.</i> < <i>kıl tarak</i> (kıl darâ) 054/35(2) k.d.+ından (kıl darândan) 054/40	kışlık	<i>sf.</i> < <i>kışlık</i> , kışa özgü k. 095/15, 117/30
kıl davar	<i>is.</i> < <i>kıl davar</i> k.d.+dan 054/45 k.+ıñ 054/45	kıta	<i>is.</i> < <i>Ar. kıt'a</i> , askeri birlik k. 069/5 k.+da 065/5
kılış	<i>is.</i> < <i>kılıç</i> k. 050/65(3)	kıy-	< <i>kıymak</i> , doğramak k.-allar 019/35
kına	<i>is.</i> < <i>kına</i> k. 025/20 k.+sı 113/15	kıyâfet	<i>is.</i> <i>Ar.</i> giysi k. 050/80 k.+ı(iye.) 050/75, 050/80, 067/75, 072/35 k.+imiz 006/60 k.+ini 013/30 k.+leri 050/75
kına gecesi	<i>is.</i> < <i>kına gecesi</i> k.g.+mizi 067/5	kıymet	<i>is.</i> <i>Ar.</i> değer k.+in 107/60
kıprıs	bk. Kıbrıs k. 117/10	kıymetli	<i>sf.</i> < <i>kıymetli</i> , değerli k. 026/5(2) (kıymetli) 019/60
kır mâlle	<i>öz. is.</i> < <i>Kır Mahalle</i> , mahalle adı k.m.+ye 050/10, 050/15	kız	<i>is.</i> < <i>kız</i> , dişi çocuk k. 009/55, 077/40 k.+ıñ 113/30 k.+ıyla 009/65 k.+larımız 050/45
kıramanölu	<i>öz. is.</i> < <i>Kıramanoğlu</i> , mahalle adı k. 095/45(2)	kızân	<i>is.</i> < <i>kızan</i> , erkek çocuk k. 064/10
kıran gir-	< <i>kıran girmek</i> , ölmek, yok olmak k.g.-escē 033/30 k.g.-esice 033/30	kızartıl-	< <i>kızartılmak</i> k.-iyō 118/15
kıretle-	“kırırıt” sesi çıkarmak k.-yordun 096/45	kızartma	<i>is.</i> < <i>kızartma</i> k.+sı 117/35
kırh	bk. kırk (<i>is.</i>) k.+ı 099/15	kızıevi	<i>is.</i> < <i>kızıevi</i> , evlilikte kız tarafı k. 078/15
kırırıt	<i>is.</i> koyunların su içerken çıkardığı ses k. 096/45	kızıyağa	<i>öz. is.</i> < <i>Kızılyaka</i> , bir köy k. 061/5
kırk	< <i>kırk</i> 1. <i>sf.</i> kırk k. 009/50, 025/25, 050/95, 095/10, 099/10, 102/5(2), 115/15, 121/15 2. <i>is.</i> kırk k. 067/5 k.+ mı 065/10	ki	<i>bağ.</i> <i>Far.</i> ki k. 003/35, 003/45(2), 003/50, 003/55, 003/70(3), 003/75, 003/90, 003/115, 007/40, 007/45, 009/60, 009/70, 009/75, 009/90, 009/170, 010/45, 010/100, 017/26, 018/5(2), 018/10(2), 018/15(2), 018/20(2), 019/10, 019/30, 026/32, 027/75, 029/15, 031/15, 034/10, 036/30, 037/30, 050/15, 052/10, 054/30, 065/45(2),
kırkpınar	<i>öz. is.</i> < <i>Kırkpınar</i> k. 095/40		
kırk yâsin	<i>is.</i> < <i>kırk yâsin</i> , ölünün ardından yapılan yâsin hatmi k.y. 049/10		
kırsal	<i>is.</i> < <i>kırsal</i> , insanların az olduğu kır yer k. 053/15		
kırsal bölge	<i>is.</i> < <i>kırsal bölge</i> , genellikle tarım ve hayvancılık yapılan tenha yer k.b. 015/5, 015/10, 015/30, 015/35		

	067/60, 067/65, 067/75, 071/10, 075/20, 075/35, 081/15, 081/20, 082/15(2), 082/35, 092/40, 104/15, 104/60, 106/10, 106/25, 106/100, 111/30, 119/10, 123/40, 125/55, 130/25, 130/60(2), 130/70 (kī) 001/20, 017/15, 020/10, 024/15, 025/20, 028/50, 029/30, 052/30, 059/10, 062/15, 062/35, 064/45, 065/45, 067/30, 067/55(2), 068/25, 073/90, 075/85(2), 082/5, 083/10, 084/5, 083/20, 100/25, 100/40, 106/70, 107/65, 107/85, 119/40, 123/50, 125/45, 130/55, 130/60 (kin) 019/15, 043/10, 052/5, 092/65, 104/155 (kini) 019/15, 030/20, 036/15, 123/50	106/105, 108/10, 119/35, 123/30(2) k.+de 104/125, 104/130 k.+den 070/60 k.+di 082/15 k.+i (yük.) 018/15, 060/100 k.+idi 082/15 k.+imış 060/80 k.+iñ 020/15, 070/60, 092/20, 119/30 k.+lerdensin 019/25 k.+sin 010/70
ki	bk. iki (ki_adam) 056/20 k.+sini 021/20	kimi 1. <i>sf.</i> kimi, bazı k. 002/35, 036/30, 2. <i>zm.</i> kimisi k. 043/10(2), 075/40, 078/10(4), 080/10(2) (kimī) 075/40 k.+miz 015/5, 052/40(2) <i>zm.</i> kimi, bazı k. 040/30, 042/30(2), 043/10, 056/5(2), 074/75(4), 104/55, 124/35, 125/15, 125/20, 125/60(2), 127/40(2) (kimiş) 125/60, 125/65(2) k.+ne 127/35 k.+ni 060/15(2) k.+niñ 060/20(2)
kile	<i>is.</i> Ar. bir tür tahıl ölççeği k. 098/10(2), 109/70 k.+yi 104/85 (kilē) 109/70	kimisi <i>zm.</i> kimisi, bazı k. 040/30, 042/30(2), 043/10, 056/5(2), 074/75(4), 104/55, 124/35, 125/15, 125/20, 125/60(2), 127/40(2) (kimiş) 125/60, 125/65(2) k.+ne 127/35 k.+ni 060/15(2) k.+niñ 060/20(2)
kilim	<i>is.</i> kilim k. 077/10, 077/15, 077/20, 081/25, 103/5 k.+i (yük.) 006/50 k.+ini 109/45	kimlik <i>is.</i> hüviyet k. 052/5(2), 052/10(3), 052/15 k.+i (yük.) (kimlī) 052/10(2) <i>zm.</i> kimse
kilim başı	<i>öz. is.</i> bir oyun adı k.b. 070/55	kimse k. 007/5, 007/65, 008/10, 009/25, 022/20, 026/30, 060/15, 060/65, 065/75, 072/35, 105/5, 105/20, 119/15, 126/5, 127/5, 127/92, 130/50, 130/55(2), 130/65 (kimsē) 018/20, 130/5 k.+den 070/61, 128/10 k.+niñ 050/55, 057/25, 070/15 k.+ye 128/11 k.+yi 052/40, 073/15
kilise	<i>is.</i> kilise k. 064/35(2) k.+cik 064/35(2)	kimyon <i>öz. is.</i> Kimyon, yabancı bir doktor k.+a 105/55
killik	bk. kirlık k. 120/35, 120/50	kinar bk. kenar 1. kenar, köşe, kıyı k.+ına 009/35, 009/45 k.+ında 030/10 k.+ı (iye.) 052/35 k.+ındā 060/15 k.+ındayız 052/35 2. yan k.+ına 047/105 k.+ını 037/55 k.+ları 013/30 k.+larından 119/10 3. ıssız, merkezden uzak yer k.+ında 009/5
kilo	<i>is. Fr.</i> kilogram k. 065/50, 069/25, 083/25, 098/10, 100/20, 101/25, 106/80, 109/25(2) k.+sū 005/25 k.+sunu 005/30, 019/55 k.+ya 117/35	kinin <i>is. < Fr. quinine,</i> kinin, sıtma tedavisinde kullanılan bir sülfat
kilometre	<i>is. Fr.</i> kilometre k. 052/20, 095/60	
kilot	<i>is. < Fr. culotte,</i> kilot k. 019/30 k.+u (iye.) 003/75	
kilte	<i>is.</i> iplikten örülmüş ilmik k. 010/115(2)	
kim	<i>zm.</i> kim, hangi kişi k. 003/100, 010/110, 011/5, 011/35, 024/5, 057/35, 060/20, 060/70, 065/50, 067/35, 070/20(3), 070/40, 070/60(2), 069/30, 083/20(2), 083/40, 083/55, 096/35, 104/125(3),	

kinsî	k. 117/25(3) <i>sf.</i> < <i>kînsî</i> , kin dolu, isteksiz k.130/25	k. 061/15(3), 109/45, 121/15 (kişî) 049/5, 123/75 k.+leri 003/55(2)
kir	<i>is.</i> leke k.+i (iye.) 115/10 k.+î (yük.) 115/10 k.+ini 115/10(2) k.+iñ 115/10	k.+niñ 062/30 k.+si 039/16 k.+ydik 061/15, 106/100 k.+ye 027/60 k.+yiz 020/5 k.+yle 127/90
kira	<i>is.</i> < <i>Ar. kirā</i> k. 062/30 k.+ylan 028/15	kişniş <i>is.</i> < <i>Far. kişmiş</i> , küçük taneli bir tür çekirdeksiz üzüm k. 050/85
kirâcılık	<i>is.</i> < <i>kirâcılık</i> k. 001/5	kitab bk. kitap k. 118/30
kirala-	kiralamak k.-dık 062/30	kitap <i>is.</i> < <i>Ar. kitāb</i> k. 019/35(2) k.+ıyla 118/30 (kitaP) 130/10
kiralık dut-	< <i>kiralık tutmak</i> , kiralamak k.d.-uyoruz 015/20	kîter- < <i>kiytermek</i> , soğuktan titremek k. 046/5(2)
kiraS	bk. kiraz k. 125/5	kitlen- < <i>kilitlenmek</i> k.-dî 009/80 k.-miş 009/50(2)
kiraz	<i>is.</i> kiraz k. 005/30(2), 106/55, 106/80, 125/5 k.+a 040/25 k.+ı mı 005/30 k.+ıla 005/30 k.+larî 119/25	kitli <i>sf.</i> < <i>kilitli</i> k. 075/55
kirazcılık	<i>is.</i> < <i>kirazcılık</i> , kiraz işi k. 040/25	kiyat <i>is.</i> 1. kağıt k. 009/85 k.+ı (yük.) 009/55 2. celp kağıdı k.+ım 070/15 k.+ım 125/10 k.+iñ 009/85
kirbit	<i>is.</i> < <i>Ar. kibrî</i> k.+iñ 043/50	köfte <i>is.</i> köfte k. 101/55 (kóftü) 105/35
kireş	<i>is.</i> kireç k.+ile 125/60 k.+len 104/35, 104/100	ko- 1. bırakmak, terk etmek k.-lar 025/33, 059/16 2. sunmak, ikram etmek k.-lar 050/90, 050/95(3) 3. katık yapmak k.-lar 095/83, 095/84(2) 4. sermek k.-llār 044/15
kirez	bk. kiraz k. 054/25, 106/85(2), 119/25 k.+i (yük.) 106/85(2)	koğu <i>is.</i> < <i>koku</i> k.+sü 109/80
kiri	bk. keri, geri k. 071/45(2)	koğuluca <i>zf.</i> < <i>kokuluca</i> k. 074/45
kiriş	<i>is.</i> kiriş k. 127/70	kol <i>is.</i> < <i>kol</i> k. 022/20
kirlik	<i>is.</i> içe giyilen bir giysi k. 120/35	kola <i>is.</i> < <i>Fr. cola</i> , bir içecek (kōla mola) 101/60
kirman	<i>is.</i> elde yün eğirmeye yarayan araç k. 054/40 (kirman mirman) 054/51 k.+ı (yük.) 006/50, 006/55, 054/40(2) k.+ımızla 006/50 k.+larımız 054/40	kolay kolay <i>zf.</i> < <i>kolay kolay</i> , kolayca k. k. 050/40
kirtikli	<i>sf.</i> < <i>kertikli</i> k. 091/15	kolten <i>is.</i> golden, bir elma türü k.+i(iye.) 119/15
kis	<i>is.</i> kis k. 064/30	kolera <i>is.</i> < <i>Fr. cholera</i> , kolera
kisecik	<i>öz. is.</i> Kisecik köyü k. 063/5, 064/30, 068/45 k.+tē 063/10	
kisli	<i>sf.</i> kisli k.+dir 064/30	
kişi	<i>is.</i> kişi	

kompile	ķ.+ymış 029/31(2) bk. komple	ķópek	(ķopē) 120/15 bk. ķópek
komple	ķ. 113/30 <i>is.</i> < <i>Fr. complet</i> , komple, tamamen	ķopeólukope'	ķ. 034/10, 100/10 ķ.+ler 100/10(2) (ķópē) 100/10 (ķopē) 104/145
ķomřu	<i>is.</i> < <i>ķomřu</i> ķ.+lar 095/70 ķ.+lardan 009/25 ķ.+ları 050/40 ķ.+larımız 072/20 ķ+m 009/140 ķ.+nuń 009/25 ķ.+sunda 003/50	ķoperatif	<i>is.</i> < <i>Fr. cooperative</i> , kooperatif ķ.+i (iye.) 094/15
ķomutan	<i>is.</i> < <i>ķomutan</i> ķ.+ım 123/50 ķ.+ın 085/15 ķ.+larla 001/50	ķore	<i>öz. is.</i> < <i>Kore</i> ķ. 104/10(2), ķ.+de 069/10 ķ.+ye 069/5(2), 069/10(2), 104/10, 104/25, 104/130 ķ.+yē 104/20(2)
ķon-	< <i>ķonmak</i> , yerleşmek ķ.-acağları 095/45 ķ.-up 107/85 3. yerleştirilmek ķ.-ur 095/50	ķoreli	<i>sf.</i> < <i>Koreli</i> , Kore gazisi ķ. 104/5
ķonfaksiyon	<i>is.</i> < <i>Fr. confectio</i> n, konfeksiyon, hazır giyim ķ.+a 121/20 ķ.+ā 107/55	ķork-	< <i>ķorkmak</i> ķ.-arka 009/15 (2) ķ.-uyom 009/10
ķonfeciyoluķ	<i>is.</i> < <i>ķonfeksiyonculuk</i> ķ. 125/5	ķorkcū	<i>is.</i> < <i>ķorku</i> ķ.+cağım 107/75
ķonturol	<i>is.</i> < <i>Fr. controle</i> , kontrol ķ.+ū (iye.) 104/135	ķoře	bk. ķoře ķ.+ye 070/40
ķonuđ	bk. ķonuķ ķ. 095/35(3)	ķota	<i>is.</i> makara ķ. 115/25
ķonuķ	<i>is.</i> < <i>ķonuk</i> , misafir ķ.+larā 097/15	ķovan	<i>is.</i> < <i>ķovan</i> ķ. 118/25
ķonuř-	< <i>ķonuřmak</i> ķ.-amaç 050/55 ķ.-masını 096/10 ķ.-urken 050/55	ķóy	bk. ķóy k. 099/5
ķonya	<i>öz. is.</i> < <i>Konya</i> ķ. 010/55, 049/15 (ķonyā) 106/120 ķ.+da 117/20 ķ.+dā 065/20 ķ.+daki 010/60 ķ.+dan 106/20, 106/55, 118/10 ķ.+daydı 059/15 ķ.+ya 010/45, 010/55(2), 010/60, 094/5, 117/20 ķ.+yā 118/10	ķoy-	< <i>ķoymak</i> 1. koymak, bırakmak ķ. 050/65 ķ.-mazlardı 067/45 2. vermek ķ.-alım 088/21 3. ilave etmek, içine katmak ķ.-allar 118/20 ķ.-allarsa 118/20 ķ.-mazlar 118/20 ķ.-ollar 118/20(2) ķ.-uyollar 118/15(5) 4. yerleştirmek ķ.-dular 104/90
ķonyalı	<i>sf.</i> < <i>Konyalı</i> ķ. 106/100 ķ.+m 104/25	ķôy	bk. ķôy ķ.+de 064/10
ķopar-	< <i>ķoparmak</i> 1. parçalamak ķ.-ır 050/90(5) 2. dalından ayırmak, toplamak ķ.-ırdıķ 118/25	ķoy	bk. ķoy ķ.+dē 073/15(2) ķ.+ū 073/20 ķ.+ūń 073/20
ķopek	bk. ķópek k. 075/30, 075/95, 104/70	ķoy	bk. ķoy ķ.+e 036/15, 101/25 ķ.+ē 036/15, 101/55 ķ.+lerimizdē 051/15
		ķoyun	<i>is.</i> < <i>ķoyun</i> ķ. 050/35(2), 075/35, 075/55, 095/40(3)

- .+ları 095/15, 095/50
 .+larıñ 095/15
 (u).+u (yük.) 095/5
 .+u (yük.) 075/40, 095/5, 095/35
 .+uñ 075/65
- oyunculuk** *is.* < *koyunculuk*, koyun yetiştirme, besleme işi
 . 095/65
- köfe** *is.* küfe, sepet
 k.+lerle 044/20
 k.+lerlen 044/20
- köfün** *is.* < *Yun. küfe*, sepet
 k.+leri 006/30, 006/35
 k.+ülen 043/60
 k.+ünü 043/60
- kök** 1. *is.* nesil
 k.+ünü 033/37
 2. *is.* dip
 k.+ten 037/10
 3. kaynak, köken
 k. 040/40
 k.+ü (iye.) 037/20, 040/40
- kök boyası** *is.* kök boyası
 k.b. 054/45
 k.b.+yla 054/45
- kök küpresi** *is.* < *kök gübresi*, bir tür güpre
 k.g.+yle 015/5
- kökünü kes-**sona erdirmek, yok etmek
 k.k.-cek 033/30
- köle** *is.* köle
 k.+ler 099/5
- kölge** *is.* < *gölge*
 k.+de 070/40
 k.+mizden 075/100
 k.+sine 070/40, 106/80
 k.+ye 006/50
- kölgeli** *sf.* < *gölgeli*
 k. 060/50
- kölün** *öz. is.* < *Köln*, bir şehir
 k.+de 106/5, 106/10
 k.+e 106/5
- kömür** *is.* kömür
 k. 014/10, 043/35(3), 092/60,
 111/25, 111/35, 111/38,
 120/70
 (kömür) 111/5
 k.+de 010/75, 120/70, 124/30
 k.+leri 120/75
 k.+ü (yük.) 010/75
 k.+ü (iye.) 092/30, 111/35(2)
 k.+üñ 120/70
 k.+üyle 111/35
- kömür ocā** *is.* < *kömür ocağı*
 k.o. 120/70(3)
- köñ** *is.* gübre, ters
 k. 047/50(2), 047/55, 047/60(2)
 k.+ler 047/50
 k.+ü (yük.) 047/60(2), 047/65
 k.+üñ 047/55, 047/60
- köñüt** *is.* < *köñüt*, köñ atılan yer
- k. 047/55
- köñlük** *is.* < *köñlük*, köñ atılan yer
 k. 047/55
 k.+ler 047/55
 k.+ten 047/65
- köpeg** bk. köpek
 köpeg 124/50
- köpek** *is.* köpek
 k. 075/30
 (köpek möpek) 061/10
 k.+ler 065/60
 k.+i (iye.) 026/10
- köpen** *is.* yırtık, kaba elbise; çul
 k. 106/75(2)
- köprü** *is.* köprü
 k. 053/10
 k.+sünden 105/65, 105/70
 k.+yü 105/65
- köprücek** *öz. is.* Köprücek, yer adı
 k.+ten 001/5
- köpük** *is.* köpük, pekmez köpüğü
 k. 006/40
 k.+ü (yük.) (köpü) 109/80
 k.+üñ (köpüñ) 109/80
- köpük helva** *is.* sıvı şeklinde beyaz helva
 k.h. 025/15(2)
- köpür-** köpürmek, köpük yapmak
 k.-ür 102/45
- kör** 1. *sf.* kör
 k. 007/15
 2. *is.* bitkilerin
 k. 027/10, 027/20
- kör duman** *is.* çok yoğun sis
 k.d. 009/70
- kör duman ol-** çok yoğun sis olmak
 k.d.o.-urmuş 009/70
- körfez** *is.* kuytu, işlek değil
 (körföz) 040/10
- körle-** evlendirmek
 k.-yelim 060/70
- kör ol-** tahılların sürme hastalığı olmak
 k.o.-maması 027/10, 027/35
- körük** *is.* körük
 k. 111/10, 112/15
 (körük) 111/5
 k.+len 115/15(2)
 k.+ü (yük.) 112/15(2)
 k.+ü(yük.) (körü) 092/20, 092/35,
 092/60(4), 111/10
 k.+üñ (körüñ) 092/35, 092/60,
 092/61
- körü körüne** *zf.* düşünüp taşınmadan
 k.k. 102/66
- körüklü çizme** *is.* körüklü çizme
 k.ç. 050/80(2)
- kös** *öz. is.* Köş, unvan
 k. 060/60
- kösüle ğal-** < *kösüle kalmak*, yere uzanıp
 yatmak, ölmek
 k.ğ.-dı 017/20

kösüre	<i>is.</i> bileği taşı k. 115/28(4)	k.+lerde 019/5, 019/55, 078/5(2), 126/30
köşe	<i>is.</i> köşe k.+dē 003/35 k.+miz 060/105 k.+sinden 102/40	k.+lerden 003/90(2), 019/55, 088/5, 061/15, 102/25, 104/100 k.+lerdenimiş 068/40 k.+lere 022/22, 043/40, 092/5, 092/20 k.+leri 079/5, 092/55, 125/71 k.+lerinden 095/10, 104/100 k.+lerine 006/65, 037/30, 112/5 k.+leriñ 010/10, 016/5, 019/5, 088/15, 092/55, 102/20 k.+lerle 102/20 k.+ü (iye.) 019/5, 019/10(2), 031/45, 049/20, 049/48, 063/5, 095/15, 097/10, 102/10, 102/25, 120/75, 125/55 k.+ü (yük.) 045/20, 055/5 k.+ü (iye.) 029/15, 037/20, 040/5, 044/5, 050/5, 068/40 k.+üke 120/75 k.+ümüz 011/85, 013/5, 053/15, 053/20, 094/5, 095/65 k.+ümüzde 013/10, 015/20, 028/5, 033/20, 119/20, 124/40 k.+ümüzde 011/5, 015/25, 029/5, 033/5, 094/20 k.+ümüzdü 095/65 k.+ümüze 053/20, 117/15 k.+ümüzüñ 011/15(2), 011/104 094/20, 097/5, 125/40 k.+ünde 018/20, 037/45, 117/15 k.+ündē 032/5, 119/45 k.+ünden 006/60(2), 014/10, 018/15, 028/5, 033/5, 061/5, 074/15, 094/5, 104/100 k.+ündēñ 012/5 k.+ündenim 034/5 k.+ündeyimiş 064/30 k.+üne 037/45, 043/5, 046/5, 065/5, 104/5, 125/55 k.+ünē 104/5, 104/110, 117/15 k.+ünüñ 011/60, 053/20, 070/5, 102/5 k.+üñ 011/5, 011/55, 036/5, 037/40, 039/16, 039/17, 040/40, 043/72, 043/73(2), 049/46, 050/10(2), 050/25, 050/30(3), 054/15, 060/20, 064/25, 064/35, 067/35, 068/40, 068/60, 070/10, 072/35, 073/35(2), 077/5, 088/5, 092/55, 097/15, 102/35, 104/160, 107/30, 121/5, 121/10, 125/50 'k.+üñ 043/72 k.+üñde 003/40 k.+üñüzde 043/70 2. köy halkı k. 011/65, 118/5 k.+e 011/60, 011/103
köşebaşı	<i>is.</i> ata oturmak için kullanılan şey k. 003/115	
köşek muar	<i>öz. is.</i> < <i>Köşek Pmar</i> , bir su adı k.m. 004/5	
köşk	<i>is.</i> Çankaya Köşkü k.+üñ 085/25 k.+üñ 085/20	
kötü	<i>sf.</i> fena k. 026/20, 060/65, 067/70, 073/85, 124/45(2) k.+lere 071/25 k.+sü 026/5 k.+ynen 071/30	
kötü gadın	<i>is.</i> < <i>kötü kadın</i> , orospu k. ğ. 047/165	
kötü ol-	olumsuz duruma gelmek k.o.-dünü 050/30 k.o.-uruñ 047/35	
köy	<i>is.</i> < <i>Far. kīy</i> , 1. köy k. 006/50, 010/55, 019/5, 026/5, 026/20, 026/25, 028/5, 030/10, 031/45(2), 036/5, 037/20, 037/35, 040/10, 040/15(2), 049/20, 050/5, 050/10, 050/25, 050/35, 057/5, 060/20, 064/20(2), 095/15, 095/25(2), 095/45(2), 096/5, 101/55, 104/100, 104/110, 108/5, 118/5, 125/55, 127/15 k.+de 003/20, 003/85, 010/55(2), 011/85, 032/40, 037/5, 040/41, 049/40, 050/35, 050/40, 056/10, 063/10, 064/10, 086/5, 095/45, 095/55, 102/35, 104/130, 107/40, 119/5, 125/10, 125/25, 127/5 k.+dē 032/35, 036/5, 037/5, 039/15, 050/35, 050/40, 075/50 k.+den 003/30, 010/55, 011/65, 011/70, 019/55, 020/5, 034/30, 065/5, 078/32, 079/5(2), 095/45, 127/10, 127/15 k.+dü 053/15 k.+dür 095/60 k.+e 003/10, 003/85(2), 008/20, 008/45, 009/10(2), 009/15(2), 009/35, 020/20, 036/5, 037/35, 043/55, 052/20, 060/20, 061/5, 065/50, 069/60, 073/5, 075/45, 075/55, 101/10, 102/20, 106/115, 118/10, 119/53, 119/54 k.+ē 020/10, 020/35, 027/50, 061/20, 075/40 k.+ler 037/15, 104/100, 125/50, 125/70	

- köy** bk. köy
k.+üñüzde 003/30
- köycek** is. köy halkı
k. 043/65
(köycēk) 042/10
- köy ekmeği** is. köy ekmeği
k.e.+nden 051/5
- köy evi** is. köy evi
k.e. 096/40
k.e.+ne 096/40
- köyler arası** is. köyler arası
k.a. 010/35
- köylü** 1. *sf.* köyde yaşayan
k. 009/75, 070/25
(köylū) 065/45
k.+ler 015/30
k.+mü 069/15
k.+müz 006/55, 015/20
2. *is.* köy halkı
k. 029/5, 037/10, 042/5, 045/25,
072/20, 082/5, 095/60, 126/5
k.+ler 063/10(2), 070/10, 074/75,
120/20, 120/40
k.+nüñ 095/60, 095/70
k.+ye 045/25
3. köydeş
k.+ler 028/15
k.+lerimiziñ 027/50
- köylü aşçası** öz. *is.* < *Köylü Aşşe'si*, bir kadın adı
k.a. 065/30
- köylük** is. köy yeri
k.+lerde 073/75
k.+leri 120/60
- köy meydanı** is. köy meydanı
k.m.+nda 088/5
- köy oda(sı)** is. köy odası
k.o. 095/30(2)
k.o.+m 095/35
k.o.+na 010/100
k.o.+nā 010/105
k.o.+nda 010/100, 095/35
k.o.+ndā 095/35
k.o.+ndayız 010/100
- köy tavı** is. < *köy tavuğu*
k.t. 104/120
- köy yerinde** *zf.* köyde
k.y. 011/25, 119/35
- köz** is. köz
k. 050/95, 106/75
k.+üñ 050/95
- kr̄al** is. *Srp.* kral
ç. 094/5
ç.+iñ 094/5
- ku** bk. ki (bağlaç)
ç. 123/75
- kucak** is. < *kucak*
ç.+ına (kucāna) 050/55
- kudreti yit-** < *kudreti yetmek*, gücü yetmek
ç.y.-en 078/15
- kulan-** bk. kullanmak
ç.-masını 050/65
ç.-mayı 050/65
- kullan-** < *kullanmak*, yararlanmak
ç.-ıllardı 019/45
ç.-ır 019/50
ç.-ırız 019/61, 126/30
ç.-masını 050/65
- kum** is. < *kum*
ç.+a 052/40
- kumandan** is. < *kumandan*
ç.+ı (iye.) 052/40(2)
ç.+ıymış 052/40
ç.+ları 052/35
- kuran** is. < *Ar. Kur'ān*, yüce kitap
ç.+ı (yük.) 009/65
- kurban** is. < *Ar. kurbān*, kesilecek hayvan
ç. 022/23
- kuru** öz. *is.* < *Kuru*, soy adı
ç. 014/5
- kuru fasulya** is. < *kuru fasulya*
ç.f. 002/30
- kusur işle-** < *kusur işlemek*, hata yapmak
ç.i.-dīm 107/60
- küçük alil** öz. *is.* < *Küçük Halil*
k.h.+in 003/25
- küçük** 1. *is.* çocuk.
k. 026/5
k.+ler 015/35
k.+leriñ 102/55
2. *sf.* büyümesini, gelişmesini henüz tamamlamamış
k. 102/35, 107/20
- küçüg ol-** < *küçük olmak*
k.o.-arāk 102/50
- küçüğünden büyüğüne** is. büyük küçük herkes
k.b. 112/10
- küçük kal dayı** öz. *is.* < *Küçük Halil Dayı*
k.d. 003/25
- küçükbaş** is. koyun ve keçi
k. 027/75, 095/35, 095/60, 102/10
- küçüklük** is. küçüklük, çocukluk
k.+ümdē (küçüklümdē) 107/5
k.+ümde (küçüklümdē) 107/10
- küf** is. yeşil renkli mantar
k. 104/90
- küfar** is. < *Ar. küffār*, kafirler
k. 066/10
- küflen-** küflenmek
k.-ince 115/28
- küFrit-** < *küfretmek*, sövmek
k.-er 130/70(2)
- küfür it-** bk. küFritmek
k.-me 130/70
- kül** is. yanma sonucu olan toz
k.+ü (iye.) 050/95
- külaf** is. < *Far. külāh*
k.+ı (iye.) 052/10
k.+ımı 052/15
- külçe** is. külçe, yığın durumundaki şey

	k. 115/25 k.+sini 026/20		3. bk. kürt k.+lerle 041/5
küllî	<i>zf. Ar. tamamen</i> k. 075/40	küt deresi	<i>öz. is. < Kürt deresi, bir dere adı</i> k.d.+ndē 041/5
küllük	<i>is. çöplük, çöp dökülen yer</i> k.+lerde 060/40 k.+ten 047/25	küt et-	<i>< küt etmek, "küt" sesi çıkarmak</i> k.ç.-ti 106/50
kültürlü	<i>sf. kültürlü, bilgili</i> k. 081/25	küt herbē	<i>öz. is.< Kürt Harbi</i> k.h. 041/5
kümelî	<i>sf. < kümeli, küme şeklinde, toplu</i> k. 009/180	kütahya	<i>öz. is. Kütahya ili</i> k. 008/15(2) k.+da mı 008/10
kümes	<i>is. kümes</i> k. 119/50(2) k.+i 106/95	kütük	<i>is. kütük, kesilmiş ağaç gövdesi</i> k. 057/30 k.+lerle 009/180
kümpür	<i>is. < kumpir, patates</i> k. 040/35	kütükçü	<i>is. kütükçü, kütük işi yapan kimse</i> k.+ler 126/10
küncü	<i>is. susam tanesi</i> k. 030/15 k.+ylen 047/115	kütüle-	<i>< kütleme, beden eklem yerlerinden "küt" diye ses çıkmak</i> k.-yiverdi 007/65
küncülü helva	<i>is. susamlı helva</i> k.h. 047/115	küt yat-	<i>< küt yatmak, hemen yatmak</i> k.y.-arız 065/50
kündē	<i>< günde, her gün</i> k. 080/12		
künye	<i>is. Ar. künye</i> k. 104/60		
küpe	<i>is. küpe</i> k. 071/5, 110/10		
küpre	<i>bk. güpre</i> k.+siyle 015/5		
kürd	<i>bk. kürt</i> k. 083/10		
kürek	<i>is. kürek</i> k.+ile (kürēle) 074/30, 074/35, 106/50 k.+inen (kürēnen) 023/5		
küren	<i>is. < tören</i> k.+ile 074/35(2) (kürēnile) 074/30 k.+le 074/30(2)		
kürk	<i>is. kürk manto</i> k.+ü (iye.) 123/20(2)		
kürküm yok	<i>is. bir oyun adı</i> k.y. 047/130, 047/135		
kürt	<i>öz. is. Kürt</i> k. 050/10, 083/5, 083/10 k.+ler 009/175 k.+leriñ 009/175(2)		
kürü-	<i>kürekle temizlemek</i> k.-rüz 008/35(2)		
küs-	<i>küsmek, darılmak</i> k.-dük 098/15 k.-tü 098/15 k.-tük 098/15(2)		
küsür	<i>is. < Ar. küsür, tamdan sonra gelen kesirli kısım</i> k. 065/20, 095/10, 118/30		
küt	<i>1.sf. keskin olmayan</i> k. 009/70, 009/75, 009/100 <i>2. is. "küt küt" sesi</i> k. 089/15(3)		

L

la	bk. ulan 1. 020/41 (lā) 062/35	lasdik	1. 123/5(2) bk. lastik 1. 120/35
laap	<i>is.</i> < <i>Ar. lakap</i> , lākap 1.+ları 106/15	lastig	bk. lastik 1. 100/5, 100/10
laba	bk. yaba 1.+ylan 073/90(2)	lastik	<i>sf.</i> < <i>Fr. elastique</i> , lastik, kauçuktan yapılmış 1. 013/35(2) 1.+i (yük.) (lastī) 075/60 1.+e (lastie) 075/60 1.+ler 013/35 (lastīmīştīr) 013/35
lāb	bk. laap 1.+ıma 068/5	latife olsun	<i>zf.</i> şaka niyetine 1.o. 121/56
labstam	yabancı bir sözcük (?) 1. 106/35(2)	laylon	bk. naylon 1.+la 074/60 1.+uñ 074/60
laf	<i>is.</i> < <i>Far. lāf</i> 1. laf, söz 1. 004/5, 043/65 1.+a 011/10 1.+ī (yük.) 102/60 2. “şaka, gerçek değil” anlamında 1. 071/40 3. “öyle şey olmaz, bu sözün hiçbir değeri yok” anlamında (lāf) 001/15	layn	bk. ulan 1. 125/40
lafa bakma	<i>İİnl.</i> söz dikkat etmek 1.b. 075/15 (lafa bakmā) 001/45	lāzım	<i>sf.</i> <i>Ar.</i> lāzım, gerekli, gerek 1. 001/45(2), 001/50, 010/25(2), 026/30, 029/15, 039/15, 097/20, 115/10(2) 1.+dır 011/95 1.+sım 106/35
lafa dut-	< <i>lafa tutmak</i> , meşgul etmek 1.d.-arımış 067/60	lāzım ol-	gerekli olmak 1.o.-an 010/25 1.o.-du 027/60 1.o.-dünda 040/10 1.o.-uncaç 091/10
laf ęt(d)-	< <i>laf etmek</i> , konuşmak, anlatmak 1.ę.-ivereyīñ 055/5	leblebi	<i>is.</i> leblebi 1. 082/40 1.+dır 072/50 1.+yi 077/10
lafı uzat-	sözü gereksiz biçimde uzatmak 1.u.-tı 068/5	lefa	bk. levha 1.+lardan 032/40
lahana	<i>is.</i> <i>Yun.</i> lahana 1. 118/15, 118/20 (lahanı) 104/90	lehen	<i>is.</i> < <i>leġen</i> , yayvan kap 1. 115/10
lākin	<i>baġ.</i> <i>Ar.</i> ama, fakat 1. 060/60	len	bk. ülen 1. 001/35, 008/20(2), 010/85, 017/5, 019/10, 019/25, 020/10, 020/15(5), 020/20, 020/25(2), 020/30, 020/35(2), 020/40, 034/20, 037/50, 089/20, 089/31, 106/15, 123/50 (lēn) 127/60
lal	<i>sf.</i> < <i>Far. lāl</i> , dilsiz 1. 105/55	lēn	bk. lehen 1.+de 054/45
lāle	<i>is.</i> <i>Far.</i> lale 1.+gibi 098/10	lenger	<i>is.</i> <i>Far.</i> yayvan ve geniş kap 1. 092/50
lamba	<i>is.</i> <i>Yun.</i> lamba 1. 031/30, 031/35, 031/50 1.+da 057/55 1.+yı 031/35	leşber	bk. rençper 1.+i (iye.) 037/40
lamos	<i>öz.</i> <i>is.</i> Lamos köyü 1. 125/70	levāzım	<i>is.</i> <i>Ar.</i> ordudaki lojistik birim 1.+dan 081/5
lan	bk. ulan 1. 083/50, 123/30 (lān) 062/5 (lān) 060/110	levha	<i>is.</i> <i>Ar.</i> levha 1. 115/5, 115/26
lāna	bk. lahana 1.+dan 074/10	levir	<i>is.</i> < <i>Alm. revir</i> 1. 083/30(2) 1.+de 083/30
lankibit	<i>öz.</i> <i>is.</i> Lankibit, yabancı bir general 1. 104/20		
lāp al-	< <i>lakap almak</i> , lakap olarak almak 1. 068/15		
lapır	<i>is.</i> yürürken çıkan ses		

lezzet	1.+e 083/30 <i>is. Ar. lezzet, tat</i>	lüleburgaz	1. 081/10(2), 081/30 <i>öz. is. < Lüleburgaz, bir ilçe adı</i>
lezzetli ol-	1.+i (iye.) 050/100, 120/70 tadı iyi, lezzetli olmak		1.+a 084/10 1.+dan 084/10
limon	1.o.-ur 050/100, 102/45 <i>is. Yun. limon</i>	lüzum	<i>is. < Ar. lüzüm, gerek, gereklilik</i>
	1.+ulā 025/5 (limōn) 118/20	lüzüm	1. 075/5 bk. lüzum 1. 064/10
limon sarısı	<i>is. limon rengi</i> 1.s. 050/100		
lira	<i>is. İt. 1. yüz kuruş değerinde</i> Türk para birimi 1. 003/110(2), 005/25, 005/25, 010/40(2), 010/45, 010/50(4), 016/15(2), 020/5, 020/25, 020/40, 043/50(2), 043/70(3), 068/10, 073/85(2), 106/80, 106/125(2) (lirā) 092/25(3) 1.+ya 010/40, 031/20, 050/110, 073/20(2), 106/5 1.+yā 083/5 1.+yı 010/55, 106/125 2. altın, sarı lira 1. 078/20 1.+ mı 065/20 1.+ya 102/5		
liralık	<i>sf. < liralık, herhangi bir lira</i> değerinde olan 1. 098/15 1.+ına (liralīna) 043/70		
liri	bk. lira 1.+yle 065/20		
lise	<i>is. < Fr. lycee, ortaöğretim</i> kurumu 1. 118/30 1.+de 106/40 1.+ye 118/30		
listra	<i>öz. is. İlisıra, Yollarbaşı</i> beldesinin eski adı 1. 088/15, 088/20(2)		
loğanta	<i>is. İtal. lokanta</i> 1. 052/30, 127/80 1.+da 052/5 1.+dan 043/50		
loğum	<i>is. < lokum</i> 1. 003/65, 012/5(2), 056/20, 057/30, 057/55, 060/110 (lōğum) 056/20 1.+ları 003/65		
loğum yemek	<i>is. < lokum yemek, kız</i> verildikten sonra tatlı bir şeyler yemek 1.y. 003/65		
loş ol-	cansız, fersiz olmak 1.o.-mayacak 050/65		
lot	<i>is. < Fr. not, puan</i> 1.+unu 096/53		
löp	<i>is. < lōp, tepe gibi yüksek yer</i> 1. 049/45		
lüküs	<i>is. < Fr. luxe, lüks, lamba</i>		

M

- mābere** bk. muābere
m. 052/25
- mabūke** bk. mamūke
m. 041/5
- māceralī** *sf.* < *maceralı*, macera dolu
m. 104/135
- mācun** *is.* < *Ar. ma'cūn*, ağaçlarda aş
yapılırken kullanılan hamur
m. 119/40(2)
m.+ū (yük.) 119/40
- madalya** *is.* < *İt. medaglia*, madalya
m. 104/30
m.+lār 104/30
m.+sı 075/15
m.+yı 104/40(2)
- madde** *is.* < *Ar. mādde*
1. duyular ile algılanabilen nesne
m. 106/110
m.+ler 119/35
m.+si 117/35
m.+lerini 027/5
2. öge, unsur
m.+lerimiz 111/25
m.+sine 102/35
- maddelī** *sf.* < *maddeli*, nesneli
m. 119/15
- maddi** *sf.* < *Ar. maddī*, madde ile ilgili
m. 113/20
- maddiyat** *is.* < *Ar. māddiyyāt*, ekonomik
durum
m.+a 027/45
- mādem** *bağ.* < *Ar. mā-dām*
m. 081/31
- mādemki** *bağ.* < *Ar. mā-dām* + *Far. ki*
m. 018/5
- māden** *is.* < *Ar. ma'den*
m. 115/20
- mādonuz** bk. maydunuz
m. 024/20
(mādonuz) 029/20
- mādur** *sf.* < *Ar. mağdūr*, özürlü
m. 073/98
- mādur ol-** < *mağdur olmak*, zarara uğramak
m.o.-dū 050/25
- maf ol-** < *mahvolmak*
m.o.-urduñ 100/25
- māfaza** *is.* < *Ar. muhāfaza*
m. 073/15(2)
- māfız** *is.* < *Ar. muhāfız*
m.+ıyız 085/25(2)
- mafus** *is.* < *Ar. mahbūs*
m.+tan 060/50
- mağgab** *is.* < *Ar. mişkab*, matkap
m. 126/20
- mağsa** bk. mağsat
m.+yla 120/15
- mağsat** *is.* < *Ar. maksad*
m. 102/50
- mağara** *is.* < *Ar. mağāre*, mağara
m.+lar 104/85
- mahalle** *is.* *Ar.* mahalle
m. 095/45(4), 101/10(3)
m.+miziñ 002/15
m.+si 095/45(2)
- mahallelī** *is.* < *mahalleli*, mahallede yaşayan
kişi ya da kişiler
m. 121/10
- mahcub ol-** < *mahcup olmak*, utanmak
m.o.-dum 001/25
- mahkeme** *is.* *Ar.* mahkeme
m. 068/45
m.+sine 019/30
m.+ye 106/125
- máhkeme** bk. mahkeme
m.+ye 003/30
- mahkemelik ol-** mahkemelik olmak
m.o.-urüz 106/110
- mahkemeye ver-** < *mahkemey vermek*, dava
açmak
m.v.-dik 081/10
m.v.-iller 106/90
m.v.-ince 081/10
- mahlūkatlı** *sf.* < *mahlukatlı*, hayvanlı
m. 112/21
- mahrem ol-** mahrem olmak
m.o.-arağ 062/20
- mahsül** *is.* < *Ar. mahsül*, ürün
m.+ümü 027/60
- mahşar** *is.* < *Ar. mahşer*
m.+da 107/85
- māi bakır** *is.* < *mavi bakır*, bir tür bitki ilacı
m.b. 023/10
- mağanna** *is.* < *İt. maccherone*, makarna
m. 021/5
- mağara** *is.* < *Ar. bekere*, bir yükün yukarı
kaldırılmasını sağlayan araç
m. 104/100
- mağarızma** *is.* < *İt. mekanizma*, ateşli
silahların işlemlerini sağlayan
mekanik bölüm
m.+yı 123/25
(mağarızma) 123/25
- makina** bk. makine
is. tarım arası, makinesi
m.+larla 015/15
- makine** *is.* < *İt. macchina*
1. araba, otomobil
m. 045/15
2. tarım aracı
m. 049/35(2), 049/40
m.+ler 049/30
m.+mizle 074/65
m.+yle 049/40, 101/10
3. makine
m. 107/45
m.+dē 107/45

	m.+niñ 074/70	m.+si 104/50(4), 120/55(2)
	m.+si 074/55, 074/60, 117/35	m.+yi 131/10
	m.+siniñ 124/30	m.+ymiş 104/50(2)
	m.+ye 115/25	<i>zf.</i> < <i>Ar. ma'lüm</i> , biliyorsunuz ki
	m.+yle 074/70, 117/35	m. 015/10(2), 015/20
makine yay	<i>is.</i> < <i>makine yağ</i> , sütü makinede	(mälüm) 026/5
	işleyerek elde edilen yağ	(mälüm) 075/45
	m.y. 102/45	malzeme
makineli tarım	<i>is.</i> modern tarım	<i>is.</i> <i>Ar.</i> araç gereç
	m.t. 049/35	m. 068/35, 112/20, 115/20
mal	<i>is.</i> < <i>Ar. māl</i>	m.+ler 126/20
	1. büyükbaş veya küçükbaş	m.+leri 111/5, 111/10
	hayvan	m.+lerimiz 111/5
	m. 020/20(2), 020/25, 027/75,	m.+niñ 085/20, 111/15
	028/5, 030/20, 030/25, 049/10,	m.+si 117/35
	060/20, 101/40	m.+sine 111/15
	m.+a 020/20, 101/50	m.+ydi 112/15
	m.+ı (yük.) 020/10, 020/25,	m.+yi 111/20
	020/30, 020/40	mamüke
	m.+ı (iye.) 030/30	<i>öz. is.</i> < <i>mamekiye</i> , Tunceli'nin
	m.+ı (yük.) 020/25	yöresel eski adı
	m.+ımız 056/10	m. 041/5(2)
	m.+ımızı 053/5	m.+den 041/5
	m.+ıñ 101/45	m.+ydi 041/5
	m.+ından 095/60	māmül
	m.+ınıñ 020/40	<i>sf.</i> < <i>Ar. ma'mül</i> , elde edilmiş
	m.+lara 019/40	m. 019/60
	m.+larımızı 095/70	mān
	m.+larımızı 120/20	<i>öz. is.</i> Man, yer adı
	2. katır, at gibi hayvanlar	m. 062/10(2)
	m.+larla 015/5	m.+dan 062/10
	3. ürün, mahsül	mānā
	m. 028/10	<i>is.</i> 1. < <i>Ar. ma'nā</i> , anlam
	4. bayağı, aşağılık kimse	m.+sı 105/65, 105/75
	m. 084/10	m.+sını 047/65, 102/65
	5. mal, mülk	2. < <i>Far. bahāne</i>
	m.+ını 107/80	m. 026/10
māl it-	< <i>māl etmek</i>	manda
	m.i.-erdik 001/10	<i>is.</i> manda, camız
	m.i.-iyoduğ 001/5	m.+niñ 005/25(2)
māl ol-	māl olmak	m.+ya 106/25(2)
	m.o.-urdu 028/10	mandal
malatya	<i>öz. is.</i> Malatya ili	<i>is.</i> <i>Ar.</i> mandal
	m. 040/5	m.+a 075/60
	(malatyā) 104/10	m.+ı (yük.) 075/60
	m.+dan 104/10	mandasun
malcı	<i>is.</i> hayvancılık ile geçinen kişi	<i>öz. is.</i> Mandasun, bir köy adı
	m.+ysañ 038/10	m.+dan 048/40
malcılığ	<i>is.</i> < <i>malcılık</i> , hayvancılık	mandıra
	m. 117/20	<i>is.</i> <i>Yun.</i> mandıra
	m.+ı (malcılı) 005/25	m. 095/50(2)
malıkan	<i>is.</i> < <i>malikan</i> , alacalı bir tür	m.+da 095/55
	kumaş	m.+lar 095/55
	m. 106/75	m.+larda 102/45
	(mālikan) 106/75	m.+sı 075/65, 075/70
māliye	<i>is.</i> <i>Ar.</i> maliye	m.+ya 095/60
	m.+de 073/25	mandıra
mälle	bk. mahalle	bk. mandıra
	m. 104/110, 120/80	m.+ya 095/55
	m.+den 104/105	mandıracı
		<i>is.</i> mandırası olan kişi
		m.+lar 095/55
		mandırım
		<i>öz. is.</i> < <i>Mandurup</i> , Çoğlu
		köyünde bir ören yeri adı
		m.+a 034/10
		manisa
		<i>öz. is.</i> Manisa
		m. 052/25
		m.+ya 052/20(2)
		māni
		<i>is.</i> < <i>Ar. māni</i> ’, dört dizelik şiiir
		m. 057/45
		māni ol-
		< <i>mani olmak</i> , engel olmak

- m.o.-maçağ 050/85
m.o.-maçağ 050/85
m.o.-masın 102/20
- manifaturacı** *is.* < *manifaturacı*
m.+ya 121/20
- mantar** *is.* *Yun.* bitkilerde görülen hastalık
m. 023/10(2)
- mantıksız** *sf.* < *mantıksız*, saçma, ayıp
m. 081/31
- manyan** *öz. is.* Manyan, Damapınar köyü
m. 026/10, 044/5(3)
m.+a 026/10
m.+a mı 026/10
- mapusâne** *is.* < *Ar. mahbūs + Far. hāne*, hapisane
m.+ye 106/65
- māra** bk. mağara
m. 104/95
m.+da 104/95
m.+lar 097/20
m.+larda 095/50
m.+ya 097/25
- mārağ it-** bk. merak etmek
m.i.-erimişizdir 065/20
- marangoz** *is.* *Yun.* marangoz
m. 043/10
- maraş** *öz. is.* Kahraman Maraş
m.+tan 126/40(2)
- mardin** *öz. is.* Mardin
m. 040/15
m.+de 002/10
m.+e 002/10
- mareşal** *is.* < *Fr. marechal*, mareşal
m. 075/80
- marğala-** bk. marğalamak
m.-r 075/55
- mark** *is.* < *Alm. Mark*, Alman para birimi
m. 047/25, 106/10
m.+ıla 106/5
m.+ī (yük.) 106/20
- marğala-** < *markalamak*, işaretlemek
m.-dığı 075/55
m.-yor 075/55
- marmara** *öz. is.* Marmara
m.+ya 075/5
- marş** *ünl.* < *Fr. marche*, askerlikte komut
m. 085/15
- marş marş** *ünl.* “yürü” anlamında komut
m.m. 052/35
- mart** *is.* *Lat.* mart ayı
m. 011/40, 120/10, 120/20, 130/50
m.+iñ 005/5, 005/20(2)
m.+ta 095/15(2)
- mārül** *is.* *Yun.* marul
m. 029/20
- masa** *is.* *Yun.* masa
m. 109/25
- masal** *is.* < *Ar. mesel*, masal
m. 006/25, 067/5, 067/60, 072/55
m.+a 109/85
m.+dan 070/35
m.+ı 072/55
- masal ol-** masal olmak
m.o.-muş 067/86
- masar osman** *öz. is.* Masar Osman adlı kişi
m.o.+a mı 106/45
- masarraf** < *Ar. masārıf*, masraflar
m.+iñ 064/15
m.+larī 064/15
- masıraf** bk. masraf
m.+ları 064/15
m.+ımızı 032/10
- māsef** *zf.* < *Ar. maalesef*
m. 041/15
- māsraf** bk. masraf
m. 057/55
- masraf** *is.* *Ar.* harcama
m.+ı (iye.) 064/15
m.+larını 032/10
- mastar** *öz. is.* Mastar adlı köy
m. 026/10
- māsür** bk. meşhur
m.+udu 127/85
- māsül** bk. mahsül
m. 097/25, 098/5
- maşallah** bk. māşallah
m. 001/15, 028/60, 057/10, 119/15
- māşallah** *ünl. Ar.* “ ne güzel, Allah nazardan saklasın” sözü
m. 123/15(6)
(maşallāh) 119/5
- mat** *is.* < *Far. māt*, donuk
m. 021/20(2)
- matara** *is.* *Ar.* su kabı
m. 081/5, 081/30
- matematik** *is.* < *Fr. mathematique*, matematik
m. 001/35
m.+ten 001/40
m.+iñ 001/30
- mavilñ musluk** *öz. is.* < *Mavılın Musluk*, bir yer adı
m.m. 043/55
m.m.+a (mavilñ musluā) 043/60
- mavi** *sf.* < *Ar. mā'ī*, mavi
m. 104/90
- mavi baķır** *is.* < *mavi bakır*, bir bitki ilacı
m.b. 023/10
- māvin** *is.* < *Ar. mu'āvin*, şoför yardımcısı
m. 019/20
- mavsan** *is.* sarnıç
m. 104/105
- mayā** *is.* < *maya*, dişi deve
m. 075/30
- maya** *is.* < *Far. māye*, mayalanmayı sağlayan madde, ferment
m.+dan 101/45

- mayahoş** m.+sı 124/20
m.+sını 054/30
sf. < *Far. mey-hoş*, mayhoş
m. 098/10(2)
- mayala-** mayalamak, maya koymak
m.-rız 124/20
m.-rız 124/20
m.-yı 124/20
m.-yıp 124/20
- māyanlı** sf. < *manyanlı*, manyan köyünden
m. 062/20
- maydunus** is. < *Rum. maydanoz*
m. 095/83
(maydunuz) 122/5
- mayıs** is. *Lat.* 1. mayıs ayı
m. 027/20, 027/30, 027/70,
102/15
m.+da 054/10(2), 097/5
m.+dā 005/10
m.+iñ 097/5
m.+ta 104/150
m.+tā 027/35, 097/10
2. taze sığır gübresi
m.+mı 047/50
- mayış** is. < *Ar. ma'āş*, maaş
m. 043/45
- maynan** bk. manyan
m.+iñ 069/60
- māzur** sf. < *Ar. ma'zūr*, özürlü, sakat
m.+lara 060/105
- mazut** is. < *Rus. mazot*, motorin
m. 010/20
- mecbur** sf. < *Ar. mecbūr*, zorunlu
m. 106/90
- mecbur ol-** mecbur olmak
m.o.-araç 106/90
- meccit** is. < *Ar. mescid*, mescit
m. 106/60(2), 112/5
m.+e 106/60
- mecidiye** is. *Ar.* 20 kuruş değerinde gümüş
sikke
m. 102/5
m.+mi 102/5
- mecidiye** öz. is. Mecidiye köyü
m.+niñ 088/20
- medalaş-** bk. vedalaşmak
m.-ırsıñ 042/10
- medīne** öz. is. Medine şehri
m.+de 062/20
m.+ye 062/20
- medine-i münevver** öz. is. Medine şehri
m.m. 008/50(2), 008/55
- medrese** is. *Ar.* medrese
m. 104/50, 104/55
- mefāt ət-** < *vefat etmek*, ölmek
m.ē.-en 010/70
- mefat ət-** bk. mefāt etmek
m.ē(d).-ebilir 022/5
- mefāt it-** vefat etmek, ölmek
m.i.-eli 078/30
- m.i.-tī 078/30
m.i.-ti miydi 048/35
m.i.-tiydi 119/50
- mefki** bk. mevki
m.+sinde 119/20
- mehcül** sf. *Ar.* < *mechül*, meçhul,
bilinmeyen
m. 037/10(2)
- mehil** is. < *mehel*, uygun, denk
m. 076/15
m.+leri 076/15
m.+lerimiziñ 076/5
m.+leriniñ 076/5
- mehir** is. < *Ar. mihr*, bir erkeğin nikâh
esnasında eşine vermeyi
kabullendiği mal veya para
m.+inden 013/40
- mehli ol-** gönlü olmak, rızası olmak
m.o.-ursa 011/15
- mehmed** bk. Mehmet
m. 044/25, 068/5
- mehmet** öz. is. Mehmet, kişi adı
m. 019/10, 108/5
- mejbür gal-** < *mecbur kalmak*
m.ğ.-ır 119/40
- mejbüren** zf. < *Ar. mecbüren*, zorla
m. 026/30
- mejbūrī** sf. < *Ar. mecbūri*, zorunlu
m. 126/25(3)
- mekke** öz. is. Mekke şehri
m.+dē 062/20
m.+niñ 062/25
m.+ye 062/20, 062/25(2)
- mekselelik** zf. böylelikle
m.+sē 125/30
- mekteb** bk. mektep
m. 130/5
- mektep** is. < *Ar. mekteb*, okul
m. 003/15, 068/20(2)
m.+e 009/35, 009/75, 009/80
m.+ī (iye.) 068/20
m.+inde 068/20
m.+ine 009/35
(mektePde) 068/25
m.+lerden 003/15
- mektup** is. < *Ar. mektüb*
m. 029/30
m.+mu 009/170
m.+u (iye.) 029/10, 048/20,
083/55
m.+uñ 083/50
- meliha** öz. is. Meliha, bayan adı
m. 025/25
- melikbeğ** öz. is. < *Melik Bey*, mahalle adı
m.b. 104/50
- melikli** öz. is. Ayrancı ilçesine bağlı
Melikli köyü
m. 102/5, 102/10
m.+niñ 102/5(2), 102/20
m.+ye 102/10

- melmeket** m.+yi 102/45
bk. memleket
m.+iñ 068/30
- memed** bk. mehmet
m. 012/5, 020/5
- memed ā** öz. is. < Mehmet Ağa
m. 020/5(2), 020/15(3), 020/25,
060/80
m.+e 106/115
m.+i (yük.) 003/20, 020/25
m.+iñ 003/25036/20, 060/45,
060/75(3), 060/100, 106/120,
- memed usta** öz. is. < Mehmet Usta
m.u. 112/10
- memet** bk. Mehmet
m. 003/10(3), 003/20(2), 003/55,
003/90, 007/35, 013/45, 017/10,
017/15, 019/5, 020/10, 033/5,
042/5, 049/20, 049/25, 059/5,
060/50, 060/95, 065/60(4),
069/30, 104/65, 120/25
(mēmet) 106/110
m.+miydi 003/20
m.+ti 003/20
- memeT dayı** öz. is. < Mehmet Dayı
m.d. 020/20
m.d.+ma 010/85
m.d.+nıñ 003/20
- memiş** öz. is. Memiş
m. 104/5, 104/55(2)
- memlâkat** bk. memleket
m.+ımız 037/56
- memlekât** bk. memleket
1. bir insanın doğup büyüdüğü yer
m. 005/25
m.+iñ 005/25
m.+tan 005/25
2. ülke, yurt
m.+ı (yük.) 005/20
- memleket** is. Ar. 1. bir insanın doğup
büyüdüğü yer, şehir
m. 026/25, 062/35, 073/40, 098/5
m.+e 050/10, 073/20
m.+ē 073/25
m.+i (yük.) 073/20, 083/50
m.+i (iye.) 026/25
m.+ime 062/35
m.+imē 073/20
m.+imizden 053/20
m.+iñ 073/10, 099/10
m.+ler 026/5
m.+te 036/10, 099/10, 120/10
m.+tē 120/15, 120/45
m.+ten 083/50, 127/91, 130/60(2)
- memnun** is. Ar. memnun, hoşnut
m. 057/15(2)
m.+uz 053/20
- memnun ol-** hoşnut kalmak
hoşnut olmak
m.o.-acağ 021/30
- mēmür** is. < Ar. me'mūr, kamu görevlisi
m. 003/25
m.+musuñ 078/20
m.+lara 095/25
m.+ları 073/50
m.+u 028/25
m.+uydu 073/5
- memur** bk. mēmür
m.+uydum 073/15(2)
- mençek** öz. is. Mençek, bir köy
m. 125/70
- menderes** öz. is. Menderes, soyadı
m. 104/15(2)
(menderēs) 104/15
- mendil** is. Ar. mendil
m. 003/100, 057/10(3), 057/15
- menemen** öz. is. Menemen ilçesi
m.+dē 052/30
m.+e 052/25
- menengiç** is. çitlik, çitlembik
m. 029/15, 040/30
- mengenē** is. < Yun. mengene
m. 116/10(2)
- meni** is. < Ar. menī, döl
m. 075/65
m.+yi 075/60(2)
- menteşe** is. < Far. bend-keşe, menteşe
m. 111/20
- mēr** bağ. < Far. meğer
m. 017/20, 034/30, 037/55,
083/20, 127/60
- merā** is. < Ar. mer'ā, otlak
m. 050/25
m.+lar 057/60
m.+nıñ 050/25, 050/35
- meraba** ünl. < Ar. merhaba
m. 085/10
- merağ** is. < Ar. merāk
m. 065/20
m.+ımdan 009/40
- merağ ęt-** < merak etmek
m.ē.-tım 116/5
- merağlı** zf. < meraklı, düşünceli, endişeli
m. 083/55
- merasim** bk. merāsım
m. 064/25
m.+ini 110/5
- merāsım** is. Ar. tören
m. 025/31
m.+i(iye.) 025/31, 097/10, 125/30
m.+ine 104/35
m.+inen 095/75
- mercimek** is. < Far. merdumek
m.+i (yük.) (mercimē) 001/55(2)
- merdivan** is. < Far. nerdübān, merdiven
m.+a 083/10(2)
- meriç** öz. is. Meriç nehri
m.+tē 108/15
- merinos** is. Fr. Merinos, bir koyun türü
m. 075/50(2)

mērise	<i>bağ.</i> < <i>meğer ise</i> m.+m 068/25(2) (mērsem) 060/100	019/55(2), 025/5, 027/50, 027/70, 032/20, 039/5(2), 039/15, 039/17, 044/10, 044/15, 044/20(3), 048/5, 048/20, 048/35, 048/40(2), 048/50, 049/20, 049/40(2), 056/20, 061/10, 067/5, 070/35, 070/40, 074/5, 075/65, 075/75, 075/85, 085/10, 091/15, 092/25, 092/30, 093/15, 094/36, 095/30, 097/15, 097/25(2), 112/15, 113/5(3), 115/5(2), 115/10, 115/20, 120/5, 120/10, 120/30, 125/10, 125/15, 125/25(2), 125/30, 126/20
merkeb	<i>is. Ar.</i> merkep, eşek m. 109/75 (merkeP) 086/5	
merkep	bk. merkeb m. 028/15(2), 028/30, 119/45 m.+e 028/20(2), 028/55 m.+ē 028/20 m.+i 028/25 m.+ī 028/15 m.+ile 078/30 m.+le 078/30 m.+leriñ 028/35	
merkez	<i>is. Ar.</i> merkez m.+indē 095/20	mesele bk. meselā m. 003/40, 003/110, 011/50, 012/5, 016/5, 019/45, 019/50, 019/55(3), 019/60(3), 019/61, 048/30, 057/45, 094/36, 106/85, 106/90, 107/20, 107/50, 118/5, 118/15, 120/10, 120/40, 123/60, 125/20, 125/25
merme	<i>öz. is.</i> < <i>Merve</i> , bayan adı m. 024/5 (mermē) 024/5	mesele <i>is.</i> < <i>Ar. mes'ele</i> , konu, mevzu m.+si 032/20, 065/20, 125/20 m.+sinden 011/30 m.+sine 003/50, 003/50 m.+yi 108/10 (meselē) 002/30, 106/85, 106/90, 113/15, 125/50
mermi	<i>is.</i> < <i>Ar. mermī</i> , kurşun m. 109/25, 123/25(2) m.+lerden 104/15	meseleme <i>is.</i> < <i>Ar. mes'ele</i> , konu, mevzu m. 060/80, 060/90 m.+yī 060/105
mersin	<i>öz. is.</i> Mersin ili m. 095/25(2) m.+de 089/5 m.+dē 077/60 m.+den 104/60 m.+e 082/30, 089/5, 095/25 m.+ē 095/5 m.+iñ 095/25	mesken <i>is. Ar.</i> yer m. 075/5
meryem	<i>öz. is.</i> Meryem, bayan adı m. 003/20, 007/5(2), 007/30, 007/35, 007/60	mesleg bk. meslek m. 111/30, 126/5
merzifon	<i>öz. is.</i> Merzifon ilçesi m. 010/30 m.+a 010/30 m.+dan 010/35	meslek <i>is. Ar.</i> iş m. 065/40 m.+e (meslē) 111/5, 126/40 m.+i (iye.) (meslē) 115/15 m.+iñ 111/5 m.+iñ (meslēñ) 111/15(2) m.+te 126/5
mes ęt-	< <i>mesh etmek</i> , sıvazlamak m.ē(d).-iyim 065/80	mesud ęt- < <i>mesut etmek</i> , mutlu etmek m.ē.-sin 011/100
mesafa	bk. mesafe m.+sı 119/10	meşe <i>is.</i> < <i>Far. bīše</i> , meşe m. 050/95(2), 083/5, 106/85
mesafe	<i>is.</i> < <i>Ar. mesāfe</i> , ara m. 011/70 m.+den 011/70	meşğul ol- < <i>meşğul olmak</i> , uğraşmak m.o.-uyorum 116/5
meSeb	<i>is.</i> < <i>Ar. mezheb</i> m. 011/15	meşin <i>is.</i> < <i>Far. mēšīn</i> , deri m.+den 050/80 m.+idi 092/35
mesel	bk. meselā m. 064/5(2)	meşrubat <i>is.</i> < <i>Ar. meşrūbāt</i> , içecek m. 026/25(2)
mesela	bk. meselā m. 002/35, 002/45, 019/50, 030/30, 032/30, 034/5, 044/15, 048/10, 067/25, 070/35, 071/45, 073/85, 093/10, 096/20, 096/45, 096/50, 101/5, 101/20, 102/15, 106/75, 118/20, 120/10, 120/80	meşur bz. meşhur m. 002/30(2), 094/15 m.+du 002/45 m.+umuş 117/20
meselā	<i>zf. Ar.</i> söz gelimi, söz gelişi, örneğin m. 002/30, 002/35(2), 002/45, 011/5, 013/5(2), 019/35, 019/40,	mēşur <i>sf.</i> < <i>Ar. meşhūr</i> m. 094/15, 121/25

- met it-** m.+du 106/90
m.+dur 104/85
< *meth etmek*, övmek
m.i(d).-yîñ 077/30
- meterner** *is.* < *Fr. veteriner*, baytar
m.+i (iye.) 005/35
- metire** bk. metre
m. 068/40(2), 107/35, 119/5,
120/75
(metirē) 011/75
m.+yi 108/10
- metre** *is.* *Fr.* metre
m. 011/70, 028/20, 028/45,
043/10, 101/10(2), 107/40
- mevcut** *is.* < *Ar. mevcūd*
m.+u (iye.) 052/40(2)
- mevki** *is.* < *Ar. mevki'*, yer
m. 010/15
m.+de 119/30
m.+niñ 119/25
m.+si 094/10
- mevli°d** bk. mevlit
m. 097/15
- mevlid** bk. mevlit
m. 012/5, 078/10, 089/25, 104/20
- mevlit** 1. *öz. is.* Mevlit, erkek adı
m. 060/65(2), 060/70
2. *is.* *Ar.* mevlit mesnevisi
m. 125/35
m.+lē 125/35
m.+ler 094/25
3. mevlit okunan tören
m.+ler 012/25
- mevliṭli** *sf.* mevlit okunan tören
m. 078/5
('mevliṭli) 078/5
- mevliüd** *öz. is.* Mevlüt, erkek adı
m. 112/10
- mevsim** *is.* *Ar.* 1. mevsim
m.+i (iye.) 119/30(2)
m.+iydi 056/20
2. dönem, zaman
m.+i (iye.) 119/30
m.+ini 027/5
- mevsimsiz** *sf.* mevsimi düzensiz
m. 026/25
- mevta** *is.* < *Ar. mevta*, ölü
m. 009/55, 049/15
- mevva** bk. meyve
m.+yı 069/40, 069/45
- mevzi** *is.* < *Ar. mevzi'*
m. 058/10
m.+ler 083/30
- mevzu ol-** konusu olmak
m.+muz o.-du 081/32
- meydan** *is.* < *Ar. meydān*, alan, saha
m.+ā 067/35
- meydana çık-** ortaya çıkmak
m.ç.-dī 005/10, 125/35
m.ç.-inca 005/10
- meydana gel-** 1. olmak, oluşmak
m.g.-ir 019/60, 104/90
m.g.-dī için 019/60
m.g.-eccēsē 075/65
2. ortaya çıkmak
m.g.-di 075/75
m.g.-digden 119/51
m.g.-iyorū 119/50
3. doğmak
m.g.-dī 060/10
- meydana getir-** 1. oluşturmak
m.g.-dik 031/20
2. yetiştirmek
m.g.-meye 040/25
- meydanda ğal-** < *meydanda kalmak*, ortada,
kalmak, açıkta kalmak
m.ğ.-an 081/20
m.ğ.-dī 043/15
- meydāne** *is.* *Ar.* bir bayan giysisi
m. 042/20(3)
(meydānē) 042/20
- meydan sinisi** *is.* büyük sini
m.s. 092/50
- meydan yaylası** *öz. is.* Meydan Yaylası,
Berendi'de bir yayla
m.y. 095/40
- meymenetsiz** *sf.* uğursuz
m. 008/20
m.+ē 008/30
- meymet** bk. Mehmet
m. 024/5
- meyrem** bk. meryem
m. 105/65
- meyva** bk. meyve
m.+lar 098/5
m.+yī 098/5
- meyvá** bk. meyve
m.+sıylan 098/15
- meyvá ol-** meyve yetişmek
m.o.-mayınca 098/15
- meyve** *is.* < *Far. m.ve*, meyve
m. 054/25, 067/10, 074/50,
098/5, 098/15
m.+ler 029/15
m.+lerī 098/5
- meyve ol-** meyve yetişmek
m.o.-mayınca 098/15
- mezarlī** *is.* < *mezarlık*, kabristan
m.+ı (yük.) 104/140
- mezbur** bk. mecbur
m. 049/40, 128/12
(mezbūr) 100/25
- mezer** *is.* < *Ar. mezār*
m. 007/40, 010/65, 059/15, 067/45,
107/65
m.+de 072/55
m.+den 010/65, 017/10
m.+e 072/55, 074/35
m.+ē 017/5
m.+i (iye.) 007/40(2)

	m.+imiñ 077/60 m.+iñ 017/5(3) m.+ini 007/25(2), 007/40		
mezerlik	bk. mezarlık m. 037/35 m.+e (mezerlie) 043/65, 101/60, 125/15 m.+i (iye.) (mezerli) 099/10 m.+i (yük.) (mezerli) 105/25 m.+te 125/15 (mezerlmişmiş) 037/35	milim	m. 032/35(2) <i>is.</i> milimetre m. 115/25 m.+ini 109/50
mezun	<i>sf.</i> < <i>Ar. me 'zün</i> , bir okul bitirerek diploma almış kimse m.+larından 118/30	milis ol-	silahlı güçlere katılmak m.o.-du 041/10 m.o.-dü 041/10
mezūnet vur-	< <i>mezuniyet vurmak</i> , izin çıkmak m.v.-du 070/20	millar	bk. milyar m. 050/105, 096/40
mezūriyetli	<i>sf.</i> < <i>mazuriyetli</i> , özür, mazeret ifadesi taşıyan m. 083/50	millet	<i>is. Ar.</i> 1. ulus m.+e 033/10 m.+imizi 015/25 m.+iñ 130/10, 130/15 m.+leriñ 015/25 2. herkes m. 011/35(2), 011/40, 011/60, 011/70, 002/20, 022/5, 032/20, 037/35, 045/20, 047/125, 048/45, 050/15, 079/5, 095/50, 095/65, 100/15, 102/65, 104/80, 104/115, 109/85, 121/10, 127/15, 129/10(2), 130/50 m.+e 047/105 m.+ē 013/10, 105/70, 120/30 m.+i (yük.) 005/20, 075/70, 075/75(2) m.+iñ(ilgi) 022/15, 054/50, 060/20(2) m.+te 037/45, 123/60 m.+ten mi 120/80
mi°htar	bk. muhtar m. 019/15 m.+iñ 019/10 m.+larıñ 050/30 (mi°htār) 019/25 (mihtar) 019/10	millet hastānesi	<i>öz. is.</i> Millet Hastanesi, bir hastane adı m.h.+nde 065/5, 065/15
mih	<i>is. Far.</i> büyük çivi m.+ı (iye.) 112/20 m.+ınan 003/50	milletvekili	<i>is.</i> < <i>milletvekili</i> m. 050/15
mıntı	<i>is.</i> sapsız bıçak, çakı m. 009/70, 009/100 m.+yla 009/75, 009/100	milli	<i>sf.</i> < <i>Ar. millī</i> , ulusal m. 081/30, 104/15
mısır	<i>is.</i> mısır, darı m. 040/20, 050/105, 068/40 m.+dır 050/40	milli eğitim	<i>is.</i> < <i>milli eğitim</i> m.e.+de 073/95
mistā	bk. mustafa m. 036/5 (mistafā) 024/5	millon	bk. milyon m. 005/25(2), 020/25 m.+a 005/30, 019/60(2)
mi°lkiyet	bk. mülkiyet m.+imiz 068/63	milyar	<i>is.</i> < <i>Fr. milliard</i> , milyar m. 005/25, 073/20, 073/95, 098/15(2), 106/55
mi°nāsibi ol-	< <i>münasibi olmak</i> ; uygunu, yakışanı olmak m.o.-ur 011/20	milyon	<i>is.</i> < <i>Fr. million</i> , milyon m. 005/15(2), 020/40, 055/20(2), 073/30, 106/80 m.+a 092/25
mi°nāsip	bk. münasip m. 011/5, 055/5(2), 055/10(2),	minasib ol-	bk. mi°nāsip ol m.o.-anları 032/20
mi°nāsip gör-	< <i>münasip görmek</i> , uygun görmek m.g.-dük 011/10, 011/15	minder	<i>is.</i> şilte m. 045/10(2) m.+ini 021/40 m.+leri 077/15
mi°nāsip göröl-	< <i>mnasip görölmek</i> , uygun görölmek m.g.-dü 011/25	mintan	<i>is.</i> < <i>Far. nām-ten</i> , gömlek m.+lar 064/45
mi°nāsip ol-	< <i>münasip olmak</i> , uygun olmak m.o.-ur 011/5 m.o.-ursa 011/15	mipser	<i>is.</i> < <i>İng. mixer</i> , mikser, bir tarım aracı
mi°sāfir	bk. misāfir m. 003/90, 010/110(2), 095/30(2)		
mīde	<i>is. Ar.</i> mide m.+m 122/10		
miktār	<i>is.</i> < <i>Ar. mikdār</i> , nicelik m. 117/25(2)		
mil	<i>is. Ar.</i> metal çubuk		

	m. 027/10 m.+ile 001/71, 015/5		
miri	<i>is.</i> < <i>Ar. mîrî</i> , vergi m. 075/70	mor	m.k.+gilden 106/110 <i>sf.</i> mor m. 009/185, 107/75
misâfil	bk. misâfir m.+ler 096/35	morcalı	<i>öz. is.</i> Morcalı, bir köy m.+nın 069/60
misafir	bk. misâfir m. 006/35, 072/20, 104/110 m.+ler 048/45	motör	bk. motur <i>is.</i> traktör, tarım aracı m.+a 094/15 m.+uñ 052/5
misâfir	<i>is.</i> < <i>Ar. müsâfir</i> , konuk m. 010/105, 010/110, 011/10, 095/30, 095/35(2) m.+e 105/15 m.+ler 011/10	motur	<i>is.</i> < <i>Fr. moteur</i> , traktör, tarım aracı m. 006/5, 006/10, 014/10, 049/35(2), 073/40, 073/65, 073/75, 073/95(2), 094/15, 101/30, 119/10, 119/20(2), 125/45, 126/20, 127/5 m.+a 049/40, 057/35 m.+la 054/50, 101/30, 101/35 m.+lâ 001/70 m.+lan 049/35 m.+lar 045/15 m.+ları 015/20 m.+umuz 074/60 m.+uñ 073/75
misâfir ol-	< <i>misâfir olmak</i> m.o.-araç 072/20 m.o.-duç 010/60	mu	<i>zm.</i> bu m.+nu 081/10 m.+ña 106/80
misal	bk. meselâ m. 091/20, 099/18	muâbere	<i>is.</i> < <i>Ar. muhâbere</i> , haberleşme m. 029/10, 127/45, 127/45, 127/55, 127/60
misal	<i>is.</i> < <i>Ar. misâl</i> , hayali, farazi m. 108/15	muafız	<i>is.</i> < <i>Ar. muhâfız</i> m.+miş 083/15
misēr	bk. miseir m.+imiz 021/30	muagğag	<i>zf.</i> < <i>Ar. muhakkak</i> m. 105/35 (muakkağ) 027/75
miseir	bk. misâfir m.+iñ 021/30 m.+leri 021/25 m.+leriñ 021/25	muaköy	<i>öz. is.</i> Muaköy, bir semt m. 052/30(2) m.+e 052/30
mis gibi	<i>zf.</i> pekala, elbette m.g. 026/10	muamele	<i>is.</i> < <i>Ar. mu'âmele</i> , işlem m.+lerini 003/85
misil	<i>is.</i> < <i>Ar. misl</i> , eş, benzer m.+i (iye.) 026/10	muamele gör-	muamele ile karşılaşmak m.g.-ür 102/40
misir	bk. mısır m. 030/20, 32/5, 040/35, 050/85, 074/55, 074/60 m.+i 040/35, 050/85(2), 074/55(2) m.+inki 040/35	muayene	<i>is.</i> < <i>Ar. mu'âyene</i> m.+si 003/85
misirli	<i>sf.</i> < <i>misirli</i> m. 077/15	muayne it-	< <i>muayene etmek</i> m.i.-meye 069/25
mit	bk. miting m.+e 052/5	muazzam	<i>sf.</i> < <i>Ar. mu'azzam</i> , büyük m. 119/5, 119/45
miting	<i>is.</i> < <i>İng. meeting</i> , miting m.+e 052/10	mücize	<i>is.</i> < <i>Ar. mu'cize</i> m.+ler 075/105
miydâne	bk. meydâne m. 042/20	mudlağâ	bk. mutlağa m. 100/10
mizân	<i>is.</i> <i>Ar.</i> terazi, ilahi terazi m. 107/85	muğlu	<i>öz. is.</i> Muğlu, bir köy adı m.+su 125/70
mobille dakımı	<i>is.</i> < <i>mobilya takımı</i> m.d. 064/10	muhabbet	<i>is.</i> <i>Ar.</i> muhabbet, sevgi m. 011/101, 036/30, 067/25(2) m.+e 067/25
moda	<i>is.</i> < <i>İt. moda</i> , anlayış m. 068/40	muhabbet ol-	latife olmak m.o.-sun 067/25
mødanya	<i>öz. is.</i> < <i>Mudanya</i> , bir ilçe m.+dâ 075/95 m.+ya 075/105	muhammer	<i>öz. is.</i> < <i>Muammer</i> , erkek adı
moderin	<i>sf.</i> < <i>Fr. modern</i> , çağdaş m. 049/30(3), 050/10, 050/15 m.+lermiş 050/10		
modur	bk. motur m.+uñ 038/5		
molla kerim	<i>öz. is.</i> Molla Kerim, kişi adı		

- muhdār** m. 024/5
bk. muhtar
m. 109/70
- muhit** *is.* < *Ar. muhīḥ*, çevre
m.+imizde 029/20
- muhtaç** *sf.* < *Ar. muhtāc*, ihtiyaç duyan
m.+ım 070/55
m.+sın 070/55
- muhtar** *is.* < *Ar. muhtār*
m. 010/95(2), 106/85
m.+a 010/95
m.+ı (iye.) 019/10, 106/15
m.+iñ 010/100
(muhtarıım) 097/5
- muhtarlıg** < *muhtarlık*
is. 1. muhtarlık görevi
m. 095/50
2. muhtar ile yönetilen yer
(muhtarlıkānā) 106/85
- muhtaş** bk. muhtaç
m.+ları 081/20
- mūmin vekāleti** *is.* Savunma vekaleti,
bakanlığı
m.v.+niñ 043/25
- munğarız** *is.* < *Ar. munkarız*, sönmüş, geri,
geri kalmış
m.+dı 106/85
- munğarız gal-** < *munkarız kalmak*, geri kalmak
m.ğ.-miş 037/15
- murat** *öz. is.* Murat, erkek adı
m. 024/5
- musa** *öz. is.* Musa, erkek adı
m. 064/5
- musa dai** *öz. is.* < *Musa Dağı*
m.d. 099/5
- musāseyn** *öz. is.* < *Musa Hüseyin*, kişi adı
m.+iñ 052/15
- musandıra** *is.* Yun. yüklük
m.+sında 002/45
- musayit ol-** < *mūsait olmak*
m.o.-massa 048/35
- musluk** *is.* *Ar.* çeşme
m.+uñ (muslūñ) 034/25(2), 034/30
- mustafa** *öz. is.* Mustafa, kişi adı
m. 002/50, 007/25, 102/5, 106/65,
117/5, 126/5
(mustafā) 010/45, 083/35,
106/100, 126/5
m.+niñ 008/30
m.+ydy 010/45, 041/20
(mustāfendiler) 120/80
- mustava** bk. Mustafa
m. 005/5
- muşamma** *is.* *Ar.* muşamma, kalın bez
m. 009/155
- muşmala** *is.* < *Yun. muşmula*
m. 074/50(2)
- mut** *öz. is.* Mut, Mersin'e bağlı ilçe
m. 024/25, 109/15
m.+uñ 046/5, 109/15, 120/60
- mutfağ** (muTTan) 062/5
bk. mutfağ
m.+dağt 001/55
- mutfağ** *is.* < *Ar. matbah*, mutfağ
m.+larda 050/110
m.+iñ (mutfāñ) 050/100
- mutlağa** *zf.* < *Ar. mutlaka*, kesinlikle
m. 011/100
- mücadele** *is.* < *Ar. mücādele*, çaba
m.+sinī 027/30
- mücadele ver-** çaba göstermek
m.v.-dim 104/50
- müdded** bk. müddet
m. 121/5
(müddēd) 125/60
- müddet** *is.* *Ar.* müddet, süre
m. 019/50, 131/5(2)
m.+in 003/85
- müdür** *is.* < *Ar. müdür*, yönetici
m.+ü (iye.) 043/65, 109/40
- müendis** *is.* < *Ar. mühendis*
m. 049/45
- müezzin** *is.* < *Ar. mü'ezzin*
m. 112/10
- müftü** *is.* *Ar.* müftü
m. 036/15, 118/5
m.+yne 130/60
- mükāfāt** *is.* *Ar.* ödül
m. 104/30
- mülkiyet** *is.* *Ar.* mülkiyet
m. 106/120
m.+ī (iye.) 119/25
- mümkün** *sf.* < *Ar. mümkün*, olası
m. 026/20
- mün-** < *inmek*, akmak
m.-en 106/60
- münāfıqlık** *is.* < *münāfıqlık*, nifak, ara
bozuculuk
m. 019/10
- münakaşa** *is.* *Ar.* münakaşa, kavga
m.+ya 009/165
- münasebet** *is.* *Ar.* ilişki
m.+ten 130/25(2)
- münāsiP** bk. münāsip
m. 088/20
- münāsip** *is.* < *Ar. münāsib*, uygun
m.+lerimiziñ 076/5
- münevver** *öz. is.* Münevver, bayan adı
m. 008/10, 008/50(2), 008/55(2)
m.+i (yük.) 008/30
- münib** *öz. is.* Münib, erkek adı
m. 106/80
- müsāde** *is.* < *Ar. müsā'ade*, izin
m. 011/20
(müsāt) 092/20
- müsāde et-** < *müsaade etmek*, izin vermek
m.ē. 020/25
m.ē(d).-ellerse 131/5
- müsāfir** bk. misafir
m. 010/95(2), 010/100(2), 095/25,

- 124/20
 m.+iñ 010/100
 m.+ler 074/10
 m.+lerē 097/15
- müseir** bk. misafir
 m.+lere 021/10
- müslüman** *is.* < *Ar. Müslim + Far. ān*
 m. 130/20, 060/60
 (müsülmān) 130/45
- müstemleke** *is.* *Ar.* sömürge
 m.+lerinden 130/40
- müş adı** *is.* birisinden duyulma, duyma
 m.a. 053/10
- müşki'l** *sf.* < *Ar. müşkil*, zor
 m. 050/30
- müşteri** *is.* < *Ar. müşterī*
 m. 010/45, 111/30(2), 111/35
 m.+m 060/10
 m.+niñ 112/20(2)
- müşteri bul-** müşteri bulmak
 m.b.-up 100/45
- mütâasıp** *sf.* < *Ar. muta'assıb*, dindar
 m. 096/5
- mütâkip** *e.* < *Ar. müte'ākib*, karşı, karşılık
 m. 086/5
- müzdele-** < *müjdelemek*, müjdeli haber
 vermek
 m.-di 104/30
- müze** *is.* < *Fr. musee*, müze
 m.+de 094/5

N

na	bk. ne 1. <i>sf.</i> hangi n. 027/60, 066/5, 073/10(2)	nallah	n. 057/10 bk. allah n. 082/55
nadas	<i>is.</i> <i>Rum.</i> tarlayı dinlendirme n.+ı (yük.) 027/20	nallamā	<i>is.</i> < <i>nallama</i> , nal çakma n. 115/20
nadasa ğal-	< <i>nadasa kalmak</i> , nadasa bırakmak n.ġ.-an 027/20	namaz	<i>is.</i> < <i>Far. namāz</i> n. 022/20, 092/10 n.+dan 011/100, 022/5, 069/30, 095/80, 130/30 n.+ı (yük.) 094/30, 100/35 n.+ımı 031/35 n.+ımı 012/25, 100/35, 104/145 n.+larımızıñ 071/35
nādir	<i>sf.</i> <i>Ar.</i> seyrek, kıt n. 015/35, 049/35	namaz ğıl-	< <i>namaz kılmak</i> n.ġ.-ar 104/150 n.ġ.-arız 011/90 n.ġ.-ayım 130/25 n.+ı ġ.-allār 079/5 n.+ımı ġ.-añ 031/35 n.+ımı ġ.-ar 069/30, 092/10, 131/15
na ğadar	bk. ne kadar 1. <i>zf.</i> çok, oldukça n.ġ. 096/50 2. <i>zf.</i> ne ölçüde n.ġ. 027/45, 104/95 (nā ğadar) 050/115 3. <i>sf.</i> ne kadar (nā dar) 011/45, 028/10, 075/80 (nā dār) 011/70, 075/65, 075/80 (nā dar) 036/20	namazlı	<i>sf.</i> namazını kılan n.+ysā 096/5
naħa	<i>e.</i> < <i>naha</i> , işte n. 075/55	namazlı abdesli	<i>sf.</i> < <i>namazlı abdestli</i> , namazında niyazında olan n.a. 096/5, 096/10
nahıl	bk. nasıl <i>zf.</i> nasıl n. 006/30, 020/20, 036/10, 037/10, 037/35, 054/25, 124/5	namazlık	<i>is.</i> < <i>namazlık</i> , seccade n.+ı (yük.) (namazlı) 055/10 n.+larī 055/5
nahiyē	bk. nahiye n. 057/5 n.+imiş 105/76	namıs	<i>is.</i> < <i>Ar. nāmūs</i> n. 130/65
nāhiye	<i>is.</i> <i>Ar.</i> bucak n.+ile 105/76 n.+miz 068/45	nām	<i>is.</i> <i>Far.</i> ad n.+ına 081/5
nahiyelik	<i>is.</i> bucaklık n. 104/75	nāmert	<i>sf.</i> < <i>Far. nā-merd</i> , mert olmayan n. 105/70
nahni	bk. yahni n. 008/45, 013/10, 024/5, 042/25, 129/15(4) (nahni) 012/15 n.+yī 042/25	nāne	<i>is.</i> <i>Ar.</i> nane n. 051/16
nahnilı	<i>sf.</i> < <i>yahnili</i> , yahni yemekli n. 011/65, 076/20	nāp-	< <i>ne yapmak</i> , ne işlemek n.-acağsıñız 044/25 n.-acañ 104/60 n.-acañ 081/33, 118/25 n.-acañız 065/30, 073/10(2) n.-ıyım 065/75 n.-alım 009/40, 011/40, 104/60, 104/165(2), 126/35 n.-añ 009/60 n.-ayım 009/40, 026/25 (nāPım) 021/30 n.-ıcāz 104/65 n.-ıyır 026/30, 104/165 n.-masam 052/15 n.-sıñ 049/40(2) n.-tıñız 065/25, 092/40
nail	<i>öz.</i> <i>is.</i> Nail, erkek adı n. 075/5	nar	<i>is.</i> < <i>Far. nār</i> n. 039/5(2), 067/50(3), 067/55, 067/85 (nār) 029/15, 035/5, 039/15(2) n.+ıñ 039/5
naķış	<i>is.</i> < <i>Ar. nakş</i> , süs n.+ā der 103/5	nāra-	< <i>ne aramak</i> (yok, anlamında) n.-cağ 057/10
naķışlı	<i>sf.</i> < <i>naķışlı</i> , süslü n. 013/30		
nal	<i>is.</i> <i>Ar.</i> nal (nāl) 111/20 n.+ı (yük.) 028/30, 071/10, 112/20 n.+ımı 028/30		
nāl-	< <i>ne almak</i> n.-acañ 056/21 (nā Jacağ) 089/10		
nalbat	<i>is.</i> < <i>Ar. nal</i> + <i>Far. bent</i> , nalbant n. 002/55, 028/30		
nāle	<i>zf.</i> nasıl		

	(nārācaḡ) 031/15 (nārāycaḡ) 130/5 n.-cāmiş 017/15 n.-ñ 009/90 (nā_rār) 011/25 n.-rmiş 007/25 n.-sıñ 010/65, 041/20, 066/15, 104/135, 130/5 (nā_rasiñ) 009/155(2) n.-sıñdı 043/35 (nārāyacaḡ) 057/40		
nar ekşisi	<i>is.</i> nardan elde edilen bir sıvı n.e. 118/20		
nāri	<i>is.</i> bir çekiç türü, bakırcıların kullandığı bir araç n. 115/20(2)		
narhdere	<i>öz. is.</i> Narlıdere, İzmir'in ilçesi n.+dē 117/5 n.+ye 117/5		
nası	bk. nasıl 1. <i>zf.</i> ne şekilde, ne yolla n. 001/30(2), 001/35(2), 009/90, 025/25, 027/30, 042/5, 050/90, 050/110, 067/80, 071/45, 078/25, 100/46, 102/10, 121/58, 130/65, 130/70 2. <i>sf.</i> nasıl, ne gibi, ne tür n. 050/55		
nasıl	1. <i>zf.</i> nasıl, ne şekilde, ne yolla n. 009/50, 027/65, 050/50 059/15, 096/10, 102/66, 104/55, 106/65, 115/10, 118/31 (nasıl) 009/145, 077/30 2. <i>zf.</i> ne kadar çok, çok n. 001/20, 119/5 3. <i>sf.</i> nasıl ne gibi, ne tür n. 125/45 n.+ıdıñ 105/20 n.+sa 048/50 4. "Ne dediniz" anlamında bir söz (nasıl) 119/5		
nası osa	<i>zf.</i> < <i>nasıl olsa</i> , her durumda n.o. 081/15		
nasılsıñız	<i>sf.</i> < <i>nasılsınız</i> bir nezaket ve hal hatır sorusu (nassıñız) 089/5 (nassıñız) 085/10		
nāsib	<i>is. Ar.</i> nasip, kismet n. 011/25, 060/10, 060/75 (nasip) 106/20 n.+imiş 021/35, 058/15, 060/10, 086/5 n.+ini 089/25		
nāsib eyle-	< <i>nasip eylemek</i> , eriştirmek n.e. 021/60		
nāsib it-	< <i>nasip etmek</i> , eriştirmek n.i.-erse 072/10		
navaḡa	<i>is.</i> < <i>Ar. nafaḡa</i> , geçimlik n. 096/45		
nāyet	bk. nihayet		
		n.+ı (iye.) 060/75 n.+indē 060/70	
nylon	<i>is.</i> < <i>İng. nylon</i> , plastik n. 028/40(3), 044/15(2), 044/20, 101/40 n.+lara 101/40		
nāzik	<i>sf.</i> < <i>Far. nāzük</i> , ince n. 131/20		
nazlan-	naz yapmak n.-dī 113/25 n.-ır 096/10, 113/25		
nazlı	<i>sf.</i> nazlı n. 069/45		
nazmi	<i>öz. is.</i> Nazmi, erkek adı n. 008/60, 036/25 n.+ylē 036/20		
ne	1. <i>zm.</i> ne n. 001/50, 002/25, 002/30(2), 003/75, 003/105, 003/125(2), 004/10(2), 005/20, 007/5(2), 007/10, 007/20, 007/60, 007/65, 007/70, 008/35(2), 008/60, 009/65, 009/70, 009/80, 009/100, 010/40, 010/80, 010/110(2), 011/15, 011/60, 011/85, 012/20, 012/25, 013/20, 013/40, 013/50(2), 014/10, 021/50(2), 021/60(3), 022/5, 024/10, 024/20, 025/10, 025/15(2), 025/25(2), 027/60, 028/15, 028/20, 028/35(2), 028/50, 029/20, 030/5, 030/15, 030/20, 034/10, 035/15, 036/15, 039/10, 040/20(2), 040/30, 041/10(2), 041/20, 042/40, 043/50, 048/45, 049/30(2), 050/50, 050/70, 050/75(2), 050/95, 053/15, 054/5, 054/10, 054/15, 054/20(2), 055/5(3), 055/25, 056/5, 057/25, 057/30, 057/35, 057/40, 057/61, 058/10(2), 059/10(2), 060/30(2), 060/35, 060/45, 060/50(3), 060/60, 060/65, 060/110, 061/20, 062/42, 063/5, 063/10, 064/10, 065/25, 065/80, 066/5, 066/15(2), 067/50, 067/85, 068/15, 068/40, 069/50, 069/55, 071/5, 071/15(2), 071/20(4), 071/25(3), 071/30, 071/30(3), 071/40, 071/50(2), 071/51, 072/25(2), 072/45, 072/55, 073/40(2), 073/85, 074/20, 074/30, 074/50, 074/75, 075/45, 078/10, 078/25, 081/15(3), 081/25, 082/25, 082/30, 083/15, 083/20, 083/50, 083/55, 085/20, 089/10(3), 089/30(2), 089/32, 092/40, 095/30, 095/75, 096/10, 096/51, 100/15, 100/25, 101/5, 104/65, 104/80, 104/155, 105/40, 105/45,		

- 105/50, 106/5, 106/40(2),
106/115, 107/35(3), 107/40,
107/55, 108/15, 109/5(2), 109/55,
109/75, 110/5, 112/20(4), 118/5,
119/15, 119/20, 119/25, 119/40,
119/50, 121/35, 123/30(2),
123/35, 125/45(2), 128/5, 128/11,
128/13, 129/10, 129/15(2),
130/40, 131/5
(nē) 001/15(2), 029/5, 065/40,
085/25, 102/60(2)
(ne) 069/55
n.+ydī 012/5, 067/60
n.+dir 050/10(3), 050/15, 065/87,
130/45
n.+ler 030/20(2), 031/20(3),
067/45, 085/10, 098/20(2),
098/21(2), 105/5(2)
n.+lēr 067/45
n.+mi 024/10, 072/10
n.+siñiz 127/30
n.+ye 073/40, 127/25, 129/15
n.+yidi 008/60
n.+yidī 075/70, 075/75, 108/20
n.+yiñ 127/91
n.+yise 081/25, 125/20(2)
n.+ymış 074/25
n.+yise 011/45, 021/30, 022/10(2)
n.+ysē 002/25
2. *z.f.* neden, niçin
n. 010/70, 019/10, 028/60
(nē) 123/20
3. *sf.* ne, ne tür, hangi
n. 010/95, 037/50, 042/30,
043/25, 054/5, 057/50, 063/5,
072/20, 081/30, 089/5, 102/35(2),
104/75, 104/145, 123/50(2),
125/15, 127/93
4. *z.f.* hayranlık bildiren bir söz
n. 036/30, 036/35, 036/36,
107/70, 117/10
5. *zm.* belgisiz zamir olarak
n. 075/55, 103/15, 104/15,
104/30, 104/60, 104/90
(nē) 064/10, 127/5
(ne) 065/20
6. *ünl.* şaşma, kızgınlık gibi
duyguları anlatan bir söz
(nē) 008/5, 008/10, 060/110,
067/75, 067/85
- neb_efendi** *öz. is.* < *Nebi Efendi*
n. 010/75
- ne°betci** bk. nöbetçi
n. 123/55
- ne°betçi** bk. nöbetçi
n.+si 130/15(2)
- ne biçim** *sf.* olumsuz durumları, nesnelere
anlatmada kullanılan bir söz
n.b. 034/15
- ne bileyim** *ünl.* çaresizlik, öfke, reddetme,
pişmanlık, hatırlamak istememe
vb. anlamlar ile kullanılan bir söz
n.b. 008/10, 028/50
(ne bilēyim) 007/35, 008/10
(ne bilēm) 007/10, 007/20,
007/45, 007/60, 008/20, 025/15,
026/20, 028/15, 041/20, 043/5,
054/35, 080/5, 105/40
(ne bilēym) 007/55, 043/65,
055/25, 124/25
(ne bileyiñ) 029/5
(ne bilēyñ) 035/10
(ne bilim) 013/35, 056/5, 059/15,
067/35
(ne bilīm) 063/10, 067/30,
082/40, 083/55, 095/15
(ne biliyim) 010/105
- necati** bk. necāti
n. 007/60
- necāti** *öz. is.* Necati, kişi adı
n. 003/25, 034/5
- necāti dayı** *öz. is.* Necati dayı
n.d.+ñ 008/5
- necāT Tayı** bk. Necāti dayı
n.D.+sı 008/60
- neci** *zm.* nedir
n. 030/20
- neçe** *sf.* nasıl
n. 066/10
- nēd-** < *ne etmek*
n.-elim 021/35
- neden** 1. *z.f.* soru zarfı, niçin, neden
n. 009/40(3), 017/25, 026/25,
029/30, 075/45, 119/20
(nēdēn) 009/30
(nedēn) 106/35, 119/25
2. *is.* neden, sebep
n.+i (iye.) 111/15
n.+i_je 050/35
n.+iyle 050/30
n.+leri 102/5, 102/10
- nefer** *is. Ar.* kişi, kimse
n. 130/70
n.+i (iye.) 130/45
- nefes** *is. Ar.* soluk
n.+im 073/30
- nefis** *is.* < *Ar. nefis*, kendi
n(i).+ine 060/60
- ne ğadar** < *z.f. ne kadar*
1. çok, oldukça
n.ğ. 027/75
2. *z.f.* ne kadar, ne ölçüde
n.ğ. 092/30, 125/25
3. *sf.* ne kadar, çok
n.ğ. 096/50
- ne ğıbar** *z.f.* nasıl, ne şekilde
n.ğ. 060/35(2)
- ne ğıymatı ğaldı** *dey.* < *ne kıymeti kaldı*,
“hiçbir önemi ve değeri
kalmadı” anlamında bir söz

ne i-	n.ğ.ğ. 020/40 ne olmak n.i-dini 080/5, 107/35	nēsāt vir-	n. 065/20 < <i>nasihat vermek</i> , öğüt vermek n.v.-iller 059/16
neḡah	bk. nikah n.+larını 072/10	nēse	bk. neyse n. 096/15, 109/60
nembelle	“ne bileyim nesi” anlamında (?) n.+si 069/60(3)	nesi	<i>zm.</i> hangi yönü n.+ni 035/10, 035/15(2), 052/15
neme lāzım	<i>zf.</i> doğrusunu isterseniz n.l. 075/40	nesil	<i>is.</i> < <i>Ar. nesl</i> , kuşak n. 015/25(2) n.+e 001/15 n(i).+i (iye.) 101/40(2) n(i).+imiz 037/20, 062/35 n(i).+iñi 033/30
nene	<i>is.</i> 1. yaşlı kadın n.+niñ 078/25 2. büyük anne n.+si 082/55	neṭ-	< <i>ne etmek</i> , ne yapmak n.-eceñ 021/50 n.-tiñ 106/60 (n _i TTiñ) 008/25
ne...ne	<i>bağ.</i> ne...ne n.n. 001/15, 018/5, 020/40, 036/25, 072/55, 083/10, 100/30(3), 106/125	netekim	<i>bağ.</i> < <i>nitekim</i> n. 027/75
nenni	<i>is.</i> ninni n. 055/20, 055/25, 082/45, 082/50(2), 082/55(2), 082/56 (nenni) 082/45, 082/50, 082/55, 082/56	netice	<i>is.</i> < <i>Ar. netice</i> , sonuç n.+de 046/5 n.+sini 009/105, 102/66
ne o	<i>ünl.</i> ne var, ne oluyor n.o. 010/70, 011/55 (ne ò) 067/75	ne var	<i>ünl.</i> “olumsuz hiçbir şey yok” anlamında bir söz n.v. 001/15, 001/70, 007/35, 009/85, 009/95, 104/65 (ne vār) 057/60, 057/65
nerde	bk. nerede n. 001/35, 004/10, 007/45, 008/15, 013/45, 031/25, 041/5, 041/10, 063/13, 068/55, 085/15, 109/70, 118/25, 120/40, 120/45 (nerdē) 019/25, 041/10(2), 085/15, 104/140 (nērde) 037/10 (neṛde) 001/10, 001/55, 069/55 n.+k 047/38 n.+ki 009/10	ne vazifeñ	<i>ünl.</i> < <i>ne vazifen</i> , “sana ne, senin işin değil” anlamında bir söz n.v. 123/5, 123/10 (ne vaziveñ) 017/5
nerde ğaldı	<i>ünl.</i> < <i>nerde kaldı</i> , “nerede, neden gelmedi” anlamında n.ğ. 019/20	nevī	<i>is.</i> < <i>Ar. nev'</i> , tür n. 095/5(2)
nerden	bk. nereden n. 020/30(2), 024/5, 030/5, 052/10, 068/50(2), 075/75, 123/10 (neṛden) 037/20, 037/30, 037/35, 056/10, 057/10	nevşeir	<i>öz. is.</i> < <i>Nevşehir</i> n.+mi 049/20
nerdeyse	<i>zf.</i> < <i>nerdeyse</i> , hemen hemen n. 027/15, 126/30	ney	bk. niye n. 007/45
nerde	<i>zm.</i> hangi yere n. 007/45, 009/10, 009/30, 009/186, 009/188, 010/105(2), 020/15, 060/55, 065/70, 082/30 (nerē) 080/10, 083/30, 121/55, 127/45 (neṛē) 035/5, 060/60	ney	<i>zm.</i> ne n. 013/50, 021/50, 076/10, 105/45 n.+i 003/20, 012/5, 012/10(3), 013/45(3), 016/15, 060/105, 062/5, 065/40, 067/30, 104/65, 121/35(2), 123/50
nereli	<i>sf.</i> hangi yerli n.+siñ 125/40, 127/50(3)	ne yapalım	<i>ünl.</i> çaresizlik ifadesi n.y. 031/30 (ne yábalım) 010/50
neresi	<i>zm.</i> hangi yeri n.+nden 067/85	neye	bk. niye n. 010/85, 010/105(2), 020/35, 123/5, 123/30, 123/35 (neyē) 009/25, 060/30, 106/50, 123/50 (neye) 083/15, 089/25
nereye	<i>zf.</i> hangi yere n. 032/40, 123/10	neyi	<i>zm.</i> falan, filan n. 013/40, 013/45(3), 031/15, 045/25, 096/15, 096/45, 103/10, 104/45, 104/60, 104/85, 104/90, 104/110, 105/10
neri	bk. eğri	neyise	bk. neyse n. 027/50, 125/35 (neyisē) 096/30

neyle-	< <i>ne eylemek</i> n.-riz 124/15		
neymiş	<i>zf.</i> güya, söylendiğine göre n. 064/15	nireli	(nirā _{dar}) 104/135 bk. nereli n.+siñiz 069/15
neyse	<i>bağ.</i> her ne ise, uzatmayalım n. 003/110(2), 010/100, 011/50, 012/20, 013/45, 021/35, 021/40, 022/15, 027/15, 036/35, 047/15, 047/30, 052/5, 057/60, 060/85, 060/100, 067/70, 067/80, 069/55, 108/20, 069/60 122/15, 127/15 (neysē) 022/15, 074/70, 096/15 (neysē) 064/60 (neySe) 129/15 (nēyse) 057/60 (nēySe) 121/35 (neyse) 079/10 (nēyze) 037/50	niriye	bk. nereye (niriye _{deñ}) 036/15
nezâket	<i>is.</i> <i>Far.</i> naziklik n. 003/30	nisan	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>nīsān</i> n. 027/20(2), 027/30, 039/15(2), (nīsan) 027/35, 027/70 n.+da 027/35 n.+iñ 097/5
ni	bk. ne (soru zamiri) n. 021/10, 021/20, 064/20	nīse	bk. neyse n. 064/5, 076/15
niāyet	bk. nihayet n. 043/10, 073/5	nisfet	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>nisbet</i> , nispet n.+inde 049/40
nice	<i>sf.</i> kaç, ne kadar n. 107/60, 107/70	nişan	<i>is.</i> < <i>Far.</i> <i>nişān</i> , evlilik için söz verme n. 003/80, 011/35, 047/85(3), 076/5, 110/5, 113/10(2), 125/30(2) n.+a 047/85 n.+ı (yük.) 113/10 n.+ını 048/5 n.+ısa 048/5
nid-	bk. ne _{tmek} n.-eceñ 105/45 n.-ecēñ 066/5	nişan al-	ateşli silahlarda hedefi vurmak için gerekli doğrultuyu vermek, gezlemek n.a.-ırlar 003/95
nīde	bk. niğde n.+de 080/10	nişan gö-	< <i>nişan koymak</i> , yapmak n.ğ.-llar 131/5 n.ğ.-duğdan 131/20
niğde	<i>öz. is.</i> Niğde ili n. 080/10	nişanla-	nişan yapmak n.-dılar 002/20
nihat	<i>öz. is.</i> Nihat, kişi adı n. 104/85	nişanlan-	nişanlamak n.-dım 002/20, 042/10, 070/30, 109/55
nihāyet	<i>is.</i> <i>Ar.</i> son, nihayet n.+ine dek 011/80	nişanlan-	bk. nişanlanmak n.-dı 011/35
niķah	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>nikāh</i> n. 096/30 n.+ı 076/25 n.+la 011/30 (niķāmızı) 072/10	nişanlı	<i>sf.</i> nişanlı, sözlü n. 002/20, 048/25 n.+mızı 089/20 n.+mıyken 011/101
nikah ğıyıl-	< <i>nikah kıyılmak</i> , nikahlanmak n.ğ.-ıyor 110/10	nişanlıķ	<i>is.</i> < <i>nişanlık</i> , nişan kıyafeti n. 125/30
nīmet	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>ni'met</i> , rızık n.+lerle 015/30	nişanlınan-	< <i>nişanlanmak</i> n.-dım 070/20(2)
nine	<i>is.</i> yaşlı kadın (ninē) 078/25 n.+ler 015/20	nişan yap-	nişan töreni düzenlemek n.y.-allardı 121/10(2) n.y.-dığ 042/15
nīnik	<i>is.</i> < <i>niynik</i> n. 104/135(2)	nişasta	<i>is.</i> < <i>Far.</i> <i>nişāste</i> n.+sı 117/25
nirde	bk. nerede n. 001/15(2), 001/25(3), 001/70, 057/35, 078/20, 129/5 n.+ñ 105/70	nişatır	<i>is.</i> < <i>Far.</i> <i>nişādūr</i> , nişadır, amonyak n. 092/35, 092/45(4) (nişātır) 092/30 n.+ı (yük.) 092/35, 092/40, 092/45(2) n.+ımış 092/45
nirdeyse	bk. neredeyse n. 001/55	nit-	bk. ne _{tmek} n.-siñ 075/75(2)
nire	bk. nere n. 057/10, 104/140	niyāzi	<i>öz. is.</i> Niyazi, erkek adı

niye	n. 073/5 zf. neden niçin n. 001/60, 053/20, 060/20, 099/15, 105/50, 105/55, 123/30, 131/20	nöbet	is. < Ar. <i>nevbet</i> , sıra ile olan görev n. 123/65 n.+i (yük.) 123/40(2) n.+inde 123/20 n.+te 123/20 2. is. kez n.+i (iye.) 123/65(2)
niyet	is. < Ar. <i>niyyet</i> , maksat n. 121/40 n.+ine 011/65	nöbetçi	is. nöbetçi, nöbet sırası kendinde olan n. 064/60, 081/25, 083/5, 109/30, 23/30(2), 123/40(2), 123/45 (nöbetçi) 083/10
niyetli	sf. niyeti, isteği olan n.+yız 089/31	nöğür-	< ne görmek, ne iş yapmak n.-düm 060/15(3) n.-elim 007/15, 035/15 (nöğrelim) 007/15, 007/30
niynik	is. giysi, kıyafet n. 105/25	nöğür-	bk. nöğürmek n.-elim 007/10, 007/15 (nöğrelim) 007/5
nizāh	is. < Ar. <i>nizā'</i> , kavga n. 104/140	nömet	bk. nöbet n.+ine 123/15
nizāme	is. < Ar. <i>nizāmiye</i> , giriş kapısı n.+den 127/35	nör-	< ne görmek, ne (iş) yapmak n.-ceñ 004/5 n.-dümü 080/5 n.-dünüz 011/25, 092/40 n.-ecek 010/95 n.-ecemiş 008/20 n.-eceñ 018/20, 055/10, 055/20, 066/5, 066/15, 074/20, 092/55, 109/5, 127/75 n.-ecēz 081/5 n.-elim 011/40, 083/5, 104/60 n.-eyim 008/15 n.-eyiñ 008/45 n.-sünler 054/50 n.-sün 129/10 n.-ün 123/10 n.-ün 009/60(2), 082/25, 089/31 n.-üpsün 009/187 n.-üseñ 127/75 n.-üyoruñ 017/15 n.-üyüñ 066/10, 082/25 n.-üyüz 124/15
nodos	is. üstü toprakla örtülü saman yığını n. 099/5(2)	nöretmen	bk. öğretmen n.+imiz 068/25
nohud	bk. nohut n. 051/5(2), 051/10, 054/10, 054/25, 056/10, 101/10, 101/35	nuh	öz. is. Nuh, kişi adı n. 007/40
nohut	is. <i>Far</i> . tanelerinden yemek de yapılan bol nişastalı bir bitki n. 029/15, 044/10(3), 049/30(2), 074/10, 074/75, 094/15, 094/25(2), 107/30, 125/35 n.+ulan 042/25 n.+uyla 011/65	nuh_üseyin	öz. is. < <i>Nuh Hüseyin</i> , kişi adı n.+gil 007/25
nohutlu	sf. nohut olan n. 074/75, 078/5	nuhu nene	öz. is. Nuhu Nene, kadın adı n.n.+mgil 007/10, 007/15, 007/55
nohut yahnisi	is. etli nohut yemeği n.y. 124/10	numara	is. < <i>It. numero</i> , numara n. 102/25(2) n.+sına 111/15
noқта	is. < Ar. <i>nuқта</i> , miktar n.+dā 095/60	numaralı	sf. sıralı n. 111/15
nöl-	< ne olmak n.-acağ 002/15, 002/20, 060/105 n.-acağ 070/10, 070/35, 130/45 n.-ucağ 024/15 n.-du 075/45, 092/45 n.-ur 067/70 n.-ür 025/25	numorolu	bk. numaralı n. 073/20
nola	ünl. < ne ola, ne olur, keşke n. 052/15		
normal	1. zf. <i>Fr.</i> normal, aynı n. 006/60(2) n.+da 111/15 2. is. orta, ortalama n. 011/60 n.+ine 120/55		
noterdam	öz. is. < <i>Roterdam</i> şehri n. 106/25		
noud	bk. nohut n. 101/35		
nouT	bk. nohut n. 035/5(2)		
nout	bk. nohut n. 074/35, 074/50, 121/25, 129/15		
nõ	ünl. < ne o n. 010/100, 010/105		

nur	<i>is.</i> < <i>Ar. nūr</i> , aydınlık, ışık n. 077/20
nur içinde yatsın	<i>is.</i> bir hayır dua n.i.y. 033/5
nur ol-	iyi olmak, aydınlık olmak n.o.-sun 010/105, 010/115
nūri	<i>öz. is.</i> Nuri, erkek adı n. 100/25
nusáybin	<i>öz. is.</i> Nusaybin, bir ilçe n. 065/5 n.+iñ 065/5
nūfus	<i>is.</i> < <i>Ar. nūfūs</i> , bir ülkede, bir yerde, bir evde yaşayan kişi sayısı n.+u (iye.) 005/15 (nūFusu) 005/15 (nūFusa) 069/60 n.+una 019/5
nūFuz	bk. nūfus n. 028/25
nūfuz	bk. nūfus n.+a 130/5(3) n.+ā 130/5 n.+udum 060/10
nūmune	<i>is.</i> < <i>Far. numūne</i> , örnek n.+yi 027/60
nūzül	<i>is.</i> < <i>Ar. nūzül</i> , felç n. 041/20(2)

O, Ö

- o 1. *zm.* teklik üçüncü kişi
o. 003/5, 003/20, 003/55, 007/5, 007/10(2), 007/15(2), 007/20, 007/40, 007/50, 007/55(2), 007/60(2), 008/5(3), 008/15, 008/30, 008/50, 009/10, 009/70, 009/155, 009/170, 010/10, 010/40, 010/100(2), 011/5, 011/10, 011/35, 011/95, 013/25, 016/15, 017/10, 019/55, 020/30, 020/40, 021/30, 021/35(2), 028/30, 030/25, 036/30, 037/15, 041/15, 042/15, 042/30, 047/40, 047/85(2), 047/90, 047/130, 047/145(2), 048/15, 048/40, 048/50, 049/15, 050/95, 052/15, 054/50, 056/20, 057/25(2), 057/40, 058/15(3), 060/30, 060/40(2), 060/80, 062/40, 065/35, 065/60, 066/5, 067/45, 067/65, 067/75(3), 068/25, 070/50, 071/50, 073/10, 073/80, 073/95, 075/45, 078/20, 080/10, 081/25, 082/10(2), 083/35, 083/55, 085/25, 092/45(2), 093/10, 094/5, 099/15, 100/25, 100/35, 102/65, 104/5, 104/75, 104/115, 104/140, 105/55, 105/65, 105/75, 106/15, 106/50, 106/85, 106/125, 107/40(2), 109/50(2), 113/20, 114/5, 119/45, 120/10, 121/45(2), 127/55, 127/60, 130/10, 130/70, 131/20
(ö) 002/15, 003/10, 019/20, 028/30, 050/95, 060/80, 065/45, 067/60(2), 078/20, 083/50, 099/15, 109/40, 109/45, 109/70(2), 119/40, 121/35, 130/60
o.+na 003/100, 007/25, 009/25(2), 009/55, 009/165, 016/15, 021/62, 028/30, 047/130(3), 047/150(2), 070/35, 070/50(2), 071/35, 072/30, 082/5(2), 083/40, 083/56, 085/5, 085/10, 100/25
o.+ña 067/65, 094/10, 096/30, 105/70, 105/75
o.+ñā 067/55
o.+nā 003/15, 026/31, 075/75, 121/20
o.+nda 047/75
o.+ndan 052/10, 054/20, 065/15, 075/10, 106/55, 120/85
o.+nu 007/15(2), 007/30, 007/45, 009/5, 009/25, 009/95, 009/175, 011/100, 020/40, 083/35, 083/40, 083/55(3), 104/95, 104/145, 109/35, 109/45, 113/20, 127/55, 130/20
o.+nū 025/30, 060/70, 109/45, 109/70
o.+nq 131/15
o.+nuñ 001/55, 002/15, 003/25, 006/40, 007/30, 007/35(2), 007/55, 008/50, 008/60(2), 010/40, 013/35, 016/15, 016/17, 018/10, 020/15, 021/30, 021/35, 024/5, 031/55, 033/36, 034/20, 048/15, 049/15, 050/95, 052/40, 059/5, 060/65, 060/105, 062/43, 067/45, 068/45, 072/40, 072/45, 075/50, 078/30, 081/20(2), 082/35(2), 083/35, 102/65, 106/50, 107/40, 109/45, 109/70(2), 120/75, 125/20, 125/25, 130/20, 130/75, 131/5(2)
o.+nuñki 003/20
o.+nuñla 009/95
o.+ydu 060/60
o.+ylan 040/5
2. *zm.* nesnenin yerine geçer
o. 002/35, 008/45(4), 009/20, 009/105, 011/50, 011/65, 013/30(2), 017/27(2), 017/29, 019/15(3), 019/35, 019/40, 019/45, 021/20, 021/25, 021/30, 021/50, 023/10, 026/5(2), 027/35, 028/5, 028/45, 031/40, 031/55, 040/40, 043/40, 044/20, 047/120, 047/150, 047/155, 047/180, 050/50, 050/120, 050/121, 052/10, 055/15, 057/60, 063/11, 064/15, 064/35, 066/15, 067/25(2), 067/86, 070/10, 071/45, 071/50, 072/5, 073/85, 074/50, 093/15, 094/35, 095/25, 095/80, 095/82, 096/40, 098/10(2), 100/5, 100/25, 100/45, 101/45, 102/30, 102/45, 104/40(2), 104/120, 104/140, 104/145, 105/10, 105/15, 105/30, 105/45, 105/70(3), 105/75, 109/80, 111/35, 115/15(2), 115/27, 118/15(2), 119/30, 120/35, 121/45, 121/45, 124/5, 124/40, 131/5
(ö) 003/15, 019/50, 024/15, 028/65, 039/15, 042/30, 044/20, 050/10, 050/75, 050/95, 050/105, 050/120, 055/15, 064/40(2), 064/45, 092/15, 101/67, 107/25, 115/10, 121/50
o.+mū 115/15
o.+na 006/20(2), 006/40, 009/5, 009/20, 009/100, 009/105(2), 011/65, 011/95, 027/55, 028/45, 029/20, 030/32, 031/35, 040/35,

047/175, 047/202, 053/10, 064/50,
 065/65, 070/50, 073/80, 073/90,
 074/25, 074/45, 076/10, 076/15,
 076/20, 091/10, 095/80, 101/15,
 102/5, 102/40(2), 102/60,
 105/30(2), 113/30, 116/10,
 120/25, 120/35, 121/45
 o.+ñā 120/35
 o.+nā 042/25, 050/75, 050/85,
 063/11, 101/15, 115/20(2),
 119/35, 120/15, 120/35
 o.+na göre 023/10, 027/60, 054/5,
 054/15, 075/65
 o.+nda 002/45, 015/10, 064/5,
 057/60, 102/60, 120/60, 124/30,
 127/5, 127/85, 129/5
 o.+ndā 074/40, 076/10,
 ð.+nda 067/45
 o.+ndan 001/15, 002/05(2),
 002/20(4), 003/10(3), 003/15,
 003/20, 003/25(2), 003/30,
 003/70, 003/85, 003/100(2),
 003/115, 005/5, 005/10(3),
 005/15(3), 006/5, 006/15, 006/25,
 006/45, 006/55, 007/5, 007/20,
 008/20, 008/35, 008/45,
 008/50(2), 009/30, 009/80,
 009/85, 009/95, 010/15, 010/60,
 011/5, 011/20, 011/30(2),
 011/35(2), 011/55(2), 011/80,
 011/90(3), 011/95(2), 012/5(2),
 012/10, 012/15, 013/5(2),
 013/10(3), 013/15(2), 013/20(2),
 013/25(3), 013/30(2), 013/40,
 013/45, 015/10, 015/20, 015/30,
 016/5, 016/10, 016/19, 017/10,
 017/25, 017/27, 019/10, 019/20,
 019/25, 019/40, 019/45(2),
 019/50(2), 021/15, 021/35,
 021/40, 021/45(2), 021/50, 022/5,
 022/10, 022/15, 022/20, 023/5(2),
 023/10(4), 023/13,
 024/5, 024/20(2), 024/25, 025/10,
 027/10, 027/20, 027/25, 027/30,
 027/65, 027/70, 027/75, 027/79,
 028/40, 028/50, 028/60(2),
 028/65, 029/10, 029/30, 031/20,
 031/30(2), 031/35, 031/55, 032/5,
 032/10(3), 032/15(2),
 032/20, 032/25, 032/30(2),
 032/40, 034/20, 037/5(2), 037/10,
 037/15, 037/20, 037/25(3),
 037/30, 037/35(2), 037/40(2),
 037/45, 037/50, 037/55(2), 038/5,
 038/10(3), 039/5, 040/30,
 040/35, 041/5(3), 041/10(2),
 041/20, 042/10, 042/15, 042/20,
 042/25, 042/30, 043/5, 043/10,
 043/25, 043/30(2), 043/40,
 043/70, 044/20(3), 044/25,
 045/20, 047/5, 047/20, 047/25(2),
 047/30, 047/35, 047/40, 047/45,
 047/50(2), 047/55(2), 047/60,
 047/65(4), 047/80, 047/85(2),
 047/90(2), 047/95, 047/100,
 047/105(4), 047/110, 047/115(4),
 047/120(3), 047/125(2), 047/130,
 047/135(2), 047/145(2),
 047/150(3), 047/160(3),
 047/165(2), 047/170(2),
 047/175(2), 047/180(3),
 047/185(2), 047/190, 047/195,
 047/201, 048/5(3), 048/10(2),
 048/15, 048/25(2), 048/30(3),
 048/35, 048/45, 049/45(2),
 050/20, 050/40, 050/45,
 050/50(2), 050/55, 050/60(3),
 050/65, 050/80, 050/85, 051/15,
 052/25, 052/30, 053/15, 054/5(3),
 054/25, 054/30, 054/35,
 054/40(4), 054/45(2), 055/5(3),
 055/10(2), 055/15, 055/20, 056/5,
 056/10, 056/20(2), 057/5, 057/10,
 057/40, 058/10(3), 059/5, 059/15,
 060/10, 060/15, 060/50, 060/75,
 060/80, 060/85, 060/95, 060/105,
 061/5(2), 062/5, 062/10, 062/15,
 062/20, 062/30, 064/5(2),
 064/20(3), 064/30, 064/35(2),
 064/60, 064/61, 065/5, 065/10,
 065/15, 065/20, 067/5, 067/25(2),
 067/40, 067/55, 067/60(2),
 067/65(2), 068/5, 068/30, 068/35,
 068/45, 069/25, 069/55, 070/5(2),
 070/10(2), 070/15, 070/20(2),
 070/25(2), 070/30, 070/40,
 070/50, 070/60, 071/45(2),
 072/45, 073/5(2), 073/15,
 073/35(2), 073/50, 073/60(2),
 073/70, 073/75, 073/80,
 073/90(2), 073/95, 074/5(2),
 074/15, 074/20(2), 074/45(2),
 074/50, 074/76, 075/15, 075/20,
 075/25(4), 075/30, 075/65,
 075/70, 075/75, 075/90, 075/111,
 076/15, 076/20, 077/5, 077/10,
 077/15, 077/35, 077/40, 077/50,
 078/10, 078/30, 079/5(2), 079/10,
 081/10, 081/20, 081/32, 082/5,
 082/10, 082/15, 082/25(2),
 082/30, 082/35, 083/25(2),
 083/30, 083/40, 083/55, 084/10,
 089/5, 089/10, 090/5, 091/5(2),
 091/10, 092/20, 092/35, 095/60,
 096/5, 096/15(2), 096/20(2),
 096/25, 096/30(2), 097/10,
 098/10(2), 098/20, 100/5(3),
 100/10, 100/35, 100/40,
 100/45(4), 101/5, 101/15(3),
 101/20(2), 101/25(2), 101/35,

101/40, 101/55(2), 101/60,
 101/67, 102/10, 104/10, 104/30,
 104/40, 104/45, 104/70,
 104/75(2), 104/95, 104/130(2),
 104/145, 104/165, 105/5(2),
 105/10(4), 105/15, 105/20,
 105/25(2), 105/30(2), 105/35,
 105/50, 105/55, 105/75, 106/5,
 106/20, 106/30, 106/65,
 106/80(2), 106/85, 106/105,
 107/45(4), 107/55, 108/5(3),
 108/15(2), 108/20, 109/35(3),
 109/45, 109/55, 110/10, 110/12,
 110/14, 111/10, 112/5, 113/20,
 113/25, 115/5(2), 115/10(3),
 115/15, 115/25(3), 117/5, 117/20,
 117/35, 118/10(2), 118/15,
 119/35, 119/45, 120/5(2), 120/10,
 120/45, 120/60(2), 120/65,
 120/75, 121/10, 121/15,
 121/40(2), 123/70, 123/75, 124/5,
 124/10, 124/15, 124/30, 124/40,
 124/50, 125/30, 126/10(2),
 126/15, 126/20, 127/5(6), 127/10,
 127/20, 127/25, 127/35(2),
 127/40(4), 127/45, 127/50(4),
 127/55, 127/60(3), 127/65,
 127/70(2), 127/75(2), 127/90(3),
 127/91, 127/93, 128/10, 129/10,
 129/15, 130/20, 130/25, 130/55,
 130/65(2), 130/70, 131/5
 ð.+ndan 030/15
 o.+nla 050/90, 120/40, 123/70
 o.+nlā 115/28
 o.+nlan 072/35, 073/80(2), 088/5,
 092/30, 092/50, 104/100
 o.+nnan 057/30, 067/15
 o.+nu 001/65, 002/25, 002/55,
 003/5, 003/45(2), 003/120,
 006/35(2), 006/45, 006/50,
 006/55, 009/20, 009/75, 009/90,
 010/90(3), 010/115, 011/5,
 011/10(2), 011/65, 011/75,
 011/95, 013/10, 013/30, 013/40,
 013/50, 015/30(2), 017/20,
 019/35(2), 019/45, 019/50,
 020/25, 021/10, 021/15(3),
 021/20(3), 021/25(4), 021/30(2),
 021/40, 021/45(2), 022/10,
 023/13, 024/20, 024/27,
 025/10(2), 025/20, 025/25,
 025/30(2), 026/10, 027/10,
 027/35(2), 027/45, 027/65,
 028/30, 028/45(2), 028/60(2),
 028/65, 029/25, 030/20, 031/15,
 031/20, 034/10, 034/25, 037/15,
 037/45, 038/5, 039/10, 040/30,
 040/40(4), 042/25, 043/15,
 043/40, 043/50, 044/20,
 045/25(2), 046/5, 047/10(2),
 047/15, 047/30(2), 047/60,
 047/115, 047/120, 047/125,
 047/135, 047/155, 047/170,
 047/190, 048/30, 048/35,
 048/45(2), 048/50(2), 049/30,
 050/70, 050/75, 050/90(2),
 050/95, 050/110, 050/120, 051/15,
 051/17, 057/30, 057/60, 058/10,
 059/10, 060/10, 060/85, 063/11,
 063/13(2), 064/60, 065/20,
 065/35, 065/45, 065/60, 065/80,
 066/10(2), 066/15, 067/75(2),
 067/85, 068/15, 069/60, 070/35,
 071/20, 071/40, 071/50, 072/5,
 072/20, 072/40, 072/45, 072/55,
 073/20, 073/30, 073/50(2),
 073/55(2), 073/70, 074/35,
 074/40, 074/45, 074/70(2),
 075/55(2), 078/25, 080/5(2),
 081/15, 081/32, 082/5, 082/15,
 082/35, 083/15(2), 088/15,
 089/25, 091/10(2), 092/20(2),
 092/30(2), 092/55, 100/40(2),
 101/35(2), 101/65, 101/66,
 101/67, 102/35(2), 102/55,
 103/15, 104/90(2), 104/120,
 105/10, 105/20, 105/25, 106/55,
 106/100, 107/5, 107/45, 109/30,
 109/80(2), 110/10, 113/25,
 113/30, 115/5, 115/20, 116/16(3),
 117/20, 117/25, 117/35,
 118/20(3), 118/25(2), 118/31,
 120/40, 120/45(2), 120/50,
 120/60, 120/65(2), 120/80,
 121/40, 121/55, 122/5, 122/10,
 122/20(2), 123/65, 124/30,
 124/35(3), 124/45, 125/15(2),
 125/20, 126/10, 126/40,
 129/15(2), 131/15
 o.+nū 013/30, 021/10, 021/20,
 021/50, 031/20, 034/25, 048/45,
 050/95(2), 050/105, 050/110,
 073/90, 074/35, 074/55, 075/65,
 082/40, 100/45, 102/55(2),
 109/80, 117/35, 118/15(2),
 120/20, 120/45, 120/50, 120/65,
 121/5
 ð.+nu 038/5
 o.+nula 021/25, 025/10, 027/35,
 056/15, 130/10
 o.+nūla 074/50, 107/45
 o.+nuḡ 050/85
 o.+nuñ 002/55, 003/15, 006/50,
 012/10, 013/50, 016/17, 019/35(2),
 019/40, 021/15(2), 025/5, 025/10,
 025/20, 027/75, 028/40, 031/35,
 034/30, 037/35, 040/25, 042/20,
 049/47, 050/105, 050/115, 053/10,
 054/30, 055/10, 057/60, 065/65,
 069/20, 072/25(2), 073/80,

074/10, 077/15, 083/5, 089/10,
 091/20, 099/16, 100/15, 100/20,
 101/25, 101/45, 101/65, 102/45,
 102/50, 103/15, 104/10, 104/150,
 105/25, 107/35, 109/25, 109/80,
 115/15, 116/10, 117/35(2),
 118/25(2), 119/40, 119/50,
 121/35, 126/5, 008/45
 o.+nuñ için 035/5, 039/10,
 040/10, 063/5, 102/15, 102/30,
 102/45, 107/20, 125/60
 o.+nuñ için 057/15
 o.+nuñ uçu 069/40, 069/45
 o.+nuñ için 070/10
 o.+nuñ için 050/25
 o.+nuñ için 068/10
 o.+nuñ için 115/10, 120/25
 o.+nuñ için 050/70
 o.+nuñ için 075/70
 o.+nuñ gibi 104/100
 'o.+nuñ için' 018/25
 o.+nunla 057/30, 065/45, 101/45,
 101/65
 o.+nunlā 065/15, 112/10
 o.+nuñla 021/15, 048/50, 109/85,
 117/25, 118/25, 126/20, 127/70
 o.+nuyla 031/35(3)
 o.+nuylā 013/45
 o.+nuylan 031/55
 o.+nuyna 006/45, 006/61
 o.+ymuş 068/25(2)
 o.+yudu 021/15, 048/45, 051/15,
 057/35,
 3. sf. uzakta olan, hakkında
 konuşulan kimse ve nesneyi
 belirtir
 o. 001/20(3), 001/35, 001/40(2),
 001/45, 001/55(2), 001/65,
 002/25, 002/30, 002/35, 002/40,
 002/45(2), 002/50(2), 002/55,
 003/20, 003/35, 003/40(2),
 003/55, 003/65, 003/80, 003/85,
 003/105, 003/120, 004/10,
 006/5(2), 006/10, 006/30, 006/40,
 006/50(2), 006/55(2), 007/40(2),
 007/55, 008/20, 008/30, 009/5,
 009/20, 009/50(3), 009/60(2),
 009/65, 009/90(2), 009/155(2),
 009/170(3), 010/5(2), 010/15,
 010/30(4), 010/35(4), 010/40,
 010/55(5), 010/60(2), 010/75(2),
 010/80(4), 010/90, 010/95(2),
 010/115, 011/5(2), 011/10,
 011/20(2), 011/30, 011/40(3),
 011/45, 011/60, 011/70, 011/95,
 011/100, 011/111(2), 012/5,
 012/10(2), 012/20, 013/20,
 013/25, 013/30, 013/35(3),
 013/45(2), 016/16, 016/17,
 017/10, 019/5, 019/35, 019/40,

019/50, 019/55, 020/10, 020/25,
 021/5, 021/30, 021/45, 023/12(2),
 025/5, 026/25, 026/30, 027/25,
 027/30, 027/70, 027/76, 028/15,
 028/25, 028/40, 028/50, 028/60,
 028/65, 029/10, 029/25,
 029/30(2), 030/5, 030/25, 031/10,
 031/15(2), 031/25, 031/30,
 031/40, 031/45, 031/50, 031/55,
 032/35, 032/40, 033/30, 034/5,
 034/10(3), 034/15(3), 034/20(2),
 034/30(2), 034/35, 036/15(3),
 036/20(2), 037/15(2), 037/20,
 037/25, 037/30, 037/50(2),
 039/15(2), 041/5, 042/15(2),
 042/20, 042/30, 043/10(2),
 043/15, 043/35(2), 043/40,
 043/45(2), 043/50, 043/55,
 043/60(4), 043/65, 047/15,
 047/65, 047/95, 047/100,
 047/110(2), 047/115, 047/130(2),
 047/140(4), 047/165, 047/170,
 047/175(2), 047/180, 047/190,
 047/200, 048/15, 048/20(2),
 049/5(3), 049/10(3), 049/15,
 049/20, 049/45, 050/5, 050/10,
 050/15, 050/25, 050/30(2),
 050/45, 050/65(2), 050/75,
 050/80, 050/85, 050/90(3),
 050/95(2), 050/95(5), 050/105,
 050/110(2), 050/115(3), 050/122,
 052/10, 052/15, 053/15, 054/5,
 054/15(2), 054/20(2), 056/10,
 057/15(3), 057/25, 057/30(2),
 057/50, 057/55, 058/10, 058/15,
 059/10, 059/17, 060/20, 060/30,
 060/45(2), 060/80, 060/85(2),
 060/95(2), 060/100, 061/15,
 062/10, 062/20, 062/30,
 064/15(2), 065/20, 065/30,
 065/55(2), 065/80(2), 066/5(2),
 066/10(2), 067/5, 067/15(2),
 067/20(2), 067/25(2), 067/35,
 067/45, 068/10, 068/25,
 068/30(2), 068/60(2), 069/25,
 069/30(2), 069/50, 069/55(2),
 069/62, 070/20, 070/30, 070/35,
 070/57, 072/15(2), 072/20,
 072/35(2), 073/5, 073/20, 073/25,
 073/70, 073/90, 074/25, 074/40,
 074/45, 074/55, 074/78, 075/5(2),
 075/45, 075/50, 075/55(4),
 075/60(4), 075/65(2), 075/70,
 075/75(4), 076/5(2), 077/15,
 077/35, 078/20(2), 078/34, 083/5,
 083/10, 083/20, 083/25(2),
 083/30(2), 083/40, 083/45,
 083/50, 084/10, 085/5(2), 088/20,
 092/5, 092/10(2), 092/15,
 092/20(2), 092/25(2), 092/40,

	092/60(2), 095/10, 095/70, 096/10, 096/15, 096/30, 097/15, 098/5(2), 099/15, 100/5(2), 100/20, 101/35, 101/40, 101/45, 101/65, 102/5, 102/10(3), 102/15, 102/25, 102/40(3), 102/45, 102/55, 104/25, 104/35, 104/45, 104/60(2), 104/70, 104/75(2), 104/85, 104/95(2), 104/105, 104/110(2), 104/120, 104/125(2), 104/135, 104/140, 104/160, 105/15(2), 105/20, 105/25(3), 105/30, 105/35(2), 105/55, 105/60, 105/65(2), 106/20, 106/30, 106/40, 106/45(2), 106/65, 106/70, 106/115, 106/125, 107/30, 107/50, 108/5, 108/10, 109/5(5), 109/10, 109/15, 109/60, 109/70(2), 109/87, 110/10(2), 110/11, 111/30, 112/15(2), 113/10(2), 113/35, 114/5, 114/10, 115/10, 115/15, 116/15, 117/10(3), 117/15(4), 117/20, 117/30(2), 117/35(2), 118/25, 118/31, 119/5, 119/25, 119/30, 119/35, 119/40, 120/10, 120/15(2), 120/35, 120/65, 121/5, 121/15, 121/20(2), 121/25(4), 121/30(2), 121/35, 121/45(2), 122/10(2), 123/20, 123/25, 123/30, 123/35, 123/40, 123/45, 123/50, 123/55(2), 123/60(3), 123/65(3), 123/70, 123/75(3), 124/25, 124/52, 125/40, 125/55(3), 125/60, 125/65, 125/70, 127/5, 127/15(2), 127/45, 127/50, 127/85(2), 129/5, 130/5(2), 130/10, 130/15, 130/25, 130/35, 130/40, 130/45, 130/65, 130/75 (ō) 001/55, 002/55, 003/95, 011/30, 013/50, 034/20, 050/25, 050/30, 050/75, 050/80, 050/85, 050/95, 050/100, 050/105, 050/110, 050/115, 058/15, 064/62, 073/95, 075/55(2), 076/10, 083/35, 113/30, 117/30, 127/30, 127/50, 130/45, 130/55(2), (ø) 011/20	
ō	<i>ünl.</i> başına getirildiği cümledeki duyguyu belirtir ō. 041/10, 044/10, 045/10, 075/35, 077/5, 078/10, 094/10, 096/20, 105/25, 127/35, 129/5, 129/10	
o_ün	<i>zf.</i> < o gün o.ü. 011/35, 069/10, 075/65, 106/25, 107/15 (ō_ün) 008/15 o.ü.+de 121/15	
		o.ü.+üñ 011/35, 011/60 o.ü.+leriñ 021/15
oba	<i>is.</i> 1. obada konaklayan halk, aile o. 033/15, 101/10(2) 2. göçebelerin konak yeri o. 097/20 (obā) 097/20 (ōba) 129/10 o.+sı 101/10	
obruğ	<i>is.</i> < <i>obruk</i> , doğal serin kuyu o. 097/25 o.+una (obrūna) 102/20(2) o.+uñ (obrūñ) 104/95(2)	
oca	bk. hoca o. 030/30, 036/25(3) o.+nñ 030/30(2) o.+ydı 036/37	
ocağ	bk. ocağ 1. ateş yakma, pişirme, ısınma vb. amaçlar ile kullanılan yer o. 006/20 o.+dā 051/17 2. ısıtma, pişirme aracı o.+da 111/25(2)	
ocağ	<i>is.</i> < <i>ocak</i> 1. ateş yakma, pişirme, ısınma vb. amaçlar ile kullanılan yer o. 019/35, 054/5 o.+a (ocā) 021/15, 021/20(2), 021/25, 021/30, 024/10, 024/20, 031/30, 051/15, 054/25, 091/5, 091/10 o.+ñ (ocāñ) 009/180, 009/185, 104/115, 109/40 o.+na (ocāna) 044/25 o.+ta 021/20, 024/10 2. yılın birinci ayı o. 027/20, 120/10 o.+ta 027/30 (ocā_yında) 011/40 3. ısı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, eriten araç veya alet o.+a 112/15 o.+a (ocā) 115/15 o.+ta 115/5, 115/10, 115/20 4. yuva, en çok bulunduğu yer o(ğ).+ından 123/70 o(ğ).+mñ 123/70 o(ğ).+ī (iye.) 123/70	
ocāña incir	acı dik- < <i>ocağma incir ağacı</i> <i>dikmek</i> , ocağını söndürmek o.i.a.d.-esicē 033/35	
od	bk. ot o. 100/40	
oda	<i>is.</i> 1. köylerde konukları ağırlamak ve köyün genel işlerini konuşmak için kullanılan yer o. 008/55, 010/95, 019/10, 104/50, 104/110	

	o.+da 010/100(2), 010/105, 019/15 ō.+da 037/35 o.+lardā 057/25 o.+ları 095/30 o.+larımız 095/25(2), 095/30 o.+niñ 019/10, 019/15 o.+sı 010/95, 019/10, 095/30(2), 104/110 o.+ya 003/30, 003/35, 037/35, 104/60 2. evin bölümlerinden biri, göz o. 047/80 o.+niñ 011/95 o.+ñ 010/90 o.+ñda 010/90 o.+sı 095/30 o.+sına 009/75(2), 3. kompartıman o.+lara 043/35 4. Yörüklerde çadır o. 102/15		
odan	bk. ordan o. 021/35		
odlad-	bk. otlatmak o.-ıllardī 120/25		
odun	<i>is.</i> odun o. 006/20, 006/25, 009/10, 014/10(3), 067/15(3), 067/55(2), 067/60(5), 068/25(2), 070/25, 072/20(2), 121/15, 124/15 o.+a 065/15, 067/15(2), 121/15 o.+ları 035/10, 072/20 o.+larımızı 124/10 o.+nan 067/15 o.+nar 067/15 o.+u(yük.) 031/35, 072/20, 072/35 o.+u (iye.) 083/5 o.+umuzu 091/21 o.+undan 050/95		
oduncu	<i>is.</i> 1. oduncu o. 067/15 (oduncū) 126/5 o.+m 067/85(2) o.+ma 067/85(2) o.+muz 067/10 o.+yu 067/60 o.+yum 067/65 o.+yuñ 067/85 2. düğünlerde odun toplamaya giden kişi o. 047/160, 047/165, 047/200 o.+lar 047/170(2) o.+yu 047/160, 047/165		
odun dūnü	<i>is.</i> < <i>odun düğünü</i> , Yörük düğünü o.d. 121/10(2)		
odun ėle-	< <i>odun ėlemek</i> , odun kesmek o.ē.-rmiş 106/105		
odun ėlen-	< <i>odun ėğlenmek</i> , odun toplamak o.ē.-ir mi 009/10		
odunluğ	bk. odunluğ o.+dā 123/20		
odunluğ	<i>is.</i> < <i>odunluk</i> o.+a 123/20(2)		
oġece	<i>zf.</i> < <i>o gece</i> o.ġ.+de 127/30		
o ėşim	<i>zf.</i> ondan sonra, bu kez o.ē. 008/50		
ofis	<i>is.</i> Toprak Mahsülleri Ofisi o. 027/55 o.+e 027/55 o.+te 002/15, 027/55		
o ġadar	bk. o ġadar 1. sözü uzatmama anlamı taşır. o.ġ. 052/40, 126/41 2. aşırılık anlamı verir. o.ġ. 060/10, 092/30, 096/52, 104/95, 107/30, 108/5 3. sınır, ölçü anlamı verir. o. ġ. 069/50		
o gün bugündür	<i>zf.</i> o günden, o zamandan beri o.g.b. 126/5		
o günün behrinde	<i>zf.</i> o günlerde, zamanlarda o.g.b. 069/55 (o günün behrindē) 030/15, 030/20 (o günün bērindē) 021/5, 060/60 (o günün bērinde) 001/20		
oġlağ	<i>is.</i> < <i>oġlak</i> o. 004/15 o.+ı (iye.) 120/15 o.+ları 120/10		
oġlan	<i>is.</i> yetişkin erkek o. 080/10 o.+ā 011/35 o.+lar 054/35 o.+lardan 045/25		
oġlan evi	<i>is.</i> nişan, düğün gibi törenlerde erkek tarafı o.e. 078/15 o.e.+inden 025/20 o.e.+ine 032/5, 077/20		
oġlan ġardaşı	<i>is.</i> < <i>oġlan kardeşi</i> , erkek kardeş o.ġ. 109/65		
oġle	bk. öyle ó. 017/10 (óġlē) 017/10(2) ó.+ydi 017/10		
oġul	<i>is.</i> oġul, erkek evlat o(u).+u (iye.) o. 011/5, 030/30, 068/20(2), 082/5, 108/5 o(u).+ū 078/30 o(u).+um 071/15(2), 071/20, 077/60 ō(u).+um 044/10 ō(u).+umuñ 044/10 o(u).+una 114/5 o(u).+usun 018/20 o(u).+uydu 082/5		
oġullamak	bk. uğurlamak		

oh	o. 037/35 <i>ünl.</i> “oh” o. 057/55	o.-muş 100/35 o.-rduğ 006/60(2) o.-yorum 001/20
öhö	<i>ünl.</i> geçmişe yönelik durumları harılamada kullanılan bir söz, “neler neler” anlamında ö. 001/15, 065/45, 065/50, 109/80 (ohö) 077/10, 106/95	3. dua, sure okuyup ruhlara göndermek o.-duysa 009/95 o.-llar 069/30, 113/15 o.-llardı 101/65 o.-llardī 101/65 o.-ma 009/90 o.-mā 009/60 o.-maya 009/55 o.-muş 009/60, 009/95 o.-r 011/5, 011/10, 011/85, 049/10, 094/30 o.-rsa 013/50 o.-rdu 013/50, 101/65(2) o.-rdū 101/65
oğura	<i>zf.</i> ora, araya o. 017/10	4. sesli olarak veya ezgi ile söylemek o.-r 011/90 o.-rüz 012/5 o.-yorlar 112/5 5. davet etmek, çağırarak o.-r 030/30
oğ	<i>is.</i> < ok, bazı araçlarda veya aletlerde düz ve uzun bölüm (oğ) 028/40 o.+u (iye.) 031/25 o.+uñ 028/45	oğuddur- bk. oğutturmak o.-ullar 097/15
o kadar	< o kadar 1. aşırılık anlamı verir. o.ğ. 034/35, 050/50 (o_ādar) 127/85 2. sözü uzatmama anlamı taşır. o. ğ. 126/25 (o_ādar) 126/20 3. sınır, ölçü anlamı verir. (o_adar) 017/20 (o_ādar) 038/13, 109/80	oğul <i>is.</i> < okul o. 001/40, 002/05, 003/15, 032/35, 056/10, 064/55, 068/20(2), 094/36(2) o.+a 006/65, 106/5 o.+ā 089/30, 094/37 o.+da 001/20, 043/35, 050/55 o.+dā 011/20 o.+dan 002/05 o.+larımı 074/30 o.+u (yük.) 006/65 o.+unda 001/40 o.+uñ 052/5
oğla	<i>is.</i> < oklava o.+yı 104/110 o.+ylan 104/110(2)	oğuma <i>is.</i> < okuma, okundu, davetiye o. 003/90(2)
oğşa-	< oğşamak, sevmek o.-r 050/55	oğuma oranı <i>is.</i> < okuma oranı, okuryazarlık o.o. 102/30
oğu-	< okumak 1. yazılı bir metni çözümleyip anlamak, öğrenmek o.-du 065/5 o.-dum 130/10 o.-duydum 088/15 o.-mayı 032/40 o.-muşlar 064/55 o.-p 064/50 o.-rduğ 043/40, 118/30 o.-rğa 009/55(2), 009/90, 048/20 o.-rsa 048/20 o.-rmuş 020/5, 106/30 o.-rum 068/20, 089/30 o.-yacağsın 009/55(2) o.-yacañ 009/85(2) o.-yan 009/65 o.-yu 032/40 o.-yū 032/40 o.-yunca 009/65 o.-yup 064/55(3) 2. öğrenim görmek o.-dū 073/5 o.-duğ 003/25, 006/55, 006/60(2), 016/5, 032/40, 043/40 o.-dum 003/25, 056/10, 068/25 o.-dümüzda 043/40 o.-madım 001/40, 056/10, 068/25 o.-mas 001/45 o.-mayanlar 032/35	oğuma yazma <i>is.</i> < okuma yazma o.y.+yı 064/50 oğumuşluğu olma- < okumuşluğu olmamak, cahil kalmak o.-üm o.-mayınca 048/45 oğun- < okunmak 1. sesli olarak veya ezgi ile söylenmek o.-dū 047/100 o.-maz 024/5 o.-ur 022/10, 094/25 o.-ür 059/17(2), 078/10 2. öğrenim görmek o.-uyordu 043/35 3. okunmak o.-urdu 108/20

oķundu	<i>is.</i> < <i>okundu</i> , davetiye, dūķün davetiyesi o. 011/60(2), 011/65, 011/70 o.+yu 055/5	o.-urdu 013/30, 057/55, 100/20, 101/45, 101/68, 106/80, 109/80, 120/60 o.-ursā 011/10(2), 027/70(2), 028/60 o.-ursañız 018/20 o.-usa 123/5 o.-usañ 021/62 o.-uyoñ 096/50 o.-uyor 100/45 o.-uyōr 034/15 o.-uyorū 124/40 o.-uyordu 032/25(2) o.-uyum 067/55, 067/60 o.-abilir 088/15(2) 2. isim olarak ver(ıl)mek o.-acağ 008/50(5), 008/55(3) o.-du 066/10 o.-dū 027/45 o.-duķunu (oldūnu) 049/47 o.-sun 088/20 3. gerķekleřmek, yap(ıl)mak o.-acağ 010/80, 060/85, 060/90, 060/95(3), 083/20, 100/46 o.-acaķ 003/95, 014/10, 028/35, 036/10 o.-acaķ 025/15 o.-acaķsa 125/35 o.-acāna 060/105 o.-acāsa 060/105 o.-acānda 079/10 o.-an 078/5 o.-du 002/20, 060/60, 067/25, 068/30, 105/20 o.-dū 070/30(2), 073/20 o.-du muydu 101/20(2) o.-macağ 060/95(2) o.-mācağ 060/85, 060/95 o.-mācasa 060/105 o.-madı 011/55, 060/75, 067/25, 081/20 o.-ması 115/10, 126/35 o.-massa 111/35 o.-maz 011/40, 027/50, 076/10, 101/10, 101/35, 121/45 o.-māz 064/25 o.-mazdı 125/5 o.-up o.-mı'cānı 065/35 o.-muyo 065/25 o.-sa 074/70 o.-sun 033/15, 060/40, 060/105 o.-ub 008/35 o.-up 066/5 o.-ur 011/35, 011/40(5), 011/50, 011/60, 039/15, 050/50(2), 055/15, 059/15, 067/45, 078/5(2), 096/15, 096/35, 125/10 o.-ūr 096/25(2), 125/35 o.-urdu 013/45, 057/25, 067/20, 067/35, 067/50, 074/5, 077/5,
oķunuř	<i>is.</i> < <i>okunuş</i> o.+u (iye.) 049/15	
oķuryazar	<i>is.</i> < <i>okuryazar</i> , tahsilli o. 130/5	
oķut-	< <i>okutmak</i> 1. ders aldırarak, okumasını sađlamak, ođretmek o(d).-an 009/80 o(d).-dū 068/20 o(d).-urķā 124/35 o.-massañ 106/40 2. sesli ve ezgili sōylemek o(d).-ullar 101/65 o(d).-ullār 013/45	
oķutma	<i>is.</i> < <i>okutma</i> 1. hastalıđı iyi edeceđi dūřuncesiyle okuyup ūflemek o. 041/20 2. okutma, ders o. 052/25	
oķuttur-	< <i>okutturmak</i> , (dua, sure vb.) o.-ular 125/20	
oķuTTur-	bk. oķutturmak o.-duķ 104/20	
oķūz	bk. oķūz o.+leri 130/50 (ōķūz) 037/40	
ol-	1. herhangi bir durumda olmak o.-acaķ 128/13 o.-acāz 083/20 o.-alım 021/55 o.-an 062/25, 096/5, 101/45, 126/15 o.-caķ 050/110 o.-du 082/15, 098/15, 118/10(2) o.-dū ğin 092/15, 097/15, 105/65 o.-duğ 060/5 o.-duķ 078/30, 104/20 o.-du mu 092/20 o.-dumudu 074/15 o.-dūmuzdan mı 095/25(2) o.-dūnu 118/32 o.-madīmız 003/125 o.-masın 062/43 o.-muř 007/40 o.-sa 104/95 o.-sā 050/120, 097/25 o.-sun 010/80 o.-uncā 096/50 o.-uncaķ 018/5, 019/20 o.-up 017/25, 020/40 o.-ur 017/26, 019/35, 019/40, 028/35(2), 054/10, 070/35(2), 074/50, 074/70, 074/75, 096/30, 122/20, 124/10	

- 094/37, 096/25, 096/35, 117/35
o.-urdü 067/15(2), 095/75,
096/35
o.-usa 012/5
o.-usâ 119/30
o.-uyodu 123/75
o.-uyor 088/10
o.-uyordu 101/40, 101/50
o.-uyoru 088/5
o.-uverdi 007/65
4. sürmek, yaşanmak
o.-acağ 123/70
o.-acağ 030/25
o.-du 010/75, 105/5(2), 106/70
o.-dû 098/5
o.-sâ 123/70(2)
o.-ur 074/10(2), 084/13, 098/5
o.-urdu 031/55, 077/35, 120/10,
120/15
o.-ursâ 067/5
o.-usâ 069/35
5. bulunmak, hâzır olmak
o.-acağ 042/20(2)
o.-acağ 057/30
o.-an 037/40, 096/5
o.-anlar 050/124
o.-du 069/10
o.-dû için 097/15
o.-dû 067/45
o.-madî 050/55
o.-urdu 057/20, 057/25
o.-urdü 067/45
o.-abilir 026/5, 119/50
o.-mayabilir 011/25
6. bir isim veya sıfatın belirttiği
durumu almak
o.-acağ 060/40
o.-an 095/15, 098/10
o.-anî 073/80
o.-anlar 036/15, 061/15
o.-arağ 111/5, 111/30, 117710,
120/80, 126/20
o.-arağ 011/5, 023/5, 025/30,
027/15, 040/5, 075/10, 075/20,
083/25, 088/15(2), 088/20,
094/15, 102/5, 102/10, 102/30(2),
105/25, 111/25, 113/5, 115/5,
118/20, 120/65, 126/40
o.-arağtan 003/110, 118/15
o.-dû 015/35
o.-du mu 068/5
o.-dû için 068/5
o.-dû için 111/15
o.-dünü 034/30, 043/72, 043/73,
088/15
o.-maz 008/45(2)
o.-muş 009/50
o.-sâ 030/20, 107/75(4)
o.-sâ 107/75
o.-ur 034/10, 096/5, 101/50,
122/20
o.-urdü 124/40
7. bir görev, makam, san veya
nitelik kazanmak
o. 123/30
o.-acağsın 003/35
o.-cağ 003/35
o.-du 043/35, 043/45, 073/5
o.-dû 073/5
o.-duğ 005/5(2)
o.-duk 016/10(2), 096/50(3),
106/45
o.-dular 003/25(2), 043/40(2)
o.-dum 083/45(2), 112/10
o.-dümüz 010/20
o.-dündan 104/110, 105/65
o.-duydu 080/10
o.-madı 060/60
o.-ması 027/40
o.-muş 027/40, 037/25, 050/20
o.-sa 083/20
o.-ullar 032/15
o.-ur 003/85(2), 011/103, 113/20
o.-urdu 030/25, 105/45
o.-urdü 060/55
o.-urduğ 057/15
o.-urdum 004/16
o.-ursa 048/10(2)
o.-ursâ 123/30
o.-uşun 070/25(2)
o.-uyor 105/77
8. davranmak
o.-acağtır 123/55
9. uygun düşmek, yerinde olmak
o.-acâmiş 018/10
o.-ma mı 083/55
o.-mas 042/15
o.-mayan 037/45
o.-ur 012/10, 027/35, 032/20,
056/20
10. özne isim tamlaması
olduğunda belirtenin belirtilene ait
olduğu düşüncesini anlatır.
o.-an 015/5, 043/10, 078/5,
095/70, 101/20(2), 101/30(2),
121/10(2)
o.-anlar 125/5
o.-anlara 021/60
o.-du 018/25
o.-dük 059/10
o.-du muydu 106/80
o.-mayışının 070/35
o.-muş 009/95(4)
o.-urdu 101/30
11. yetişmek, olgunlaşmak
o.-an 026/30, 039/5
o.-madan 101/10
o.-masını 037/45
o.-mazdı 028/65
o.-ur 035/5, 074/50(3), 100/30,

- 119/25
o.-ür 035/5(3), 074/50, 125/5(3),
126/10(2)
o.-urdu 107/40
o.-urdü 028/65
o.-abilir 040/20(2), 040/30(6)
12. elde etmek, edinmek
o.-an 101/45
o.-du 047/125
o.-urdu 107/50
o.-uyor 071/50
13. sahip olmak, sahibi olmak
o.-anıñ 119/5
o.-dündan 053/20
o.-mayan 015/20, 025/30, 106/40
o.-mıyan 095/50
14. yetiştirmek
o.-anlar 040/25
15. bir grupla, kuruluşla ilgili
olmak, mensup olmak
o.-arağtan 095/5
o.-dü 049/25
o.-dünu 049/25
16. bir durumdan başka bir
duruma geçmek
o.-du 001/60, 043/50, 049/46,
092/35, 098/21, 105/77, 105/78
o.-dü 073/35
o.-duğdan 102/30
o.-masın 074/20
o.-muş 065/15, 065/70
o.-sün 013/55
o.-ur 074/70, 102/40, 106/110
17. özne olarak zaman bildiren
kelimelerde geçmek,
tamamlanmak
o.-du 002/40(2), 008/5(2),
008/10, 036/30, 078/30(2),
078/31, 098/15, 130/40(2)
o.-du muydu 042/20
o.-madı 007/65
o.-ması 053/5
o.-muş 069/55, 089/10
18. meydana gelmek, vuku
bulmak, varlık kazanmak
o.-du 003/5(2), 005/20(2),
005/35, 014/5, 028/25, 043/65(2),
051/18, 060/35, 061/15, 065/80,
104/130, 106/115, 107/40,
130/75(2), 130/50
o.-dü 003/30(3), 019/45,
019/50, 043/30, 049/5
o.-dü 058/15
o.-dünnda 101/50
o.-du mu 109/40
o.-dünu 128/5
o.-duysa 005/20, 104/55
o.-madan 021/60
o.-madı 103/17
o.-massa 003/30
o.-maz 026/20
o.-mazdı 054/15
o.-muş 030/5, 037/20, 037/35,
102/10, 104/55, 114/10, 125/15,
125/65
o.-muşumuş 037/20
o.-unca 005/20, 019/5
o.-ur 027/65, 027/77, 064/15,
083/30
o.-urdu 031/50
o.-ursā 027/79
19. yaklaşmak, gelip çatismak
o.-du 010/50, 010/65, 034/5,
109/15
o.-dü 004/10, 083/40
o.-du mu 006/40, 043/45, 076/5,
076/20(2), 076/25, 101/60(2)
o.-du muydu 047/95
o.-du muydü 013/40
o.-madiğtan 106/115
o.-muş 009/75
o.-sa 080/5(2)
o.-unca 006/40, 006/63, 019/10
o.-ur 011/90(2), 074/20(2),
074/10, 077/20, 092/10, 094/30,
096/35(2), 100/20
o.-ür 077/20(2)
o.-uyor 104/80
20. sıfat-fiil eki almış kelimelerle
birlikte başlama, bitirme vb.
bildiren fiiller oluşturur
o.-du 006/50, 050/110, 069/10(2)
o.-dü 123/70
o.-ur 104/90
o.-ur mü 024/5
o.-uyordum 070/55
21. doğmak
o.-du 007/45, 008/50, 008/55,
021/55, 048/25, 065/15,
068/30(2), 075/10, 075/25, 128/10
o.-dü 008/50, 041/15
o.-duğunda 008/60
o.-du mu 048/25
o.-du muydu 103/10
o.-madı 021/55, 065/15
o.-mamış 108/5
o.-mayıncā 065/20
o.-muş 007/5, 007/30, 007/35(2),
102/30
o.-usa 071/20
22. isabet etmek
o.-du 011/75
o.-du mudu 011/75
23. (insan için) yetişmek
o.-du 036/15, 040/42
24. ürün vermek
o.-du 037/45, 038/13
o.-dü 073/40(2)
o.-madı 098/5
o.-madī 073/60(2), 098/10

- o.-muş 027/40
o.-ur 073/60
25. ismi değişmek
o.-du 013/5, 041/5
o.-muş 049/20(2), 095/10
26. etmek, yekün etmek
o.-du 075/10
o.-dū 125/10
o.-muş 006/35(2)
o.-ur 021/50
o.-uyuru 035/10
27. yer almak
o.-duęu (oldū) 031/45, 034/20,
040/40, 062/15, 104/25
o.-duğu 102/5
o.-dūnu 102/35
28. var olmak, bulunmak,
yaşamak
o.-dū 040/40, 003/90
o.-du muydū 126/40
o.-dūçün 120/80
o.-duydu 008/30
o.-madı 003/30
o.-madığı (olmadı) 010/110,
089/20, 123/60
o.-manca 034/15
o.-masa 025/25, 040/25
o.-masā 001/35
o.-massa 021/20, 028/45, 042/20,
049/40
o.-massā 113/10, 124/5
o.-mayarağdan 050/5
o.-maycağ 057/50
o.-mayınca 006/10
o.-mayincā 006/5
o.-māyor 124/45
o.-mayoru 040/40, 043/5
o.-maz 011/20, 015/15, 016/18,
021/5, 025/15, 042/20(2), 060/65,
064/60, 065/50, 092/50, 111/25
ō.-maz 044/25
o.-mazdı 006/55, 121/30(2),
119/40
o.-mazdī 013/10, 118/20
o.-moyōr 027/55(2)
o.-muyor 039/16, 095/70
o.-sa 008/35, 012/20, 020/35,
026/25, 048/10, 049/45, 056/20,
104/125, 126/5, 126/10
o.-sā 012/20
o.-sun 011/45, 021/55, 021/61,
033/15, 125/25
o.-urumuş 124/40(2), 124/45(4),
124/50(2)
o.-unca 054/50, 085/25, 104/160
o.-uncā 119/25
o.-unsi°rā 068/50
o.-ur 002/40, 003/90, 006/40(3),
006/45(2), 006/50, 008/40,
008/45, 009/105(3), 011/20,
011/70, 011/95, 019/5, 019/50(2),
021/30(2), 022/20, 025/30,
027/70, 028/35(3), 029/20(2),
040/35, 048/25, 050/115(2),
054/30, 064/40, 066/10, 077/15,
o.-ūr 008/45(2), 040/35(2),
077/10(2), 077/15(2), 078/10,
078/15, 095/82, 096/15,
096/25(2), 101/10, 101/15,
102/60, 104/145(2), 111/10,
113/20(2), 116/15(2), 118/15,
120/20, 120/25, 121/30, 122/10,
124/15, 124/50(3), 125/5, 125/10
o.-ūr 009/80, 014/10, 019/40,
078/15, 101/10, 113/25, 116/10,
116/15(2), 122/10(2), 124/40(9),
124/45(6), 124/50(2), 124/51(4),
124/52
o.-urdu 001/65, 003/15(2),
006/20(2), 013/15, 013/20(2),
013/25, 021/5, 027/45, 028/10,
040/10, 050/35(2), 057/20,
057/40, 059/10, 066/10, 067/5,
067/20, 067/40, 070/50(2),
072/25(2), 077/15, 092/30,
096/20, 096/25, 100/10, 101/25,
101/40(2), 101/45, 101/50,
107/45, 107/50, 120/15,
121/15(2), 121/20, 121/35,
121/30, 121/55
o.-urdū 013/25, 050/35(2),
013/30, 050/110, 057/30, 067/40,
069/35, 096/25, 100/10, 100/20,
101/25, 101/40, 118/20,
120/15(2), 124/5, 129/10
o.-ur mu 009/15, 011/70
o.-ursa 048/15, 048/25, 078/5,
079/5, 094/35, 112/20, 122/10(2),
122/15, 125/25
o.-ursā 120/10
o.-urumuş 009/185(2)
o.-uy 067/80
o.-yo 082/10
o.-uyomuş 023/13, 023/14
o.-uyor 025/15, 032/15
o.-uyodu 064/10, 121/25
o.-uyordu 037/25
o.-uyorū 111/10
o.-uyorur 032/5
29. işe yaramak, sonu vermek
o.-madı 080/10
o.-mas 111/20
o.-maz 044/25
o.-ur 005/35
o.-uyor 039/17, 053/20
30. yağmur, kar vb. yağmak
o.-masından 123/70(2)
o.-ursā 027/35
31. kullanılmak
o.-massa 092/45

<p>32. sürdürmek, yürü(t)mek o.-mayacak 104/100 o.-urdu 123/65 33. başına kötü bir şey gelmek o.-maz 060/40 o.-mazdı 100/30 o.-mazıdı 054/25 34. bitmek o.-maz 125/25 35. işler yolunda gitmek o.-muyor 098/5, 109/86 36. ortaya çıkmak o.-sa 070/60 37. ek fiilin geniş zamanı “-dır,-dir” yerine kullanılır o.-u 004/10 o.-ur 003/80(2), 011/65, 028/50, 042/20, 064/40, 127/91 o.-ür 042/20, 127/91 o.-uyor 013/25 o.-uyoru 124/30 o.-uyorü 111/10 38. geçmek o.-ur 006/30 39. hazırlanmak, hazır olmak o.-ur 011/65(5), 015/35(3), 025/10(3), 025/15(2), 025/30, 067/10, 071/50, 074/45, 095/83, 096/20(3), 124/10(2) o.-urdu 067/10(2), 067/25, o.-urdü 067/5(3), 067/10(3) o.-uyö 118/20 o.-uyor 071/50 40. kilo gelmek o.-ur 098/10, 101/20 41. üzerinde olmak o.-urdu 131/10 42. ek-fiilin görülen geçmiş zaman “idi” eki yerine kullanılır o.-urdü 013/30(2) 43. imal edilmek, üretilmek o.-urdü 100/5(4) 44. (hayvan) yavrulamak o.-sâ 027/78 o.-urdu 120/15 o.-urdü 120/15(2) 45. hastalığa yakalanmak o.-urumüş 029/30 46. oluşturmak o.-uruz 101/10 47. başarmak o.-amassîñ 118/30 bk. oğul 1. <i>is.</i> erkek evlat ö.+u (iye.) 003/25, 003/40, 007/5, 011/10, 019/5, 028/5, 067/50(2), 067/55, 067/60, 068/5, 095/70, 130/10, 130/55 ö.+um 018/5, 018/10, 030/20(2), 041/15(2), 056/5, 056/20, 058/10,</p>	<p>066/5, 075/45, 075/80, 118/30, 119/20 ö.+üm 009/130, 009/186 ö.+umuñ 057/45, 057/50, 073/40, 119/45 ö.+umuz 021/55 ö.+una 003/55, 011/15, 105/20, 106/90 ö.+unda 020/5 ö.+unu 003/45, 070/15 ö.+unuñ 057/45, 073/98 ö.+uñla 033/15 ö.+uydu 078/33 ö.+uydum 065/5 ö.+uymuş 067/80 ö.+uyyuñ 018/25 2. <i>ünl.</i> “oğul, oğlum” bir seslenme ö.+um 001/20, 001/35, 007/25, 057/40, 066/5, 066/15, 075/55, 081/15, 092/45, 092/55, 092/60(2), 123/35, 130/70 olaca ol- < <i>olacak olmak</i>, <i>yaşanacak olmak</i> o.o.-an 058/16 ölağ bk. oğlak ö. 074/20 (ölağ) 011/90 ö.+ñ 006/15 ölan bk. oğlan 1. <i>is.</i> yetişkin erkek ö. 003/35, 003/40, 003/45, 003/50, 003/75(2), 003/80, 003/110, 009/100, 014/10, 016/5, 024/5, 033/5, 037/30, 056/5, 058/15(2), 060/10, 060/65, 066/5, 066/10(2), 067/65, 067/75, 067/85, 068/35, 068/60, 073/95, 074/5, 074/60, 075/10, 078/30(2), 079/10, 080/10(2), 096/10, 104/145, 104/150, 105/45, 106/55, 106/120, 110/5(2), 119/10(2), 119/50, 121/30, 121/45(2), 121/50(2), 125/15, 125/25, 131/5, 131/10 ö.+a 011/20, 056/20, 096/25, 106/110, 106/120 ö.+da 025/30 ö.+dan 021/55 ö.+dan 105/50 ö.+dı 104/5 ö.+ı (yük.) 001/15, 011/20, 011/95, 067/85, 078/20, 102/50, 110/5, 121/5 ö.+ı (yük.) 074/5 ö.+la 089/15, 106/120 ö.+lar 035/10, 056/5 ö.+lara 021/60, 056/15, 061/23, 061/24, 078/20 ö.+ları 003/25, 006/65, 045/5, 060/25, ö.+larım 068/35</p>
--	---

olan evi	bk. oğlan evi o.e. 011/40	olmaz	o.+iñ 091/15 <i>ünl.</i> 1. “hayır” anlamında bir söz o. 010/80, 020/30(2), 065/75, 127/30 2. imkansız, mümkün değil o. 067/80 o.-māz 042/15, 042/25, o.+dı 067/65 o.+mu 065/30, 067/75 3. “değil” anlamında o. 102/45, 125/20 (olmāz) 125/25
ölan evi	bk. oğlan evi ö.e. 003/75, 011/5, 011/75, 011/90, 021/35, 078/10, 079/5(2), 079/5, 105/35, 113/25 (ölan evi) 011/60 ö.e.+nde 011/60 ö.e.+nden 011/70, 032/15, 047/120, 047/155, 047/180, 067/20 ö.e.+ndeyiz 011/50 ö.e.+ine 003/70, 011/50, 011/75, 011/85, 011/95, 067/15, 032/10, 078/15, 121/30, 131/10(2) ö.e.+niñ 011/50, 047/180, 067/25, 131/5 ö.e.+ninki 047/185	olmaz ol-	yapılmaz olmak o.o.-du 050/105 o.o.-u mu 044/25
ölan ğardaşı	bk. oğlan ğardaşı ö.ğ.+dan 037/10(2) o.ğ.+ı (iye.) 007/45, 007/50, 042/30, 083/35 ö.+ğ.+ımış 037/5(2)	olsa	e. ise o. 069/35, 109/60
ölan tarafı	<i>is.</i> < oğlan tarafı, oğlan evi ö.t. 104/145, 105/45, 105/50 ö.t.+na 121/45	olsa gerek	olmalı, olması gerekir o.g. 075/85
ölan uşak sâbi ęt-	< oğlan uşak sahibi etmek, çocuk sahibi olmak ö.u.s.ę. 074/30	olsun...olsun	<i>is.</i> sözü geçen her şey o.o. 049/40, 095/35, 115/15 o.-sün 115/5
olar	bk. oralar o.+dā 091/15	ölumlu	<i>sf.</i> < <i>olumlu</i> , müspet ö. 121/10
olay	<i>is.</i> hadise, vak’a, iş o. 002/35, 015/30, 061/15, 117/10 o.+ı (iye.) 006/30, 015/5, 026/20, o.+ı (yük.) 044/20, 102/65 o.+ımı 006/30	olumsuz	<i>sf.</i> menfi o. 050/70
olaylı	<i>sf.</i> olaylı, olay dolu o. 006/30	olur	1. <i>ünl.</i> “evet” anlamında o. 042/15 2. <i>is.</i> onay, izin o.o. 067/75 3. <i>ünl.</i> “peki, tamam” o. 059/5, 081/5 (ölür) 010/80, 012/10, 028/20 (öür) 067/65, 083/40
oldü gibi	<i>zf.</i> < <i>olduğu gibi</i> , aynen o.g. 068/62, 102/15, 102/20	olur da	<i>zf.</i> ola ki o.d. 011/30
oldur-	olmasını sağlamak o.-ur 119/35	olur mu	1. “olmaz” anlamında o. 042/15 (olur mü) 042/15, 050/65, 061/22 2. “mümkün, olabilir” anlamında o. 065/30, 067/75
oldü yerde dur-	< <i>olduğu yerde durmak</i> o.y.-d.-uyollar 068/62	olur mu olur	<i>zf.</i> “olabilir, denemekte yarar var” anlamında bir söz o.m.o. 104/65
öle	bk. öyle (<i>zf.</i>) ö. 109/87	oluş-	meydana gelmek o.-an 067/10, 102/45
olen	bk. ülen o. 123/5	oluşturul-	teşekkül ettirilmek o.-muş 050/10
ollar	bk. oralar o. 010/10, 043/10, 120/25 o.+a 004/5, 020/40, 054/10, 054/20, 095/50, 120/20, 120/85 o.+ā 055/20, 101/35 o.+da 004/15, 010/20, 047/25, 054/15, 054/20, 060/40, 075/111, 097/20, 104/85, 120/20, 127/30 o.+dā 120/20 o.+dan 047/40, 120/15 o.+ı (yük.) 092/20	om	bk. on 1. <i>is.</i> on o. 001/73, 002/10, 002/15, 005/15, 008/10, 015/25, 016/15, 019/40, 027/40, 039/15, 041/15, 043/25, 050/35, 060/5, 064/15, 067/15, 067/20, 072/50, 075/10, 077/15, 102/15, 102/20, 103/17, 104/140, 106/20, 109/70, 116/10, 117/10, 117/15(2), 119/30(2), 119/40, 119/45, 127/40, 127/93, 128/5(2)
ollar	bk. onlar (işaret)		

	2. <i>sf.</i> on o. 107/40		072/35, 072/45, 072/50, 073/40, 073/85(2), 075/65, 083/30(2), 083/40, 092/50, 096/40(2), 098/15(2), 104/120, 109/55, 118/20, 120/70, 124/30, 127/75, 128/10, 130/30 (ön) 064/15 (on _{neskeri}) 007/50 (on _{neskeri}) 007/50
omagin	<i>is.</i> bir elma türü o. 098/10		
omar	bk. ömer o. 007/20(2), 017/15, 027/25, 027/65, 028/55 (omār) 008/10		
ombaş	bk. onbaşı o.+sı 089/20		
ombaşı	bk. onbaşı o. 096/53, 109/65(2) o.+sı 016/5 o.+ydı 001/60	on	bk. onu o. 006/5
ombaşı ol-	< <i>onbaşı olmak</i> o.o.-duğ 117/10	oñ	bk. on 1. <i>is.</i> on o. 008/55, 059/5 2. <i>sf.</i> on o. 008/10, 022/15
omer	bk. ömer o.+ile 040/5	oñ-	işleri rast gitmek o.-mamasına 096/40
omuz	<i>is.</i> omuz o.+u (iye.) 121/10 o.+larındā 125/15 o.+uma 065/75 o.+umda 017/25 o.+una 067/55, 091/20 o.+unda 001/50	ona bakma	<i>iñl.</i> “onu boşver, onu sorma” anlamında bir söz o.b. 082/35
on	1. <i>is.</i> on o. 001/60(3), 002/05(5), 002/20, 003/40, 005/10, 005/15(3), 007/65, 009/145, 009/170, 009/175, 009/180, 027/20, 027/35, 027/50(2), 030/15(3), 036/10, 036/25, 038/10(2), 038/11, 043/25(2), 043/30(2), 043/50, 050/45(2), 055/5, 055/10(3), 056/5, 057/5(2), 058/10(3), 061/5, 062/25, 067/20, 068/5, 068/25(2), 070/25, 072/50, 074/10, 075/30, 075/50(2), 078/15, 078/25(2), 081/15, 083/30, 104/35(2), 104/40(3), 104/45, 104/100(2), 104/120(2), 105/20(2), 105/35, 106/5, 106/20(2), 106/70, 106/90(2), 109/20, 109/25, 117/20(2), 123/10, 127/50, 127/80, 127/85, 127/93, 130/5, 130/40 (ön) 079/10 o.+dā 127/93 o.+unda 120/20 o.+undā 120/20 2. <i>sf.</i> on o. 002/10(2), 002/50, 002/55, 003/5, 003/80, 003/110, 003/120, 008/5(2), 008/10, 016/15, 026/20, 026/30, 028/55, 031/5(2), 042/15, 043/20, 043/70(2), 047/50, 047/140(2), 047/165, 049/40, 052/15, 055/5(2), 062/20, 065/5, 065/20, 065/86, 067/15, 067/20, 068/30, 069/30(2), 069/35,	onar	<i>sf.</i> onar, onlu o. 103/15, 106/125
		onar	bk. onlar (işaret zamiri) o. 120/70
		onar-	tamir etmek o.-mışlar 050/5, 050/20
		onbaşı	<i>is.</i> onbaşı o. 081/25, 096/50, 109/25, 109/35, 109/40 o.+sı 109/35 o.+yla 109/30
		onda	bk. ondan o. 016/5, 074/25
		ondan	<i>zf.</i> 1. o sebeple, o sebepten o. 004/5, 005/20, 040/41, 073/45, 074/25, 078/33, 124/45 o.+ımış 027/40 2. ondan sonra, sonra o. 024/10, 024/15, 024/20, 048/5, 065/50, 074/70, 082/10, 120/40, 127/10, 127/40, 127/55, 128/5 o.+cīm 082/15
		on_{keri}	<i>zf.</i> < <i>ondan geri</i> , ondan sonra o.k. 072/5
		onlar	<i>zm.</i> 1. “o” kişi zamirinin çokluk şekli o. 002/40, 002/55, 003/70, 007/5, 007/15, 007/50, 007/55, 009/55, 011/20, 011/35, 011/55, 011/103, 012/15, 021/25, 027/15, 027/65, 027/70(2), 028/25, 035/10, 037/10, 040/43, 041/20, 042/25, 047/180, 047/185, 048/15, 048/50(2), 050/75, 050/85, 050/123, 057/20, 059/10, 064/55, 065/25, 065/30, 065/35, 076/10, 082/25, 085/15, 088/10, 093/10, 100/35, 102/30, 103/5, 104/70, 105/15, 105/40, 108/15, 109/50,

109/60, 120/85, 121/45, 125/50, 130/45
 (onlār) 012/20, 027/65, 075/110, 120/85, 127/90
 o.+a 009/65, 009/185, 010/60, 018/15, 021/20, 026/32, 043/45, 048/50, 060/105, 064/60, 067/40, 071/20, 085/20, 095/30, 100/35, 103/5, 105/5(2), 113/35
 o.+ā 045/25, 105/35, 119/20
 o.+da 010/75, 125/55
 o.+dan 003/25(2), 027/70, 054/20(2), 055/10, 070/30, 127/80
 o.+ı (yük.) 003/10, 006/60, 006/65, 060/100, 068/63(3), 069/50, 074/75, 075/110, 081/25, 083/45, 104/65, 109/15
 o.+ī (yük.) 006/65
 o.+ıla 062/30
 o.+iñ 003/25, 009/65, 009/95, 029/5, 042/15, 048/15, 048/50, 050/75, 050/80, 057/20, 067/60, 068/35, 070/10, 073/98, 087/11, 095/25, 102/30, 105/5, 109/25, 125/65, 127/55, 130/15, 131/20
 o.+la 003/25, 036/30, 062/20, 117/10, 120/40, 124/20, 124/25, 127/90
 o.+lan 047/110, 094/35
 2. “o” işaret zamirinin çokluk şekli
 o. 011/25, 011/45(2), 011/60, 012/20, 025/15, 027/50, 028/65, 039/15, 040/30, 043/15, 044/15, 045/10, 047/55, 047/105(2), 050/40, 050/80, 050/110, 054/25(2), 054/50, 054/51(2), 054/52, 057/15, 067/40(2), 069/55(2), 070/35, 070/55, 100/15, 101/30, 101/60, 105/35, 112/22, 116/10, 116/15, 119/35, 119/51, 120/60, 120/65, 124/45, 124/50, 130/50
 (ōnlar) 037/30
 o.+a 001/40, 037/55, 120/55, 125/45, 127/50, 127/80
 o.+ā 028/35, 119/40
 o.+dan 001/40, 013/35, 027/10, 054/5, 054/10, 072/30, 091/15, 100/15, 120/65, 123/75, 124/20
 o.+ı (yük.) 002/25, 002/40(3), 006/20(2), 021/40, 025/15, 025/32, 027/10, 027/15, 027/65, 027/70, 031/15, 031/20, 035/5, 035/15, 039/10, 040/35, 043/15, 047/5, 047/20, 047/60, 047/100, 050/50, 050/115, 050/120, 054/25(3), 059/10, 061/5, 061/10, 062/10, 067/15, 071/5(2), 071/35, 071/50, 072/35, 072/50,

078/15, 097/32, 101/5, 101/30, 101/35, 103/10, 107/5, 112/5, 112/21, 119/40, 121/25, 124/35, 125/20, 125/45, 127/10, 127/80
 o.+ī 025/30, 027/10, 027/15, 055/10, 069/45, 104/135, 107/5
 o.+ıla 119/53
 o.+iñ 012/10, 047/50, 050/75, 065/70, 077/15, 112/22, 116/5, 120/60(2), 123/10, 126/20, o.+la 014/10(2), 021/5, 021/10, 027/15, 045/10, 049/30, 049/35, 070/35, 072/40, 101/15, o.+lā 027/15
 o.+lan 028/60, 047/100
 o.+lana 028/55
 o.+na 031/25
 o.+nan 072/50
onnar bk. onlar
 1. şahıs zamiri (çokluk III. şahıs)
 o. 048/5(2), 048/20, 083/25
 o.+ı (yük.) 048/5
 2. işaret zamiri (çokluk III. şahıs)
 o. 091/5, 102/55
 o.+da 006/55
 o.+ī (yük.) 006/55, 069/45
 o.+nā 031/15
onu bk. onuñ
 o. 050/90
onu bk. ona (işaret zamiri)
 o. 057/60, 063/12
onū bk. onunla
 1. kişi zamiri
 o. 003/25
 2. işaret zamiri
 o. 013/10
onuncu sf. onuncu, onuncu sıra
 o. 038/10(2), 128/10
opruğ bk. obruğ
 o.+a (oPruā) 0102/20
 o.+lar 095/50
 o.+ları 095/50
ora zm. ora, o yer
 o. 006/20, 010/25(2), 010/30(2), 010/65, 010/100, 010/105, 017/5, 018/15, 019/10, 021/15(3), 021/20, 021/25, 021/30, 021/40(3), 022/10, 024/15, 031/40, 052/20, 052/30, 052/35, 054/30, 065/45, 068/45, 069/30, 075/25, 075/25, 081/15, 083/15(4), 083/20, 083/30, 101/20, 101/40, 104/50, 104/95, 104/135, 105/76, 106/120, 109/40(2), 109/55(3), 109/75, 120/5(3), 120/30, 120/60, 121/40, 125/70, 127/10, 127/55, 127/80
 (orā) 052/30, 068/45, 096/5
 (orāyı) 037/25, 109/70
 (orā) 043/5, 043/55, 104/55,

	104/80, 127/15, 043/71, 043/72, 068/15, 069/10, 074/25, 083/30, 083/45, 101/5, 102/65, 104/10, 104/165, 106/65, 106/95, 109/55, 109/75(2) o.+ dak 082/35 o.+lar 037/25, 120/30 o.+lara 043/10 (orlara) 120/10 o.+larda 009/25, 016/10, 112/5 o.+lardā 095/50 (orlardā) 061/20 o.+lardan 062/5, 073/85 o.+ları 125/20 (orları) 010/5 o.+larını 026/10 o.+nī (ilgi) 003/50, 022/5, 062/5, 068/60, 083/35, 096/5, 097/20, 100/10(2), 100/15, 100/25, 104/85, 105/65, 109/55, 111/35, 120/85, 127/60 o.+yı 009/80, 026/32, 031/25, 043/55, 062/15, 085/20 o.+yī 057/15		
ōra-	bk. ūramak ō.-masın 069/62		
orada	<i>zm.</i> sözü edilen yerde o. 031/45, 037/30, 069/35, 075/70, 083/25, 095/5, 112/20, 125/25, 130/40 (oradā) 053/15, 062/25, 062/30, 062/35, 075/80		
oradan	<i>zm.</i> sözü edilen yerden o. 102/5, 125/60		
orağ	bk. orağ o. 006/45, 101/10 o.+lar 101/15		
orağ	<i>is.</i> < <i>orak</i> , ekin derme aracı o. 015/15, 049/30, 049/35, 112/20 o.+nī (ilgi) 073/80(2) o.+la 049/35(2) o.+la (orāla) 028/50(2), 049/30, 101/10, 101/15 o.+lan 073/80 o.+na (orāna) 006/45(2), 031/10(2), 031/30 o.+nan (orānan) 066/10		
oralet	<i>is.</i> soğuk şekerli içecek o. 011/80		
oralı olma-	ilgilenmemek, dikkate almamak o.o.-dılar 119/25		
oran	<i>is.</i> oran o.+ı (iye.) 015/30, 102/30		
orasbı	<i>is.</i> < <i>Far. ruspi, orospu</i> , hayat kadımı o. 047/140, 047/145, 047/170		
orası	<i>is.</i> 1. o yer, ora o. 026/15, 044/5, 075/40, 094/10, 100/10 o.+nı 009/95		
			o.+nī 120/85 2. <i>is.</i> o yönü (ōrası) 096/20 o.+nı 002/40, 003/125, 026/5, 026/10, 066/15, 085/15, 091/5(2), 097/5, 099/5, 125/65 bk. orasbı o. 033/5 bk. uğraşmak 1. çalışmak, emek vermek ō.-dığ 050/30 ō.-ıllar 066/10 ō.-ıllardı 129/5 ō.-ır 092/35(2) ō.-ırız 006/55, 124/15(2) ō.-madım 027/15 ō.-agördük 037/50 ō.-ıP oturular 054/35 2. savaşmak ō.-sāk 130/45 3. başarmaya çalışmak ō.-tık 010/45 ō.-tılar 049/45 4. meşgul olmak ō.-tım 057/30 < <i>uğraşılmak</i> , iş görülmek ō.-dı 094/15 < <i>uğratmak</i> , içinden geçirmek ō.-masın 026/10 <i>zm.</i> o yere, o yöne o. 002/50, 002/55, 003/105, 003/110, 003/120, 009/5, 009/60, 009/130, 008/30, 009/5, 009/60, 009/150(2), 009/170, 011/40, 021/30, 021/45, 027/60, 031/45, 043/25, 043/55, 059/15, 060/5, 060/30, 064/30, 064/60, 065/55, 065/60, 074/70, 075/40, 075/70, 080/11, 083/25, 085/15(2), 092/60, 097/20, 099/5, 101/25, 101/65(2), 102/10(2), 104/20, 104/35, 104/40, 104/55, 104/70, 104/75, 104/85, 104/135, 104/155(2), 114/10, 119/5, 119/10, 119/40, 120/85, 125/45(2), 125/50, 125/65, 127/10(2), 127/35, 127/75, 128/5, 130/65, 130/75 (oraya) 058/5(2), 085/20(2), 104/15 (orayā) 034/5 (orayā) 010/15, 060/100, 062/25, 065/85, 066/10, 076/15, 119/30, 127/50 bk. orada o. 001/5, 001/10(2), 001/55, 002/10(3), 002/15, 002/30, 002/35(2), 002/40, 002/55, 003/15(4), 003/60, 003/110, 004/5, 006/15, 006/20, 006/30,
		orasPı	
		ōraş-	
		ōraşıl-	
		ōrat-	
		oraya	
		orda	

006/40, 006/60, 007/10,
 007/25(3), 008/15, 009/45,
 009/80, 009/90(2), 010/10,
 010/15(2), 010/30(2), 010/35,
 010/40, 010/45, 010/65, 010/100,
 011/95(2), 017/10, 019/30,
 020/20, 021/30, 022/10, 027/10,
 027/50, 027/55, 028/25, 031/5,
 034/10, 036/10, 037/25(2), 041/5,
 042/10, 042/25, 043/5, 043/30(2),
 043/60, 043/65, 043/70(2),
 045/15, 046/5(2), 048/30(3),
 049/20, 050/110, 052/5,
 052/25(3), 052/30, 053/5(2),
 053/10, 056/10(2), 058/10,
 060/15, 061/10, 061/15, 062/10,
 063/10, 064/35, 064/55, 065/75,
 065/80, 067/25, 068/10, 068/25,
 068/45(3), 068/50(2), 068/55,
 069/30(2), 069/35, 070/10,
 070/15, 070/20, 073/25, 075/5,
 075/40, 078/5, 083/10, 083/15,
 083/20, 083/25, 083/30(2),
 083/45, 085/5, 088/5, 089/5,
 094/10, 095/5, 095/20(3), 096/5,
 096/50(2), 097/20(2), 099/5,
 100/20, 100/25, 101/5, 101/10(2),
 101/55, 101/60(2), 101/65,
 102/15, 102/30, 102/30, 102/35,
 104/5, 104/15, 104/20, 104/30(2),
 104/40, 104/45(3), 104/55,
 104/70, 104/85, 104/165, 106/35,
 106/95, 106/105, 107/15, 107/20,
 109/15(3), 109/20, 109/25,
 109/50, 109/55, 111/15, 112/5,
 113/5, 113/10, 113/30(2),
 117/10(3), 118/5, 119/10, 120/25,
 120/30(3), 120/60(2), 120/75,
 120/80, 120/85(6), 121/45(3),
 125/5, 125/45, 125/50(3),
 125/55(2), 125/60, 125/65,
 125/70, 127/10(2), 127/15,
 127/30(2), 127/40, 127/45,
 127/55, 127/60, 127/75(2),
 127/80(2), 127/85(2), 127/92,
 128/10(2), 129/5, 129/10, 130/50,
 130/55
 (ordā) 001/70, 002/20, 002/55(2),
 009/60, 010/30, 010/40, 010/75,
 019/20, 020/20, 022/5, 024/5,
 027/5(2), 028/55, 031/5, 036/20,
 037/25, 040/5(2), 041/5, 043/5,
 043/30, 043/72, 049/10, 050/115,
 056/20, 060/5, 060/35, 060/100,
 060/105, 061/10(2), 061/15(2),
 062/10, 062/25, 064/50, 065/15,
 066/10, 067/25, 067/75, 068/15,
 069/5, 076/25, 083/55, 088/10,
 094/30(2), 095/10, 095/20,
 095/30, 095/35(2), 095/75,

ordan

095/80, 096/50(2), 099/5,
 101/60, 101/65, 102/30, 104/5,
 104/15(4), 104/20(2), 104/30,
 104/35, 104/40(3), 104/45,
 104/55, 104/60, 104/70, 104/95,
 104/120, 105/70, 109/20, 109/30,
 109/50(2), 112/15, 117/5(2),
 117/10(2), 117/15, 117/20,
 120/10, 120/15, 120/30, 120/55,
 120/65, 125/55, 127/5, 127/15,
 130/45
 (ord üğüdürdük) 006/50
 o.+kī 075/85, 083/20
 o.+ki 011/100
 o.+ydīh 029/10
 o.+ydī 104/10
 o.+ykā 109/88
 o.+ymış 007/30
 bk. oradan
 o. 002/10(3), 003/20, 003/115,
 006/30, 007/35, 009/25, 009/45,
 009/170, 010/15, 010/20(2),
 010/35, 010/40, 010/50(2),
 010/60, 010/65, 010/75, 011/50,
 013/20, 013/25, 014/5, 016/10(2),
 017/20, 019/55, 020/20, 021/40,
 022/5, 022/10, 022/20, 024/10,
 024/25(2), 027/45, 029/10,
 030/5(2), 030/10(2), 030/25,
 031/5, 031/40, 031/45, 034/30,
 037/25(2), 037/30, 042/10, 043/5,
 043/35, 043/55, 043/60, 043/70,
 044/25, 046/5, 049/10, 050/124,
 052/20(2), 052/35, 053/10,
 053/15, 056/15, 056/20, 057/35,
 058/5, 058/10, 059/5, 059/15,
 060/5, 060/20, 060/55, 061/20,
 061/21, 062/5, 062/15(2), 062/15,
 062/20(2), 064/30, 064/35,
 064/60, 065/5, 065/80(2), 067/60,
 068/25, 068/55, 070/20, 072/50,
 073/20, 075/10, 075/30, 075/35,
 075/40(3), 075/60(2), 075/75,
 075/80, 076/5, 076/10(3),
 076/15(4), 083/5(2), 083/10,
 083/15, 083/25, 083/30(2),
 083/35(2), 083/45(2), 083/56,
 084/10, 084/12, 085/20, 089/15,
 091/20(2), 092/5(3), 092/10(4),
 092/15(2), 092/20, 092/25,
 092/30(3), 092/35(2), 092/40(3),
 092/45(3), 092/50(2), 092/55(3),
 092/62, 093/5(3), 093/10, 094/30,
 095/20, 095/35, 101/50, 101/60,
 103/5, 104/10(3), 104/15(2),
 104/25(2), 104/30(2), 104/45(2),
 104/50(2), 104/70, 104/75(2),
 104/80, 104/95, 104/100, 104/130,
 104/166, 105/70, 106/70, 107/5,
 107/55, 109/15, 109/20, 109/45,

	109/55, 109/65, 109/70, 111/35, 112/5, 113/25, 117/5, 117/10, 117/15(2), 119/10, 119/30, 120/70, 123/60, 125/70(2), 126/10, 126/15, 126/40, 127/10, 127/15, 127/20(2), 127/25(2), 127/45(2), 127/80, 130/20, 130/70, 130/75 (<i>'ordān</i>) 065/80 (<i>ordān</i>) 067/70, 068/60, (<i>ōrdān</i>) 127/15	
ordan	bk. <i>ondan</i> o. 104/5, 104/10, 104/15(3), 104/20(2), 104/35, 104/45(2), 104/55, 104/60, 104/65, 104/70, 104/90(3), 104/100, 104/105(2), 104/110, 104/115(2), 104/120(3), 104/125, 104/130, 104/135, 104/140(2), 104/150(2), 104/160(2), 104/165(2), 105/50, 105/55(2), 105/65, 105/70(2), 105/75, 105/76, 105/77	
ordu	<i>is.</i> 1. ordu, silahlı kuvvetler o. 043/30(2) o.+dan 104/10 o.+nuñ 105/65 o.+sū 130/10 o.+ya 105/70 o.+yā 043/30 o.+yu 105/65 2. çok sayıda insan, kalabalık o. 074/10(2)	
ordu evi	<i>is.</i> ordu evi o.e.+ne 127/75, 127/80 (<i>ord_evinde</i>) 127/80	
ordunat	<i>is.</i> < <i>ordu donatım</i> o. 040/5	
orğan	bk. <i>urğan</i> o. 116/15(2)	
orman	<i>is.</i> orman o. 050/25, 050/30, 101/50, 109/70, 109/87, 109/88 o.+a 075/70, 121/15 o.+dan 121/15 o.+iñ 007/40, 026/15, 100/10, 100/20	
ormanlık	<i>sf.</i> < <i>ormanlık</i> , ormanla kaplı o. 107/35	
ormanlıklılık	<i>is.</i> < <i>ormanlıklılık</i> , ormanlık yer o.+ymış 070/5	
orta	1. <i>is.</i> başlangıç ile bitiş arasındaki eşit uzaklıktaki süre o. 123/65 2. <i>is.</i> bir şeyin kenarlarından aynı uzaklıkta olan yer o.+da 019/15, 096/40 o.+dā 081/30 o.+dan 105/15(2) o.+sı 055/15 o.+sına 003/50, 017/5, 026/20,	060/35 o.+sında 009/150 o.+sından 092/10 o.+ya 013/40, 019/25(2), 047/130, 102/40 o.+yā 019/25, 074/70 3. <i>is.</i> ara o.+sinā 092/5 <i>öz. is.</i> Orta Asya o.a.+dan 095/5
		orta asya
		ortabālī
		ortak
		ortaköl
		ortalık
		ortaya at-
		ortaya çıkar-
		ortaya galdır-
		orta yer
		ortoba
		ortoöl
		oru
		oruç
		oruç dut-
		oruç tutma
		oruş tut-
		o sırada
		o sıralarda
		osman
		osman dayı

osmanlı	o. d.+ñ 008/5 öz. is. Osmanlı Devleti o. 068/5, 130/5, 130/10 o.+lardan 125/65 o.+nñ 130/45	otopis	bk. otobüs o. 127/10
osmanlı imparatorluğu	öz. is. Osmanlı Devleti o.i.+ūna 130/65	otopüs	bk. otobüs o.+ler 056/15 o.+ünen 056/15(2)
osmanlı yazısı	öz. is. eski yazı o.y.+nı 068/20(3)	ots	bk. otuz (sıfat) o. 057/5
os_saat	zf. < o saat, derhal, hemen o. 008/15 (os_sāt) 036/20	otur	1. oturmak o. 016/15(2), 048/10, 050/60, 127/55(2), 127/60 o.-açak 019/15, 021/30 o.-dug 127/40 o.-duğ 106/95 o.-dum 009/5, 065/70, 065/75, 123/20 ō.-dum 123/20 o.-dūmuz 104/80, 106/80 o.-ma 050/60 o.-mağ 123/20 o.-mas 048/10 o.-muş 109/70 o.-ruz 092/35 o.-u 047/120, 104/80 o.-ū 083/50 o.-udum 089/20 o.-uken 088/10 o.-ular 008/20, 104/145 o.-ullar 047/145 o.-uñ 092/30, 127/40(3), 127/50 o.-up 070/40 o.-ur 021/35(2), 092/10 o.-urduğ 036/10 ō.-urқанā 123/20 o.-uyollar 104/125 o.-uyom 106/115 o.-uyor 019/25 o.-aduruñ 010/90(2) o.-amaS 050/55 o.-up dururğa 009/60 o.-up duruyuz 036/15 2. vakit geçirmek, bir süre kalmak o. 007/65, 065/35 o.-dum 060/40 o.-mazlar 131/10 o.-muşlar 009/160 o.-ullar 072/45 o.-ulur 011/10 o.-up 024/15 o.-usun 002/40 3. iştirak etmek, katılmak o.-muş 009/175 o.-urğa 009/175 o.-up 048/10 4. yatalak hasta olmak o.-up 033/15 5. bir yerde sürekli olarak kalmak ikamet etmek o.-alım 050/15, 050/20(2) o.-duğu (oturdū) 064/35
ossun	bk. olsun o. 032/15(2), 032/20, 048/5, 048/40, 058/15, 072/30, 075/45 (ōsun) 067/65 (osūn) 123/5		
ot	is. küçük bitki o. 021/10(2), 027/20, 027/30(2), 029/20, 029/25(2), 030/15, 031/15, 100/40(3), 119/5, 124/15, 126/10 o.+lar 040/30, 100/40 o.+ları 029/20, 071/10 o.+larī 119/10 o.+tān 120/65 o.+u 126/10 ō.+ula 028/5 o.+unu 100/40, 101/25, 125/50		
otel	is. < Fr. hotel o. 010/50, 127/10 (ōtel) 010/45 o.+de 127/35 o.+e 127/20(2) o.+lerden 127/10		
ot ğaynesi	is. < ot kaynaması, bir tür yemek o.ğ. 051/5		
otlan-	1. otları toplanmak o.-ır 011/40 2. ot bitmek o.-İR 009/110		
otlat-	otlatmak o.-ırdık 006/25 o.-ırız 095/40		
otobicci	is. < otobüsçü, otobüs sürücüsü o. 024/25		
otobus	bk. otobüs o. 010/35(2), 010/45, 063/10(2) o.+a 010/35 o.+una 010/65		
otobús	bk. otobüs o. 063/10 o.+üñ 063/10		
otobüs ğaracı	is. terminal o.ğ.+nā 127/25 o.ğ.+indā 127/25		
otobüs	is. < Fr. autobus, otobüs o.+e 080/11 o.+üle 024/25, 061/10 o.+üñ 062/15, 063/10		

	o.-duğum 107/10		ō. 130/60
	o.-duñuz 125/45(2)	ova	<i>is.</i> geniş düzlük
	o.-muşlar 070/5		o. 026/30(2)
	o.-muşlār 064/30		o.+da 109/35
	ō.-muşlar 050/20		o.+dā_bi 120/35
	o.-sun 071/30		o.+dan 028/60
	o.-sün 071/30		o.+nıñ 010/50
	o.-u 097/20		o.+sı 027/45
	o.-ullarmış 104/155, 120/85	oy-	çukur oluşturmak
	o.-ur 097/20		o.-duğ 043/10
	o.-urken 050/20	oya	<i>is.</i> dantel
	o.-uyuz 054/5		o.+sı 047/105
	o.-uyollar 104/45	oyarıcı	<i>is.</i> < <i>uyarıcı</i> , ikaz edici
	o.-uyom 067/70		o.+ydı 075/75(2)
	o.-uyoñ 078/20	oyma	1. <i>sf.</i> oyma, oyulmuş
	o.-uyoruz 097/20		o. 097/20, 097/25
	6. yaşamak, biriyle yaşamak		2. oyularak yapılan süsleme
	o.-acāz 082/30(2)		(oymā) 091/15
oturt-	bir yere oturmasını sağlamak		o.+sı 091/20
	o(d).-urlar 077/40	öyle	bk. öyle (zarf)
	o.-mamış 109/70		ó. 008/60
	o.-muş 064/60	oyna-	1. müzik eşliğinde eğlenmek
oturttur-	bir yere oturmasını sağlamak		(oynācağlar) 077/5
	o.-muşlar 067/80		o.-cağlar 058/15
oturul-	oturulmak		o.-dılar 058/15, 070/30
	o.-dū 050/55		o.-llar 012/15, 013/10, 025/20,
	o.-duğu 102/50		025/30, 032/20, 048/30, 079/11,
otuz	bk. otuz		097/10
	1. <i>is.</i> otuz		o.-llardī 012/20,
	o. 029/25, 058/5, 099/10		o.-rlar 077/5(2), 077/35
	2. <i>sf.</i> otuz		o.-mazlar mī 058/15
	o. 073/65, 073/70, 107/50, 126/30		o.-mıssımdır 058/15
	('otuS) 007/5		o.-r 032/20, 047/125, 078/10,
otut-	bk. oturtmak		097/15(2)
	o.-tu 083/20		(oynār) 042/30
otuttur-	bk. oturtturmak		o.-yan 078/10
	o.-muş 067/70		o.-yabilmeleri_çin 050/80
	o.-tursun 071/30(2)		2. vakit geçirme, eğlenme gibi
otuz	1. <i>is.</i> otuz		amaçlarla bir şeyle uğraşmak
	o. 002/05, 008/10(2), 014/5,		o.-dım 060/40
	019/5, 027/35, 028/5, 034/5,		o.-llar 047/135, 070/50,
	036/5, 040/5, 041/5, 042/5,		104/125(2)
	043/20(2), 043/25, 044/25,		o.-llardı 072/35
	049/25, 058/15, 059/5(2),		o.-llardī 047/140, 070/50,
	062/35(2), 063/5, 064/5, 068/20,		070/55, 121/25
	069/5, 089/5, 089/25, 092/25,		o.-maya (oynamā) 069/30
	095/60, 099/15, 104/5(2), 104/25,		o.-rdıç 006/25, 069/35,
	105/20, 109/80(2), 125/25, 128/5		070/50(3)
	(otüz) 068/5		o.-rқанā 002/50
	o.+a 068/61(2)		o.-rқанam 002/50
	o.+dā 104/5		o(u).-yor 104/125
	o.+ū (iye.) 102/15		3. bir tutku ile bir şeye kendini
	2. <i>sf.</i> otuz		vermek
	o. 002/10(2), 007/5(2), 014/5(2),		o.-r 084/5(2)
	018/25(2), 019/40, 043/20,	oynaş-	o.-rdıç 084/5
	043/25(2), 047/10, 055/20,		karşılıklı oynamak
	075/70, 083/57, 094/15, 095/10,		o.-ıllar 074/10, 074/20
	098/15, 100/20, 102/20, 109/85,		o.-ırdığ 006/30(2)
	119/35	oysam	<i>bağ.</i> < <i>oysa</i> , halbuki
öv	<i>iinl.</i> "daha neler neler" anlamında		o. 017/15, 123/20

oyul-	oyulmak o.-du muydu 120/65
oyun	<i>is.</i> 1. oyun, eğlence o. 013/45, 070/50, 072/30(2), 072/35, 072/50(2) o.+da 050/80 o.+lar 070/50 o.+larda 050/80 o.+u (yük.) 097/10 2. kumar o. 084/5
oyuncağ	<i>sf.</i> < <i>oyuncak</i> , gerçek olmayan o. 002/45
o zamanın bërinde	<i>zf.</i> o zamanlarda o.z.b. 069/50, 086/5 (o zamanın bërindē) 060/55

Ö, Ė

ö	bk. öñ ö.+me 060/55 ö.+mē 052/10	öğret-	ö.-emedim 029/5 öğretmek ö.-tik 052/30
öbür	<i>sf.</i> öteki, diğer ö. 020/5, 049/5, 075/45, 097/25, 099/5, 113/35	öğretmen	<i>is.</i> öğretmen ö. 006/55, 080/10
öde-	ödemek ö.-dim 020/40 ö.-mem 020/30 ö.-yecēñ 020/25 ö.-yor 027/60	öğsüz	<i>sf.</i> < öksüz, annesiz ö. 007/15, 007/45, 007/55(2), 071/15 (öğsüz) 007/55 ö.+ümüş 007/35(2)
ödemēcek ol-	< ödemeyecek olmak, ödemeye niyeti olmamak ö.o.-sam 020/30	öğsüz ğal-	< öksüz kalmak ö.ğ.-dım 059/5
ödünç al-	borç almak ö.a.-dı 001/25	öğüt-	öğütmek, toz haline getirmek ö.-üller 050/85
ödü patla-	çok korkmak ö.+m p.-ycağ 009/20	ökce	bk. ökçe ö.+si 031/25
öf	<i>ünl.</i> öf, bıkkınlık sözü ö. 065/60	ökçe	<i>is.</i> saban demirinin geğtiği ağaç parçası ö. 028/40
öfis	bk. ofis ö.+ē 073/95 ö.+ten 073/95	öke	<i>is.</i> mülk, yer ö.+m 075/25 ö.+m idi 075/25
öfke	<i>is.</i> kin ö.+ylen 060/20	öküs	bk. öküz ö. 070/25, 073/65, 073/75 (öküs) 058/10
öfkelen-	kızmak ö.-dim 009/25	öküz	<i>is.</i> öküz ö. 006/25, 057/45, 058/10, 060/5, 070/30, 073/65, 073/75(2), 073/90, 099/15 ö.+den 037/40, 057/35 ö.+e 031/15, 057/35 ö.+ē 031/15 ö.+le 028/50, 090/5, 101/20 ö.+len 094/10 ö.+ler 031/25(2), 060/50 ö.+leri 006/25, 028/45, 064/35 ö.+lerle 127/5(2) ö.+lerlē 127/5 ö.+ne 006/5 ö.+ñ (yük.) 031/25(2) ö.+ü (yük.) 031/25, 101/20 ö.+üle 027/15, 028/40, 101/20 ö.+ülen 092/15 ö.+üne 031/10(2) ö.+ünē 006/10, 031/10 ö.+ünñ 028/45, 028/50, 031/15, 031/20, 057/40, 070/30, 073/75, 104/145 ö.+üyne 006/5
öğüz	bk. öküz ö. 121/35	öl-	ölmek, yaşamaz olmak ö.-dü 007/5, 008/5, 008/10, 008/30(2), 029/25, 029/30(3), 036/15, 036/37(2), 039/10, 041/15, 075/20, 057/45, 057/60, 060/40, 061/15, 062/35(2), 062/40, 065/15, 065/25, 065/35, 065/60, 069/20, 069/25, 075/10(2), 082/5, 106/10, 107/40(2), 130/55(2), 048/25 ö.-dū 031/5, 037/10, 037/35,
öğendire	<i>is.</i> < <i>üvendire</i> , ucu sivri değnek ö. 028/45(2) (öğendirē) 028/45		
öğenim	<i>is.</i> < <i>öğrenim</i> ö. 083/50		
öğle	bk. öyle 1. <i>zf.</i> o şekilde, o tarzda, o yolda ö. 004/12, 007/15, 007/35(2), 007/45, 007/55(2), 007/60, 007/70, 028/40, 045/20, 051/10, 054/25, 111/20 ö.+yimiş 007/15, 007/60 ö.+ymiş 007/55 2. <i>sf.</i> onun gibi, ona benzer ö. 051/15, 007/20, 007/45, 007/60, 011/65, 045/25		
öğle	bk. öyle (<i>zf.</i>) ö. 011/40		
öğlele	<i>zf.</i> < <i>öylele</i> , o şekilde ö. 007/55		
öğle yā	<i>zf.</i> < <i>öyle ya</i> , öyle değil mi ö.y. 007/20		
öğrek	<i>is.</i> at sürüsü ö. 060/15(2)		
öğrenci	<i>is.</i> öğrenci, talebe ö. 006/60		
öğren-	öğrenmek ö.-emedim 009/120		

	041/15, 058/10, 060/25, 061/15, 073/5, 073/75(2), 075/20, 104/5 ö.-dügden 060/25 ö.-dügündē 008/30 ö.-dünü 062/30 ö.-dükten 048/40, 065/10 ö.-dü mü 048/25 ö.-dü mü 059/15 ö.-eli 007/65, 008/5, 106/10 ö.-elī 008/10 ö.-elim 075/105 ö.-en 008/30(2), 009/105, 010/70, 062/35(2) ö.-esiye 065/10 ö.-eydi 041/15 ö.-meden 003/40 ö.-medik 069/20(2) ö.-medim 130/35 ö.-mek 075/90(2) ö.-mektensē 075/105 ö.-mes 027/78 ö.-meyeydī 041/15 ö.-mezimiş 069/20 ö.-müş 007/30, 007/35(2), 007/50, 009/165, 030/5, 037/35, 058/15, 075/40, 078/25, 099/10, 099/15, 104/55, 104/150, 105/70, 125/15(2), 128/5 ö.-müş 007/15, 045/10 ö.-müştür 043/15 ö.-sem 065/75 ö.-señ 070/60 ö.-üp 033/35 ö.-ür 027/79 ö.-ürdük 100/30 ö.-ürsün 103/16 ö.-ürümüş 029/30 ö.-üyom 009/40 ö.-üp ğalmadan 060/70 ö.-üvirdi miydi 048/40 ö.-diler 130/35 2. oyunda oyun dışı kalmak ö.-memek 070/55 ö.-müş 070/55		
ölç-	ölçmek ö.-ecekler 104/160 ö.-elim 104/155		
ölçü	is. ölçü ö. 115/5		
öldür-	1. yaşamını sona erdirmek ö.-dü 107/40 ö.-dük 041/5 ö.-düler 107/15 ö.-ecēdi 123/45(2) ö.-eceklerimişimiş 009/180 ö.-eñ 123/35 ö.-eydiñ 123/35 ö.-medīme 123/50, 123/55 ö.-meye 123/35 ö.-müşler 104/70	öle öle öle	ö.-ü 065/45 ö.-üdü 100/15(2) ö.-üler 106/100 ö.-üp 065/45 ö.-üyor 023/12, 023/13 ö.-üp getellerimiş 009/180 2. oyunda oyun dışı bırakmak ö.-üyordum 070/55 3. diriliğini, sertliğini gidermek ö.-üyüz 124/5 bk. öyle 1. <i>z.f.</i> o şekilde, o tarzda ö. 095/10(2) 2. <i>sf.</i> onun gibi ö. 119/2 bk ölen ö.+den 131/10 (öleyā_dar) 032/15 bk. öyle 1. <i>z.f.</i> o şekilde, o tarzda, o yolda ö. 001/30, 001/35, 001/40, 001/65(2), 006/35, 009/10, 009/20, 009/95, 009/100, 010/80, 011/60, 014/5, 019/30, 022/20(2), 024/10, 025/10, 027/35, 029/25, 034/20, 043/15, 043/45, 044/5, 045/15(2), 048/10, 048/35(2), 048/45, 048/50(2), 053/10, 060/30, 062/15(2), 062/40(2), 063/13, 064/50(2), 064/55, 065/20, 065/70, 069/50, 070/15, 073/95, 074/10, 074/70, 074/70, 081/30, 082/35, 082/40, 083/15, 083/25, 085/25, 089/15, 091/5, 092/45, 095/5, 095/10, 100/20, 100/40, 100/45, 101/30, 103/10, 104/30, 104/115, 104/125, 104/130(2), 109/15, 109/55(2), 110/10, 118/5(2), 119/15, 125/40, 127/70, 130/30, 130/50(2) (ölē) 027/75, 045/25, 048/30, 092/45, 105/20, 121/55, 125/10 ö.+ydi 001/60(2), 002/45, 011/100, 013/40, 031/15, 032/35, 042/30(2), 043/35, 043/60, 050/85(2), 067/10, 074/15, 103/15, 105/60, 107/10, 107/20, 109/5, 110/5, 124/40 ö.+ydım 057/5 ö.+ymiş 091/20, 105/15, 109/5, 121/35 (öle_deler) 011/55 (öle_dince) 082/5, 082/30 (öle_Jur) 006/50 (öle_Jünsı°rā) 068/60 2. <i>sf.</i> ona benzer, onun gibi ö. 002/20, 002/30, 005/30, 006/45(4), 006/55, 013/10, 025/20, 025/3, 4026/15, 034/35,

	036/20, 037/30, 037/45(2), 041/10, 044/5(2), 045/5(2), 048/15, 048/25(2), 049/10, 050/70, 063/10, 064/25, 066/10, 081/33, 082/40, 092/25, 097/25, 104/135, 106/55, 107/10, 107/20, 109/40, 113/25, 114/10, 115/27, 124/10, 124/25(2), 124/52, 130/5 (ðīē) 010/95, 044/10, 120/15, 120/20, 120/30, 120/60 ö.+siydi 013/35 ö.+ydi 040/15, 050/45 3. <i>z.f.</i> o denli, o kadar ö. 009/160(3), 040/10, 040/15, 040/40(2), 050/70, 102/35 4. <i>z.f.</i> o şartta, o durumda ö. 017/28		ö. 003/30, 007/35, 007/55(3), 009/110, 009/115(2), 009/120, 009/125 ö.+ē 009/110
öle bir	bk. öyle bir ö.b. 052/40, 100/30	ömer	<i>öz. is.</i> Ömer, erkek adı ö. 001/15, 016/5(3) ö.+iñ 052/5(2), 052/10
öle böle	<i>z.f.</i> < <i>öyle böyle</i> , yavaş yavaş ö.b. 085/26	ömer ā	<i>öz. is.</i> < <i>Ömer Ağa</i> ö. 002/30
öle ğayası	<i>öz. is.</i> < <i>öğle kayası</i> , bir kaya adı ö.ğ. 108/15 ö.ğ.+nı 108/20	ömerli stasyonu	<i>öz. is.</i> < <i>Ömerli İstasyonu</i> ö.i.+nuñ 052/30
ölen	<i>z.f.</i> < <i>öğlen</i> , gün ortası ö. 001/20(2), 043/55, 043/65, 052/35, 072/15, 072/20, 072/35, 079/5 ö:+ā_dar 070/25 ö.+de 046/5 ö.+den 003/95, 011/75, 032/15, 043/55, 070/25	ömür	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'umr, ömür, hayat ö. 013/55, 068/35, 071/20(3), 071/25, 071/40, 071/45, 089/31 'ö(ü).+ümde 057/45 ö(ü).+ümüz 075/30 ö(ü).+ümüzü 053/15, 112/15 ö.+ler 013/55(2), 071/40 ö.+lerini 074/30 ö.+üñ 033/15
ölensurā	<i>z.f.</i> öyle olunca ö. 104/100	ön	1. <i>is.</i> baş, sıralamada ilk ö.+dē 104/140 ö.+ünde 113/25 2. <i>is.</i> bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı ö.+ne 050/90(4) ö.+ū (iye.) 107/85 ö.+üne 052/5 ö.+ünē 109/80 3. <i>is.</i> bir kimsenin ilerisi ö.+ümden 107/35
öle öle	bk. öyle öyle <i>z.f.</i> yavaş yavaş, o şekilde ö. ö. 034/25, 120/20	öñ	bk. ön 1. <i>sf.</i> bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı ö. 011/55, 052/5, 107/10 2. <i>z.f.</i> önce, evel ö. 070/20 ö.+den 010/95, 074/15, 081/20 ö.+ünde 127/15 3. <i>is.</i> bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı ö.+de 003/15, 020/15, 022/20(3), 109/60 ö.+dē 074/40, 119/50 ö.+e 006/20, 019/40(2), 105/35, 109/35, 130/75 ö.+lerine 021/10, 107/30 ö.+ü (iye.) 008/40(2), 009/70, 075/105 ö.+ünde 013/30, 019/40, 119/5, ö.+ündē 119/45 ö.+ünden 074/15, 050/55(2) ö.+üne 006/30, 011/75, 021/5, 021/20, 032/20, 063/5, 072/50, 074/15, 074/20, 075/55, 077/10, 091/10, 101/20, 109/40, 109/45 ö.+ünü 002/40(3), 067/40 ö.+üñ 009/70
öle yā	<i>z.f.</i> < <i>öyle ya</i> , öyle değil mi ö.y. 017/26, 020/42		4. <i>is.</i> yakın ö.+e 109/35
öleyse	<i>bağ.</i> < <i>öyleyse</i> ö. 009/40, 060/110, 068/55		
ölü	<i>is.</i> ölü ö. 008/20, 009/35(2), 009/40, 009/55(2), 009/65, 009/80, 009/85, 009/90, 009/95, 009/165, 070/55, 073/60, 130/35 (ölū) 073/65 ö.+ler 012/25 ö.+mü 008/20 ö.+nüñ 009/55 ö.+sü 007/10, 125/65(2) ö.+sünü 107/20 ö.+yü 009/85		
ölü evi	<i>is.</i> cenaze evi (öl_evine) 059/15 (öl_evini) 059/15		
ölüm	<i>is.</i> ölüm		

	5. is. yakın gelecek zaman ö.+ü (iye.) 096/15		ö.v.-iller 050/70(2)
	6. is. bir kimsenin ilerisi ö.+ümden 065/55, 065/70		önem veril- < <i>önem verilmek</i> d.v.-ir 125/10
öñ	bk. ön 1. is. bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı ö.+de 003/15(2), 003/120 ö.+e 003/10(2), 003/50, 003/100, 003/120(2), 006/25(2), 021/25, 074/65, 106/60, 106/65, 121/35, 121/40 ö.+de 110/12 ö.+ē 028/25		öñe sür- < <i>öñe sürmek</i> , ortaya koymak, meydana çıkarmak ö.s.-düm 060/85
	önce <i>zf.</i> önce ö. 001/10, 025/20, 027/25, 027/79, 054/35, 062/35, 073/45, 110/5, 116/5, 118/15, 125/30(2) (öñcē) 027/60 ö.+leriñ 067/5 ö.+sī 022/15 ö.+sile 022/15 ö.+siniñ 053/10		öñlük <i>is.</i> < <i>öñlük</i> ö. 066/15 ö.+ünü (öñlünü) 028/25
	öñce bk. önce ö. 015/20, 061/5 (öñcē) 046/5 ö.+sini 117/20		öñü kes- < <i>öñünü kesmek</i> , yolunu kesmek ö.k.-ellerdi 05/40 ö.k.-mē 050/60
	öñceden bk. önceden ö. 027/5, 027/20, 067/10, 098/20, 126/35		öñüne çık- < <i>öñüne çıkmak</i> , karşısına çıkmak ö.+müze ç.-tī 085/20, 085/25
	öñceden <i>zf.</i> daha önce, başlangıçta ö. 027/10, 097/25, 110/10, 116/15, 117/30, 126/20		öñüne düşül- < <i>öñüne düşülmek</i> , yol göstermek ö.d.-ür 008/45
öñceg	<i>is.</i> < <i>öñcek</i> , önlük ö. 074/65 ö.+iñ (ilgi) (öñceñ) 074/65 ö.+ñile (iye, II) (öñceñile) 074/65		öñüne ğat- < <i>öñüne katmak</i> , kovalamak ö. ğ.-mış 130/10(2) ö.+lerine ğ.-mışlar 075/100 ö.+ümüze ğ.-tığ 075/40, 075/105
öñceki	<i>sf.</i> önce olan ö. 027/20		öñüne geçil- < <i>öñüne geçilmek</i> , önlenmek ö.g.-di 029/30
öñceki	bk. önceki ö. 097/5		öp- öpmek ö.-e 121/40 ö.-eller 069/30, 113/35, 131/15 ö.-er 011/95, 011/100, 029/15, 042/25, 045/25, 069/60, 113/35 ö.-erdī 072/5 ö.-ersin 002/40 ö.-medi 029/15 ö.-meye 029/10, 131/20(2)
öñceleri	<i>zf.</i> < <i>öñceleri</i> , başlangıçta ö. 067/5		öpül- öpülmek ö.-memesi 029/15 ö.-ür 013/40 ö.-ürdü 013/40
önder	<i>is.</i> yol gösterici, lider ö. 001/45		öpüş- öpüşmek ö.-üllerdi 070/15
öñder	bk. önder ö.+linden 075/75		ör- dokumak, tezgahta işlemek ö.-ellerdi 028/40 ö.-erdik 103/10 ö.-eriz 006/50, 006/55, 032/35(2), 103/5(4) ö.-müş 050/110
öñe düş-	< <i>öñe düşmek</i> , önden yürümek ö.d.-er 076/20 ö.d.-müş 075/35		ören <i>is.</i> harabe, virane, kalıntı ö.+lere 034/20 ö.+leriñ 034/20
öñe düş-	bk. öñe düşmek ö.d.-er 003/115		örenci bk. öğrenci ö. 006/60
öñe ğat-	< <i>öñüne katmak</i> ö. ğ.-tığ mıydı 021/25		ören- bk. öğrenmek ö.-dik 032/40(2) ö.-dim 064/50, 116/5 ö.-eciz 100/46 ö.-en 040/42 ö.-ir 065/35 ö.-mişler 120/86 ö.-sin 032/35
önemli	<i>sf.</i> < <i>önemli</i> , değerli ö. 126/35		öret- bk. öğretmek ö.-ti 089/30
önemli ol-	önemi olmak ö.o.-uyor 119/5		öretmen bk. öğretmen
önem veril-	< <i>önem vermek</i>		

	ö. 001/25, 003/25, 016/15(2), 043/35, 043/40(2), 049/15, 073/95, 089/30, 118/30 ö.+i 043/45 ö.+im 001/20 ö.+in 001/45 ö.+le 043/40 ö.+sin 073/75		ö.-üverir 119/25
öretmenlik	<i>is.</i> < <i>öğretmenlik</i> , öğretmenlik görevi, mesleği ö. 043/45		örümceklenme <i>is.</i> tarlanın tohum atma zamanının geldiğini gösterdiği durumu ö. 027/65(2) ö.+den 027/65
örf	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> 'urf, gelenek ö. 015/25		öskes <i>öz. is.</i> < <i>Özkes</i> , bir yer adı ö.+e 043/71 ö.+ē 043/71
örme	<i>sf.</i> örme, örülerek yapılmış ö. 065/80 (örmē) 028/40		östañrıverdi <i>öz. is.</i> < <i>Öztañrıverdi</i> , soyadı ö. 066/5
örnek al-	ders çıkarmak ö.a.-ır 105/75		ösüz bk. öksüz (öğsüz) 007/10(2), 007/15 ö.+müş 007/40, 058/15
örs	<i>is.</i> üzerinde maden dövülen, çelik yüzeyle demir araç ö. 111/5 ö.+ümüz 010/25 ö.+ün 112/20		ösüz gal- < <i>öksüz kalmak</i> ö.ğ.-dık 031/15
örs	bk. örs ö. 112/15		ösüzlük <i>is.</i> < <i>öksüzlük</i> ö.+ten 045/10
ört-	1. korumak veya gizlemek için üstüne bir şey koymak ö.-ecekler 074/60 ö.-eller 032/10, 032/15, 032/20(2), 104/135 ö.-ellēr 013/15, 113/30 ö.-ellerdi 013/25(2) ö.-ellerdi 045/20 ö.-erdik 045/15, 045/20 ö.-erek 110/12 ö.-erler 077/10, 077/20 2. dökmek ö.-erler 009/135 3. kapamak ö.-müş 099/15		öt- değişik tonda ses çıkarmak ö.-er 096/45, 123/65 ö.-sün 033/25 ö.-tü mü 123/65 ö.-üyor 123/65
örtme	<i>is.</i> üstü kapalı, önu açık yer ö.+niñ 065/60(2)		öte 1. <i>is.</i> konuşanın temel olarak aldığı bir şeyden daha uzak olan yer veya şey ö. 065/5, 083/5 ö.+dē 007/25, 108/20 ö.+den 123/25 ö.+yē 102/25 2. <i>sf.</i> bulunulan yere göre karşı yanda olan ö. 017/25(2), 021/50, 060/15 062/5, 069/15(2), 070/10, 073/40, 075/110 (ötē) 120/85 3. <i>sf.</i> konuşana göre uzakta kalan ö. 109/50 4. <i>sf.</i> diğer ö. 127/90
örtü	<i>is.</i> örtme araç gereci (örtü) 055/15 ö.+sü 103/10 ö.+ye 011/5 (örtü mörtü) 031/40		öte be bk. öte beri ö.b. 066/15
örtül-	1. kapatılmak ö.-ür 113/30 2. örtünmek ö.-üllerdi 013/25		öte beri <i>is.</i> türlü, ufak tefek şeyler ö.b. 026/31, 047/25, 047/120, 092/60, 127/40, 131/15(2) ö.+dir b.+dir 011/70 ö.b.+ler 127/35 ö.b.+miz 127/35 ö.+yle b.+yle 124/35
örtülü	1. <i>sf.</i> kapalı, örtülmüş ö. 069/55 (örtülü) 072/35 2. <i>sf.</i> örtüsü olan ö. 077/20(2)		öte bete bk. öte beri ö.b. 103/10
örtün-	kendi üzerine bir şey örtmek ö.-evez 045/5		ötecab <i>is.</i> utanma, edep, terbiye ö. 121/5(2)
örtül-	kaplamak		öte dünya <i>is.</i> ahiret, öbür alem ö. d.+ya 060/70
			ötegi bk. öteki <i>sf.</i> diğer, öbür ö. 128/12
			öteki 1. <i>sf.</i> diğer, öbür ö. 008/15, 009/65, 009/155,

	020/5, 047/30, 047/55(2), 047/80, 047/150, 057/15, 047/25, 065/10, 065/25, 065/45, 075/65, 075/85, 104/20, 119/25 2. <i>zm.</i> diğeri, öbürü ö. 012/15, 047/130, 047/145, 107/40, 108/20 ö.+ler 057/25 ö.+nden 080/10 ö.+ne 093/10, 117/25 ö.+niñ 072/25 ö.+nler 008/15, 099/15	
öteki beriki	<i>zm.</i> şu bu ö. b. 047/135	
ötesi berisi	<i>zm.</i> neyi varsa, her şey ö. b. 131/5 ö.+sini b.+sini 124/10	
ötüş	<i>is.</i> ses çıkarma, ötme ö+ünden 123/75	
öyle	1. <i>zf.</i> o şekilde, o tarzda, o yolda ö. 010/50, 011/10, 013/5, 013/15, 013/35, 013/55, 021/20(2), 021/25, 021/55, 021/60, 027/25, 028/25, 030/30, 031/5, 031/35, 031/50, 047/110(2), 050/110(2), 057/10, 070/63(2), 074/15, 075/15, 077/10, 078/25, 081/32, 095/10, 096/20, 098/15, 099/17, 102/10, 102/45, 102/55, 102/67, 104/80, 104/145, 104/160, 104/166, 105/15, 105/55, 105/75, 106/15, 118/10, 122/20, 124/40, 124/45, 127/70 (öyl_oluyordu) 100/15 (öylē) 012/25, 013/15, 093/15 ö.+ydi 013/15, 074/65 2. <i>sf.</i> onun gibi, ona benzer ö. 002/15, 003/30, 003/40, 006/25, 039/5, 039/10, 054/15 (öylē) 092/20	
öyle	bk. öyle 1. <i>zf.</i> o şekilde, o tarzda ö. 036/10, 036/35 ö.+di 028/5 2. <i>sf.</i> bunun gibi, buna benzer ö. 036/35	
öyle bir	1. <i>sf.</i> bunun gibi, bu tarz ö.b. 010/25 2. <i>zf.</i> çok ö.b. 047/75	
öyle böyle	bk. öyle öyle ö. b. 037/55	
öylecē	<i>zf.</i> < öylece ö. 043/10 (ölece) 016/17	
öylelikle	<i>zf.</i> öylelikle, öylece ö. 040/10, 102/10	
öyleliksire	<i>zf.</i> öyle şekilde ö. 047/40, 047/65	
öyle öyle	<i>zf.</i> bu şekilde, böyle böyle ö. ö. 006/40, 075/65	
öylesine	<i>zf.</i> o şekilde ö. 021/50, 021/62 (öylesine_İdi) 021/30	
öyle şöyle	<i>zf.</i> bu şekilde, böyle böyle ö.ş. 006/45	
öz	1. <i>sf.</i> kan bağı olan, üvey olmayan ö. 007/60, 106/105 2. <i>is.</i> bitkinin yumuşak kısmı ö.+ü (iye.) 019/35 ö.+ünē 019/35 ö.+ünden 067/10 3. <i>sf.</i> kendi ö. 130/65	
öz-	çözmek, ipi tezgaha koymak ö.-eriz 054/40	
özalP	<i>öz. is.</i> Özalp, Van'ın bir ilçesi ö.+den 081/10	
özdemir	<i>öz. is.</i> Özdemir, soy adı ö.+lē 104/85	
özel	1. <i>zf.</i> hususi olarak ö. 006/35, 019/50(2), 050/55 2. <i>sf.</i> her zamankinden farklı ö. 015/35 3. <i>sf.</i> şahsi, kişiye ait, hususi ö. 045/5, 050/50, 050/80, 126/20	
özel ol-	özel olmak ö.o.-ur 126/20	
özengi	<i>is.</i> < <i>üzengi</i> ö. 116/15(2)	
özenle	<i>zf.</i> itina ile, özenerek ö. 067/10	
özkan	<i>öz. is.</i> Özkan, soy adı ö. 050/5	
özle-	özlemle beklemek ö.-di 018/25	
özleş-	olgunlaşmak ö.-ir 074/45	

P

- padişah** bk. pādişāh
p. 067/50, 067/55, 067/65, 130/5, 130/55
- padişāh** bk. pādişāh
p.+iñ 067/50
(padişāñ) 067/60, 067/65, 067/80
- pādişāh** *is. Far.* pādişāh, sultan
p.+iñ 067/50
- pahça** bk. bahçe
p.+larımız 098/15
- paqla-** < *paklamak*, temizlemek
p(i).-yor 092/45
- pala** *is.* eski, kullanılmış bez parçası
p. 106/70(2)
- palamut** *is. Yun.* palamut
p(d).+uñ 102/35
- palan** *is.* < *Far. pālān*, genellikle eşeklere vurulan, kaşsız, enli, yayvan ve yumuşak bir tür eyer
p. 102/60(2)
p.+1 (iye.) 034/25, 102/60
- palasğa** *is.* < *Mac. palaska*, asker kayışı (palasğa) 127/60
p.+y1 127/60
- palğun** *is.* kuskun, hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanan kayış
p. 102/55
- pālī** *sf.* < *pahali*, pahası yüksek
p. 019/55, 092/25
- palta** bk. balta
p. 067/55, 123/70
- palto** *is.* < *Fr. paletot*, palto
p. 106/120
- paltu** bk. palto
p.+su 050/60
p.+sunu 050/60
- paltū** bk. palto
p. 064/45, 106/75
- pambı** bk. pamuk
p. 120/45(2)
- pambıg** bk. pamuk
p. 107/40, 107/45, 124/20, 124/25
p.+iñ 012/15
p.+ī (yük.) 032/30, 107/45
p.+1 (yük.) (pambī) 107/40, 107/45
- pamuğ** bk. pamuk
p. 104/90
- pamuğ** *is.* < *Far. panbuğ*, pamuk
p. 092/35
p.+lā 092/30
- pamuğdere** *öz. is.* < *Pamukdere*
p. 043/55
- pancar** *is.* pancar
p. 073/45(4), 073/50, 073/60(4), 073/75(2), 074/20, 074/55(2), 094/15
- p.+1 (yük.) 073/45(2), 073/50, 074/25
p.+iñ 073/40, 073/55
- pancar daresi** *is.* pancar dairesi
p.d. 073/45
- pancarcılık** *is.* < *pancarcılık*
p. 073/40
- panğa** *is.* < *İt. banca*, banka
p. 043/65
p.+dan 043/65
p.+nñ 043/70
p.+ya 043/65(2)
- pantolon** *is.* < *Fr. pantolon*
p.+lar 050/80
- pantul** bk. pantolon
p. 084/10, 089/25, 107/50(2), 107/55, 118/25, 120/35, 120/50
p.+un 032/30
p.+uñ 107/45
- pontul** bk. pantolon
p. 064/45
- pantur** bk. pantolon
p. 084/5(2)
- para** *is.* < *Far. pāre*, ödeme aracı
p. 001/15(2), 001/25(4), 002/35(2), 002/45, 003/125, 003/130, 010/50, 012/10, 012/25(2), 013/15, 013/20, 013/40(3), 016/10(2), 020/30, 020/35, 025/30(2), 027/60, 032/5, 036/15(2), 036/25(2), 036/30(2), 045/20, 045/25, 057/35, 061/5, 062/25, 063/13, 064/25(2), 064/60, 064/62, 068/10, 073/50, 074/20, 075/25(2), 094/35, 106/40, 106/55(2), 106/125(2), 113/25(2), 114/5, 114/10, 127/90, 129/10, 131/15
(parā) 013/20, 036/20, 043/45, 072/40
(Para) 002/35
p.+lar 002/35, 036/20
p.+lardan 003/120
p.+ları 130/15
p.+larını 060/55, 072/5, 127/85
p.+mı 020/25, 020/30
p.+mızı 010/45
p.+mızılā 027/45
p.+mızıla 127/25
p.+nı 020/40
p.+nñ 020/35
p.+ñ 020/30, 061/5
p.+ñi 027/60
p.+sı 001/20, 010/40, 010/45, 010/50(2), 106/40
p.+sı mı 043/70, 121/35
p.+sına 106/20
p.+sını 020/35, 020/40, 024/25, 073/55, 073/95, 130/15
p.+sını 073/60

	p.+sıyla 088/5, 106/125		p.+tan 104/25
	p.+sî 001/25	pastaya çevir-	mahvetmek, yok etmek
	p.+yı 003/120, 003/130, 010/45, 016/15, 016/17, 020/30(2), 036/20(2), 043/50, 073/96	paşa	p.ç.-iller 106/30
	p.+yla 027/45		<i>is.</i> general
	(par_alacâz) 043/65		p. 075/85
	(par_almış) 073/95		(paşâ) 075/85, 107/75
	(par_atalâr) 012/15		p.+sı 075/80, 075/85
	(par_olur) 003/120		p.+sınıñ 075/80
	(para mara) 045/20		p.+sıyla 075/85
parâ	bk. para		p.+mız 129/10
	p.+yı 036/20, 057/35	paşa	p.+sı mı 130/20
pará	bk. para		p.+ya 129/10
	p.+yî 114/5		bk. paşa
	2. kuruşun kırkta biri		p.+ymış 075/85
	p. 043/50(2)	paşalık	<i>is.</i> < <i>paşalık</i> , paşa ünvanı
	p.+ydı 043/50(4)		p.+mı 108/15
	p.+yı 001/25	paşa yap-	düğünlerde eğlenmek amacıyla birisini paşa kılığına sokarak oyun oynamak
parâ it-	< <i>para etmek</i> , değeri olmak		p.y.-allardı 129/10
	p.i.-erdî 107/20	pata	bk. patatis
para yap-	para yapmak, para etmek		p. 101/55
	p.y.-acâz 107/20	patatis	<i>is.</i> < <i>Rum. patates</i>
	p.y.-madı 106/55		p. 105/35
parça	<i>is.</i> < <i>Far. pârçe</i>		p.+i (yük.) 105/35
	p.+m 019/20	pate	p.+tir 050/40
	p.+sı 067/70		bk. patatis
parçala-	1. kızmak, bağırmak	patetis	p.+yi 122/15
	p.-dık 009/25		bk. patatis
	2. parçalara ayırmak		p. 021/10, 021/30, 024/20, 040/35, 047/125, 054/25, 057/50, 072/25, 074/50, 095/30, 095/80
	p.-dıkdan 019/35		p.+iñ 057/50
	p.-llar 019/35		(patetis) 013/10, 067/5
	3. öldürüp parça parça yapmak		(pätetis) 028/10(2)
	p.-miş 075/40	patetiz	bk. patatis
parçalan-	parçalanmak		p.+e 040/35
	p.-icâdı 019/30		p.+i 122/15
parça parça	<i>zf.</i> bölüm bölüm	patıla-	< <i>patlamak</i> , ortaya çıkmak
	p.p. 107/20		p.-rdı 106/75
pâre	<i>is.</i> <i>Far.</i> adet, tane	patla-	1. (silah) ateş almak, ateşlenmek
	p. 097/10		p.-dı 002/55
paris	<i>öz. is.</i> Paris şehri		p.-rdı 002/55
	p. 073/40(3)		2. doğmak, merkezi olmak
parla-	parlamak		p.-dî 009/170
	p.-r 071/10		3. çatlamak
parla	bk. parola		p.-miş 041/20
	p.+yı 123/30		4. ortaya çıkmak, görünmek
parlo	bk. parola		p.-r 074/45
	p. 123/30		5. canı sıkılmak
	(parlō) 123/30(2)	patlağ darı	p.-yıp çıkacam 009/20
	p.+ya 123/30		<i>is.</i> < <i>patlak darı</i> , mısır
	p.+yu 123/30(3)		p.d. 124/20
parmağ	<i>is.</i> parmak	patlak vir-	< <i>patlak vermek</i> , ortaya çıkmak
	p. 065/55		p.v.-dî 075/5
parola	<i>is.</i> <i>İt.</i> parola	patlat-	ateş ettirmek
	p.+ma 123/55(2)		p.-tım 002/55
parsa	<i>Far.</i> istemek	patlıcan	<i>is.</i> patlıcan
	p. 106/70(2)		p. 029/15, 106/80
parselle-	parsellere ayırmak	patoz	<i>is.</i> tarım aracı
	p.-mişler 104/20, 104/35		
pasaport	<i>is.</i> < <i>Fr. passeport</i>		

- paylaş-** p. 101/35(2)
p.+a 101/35(2)
bölüşmek
p.-ırız 126/10
- pazar ertesi_ün** *is.* < *pazartesi günü*
p. 077/5
- pāzen** *is.* < *Fr. basin*, pamuklu bez
p. 121/25(2)
- pe'** bk. pek
p. 007/15, 034/15
- peg** bk. pek
1. *zf.* fazla, çok
p. 035/15, 091/23, 094/20(2)
- peğamber** bk. peygamber
p.+iñ 096/10
- pek** 1. *zf.* çok, fazla
p. 014/10, 015/5, 024/27, 027/15,
030/15, 031/55(2), 038/10,
038/14, 039/5, 039/10, 040/25(2),
043/45, 049/30, 050/75, 050/120,
050/116, 065/10(3), 066/15,
091/15, 092/10, 094/5, 094/36,
097/5, 100/25, 105/20, 105/35,
125/5, 125/25
- pek çoğ** *sf.* < *pek çok*, bir hayli, yeterinden fazla
p.ç. 047/75
- pekel-** sertleşmek
p.-ir 051/15
- pekeşdir-** bk. pekiştirmek
p.-iller 050/85
- pekiştir-** sertleştirmek, katılaştırmak
p.-eceklermiş 074/60
- pekmez** *is.* pekmez
p.+den 051/15
p.+le 011/65
- pelāv** bk. pilav
p. 101/55
- pelid** *is.* pelit
p. 126/10
(pēlit) 029/20
(peliz) 040/30
- pencere** *is.* *Far.* pencere
p.+sinden 123/25
- pençere** bk. pencere
p. 031/35(2), 112/15
p.+de 001/70, 070/40
p.+den 009/55, 060/100, 130/30
p.+niñ 009/90, 109/45
p.+si 050/5
p.+sinden mi 127/20
p.+sī_bi 031/35
(pençere mençere) 031/50
(pençerē_bi) 031/35
- perdaz şekici** *is.* < *perdaz çekici*
p.ç. 115/20
- perde** *is.* *Far.* perde, örtü
p. 017/15
(perdē) 103/10
p.+si 003/75
- perşembe** *is.* < *Far. penc-şenbe*, perşembe
p. 011/45, 012/5(2), 032/10,
072/15, 072/35, 077/5(2), 077/40
p.+ye ğadar 131/10
(perşembē) 077/40
(perşembē_ün) 013/10, 032/5
013/15, 032/15, 076/5, 076/20,
077/5, 096/15, 131/10
(perşembe_ünē) 076/15
(perşembe_ünü) 061/10(2)
(perşembe_üne_dār) 032/5
- perşembelik yemē** *is.* < *perşembelik yemeği*, ölünün ardından perşembe günü verilen yemek
p.y. 049/10, 049/15
- pervāneli** *sf.* < *pervaneli*, pervanesi olan
p. 092/35
- peş** *is.* < *Far. pes*, arka
p. 065/75
- peşgir** bk. peşkir
p. 012/10, 047/150
(peşgīr) 076/15
- peşin** *zf.* < *Far. pişin*
p. 073/85
- peşkir** *is.* *Far.* peşkir, pamuk havlu
p. 077/10
(peşkīr) 076/10
p.+dir 045/10
p.+leriñ 012/10
- petro** *öz. is.* Petro, yabancı kişi adı
p. 120/85
- peydā it-** < *peyda etmek*, ortaya çıkarmak
p.i(d).-erlerdi 045/25
p.i.-tik 045/10
- peygamber** *is.* < *Far. peygām-ber*
p.+i (yük.) 106/40
p.+iñ 003/55, 011/25, 013/5,
021/35, 042/15, 056/20(2), 064/5,
113/5
- peygamber efendimiz** *öz. is.* Hz. Muhammet
p.e.+iñ 011/15
(peygamber evendimiz) 011/65
- peynir** *is.* < *Far. penir*, peynir
p. 006/15, 024/10, 050/110(2),
054/25(2), 071/45, 095/50(4),
095/55(2), 095/60(2), 095/70(2),
095/80, 095/84, 097/15, 097/25,
100/15(2), 101/40, 101/45(3),
102/15
(pēynir) 021/25
(peynīr) 100/15
p.+dēn 120/65
p.+e 057/60
p.+i (yük.) 054/25, 095/83,
097/25, 101/40
p.+i (iye.) 104/85(2)
p.+ile 021/25
p.+ini 095/50, 101/45
p.+ini 006/15
p.+iñ 095/55, 106/110

- p.+ler 095/50(2)
p.+leri 006/15
- peynir çal-** peynir yapmak
p.ç.-allar 097/29
p.+i ç.-ardıh 004/5
- peynirli** *sf.* peyniri olan
p. 095/80(2)
- pezevek** bk. pezevenk
p. 106/115
- pezeveng** *is.* < *Far. pejvend*
p.+den mi 106/15
- pılı pırtı** *is.* eşya
p.p. 054/5
p.+yı p.+yī 009/40
- pınar** *is.* pınar, kaynak
p.+ı (iye.) 095/20(2)
- pınarbaşı** *öz. is.* Pınarbaşı adlı köy
p.+nıñ 088/20
- pınarçaya** *öz. is.* < *Pınarkaya*, bir köy
p. 097/5
(pınarkayā) 097/5
p.+nıñ 097/5
- pırasā** *is.* < *Yun. pırasa*
p. 029/15
- pırnaz** *is.* bir avuçla tutulacak kadar ekin
sapı
p. 101/15(2)
- pırtı boz-** düğün alışverişi yapmak
p.b.-arız 056/21
- piçel-** bozulmak, yozlaşmak
p.-iyor 070/35
- piJman ol-** bk. pişman olmak
p.o.-dum 028/20, 028/25
- pil** *is.* küçük küp
p. 067/25
- pil bit-** güç bitmek, yaşlanmak
p.b.-tī 089/30
- pilaf** bk. pilav
p. 024/20(2)
- pilā** bk. pilav
p.+mız 067/10
p.+ñ 042/25
- pilav** *is.* < *Far. pilāv*
p. 008/45, 011/65, 025/10,
047/180, 067/20(4), 067/25,
067/40, 071/51, 072/25, 076/20,
079/5(3), 089/10(2), 089/15(2),
095/80, 121/50, 124/10, 129/15
(pilāv) 078/5(3), 064/15, 094/25
(pīlāv) 028/10
p.+a 003/50
p.+dan 072/25
p.+dır 048/5
p.+ı (yük.) 009/175(2)
p.+ı (iye.) 011/65
p.+ımız 122/15
p.+ından 072/25
p.+ıñ 025/15, 071/50
p.+ār 067/20
- pilāv** bk. pilav
- p.+ñ 121/50
- pīnar** *is.* < *Rum. pīnal*, bir meşe türü
p. 029/15, 029/20, 119/15
- piratie geş-** < *pratiğe geçmek*, kolay hale
gelmek
p.g.-di 067/10
- pir** *is.* < *Far. pīr*, bir sanatın kurucusu
p.+i (iye.) 092/45, 092/35
- pirinç** *is.* < *Far.* birinc
p(c).+ile 071/50
- pirinş** bk. pirinç
p.+ten 072/25
- piriş** bk. pirinç
p. 129/15
p.+len 071/50
- piriş pilavı** *is.* < *pirinç pilavı*
p.p. 025/10(2), 120/30
(piriş pilavı) 067/10
- pise** *is.* çam ağacının yağlı özü (bazı
hastalıkların tedavisinde el ile
vücut üzerine sürülerek kullanılır.)
p. 019/40(4), 019/60
(pisē) 019/30, 019/45
p.+den 019/50
p.+nıñ 019/40
p.+yi 019/45, 019/50
- piseci** *is.* pise işleri ile uğraşan kişi
p. 019/5, 019/15(3), 019/20,
019/30
(piseçī) 019/20
p.+yi 019/10
- piskevit** bk. bisküvi
p. 060/110
- pisle-** işemek
p.-yecem 083/10
- pislik** *is.* kir
p.+ini (pislīni) 092/45
- pis pis** *zf.* çok pis bir şekilde
p.p. 028/35
- pişir-** pişirmek
p.-iller 120/30
p.-iyollardı 072/25
- pişiril-** pişirme işi yapılmak
p.-ir 117/30
- pişlek** *is.* < *bişşek*
p. 057/60
- pişman ol-** pişman olmak
p.o.-duğ 018/15
p.o.-dum 001/25
- piyāde** *is.* *Far.* piyade
p.+ydi 128/5
- piyasa** *is.* *İt.* piyasa, ortalık
p.+dā 028/65
- plastik** < *Fr. plastique*
1. *is.* plastik
p. 120/60
2. *sf.* plastikten yapılan
p. 125/35(2)
- pō** bk. baba
p.+m 075/15

poçū	bk. poşu p. 045/15		
polis	<i>is.</i> < <i>Fr. police</i> , kollukçu p. 008/25, 064/60 (pōlis) 062/10 (pōlis) 106/60	pumpa	p(ğ).+ulā 027/15(2) p.+ulan (pullūlan) 086/5 bk. pompu p.+nūñ 075/65
pompu	<i>is.</i> < <i>İt. pompa</i> p.+yla 075/60	puşt	<i>is.</i> <i>Far.</i> sapık erkek çocuk p. 033/5
pontil	bk. pantolon p. 100/5	put	<i>is.</i> < <i>Far. büt</i> , put tapıncak p. 029/15 p.+u (yük.) 029/15
pontul	bk. pantolon p. 106/70	putar	<i>is.</i> < <i>puta</i> , hedef, nişan p. 011/70
pontur	bk. pantolon p. 084/5 p.+u (yük.) 064/40	Püre	<i>is.</i> < <i>pire</i> P.+ler 106/75
portakal	<i>is.</i> < <i>Fr. portugal</i> , portakal p. 042/40		
posta	<i>is.</i> <i>İt.</i> 1. posta, hizmeti eri p. 083/45(2) p.+sına 083/55 2. takım, kol p.+sında 083/35		
postacı	<i>is.</i> posta işini yapan kimse p. 083/45		
postan	bk. bostan p. 034/5		
postāne	<i>is.</i> < <i>İt. post</i> + <i>Far. hāne</i> , postane p. 073/5		
poşu	<i>is.</i> < <i>Far. pūşi</i> , kenarları saçaklı baş örtüsü p.+yla 045/15 (poşū) 009/185		
poyraz	<i>is.</i> <i>Yun.</i> poyraz p. 073/90, 099/16 p.+da 090/5 p.+ıla 123/75 p.+ılan 073/90		
pozantı	<i>öz. is.</i> Pozantı, bir ilçe p. 106/50		
primine	<i>öz. is.</i> bir bitki ilacı p. 027/55		
profesör	<i>is.</i> < <i>Fr. professeur</i> , profesör p. 095/10		
profil	<i>is.</i> <i>Fr.</i> profil p. 112/15		
profil işleri	<i>is.</i> doğrama işleri p.i.+ni 112/15		
pul	<i>is.</i> <i>Far.</i> 1. ince, parla süs parçası p. 104/135 2. eskiden kullanılan metal para p. 001/15, 001/25		
pullu	<i>is.</i> üzerine pul işlenmiş elbise, örtü (gelinlerin üzerine atılır) p. 067/40(2) (pullū) 045/20(2) p.+su 011/55		
pulluğ	<i>is.</i> < <i>pulluk</i> , toprağı sürme aracı		

R

- rabbi yessir velā tü'assir rabbi temmim bi'l hayr** *is. Ar. işe başlarken okunan Arapça bir dua*
r. 011/10
- rahat** < *Ar. rāhat*
1. *zf.* kolaylıkla
r. 001/45
2. *sf.* rahat, tedirgin değil
r. 011/20
3. *zf.* huzur içerisinde
r. 101/67
4. *is.* keyif, durum
r.+ım 016/16
- rahatlık** *is.* < *rahatlık*, nimet
r. 130/70
- rahatlıkla** *zf.* < *rahatlıkla*, rahat bir biçimde, kolayca
r. 052/40
- rahatla-** rahata kavuşmak
r.-yuru 045/20
- rahim** *is.* < *Ar. rahm*, döl yatağı
r(i).+ine 075/65
- rahle** *is. Ar.* küçük masa
r. 019/15
r.+niñ 019/20
- rahmet** *is. Ar.* 1. yağmur, yağış
r. 004/10, 015/10, 015/15
2. rahmet, mağfiret
r.+in 062/40
- rahmet et-** < *rahmet etmek*, bağışlamak
r.ē.-sin 088/10
- rahmet eyle-** < *rahmet eylemek*, bağışlamak
r.ē.-sin 001/30, 001/35, 010/115, 043/15, 057/55
- rahmetli** 1. *sf.* merhum
r. 008/25, 047/5, 047/60, 128/5
2. *is.* ölmüş kimseler için kullanılır
r. 009/35, 010/10, 010/70, 010/75, 010/95, 034/35, 036/15, 036/15, 036/30(2), 036/35, 036/36, 060/40, 075/45(2), 078/20, 088/21
r.+ler 027/30
r.+niñ 003/10, 003/15, 010/35
r.+liye 010/90, 060/70
r.+yē 060/40
r.+yle 010/105
- raķı** *is.* < *Ar. 'arakī*, rakı
r. 001/5
- rāķım** *is. Ar.* yükselti
r. 095/15
- raķım** bk. rāķım
r.+ıñ 095/15
- ramazan** *öz. is.* < *Ar. ramazān*, oruç ayı
r. 015/20(2), 104/75
r.+a 015/20, 015/25
- rāmet et-** bk. rahmet etmek
r.ē.-sin 075/75
bk. rahmetli
r. 028/30, 075/10
- rāmīs kışlası** *öz. is.* < *Ramiz Kışlası*, bir kışla adı
r. ķ.+nda 128/10
- randı°man** *is.* < *Fr. rendement*, *randıman*, verim
r. 039/5, 039/10
- randı°manlı** *sf.* < *randımanlı*, verimli
r. 039/5
- rasgele ol-** < *rastgele olmak*
r.o.-maz 111/35
- rasla-** < *rastlamak*, karşılaşmak
r.-dık 009/80
r.-dım 019/30
- rast gel-** düşünmediği, ummdığı halde karşılaşmak, tesadüf etmek
r.-di 010/35
- rasülüllah** *is. Ar.* Allah'ın rasülü, Hz. Muhammet
r. 011/15
- rāt** bk. rahat
is. Ar. sıkıntısız
r.+ıdık 036/5
- ravır** *is.* < *Rover*, askeriyede kullanılan bir araç, jip
r.+lar 127/50
- rāzı** *sf. Ar.* uygun bulan, benimseyen
r.+yıñ 081/25
- rāzı ğal-** < *razı kalmak*, memnun kalmak, uygun görmek
r.ġ.-ıllarsā 131/5
- rāzı ol-** razı olmak, kabul etmek
r.o.-sun 001/45, 015/25(2), 026/20, 053/20, 069/25
r.o.-ur 056/20
- razı ol-** bk. rāzı olmak
r.o.-sun 060/85
- reçel** *is.* < *Far. rīçāl*, reçel
r. 025/15
r.+ini 021/20
- reķat** *is.* < *Ar. rek'at*, namazın, bir kıyam, bir rüku ve iki secdeden oluşan her bir bölümü
r. 100/35(2), 104/150, 130/25, 130/30
- remzi** *öz. is.* Remzi, kişi adı
r. 050/15
- rēs-i cumur** *is.* < *Ar. re'īs-i cumhūr*, cumhurbaşkanı
r.c.+udu 085/5
- resim** *is.* < *Ar. resm*, fotoğraf
r(i).+i (iye.) 094/5
r.+lerini 104/95
- resmi geçit** *is.* < *Ar. resm-i + T. geçit*, resmi tören, resmi geçit
r.g(d).+ē 104/35
r.g.+tē 104/40
- reşbel** *is.* < *Far. renc-ber*, rençper, işçi,

	ırgat r.+ler 120/20
reşberlik	<i>is.</i> < <i>reşberlik</i> , ırgatlık, işçilik r.+inen 098/20
rezil	<i>sf.</i> < <i>Ar. rezil</i> , sıkıntılı, imkansız r.+imiş 081/5
rıza	<i>is.</i> < <i>Ar. rızā</i> , hoşnutluk r.+sı 104/150
rıza al-	hayır yapıp Allah'ın honutluğunu kazanmak (rızā ımağ) 049/10
rızığ	bk. rızık r.+ıla 015/30
rızık	<i>is.</i> < <i>Ar. rızık</i> , yiyecek içecek şey, nimet r.+a 015/20 r.+lar 015/35
roğanta	bk. loğanta r. 001/10
römorç	<i>is.</i> < <i>Fr. remorque</i> , motorsuz taşıt r.+uñ 044/15, 044/20
rum	<i>öz. is. Ar. Rum</i> r.+lar 108/5 r.+larda 088/15
rüya	<i>is.</i> < <i>Ar. rü'yā</i> , düş r.+mdā 123/20

S

- sā** bk. saña
s. 052/10, 105/70, 108/10
- sā** bk. sonra
s. 096/30
- sā** bk. sağ
s.+a (sā) 085/10(2)
s.+dan 037/20, 119/30
- sā-** bk. sağmak
s.-caz 054/25
s.-dık 009/30
s.-dikları 092/55
s.-llardı 073/35
s.-maya 097/32
s.-ñ 054/10(2)
s.-rız 054/10(2)
- saat** *is.* < *Ar. sa'āt*
1. vakit, zaman
s. 043/25, 043/50
2. zamanı gösteren alet
s. 061/21, 061/24
- sab** bk. sāhip
s.+ısınā 068/25
- sāb** bk. sāhip
s.+ı (iye.) 060/15, 078/30
s.+ımız 062/25
s.+ı (iye.) 059/10, 101/10(2)
s.+ınıñ 121/15
- sabā** bk. sabah
s. 006/65
s.+sı 048/5
- sabah** < *Ar. sabāh*
1. *is.* günün, gündüzün başlangıcı
s. 013/40, 074/10, 080/5, 096/35, 109/15
s.+a 053/10
s.+a (sabā) 004/10, 105/75(4)
s.+a ğadar 009/25
(sabā_{dar}) 019/50, 021/15, 032/25(2), 046/5, 060/40, 060/55, 075/110, 091/10, 104/130, 107/25, 127/10, 127/25
s.+ı (iye.) 123/60
s.+ı (iye.) 113/30
s.+tan 040/10
2. *zf.* sabahleyin, sabah vakti
s. 006/40, 011/70, 022/5, 022/15, 027/60, 034/5, 067/45, 074/25, 091/10, 092/10, 107/15, 109/10, 113/35, 127/10, 127/25, 127/85(2)
(sabāh) 052/35
s.+lā 020/35
s.+la (sabāla) 006/65, 010/60, 065/50(2), 065/55
s.+lan (sabālan) 072/20
- sabah camisi** *is.* sabah namazı
s.c.+nden 029/5
- sabah ğahvaltısı** *is.* < *sabah kahvaltısı*
s.ğ.+nda 050/120(2)
- sabahla-** bir yerde sabaha kadar kalmak
s.-yalım 046/5
- sabahları** *zf.* sabah vaktinde
s. 028/5
- sabahlayı** *zf.* sabah vaktinde
s. 122/20
- sabahleyin** *zf.* sabah vaktinde
s. 074/75, 091/10
- sabah namazı** *is.* sabah eda edilen namaz
s.n.+na 011/100
s.n.+ından 011/45, 044/20, 047/160
- sabah ol-** sabah olmak
s.o.-du 127/65
s.o.-dū 127/70
- sabahtan** *zf.* sabahleyin, erkenden
s. 001/60, 010/65, 010/75, 013/40, 017/10, 021/15, 044/20, 053/10, 067/35, 076/20, 077/35, 082/25, 106/60, 107/10, 123/45(2)
(Sabahtan) 016/15
- sabah yıldızı** *is.* sabah vakti görünen yıldız
s.y. 123/60
- saban** *is.* saban, tarım aracı
s. 031/20, 031/25, 086/5
(sabān) 027/15, 111/20
s.+ı (iye.) 031/25
s.+ılan 086/5, 092/15
s.+lan 073/75, 092/15
- sabı'n** bk. sabın
s. 057/30(2), 067/35
- sabın** *is.* sabun
s. 001/70(2)
s.+ı (yük.) 057/35
s.+ını 070/25, 125/15
- sabır** *is.* < *Ar. sabr*, dayanç
s. 033/5
- sabır dağarcığı** *is.* < *sabır dağarcığı*, deriden yapılan bir kese
s.d. 009/85
(sabır dağarcı) 009/80, 009/95(2), 009/100(2), 009/105
s.d.+nı 009/75
s.d.+yla 009/70
- sāb ol-** bk. sāhib olmak
s.o.-muşlar 108/5
- sac** *is.* yassı, demir pişirme aracı
s.+ınī 038/5
s.+ıñ 105/10, 120/70
- saç** *is.* 1. saç
s. 050/70, 065/80, 121/50
s.+ında 050/70
2. bk. sac
s. 089/30
- saç-** dağıtmak, dökmek
s.-allār 073/45
s.-ār 077/10
s.-ardığ 105/10

saçıl-	s.-ardıĭ 028/55 daĭılmak, dökülmek	saĭımcı	is. süt saĭan kimse s.+yđı 073/35
saçım	s.-ıyordü 027/15 is. saçma işi	saĭır ĭulāna keşfet-	< saĭır kulaĭĭma keşfetmek s.ĭ.k.+eriñ 018/10
saçma	s. 028/55(2), 028/60 is. küçük kurşun tanesi	saĭma	is. saĭma işi s.+ya 009/5, 092/50
sāde	s.+yı 065/50 zf. Ar. yalnız, sadece	saĭoluñ	ünl. "teşekkür" sözü s. 011/25
sādece	s. 025/10, 025/30(2), 052/35, 054/25, 095/84 zf. yalnızca	saha	is. < Ar. sāha, alan s.+sı 050/25(2), 050/30
sadeyaĭ	s. 027/35, 095/60(2), 102/30 is. sāde yaĭ, tereyaĭı	sahadıç	bk. sādıç s. 012/15, 097/20
	s. 074/70 (sadeyā) 074/45(3) s.+nı 051/15	saĭhal	is. < sakal s. 020/5
sādic	bk. sādıç s. 003/35, 057/15, 104/140(2), 113/25(2)	sahan	is. Ar. derinliĭi az metal kap s.+lara 021/15, 021/20
	s.+ı (iye.) 067/45, 113/20, 121/55 s.+ı (iye.) 113/20 s.+ıla 011/90	sahi	is. < Ar. sahı, cömert, eli açık s.+mi 037/35
sadıç	bk. sādıç s. 096/25	sahil	is. < Ar. sāhil, ılıman yerler s.+lerde 044/15
sādıÇ	bk. sādıç s. 003/85, 057/20	sāhip	is. < Ar. sāhib s(b).+imiziiñ 011/15
sādıç	is. < saĭdıç, düĭünde damadın yardımcısı	sahip ol-	bk. sāhip olmak s.o.-duñuz 125/45 s.o.-muşuz 125/45 s.o.-uvirmedı 060/45
	s. 003/100, 003/105, 003/130(2), 011/95, 057/25, 096/25(2), 121/55	sāhib ol-	< sahip olmak s.o.-alım 037/30 s.o.-abilecēmişimiş 037/30 s.o.-uvirsin 060/40
sādış	bk. sādıç s. 003/85, 057/20, 074/15(2), 113/25	sahra	is. Ar. çöl s. 083/35
	s.+dan 121/56	saimcı	bk. saĭımcı s.+dı 073/35
saf	1. is. Ar. dizi, sıra s.+larıñ 085/15(2) 2. sf. Ar. safdil, bön s. 104/155(2)	sāil	bk. sahil s. 010/5(2) s.+de 028/65
saf ol-	kolaylıkla kandırılabilir olmak s.o.-duĭları için 104/165	sāip	bk. sāhip s. 040/10 s(b).+ı (iye.) 022/15 s(b).+iniñ 129/10
safā geldiñiz	< safā geldiniz, "hoş geldiniz" anlamında s.g. 108/10	saĭallı	< sakallı sf. 1. sakalı olan s. 078/20 s.+mıydıñ 020/20 2. yaşlı s.+lar 003/35
safra kesesi	is. < safra kesesi, öd kesesi s.k. 065/10	saĭarya	öz. is. < Sakarya, il adı s. 075/100 s.+da 075/100 s.+dan 075/100
saĭ	is. 1. saĭ taraf, yön s. 036/15 2. yaşamakta olan s.+ımış 007/40	saĭat	is. Ar. sakat, özürlü s.+ları (yük.) 130/35
saĭ-	sütünü almak s.-a 009/5 s.-allardı 057/60 s.-ar 007/65 s.-ardıĭ 006/15 s.-ardıĭ 004/5(3) s.-arız 008/40(2), 054/5 s.-aydım 054/30	saĭat çıkar-	< sakat çıkarmak, askerlik görevine elverişli olmamak s.ç.-dılar 130/35
sāĭ-	bk. saĭmak s.-ır 097/20	saĭıncalı	sf. < sakıncalı, mahzurlu s. 104/140
		saĭız	is. < sakız, sakız ağacı

	s. 029/15, 040/30 s.+ın 037/55	salata	<i>is. İt. salata</i> s. 118/20, 125/35
şakızlık	<i>is. < şakızlık, şakız ağaçlı yer</i> s.+ın (şakızlın) 007/40	şalatalık	<i>is. < şalatalık, hıyar</i> s. 040/35, 106/80 s.+ım 044/10
şakla-	<i>< şaklamak, gizli bir yere koymak</i> s. 104/150 s.-rdı 057/55	şalât-ı şerife	<i>is. Ar. şalât-ı şerife, bir dua</i> s.ş.+yle 011/35
şaklan-	<i>< şaklanmak, gizlenmek</i> s.-miş 009/160	şalça	<i>is. İt. şalça</i> s. 008/35 s.+dan 104/120 s.+ları 024/20 s.+ları mî 024/20 s.+sını 104/120, 124/10 (şalça tarız) 051/16
şal	<i>is. tabut</i> s.+ımdan 069/40, 069/45 s.+la 022/5	şalış	<i>şf. < şalışlık, esenlikle</i> s. 033/15
şal-	1. yollamak, göndermek s.-ar 011/55 s.-madı 041/5, 062/10 s.-madılar 001/60, 001/65 s.-mamış 047/35 s.-mazdı 052/40 s.-mazlardı 072/55 2. saldırmak s.-ardı 100/10 3. koymak, katmak s.-arız 025/5(2) 4. bırakmak, serbet bırakmak s.-dık 060/20 s.-dım 017/15, 017/20, 020/20, 065/75 s.-madım 009/25(2) s.-maz 003/130 s.-ıverdiler 106/65 s.-ıvermiş 106/100 s.-ıverdiler 068/15(2) 5. sarkmak, sarkıtmak s.-dı 065/86	şalışık	<i>bk. şalışık</i> s. 117/10
şāl-	1. <i>< şālamak, serbest bırakmak</i> s.-ıverdiler 005/5 s.-ıvirmiş 092/45 2. <i>< şāılmak, sütü alınmak</i> s.-ır 095/55	şalışık	<i>is. < şalışık, esenlik</i> s. 115/10, 130/40(2) s.+ı (iye.) (şālî) 089/32 s.+ınız (şālınız) 089/32 s.+ınızı (şālınız) 108/15
şāla-	<i>< şālamak, şartları oluşturmak, hazırlamak</i> s.-dık 050/30 s.-llar 050/25 s.-rdık 120/40	şalışm	<i>is. < şalışma, temin</i> s.+ı (iye.) 050/40
şalacak ol-	<i>< şalacak olmak, bırakacak olmak</i> s.o.-ursā 003/130	şalış	<i>bk. şalış</i> s. 072/15
şalağ ol-	<i>< şalak olmak, anlayışsız olmak</i> s.o.-mayacak 050/65(2)	şalış	<i>is. < şalış, üçüncü gün</i> s. 072/15, 076/15
şālam	<i>şf. < şālam, dayanıklı</i> s. 065/20	şalış-	1. yemek s. 089/15(2) 2. hareket ettirmek s.-rdık 028/35 s.-rmış 057/45 s.-yarağ 017/20(3) 3. satmak s.-dık 020/25 4. uydurmak, kafadan atmak s(i).-yolar 020/10
şālam çık-	<i>< şālam çıkmak, dayanıklı olmak</i> s.ç.-tı 075/95	şalış-	1. sürekli olarak gidip gelmek s.-ır 027/50 s.-ırdı 074/65 2. yavaş yürümek s.-ıp 123/5
şālam çıkar-	<i>< şālam çıkarmak</i> s.ç.-dılar 130/35	şalışa	<i>is. İt. yakasız, iliksiz, kolları bolca bir tür kısa ceket</i> s. 011/55, 012/10
şālamlaş-	<i>< şālamlaşmak</i> s.-ır 011/35 s.-sın 032/30	şalışun	<i>is. < Fr. şalışun, geniş yer, düğün salonu</i> s.+a 078/5
şālāsını ver-	<i>< şēlasını vermek, ölenin ardından sela vermek</i> s.v.-riz 049/5	şalışm	<i>is. şalışm</i> s. 009/35, 010/75, 010/110(2), 010/115, 015/15, 017/5(3), 028/5(2), 031/10, 031/15, 031/30, 074/60, 090/5, 095/35, 101/20(2) (şalışm şalışm) 099/17 s.+a 027/75 s.+dan 101/25 s.+ı (yük.) 010/115, 054/50, 101/30, 101/35, 104/145

	s.+ımız 015/15	sanıta	<i>is.</i> çare, ilaç (?)
	s.+ın (ilgi) 031/15, 090/5		s.+sı 100/30
	s.+ını 090/6, 092/5, 097/32, 099/17	sannet-	bk. zannetmek
	s.+larıñ 073/95(2)		s(d).-iyollar 108/15
samān	bk. zaman		s.-miş 009/10
	s.+ı (iye.) 104/150	santim	<i>is.</i> < <i>Fr. centime</i> , santimetre
saman güpresi	<i>is.</i> tarımda kullanılan bir tür		s. 017/25, 043/65(3), 065/86(2), 100/35(2)
	güpre	santiral	<i>is.</i> < <i>Fr. central</i> , santral,
	s.g. 023/5, 023/10		telefonların bağlı olduğu merkez
saman it-	< <i>saman etmek</i> , saman haline		s. 127/45(2), 127/80
	getirmek		s.+de 127/85
	s.i.-erdik 101/20	santralıcı	s.+ları 127/75
samanlıĝ	bk. samanlık		<i>is.</i> santral görevlisi
	s.+dan 092/20		s. 127/75
samanlık	<i>is.</i> < <i>samanlık</i> , saman saklanan		s.+mi 127/75
	yer	saol	<i>ünl.</i> < <i>sağ ol</i>
	s. 089/15		s. 035/10, 067/75, 123/15
sān	bk. sahan		(saōl) 085/10, 085/15
	s. 115/5		(sāol) 035/5
	s.+ını 106/25	sap	<i>is.</i> 1. demet durumundaki ekin
san-	sanmak		s. 028/55, 028/60(2), 034/15,
	s.-dıydım 010/105		073/65(2), 073/80, 101/15
	s.-ırdım 078/20		s.+ı (yük.) 006/5, 101/20
	s.-ıyos 065/45		s.+ı (yük.) 073/90, 074/40,
sanat	<i>is.</i> < <i>Ar. san'at</i> , iş, zanaat		101/15(2)
	s.+ı 003/15		s.+ın 028/55(2)
sanatçı	<i>is.</i> sanat ile ilgilenen kişi		2. bir aracı tutmaya yarayan
	s+ydı 078/20		bölüm
sanatkar	<i>is.</i> < <i>zanā'atkar</i> , usta		s.+ı (iye.) 009/100, 019/15(2), 106/50
	s.+ıdıĝ 010/20		s.+ını 019/30
sanayi	<i>is.</i> < <i>Ar. sanāyi'</i> , endüstri		s.+ıymış 019/15
	s. 111/35	sap-	yön değiştirmek
	s.+de 049/40		s.-tıĝ 031/40
sanayi ol-	sanayi ürünü olmak	sāp	bk. sāhip
	s.o.-an 126/20		s.+ları 060/20
sancaĝdar	bk. sancaĝtar	sapanca	<i>öz.is.</i> < <i>Saparca</i> , bir yayla adı
	s.+ımıĝ 104/55		s.+larā 120/5
sancaĝtar	<i>is.</i> < <i>T. sancak</i> + <i>Far. dār</i>	sapĝa	<i>is.</i> < <i>Rus. şapka</i>
	sancak sahibi, sancaĝı olan yer		ŝ. 065/80
	s.+ĝan 104/60	saplı	<i>sf.</i> sapsız
sandalya	<i>is.</i> < <i>Ar. sandalye</i>		(saplı maplı) 052/20
	s.+nıñ 077/50	sapsız	<i>sf.</i> sapı olmayan
sandık	<i>is.</i> < <i>Ar. sandūk</i> , tahta kapaklı kutu		s. 009/100
	s. 003/110, 003/105	sār	bk. hezar
	(sandık) 114/10		s. 003/125, 013/35(2), 027/30, 074/20, 095/50
	s.+a 114/10	sar-	1. çevresini dolanmak, çevrelemek
	(sandıa) 003/110		s.-allar 103/15
	(sandıā) 103/5		s.-ardıĝ 006/20
	s.+ı (iye.) (sandī) 003/110		s.-arız 006/40
	s.+ı (yük.) (sandī) 003/110(3), 109/25		s.-dīm 066/15
	s.+ını (sandını) 003/110		2. kaĝıt, bitki yapraĝı ile dürmek
	s.+ları 114/10		s.-allardī 013/10
	s.+larımızı 072/10		s.-ardı 057/40(2)
sāne	bk. sene		s.-arız 074/10
	s.+dir 107/20		3. sarmak, yüklemek
sanem ĝızı	<i>is.</i> < <i>sanem kızı</i> , sevgili,		's.-ıyolar 064/61
	çok güzel kadın		4. kuŝatmak, çevirmek
	s.g.+ndaymıĝ 060/10		

saradevren	s.-miş 104/80 <i>öz. is.</i> Çanakkale'ye bağlı bir köy s. 043/5	sarınc	s. 050/95 <i>is.</i> su deposu, kuyu s. 104/100(2)
sarar-	yüz rengi solmak s.-dı 109/70 s.-iñ 009/40	sarıveli	<i>öz. is.</i> Sarı Veli denen kimse s. 125/65
saray	<i>is.</i> < <i>Far. serāy</i> (sarāy) 104/100 s.+iñ 067/55	sarıveliler	<i>öz. is.</i> Sarıveliler adlı ilçe s. 125/70 s.+de 125/5 s.+iñ 125/70
sarı	1. <i>öz. is.</i> sarı, kişi lakabı s. 007/20, 084/5(3), 2. <i>is.</i> sarı lira, altın s. 011/5, 011/30, 011/45, 096/40 (sarī) 096/40 3. <i>sf.</i> sarı renk s. 020/40, 028/65, 047/201, 054/45, 095/55, 104/150, 117/25(3), 124/40, 130/50 (sarī_neğim) 009/110 4. <i>sf.</i> sarışın s. 104/95	sarıvelilerli	<i>sf.</i> < <i>Sarıvelilerli</i> s. 106/105 s.+yiz 125/40
sarıamış	bk. sarıgamış s. 117/5	sarıveller	bk. sarıveliler s. 125/70 s.+de 125/25(2)
sarı durmuş dayı	<i>öz. is.</i> Sarı Durmuş Dayı s.d.d. 003/10 s.d.d.+niñ 003/15	sarıvit-	< <i>sarıvitmak</i> , aşağı doğru uzatmak s.-illardı 057/30 s.-tılar 107/15 s.-tılār 123/20
sarıgamış	<i>öz. is.</i> < <i>Sarıkamış</i> , bir ilçe s.+a 117/5	sarma	<i>is.</i> yaprak sarması s. 072/25, 074/10 (sarmā) 002/30(2) s.+dan 072/25 s.+lār 015/35 s.+mız 067/5
sarıgeçili	<i>öz. is.</i> < <i>Sarıgeçili</i> , Yörük aşireti s. 064/35, 064/40(2), 064/60 s.+ler 054/15, 054/20(2), 064/40 s.+leriñ 064/40	sarmalı	<i>zf.</i> sarılmış şekilde s. 001/5
sarı guş	<i>is.</i> < <i>sarı kuş</i> , bir buğday türü s.ğ. 028/66	sarma sarma	<i>zf.</i> dolanmış, sarmış, kat kat s.s. 070/35(2)
sarığ	<i>is.</i> < <i>sarığ</i> s.+ları 065/80	sarmaşık	<i>is.</i> < <i>sarmaşık</i> s. 100/40
sarığlı	<i>is.</i> < <i>sarığlı</i> , din adamı, hoca s.+lar 130/75 s.+lār 130/75	saros körfezi	<i>öz. is.</i> < <i>Saroz Körfezi</i> s.k. 109/20
sarı-	1. tutunmak, yapışmak s.-iñ 104/150 2. konulmak s.-ir 107/80	sā salim	<i>zf.</i> < <i>sağ salim</i> , zarar görmeden s.s. 061/10
sarıh	<i>sf.</i> sarılmış s. 085/25	sā selāmet	<i>zf.</i> < <i>sağ selāmet</i> , sağ salim s.s. 029/5, 062/35
sarı lira	<i>is.</i> sarı lira, altın s.l. 027/40, 042/15(2), 064/60, 065/20, 078/20, 084/10, 096/40 s.l.+ya 102/5 s.l.+yı 027/40(2)	sā sola	<i>zf.</i> < <i>sağa sola</i> , gelişigüzel s.s. 061/20
sarı misir	<i>is.</i> < <i>sarı mısır</i> , bir mısır türü s.m. 040/35	sasılık	<i>is.</i> tatsızlık s.+ı (iye.) (sasılı) 104/125
sarımsak	<i>is.</i> < <i>sarımsak</i> s. 024/20, 050/85(2) (sarımsāk) 117/35 s.+ı (yük.) (sarımsā) 050/85, 050/95(2), 100/45 (sarımsā_keriz) 074/55(2)	sasoba	<i>öz. is.</i> Sasoba, yer adı s. 104/20
sarımsaklı	<i>sf.</i> < <i>sarımsaklı</i> , içinde sarımsak bulunan	saş	bk. saç s. 047/190, 077/30
		saş	bk. sac s.+da 095/80 s.+lara 105/10
		saş-	bk. saçmak s.-dı 074/20 s.-dī 074/20
		saşlı	<i>sf.</i> < <i>saçlı</i> , saçlı olan s.+sı 070/30 s.+sını 070/35
		saşma	bk. saçma s. 107/5(3) (saşmā) 107/35
		sāt	bk. saat 1. <i>is.</i> 60 dakikalık zaman, süre s. 001/10(2), 002/40(2), 043/50,

	043/60(2), 052/35, 054/30(3), 065/35(2), 075/40, 127/85 s.+ta 062/25 s.+te 043/50, 043/55 2. <i>is.</i> zaman, vakit s. 011/70, 017/5, 067/20, 072/50, 074/10, 123/65, 127/50, 127/85, 127/93 s.+ı (iye.) 123/65 s.+ī (iye.) 123/65 s.+ten 073/70 3. <i>is.</i> zamanı gösteren alet s. 123/60(2), 123/75 (sāt māt) 092/5		075/20, 075/110, 111/25, 127/30, 127/40, 127/55
sat-	1. bir değer karşılığında malı alıcıya vermek s.-ā 119/51 s.-acağ 040/25 s.-acam 020/5 s.-acāñ 028/60 s.-acañ mı 020/5 s.-acaz 100/45 s.-alım 020/30 s.-allar 120/75 s.-allār 019/50 s.-allardī 120/60 s.-allarımı 081/10, 127/15 s.-an 098/15, 098/20 s.-añ 070/25, 096/15 s.-anlar 117/35 s.-ar 043/60, 043/65 s.-ār 019/55(2), 109/75 s.-ardıg 006/15, 006/35 s.-ardık 031/5 s.-arımı 109/45 s.-arın 09/55(2) s.-arız 078/25, 095/70(4) s.-arlār 126/40 s.-arsañ 109/55 s.-ıyorumuş 062/40 s.-mā 039/10, 040/25 s.-madan 020/30 s.-madı 106/55(2) s.-maya 028/60 s.-mayā 109/75 s.-mīş 068/35 s.-tı 106/55 s.-tığ 020/25, 036/10, 060/20, 066/15 s.-tığtan 020/40 s.-tım 036/10, 057/30 s.-abilisek 109/75 2. kadını erkeklere vermek s.-tım 047/145(2)	satı <i>is.</i> satış s.+ya 120/60	
		satıl-	satılmak s.-a 022/15(2) s.-ır 019/50, 019/55, 111/35 s.-irdī 109/75, 120/50 s.-ıyor 104/95
		satılacak ol-	< <i>satılacak olmak</i> s.o.-an 040/25
		satın al-	satın almak s.a.-ır 068/63(2) s.a.-mışlar 102/5
		satır	<i>is.</i> Ar. enli ve ağır bir bıçak s. 104/65, 112/20(2) (satīr) 111/20
		satış	<i>is.</i> satış s. 039/10
		sātlık	<i>sf.</i> < <i>saatlik</i> , herhangi bir saat süresince yapılan veya olan s. 031/5, 060/20, 109/80
		saur	<i>is.</i> < Ar. <i>sahūr</i> , sahur s. 123/60 s.+da 024/15
		sav-	1. atlatmak, savuşturmak s.-ardık 043/65 2. uğurlamak s.-arlar 048/40
		savan	<i>is.</i> savan s. 124/25, 124/30 s.+ıla 124/30
		savaş	<i>is.</i> savaş s. 061/15 (savaş mavaş) 014/5
		savaş-	savaşmak s.-tī 075/95
		savaş it-	< <i>savaş etmek</i> , savaşmak s.i.-tī 062/15
		savcı	<i>is.</i> savcı s.+yı 102/25
		savcılığ	<i>is.</i> < <i>savcılık</i> s.+dā 077/60
		savinma	bk. savı ^o nma s. 104/15
		savı^onma	<i>is.</i> savunma, müdafaa s.+da 104/45
		savı^or-	< <i>savırmak</i> 1. bir sıvının havalanmasını veya kaynayan sıvının taşmasını önlemek, soğutmak amacıyla alıp yine kendi kabına dökmek s.-rız 006/35(2) 2. rüzgar yardımıyla harmanın tozunu, samanını ayırmak s.-irdiğ 073/90(3)
satın	bk. zāten s. 011/65, 021/30, 021/55, 031/15, 031/30, 048/20, 083/10, 117/25, 127/55, 127/90	savır-	bk. savı ^o rmak 1. bir sıvının havalanmasını veya kaynayan sıvının taşmasını önlemek, soğutmak amacıyla alıp
sāten	bk. zāten s. 017/26, 054/30, 062/35,		

	yine kendi kabına dökmek s.-rız 115/20 2. rüzgar yardımıyla harmanın tozunu, samanını ayırmak s.-irdiğ 031/10 s.-rız 031/30(2), 074/45		
savı^ştırıl-	< <i>savuşturulmak</i> , geçiştirilmek s.-ıyormuş 117/25		
savruğa gel-	bk. savruğa gelmek s.g.-dini 027/60 (savrua gelir) 027/30		
savrucu	<i>is.</i> < <i>savurucu</i> , savuran s. 101/35		
savruğa gel-	toprak ekime hazır olmak, hayvanlar döllemeye hazır olmak s.g.-diği 027/30(2) s.g.-diğini 075/55 s.g.-dini 027/60 s.g.-miş 075/55		
savur	bk. saur s.+dā 123/60		
savura gel-	bk. savruğa gelmek s.g.-diyse 075/65		
say-	1. saymak, sayısını bulmak s.-acak 087/10 s.-ardı 006/35(2) s.-ardī 006/35 s.-dım 075/40 2. söylemek, sıralamak s. 040/30 s.-allardı 069/63 s.-ar 069/60 s.-dım 039/15 s.-mā 029/25 s.-mişlar 069/60 s.-mıyom 130/35 s.-yım 085/5 s.-abildīn 040/30 s.-amam 089/10 3. hürmet etmek s.-allar 048/35 4. kabul etmek s.-a 059/5		
sayacak	<i>is.</i> < <i>sacayak</i> , sacayağı s.+ıñı (sayacāñı) 038/5		
sāye	<i>is.</i> <i>Far.</i> himaye, yardım s.+sinde 068/35		
sayfa	<i>is.</i> < <i>Ar. sāhife</i> , sayfa s.+sı 009/60 s.+sına 009/90		
sayğı	<i>is.</i> 1. saygı, hürmet s. 050/50, 050/90, 070/35, 091/23 2. tekerleme niteliğinde söz s.+lar 069/62		
sayğı göster-	< <i>saygı göstermek</i> , hürmet etmek s.g. 050/60 s.g.-ir 094/30		
saygılı ol-	< <i>saygılı olmak</i> s.o.-acağ 050/70		
sayğı say-	< <i>saygı saymak</i> , tekerleme gibi		
			sözler söylemek s.s.-ardı 069/60 s.s.-allardı 069/61
sayıf	bk. zayıf s. 001/35		
sayıl-	varsayılmak s.-ır 069/5, 104/45, 109/85, 126/30		
sayılı	<i>sf.</i> sayısı olan, sayılı s. 043/25		
sayın	<i>sf.</i> saygı ve hitap sözü s. 085/10(2), 085/15, 085/25		
sāyim	<i>is.</i> < <i>sayım</i> , nüfus sayımı s. 005/15		
saz	1. saz, müzik aracı s. 042/35(2), 106/10 2. ince kamış, hasır otu s.+ı (yük.) 056/15		
sazlı	<i>sf.</i> saz çalınarak yapılan s.+ydı 057/15		
sazlığ	<i>is.</i> sazları çok olan yer s. 094/10 s.+dan 094/10		
se_osoğa	<i>öz. is.</i> < <i>se sokağı</i> , bir sokak adı s.s. 104/80		
sebebiyet veril-	< <i>sebebiyet verilmek</i> , yol açmak, neden olunmak s.v.-di 050/30		
sebep	<i>is.</i> < <i>Ar. sebeb</i> , neden s.+i (iye.) 125/55 s.+i (iye.) 068/50 s.+ten 050/30		
seccada	<i>is.</i> < <i>Ar. seccāde</i> , namazlık s.+larī 055/5 s.+yı 055/10		
seccede	bk. seccada s. 003/100		
seç-	1. benzerleri arasında hoş gideni seçip almak veya yararlanmak için ayırmak s. 083/45 s.-ermiş 083/25 2. ayırt etmek, fark etmek s.-erdi 109/50		
seççāde	bk. seccada s. 055/5		
seçil-	seçilmek, ayrılmak s.-dik 043/5 s.-ir 097/20		
sefā geldī	“hoş geldi” anlamında bir söz s.g. 010/80		
sefer	<i>is.</i> <i>Ar.</i> 1. kez, defa, s. 001/5, 002/55, 023/10, 027/35, 027/45(3), 028/55, 057/50, 085/10(2), 100/40(2), 104/95, 106/100(2), 107/20 (seFer) 068/63(2)		
seferberlik çık-	< <i>seferberlik çıkmak</i> s.ç.-tında 037/5		
seferberlik	<i>is.</i> < <i>seferberlik</i>		

	s.+te 043/15, 068/15 s.+tē 068/15		047/165, 047/200, 050/5, 056/5, 060/100, 065/20, 072/35, 072/50, 075/10, 075/15, 075/65, 077/15(2), 078/30, 083/25, 097/20, 104/40, 120/70 (sekiz_üz) 050/10
seferi	<i>sf.</i> < <i>Ar. seferī</i> , savaşla ilgili s. 075/10 s.+ydi 075/10		
seferisar	<i>öz. is.</i> < <i>Seferihisar</i> , İzmir ilçesi s.+a 104/10 s.+da 104/10	sekizinci	<i>sf.</i> sekizinci (sekizinc_aynā) 039/15
sēfili	<i>öz. is.</i> bir aşiret adı s. 125/50	sekizli	<i>is.</i> kendisinde sekiz olan s.+yiñ 012/5
seğirt-	çabuk adımlarla yürümek s.-tim 075/35(2)	seksem	bk. seksen (is) s. 050/35
seğmen	<i>is. Far.</i> bayram, düğün gibi törenlerde atlı ve silahlı yiğit s. 076/15, 105/35(2) s.+e 105/30, 105/35(2) s.+ler 076/15, 076/20, 077/35	seksen	1. <i>is.</i> seksen, 80 s. 005/25, 015/25, 031/35, 036/10(2), 043/5, 061/5(3), 073/15, 073/30, 114/10 2. <i>sf.</i> seksen, sekiz kere on s. 043/65(2), 075/70, 101/25, 114/5(2)
sehil	bk. sahil s.+de 006/15, 120/10 s.+deydi 030/10 s.+e 006/10, 030/25, 120/10(2) s.+indē 120/5	sek_üz	<i>is.</i> < <i>sekiz yüz</i> s. 050/5
sehil ol-	< <i>sahil olmak</i> , hava yumuşak olmak s.o.-ur 060/35	sel	<i>is. Ar.</i> 1. sel, taşkın su s. 027/20 s.+ler 105/70 2. yemek yapılırken dökülen su s.+ini 124/5
sek-	sıçrayarak gitmek s.-e 071/5(2) s.-ēr 077/60	selā veril-	bir kimsenin ölümünü minarenden salat okuyarak duyurulmak s.v.-dikten 022/5 s.v.-ir 022/5, 125/10
sekaltı	<i>is.</i> < <i>seki altı</i> , evlerde ara göz, hol s. 047/80	selā vir-	< <i>sela vermek</i> , bir kimsenin ölümünü minarenden salat okuyarak duyurmak s.v.-irdī 101/50 s. v.-ivir 101/50
sekaltılı	<i>sf.</i> sekialtı olan s. 047/80 s.+ydi 047/80	selam	bk. selām s.+ı (iye.) 105/5 s.+ımı 085/10
sekele-	seke seke gitmek s.-r 100/5	selām	<i>is. Ar.</i> esenleme sözü, selam s. 011/10, 123/45
seki	<i>is.</i> oturulacak yer s.+si 067/70 s.+sine 067/70 s.+sini 130/75	selam vēr-	< <i>selam vermek</i> , selamlamak s.v.-di 020/15
sekis	bk. sekiz 1. <i>sf.</i> sekiz, yediden bir artık s. 043/50(3), 054/35, 072/45, 073/25, 075/15(2), 075/30, 081/15	selam vir-	bk. selam vermek s.v.-dik 085/25 s.+ı v.-dikten 060/85 s.v.-mezdi 026/30
sekiz	1. <i>is.</i> sekiz s. 002/05, 003/40, 011/70(2), 014/5, 026/30, 027/50, 029/10, 029/25, 035/10, 057/5, 060/5, 077/15(2), 081/30, 106/90(2), 109/20, 109/25 s.+de 014/5(2), 085/5, 111/5, 127/85 s.+dē 058/5, 085/28 s.+den 050/45, 074/10 s.+deydi 106/95 s.+i (iye.) 104/45 s.+indē 027/25 s.+iñ (ilgi) 070/20, 070/25 2. <i>sf.</i> sekiz, yediden bir artık s. 002/10, 002/15(2), 002/50, 027/30, 031/5, 032/25, 043/30,	selāmaleyküm	<i>is. Ar.</i> selam sözü s. 073/5
		selāmaleykūmselām	<i>is. Ar.</i> selam sözü s. 011/85 (selām'aleykūmselām) 011/80
		selāmet	<i>is. Ar.</i> esenlik, esen olma durumu s.+ile 070/15
		selāmi	<i>öz. is.</i> Selami, kişi adı s.+gil 069/15
		selçuk üniversitesi	<i>öz. is.</i> < <i>Selçuk Üniversitesi</i> s.ü.+ndē 049/15
		selçuk ezzā deposu	<i>öz. is.</i> < <i>Selçuk Ecza Deposu</i> s.e.d.+nda 117/20

selektör	<i>is. Fr.</i> tahılı yabancı maddelerden ayırmak için kullanılan aygıt s.+den 027/10	104/140, 105/50, 105/70, 106/15, 106/50, 106/90, 106/95(2), 106/100, 106/110, 107/40, 107/87, 109/45, 110/5, 123/20, 123/35(2), 123/40, 123/55(3), 127/50(3), 127/55, 127/65, 127/80, 130/65 (sēn) 057/5, 062/30, 120/80
selep	<i>is.</i> karıştırma amaçlı kullanılan bir tarım aracı s. 101/20	s.+den 010/80, 017/27, 060/65
selimiye gıslası	<i>öz. is. < Selimiye Kışlası</i> s.ğ.+nā 043/30	s.+e (saña) 003/55, 009/60, 009/65, 009/70, 020/20, 020/30(3), 021/20, 021/35, 028/35, 029/30, 052/10, 065/20, 067/85, 068/55, 070/15, 070/55, 081/25, 083/50, 089/30, 095/35, 105/45, 123/15, 123/30, 123/35(2), 123/40, 123/55, (saā) 068/55, 089/32
sellektör	bk. selektör s. 027/5(2) s.+den 027/5	(sañā) 005/10, 005/35, 016/5, 050/55, 073/30, 075/20, 078/15, 106/125, 109/35, 119/15, 119/25 (saña m) 009/100, 009/105
selmāni pağ	<i>öz. is. < Selman-ı Pak, Selman-ı Farisi, İranlı sahabe</i> s.p. 092/35(3)	s.+i 005/30, 008/15, 009/65(2), 009/95, 010/40, 018/5, 018/10, 018/20(4), 067/65, 067/85, 070/55(2), 071/40, 077/45, 078/20, 081/15, 101/60, 104/70, 104/130, 106/45, 110/5, 123/50, 123/55, 127/65, 127/75
selvi	<i>is. < Far. serv, servi</i> s. 007/10	s.+i 067/65
selviğavağ	<i>is. < selvi kavak, bir kavak türü</i> s.+mı 029/20	s.+inkı 017/20(2)
sēmen	bk. seğmen s. 057/25 s.+ler 057/25(2)	s.+inle 020/20
semer	<i>is. Yun.</i> semer s. 028/35(2), 116/15 s.+e 116/5, 126/40 s.+ē 126/30 s.+i (yük.) 028/35, 116/10 s.+iñ 126/5 s.+lere 045/15 s.+leriñ 045/15	s.+iñ 002/25, 002/50, 002/55, 003/35, 006/35, 008/20, 009/30, 009/35, 013/5, 016/15(2), 016/16, 020/20, 020/30, 020/40, 021/30, 021/50, 028/15, 028/20, 065/35, 065/55, 065/65, 067/80, 069/35, 072/25, 078/25, 104/65, 115/25, 115/26, 123/35(3), 123/50
semerci	<i>is.</i> semer yapan ve satan kişi s. 028/30, 126/5	s.+mıñ 010/70
semencilik	<i>is.</i> semencilik s.+tēn 126/5	s.+misıñ 010/70
semizotü	<i>is. < semizotu, yaprakları yenen bir bitki</i> s. 029/15	<i>is. Ar.</i> yıl s. 002/05, 002/10, 002/15, 002/20(2), 002/40(2), 005/5(2), 005/10, 005/15, 005/20(2), 005/25, 008/5(2), 008/10, 009/155, 009/160, 009/170, 009/175, 009/180, 010/5, 010/30, 011/40, 015/10(2), 015/15, 018/25(2), 020/25, 020/41, 023/5(2), 026/15, 027/65, 030/10, 036/25, 037/10, 037/25, 037/50, 039/5(5), 046/5, 049/45(2), 050/10, 050/115, 054/35, 059/10, 060/50(2), 065/5, 065/10, 065/15, 065/20, 065/55, 066/5, 068/30, 069/55, 073/15, 073/25(2), 073/60, 073/65, 074/55, 075/5, 075/10(3), 075/15(2), 075/20, 075/30, 078/25, 078/30(2),
sen	<i>zm.</i> teklik ikinci kişiyi gösteren zamir s. 001/10, 001/25, 001/30, 001/35, 001/60, 003/10, 003/35(2), 003/45, 003/75, 003/80, 003/95(6), 005/30, 007/25, 009/35(2), 009/40, 009/55(2), 009/60, 009/75, 009/80, 009/90(3), 009/165, 010/70, 010/80(2), 010/85, 010/90(2), 010/105(2), 012/20, 016/15(2), 017/27, 018/20(2), 019/25, 020/20(3), 020/35, 021/35(2), 021/50, 021/63, 022/21, 025/5, 035/10, 036/25, 037/45, 041/10, 048/50, 050/55, 060/20, 060/70, 060/80, 064/55, 065/30, 065/35, 067/65, 067/70, 067/80, 068/55(3), 069/30, 069/55, 070/55, 073/10, 078/20(3), 081/15, 082/5, 083/15, 083/55(2), 089/31, 092/40, 096/30, 096/45(2), 096/52, 096/53, 103/15, 104/5, 104/130,	
sene		

- 078/31(2), 080/5, 083/25(2), 084/12(2), 085/26, 088/15, 089/30, 092/20, 096/45, 096/50, 098/15, 104/30, 106/70, 107/25, 107/50, 107/55, 109/10, 109/25, 109/85, 117/15(3), 117/20, 118/31, 118/32, 119/45, 120/30(2), 120/45, 125/65, 128/5(2), 128/10(3), 130/40(2) (senē) 005/15, 008/15, 041/10(2), 043/20, 060/5, 065/60, 068/15(2), 073/25, 074/55, 098/15, 109/25, 115/15, 125/30, 128/5 (sen_ewel) 092/20 (sen_evlendim) 085/27 (sen_oldu) 025/15 s.+de 007/5, 009/160, 118/30 s.+den 002/10, 073/70, 100/45, 119/45 s.+dir 007/65, 054/35, 065/10(2), 069/15, 069/20, 098/15, 102/15, 107/70, 116/10, 126/30(2) s.+dir 125/35 s.+ler 037/10, 086/5 s.+lerden 109/85 s.+lerinde 060/5 s.+lerindē 052/20, 123/5 s.+mi 125/65(2) s.+niñ 065/5 s.+sinde 005/5(2) s.+ye 039/15, 049/40, 068/10 s.+yi 106/90, 128/5
- senelik** *sf.* yıllık s. 081/15, 095/10(2), 099/5(2), 104/20, 104/70, 130/65
- senit** *is.* hamur, ekmeğin tahtası s.+ini 038/5
- sent altına al-** silah altına almak s.a.a.-dılar 068/10
- sep-** saçmak s.-ivellēr 012/15
- sepet** *is.* *Far.* sepet s. 006/35 s.+imizi 006/35 s.+ten 050/110
- sepme** *is.* düğünde gelinin başı üzerine atılan örtü s. 067/40 s.+si 067/40
- ser-** düz bir yere yaymak s. 083/15 s.-di 083/15 s.-dik 083/15 s.-dik 043/25 s.-dim 045/5 s.-eller 050/100 s.-erdik 006/20(2), 031/10, 105/10 s.-eriz 008/40(2), 008/45, 074/45 s.-erlerdi 076/25
- seray ol-** < *saray olmak*, saray haline gelmek s.o.-ur 089/15
- serecek** *is.* battaniye gibi serilecek nesne s. 083/15
- sēreg** bk. seyrek s. 123/75 (sērek) 001/65
- sergi** *is.* 1. kuruması için düz bir zemine serilen üzüm s.+si 060/20 2. yaygı, kilim s.+mizi 043/25
- sergi seril-** kurutmak için bir şeyi düz bir zemine sermek, yaymak s.s.-ir 008/35
- serhoş ol-** < *sarhoş olmak* s.o.-muş 082/25
- seri** *sf.* serili, serilmiş s. 083/5
- seril-** eşyaları yerleştirilmek s.-ir 067/50
- serōş** *is.* < *Far. ser-hoş*, sarhoş s. 104/140
- serpele-** sürekli ve az serpmek s.-riz 074/40
- serseri** *sf.* *Far.* başıboş kimse s. 106/100
- sert** *sf.* *Far.* katı, pek s. 126/35
- sertel-** sertleşmek s.-incē 115/25
- servis yap-** yemek dağıtmak s.y.-allardı 013/10
- ses** *is.* ses, seda, ün s. 034/25, 064/62, 075/90, 075/95, 105/55, 123/50(2) s.+ē 103/5 s.+i (iye.) 009/15, 010/70 s.+imi 123/20 s.+ini 008/5, 052/10, 075/45 s.+ler 034/30
- ses çık-** < *ses çıkmak*, sesi gelmek s.ç.-acānā 019/20 s.ç.-armış 019/20
- sēsen** bk. seksen s. 075/5 (sēsēn) 077/55
- seslen-** 1. sesini çıkarmak, cevap vermek s.-meñ 105/55 s.-mez 105/50 2. uzaktan bağırarak çağırarak s.-miş 009/55
- sesten-** < *seslenmek*, konuşmak s.-medi 060/30 s.-mezler 060/105
- seş-** bk. seçmek 1. ayırmak s.-mesi 111/35 s.-tiler 128/10

setre	<i>is. Ar. bir tür ceket</i> s. 057/35		
seul	(setnrē) 057/35 <i>öz. is. Seul, G. Kore'nin başkenti</i> s.+den 104/45 s.+e 104/45	sī-	s.-erdik 070/40(2) < <i>sıġmak</i> s.-maz 065/65 s.-amadık 109/15
seül	bk. seul s.+üñ 104/30, 104/45	sıca	bk. sıcağ s. 104/95
sev-	1. çok hoşlanmak s.-ellerdi 050/65(2) s.-erdi 107/25 s.-erim 005/30 s.-erimiş 011/65 s.-eriz 014/10(2) s.-iyordu 068/55 s.-mem 014/10 s.-mez 050/117 2. okşamak s.-er 050/55(2) s.-iyim 057/50 s.-me 057/50 s.-meS 050/55 3. sevgi ve bağlılık duymak s.-diñizden 083/45	sıcağ	<i>sf.</i> < <i>sıcak</i> s. 050/115
severbirlik	bk. seferbirlik s.+tē 029/30	sıç-	dışkıyı atmak s.-acağ 073/65
sevgi	<i>is. sevgi</i> s. 002/15, 050/50, 070/35, 091/23	sıçān	<i>is. sıçan, fare</i> s. 124/51(2)
sevil-	beğenilmek, sevgi duyulmak s.-iyor 098/15	sıdır-	< <i>sızdırmak</i> , eritmek, akıtmak s.-miş 009/175
sevin-	sevinç duymak s.-irdi 002/35 s.-iyoruz 052/30(2)	sığ	bk. sık 1. <i>sf.</i> seyrek olmayan s. 101/25 2. <i>zf.</i> çok s. 123/75
sevindiril-	mutlu edilmek s.-ir 094/30	sığ-	bk. sıkamak s.-dı 017/15
seviye	<i>is. Ar. düzey</i> s.+si 102/55 s.+sini 117/30	sığala-	sığacak şekilde sıkı ekmek s.-yın 100/35
sevk et-	< <i>sevk etmek</i> s.e.-tiler 109/10, 109/15	sığır	<i>is. sığır</i> s. 012/20(2), 060/50, 108/20(2) s.+a 125/60 s.+iñ 120/40
seydihasan	bk. seyithasan s.+iñ 074/15	sığma	bk. sıkma içine peynir ve tereyağı konarak yuvarlanan bazlama s. 095/80(2), 101/45 (sıgmā) 095/80 s.+sı 095/80
seydişeil	bk. seydişeir s.+iñ 064/30	sıhiye	<i>is.</i> < <i>Ar. sıhhiye</i> , sağlık işleri s. 117/5, 130/35 s.+den 130/35
seydişeir	<i>öz. is.</i> < <i>Seydişehir</i> , bir ilçe s.+mi 049/20	sın-	< <i>sıġınmak</i> s.-miş 095/35
seyhan	<i>öz. is.</i> Seyhan, bir ilçe s.+dan 097/10	sık-	< <i>sıkamak</i> 1. çevresini sararak basınç altına almak s.-ar 131/20 2. bir şeyin suyunu çıkarmak s.-allar 044/20 s.-ar 044/15 s.-ār 044/15 s.-arız 0024/20, 44/20 s.-arız 008/40 s.-arsın 044/15 3. bazlamanın arasına peynir koyup sıkma haline getirmek s.-101/45 s.-allar 095/83 4. zorlamak, tasarrufa zorlamak s.-Tılar 005/20
seyid	<i>is.</i> < <i>Ar. seyyid</i> , ileri gelen kişi s.+imiş 070/10	sık	< <i>sık</i> 1. <i>sf.</i> seyrek olmayan s. 001/65 2. <i>zf.</i> az aralıklı, sıkı s. 028/50, 030/20
seyis	<i>is.</i> bir yaşından sonraki hadım keçi s. 011/60		
seyithasan	<i>öz. is.</i> Seyithasan, bir köy adı s. 070/5, 070/10		
seyret-	< <i>seyr etmek</i> , seyretmek, izlemek s(d).-erdik 078/25		
seyrek	<i>sf.</i> sık değil s. 101/25		
seyrit-	bk. seyretmek		

sıktı	<i>sf.</i> < <i>sıktı</i> , yoğun, fazla s. 100/10	s.+lardā 123/60 s.+larındā 067/20
sıkıl-	< <i>sıkılmak</i> 1. utanmak, çekilmek s. 106/15 2. bir şeyin suyunu çıkarmak s.-maz 008/45	s.+ñ 027/55 s.+sı 127/15 2. her hafta bir kişinin evinde yapılan sazlı sözlü eğlence s. 069/35(2), 072/45
sıkıla-	< <i>sıkılmak</i> , ateşli silahları doldurmak s.-llardī 121/30	s.+ynan 072/55 3. <i>is.</i> nöbet, görev s.+sī 001/55
sıkılmaz	<i>sf.</i> < <i>sıkılmaz</i> , utanmaz, yüzüstü s. 106/15	s.+sıylan 072/10 s.+yla 119/30
sıkış-	< <i>sıkışmak</i> , iki şey arasında kalmak s.-mış 040/15 s.-tı 062/30(2)	sı.+ylā 120/10 4. <i>is.</i> sıra, dizi s. 109/70 (sırā) 085/15, 104/155, 104/160
sıkıştırmak	< <i>sıkıştırmak</i> , zorlamak s. 001/45	s.+dan 109/45 s.+ya 127/35
sıkma	<i>is.</i> < <i>sıkma</i> 1. temel malzemesi bulgur olan ve küçük yumruk şekli verilen bir batırık türü s. 122/5, 122/10(2) s.+yī 122/10(2) 2. içine peynir ve tereyağı konarak yuvarlanan bazlama (sıkmā) 092/10, 097/15 s.+lar 092/5 s.+sī 097/15	sırala- sıralamak s.-rdıĝ 074/65
sınavdan geçir-	imtihan etmek s.g.-iyo 015/10 s.g.-iyor 015/10	sıralan- sıra oluşturacak şekilde yer almak s.-dı 109/45
sınıf	<i>is.</i> < <i>Ar. sınıf</i> 1. öğrencilerin yıllık öğrenime göre ayrıldıkları bölümlerden her biri (sınıf) 118/30 s.+a 006/55, 034/5 s.+ā_dar 043/40 s.+ı (yük.) 089/30 s.+ta 001/45(3), 089/30 s.+tā 001/30, 118/32	sıra ol- sıra olmak, sıra yapmak s.o.-ur 104/115
sınır	<i>is.</i> <i>Yun.</i> sınır, hudut s.+da 102/25 s.+ındā 102/25 s.+ını 102/10	sıra sıra <i>zf.</i> sıra sıra, dizi dizi s.s. 047/105, 071/10(2)
sınırına git-	< <i>sinirine gitmek</i> , canı sıkılmak s.g.-miş 067/55	sīrcılık <i>is.</i> < <i>sıĝırcılık</i> s. 039/15, 039/17
sır	<i>is.</i> < <i>Ar. sırr</i> s.+ı (iye.) 111/15	sīr çobanı <i>is.</i> < <i>sıĝır çobanı</i> s.ç. 060/15(2)
sīr	bk. <i>sıĝır</i> s. 042/25, 064/50(3) s.+a 019/45 s.+ı (iye.) 058/5, s.+ı (yük.) 060/25 s.+ī (yük.) 060/20 s.+ını 060/20(2) s.+ıñ 064/55	sire bk. sıra <i>is.</i> nöbet s.+yle 120/10
sıra	<i>is.</i> 1. vakit, zaman s. 011/40	sırat göplüsü bk. < <i>sırat köprüsü</i> s.k. 107/87
		sırat köprüsü <i>is.</i> < <i>sırat köprüsü</i> s.k.+n (yük.) 107/75
		sıraya gir- sıraya girmek s.g.-ellerdi 072/45
		sırf <i>zf.</i> <i>Ar.</i> yalnızca s. 050/95, 083/5
		sırım <i>is.</i> deriden yapılmış sicim benzeri şerit. Özellikle çarık dikmede kullanılır. s. 027/15, 120/40(2)
		sırt <i>is.</i> 1. hayvanların üst bölümü s.+a 028/35(2) s.+ında 028/35 s.+ındā 116/15 2. insanın üstü s.+ıma 123/20 s.+ımıza 006/40 s.+ımızda 045/15, 100/10, 100/20 s.+ına 104/125 3. dağların, tepelerin üst bölümü s.+a 107/35 4. elbise, kılık kıyafet s.+ını 021/5
		sırt- < <i>sıyrtmak</i> , çıkarmak, atmak s.-tım 065/80

sırt üstü	<i>is.</i> kesici araçların kesmeyen yüzü s. 126/25		
sırtalgin	<i>is.</i> < <i>star king</i> , bir elma türü s. 098/10	silah yer et-	s. 083/15 silah bırakmak, ateşkes yapmak s.y.ç.-ti 005/5
sıtır	<i>is.</i> < <i>ıstar</i> , dokuma s. 006/20(3)	silâş	<i>is.</i> hayvan yemi s. 074/55
sıtma	<i>is.</i> sıtma hastalığı s. 105/55(2), 117/20(2)	silgi	<i>is.</i> silgi s. 118/20
sıtma duT-	< <i>sıtma tutmak</i> , ateş ve ter nöbetiyle titremek s.d.-Tu 105/55	silifke	<i>öz. is.</i> Silifke adlı ilçe s. 0102/20 s.+den 065/45, 102/5, 102/10
sıva-	sıvamak s. 092/60(3), 092/61(2)	silindir	<i>is.</i> < <i>Fr. cylindre</i> , metalleri inceltme, kumaşları parlatma, kâğıt üzerine baskı yapma vb. işler için sanayide kullanılan merdane s.+e 115/25(2) s.+ē 115/25
sızıla-	< <i>sızlamak</i> 1. ağrımak s.-r 069/25 s.-rīn 082/15 2. yakınmak, ağlamak s.-yanı mı 101/50	silk-	üstündeki şeyleri düşürmek veya temizlemek için bir şeyi kuvvetle sallamak, sarsmak s.-e 071/5(2)
sız-	gitmek s.-mazdı 120/55	simdî	bk. şimdi s. 104/100
sızır-	çektirmek, sıkıntı çektirmek s.-dılar 127/65	simsiyah	<i>sf.</i> simsiyah s. 019/40
si	bk. siz s. 104/155	sinema	<i>is.</i> < <i>Fr. cinema</i> , sinema salonu s. 040/5, 127/85 s.+da 040/10(2) s.+lar 127/85 s.+nıñ 109/60 s.+sı 040/15 s.+ya 109/60(2) s.+yā 127/85
sifil	<i>is.</i> < <i>Fr. civil</i> 1. sivil polis s. 106/60 2. askerden olmayan s.+i (yük.) 109/50 s.+iz 127/30	singilde-	inanca göre sıkıntı çekmek s. 071/40
siirt	<i>öz. is.</i> Siirt ili s. 040/10 s.+te 040/5 s.+ti 040/5	sini	<i>is. Far.</i> büyük tepsi s. 047/95, 067/20(4), 104/115 s.+ler 072/5, 092/50(2) s.+lere 067/20, 104/115(2) s.+leri 072/5 s.+lerī 105/15 s.+lerini 072/5 s.+lerlen 047/130, 092/25 s.+ye 047/110(2), 105/10 s.+yi 067/25, 104/120 s.+yle 076/15
sik-	erkek cinsel ilişkide bulunmak s.-ti 081/30 s.-mek 081/31	sinima	bk. sinema s.+dā 116/15
sikdir ol-	< <i>siktir olmak</i> , defolup gitmek s.-up 020/10	sinit	<i>is.</i> büyük tepsi s.+lere 120/65
sikiyos	<i>is.</i> (yabancı bir sözcük) s. 106/30, 106/25	sinsi	<i>is.</i> sinsi s. 065/30
sil-	1. ıslaklığını gidermek s.-er 106/35 2. kirini almak ve parlatmak s.-ecek 106/70 s.-me için 106/70 s.-miş 067/55, 106/70 3. yok etmek s.-erdik 118/25 s.-iviririz 092/55	siñdir-	< <i>sindirmek</i> , kendisini kabul ettirmek s.-emeñ 070/61
silah	bk. silāh s. 012/20, 106/95, 121/30 s.+lar 107/10 s.+tan 097/25	siper	<i>is. Far.</i> siper s.+de 075/15
silāh	<i>is. Ar.</i> silah s. 008/45 (silā_tına) 068/10 (silā_tmışlar) 009/165	sit alanı	<i>is.</i> sit alanı s.a. 094/5
silahlı	<i>sf.</i> silahlı olan	sitar	<i>is.</i> bir tür giysi s. 013/20

sitem çek-	< <i>sitem çekmek</i> s.ç.-tik 075/110	s.+da 067/30 (söfrada) 077/40
sitil	<i>is.</i> büyük bakraç, kova s. 092/55(3), 124/10(2)	s.+ya 050/55(3), 102/50
sivas	<i>öz. is.</i> Sivas ili s. 070/20	<i>öz. is.</i> Sofubaşı, kişi adı s.+yla 082/35
sivil	<i>is.</i> < <i>Fr. civil</i> , asker olmayan, vatandaş s.+lere 081/10	soğ- bk. sokmak saklamak, gizlemek s.-düm 106/100
sivri	<i>is.</i> kaya s.+niñ 065/65 s.+ye 065/65(2)	soğan <i>is.</i> soğan s. 028/10(4), 040/25, 044/10, 122/5(2), 122/20 s.+ı (yük.) 122/15 s.+ıla 025/5 s.+ılā 025/10 s.+na 024/5
siyah	<i>sf.</i> < <i>Far. siyāh</i> , kara s. 009/186, 106/120, 119/35	soğuş bk. soğuk s.+dan 073/60
siyefendi	<i>öz. is.</i> < <i>Ziya Efendi</i> , erenlerden s. 105/65(2), 105/75	soğuk <i>sf.</i> < <i>soğuk</i> s. 011/25, 120/5, 123/20 s.+tan 027/76 s.+ula (soğūla) 046/5, 103/15
siz	<i>zm.</i> II. çokluk kişi zamiri s. 003/10, 003/60, 010/115, 011/15, 018/20, 026/32, 035/15(2), 036/25(2), 036/30, 043/70, 044/10, 060/85, 069/15, 074/5, 075/65, 075/85, 081/15, 081/30, 083/55, 104/65, 104/85, 104/160, 125/40, 125/45(2), 125/60, 127/30, 130/75 s.+e 036/20, 060/60, 060/80, 071/40, 106/115 s.+i 010/40(2), 018/15, 071/30, 074/5, 075/105, 104/85, 106/10, 106/100, 127/30, 127/35, 130/75 s.+inle 016/10 s.+iñ 003/10(3), 003/15, 003/20, 003/30(4), 003/35, 003/40, 004/10, 009/30, 011/10, 016/10, 018/15, 020/10, 028/15, 052/10, 068/5, 068/55, 089/32, 109/40, 109/60 s.+iñki 004/15	söün- < <i>sönmek</i> , canlılığını kaybetmek s.-müñ 060/30
so	bk. sonra s. 041/10, 058/10	söündür- < <i>söndürmek</i> , yanmasına son vermek s.-düler 130/75 s.-üñ 130/75
sō	bk. sonra s. 005/15	sohbet <i>is.</i> < <i>Ar. suhbet</i> , söyleşi s. 011/115, 057/65 s.+lerden 011/80 s.+te 011/85
soā	bk. sonra s. 093/10	sohbet çdil- < <i>sohbet edilmek</i> , yarenlik etmek s.ç.-ir 011/10
soan	bk. soğan s. 001/10, 021/10, 040/20, 106/110, 124/10 (soān) 001/10, 029/15, 040/20, 057/55 s.+ı (yük.) 001/10 s.+ını 124/5	sohbet çt- < <i>sohbet etmek</i> , dini konulardan anlatmak s.ç.-ti 011/80
soba	<i>is.</i> < <i>Mac. szoba</i> , ısınma aracı s. 081/10(2)	sohbet it- bk. sohbet etmek s.i.-deller 094/35
soda	<i>is.</i> İng. temizlik tuzu s. 057/30 s.+sı 057/35	sohbet yap- sohbet etmek, hasbihal etmek s.y.-allardı 121/15
sofra	<i>is.</i> < <i>Ar. sufre</i> , masa, sini vb. şeylerin, yemek yemek üzere hazırlanmış durumu s. 010/100	soğ- < <i>sokmak</i> 1. içine veya arasına girmesini sağlamak s.-allar 057/30 s.-uyoru 075/60 s.-uverişler 009/165 2. ısırmak, zehirlemek s.-ar 004/10(2) 3. bir yere girmesini sağlamak s.-uyor 114/10
		sök- bk. sökmek çıkarmak, çekip ayırmak s.-erler 073/55(2) s.-meyē 073/55
		soğak <i>is.</i> < <i>sokak</i> s. 104/80 s.+iñ (soğāñ) 026/20 s.+tan 003/40
		soğlu <i>sf.</i> < <i>sokulu</i> , sokulmuş olan s. 055/15

sokül-	< <i>sokulmak</i> , girmek s.-dum 065/70, 065/75 s.-muş 075/40	söni	<i>sf.</i> < <i>Ar. suni</i> , yapay, yapma s. 099/5 s.+ye 099/5
sökül-	bk. sökülmek s.-ür 073/55	soñ horoz	<i>is.</i> < <i>son horoz</i> , horozun son öttüğü vakit, şafak vakti s.h. 123/65
sol	<i>sf.</i> sağ karşıtı s. 069/15, 069/20 s.+a 085/10	sonra	1. <i>zf.</i> sonra, müteakiben, daha ileri bir zamanda s. 001/15, 002/20, 003/10(2), 003/20, 003/35, 003/65(3), 003/70(2), 003/75, 003/80, 003/85, 003/95(2), 003/100(3), 003/105, 003/115(3), 003/120(2), 009/30(2), 009/80, 010/5(2), 010/15, 010/20, 010/25, 010/30(2), 010/60, 010/115, 011/20, 011/30, 011/35, 011/45, 011/70, 011/80, 011/90(2), 011/95(4), 015/30, 016/19, 017/25, 018/15, 020/40, 022/15, 022/20, 025/5, 028/30, 032/15, 035/5, 043/25, 044/15, 044/25, 048/45, 052/30, 054/30, 054/35, 060/90, 065/15, 065/20, 075/10, 078/10, 089/10, 096/50, 109/15, 113/30, 115/25, 117/15(2), 118/10, 119/51, 121/5, 123/40, 123/45, 125/30, 125/60, 128/10(2) (sonrā) 019/50, 029/10, 060/50, 062/20, 072/25(2), 090/5, 110/10, 113/5, 113/15, 113/35, 117/15, 118/10, 118/15, 120/75, 125/15(2) (soğra) 072/50, 072/55
sol-	sararmak, rengi uçmak s.-añ 009/40 s.-du 109/70	soñra	bk. sonra 1. <i>zf.</i> sonra, müteakiben s. 005/20, 011/5, 011/30(2), 011/40, 011/50, 011/55(2), 011/70, 011/75(2), 011/85, 011/100, 012/10, 015/20, 018/20, 020/41, 021/55, 021/60(2), 025/10, 025/25(3), 028/35, 028/50, 029/30(2), 031/25, 031/30(3), 031/35, 037/10, 038/5, 040/5, 040/30, 040/35, 043/30, 043/35, 043/45(4), 043/70, 051/15, 052/25, 053/15, 054/5, 054/25, 054/30(3), 054/40(2), 054/45(3), 060/80, 064/30, 065/25, 069/10, 069/60, 071/25, 072/5, 073/50, 073/55(3), 074/15, 075/10, 094/10, 094/15, 095/80(2), 102/40, 104/75, 105/55, 109/20, 109/70, 109/86, 112/15, 113/35, 117/5, 125/60, 131/5 s.+mı 020/10(2), 065/40(2) s.+mıydı 125/65
solcu	<i>is.</i> sol görüşe bağlı kişi s. 002/50 s.+dan 037/20, 119/30	soñra	2. <i>is.</i> arkadan gelen bölüm, zaman s.+sını 053/15
soldan zıfır	<i>zf.</i> < <i>solda sıfır</i> , değersiz s.s. 050/105		
soluk soluğ	<i>zf.</i> < <i>soluk soluk</i> , aralıksız, durmadan s.s. 001/60		
son	<i>sf.</i> son, ilk karşıtı s. 015/15		
soğ	bk. sonra s. 016/5 s.+u (iye.) 072/35 s.+una 001/73 s.+unda 018/20 s.+undā 015/5		
soñ	bk. son 1. <i>sf.</i> son, ilk karşıtı s. 007/20, 009/60, 009/85, 009/90, 011/40, 012/5, 026/31, 060/30(2), 088/5, 104/75, 123/65(2) 2. <i>is.</i> bitim, nihayet, akıbet s.+u (iye.) 009/150 s.+ū (iye.) 050/20 s.+umuz 128/13 s.+una _{dar} 039/15 s.+unda 092/60, 097/30 s.+uydu 010/50		
söñ-	< <i>sönmek</i> , rahatlamak s.-sün 011/25		
sona	bk. sonra s. 016/10 (sonā) 047/160, 047/165		
sönā	bk. sonra s. 047/25, 047/30, 047/50(3), 047/55(2), 047/90(2), 047/145(2), 047/180(2), 060/75 (sōna) 047/190(2)		
soña er-	< <i>sona ermek</i> , bitmek s.e.-dī 104/30		
soñara	bk. sonra s. 103/15		
sondi	bk. sonra s. 083/10		
soñ ğal-	< <i>sona kalmak</i> s.ğ.-dı 064/20		
son güz	<i>is.</i> güzün son, kışın ilk günleri s.g.+ün 095/50		

- s. 043/70
s.+sımā 069/25
3. makam, sıra ve önemde
arkada oluşu bildiren bir söz
s.+ki 007/5
(soñrā) 005/5, 005/10, 005/15(2),
010/65, 011/20, 011/50, 011/70,
013/5, 017/25, 022/5, 025/5(2),
027/5, 027/75, 027/78, 029/30(3),
031/45, 038/10, 040/5(2), 043/10,
043/55, 052/35, 054/40, 055/5,
060/50(2), 060/80, 060/95,
060/105, 062/5, 062/15, 062/20,
069/10, 073/45, 073/50, 073/55,
073/60(2), 073/70, 073/75,
073/80, 073/90(2), 073/95,
074/20, 074/76, 075/35, 078/30,
094/30, 106/75, 107/40, 107/45,
109/35(2), 117/5(2), 117/10,
117/20(2), 117/30, 120/50,
120/60, 125/30(2), 125/35,
125/50, 130/20, 130/25, 130/45,
130/65(2)
(soñrāskerden) 075/20
(soñrā) 105/35
sonradan *z.f.* konuşulan zamandan sonra
s. 025/5
soñradan bk. sonradan
s.+dan 010/25, 085/20, 109/5
soñūra bk. sonra
s. 005/35
sopa yi- < *sopa yemek*, dayak yemek
s.y.-ñ 001/15
s.y.-dim 001/65
sor- *sual etmek, bilgi istemek*
s. 010/110, 039/15, 040/20,
068/15, 123/40
(sōr) 130/5
s.-a 064/50(2)
s.-ācağız 081/30
s.-acañ 060/90, 039/10
s.-acāñ 005/30, 005/35
s.-acañız 005/30
s.-allardı 073/10(2), 121/35
s.-allardī 073/10
s.-an 008/25, 104/25, 104/110
s.-ar 008/25, 011/80, 011/85,
083/55
s.-arımış 009/40, 106/65
s.-arıñ 123/35, 123/40
s.-ārlar 107/85
s.-arlar 003/45
s.-arsın 119/35
s.-ayñ 123/5(2)
s.-du 060/85, 065/35, 078/25,
081/25, 096/51
s.-dūnda 092/40, 123/35
s.-duñuz 035/5
s.-duydu 009/100
s.-madım 008/55
s.-madiñ 010/105
s.-mazdı 127/92
s.-muş 019/25, 036/15
s.-muşlar 104/145
s.-muşlār 068/60
s.-muyoñ 010/105
s.-sāñ 068/15
s.-uñ 074/5
s.-uyo 104/25
s.-uyom 123/30(2)
sōr- bk. sürmek
s.-erdik 073/90
sora bk. sonra
z.f. sonra, müteakiben
s. 002/30, 003/10, 003/25(2),
003/30, 003/100, 018/5, 023/5(5),
023/10, 070/40, 089/5, 092/10,
092/15, 092/20, 092/25, 100/10,
100/35, 100/45, 104/15(2),
104/20, 105/50, 105/75, 113/20
bk. sonra
sorā *z.f.* sonra, müteakiben
s. 002/05, 003/5, 003/20, 041/5,
044/20(2), 050/85, 061/5,
064/5(2), 064/60, 092/5(3),
092/25, 092/30, 092/35(2),
092/40(3), 092/45(3), 092/50,
092/55(3), 093/5(3), 096/20,
100/45(2), 104/10, 104/15(2),
104/20, 104/30, 104/35, 104/40,
104/45, 104/60, 104/65,
104/70(2), 104/75, 104/90(2),
104/95, 104/100(3), 104/110,
104/115, 104/120, 104/130(3),
104/135, 104/145, 104/160,
105/50(3), 105/65, 105/70(2),
110/14
sōra bk. sonra
z.f. sonra, müteakiben
s. 009/95, 013/10, 013/45, 014/5,
019/20, 019/35(2), 019/45(2),
023/10(3), 023/13, 029/10,
034/10, 041/20, 042/10, 042/15,
042/25, 043/40, 043/70, 050/50,
057/35, 058/10, 059/15, 061/15,
064/15, 064/20(2), 065/35,
067/55, 068/5, 075/10, 075/111,
079/10, 079/11, 081/10, 084/10,
084/11, 101/30, 109/55, 110/12,
121/40, 127/5(3), 127/40, 127/45,
128/5, 129/10, 129/15, 130/70,
131/10, 131/15, 131/20
(Sōra) 049/45(2)
s.+dan 050/117
sōrā bk. sonra
z.f. sonra, müteakiben
s. 002/10(2), 002/20(3),
003/60(3), 003/85(2), 003/120,
003/130(2), 003/135, 005/10(2),
006/5, 006/15, 006/25, 006/45,

- 006/55, 009/85, 012/5(2), 012/20, 013/5, 013/10(2), 013/15(2), 013/20(2), 013/25(3), 013/30(2), 013/40, 016/5, 019/10, 019/25, 019/40, 019/50(2), 022/5(3), 022/10, 022/20(2), 026/30, 027/10, 027/20(2), 027/25, 027/30, 027/45, 028/50, 028/60(2), 028/65, 031/20, 031/55, 036/37, 038/10(2), 041/10(3), 041/20, 042/20(2), 042/30, 043/5, 043/30(2), 045/20, 048/5(2), 048/10(2), 048/15, 048/25, 048/30(3), 048/35, 050/20, 050/40, 050/50, 050/55, 050/60(4), 050/65, 050/80, 050/85, 050/100, 057/5, 057/10, 057/40, 058/10, 060/10(2), 060/15, 060/25(2), 060/40(2), 060/50, 060/55, 060/85(2), 060/95(2), 060/100, 062/30, 065/5, 065/10(2), 066/5, 067/5, 067/25(2), 067/40, 067/60(2), 067/65, 067/70, 068/10, 068/30(2), 068/35, 068/45, 068/61, 069/20, 069/30, 069/55, 070/5(2), 070/10, 070/15, 070/20(2), 070/25(4), 070/30, 070/50, 070/60, 072/5(3), 072/35, 072/45, 072/50, 073/5(2), 073/35(2), 073/50, 073/70, 074/5(2), 074/10, 074/20, 074/25, 074/45, 074/50, 075/20, 075/25, 075/65, 075/90, 081/10, 081/32, 083/25(2), 083/30, 083/40, 083/55, 088/10(2), 091/5, 092/10(2), 092/15, 092/30(2), 092/35, 092/50, 096/5, 096/15(2), 096/25(2), 096/30, 098/10(2), 098/20, 100/35, 100/40, 100/45(3), 101/5, 101/15(3), 101/20(2), 101/25(2), 101/30, 101/35, 101/40, 101/55(2), 101/60, 101/67, 102/10, 102/20, 102/30(2), 104/5(2), 104/50, 104/55, 104/75, 104/90, 084/11, 104/120(2), 104/125, 104/140(3), 104/150(2), 104/160, 104/165(3), 105/5(2), 105/10(4), 105/15(2), 105/20, 105/25(2), 105/30(3), 105/35, 105/76(2), 105/77, 106/5, 106/20, 106/30, 106/65, 106/80(2), 106/85(2), 106/105, 106/115, 106/125, 107/45(4), 107/55(2), 108/5, 108/5(2), 108/15(2), 108/20, 109/45, 109/55, 109/60, 111/10, 111/15, 112/10, 113/20, 113/25(2), 115/5(4), 115/10(3), 115/15(2), 115/25(5), 117/30, 117/35(2), 118/10, 119/35, 120/5(2), 120/10, 120/45(2), 120/60, 120/65, 121/10, 121/40(2), 123/75, 126/10(2), 126/15, 126/20, 127/50, 127/90(3), 130/25, 130/55(2), 131/5, 131/15, 131/20(2) (Sörā) 028/40 (sora_fendim) 003/20 (sörā_fendim) 096/20 (sōracimā) 002/05(2), 002/20 (sōrām) 090/5
- soracağ ol-** < *soracak olmak*, sormak s.o.-sañ 097/5
- soran ol-** soran olmak s.o.-mazdı 127/93
- sorul-** hesap sorulmak s.-ür 107/80, 107/85
- soruş-** birbirini sormak s.-tular 106/65
- soruştur-** soruşturmak s.-dular 106/65
- sosyetē** öz. *is.* Sosyete, bir fabrika adı s. 002/20
- sou-** < *soğumak*, ısı kaybetmek s.-dunda 038/10 s.-massa 054/25 s.-r 104/95 s.-rdu 021/20 s.-rsa 054/25
- souğ** bk. soğuk s. 070/5, 100/25 s.+da 046/5
- souğla-** < *soğuklamak*, üşütmek s.-mîş 100/25
- souğ** bk. soğuk s. 005/30, 031/35, 101/50, 104/115 s.+lar 095/50 s.+tan 123/55(2)
- sovan** bk. soğan s. 095/83 s.+lā 021/10
- sovu-** < *soğumak* s.-yüp 065/70
- sovut-** < *soğutmak* s.-uruz 124/30
- soy** *is.* soy, nesil s.+uñ 033/30
- soy-** elbiselerini çıkarmak s.-duğ 043/25
- soyadı** *is.* soy isim s.+m 077/55, 089/25, 105/5
- soy isim** *is.* soyad s.i.+m 064/63
- soyun-** üstündekileri çıkarmak s.-dum 106/15 s.-uñ 130/15 s.-ur mu 130/15 s.-abilir mi 130/15

söbü	s.-uvirmişler 130/20 <i>öz. is.</i> Söbü, soyadı s. 106/75	sölen-	bk. söylenmek s.-en 033/20 s.-illerdi 067/35
söen	<i>is.</i> < <i>söğen</i> , sopa, kazık, sırık s.+lerini 101/5	sömür-	içine çekmek s.-dü müydü 124/50
söğüt	<i>is.</i> söğüt s.+üñ 007/10	sös kesme	<i>is.</i> < <i>söz kesmek</i> s.k. 125/30
sök-	1. örgüsünü, dikişini ayırmak s.-erdi 013/45 s.-müñ 067/75 2. gevşeterek çıkarmak, çekip ayırmak s.-ller 073/45 s.-üydüm 106/5 3. parçalarına ayırmak s.-en 104/110(2) s.-müñler 104/110 s.-üp 104/110 4. kurtarmak s.-emedik 062/30	söyle-	1. düşündüğünü bildiğini sözle anlatmak s. 092/40 (söylēceñ) 060/85, 089/20 s.-dim 052/25 s.-megden 102/50 s.-mes 003/45 s.-messeñ 084/5 s.-meyē 029/5 s.-mişti 088/21 s.-miyosuñ 123/30 s.-r 003/50(2), 049/25 s.-rdi 037/15 s.-riz 081/15 s.-rke 071/5 (söylēyim) 089/20 s(i).-yeyim 095/5 s.-yiñ 009/170 s(ü).-yollardı 072/25, 072/30 s(ü).-yorum 001/60 s(ü).-yoruz 099/15 s(ü).-yoz 071/40 s(ü).-yüm 065/40, 071/20, 071/25, 071/50 s.-yemem 071/5 s.-yemez 048/15 s.-yip duruyor 092/45 2. yapılmasını söylemek s. 104/75 3. türkü, şarkı okumak s.-diler 105/25(3) s.-illerdi 105/30, 105/40 4. haber vermek (söylēy) 009/170 s(ü).-yollar 062/30
söke	<i>is.</i> < <i>söyke</i> , dayanak, düz yer s. 076/25	söyle-	bk. söylemek s. 077/61
sökül-	çıkarılmak, çekip ayrılmak s.-ür 100/45	söylen-	1. çıkışmak, sızlanmak s.-dim 009/20, 009/25 2. söylenmek, ifade edilmek s.-en 033/5 s.-iyor 049/25
söle-	bk. söylemek s.-miceksiñiz 067/65 s.-r 067/50	söyleyecek ol-	söyleyecek olmak s.o.-düm 040/20
söle-	bk. söylemek 1. türkü, şarkı ilahi okumak s.-e 032/25(2) s.-ller 011/85, 025/20 s.-llerdi 067/30, 101/50, 105/40 's.-llerdi 105/35 s.-rlr 013/15 s.-sē 032/25 s.-sem 069/40 s.-yemem 025/20 s.-yen 069/35 2. söylemek, sözle anlatmak s. 003/45, 081/15, 089/25, 106/5 s.-di 123/30(2) s.-dik mi 125/71 s.-ller 003/45, 050/50, 063/5 s.-llerdi 013/55 s.-medī 121/50 s.-mes 108/20 s.-meyim 032/40 s.-mez 121/50 s.-mezdi 121/50 s.-r 131/20 s.-rdi 131/20 s.-sem 068/5 3. haber vermek s.-ller 027/75 s.-llerimişmiş 027/70 s.-mēnce 092/25 s.-rlr 027/65	söz	<i>is.</i> 1. kelam, laf, lakırtı s. 003/55, 082/35 s.+e 102/50 s.+ü (iye.) 068/10, 113/5 s.+üme 060/70 s.+ünden 102/55 s.+üne 018/10
sölemiş ol-	< <i>söylemiş olmak</i> s.o.-urum 065/40	söz al-	birinin bir iş yapacağını kesin olarak bildirmesini sağlamak

- s.a.-ip 060/95
s.a.-madıġdan 060/95
- söze başla-** konuşmaya başlamak
s.b.-dım 060/90
- söze dal-** < *söze dalmak*, söze karışmak
s.d.-ma 102/50
- söz eT-** < *söz etmek*, sözlenmek
s.e.-Tik 109/55
- söz gelimi** e. söz gelişi
s.g.+nde 021/5, 021/25(3)
- söz kes-** evlenmek için karar vermek
s.k.-eller 064/5
- sözle-** söz kesmek
s.-diydik 109/55
- sözlettir-** konuşturmak, söyletmek
s.-sin 015/35
- sözlü** is. sözlenmiş kişi
s. 109/60
s.+sü 121/10
(sözlüdük) 109/60
- sözü geç-** hatırı sayılmak
s.g.-en 096/5
s.g.-erdî 060/60
- sözüm cömâtına** e. < *sözüm cemaatine*,
sözüm bu cemaatten dışarı,
sözüm bu meclisten dışarı
s.c. 060/15, 060/40, 060/55,
060/60, 060/75
- sözüm cömâtınağ** bk. sözüm cömâtına
s.c. 060/25(2)
- sözüm ona** *zf.* sanki, güya
s.o. 006/35
- sözüm yabana** e. söz meclisten dışarı
s.y. 006/5, 006/10, 028/50,
047/50, 100/20, 101/45
(sözüm yabanâ) 006/5, 078/30,
101/40
- sözü uzat-** gereğinden fazla konuşmak
s.u.-tım 068/10
- spor** is. *Fr.* spor
s. 052/35
- su** is. su
s. 001/70(3), 003/35(2), 006/50,
009/45(3), 009/80(3), 010/70,
011/25, 017/25(2), 027/45(2),
037/30, 049/40(2), 049/45(2),
049/46, 050/25, 050/40, 050/60,
051/15, 053/20(4), 065/45,
069/20, 070/5, 070/40, 071/40(2),
073/25, 073/30(2), 073/60(2),
074/55, 091/10, 091/20(2),
092/15, 092/50, 094/15,
095/20(2), 100/45, 101/50(2),
102/40, 104/100(3), 104/115(2),
104/120, 106/105(2), 119/30,
121/40(2), 122/10, 127/40(4),
127/55, 127/65
(sü) 001/70(2), 006/30, 050/25,
065/45, 099/10
(su_âbiñ) 100/20
- s.+da 0477175, 107/45
s.+dan 073/30, 095/55
s.+lar 037/25(2), 092/15, 095/70,
099/10, 120/5
s.+mu 045/20
s.+ya 009/5, 009/10, 009/25,
017/25, 031/40, 038/12,
047/60(2), 060/15, 096/45
(suya muya) 031/45
s.+u (yük.) 009/10(2), 009/170,
021/20, 049/45(2), 050/60,
050/90, 071/45, 074/35,
104/110(2), 104/115, 106/105
s.+yü 001/70, 101/50
s.+u(iye.) 023/10, 026/10, 050/20,
069/60(2), 074/55(2), 101/50,
119/5(2), 125/5
s.+yula 120/45
s.+yulâ 061/10, 091/20
s.+yum 107/65
s.+yumuz 036/10, 091/20,
095/65, 095/70
s.+yundan 095/55
s.+yunu 022/15, 024/10, 025/5(3),
070/5, 074/45, 092/15, 111/15(5),
111/20, 124/5
s.+yunü 044/20
s.+yuñ 024/10, 050/60, 050/85,
053/10, 074/45, 095/65, 097/20,
119/30
s.+ları 027/45, 094/15, 095/20,
095/70
s.+larla 075/55
- su böreği** is. bir börek türü
s.b. 071/45
s.b.+ni (su böreni) 071/45
- su diken** is. bir ot türü
s.d. 100/40
- subay** is. subay
s. 016/15, 081/5, 127/70
s.+ı (iye.) 123/40
s.+ıla 016/15
s.+ımız 130/55(2)
s.+iñ 081/15, 123/30(2)
s.+lar 083/20, 127/80
- subaylık** is. < *subaylık*, subay olma durumu
s.+ını (subaylını) 016/15
- sucu** öz. is. Sucu, soyadı
s. 085/28
- sucuğ** bk. sucuğ
s.+lar 050/100
- sucuğ** is. < *sucuk*
s. 117/30, 117/35
s.+u (yük.) (sucü) 117/35
- suç işlen-** suç işlenmek
s.i.-dî 102/10
- suçlu** *sf.* < *suçlu*
s. 003/30
- sudurâ** öz. is. < *Sudurağı*, belde adı
s.+nıñ 073/30

sufra	bk. sofrā s.+da 009/45 s.+sına 009/175(2)	surat	s.+ulan 040/15 <i>is.</i> < <i>Ar. sūret</i> , yanak s.+larım 001/60
suh ol-	bk. sulh olmak s.o.-du 068/10 s.o.-unsurā 068/15	surbahan	<i>öz. is.</i> < <i>Sürbehan</i> , bir köy s.+a 042/5 s.+ā 042/5 s.+da 042/5
sula-	su vermek (sulācam) 009/170 s.-dıġdan 027/45, 111/15 s.-dīmız 027/20 s.-laycañ 009/165 s.-lamayoñ 027/45 s.-lar 119/30 s.-lardıġ 027/20(4) s.-rdıġ 027/20, 043/55 s.-rız 027/45(3), 111/15 s.-rız 027/45 s.-rķa 096/45 s.-rķā 009/165 s.-ya 017/5(3), 074/60 s.-yan 027/45 s(u).-yoñ 100/40 s.-yabiliyoñ 027/45	susuz	1. <i>zf.</i> suyu az olan s. 043/5 2. <i>sf.</i> suyu az olan s. 071/15
sulo-	bk. sulamak s.-yorrız 100/40	suşlu	bk. suçlu s.+yu 015/10
sulağ	<i>sf.</i> < <i>sulak</i> , suyu bol s. 015/5	suşsuz	<i>sf.</i> < <i>suçsuz</i> s.+u (yük.) 015/10
sulāle	bk. sülāle s.+sinden 070/10	suva-	sıvamak, sıva vurmak s.-rız 124/15
sulama	<i>is.</i> sulama s. 023/5, 027/45 s.+larım 098/15 s.+mñ 009/165	suvağ	<i>is.</i> < <i>suvat</i> , su kenarı, pınar s. 001/70
sulan-	sulama işi yapılmak s.-ır 095/20(2) s.-irdī 031/15 s.-mān 027/50 s.-mayan 027/50 s.-abiliyor 095/70	süccü	bk. sütçü s. 006/15
sulh ol-	sulh olmak, barış yapmak s.o.-du 068/10	süççü	bk. sütçü s.+nñ 006/15 s.+ye 006/15
sultan selim	<i>öz. is.</i> Yavuz Sultan Selim s.s. 105/70	sülāle	<i>is. Ar.</i> soy, hısım akraba s.+den isem 095/30 s.+leri 007/50 s.+mden 112/10 s.+me 112/5 s.+mē 112/10 s.+niñ 095/30 s.+ñiz 009/30 s.+sī 050/15 s.+sinden 131/20
sultan süleyman	<i>öz. is.</i> Kanuni Süleyman s.s.+a 107/65	süleyman	<i>öz. is.</i> Süleyman, erkek adı s. 003/10, 003/20, 007/30, 008/10(2), 008/60, 057/5 s.+ā 008/60 s.+ı (yük.) 008/55(2) s.+ım 008/10 s.+ımın 008/15 s.+ın 008/15
sultan hamid	<i>öz. is.</i> Sultan Hamit s.h. 094/10 s.h.+ē 094/10	sülüman	bk. süleyman s. 068/60 s.+a 068/60(2)
sulu	<i>sf.</i> 1. içinde su olan s. 092/15, 106/30, 118/20 (sulū) 118/20 2. utanmaz s. 106/115 3. suyu bol olan, sulak (sulū) 027/50	sülūman hacı	<i>öz. is.</i> < <i>Süleyman Hacı</i> , bir köy adı ve o köye adı verilen kişi s.h. 068/45(2), 068/45, 068/50, 068/60(2), 068/62 (sülūman hacı) 068/45 s.h.+nñ 068/50
sulu çorba	<i>is.</i> çorba s. 072/25(2)	sülüs	<i>is. Ar.</i> askerlik belgesi s. 052/20 s.+ümü 070/20
sumā ekşisi	<i>is.</i> < <i>sumak ekşisi</i> s.e. 118/20	sülüyman hacı	bk. sülūman hacı s.h. 068/40
sur	<i>is.</i> < <i>Ar. sūr</i> , kale duvarı	sümbüllü	<i>sf.</i> < <i>sümbüllü</i> , sümbülü çok olan s. 082/45, 107/75
		sümeğe	<i>zf.</i> boşuna s. 042/15

sümürücü	<i>is.</i> < <i>sömürücü</i> , fil s. 124/45	s.-eller 050/85, 050/100 s.-erdik 105/20
süne	<i>is.</i> zararlı bir böcek s. 027/10	s.-eriz 071/45, 124/20 s.-üp 119/40
süngü	<i>is.</i> süngü s. 009/165, 123/25, 123/30 s.+nüñ 123/50 s.+yle 075/105 s.+yü 123/55	4. uzaklaştırmak, göndermek s.-dü 084/5 s.-düler 068/10 s.-erdi 100/10 5. geçmek s.-dü 089/10
sünnet	<i>is.</i> Ar. 1. Hz.. peygamberin söz ve davranışları s. 011/65 2. sünnet merasimi s. 025/31 3. namazların sünnet olan kısmı s. 026/5 s.+i (yük.) 026/5	6. herhangi bir araç kullanmak s.-düm 001/5 s.-üyor 034/35 7. yaşamak, keyif sürmek s.-sün 013/55 s.-üyoruz 089/25 8. zaman almak s.-müş 037/25 s.-üp 083/30
sünnetçi	<i>is.</i> sünnet eden kimse s. 025/33	devam ettirmek s.-üp 015/20, 128/10
sünnet-i seniyye	<i>is.</i> Ar. Hz.. peygamberin söz ve davranışları s.s.+siyle 011/15	sürelî <i>sf.</i> süresi olan s. 091/10
sünnî	<i>sf.</i> < Ar. <i>sun'î</i> , yapay s. 075/75	sürgü <i>is.</i> canlı, dinamik, gençlik s. 018/25
süper	<i>sf.</i> < Fr. <i>super</i> , çok üstün s. 120/25	sürt- bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçirmek s.-e 074/45(3) s.-ellerdi 120/45 s.-erek 102/40 s.-erekten 091/5 s.-eriz 115/10, 115/28, 115/29 s.-eriz 115/5, 115/28 s.-ersin 115/10
süpür-	temizlemek s.-ürdüg 006/65	sürü 1. <i>sf.</i> çok, pek çok s. 012/25, 065/20 2. hayvan grubu s. 075/50 (sürü) 107/10, 116/15, 120/15 s.+ler 097/15 s.+leri 107/10 s.+lerle 125/50 s.+nüñ 075/50, 101/10(3) s.+sü 075/15, 075/35, 075/70(2) s.+sü _u bi 107/10 s.+yē 075/65
süpürge	<i>is.</i> temizlik aracı s. 006/60, 077/5	sürü et- < <i>sürü etmek</i> , sürü durumuna getirmek s.ē.-ti 075/50
sür-	1. önüne katıp götürmek s. 075/40(3) 2. saban veya pulluk ile toprağı işlemek s.-dük 101/20(2) s.-dükten 031/30 s.-düm 027/15, 086/5, 107/30, 127/5(2) s.-dümüz 006/5, 083/57 s.-eller 037/40, 073/70(2) s.-ellerdi 073/70, 073/75(2) s.-ellerdi 073/65, 120/20 s.-medim 086/5 s.-emeñ 028/60 s.-meyer 037/45 s.-eñ 028/60, 070/25(2) s.-er 031/25, 101/20(2) s.-ēr 119/45 s.-erdig 006/10 s.-erdik 006/5(2), 027/15, 028/40, 028/55(2), 031/10(4), 127/5 s.-eriz 008/45, 101/20, 127/5 s.-erkene 031/25, 031/30 s.-üncē 006/45 s.-üverdim 127/10 s.-üverecek 119/50 3. temas ettirmek, üzerine gezdirmek, koymak s.-dün 019/55	sürül- toprak işlenmek s.-dükten 090/5 s.-ürdü 090/5 s.-ürmüş 099/15(2) sürün- yoksul ve perişan yaşamak s.-escē 033/20 s.-üyürük 057/5
		süs <i>is.</i> süs s. 049/35 s.+ler 067/50
		süs- tos vurmak

süsle-	s.-er 106/100 süslemek, tezyin etmek s.-ller 032/10, 048/30, 104/130 (süsleller püsleller) 032/20 s.-rdik 103/10 s.-rler 077/5	s.-dük mü 054/25 s.-eller 104/115 s.-er 025/5 s.-eriz 024/20, 054/25
süslen-	süslenmek s.-iller 072/40 s.-irdi 045/20	süze bk. süzek s.+i (yük.) 004/5
süslü	<i>sf.</i> süslü, süsü olan s. 072/40(2)	süzek <i>is.</i> süzek, süzgeç s. 115/20
süt	<i>is.</i> süt s. 011/25(2), 053/10(2), 054/45, 060/15, 075/65, 075/70, 085/5, 092/50, 092/55, 095/55, 095/60, 095/70, 100/15, 101/40, 102/45, 106/10 (süT) 095/60 (süd) 075/70 s.+ler 095/55 s.+lerē 097/32 s.+leri 054/30, 095/55 s.+lerimizi 095/50 s.+ten 050/110 s(d).+ü (yük.) 050/125, 054/25(2), 057/60, 074/65(2), 075/75, 125/60 s(d).+ū (yük.) 074/70, 102/15 s(d).+ü (iye.) 053/15 s(d).+ünen 105/5, 105/10 s(d).+ünü 075/70 s(d).+ün 050/110, 057/60	süzme <i>is.</i> süzme yoğurt s. 061/10(2), 062/15
sütçü	<i>is.</i> sütçü s. 095/55	
sütlaç	<i>is.</i> sütlaç s. 072/25, 072/30	
sütleğen	<i>is.</i> < <i>sütleğen</i> , bir, iki veya çok yıllık, sütlü, otsu veya çalimsı bitki s. 029/20	
sütlen-	süt verecek duruma gelmek s.-ır 009/110	
sütlü çorba	<i>is.</i> süt ile yapılan bir çorba s.ç. 021/5	
sütlü tahrana	<i>is.</i> < <i>sütlü tarhana</i> s.t. 008/40 s.t.+yı 008/40	
süt makinaları	<i>is.</i> < <i>süt makineleri</i> s.m.+ndan 102/15	
süvari	bk. süvâri s. 109/35, 109/40 s.+ler 109/35 s.+yimiş 007/10	
süvâri	<i>is.</i> <i>Far.</i> süvari, atlı asker s. 042/5(2)	
süveter	<i>is.</i> < <i>İng.</i> <i>sweater</i> , kolsuz kazak s. 103/5, 106/80	
süveyş	<i>öz. is.</i> Süveyş kanalı s.+den 104/25	
süz-	delikliden geçirmek	

Ş

şafâ	<i>is.</i> < <i>Ar. şafak</i> ş.+la 043/55, 043/60	şapğa	bk. şapka ş. 106/75 ş.+sı 106/80 ş.+yı 120/50
şafâ t-	< <i>şafak atmak</i> , hava aydınlanmak ş.-miştir 123/65(2)	şapka	<i>is. Rus.</i> şapka ş. 057/40 (şapka) 057/25
şafağ attuttur-	< <i>şafak atturmak</i> , üzerine güneş doğmak ş.a.-mazımış 112/10	şarapnel	<i>is.</i> < <i>Fr. shrapnel</i> , şarapnel ş. 075/15
şagalaşmâ	<i>is.</i> < <i>şakalaşma</i> ş. 121/56	şarkı	<i>is.</i> < <i>Ar. şarkî</i> , ezgili parça ş. 032/25
şahabetin harput	<i>öz. is.</i> Şahabetin Harput, kişi adı ş.h.+giliñ 104/55	şarp	<i>is.</i> < <i>Fr. eşarp</i> , baş örtüsü ş. 003/70(2) ş.+a 011/5
şahıs	<i>is.</i> < <i>Ar. şahs</i> , kişi ş.+lar 003/105	şarpadağ	<i>is.</i> < <i>şarpadağ</i> , vurma, çarpma sesi ş. 017/25
şahsen	<i>zf. Ar.</i> şahsen, bizzat ş. 001/55	şart	<i>is. Ar.</i> zorunluluk, koşul (şart) 010/80 ş.+mı 010/80 ş.+ıylâ 027/15 ş.+ları 011/60
şahıs	bk. şahıs ş.+lar 116/10	şaşkın ol-	< <i>şaşkın olmak</i> ş.o.-ullardı 030/30
şâid	<i>is.</i> < <i>Ar. şâhid</i> , şahit, tanık ş. 052/15	şavk	<i>is.</i> < <i>Ar. şevk</i> , ışık ş.+ı (iye.) 106/55 ş.+ına 031/35 ş.+ında 006/25
şâin	<i>öz. is.</i> < <i>Şahin</i> , soyadı ş. 119/5	şavlar	bk. şalvar ş. 105/25 (şavlâr) 057/35
şaitlik	<i>is.</i> < <i>şahitlik</i> , tanıklık ş.+inden (şaitlinden) 081/15	şâyet	<i>bağ. Far.</i> eğer ş. 003/55, 003/60
şakâ	<i>is.</i> < <i>şaka</i> , latife ş. 071/40(2)	şe	bk. şey ş. 012/20, 013/45, 076/5 ş.+cik 083/40 ş.+de 049/40, 104/135
şakı-	< <i>şakımak</i> , güzel ve ezgili ötmek ş.-yıp 107/55	şē	bk. şey ş. 121/45, 125/50 ş.+den 063/5 ş.+ler 011/15, 054/25 ş.+lerden 124/10 ş.+lere 011/65 ş.+ne 006/35
şak şak ol-	< <i>şak şak olmak</i> , alkışlamak ş.ş.o.-du 123/60	şebit	bk. şepit ş. 0 47/155
şal gabağ	<i>is.</i> < <i>şal kabak</i> , bir kabak türü ş.ğ. 029/20(2)	şeFtâli	<i>is.</i> < <i>Far. şeft-âlû</i> , şaftali ş. 023/10 (şeFtâli) 029/15 ş.+si 125/5
şalgırtı	<i>is.</i> şalgırtı, yabsıma ses (şalgırtı malgırtı) 034/25	şeFteli	bk. şeFteli ş. 021/15 ş.+den 021/15
şâl-i hâzır	<i>is.</i> < <i>Ar. hâl-i hâzır</i> , şu anda ş.h.+da 095/55	şehir	<i>is.</i> < <i>Ar. şeh</i> ş. 011/45, 125/20, 125/25 ş.+de 019/50 ş.+den 022/15 ş.+e 006/50, 009/65, 009/95, 011/45, 070/25 ş.+ine 130/15
şalvar	<i>is.</i> < <i>Far. şelvâr</i> , bir giysi türü ş. 042/20 ş.+ınâ 067/75		
şam	bk. çam 1. çam, yaprakları dikenli ağaç ş. 029/15, 031/35 ş.+ıñ 070/40 2. <i>öz. is.</i> Şam şehri ş.+a 062/5 ş.+dan 062/5(2), 062/10		
şamatalık	<i>is.</i> < <i>şamatalık</i> , eğlence ş. 068/30		
şan	<i>is.</i> < <i>Ar. şân</i> , nam, şöhret ş.+ı (iye.) 007/50		
şâne ol-	< <i>Far. şahâne</i> , çok güzel ş. 040/15		
şans	<i>is.</i> < <i>Fr. chance</i> , şans ş.+ı (iye.) 065/5		
şâp-	bk. şey yapmak ş.-allar 095/45 ş.-ıyollarımış 121/55 ş.-tında 063/5		

	ş.+iñ 051/15	şen	<i>is.</i> neşe
	ş.+ler 010/35		ş. 027/70(2)
şehit	<i>is.</i> < <i>Ar. şehid</i>	şenlig	bk. şenlik
	ş. 075/85, 130/40		ş. 070/15
şehreli ol-	< <i>çehreli olmak</i> , güzel olmak		ş.+lerini 070/15
	ş.o.-ür 124/40	şenlik	<i>is.</i> eğlence
şeir	bk. şehir		ş. 045/25(2), 068/30, 120/30
	ş.+den 047/40		ş.+lerine 097/10(2)
	ş.+e 009/100	şepit	ş.+ile (şenlile) 074/40
şeit	bk. şehit		<i>is.</i> hamurdan ince açılarak sacda
	ş. 104/55		pişirilen ekmek, ince yufka
	ş.+ler 104/20	şer	ş. 088/5, 089/15(2)
şeitlik	<i>is.</i> < <i>şehitlik</i>		<i>is.</i> < <i>Ar. şerr</i> , kötülük
	ş.+i (yük.) (şeitli) 104/20	şer	ş(r).+inden 033/5(2)
	ş.+ler 104/20	şer	bk. şehir
şeker	1. <i>is. Far.</i> şeker, tatlı madde		ş. 058/15
	ş. 021/15, 021/20, 028/25,		ş.+den 011/55, 028/40
	051/10, 055/25, 057/10, 057/30,		ş.+e 028/10, 130/15
	074/20, 095/80, 101/60, 124/35,	şerbed	bk. şerbet
	124/40(2)		ş. 096/5
	(şekër) 082/40, 105/10, 131/15	şerbet	<i>is. Ar.</i> şerbet, tatlı içecek
	ş.+den 071/50		ş. 011/90, 022/10, 067/10,
	ş.+i (iye.) 124/35		067/25, 096/5, 096/15(2), 101/60
	ş.+i (yük.) 057/10, 105/15		(şerbet merbet) 101/60
	ş.+i (yük.) 028/25		ş.+i (yük.) 006/30
	ş.+ilē 124/35		ş.+imizi 072/5
	ş.+inden 054/5	şerbēt	ş.+ini 105/15
	ş.+ini 070/25		bk. şerbet
	ş.+le 021/20	şerfe	ş.+inī 107/86
	ş.+le 096/20		bk. şerife
	ş.+len 051/5, 051/10, 071/50	şerfe	ş. 010/75, 077/55
	2. <i>öz. is.</i> Şeker, soy adı		ş.+ye 009/25
	ş. 025/25	şeriat	<i>is.</i> < <i>Ar. şer'at</i> , din kuralları
şeker baklası	<i>is.</i> lezzetli bir bakla		ş.+a 011/45
	s.b. 040/35	şerif	bk. şerife
	ş.b.+m 044/10		ş. 007/20
şekerli	<i>sf.</i> şekerli, şekeri olan	şerif	<i>öz. is.</i> Şerif, erkek adı
	ş. 072/25		ş. 030/15
şeker pancarı	<i>is.</i> şeker pancarı	şerife	<i>öz. is.</i> Şerife, kadın adı
	ş.p. 073/60		ş. 010/70
şekil	<i>is.</i> < <i>Ar. şekl</i> , davranış biçimi,	şesgēg	bk. keşkek
	tutum, tarz		ş. 012/15
	ş. 013/30	şesit	bk. çeşit
	ş.+de 001/40, 019/15, 019/35,		ş. 101/55
	025/5, 037/15, 050/65, 064/55,	şet-	< <i>şey etmek</i>
	102/60, 111/25, 111/30, 112/15,		ş.e.-miyoruz 049/30
	117/15, 117/30, 117/35, 119/51,	şē-t-	bk. şey etmek
	123/75, 123/76		ş(d).-eler 024/5, 064/25
	ş.+dē 107/50, 115/15, 123/25,		ş(d).-elerdi 021/10
	ş.+e 117/35		ş(d).-er 097/15
	ş(i).+i (iye.) 010/30, 096/50,		ş(d).-erdik 030/10
	111/5, 117/35, 120/20		ş(d).-eller 096/30
	ş(i).+inde 027/70, 040/15, 083/40,		ş(d).-ellerdi 010/85
	099/5(3), 104/125, 104/135		ş.-messe) 049/40
	ş(i).+indē 104/135		ş.-meyelim 021/62
	ş(i).+ndeki 001/50		ş.-mezler 024/15
şekiş	bk. çekiş		ş.-miyollar 024/27
	ç.+lerden 115/20		ş.-tik 083/20
şemsiye	<i>is.</i> < <i>Ar. şemsiyye</i>	şevket	<i>is.</i> < <i>Ar. şerbet</i> , kız verildiği
	ş.+niñ 113/25		zaman yapılan yeme içmeli tören

	ş. 047/95(3), 047/100	121/25, 121/35(3), 121/45(2),
	ş.+e 047/85, 047/95(2)	121/55, 121/56, 121/57,
	ş.+i (yük.) 047/100	123/15(2), 123/20, 123/75,
	ş.+imiz 047/95	123/76(2), 124/30, 124/50,
şevtâli	bk. şeFtâli	124/52, 125/5, 125/30, 125/40,
	ş. 074/50	125/45, 126/20, 126/35, 126/40,
	(şevtâli) 039/15	127/10, 127/35, 127/65(2), 130/35
	ş.+niñ 023/5	ş.+de 003/40, 004/10, 007/10,
şey	is. < Ar. şey'	009/160, 017/5, 034/15, 092/20,
	ş. 003/10, 003/15, 003/40,	095/5, 104/5, 104/155
	003/50, 003/70, 003/105,	ş.+dē 010/95, 052/30, 077/60,
	003/110(2), 003/115(2),	109/65, 118/32, 123/65
	003/125(2), 003/130, 004/10,	ş.+deki 019/50
	005/5, 005/25, 007/15, 007/20(2),	ş.+den 005/5, 015/20, 017/10,
	008/35, 008/50, 008/60(2),	062/5, 062/20, 104/25, 108/20,
	009/30, 009/80, 010/5, 010/50,	109/85, 115/5, 111/10
	010/75, 011/10, 011/25, 011/65,	ş.+dēn 030/5
	011/75, 011/80(2), 011/90,	ş.+di 001/40, 072/25
	012/5(2), 012/10, 012/25,	ş.+e 010/30, 013/25, 016/15(2),
	013/20(2), 013/25, 015/35, 016/5,	021/20, 037/25, 046/5, 049/45,
	017/15, 017/26, 021/5, 021/60,	062/5, 062/15, 081/20, 085/20,
	028/25, 028/35, 028/40, 035/5(2),	105/75, 106/55, 109/60, 120/35,
	036/20, 037/25, 037/35,	121/45, 121/55, 127/20, 127/25,
	040/20(3), 040/25(2), 040/30(2),	127/60, 127/85, 129/10
	040/40, 040/41(2), 045/5, 047/45,	ş.+ē 003/50, 010/25, 017/20,
	047/85, 047/90, 047/160, 047/165,	037/40, 062/5, 084/5, 121/30,
	047/195, 049/10, 049/15, 049/35,	125/15
	049/45(2), 050/80, 052/5, 052/15,	ş.+ē_dar 127/25
	052/20, 054/20(3), 060/5, 060/50,	ş.+i (yük.) 003/80, 003/135,
	060/70, 060/90, 060/110(2),	004/10, 010/80, 017/5, 021/25,
	061/23, 062/30(2), 066/10,	028/25, 028/30, 045/5, 052/35,
	067/10, 067/75, 068/10, 070/10,	062/30, 078/15(2), 082/15,
	070/25, 071/25, 072/25(2),	082/35, 091/15, 102/65, 104/50,
	072/30, 074/50(2), 075/65,	105/45, 109/5, 109/55, 109/70,
	076/25, 077/15, 077/20, 077/40,	127/75
	079/5, 079/10, 080/5, 080/10,	ş.+i (yük.) 075/90, 113/10,
	081/20, 083/5, 083/20, 083/35,	119/35, 119/40,
	085/25, 086/5, 088/20, 091/10,	ş.+i (iye.) 003/75, 007/55, 012/15,
	092/5, 092/10, 092/15(2), 092/25,	028/50, 040/15, 049/20, 049/35,
	092/30(2), 092/35(2), 092/40,	050/115, 054/45, 060/85, 061/15,
	092/45(2), 092/55, 093/5, 094/35,	096/25, 097/15, 106/115,
	095/25, 095/60, 096/20(2),	111/5(2), 111/35, 111/37, 113/10,
	096/25, 096/30, 096/40, 098/15,	116/15, 121/15, 126/35
	099/15, 100/15, 100/30, 100/30,	ş.+i (iye.) 088/5, 096/30, 111/35,
	100/45, 102/60, 104/10,	114/10, 123/65
	104/15(2), 104/20, 104/30,	ş.+ile 009/165, 123/65, 124/30
	104/55, 104/60, 104/65(2),	ş.+im 080/5
	104/100, 104/110(2), 104/115,	ş.+imden 080/5
	104/120, 104/140, 104/155,	ş.+imiş 010/40
	105/50(3), 106/50(3), 106/60,	ş.+imiz 004/5, 008/25, 050/30,
	107/20, 107/45(2), 108/15,	120/50, 126/20, 126/25
	108/20, 109/25(3), 109/30(2),	ş.+in(yük.) 012/15
	109/35, 109/40, 109/50(2), 111/5,	ş.+inde 021/15, 050/30
	111/25(2), 111/30(3), 112/15,	ş.+ine 093/10
	113/5, 113/10, 113/30(2), 115/10,	ş.+ini 003/40, 011/60, 037/50,
	116/10, 116/15, 117/25, 118/5,	096/52, 097/5, 103/5, 104/160,
	118/20, 118/25(2), 119/5,	120/85
	119/10(3), 119/20, 119/30,	ş.+iñ 003/25, 003/55, 003/100,
	119/35, 119/52, 120/10, 120/40,	003/115, 003/120, 003/130,
	120/50, 120/55, 121/5(2), 121/20,	008/60, 012/15, 060/75, 062/15,

	082/10, 097/20, 102/65, 102/66, 107/5, 111/5, 119/40, 120/25, 120/70 ş.+iydim 030/10 ş.+iyle 095/75, 104/150, 110/13 ş.+le 022/5, 061/10, 084/10, 097/31, 104/85, 109/15, 117/25 ş.+lê 036/20, 104/160 ş.+ler 002/25, 003/35, 003/125, 006/25, 011/90, 012/10, 031/15, 035/15, 040/20, 050/75, 053/15, 055/15, 060/45, 067/25(2), 067/35, 067/55, 067/65, 067/70, 072/40, 074/70, 083/57, 098/21, 102/55, 107/55(2), 111/15, 113/15, 113/25(2), 113/30, 119/25, 119/35, 119/40, 119/50, 119/53, 120/70, 121/20, 121/25, 121/35, 121/45, 123/25, 124/53, 125/20, 125/65, 126/20, 127/50 ş.+lerde 037/45, 116/10 ş.+lerdê 040/15 ş.+lerden 097/25, 124/25 ş.+lere 093/15 ş.+lerê 021/25 ş.+leri 010/25, 010/115, 019/60, 050/95, 061/10, 081/5, 097/25, 098/5, 124/15 ş.+lerî 119/20, 119/25, 119/40, 125/15 ş.+lerimiz 010/105 ş.+lerimize 062/10 ş.+lerinde 104/55 ş.+lerini 097/5 ş.+lerini 027/5 ş.+leriñ 037/30, 085/20 ş.+lerle 010/25, 116/5, 124/15(2) ş.+lermiş 050/75 ş.+mi 060/105 ş.+si 011/25, 011/50, 064/10 ş.+sinden 053/20 bk. şey ş. 064/10, 108/15	ş.+inê 093/10 ş.+ine 102/60 ş.+ini 024/10, 048/30, 089/10 ş.+inî 016/17 ş.+ler 069/55 ş.+leri 121/25 ş.+miş 092/35 < şey yapmak ş.-alım 127/25 ş.-allar 024/15, 104/110, 104/115, 104/130, 119/50 ş.-allardı 121/5 ş.-an 111/15 ş.-ar 104/135 ş.-arız 111/10 ş.-ıyollarımı 117/25 ş.-ıyor 111/15 ş.-maz 111/35 ş.-mıyor 111/20 ş.-tık 104/25 ş.-tılar 010/25 < şey etmek ş.e.-medi 007/15 ş.e.-mez 050/120 ş.e.-mezler 024/15 ş.e.-miş 037/25 ş.e.-ti 127/65(4) ş.e.-tiler 021/50 (şey_delerdî) 092/50 (şey_diyolar) 050/50 (şey_deler) 104/90 bk. şey etmek ş.e.-iyordum 112/5 bk. şey etmek ş.e.-iyorusuñ 124/30 bk. şey etmek ş.i.-mez 092/60 ş.i.-eriz 092/20 bk. şöyle ş. 057/55 şeyle- şeyli şeylik şey ol- şeytan şeytanından bul- şih said	şey şey şeylik şey ol- şeytan şeytanından bul- şih said
--	--	--	---

şih fadime	ş.s.+iñ 075/20 öz. is. Şih Fadime, bayan adı ş.f.+lerden 112/10	(şî_dip) 104/115 (şî_diyollar) 092/45, 104/105 (şî_diyor) 027/5, 027/55, 104/130 (şî_diyorduğ) 027/15 (şî_diyoruz) 027/5 (şî_tmeden) 027/25 (şî_tmedim) 027/15(2) (şî_tmek) 027/10 (şî_tmez) 027/50 (şî_tmezler) 092/10 (şî_tmişler) 104/75 (şî_tmiyorum) 027/15 (şî_tse) 060/60 (şî_ttik) 104/130 (şî_ttim) 027/15 (şî_ttikten) 025/5
şık	şf. < Fr. chic, şık, iyi giyimli ş. 011/100	şiddetli şf. şiddeti çok ş. 027/75, 027/76, 098/5 ş.+mi 027/65
şıkış-	< sıkışmak, zorda kalmak s.-tı 062/30	şit- bk. şey etmek ş.-ecek 060/105 ş(d).-iyollar 003/90
şımak	is. < sumak, ekşilik vermek için dövülerek yemeklere katılan mercimeğe benzeyen meyvesi ş. 028/10	şifa bul- şifa bulmak, onmak ş.b.-ursuñ 019/55
şıra	is. < Far. şire, üzüm suyu ş. 044/20, 109/75 ş.+mñ 109/80 ş.+sı 117/25	şifön is. < Fr. şifon, kadınların başlarına örttükleri bir örtü ş. 066/15(2)
şıraman	is. içinde üzüm çğnenen taş tekne ş.+ā 109/75	şikāt is. < Ar. şikāyet, rahatsızlık ş.+ım 065/10
şıramana daşı	is. şıra konan taş ş.a.d. 109/75	şikāyet it- < şikāyet etmek ş.i.-er 001/60
şıranalık	is. < şıra hanelik, üzüm ezilen tekne ş.+lā 006/30	şikēt it- bk. şikāyet itmek ş.i.-tiler 106/60(2)
şi	bk. şey ş. 003/130, 025/20, 027/30, 027/70, 035/15, 048/15, 048/45, 063/5, 068/40, 130/25 ş.+len 104/105	şilik is. < şeylik ş. 123/5
şî	bk. şey ş. 002/30, 013/50, 043/70, 044/10(2), 056/5, 057/60, 064/35 ş.-cik 027/35 ş.+de 002/45, 058/15, 092/15 ş.+den 085/20, 091/5, 104/35 ş.+le 043/40 ş.+ler 013/30(2), 035/15, 105/5 ş.+lerdē 013/25 ş.+lerden 002/35 ş.+lere 130/45 ş.+lerī 013/35 ş.+leriñ 013/40 (şî_decēñ) 060/80 (şî_delim) 096/10 (şî_deler) 048/50, 104/115(2), 104/120, 104/130 (şî_dellerdi) 013/30, 027/70, 104/135 (şî_delerdī) 013/10, 027/20 (şî_dellerimiş) 104/115 (şî_demiyom) 100/25 (şî_deñ) 092/30, 105/50 (şî_der) 104/125, 104/165 (şî_derdī) 027/25, 027/75 (şî_derdik) 027/35, 101/30, 105/15 (şî_derdim) 060/55 (şî_deriz) 092/20 (şî_derkenē) 104/105 (şî_derse) 027/45 (şî_derseñ) 027/55	şim bk. şimdi ş.+den 026/30 ş.+den gerī 119/20
		şimal yıldızı öz. is. Şimal Yıldızı adlı film ş.y. 104/15
		şimdi 1. şf. şu anda, içinde bulduğumuz zamanda ş. 001/35, 001/40(2), 001/45(2), 002/20(2), 002/25, 002/35(2), 002/45, 002/55, 003/5, 003/25, 003/95, 003/110, 006/15, 010/90, 011/5, 011/50, 011/85, 012/25, 019/25(2), 019/55(2), 019/60, 028/65, 037/40, 040/25, 040/35, 040/40(2), 040/41, 040/42, 043/45, 043/50, 044/5, 044/25, 048/50, 049/20, 049/25, 049/40, 050/5, 050/15, 050/35(3), 050/50, 050/65, 050/75, 050/85, 050/105(2), 051/10, 052/15, 054/35, 057/15(2), 057/25, 057/35, 057/60, 058/5, 060/35, 060/45, 064/10, 064/35, 065/10, 065/35, 065/40, 065/45, 065/75,

065/80(2), 067/20, 068/40,
069/30(2), 069/35, 069/55,
072/55, 073/35(2), 073/40,
073/65, 073/95, 074/55, 076/5(2),
076/20, 077/10, 078/5, 086/5(2),
086/6, 088/10, 089/25(2), 091/20,
091/21, 091/22, 092/30, 092/35,
094/5, 094/10(2), 094/15(2),
094/35, 095/30, 095/40,
095/55(2), 095/65, 095/70,
096/15, 096/20, 096/25, 096/35,
096/40(2), 098/10, 100/15,
100/20(2), 101/15, 104/50(2),
104/70(2), 104/80, 104/85,
104/95(2), 104/105, 104/145,
104/165(2), 105/77, 106/15,
106/20, 106/35, 106/50, 106/80,
106/90(2), 106/115(2), 107/20,
107/25, 109/85(2), 110/10,
111/10, 111/25, 113/15, 113/30,
113/35, 115/10, 116/15(2),
117/15, 118/5, 118/30, 119/15,
119/25, 119/45, 119/50, 121/30,
128/10, 130/35, 130/55
(şim_de) 094/15
(şimd_āvet) 003/90
(şimdī) 002/35, 013/5, 025/33,
025/34, 027/45, 028/60, 028/65,
037/40, 039/5, 044/25, 045/5,
049/46, 050/25(2), 050/30,
050/45, 050/70, 050/75, 050/120,
050/123, 067/10, 068/40, 068/61,
069/55, 074/60, 074/65, 078/20,
092/25, 094/20(2), 095/55, 097/5,
100/20, 100/47, 101/40, 106/35,
107/25(2), 110/10, 111/5, 111/15,
111/25, 118/30, 121/15, 124/40,
125/5, 130/15
(şimdī_se) 125/35
2. *zf.* artık, bundan böyle, bundan
sonra
ş. 003/125, 010/70, 106/40
3. *zf.* az sonra
ş. 003/120, 034/30, 130/25
4. *e.* cümle başı edatı olarak
ş. 003/45, 003/95, 003/105,
003/120, 011/85, 019/5, 019/40,
020/5, 028/65, 034/5, 034/20(2),
034/25, 034/30, 034/35, 037/5,
037/30, 037/55, 039/15, 048/5,
049/45, 050/110(2), 053/5,
062/10, 063/5, 064/60, 065/10,
065/35, 067/80, 069/25, 072/20,
072/30, 072/50, 073/55, 073/90,
081/5, 081/20, 089/20, 090/5,
091/15, 091/20, 092/25, 092/35,
092/50, 093/5, 096/10, 099/10,
101/40, 104/60, 104/140, 105/65,
106/30, 106/95, 114/5, 119/30,
120/15, 121/5, 121/40, 121/50,

125/10, 125/40, 125/45, 128/10,
130/50, 131/5
(şimdī) 003/5, 010/10, 026/5,
028/25, 028/40, 038/10, 050/75,
050/100, 068/45, 073/5, 073/75,
078/25, 081/10, 092/5, 092/50,
096/5, 099/5, 104/10, 107/15,
111/5, 114/10, 115/10, 116/15,
123/60, 123/70, 125/35, 125/40
5. *is.* şimdi, şu an
ş.+niñ 067/40
ş.+yā 069/35
ş.+ye 003/30, 026/30, 073/10
şimdik bk. şimdi
ş. 131/20
şimdiki *zf.* bu andaki, bu zamandaki
ş. 001/15, 010/75, 045/10,
050/90, 050/100, 051/10, 064/15,
089/15, 089/15, 096/40, 097/5,
102/15, 102/20, 102/45, 118/30
(şimdiki) 003/80, 104/55
(şimdiki_bı) 096/35, 107/5
(şimdiki_şim) 070/50
şimdiki hal *is.* şu an, şimdi
ş.h. 069/20
şimdikim *zf.* < şimdiki, şimdiki gibi
ş. 057/10
şimdikinler *is.* < şimdikiler, yeni kuşak
ş. 002/20, 103/17
şimdilik *zf.* şu duruma göre
ş. 056/5
şimşek *öz. is.* Şimşek, soy ad
ş. 008/20, 043/5
şimşir *is.* *Far.* bir ağaç türü
ş. 040/30
şindi bk. şimdi
1. şu anda, içinde bulunduğumuz
zamanda
ş. 001/50, 001/70, 002/25,
002/30, 003/40, 005/10(2),
005/20(2), 010/10, 012/25,
014/10, 016/10(2), 026/20,
026/25, 028/10, 032/35, 034/10,
036/5, 036/30, 040/25, 040/35,
045/15, 047/125, 048/10, 048/40,
048/45, 049/20, 051/15, 057/10,
057/60(2), 057/65, 065/40,
069/35, 073/20, 073/30, 073/45,
074/70, 075/75, 078/5(2), 098/5,
098/15, 100/45, 101/65, 106/15,
106/20, 106/65, 106/75, 107/5,
107/10(2), 107/25, 109/25,
109/85, 110/10, 112/15, 120/25,
120/35, 120/55, 120/60, 120/70,
122/20, 123/65, 124/20, 124/25,
124/35, 124/40, 124/45, 124/40,
125/10, 131/20
(şindī) 002/30, 005/20, 005/30,
014/10, 040/15, 041/5(2), 043/55,
043/65, 073/15, 081/30, 100/46,

	106/40, 106/65, 107/5, 109/80, 124/35, 124/45, 125/10 (şindî_se) 003/80, 126/10 2. <i>z.f.</i> az önce, demin ş. 073/95 3. <i>z.f.</i> az sonra ş. 106/30 4. <i>e.</i> cümle başı edatı olarak ş. 002/30, 003/5(2), 003/35, 003/90, 010/95(2), 019/15, 019/30, 021/10, 051/5, 052/20, 068/30, 073/65, 073/70, 073/90, 078/30, 081/25, 106/10(2), 106/25(3), 106/35, 106/45(3), 106/50(3), 106/55(3), 106/60, 106/65, 106/70(2), 106/90, 106/95, 106/100(2), 106/105(2), 106/110, 106/125, 123/5, 125/55, 130/20 (şindî) 003/80, 005/15, 005/30, 016/5, 026/15, 028/40, 057/35, 057/50, 062/40, 072/45, 075/50, 075/55, 091/5, 095/40, 096/25, 096/50, 101/10, 101/50, 104/155, 106/35, 106/45, 106/75, 107/45, 107/5, 124/15		
şindiki	bk. şimdiki ş. 001/20, 021/15, 064/45, 065/20, 097/5, 102/5, 106/60, 108/15 (şindikî) 001/25, 108/15, 125/55 (şindikî_bi) 002/40, 028/15, 106/75, 112/15, 121/5, 121/20		
şindi şindi	<i>z.f.</i> < <i>şimdi şimdi</i> , yakın zamandan beri ş.ş. 029/30		
şindos	<i>öz. is.</i> Şindos, yer adı ş.+dan 108/20		
şipsi	<i>is.</i> Çerkezlere özgü bir yemek ş. 048/45(2), 050/85(3)		
şiril şiril	<i>z.f.</i> < <i>şırıl şırıl</i> , su sesi ş.ş. 127/40		
şirket	<i>is. Ar.</i> şirket, firma ş. 056/15 ş.+imiz 062/25		
şirli	<i>is.</i> et, üzüm ve erikten oluşan bir yemek ş. 067/5(2), 067/10		
şiş-	şişmek ş.-erimiş 009/105 ş.-iyō 118/15 ş.-miş 009/95, 009/105(2)		
şişe	<i>is.</i> şişe ş.+herdē 019/55		
şişek	bk. çiçek ş.+leriyen 098/5		
şit-	bk. şey etmek ş.-meden 002/25 ş.-miş 104/40		
		şiy	ş.-mişler 002/15(2) ş.-ti 002/55 ş.-tik 104/45 ş.-tîmde 002/05 ş.-tiñ mî 104/125, 106/75 bk. şey ş. 002/05, 002/45, 003/35, 003/130, 013/5, 013/35, 016/15, 024/15, 025/34, 026/5(2), 026/10, 026/20, 026/31, 027/75, 043/15, 043/40, 043/45, 043/50, 044/25, 047/20, 047/25, 047/45, 047/65, 047/70, 047/75, 047/85(2), 047/135, 047/180(2), 047/190, 048/10, 048/20, 048/40, 050/35, 056/10, 056/15, 060/40, 060/105, 064/10, 066/15, 067/65, 069/15, 069/30, 069/35, 069/55, 073/5, 076/10, 078/10, 079/10, 080/5, 082/15, 092/5, 093/5, 093/15, 094/30, 098/5, 099/15, 100/30, 101/35, 103/17(2), 104/15(2), 104/25, 104/40, 104/90, 104/105, 104/110, 104/120(2), 104/130(2), 104/135, 105/15, 105/45, 105/50, 105/55, 105/70, 106/50, 107/25, 120/35, 127/92, 129/5 (şiy) 032/25, 104/160 ş.+de 002/15, 024/20, 047/175, 069/25, 105/65 ş.+dē 104/45, 104/130 ş.+den 016/15, 043/10, 104/40, 104/50, 104/80, 127/80 ş.+di 002/20, 013/40, 089/20, 105/60 ş.+e 002/35, 027/55, 034/25, 060/75, 060/85, 069/5, 069/30, 092/15, 104/5, 104/10, 104/15, 104/20(2), 104/30, 104/35, 104/85, 104/140, 104/145, 105/75, 130/70 ş.+ē 047/90, 092/10, 092/55, 130/75 ş.+i (yük.) 002/30, 025/5, 047/70, 047/125, 073/40, 103/5, 105/60(2), 105/70, ş.+î 002/30, 019/20, 045/20, 047/60, 104/20, 104/110 ş.+i (iye.) 026/5, 026/25(2), 047/55, 047/195, 094/20, 104/75, 117/35, 127/90 ş.+î 002/50, 073/40, 100/20 ş.+idi 127/85 ş.+im 044/10, 067/65 ş.+imi mi 060/95 ş.+imiz 047/50, 073/65 ş.+inde 002/50 ş.+indē 027/30 ş.+inden 091/5 ş.+ini 024/10, 024/15, 025/5,

	049/47, 060/70, 060/80, 073/10, 075/60, 092/15, 099/16, 104/95, 104/160, 119/25 ş.+iñ (ilgi) 002/40, 002/50(2), 002/55(2), 003/75, 027/55, 047/65, 047/105, 092/35(3), 093/10 ş.+iylē 002/15 ş.+le 002/25, 027/40, 027/45, 049/40 ş.+ler 001/10, 013/10(2), 013/20, 013/55(2), 025/30, 047/50, 069/60, 099/10, 104/135(2), 105/50 ş.+lerden 103/5 ş.+leri 048/50, 072/40(2), 103/10 ş.+mi 043/45 ş.+miş 092/60		
şiy it-	bk. şey etmek ş.i. 096/52, 096/53 ş.i(d).-ellerdi 013/55 ş.i.-m 060/50 ş.i.-mi 092/45 ş.i.-miş 104/55 ş.i.-tik 104/20		
şiyli	bk. şeyli ş. 104/130		
şiy ol-	bk. şey olmak ş.o.-acānda 079/10 ş.o.-du 096/50, 104/10 ş.o.-dū 104/45, 130/55 ş.o.-masın 096/53 ş.o.-muşuz 104/5 ş.o.-ur 092/15 ş.o.-ursa 079/5		
şiyt-	bk. şey itmek ş(d).-incē 104/155		
şo	bk. şu <i>sf.</i> işaret sıfatı ş. 010/55, 026/20, 028/15, 036/35, 037/15, 037/20, 048/15, 109/10(2), 126/35		
şō	bk. şu <i>sf.</i> işaret sıfatı ş. 031/40, 108/20, 126/20		
şo	bk. şu <i>sf.</i> işaret sıfatı ş. 031/15, 031/45, 036/35(2)		
şofor	<i>is.</i> < <i>Fr. chauffeur, şoför</i> , sürücü ş. 019/5 ş.+uydum 001/50		
şoforluğ	<i>is.</i> < <i>şoförlük</i> ş. 019/5		
şoğle	bk. şöyle ş. 007/30		
şole	bk. şöyle ş. 073/15		
şonlar	bk. şunlar ş. 111/10		
şora	bk. şura		
		ş. 018/15, 070/10, 082/35, 124/20 (şorā) 016/15 ş.+sī 044/5 ş.+yā 049/35, 124/25	
		şorda bk. şurada ş. 020/15 (şōrda) 123/10 (şōrda) 016/15	
		şordan bk. şuradan ş. 062/40, 079/5, 129/5 (şōrdan) 064/45(2)	
		şovben bk. hovben ş. 050/95	
		şöle bk. şöyle <i>zf.</i> şu şekilde, şu biçimde ş. 100/45(2), 104/130, 107/40, 126/30 (şōlē) 126/30	
		şöle bk. şöyle 1. <i>sf.</i> ve <i>zf.</i> şunun gibi, şuna benzer ş. 002/35, 002/45, 008/45, 009/150, 009/180, 010/30, 019/15, 040/15, 065/55, 065/65(2), 083/10, 083/15, 095/45, 096/30, 102/60, 107/35(2), 112/15, 120/55, 120/70, 124/30 ş.+cek 060/90 ş.+miñ 127/90 ş.+ydi 060/15 (şōlē) 067/40, 106/70, 125/45 2. <i>zf.</i> şu şekilde, şu biçimde, aşağı yukarı ş. 002/35, 002/50, 006/50, 010/100, 016/10, 019/35, 020/15, 031/20, 031/50, 034/25, 034/35, 040/20, 043/20, 060/30, 063/5, 064/30, 065/70, 065/75, 065/80(2), 065/82, 067/55, 068/25, 068/50(3), 074/50, 082/40, 099/5, 104/125, 106/15, 106/20, 106/35, 106/75(4), 106/80(2), 106/95, 107/30, 107/40(2), 108/21, 109/30(2), 109/35, 109/45, 109/70, 119/35(2), 119/45, 120/40(2), 120/55, 120/60, 120/80, 120/85, 121/30, 121/50, 123/5(3), 123/10, 123/15, 123/60, 126/30, 126/35, 127/20, 127/30, 127/45, 127/80, 130/20, 130/55 (şōlē) 037/5, 065/80, 107/35, 109/85, 119/45, 120/40, 127/15	
		şöle bi bk. şöyle bir ş.b. 073/30, 125/10,	
		şöle bī bk. şöyle bir ş.b. 029/20	
		şöle bir bk. şöyle bir ş.b. 073/20, 031/45	

şöle böle	bk. şöylē böylē ş.b. 002/50		
şöle dursun	zf. < şöyle dursun ş.d. 089/15		
şöleliksirē	zf. < şöylelik sıra, şu şekilde ş. 068/60		
şölü	bk. şöyle ş.+ymüş 081/5		
şöle olur böle olur	< şöyle olur böyle olur, “şu işler yapılır” anlamında bir söz ş.o.b.o. 008/35		
şöle şöle	zf. < şöyle şöyle, şu şekilde ş.ş. 008/40, 019/5, 067/70, 082/10, 120/70, 120/85 ş.ş.+ymiş 060/80		
şöre	bk. şöyle ş. 069/35(2)		
şöyle	1. zf. su şekilde, şu biçimde ş. 010/20, 010/55, 010/80, 011/70(2), 013/5, 031/50, 037/15, 048/20, 052/15, 073/80(2), 075/60, 088/5, 096/30 (şöylē) 027/60, 073/90, 122/20(2) 2. zf. şunun gibi, şuna benzer ş. 013/35, 028/35, 053/5 (şöylē) 028/45 3. is. şöyle ş.+ymişimiş 037/5		
şöyle böylē	zf. < şöyle böyle, aşağı yukarı ş.b. 048/15		
şöylece	zf. şu şekilde ş. 073/80		
şöyle t-	< şöyle etmek, yapmak ş.-ti 075/80		
şu	1. zm. şu, uzaktaki varlığı gösterir ş. 003/30, 003/75, 010/25, 014/10, 036/20(2), 057/55, 065/80, 067/25, 068/30, 073/20, 087/5, 119/53, 120/10, 123/5 (şū) 032/20, 057/60 ş.+dür 126/25 ş.+llarā 012/10 ş.+llara 107/30 ş.+mu 067/85 ş.+na 003/60, 003/95(3), 045/15, 084/10, 088/5, 088/5, 106/85, 116/10 ş.+nā 116/10 ş.+nda 054/40 ş.+nlara 036/15 ş.+nları 068/35, 116/5 ş.+nu 009/65, 012/20, 013/20, 027/60, 064/35, 065/40, 076/25, 105/55, 106/10, 116/15, 121/20(3), 123/5 ş.+nū 054/45 ş.+nula 015/5 ş.+nuñ 062/40, 073/45, 120/70 ş.+ñā 120/35		
		şubat	ş.+yudu 049/40 2. sf. işaret sıfatı ş. 006/65(2), 008/30, 008/40, 010/25, 010/45, 010/105, 011/15, 011/45, 015/15, 019/10, 019/15, 019/35, 019/55, 026/30, 027/60, 028/15, 028/65, 031/35(2), 031/50, 033/5, 036/20, 036/30, 037/55, 042/30, 043/5, 043/20, 043/25, 043/71, 044/10, 047/10(2), 047/60, 049/40, 051/5, 052/10(2), 052/40, 053/20, 058/15, 060/70, 064/15, 065/40(2), 065/45, 067/20, 067/60(2), 068/25, 068/35, 068/40(2), 073/40, 073/65, 073/85, 073/90(2), 073/95(2), 075/15, 075/60(2), 081/30, 082/10, 086/6(2), 088/15, 088/20, 091/20, 095/35, 100/30(2), 106/35, 106/70, 106/75, 106/85(3), 107/10, 107/15, 107/30, 107/45, 107/55, 108/15(2), 109/70, 109/87, 114/5, 119/15, 119/35, 120/5, 120/35, 120/55, 120/80, 120/85, 125/55, 126/25(3), 127/60, 130/65 ş.+u ādar 010/95, 061/5 ş.+ ādarı 017/25 ş.+kadar 095/82 (şū) 006/60, 026/25, 026/30, 068/30, 069/61, 075/25, 082/15, 106/45, 106/50, 107/30, 108/20, 112/10, 119/35
		şube	is. şubat ayı ş. 011/40, 027/20 ş.+ñ 015/10(2)
		şübe	bk. şübe ş. 042/5 ş.+den 125/10 ş.+ye 042/5, 127/10
		şube	bk. şübe ş.+de 010/15 ş.+ye 042/5, 127/10, 010/10(2), 052/20
		şübe	is. < Ar. şu'be, bölüm ş.+den 070/20 ş.+ye 014/5, 070/20, 075/30
		şu bu	zm. birtakım kimseler ve nesnelere ş.b. 003/30, 003/70, 003/115, 010/45, 037/40, 043/10 (şu bū) 010/85, 012/15, 013/10 ş.+su b.+su 003/75, 003/105
		şura	zm. şu yer ş. 003/30, 007/20, 043/65, 073/90, 077/40, 082/35, 105/45, 108/10, 127/40 (şurā) 074/60, 106/100 ş.+ları 050/75, 126/35 ş.+sı 008/30

	ş.+ya 020/15, 104/120, 127/55(2), 127/65
	ş.+yā 009/45, 126/20
	ş.+yı 001/30, 009/60, 123/45
	ş.+yī 123/35
şurada	zm. şu yerde ş. 057/35
şuradan	zm. şu yerden ş. 073/20
şurda	bk. şurada ş. 002/20, 007/25, 007/40, 007/65, 031/40, 042/10, 047/5, 047/40, 049/45, 064/55, 065/20, 073/98, 075/55, 083/5, 106/10, 106/55, 106/95, 107/30, 109/70, 119/15(2), 119/40, 130/50, 130/75 (şurdā) 035/5, 043/55, 065/30 ş.+kı 007/40, 050/5
şurdan	bk. şuradan ş. 006/65, 010/45, 020/10, 031/40, 037/10, 037/15, 044/10, 060/110, 073/45, 074/15, 079/5, 106/60, 106/85, 119/5, 120/85, 123/45
şürle-	< <i>şuurlamak</i> , arsayı şuurlu hale getirmek ş.-mişlar 047/20(2)
şübē	bk. şübe ş. 083/45
şükrit-	< <i>şükretmek</i> ş.-iyoz 015/15
şükür	is. < Ar. <i>şükür</i> , Allah'a duyulan minneti dile getirme ş. 006/10, 007/35, 007/55, 057/60, 065/10, 069/20(2), 085/5, 100/30(2), 100/30, 109/5(2)
şükürler olsun	is. hoşnutluk sözü ş.o. 086/6
şüz	bk. yüz (sayı) ş. 104/15, 125/65

T

- ta** 1. bkz . uzaklık anlatan söz
t. 011/75, 017/20, 038/5, 123/30, 127/15
2. bk. *bağ*. de, da
t. 015/10, 019/30, 047/30, 051/10, 064/55, 102/35, 113/35, 125/30
(tā) 039/5, 121/20
(Ta) 088/5, 088/10
3. bk. *z.f.* daha
t. 075/35
(tā) 059/10, 100/30, 100/46, 101/15, 125/45
- tā** 1. *z.f.* *Far.* abartı anlatan söz
t. 053/5, 062/15, 064/50, 068/5, 068/40, 073/55, 100/30, 109/35, 127/55, 127/65, 127/80
(tā) 088/15
(Tā) 088/15
- taarruz** *is.* < *Ar.* *ta'arruz*, hücum
t.+da 104/45
- tabağ** bk. *tabağ*
t. 091/5(2)
- tabağ** bk. *tabağ*
t. 067/70
- tabağ** *is.* *Ar.* kap, yemek konan kap
t. 047/185
t.+ı (yük.) (tabā) 047/190(2)
t.+n̄ (tabān̄) 047/190
t.+lār 092/50
t.+lardan 125/35
t.+ları 067/40
t.+la (tabāla) 028/25, 028/30
- tabağa** *is.* *İsp.* sigara kutusu
t. 057/40
t.+yı 057/40(2)
- tabağâne** < *Ar.* *tabak* + *Far.* *hane*,
tabakhane, sepi yeri
t.+de 102/40
- tabi** bk. *tabī* (tabīi)
t. 001/40, 002/25(3), 002/40(2), 003/25, 003/50, 003/60, 003/65, 003/75, 003/100, 010/5, 010/60(2), 010/75, 010/105, 011/50, 011/100, 013/15, 022/5, 022/10, 022/20, 024/5, 026/15, 027/45, 028/35, 029/10, 031/40, 035/5(2), 037/10, 037/40, 042/5(3), 042/15, 042/20, 042/25, 044/25, 045/10, 049/30, 050/40, 050/100, 052/40, 053/10, 054/25, 054/50, 054/35(2), 054/50, 055/10(2), 055/15, 055/20(2), 056/5, 057/25, 057/50, 060/105, 061/22, 063/10(6), 064/15, 064/35, 064/40, 067/20, 067/40, 067/45, 067/65, 067/75(2), 069/45, 071/30, 075/55, 077/10, 079/10, 079/11, 079/12, 088/10(2), 089/5, 096/15, 096/30, 096/35, 096/40, 100/15, 100/30, 104/25, 104/35, 104/55, 104/115, 104/135, 104/145, 105/20, 105/25, 105/65, 106/15, 106/35, 106/45, 106/75, 106/105, 106/115, 107/5, 107/35, 109/5, 109/75, 109/86, 111/5, 111/30, 113/5, 114/10, 118/10, 118/25, 119/5, 120/70, 123/20, 124/20, 125/15, 125/20, 125/25, 125/35, 125/40, 125/65, 131/10, 131/20
- tabī** *z.f.* < *Ar.* *tabī'ī*, elbette, doğal olarak
t. 001/10, 001/40, 003/75, 003/95, 003/100, 003/120, 008/35, 010/5, 012/15, 013/5, 013/10, 013/50, 013/45, 014/5, 025/20(2), 025/31, 027/45, 027/50, 027/70, 028/35, 028/55, 028/65, 034/20, 037/20, 038/10, 042/15(2), 042/20(3), 042/25(2), 042/30, 044/15, 044/25(2), 045/15, 045/25, 049/25, 049/40, 050/10, 050/75, 050/90, 052/30, 057/40, 058/15(2), 060/5, 060/15, 061/10(2), 061/23, 061/20, 062/15, 062/20, 064/62, 067/85, 069/30, 071/25(2), 071/30, 073/5, 075/10, 075/55, 078/5, 078/10, 078/30, 078/33, 079/10(2), 092/20, 095/20, 096/25, 096/30, 096/52, 106/10, 106/30, 106/70, 106/75, 106/90, 106/95, 107/5, 107/45, 109/5, 110/5, 110/10, 111/30, 113/15, 115/15, 116/15, 121/58, 123/65, 124/35, 125/65, 130/45, 131/15
- tabī** bk. *tabī*
t. 006/10(2), 006/35, 031/5, 050/5, 054/5, 057/65, 065/60, 067/30, 070/30, 097/20, 099/15, 100/35, 104/80, 113/25, 113/35(2), 115/10, 115/15, 115/20, 121/30, 121/50
- tābī** bk. *tabī*
t. 006/50, 019/60, 095/50, 113/20
- tabiat** *is.* < *Ar.* *tabī'at*, doğa
t. 053/5, 091/20, 099/5
t.+a 099/5
- tabiki** *z.f.* elbette
t. 064/55, 118/30
- tābī ol-** kontrolü altına girmek
t.o.-masını 050/30
- tābir** *is.* *Ar.* deyim, deyiş
t. 011/75
- tābiri cāisse** *dey.* < *tabir-i caizse*, “şöyle söylemek uygunsa” anlamında
t.c. 019/50
- tābī tut-** *tabi* kılmak

	t.t.-uyo 001/40		t.k.+ler 050/85
	t.t.-uyorlardı 001/35	tahtacı	<i>öz. is.</i> Tahtacı, yer adı
tābi tutul-	tabi kılınmak		t. 036/10
	t.t.-ur 050/50	tağ	<i>is.</i> < <i>tak</i> , yansıma ses
tabiye	<i>is.</i> < <i>Ar. tabya</i> , savunma yapısı		t. 018/20, 065/60, 109/40(3)
	t. 010/15		(tāk) 109/40(2)
	t.+de 010/15(2)	tağ-	< <i>takmak</i>
tabur	<i>is.</i> askeri birlik		1. doldurmak
	t. 010/25, 010/30, 081/15, 081/20,		t.-ardık 107/5
	089/30, 104/10(2), 123/40		2. düğünde takı armağan etmek
	t.+dā 089/20		t.-allar 113/15
	t.+u (yük.) 010/20, 123/35(3)		t.-ar 125/30
	t.+unda 052/25	tağalı	<i>sf.</i> < <i>takalı</i> , küçük çingiraklı (taka;
	t.+undaydı 040/5		koyun ve kuzu başlarına takılan
	t.+uyduğ 010/20		küçük çingirak)
tağdim idil-	< <i>takdim edilmek</i> , sunulmak		t. 096/40, 096/45
	t.i.-ir 097/15	tağa oyucakları	<i>is.</i> < <i>taka oyuncakları</i> , bir tür
tağdir	<i>is.</i> < <i>Ar. takdīr</i> , değer biçme		oyuncak
	t. 073/25(2)		t.o. 072/50
tağsi	bk. taksi	tağçı	<i>is.</i> < <i>tankçı</i> , tank görevlisi
	t. 002/30		t.-ydım 001/50
taha	bk. daha	tağı	<i>is.</i> < <i>taki</i> , ziynet eşyası
	t. 027/45, 048/50, 124/50		t. 103/5, 105/40
tahmin	<i>is.</i> < <i>Ar. tahmīn</i> , kestirim	tağdıdık	<i>is.</i> < <i>takıdık</i> , tekerlek sesi
	t. 125/65(2)		t. 052/20(2)
	t.+im 040/40	tağıl-	< <i>takılmak</i>
tahmin it-	< <i>tahmin etmek</i> , kestirmek		t.-ıyor 116/10
	t.i.(d).-ersem 123/65	tağım	<i>is.</i> < <i>takım</i> , grup
tahrā	<i>is.</i> < <i>Far. dehre</i> , tahra, satır		t.+ı (iye.) 022/5
	t. 111/20, 112/20	tağıradan	<i>zf.</i> < <i>takıradan</i> , gürültülü bir
tahrana	bk. tarhana		şekilde
	t. 008/40(2)		t. 009/50
tahsil	<i>is.</i> < <i>Ar. tahsīl</i> , öğrenim	tākib et-	< <i>tākib etmek</i>
	t. 001/35		1. dikkatle dinlemek, anlamak
	t.+e 073/5		t.ē.-eceñ 009/75
tahsilli	<i>sf.</i> öğrenim görmüş		t.ē(d).-eller 123/60
	t. 081/25		t.ē(d).-er 123/75
	t.+yimiş 050/10, 050/15		t.ē(d).-erek 123/65
tahsin	<i>öz. is.</i> Tahsin, erkek adı		2. izlemek, arkasından gitmek
	t. 069/10		(takiP eden) 064/60
tahta	<i>is.</i> < <i>Far. tahte</i>		(tākib itmiş) 092/40
	1. tahta	tağka	<i>is.</i> < <i>Ar. takke</i>
	t. 011/75, 019/15, 019/20, 059/15		t. 013/25
	096/40	tağmāne	< <i>T. takım</i> + <i>Far. hāne</i> , takımhane
	(tahtā) 019/15, 091/15		t.+sini 075/5(2)
	t.+dan 019/20, 075/60		t.+yi 075/5
	t.+ya 019/20, 096/40	taksi	<i>is.</i> < <i>Fr. taxi</i> , taksi
	2. <i>sf.</i> tahtadan yapılmış		t. 003/115, 011/85, 064/20,
	t. 045/10(2)		109/65
	3. <i>is.</i> üzerinde sebze, yufka		t.+den 079/10
	doğranan tahta parçası		t.+sine 070/15
	t. 025/10		t.+ye 003/95, 074/15
	t.+yla 025/10	tağsim it-	< <i>taksim etmek</i>
tahta ğaşığ	<i>is.</i> < <i>tahta kaşık</i>		t.i.-er 050/90
	t.ğ.+lar 091/15	tağ tağ et-	< <i>tak tak etmek</i> , tak tak sesi
	t.(ğaşīla) 044/25(2)		çıkarmak
	t.(ğaşīn) 091/15		t.t.ē(d).-erkē 109/40
tahta kişniş	<i>is.</i>	talebe	<i>is.</i> <i>Ar.</i> talebe, öğrenci
	t.k. 050/85		t. 118/30
tahta kişnişli	<i>sf.</i>		t.+yi 001/45

talibe	bk. talebe t.+siyim 032/35		
tālil yap-	< <i>tahlil yapmak</i> , imtihan etmek t.y.-iyör 015/10	tamamen	6. <i>zf.</i> tamamıyla t. 100/25 <i>zf.</i> < <i>Ar. tamāmen</i> , būsbüttin t. 053/10, 104/90, 118/15
tālim	<i>is.</i> < <i>Ar. ta'līm</i> , askerlik eğitimi t. 014/5, 096/50	tamāmiyla	<i>zf.</i> tamamen t. 010/115
tālīp	<i>öz. is.</i> Talip, erkek adı t. 104/85	tamamla-	1. tam etmek, tamamlamak t.-dim 036/20 2. bitirmek t.-dık 085/26, 117/10 t(i).-yoruz 053/15
talla	bk.tarla t. 106/5 t.+da 011/20	tamam mı	"oldu mu, anlaştık mı" sözü t. 002/50, 002/55, 070/61, 107/55 (tamam mī) 093/10 (tāmam mı) 026/5 (tāmam mī) 104/20, 104/150
tam	< <i>Ar. tāmm</i> 1. <i>zf.</i> eksiksiz, kesintisiz t. 009/95, 009/100, 072/50, 120/65 2. <i>zf.</i> kesin olarak t. 026/10(3), 049/25 3. <i>zf.</i> sırasında, anında t. 028/66, 034/10, 034/30, 104/115, 123/15, 127/85(2) 4. <i>sf.</i> tam, eksiksiz t. 083/25, 095/20, 123/10 (tām) 073/55, 104/145 5. <i>is.</i> tüm, bütün t.+ını 026/5	taman	bk. saman t. 073/90
tamam	< <i>Ar. tamām</i> 1. <i>is.</i> <i>Ar.</i> tüm, bütün t.+ını 001/25, 001/30(2), 001/35, 001/40, 001/45 2. <i>ünl.</i> "evet, kabul, oldu, anladım" anlamında bir söz t. 009/65, 009/65, 009/100, 009/105, 019/25, 020/25, 020/40, 026/10, 027/60(2), 043/45, 045/20, 045/26, 058/10, 058/15, 059/15, 064/50, 065/20, 069/5, 069/15, 072/30, 073/40(2), 073/60, 081/25, 085/15, 085/25, 109/45, 113/5, 120/85, 123/40, 127/15, 127/30, 127/35, 127/75, 127/80 (tāmām) 006/10 (tāmam) 010/40, 013/55, 019/25, 031/35, 069/15, 081/20(2), 127/35, 127/65, 127/80 (tamām) 065/35, 065/60 3. tamamlanmış, bitmiş t. 013/20, 025/33, 074/5(3), 104/30, 131/20 (tāmam) 036/30 (tamām) 042/20, 044/25, 045/25 (tāmām) 013/50, 057/55, 057/60 4. "yeter, yeterli" anlamında t. 052/15 (tāmām) 006/50 (tāmam) 007/62, 010/112, 062/43 (tamām) 078/30(2) 5. "işte" anlamında bir söz t. 065/40, 089/32, 123/60, 123/65	tāmin	bk. tahmin t.+im 099/17, 102/15
		tāmin et-	bk. tahmin etmek t.ē(d).-erim 053/20
		tāmir et-	< <i>tamir etmek</i> t.ē(d).-erdi 028/35
		tana	1. bk. tāne t.+sı 005/25 2. bk. dana t. 031/20, 047/45, 098/20(2) (tanā) 124/50 t.+lara 124/50 t.+sı 124/40(2) t.+sī 124/50
		tandır	<i>is.</i> < <i>Ar. tennūr</i> , tandır t. 019/35 t.+a 105/10
		tane	bk. tāne 1. adet, sayı t. 002/50, 041/15, 065/20, 067/75, 119/25, 130/40, 130/55(2) t.+si 075/40 2. çekirdekli küçük meyve t.+si 067/50
		tāne	bk. tāne <i>is.</i> <i>Far.</i> adet, sayı t. 064/15(2)
		tāne	<i>is.</i> <i>Far.</i> 1. tane,adet, sayı t. 003/5, 003/40, 003/50, 003/100, 009/50(2), 009/85, 011/60, 018/15, 018/25, 020/10, 026/30, 028/45, 034/30, 042/15, 043/15, 060/105, 065/25, 065/50, 067/70, 073/45, 073/65, 073/70, 075/50, 081/30, 094/15, 095/15, 108/5, 114/10, 120/85 (tānē) 013/35 t.+si 005/25 t.+ydi 078/30 t.+yse 003/40 2. çekirdekli küçük meyve t.+siniñ 067/85

tāne tāne	<i>zf.</i> azar azar, yavaş yavaş t.t. 104/110(2)	t.+ıñ 026/25 t.+ınā 067/35
tanğırtı	<i>is.</i> kuru gürlütü t. 102/65 t.+sına 102/65(2)	t.+ında 036/5, 107/15 t.+ını 040/10 t.+larā 067/35 t.+lardan 030/5 t.+ta 104/155 t.+tan 037/20 t.+ındanımsımsı 020/10
tanğır tunğır	<i>zf.</i> gürlütülü bir şekilde t.t. 010/40	2. yönlerden her biri t.+a 034/20, 090/5 t.+ā 090/5(2), 104/65(2) t.+ı (iye.) 009/100, 049/46, 050/80(2), 126/25 t.+ıñ 011/55 t.+ına 034/35(2) t.+ında 101/30 t.+ındā 097/20 t.+ını 032/15, 037/55 t.+ta 099/5(2), 102/35 t.+tā 107/30
tanı-	1. kim/ne olduğunu hatırlamak (tanīcağ) 035/10 t.-r 010/40 t.-yamadıñ mı 020/15 t.-yan 048/40 2. bilip ayırmak, seçmek t.-mīş 083/20 t.-yoñ 067/85 3. hürmet etmek, saygı göstermek t.-rdıķ 070/35 4. daha önce görmüş olmak t.-dī 006/40 t.-dık 095/35 t.-yormuñ 109/45 t.-mayom 109/45(2) t.-yom 109/45	3. bir şeyin belli bölümü, kısmı t.+ı (iye.) 069/15, 069/20 t.+ına 019/55, 070/10 t.+ımñ 073/25 4. yön, doğrultu t. 104/25 t.+a 065/55, 120/5 t.+ı (iye.) 026/15(2) t.+ı (iye.) 026/15(2) t.+ı (yük.) 104/35 t.+ından 026/30, 104/60, 129/5 t.+ta 049/20 5. hısım, akraba, topluluk t. 110/5, 113/35 t.+ı (iye.) 104/145, 113/20, 113/35, 121/45 t.+ımñ 131/5 t.+lara 055/10
tanış-	tanışmak t.-tıķ 127/90(2) t.-tım 040/5	
tanıt-	tanıtmak t.-ıncaya 050/15	
tanķ	<i>is.</i> < <i>İng.</i> tank, zırhlı askeri araç t. 001/50	
tanker	<i>is.</i> <i>İng.</i> sıvı maddesi taşıyan kamyon t. 073/65	
tanķsavat	<i>is.</i> < <i>tank savat</i> t. 128/5	
tansüiyún	<i>is.</i> < <i>Fr. tension, tansiyon</i> , kan basıncı hastalığı t.+umuş 008/35	
tapan	<i>is.</i> tarlaya atılan tohumu örtmek için kullanılan ağaç sürgü t. 092/15(3), 105/45 t.+ı (yük.) 081/20	
tapan çek-	tapanlamak t.ç.-mezler 092/15	
tapır	<i>is.</i> bir şey düşerken çıkan ses t. 067/75(3), 119/15(2)	
tapırda-	koşmak, koşturmak; ses çıkarmak t.-madān 064/62	
tapırdamaz	<i>öz. is.</i> Tapırdamaz, soyadı t. 064/5, 064/61	
tapla	<i>is.</i> < <i>Ar. tabla</i> , küllük t. 075/55 t.+lar 075/55	
taput	<i>is.</i> < <i>Ar. tabūt</i> t.+a 125/15	
taraf	<i>is.</i> <i>Ar.</i> 1. yer, yöre t. 104/160, 120/15, 123/25 t.+a 002/45, 004/5 t.+ā 026/25 t.+ı (yük.) 104/165	taraf bk. taraf 1. yön, doğrultu t.+ından 064/60
		tarafından <i>zf.</i> 1. herhangi birinden t. 022/15, 029/5, 040/5 2. eliyle, aracılığıyla t. 053/5, 114/5
		tarafından bk. tarafından <i>zf.</i> herhangi birinden t. 022/15
		tarafsız <i>sf.</i> yansız t. 102/25, 104/35
		taranā bk.tahrana t. 014/10(2)
		tarav bk. taraf (yöre, yer) t.+ından 024/25
		tarhana <i>is.</i> < <i>Far. terhāne</i> , tarhana ve ondan yapılan çorba t. 120/65 t.+yı 071/50
		tarım <i>is.</i> ziraat

	t. 049/30(3), 049/35, 073/70, 095/65		073/85
	t.+da 049/30		t.+yī 073/85
	t.+la 049/30, 097/5, 097/31	tarlacı	öz. is. Tarlacı, bir lakap
tarımsal	sf. tarımla ilgili		t. 065/30
	t. 050/30		t.+nıñ 065/30
tarī	bk. tārihī	tarla ęt-	< <i>tarla etmek</i> , tarlayı devirmek
	t. 104/155		(tarl_ederiz) 031/25
tārī	bk. tārihī	tarsus	öz. is. Tarsus ilçesi
	t. 050/5, 097/5(2), 097/20, 104/110, 104/135		t.+tan 095/5
tārie ęariş-	< <i>tarihe karışmak</i> , unutulmak	tartış-	tartışmak
	t.ğ.-tı 070/55		t.-tīm 088/20
tarif	is. Ar. tārif, anlam	tartışma	is. tartışma
	t.+i (iye.) 049/20		t.+larī 088/10
tarif ęt-	< <i>tārif etmek</i>	tas	is. Ar. tas, kap
	t.ę.-tīm 118/20		t. 091/5(2)
tarif it-	bk. tārif ętmek	tasasına düş-	t.+ından 100/20
	t.i(d),-iyim 071/45		düşünmeye başlamak, gündemine
	t.i(d),-iyollar 002/50		girmek
tāriفة	is. Ar. uygulama		t.d.-üyo 022/15
	t.+yi 030/25	tāsil yap-	< <i>tahsil yapmak</i> , tahsil görmek
tarih	bk. tarih		t.y.-tık 064/50
	t.+ile 068/5	tāsil	bk. tahsil
	t.+inden 068/5, 094/5		t.+i (iye.) 118/25
tārih	is. Ar. tarih	tāsilli	bk. tahsilli
	t.+i (iye.) 050/10		t. 064/50(2)
	t.+i (iye.) (tāri) 088/20	taşbaşı mahallesi	öz. is. Taşbaşı mahallesi
	t.+lerdē 050/90		t. 104/50
	t.+lerini 088/20	taş devri	öz. is. Taş devri
	t.+ini (tāri) 113/15, 121/10		t.d.+nde 097/20
	(tāri) 094/5, 120/85(2)	taşı-	sahip olmak
	t.+te 094/5		t.-yanlarā 001/50
	t.+ten 102/15	taşma	is. nakil
	t.+teyiz 109/5		t. 086/5
tarihçe	bk. tārihçe	taşlama	is. taş atma
	t.+si 095/10		t.+dan 062/30
tārihçe	is. < Ar. tarih + Far. çe,	taşlı ęız	öz. is. < <i>Taşlı kız</i> , bir unvan
	tarihçe, özet tarih		t.ğ. 003/20(2)
	t.+si 095/10	tat	sf. dilsiz
tārihī	sf. Ar. tarihsel değeri olan		t. 105/50, 106/60
	t. 092/50	tāta	bk. tahta
tarilleş-	karışmak		t.+nıñ 028/55
	t.-ir 104/115	tatar	öz. is. Tatar Türkü
tarla	is. tarla		t.+lar 105/60
	t. 014/10, 044/10, 064/35,		t.+lara 105/60
	105/45, 121/45		t.+larıñ 105/60
	(tarlā) 073/85	tatbiķat	is. < Ar. <i>taḥbīķāt</i> , savaş denemesi
	t.+da 100/47		t. 104/15
	t.+dā 100/45		t.+a 104/15
	t.+lara 074/55	tatbik ęt-	< <i>tatbik ętmek</i>
	t.+lardan 015/20		tatbik etmek, uygulamak
	t.+larī 006/5		t.ę.-iyoruz 019/60
	t.+m 044/10	TaTh	bk. tatlı
	t.+nıñ 027/60, 027/65(2), 070/30		sf. tatlı, şeker tadında olan
	t.+sı 081/20		T. 003/60
	t.+sına 037/30	tath	1. is. şekerle, şekerli şeylerle
	t.+ya 023/5(2), 031/25		yapılan yiyecek
	t.+yā 092/15		t. 011/65, 013/10(2), 025/15,
	t.+yı 031/25, 073/70(3), 073/75,		047/115, 113/10, 121/30(2)
			(tatlī) 025/15

	t.+lar 015/35(2) t.+mız 011/65 t.+yadı 072/25 t.+ya 115/10 t.+yı 113/10 2. <i>zf.</i> tatlılıkla t. 015/35(2)	1. genç (taze) 125/15 (tāze) 125/15 2. bozulmamış, yıpranmamış t. 010/25
tatvan	<i>öz. is.</i> Tatvan ilçesi t.+a 083/5 t.+da 083/5	tāziye <i>is.</i> <Ar. ta'ziye, baş sağlığı dileme t.+lerimizi 049/10
tav	<i>is. Far.</i> işlenecek bir nesnede bulunması gereken ısının, nemin yeterli olması durumu t.+dā 092/60(2) t.+lara 008/40(2)	te bk. 1. tā (uzaklık belirtir) t. 007/25 (tē) 010/65 (tē) 072/40, 104/150 bk. 2. bağlaç (de) t. 036/25, 038/14, 118/5
tava	<i>is. Far.</i> uzun saplı pişirme kabı (tavā) 092/50, 074/45 t.+da 024/10 t.+sına 031/5	tebisi bk. tepsi t.+ye 071/45
tava gel-	<i>is.</i> tava gelmek toprak sürülecek duruma gelmek t.g.-diğini 027/65	tecavüz itme <i>is.</i> < <i>tecavüz etme</i> t.i+ye 130/25
tavan	<i>is.</i> 1. tavan, taban karşısı t. 019/15(2) 2. çatı, çatı aralığı t.+ına 050/100	tecrübe <i>is.</i> < Ar. <i>tecribe</i> t. 123/75 t.+ymiş 123/70
tavi ğ	bk. tavıķ t. 038/5 (tavıĝ) 105/5	tecrübe et- < <i>tecrübe etmek</i> , denemek t.ē(d).-e 123/75 t.ē(d).-eller 123/75 t.ē(d).-ellerdi 123/70 (tecrübē _{der}) 123/75
tavıķ	<i>is.</i> < <i>tavuk</i> t. 025/25(3), 104/125(2), 124/50 (tavıķ) 124/50 t.+ı (tavī) 038/5, 048/45(2), 071/50, 104/120 t.+ı (iye.) (tavī) 050/85(4) t.+ımız (tavīmız) 074/60 t(ğ).+ını 071/50 t.+iñ (tavīñ) 050/90 (tavīñ) 050/90(2)	tecrübe edil- < <i>tecrübe edilmek</i> , denenmek t.ē.-irdi 123/70
tavi ğ hastalı	<i>is.</i> < <i>tavuk hastalığı</i> , öldürücü bir hayvan hastalığı t.h. 130/35	teçizat <i>is.</i> < Ar. <i>techizāt</i> t. 083/25
tavla-	gereken ısı ve nemi vermek t.-rız 074/35, 115/5, 115/10	tefiķ <i>öz. is.</i> < <i>Tevfik</i> , kişi adı t. 008/50, 008/55
tavsiye	<i>is. Ar.</i> öğüt t. 019/61	tefiķ dayı <i>öz. is.</i> < <i>Tevfik Dayı</i> t.d.+ñ 008/55
tay gelde	<i>zf.</i> yanında, beraberinde t.g. 068/20	tehlike ol- tehlikeli olmak t.o.-ur 027/79
tāyin	<i>is.</i> < Ar. ta'yīn, atama, kura t. 127/45 t.+imiz 010/20	tek 1. <i>zf.</i> yalnızca, sadece t. 010/40, 020/10, 020/25, 049/40, 057/40, 065/20, 075/85, 111/38, 118/30(2) 2. <i>sf.</i> bir t. 067/45, 073/15, 102/15(2), 104/80, 109/55 (teg) 031/40
tāyin edil-	< <i>tāyin edilmek</i> , belirlenmek t.ē.-diğini 011/45	tek başına <i>zf.</i> yalnız başına t.b. 002/50
tāyin ol-	< <i>tāyin olmak</i> , tayini çıkmak t.o.-duĝ 117/10	tekbir <i>is. Ar.</i> tekbir duası t.+ile 011/35
tayne	bk. tane <i>is. Far.</i> adet t. 032/5, 032/25 (taynē) 032/5, 032/15, 032/25	teke <i>is.</i> erkek keçi t. 102/35
tāze	<i>sf. Far.</i>	tek tek <i>zf.</i> birer birer t.t. 006/35, 022/10, 027/15, 097/25, 101/5 (tēk tēk) 022/20
		tekel <i>öz. is.</i> Tekel işletmesi t. 026/30 t.+e 026/25(3), 026/30
		tekellek <i>sf.</i> < <i>tekerlek</i> , yuvarlak t. 075/50
		tekerlen- yuvarlanmak t.-irdi 031/50

tekerli	<i>sf.</i> tekerli, tekeri olan t. 130/50(2) t.+ydi 130/50	t.+den 107/5 t.+le 050/105 2. <i>sf.</i> ince t. 124/35
teker teker	<i>zf.</i> teker teker, birer birer t.t. 104/110	telafın aştır- < <i>telefon açtırmak</i> t.a.-dım 080/10
tekir	<i>öz. is.</i> Tekir, yer adı t. 075/65	telāşe <i>is. Ar.</i> telaş t.+miz 011/20
tekirdā	<i>öz. is.</i> < <i>Tekirdağ</i> , bir il t. 052/35 t.+da 052/35	telef ol- yok olmak t.o.-maması 092/15
tekke	<i>is. Ar.</i> tekke, ibadet yeri t. 026/10	telefon <i>is.</i> < <i>Fr. telephone</i> , telefon t. 109/35, 127/80 t.+a 127/85 t.+u (iye.) 109/25
teklal	bk. tekrar t. 021/35	telefon aç- telefonla aramak t.a.-arlar 027/55
tekle-	tekleme t.-dikten 073/50 t.-ller 073/45 t.-r 073/45	telefoncu <i>is.</i> telefon görevlisi t.+ydum 109/25
tekleme	<i>is.</i> tekleme t. 073/45, 073/50	telefon ęt- < <i>telefon etmek</i> , aramak t.ę(d).-eriz 126/10, 127/75
teklen-	tekleme işi yapılmak t.-en 073/50(2)	telefon it- bk. telefon ętmek t.i(d).-ellerdī 127/90
teklet-	tekleme işi yapturmak t.-ti 073/50	telefun gel- < <i>telefon gelmek</i> , haber gelmek t.g.-di 073/96
teklif	<i>is.</i> < <i>Ar. teklif</i> , öneri t.+i (yük.) 050/20	teleturacı <i>is.</i> şans oyunları ile ilgilenen kişi t. 047/30
teklif ęt-	< <i>teklif etmek</i> , davet etmek t.ę(d).-eriz 074/75	televezon bk. televizyon t. 123/75
tekmil vęr-	< <i>tekmil vermek</i> , ast, ęste bilgi vermek t.v.-emez 127/70(2) t.v.-ī 127/70	televizon bk. televizyon (televizon melevizon) 127/85
tekmil vir-	bk. tekmil vęrmek t.v.-di 085/25 t.v.-dik 085/10 t.v.-dim 085/10 t.v.-dīm 085/5	televizyon <i>is.</i> < <i>Fr. television</i> , televizyon t.+dā 040/15
tekni	bk. teknik t.+e 040/30	televzon bk. televizyon t.+da 105/25
teknik	<i>is.</i> < <i>Fr. technique</i> t. 023/11, 049/30, 107/5	telęyzon bk. televizyon t.+da 078/25
teknoloji	<i>is.</i> < <i>Fr. technologie</i> t. 086/5	telēzon bk. televizyon t. 074/40
tekrar	<i>zf.</i> < <i>Ar. tekrār</i> , yine, gene t. 001/10, 003/85, 003/125, 006/15(2), 009/70, 009/80, 009/85, 009/95, 009/100, 010/25, 010/30, 018/10, 034/30, 038/5, 038/10(2), 048/35, 053/15, 060/100, 069/25, 075/10, 083/30, 083/50, 085/20, 091/10, 104/50, 113/5(2), 113/10(3), 113/25, 115/10, 115/25, 120/10, 121/40, 125/20, 125/35 (tekrār) 022/10 (tekrer) 121/45	telezyon bk. televizyon t.+larda 050/85
teksil	<i>is.</i> < <i>Fr. textile</i> , tekstil t.+e 002/05, 002/10	tellal <i>is.</i> < <i>Ar. dellāl</i> , çağırıtmaç t. 055/5
tel	<i>t. is.</i> küçük metal parçası t. 107/5	temam bk. tamam t. 001/40, 001/70, 051/5, 060/80(2), 060/85, 067/20, 079/10, 103/18, 121/50 (temām) 123/55
		tembel <i>sf.</i> < <i>Far. tenbel</i> , ęşengeç t. 050/65
		temel <i>sf. Yun.</i> esas, ana t. 040/20
		temel eğitim <i>is.</i> askerlikte ilk eğitim t.e.+inde 052/25
		temel eitim bk. temel eğitim t.e.+indē 117/5
		temelli <i>zf.</i> tamamen, bęsbütün t. 107/10, 107/25
		tēmen <i>is.</i> < <i>teğmen</i> t. 016/15 t.+ler 043/10

tēmin ę-	< <i>temin etmek</i> , sağlamak t.ę.-eriz 095/20	teneffüs	t.+siylē 074/60 <i>is. Ar. mola</i>
teminat	<i>is. < Ar. te'mīnāt</i> , temin edilecek malzemeler t.+ını 022/5	teneke	<i>is. tenekeden yapılmış boş kutu</i> t. 107/25 t.+si 027/40
temiz	< <i>Ar. temyz</i> 1. <i>sf.</i> iyi, bakımlı t. 019/40 2. <i>sf.</i> ahlakça nezih, necip t. 036/37 3. <i>sf.</i> temiz, lekesiz, bulaşsız t. 092/20, 115/15	tenike	bk. teneke t. 028/50(3), 057/55 t.+ylen 028/60 t.+ynen 105/15
temizle-	arıtmak t.-digden 050/85, 115/5, 115/15 t.-ller 024/10, 050/85, 104/125 t.miş 009/65 t.-riz 049/5, 092/20, 115/15	tenikelan	<i>öz. is. < Teneke alan</i> , bir yer adı t. 010/10
temizleme	<i>is. yabancı maddeleri atma</i> t. 027/5, 027/5	tenike peyniri	<i>is. tenike peyniri</i> t.p. 095/55
temizlen-	temizlenmek t.-ir 094/25(2), 090/5	tepdil ę-	< <i>tebdil etmek</i> , değiştirmek t.ę.-mişler 037/25
temiz ol-	temiz, kirsiz olmak t.o.-massa 115/15	tepsi	<i>is. tepsi</i> t.+leri 105/10 t.+ye 071/45, 124/30
temizletmek	<i>is. temizletmek</i> t. 119/10	ter	<i>is. vücut atılan tuzlu sıvı</i> t.+ini 106/35
temizlettir-	temizlettirmek t.-iyoruz 027/5	teracı	<i>öz. is. Teracı</i> , kişi ünvanı t.+ya 065/35
temizlik	<i>is. temizlik</i> t. 001/55 t.+ini (temizlīni) 009/65	terāzi	<i>is. < Far. terāzi</i> t. 107/85
temizlikęi	<i>is. temizlikęi</i> t.+si 009/95	terbiye	<i>is. Ar. 1. edep, terbiye, görgü</i> 1.121/5 2. eğitim t. 014/5
temmus	<i>is. < Ar. temmūz</i> , yedinci ay t.+uñ 104/45	terbiyesizce	<i>zf. edebe aykırı şekilde</i> t. 047/140
temos	bk. temmus t.+uñ 127/5	tercih ędil-	< <i>tercih edilmek</i> t.ę.-ir 011/20
temus	bk. temmus t.+tā 104/150 t.+uñ 097/30, 0102/15	tercih ę-	< <i>tercih etmek</i> , seçmek t.ę(d).-iyollar 040/40
tencere	<i>is. < Ar. tancara</i> t.115/5 (tencerē) 092/50 (tencire) 002/45 t.+si 092/50 t.+ye 122/15 t.+yē 104/120	tercih it-	bk. tercih ętmek t.i(d).-erim 089/30
tendürot	<i>is. < Fr. tentürdiyot</i> t.+tur 065/86	tereyā	bk. tereyağı t. 054/25, 057/60, 092/5, 095/60(3) t.+mı 051/15
tene	bk. tāne 1. <i>is.</i> adet, sayı t. 008/25(2), 047/115, 064/40, 068/30(2), 069/50, 104/125, 105/45, 106/65, 107/50, 118/30, 119/5, 119/35, 123/10 (tenē) 013/15 t.+sini 075/105 2. <i>is.</i> tahıl tanesi (tenē) 101/35 t. 101/20(2) t.+ler 074/45	tereyağı	<i>is. tereyağı</i> t. 074/70 t.+sa 122/15
		terezi	bk. terazi t. 107/85
		terhis	<i>is. Ar. terhis</i> , ordudan bırakma t. 005/20, 085/28
		terhis ol-	askerlik görevini bitirmek t.o.-acañız 043/25 t.o.-duķ 043/30
		teris	bk. terhis t. 126/15 (tēris) 010/35
		teris ol-	bk. terhis olmak t.o.-duğ 010/35, 117/15 t.o.-duķ 057/5 t.o.-dum 001/50, 084/10, 084/12 t.o.-madığ 010/35 t.o.-muşlar 127/55

teriz ol-	bk. terhis olmak t.o.-duğ 128/5	teslim et-	e.a.-ıllar 108/15 < <i>teslim etmek</i>
terk et-	< <i>terk etmek</i> , ayırmak t.ē.-tik 009/80 t.ē.-tim 018/10		1. sağdıç, damadı akşam evine bırakmak t.ē(d).-er 113/20
terk it-	bk. terk etmek t.i.-tim 026/33		2. bir kız, kendini erkeğe vermek t.ē(d).-erseñ 106/90
terle-	1. içindeki suyu ter biçiminde sızdırmak t.-yi 019/35(2), 019/40(2) t.-yî 019/35 2. ter dökmek, ter çıkarmak t.-yip 096/45	teslim it-	3. emaneti sahibine vermek t.ē.-medim 075/30 t.ē.-tiler 010/15
terlik	<i>is.</i> takke, başlık t. 077/10		bk. teslim etmek emaneti sahibine vermek t.i. 050/60 t.i(d).-eller 064/25
ters	<i>is.</i> 1. hayvan pisliği t. 031/35, 047/60 t.+i (yük.) 047/50 2. zıt, karşıt t.+ine 009/10	teslim ol-	askerlik için birliğine girmek t.o.-acās 127/30 t.o.-du 041/10 t.o.-duğ 083/20 t.o.-duğ 010/10 t.o.-maya 127/30 t.o.-mayalım 127/25 t.o.-urduğ 052/20
tersis	bk. tarsus t.+den 030/5 t.+e 030/5(2)	tespih	<i>is.</i> < <i>Ar. tesbîh</i> , dua t. 125/20
tersus	bk. tarsus t.+tan 062/5	tespîh çek-	< <i>tesbih çekmek</i> , ölünün ardından dua okumak t.ç.-ellër 125/25
tertip	<i>is.</i> yaşıt t. 010/5	tespit edil-	< <i>tespit edilmek</i> t.ē.-miştir 019/60
terzi	<i>is.</i> < <i>Far. derzî</i> , terzi t. 064/45 t.+ler 121/20 t.+lerimiz 120/55 t.+yē 106/75	teşkil et-	< <i>teşkil etmek</i> , oluşturmak t.ē(d).-en 102/45 t.ē.-tik 128/5
terzilik	terzilik t. 125/5	tevël	bk. tevellüt t. 059/5
tesbi	bk. tepsi t.+ler 047/95	teveli	bk. tevellüt t. 058/5
tesbih	bk. tespih t. 011/5	tevelit	bk. tevellüt t. 059/5, 068/5
tesbihini çek-	ölünün ardından tespih çekmek t.ç.-eller 125/25	tevellid	bk. tevellüt t. 089/5
tesbit idil-	bk. tespit edilmek t.i.-di 104/65	tevellüç	bk. tevellüt t. 085/5
teselli et-	< <i>teselli etmek</i> t.ē(d).-er 049/10	tevellüt	<i>is.</i> < <i>Ar. tevellüd</i> , doğum zamanı t. 063/5
tēsir	<i>is.</i> < <i>Ar. te'sîr</i> , etki t.+ini 088/10	teyze	<i>is.</i> teyze, ana yarısı t.+ñe 022/22 t.+si 074/75 t.+sini 003/50(2)
teskere	<i>is.</i> < <i>Ar. tezkire</i> , askerlik görevinin bittiğini gösteren belge, tezkere t. 041/10, 069/10, 085/28 t.+miz 043/25(2) t.+mizi 029/10 t.+yi 069/5	tez	<i>zf.</i> süratli bir şekilde t. 074/35
teskere al-	< <i>tezkere almak</i> t.a.-dım 016/10	tēze	bk. teyze t. 093/5, 093/10
teskire	bk. teskere t. 068/10(2) t.+yi 068/10	tezeg	<i>is.</i> tezek, sığır dışkısı t. 115/25
teslim	<i>ünl.</i> "teslim oluyorum" sözü t.+iñ 109/40(2)	tıbığ	bk. tıbık t. 062/10(2)
teslim al-	tutsak almak	tıbık	<i>is.</i> < <i>Tebük</i> , Arap yarımadasında

	bir yer ve orada yapılan savaş t. 062/10		t.+lardan 027/5(2) t.+u (yük.) 027/30, 027/35 t.+ū (yük.) 027/25, 027/30 t.+umuzu 027/20 t.+unu 073/25, 073/45(3), 092/10
tıkır	<i>is.</i> < <i>tıkır</i> , yürüme sesi t. 123/5(3)		
tınas	bk. tınaz t. 028/60, 073/90(3), 099/5 t.+ī (yük.) 073/90	toğuz	bk. dokuz t. 073/25
tınaz	<i>is.</i> ekin yığını t.+ī 099/15	toğa	<i>is.</i> < <i>toka</i> , süs vb. şeyler t.+ları 074/65
tingir	<i>is.</i> < <i>tingir</i> , madeni eşya sesi t. 096/45(7)	toğat	< <i>tokat</i> 1. <i>is.</i> elin içi ile vurmak t. 020/10, 070/20, 089/20, 106/45, 127/60 2. <i>öz. is.</i> Tokat ili t.+ta mıydı ° k 029/10
tırağ	<i>is.</i> < <i>tırak</i> , atlama, zıplama sesi t. 106/25, 106/75(3)	toğmağ	<i>is.</i> dibekte döve işi için kullanılan ağaçtan araç t. 065/15, 115/20 (toğmāk) 115/20 t.+lan (toğmālan) 115/15 t.+ıñ (toğmāñ) 074/40
tıraş	<i>is.</i> < <i>Far. terāş</i> 1. saç sakal kesme t. 001/20, 001/25 2. kesilme vakti gelmiş saç sakal t.+ım 001/20		
tıraş et-	< <i>tıraş etmek</i> t.ē(d).-ecez 111/30		
tıraş it-	bk. tıraş etmek t.i(d).-erke 072/30 t.i(d).-erkē 072/30	toğtur	bk. doktor d. 008/35
tıraş ol-	saçını, sakalını kestirmek t.o. 001/20(2) t.o.-dum 020/10 t.o.-ur 003/100	toğuç	<i>is.</i> < <i>tokuç</i> , çamaşır yıkama aracı t. 035/10
tırtırlı	<i>sf.</i> tırtırı olan, girintili çıkıntılı t. 092/5	toğuma	bk. dokuma t. 006/20
ticaret	<i>is.</i> < <i>Ar. ticāret</i> t. 029/20	tomatis	bk. domates t. 043/55, 057/60, 122/5, 122/10 t.+i (yük.) 122/15
tikenli	<i>sf.</i> < <i>dikenli</i> , dikenli olan t. 031/15	tomatiz	bk. domates t.+inī 124/5
tinas	bk. tınaz t. 099/15 t.+a 099/10	tombul tombul	<i>zf.</i> güzel güzel t.t. 055/25
tınas	bk. tınaz t. 090/5(2)	ton	<i>is.</i> < <i>Fr. tonne</i> , bin kilogramlık ağırlık t. 027/20, 037/40(2), 073/25 t.+ā _{dar} 098/20 (tōn) 098/20(2)
tip	<i>is.</i> < <i>Fr. type</i> , tür, çeşit t. 102/55	top	<i>is.</i> 1. top, oyun aracı t. 124/15 2. ateşli silah t.+lar 075/80 t.+lara 130/50 t.+ları 130/65(2) t.+u (yük.) 075/110(2) t.+uñ 075/110, 130/75
tipide gal-	< <i>tipide kalmak</i> , tipiye tutulmak t.ğ.-miş 065/15	topağ	<i>sf.</i> < <i>topak</i> , yuvarlak t. 032/25
tire	<i>öz. is.</i> Tire ilçesi t.+den 028/40	topal	<i>sf.</i> topal t. 003/10(2), 003/20, 009/15, 065/60(2), 082/5 t.+ım 082/25
tirit	<i>is.</i> <i>Far.</i> tirit yemeği t. 072/25	topalağ	<i>is.</i> < <i>topalak</i> , kıyma ve bulgurdan yapılan sulu köfte t. 051/16(2), 051/18
tütiretme	<i>is.</i> < <i>tütiretme</i> t. 105/60	topalağlar	<i>öz. is.</i> < <i>Topalaklar</i> , bir sülale adı t. 008/30 t.+danıdı 008/30
toğmağ	bk. toğmağ t. 074/40, 126/35(2), 126/40 t.+lar 074/40	topalla-	toparlamak
toğad	bk. tokat (il) t.+ā 029/10		
toğdur	bk. doktor t. 059/15 t.+ā 059/15 t.+mu 105/60 (toğdura moğdura) 105/55		
tohum	<i>is.</i> < <i>Far. tuhm</i> , tohum t. 027/15, 027/65(2), 073/25		

	1. çekidüzen vermek t.-dım 083/10		t.-r 095/55 t.-rız 127/85
	2. toplamak, bir araya getirmek t.-rdığ 012/20 t.-yalım 011/30		5. devşirip kaldırmak t.-llar 073/85
toparlan-	bir işi yapmaya hazır olmak t.-miş 009/40	topla-	6. kaldırmak, düzeltmek t.-rdiñ 074/65 bk. toplamak
topPcu	bk. topçu t. 085/25		1. hizmete çağırarak t.-yalım 130/60(2)
topçu	<i>is.</i> topların kullanılışı, bakımı üzerine yetiştirilen asker sınıfı t. 040/5, 130/70(2) (topçū) 056/5 t.+su 056/5 t.+ya 128/5 t.+ydūm 085/5	toplan-	1. bir araya gelmek t.-dı 010/15, 082/5 t.-dık 010/10 t.-dıklar 003/35, 072/45 t.-dıkdan 003/35 t.-dılar 002/55 t.-llar 063/10, 074/75, 079/10, 113/20 t.-llardı 013/50, 070/10 t.-llardı 013/50 t.-ip 011/15, 024/15 t.-ir 003/70, 048/35, 069/30, 097/20, 102/40, 121/40, 113/15, 125/10, 125/25 t.-irdi 013/50 t.-iriz 011/75, 022/20 t.-irler 003/35 t.-mişiyiz 031/45 t.-mişler 070/62 t.-ir 056/23
topçu evi	<i>is.</i> topçu evi, bölümü t.e.+nde 085/10		2. devşirilmek t.-ir 011/70 t.-masi 044/15 3. hazırlanmak t.-iyolar 064/61 4. borç, vergi veya başışı verecelerden alınmak t.-an 129/10
top inne	<i>is.</i> toplu iğne t.i. 055/15	toplat-	çağırtmak, bir araya getirmek t.-miş 130/15
topkapı sarayı	<i>öz. is.</i> < <i>Topkapı Sarayı</i> t.s.+nda 094/5	toplu	<i>sf.</i> 1. toplanmış, toplu t. 100/46 2. birlikte t. 084/10
top kendiri	<i>is.</i> bir kendir türü t.k. 072/30	toplu inne	<i>is.</i> < <i>toplu iğne</i> t.i.+yi 096/30
topla-	1. çağırarak, bir araya getirmek t.-dı 052/35 t.-llar 003/65(2) t.-miş 130/15, 130/60 t.-r 011/5 t.-ız 055/5 t.-yalım (toplāım) 130/60 t(u).-yo 069/35 2. hizmete çağırarak t.-di 005/10 t.-yınca 130/60 3. devşirmek (toplā) 013/55 (toplār) 113/25 t.-r 006/25 t.-rız 012/20, 101/5 t.-diğ 006/20, 101/15 t.-dılar 058/5, 082/5 (toPladılar) 082/40 t.-rdik 036/25 t.-dik 036/30 t.-dım 009/125, 041/10 t.-llar 019/55, 032/25, 054/20, 095/55, 106/90 t.-mañ 036/25 t.-sın 054/20, 071/20 t.-yacāz 100/45 t.-yalar 044/20 t(u).-yoruz 091/21 3. birilmek, irinlenmek t.-miş 041/20 4. birleştirmek t.-dılar 107/15 4. borç, vergi veya başışı verecelerden almak t.-maya 092/55	toplum	1. toplam t. 010/5 2. topluluk t. 101/55, 102/45, 110/10 t.+a 070/61, 102/25
		top mermisi	<i>is.</i> top ile atılan mermi t.m. 109/25
		toprağ	bk. toprak 1. tarla, arazi t. 073/20(2), 073/35, 094/15 2. toprak t.+dan 091/15, 099/15
		toprağgale	<i>öz. is.</i> < <i>Toprakkale</i> , bir yer t. 094/5 t.+den 094/5

- toprağ** bk. toprak
t. 027/25, 027/30, 103/10(2)
(toprāh) 027/25
t.+dan 091/5(3)
- toprak** *is.* < *toprak*, tarla, arazi
t.+a (toprā) 027/30, 027/60
t.+ı (yük.) 073/70
t.+ımız (toprāmız) 015/15
t(ğ).+ıñ 027/60, 027/65, 073/25
2. toprak
t. 026/15, 044/5, 064/30
(toprāk) 120/60
(Toprāk) 009/135(2)
t.+a (toprā) 103/10
t.+ı (yük.) 120/60
t.+ı (iye.) (toprā) 044/5(2), 103/15
t.+ıñ (toprāñ) 064/30, 106/60
t.+ına 074/60
3. *sf.* topraktan yapılmış
t. 121/30
- toprakbastı parası** *is.* < *toprakbastı parası*,
ayakbastı parası
t.p. 062/25
- toPraq çal-** < *toprak çalmak*, üzüm sırasını
kestirmek için
toprak sürmek
t.ç.-arız 044/20
- toprakla-** < *topraklamak*, üstünü toprakla
örtmek
t.-llar 019/35
- topraklı** *öz. is.* < *Topraklı*, bir yer adı
t.+daydıķ 085/10
- toptancı** *is.* toptan satan kişi
t.+dan 126/15
- topuğ** *is.* < *topuk*
t.+tan 077/30
- tora** bk. tura
t. 104/125(2)
(torā) 104/125(2)
- torba** *is.* torba, dokuma çanta
t. 028/35(2), 054/50(2)
t.+ya 057/30, 121/55
t.+yı 001/10
- toroslar** *öz. is.* Toros Dağları
t.+a 095/15, 097/5, 102/15
t.+larda 095/5, 095/65(2)
t.+ıñ 095/20
- toroşlar** bk. toroslar
t.+dā 095/60
t.+dan 095/5
t.+ıñ 095/60(2)
- torpilli** *sf.* torpilli, ayrıcalıklı
t.+ydik 083/50
- tortopağ ol-** < *tortopak olmak*, yusuvarlak
olmak
t.o.-ur 102/40
- torun** *is.* torun
t. 065/10, 073/95
t.+lar 080/10
t.+lara 080/12
- t.+larımā 074/30
- torun gōyā** *öz. is.* < *Torun Koyağı*, yer adı
t.ğ.+ñ 004/5
- toS** bk. toz
t. 068/30
- tos kömürü** *is.* < *toz kömürü*
t.k. 111/35
- tosbağa** *is.* kaplumbağa
t. 029/25
- tosun** 1. *is.* danalıktan yeni çıkmış boğa
t. 050/95, 050/105, 079/10,
124/40, 124/50
t.+lara 124/50(2)
t.+uñ 050/95
2. *öz. is.* Tosun, bir lakap
t. 060/45
3. *is.* damada verilen ad
t. 105/45(2), 121/35(3), 121/40
- toum** bk. tohum
t. 027/30, 028/50
t.+u (yük.) 027/25
t.+unu 101/25
- toz** *is.* toz
t.+unu 099/16
- toz-** gezmek, dolaşmak
t.-ardıķ 057/10
- töbe** *is.* < *Ar. tevbe*, tövbe, bir daha
yapmama sözü
t. 019/30, 096/30
(töbe) 009/170, 124/45
- töbe ver-** < *tövbe vermek*, dini nikah
kıymak
t.v.-iller 096/30
- töbür** *is.* hayvan dışkısı, gübre
t. 091/10(4)
- tören** *is.* merasim
t.+ı (iye.) 125/25, 125/30
- trafik** *is.* < *Fr. trafic*, trafik
t. 106/10
- trağtör** *is.* < *Fr. tracteur*, traktör
t. 037/40, 073/90
t.+e 046/5
t.+ü (iye.) 015/5
t.+ümüzü 027/10
t.+uñ 015/15
- traktörlü** *sf.* traktörü olan
t. 027/10
- trağya** *öz. is.* < *Trakya*
t.+da 058/15
t.+dā 016/10
t.+dan 058/10
- travik** bk. trafik
t. 058/10
- tren** *is.* < *Fr. train*, tren, şimendifer
t. 043/35, 083/5, 092/30, 109/65,
127/15(2)
t.+den 118/10(2)
t.+e 010/60, 094/5, 109/65(2),
117/10, 127/45, 127/50
t.+ı 127/10, 127/15

- t.+ilen 043/35(2)
t.+iñ 109/65, 127/20
t.+le 084/10
- tren istosunu** bk. tren istosyonu
t.i.+a 127/10
- tren istosyonu** *is.* < *tren istasyonu*, gar
t.i.+nda 127/15
- tū** *ünl.* tuh, yazık
t. 106/115, 123/70
- tūfāf** *sf.* < *Ar. tuhaf*, acayip
t. 057/10
- tuğay** *is.* alay tümen arası asleri birlik
t. 104/10
t.+a 081/10, 081/20
t.+ı (yük.) 029/10
t.+iñ 081/10
- tuğ** *is.* alamet, nişan
t. 011/5
- tuğuduğ** *is.* < *tukuduk*, vurma sesi
t. 052/20(2)
- tūlan-** < *dolanmak*, daire çizerek gitmek
t.-mayor 040/40
- tulu** bk. tuluğ
t.+a 057/60
- tuluğ** bk. tuluğ
t. 074/70, 074/75, 101/45,
102/35(3)
t.+da 074/70
- tuluğ** *is.* tulum
t.+u (yük.) (tulū) 074/70
t.+uñ 102/40
t.+una (tulūnā) 031/5
t.+tan 009/175(2)
- tuluğlu ayran** *is.* < *tuluklu ayran*,
tulukta yapılan ayran
t. 120/65
- tulum** peynir basmak için kullanılan
yüzülmüş hayvan derisi
t. 104/85
t.+lār 104/90
t.+lara 101/40
t.+larıñ 104/95
- tulum peyniri** *is.* tulum basılarak yapılan bir
tür beyaz peynir
t.p. 095/55
- tuluv** bk. tulum
t.+a 057/60
- tumlupınar** *öz. is.* < *Dumlupınar*
t. 075/100(2)
t.+da 075/100
- tuna** *öz. is.* Tuna, soyadı
t. 070/30
- tunceli** *öz. is.* Tunceli ili
t. 041/5
t.+ye 041/5
- tunğur** *is.* tekerlek vb. gürültü sesi
t. 010/40
- tura** *is.* bazı oyunarda vurma için
kullanılan düğümlemiş mendil
t. 070/50(6)
- t.+sı 070/50
- turab ol-** < *türāb olmak*, toprak olmak
t.o.-dum 082/45
- turan** *öz. is.* Turan, soyadı
t. 040/5
- tur at-** dolaşmak
t.a.-alım 127/30
- turis** *is.* < *Fr. touriste*, turist
(turis muris) 099/10
t.+lēr 105/5
- turşu** *is.* *Far.* turşu
t. 024/20, 122/10
- tusan** *öz. is.* < *Tousan*, Kore'de bir şehir
t. 104/20(2)
- tusulama** *is.*
t. 028/5
- tuş** *is.* < *tunç*, bronz
t.+tan 106/60
- tut-** 1. hizmetine almak
t.-allardı 059/10
2. beğenmek
t.-muşlar 064/30
- tuta** *is.* hedef
t. 003/95
- tutu** *is.* kız isterken götürülen hediye
t. 003/60, 003/65
(tutū) 003/60
- tutuştırma** *is.* aralarını bozup kavga ettirmek
t. 019/10
- tuvalet** *is.* < *Fr. toilette*, hela
t.+e 065/15, 106/30
t.+i (iye.) 106/30
t.+iñ 106/30
- tuz** *is.* tuz
t. 032/25
t.+ulan 050/95
t.+unu 104/115
- tuzla-** tuza bulamak
t.-yollar 103/15
- tuzruhu** *is.* tuzruhu
t. 092/25
- tüberkiloz** *is.* < *Fr. tuberculose, tüberküloz*,
verem
t. 117/25
- tüccar** *is.* < *Ar. tüccār*
t.+a 121/20
t.+lardan 111/36
t.+ları (iye.) 095/55
t.+larımız 095/50(2), 095/55
- tüfē at-** < *tüfek atmak*, tüfekler ateş etmek
t.a.-allardı 121/15
(tüf_atarlar) 003/95
(tüf_ätmadım) 107/20
- tüfeg** bk. tüfek
t. 107/20, 121/30
- tüfek** *is.* < *Far. tufeng*
t. 107/5, 107/40
t.+i (yük.) 065/75, 121/10, 121/15
t.+ler 107/10(2)
t.+le (tüfēle) 104/80

	t.+ini (tüfēni) 121/10 t.+iñ (tüfēñ) 065/75, 107/35 bitmek, sona ermek, kalmamak t.-di 007/5, 107/25 t.-dī 101/40 t.-di mi 057/60 t.-diydi 107/25 t.-ecēdi 043/70 t.-ecek 075/85 t.-ip 007/20 t.-iyor 074/55 t.-mesin 043/40		
tüken-			
tüket-	bitirmek, yok etmek t/d).-decez 075/85		
tükrük	<i>is.</i> tükürük t. 118/25 t.+le (tükrüle) 118/25		
tükür-	tükürüğü dışarı atmak t.-eym 104/160		
tülüölu	<i>öz. is.</i> < <i>Tülüoğlu</i> , soyadı t. 104/5		
tüm	1. <i>is.</i> tüm, tamamı t. 094/20 t.+ü (iye.) 033/30 2. <i>sf.</i> tüm, bütün t. 022/20, 073/55, 102/35		
tümen	<i>is.</i> tümen t. 042/5, 043/30, 052/40(2), 083/45(3) (tümēn) 042/5 t.+e 043/25 t.+i (yük.) 042/5 t.+ine 042/5		
tüp	<i>is.</i> < <i>Fr. tube</i> , gaz tüpü t. 010/75 t.+de 120/70		
tür	<i>is.</i> cins t.+leri 029/20, 029/25 t.+ü (iye.) 119/15		
türbe	<i>is.</i> <i>Ar.</i> türbe, mezar t.+si 120/25(3), 120/30		
türçü çar-	<i>bk.</i> türkü çağırmaq t.ç.-ır 056/22		
türe	<i>is.</i> < <i>töre</i> , yaratılış t.+sinde 075/95		
türe-	oluşmak, ortaya çıkmak, üremek t.-yip 070/10		
türk	<i>öz. is.</i> Türk t. 011/50, 050/10, 075/95, 075/95, 130/10 (türk) 075/95 t.+ü (iye.) 009/180(2) t.+üñ 009/180 t.+ler 104/45		
türkçe	<i>öz. is.</i> Türkçe t. 001/35 (türkçē) 050/85 t.+yle 001/35		
türkeş	<i>öz. is.</i> Türkeş, soyadı t. 106/20		
türkiye	<i>öz. is.</i> Türkiye t. 005/15, 029/25 (türkiyē) 106/5 t.+de 096/50(2), 104/85, 111/35 t.+dē 102/5 t.+niñ 005/15, 096/51, 102/30		
türkiyeli	<i>sf.</i> Türkiye'den olan t. 104/25		
türkmen	<i>öz. is.</i> Türkmen t.+lerde 067/10		
türkü	<i>is.</i> türkü t. 032/25, 067/30, 069/35(2), 101/50, 105/40 (türkü) 057/45 t.+leriydi 073/35 t.+müz 077/55 t.+sü 077/45, 077/61 t.+sünü 105/25(2) t.+ylē 105/25 t.+yü 074/40, 077/45, 101/50		
türkü çağır-	türkü söylemek t.ç.-ı 042/30 t.ç.-ıllardı 045/20		
türkü çar-	<i>bk.</i> türkü çağırmaq t.ç.-alim 042/30 t.ç.-maya 057/45		
türlü	<i>sf.</i> türlü, çeşitli t. 049/20, 049/35, 051/15, 085/5(2), 089/10 (türlü) 019/40		
tüt-	dumamı çıkmak t.-mēz 009/115		
tütü	<i>is.</i> tütü, koku t.+sü 109/85(2)		
tütün	<i>is.</i> tütün t. 001/5, 057/40(4), 120/45		
tüvek	<i>bk.</i> tüfek t. 008/45, 011/75(2), 012/15, 018/25 (tüvē) 017/15 t.+le 003/90, 018/25 t.+ler 011/75, 011/85		
tüvekci	<i>bk.</i> tüvekçi t.+leri 012/15		
tüvekçi	<i>is.</i> < <i>tüfekçi</i> , tüfek atan kişi t.+ler 011/75		
tüy	<i>is.</i> tüy t. 065/80, 104/90(2) t.+le 065/85 t.+ünden 064/45		
tüylü	<i>sf.</i> tüyü olan t. 029/20		

U

uc	bk. uç <i>is.</i> bir şeyin baş veya son noktası u. 017/20		
ucüz	<i>sf.</i> < <i>ucuz</i> , pahalı olmayan u. 019/55, 027/50		
ucuz ol-	değerinin altında olmak u.o.-ur 096/10		
uç	1. <i>is.</i> bir şeyin kenarı u(c).+una 003/65, 032/15 u(c).+unā 003/65 u(c).+unu 074/70 3. <i>is.</i> bir şeyin baş veya son oktası u(c).+u (iye.) 009/100, 097/15, 27/35 u(c).+undan 028/45, 074/60 u(c).+unu 047/150, 074/65 u(c).+uñū 013/30 u(c).+uyla 119/40		
uçag	bk. uçak u. 062/35		
uçak	<i>is.</i> < <i>uçak</i> u. 056/5 (uçāk) 062/25 u.+a (uçā) 062/35 u.+lar 104/35 u.+la (uçāla) 062/25(2) u.+nan (uçānan) 056/15(2)		
uçakşavar	<i>is.</i> < <i>uçakşavar</i> u.+da 075/110		
uçu	bk. için u. 009/40, 009/165, 069/40, 069/45		
uçun	bk. için u. 048/35, 109/5		
účún	bk. için ú. 062/15, 070/10		
uçurum	<i>is.</i> uçurum u. 104/155		
uğay ğapısı	<i>öz. is.</i> < <i>Uğay Kapısı</i> , Diyarbakır'ın kapılarından biri u.ġ.+ndan 040/20		
űf	<i>is.</i> esme, üfleme sesi ű. 077/10		
ufā	bk. ufak 1. <i>is.</i> parça u.+ıyla 009/160 u.+la 009/160 2. <i>is.</i> küçük u.+m 034/20 u.+mış 078/25 u.+na 098/20, 120/55 u.+nı 024/20(2), 120/75		
ufacıġ	<i>sf.</i> < <i>ufacık</i> , çok küçük u. 083/20(2), 089/20 (ufācīġ) 105/10 u.+ız (ufacīz) 125/45		
ufaġ	bk. ufaġ		
			1. <i>sf.</i> yaşça daha küçük olan u. 018/10(2) u.+dım 107/15 (ufādım) 037/35 2. <i>sf.</i> boyutları normalden küçük u. 050/115(2), 061/5, 092/10, 095/45, 101/10, 104/85(2), 107/5, 117/25, 126/25
ufaġ tefeg	< <i>ufak tefek</i> 1. <i>sf.</i> çok gerekli olmayan, önemsiz u.t. 073/10, 111/30, 126/235 2. <i>zf.</i> az çok u.t. 111/10, 111/25		
ufaġ defeg	bk. ufak tefek u.d. 113/20		
ufaġlı büyüklü	<i>sf.</i> < <i>ufaklı büyüklü</i> , irili ufaklı u.b. 026/15		
ufaġ	bk. ufaġ <i>sf.</i> az, çok olmayan u. 067/10		
uFak	bk. ufaġ 1. <i>sf.</i> yaşça daha küçük u. 003/5 2. <i>sf.</i> önemsiz, basit u. 003/30(2)		
ufaġ	< <i>ufak</i> 1. <i>sf.</i> boyutları normalden küçük u. 010/30, 019/55, 057/55 2. <i>sf.</i> boyca küçük u. 078/20 u.+ike (ufāka) 078/30		
ufaġlık	<i>is.</i> < <i>ufaklık</i> , küçüklük u.+a (ufaġlī) 083/20 u.+ımda (ufaġlīmdā) 057/60		
ufaġ tefek	< <i>ufak tefek</i> 1. <i>sf.</i> tek tük u.t. 010/35, 125/45 2. <i>zf.</i> az çok u.t. 049/25, 061/5(2) 3. <i>sf.</i> basit, önemsiz u.t. 116/10(2)		
ufat-	parçalamak, küçültmek u(d).-ıllardı 120/60 u.-tiġ mıydī 073/90		
uġulla-	bk. uġurlamak u.-rız 011/101		
uġun-	acı içinde kalmak u.-dum galdım 060/30		
uġur	<i>öz. is.</i> Uġur, soyadı u. 016/19		
uġurla-	selametle göndermek u.-dılar 117/15 u.-r 048/35		
uġurlama	<i>is.</i> selametle göndermek u. 117/15 u.+ya 048/35		
uġurlar olsun	<i>is.</i> yolun açık olsun u.o. 105/75, 123/15		
uġurlu	<i>öz. is.</i> Uġurlu, yer adı		

	u. 125/71 u.+yu 125/71		
uğurlu olsun	<i>is.</i> iyi dilek sözü u.o. 011/100	ūra-	1. < <i>uğramak</i> , kısa süreli kalmak ū.-dık 065/30 2. gitmek ū.-ma 027/65 3. bir yerin içinden geçmek ū.-madım 010/65
uğurluğöç	<i>öz. is.</i> < <i>Uğurlukoç</i> , soyadı u. 068/5(3)	ūraş-	< <i>uğraşmak</i> , üzerinde çalışmak ū.-dığ 117/20 ū.-ır 047/170, 097/5, 097/29(2) ū.-ırdın 001/73 ū.-ırdık 028/5 ū.-ırlar 047/170 ū.-ırız 053/15 ū.-ıyorum 116/10 ū.-ıyoz 116/10 ū.-ıyoz 049/30 ū.-tığ 117/15 ū.-tık 117/20 ū.-tımız 053/15
ul-	bk. olmak bulunmak, var olmak u.-uşsa 076/10	ürat-	< <i>uğratmak</i> , uğramasına sebep olmak u(d).-ıllarımış 125/50
ūla-	bk. uğurlamak u.-dılar 14/5	urfa	<i>öz. is.</i> Urfa ili u. 040/20 u.+yı 061/20
ulan	<i>ünl.</i> ulan, ülen u. 060/30, 060/70, 060/110, 081/15, 083/5, 083/50, 104/165(2), 106/15, 106/45, 123/30, 123/50, 125/40 (ulān) 060/80	urğan	<i>is.</i> < <i>urğan</i> , ip u. 104/100 u.+lan 104/100
ulaş-	1. erişmek u.-ır 022/23 2. kavuşmak, görüşmek u.-amadık 009/85 u.-amadın 022/22	urğanğaya	<i>öz. is.</i> < <i>Urgankaya</i> , bir yer u. 073/25
ulaşma	varmak, gitmek u.+nın 009/50	urkiye	<i>öz. is.</i> < <i>Rukiye</i> , bayan adı u. 065/25
ulaştır-	ulaşmasını sağlamak u.-mişlar 009/60	urla-	bk. uğurlamak u.-rdık 130/40
ulaştırma	<i>is.</i> < <i>ulaştırma</i> , orduda taşıma sınıfı u.+ydım 084/10	ürla-	bk. uğurlamak u.-r 063/10 ū.(u).-yorlar 105/75
ule	bk. ulan u. 123/50	ürlan-	< <i>uğurlanmak</i> ū.-ırdı 095/75
umum	<i>zf.</i> < <i>Ar.</i> 'umūm, hep birlikte u. 022/20	ürsuz	<i>sf.</i> < <i>uğursuz</i> u. 093/28
un	<i>is.</i> un u. 002/10, 027/40, 047/155, 090/5 u.+dan 050/85 u.+lar 047/160 u.+u (iye.) 051/15 u.+u (yük.) 104/115(2) u.+ula 060/15 u.+ulan 019/45 u.+undan 050/90, 050/110 u.+uñ 051/16 u.+unu 038/5	urub	<i>is.</i> < <i>Ar.</i> <i>rub'</i> , bir parça u. 006/5
unudul-	< <i>unutulmak</i> u.-du 064/45	uruba	<i>is.</i> < <i>İt.</i> <i>ruba</i> , urba u. 057/35 (urubā) 057/35
unut-	aklında kalmamak u.-mayım 085/15 u.-mazımış 092/40 u.-mıyayım 092/45 u.-muşuyun 052/5 u.-tum 060/75, 067/30, 077/5, 104/50 u(d).-urmuş 106/40(4) (u.-tuğ gëttik) 054/35 (u.-tuğ gëttim) 078/10 (u.-tuğ gittik) 032/40	uruş	bk. kuruş u. 092/25
ür	<i>is.</i> < <i>uğur</i> , iyilik kaynağı u. 063/11	uslu	<i>sf.</i> arlı u.+ydu 008/5
		uslu ol-	yaramazlık yapmamak u.o.-sun 124/35
		usta	<i>is.</i> <i>Far.</i> usta u. 092/40, 092/55, 092/60 u.+m 092/45, 092/60(2) u.+mdan 126/5 u.+mızdan 126/20 u.+nın 092/35 u.+sı 043/10, 092/40, 092/45, 112/22

	u.+sıydım 068/35(2) 2. öz. is. Usta, soyadı u. 117/5		
usul	bk. usül is. Ar. 1. yol, yöntem, tarz u.+ları 011/5, 029/5, 113/15 u.+ler 113/35 u.+u (iye.) 022/15, 048/50, 094/36 u.+ulunu 100/45(2) u.+ü (iye.) 094/37 2. gelenek, adet u. 104/145	uvağ	u.+den 010/60 u.+i (iye.) 010/60 bk. ufak sf. ebatları küçük olan u. 102/15
usül	is. Ar. 1. gelenek, teamül u.+e 049/5 u.+u (iye.) 110/10 u.+ü (iye.) 049/10, 113/25 u.+ündē 113/30 2. tarz, yol, yöntem u.+ü 065/70	uvağ uvağ	sf. < <i>ufak ufak</i> , küçük küçük u.u. 108/10
usülen	zf. Ar. usule uygun olarak u. 011/30	uy-	1. uyum sağlamak u.-acaksın 109/5 u.-du 016/15 2. kötü hisleri dinlememek u.-madığ 109/65
usul ol-	icra edilmek, yapılmak u.o.-ur 011/45	uyan-	uyku durumundan çıkmak u.-dım 123/20(2)
usul usul	zf. 1. yavaş yavaş u.u. 034/15 2. alçak sesle u.u. 034/20(2)	uyandır-	uyanmasına yol açmak u.-ī 043/50
uş	bk. uç 1. is. kenar u.+ta 050/20, 125/25 2. is. bir şeyin başı ya da sonu u.+tan 127/35	uydur-	uydurmak, tabi olmak u.-ursun 048/50
uş-	< <i>uçmak</i> 1. düşmek u.-tu muydu 031/50 2. yok olmak u.-dū 108/20(2) u.-tūm 082/45	uyğün	< <i>uygun</i> sf. 1. yaraşır, yakışır u. 040/30 2. ölçüsü denk u. 050/80 3. müsait, elverişli u. 113/30
uşak	< <i>uşak</i> 1. ünli. bir seslenme sözü u. 010/70 2. is. herhangi bir bölgein insanı olan erkek u.+ı (iye.) (uşā) 026/15 3. is. çocuk (uşālar) 041/20	uyğün gör-	< <i>uygun görmek</i> , yaraşır görmek, elverişli bulmak u.g.-ürse 113/5
utan-	1. macup olmak u.-dım 001/25 2. çekinmek u.-dım 055/25 u.-ırdım 057/45 u.-ıyor 003/45	uyğün ol-	1. bağdaşmak u.o.-acağ 050/70 u.o.-ur 011/45(2)
utandır-	mahcup etmek u.-masın 119/15	uyku	is. < <i>uyku</i> u.+m 017/10 u.+muñ 123/20(2)
utaşma	< <i>ulaşmak</i> , yetişmek, yakalamak u.+nıñ 028/20	uyku eşiştir-	< <i>uyku eşiştirmek</i> , kısa süreli uyumak u.ē.-irdik 043/60
utel	bk. otel u. 010/60 u.+de 010/60	uysal	öz. is. Uysal, soyadı u. 009/5, 028/5, 029/25, 082/5
		uyu-	uyumak u.-muşsum 034/15 u.-muşum 034/15 u.-muşuyuyñ 017/5 u.-ñ 123/20 u.-r 123/55 (uyūr) 006/40 u.-sūñ 082/50, 082/55 u.-suñ 055/25 u.-yan 100/10(2) (uyū ğalmıřıñ) 075/35 (uyyağalmıřıyıñ) 123/20 2. (mec.)çevresindeki olayları görememek u.-r 005/25
		uyuşuk ol-	< <i>uyuşuk olmak</i> , canlı, dinamik olmamak u.o.-mayacağ 050/65
		uzag	bk. uzak u. 006/25, 095/25, 127/25
		uzak	sf. < <i>uzak</i> , gidilmesi çok süren,

	ırak	u.+ndan 073/30
	u. 009/20	
	u.+lara 119/10	
	(uzāk) 009/5, 009/45	
uzaklaş-	< <i>uzaklaşmak</i> , hedeften sapmak, ilgisi azalmak	
	u.-ıyor 015/25	
	u.-laşıyoz 015/25	
uzat-	1. uzamasını sağlamak	
	u(d).-acam 047/115	
	u(d).-ıllar 115/25	
	u(d).-ıp 050/50	
	u(d).-ıyım 050/70	
	u(d).-ıyıñ 050/70	
	2. konuşmayı sürdürmek	
	u.-tım 068/10	
	3. baş, ayak, bacak bir yere yönelmek	
	u. 127/60	
	u.-sın 127/55	
	4. germek, sarkıtmak	
	u.-tī 049/45	
uzatma	<i>is.</i> bir şeyi vermek için birine yönelme	
	u. 115/25	
uzatmayalım	<i>zf.</i> kısacası	
	u. 065/80	
uzatmayalım	<i>bk.</i> uzatmayalım	
	u. 051/5	
uzun	<i>sf.</i> 1. başı ile sonu arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren	
	u. 001/5, 013/55(2), 071/20(2), 071/25, 071/45, 074/40, 088/20, 091/10	
	2. iki ucu arasında fazla uzaklık olan	
	u. 005/30, 005/35(3), 032/35, 034/10	
	(<i>uzun</i>) 009/130, 009/135, 009/140, 009/145, 083/20	
	u.+muş 017/20	
	3. yüksek	
	u. 028/60	
	4. <i>zf.</i> çok	
	u. 109/55	
	5. <i>is.</i> boy	
	u.+unū 109/30	
uzun āmeT	<i>öz. is.</i> < <i>Uzun Ahmet</i> , bir yer adı	
	u. 010/15	
uzunca	<i>sf.</i> uzuna yakın	
	u. 073/30	
uzun ęt-	< <i>uzun etmek</i> , çok yaşam sürmek	
	u.ę.-sinler 074/30	
uzunęuyu	<i>öz. is.</i> < <i>Uzunkuyu</i> , yer adı	
	u.+da 106/10	
uzunlū	<i>is.</i> < <i>uzunluk</i>	
	u. 068/30	
	u.+nda 028/45	
	u.+nu 104/160	
uzunuğulları	<i>öz. is.</i> Uzunuoğulları, sülale adı	

ümük	<i>is.</i> boğaz, gırtlak <i>ü.</i> 075/40(2)	<i>ü.+ü</i> (iye.) 050/120, 072/35 <i>ü.+ü</i> (iye.) 121/35
ümükle-	boğazlamak, öldürmek <i>ü.-miş</i> 075/40	<i>ü.+ümē</i> 009/135 <i>ü.+ümüzden</i> 104/35
ümünü sık-	< <i>ümüğünü sıkmak</i> , ümüğüne sarılmak <i>ü.s.-ar</i> 131/20	<i>ü.+ümüze</i> 001/72 <i>ü.+ünde</i> 050/85, 065/70, 077/50, 094/5, 102/60, 106/30, 106/120, 120/60, 120/70
ün	<i>bk.</i> gün <i>ü.</i> 003/95, 010/60, 013/5, 020/35, 043/20, 047/30, 047/65, 047/95(2), 047/110, 047/170(2), 047/195, 047/200(5), 057/50, 057/62, 060/30, 083/40, 096/15, 106/120, 117/10, 127/30, 127/45, 127/75, 127/80	<i>ü.+ündē</i> 013/15, 017/5, 028/55, 045/20, 085/15(2), 085/25 <i>ü.+ünden</i> 025/5(2), 075/15, 104/115, 106/115 <i>ü.+üne</i> 013/25(2), 017/20, 019/20, 021/15, 024/25, 028/10, 031/15, 032/10, 042/25, 043/15, 047/10, 047/115, 047/120, 047/190(4), 047/195, 048/30, 050/100, 050/105, 056/15, 065/60, 071/50, 073/60, 074/35, 074/50, 077/10, 077/15(3), 083/5, 101/30(2), 104/115, 104/120, 105/10, 107/5, 112/20, 121/50, 124/20(2), 124/30, 126/25, 126/40 (üstüne müstüne) 017/28 <i>ü.+ünē</i> 067/40, 105/25, 107/75 <i>ü.+üne</i> 077/15 <i>ü.+ünü</i> 019/35, 074/60, 104/135 <i>ü.+ünü</i> 074/60
ün-	< <i>üğünmek</i> , süt yoğurt olmak <i>ü.-müş</i> 053/10, 053/15	2. <i>is.</i> sorumluluk <i>ü.+ümde</i> 073/95 3. <i>is.</i> vücut, beden <i>ü.+ümde</i> 008/20 4. <i>is.</i> tepe, en üst nokta <i>ü.+üne</i> 065/65 <i>ü.+ünē</i> 083/30 5. <i>is.</i> taraf <i>ü.+üne</i> 067/25 6. <i>is.</i> giyecek, elbise <i>ü.+üne</i> 067/55 <i>ü.+ünü</i> 067/50
üniversite	<i>is.</i> < <i>Fr. universite</i> , üniversite <i>ü.+de</i> 106/40	üstele- ısrar etmek, direnmek <i>ü.-medī</i> 059/5
ünlen-	çağrılmak, bildirilmek <i>ü.-ir</i> 011/70	üstēmen <i>is.</i> < <i>üstēmen</i> <i>ü.</i> 052/35, 096/51 <i>ü.+im</i> 052/40
ünlü	<i>sf.</i> meşhur <i>ü.+ler</i> 106/15	üstü üstünden get- < <i>üstü üstünden gitmek</i> , çok korkmak <i>ü.+m ü.+mden g.-tim</i> 019/30 <i>zf.</i> ...den sonra <i>ü.</i> 007/65, 051/10, 060/110, 065/10, 075/25, 122/10
ürdün	<i>öz. is.</i> Ürdün adlı ülke <i>ü.</i> 062/5(4)	üstüne <i>ü.</i> 007/65, 051/10, 060/110, 065/10, 075/25, 122/10
üre	<i>is. Fr.</i> azotlu bir madde <i>ü.</i> 027/35(3)	üş <i>bk.</i> üç 1. <i>sf.</i> sayı sıfatı, üç <i>ü.</i> 001/5(3), 001/10, 005/15(2), 006/40, 007/5, 010/15, 018/25(2), 020/5, 020/10, 021/45(2), 027/35, 027/45, 028/10, 040/15, 041/5, 041/10(2), 043/5, 043/70, 047/50, 047/85, 047/95, 047/130, 047/155, 047/160, 050/105, 056/5, 059/5,
üret-	imal etmek <i>ü.-ir</i> 064/15 <i>ü.-mezler</i> 119/25	
ürk-	çekinmek <i>ü.-er</i> 075/100	
üro	<i>is.</i> avro, para birimi <i>ü.+ya</i> 106/20	
ürün	<i>is.</i> mahsül <i>ü.+leri</i> 097/25	
ürüsüm	<i>is.</i> < <i>Ar. rüsüm</i> , merasim, gelenek görenek <i>ü.</i> 104/140 <i>ü.+leri</i> 011/104 <i>ü.+ü</i> (iye.) 026/5	
üs	<i>bk.</i> üst (bir şeyin yukarı kısmı) <i>ü.</i> 027/30, 065/60, 109/10, 127/55, 120/85	
üs peşli	<i>bk.</i> üç peşli <i>ü.p.</i> 032/30	
üsd	<i>bk.</i> üst (vücut, beden) <i>ü.+üme</i> 082/5	
üseyn	<i>bk.</i> hüseyin <i>ü.</i> 083/35, 083/40, 083/55(2) <i>ü.+deki</i> 001/65 <i>ü.+e</i> 083/45 <i>ü.+i</i> 083/40	
üseyn	<i>bk.</i> hüseyin <i>ü.</i> 030/30	
üss	<i>bk.</i> üst (bir şeyin yukarı kısmı) <i>ü(t).+üne</i> 017/20	
üst	1. <i>is.</i> bir şeyin yukarı kısmı <i>ü.</i> 019/35, 050/80 <i>ü.+te</i> 120/70	

	062/35, 065/10, 065/25, 065/40, 066/5(2), 067/75, 068/30(2), 068/50(3), 069/50, 073/65, 073/85, 073/95, 075/65, 075/85(2), 080/5, 080/10, 081/10, 081/30, 083/30, 085/5, 085/10, 092/25, 096/51, 099/5, 100/10, 100/40, 102/40, 104/5, 104/125, 106/100(3), 106/110, 109/15(2), 109/25(2), 109/35, 114/5, 118/10, 119/5, 119/10, 119/20, 119/45, 123/65, 125/60(2), 125/65(2), 130/30, 130/40, 130/50, 130/55	üzeri	1. <i>is.</i> üstünden, tarafından ü. 061/10 ü.+lerine 057/30 ü.+nden 062/5 ü.+ni 112/10 2. bir şeyin dış yüzü, üstü ü. 113/30 ü.+ndē 094/5 ü.+ni 027/20, 113/30 3. yoluyla ü.+nē 123/65 (üzeri) 123/65 4. giysi ü(i).+leri 104/25 ü.+mize 027/10 5. <i>is.</i> bir şeyin yukarı yönü ü.+nden 113/25
	2. <i>is.</i> üç ü. 027/50, 030/15, 106/20(2), 117/5, 123/15, 123/20, 123/65 ü.+de 030/10, 030/15 ü.+de 104/20, 106/5 ü.+dē 104/20 ü.+tē 117/5 ü.+teydi 106/95 ü.+tü 058/15	üzerinde	1. <i>is.</i> üstünde ü. 011/30, 019/60, 030/5, 053/10, 089/15, 095/35, 115/15 (üzerindē) 015/30, 027/65 034/25, 053/10 ü.+ki 125/50 ü.+yız 095/15 2. <i>is.</i> ile ilgili ü. 088/10 4. <i>e.</i> için (üzerindē) 019/60
üş beş	bk. üç beş ü.b. 003/30, 003/110, 015/15(2), 022/15, 022/20, 065/55, 101/55, 120/20, 124/25	üzerinden ırāk	< <i>üzerinden ırak</i> , “sizden uzak olsun” anlamında bir söz ü.1. 069/20
üş buñar	<i>öz. is.</i> < <i>Üç Pınar</i> , bir yer adı ü.b. 120/5	üzerine	1. <i>is.</i> üstüne ü. 027/35, 045/15, 067/20, 123/70 (üzerinē) 027/10, 027/20, 044/20 2. <i>e.</i> göre ü. 049/5, 111/20 (üzerinē) 115/5, 115/25, 100/35 3. <i>e.</i> ilişkin, ilgili ü. 095/60
üş dörd	bk. üç dörd ü.d. 008/45	üzerine gelin-	hakkından gelinmek ü.g.-mes 119/15
üş dört	bk. üç dörd ü.d. 002/20, 002/55, 011/5, 069/25, 079/11, 092/50, 095/70	üzre	<i>e.</i> üzere ü. 068/45
üş peş	bk. üç peşli ü.p. 032/25	üzül-	üzülmek ü.-emeñ 048/25 ü.-mē 048/20 ü.-mūş 009/35 ü.-üñ 009/40 ü.-ürmüş 067/80
üş peşli	bk. üç peşli ü.p. 012/10, 032/30	üzüm	<i>is.</i> üzüm ü. 006/35, 008/35(2), 026/25(2), 026/30, 029/15, 031/5, 037/40, 040/25, 044/15, 057/10(2), 057/60, 067/10(2), 067/75, 089/10(2), 094/35, 109/55, 109/75(2), 117/25, 119/25, 127/90 (üzüm) 082/40 (üzüm müzüm) 037/40 ü.+de 040/25, ü.+dür 069/35, 072/50
üçlü	<i>sf.</i> üç parçadan oluşan ü. 027/15 (üşlü) 027/15		
üşü-	üşümek ü.-dük 046/5(3) ü.-düm 123/20 ü.-mez 027/76 ü.-müşüñ 123/55		
ütle-	ayıklamak, temzilemek ü.-ller 024/10		
üvül üvül	<i>zf.</i> sessiz sessiz ü.ü. 009/185(2)		
üz	bk. yüz ü. 036/5, 036/10, 060/5		
üzē	<i>e.</i> < <i>üze</i> , üzerine ü. 025/10		
üzere	<i>e.</i> üzere ü. 003/55, 049/35, 096/10(2), 126/30 (üzerē) 104/70		
üzeri fesli	<i>is.</i> bir bitki ü.f. 057/30		

ü.+ler 026/30(2)
ü.+lerī 006/30
ü.+ü (iye.) 006/35(2), 125/5
ü.+ü (yük.) 012/15, 026/25,
031/10, 044/20, 107/25
ü.+ū (yük.) 006/30, 109/75
ü.+üle 076/25
ü.+ümüz 040/25
ü.+ünü 044/15
ü.+ünü 044/15
ü.+ün 005/25
ü.+ün 109/80

üzümcülük *zs.* üzüm yetiştirme ve satma işi

ü.+le 053/15

üzün bk. uzun

ü. 033/15

V

va	bk. var v. 044/10 v.+mı 007/5(2)		
vaat	bk. vakit v. 072/30		
vāde	<i>is.</i> < <i>Ar. va'de</i> , ecel, ölüm zamanı v.+si 060/70	vallah	020/30, 026/30, 028/20, 044/15, 049/20, 049/30, 049/46, 063/5, 071/5, 071/15, 071/25, 071/50(2), 089/5, 089/25, 089/30, 091/15, 097/5, 097/10, 097/15, 098/15, 099/15, 100/25, 100/40, 109/40, 109/65, 109/85, 120/85, 121/55
vāḍdil-	< <i>va'd ḍilmek</i> , söz vermek v.ḡ.-ir 011/90	vallaha	bk. vallāhi v. 084/5
vāde yit-	< <i>vade yetmek</i> , eceli gelmek v.y.-erse 100/30 v.+ñ y.-erse 103/16 v.y.-medikten 069/20 v.y.-memiş 069/20 v.+m y.-memiş 130/35 v.+ñ y.-messe 103/16	vallahā	bk. vallāhi v. 082/35
vādi	<i>is.</i> < <i>Ar. vādī</i> , koyak v.+niñ 095/45	vallāhi	<i>is. Ar.</i> vallāhi, tallāhi yemin sözü v. 026/20, 026/30
vağon	<i>is.</i> < <i>Fr. wagon</i> , demir yolu aracı v.+larınā 043/35	van	<i>öz. is.</i> Van ili v. 083/15 v.+a 083/15(2), 083/30 v.+ā 014/5 v.+dan 083/25, 083/30, 083/40 v.+niñ 083/25
vağon	bk. vağon v.+unda 043/35(2)	vapı°r	bk. vapur v. 043/30(2), 083/15 v.+a 075/110, 083/25
vağt	bk. vakit 1. <i>is.</i> zaman v.+ında 071/35 2. <i>is.</i> durum v.+inā 102/55	vapır	bk. vapur v. 109/15 v.+ıla 109/15 v.+la 109/15
vahdettin	<i>öz. is.</i> Vahdettin, son padişah v. 130/55	vapur	<i>is.</i> < <i>Fr. vaporeur</i> v. 043/30, 083/5(2)
vait	bk. vakit <i>is.</i> zaman v. 010/105	var	<i>is.</i> olumlu ad cümlesi kuran ve sahiplik bildiren söz v. 001/15, 002/45, 002/50, 002/55, 003/5, 003/15, 003/105, 003/80, 006/25(2), 006/60, 007/10(2), 007/20, 007/25(2), 007/30, 007/50, 007/55, 007/60(3), 007/65(2), 008/5(2), 008/20(4), 008/60, 009/5(2), 009/15, 009/55, 009/80, 009/85, 009/188, 010/10(2), 010/15(2), 010/25, 010/30, 010/35, 010/55, 010/65, 010/90, 010/100(2), 011/30, 011/40(4), 011/45, 011/65, 014/10(3), 017/10, 017/15, 017/25, 018/15, 019/15, 019/30, 019/35, 019/55(3), 020/5(2), 021/55, 024/5, 026/5, 026/15, 026/20, 027/55, 028/15, 028/20, 028/65, 029/20(5), 029/25, 030/10, 030/20, 031/45, 032/30, 032/40, 034/25, 035/5, 035/10, 036/10(4), 036/25, 037/55, 038/13, 039/10(2), 039/15, 039/16, 039/17, 039/18, 040/15, 040/25, 040/30(2), 041/10, 042/10, 042/20, 042/30, 043/45, 044/5(3), 044/10(2), 044/15, 047/15, 047/35, 047/40, 047/45, 047/80(2), 047/95,
vaḡt	bk. vakit 1. <i>is.</i> zaman v.+ında 071/35 2. <i>is.</i> durum v.+inā 102/55		
vahdettin	<i>öz. is.</i> Vahdettin, son padişah v. 130/55		
vait	bk. vakit <i>is.</i> zaman v. 010/105		
vaḡt	bk. vakit <i>is.</i> 1. zaman v. 072/45, 041/15 v.+ıdı 037/50 v.+ında 072/5 2. durum v.+ina_örē 096/40		
vakit	<i>is.</i> < <i>Ar. vakt</i> , zaman v. 072/50		
vakit geçir-	oyalanmak, uğraşmak v.g.-idik 072/50		
vali	bk. vāli v. 120/30		
vāli	<i>is. Ar.</i> vali, ilbay v. 059/15, 130/60 v.+ler 102/25(2)		
valiz	<i>is.</i> < <i>Fr. valise</i> , bavul v.+leri 061/10		
valla	bk. vallāhi v. 001/15, 001/45, 026/20, 048/45, 083/55, 089/10, 104/150, 109/80		
vallā	bk. vallāhi v. 001/10, 001/15(2), 01/20, 001/25(2), 001/30(3), 001/35, 001/70, 016/18, 020/20, 020/25,		

047/120, 048/15, 048/20, 049/15,
 049/30(5), 049/35(5), 049/45(2),
 050/20, 050/45, 052/10, 050/65,
 050/110, 052/5, 052/40, 053/5,
 053/10, 054/20, 054/40, 055/15,
 056/5(2), 056/20, 057/55, 057/60,
 058/5, 058/10, 060/105, 061/15,
 062/10(3), 062/20, 062/30,
 064/35(4), 064/40, 065/10,
 065/20, 065/50(2), 065/55,
 065/65(2), 065/70, 065/80,
 066/15, 067/60, 067/70, 067/75,
 067/85, 068/30, 068/35, 068/40,
 069/35, 069/55, 071/10, 071/15,
 072/55(3), 073/25, 073/35,
 073/50, 073/60(2), 074/35,
 074/40(3), 074/50, 074/55,
 074/60(3), 074/75, 075/45,
 075/55(2), 075/65(2), 075/90(2),
 077/60, 078/30, 080/5, 080/10(6),
 081/15, 081/30, 082/20(3),
 083/15(2), 083/25, 083/35(5),
 083/40, 085/15, 086/5(2),
 092/25(3), 092/30(2), 092/35(2),
 092/60, 093/10, 094/5, 094/10(2),
 094/15(2), 095/10, 095/15(4),
 095/20(7), 095/25(5), 095/30(5),
 095/35, 095/40(2), 095/50(4),
 095/55(2), 095/65, 096/15,
 096/25, 096/50, 096/51, 096/52,
 097/20, 097/25(2), 098/5,
 098/10(3), 098/15, 098/20,
 099/5(2), 099/10, 099/15(3),
 100/35, 100/40(4), 101/15,
 102/45, 102/60, 103/15(2), 104/5,
 104/20(4), 104/45, 104/65(2),
 104/70, 104/85, 104/95(4),
 104/100, 104/145, 104/165,
 105/40, 105/65, 106/15, 106/25,
 106/30(2), 106/35, 106/55(2),
 106/60, 106/85(5), 106/90(2),
 106/95(2), 106/105, 106/115(2),
 106/120(2), 107/5, 107/25,
 107/30, 108/20, 109/25, 109/30,
 109/55, 111/5(2), 111/10, 111/20,
 113/25, 117/35(3), 118/30, 119/5,
 119/10(4), 119/15, 119/25,
 119/30, 119/35(2), 119/40(2),
 119/50(2), 119/52, 119/53,
 120/5(4), 120/10, 120/20,
 120/25(4), 120/30, 120/60(2),
 120/70(2), 120/80, 120/85,
 121/15, 123/5, 123/10(2),
 123/35(2), 124/5, 124/52, 125/20,
 125/45, 125/50, 125/55,
 125/70(7), 125/71(2), 126/15(2),
 126/25, 127/30, 127/35(3),
 127/45, 127/55(2), 127/65,
 127/70, 127/75, 127/80(3),
 127/90, 130/10, 130/50, 130/55,
 130/65(2), 131/5
 (vār) 002/15, 003/45(3),
 006/30(2), 007/25(2), 007/50(2),
 008/10(3), 008/15, 009/80,
 009/85, 010/40, 014/10, 017/25,
 019/10, 019/15, 019/60, 021/10,
 027/50, 028/20, 028/35,
 028/65(4), 036/15, 041/15,
 042/20(2), 042/30, 044/5(2),
 044/10(9), 044/25, 045/5, 045/10,
 045/15(2), 052/5, 052/40, 058/5,
 064/30, 064/35, 064/40,
 065/50(2), 065/80, 065/82,
 066/10, 067/85, 068/35(2),
 071/50, 071/51(2), 072/55(2),
 074/50(10), 081/15, 082/15,
 082/55(2), 083/40, 091/20(4),
 095/15, 098/10(6), 099/10,
 104/80, 106/15, 106/75(2),
 106/85, 106/90, 109/60,
 111/10(2), 111/35(2), 114/10,
 115/20, 115/25, 119/10(3),
 119/15, 119/20(2), 119/30,
 120/20, 120/70, 120/75, 120/85,
 122/15(3), 123/5, 124/50,
 125/50(2), 125/70(4), 126/15,
 126/20, 127/20, 127/50, 127/70,
 127/80, 130/5, 130/40
 v.+dī 001/30, 001/55, 002/55,
 003/10(5), 003/15(2), 003/20(4),
 003/25(2), 003/30(2), 005/15(2),
 008/60(3), 009/5, 010/10(2),
 010/20, 010/25, 010/35, 010/60,
 010/80, 011/25, 012/15,
 013/35(2), 017/15, 026/30,
 027/15, 027/65, 028/45, 034/25,
 034/35, 035/5, 043/15, 043/40,
 043/45, 043/55, 047/15,
 047/45(3), 047/50(3), 047/100,
 047/115, 047/125, 049/40, 050/80,
 052/35, 054/20, 057/40, 060/20,
 062/10, 062/20, 064/55, 065/10,
 065/25(2), 065/35, 065/60,
 067/40, 069/10, 069/50, 072/35,
 073/95, 073/97, 074/70, 075/50,
 075/55, 081/25(2), 089/15,
 092/50, 094/36, 095/50, 100/10,
 100/25, 101/5, 101/20, 104/135,
 106/85, 107/15, 107/20(3),
 107/40, 109/25, 109/30,
 109/70(2), 116/5, 120/55, 126/15,
 127/25, 127/45
 v.+dī 003/25(4), 012/10, 030/15,
 030/31, 043/40, 050/100, 058/5,
 058/10, 069/62, 072/35, 089/20,
 094/10, 106/35, 106/55, 107/45,
 120/55, 130/75
 v.+dik 010/5(2)
 v.+dir 029/25(2), 036/5, 040/35,
 049/35, 056/10, 057/30,

064/40(2), 073/75, 094/5(2),
 094/15, 095/20(3), 097/5(2),
 097/10, 101/65, 112/15(3),
 112/20
 v.+ıdı 001/60, 002/50, 003/25,
 006/50, 006/55, 007/20, 007/30,
 008/5, 008/55, 010/30, 010/75,
 012/10(2), 016/5, 016/16, 020/25,
 027/25, 028/15(2), 028/25(2),
 029/25, 031/55, 034/10, 036/20,
 037/15, 037/45, 040/5, 040/15(3),
 041/5, 041/10, 041/15(4), 042/15,
 043/10, 043/15, 043/40, 045/10,
 056/15(3), 057/35, 057/40,
 057/55, 057/60, 058/5, 060/10,
 061/15(2), 062/40, 065/25(2),
 065/80, 066/5, 066/10, 069/10,
 069/60, 070/50, 072/40, 073/5,
 073/98, 075/15(2), 075/30(2),
 075/45, 075/50(3), 075/80,
 078/20, 078/25, 078/31, 078/34,
 082/10, 082/15, 085/27,
 095/30(2), 095/35, 100/10,
 101/10, 101/35, 103/5(2),
 103/10(2), 105/15(2), 105/25,
 105/60, 106/20, 107/15,
 107/25(2), 108/20, 109/50,
 109/60, 109/65, 112/10, 117/10,
 118/25, 119/25, 121/5(3), 121/10,
 123/25, 127/5, 127/10(5), 127/50,
 127/85, 127/90(2), 130/50,
 130/55(3), 130/75
 v.+ıdı 003/10, 003/15, 006/10(2),
 008/25(3), 012/25, 027/40,
 030/20, 050/15, 056/10, 072/40,
 073/30, 073/90, 106/85, 107/30,
 118/25, 119/50, 120/40, 121/20,
 121/50, 127/90
 v.+ım 104/15
 v.+ımış 007/10, 007/35007/40,
 007/45, 007/60, 008/60(3),
 009/35, 009/50, 009/55, 009/165,
 019/20, 019/25, 023/12, 037/5(2),
 043/30, 049/20, 049/25, 049/45,
 050/10, 057/45, 060/5, 060/40,
 064/35(4), 065/50, 067/50(2),
 068/40, 068/50(2), 068/55(2),
 069/20, 070/5, 073/60, 073/65,
 074/55, 074/60, 095/5, 104/50,
 104/60(2), 104/110, 104/150,
 105/65, 106/70, 107/35, 114/5(3),
 117/20(3), 120/75, 120/80(3),
 120/85, 125/55(2), 127/55, 130/60
 v.+ımışımış 007/50
 v.+ısa 009/170, 011/95, 013/10,
 031/25, 043/50, 059/17,
 064/20(2), 073/10, 095/80,
 102/30, 106/110, 125/15
 v.+ısā 027/45, 040/20, 042/15
 v.+ıdı 068/10, 068/30

var-

v.-kā 048/15
 v.-kanā 048/15
 v.+mı 002/50, 005/30(2), 005/35,
 011/30, 083/35, 083/55, 089/20,
 105/15, 106/95, 109/30
 v.+mī 123/20
 v.-mış 028/25, 037/25, 060/105,
 083/15, 108/5, 120/80, 130/10
 v.+mışımış 009/160
 v.+mıydım 002/20
 v.+sa 003/45, 003/50(2), 003/70,
 003/105, 003/110(2), 009/170,
 011/10, 011/25(2), 011/55,
 045/25, 050/60, 054/10, 057/10,
 071/40, 074/75, 083/50,
 092/30(2), 107/5, 115/15, 122/15,
 126/20, 126/40
 gitmek, koyup gitmek
 v. 009/110(2), 009/115(2),
 009/120(2)
 v.-dı 007/65, 060/30, 060/70,
 082/30
 v.-dık 061/5,
 v.-dım 020/15, 077/5
 2. erişilmek istenen yere ayak
 basmak, ulaşmak, vasıl olmak
 v.-açak 130/15
 v.-acañ 020/15(3), 060/95
 v.-alım 010/55
 v.-an 052/35
 v.-anı 083/5
 v.-ası 008/30
 v.-asıyā 017/10
 v.-dığ 010/15, 010/25, 010/30,
 052/30, 060/5, 060/75, 061/15,
 061/20, 081/20, 083/5, 083/15(2),
 083/35, 106/5, 106/95(2),
 106/100, 106/105, 109/60, 109/65,
 127/10(2), 127/25(2),
 127/35, 127/40, 127/45(2),
 127/50(4)
 v.-dığda 020/5
 v.-dığdan 010/25
 v.-dıñ 020/5, 083/5, 083/35,
 104/25, 109/10, 109/15
 ‘v.-dık 020/5
 v.-dık 010/10, 010/15, 010/65,
 010/100, 014/5, 028/20, 041/5,
 041/20, 043/5, 043/25, 043/65(2),
 052/5(2), 052/20, 052/30, 060/20,
 060/85, 062/5(3), 062/15(2),
 062/20(2), 062/25(3), 065/40,
 065/65, 081/10, 083/30, 083/45,
 104/20, 104/25, 104/35, 106/95,
 107/40
 v.-dıkları 003/105, 104/70, 121/20
 v.-dıktan 003/95
 v.-dılar mı 076/10
 v.-dılarsa 009/45
 v.-dım 002/10, 002/50(2), 009/5,

009/10, 016/10, 017/5, 018/15(2), 041/5, 060/20, 060/75(5), 065/75, 070/20, 071/15(2), 075/40, 081/10, 083/15, 083/55, 106/15, 106/115(2), 109/55, 110/5, 118/10, 123/45 v.-dımıdı 075/35 v.-dımıdım 106/120 v.-dı mıydı 121/45 v.-dın mı 120/80 v.-dıydım 017/25 v.-dıysam 009/10 v.-dīm 042/5 v.-dīmı 017/5 v.-dīmız 065/30, 092/25 v.-dīnda 119/25 v.-dīmı 020/35 v.-dīmī 010/105 v.-ı 019/5, 043/55, 052/20, 109/75 v.-ıb 001/5 v.-ıdık 043/60 v.-ıka 065/55 v.-ılar 003/110, 003/135, 055/5, 077/25(2), 077/35, 131/10 v.-ılār 106/30 v.-ıllar 003/55, 013/5, 032/5, 032/10, 042/10, 042/30, 076/10, 076/20, 077/5, 106/30, 131/5 v.-ıllardı 101/65, 121/20 v.-iñ 031/45 v.-ınca 081/15 v.-ıp 007/5(2), 007/20, 121/20 v.-ır 007/45, 011/55, 032/20, 043/60, 044/20, 064/25(2), 074/40, 077/20, 092/60, 096/5, 106/60, 109/75, 119/35, 125/25(2), 127/92, 131/5 v.-ırdığ 101/5 v.-ırdık 001/5 v.-ırlar 011/10, 104/150 v.-ısağ 104/70 v.-ıydık 043/55 v.-ıyıñ 065/35 v.-ıyız 011/10, 054/10 v.-ıyor 104/75, 107/35(4) v.-ıyoruyūñ 122/5 v.-ır 043/60, 069/5 v.-ma 011/45 v.-madan 082/25 v.-maz 049/35(2) v.-muş 009/70, 009/170, 010/85(2), 020/35(2), 028/25, 037/50, 067/55, 067/65, 106/125, 130/20(2) v.-muşıyız 127/50 v.-muşız 127/20(3) v.-muşlar 009/45, 104/75 v.-riğ 056/20 v.-rız 038/5, 101/5	v.-sağ 043/65 v.-salarmışımış 037/30 v.-amadīñ 022/22 v.-amaycāz 060/80 v.-amayız 011/85 v.-ası oldu 047/10 v.-ıvirīñ 065/30 3. belli bir duruma, düzeye gelmek v.-ırdım 041/15 v.-sın 050/45 vār- bk. varmak 1. ulaşmak, vasıl olmak v.-dı mı 022/5 v.-dığ 061/20, 106/105 v.-dığ 109/30 v.-dığ 065/30 v.-dım 065/70, 127/80 vara yoa <i>zf.</i> < <i>vara yoğa</i> , her şeye v.y. 048/10 varana ol- < <i>viran olmak</i> , karanlık olmak v.o.-u oluşturmış 009/70 vardığ ol- < <i>vardık olmak</i> , varması yakın olmak v.o.-duğ 082/35 varıl- gidilmek v.-acağ 102/65 v.-ır 011/20 varil <i>is.</i> < <i>Fr. baril</i> , büyük kap v.+lere 024/25 variyet <i>is.</i> varlık, zenginlik v.+liydi 075/15 varlığ <i>is.</i> < <i>varlık</i> , mal, mülk, zenginlik v. 109/5 vasıta bk. vāsıta v. 057/61 vāsıta <i>is. Ar.</i> vasıta, araç v. 095/75, 104/140 v. ylan 095/55 vaşiki <i>sf.</i> < <i>vahşi</i> v. 125/55 vatan <i>is. Ar.</i> yurt v.+dā 075/90 v.+dān 075/95 v.+ımı 085/5 v.+ımızı 015/25 vatandaş <i>is.</i> yurttaş v. 049/5(2), 049/10, 073/45, 102/35 v.+iñ 125/50 v.+lar 015/20 vay <i>ünl.</i> “şaşma” sözü v. 048/20, 078/20 vazife <i>is.</i> < <i>Ar. vazıfe</i> , görev v.+ler 070/15 v.+si 115/20 v.+yi 005/20 vāzive bk. vazife v.+ñ 021/30 vaziyet <i>is.</i> < <i>Ar. vazıyet</i> , durum
--	---

	v. 044/5, 060/30 v.+te 050/45 v.+tē 034/15	v.-dīni 113/30 v.-e 012/20 v.-ecēm 074/20 v.-ecēgm 074/20(2) v.-ecek 106/125 v.-ecekler 012/25 v.-eceksiñiz 003/125, 125/60 v.-eceñ 074/20 v.-ecēsini 121/35 v.-ecez 011/90, 076/25(2) v.-ecēz 011/90, 108/15 v.-elim 036/15(2), 036/20 v.-en 012/20, 077/15(3) v.-eñ 036/20 v.-i 012/20 v.-iller 003/100, 076/10, 077/10 v.-illerdi 002/45, 012/20, 057/15, 067/35 v.-illerdi 067/35 v.-iñ 021/45, 055/25 v.-ir 003/110, 011/60(2), 113/25 v.-ir 077/15(3), 118/5 v.-irdi 121/45 v.-ir idi 113/30 v.-iriz 021/45, 064/20 v.-ise 064/15 v.-iseler 012/20 v.-iseñ 003/110 v.-iyo 064/15 v.-iyolar 064/60(2) v.-meñ 021/50 v.-meseler 012/25 v.-meyen 012/20 v.-mez 131/5 v.-mēz 012/20, 113/30 v.-señ 021/45(2) v.-emedi 001/25 2. ödemek v. 010/45 v.-di 010/50(4) v.-dik 010/50, 010/55 v.-eceñ 073/85 v.-ecez 020/35 v.-ecēz 106/10 v.-elim 028/15, 028/20 v.-iyiz 024/25 v.-medi 010/45 v.-mediñ 020/35 3. nasip etmek v. 021/55(2), 074/30(5) v.-di 015/20, 021/55(2), 104/50 v.-dī 015/30, 015/35, 064/5(2) v.-diñ 021/55 v.-diñ 107/65 v.-dīnden 021/55 v.-dīni 072/45 v.-ise 045/5, 070/63, 124/10 v.-ise 015/5 v.-irse 055/10 v.-mese 055/10
ve	<i>bağ.</i> Ar. ve v. 002/05, 002/20, 006/30, 011/30, 011/35, 011/100, 011/100, 011/104, 015/15, 015/25, 019/61, 022/10, 022/15, 050/70, 053/20, 063/10(2), 064/30, 073/55, 073/60, 085/15, 086/5, 088/10, 090/5, 097/5(2), 112/5, 118/15, 121/35, 123/70(2) (vē) 064/55	
vē-	bk. vermek (iletmek, eriştirmek) v. 065/55, 065/60	
vebā	<i>is.</i> Ar. veba, taun v. 130/30 v.+yi 130/30	
vecibe	<i>is.</i> < Ar. <i>vecibe</i> , görev v.+leri 088/10	
vedālaş-	< <i>vedalaşmak</i> v.-dığ 117/10	
ve de	<i>bağ.</i> aynı zamanda, ayrıca v.d. 040/40	
vefat it-	< <i>vefat etmek</i> , ölmek v.i.-tiler 088/10	
vekālet	<i>is.</i> Ar. 1. vekillik v. 073/95 v.+i (yük.) 073/95 2. bakanlık v.+e 043/30	
vekil	<i>is.</i> < Ar. <i>vekil</i> 1. evin büyüğü, reisi v.+ine 047/85 2. yetki verilen kişi v.+i 105/45	
velāsıl	<i>zf.</i> < Ar. <i>ve'l-hāsıl</i> , kısaltması v. 002/30, 031/35(3), 052/30 (velasıl) 058/16	
velāsılı	bk. velāsıl v. 060/10, 060/35, 060/50, 060/70, 060/100, 099/10, 119/15, 119/45 (velāsılı) 060/40, 060/50	
vele	<i>is.</i> gelinin üzerine örtülen örtü v. 050/100, 113/30(2) v.+sini 113/30	
velvele	<i>is.</i> Ar. güürültü, telaş v. 130/20	
vēr-	< <i>vermek</i> 1. bağışlamak, bırakmak, armağan etmek v. 003/110, 021/45 v.-ceksin 003/110(2) v.-di 064/10 v.-dī 002/25, 049/5, 064/60 v.-dik 036/20 v.-dim 012/20(2), 121/35(3), 121/40, 121/45(2) v.-diñ 012/20	

- v.-sin 013/55, 015/35, 070/15
4. bir şeyi birisine iletmek,
eriştirmek
v. 065/70
v.-di 020/20, 037/50, 106/110,
107/20
v.-dik 123/15
v.-diklerinden mi 076/25
v.-diler 010/15, 052/20, 127/40(2)
v.-dilër 106/125(2)
v.-dim 083/50, 085/25
v.-dīm 052/10
v.-ecek 064/15
v.-elim 106/125
v.-miş 106/125
v.-mişler 127/40
v.-dīñ 009/75
v.-iler 070/50
v.-iller 070/50
v.-irdik 031/15(2)
v.-iyim 068/55, 083/50
v.-iyoruz 111/15
v.-mediler 068/10
v.-mezdik 031/15
v.-iver 065/60
v.-iverdim 109/85
v.-iverisin 109/85
5. kızı, kadını evlendirmek
v.-cekler 065/30, 065/40
v.-dik 011/25(2)
v.-diler 082/5(4)
v.-di mi 064/5
v.-di mī 077/45
v.-ecek misiñ 003/55
v.-ecēñ 021/35(2)
v.-elim 021/35
v.-illersē 121/5
v.-iriz 021/35
v.-iyollar 067/85
v.-me 011/15
v.-mēcek misiñ 003/55
v.-meceñ 060/90
v.-medim 060/90
v.-mediler 065/25
v.-mek 003/55(2)
v.-mem 042/15
v.-seler 003/45
6. satmak
v.-di 005/30
v.-dīmiz 119/20
v.-dīñ 021/55
v.-dīñ 020/20
v.-ir 019/60
v.-iyoruñ 116/5
v.-medim 020/10
v.-mezlerdi 028/5
7. ikram etmek, dağıtmak
v.-dik 061/23, 089/10(2)
v.-dim 009/80(2)
v.-eceñ 010/75
v.-iler 063/13, 064/20(3), 077/35,
120/30
v.-iller 120/30
v.-illerdi 076/26
v.-irdi 067/5
v.-irlerdi 077/5
v.-irlerimişimiş 025/34
v.-iyollardī 110/10
v.-iyollar mī 015/10
v.-meye 049/10
v.-riz 049/10, 076/15
8. serbest bırakmak, kullandırmak
v.-di 083/50
v.-diler 117/15
v.-iyolları 117/15
9. yazmak
v.-diler 080/5,
10. emanet etmek
v.-dīme 028/20, 028/25
11. sipariş vermek
v.-dīñ 115/25, 115/27
12. sonuca varmak
v.-dīñiz 011/25
13. yerleştirmek, sokmak
v.-e 115/25(2)
v.-ilër 115/25(2)
v.-iller 115/25
14. hesabını vermek
v.-ecek 109/70
v.-irsin 107/80
15. göndermek, yollamak
v.-iñ 009/60
v.-miş 009/90
16. bitki, ağaç vb. ürün üretmek
v.-iP 039/5
v.-ir 028/65(2)
v.-irdi 028/65
v.-iyor 039/5(3)
v.-miyor 039/5(2), 039/10
17. atmak
v.-isin 038/12
18. ders vermek, öğretmek
v.-iyordu 043/45
19. yaratmak, halk etmek
v.-iyor 088/10
20. izin vermek
v.-medi 008/55
v.-mem 008/55
21. katkıda bulunmak
v.-mek 088/5
22. kazandırmak, katmak
v.-mez 120/70
veran ol- bk. virān olmak
v.o.-muş 062/15
verān ol- bk. virān olmak
v.o.-muş 060/35
verdir- verdirmek
v.-di 081/20
v.-iverdi 075/110
verem is. ince hastalık

	v. 029/25(2), 029/30, 117/20 v.+emiñ 117/25		123/60(2), 123/65 (veyāT) 049/35, 088/5(3), 088/10,
vergi	<i>is.</i> < <i>vergi</i> v. 075/70(2)	veyaut	<i>bağ.</i> < <i>Ar. ve + Far. yā + hōd</i> , veyahut
veril-	v.+siymiş 075/75 < <i>verilmek</i> 1. kız, kadın evlendirilmek v.-di 003/65 v.-ir 074/5 2. belirlenmek v.-ir 011/50 3. karar almak v.-ir 011/50 4. dağıtılmak, ikram edilmek v.-ir 022/23, 022/24, 125/40 5. başlanmak, armağan edilmek v.-ir 029/10, 067/35 v.-irdi 067/40 v.-irdi 067/40 6. satılmak v.-ir 095/60 7. sunulmak v.-ir 107/88 8. feda edilmek v.-miş 075/85	ve yaka	v. 073/95, 091/5, 093/5, 102/35, 102/50, 102/65, 113/35, 125/30 <i>is.</i> “v” şeklindeki yaka v.y. 106/80
verim	<i>is.</i> < <i>verim</i> , mahsül, randıman v. 039/5(2) v.+i (iye.) 028/65 v.+ler 028/65	veyrek	<i>is.</i> (?) v. 031/10
vesait	<i>is.</i> < <i>Ar. vesā'it</i> , araç, vasıta v. 043/65, 052/20	vilan	bk. filan v. 024/27
vesaire	<i>is.</i> < <i>Ar. ve + sā'ire</i> v. 010/25, 052/20, 119/45	vilat	bk. vilāyet v. 057/5 v.+ā 109/60 v.+iñ 109/50 v.+tan 109/35
vesayit	bk. vesait v.+ler 069/15	vilayet	<i>is.</i> <i>Ar.</i> il v. 102/10, 104/20
vesile	<i>is.</i> <i>Ar.</i> vesile, yol v.+ylen 040/5	vinç	<i>is.</i> < <i>İng. winch</i> , vinç, ağır yük kaldırma ve taşıma aracı v.+cile 120/75
vesselam	<i>is.</i> <i>Ar.</i> “işte o kadar” anlamında v. 130/35	vir-	bk. virmek 1. bir şeyi birisine iletmek, eriştirmek v. 001/20, 060/40, 071/40, 106/110 v.-di 001/25, 071/40 v.-dimiz 002/45 v.-ecēñ 009/75 v.-iller 073/55(2) v.-ir 073/45(6), 092/5 v.-iriz 103/5 v.-iyom 105/45(2) v.-miş 009/50, 009/75(3), 060/40 v.-mişler 105/60 v.-ris 100/45
vē şekli	<i>is.</i> “v” harfi şekli, biçimi v.ş.+ndeki 001/50		2. satmak v. 027/40 v.-iñ 027/55(3) v.-ir 027/40 v.-iyollar 027/55 v.-iyoruz 026/25 v.-meden 026/25 v.-mesem 026/25 v.-messeñ 027/55
veya	bk. veyā v. 003/30(2), 011/45, 011/55, 022/15, 022/22, 026/5, 027/60, 032/25, 096/5, 096/15, 096/40, 118/15, 118/20, 120/5, 121/25, 126/15		3. kızı, kadını evlendirmek v. 060/90, 060/100 v.-dik 025/15 v.-diler 042/15, 105/20 v.-dim 073/96 v.-ecek 060/85(2) v.-eceklermiş 060/80 v.-eceñ 060/90 v.-elim mi 096/10 v.-illersē 013/5 v.-iñ 056/20 v.-ir 056/20 v.-iseñ 042/15 v.-meyelim mi 096/10
veyā	<i>bağ.</i> < <i>Ar. ve + Far. yā</i> v. 011/90, 029/5, 102/60		
veyaT	bk. veyaut v. 011/60, 094/30 (veyat) 039/5, 121/20, 129/15 (veyāt) 003/30, 003/40(2), 003/45, 003/50(3), 003/60, 003/65, 003/70, 003/100, 003/110, 003/115, 003/130, 006/55, 011/5, 019/30, 027/15, 048/40, 051/10, 053/5, 053/10, 095/10, 099/5, 102/35, 102/45, 105/65, 109/80, 119/45, 121/55, 123/35,		

- v.-me 060/90
v.-rim 056/20
4. ders vermek, öğretmek
v.-di 043/45
v.-dī 043/45
v.-medi 043/45
5. ödemek
v.-di 043/70
v.-dī 043/70
v.-iñ 043/50
v.-ip 043/60
v.-irdiñ 043/50
v.-mēyiz mi 043/70
v.-mez 043/70
v.-mēz 001/15
v.-mez mi 043/70
v.-ebiliyoñ 027/45
6. ders verip sınava girmek
v.-dī 073/5
v.-irdik 043/40
v.-iseñ 001/40
7. nasip etmek
v.-dī 015/20
v.-dīne 015/15
v.-ise 071/20
v.-isē 071/40
v.-miş 075/75
v.-sin 033/5, 065/20, 071/20(5)
071/25(3), 071/30, 071/35(2),
071/40(2), 071/45(2), 089/32
v.-sīn 013/55(2)
8. feda etmek
v.-dik 130/40
9. serbest bırakmak, kullandırmak
v.-diler 043/20
10 .ikram etmek, dağıtmak
v.-dilerse 058/10
v.-idik 101/60(2)
v.-iller 042/25, 094/25, 105/40
v.-illerdi 094/25, 094/35,
105/30(5), 105/35
v.-ir 048/35, 105/70(2)
v.-ir 105/70
v.-iridik 101/60
v.-mişler 105/70
v.-riz 095/30(2)
11. tahsis etmek
v.-dim 060/105
12. teklif etmek
v.-dim 027/60
v.-irim 027/60
13. bağışlamak, bırakmak,
armağan etmek
v.-dim 013/15(2)
v.-ecek 057/10
v.-ecem 105/55(2)
v.-eceñ 105/45(2)
v.-i 079/10
v.-ī 064/62, 079/10(3)
v.-iller 002/40, 048/35(2), 048/40,
078/5
v.-illerdi 013/40(3), 045/25,
057/10, 076/15, 105/40(2)
v.-illerdī 013/40(2), 045/26
v.-illerse 048/35, 129/10
v.-irse 105/45
v.-ise 131/5
v.-iyollar 002/45
v.-mezlerdi 013/40
14. devretmek
v.-diydim 073/96
15. göndermek
v.-elim 009/60
v.-iñ 009/90
v.-mişler
16. atmak
v.-iller 073/50(2), 073/55(2)
v.-illerdi 073/50
17. teslim etmek
v.-iller 103/15
v.-mişler 068/20, 105/60
18. ürün vermek
v.-meyince 098/15
19. teslim olmak
v.-meyince 130/25
viran gal- < *viran kalmak*
v.ğ.-dı 043/55
virān ol- < *viran olmak*, yıkılmak
v.o.-dū 082/45
virdir- < *verdirmek*, dağıtırmak
v.-dim 073/35
virece ol- < *verecek olmak*, vermeye
niyetlenmek
v.o.-ullar 105/50
viresiye *is.* < *veresiye*
v. 092/55(2)
viril- 1. bağışlanmak, armağan edilmek
v.-ecek mi 013/15
2. ikram edilmek, dağıtılmak
v.-ir 094/25, 096/5, 096/15
v.-iyor 101/60
3. kız, kadın evlendirilmek
v.-ir 096/15
v.-ivirmiyelim
4. okunmak
v.-irdī 101/55
viste bk. vizite
v.+ye 001/60(2)
vita *is.* bir yağ, margarin adı
v. 057/60(3)
vitrin *is.* < *Fr. vitrine*, camlı dolap
v.+ī 025/15
vize *öz. is.* Vize adlı ilçe
v+den 016/10
v.+ye 016/10
vizite *is.* < *It. visita*, doktor sevk kağıdı
v.+yē 001/60
vur- 1. elini veya elindekini bir yere
hızla çarpmak
v.-a 104/130

- v.-ā 104/120(2), 104/130
v.-acağ 011/95
v.-acāz 003/135
v.-aydı 019/30
v.-du 104/130(5)
v.-duğlarını 001/60
v.-dum 017/25(2), 060/50, 106/45
v.-dum muydu 017/20, 070/55
v.-du mu 001/30, 019/20(2)
v.-du muydu 106/100
v.-dūmuz 126/25
v.-u 011/95, 112/20
v.-uça 019/20
v.-ular 104/145
v.-ullar 003/135, 104/145,
131/15(2)
v.-uñ 127/60
v.-up 126/40, 127/60
v.-ur 070/50(2), 074/25(2)
v.-urdu 001/30(3)
v.-usā 019/20
v.-uyor 104/130(2)
v.-uyoru 127/60
v.-abilen 074/25(2)
v.-abilseler 003/135
v.-amadan 046/5
v.-amadı 075/80
v.-amassalar 003/135
2. silahla yaralamak, öldürmek
v.-acağsınız 005/10
v.-duğ 065/55
v.-dular 075/25
v.-madım 107/15
v.-muş 104/85
v.-muşlar 009/180
v.-ub 108/5
v.-ullar 108/15
3. saldırmak
v.-acağ 075/10(2)
4. hızla çarpmak, değmek
v.-arağ 085/10
5. hareket et(tir)mek
v.-dū 005/10
v.-muş 105/70
v.-up 105/70
6. zarar vermek
v.-du 005/30
7. sondaj yapmak
v.-duğ 095/70
8. koymak, yapmak
v.-duğ 067/85
v.-ursuñ 122/15
v.-uruz 074/10(2)
v.-usuñ 051/5
9. uygulamak
v.-duñ muydu 119/40
10. batıcı, kesici cisimleri
saplama, kakmak
v.-ullar 100/30
11. isabet ettirmek
- v.-usuñ 011/75
vuracā ol- < *vuracak olmak*, vurmak istemek,
vurmaya niyetlenmek
v.o.-sa 003/100
vurduğdu *is.* < *vurduktu*, yırtıcı hayvanların
sürüye zarar vermesi
v. 100/15(2)
vurduğma *is.* < *vurdukma*, yırtıcı hayvanların
sürüye zarar vermesi
v. 100/15
(vurduğmu) 100/15
vurdurt- vurmaya izin vermek
v.-madı 074/25
vurgun yi- < *vurgun yemek*, sakat kalmak,
yaralanmak
v.+u y.-yin 033/35
vurul- 1. yapışmak, dayanmak
v.-dum 065/75
2. yaralanmak, öldürülmek
v.-du 102/25
v.-muş 007/30
3. uygulanmak
v.-ur 023/5(2)
4. hazırlanmak, konmak
v.-ur 074/5, 074/10, 074/25
vücut bk. vücut
v. 089/32
v.+um 065/75
v.+unuñ 019/55
vücut *is.* < *Ar. vücut*, beden
v.+um 065/70

Y

- ya** *bağ.* < *Far. yā, ya, ya da*
y. 001/50(2), 027/75, 034/25,
038/5, 048/40(2), 054/5,
057/10(2), 075/65, 076/5, 076/20,
077/10(2), 079/10(5)
- ya** bk. *yā (iünl.)*
y. 002/50, 007/5, 007/65, 023/5,
042/5, 042/20, 042/25, 049/40,
065/60, 072/55, 073/30, 081/30,
082/10, 104/50, 105/40, 106/15,
106/30, 118/30, 123/20, 124/5
- ya** bk. *yağ*
y.+ı (iye.) 057/60, 102/40(2)
y.+ı̄ (iye.) 050/110, 050/115,
101/40
y.+ınan 072/45
- yā** bk. *yā (iünl.)*
y. 013/50
- yā** *iünl. Ar. ya, ey, yahu*
y. 001/15(4), 001/20(4),
001/25(3), 001/30(2), 001/35,
001/50, 001/60, 001/70(3),
002/40, 002/45, 003/10, 003/20,
003/50, 003/60(2), 003/105,
003/120, 006/15, 006/20, 006/50,
006/61, 007/5(3), 007/10(3),
007/15(2), 007/20, 007/35,
007/40, 007/45, 007/50(2),
007/55(2), 007/60(2), 008/10,
008/50, 008/60(2), 009/100,
009/185, 010/10(2), 010/35,
010/45, 010/50(2), 010/75(2),
010/80(2), 010/85, 010/90,
010/95(2), 010/100, 010/105,
010/110(5), 010/111, 011/20,
011/35, 011/65, 011/95, 011/102,
012/15, 013/25, 013/30(2), 016/5,
016/10, 016/17, 017/10, 017/20,
017/27, 018/20, 020/5, 020/10(2),
020/15(4), 020/20, 020/25(3),
020/30, 020/40(2), 023/5, 024/5,
028/15, 028/20, 035/15, 036/25,
041/20(3), 042/10, 042/25,
042/30, 042/35, 042/48, 043/15,
043/20, 043/25(2), 043/5, 043/60,
043/70, 044/15(2), 044/20,
044/25(4), 052/15(2), 057/5,
057/10, 057/60, 061/24,
063/12(2), 064/20(2), 065/80,
066/5, 067/60, 068/40, 068/55,
075/75, 081/15, 081/20, 083/10,
083/20, 083/35(4), 083/50, 084/5,
089/10(3), 089/25(3), 089/30,
089/31(3), 096/10, 096/20,
104/60, 104/65(3), 104/75,
104/80, 105/45(2), 105/50(2),
105/70, 120/5, 120/15, 120/25,
121/55, 125/20, 127/20, 127/30,
130/35
2. evet, tabi
y. 092/61
bk. *bağ. ya*
y. 014/10, 019/20(2), 019/5,
019/45, 020/20, 020/35(3),
021/35, 021/40, 024/20, 026/20,
027/15, 027/70, 027/75, 028/25,
028/40, 029/10, 030/5, 030/32,
031/55, 032/35, 034/20, 034/25,
034/35(2), 037/15, 037/25,
037/30, 041/5, 042/15, 043/45,
043/50, 043/55, 048/45, 050/45,
050/95, 052/10, 055/15,
057/45(2), 057/55, 059/17,
060/35, 060/40, 060/55, 060/115,
062/40(3), 065/30, 065/50,
065/55, 065/75, 065/80,
066/15(2), 067/70, 067/80,
068/10(2), 068/35, 068/50,
068/55, 068/60, 069/5, 069/55(2),
069/60, 070/35, 072/25(2),
072/40, 073/25, 073/50, 074/15,
074/20, 075/25, 075/75, 075/85,
076/20, 076/25, 077/5, 077/15(2),
078/15, 081/20, 082/10, 082/25,
082/35, 083/20, 089/10, 089/15,
093/25, 095/10, 095/82,
096/15(3), 096/30, 096/40,
096/45(3), 096/50(2), 096/53,
098/5, 098/10, 100/10(2),
100/25(3), 100/30(3), 101/5,
101/20, 101/30, 101/60, 103/10,
103/15(2), 104/20, 104/45,
104/65, 104/100, 104/135,
104/165(2), 105/15, 105/20(2),
105/25, 105/30, 105/35,
105/45(2), 105/50(2), 105/60(2),
106/25(2), 106/30, 106/55,
106/65, 106/70, 106/80, 106/95,
106/100, 106/115, 108/5, 108/15,
108/20, 109/5, 109/55, 109/70,
116/5, 117/15, 118/30, 120/35,
121/20, 121/35, 121/56, 122/10,
122/15, 123/10, 123/25, 123/40,
123/65, 124/20, 124/25, 124/50,
125/55, 127/25(2), 127/30,
127/65, 127/85, 127/91, 127/92
y.+_dam (ya adam) 001/40
bk. *yağ*
y. 024/25, 074/70, 081/25,
095/60(2), 100/15
y.+_bi (yağ gibi) 074/75
y.+da 124/30
y.+ını 024/10
y.+la 092/5
y.+nı 057/60, 101/45(2)
bk. *yağmak*
y. 100/20, 100/25(2)

	y.-dı 065/55, 104/150		031/50(2)
	y.-dı mıydı 028/40, 073/30		y.-arımış 081/5
	y.-madı 098/5		y.-dı mı 065/50
	y.-maya 043/65		y.-sın 071/15
	y.-mayınca 098/5	yağır ol-	yara olmak, yara açılmak
	y.-miş 104/150(2)		y.o.-ur 028/35(2)
	y.-ncayā _{dar} 129/5	yağış	<i>is.</i> yağış
	y.-r 015/10		y. 027/35
	y.-sın 013/55	yağlı	<i>sf.</i> yağlı, yağı olan
ya da	<i>bağ.</i> veya		y. 076/15
	y.d. 028/45, 034/20	yah	<i>ünl.</i> bir üzüntü ve özlem sözü
yab-	bk. yapmak		y. 008/25
	y.-acağ 106/40	yahu	<i>ünl.</i> < <i>Ar.</i> yā + hū, yahu
	y.-acāsa 067/50		y. 009/170
yáb-	bk. yapmak	yahmah	bk. yakmak
	y.-arsınız 010/40		<i>is.</i> tutuşturmak
yaba	<i>is.</i> harman savurmakta		y. 072/20
	kullanılan, çatal biçiminde,	yahni	<i>is.</i> < <i>Far.</i> yahnī, et yemeği
	tahtadan tarım aracı		y. 047/120, 096/20, 118/5
	y. 101/20(2)		(yahnī) 047/125, 122/15
	y.+yla 090/5, 101/35		y.+si 124/10
	y.+ylan 028/60(2), 073/90	yāhuT	<i>bağ.</i> < <i>Far.</i> yā + hōd, veya, ya da
	y.+yna 031/10, 031/30(4)		y. 071/45(2)
yaban	<i>is.</i> < <i>Far.</i> beyāban, yabancı, el	yaiş	bk. yağış
	y.+a 018/15		y. 098/5(3)
yabāni	<i>sf.</i> kendiliğinden yetişen bitki	yağ-	< <i>yakmak</i>
	y. 029/15		1. tutuşturmak, yanmasına yol
yabancı	<i>sf.</i> 1. aileden, çevreden olmayan		açmak, yanmasını sağlamak
	y. 006/65, 011/10, 093/25, 097/15		y. 040/10
	y.+nıñ 009/10		y.-allār 019/35
	2. ecnebi, başka milletten olan		y.-allar 019/35, 120/60
	y. 015/25		y.-ardıg 006/20, 006/25(2),
	3. aynı türden olmayan		105/10(3)
	y. 027/5		y.-ardıq 031/30, 106/75
yabancılık	<i>is.</i> yabancılık		y.-arız 006/25, 014/10, 035/10,
	y.+ımızdan (yabancılıımızdan)		074/45
	050/15		y.-aydıñ 123/35(3)
yabı	bk. yaba		y.-mişlar 009/180
	y.+yla 127/5		y.-sañ 031/45
yağ-	bk. yakmak		2. kına, yakı koymak, sürmek
	1. ateşle yok etmek		y.-allar 025/20, 096/25, 113/20(3)
	y.-acañ 023/5		y.-ar 025/20
	y.-añ 023/5		y.-arlar 077/50
	2. ışık vermesini sağlamak		3. ışık vermesini sağlamak
	y.-dıg 106/60		y.-arқанan 031/35
yağ	<i>is.</i> bitkisel ya da hayvansal madde		4. ateşe vermek
	y. 071/10, 074/70(2), 076/15,		y.-tılār 130/55
	085/20		5. aşık olmak
	(yāğ) 097/25	yāğ-	y.-amadım 089/10
	y.+dā 122/15		bk. yakmak (tutuşturmak,
	y.+ī 105/10		yanmasına yol açmak)
	y.+ıla 025/5		y.-ā 057/30(2)
	y.+ınan 105/5, 105/10		y.-sām 009/145
	y.+ını 051/5, 105/10, 122/15	yağa	<i>is.</i> < <i>yaka</i>
	y.+ınī 074/70		1. yaka, taraf
	y.+ıyla 009/175		y. 009/10
yağ-	1. kar, dolu, yağmur gökten inmek		y.+sında 069/15(2)
	y.-acağmı 027/75		y.+ya 075/110
	y.-ar 027/75(2)		2. giyilerin boyna gelen, boynu
	y.-ardı 006/10, 027/75, 031/40,		çeviren bölümü

yağacak	y.+ñ 033/30 <i>is.</i> < <i>yakacak</i> , odun, kömür y. 009/50	yağışıklı	y.+ı (iye.) 077/40 y.+ī (iye.) (<i>yağışī</i>) 067/30 <i>sf.</i> < <i>yakışıklı</i> , güzel, gösterişli erkek y.+ydı 007/50
yağala-	< <i>yakalamak</i> 1. bir kimseyi hoşla gitmeyecek bir durumda bulmak y.-dılar 106/5, 127/30 y.-dım 123/55 y.-llar 109/40 y.-rқанā 106/35 y.-llarsa 106/30 2. ele geçirmek, derdest etmek y.-dıydım 104/30 3. elle tutmak y.-dım 106/110	yağıştır-	< <i>yakıştırmak</i> y.-ıllardı 067/35
yağalan-	< <i>yakalanmak</i> 1. bulunmak y.-dı 104/130 2. ele geçirilmek y.-dık 106/30	yağlaş-	< <i>yaklaşmak</i> y.-ırқā 094/25 y.-tım 034/25
yağar-	< <i>yakarmak</i> , dua etmek y.-ır 125/25	yalala-	1. yiyip bitirmek y.-r 104/165 2. bir şeyin üzerinde dilini sürüp geçirmek y.-sın 105/40(2)
yağarşimşek	öz. <i>is.</i> < <i>Yakarşimşek</i> , soyadı y. 033/5	yalala-	< <i>yağlamak</i> , yağ sürmek y.-llar 092/10 y.-rdım 021/10
yağasinek	öz. <i>is.</i> < <i>Yakasene</i> k, Afyon'a bağlı bir kasaba y.+ten 126/10 (<i>yağasinēk</i>) 126/10	yalak	<i>is.</i> < <i>yalak</i> , hayvanların su içtiği kap y. 019/40 y.+lara 019/50
yağasız	<i>sf.</i> < <i>yakasız</i> , yakası olmayan y. 107/80	yalak başında kal-	< <i>yalak başında kalmak</i> , başına felaket gelmek y.b.k.-asicā 033/35
yağı	<i>is.</i> < <i>yakı</i> , tedavi için kullanılan beyaz lapa y. 019/50(2)	yalakla-	< <i>yalaklamak</i> , ağaçların altını çapa ile düzenlemek y.-dığdan 023/5 (<i>yalaklāyoñ</i>) 023/5
yağıl-	< <i>yakılmak</i> , kına vb. sürülmek y.-ır 125/35	yalan	<i>is.</i> yalan, uydurma y. 026/20, 032/40, 081/15, 088/20, 098/15, 107/55, 108/20 y.+ñ 065/40 y.+mı 071/50
yağın	< <i>yakın</i> 1. <i>sf.</i> aralarında sıkı ilgi bulunan y. 001/50, 003/75, 011/5, 015/30, 015/35, 055/10, 121/20 y.+dık 001/50 2. <i>is.</i> aralarında sıkı ilişki bulunan dost, arkadaş, akraba y.+ı (iye.) 125/30(2) y.+ī (iye.) 049/10 y.+ıyla 011/75 y.+lar 063/10 y.+ları 011/70 y.+larıyla 121/40 3. <i>is.</i> uzak olmayan y. 034/20, 049/46, 050/115, 068/5(2), 068/10, 105/25, 107/30 y.+dı 065/20 y.+ımış 060/70 y.+ız 101/55 4. <i>sf.</i> benzeyen, yakışan, yaklaşan y. 050/35	yalanñ	bk. yalan y.+ım 071/50
yağış-	< <i>yakışmak</i> , yaraşmak, uygun olmak y.-ırsa 050/70, 050/75	yalançı	<i>sf.</i> < <i>yalancı</i> , sahte y. 002/45
yağışık	<i>is.</i> < <i>yakışık</i> , uygun, yaraşan	yalandan	<i>zf.</i> yalancıktan, sureta y. 057/15, 057/30
		yalan ol-	yalan olmak y.o.-ur 088/15
		yalan-	< <i>yağlanmak</i> , yağ sürülmek y.-ır 050/115
		yalı	bk. yağlı y. 019/35, 050/115, 092/10, 101/45 y.+sı 040/35
		yalıca	<i>zf.</i> < <i>yağlıca</i> , yağkırı bir biçimde y. 105/30
		yalı kurşuna gel-	< <i>yağlı kurşuna gelmek</i> , ölmek, öldürülmek y.k.g.-esicē 033/35
		yalınız	bk. yalnız 1. <i>e.</i> ancak y. 017/5, 047/35 2. <i>e.</i> sadece y. 022/15
		yalınız	bk. yalnız 1. <i>bağ.</i> ancak

- y. 005/20, 012/25, 014/5,
026/25(2), 026/31, 037/10,
037/30, 040/41, 040/42, 043/30,
053/15, 060/35, 061/10, 064/10,
067/65, 068/50, 073/97, 074/60,
075/55, 075/110, 096/52,
101/45, 101/50, 101/55, 106/20,
110/11, 111/25, 111/38, 113/30,
123/65, 125/65, 127/35
2. *z.f.* tek başına
009/20, 009/25, 047/35, 050/90,
062/20, 073/5, 075/15
3. *z.f.* sadece
y. 109/75, 111/10, 120/35
- yalnız** e. sadece
y. 050/35
- yalvar-** yalvarmak
y.-ır 125/25
- yamaç** *is.* karşılık
y.(c)+ı (iye.) 055/10
- yāmi^or** bk. yāmır
y. 088/5, 088/10, 091/20, 100/20
y.+da 100/20
y.+iñ 100/25
- yāmır** bk. yāmır
y. 006/10, 043/65, 073/30, 092/15
- yāmurlı^ğ yurdu** *is.* < yağmurluk yurdu, çardak
y.y. 047/185
- yāmür** *is.* < yağmur
y. 028/40
- yan** 1. *is.* beraberinde olma
y.+da 007/35, 007/40, 012/15(2),
019/20, 025/20, 031/55, 059/5(2),
059/10, 060/100, 085/15, 104/40
y.+dā 012/15, 013/40, 019/25,
073/15, 120/5, 121/55
y.+dağı 011/50, 075/85
y.+daki 105/45(2)
y.+ıma 127/55, 127/65, 127/70
y.+ımā 046/5
y.+ımda 009/25, 010/40, 056/5,
106/5, 119/10
y.+ımdā 106/115, 107/40
y.+ımızda 001/10, 119/5
(yānımızda) 056/20
y.+ımızdā 107/15
y.+ına 001/10, 021/25, 074/50
y.+inā 101/55
y.+ında 010/100, 024/15, 025/15,
060/45, 113/20, 121/50
y.+ında mī 024/15
y.+iñıza 083/45
y.+larında 120/10
y.+na 009/90, 059/5(2), 109/70,
124/25
y.+nā 122/10
2. *is.* yön, taraf, cihet
y. 044/5
y.+a 017/20, 017/25, 068/60,
101/20
y.+da 036/10, 057/15, 057/20,
062/10, 066/10, 073/95, 075/111,
122/15, 127/25, 127/55
y.+dā 065/60, 074/40
y.+dağı 120/85
y.+daki 003/135
y.+dan 010/65, 010/90(2),
017/15, 017/25, 034/30, 037/15,
062/30(2), 104/125
y.+daydī 031/40
y.+daymış 007/40
y.+ı (iye.) 001/65(2), 073/40,
109/50, 130/35
y.+ī (iye.) 107/75
y.+ım 100/10
y.+ında 001/25, 007/40
y.+ımda 065/75
y.+ımızda 127/90
y.+ımızdan 104/15
y.+ına 010/55(2)
y.+iñdā 074/65
y.+ını 109/50(2)
y.+larımız 064/55
y.+larımızı 054/20
y.+larınā 107/10
y.+na 003/100(2), 003/105,
009/155(2), 017/25, 031/30,
036/30, 057/15, 070/50(2),
073/90, 077/15(2), 083/25,
101/20(2), 104/125, 106/65(2),
106/75, 109/35, 121/55,
123/75(2), 125/55, 130/25(2),
130/65(2)
y.+nı 001/55(2), 109/35
y.+nā 031/30, 106/75
3. *is.* yer
y.+ıma 082/25
y.+ımıza 082/25
y.+da 008/20(2), 048/15, 050/50,
050/55, 050/105
y.+dā 063/10
y.+dan 107/30
y.+ıma 020/15, 020/35(2)
y.+ımī 119/45
y.+ımıza 082/30, 109/50
y.+iñ 054/15
y.+ına 001/55, 008/20, 020/35,
036/15, 067/85, 119/53
y.+nā 063/10
y.+iña 009/30
y.+ında 002/40, 008/60, 048/5,
048/20, 106/85
y.+ındā 050/55
y.+na 003/131, 009/10(2),
009/50, 010/60, 020/15(3),
022/22, 034/25(2), 034/30,
047/30(2), 47/140, 048/15, 052/5,
099/10, 106/125, 107/40, 123/10
y.+nā 017/20, 108/10, 123/45
y.+nı 047/140(2), 047/175(2)

	y.+nıñ 062/5 3. <i>is.</i> düşünce, taraf, kanı y.+dayñ 007/40 4. <i>is.</i> bedenin bir bölümü y.+ı (iye.) 017/20, 080/10 y.+ım 008/20, 008/25 y.+ı mıymış 017/15 y.+ıñ 019/45 5. <i>is.</i> karşıt iki gruptan her biri y.+dan 021/50 6. <i>is.</i> özellik y.+i (iye.) 026/5 7. <i>is.</i> kısım y.+a 068/55 8. <i>e.</i> beri, bugüne y.+ı 073/70 y.+nā 094/5	027/15, 027/65, 027/70, 029/25, 034/10, 037/20, 040/10(2), 040/15, 040/20, 040/25, 040/30, 040/35(2), 040/40(2), 040/42(2), 043/20, 044/10, 044/20, 044/25, 049/20, 049/35(2), 054/45, 056/22, 063/5, 064/35, 064/50, 065/5, 067/10, 067/35, 070/50, 070/55, 078/20, 081/31, 085/20, 088/15, 091/20, 092/40, 099/5, 101/60, 102/50, 102/55, 102/60, 102/65, 104/10, 104/55(2), 104/70, 104/95, 106/20(2), 106/25, 106/45, 106/60, 106/70, 106/80(2), 106/95, 106/100, 106/110(2), 106/120(2), 106/125(2), 111/5, 111/10, 111/15, 111/20, 111/30, 112/5, 112/10, 115/15, 115/20, 118/15, 119/5, 119/15(2), 119/20, 119/25, 119/30(2), 119/35(2), 119/40, 119/50(2), 120/10, 120/20, 120/25, 120/55, 120/80, 121/5, 125/40, 125/65, 125/70(2), 126/10, 126/25, 127/20, 129/15
yan-	1. ateş durumuna gelmek y.-a y.-a 047/60 y.-an 050/110 y.-ınca 130/20 y.-ır 009/115 y.-ırdı 067/15 y.-mıyoru 111/35 2. üzülmek y.-ā 009/140(2) 3. ısı, ışık vermek y.-acağ 057/55 y.-ardı 081/30 y.-ır 031/50 y.-ıyorsā 081/10(2) 4. vücut ısısı artmak y.-dım 065/70	yanı bk. yāni y. 027/40, 032/5, 032/41, 075/70(2), 075/75(2), 076/5, 100/45, 106/5(5), 106/10(4), 106/15, 106/20(3), 106/25(2), 106/30(5), 106/35(2), 106/40(3), 106/45(3), 106/50(3), 106/55(2), 106/60(2), 106/65(2), 106/70(4), 106/75(3), 106/80(4), 106/85(4), 106/90(6), 106/95(2), 106/100, 106/105(2), 106/110(4), 106/115(5), 106/120(2), 107/10, 107/35, 119/15, 119/30, 119/50, 127/65, 130/5
yañal	öz. <i>is.</i> < <i>Yanal</i> , kişi lakabı y. 036/15	yāni bk. yāni y. 001/30, 001/65, 002/05(2), 013/5, 013/15, 013/25, 013/40, 013/45, 019/10, 019/35, 026/20(4), 027/10, 027/15, 027/75, 032/40, 034/25(2), 034/35, 048/40, 049/10, 059/10, 063/5(3), 064/30, 063/5, 073/15, 075/30, 075/50, 075/55, 075/60(2), 075/85(2), 098/5, 107/25, 108/15, 109/5(2), 110/13, 125/30 (yāni) 034/25 (yāni) 003/5, 013/20, 013/30, 013/40, 013/45, 013/55, 026/5, 032/30, 032/40(2), 048/25, 064/15, 064/25, 075/10, 075/50, 075/85, 075/90, 075/100, 108/15, 109/5
yanar ol-	yanmaya başlamak y.o.-du 081/10(2)	
yanaş-	yaklaşmak y.-mayıverirdi 121/45	
yanaştır-	yaklaştırmak y.-mışlar 009/175	
yanca	bk. ancak y. 044/15	
yanğı	<i>is.</i> < <i>yanğı</i> , akis y.+sı 019/20	
yanğın	<i>is.</i> < <i>yanğın</i> , hasret, içi yanık y.+dır 011/35	
yanı başı	<i>is.</i> hemen, yanı, omuz başı y.b.+mızā 059/10 y.b.+mızda 045/20 y.b.+mızdan 109/30 y.b.+na 096/40 y.b.+nda 007/40 (yanı beşinde) 013/15 y.b.+ndan 017/15	
yanık	<i>sf.</i> < <i>yanık</i> , yanmış y. 052/30(2)	
yanı	bk. yāni y. 001/25, 002/15, 013/30, 016/5(3), 016/10, 016/15, 019/5,	yāni <i>bağ.</i> < <i>Ar. ya 'nā</i> , demek, demek ki y. 001/25, 001/55(2), 001/60,

<p>002/10, 002/15, 002/20, 002/25(2), 002/30(2), 002/35(5), 002/40(2), 002/50(2), 002/55(2), 003/5, 003/15, 003/90, 005/20, 006/5, 006/10, 006/15, 006/20, 006/25, 006/30, 006/35, 006/55, 006/60, 010/5, 010/20, 010/25, 010/115(2), 011/5, 011/20, 011/60, 011/90, 012/5, 013/30, 015/10, 015/15, 015/25, 015/35(2), 016/5(2), 016/15(2), 022/10, 022/15, 022/20, 025/30, 026/15, 026/20, 026/25(2), 027/5(2), 027/35, 027/40, 027/45, 027/65, 027/70, 027/75(2), 027/76(2), 028/15, 029/10, 029/15, 029/20(2), 029/25, 033/30, 033/35, 037/15(2), 037/25, 037/35, 037/40, 037/45, 038/5, 040/5, 040/10(2), 040/15(2), 040/25(3), 040/40, 043/40, 043/70, 044/5, 044/10(2), 044/15, 044/20, 045/25(2), 046/5, 048/30, 049/30, 049/35(2), 050/55, 050/70, 050/120, 051/15, 053/20, 057/30, 057/55, 060/35, 060/45, 061/15, 062/10, 062/15(2), 062/20, 064/35(3), 064/55, 067/80, 069/10, 069/20, 069/50, 069/60, 069/62, 070/10, 072/25, 073/15, 073/55, 073/60, 073/70(3), 074/15, 074/25, 075/70, 086/5, 086/6, 088/15, 088/20, 089/10, 090/5, 091/5(5), 091/10(2), 091/15, 091/20(2), 091/21, 091/23, 092/15, 092/62(2), 093/25, 093/28(2), 094/5(2), 094/10(2), 094/15, 094/20(2), 094/25(2), 094/30, 094/35, 094/36, 095/5(2), 095/30, 095/35, 095/40, 095/55(2), 095/60, 095/70, 096/25, 096/40(3), 097/20(2), 097/25(5), 098/10, 098/15, 098/20, 098/21, 099/5(2), 099/10(5), 099/15(5), 099/16(2), 099/17(2), 099/18(2), 100/5(2), 100/10(2), 100/15, 100/20, 100/30, 100/40, 101/15, 101/30, 101/35, 101/45, 101/50, 101/68, 102/50, 102/55(2), 102/60(2), 102/65, 104/115, 104/125, 104/145, 104/150, 104/155, 104/166, 105/15, 105/55, 105/75(2), 106/45, 106/55, 106/80, 106/85, 106/100, 106/125, 107/20, 110/5, 111/20, 111/25, 111/30, 111/35(2), 112/20, 113/20, 114/5, 115/10(2), 115/15, 115/27, 116/10, 116/15, 119/25, 120/5(2), 120/25, 120/50, 120/65,</p>	<p>yānī 126/15, 128/10, 130/10(2), 130/75 bk. yānī y. 001/60, 010/5, 012/5(2), 016/5, 032/35, 037/10, 060/45, 062/35, 067/40, 072/10, 100/15, 100/40, 106/35(2)</p> <p>yanlış <i>is.</i> hata y. 052/25</p> <p>yañlıĥ <i>is.</i> < <i>yanlık</i>, deriden yapılmış kese, torba y. 009/105</p> <p>yan yana <i>zf.</i> birbirinin yanında, birlikte y.y. 007/30, 065/65, 104/135</p> <p>yap- 1. ortaya koymak, meydan getirmek, gerçekleştirmek, oluşturmak, yapmak y. 025/10 y.-acak 066/15 y.-acāñ 024/10 y.-acaz 054/25 y.-allar 012/15, 014/10, 015/20, 025/15, 042/25(3), 048/5(3), 048/25, 047/125(2), 048/40(3), 048/45(2), 048/50, 050/105, 051/10, 059/10, 059/16, 078/5, 092/5(2), 092/10, 095/82, 096/20, 104/110, 113/10(3), 113/15(4), 120/30(4), 120/65(3), 120/70, 122/5(2), 124/25, 129/15(3) y.-aĥlar 129/15(2) y.-allār 012/15, 048/25(2), 113/30, 120/65(2), 122/10 y.-allardı 012/15, 013/45, 013/55, 027/75, 028/10, 051/10, 067/30, 092/10, 092/15, 094/25(2), 101/55, 110/5, 113/15, 121/30 y.-allardī 013/5, 013/10(3), 101/55 y.-allardı 068/30 y.-allarsa 025/30 y.-an 025/10(2), 050/110, 069/35, 078/5, 119/35, 122/10 y.-añ 023/5, 025/25(2), 028/60(2), 092/35 y.-ān 079/5 y.-ar 003/75, 006/55, 015/30, 021/10, 025/10(2), 049/10, 059/15, 078/5, 079/5, 090/6, 092/15, 092/30, 097/27, 103/5, 103/10, 104/160(2), 113/20, 119/30, 122/10 y.-ardı 072/20 y.-ardıĥ 006/20, 021/10, 050/50, 073/90, 101/15(2), 103/10, 122/20(2) y.-ardıĥ 027/25, 059/10 y.-ardıĥ 010/25, 021/20(2), 027/35, 043/15, 045/15, 052/35 y.-ardım 021/10 y.-ardıñ 071/50(3)</p>
---	---

- y.-arıken 115/5
 y.-arım 010/111, 122/10
 y.-arımış 125/50
 y.-arız 011/15, 015/20, 024/10,
 024/15, 025/5(2), 025/10(3),
 036/25, 038/5, 051/5(3), 054/15,
 071/50(2), 074/10, 074/78,
 078/15, 103/5(3), 092/30,
 092/55(2), 101/20, 101/35,
 115/15, 122/20, 124/10, 124/15,
 124/20, 124/25(4), 127/5(2)
 y.-arız 012/5, 025/15, 032/30
 y.-arlar 048/40, 102/15, 102/20
 y.-arlardı 003/115, 013/20,
 050/110, 121/40
 y.-arsa 059/15
 y.-arsañ 025/10
 y.-arsın 092/30
 y.-arsıñ 038/10(2), 122/20
 y.-ayım 003/40
 y.-dıg 002/25, 089/10, 092/40,
 119/20
 y.-dık 089/10
 y.-dılar 105/25
 y.-dım 105/5(2)
 y.-ıbiz 008/35
 y.-ıklar 099/17
 y.-iñ 005/30, 104/65
 y.-ınca 054/35
 y.-ıy 057/40
 y.-ıyım 067/80
 y.-ıyo 002/35
 y.-ıyolar 002/35
 y.-ıyollar 048/50(3), 051/10(3),
 105/25, 118/15(2), 118/20
 y.-ıyor 029/30, 048/45, 102/65,
 118/5
 y.-ıyorsuñ 039/5, 051/5
 y.-ıyorus 126/40
 y.-ıyorus 027/10, 027/25(2),
 032/30, 039/10, 051/10, 098/15,
 100/45, 125/45
 y.-ıyoryuz 051/5
 y.-madık 109/30
 y.-madım 051/15, 052/15
 y.-madımız 112/20
 y.-mağ 120/10
 y.-mam 010/90(2), 122/10(2)
 y.-massañ 042/25
 y.-mayan 122/10
 y.-mayān 079/5
 y.-mayız 078/15, 109/30
 y.-mağyollar 005/30
 y.-mıyolar 002/35
 y.-maz 122/10
 y.-mazlar 079/10
 y.-mazlardı 013/10, 092/15
 y.-miş 009/100, 009/160, 014/5,
 067/75, 104/150
 y.-mişlar 009/180, 091/5,
 092/50(2)
 y.-mıyolar 050/125
 y.-mıyör 118/30
 y.-tı 056/15, 068/30
 y.-tī 102/60, 102/65(3)
 y.-tığ 061/10, 061/20, 062/15(3),
 074/78(2), 083/5
 y.-tığları 113/15
 y.-tığlarī 118/20
 y.-tığlarımızdan 048/50
 y.-tığlarında 112/5
 y.-tığtan 027/5, 072/5, 072/50
 y.-tılar 002/25, 005/20, 016/5
 084/5, 104/35, 105/25(2)
 y.-tılar 005/15, 005/20
 y.-tım 056/5, 069/50, 103/15
 y.-tım 118/30
 y.-tımız 065/50
 y.-tımı 102/66
 y.-tınız 060/20
 y.-abilirler 050/125(2)
 y.-amañ 010/90
 y.-amaz 050/105
 y.-ıp duruyuz 124/25
 y.-iP oturu 019/10
 y.-ıvreyim 003/40
 y.-ıvreyolar 068/40
 y.-mayıverdik 122/20
 2. bir dileği, isteği yerine
 getirmek, ifa etmek, uygulamak
 y. 068/55
 y.-acañ 060/105
 y.-allar 059/15, 101/67, 131/15
 y.-ar 022/10, 049/15
 y.-ardı 095/75
 y.-arız 072/15
 y.-ıp 116/15
 y.-tığ 062/20
 y.-tığ 029/10
 y.-tığ 021/60, 037/50, 062/20
 3. bir düşünceyi, bir davranışı, bir
 isteği işe dönüştürmek,
 gerçekleştirmek
 y. 070/15
 y.-acā 131/5(2)
 y.-acā_dam 005/20
 y.-acağlar 067/70
 y.-acam 066/5, 069/55
 y.-acaz 069/55
 y.-alım 104/75, 121/10
 y.-allar 032/15, 032/20,
 078/10(2), 125/20
 y.-allardı 100/25
 y.-allarımışımış 025/31, 025/32
 y.-ar 022/5, 113/35
 y.-arız 027/30
 y.-arğa 020/20
 y.-ma 003/30
 y.-mayan 005/25
 y.-tığ 020/20

- y.-amadılar 104/90
y.-amadığ 109/86
y.-amıyör 118/30
4. inşa etmek, kurmak
y.-acak 003/75
y.-allar 108/10, 115/27
y.-ardih 004/5
y.-ardık 068/40
y.-ardım 068/35
y.-arımış 123/70
y.-arız 054/5(4)
y.-arsa 057/40
y.-dığım 123/70
y.-dik 068/40(2)
y.-ıyo 010/30
y.-ıyollar 068/40
y.-ıyorlar 112/5(2)
y.-madık 036/10
y.-mağ için 010/30
y.-mayız 054/15
y.-miş 064/40, 105/65
y.-mişlar 037/20, 047/15, 075/60,
099/5, 099/15, 104/105, 104/110
y.-tı 075/65
y.-ti 075/70, 083/30
y.-tik 056/15(2), 075/25
y.-tim 068/35
y.-amiyom 057/45(2)
5. bir meslek, görev icra etmek
y.-acağlar 106/35
y.-an 027/65, 050/123
y.-anlara 116/5
y.-ar 100/5
y.-ardığ 123/15
y.-ardık 003/15(2)
y.-arsın 085/10
y.-dığ 069/5(2), 107/55, 109/25,
109/50, 117/20(3), 126/5, 127/94
y.-dım 001/5, 002/05(2), 108/5,
112/10
y.-ıyir 056/5
y.-ıyolar 125/5(2)
y.-ıyollar 040/25, 095/65
y.-ıyor 043/45, 095/65
y.-ıyorduk 014/10
y.-ıyorsunuz 089/5
y.-ıyuru 019/5
y.-massanız 104/85
y.-maya 095/65
y.-miş 009/65, 009/175(2),
075/15
y.-mişlar 009/160
y.-mıyor 081/25
y.-mıyoz 049/30(2)
y.-tı 005/15(2)
y.-ti 005/15, 005/20, 066/5,
073/5(3)
y.-tiğ 109/10
y.-tiğ 059/10
y.-tik 005/5, 014/5(2), 052/40,
056/20, 059/5, 062/20, 065/5,
y.-tim 005/5, 005/20, 018/20,
018/25(2), 026/15, 040/5, 056/5,
057/5, 068/5, 068/10(2), 073/25,
075/10, 075/110, 083/57, 085/26,
091/20, 091/21, 096/50,
098/20(2), 107/50, 109/20,
120/45, 128/5
y.-tim 116/5
y.-tımız 075/10
6. üretmek, imal etmek
y.-acağsa 112/20
y.-allar 019/45, 095/55(4),
095/60
y.-allār 019/40, 112/20
y.-allardı 120/50(5), 120/55(2),
y.-allardī 120/45, 120/50,
120/55(2), 120/60(2)
y.-allarımış 091/5
y.-ar 006/35, 044/15, 064/15,
095/50,
y.-ār 032/30, 112/20
y.-ardī 095/50
y.-ardığ 006/15(2), 056/10,
074/65, 100/5, 111/25, 112/20,
120/50(3), 126/35
y.-ardık 028/40, 028/55(3),
054/25(2), 117/30(3), 120/45
y.-ardım 112/21
y.-arız 006/50(4), 006/55(2),
021/15, 021/20, 044/15, 111/20
y.-arsa 129/15
y.-arsin 111/20
y.-ıyoduk 117/30, 117/35
y.-ıyolar 091/5
y.-ıyorduk 125/40
y.-ma 009/105, 095/20
y.-mā 009/105
y.-madımız 112/20
y.-maddim 112/21
y.-mişlar 091/5(2)
7. bir şeyi başka bir şey durumuna
getirmek
y.-acam 045/5
y.-allar 050/90, 073/85, 104/85,
y.-allardı 045/25
y.-allardī 045/25
y.-ar 050/90, 073/45, 115/25,
130/30
y.-ardık 031/10, 061/10
y.-arız 054/40(2)
y.-armış 027/40(2)
8. gerçekleştirmek
y.-acān 118/25
y.-tik 104/10, 104/15(2)
y.-tik 014/5
9. oynamak
y.-allardı 067/45(2), 129/10
y.-ardığ 072/50
y.-ma 072/30

	10. hediye, düğün amaçlı altın, eşya vb. almak y.-allar 079/10(2) y.-an 078/15(2) y.-ar 078/10(3) y.-madıg 025/20 y.-tığ 025/15, 069/50, 069/55, 078/20 y.-tılar 025/15(2) y.-tım 069/50, 078/20(2) y.-tın 069/50 11. belirlemek, tayin etmek y.-ar 036/35 y.-arsañ 036/30 y.-massañ 036/35 12. mal olmak, mal etmek y.-ar 092/25 13. davranmak, hareket etmek y.-ar 106/40 y.-mağ 102/65, 102/66 y.-maya 102/60, 102/65(2) y.-mişlar 010/114 14. bir harekete, işe başlamak, bir işle uğraşmak y.-ardık 052/35 y.-cîñ 085/10 y.-iyorum 116/10 y.-tılar 026/31 15. bir durum yaratmak y.-iyolar 010/70 16. etkili olmak y.-mas 115/10 17. olmasına yol açmak y.-mayacak 050/95, 050/105		039/15(3), 090/5, 091/15, 092/25, 094/25(2), 095/55, 095/80(4), 095/81, 099/5, 118/5(2), 122/20, 125/30(2), 125/35, 125/40, 129/15 y.-ırdı 029/5, 067/10, 091/15 095/55(2), 121/25 y.-ıyor 051/10(2), 110/10, 116/15 y.-ıyuru 022/15 y.-ıyurü 022/15, 051/5 y.-mağ 125/35 y.-ması 039/15 y.-miş 096/20 2. inşa edilmek, kurulmak y.-acağ 007/25(2) y.-acağ 094/36 y.-an 050/25 y.-dī 043/20, 094/15, 107/70 y.-ıp 099/5 y.-ırka 010/35 y.-ıyor 010/30, 094/15 y.-ıyurudu 010/20 y.-masī 050/25 y.-miş 097/20 y.-tī 083/30 3. üretilmek, imal edilmek, elde edilmek y.-an 102/45 y.-ır 064/45, 112/20(2) y.-ırdı 051/15, 120/40(2) y.-ırsā 050/85 y.-mazdı 112/22 y.-miş 050/80(2), 050/90(2), 050/100, 050/110, 091/15(2) y.-mişmiş 125/60 4. bir istek, bir düşünce ifa edilmek, uygulanmak y.-dı 042/5 y.-ır 063/10 y.-ıyor 075/75 5. māl edilmek y.-ır 091/15 6. meslek, görev olarak icra edilmek y.-ıyor 100/5 7. hazırlanmak y.-ıveriyo 067/10
yâp-	bk. yapmak 1. gerçekleştirmek y. 067/80, 092/15 2. bir görev icra etmek y.-tım 057/30		4. bir istek, bir düşünce ifa edilmek, uygulanmak y.-dı 042/5 y.-ır 063/10 y.-ıyor 075/75 5. māl edilmek y.-ır 091/15 6. meslek, görev olarak icra edilmek y.-ıyor 100/5 7. hazırlanmak y.-ıveriyo 067/10
yaP-	bk. yapmak 1. bir meslek, görev yapmak y.-dım 001/5, 001/50, 016/10 2. inşa etmek, kurmak y.-dığ 010/20, 042/15 3. gerçekleştirmek, ortaya koymak y.-dīmız 049/10		yapılı sf. yapısı herhangi bir nitelikte olan y.+ydı 040/15
yapdır-	bk. yaptırmak y.-ıllar 070/15		yapılış is. yapılma şekli veya işi y. 111/5 y.+ı (iye.) 118/20 y.+ī (iye.) 118/10
yapı	is. yapı y.+sī 107/70		yapım is. üretme, imal y.+dır 126/25 y.+larī 126/20
yapıl-	1. ortaya konmak, meydana getirilmek, gerçekleştirilmek y.-acağ 073/10 y.-acāk 124/5 y.-an 096/20(3), 096/40, 118/5, 119/35 y.-dı 002/25 y.-dı mı 003/80 y.-ır 010/115, 011/35, 022/10, 022/15, 022/23, 025/20, 038/10,		yapış- 1. sokulup değmek y.-arağ 027/75 y.-tığ 027/70(2) 2. ayrılmayacak şekilde bir yere

	tutunup kalmak y.-miş 065/85 y.-ip ğalır 028/35 3. sıkıca yakalamak, tutmak y.-miş 009/65, 009/105		
yapışdır-	bk. yapıştırmak y.-İR 019/50		
yapışğan helva	<i>is.</i> < <i>yapışkan helva</i> , un, pekmez ve tereyağdan yapılan bir tür helva y.h.+sı 051/10		
yapıştır-	tutturmak y.-miş 123/50		
yapma	1. <i>sf.</i> suni, yapay y. 099/15 2. <i>is.</i> yapma, ortaya koyma y.+dan 111/20 y.+sī 111/30 y.+sı 125/35 y.+sını 120/85 y.+yı 037/55 3. yapılma, üretilme y.+ya 111/20 y.+ydı 028/40		
yapmaz ol-	yapmayı bırakmak y.o.-dular 113/15		
yapmaz olur mu	<i>ünl.</i> “elbette yaparız” anlamında bir söz y.o. 061/5		
yaprağ	bk. yaprak y. 073/50(5) y.+dan 109/80		
yaprağ	<i>is.</i> 1. bitkilerde yeşil ve türlü biçimdeki bölümler y. 009/130, 118/20, 119/5 y.+ı (iye.) (yaprā) 030/25(2) y.+ından (yaprāndan) 074/10 y.+ıyla 118/15 y.+ları 029/25		
yaprağlı	<i>sf.</i> < <i>yaprağlı</i> , yaprağı olan y. 118/20		
yaprağ sarması	<i>is.</i> < <i>yaprağ sarması</i> y.s. 067/5 y.s.+larī 015/35		
yaptır-	yapmasını sağlamak, yapmasına olanak tanımak y.-acağ 074/55 y.-dık 005/35 y.-dīm 119/5 y.-ıdık 120/35 y.-ılar 003/85(2), 010/115 y.-ılardı 010/25 y.-ıllar 070/15 y.-ıllardı 103/16, 121/20 y.-ıydı 103/16 y.-madī 045/10 y.-miş 048/50, 105/60, 109/40 y.-mişlār 104/45		
yaptırıl-	yaptırma işine konu olmak y.-ıyor 088/5		
		yar	bk. yār y.+i 077/35 y.+imden 069/40, 069/45 y.+imden 069/40, 069/45
		yar-	1. ortasından, içinden geçmek y.-anlar 069/10 2. yarmak, açmak y.-madan 049/45 y.-mağ 049/45(2) y.-amadılar 049/45
		yār	<i>is.</i> <i>Far.</i> sevgili, dost y. 107/65
		yara	<i>is.</i> vücutta oluşan delik y. 006/25(2), 009/145, 009/150, 009/155, 019/45, 028/35(3) y.+nıñ 009/150
		yara-	yarar sağlamak y.-maz 029/25 y.-r 023/12(2), 029/25(2) (yarār) 019/45 y.-rsā 034/5 y.-say 085/25 y.-sın 085/25
		yā rabbi	<i>ünl.</i> <i>Ar.</i> Ey Allah’ım y. 009/170 (ya rabbi) 124/45
		yaralan-	çeşitli nedenlerle vücudunda yara açılmak y.-dım 118/10 y.-miş 065/65, 075/15
		yaralı	<i>sf.</i> yarası olan y. 065/60
		yarar	<i>is.</i> yarar, fayda y.+ı (iye.) 023/13
		yararlan-	faydalanmak y.-maya 050/15
		yarat-	1. olmayan bir şeyi var etmek y.-miş 075/75 2. yapmak, üretmek y.-ıyor 026/30
		yardımcı	<i>is.</i> yardım eden kimse y.+sı 003/85, 113/20
		yardımcılık	<i>is.</i> < <i>yardımcılık</i> y.+tan 043/45
		yardım it-	< <i>yardım etmek</i> y.i.-se 026/25
		yare	bk. yara y.+lerim 009/115
		yā rebbi	bk. yā rabbi y.r. 082/15
		yāren	<i>is.</i> <i>Far.</i> arkadaş, dost y.+den 107/60
		yarı	1. <i>sf.</i> bir şeyin yarısı kadar olan, yarım olan y. 019/15, 074/75 y.+dā 075/45 2. <i>zf.</i> gereğinden az y. 052/25(2), 127/40(2) 3. <i>is.</i> bir bütünün eşit iki parçasından biri

	y.+sı 069/10, 075/45, 102/35 y.+sında 039/17, 039/18 y.+ya 109/86	yastıĝ	bk. yastık y. 077/10 y.+da 013/55 y.+larını 021/40
yarıĝ	<i>is.</i> < <i>yarıĝ</i> , ince yara y. 047/120, 065/65, 065/80	yastık	<i>is.</i> yastık, küçük minder y. 045/10, 077/15(3), 078/15, 082/10 y.+ı (iye.)(yastı) 025/15, 103/5 y.+ını (yastını) 021/40 y.+larına 072/10 y.+ın (yastın) 003/65(2), 011/30, 021/45 y.+ın 082/15
yarıĝ buĝnar	<i>öz. is.</i> < <i>Yarıĝ pınar</i> , yer adı y.b. 108/20 y.b.+dan 108/20	yäsiz	<i>sf.</i> < <i>yaĝsız</i> , yaĝı olmayan y. 102/40
yarıl-	1. yarıĝ açılmak y.-dı 065/86 y.-dī 019/50 y.-sā 019/45 2. tahıl taneleri kırılmak y.-ır 074/45	yäsın	bk. yäsın y. 101/65
yarım	<i>sf.</i> bir bütünü ayrıldığı iki eş parçadan her biri y. 001/10, 002/40, 024/25, 027/15, 036/5, 043/60, 046/5, 052/35, 057/60, 065/50, 109/80	yäsın	<i>is.</i> Ar. Kuran'daki yasin suresi y. 024/5, 059/17, 101/65
yarın	<i>zf.</i> bugünden sonra gelecek ilk gün y. 001/20, 001/25, 003/80, 009/185(2), 020/40, 047/80, 057/50(2), 072/55, 075/10(2), 106/110, 107/85, 111/35, 120/20 (yärın) 001/15	yäsın-i şerif	<i>is.</i> Ar. Kuran'daki yasin suresi y.ŝ. 094/30
yarıntası	<i>sf.</i> ertesi y.+nı 046/5	yaş	1. <i>is.</i> doğuŝtan beri geöen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin y. 003/5, 016/5, 042/10, 045/5, 065/10, 069/5, 077/55, 097/25, 105/5, 106/35, 109/5, 125/5 (yāŝ) 098/5 y.+a 041/15, 091/20 y.+ı (iye.) 063/5 y.+ım 003/5, 013/5, 036/5, 048/45, 076/5, 101/5, 102/20, 130/5 y.+ıma 018/10 y.+ımı 068/5 y.+ımız 035/10 y.+ına 018/10, 023/5, 068/35, 073/10(2), 120/5, 130/35 y.+ınā 098/20 y.+ınā_dar 009/150(2), 112/10, 120/5 y.+ında 002/20, 003/5, 007/15(2), 007/55(2), 008/5, 008/10, 009/150, 009/155(3), 030/15, 065/35, 068/25, 069/50, 075/10, 075/20, 078/25, 085/27, 105/20, 123/5, 130/35(2), 130/40 y.+ındā 008/10, 068/20(4), 068/25, 075/5, 075/10 y.+ında mı 078/25 y.+ında mıydık 032/40(2) y.+ında_lür 069/5 y.+ından 106/90, 112/10 y.+ındasıñ 123/5, 123/10 y.+ındaydım 066/5, 105/20 y.+ındaydī 105/20 y.+ındayım 002/05, 025/25, 033/5, 034/5, 043/5, 049/25, 052/15, 073/15, 073/30, 130/5 y.+ındāyım 028/5, 036/10(2) y.+ındayın 111/5, 123/10
yarıntası	<i>sf.</i> ertesi y.+nı 046/5		
yarıŝ-	başkalarından üstün olmaya çalışmak y.-tīñ 102/60		
yarıŝma	<i>is.</i> yarıŝma y.+ya 102/55		
yarıŝ yap-	yarıŝ etmek, geömek için uĝraŝmak y.y.-acaz 030/32 y.y.-arlar 003/95(2) y.y.-ardıĝ 030/31		
yarı yarıya	<i>zf.</i> yarısına kadar y.y. 047/115		
yarma	<i>is.</i> yarma y.+yı 105/30		
yas dut-	< <i>yas tutmak</i> y.+mı d.-ar 093/20, 093/25		
yaŝaĝ	bk. yaŝaĝ y. 083/10(2)		
yaŝaĝ	<i>is.</i> < <i>yaŝak</i> , yapılmasına engel olma y. 052/35(2), 083/15(3), 106/65(2)		
yasdıĝ	bk. yastık y. 103/10 y.+da 071/45		
yassı	<i>sf.</i> yayvan ve düz y.+msı 098/10		
yassın	bk. yatsı <i>is.</i> yatsı vakti y. 109/10, 127/15, 127/45 y.+ādar 010/15		
yassı namazı	bk. yatsın namazı y.n.+n_ādar 104/150 y.n.+ndā 104/150		

	y.+ındayız 089/5	y. 060/40, 123/40(2)
	y.+ındaykā 059/5	y.-acağın 083/15
	y.+ındaykana 105/55	y.-acam 009/15
	y.+ındaym 122/5	y.-alım 130/25
	y.+ını 003/40, 050/45, 063/5(2),	y.-ım 056/5
	073/10, 106/90, 123/10	y.-ırdığ 006/25
	y.+ınna 063/5	y.-ırdım 020/35
	y.+larında 002/05, 057/10	y.-ırız 006/40
	y.+larındaydım 075/50	y.-tığdan 123/45
	y.+mā 077/25	y.-tım 009/15, 123/45
	y.+mı 048/45	y.-ıveri 012/20
	y.+mī 032/35	2. geceyi geçirmek üzere bir yerde
	y.+tayım 100/30(2)	kalmak
	2. is. hayatın çeşitli evrelerinden	y.-acāz 010/55, 101/5
	her biri, çağ	y.-acāmız 038/5
	y.+dan 042/30	y.-alım 127/30
	y.+ta 050/45	y.-ardı 120/10
	y.+tā 001/45, 120/5	y.-ıllar 129/5, 129/10
	3. is. yağış, yağmur	y.-iñ 083/5
	y.+dā 100/20	y.-dı 078/33
yaşa-	1. herhangi bir durumda bulunmak	y.-İR 017/10
	veya olmak	y.-ırdık 043/20(2), 043/45,
	y.-mağ 097/20	043/55, 054/15(2), 083/25
	y.-yan 015/25	y.-ırdık 054/15
	2. görüp geçirmek, başından	y.-ırdım 030/31
	geçmek	y.-ırız 031/25
	y.-adık 030/20(3)	y.-ırsa 030/25
	3. hayatını sürdürmek	y.-ırsā 030/25
	y. 071/45	y.-mışlar 009/160
	y.-añ 071/45	y.-sam 009/145
	y.-dım 036/10(2)	y.-tiğ 127/25
	y.-dīmıza 095/65	y.-tık 043/65, 057/35, 078/33
	y.-maz 102/55	y.-tılar 130/50
	y.-yacāsañ 036/10	y.-tım 073/20, 073/30
	4. oturmak, eğleşmek	3. para ödenmek, yatırılmak
	y.-arımış 114/5, 120/85	y.-acağ 061/5
	y.-ayan 123/75	4. uzanmak
	y.-muş 099/5	y.-arız 006/25, 054/10
	5. hoş vakit geçirmek	y.-ır 052/40, 070/40(3)
	y.-dık 109/25	y.-ıyom 106/15
	y.-dīm 123/10	y.-ıyorum 034/10
	y(ı).-yorum 068/35	y.-muş 065/80, 083/10
	6. varlığını sürdürmek	y.-tiğ 083/15
	y.-dık 065/10	y.-tım 065/80
	y.-ayan 124/40(2)	y.-tımıdı 075/35
yaşı donu kara gel-	< yeşil donu kara	y.-tī_bī 070/40
	gelesice, başına bela gelmek	5. hastalık sebebiyle yatakta
	y.d.k.g.-esicē 033/35	kalmak
yaşla-	ıslatmak	y.-iñ 103/15
	y.-rdık 118/25	y.-ır 069/15, 069/50
yaşlı	sf. yaşlı, ihtiyar	y.-ıllardı 083/30
	y. 062/40, 088/10, 096/5(3),	y.-ırkânē 065/15
	096/30(2), 096/50, 125/40	y.-ıyo 065/35
	y.+lar 047/125	y.-ıyor 069/20(2)
	y.+larımızdan 070/5	y.-mağ_uçun 029/25
	y.+ydı 127/5	y.-tī 065/15
yaş ol-	yaş belli bir düzeye gelmek	y.-tık 065/5, 083/30
	y.o.-muş 089/10	y.-tım 041/20(2), 130/35
yat-	1. uyumak veya dinlenmek için	6. ölü konmuş olmak
	yatağa girmek	y.-ır 009/55(2), 101/67

	y.-tī 010/105 y.-tıklar 010/115 7. bulunmak y.-ır 009/55 8. kalmak, vakitgeçirmek y.-tığ 016/10		
yaT-	bk. yatmak 1. geceyi geçirmek üzere bir yerde kalmak y.-Tığ 010/40, 010/45, 127/30 y.-Tık 010/15, 010/60(2) 2. uyumak veya dinlenmek için yatağa girmek y.-Tığ 123/45(2), 127/10 3. uzanmak y.-Tığ 083/5		
yāt	<i>bağ.</i> < <i>Far. yāhut</i> , veya, ya da y. 030/30, 042/30, 043/65, 074/45, 076/10, 079/5(2), 104/95 (yāT) 031/25		
yatacağ	<i>is.</i> < <i>yatacak</i> , asker battaniyesi y. 083/15		
yatağ	bk. yatağ y. 095/40		
yatağ	<i>is.</i> < <i>yatak</i> y. 006/20(2), 006/50(2), 021/50, 047/175(2), 064/10, 069/55, 131/5 (yatāk) 064/10, 095/35 y.+a (yatā) 021/50, 130/25 y.+ı (yük.) (yataı) 009/15 y.+ları 038/5 y.+ımızı (yatāmızı) 006/20, y.+ımızī (yatāmızī) 101/5 y.+ında (yatānda) 009/15, 106/15 y.+ını (yatāni) 021/40(3), 021/45, 095/30 y.+ınıñ (yatāniñ) 021/40		
yatağla-	< <i>yataklamak</i> , cenazeyi defnetmek y.-yasıya 125/15		
yatağlı	<i>sf.</i> < <i>yataklı</i> , herhangi bir sayıda yatağı olan y. 117/5		
yatağ odası	<i>is.</i> < <i>yatak odası</i> y.o.+na 106/10		
yatık	<i>is.</i> < <i>artık</i> , kalan yemek y.+ı (iye.) 071/51		
yatıl-	geceyi geçirmek için kalınmak y.-ırdı 028/10		
yatır	<i>is.</i> evliya y. 042/10		
yatır-	1. parayı bir kuruluşa vermek y.-dık 061/5, 062/25, 068/10 y.-dım 068/10 2. yatmasını sağlamak y.-dılar 083/30 y.-ır 045/15 y.-ıydık 045/15(3)		
yatıp galk-	< <i>yatıp kalkmak</i> geceyi geçirmek y.-ır ğ.-ardığ 003/15		
yatırt-	yatmasını, uzanmasını sağlamak		
		yatış	y.-miş 130/20 <i>is.</i> yatma işi, biçimi y.+ından 123/75 y.+ındān 123/70
		yatıtmağ	<i>is.</i> < <i>yatırtmak</i> , misafir konuk etmek y. 095/25
		yat misāfiri	<i>is.</i> < <i>yat misāfiri</i> , yatıya kalan misafir y.m. 095/35(2)
		yatsı	<i>is.</i> yatsı vakti y. 034/15
		yatsın	<i>zf.</i> yatsı vakti y. 004/5(3), 004/10
		yatsın cāmisi	<i>is.</i> yatsı namazı y.c.+nde 003/130 y.c.+nden 003/130
		yatsın namazı	<i>is.</i> yatsı namazı y.n. 011/90 y.n.+ndan 060/30, 131/15
		yaud	bk. yāt, yāhut y. 121/5 (yaut) 065/40, 074/15, 113/25
		yav	<i>ünl.</i> yahu y. 089/25, 100/5, 104/75, 106/35, 119/10
		yāv	bk. yav y. 001/15(2), 010/85, 026/5, 050/15, 057/10(2), 062/5, 065/50, 066/5, 070/10, 070/50, 073/10, 081/15, 083/50, 083/55, 085/5, 100/35, 106/65, 119/10, 120/70
		yavaş yavaş	<i>zf.</i> 1. ağır ağır, yavaş biçimde y.y. 028/60, 043/20, 050/20(2), 106/35 2. git gide y.y. 073/70(2)
		yavrı°	bk. yavru 1. <i>ünl.</i> seslenme sözü y.+m 054/10, 054/15(2), 072/5, 072/10, 072/20(2), 072/45, 072/50(2), 077/10 2. <i>is.</i> bir kimsenin oğlu, kızı y.+larım 071/35, 071/40 y.+larıma 071/25
		yavru	bk. yavru 1. <i>ünl.</i> seslenme sözü y.+larıma 071/20, 071/25 y.+m 002/20, 048/45, 048/50, 071/30(3), 071/35, 071/40(2), 077/15, 077/35, 077/60, 127/10(3) 2. <i>is.</i> bir kimsenin oğlu, kızı y.+larıma 071/20, 071/25(2), 071/35
		yavru	1. <i>is.</i> bir kimsenin oğlu, kızı y.+larımiñ 074/30 y.+larıñ 033/35 y.+m 009/140 y.+suna 074/30 2. <i>ünl.</i> seslenme sözü

- y.+m 043/45, 054/35, 054/45,
054/50, 072/45, 085/25
(yavrūm) 048/5, 048/35
- yavşan mektebi** *is.* Yörüklerde kendi kendine öğrenme şekli, usulü
y.m. 064/50
y.m.+nden 064/50
- yavuğlu** *is.* < *yavuklu*, sevgili
y.+suymuş 106/70
- yavus sultan selim** *öz. is.* Yavuz Sultan Selim
y.s.s. 105/70
y.s.s.+e 105/75
y.s.s.+i (yük.) 105/75
- yay** *is.* pamuk veya yünü atmak için tokmak yardımıyla kullanılan araç
y. 107/45
y.+da 032/30(2)
y.+dan 054/40(2)
y.+ilā 120/45
- yay-** ayran, yağ elde etmek
y.-allar 120/65
y.-allardı 057/60
y.-ardığ 074/65, 074/70(2),
101/45
y.-arız 008/40
y.-arķā 095/5
y.-maya 009/25
y.-sañ 074/70
- yaya** *zf.* yayan, yürüyerek
y. 010/50, 011/85
- yayağ** *bk.* yayık
y. 074/65
- yayan** *zf.* yayan, yürüyerek
y. 010/5, 010/10, 028/10, 028/20,
031/5(2), 043/55, 052/20, 070/45,
075/40, 083/25
- yayđı** *is.* örtü
y. 103/10
y.+sından 021/40
y.+sını 021/40, 021/45(3)
- yaygn** *sf.* bilinen, genel
y. 117/25, 126/30
- yayığ** *bk.* yayık
y. 089/15
y.+lar 074/65
- yayıķ** *is.* < *yayıķ*, yayılarak elde edilmiş
y. 009/25, 057/60
(yāyīķ) 008/40
- yayı-** 1. karın doyurmak,
otlamak
y.-dı mı 019/45
y.-ırdı 030/15
y.-ırdı 031/15
y.-mayā 035/5
2. ayran, yağ elde edilmek
y.-ırdı 074/65
3. genişlemek
y.-ıvermiş 040/20
- yayım** *bk.* yarım
y. 098/10(2)
- yayla** *is.* yayla
y. 009/120, 009/180, 010/5,
019/35(2), 096/25, 102/25,
119/20, 119/25, 120/25
(yaylā) 124/20
y.+da 006/15, 010/75, 028/65,
053/15, 054/5, 096/45(3),
120/20(2)
y.+daķı 126/40
y.+dan 004/10(2), 097/25,
101/30, 101/35, 102/20
y.+dayım 009/20
y.+lar 095/40
y.+lara 009/35, 095/15(2),
095/65, 119/20
y.+larda 060/45(2), 095/55
y.+larımız 095/15
y.+larımızda 036/5
y.+larımızı 101/50
y.+mız 009/5, 036/10, 071/15,
120/25(2)
y.+mıza 003/20, 071/15
y.+mızdan 004/10
y.+nıñ 009/10, 054/10, 054/15,
065/65, 095/20
y.+sı 095/40(4), 120/25, 120/30
y.+sına 060/75, 095/40
y.+sında 010/10
y.+sında 120/5
y.+ya 004/5, 006/15(3), 006/30,
030/25, 036/5(2), 038/5, 053/5,
053/15, 054/5(2), 054/35,
074/50(2), 075/30, 095/40(2),
097/5, 097/15, 101/5, 101/40,
102/15, 125/50
y.+yā 004/10, 097/31, 120/15,
120/25
y.+yı 038/5, 054/30
(yayl_evi) 060/45
- yayla ekmē** *is.* < *yayla ekmēđi*
y.e.+gibi 124/20
- yayla evi** *is.* yaylalarda kurulan ev
y.e. 054/50
- yaylacılığ** *is.* < *yaylacılık*
y. 097/5
- yaylala-** yaylada kalmak
y.-rdığ 006/15
- yaylalı** *öz. is.* Yaylalı, kişi ünvanı
y. 008/15(2)
- yaylı araba** *is.* at arabası
y.a. 72/35
- yaz** *is.* 1. yaz mevsimi
y. 008/35, 009/110, 010/50,
030/15, 043/65, 069/35
y.+da 027/78
2. *bk.* yazı (ova)
y.+da 057/35
- yaz-** 1. kaleme almak
y. 083/50
y.-anlar 064/55

	y.-ar 105/75		
	y.-ar 109/25		
	y.-ardı 048/20(2), 068/25		
	y.-ardıĭ 043/40, 118/25		
	y.-arım 068/20, 089/30		
	y.-dılar 081/20		
	y.-ım (<yazayım) 119/40		
	y.-maz 048/20		
	y.-mazdı 048/20		
	y.-miş 009/170, 083/50		
	y.-mişlar 130/10(2)		
	y.-mişlardır 003/90		
	2. borç yazmak		
	y.-arız 127/80092/55		
	3. hamur dökmek		
	y.-ar 115/25(2)		
	4. düzenlemek		
	y.-dıĭ 075/5(2)		
	5. kaydetmek, listeye almak		
	y.-dılardı 104/30		
	y.-dıñ 089/32		
yazāne	<i>is.</i> < <i>T. yazı + Far. hāne</i>		
	y.+de 123/40		
	y.+ye 123/40		
yazcı	bk. yazıcı		
	y. 089/20		
	y.+yıñ 089/20		
yazdır-	kaydettirmek		
	y.-dırmadan 069/60		
	y.-mişlar 069/60		
	y.-ıvırdiler 130/5(2)		
yazı	1. <i>is.</i> yazı, yazılmış not		
	y. 083/50, 109/25, 118/25		
	y.+sımı 109/25		
	2. yazma işi		
	y. 070/25		
	3. ova		
	y.+nıñ 001/70		
	4. kader, alın yazısı		
	y.+yla 018/10		
yazıcı	<i>is.</i> askerlikte yazma işi ile ilgili görevli asker		
	y. 096/50, 117/10		
	y.+sıydım 089/30		
	y.+ydım 089/30		
	2. <i>öz. is.</i> Yazıcı, soyadı		
	y. 069/10		
yazıĭ	<i>ünl.</i> “üzüntü verici” anlamında bir söz		
	y. 010/95		
yazıl-	kaydolmak		
	y.-dıĭ 061/5(2)		
yazılı	<i>sf.</i> yazı yazılmış		
	y. 009/55, 009/85, 092/25		
	y.+ymış 009/55, 009/90		
yazımcı	<i>is.</i> yazıcı, katip		
	y. 043/40		
yazın	<i>zf.</i> yaz mevsimi		
	y. 011/40(2), 023/10, 095/20, 098/15, 104/95, 124/25		
yazlat-	hayvanlar yaz mevsimini yaylada geçirmek		
	y.-ırız 095/40		
	y.-ma 053/5(2)		
	y.-miş 095/5		
yazlıĭ	<i>is.</i> < <i>yazlık</i> , yaz mevsimi		
	y.+ñ 008/15		
yazma	<i>is.</i> 1. yazma, bir tür eşarp		
	y. 003/65, 032/15		
	(yazmā) 003/65, 076/10, 105/25		
	y.+nıñ 003/65(2)		
	y.+yı 003/65		
	2. yazma işi		
	y. 064/55(2)		
	y.+yı 032/40, 064/50		
yę-	< <i>yemek</i>		
	1. karın doyurmak, yemek		
	y. 033/37, 074/70		
	y.-di 029/30		
	y.-diĭden 011/70, 113/15		
	y.-dik 061/10		
	y.-dik 084/13		
	y.-dikten 113/20		
	y.-diler 108/21		
	y.-dim 068/25, 070/20, 123/55		
	y.-ller 003/70(2), 011/20, 011/95, 012/5(2), 037/45(2), 074/10, 074/77(2), 079/5, 113/20, 121/30, 122/10, 124/10		
	y.-lledi 021/10(2), 021/20, 021/25		
	y.-lledi 121/45		
	y.-me 109/5		
	y.-meĭe (yemē) 011/70		
	y.-messek 127/80		
	y.-meyiz 127/80		
	y.-mez 050/90		
	y.-miş 068/60, 107/30		
	y.-mişlerdir 082/40		
	y.-ñ 031/35		
	y.-r 006/30, 011/70, 011/95, 022/21, 076/20, 094/35, 107/25, 127/92		
	y.-rdi 021/25		
	y.-rdi 069/30		
	y.-rdik 106/85, 120/15, 120/60		
	y.-rdim 036/5		
	y.-rim 036/5		
	y.-riz 006/25, 006/40, 011/65, 038/5, 056/20, 124/5, 124/25, 124/20, 124/30, 127/80(3)		
	y.-rken 052/10		
	y.-rler 003/65, 050/120, 074/25, 077/35, 121/15		
	y.-rlerimiş 009/175		
	y.-rsek 124/10, 127/80		
	y.-rsiñ 122/20(2)		
	y.-rsiñ 122/5(3), 122/15		
	y.-sin 011/60, 119/25		
	y.-yecek 021/30		

	y.-yemem 036/5 y.-yen 106/15 y.-yip 070/40(2) 2. hakkı olmayan bir şeyi kabul etmek y.-me 107/80 y.-rsin 107/80		
yē-	bk. yemek y.-ceg 040/20(2), 040/25 y.-cek 040/35, 059/10, 123/60 y.-ceñ 028/60 y.-cēñ 001/10 y.-cez 001/65, 060/110 y.-lim 011/30 y.-yoruyuz 122/10		
yēce	bk. yēcek y.+mizi 101/5 y.+ni 104/100 y.+i (iye.) (yēcē) 095/60		
yēcek	<i>is.</i> < <i>yīyecek</i> y. 014/10, 054/5(2), 056/10, 056/15, 061/5, 062/10, 090/5, 101/5, 127/65 y.+lerī 097/25 y.+lerini 095/45		
yēd	bk. yēdi <i>is.</i> yedi, 7 rakamı y.+de 005/15(2)		
yēd-	< <i>yedmek</i> , yedeğinde götürmek y.-er 031/25 y.-eriz 076/10		
yēdi	< <i>yedi</i> 1. <i>is.</i> altıdan sonra gelen rakam y. 013/5, 019/5, 027/25, 027/30, 027/50, 029/30, 044/25, 057/5, 069/5, 069/55, 075/10, 104/25, 105/20(2), 111/5, 123/5 (yēdī) 040/5, 069/5, 105/5 y.+de 029/30, 061/5(3), 069/5(2), 069/55(2), 109/10, 125/40, 128/5, 128/10 y.+dē 029/25, 029/30 y.+niñ 128/10 y.+mi 109/5(2) y.+si 027/25 y.+si 053/5 y.+sinde 043/25 y.+si miydi 127/5 2. <i>sf.</i> yedi, 7 y. 008/5, 009/150(4), 009/155(3), 030/30, 032/5(2), 037/25, 054/35, 060/100, 061/20, 065/15, 065/20, 065/35, 068/60(2), 068/61, 073/40, 078/30, 078/31, 089/10, 095/10(2), 095/65(2), 096/45(2), 103/5, 104/120, 105/55, 128/10,		
yēdi belalı	<i>is.</i> < <i>yedi belalı</i> , çok şirret, geçimsiz y.b. 104/60		
yēdili	<i>sf.</i> < <i>yedili</i>		
		yedinci	y.-yīñ 036/5 <i>sf.</i> yedinci sırada olan (yedinc_ayīñ) 039/15
		yēdir-	< <i>yedirmek</i> , yemesini sağlamak y.-dik 109/30, 109/35 y.-ecekler 074/60(2) y.-idik 065/15 y.-idim 021/5 y.-iller 125/20 y.-mesī 125/35 y.-miş 009/75
		yēdiril-	< <i>yedirilmek</i> , ikram edilmek y.-ir 011/70 y.-ir 118/5
		yēdirt-	< <i>yedirtmek</i> , yemesine izin vermek y.-mezdi 106/85
		yēdi sülāle	<i>is.</i> < <i>yedi sülāle</i> , bütün akrabalar y.s.+sinden 131/20
		yēñ	bk. yeğen <i>ünl.</i> seslenme sözü y. 069/15
		yeğen	<i>is.</i> birine göre, kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu y.+im 007/60(2), 031/30
		yēl	1. bk. yel y.+ile 123/75 y.+iñ 123/70 2. bk. < <i>yer</i> , mekan, mahal y.+lerden 126/15 y.+lere 055/10 y.+lerē 050/40 y.+leri 037/40, 055/5 y.+lerī 062/20 y.+lerine 055/5
		yēl-	< <i>yelmek</i> , yemek yenmek y.-irdī 124/35
		yel	<i>is.</i> rüzgar y. 031/50(2), 074/45
		yel et-	< <i>yel etmek</i> , çıkarmak y.-ē(d).-virdim 065/80
		yelek	<i>is.</i> ceket altına giyilen kolsuz giysi y. 103/5, 107/50 (yelēk) 066/15 y.+ler 064/45
		yēller ol-	< <i>yer olmak</i> , yemeye başlamak y.o.-dular 124/35
		yēlleş-	bk. yerleşmek y.-tik 052/35
		yēlli	<i>zf.</i> < <i>yerli</i> , büsbütün, tamamen; hiç y. 049/10
		yelliyurt	<i>öz. is.</i> Yelliyurt adlı yer y. 106/100
		yelma	<i>is.</i> < <i>elma</i> y. 062/15 y.+lar 062/15
		yēm	<i>is.</i> < <i>yem</i> , hayvan yiyeceği y. 020/20, 031/10, 031/15(5), 052/5, 054/5, 074/60, 095/35, 129/10

- (yem_attu) 052/5
y.+i (iye.) 031/15
y.+ini 092/5
yeme *is.* < *yeme*, yemek yeme işi
y. 095/84
(yemē) 121/57
(yeme') 021/5(2)
y.+si 098/10(2)
y.+ye 006/40, 009/45(2), 040/25
y.+yē 006/35
yemeg bk. yemek
is. yiyecek, aş, taam
y. 011/70(2), 021/30, 022/10,
091/10, 092/25(2)
yemegci *is.* < *yemekçi*, yemek pişirici
y.+si 009/95
yemeg it- < *yemek etmek*
y.i(d).-erse 122/15
yemek *is.* < *yemek*, yenmek için pişirilen
yiyecek, aş, taam
y. 001/65, 009/45(2), 010/95(4),
010/100(3), 010/105, 011/65(2),
011/70, 013/10, 021/10, 032/25,
038/5, 041/10(2), 048/10,
050/50(2), 052/10, 052/30, 067/5,
067/10(2), 067/20, 067/40,
074/77, 076/15, 080/5, 085/25,
089/10(2), 092/10, 094/25(2),
096/20(2), 101/65, 106/25,
109/30, 109/50, 110/10(2),
113/15(2), 113/35, 120/30,
121/25, 121/45, 123/60, 127/75,
131/10
y.+i (iye.) (yemē) 009/185,
010/105, 011/65, 021/5, 021/30,
024/20, 025/5, 025/25, 049/15,
051/5, 051/10, 067/5(2),
074/10(3), 092/20, 095/80(2),
096/15, 096/20, 124/10
y.+i (iye.) (yemē mi) 024/10,
072/20
y.+i (yük.) (yemē) 041/10,
049/10, 064/20, 065/50, 067/60,
092/25, 106/110, 113/15, 120/65,
121/30, 121/45, 129/15
y.+i (iye.) (yemá) 028/10(2)
y(ğ).+i (iye.) 012/15, 051/18,
120/60, 125/35
y(ğ).+i (yük.) 007/20, 009/5(2),
049/10(2)
y.+i (iye.) (yemei) 013/10,
049/15, 074/35
y.+i (yük.) (yemei) 045/25
y(ğ).+inden 051/15
y(ğ).+ini 051/5
yemekler 014/5, 015/35, 051/10,
074/5, 074/10, 094/25, 095/80,
096/20, 110/10, 113/15, 122/20,
125/35
y.+lēr 067/10
y.+ler mī 024/15
y.+lerden 051/15, 072/30, 089/10
y.+leri 022/20, 028/10
y.+lerī 122/15
y.+lerimiz 067/5, 067/15
y.+lerimizi 072/45
y.+lerinde 048/5
y.+lerini 009/65
y.+leriñ 072/20, 118/5
y.+imiz (yemēmiz) 064/20,
067/5(2), 067/10, 067/20, 085/25,
127/80
y.+imizi (yemēmizi) 006/25,
006/40, 072/30
y.+inden (yemēnden) 074/50
y.+ine (yemēne) 028/10
y.+ini (yemēni) 021/5, 048/35,
049/10, 092/10, 094/35, 131/15
y.+iñ (yemēñ) 067/20
y.+ti 125/35
yemekane *is.* < *T. yemek* + *Far. hāne*
y.+ye 109/30
yemekle- < *yemeklemek*, yemek yedirmek
y.-lledi 050/40
yemekli *sf.* < *yemekli*, yemek de yenilen
y. 050/85
yemez olur mu *ünl.* < *yemez olur mu*, “elbette
yedik”
y.o.-mu 084/13
yemin et- < *yemin etmek*
y.ē.-ti 036/30
yemiş *is.* < *yemiş*, incir
y.+i (yük.) 021/10
yemişli *is.* < *yemişli*, incir tatlısı
y.+yi 021/10
(yemişli_ederdik) 021/10
yemle- < *yemlemek*, hayvanlara yem
vermek
y.-dim 020/15
yemen *öz. is.* Yemen ülkesi
(yemēn) 104/25
y.+de 104/55(2)
yem sanayi cāmisi *öz. is.* < *Yem Sanayi Camii*
y.s.+niñ 002/50
yen- < *yemek*, yeme işine konu olmak
y.-cek 003/65
y.-di 010/105
y.-ecek 003/60
y.-ir 011/35, 011/70, 051/15,
095/81, 121/45, 125/30
y.-irdi 067/5, 067/25(3)
y.-iyor 121/30
y.-mez 044/15
y.-mēz 052/30
y.-mezdi 067/25
y.-miş 068/55
yēn bk. yeğen
1. *ünl.* büyüklerin gençlere hitap
şekli
y. 020/25, 020/30(2), 020/40,

	036/20, 057/35, 069/60, 093/15, 119/15, 119/25, 119/45 y.+im 060/65, 069/25, 069/63 2. <i>is.</i> birine göre, kardeş, amca, hala, dayı veya teyzenin çocuğu y. 093/15(2) y.+iyiñ 019/25 y.+ler 093/15	yeñil- yeme işi yapılmak y.-ir 049/10
yeñ-	< <i>yenmek</i> , üstünlük sağlamak y.-mişler 075/90	yeñil- < <i>yenilmek</i> , yenmek y.-irdi 067/10
yenge	<i>is.</i> 1. kardeş, dayı, amca hanımı y. 065/25, 093/5(2) y.+si 003/50 y.+sine 003/50 2. düğünlerde geline yardım eden bayan y. 032/15, 072/40, 076/15, 077/20, 105/35(2) y.+ler 013/15, 032/15(2), 072/40, 076/20 y.+lēr 045/20(3) y.+ye 105/30 y.+yi 105/35 3. bir erkeğin kendi karısından söz ederken kullandığı ad y.+ñ 041/15, 089/25(2) y.+ñile 061/15	yeñile- < <i>yenilemek</i> , yenisini ortaya koymak y.-r 028/30
	y. 032/15, 072/40, 076/15, 077/20, 105/35(2) y.+ler 013/15, 032/15(2), 072/40, 076/20 y.+lēr 045/20(3) y.+ye 105/30 y.+yi 105/35 3. bir erkeğin kendi karısından söz ederken kullandığı ad y.+ñ 041/15, 089/25(2) y.+ñile 061/15	yeñilen- < <i>yenilenmek</i> , tekrarlanmak y.-di 085/20
yeñge	bk. yenge y.+ni 089/10	yeñileyi <i>zf.</i> < <i>yenileyin</i> , yenice y. 049/40
yeñi	< <i>yeni</i> 1. <i>sf.</i> yaşça genç, şimdiki y. 015/25(2) 2. <i>zf.</i> yeni olarak y. 107/15 3. <i>sf.</i> kullanılmamış y. 127/40	yeñi yazı <i>is.</i> Latin alfabesi sistemine dayanan Türk alfabesi y.y. 068/25 y.y.+niñ 043/45
yeñi	< <i>yeni</i> 1. <i>zf.</i> biraz önce, çok zaman geçmeden y. 008/5, 013/35, 040/25, 068/25(2), 089/25 2. <i>sf.</i> oluş, yapılış veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan y. 040/15, 105/65, 107/5, 127/85 3. <i>sf.</i> o güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş y. 040/35, 089/30 4. <i>sf.</i> kullanılmamış olan y.+ye 111/25	yeñi yeñi <i>zf.</i> < <i>yeni yeni</i> , bugünlerde, yeni olarak y.y. 054/20(2), 054/25(2)
yeñice	<i>zf.</i> < <i>yenice</i> , oldukça yeni y. 011/40, 020/15	yeñi yeñi <i>is.</i> < <i>yer</i> 1. bir şeyin, bir kimsenin kapladığı veya kaplayabileceği boşluk, mahal, mekân y. 008/15, 009/170(2), 010/10, 010/114, 011/90, 011/95, 019/15, 029/25, 029/30, 040/40, 065/70(2), 075/65, 075/105(kişi), 083/10, 085/20, 088/10, 092/20, 095/20, 102/35, 104/85, 106/75, 106/95(2), 114/10, 119/15, 120/5(3), 125/50, 125/70, 126/25, 127/25, 127/50, 127/75, 130/75 y.+de 001/10, 003/20, 004/5, 021/60, 021/63, 088/10, 088/15, 127/90 y.+dē 009/145, 106/115, 119/20, 119/25, 123/45 y.+den 008/25, 009/15(2), 035/5, 065/15, 102/65, 104/25, 113/5, 126/5 y.+e 003/130, 007/45, 009/80, 010/20, 019/55, 020/20, 031/5, 031/45, 037/50, 045/20, 048/30, 050/60, 065/40, 083/20, 092/55, 04/90, 106/120(2), 107/15, 107/30, 109/15(2), 109/80, 115/15, 121/55, 127/15 y.+ē 009/170, 065/55, 119/35, 119/50, 120/75(2), 123/70 y.+i (yük.) 032/40, 038/5, 067/45 y.+i (iye.) 040/5 y.+ī (yük.) 070/40 y.+inde 010/15 y.+inden 009/150, 009/155, 107/70 y.+ine 050/65, 055/10, 109/75 y.+ler 010/5, 010/105, 095/15 y.+lerde 049/5, 049/15, 049/35, 050/60 y.+lerden 111/37, 119/15 y.+lerine 049/15
yeñi çıgdılar	<i>is.</i> < <i>yeni çıktılar</i> , gençler y.ç. 124/35	
yeñiden	<i>zf.</i> < <i>yeniden</i> , gene, tekrar y. 028/30, 075/25, 075/30, 100/45	
yeñidoan	<i>is.</i> < <i>yenidoğan</i> , 0-28 günlük bebek y.+lara 013/45	
yeñiköy mahallesi	<i>öz. is.</i> Yeniköy Mahallesi y.m. 095/45	

2. gezilen, ayakla basılan taban
y. 065/65,
y.+de 067/50, 067/55
y.+den 013/54, 067/50
y.+e 064/45, 065/70, 065/75,
084/5, 119/15
y.+ē 006/20, 074/60
3. kısım, taraf
y. 126/40
y.+den 067/80, 075/15
y.+i (iye.) 029/25(2)
4. arazi, arsa
y. 106/20(2)
y.+i (yük.) 102/5(2)
y.+iñ 070/30
5. ekime elverişli toprak parçası
y.+de 027/30(2), 027/50, 040/40
y.+e 125/45
y.+i (iye.) 049/35
y.+lere 027/20
y.+leri (yük.) 027/20
y.+lerimiz 050/25(2)
6. oturulan, yaşanılan bölge
y.+de 036/10, 063/12, 064/10,
097/20, 106/50, 106/95, 106/120,
108/5, 118/10, 118/15, 120/70,
120/75, 121/45
y.+den 050/20, 106/25, 121/45
y.+e 016/15, 064/60, 085/15,
099/5, 106/100, 106/105
y.+i (yük.) 061/20
y.+imize 037/30
y.+ine 125/45
y.+lere 120/5
7. durum, konum, vaziyet
y.+de 107/5(2)
y.+i (iye.) 111/10
8. bir olayın geçtiği mahal
y.+e 062/15(2)
9. iz
y.+i(iye.) 123/50
- yەر altı** *is.* < *yer altı*, yerin yüzeyi
altındaki bölüm
y. 094/15, 095/70(2)
y.+ndā 095/50
- yەر göster-** < *yer vermek*
y.g. 050/60
- yeri gel-** < *yeri gelmek*, sırası gelmek
y.g.-dī 001/45
- yerine** *zf.* < *yerine*, bir şeyin ya da
kimsenin yerini almak üzere
y. 019/45, 031/15, 055/5, 068/20,
107/5, 111/20, 127/55
(yerinē) 076/10, 091/5, 107/5,
118/25
- yerine geç-** < *yerine geçmek*, bir nesnenin ya
da kavramın yerine kullanılmak
y.g.-er 029/15
y.g.-iyomuş 121/55
y.+ine g.-iyor 029/15
- yerine gel-** < *yerine gelmek*, yapılmak, olmak
y.g.-irdi 003/35
- yerine getir-** < *yerine getirmek* istenileni,
gerekeni yapmak
y.g.-iyor 088/10
- yerkek** bk. erkek
y. 052/35
- yerleş-** < *yerleşmek*, bir yerde oturmaya,
yaşamaya başlamak
y.-miş 125/70
y.-mişler 050/5(2), 125/65
y.-tik 065/50
y.-tini 037/35
- yerleşil-** < *yerleşilmek*
y.-dinde 102/10
y.-miş 102/10
- yerleşim** *is.* < *yerleşim*, iskan
y. 050/20
y.+i (iye.) 064/30
- yerleşme** *is.* < *yerleşme*
y.+siylē 125/65
- yerleştir-** < *yerleştirmek*, yerleşmesini
sağlamak
y.-iyor 114/10
- yerleştirme** *is.* < *yerleştirme*
y.+meye 119/40
- yerleştirmek** *is.* < *yerleştirmek*
y. 050/10
- yerli** < *yerli*
sf. 1. taşınamayan
y. 009/120
2. oturduğu bölgede doğup
büyüyen kimse
y. 120/80
y.+leri 120/80
y.+siyim 076/5
y.+yiz 020/20
y.+ymişimiş 037/25
- yer ver-** < *yer vermek*, kendi yerini
bir başkasına bırakmak
y.v. 050/60
y.v.-miş 064/60
- yer yurt sâbi ol-** < *yer yurt sahibi olmak*, ev
bark sahibi olmak
y.y.s.o.-sun 011/102
- yedir içinde gal-** < *esir içinde kalmak*, esarete
kalmak
y.i.ğ.-miş 106/70
- yeşil** *sf.* yeşil
y. 045/20, 054/30(2), 054/45
(yeşil) 045/20
- yeşillik** 1. *is.* yeşilliklerledolu olan
y. 048/30
2. *sf.* yeşil renkli
y. 124/52
- yêt-** < *yetmek*
1. bir gereksinimi karşılayacak,
giderecek nicelikte olmak
y.-er 006/55, 007/66, 036/10(2),
042/48, 055/26, 082/57

	(yetēr) 071/51, 078/30		çalışmak
	y.-er mi 077/50		y.ü.-dik 031/20
	y.-er mī 126/15	yı-	bk. yığmak
	2. yetişmek		y.-arız 101/20
	y.-messe 042/25	yığ-	bk. yıkmak
	y.-mēz 009/115		1. yük indirmek
	y.-mezdi 028/5, 028/60		y.-dığdan 028/35
	y.-iyir 075/45		2. dağıtmak, bozmak, tahrip etmek
yetim	y.-iyo 028/60		y.-dığ 047/15
	<i>is.</i> < <i>Ar. yetīm</i> , babası ölmüş		y.-dım 047/20
	çocuk		y.-ma 125/55
	y. 033/35	yığ-	y.-māra 125/55
yetiş-	< <i>yetişmek</i>		üst üste koymak
	1. eğitim görmüş olmak, gelişmek		y.-acağlar 074/60
	y.-miş 104/55		y.-allar 047/175(2), 124/25
	2. ulaşmak, varmak		y.-allardı 120/60
	y.-ecēz 010/55		y.-arağ 123/70(3)
	y.-emeyen 015/20		y.-ardı 031/50
	3. üremek, büyümek, olmak		y.-ardığ 073/90
	y.-en 040/30, 119/5		y.-arlar 077/15(2)
	y.-ir 094/15, 106/80(4)		y.-arsın 109/25
	y.-irimiş 094/10(2)		2. toplamak, bir araya getirmek
	y.-irke 054/35		y.-dık 130/70
	y.-iyor 094/15(2)	yığıl-	y.-mişlar 130/70
	y.-mediyse 056/15		çok sayıda birikmek, toplanmak
	y.-meye 054/25		y.-ır 107/10
	y.-meyen 119/20		y.-irdī 031/50
	y.-mez 054/20	yığın yığın	<i>zf.</i> küme küme
	4. yetmek, yeter olmak		y.y. 073/85
	y.-mezdi 028/5	yık-	< <i>yıkmak</i>
	5. bir yaşa ulaşmak, erişmek		1. dağıtmak, tahrip etmek, bozmak
	y.-tim 018/5(2)		y.-acāñ 125/60
	6. gidenlere sonradan katılmak		y.-an 104/105(2)
	y.-ti 028/15		y.-ar 125/60
	7. değmek, uzanıp dokunabilmek		y.-ınca 062/25
	y.-tiği 119/15		y.-tı 075/95
yetişgin	<i>sf.</i> < <i>yetişkin</i> , olgunlaşmış		y.-tıktan 125/60
	y. 119/50		y.-tılar 075/25(2), 130/50
yetiştir-	< <i>yetiştirmek</i> , büyütmek,		y.-tılār 130/50
	geliştirmek, üretmek		2. yok etmek, mahvetmek
	y.-dim 109/85		y.-llar 108/15
yetkilī	<i>sf.</i> < <i>yetkili</i> , yetkisi olan		3. yük indirmek
	y. 124/50		y.-allardı 072/35, 121/15(2)
yetmiş	< <i>yetmiş</i>		y.-ar 017/10(2), 038/5
	1. <i>is.</i> yetmiş, 70		y.-ardık 043/55
	y. 005/25, 019/40, 028/5, 034/5,	yıka-	y.-ıverdiler 062/25
	042/5, 057/5, 062/5(2), 066/5,		< <i>yıkamak</i> , su vb. sıvı ile bir şeyi
	069/5(4), 069/15, 071/30, 076/5,		temizlemek
	080/10, 089/5, 089/10, 094/15,		y.-dığdan 125/15
	101/5, 105/5, 106/5(2), 109/5,		y.-dıktan 022/5
	111/5(4), 122/5		y.-dım 045/5
	y.+mi 048/45		y.-dīm 045/5(3)
	y.+den 120/70		y.-llar 059/15
	y.+e 122/5		y.-llarımış 067/80
	2. <i>sf.</i> yetmiş, sayı sıfatı		y.-madım 106/25
	y. 043/20, 043/25, 052/20,		y.-masımı 125/15
	073/20(2), 073/30, 095/35(2)		(yıkācañ) 001/70
yev ğatī	<i>is.</i> < <i>yev katği</i> , kuruyemiş		y.-ñ 092/30
	y.ğ. 057/60		y.-r 089/25(2), 092/30, 125/15
ye°vmiye üfle-	< <i>yevmiye üflemek</i> , gündelikle		y.-rımış 104/165

	y.-rız 006/40, 006/50(2), 025/10, 049/5, 074/75, 103/15	yılbaşı	<i>is.</i> 1 ocak y.+nda 104/15
	y.-rız 115/10	yıldırım	<i>öz. is.</i> Yıldırım, soyadı y. 075/5
	y.-rlar 022/5, 077/10	yıldız	1. <i>öz. is.</i> Yıldız, soyadı y. 073/10, 083/35, 083/40 y.+ıdı 073/5 2. <i>öz. is.</i> yer adı y.+a 084/12 3. <i>is.</i> yıldız, gök cismi y. 104/20 y.+a 123/60, 123/65(2) y.+ā 123/60 y.+ı(iye.) 123/60 y.+ıla 123/60 y.+la 123/60 y.+larīn 107/85
yıka-	bk. yıkamak y.-dı 127/55 y.-rdık 006/45 y.-sın 127/55	yıldız çakıl-	çok karanlık olmak y.ç.-miş 034/15
yıkan-	< <i>yıkanmak</i> , su vb. sıvı ile temizlenmek y.-dı 060/40 y.-dı 127/40 y.-iğ 052/25 y.-ır 127/40 y.-irsa 092/30 y.-ıyor 103/15 y.-madı 127/40 y.-madık 052/25 y.-mazlar 127/40 y.-miş 092/45	yılmaz	<i>öz. is.</i> Yılmaz, kişi adı y. 106/65
	yıkık	yıl yıl	<i>zf.</i> her geçen yıl y.y. 074/55
	< <i>yıkık</i> 1. <i>sf.</i> yıkılmış, tahrip edilmiş y. 062/15 2. <i>is.</i> kalıntı, harabe y.+ı (iye.) (yıkī) 064/35(2) y.+lar 104/110	yīma	<i>is.</i> < <i>yığma</i> y. 099/15(2)
yıkıl-	< <i>yıkılmak</i> 1. yerleşmek, yük indirilmek y.-alım 009/45 y.-ır 077/20 y.-mişlar 009/45 2. parçalanmak, harap edilmek y.-an 028/25 y.-ascā 033/25 y.-dı 037/15, 130/55 y.-dıktan 130/55 y.-dī 130/55 y.-ıyor 043/10 y.-miş 062/15 3. yok olmak, mahvolmak y.-miş 060/35	yımırta	bk. yumurta y. 124/20
	yıl	yīn	<i>is.</i> < <i>yığın</i> y. 101/15(2), 101/35
	<i>is.</i> sene y. 011/90, 026/15, 026/20, 026/30, 028/25, 074/55 y.+dan 027/20 y.+dır 015/15(2), 102/20 y.+ında 005/25, 029/30 y.+indā 0102/5 y.+ından 053/15 y.+lar 027/70, 086/5, 095/65, 095/70 y.+larda 015/15 y.+larındā 050/10 y.+larından 126/5	yırt-	1. parçalamak, öldürmek y.-ar 100/15(2) 2. parçalara ayırmak y.-ip 106/30
yıl-	bk. yığılmak y.-ırdı 067/15, 101/25	yırtığ	bk. yırtık y. 013/30
yılan	<i>is.</i> yılan y. 009/15 (yılān) 029/30 y.+dan 009/15	yırtık	<i>sf.</i> < <i>yırtık</i> y. 026/10
		yırtıl-	dikişleri sökülme y.-ıyo 067/80
		yıt-	bk. yırtmak parçalara ayırmak y.-tım 106/25(2)
		yi-	bk. yemek 1. karnını doyurmak y. 065/50 y.-di 130/70 y.-dī 085/25 y.-digden 072/55, 092/25 y.-dik 056/15, 058/10, 060/110, 066/15(3), 106/110 y.-dikten 048/10 y.-dim 106/15 y.-dīm 059/10 y.-dimiz 092/25 y.-ecek 069/20 y.-ller 025/30, 048/30, 050/50, 050/110(2), 059/10, 079/5, 092/10, 101/65 y.-llēr 032/25, 048/50, 059/16, 092/10

	y.-llerdı 057/25, 072/15, 072/45, 105/35(2), 105/40, 129/10		
	y.-llerdı 092/10, 101/60		
	y.-llerse 059/16		
	y.-mēs 048/10		
	y.-mez 050/50		
	y.-miş 104/25		
	y.-ñ 001/15, 001/70, 071/45		
	y.-r 059/10, 069/30, 069/35, 090/6, 091/20		
	y.-rdi 045/25	yiğ	1. <i>ünl.</i> büyüklerin gençlere seslenme şekli y. 016/10, 020/20, 026/10, 026/25, 072/5 y.+im 026/15, 070/55, 098/15, 101/50
	y.-rdik 030/20, 072/30, 072/50(2), 072/55	yiğirmi	2. birine göre teyze, dayı, amca çocuğu y.+im 060/60 <i>is.</i> yeğ, iyi y.+i (iye.) 077/40
	y.-rdiñ 043/50		bk. yirmi <i>sf.</i> yirmi, 20 sayısı y. 030/10, 055/10, 055/15
	y.-riz 071/50	yil	bk. yer y.+ler 101/50 y.+lerdē 027/50 y.+lerden 072/20, 092/20
	y.-rse 059/10		<i>is.</i> nakışlı bir kilim
	y.-sin 071/20	yili	y. 054/50(3)
	y.-yeceiz 127/15	yim	bk. yirmi 1. <i>is.</i> yirmi y. 017/25, 025/15, 043/15, 047/10, 047/165(2), 050/15(2), 050/35, 055/15, 100/35, 106/100, 106/115, 126/30, 128/10
	y.-yelim 060/110		bk. yeme y. 062/15 y.+lerimiz 050/105 y.+me 044/10
	y.-yen 023/12	yime	bk. yemek y. 027/75, 048/25, 048/35(3), 048/40, 101/60, 105/35 y.+inē (yimēnē) 001/20, 048/40 y.+le 048/45
	y.-yiñ 071/35		bk. yemek y. 057/25
	y.-yip 015/35, 056/5	yimeg	bk. yemek y. 043/50, 045/20, 045/25, 048/25(2), 048/30, 048/35(2), 048/40, 048/45(2), 057/25, 078/5(4), 079/5(2), 101/55, 101/60, 101/65, 113/20 y.+lerde 025/15 y.+leri 130/70(3) y.+lerimiz 085/5
	y.-yirkē 057/60	yimek	<i>is.</i> < <i>yemeni</i> , bir tür hafif ve kaba ayakkabı y. 056/22
	y.-yollar 024/26, 065/45, 118/20		bk. yirmi y. 109/80, 127/80
	y.-yoruz 026/25		< <i>yenmek</i> , yeme işine konu olmak y.-dik 098/21 y.-ir 047/180, 072/15, 095/80(3) y.-irdi 050/110 y.-ecek 057/55 y.-ir 095/80 y.-iyodu 100/15 y.-iyor 096/15 y.-medik 092/20
	y.-ebildñ 089/15(2)		
	2. ağızda çiğneyerek yutmak		
	y.-dim 001/65		
	y.-r 071/50		
	3. dayak gibi hoşla gitmeyen bir duruma uğramak, mahvetmek		
	y.-dī 104/165		
	y.-dik 104/85		
	y.-dim 001/65, 089/20(2)		
	y.-llar 034/30		
	y.-ñ 096/35, 104/150		
	y.-r 009/15		
	y.-rdim 089/25		
	y.-riz 104/85		
	y.-yecek 104/166		
	y.-yor 075/40, 104/130(2)		
yī-	bk. yemek		
	1. karın doyurmak		
	y.-cēñ 064/20(2)		
	y.-m 067/70		
	y.-rse 048/10		
	2. mahvetmek		
	y.-cek 104/165		
yidir-	bk. yedirmek		
	(yidir) 071/35		
	y.-illerdi 129/15		
	y.-ip 065/15		
	y.-mişyiz 060/20		
	y.-mişiz 060/20		
	y.-sin 071/25(3), 071/52		
yiecek	bk. yiyecek		
	y.+imiz (yiecēmiz) 006/15		
yiecē ol-	< <i>yiyecek olmak</i>		
	y.o.-arağ 050/100		
yien	bk. yeğen		

yine	<i>zf.</i> tekrar, bir daha y. 008/5, 010/50, 010/110, 012/20, 019/15, 020/35, 033/10, 043/15, 054/51, 085/20, 102/25(2), 117/30, 118/30	yirm	bk. yirmi <i>is.</i> yirmi (yirm_altı) 016/18 (yirm_altı) 085/5 (yirm_beş) 106/95, 107/50 (yirm_iki) 008/5, 097/10 (yirm_üçü) 129/5 (yirm_üçüyle) 027/25 (yirm_üşdē) 005/15(2)
yinge	bk. yenge y. 069/50 y.+m 032/20, 048/20 y.+ñ 069/15 y.+ye 069/50	yirmi	1. <i>is.</i> yirmi y. 001/5, 002/10, 005/10(2), 005/15(2), 012/5, 014/5(2), 020/10, 027/25(3), 030/15(2), 042/5(2), 043/35(2), 043/40, 047/160, 052/25, 061/5, 053/5(2), 058/5, 060/5, 069/10(2), 070/25, 081/30, 089/5, 095/15, 097/5, 117/10, 127/5 (yirmi) 061/5, 075/5, 075/10, 075/45, 089/5 (yirmi_ki) 026/15, 117/5 (yirmi_ki) 026/30, 066/5 (yirmi_ki) 130/5 (yirmi_kidē) 005/10(2) (yirmi_kiler) 130/5 y.+den 020/10, 050/45 y.+sinde 005/20(2), 015/10 y.+sindē 005/5 y.+ye 050/45 y.+yle 020/10 2. <i>sf.</i> yirmi y. 003/120, 017/25, 019/40, 031/5, 043/20, 043/70(2), 047/165, 050/35, 060/5, 073/45, 096/40, 098/15, 104/120, 104/140, 119/35, 119/40, 119/45, 126/30, 127/40 (yirmi) 005/35(2), 058/10, 066/5, 075/5, 075/40 (yirmi_ādar) 075/45 (yirmî_şi) 069/30
yiñi	bk. yeñi 1. <i>is.</i> yeni yazı y. 059/5 2. <i>sf.</i> yeni evlenmiş y. 071/20 3. <i>sf.</i> kullanılmamış y. 071/30 4. <i>sf.</i> üzerinden zaman geçmemiş y.+si 058/5		
yiñice	bk. yenice y. 047/5		
yiñiden	<i>zf.</i> < <i>yeniden</i> , tekrar, bir kez daha y. 131/20		
yiñi yazı	bk. yeni yazı (yiñi yazı) 043/35 y.y.+niñ 043/35		
yir	bk. yer 1. <i>is.</i> boşluk, mahal, mekan y. 016/10, 027/55, 034/20, 043/10, 075/110, 085/20, 099/5, 101/55, 104/110 y.+de 002/35(2), 047/70(3), 047/175(2), 069/61(2), 092/25 y.+dē 089/20 y.+e 043/5, 043/35, 072/55 y.-iñ 104/65 y.+inde 062/40 y.+ine 019/50, 069/30 y.+ler 27/50, 092/20 y.+lere 026/15, 034/30 y.+leriñ 027/50 2. gezilen, ayakla basılan taban y.+den 071/15 y.+e 027/60 3. yaşanan bölge y.+de 093/5(2), 047/70 y.+dē 092/50, 092/55, 093/5 y.+e 026/33, 047/70, 095/45 4. ekip biçmeye uygun arazi y.+i (iye.) 027/40, 073/40		
yir göster-	bk. yer göstermek y. 092/20		
yirinde	<i>zf.</i> < <i>yerinde</i> , iyi, yeterli y. 060/85(2)		
yirine	bk. yerine y. 057/30(2), 129/15		
yirine gel-	bk. yerine gelmek y.g.-iyor 104/65		
yirli	bk. yerli y.+si 037/40		
		yirminci	<i>sf.</i> yirminci y. 102/25
		yişil	bk. yeşil y. 130/70, 130/75(2)
		yit-	bk. yetmek 1. bir gereksinimi karşılayacak nicelikte olmak y.-er 071/15, 073/40, 105/70 y.-er mī 077/55 y.-messe 100/30 y.-mesē 027/45 y.-meyen 078/15 2. kaybolmak y.-tiği 008/15 y.-tiğinde 008/25
		yit başı	<i>is.</i> < <i>yiğit başı</i> , düğünlerde seğmenlerin başı olan kişi t.b.+sı 067/45

yiti	bk. yeği y. 130/50	095/15, 099/10(2), 100/30, 102/65(2), 104/90, 104/95,
yitir-	kaybetmek y.-dim 075/45	104/140(2), 107/40, 111/30(2), 116/10, 119/20, 119/45,
yitiş-	bk. yeşişmek 1. yeterli olmak y.-irse 027/45 2. yakalamak y.-ebildî 047/145 y.-ebildinde 047/145	123/35(2), 126/20, 126/35, 126/40, 127/65(2), 127/80 (yöğ) 060/5(2), 104/85, 104/90, 118/30(2), 119/20, 127/65 y.+du 006/60, 040/15 y.+dû 107/5, 107/10
yiyecek	<i>is.</i> yenmeye elverişli her şey y. 009/50, 095/35	2. <i>e.</i> "hayır" anlamında y. 047/70, 060/80, 097/5, 104/85
yyim	<i>is.</i> yiyecek y. 129/10	bk. yoğlamak y.-dığ 106/95
yo	1. <i>ünl.</i> "hayır" anlamında bir söz y. 002/30(3), 024/15, 025/30, 035/10(3), 064/15, 070/20(2), (yö) 001/50, 002/30, 010/15, 010/80, 010/110, 013/40, 027/35, 036/35, 043/60, 048/40, 056/15, 060/110, 062/5, 063/11, 064/20, 064/40, 071/25, 071/30, 071/50, 072/25(2), 073/10, 074/40, 089/10, 089/20(2), 089/25, 098/5, 100/30, 100/45, 105/45, 119/20, 121/45(2) (yö) 070/35 (yö') 070/35(2), (yö') 067/65, 083/15 (yö') 010/90, 017/15, 058/5 (yö) 028/15 2. bk. yok <i>is.</i> bulunmayan, mevcut olmayan y.+du 003/40, 009/150, 010/75, 013/20, 013/50, 023/10(2), 027/35, 029/10, 040/15, 041/10, 042/15, 054/25, 057/10(2), 057/40, 057/61, 058/15, 059/17, 061/10, 062/25(2), 064/15, 064/25(4), 069/10, 069/35, 075/10, 100/5, 103/10, 120/35(2), 121/20, 130/55 y.+dunu 020/35 y.+udu 112/20, 124/20, 124/35 y.+udû 120/35, 120/45	y. <i>oğla-</i> y.-dı mıydı 109/65 yoğluğ bk. yoğluğ y. 001/15, 001/20, 109/5 yoğrul- deneyim sahibi olmak y.-duğ 098/20 yoğur- hamur durumuna getirmek y.-rüz 071/45 y.-ur 096/5 y.-urduğ 105/10 yoğurt <i>is.</i> yoğurt y. 124/20 y.+ları 101/45 yoğurt çiçe <i>is.</i> < <i>yoğurt çiçeği</i> , papatyaya y. 106/85 yoğarı bk. yoğarı y. 083/10(2) yoğluğ bk. yoğluğ y. 059/10 yoğ < <i>yok</i> 1. <i>is.</i> bulunmayan, mevcut değil y. 001/10, 001/15, 001/55(2), 001/70(5), 002/45, 004/5(3), 005/20, 006/25, 007/15, 007/50, 008/15, 009/50, 010/5, 010/35, 010/100, 011/20, 011/102, 015/15(2), 017/15(2), 017/26, 020/35, 021/5, 021/60, 025/25, 025/30, 025/31(2), 025/33, 025/34, 026/20, 031/35, 031/45, 031/50, 032/35(2), 032/41, 036/15, 036/20, 036/36, 037/10, 037/45(3), 038/14, 039/17, 039/18, 040/15, 040/25, 040/30, 040/35, 040/41(2), 040/42, 041/5, 042/20, 043/40, 043/70(2), 044/5, 044/10, 044/15, 045/26, 049/10, 049/30(4), 049/35, 049/40, 049/45(2), 050/110, 055/15, 056/10(2), 057/10, 057/25, 057/35, 060/45, 062/25(2), 062/30, 064/10, 064/25, 064/40, 065/5, 065/10, 065/70, 065/75, 065/80, 067/65(2), 068/50(2), 070/35(4), 071/50, 073/15, 073/30, 073/60, 074/70, 075/25, 075/35, 075/40, 075/85, 075/90,
yö	bk. yoğ <i>is.</i> bulunmayan, mevcut olmayan y.+du 047/15 y.+ka 070/15 y.+kana 111/25 y.+muş 068/45(2), 072/550, 080/13, 091/5(2), 091/20, 106/95, 127/40 y.+sa 011/25, 043/50	
yoğ	bk. yoğ 1. <i>is.</i> bulunmayan, mevcut olmayan y. 019/15, 031/25, 037/15, 054/50, 060/105, 069/55, 071/10, 072/55, 073/65, 074/60, 074/70,	

079/5, 080/5(2), 082/5, 082/30(2), 084/10, 088/20(2), 092/5, 092/20(2), 092/30, 094/30, 095/25(3), 095/60(2), 096/10(2), 096/35, 097/10(2), 098/5, 099/15, 100/30(2), 100/45, 102/35, 102/65, 104/25, 104/60, 104/80(2), 104/110, 104/150, 106/50(3), 106/60, 106/90, 106/120(2), 107/20, 107/25, 108/10, 109/80, 109/85, 111/25, 111/30, 116/10, 116/15, 119/50, 121/50, 121/55(2), 123/25(2), 123/50(2), 123/65, 123/75, 123/76(2), 125/15, 125/40(2), 127/40, 128/11, 129/5, 129/10(2), 130/70(2), 130/75(2), 018/20
y.+ken 027/20
y.+kēn 027/15
y.+mu 001/40, 011/30, 043/70, 083/35
y.+muş 065/5
y(ğ).+udu 005/30, 007/65, 008/30(2), 014/5, 027/35, 031/15, 031/30, 054/20, 059/15, 094/35, 105/10, 109/10, 111/15(2), 127/5(2), 127/85
y(ğ).+udū 013/20, 030/15, 031/30, 092/15, 098/20(2), 101/50, 127/10
y(ğ).+umuşsūn 009/30
(yōķ) 001/10, 009/25, 009/140, 009/145, 009/185, 010/75(2), 015/5, 015/15, 020/5(2), 039/17, 068/40, 082/15(2), 082/20, 102/60, 106/105, 109/80, 118/25(2), 118/30, 123/75(2), 125/70, 127/40, 129/10
(yōķ mu) 082/20
(yōğumuş) 068/20
y.+tu 001/55, 003/60, 010/5, 040/10, 043/35, 052/20, 095/75, 112/15, 116/15, 117/25, 121/20, 121/45
y.+sa 003/75, 011/25
y.+tū 050/90
y.+tur 026/20, 063/10(2)
2. bağ. birbirine karşı iki cümleden ikincisinin başına getirilen söz
y. 020/40, 027/55
3. e. "hayır" anlamında bir söz
y. 024/15, 025/20, 025/30, 032/35, 044/5, 049/30, 050/80, 065/25, 067/80, 067/85, 068/60, 069/35, 074/50(2), 077/60(2), 096/20, 112/21
(yōķ) 058/10(2), 066/15, 068/60, 089/30(2), 095/35(2)
4. is. yasak

y. 050/70
yoķa bk. yufķa
y. 008/45, 011/60
(yoķā) 011/55
y.+sı 008/45
y.+a 011/55(2)
yoķa etmek bk. yuka etmek
y.e. 011/60
yoķarda *zf.* < yukarıda, üst tarafta
y. 007/30, 106/55
(yoķardā) 003/120, 109/70, 120/5
y.+i 037/35
y.+ki 120/5
yoķardan *zf.* < yukarıdan, üst taraftan
y. 003/120, 009/55, 019/40, 067/55, 121/35
yoķarı bk. yukarı
1. *sf.* benzerleri arasında üstte olan
y. 019/10, 120/5
2. *zf.* üst tarafa, üste, yukarıya
y. 083/30, 106/120, 107/20, 109/35, 127/10
3. *is.* bir şeyin üst bölümü
y.+dan 047/60
y.+sı 109/20
y.+sında 109/20
y.+sındā 125/55
y.+yā 017/15, 017/25, 049/45
yoķarı dikme *öz. is.* < Yukarı Dikme, bir yer
y.d. 106/95(2)
yoķarı gızılca *öz. is.* < Yukarı Kızılca, bir köy
y.ğ.+yā 060/5
yoķla- < *yoklamak*
1. ziyaret amacıyla birine gitmek
y. 092/60
y.-llar 059/15
2. el ile dokunarak incelemek
y.-llar 109/30
y.-mazlar 109/30
yoķlama *is.* < *yoklama*
1. sayma işi
y. 085/10, 109/25
2. kontrol
y. 059/15, 084/5
yoķlu *sf.* < *yoklu*, yoksul, fakir
y. 016/15
yoķlu' bk. yoķluķ
y.+mu 021/10
yoķluķ *is.* < *yokluk*
1. fakirlik, yoksulluk
y. 064/15(3), 075/25
2. yokluk, eksiklik
y.+unda (yoķlūnda) 057/5
y.+unu (yoķlūnu) 009/155
yoķsa *bağ.* < *yoksa*
1. aksi takdirde
y. 067/85
2. onun dışında
y. 102/35
yoķsul *is.* < *yoksul*, yoksun, yok

yok yok	y. 082/5 <i>ünl.</i> < <i>yok yok</i> , “hayır hayır” anlamında söz y.y. 006/25, 027/35, 040/41, 054/15, 078/30, 079/10	yoldaş ol-	yoldaşlık etmek y.o.-du 009/20
yol	<i>is.</i> 1. yol y. 010/30(2), 010/55, 047/40, 052/20, 077/20, 078/30, 083/30 y.+a 034/30, 102/60, 123/60 y.+ā 067/55, 077/20 y.+da 002/40, 010/30, 043/60, 052/5, 061/10, 123/5 y.+dan 010/45, 010/110, 021/60, 034/30(2), 117/10, 125/50 y.+dān 067/50 y.+lar 028/15 y.+larā 082/45 y.+larda 002/30, 010/50, 127/30 y.+larıñ 010/20 y.+undā 058/15 y.+u (iye.) 009/120 y.+üm 009/130, 009/135, 009/140, 009/145 y.+uñ 009/35, 009/40, 033/10, 069/62, 114/10 2. yolculuk y. 010/40, 010/50, 043/20 y.+a 001/15 y.+da 009/175, 010/10, 010/60, 028/10 y.+dā 001/10 3. kez, defa y. 123/30	yol göster-	rehberlik, önderlik yapmak y.g.-iyim 073/10
yol-	2. yolculuk y. 010/40, 010/50, 043/20 y.+a 001/15 y.+da 009/175, 010/10, 010/60, 028/10 y.+dā 001/10 3. kez, defa y. 123/30	yolla-	1. yollamak, göndermek y.-ız 074/35 y.-rқа 095/75 y.-rқа 006/60 2. uğurlamak y. 050/60 y.-rdī 084/10
yola çık-	yola çıkmak, gitmek y.ç.-mışlar 009/45, 009/165	yollarbaşı	öz. <i>is.</i> Yollarbaşı adlı belde y. 088/20 (yollarbaşı) 088/20 y.+nñ 088/10, 088/15
yola düş-	gitmek, yollanmak y.d.-dük 010/50	yollucağ ol-	< <i>yollayacak olmak</i> y.o.-anlar 029/5
yolağ	<i>is.</i> < <i>yolağ</i> , yol kenarı y.+dā 007/25(2)	yol vçr-	< <i>yol vermek</i> , gitmesine izin vermek y.v.-idik 070/35 y.v.-iñ 077/30
yola gel-	akıllanmak, uslanmak y.g.-di 010/70	yónan	bk. yunan y.+ñ 075/105
yol āzı	<i>is.</i> < <i>yol āzı</i> , kavşak y.ā.+na 010/55	yonan harbi	öz. <i>is.</i> < <i>Yunan harbi</i> , Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlılarla yapılan savaş(lar) y.h. 068/10 y.h.+nde 130/55
yolcu	<i>is.</i> yola giden kişi y. 086/6, 086/7, 031/45	yonan harbi	bk. yunan harbi y.h.+nde 075/90 y.h.+ni 130/30
yolculuğ	<i>is.</i> < <i>yolculuk</i> y. 047/35	yonanistan	öz. <i>is.</i> < <i>Yunanistan</i> y.+ı (yük.) 005/5
yolda belde	<i>is.</i> yol üzerinde bir yerde y.b. 001/10	yonanlı	öz. <i>is.</i> Yunanlı y.+lar 005/10 y.+yi 075/90
yoldaş	<i>is.</i> yoldaş, arkadaşı y. 009/60(2), 009/90 y.+ı (yük.) 009/90 y.+ına 009/60 y.+ıylā 009/60	yonanlı	bk. yonanlı y.+yi 075/95
		yonca	<i>is.</i> yonca y. 106/85 y.+sından 040/30
		yoñur-	bk. yoğurmak y.-ur 092/5
		yoñüsa	bk. yoksa y. 036/35
		yorğan	<i>is.</i> < <i>yorgan</i> y. 002/25, 045/5(4), 047/95, 064/10, 065/20, 077/15, 131/5 (yorğān) 095/35 y.+ı (yük.) 045/15 y.+ı (yük.) 045/5 y.+ını 021/40, 021/45, 045/10, 103/10 y.+ları 077/15
		yorğo	öz. <i>is.</i> < <i>Yorgo</i> , yabancı kişi adı y. 120/85
		yorul-	yorgun duruma gelmek y.-dū 001/10, 127/20 y.-du mu 011/80(2) y.-dum 096/54

yōsa	bk. yoksa y. 047/80		y.-düm 065/80(2), 083/10 y.-ler 003/115
yourd	bk. yourt y. 074/65		y.-rdük 100/5 y.-süñ 028/45
yourt	bk. yoğurt y. 054/25(2), 056/10, 074/65, 097/25, 101/55(2), 102/40(3) (yoürt) 097/10 y(d).+u (yük.) 074/65 y(d).+ū (yük.) 057/60 y.+tan 101/45		y.-yerek 011/85, 106/95, 108/10, 109/10, 109/75 y.-yüñ 069/25 y.-yemem 028/20, 041/20 y.-yemez 069/15 2. yol almak y. 010/50
yourt çal-	< <i>yoğurt çalmak</i> , yoğurt yapmak için süte maya koymak y.ç.-allardı 057/60 y.ç.-ar 097/29		y.-dük 078/30, 082/35 3. çocuk ayakları üzerinde gezecek duruma gelmek y.-müş 009/150, 009/155(2), 009/160
yourt çalın-	< <i>yoğurt çalınmak</i> , yoğurt yapmak için süte maya koyulmak y.ç.-ır 102/35		y.-r 025/25 y.-süñ 055/25
yourtlu	<i>sf.</i> < <i>yoğurtlu</i> , içinde yoğurt bulunan y. 072/25, 124/25	yörüg	bk. yörük y. 065/45, 070/5
yourtlu çorba	<i>is.</i> < <i>yoğurtlu çorba</i> , yoğurt ile yapılan çorba y.ç.129/15 (yourtlu çorbā) 096/20 y.ç.+mız 072/25	yörük	<i>öz. is.</i> Yörük, göçebe Türk oymağı y. 040/41, 054/20(2), 063/5, 064/35(2), 064/40, 089/15, 102/50, 125/70(2) y.+e (yörüe) 040/40 y.+ler 027/65, 031/55, 064/55, 102/45, 102/50, 106/100, 123/70 y.+lēr 123/70 y.+lerdē 092/55 y.+lerden 089/15 y.+ü (iye.) (yörü) 064/35 y.+üdü (yörüdü) 040/40 y.+üdü (yörüdü) 064/40 y.+üñ 102/45(2) y.+üñ (yörün) 004/10
yoz-	bozulmak y.-uyor 070/35	yörüklük	<i>is.</i> yörüklük y.+le (yörüklüle) 125/70
yoz	<i>sf.</i> işe yaramaz, iş göremez y. 047/45	yörüt-	< <i>yürütmek</i> , ilerletmek y(d).-ürüz 011/85 y.-tüler 082/35, 082/40
yört	bk. yoğurt y. 100/15 y(d).+uñ 102/40	yövmiye	<i>is.</i> < <i>Ar. yevmiye</i> , gündelik y. 028/50
yön	<i>is.</i> 1. bir şeyin belli bir noktaya baktığı yan, veçhe y.+dē 050/25 y.+leri 009/185 y.+ü (iye.) 065/55 y.+ümü 034/20 2. zaman, vakit y.+ü (iye.) 054/25 3. tutulacak yol, yöntem y.+üle 113/20 y.+üyle 113/20(3)	yu-	1. yumak, yıkamak y.-dü 068/30 y.-dular 077/45 y.-dum 065/80 y.-llar 024/10 y.-llardı 035/10(2), 035/15(2) y.-rduğ 004/5, 006/45, 074/70 y.-rdum 021/5 y.-rsuñ 122/15 y.-ruz 074/75 2. yok etmek y.-r 104/165
yönden	<i>zf.</i> bakımdan y. 011/35, 049/5, 050/25, 050/40, 099/15, 102/25, 102/30 (yönünden) 102/25, 102/30	yud-	bk. yutmak y.-uyuñ 077/55
yönet	<i>is.</i> uygun, elverişli y.+lerini 028/5	yudul-	< <i>yutulmak</i> , yok edilmek y.-muş 007/50
yönetici	<i>is.</i> yönetici y.+sinden 102/5	yufğa	bk. yufka y. 115/25
yöre	<i>is.</i> yöre, bölge y. 022/10 y.+niñ 088/5		
yöresel	<i>sf.</i> yöreye ait, yöreye özgü y. 050/75		
yörü-	1. adım atarak ilerlemek, gitmek y.-düler 082/35 y.-dükten 003/115		

- yufka** *is.* < *yufka*, ince ekme
y. 015/20
- yuğur-** bk. yoğurmak
y.-ullar 122/10
y.-ullār 120/65
y.-ur 112/15
y.-urduğ 105/5
y.-usuñ 122/5(2)
- yuğa** bk. yufka
y. 061/10(2), 062/15, 089/15
(yuğā) 047/150, 076/25, 095/81
y.+dan 076/5, 105/15
y.+yū 047/175, 105/15
- yuğa at-** < *yufka atmak*, yufka yapmak
(yuğ_atarız) 076/5
- yuğa batırması** *is.* < *yufka batırması*, pekmezli
yağlı yufka
y.b. 047/175
- yuğa ekme** *is.* < *yufka ekme*
y.e. 095/81, 095/82
y.e.+iñ 095/81
- yuğa et-** < *yufka etmek*, yufka yapmak
y.e(d).-eriz 076/15
(yuğ_ederiz) 076/5
(yuğ_ederiz) 076/10
- yuğal-** < *yufkalmak*, incelemek
y.-ırdı 100/5
- yuğarı** *sf.* < *yukarı*, benzerleri arasında
üstte olan
y. 084/5, 095/45, 102/20, 102/40
(yuğarī) 097/5
- yuğu** bk. yuğa
y. 076/10
- yul** bk. yol
y.+unda 130/40
- yular** *is.* yular, hayvan ipi
y. 028/35, 116/10(2)
(yūlar) 028/35
- yum-** kapamak
y.-dum 009/130
- yumağ** *is.* < *yumak*, yuvarlak biçimde
sarılmış iplik, yün vb. şey
y. 054/40, 065/86
y.+dan 054/40
- yumruğ** bk. yumruğ
y. 096/35
- yumruğ** *is.* < *yumruk*, el parmaklarının
kapanması ile yapılan vuruş
y. 003/135(2), 011/95(2), 074/25,
096/35, 104/145(2)
y.+u (iye.) (yumrū) 011/95
- yumruğla-** < *yumruklamak*
y.-llar 096/35
- yumşa-** sertliği kalmamak
y.-r 115/25
(yumşār) 115/10, 115/25
- yumşağ** bk. yumuşağ
y. 102/40
- yumşağ ol-** < *yumşak olmak*
y.o.-ur 050/100
- yumuşak** y.o.-uyoru 028/40
bk. yumuşağ
y. 122/10, 124/25
- yumşat-** sertliğini gidermek
y.-ırız 006/55
y(d).-ır 115/10(2)
y(d).-ıyorus 100/45
- yumurta** *is.* yumurta
y. 001/10, 071/45, 100/15
y.+sı 050/110
y.+yla 021/5
- yumurta helvası** *is.* yumurta ile yapılan bir tür
helva
y.h. 051/15
- yumuşa-** ikna olmak, kabul etmek
y.-dık 028/20
- yumuşak** *sf.* < *yumuşak*, sert olmayan
y. 065/10
- yunan** *öz. is.* Yunan
y.+larlar 104/130
- yuñ** bk. yün
y. 045/10
y.+lardan 045/10
y.+larī 006/50
y.+u (yük.) 045/15, 120/35
y.+ū (iye.) 045/5
y.+ū (yük.) 006/50
y.+u (iye.) 054/45(2)
y.+unu 054/45
- yúñ** bk. yün
y. 095/70
- yuñacağ** *is.* < *yunacak*, yıkanacak çamaşır
y. 035/10
- yuñur-** bk. yoğurmak
y.-a 050/85(3)
y.-acağlar 047/155
y.-du 057/35
y.-ullar 120/65(2)
y.-ullār 048/50
y.-ullardı 120/60
y.-uyollar 118/15
y.-uyor 118/15
y.-uyuz 051/17(2)
y.-uyüz 124/5
- yurT dut-** < *yurt tutmak*, vatan tutmak
y.d.-andan 053/20
y.d.-ardıh 004/5
y.d.-muşlar 070/5(2)
- yurt** *is.* vatan
y(d).+a 130/40
y(d).+u (yük.) 005/20
y(d).+umuz 029/5
- yusuf** *öz. is.* Yusuf, kişi adı
y. 010/50(2), 016/19
- yut-** 1. öldürmek, yok etmek
y.-muş 007/50
2. ağızda bulunan bir şeyi yutağa
geçirmek
y.-muş 017/25
- yuT-** bk. yutmak

yuttur-	y.-tum 106/105 yutağa geçirmek y.-amadılar 026/30	yükle-	bir yere, taşınması için belli ağırlıkta eşya veya araç gereç koymak y.-mē için 028/35(2) y.-r 095/40 y.-rdik 006/30, 031/5 y.-riz 006/40 y.-yollar 020/10 y(ü).-yör 114/10 y.-yosun 064/15
yuva	<i>is.</i> 1. ailenin oturduğu yer y.+ña 071/40 y.+sı 009/95 y.+sına 071/35 2. hayvan barınağı y.+sına 123/70 (yuvā) 011/115	yüklen-	bir yükü taşımaya üzerine almak y.-dik 010/50 y.-irdi 013/50 y.-irdik 052/20 y.-mez 077/15
yuva-	ev, duvar gibi yerlerde açık delikleri sıva ile kapatmak y.-rız 008/35, 124/15 y.-yacağlarımı 074/60	yüklet-	bir yere, taşınması için belli ağırlıkta eşya koydurmak y. 017/10 y(d).-ip 027/10 y(d).-ir 038/5, 043/55, 078/15 y(d).-irdi 121/15 y(d).-irdik 028/55, 043/55 y(d).-iz 017/10 y(d).-irler 077/15, 077/10 y(d).-irlər 077/35 y(d).-irsin 038/5 y.-miş 009/40 y.-ti 069/15 y.-tī 009/80 y.-tik 127/75(2)
yuva ğur-	< <i>yuva kurmak</i> , evlenmek y.ğ.-sunlar 011/102 y.ğ.-sañ 070/55	yüklü	<i>sf.</i> yükü olan y.+yüdü 008/20
yuvarla-	yuvarlak hale getirmek y.-rız 051/17	yüklük	<i>is.</i> evlerde yatak, yorgan gibi şeyleri koymaya yarayan yer veya büyük dolap, yük, yük odası y.+leriñ 047/60 y.+üñ (yüklüñ) 017/15
yuvarlağ	bk. yuvarlağ y. 095/81	yüksek	<i>sf.</i> 1. altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan, alçak karşıtı y. 010/15, 031/40, 065/55, 2. toplum içinde para, ün bakımından üst seviyede olan y. 102/55 3. derece veya makam bkm. üstün y. 104/40, 104/55 4. <i>is.</i> yukarıda, üst tarafta olan y.+dē 120/85 5. <i>is.</i> belli bir yere göre daha yukarıda bulunan y.+imizde (yüksemizde) 095/20 y(ğ).+indē 095/60
yuvarlağ	<i>sf.</i> < <i>yuvarlak</i> , top veya küre şeklinde olan y. 115/26	yüksekli	<i>sf.</i> yükselti y. 026/15
yuvarlağ hesap	<i>is.</i> < <i>yuvarlak hesap</i> , yaklaşık hesap y.h. 065/20	yükseklik	<i>is.</i> yükseklik y.+te 107/35 y.+ini (yükseklini) 104/160
yuvarlan-	tekerlenmek y.-ır 031/50	yüksekova	<i>öz. is.</i> Yüksekova ilçesi y. 083/25
yüşak	bk. yumuşak y. 129/5	yüksel-	yükseğe çıkmak y.-en 068/35
yüce	<i>sf.</i> yüce, yüksek y. 070/55		
yüg	bk. yük y. 101/25		
yüglet-	bk. yükletmek bir yere, taşınması için belli ağırlıkta eşya koydurmak y(d).-ir 101/30 y(d).-irdig 006/5, 101/5(2)		
yük	<i>is.</i> 1. taşınan eşya y. 043/55(2), 055/5 y.+ü (iye.) 009/80 y.+ü (yük.) 028/15, 028/35(2), 028/50 y.+ümüz 028/15 y.+ümüzü 101/5 y.+üylē 076/10 y.+üyle 010/75 y.+üylenē 017/5 2. araba, hayvan vb.nin taşıyabildiği miktar y. 019/40(3), 114/5(2), 121/15 3. eşya y.+leri 052/5, 095/40 y.+ü (iye.) 064/60, 119/5		
yük	bk. yük 1. <i>is.</i> araba, hayvan vb.nin taşıyabildiği miktar y. 028/15		

yük tut-	yerleşmek y.t.-muşlar	y.+e 082/35 4. <i>sf.</i> yüz, on kere on
yük vurul-	hayvana yük yüklemek y.v.-muysorsa 116/15	y. 005/25(2), 011/70(2), 019/60, 041/15, 043/50, 062/30, 101/55, 109/20, 121/15, 125/10, 130/65
yümsek	bk. yüksek <i>sf.</i> 1. altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan, alçak karşıtı y. 036/10 y.+e 101/55	5. <i>is.</i> yüz, çehre, sima y. 013/15 y.+lerini 072/30 y.+ü (iye.) 072/40 y.+ümden 017/20 y.+üme 123/10 y.+ümē 077/25 y.+ümü 065/80 y.+üne 047/200 y.+ünü 032/20, 104/135, 104/165, 105/50, 105/55 y.+üñüzü 105/40(2)
yümseklik	bk. yükseklik y.+te 075/60	6. <i>is.</i> yorgan, yastık kılıfı, kumaşı y. 082/10 y.+ü (iye.) 045/10 y.+ü (iye.) 047/100, 047/110, 047/115 y.+ünü 021/40, 021/45, 045/5
yün	<i>is.</i> yün, koyun tüyü y.+ünden 064/45	7. <i>is.</i> etek, yamaç y.+ünden 047/170
yüñ	bk. yün y. 006/20, 106/70(4), 120/40(2) y.+leri 006/50	yüz- derisini soymak y.-dū 107/20 y.-erkenē 104/150
yürü-	< <i>yürümek</i> y. 065/65	yüz bk. yüz <i>sf.</i> yüz, 100 y. 028/20
yürük	bk. yörük y.+lerimiz 126/40	yüzbaşı <i>is.</i> yüzbaşı y. 043/10, 043/15, 081/5(2), 081/30, 083/20(2), 083/25, 083/35, 083/40(2), 127/70(4) y.+lar 043/10 y.+m 081/15, 127/70 y.+mız 043/10 y.+nıñ 081/15 y.+ya 083/50 y.+ynan 096/50
yüs	bk. yüz 1. <i>sf.</i> yüz, on kere on y. 043/65, 098/20, 102/15 2. <i>is.</i> yüz, 100 y. 095/15	yüzde <i>is.</i> herhangi bir sayı ile kullanıldığında yüze bölünen bir şeyin o kadarlık parçasını belirten bir söz y. 015/25, 015/30(2), 087/5(2), 102/30
yüs	bk. yüz <i>is.</i> yorgan, yastık kılıfı y. 082/10	yüzer <i>sf.</i> yüzerli, her birine yüz y. 038/13
yüs para	<i>is.</i> < <i>yüz para</i> , çok az para y.p.+yı 001/25	yüzle- yorgan, yastık vb. yüz geçirmek y.-r 021/40 y.-eriz 021/40(4)
yüsük	<i>is.</i> < <i>yüzük</i> , parmağa geçirilen metal halka y. 125/30, 126/30	yüz on sekiz <i>öz. is.</i> 118 numaralı telefon hattı y.o.s.+e 106/65
yüsük	bk. yüsük y. 011/35, 110/10, 113/15, 121/10 y.+üñü (yüsünü) 011/35	yüz para <i>is.</i> çok az para y. 043/50(2) (yüz parā) 043/45 y.p.+ydı 043/50(4)
yüz	1. yüzey, üst kısım y.+ē 092/15 y.+ü (iye.) 024/25(2), 044/20(2) y.+ünde 001/70 y.+ündē 047/65 y.+üne 010/50, 051/15, 105/10 y.+ünü 047/55 2. <i>is.</i> para y. 003/110, 003/125 3. <i>is.</i> yüz, 100 y. 005/5, 005/10(3), 005/15(4), 005/20, 005/25, 011/70, 020/20, 020/40, 027/40, 029/30, 031/20, 036/10, 043/15, 050/5, 050/10, 053/20, 061/15(2), 062/35(2), 064/5, 065/50, 068/10, 073/20(2), 073/25, 073/30, 073/35, 085/10(2), 095/10(2), 095/65(2), 098/20, 099/10, 101/55, 102/5, 104/80, 06/5, 106/10, 106/20(2), 106/125(2), 108/5, 108/10, 114/10(2), 118/30, 120/15(2), 123/10, 125/10(2), 130/5(2), 130/35(2), 130/40	yüzünden 1. <i>zf.</i> sayesinde y. 030/15

2. e. - den ötürü
y. 039/10
yüz yüze zf. karşı karşıya
y.y. 085/10
yüzzük bk. yüsük
y. 047/100

Z

- zabā** bk. sabah
z.+a dağ (zabā) 059/15
z.+la (zabāla) 072/30
z.+nan (zabānan) 096/5
z.+sı 129/15
- zabah** bk. sabah
zf. Ar. güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman
z. 043/25, 047/100, 096/35, 131/15
- zabahleyin** bk. sabahleyin
z. 131/15
- zabah namazı** bk. sabah namazı
z.n. 043/55
- zabahtan** bk. sabahtan
z. 043/50(2), 047/190, 057/25
- zabdēt-** < *zapt etmek*
1. kontrol etmek
z(d).-ememiş 007/10
2. ele geçirmek
z(d).-enler 119/25
- zalatalıḳ** bk. salatalıḳ
z. 024/20
- zalim** sf. < Ar. *zālim*, acımasız
z. 069/40
- zalıḡ** bk. zalim
z. 107/55
- zalzele** öz. is. bir yer adı
z. 099/10
- zaman** is. < Ar. *zamān*
1. dönem, devir
z. 001/40, 002/30, 006/10, 006/55, 010/75(2), 012/10, 013/20, 013/45(2), 016/16, 021/5, 028/25, 029/10, 029/30, 031/10, 031/40(2), 032/35(2), 034/15, 034/35, 036/20, 037/30, 041/5, 043/40, 043/45, 043/60(2), 055/15, 057/10, 057/15(2), 057/30, 057/50, 059/10, 059/17, 064/15, 064/35, 065/20, 065/30, 068/10, 068/25, 068/30, 069/62, 075/70, 078/20(2), 078/34, 083/5, 083/30, 085/5(2), 092/5, 092/10, 092/15, 092/20, 092/25, 092/40, 100/5(2), 102/10, 104/60, 104/75(2), 104/110(2), 104/140, 105/25(3), 105/35(2), 105/40, 109/10, 114/5, 116/15, 117/15(2), 117/20, 117/30(2), 121/20, 121/30, 121/45(2), 125/40, 127/85(2), 130/5(2), 130/65
z.+a 010/35
z.+da 043/65, 113/30, 121/20, 123/60
z.+dā 029/25, 069/30, 102/10, 104/75, 121/45, 124/35
z.+dan 076/5
z.+ı (iye.) 094/5
z.+ımız 091/20
z.+ımızda 089/15, 125/5
z.+ıñ 066/5, 069/55, 106/20, 106/125, 113/30, 121/25, 121/35
z.+ında 068/45, 109/87
z.+ındā 130/5
z.+ını 057/35
z.+ıḳı 048/50
z.+ki 064/15, 102/5
z.+lar 002/45(2), 002/50, 003/40, 013/35(2), 017/10, 028/65, 030/25, 031/15, 042/15(2), 042/30, 043/35(2), 043/50, 057/25, 070/20, 084/10, 105/15, 112/15, 121/30
z.+larda 010/5, 010/95, 051/5, 053/15, 092/55, 123/75(2)
z.+lardā 069/35, 088/5, 107/50, 121/5, 121/25, 123/60, 125/60
z.+larıdı 001/20
z.+larıñ 072/40, 121/25
z.+larındaki 063/10
z.+larıḳı 001/35
2. vakit
z. 001/45, 002/40, 002/50, 003/30(3), 003/35(3), 003/50, 003/80, 003/90(2), 003/105, 003/115, 010/30, 010/60, 010/85, 011/20, 019/50, 019/55, 027/25(3), 027/30, 027/60(2), 027/70(3), 027/75(2), 027/76, 028/15, 028/50, 033/30, 036/5, 037/50(2), 040/10, 048/5, 048/45, 049/5, 050/55(2), 050/60(3), 050/70, 060/50, 060/95(2), 060/100, 061/15, 065/80, 066/5, 069/55(2), 071/35, 073/5, 073/10(2), 073/25, 074/78, 075/45, 083/10, 092/60(2), 095/30, 095/65, 095/70, 096/10, 096/15, 098/5, 100/35, 101/65, 102/10, 102/50(2), 104/120, 110/11, 113/5, 113/10, 113/15, 113/25, 113/30(2), 113/35(2), 118/30, 118/31, 120/10, 121/15, 121/20, 121/50(2), 123/30, 123/60, 123/65, 124/25, 126/25, 127/93
z.+a 049/10, 083/20, 123/20, 123/50
z.+ā 004/10, 104/160
z.+ā_adar 009/50, 009/65, 009/170, 060/80, 060/85, 104/145
z.+da 052/20
z.+dā 019/40, 019/45(2), 019/50
z.+ı (iye.) 001/71, 009/60, 020/20, 025/20, 055/5, 060/55(2),

	104/125, 104/150 z.+ında 003/30, 003/35, 005/5 z.+ki 085/25 z.+kî_bî 012/20 z.+lar 040/10 3. bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit z. 011/100, 034/15 z.+ıyla 037/20, 044/5, 109/5 z.+ıylan 037/10 z.+larda 067/50 4. çağ, mevsim z. 039/15(2), 073/75 z.+ı (iye.) 027/45, 027/50, 030/10, 034/15, 050/115 z.+î (iye.) 034/5 z.+ım 018/25(2) z.+ında 027/20, 030/10 z.+ını 102/20 z.+larda 117/25 z.+ları (iye.) 102/20 5. bir süre ile ilgili durum ve şartlar z. 026/30, 042/15, 042/20, 070/35, 070/57, 105/20, 106/40, 123/40(2), 125/10 z.+da 048/40(2) z.+ı (iye.) 072/35 z.+ımıza 086/6 6. belirlenmiş an z. 113/5(2), 121/10, 121/15 z.+ını 113/10 7. bir işe ayrılmış, bir iş için alışılmış saatler z.+ı (iye.) 127/75
zamān	bk. zaman z.+î (iye.) 121/15 z.+ıñ 123/5
zamanında	<i>zf.</i> < <i>zamanında</i> , eskiden z. 032/20, 049/15, 104/50
zamanlā	<i>zf.</i> < <i>zamanla</i> , giderek, aradan süre geçerek z. 094/10, 094/20
zaman vēr-	< <i>zaman vermek</i> , süre tanımak z.v.-iller 113/5
zaman zaman	<i>zf. Ar.</i> ara sıra z.z. 043/40
zaman zarfındā	<i>zf.</i> süresinde z.z. 113/5
zamat	<i>zf.</i> < <i>zamana kadar</i> z. 127/15 (zamāt) 127/5
zan-	bk. sanmak z.-dīķ 043/25
zanāt	bk. zenāt z. 120/65
zannēt-	< <i>zannētme</i> , sanmak z(d).-iyor 104/70 z.-miş 028/30
zaPdēdil-	< <i>zapt edilmek</i> , ele geçirilmek z.-mesi 114/5, 114/11
zaPdēt-	bk. zabdētme ele geçirmek z.-diyor 114/10
zār	<i>zf.</i> < <i>zahir</i> , her halde z. 008/55, 013/50, 054/40, 082/40, 105/40
zarar	<i>is.</i> < <i>Ar. zarār</i> , ziyan, kötü sonuç z. 075/45, 130/75 z.+dā 125/50
zararcı ol-	zarar verici olmak z.o.-duķlarından 125/55
zarar ēt-	< <i>zarar etme</i> z.ē.-tim 020/25
zarar it-	bk. zarar ētme z.i(d).-ersek 100/46
zararlı	<i>sf.</i> zararı olan z.+ydī 075/70
zātē	bk. zāten z. 027/35
zaten	bk. zāten z. 001/40, 011/20, 011/35, 011/85, 011/90, 022/15, 037/55, 040/10, 040/15, 040/35, 050/20, 050/35, 050/75, 065/70, 078/15, 096/25, 096/40, 106/40, 117/20, 121/30 (zāten) 050/121(2)
zāten	<i>zf. Ar.</i> esasında, esasen, doğrusu z. 001/70, 009/30, 010/60(2), 011/30, 011/55, 020/25, 034/10, 050/25, 050/45, 050/105, 050/110, 069/40, 084/5, 095/30, 111/15, 121/45, 121/55
zati	bk. zāti z. 070/35, 070/50
zāti	<i>zf. Ar.</i> zāten z. 023/5, 025/15, 025/33, 027/35, 040/25, 065/5, 126/15, 129/15
zavallı	<i>sf.</i> acınacak kadar kötü z. 065/80
zayıf	< <i>Ar. za'if</i> 1. <i>is.</i> başarısızlık notu z. 001/40 2. <i>sf.</i> sıska, cılız z. 019/45
zayıfla-	azalmak, önemini yitirmek z.-dī 050/25
zāyi ol-	< <i>zayı olmak</i> , yok olmak z.o.-dū 050/35
zaytī	bk. zāti z. 100/35(2)
zebze	bk. sebze z. 043/55(2), 054/20, 057/60(2), 074/50 z.+mizi 043/60 (zebze_ker) 040/20
zehilli	<i>sf.</i> < <i>zehirli</i> z. 017/25, 017/26(2)

zehir	<i>is.</i> < <i>Far. zehr</i> , ağrı z. 117/25		
zehirle-	zehirle öldürmek z.-r 115/10		
zehirsiz	<i>sf.</i> ağsız z. 017/26		
zehre	<i>is.</i> < <i>Ar. zāhire</i> , tahlıl z. 008/45		
zekiye	<i>öz. is.</i> Zekiye, bayan adı z. 008/55 z.+ydi 008/50 z.+yi 008/50(2), 008/55(3) z.+yle 008/55		
zemān	bk. zaman <i>is.</i> çağ, mevsim z.+ım 009/110, 009/115, 009/120		
zemerı	bk. zemherı z.+de 011/40		
zemhel	bk. zemherı z.+lerde 003/20		
zemherı	<i>is.</i> < <i>Ar. zemherīr</i> , kara kış z. 027/77 z.+dē 027/77 z.+den 027/75, 027/78 z.+niñ 027/77, 123/15		
zemzem	<i>is.</i> <i>Ar.</i> kutsal su, zemzem suyu z. 061/22		
zemzem dakımı	<i>is.</i> < <i>zemzem takımı</i> z.d. 056/15		
zemzemsiz	<i>zf.</i> zemzem suyu olmadan z. 061/22		
zenāt	<i>is.</i> < <i>Ar. zenā'at</i> , meslek, iş z.+ı (iye.) 043/10		
zencir	bk. zincir z. 028/45 z.+inde 043/15		
zencirim ğırma is.	< <i>zincirim kurma</i> , bir tür oyun z.ğ. 047/125		
zenēt	bk. zenāt z. 004/10		
zengin	< <i>Far. sengīn</i> 1. <i>sf.</i> varlıklı z. 106/45 z.+dir 108/5 z.+idi 059/10(2) z.+ler 094/25 z.+leri 130/15 z.+miş 108/5 2. <i>sf.</i> verimli, bol z.+dir 094/15		
zerde	<i>is.</i> <i>Far.</i> şekerli pirinç peltesi z. 071/50(2) z.+yi 071/50		
zeval vir-	< <i>zeval vermek</i> z.v.-mesin 033/10, 043/20		
zevg	<i>is.</i> < <i>Ar. zevk</i> z.+den 070/20		
zevle	<i>is.</i> <i>Yun.</i> zelve, Çift öküzünün boyunduruktan çıkmaması için		
			boynunun iki yanından boyunduruğa, aşağıya doğru geçirilen çubuk z. 031/20(3)
zeyin	<i>is.</i> < <i>Ar. zihn</i> , zihin z. 071/30		
zeynel	<i>öz. is.</i> Zeynel, kişi adı z. 130/60		
zeytin	<i>is.</i> < <i>Ar. zeytūn</i> , zeytin z. 035/5, 037/55, 039/5(3), 039/10(2), 039/15(2), 127/65 (zeytīn) 029/15, 039/15 z.+iñ 038/10(2)		
zeytinyā	<i>is.</i> < <i>zeytinyağı</i> z. 024/25, 024/26(2) z.+nı 024/25 z.+_bi (zeytinyağı gibi) 092/45		
zıbn	<i>is.</i> kolsuz bebek iç giysisi z. 118/25 (zıbīn) 012/10 z.+lar 012/10		
zıkkımñ kökü	<i>ünl.</i> < <i>zıkkımın kökü</i> , kızgınlık sözü z.k. 033/37		
zılva	bk. zevle z.+ya 028/45		
zıplıg	<i>is.</i> < <i>zıplık</i> , ahırda yağmur, su vb. nedenlerle yerde oluşan ıslaklık z. 047/50, 047/55 z.+iñ 047/50		
zīr	<i>is.</i> vurma sesi z. 017/20		
zırtlan	<i>is.</i> < <i>sırtlan</i> , yeledi kurt z. 124/45(2)		
zıvın-	girmek, dalmak z.-dık 031/50		
zıy-	kaymak z.-dım 065/80		
zıfiri ğaranlıg	< <i>zıfiri karanlık</i> , çok karanlık z.ğ. 034/15		
zifli	<i>sf.</i> < <i>zıfli</i> , zift olan z. 043/25		
zilifge	bk. silifke z.+den 073/85		
zilifke	bk. silifke z.+den 062/5		
zim	bk. izin z. 045/5		
zincir	<i>is.</i> < <i>Far. zencīr</i> , birbirine geçmiş bir sıra metal halkadan oluşan bağ z. 028/45 z.+e 104/160		
zincirlik	<i>is.</i> zincirlik z. 111/20		
zīniyet	<i>is.</i> < <i>Ar. zīniyet</i> , süs eşyası z.+ı (iye.) 055/15		
zirāt	<i>is.</i> < <i>Ar. zirā'at</i> , tarım z. 043/20(2) z.+i 081/20 z.+la 094/10		

zirāT dāresi	<i>is.</i> < <i>ziraat dairesi</i> z.d.+niñ 119/52		
zirāt odası	<i>is.</i> < <i>ziraat odası</i> z.o.+nda 073/25 z.o.+sınıñ 027/5		
ziratçılık	<i>is.</i> < <i>ziraatçılık</i> , tarım z. 073/40		
zıt	bk. zıvt z. 019/45(2), 019/50, 019/60 (ziT) 019/60		
zıvt	<i>is.</i> < <i>Ar. zıft</i> , karasakız z. 019/50		
ziyade	bk. ziyāde z. 126/10		
ziyāde	<i>zf. Ar.</i> çok, fazla z. 111/20		
ziyāret	<i>is. Ar.</i> birini görmeye gitmek z.+i (iye.) 068/60 z.+ler 061/20		
ziyāret et-	< <i>ziyaret etmek</i> , birini görmeye gitmek z.ē.-tik 061/20		
ziyaret it-	bk. ziyāret etmek z.i.-diñ 068/60(2)		
zō	bk. sonra <i>zf.</i> müteakiben z. 041/5		
zoba	bk. soba z.+ları 124/15		
zonguldağ	<i>öz. is.</i> Zonguldak ili z. 111/37 z.+dan 111/35(2), 111/38		
zopa	bk. sopa z.+y1 089/20		
zopa yi-	bk. sopa yimek z.y.-ñ 089/20 z.y.-yor 104/125, 104/130		
zor	< <i>Far. zūr</i> 1. <i>zf.</i> güçlülükle, zorlukla z. 001/65, 001/70, 009/160(2), 020/25, 031/45, 034/35, 089/25, 096/5, 104/145, 111/35, 126/5(2) z.+na 067/85 2. <i>sf.</i> güç, kolay olmayan (zōr) 125/5 z.+du 028/15 3. <i>is.</i> baskı z.+uñ 010/80, 010/110(2) z.+uyla 002/15		
zorba	<i>is.</i> < <i>Far. zūr-bāz</i> , zalim z. 047/15		
zor it-	< <i>zor etmek</i> , zorlamak z.i(d).-erse 048/15		
zor ol-	uğraştırıcı olmak z.o.-urdu 028/40, 100/20		
zorā	bk. sonra <i>zf.</i> müteakiben z. 041/5		
zōrā	bk. sonra <i>zf.</i> müteakiben		
			z. 039/5, 062/10, 062/20, 075/80, 121/15 z.+m 097/10
		zorla	<i>zf.</i> 1. zor kullanarak, cebren z. 026/3, 108/20, 082/5 z.+n 018/5 2. istemeyerek z. 060/90
		zorlat-	zorla yaptırmaya çalışmak z.-miş 130/25
		zulüm	<i>is.</i> < <i>Ar. zulm</i> , eziyet z.+üle 075/20
		zurna	<i>is.</i> < <i>Far. surnāy</i> , zurna z. 003/115, 045/20, 131/10 (zurnā) 063/10, 121/25 z.+yla 003/115
		zurnacı	<i>is.</i> zurna çalan kimse z. 067/35
		zurnacī	bk. zurnacı z. 067/15
		zülüf	<i>is.</i> < <i>Far. zūlf</i> , şakaklardan sarkan saç z(ü).+ünü 047/195

EK-2. METİN DIŞI DERLENEN SÖZCÜK VE SÖZCÜK ÖBEKLERİ

abdest bardağı	: ibrik
acı gērik	: mide ekşimesi, hazımsızlık ve bundan ileri gelen geğirti
acızlan-	: < <i>acizlenmek</i> , Őikâyet etmek, Őikâyetçi olmak
açık araba	: kamyon gibi arkası açık olan araçlar
ağaç tokmak	: ezmek, dövmele amacıyla kullanılan ağaç tokmak
ağasevi	: ağa gibi hareket eden ve bu Şekilde olmayı seven (kişi)
ağız tadı yemek	: söz kesme, nişan vb. törenlerde işin sonunda tatlı bir Şeyler yemek
ağız tadıyla ye-	: sağ, salim ve huzurlu yemek, yaşamak
ağzı açık	: geveze, boş boğaz
ağzını dağıt-	: konuŐurken konuyu değiştirmek
aile	: hanım, karı, eş
ak Őablak	: çocuğun güzel, yakışıklı görünmesi
akıldane	: akıl hocası, akıl danıŐtıđı kimse
aklı başına gel-	: hatırlamak
aklı su	: beyaz renkte ve su Şeklinde dokunan bir kilim türü
ala göklü	: 1. ekinlerin bir yarısı olup bir yarısı olmaması 2. küflü peynir
alar-	: meyve ve sebzeler kızarmaya başlamak
alata ispanağı	: bir ot türü
alayoka	: pekmez ve tereyağını hafif suyla kaynatıp ufalanan yufka ile yenen bir yemek, aş
alazla-	: bir Şeyi ateşe tutmak, yakmak
alıç	: ak diken adlı bitki ve bunun meyvesi
allah başadar etsin	: “Allah birlikte yaŐatsın” anlamında bir söz
allah honundan versin	: “Allah kendi hazinesinden versin” anlamında bir söz
allah muhanete muhtaç etmesin	: “Allah iyilik yapmayı sevmeyen kişiye muhtaç etmesin” anlamında bir söz
allah sarısı	: normal büyüklükte ve erken tatlanan bir beyaz üzüm

alnının çatı	: alnın ortası
altı altından, üstü üstünden git-	: çok korkmak ve korkudan altına işemek
aluf	: bir ünlem, hayret sözü
anasından emdiği süt burnundan gel-	: çok sıkıntı çekmek
andır-	: benzemek, hatırlatmak
araba koş-	: araba ile gitmek, iş görmek
arabulus kuşağı	: bele bağlanan rengarenk bir örtü
arap iğnesi	: ara ara şeklinde olan koyu renkli bir kilim desen türü
argın	: yorgun, bitkin
arık	: su yolu
arkalı	: çok ve devamı olan (mal, sürü vb.)
arkıt	: çam ağacının gövdesi
aslı yok faslı yok	: asılsız, geçek dışı, uydurma
aş	: yemek
aşene	: < <i>aş+hane</i> , mutfak
aşık oyna-	: aşık kemiği ile oyun oynamak
aşır çorbası	: aşure
atki	: nişan törenlerinde kıza verilen güğüm, sini vb. hediyeler
at koş-	: at ile gitmek, iş görmek
at koşusu	: at yarışı yapmak
atmasyon	: uydurma, yalan
attan inmelik	: gelin attan inerken verilen hediye, bahşiş
ayazlat-	: soğutmak
ay ellerim	: “şaşma, üzülme, yakınma” anlamlı bir söz
ayak yolu	: hela, tuvalet
ayı pancarı	: bir tür ot
aylak	: bedava
aynalı	: güzel ve parlak görümlü pekmez
ayran çorbası	: bir tür süt çorbası
ayrık	: ayrık otu
az uz	: şöyle böyle, biraz
azarla-	: köpeği uzaklaştırmak
bacım	: bir seslenme sözü (Akçaalan köyü)
bakmaz eşeğinin kuskununa da kıbrısa gider düğüne:	durumunu dikkate

	almadan işler yapmak
baş altını	: başa takılan altın
baş ol-	: üstesinden gelmek
batırma	: 1. bir kuru üzüm çeşidi 2. batırığın diğer adı
bayıldım (örtüsü)	: başa sarılan bir örtü
bayır	: yokuş
belanı	: çiğnenen üzümün suyunun aktığı yer
beli kırmalı fistan	: bir kadın elbisesi türü
besi damı	: hayvanların beslendiği, yetiştirildiği yer
beşli	: beşli altın
bici	: küçük ekmek, (halk arasında bicci şeklinde de söylenir)
bicik	: meme
binıt	: 1. binek atı 2. hamur konan tahta araç
birdirbir	: bir oyun adı
biripdir-	: birikmek, toparlanmak
birle-	: toplamak, birleştirmek
bir ol-	: birlikte olmak
bir tahın	: bir daha
bobal boynuna	: < <i>vebali boynuna</i> , sorumluluğu birisine yükleme
bolum	: pekmez yaparken üzüm dökülen ve çiğnenen tekne
boz armut	: boz yapraklı ve küçük taneli bir armut
budala nakış	: sepme şeklinde olan ve dağınık görümlü desen türü
bulanık	: şıranın dibe dökülen kısmı
bulmuş da bulsıramış	: “bulmuş da beğenmemiş” anlamında bir söz
bup yap-	: kaka yapmak, özellikle çocuklara ihtiyaçlarını kendileri gidermeleri öğretilirken kullanılan söz
buruşuk elma	: zayıf, cılız kimseler için söylenen bir söz
butrak	: 1. kenarları kirtik kirtik olan halı, kilim türü 2. bir bitki
bülük	: erkek çocuğun cinsel organı
büngül büngül	: suyun kaynaması
büngülde-	: (su) yerden çıkmak, kaynamak
büzgülü	: geç tatlanan ve yemesi hoş olan bir üzüm türü
büzgülü kurusu	: zayıf, cılız kimseler için söylenen bir söz
calla	: 1. patlıcan, et vb. ile yapılan bir yemek

	2. iri salatalıklarla yapılan bir sebze yemeği
cemse	: askeri araç
cepcebe	: iğne, iplik, düğme, para vb. koymak için kumaştan üst üste cep şeklinde dikilen bir ev eşyası
ceviz döv-	: ceviz kırıp içini ezmek
cığışda-	: cığış cığış ses çıkarmak
cıllı-	: oyunda kaybettiği zaman mızıkçılık etmek
cıllık	: oyunda kaybettiği zaman mızıkçılık eden çocuk, kimse
cıllıklık yap-	: oyunda kaybettiği zaman mızıkçılık etmek
cıvdır-	: aşırı hareketli olmak
cingil	: 1. kadınların taktıkları gümüşten vb. yapılan bir süs 2. üzüm salkımının bir parçası
cubur	: üzüm posası
çaldır-	: bir müzik aletinin çalınmasını sağlamak
çalgı orağı	: ekinleri biçmede kullanılan bir büyük orak
çarpıntı	: sıkıntı, yürek sıkıntısı
çat-	: karşı karşıya gelecek şekilde koymak, takmak
çatma	: desenli, nakışlı bir kilim türü
çelebi	: evli kadının kocasının ağabeyi
çeler-	: donmak, soğuktan üşümek
çeş küreği	: saman ile tahılı ayırmaya yarayan kürek
çeteleş-	: iddialaşmak, sözünde ısrar etmek
çıkı	: bohça
çıkla	: sadece
çıtlık	: menengiç, çitlembik
çitile-	: elde hafifçe yıkamak
çile	: ip yumağı
çim-	: yıkanmak
çimdik	: çimdik
çinke	: azıcık, çok az
çit	: çift, iki
çitil	: küçük kova, bakraç (sitol şeklinde de söylenir)
çitlek	: çekirdek, ayçiçeği
çokum	: toplu, birlikte, avuç içi dolacak şekilde

çokumla-	: avuçla, topluca almak; avuçlamak
çom	: küme, yığın
çomaç	: bazlamanın içine tereyağı, peynir vb. konarak yapılan dürüm, sıkma
çö(ğ)dür-	: çişini yapmak
çö(ğ)dürük	: sidik
çömelti	: dört-beş ağaç bağlanarak yapılan küçük çadır
çöple-	: süt değişme işi esnasında kişilerin verdiği sütün miktarını ölçmek için temiz bir çöpe işaretler koymak
çöven köpüğü	: ot
dabala-	: boş boş gezmek, dolaşmak
dağ armudu	: bk. boz armut
dağ çayırı	: hastalıklara iyi gelen bir ot, kekik
dağ eriği	: çakal eriği
dal	: insanın sırt bölgesi
dam kürü-	: çatının üzerine biriken kar vb. temizlemek
dam yap-	: ev yapmak
davıştı	: ses, hafif gürültü, tıkırtı
davşal davşal	: yavaş ve hafif gürültü, hışırtı
debele-	: hareket etmek
deke sakalı	: < <i>tekesakalı</i> , kökleri sebze olarak kullanılan bir ot
deli kavak	: bir kavak türü
delikli	: büyük süzgeç
dembeste	: kaba saba (kişi)
depegöz destanı	: < <i>Tepegöz Destanı</i> , Dede Korkut Hikâyelerden biri
detme	: tekme
deve dişi	: iri taneli bir nar türü
devramber	: ayçiçeği
devrele-	: kötü, uygunsuz konuşmak
devrelen-	: kötü, uygunsuz konuşmak, hareket etmek
dığan	: kazan
dıkım	: lokma
dolama	: etek

dolandır-	: bir şeyi yemek üzerine gezdirerek dökmek
dolma tüfek	: bir tüfek
don vur-	: bitkiler soğuktan etkilenmek
dökmeyele kuyu dolmaz	: “taşımaya su ile değirmen dönmez” anlamında söz
dölek	: uygun, elverişli; düz
dölekçe	: düz, rahat ve uygun bir biçimde
döşek	: yatak
döşen-	: yemek hazırlamak ve sunmak, donatmak
düğün evinden haberi olmayıp kadın tangırtısına git-	: bir şeyin aslından haberdar olmayıp işin görüntüsüne aldanmak
duravar-	: karşısına varıp dikilmek
dünyanın halısından kilimi çok:	“küçük dertler, sıkıntılar daha çok” anlamında bir söz
düşünceme	: düşünce, endişe
düze	: tip, cins
ebi zezem	: < <i>âb-ı zezem</i> , zezem suyu
eğme	: ev yaparken ağaçları bükme ve bu şekilde yapılan tahta
ekmek atması	: ekmeği yağ veya kıyma ile yağlayıp yemek
ekşikara	: iri taneli siyah üzüm türü
ekşili fasulye	: yoğurt ile yenen kurutulmuş fasulye yemeği
ekşili patlıcan	: yoğurt ile yenen kurutulmuş patlıcan yemeği
el eleleme karşı, aynalı çarşı :	< <i>el eleleme karşı</i> , <i>aynalı çarşı</i> , “başkalarına karşı ayıp olur” anlamında bir söz
el günü	: düğün gibi herkesin karşısına çıkılan önemli gün
el öpmelik	: düğünden sonra gelin ve damada verilen hediye
elcek	: eldiven
eli kınalı	: uçları beyaz olan nakış türü
elle(me)-	: rahatsız et(me)mek
embel	: çift sürerken öküzleri hızlandırmak için kullanılan sopanın ucundaki çivi
emeğini korut-	: emeğinin karşılığını almak
emirallah	: cenaze sahiplerine söylenen “emir Allahtan” anlamında söylenen taziye sözü

emirallah(ın) demek	: taziyelerini iletmek
ende	: o, orada, işte
eñiştan	: dikiş esnasında iğnenin ele batmaması için parmağa geçirilen yüzük
ensıranı	: tekne veya eldeki hamur vb. şeyleri sıyırmaya yarayan araç
epik	: giysi
erkenet	: bir üzüm çeşidi
esabalı	: iri taneli ve çekirdekli bir üzüm
eşek turpu	: bir tür ot
eti senin kemiği benim	: “her şeyi ile teslim ettim” anlamında söz
etlen-	: şişmanlamak, hayvanlar dolgun olmak
evcilik	: genellikle kız çocuklarının oynadığı bir oyun
evlek	: dönümün dörtte biri kadar alan ölçüsü
evsin-	: evi olarak kabullenmek, benimsemek
evtik	: 1. acelecilik 2. iş güç, uğraş 3. heyecan, yürek çarpıntısı
farfana	: ortaklaşa yapılan yemekli eğlence, toplantı
fersek	: uyanık
ficıt-	: fırlatmak, atmak
fırfır	: topaç
fittır-	: delirmek, aşırı kızmak
firekli pilav	: domates ve bulgurdan yapılan sulu bir yemek
fişilde-	: ayakaltında dolaşmak
fişile-	: bk. fişildemek
fişilevik	: ayakaltında çok dolaşan kişi.
fursant	: fırsat
gabış keçi	: boynuzsuz keçi
gazi yarısı	: altın, başa takılan bir altın türü.
geçim sağla-	: geçim temin etmek
gelin aba	: küçük kızların gelinlere söylediği bir söz, yenge
gelin aşı	: düğün yemeği.
gelin olacağım bürgüsü	: gelin elbisesi
gelinyüzü	: düğünden sonra gelini gösterme merasimi

gelinyüzü et-	: gelinyüzü merasimi yapmak
gennel	: eđmelerin üzerine çul dűşmemesi için konan ufak ağaç parçaları, çıtalar
geprele-	: hayvanı tımar ettikten sonra kıl kese ile tozunu silmek
geysi	: giysi, çamaşır
geysilik	: Çamaşır yıkanan yer
gıbışda-	: (gıvışdamak) gıvış gıvış ses çıkarmak
gıdakla-	: tavuk “gıdak” sesi çıkarmak
gıdırış	: zayıf, çelimsiz
gıraf	: kadınlar için bir örtü, yazma
gıraf ek-	: “gıraf” denen örtüyü başa çekmek
gıydır-	: naz yapmak
gıyık gıyık kıy-	: ince ince kıymak
gırgı	: girişken
gostak	: üstün, övünge
göç-	: dűřmek, yıkılmak (hayvan)
göğer	: soğan yetiştirmek için ekilen ilk bitki
gökbaş	: tarlalarda yetişen mavi iekli bir bitki
gök fasülye	: yeşil fasulye
gökten yağsın, yerden toplasın	: “Allah çok versin” anlamında söz
gök üzüm	: beyaz üzüm
gönül dűřür-	: sevmek, aşık olmak
götek	: küçük ve kısa iskemle, oturak
göt yan	: arka yan, taraf
göynek	: iç çamaşırını, gömlek
gözleri akmak akmak ol-	: hastalık belirtisi taşımak, hastalanacak olmak
gözü ye-	: cesaret etmek
gurbette yalan söylemek hamamda türkü söylemeğe benzer	: “gurbette yalan söylemek kolay olur” anlamında söz
güdük	: kısa, kesik (boy kısalığı için söylenir)
gül ağa	: görümce
gülü	: (ocuklara söylenen) bir seslenme sözü (Ermenek yöresi)
gülüm	: bir seslenme sözü (Kızılca köyü)
gün aş-	: akşam olup güneş batmak

gün görme-	: ömrü sıkıntı içinde geçmek
güne ser-	: güneşe sermek, güneşletmek
günen-	: mutlu ve rahat yaşamak
günle-	: güneşe sermek
günlet-	: güneşte bekletmek
günsü	: bir üzüm çeşidi
günüle-	: kıskanmak
güvenç	: garanti, gurur
hatıl	: duvarın sağlam olması için her metreden sonra konan tahta
herkes nefesine müslüman	: herkes kendisini düşünmek
hinazar	: hileci
hizar	: < <i>hızır</i> , büyük bıçkı
hobuç et-	: çocuğu sırtta almak
hon	: hazine, (kendilik?)
höreke	: iri ve yakışsız kimse
humayın	: Amerikan bezi
ılkılık	: davarların sağıldığı, oğlakları ile emiştirildiği yer
ındız gadife	: yaylalarda yetişen güzel kokulu bir çeşit ağaç
ırafık	: < <i>refik</i> , arkadaş
ısla-	: ıslatmak
ışıla-	: parlamak, güzelleşmek
ibik	: uç kısmı
iğ	: kendir ipinin çarka takılmasını sağlayan demir
iğnelik	: bir ot
ilenç	: beddua
ilen-	: beddua etmek
ilistir	: süzgeç
ilişe	: sebze fidesi
ilk	: önce
indirmelik	: gelin attan inerken verilen hediye, bahşiş
intizar	: ilenç
intizar et-	: ilenmek
iri kara	: ekşi kara denen üzümün irisi

ismariş	: < <i>ısmariş</i> , sipariş
iş bitiren	: bir üzüm çeşidi
işlik	: 1.iş elbisesi 2. iç çamaşırı
izirap	: çekince
izirap çek-	: çekinmek
kaba tevek	: bir üzüm çeşidi
kaba yel	: lodos
kaçıl-	: kenara çekilmek
kadın	: güzel, hoş
kafası götür-	: tahammül etmek, dayanmak
kakırdak	: kakırdavık, koyun kuyruğu kavurması
kaklık	: kaya oyması
kalak	: pilav tabağı
kalbur	: gözleri sık bir elek
kanayaklı	: 1. fakir garip, zavallı kimse 2. kadın
kancık	: dişi
kardam	: kardeşim, bir seslenme sözü (Bayır köyü)
kavla-	: kabuk, deri soyulmak
kaygana	: omlet
kayıt gör-	: düğün için gelinlik kıza elbise vb. şeyler almak
kaynatma sakız otu	: ot
kaplangaba	: kaplumbağa
karak-	: gözü kararmak, net görememek
kara üzüm	: bir üzüm türü
karnına ne geldiyse çek-	: başa geleni çekmek
karşı çekici	: demirci balyozu
kaşağıla-	: kaşağı ile taramak
kavga kop-	: kavga çıkmak
kavramaya biç-/der-	: ekinleri orakla biçmek
kavurma tekerleği	: kıymadan yapılan
kaygan	: bacanın altına konan ve yağmur vb. aşağıya akmaması için taşların üzerine konan parça
keçi çanağı	: keçiyi sağmak için onların çağrıldığı yem çanağı
keçi dağda, kıl keçide	: işin yapılmasının zorluğu, imkansızlığı için denir

kef	: kir
kefen biç-	: kefen kesmek
kelek	: ham kavun, karpuz
kelleli kulaklı	: görüntüsü iyi, iri yarı (kimse)
keşik	: sıra, nöbet
keşik güt-	: sıra ile yapmak, sırasını beklemek
kıllankıt	: ucu ucuna, kıtı kıtına
kınayan kına yaksın	: “ayıplayan ayıplasın” anlamında söz
kınayan kınasın, gülen gülsün.	: bk. kınayan kına yaksın
kıyrdama yap-	: hareketlenmek, ortaya çıkmak
kır	: yayla
kır-	: öldürmek, zarar vermek
kırır	: eşek yavrusu, sıpa
kırık dölü	: piç
kırk-	: tıraş etmek
kırkın-	: tıraş olmak
kırma tüfek	: bir tüfek türü
kısık ateş	: az ateş
kışlayıver-	: kış yaşamak
kışığa bas-	: kışın kullanmak için ayırmak
kışlık	: kış mevsimi için ayrılan erzak
kıvırcık	: bir ot türü
kıvrma	: bir tatlı türü
kıvrat-	: bağlamak, düğümlemek
kıyma tekerleği	: kıyma yapıp dondurulmuş şekli
kıytırık	: iş yaramaz, ipe sapa gelmez
kızan	: çocuk, erkek çocuk
kızdır-	: ısıtmak
kızın-	: ısınmak
kızış-	: birlikte ısınmak, birbirini ısıtmak
koka	: ip yumağı
kol bağı	: 1. eğreti kolluk, kolcak 2. bilezik
konakevi	: düğünlerde misafir ağırlanan ev
korkuluk tut-	: içi daralan, sıkılan kişilere nabız tutma şeklinde

	yapılan bir rahatlatma hareketi
korut-	: değerini, karşılığını, hakkını vermek
kömbe	: bir ekmek türü
kör gözlüce	: göz şeklinde ve içinde nokta olmayan bir desen türü
körebe	: bir oyun türü
köstek	: hayvanın iki ayağını bağlamak için kullanılan sopa
köş	: balkon
kulunç	: dal, sırt; şiddetli sırt ağrısı
kundak	: tüfek
kupa	: bardak
kupa yak-	: bazı hastalıkların tedavisinde kullanılan bir yöntem
kupluca	: saplı tepsi
kurbağacık	: kurbağa şeklinde kilim desen türü
kutan	: büyük saban
kuynu	: kurnaz, sinsî
küçümen	: küçük, çok küçük
küfar günü	: < <i>küffar günü</i> , Rum, Bizans dönemi
küküm	: dökülen çam ağacının yapraklarından elde edilen ve pardıların üzerine döşenen nesne
küllük	: 1. çöp vb. dökülen yer 2. sigara tablası
külüstür	: eski, işe yaramaz
küspe	: hayvan yiyeceği
küsük	: kapı sürgüsü
kütlet-	: küt sesi çıkartmak
lavıla-	: (dil) konuşması bozulmak
lokum ye-	: söz, nişan vb. günlerde işin bitmesi üzerine tatlı bir şeyler yemek
loş	: boş, faydasız işe yaramayan
makat	: pardı ve күкüm üzerine topraktan yapıлып dökülen harç
makine	: ekin derme aracı
mal	: hayvan
malağımı sarkıt-	: yüzünü eğmek
malama	: ekinin sürülmüş hali

manza	: sabun yerine kullanılan bir ot
masat	: ecnebi mezarı
masıra	: dokuma tezgâhında atkı ipliklerinin sarıldığı ağaç parçası
mayala-	: mayasını vermek
mayalı	: sacda pişirilen mayalı bazlama gibi bir ekmek
me	: işte
mecidiye kutmu	: eski, yöresel bir kadın kıyafeti
mehel	: denk
meliz	: arı
mencilis	: meclis, topluluk
menend	: mânend, hiza, yan; eş
mengene	: üzümü çiğnedikten sonra sıkıştırıp suyunu almak için katılan yer
mesel	: 1. mesela 2. masal
meseleme	: mesele, sorun
mevsimsiz	: nasipsiz
meydan sinisi	: geniş ve büyük sini
mih	: çivi
mih başı	: çivi başı şeklinde olan bir kilim desen türü
mil	: tığ
muhanet	: 1. cimri 2. iyilik yapmayı sevmeyen
muhanete muhtaç ol-	: kötü kişinin yardımına ihtiyaç duymak
muhara (büğere)	: baca, havalandırma için
muştı	: müjde
muştuluk	: müjde karşılığında alınan bahşiş, hediye
mühimsin-	: önemsemek, önemli görmek
nah	: imkansız, olmaz
nacak	: küçük balta
nari	: bakırcıların kullandığı bir araç
navrız	: nevrüz, “sultan navrız” şeklinde de kullanılır.
oba evi	: yaylada barınılan yer
obusa	: sabanın ağzından çamuru sıyıran üvendirenin bıçağı
ocak başlarından ırak	: “uzak olsun” anlamında bir söz
odun eğle-	: odun kesmek ve toplamak

oğra	: bk. uğra
okka	: bir ağırlık ölçü birimi
oku	: çağırma
okula-	: davetiye göndermek, davet etmek
okumuşluk	: okuryazarlık
oñ-	: işi iyi gitmek, rast gitmek
oñdur-	: varlıklı ve mutlu etmek
ordu	: millet, şehir, herkes
ormanlıklı	: çok ağaçlı
osmanlı tarihi	: hicri takvim
oval	: ova tarafı
oynaş-	: düğünlerde karşılıklı oyun oynamak
oyun çıkar-	: oyun oynamak
oyunbozan	: oyunda bozgunculuk yapan
oyunbozanlık	: oyunda bozgunculuk yapma işi
öküz koş-	: çift sürmek için öküzleri kullanmak
ölme eşeğim ölme, yaz gelecek de yonca yiyeceksin	: “çok beklersin” anlamında
örü	: davarın gece kalkıp yayılmaya gitmesi
örümcek	: bir dantel modeli
ötür-	: ishal olmak
ötürük	: ishal
öveç	: iki yaşından sonraki koyun
övele-	: elle ovmak
pardı	: ardıç ağacından kesilerek elde edilen ve tavan vazifesi gören uzun kereste, tahta
patazla-	: keçinin önündeki yem çanağından alması, yemesi
patik	: çorabın üstüne giyilen yünden örülmüş konçsuz çorap, tozluk
patlavık	: bir ot türü
payam	: badem (bayam şekli de vardır)
paytar	: < <i>baytar</i> , hayvan doktoru
pekmez tavası	: pekmez kaynatılan tava
peleştir-	: bölüştürmek
pıtık	: dişilik organı, kız çocuklarının dişilik organı

pirpirim	: tülbent kenar modeli
putunu yık-	: canını sıkkın olmak, hasta olmak
pllmps	: başı çığdem gibi uçları yapraklı bir ot
sac kızardı, hamur bitti	: “zamanı geldi ama ömür bitti” anlamında bir söz
saçı kesik	: kadınlar için söylenen bir söz
saçkıran hastalığı	: saç dökülmesine neden olan bir hastalık
sadala-	: yaşıllık belirtileri ortaya çıkmak
sade yağı	: tuzsuz tere yağı
sağır ayı	: harman zamanında saman tane ayırma işi için esmesi beklenen rüzgarın olmadığı günler
sal çulu	: kıldan dokunup genelin üzerine serilen çul
sal-	: izin vermek; dökmek, atmak; hücum etmek
sarık	: sargı
sarınc	: sarnıç
sası	: tatsız, tadı yok
sasılık	: tatsızlık
sayadimpik	: zm eşidi
sayañı	: uyuşuk, tembel
sebele-	: yavaş hareket etmek, yaşılanmak, gten düşmek
sedir	: somya gibi bir oturak
selametle git-	: güle güle, hoşnutlukla gitmek
sınangın	: denenmiş(lik)
sıracalı	: 1. yaramaz, haylaz ocuk 2. bir kızgınlık sözü
sırım	: kara, kuru sağlam yapılı kimse
siftin-	: tembel tembel durmak
silkin-	: kilosunu eritmek, vermek
sinek kanadı	: tığ ile yapılan bir nakış modeli
singilli	: kurnaz, sinsice iş yapan, sinsi kişi
sini daveti	: söz, nişan yemeği
siyesat	: siyaset
soğukla-	: ştmek
somya	: yaylı kerevet
skel	: 1.tifo 2. ateşli hastalık
söylemesi ayıp	: söylenmek istenmeyen sözler için kullanılır

söylen-	: kendi kendine şarkı söylemek
su dikenli	: çok yıllık, otsu, su dikenli, pembe çiçekli bir ot
su kabağı	: bir yıllık, tırmanıcı, otsu bir bitki
sulu sepen	: yağmurla karışık yağın kar
sündük	: her şeyi yemeye çalışan, herkesten önce ve çok yemeye alışan kişi
sünepe	: uyuşuk, tembel
sünnetle-	: yemeği sonuna kadar bitirip bunun sünnet olduğuna inanmak
süt çöpi	: değişik işinde kullanılan çöp
şalga	: bir tür turp, çiğ ya da pişirilerek yenen
şapşak	: pekmez tavasının yüzündeki kirin, kefin alınması
şaşala-	: şaşırarak, donup kalmak
şaşkın ol-	: rezil olmak
şavkar-	: aydınlanmak
şınık	: tahıl ölçüğü
şıranalık	: sıra dökülen yer (Ermenek yöresinde şırakmana)
şipirde-	: su damlası “şip şip” ses çıkarmak
şirit	: çiş, özellikle küçük çocukların çışı için kullanılır
tahmil	: tahammül, dayanma gücü
tahmilsizlik	: güçsüzlük, takatsizlik
taptup	: bazlamaya benzer bir çeşit ince tandır ekmeği
taş duvar	: ev
taş ısıt-	: özellikle soğuk algınlığı gibi durumlarda taş ısıtarak karın, ayak gibi yerlere koymak
taşa çıkan kecinin kayaya çıkan oğlağı olur	: “bir şey aslına çeker, hatta onu da geçer” anlamında bir atasözü
tavlar	: hayvanların yağmurdan, güneşten korumak için katıldığı yer, besi yeri
tavsır	: tansiyon
taze fasulye	: yeşil fasulye
tebelleş ol-	: dadanmak
tercübe	: tecrübe, deneyim
terek	: raf, sergen

terlik	: takke
tevek	: asma yaprağı
tirit	: et suyuna ekmek konularak yapılan yemek.
tirki	: tepsi
toklu	: bir yaşını geçmiş kuzu
tokucak	: çamaşır yıkarken kirlerin yumuşayıp çıkması için kullanılan ağaçtan yapılmış nesne
tol	: kuzuluk, döl ağılı
toplum	: topluca, yuvarlakça
toy	: iş göremez hayvan
töbe ver-	: dini nikah kıymak
töymeken	: semiz otu (Far. töhmekan, Eren, TDES, s.417)
traktör koş-	: çift sürerken traktör kullanmak
tutmaç	: bir çeşit çorba
tuzsuzlan-	: lüzumsuzluk yapmak
türkü asıl-	: türkü söylemek
ufat-	: ufak parça haline getirmek
uğra	: yufkanın yapışmaması için üstüne serpilmiş un
uğun-	: acı içinde kıvrılmak, kalmak
un sandığı	: un saklamak için kullanılan büyük sandık
uyla-	: bulaşmak, çatmak
uzun eşek	: erkeklerin oynadığı bir oyun
üç tekerli	: üç tekerleği olan, motorlu basit bir taşıt
üfürük	: kalbin delik olması hastalığı
ülübü	: fasulye
ümük ümük ol-	: ümükleri parça parça kesilmek
ürük ipi	: hayvanı bağlamak için kullanılan ip
üt-	: (oyunda vs.) kazanmak, yenmek
ütle-	: toplamak
üvez	: bir çeşit sivrisinek
variyetli	: varlıklı, zengin
velespit	: bisiklet
vurul-	: tutunmak
yağ derisi	: yağ beslemek için kullanılan kıl deri

yağ kuyusu	: toprak kazılıp etrafı ağaçlarla çevrilen ve içine yağ, peynir vb. saklamak için konan kuyu
yağlı diken	: bir ot türü
yama	: evlere sonradan ilave edilen bölüm
yamçı	: yağmur ve soğuktan korunmak için kıldan, keçeden yapılmış üst giysisi
yaşla-	: ıslatmak
yavşan	: kaynatılıp suyu ilaç olarak içilen acı, kokulu bir ot
yemeni	: 1. yumuşak bir ayakkabı 2. baş örtüsü
yeneç	: ye(n)mesi uygun, güzel
yeñli misafir	: ev sahibine iş çıkarmayan, çok kalmadan giden misafir
yetir-	: meyveler oldurmak
yoğurdu yumruğuyla yemek	: baba parası yiyenler için kullanılan bir söz
yok devenin pabucu	: “yeter, yetti artık” anlamında bir söz
yoka yürekli	: < <i>yufka yürekli</i>
yokla-	: kontrol etmek
yolakçı	: yolcu
yomla-	: yorumlamak, sanmak, değerlendirmek
yoy-	: ziyan etmek
yumşat-	: toprağı çapalayarak altını yumuşak hale getirmek
yuvarlak hesap	: kabaca
yüklü	: gebe
yüklük	: duvara gömülmüş yatak dolabı
yüksük	: dikiş dikerken, iğnenin batmasını önlemek için parmak ucuna takılan kesik koni biçiminde gereç
yüreği götürme-	: dayanamamak, tahammül edememek
yüz görümlük	: geline damadın ilk gece verdiği hediye
zevzeklen-	: sululaşmak
zılgar	: çift sürerken sabanın mesafesini ayarlamak için kullanılan bir alet
zırincın-	: başı ağrımak, rahatsız olmak
zırincıt-	: başını ağrıtmak, rahatsız etmek, sıkıntı vermek
zıylak	: kaygan
zorbaya bük-	: zorlamak, zorla yaptırmak

ÖZ GEÇMİŞ

Adı - Soyadı : İdris Nebi UYSAL
Anne Adı : Emine
Baba Adı : Ömer
Doğum Yeri ve Tarihi : Karaman / 11.02.1978
Lisans Eğitimi : Pamukkale Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü
Mezuniyet Tarihi : 2000
Yüksek Lisans Eğitimi : Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Mezuniyet Tarihi : 2002
Çalıştığı Yer : Nevzat Karalp Anadolu Lisesi, Denizli
Yabancı Dil : İngilizce